

הקדמה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי.

תברך הבורא וישתבח היוצר על כל הטוב אשר גמלני אין טיב אלא הורה (יעו' יבמות ס"ג ע"ב) מהולל שם הנותן חכמה ותבונה מחכמתו לכל ההוגים בתורתו הטורה מה מאד נתי שמה פלבי כי ברוב חסרו ית"ש שם חלקי בין השוקדים על דלתי התורה ובעוד על ילדותי חמדת השנים מאמתי אף אל המערכה עומקה של הלכה רצתי להסתפח בנהלה מבנרכה ובחמלתו ית"ש הביאני ער הלום ללחום במלחמתה של תורה להשיב מלחמה שערה להשואלים בדבר ה' זו הלכה [יעו' בש"ם מגילה (ט) ע"ב מלמד שהראהו הקב"ה למשה וכו' ומה שהסופרים עתידין לחדש ויעו' פירושלמי פאה פ"ב ה"ר ט' ע"ב ריב"ל אמר כו' אפי' מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו פבר נאמר למשה בסיני יעו"ש] ובשנת ברכתך זכיתי לראות את ספרי מנחת משה ישא לארו כלול בהדרו כולל ג' ספרים פן וביתי אז פי גם חבורי הקטן לשד השמן על הרמב"ם נדפס בוארשא שא בצירוף הרמב"ם נאח"פ בשנת תרו"מ וביתי לראות באור חבורי ברכת משה הכולל ג' ספרים, (א) קונטרס התשובות, (ב) קונטרס משחת שמן הטוב, (ג) קונטרס יפה לבדיקה, ועתה זפני ה' להוציא לאור עולם חבורי באר משה הכולל ג"ב שלשה ספרים ספר ראשון "השיב משה" בו י"ב שערי הלכה ממקור שורש הלכה תשובות ופסקים בדברים הנוגעים לכל חלקי הש"ע, ספר שני "כבוד חכמים" בו ג' שערים תשובות ופסקים להלכה ולמעשה להקים בענין כבוד חכמים שפדור שלא לפגוע בכבודם וזכותם ובעניני משמרת הבדיקה ותקנות וגדרים לשמירות הפח ממאכלות אסורות אשר בזה תלוי קדושתו של ישראל ובעניני פרטי המרות השייכים לשלוחי צבור בין ישראל לאבינו שבשמים כדבר העומר ברומו של עולם, ספר שלישי "בנין ירושלים" בו ג"כ ג' שערים תשובות ופסקים לתקנות עגונות [אשר ע"ז אמרו המתיר עגונה אחת כאלו בנה א' מחורבות ירושלים העליונה הוד"ז בשו"ת הב"ח החידושות (ח"ב סי' מד) ובשו"ת חקקי לב ח"א אה"ע (סי' נו) הביא סמוכות לנה מדברי הזוה"ק פ' ניחי יעו' ג"כ בשו"ת חיים ושלום ח"ב אה"ע (סי' א) מ"ש בזה] וגם תיקון עולם במקום שפעלי תשובה עומרים להתיר מכבלי העיגון דחרגמ"ה וגם לרבות כלל גדול בתורה כפה הוראות ופסקים בענינים כוללים לברר הלכה למעשה בדעת תורה מכרעת הפל מיד ד' עלי השפיל להאיר עיני בהלכה ממקור שערי התורה נתיבות חכמה ודינים מחורשים וקראתי שם ספרי "באר משה" פי שמי בקרבו [גם למזכרת נשמח א"א נבג"ם יש בו הנוטריון אפי רבי בנימין שברו הדבר מאד וגם שם העיר שאני שוכן בתוכה אשר קבעתי לה ברבה לעצמה מפל ארירי התורה ארזי הלבנון כבואי לכהן פאר בתוכה אשר מפל קצוי ארץ השנתי מכתבי ברכה לי ולעדתי (יעו' לקמן בפתיחה לספר שני "ברכה חכמים" מן דף מא ער דף ע) חקוק שמה ג"כ בשם ספרי שיש בו נ"ב הנוטריון רב בעיר אסטראילענקא שומרי משמרת התורה] ועתה אברך על המוגמר להודות לה' ית"ש על חסרו הטוב שהחיינו וקימני והגיעני לזמן הזה לראות באור חבורי "באר משה" אשר בו שלשה ספרים נפתחים וזה חלקי מפל עמלי שיהנו בספרי קטני התלמידים פמוני יעו מפני מצב בריאותי לא אוכל למלאות תשוקתי ללמוד שיעור קבוע עם בחורי חמר העוסקים כחקי חורב לזאת נפשי בבקשתי לפני אבינו שבשמים כי מיעוט חלבי ורמי שנתמעט ביגיעתי יהיה נחשב לפני ה' בקרבן עולה ועליל ובעמל ספרי אלה אנכה לקיים בזה "ללמוד" על

"מנת" ללמד כי קול קולמוסי יהיה נחשב כארשת שפתי וכל ההוגים בספרי יהיה נחשב לי בחסדי ה' פאלו שמעו הדברים האלו מפי משה הקטן באלפי ישראל פמוני היום [יעו] ירושלמי סנהדרין פרק י' הלכה א' (לו ע"ב) "ניתנו מרועה אחר אמר הקב"ה אם שמעו דבר מפי קטן ישראל והנינו לא יהיה בעיניו בשומעו מפי קטן אלא בשומעו מפי גדול ולא שומעו מפי גדול אלא בשומעו מפי חכם ולא בשומעו מפי חכם אלא בשומעו מפי נביא ולא בשומעו מפי נביא אלא בשומעו מפי רועה ואין רועה אלא משה וכו' ולא בשומעו מפי רועה אלא בשומעו מפי הגבורה ניתנו מרועה אחד ואין אחד אלא הקב"ה כמו דתמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחר"] וממעמקי לבבי הנני נותן הוראה לשעבר על מה שזכיתי עד כה לראות באור ארבעה שהם עשרה ספרים פעור צורי וגואלי והנני צועק ומבקש לעתיד שיזכנו האל החונן דעת לעני ממעש להוציא לאור כל חדושי אשר אתי בכתובים על כל הש"ס ורמב"ם והרבה תשובות ופסקים להלכה ולמעשה להקים ויחזק ללבי להוסיף אומץ בתורתו ועבודתו ית"ש ולעשות רצונו בלבב עלם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ושלם ימוש ספר התורה ספי ומפי זרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם אבי"ד.

כ"ד הכו"ח יום ה' לסדר ויחי יעקב י"ב טבת שנת "כו גאולה עושר כבוד" עבד לעבדי ה' ולהוגים בתורתו עומד על המצפה לישועה כללית ולהרמת קרן התורה ולומדיה. הקטן באלפי ישראל משה נחום ירושלמיסקי מלפנים אבד"ק קאמינקא פלך קיוב וכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל, כן לא"א הרב הגבור המופלג בהו"י צדיק המים כמעשיו פגלוי ובסתר דתים רבנו בקש"ת ר' בנימין זצ"ל מטאמאשפיל פלך פאראליאן: א) בהרב המופלג יא"מ וו"ת כש"ת מו"ה שמעון זצ"ל [כ) חתן הרה"ג כקש"ת מו"ה יצחק זצ"ל (ג) חתן הרב הגאון הקדוש בו"ק חו"פ כקש"ת מוהר"ר יצחק אייזיק זצ"ל אבד"ק ברדיטשוב ע"ח (תלמיד מובהק של האי הבא קדישא ארב"ע רבינו פנחס זצ"ל מקארעץ) נכדי הגאון הקדוש רבינו חיים כהן הגדול ראפפארט מלבוש זצ"ל ועוד למעלה בקודש דור אחר דור גאונים וצדיקים קדושי ישראל זי"ע].

ב) כן הרב הגאון החסיד החכם השלם ד' יעקב צבי זצ"ל ירושלמיסקי אבד"ק בערשיד [ובהיותו כן שמונה עשר שנים הושיבו שם על כסא הרבנות דודו הרב הגאון הצדיק של התורה ר' יעקב שמשון זצ"ל אבד"ק שיפוטייוקא ואמר לראשי עגת בערשיד דעו כי הרב אב"ד שלכם מצטיין בשכלו כהרב הגאון ר' ר' יונתן ז"ל מפראג].

ג) כן הרב הקדוש יא"מ ר' יצחק זצ"ל שנסאר ממנו הרבה כתבי קודש על ספרי קבלה.
ד) כן הרב הגאון מו"ה דובצריש זצ"ל אבד"ק וואלאטשיסק.

ה) חתן הרב החריף פרנס ונגיד מפונרס מו"ה שאול זצ"ל מק' תעלקא. ו) כן הרב הגאון החריף המפונרס פרנס דר' ארצות מו"ה משה דאברושם זצ"ל [ז) חתן הגאון המובהק מו"ה מאיר זצ"ל אבד"ק לופלין (ח) שהיה חתן הגאון המובהק עמוד ההוראה רבינו דוד בעל הטורי זקב זצ"ל (ט) חתן עמוד התורה הגאון בית חדש זצ"ל].

ז) כן הרה"ג הקצין כקש"ת מו"ה דובצריש זצ"ל פרנס ומנהיג מקראקא. ח) כן הרב הגאון המפונרס בכל אפסים מרנא ורנא מו"ה יהושע העשיל זצ"ל האבד"ק לופלין וקראקא שהיה נקרא רבי ד' העשיל זי"ע [ט) חתן הקצין המרומם מו"ה יהודה וואטל

(י) בְּהֵרֵב הַגָּאוֹן הַשָּׂר מו"ה שְׂאוּל וּוּאֶתֵּל זצ"ל מְזַרְעֵ בֵּית דּוֹר הַמְּלָךְ נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל
(יא) בְּהֵרֵב הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל מו"ה שְׂמוּאֵל יוֹדָא קְאָצִּינְעֵלִינְבוּגִין זצ"ל מח"ס שְׁנַיִם עֶשֶׂר
דְּרָשׁוֹת (יב) בְּהֵגָאוֹן רִשְׁכֵּבֶה"ג מְהֵר"ם פֶּאדוּוּאָה (יג) חֲתַן הַגָּאוֹן מו"ה אַבְרָהָם מֵינֶץ ז"ל
(יד) בְּהֵגָאוֹן עֲמוּד הַהוֹרָאָה מו"ה יוֹדָא מֵינֶץ זצ"ל בְּעַל שׁו"ת מְהֵר"י מֵינֶץ שְׁהַדְפִּיסוּ חֲתַן
בְּנוֹ בְּצִירוֹף סְפָרוֹ שׁו"ת מְהֵר"ם פֶּאדוּוּאָה יְעוֹ בְּהַקְדָּמָתוֹ].

(ט) בֶּן הָרֵב הַגָּאוֹן הַמְּנוֹבָהֵק רַבֵּינוּ יַעֲקֹב זצ"ל אַבְד"ק לּוֹבְלִין [מְנוֹזֵר בְּשׁו"ת א"ו הַב"ח
(ס"א ק"ה) וּבְשׁו"ת פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ ח"א אַה"ע (ס"א יד) וּבְחֻלְקַת מְחֻקֵּק (כ"א יו"ס"ק סו) וּבְבֵית
שְׂמוּאֵל (ס"א כח ס"ק ג)]. (י) בֶּן הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל מו"ה אֶפְרַיִם נְפֹתְלֵי הֵירֵשׁ זצ"ל אַבְד"ק
לְאַרְמִיד (נְפֹטֵר שָׁם יוֹם א' ב"ה תַּמּוּז שַׁפ"ב).

(יא) בֶּן הָרֵב הַגָּאוֹן מו"ה יוֹסֵף וצ"ל נֶחֱמַן הַגָּאוֹן הַמְּנוֹבָהֵק מו"ה יַעֲקֹב וְנֵיִל זצ"ל אַבְד"ק
רִינְאוּוֹעֵרֵט וּמְדִינָה בְּאַיִיעֵרִין [דְּלָא בָּכוּ שְׁנַדְפֵּס בְּהַקְדָּמָה לְסִפְרֵי "בְּרַפְתַּ מִשֶּׁה" בֶּן הַגָּאוֹן
מו"ה יוֹנָה ז"ל אַב"ד דְּמְרִינֹת בּוּמְבְּרָגָא שׁוּוִיבֵעַן שְׁחֻנְיִיץ שְׁלֵא הִיָּה בְּנוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן מו"ה
יוֹנָה אֶלָּא גִיסוּ כְּמוֹ שְׁחֻקוֹק עַל מְצַבָּת א"ז הַגָּאוֹן מֵהֵרָאנ"ן בְּלֵאדְמוּר כַּמֶּש"ל וְכֵן נִתְבָּרַר
מִשָּׁם ע"י ש"ב הַגָּאָבְד"ק מֵעֵרָאצֶק].

(יב) בֶּן הַגָּאוֹן מוֹפֵת הַדּוֹר מו"ה מְאִיר זצ"ל אַבְד"ק אֶןֶלְמָא. (יג) בֶּן הָרֵב הַגָּאוֹן מוֹפֵת הַדּוֹד
דְּשַׁכְּבֵה"ג מו"ה יַעֲקֹב וְנֵיִל זצ"ל אַבְד"ק נִירַעֲנַבּוּרְג שְׁחֵיבֵר שְׁחֵיטוֹת וּבְדִיקוֹת וְשׁו"ת
מֵהֵרִי"ו (מְהֵר"י וְנֵיִל) זי"ע מִמְשַׁפְּחַת מְרוֹטֵינְבְּאָרְג כְּמַבְּנֹאָר בְּשׁו"ת מְהֵר"י מֵינֶץ (ס"א
טו) שְׁפֵתַב וְשִׁמְעָתִי שְׁמֵהֵרִי"ו ז"ל הֶלֶךְ אַחַר דַּעַת מְהֵר"ם לְמִי שְׁהִיָּה מְתִיחֵס אַחֲרֵי
יְעו"ש.

אַלְהָ אֲזַכְרָהּ נְשִׁמַת אִמִּי מוֹרְתִי הַצְדִּיקַת יִשְׂרָה וְצַנוּעָה מְרַת אֶסְתֵּר בִּילָא זְכָרוֹנָה לְכַרְבָּה
שְׁנַפְטָרָה בְּשֵׁם טוֹב שְׁנֵץ תֵּרַב"א לִפ"ק בְּלִיל שְׁנֵי דַחַג הַסְּנוֹפּוֹת תְּחִי נְפִשָּׁה צְרוּרָה בְּצַה"ח
עִם נְשִׁמוֹת כָּל הַצְדִּיקִים וְצַדִּיקְנִיּוֹת שֶׁבִנ"ע וּבְעַל הַרְחֻמִּים יִסְתִּירָה בְּסֵתֵר כְּנַפְיָו וְתַחֲזִית
הַמֵּתִים וְנַחֲמוֹת צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם בְּקִרְוֹב נְרָאָה אַכִּי"ר.

(א) אִמִּי הַצְדִּיקַת ע"ה הִיָּתָה בֵּת הַחֲסִיר הַמְּנוֹפְלָג הַנְּגִיד הַמְּרוֹמָם מו"ה יְהוֹשֻׁעַ הַעֲשִׂיל ז"ל
[נְכַד הָרֵב הַצְדִּיק קְדוֹשׁ וְטָהוֹר מו"ה יוֹחָנָן זצ"ל מִק' וְוִינִיצָא שְׁמִסְפָּרִים מְמַנּוּ נְפִלְאוֹת
וּמְקוֹבֵל אֲנִי מֵאַבּוֹתֵי שְׁהַבְּעִש"ט הַקְדוֹשׁ אָמַר עָלָיו שְׁהִיָּה נְשִׁמַת הַמְּהֵרִי"ל זי"ע].

(ב) שְׁהִיָּה חֲתַן הָרֵב הַחֲרִיף הַנְּגִיד הַמְּפֹרְסֵם נְדִיב וְשׁוֹעַ מו"ה מִשֶּׁה אוֹיְעֵרְבֵאָף סִק'
בְּעֵרֶשֶׂיד וְהִיָּה אֶצְלוֹ תו"ג בַּמִּק"א [ג] חֲתַן הַנְּגִיד הָאֲדִיר הַקְּצִין הַנְּכַבֵּד מו"ה מְרַדְכֵי ז"ק
מְעִיר גְּאָרְאָרְאָק בְּלִיטָא (ד) בֶּן הָרֵב הַקְדוֹשׁ וְטָהוֹר וְכו' ר' זְכַרְיָה ז"ק וצ"ל עֲמִיתוֹ וְחִבְרוֹ
שֶׁל אוֹר יִשְׂרָאֵל וְקְדוֹשׁוֹ מֵהֵרָאנ"ן וצ"ל הַמְּאֹר עֵינַיִם וְנְכַד הַגָּאוֹן הַמְּקוֹבֵל ר' יִשְׂרָאֵל חֲרִיף
זצ"ל סַמְאֵטִינוּב].

(ג) בֶּן הָרֵב הַגָּאוֹן הַמְּנוֹבָהֵק ר' יִשְׂרָאֵל זצ"ל אַבְד"ק דְּאֶנוּנָא. (ד) בֶּן הָרֵב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרְסֵם
קְדוֹשׁ וְטָהוֹר כַּקֶּש"ת מו"ה יְחֻזְקָאֵל זצ"ל אַבְד"ק קְלִיוֹנָאן (אֲשֶׁר מְסַפְּרִים מְמַנּוּ נְפִלְאוֹת
שְׁהִיָּה מְיִיחָד בְּכָל יוֹם יְחוּדִים בְּקַנּוּשָׁה וְטָהֵרָה).

ה) נֶכַד הָרַב הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ צִי"ע מוֹפֵת הַדּוֹר וְכו' כַּקִּשׁוֹת ר' יִשְׂרָאֵל חֲרִיף זצ"ל מַח"ס עֵטְרַת תְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל הַפְּלִיא שֶׁם לַעֲשׂוֹת פְּלָאוֹת וְלַגְלוֹת נִסְתָּרוֹת מְתוֹרַת רַבֵּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע הַבְּעֵשֶׂט הַקְּרוּשׁ זי"ע וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל.

וְעַתָּה טָרַם יִתְבָּרְכוּ בְּבִרְכַּה הוֹרִים לְדוֹר דוֹרִים בְּנֵי הַיְקָרִים שִׁיְהִיו לְאוֹי"ש אֲזַכְּרָה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה אֶת שֶׁם אֲמֵם הָאִשָּׁה יְרָאת ה' הִיא תַתְּהַלֵּל אֲשֶׁר אֶרְאֶתֶיהָ לִי בְּצִדְקָה וְאַמּוֹנָה בְּיוֹם ט"ו אֱלוֹל שְׁנַת תַּרְל"א לַפ"ק ה"ה הַרְבֵּנִית הַצְּנוּעָה וְהַיְשָׁרָה מִנְכ"ת מְרַת רַבְּקָה תַחֲחִי [בֵּת גְּדִיבִים וְשׁוּעִים אֲבִיהָ הַמְּוֹפֵלֵג יָרָא וְשָׁלַם בְּמֵרוֹת וּמַעֲלוֹת יִשְׁרוֹת מו"ה יַנְנַח ע"ת מְצַד אִמּוֹ הִיָּה מְגִזַּע הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ מַח"ס עוֹלָלוֹת אֲפָרִים וְכָלִי יָקָר וּמְצַד אָבִיו הַגָּבִיר הַנֶּכְכָּד גְּדִיב וְשׁוּעָה ר' דּוֹבְעָר ע"ה דּוּוּעַנְבוּיִם מְקַרְאִסְיָלִיב נֶכַד הָרַב הַקְּדוֹשׁ הַצְּדִיק הַמְּפֹרָס ר' יוֹנָה וצ"ל מֵאוֹסְמֵרָאָה שֶׁהִיָּה נִקְרָא בְּפִי כָּל ר' יוֹנָה דְעָר גּוֹטְעָר זי"ע] אֲשֶׁר הַשְּׁלִיכָה מִנְגֵד תַּעֲנוּגוֹת בְּנֵי אָדָם וּמַחְמָדֵי הַבָּל וְכָל הַיָּמִים צוֹפִיָּה הַלִּיבּוֹת בֵּיתָה לַעֲמוּד לִימִינִי לַעֲזָר וְסַעֲד וְכָל יְגִיעָתָהּ לְהַשְׁגִּיחַ עַל מַצַּב בְּרִיאוֹתֵי וְשִׁלּוּמֵי שְׁאוּכָל לְשַׁקְדָּה עַל דַּלְתֵי הַתּוֹרָה בְּמִנוּחָה וּלְהַשִּׁיב מִלְחָמָה שְׁעָדָה בְּאִין מַעֲצוֹר וּמְפָרִיעַ אֲנָא בְּרַף ה' חִילָה וּבַעַל גְּמוּלוֹת יִשְׁלַם לָהּ אֵל גְּמוּלוֹת וּמִשְׁבּוֹרָתָהּ תְּהִי שְׁלֵמָה בְּזֶה וּבְכָא תֶּאֱרִיף יְמֵיהָ וְשִׁנּוּתֵיהָ חֲחִי עוֹנֶשֶׁר וְכָבוֹד וְנִתְבָּרַף מֵאֵת ה' בְּבִרְכָה הֵם שְׁוֹלְשֵׁת הַכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה עִם בְּנֵינוּ הַנְּאֻהָבִים וְהַנְּעִימִים שִׁיְהִיו ה"ה בְּנֵי הַנְּגִיד הַנֶּכְכָּד חֲרִיף וְשִׁנּוֹן גְּדִיב לֵב וְיִקָּר רוּחַ חו"ג בְּמֵר דוֹר יוֹנָה שִׁיְחִיָּה [עִם נוֹץ בֵּיתוֹ הַצְּנוּעָה וְיִשְׁרָה מְרַת שִׁינָא דְבוֹרָה תְּחִיָּה בֵּת מַחוּ הָרַב הַגָּאוֹן הַחֲכָם הַשְּׁלַם מו"ה אֱלִיעֶזֶר מְשֻׁנָּה מֵאַרְעֵיעוּוּמְקֵי נ"י הָאֵבֶד"ק חֵאֲדָאֵל וּבְתָם הַמְּהוֹלְלָה אֲמַתָּר בִּילָא וּבְנָם יָלַד שְׁעֵשׂוּעִים אֲבָרְהָם שִׁיְחִיו לְאוֹי"ש] וּבְנֵי הַמְּוֹפֵלֵא מְוֹשְׁלָם בְּמַעֲלוֹת וּמִדּוֹת חו"ש כְּמֵר יְהוֹשֻׁעַ הַעֲשִׂיל שִׁיְחִיָּה וּבְתֵי הַמְּהוֹלְלָה וְיִשְׁרָה מ' שְׁרָה בִּילָא א הַחֲחִי וּבֵת הַיְקָרָה חִיָּה פִּינָא חֲחִי וּבְנֵי הַנְּחֻמָּד וְיִקָּר כְּמֵר שְׁמִשׁוֹן דּוֹב שִׁיְחִי' וּבְתֵי הַיְקָרָה רַחֵל לֵאָה הַחִיָּה וּבְנֵי הַיְקָר יָלַד שְׁעֵשׂוּעִים בְּנֵימִין שִׁיְחִי'.

וְאַנִּי תְּפִלָּה לְאֵל נוֹרָא עֲלִילָה אֲתָה ה' תְּבָרַף אוֹתָנוּ עַד וְקָנָה וְשִׁיבָה טוֹבָה לְהַגּוֹת בַּתּוֹרָתָךְ מְתוּף הַרְחֻבָה וְעוֹנֶשֶׁר וּבְכוֹר וְנִזְכָּה לְרֵאוֹת דוֹר יִשְׂרָיִם יְבוֹרָף בְּנִים וּבְנֵי בְנֵים בְּנִטְעִים מְגוֹדִלִים לְתוֹרָה וְלַתְּעוּדָה וְיִתְבָּרְכוּ בָּם יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶדָה אֲנָא ה' אֵל לְמוֹשְׁעוֹת זְכוֹר לָנוּ וְלִיוֹצְאֵי חֲלָצִינוּ זְכוֹת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אֲדִירֵי הַתּוֹרָה אֲרִזֵי הַלְּבָנוֹן כּוֹלֵם בָּאוּ לַעֲמֵק חֲבֵרוֹן חֲבָרִים קְדוֹשִׁים וְטַהוֹרִים דְּבָרִיהֶם מְאִירִים כְּסָפִירִים בְּזוֹהַר הַרְקִיעַ מְזַהֲרִים וְלֹא גְלִיתִי לְמַעַלָּה מְקוֹר מְקוֹמוֹ טַהוֹר מְחַצְבַּת מְשַׁפְּחָתָנוּ רַק מְעַט גִּילּוֹי טַפַּח בְּעַנְיָן הִנֵּה כִּי לְבָאָר בְּאוֹרָף כָּל עֲנַף עֵץ אָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים וְלַמַּעַלָּה בְּקוֹדֶה דוֹר אַחַר דוֹר גְּאוֹנִים וְצְדִיקִים הֵן וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן בִּיּוֹצְאָה בְּהֵן יְכוֹל סֶפֶר גְּדוֹל וְשָׁלַם) וּבְזְכוּתָם כִּי רַב הוּא בְּעֵזוֹ מִינָף תְּפָעֲרָנוּ בְּכוֹבַע יְשׁוּעוֹת תַּעֲטָרְנוּ וְלִשְׁלוֹם תְּפָקוֹד כָּל מְשַׁפְּחָתָנוּ [וְגַם אֶת חַמּוֹתֵי הָאִשָּׁה הַגְּדִיבָה הַגְּבִירָה מְרַת חַנָּה רַבִּישְׁלִימְסְקֵי חֲחִי (אִשָּׁת א"א צְדִיק וְיִשְׁרָ זצ"ל) הַכְּרָף אוֹתָהּ וְאֵת כָּל ב"ב בְּאִי"ש וּבְכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה תַּצְלִיחַ וְתִזְכָּה לְבָנוֹת אֶת בֵּיתֵא"א ז"ל בְּצִדְקָה מְשֻׁפֵּט וּמִיִּשְׂרָיִם בְּהַנְּהַגַּת בֵּיתוֹ הַרְמָה מֵאֵז וּמְקָדָם וְתַגְדֵּל כָּל יו"ח לְתוֹרָה וְלַתְּעוּדָה מְתוּף הַרְחֻבָה וְעוֹנֶשֶׁר וְכָבוֹד] וְלֹא יְמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּינוּ וּמִפִּי זַרְעֵינוּ מַעַתָּה וְעַד עוֹלָם וְעוֹלָמִים הַנְּחַל לַעֲם סְגוּלָתָךְ לְהַבִּיאֵם וּלְנַטְעֵם לְהַר נַחֲלָתָךְ יִרְאוּ עֵינֵינוּ וְיִשְׁמַח לְבָנוּ בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ מִבְּרַכְתָּךְ אֲדוֹן כָּל יִתְבָּרְכוּ עֲדַת אִסְטְרָאֲלֵעֲנָקָא (וְחֲסָרִים לְמִשְׁמַעְתִּי בְּכָל דְּבָר שֶׁבְּקִדּוּשָׁה וְחֲפָצֵי שְׁמַיִם) אֲשֶׁר הִנְנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכָם זֶה שְׁגָה שְׁלִישִׁית וּבֵן יִתְבָּרְכוּ עֲדַת

קאמינקא (מחוז קיוב) שפּהנתי פאר שם מ'שף תשע עשרה שנים באין מפריע לשקידת התורה והתקמה הרם נא קרנם בכבוד והרפיקם על במתי האנשר והענשר יהי שלום בחילם ושלונה בארמנותיהם יאריכו ימיהם בטוב וישנותיהם בנעימים עד עמוד הפהו לאורים ותומים במהרה בימינו אמן.

עתירת עבד לעבדי ה' השופף שיחו לפני שומע תפלות כל פה בלב נשבר ונדבה משה נחום ירושלימסקי האבד"ק אסטראלענקא והגליל. הקדמה שניה אמר הפותב בלה נשבר ונדבה כאשר החלתי לסדר כתבי פסקים אלו לדפוס ח"י תמוז שנת תרנ"ט ביום היא"צ של א"א הרה"ח מהר"ב ז"ל לזכר נשמתו הטהורה תנצב"ה הנני להציג צל"ח בראש ספרי את ההספד מר שאמרתי בסעודה שלישית של שבת פ' פנחס שנת תרנ"ה על פטירת אאכו"ר [אז ביום ד' ח"י תמוז בשעה עשירית בבקר] עט"ר הרב הגביר המןפלג בתורה ויראה רודף צדקה וחסד חסיד וענו צ"ת וכו' מו"ה בנימין זצ"ל בו מעט דרוש ומוסר והוכחה דעל אדם בשר ראוי לעורר שערי דמעות בשויו"ט.

במדרש רבה על פסוק עת לבכות איתא עת לבכות שם ישבנו גם בכינו וכו' עת לשחוק אז ימלא שחוק פינינו וכו' עת ספוד על מיתת הצדיקים. להבין פונת המדרש דמי לא יבין דבעת החורבן הנה עת לבכות ובעת הגאולה יהיה עת שחוק ובמיתת הצדיקים עת ספוד ובנדאי יש בדברי חז"ל רעיון פנימי נעלה ונשגב דיש שייכות והתקשרות זה לזה.

אכן להבין זאת נבין ג"כ ענין ההספד דהיא מצנה ככל המצות ואיך יוכל המספיד (ובפרט אם הוא אבל ר"ל) לקיים המצנה בשמחה דבל"ז אינו מקיים המצנה פתיקונה כמ"ש תחת אשר לא עבדת וכו' בשמחה וכידוע דברי האר"י הקדוש דרוך השגתו הנה מפני שקיים כל מצנה בשמחה רבה.

גם יש להבין דברי הש"ס (שבת קה ב) אמר ר"ש בן פזי אמר ריב"ל משום בר קפרא כל המוריד דמעות על אדם פשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו שנאמר נודי ספרת וכו'. א) מדוע תפס הש"ס דוקא שם אדם פשר ולא צדיק או חסיד או יר"א וכדומה.

ב) יש להבין באיזה בית גנזיו מניח הקב"ה את הדמעות דבנדאי יש בזה פונה פנימית. ג) מדוע קבעו מימרא זו במס' שבת דלפ"ז יש מקום לאמר דיש לה שייכות לשבת.

עוד יש להבין דברי המדרש אמרו ישראל להקב"ה אמרת קדושים תהיו א"כ הסר מאתנו המנות הנה דאין פירוש לזה לכאורה. פן יש להבין הכתוב וצדקה תציל ממנות שתמהו בזה כל המפרשים דמי זה האיש שינצל ממנות המר הנגזר על כל חי וסוף כל אדם למות ובתורה הקדושה הקדומה לבריאת עולם כתוב בה אדם פי מות באהל, ובפרט דרואים אנו כמה בעלי צדקה שמפזרין הרבה לצדקה בעת חוליים ולא נצלו מגזרת המנות, ישרים דרכי ה', אלא שיש בזה איזה ענין פנימי ילהבין כל זה הנני להקדים מה שאמרתי בעז"ה בשבת העבר פ' בלק על פסוק תמות נפשי מות ישרים וגו' (ובזה נראה כמה גדולים דברי חז"ל שאמרו אפי' על איש פשוט הקדים ונפל פסוק לתוף פיו ה"ז נבואה קטנה, גם רוב הכח של האיש הישראלי שאמרו חז"ל דאע"ג דהוא לא חזי מזלג' חזי) דיש בזה להבין אם התקנא בישראל ורצה שיהיה כמוהם מדוע בקש רק על סופו שתהיה אחריתו כמוהו.

גם יש להבין דברי המדרש רבה על הפסוק עת ללדת ועת למות הה"ד ברוך אתה בברוך וברוך אתה בצאתך דאין לו שום פירוש בהשקפה ראשונה, ואמרתי בע"ה דכוננתו דידוע מה שדרשו חז"ל על פסוק ברוך אתה וכו' שתהיה יציאתך מן העולם הזה בלא חטא כביאתך לעוה"ז בלא חטא, וידוע ג"כ שאלת המין לר"ג אם היצה"ר הוא בכטן אמו והשיב משיצא ונגער מבטן אמו דאי בכטן אמו הנה מבעט ויוצא קודם זמנו עכ"פ לפ"ז מובן מה דכתיב עת ללדת (היינו שאינו מבעט ויוצא קודם זמנו נוכל לאמר ברוך אתה בברוך ושיצאך לעולם בלא חטא שהיצה"ר אין לו שליטה במעי אמו), וידוע ג"כ הפלוגתא במס' שבת אי יש מיתה בלא חטא וזה פשוט מסברא דאם אין מיתה בלא חטא לא נוכל לאמר עת למות פינן שהחטא ממית יוכל להיות מיחחו קודם זמנו וא"כ מדכתיב עת למות מוכח דיש מיתה בלא חטא אלא בעתו ובא קצו א"כ שפיר י"ל ברוך אתה בצאתך שתהיה יציאתך מן העולם בלא חטא אלא מפני שבא קצו, ומובן היטב המדרש עת ללדת ועת למות הה"ד ברוך אתה בברוך וברוך אתה בצאתך היינו דמשגי העתים שאמר הכתוב עת ללדת ועת למות מבואר הכתוב ברוך אתה וכו' דשפיר נוכל לומר על איש הישראלי דביאתו לעוה"ז בלא חטא, וכמו כן תהיה יציאתו מן העולם בלא חטא דיש מיתה בלא חטא ואף כי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא מ"מ גדול כח התשובה בישראל שיטהר החטא ובפרט ע"י תשובה מאהבה שזדונות נעשו פזכות כידוע דברי הש"ס יומא א"כ אף אם פנם באיזה דבר יכול לתקן ע"י תשובה ויהיה נקי וטהור וימות בלא חטא רק מפני שהגיע העת למות וכו"ז בישראל יש לו סוף ותכלית טוב משא"כ בעכו"ם שפסק הרמב"ם בהל' תשובה דבב"נ לא מהני תשובה ומקורו מהספרי (ויש בזה אריכות דברים דתשובה שייכה לתורה דשניהם קדמו לעולם ועוד כמה טעמים שיש בזה בנגלה ובנסתר ועכ"פ ב"נ שלא קבלו התורה אין להם שייכות לתשובה ואכמ"ל) א"כ לפ"ז עליהם לא נאמר עת למות דאין להם סוף ועל הרוב לא יגיעו לכוף שהחטא ממית אותם שנמסרו לטבעים ולפגעים רעים משא"כ בישראל וכמש"ל, וזה שאמר בלעם שהתקנא בחלק הטוב שיש לישראל ההולך בדרך התורה והתשובה תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי פמנהו שנתאנה מאד לכת הישראלי שיש לו סוף ואחרית וימות נקי מחטא בעתו ובזמנו.

זה תוכן דברי שאמרתי בש"ק העבר ויישבתי בזה כמה מאמרי חז"ל ואין הזמן גורם פעת להאריך בדברי תורה ורק כמה שנוגע לדברינו לקשר דברינו אלה לישוב מאמרי רז"ל שהקדמנו פעת בנושא המאמר דלפי הנ"ל יובן ג"כ מה שדרשו חז"ל על פסוק על זאת יתפלל כל חסיד אליה לעת מצוא זה יום המיתה דהיינו דבישראל העיקר הוא הסוף דע"ז צריך להתפלל כל חסיד שימות נקי בלא חטא ולא קודם הסוף חלילה ע"י החטא אבל צריך ג"כ להבין לשון אליה והפונה היא דמלבד התפלה שישלמו שנותיו יתפלל ג"כ על עיקר אופן המיתה דיש מיתה מרה פלענה ע"י מה"מ ויש מיתה נשיקה שנתאנה לזה משה רע"ה פכתוב בפרשה זו באשר נאסף אהרן אחיה ודרשו חז"ל במיתה זו שאמה מתאנה לה, ועפ"ז מובן הלשון אליה לעת מצוא היינו דהמיתה תהיה אליה בנשיקה ע"פ ה' דאז יציאת הנשמה בטהרה, ולהבין זאת היטב יישוב דברי המדרש הנ"ל בקדושים תהיו דהפונה היא ע"פ מה שכתוב בס' חסידים בטעם טהרת המת כי טומאת המת עצמו אפי' כל מימות שבעולם לא יטהרו בעת מיתתו אלא הטעם דכל אדם קודם מיתתו

בְּרֵאוֹתוֹ הַמַּה"מ מְרֹבב חֲרָדָה יֵצֵא מִמֶּנּוּ טוֹנְמַאת קָרִי וּמִפְּנֵי שְׁאֲנוּ מְאֻמִּינִים בַּתַּה"מ וְיִקְוּם
מְהֵרָה שְׁלֵא תִהְיֶה עָלָיו טוֹנְמַאת הַיּוֹצֵאת מְגוּפוֹ ע"כ מְטַהֲרִים אוֹתוֹ בְּמִים זַת"ד, וּבְזֶה יוֹבֵן
כְּפֹנֵת הַמְדַרְשׁ דִּישְׁרָאֵל אוֹמְרִים לִהְקַב"ה אֲמַרְתָּ לָנוּ קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ וְעֵיקָר הַקְדָּוָשָׁה תְּלוּי
בְּבְרִית הַמְעֵנָר (וְכִמוֹ שְׁמַצִּינוּ גַבִּי רַבִּי) א"כ הֵסֵר מֵאַתְּנוּ הַמְּנוֹת הַזֶּה הֵינּוּ הַמְּנוֹת הַזֶּה וְהֵמֵר
ע"י מַה"מ דָּאֵז לֹא יִהְיֶה סוֹפְנוּ בַקְדָּוָשָׁה ע"י חֲרָדַת הַמָּה מֵאֲבָל מִי שְׁמַת בְּנִשְׁקָה נִשְׁמַתוֹ
יוֹצֵאת בְּטַהֲרָה ע"פ ה' (וְכִמוֹ דְּמַצִּינוּ גַבִּי רַבִּי בְּכַתְּוֹבוֹת דְּאַפִּי טוֹנְמַאת מַת לֹא טְמֵא
כְּדֹאֲמַרִּינוּ כְּשִׁמַת רַבִּי בְּטֵלָה כְּהוֹנָה וְכַתֵּב הַרְבֵּינוּ בְּחַיִּי וְהַשֵּׁ"ה עַל הַתּוֹרָה מִשׁוּם דְּמַת
בְּנִשְׁקָה יַעו"ש בְּתוֹס' מ"ש בְּשֵׁם רַבֵּינוּ חַיִּים כֹּהֵן וְיֵשׁ בְּזֶה אַרְיִכוֹת דְּבָרִים וְאִכְמ"ל), וְעַל
זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חֹסֵד אֱלֹהֵי שְׁיִגִיעַ לְהַסוּף (לֹא חֲלִילָה כּוֹדֵם זְמַנוֹ ע"י חֲטָא כְּנ"ל) וְיִזְכֶּה
אֲז לְדַבְּקוֹת ה' שְׁתַּהֲיֶה מִיתְּתוֹ בְּטַהֲרָה וּבְנִשְׁקָה, וְעַפ"ז נִבִּין דְּבָרֵי הַשֵּׁ"ס שְׁבַת בְּמַה שְׁתַּפְּס
דּוֹקָא אָדָם כְּשֶׁר דִּידוּעַ דְּבָרֵי הַשֵּׁ"ה הַקְדוֹשׁ דְּנִשְׁמַת הַצְּדִיקִים מִיכָאֵל שֶׁר הַגְּדוֹל מִקְרִיב
עַל גַּבִּי הַמְּזַבֵּחַ וְזֶה הוּא מִיחַת בְּנֵי אֱהָרֹן.

שְׁבַעַת חִינוּף הַמְשָׁפֵן ע"י אֱהָרֹן מְלַמְטָה נִתְחַנְּף מְזַבֵּחַ שֶׁל מַעֲלָה ע"י מִיכָאֵל שֶׁה"ג בְּנִשְׁמַת
בְּנֵי אֱהָרֹן הַקְדוֹשִׁים וְזֶה הַיּוֹם ה' נִרְאָה אֲלֵיכֶם אוֹתִיּוֹת אֱהָרֹן מִיכָאֵל הֵינּוּ דְּבַמְקוֹם אֱהָרֹן
לְמַטָּה מִקְרִיב מִיכָאֵל מְלַמְעֵלָה וְזוֹ הִיא הַבְּחִינָה שֶׁל אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן דָּאָדָם
דְּלַעֲיָלָא רָאוּי שְׁיִהְיֶה בְּעַצְמוֹ קָרְבָן לֵה' זַת"ד הַשֵּׁ"ה וְכַעֲיִן זֶה כְּתוּבוֹ הַתּוֹס' מְנַחֲחוֹת
דְּנִשְׁמַתוֹ צְדִיקִים מִקְרִיב מִיכָאֵל לְמַעֲלָה לְפָנֵי מַה"מ הַקַּב"ה, וְעַפ"ז מוֹבֵן ג"כ דְּבָרֵי חֲנ"ל
לְמַה נְסַמְכָה מִיחַת מְרִים לִפ' פָּרָה לֵאמֹר לָהּ מַה פָּרָה מְכַפֶּרֶת אֵף מִיחַת צְדִיקִים מְכַפֶּרֶת
וְהַקְשׁוּ הַמְּכַרְשִׁים דְּהָא פָּרָה הֵינּוּ קָרְבָן וְאִינוּ מְכַפֵּר בְּלֹא חֲשׁוּבָה וְא"כ מִיחַת צְדִיקִים
הֵינּוּ ג"כ ע"י חֲשׁוּבָה וְא"כ בְּשִׁישׁ חֲשׁוּבָה אֲז מַה צָרִיף מִיחַת הַצְּדִיקִים וְיֵשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה
דְּבָרִים וְעַת לְקַצֵּר אֲבָל בְּפִשְׁטוּת י"ל דְּהָא יֵשׁ כְּמַה חִילּוּקֵי כְּפָרָה כְּמִבְּנָאָר סוּף יוֹמָא דִּישׁ
חֲטָא דְחֲשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת וְיֵשׁ חֲטָא דְצָרִיף קָרְבָן וְיֵשׁ חֲטָא דְצָרִיף יוה"כ וְיֵשׁ חֲטָא דְצָרִיף
מִיחַת ג"כ עִם תְּשׁוּ" עכ"פ בְּכִלְלוֹת יִשְׂרָאֵל יוֹכֵל לִהְיוֹת דְּמִלְבַד הַחֲשׁוּבָה יֵשׁ לְהֵם חֲטָאִים
דְּצָרִיכִים קָרְבָן צְבוּר וְיוה"כ וּמִיחַת ע"כ נוֹטְלִים צְדִיק אֶחָד גְּדוֹל הַדּוֹר (שְׁלֵא יִהְיֶה חֲלִילָה
כְּלִיָּה טָרֵם שְׁיָבוֹא יוה"כ וְשִׁאָר חִילּוּקֵי כְּפָרָה) דְּמִקְרִיבִין נִשְׁמַתוֹ לְמַעֲלָה וְהוּא בְּמִקוֹם
קָרְבָן צְבוּר וְיֵשׁ בּוֹ ג"כ בְּחִינַת יוה"כ (כְּמִבְּנָאָר דְּמִיחַת צְדִיקִים מְכַפֶּרֶת כְּיוה"כ) וּמִיחַת
כְּלִילִית דְּהִיא כְּלִילִית הַדּוֹר (וּבְזֶה מוֹבֵן הַכְּתוּב גַּבִּי יוה"כ אַחַת בְּשָׁנָה יְכַפֵּר הֵינּוּ שְׁיִהְיֶה
אַחַת בְּשָׁנָה יוה"כ לֹא כְּמַה פְּעָמִים בְּשָׁנָה חֲלִילָה ע"י מִיחַת הַצְּדִיקִים) וְעַכ"פ מוֹבֵן מְסַבְּרָא
דְּמִי שְׁמַת ע"י מַה"מ הַנְּטָמָא בְּסוֹפּוֹ ע"י ט הַיּוֹצֵאת מְגוּפוֹ בְּנִדְאֵי אִינוּ רָאוּי לְקָרְבָן עַל
מְזַבֵּחַ שֶׁל מַעֲלָה מִשֵּׁ"כ מִי שְׁזָכָה לְמִיחַת נִשְׁקָה ע"פ ה' דִּיוֹצֵאת נִשְׁמַתוֹ בְּטַהֲרָה וְנִדְאֵי
רָאוּי וְכָשֶׁר הוּא לְקָרְבָן שֶׁל מַעֲלָה וְהוּא בְּבַחֲינַת אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם וְכו' כַּמֶּש"ל.

וּבְזֶה מוֹבֵן דְּבָרֵי הַשֵּׁ"ס שְׁבַת שְׁתַּפְּס כָּל הַמּוֹרִיד דְּמַעוֹת עַל אָדָם כְּשֶׁר וְכו' הֵינּוּ שְׁהוּא
כְּשֶׁר לְקָרְבָן (בְּבַחֲי' אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן) דְּבַמִּיחַת צְדִיק סְתָמָא הָא יֵשׁ כִּי אֶחָד עַל
הַפְּסוּק כִּי מִפְּנֵי הַרְעָה נֶאֱסַף הַצְּדִיק הֵינּוּ שְׁלֵא יִרְאָה בְּהַרְעָה הַעֲתִידָה לְבוֹא עַל הַדּוֹר
וְאִם בְּאִנְפֹן זֶה הַבְּכִיָּה אֵינָה חֲשׁוּבָה כ"כ לְפָנֵי הַקַּב"ה כִּיּוֹן דִּישׁ פְּנִיָּה עֲצָמִיּוֹת בְּבִכְיָה
שְׁיִרָא מְהַעֲוֹנָשׁ הַעֲתִיד לְבוֹא מִשֵּׁ"כ הִיכָא שְׁמּוֹרִיד דְּמַעוֹת עַל אָדָם כְּשֶׁר (שְׁרָאוּי וְכָשֶׁר
לְהַקְרִיבוֹ לְמַעֲלָה לְפָנֵי מַה"מ הַקַּב"ה) דָּאֵז מִיחַתוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהַדּוֹר שְׁהוּא בְּמִקוֹם
קָרְבָן צְבוּר וּמִיחַת כְּלִילִית וּבַחֲי' יוה"כ וְאִין בְּבִכְיָה שׁוּם פְּנִיָּה עֲצָמִיּוֹת וְהַבְּכִיָּה הִיא רַק

לש"ש שקשה לפניהם העדר האדם הכשר שנתבטלה תורתו ועבודתו בעוה"ז אשר רק היום לעשותם דמעות אלו חשובים לפני ה' מאד.

ומה שמניחן בבית גנזיו יובן במה שכתבו הפוסקים ספק אם מותר להספיד אדם גדול בשבת, והמבי"ט כתב דמותר מפני כבוד התורה ואין בזה איסור אבלות והספד בשבת, ולפענ"ד מבואר פן בכתוב דהא מיתת בני אהרן ה'ה בא' בניסן ומבואר בדברי חז"ל דיום זה נטל עשרה עטרות וה'ה בו שמחה פ'יום שנבראו בו שמים וארץ (דנדאי אסור באבל ובהספד) ועכ"ז פתבה התורה וכל בני ישראל יבכו וגו' (דדוחק לומר דקאי על יום אחר) והיינו דדמעות האלו לא ממקור האבל והעצבות אלא ממקור הקדושה כמבואר בזוה"ק בכ"ה מסטרא דא וחדנה מסטרא דדא (דלפמש"ל מיתת אדם פשר הוא בחי' קרפן צבור ויוה"כ וא"כ הא יוה"כ בנדאי לאו יום הספד הוא ושערי דמעות לא ננעלו והמה ממקור הקדושה וכמבואר בכתבי האר"י דמי שאינו בוכה בימים הללו בנדאי אין נשמתו טובה) וע"ד דמצינו דלפעמים אדם מוריד דמעות מרוב שמחה, ובזה מוכן הא דקבע הש"ס מימרא זו בשבת להורות דאפי' בשבת יש להוריד דמעות על אדם פשר והראיה מזה דהקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו ומה זה בית גנזיו אלא דמצינו ש"ס שבת (י ע"ב) דאמר הקב"ה מתנה אחת יש לי בבית גנזיו ושבת שמה והקב"ה מניח את הדמעות שמה בגנזי השבת א"כ מוכח דאדרבא דמעות אלו שייכים רק לקדושת שבת (וכמו שאבאר בע"ה למטה) א"כ.

בנדאי יש להוריד דמעות אלו בשבח והבן. היצא מדברינו אלה כל מטרתו להעיר שערי דמעות על פטירת אמו"ר הכ"מ אשר הגם פי אין הבן מעיד על האב אבל גלוי לכל שומעי דברי אלה פי א"א הכ"מ עסק בתורה ועבודה וגמ"ת ובנדאי יש להמליץ עליו ברוך אתה בברוך וברוך אתה בצאתך שדך התורה והתשובה יצא מן העולם בעתו נקי בלא הטא לכן הורידו דמעות על פטירת אדם פשר זה פי דמעות אלו חביבין לפני ה' וסופרן ומניחן בבית גנזיו הוא שבח כמש"ל.

אמנם אף דלפמש"ל קאי מאמר חז"ל רק על אדם פשר שמת בנשיקה ולאו כל אדם זוכה לזה רק יחידי סגולה שפדור וכמבואר בילקוט דבעת פטירת משה רבינו ע"ה אמר לזהקב"ה דבשביל שישאר בח"ל יזכה למות ע"פ ה' וכן כל גדול כמוהו יזכה למיתה זו שנתאנה לה משה יעו"ש דמבואר משם דרק גדול הדור שאין כמוהו זוכה למיתת נשיקה יעו"ג"כ ש"ס פ"ק דסוטה ע"פ חכם לב יקח מצות והבן.

ועכ"פ לפ"ז נבין דברי הש"ס פתובות פ' המדיר גבי ריב"ל שנקנס לג"ע ונשבוע שלא יצא שאמר הקב"ה אי איתשל לפעמים אשבועתא יהיה נשאל גם בזה ואי לא איתשל יהיה שם דכל הרואה ישתומם דמה בכך דאיתשל אשבועה אחרת אם אינו רוצה לשאל על שבועה זו דהשאלה תלוי בדעת הנשבוע ואי משום ששבועה על דבר שא"א דסוף כל אדם למות וכמ"ש בתורה אדם פי ימות באהל א"כ לא תלוי כלל במה שאיתשל לפעמים, אבל לפמש"ל א"ש דהא כתב הפלי יקר פ' מטות בענין נדרים בהפרת חכם דכמו דבעל מפר נדרי אשתו משום דכל הנודרת ע"ד בעלה נודרת דהיינו משום דגנבעת לבעלה בטלה דעתה לדעת הבעל פן דעת ההמון (דצריך להפנע לפני החכם) תלוי בדעת החכם יעו"ש דיוצא מזה דהפריה שייך רק בפשיש לו גדול הימנו דבטלה דעתו אצל הגדול,

והשפּתא א"ש דרצון ריב"ל לא היתה שלא ימות (דכתיב בתורה אדם פי ימות) אלא פלטה
נפשו לחצרות ה' להתדבק בְּחַיֵּי הַחַיִּים לְמוֹת ע"פ ה' שזוכה לזה רק גדול הדור שאין
פְּמוֹהוּ וע"כ אמר הקב"ה אי איתשל אשבועתא א"כ יש בדורו גדול הימנו גם שבועה זו
אינו מועיל דנשבַע על דבר שא"א אָבֵל אי לא איתשל אשבועתא א"כ אין בדורו גדול
מִמֶּנּוּ א"כ יזכה להשאר שם ע"פ ה'.

הינצא מדברינו דלא שיניף מיתה זו רק למי שהוא בבחינת משה שאין בדורו פְּמוֹהוּ
ונאתפשטותא דמשה בכל דרא א"כ גם מה שאמרו פל המוריד דמעות על אדם פֶּשֶׁר
דלפמש"ל היינו שפֶּשֶׁר לקרֶבֶן שמת בטְהֵרָה שיניף ג"כ רק בגדול שבדור.

אכן אם נחפש בדברי חז"ל נמצא שכל אדם יכול לזכות לבחינה זו דמבואר בפ"ק דב"ב
גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו. גם לענין גאולה העתידה אמרו חז"ל שם
גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה וכו' וי"ל בזה (וכעין זה מצינו במעשה רוקח להגאון
הקדוש מאמשטרדם) דהיינו דמשה לא זכה לשער הנ' פדכתיב ותחסרהו מעט מאלהים
ומבואר בזה"ק דא יובלא חסר חד והיינו משום דאז לא היה הזמן של גאולה דהוא שער
הנ' יובל הנקרא דרור וחרות וע"כ חסר למשה שער א' ויובלא גימ' מ"ט שזכה רק
במ"ט שערים וע"כ אמרו גדולה צדקה (וכונתו צדקה חשובה היינו בסתר יעו"ש בח"א)
שמקרבת הגאולה משום דע"י צדקה בסתר יוכל לזכות לשער הנ' דהיא הגאולה שלמה
(והארכתי בזה ת"ל בדרוש א') ולפ"ז נראה דהעושה צדקה בסתר יוכל לזכות לבחי'
משה עכ"פ גם בענין המיתה שתהיה ע"פ ה', ובזה יובן ג"כ הפתוב וצדקה החשובה
תציל ממנות המר ע"י מה"מ ויזכה למות ע"פ ה' בנשיקה.

ויש מקום ללמוד פן מדברי הש"ס דרף ארץ זוטא פ"ט והוי שומח במתנה שנתת מתוך
ביתך כדי שיכפה ממך אף מלאך המנות שנגמר מתן בסתר יכפה אף וכו' ונלפע"ד דהכונה
ג"כ אם נותן בסתר (והיינו מתוך ביתך ולא בחוץ) מציל ממימת מה"מ וזוכה לנשיקה
וע"פ דברי חז"ל אלו הקדושים בודאי נוכל להאמין גם על א"א הכ"מ שידוע שמלבד
הצדקה הגלויה שלא היה יכול להסתיר הרבה לעשות צדקה בסתר (כמו שנתודע אחר
פטירתו מכמה נפשות אחב"י שֶׁהַחֲזִיק וְתַמָּה בָּהֶם בְּסִחָר) ועי"ז בצירוף תורתו ומדותיו
הישרות) בודאי היה יכול לזכות לבתי' מיתה זו שנתאנה לה משה רבינו (וכמו שהיתה
פטירתו בפ' פנחס דכתיב בפ' זו כִּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אֶהְרֹן אַחִיךָ וְכֵן הִיְתָה מִיתָתוֹ בְּתַחֲלַת בֵּין
המצרים זמן זה"ב ומבואר בדברי חז"ל דקשה סילוקן של צדיקים לפני הקב"ה יותר
משרפת בית אלהינו) וע"כ עיני עיני יורדה מים ושפיר נוכל לומר עליו דברי חז"ל כל
המוריד דמעות על אדם פֶּשֶׁר וכו' דהקב"ה מניחן בבית גנזיו הוא אוצר של שבת
וכמש"ל, ונשאר לנו רק לבאר הטעם מה שייכות הדמעות האלו דוקא לאוצר של שבת
(ועפ"ז יבואר נושא).

המאמר מד"ר על פסוק עת לבכות) דהנה הרי"ף בח"א ממו"ק כתב דהדמעות שמורידין
על אדם גדול שמת מדמעות הללו נעשה טל של תחיה וע"ז נאמר פי טל אורות טלף
יעו"ש ויש בזה להאריך ואכמ"ל, ועפ"ז יובן דברי חז"ל דמי שאינו מוריד דמעות על
אדם פֶּשֶׁר בְּנֵיו מֵתִים כְּשֶׁהֵם קֹטְנִים הֵינּוּ דְאֵין לוֹ טַל שֶׁל תַּחֲיָה אִם אֵינוּ בּוֹכֵה וְעִי"ז בְּנֵיו
מתים כְּשֶׁהֵם קֹטְנִים דְּדִמְעוֹת הִלְלוּ ג"כ חַמִּים הֵם וְיוֹצְאִים מִמְּעַמְקֵי הַלֵּב (וְאֶפְשָׁר יִתְעוֹרֵר

אז ג"כ לזפור מיתת הצדיקים) וע"י דמעות אלו ועל יונקי שדים שלא חטאו יש לו ג"כ חלק בטל של תחיה, ובזה יובן ג"כ מאמר חז"ל כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לו לקברו בחייו דבאמת אדם אשר יסודו מעפר וסופו לעפר לא היה ראוי להקרא בשם חי פינן דהיסודות יתפרדו אבל משום דמאמינים אנו בתח"ה א"כ המיתה אינה נצחית ושפיר ראוי להקרא בשם חי גם אחרי מיתה (וכמו שאמרו חז"ל צדיקים במיתתן קרויין חיים) אבל מי שלא יעמוד בתח"ה מ"א"כ גם בחייו אינו חי פינן דיתפרדו היסודות וימות לנצח ונה מליצת חז"ל כל המתעצל בהספדו של חכם א"כ אין לו טל של תחיה ראוי לקברו בחייו דגם אז נקרא מת והבן.

ועפ"ז יובן דדמעות אלו שייכים דוקא לאוצר של שבת דהא אמרו חז"ל אלמלי שפרו ישראל ב' שבתות מיד הן נגאלין וכינן דהגאולה תלויה דוקא בשבת א"כ בשבת טמון אורו של משית ולאורו של משיח צריך טל של תחיה, ומוכן שפיר דברי חז"ל כל המוריד דמעות על אדם פשר (דדמעות אלו טל של תחיה הן וע"ז נאמר טל אורות טל) הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו היינו אוצר של שבת ששמה טמון אורו של משיח שפשוט נזפה לאורו של משיח יהיו בו ג"כ הדמעות שהורידו על אדם פשר וע"ז נקום לתחיה, ובזה יובן ג"כ דהמספיד יוכל לקיים ההספד בשמחה (ויובן ג"כ הזוה"ק בכיה מסטרא דא וחדנה מסטרא דא) היינו שכל מה שמוסיף לעורר הספד ובכיה הוא מוסיף על של תחיה א"כ יש חדנה מסטרא דא על התקרבות הגאולה והתחיה דכלפי שמיא גליא כמה דמעות נחויץ להשלמת טל של תחיה ויכול להיות שדמעות אלו ישלימו לכל הנחלי מים שהורידו על מיתת אנשים פשרים בכל הגלות פי לכל תכלה ראיתי קו ואפשר תהיה בזה השלמה לטל של תחיה (ואפשר משום זה תקנו לומר על בה"ק הקדיש דעתיד לאתחדא ולא תיא מתיא דאז יורדות דמעות חמות ממעמקי הלב ובפרט על אדם פשר א"כ דמעות אלו עתידים לאתיא מתיא דהמה טל אורות וכו'), ובזה יובן המדרש עת לבכות דקשה ליה ג"כ איך יכול המספיד לקיים מצות הספד בשמחה ומיישב זאת כמה דקאמר עת לבכות שם ישכנו וכו' היינו דבכיה מסטרא דא וחדנה מסטרא דא דע"י העתים הללו שבכינו על נהרות בכל על חורבן ביהמ"ק ועת הספד שבכינו על מיחת אנשים פשרים שקשה סילוקם יותר משרפת בית אלהינו ע"ז בעצמו עח לשחוק אז פלא שתוק פינן היינו שזנפה בדמעות אלו למלאות ים הדמעות של טל התחיה ונזפה שיקנים ובלע המנות לנצח ומתה ה' דמעה מעל כל פנים בביאת משיח צדקנו ב"ב אכ"ר.

כ"ד הכותב ברגשת הנפש מצפה לרחמי שמים ולישועה כללית משה נחום במו"ה בנימין זצ"ל ירושליםקי. באר משה קונטרס השיב משה שער הראשון שער התורה ובו ב' סימנים.

ה' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה סימן א תשובה לכבוד הרב הררי ובקי נגיד ומצנה מגזע תרשישים מו"ה נפתלי הירץ ראפופארט בהגאון הצ' מהר"צ וצ"ל מח"ס עזרת הפנים בענין אם כבר התפללו וקראו בתורה בביהכנ"ס ובמנין השני יש ששה או שבעה שלא שמעו הקריאה אם מותרים להוציא ס"ת לקרות בו בשבילם.

(א) ע"ד שאלתו כי כמה פעמים נפל ספק בבית המדרש כשהתפללו מנין אחד וקראו בתורה בב' וה' נאח"פ מתפללין מנין שני ונמצא ששה או שבעה שלא שמעו הקריאה

אם מותרין להוציא ס"ת פעם אחרת, דדעת כת"ר היא דלפמ"ש הטור או"ח סי' תקס"ו
אבל לענין קביעת ברכה צריף שיהיו עשרה עכ"ד, מזה נראה לכת"ר פשוט דגם הקא
לענין קריאה אין לגרום ברכה בפתיח מעשרה ואף דחכם אחד אמר לו דלדעת האחרונים
דבחי"צ אף שאין עשרה מתענין קורין ויחל דיומא קא גרים א"כ גם פאן יומא קא גרים
נראה לכת"ר לחלק דהתם משום שלא קראו עוד פתקנת חכמים שפיר אמרינן יומא קא
גרים לאפיקי פאן דכבר קראו וחובת היום כבר נתקיים בקריאה ראשונה ורוצים לקרות
רק עבור האנשים שלא שמעו ע"כ בפחות מעשרה לא מקרי קביעות לענין ברכה זת"ד
כת"ר, ולכאורה דבריו נכונים ומסתברים וגם אנכי תמהתי פה על המנהג הזה אבל מפני
שנוהגין פן בכל תפוצות ישראל בפני כמה גדולים בטח יש בזה טעם של תורה ולא
מצינו רק לאחד מגדולי האחרונים שהעיר מקום הספק בזה ה"ה הרב ת"א פלל ל"א
אות י"א שכתב צ"ע אם כולם שמעו קריאת התורה ויש איזה ב"א שלא שמעו אם מותר
לקרות עוד הפעם בשבילם ול"ד לפריסת שמע בסי' ס"ט דהתם פל יחיד מחויב באותה
ברכה אבל הקא החיוב רק שישמע קריאת התורה ונחכמים תקנו שייכרו משום פבוד
הצבור וי"ל דלא תקנו אלא כשכל הצבור חייבים בקריאה אבל לא בשביל יחידים וצ"ע
עכ"ד, ונראה דהקפדתו רק שלא יקראו בשביל יחידים אבל אם יהי' רובא שפיר יכולין
להוציא ס"ת לקרות, אכן ממ"ש אלא כשכל הצבור חייבים בקריאה נראה פדעת כת"ר
דבעינו כל עשרה.

עכ"פ דעת הרב ת"א נראה כמסתפק בדבר והן ולא ורפ"א בידו. (ב) אכן פיון דכן
המנהג בכל תפוצות ישראל לקרות פ"ש ושלישית פשיש רוב מנין שלא שמעו הקריאה
ומנהגן של ישראל תורה היא יעניין תשו' הריב"ש סימן ל"ז בענין שהש"ץ התפלל
תפלת מוסף ביום הזכרון מיד עם הצביר כמה שהביא בשם הרב ר' חסדאי ב"ר שלמה
ז"ל כי בלכחו קשטיליא וכו' ואמר לבטלו ולא קבלו ממנו ואמרו לו שאף אם הוא גדול
בחקמה הם סבורים שהקודמים שהנהיגו שם המנהג שהוא היו גדולים ממנו ואז קבל
עליו שפשוט מקום וכו' שלא יתעצם לבטל מנהגם יעו"ש, ובשו"ת תשב"ץ ח"א סי'
קנ"ג ד"ה האחד במ"ש שאפילו תמצא לומר דמדין התלמוד פה יש להם לעשות מיהו
פיון שעל מנהג זה התנהגו הדורות אין פח לשטת מנהגם פלל שזהו מתורת המנהגות
דכל היכא דליכא איסורא אפי' נהוג דלא כהלקתם שבקינן להו ולא מסלקינן להו ויסוד
דבריו ע"פ דברי הש"ס ר"ה ט"ו ע"ב במקום איסורא כי נהגו שבקינן בתמי' דמשמע
הא אי ליכא איסורא שבקינן) יעו"ש שכ"כ בשם ס' העתים לר' יהודה ברזילי ז"ל ורבינו
האי גאון בתשו' והרמב"ן בספר לקוטין ויש בענין זה אריכות דברים המתחלק לכמה
ענפים יעניין ג"כ בשו"ת הריב"ש שם וסי' מ"ב ורנ"ו ושפ"ח וש"צ ובתשו' באר שבע
סי' כ"ב באורף ובשו"ת הרדב"ז ח"א סי' שנט בענין דאין מנהג מבטל הלכה אלא א"כ
הוקבע ע"פ ותיקין ובמ"ש בשם הריטב"א בשם רבותיו ויעניין ג"כ ברמב"ם פ"ג
מהלכות שביתת עשר ה"ג ושו"ת פאר הדור סי' ק"ד ואכמ"ל וביותר מצינו פחו של
מנהג ישראל בתשו' הרשב"א (הו"ד בשו"ת הש"יב משה חאו"ח סימן י"ג דף ז' יעו"ש)
שכתב דאין לדחות קבלה שיש ביד נשים הזקנות מבני ממנו מפני ששים רבוא מופתים
המראים סותרו דחק הישראלי הוא למעלה מהטבע והשכל יעו"ש.

(ג) ולזאת נלפע"ד דהמנהג נכון וברור פדעת אותו חכם שכתב כת"ר וכמו שהקילו האחרונים בת"צ דאף שאין עשרה מתענים קורין ויחל יעניין בפרמ"ג סי' תצ"ב במ"ז ס"ק ד' ובסי' תקס"ו במ"ז ס"ק ז' וא"א ס"ק ה' ושע"ת שם סק"ד מ"ש בשם המח"ב ויעניין בשו"ת חת"ס האו"ח סי' קנ"ד במ"ש בפרט זה לענין ט"ב דאפילו צבור שאינם מתענים פלל פגון דהוי קצירי ומריעי מ"מ קורין ויחל במנחה דיום הוא שנתחייב בקריאה יעו"ש דמסיים דלמעשה צ"ע קצת (ויען' בפסקי הלכות שו"ת פסו' מחדש מהגאון אור עולם הצ"צ זצ"ל בסי' תקס"ו ס"ג שכתב דבד' צומות הקבועים ואירע שאין מתענים רק שלשה פגון בשעת דבר ר"ל יש לסמוך על האגודה יעו"ב"ח שם) כמו כן י"ל לענין חיוב הקריאה בב' וה' הגם דחילוקו של כת"ר הוא בדעת תורה מ"מ לא נוכל לחלק פן רק אם לא היו מקילין שם בת"צ אלא היכא דלא עשו עוד כתק"ח אבל באמת הא מצינו לגדולי הספרדים הרב בית דוד המובא בס' יוסף אומץ סו"ס ס"ד והגאון מרן חיד"א עצמו בס' טוב עין סי' ט"ז (הו"ד בס' זכור לאברהם להרב מהר"א אלקלעי האו"ח ח"ב אות' ס' סי' צ"ג ובעק"ד או"ח סי' כ"ט אות' כ"ד אלא שהרב עק"ד פקפק בזה לכתחלה) לענין הוצאת ס"ת במנחה של ת"צ אי איכא ט' מתענין שלא התפללו ואחד מתענה שפבר התפלל בהוצאת ס"ת דבהכנסת אחר מצטרף לי' ויוציאו ס"ת יעו"ש הרי מבואר דאף שפבר עשו בבית הכנסת א' פתקנת חכמים לקרות מ"מ חובת היום על אותן שלא שמעו הקריאה ואף שאין בהם עשרה מצרפין אותו ששמע פן לענין חיוב הקריאה דב' וה' אף שפבר קראו בבהכנסת אבל אותן שלא שמעו חל עליהן גם פן החיוב ועכ"פ בדאיכא רובא מצרפין המיעוט שפבר שפבר ובלבד שלא תהיה הקריאה בפחות מעשרה פמבואר במגילה כ"ג ע"ב ובש"ע ריש סי' קמג ולא איכפת לן אם המיעוט פבר שמעו הקריאה: (ד) גם נכון ב"ה דברי החכם שהביא כת"ר דדבר זה הוא כמו שנוהגין בחזרת הש"צ בששה אנשים (יעו' בהרא"ש מגילה שם פ"ג סי' ז') ומ"ש כת"ר לחלק ע"פ דברי הב"י סי' ס"ט דהלואי שיתפלל אדם פל היום יעו"ש הגם דסברא נכונה היא מ"מ יש לחלק ג"כ לאידך גיסא דלגבי קריאת התורה לא מקרי הוספת ברכה דבאמת דברי הטור שם סי' תקס"ו שכתב לחלק דלענין קביעת ברכה צריך עשרה מיירי לענין ברפת עננו דהוי הוספה.

על מטבע ברפת י"ת (יעו"ש בב"י כמ"ש ה"ה דחשיבי פצבור לענין קריאת ויחל) ובאמת הרב יוסף אומץ שם לענין אם אחד פבר התפלל הכריע דלא יאמרו עננו אבל לענין קריאת ס"ת מצטרפין והטעם פשוט לפע"ד פינון דמעיקר הדין לדעת הש"ע סי' רפ"ב ס"ב מותר לקרות עולים הרבה אע"ג שקרא זה מה שקרא זה וחוזר ומברך אין בכך פלום ומקורו מדברי הריב"ש סי' פ"ד דהיכא דלפעמים צריך הסתן לחזור ולקרות חמשה או ששה פעמים.

פדי שסיפיק לכאו"א ג' פסוקים אם יש בו משום לא תשא פינון שהו קורין צריך לברך ואי משום דצריך לפעמים לקרות זה מה שקרא זה אין בכך פלום יעו"ש ואף דהמרדכי חולק ע"ז פמבואר שם ברמ"א דאין נוהגין בהריב"ש רק בשמח"ת וכדומה וגם הא עיקר טעמו של הריב"ש משום דמוסיפין וא"כ הא בב' וה' אין מוסיפין פמבואר ריש סי' קל"ה מ"מ הא עיקר הטעם משום ביטול מלאכה לעם פמבואר במגילה כ"ב ועכ"פ פינון דמעיקר הדין אין איסור משום לא תשא פשוט וקורא (אף שגם הוא שמע פשקרא הראשון יעו"ג כ"ב בש"ע סו"ס קל"ז ובסי' תרפ"ז סו"ס א' וברמ"א סי' תרס"ט ויעו' סנפה

נ"ה סוף ע"א דמדלגי וברש"י ותוס' שם ותוספתא מגילה פ"ג מ"ו ותשו' הרא"ש המובא בעור סימן קמ"ז ותוס' גיטין נ"ט ע"ב ד"ה פי ותניא רבתי י"ג ע"ב ד"ה ומקום) א"כ הני תרי חלתא דשמעו הקריאה דמעיקר הדין אין איסור אם היו חוזרין וקורין ומברכין על מה שקראו כבר ע"כ פשוט וברור דלכ"ע עכ"פ חזי לאצטרופי לרוב מנין שלא שמעו שיתקנה קריאה בעשרה ולא מקרי הוספת ברכה והבן: (ה) ובאמת המעיין בסו"ס ס"ט בענין דברי המהר"י מינין המובא שם ברמ"א ודברי המשפטי שמואל שהביא המג"א שם לענין דהשונים לא יוציאו הס"ת ודברי האחרונים שחשבו מנהג זה שנהגו מאז לאסור יראה דמוכח מדבריהם דמשום זה אי נשאר מיעוט להשלים להרוב החדש אין שום חשש כמבואר להמענין ובפרט לפמ"ש הנוב"י מה"ת או"ח סי' ט"ו בנזעם דבריו כי המשפטי שמואל לא כתב רק ליישב המנהג שהיה אז לאסור לקרות פ"ש אבל במקום שאין מנהג אין נכון לחדש מנהג זה למחות מלקרות פ"ש וגם הם לא דברו רק פשהיה מקרה לא התפללו עם הצבור אבל בדבר שהוא מנהגם קבוע ותדיר להתפלל כת אחת ואח"כ כת שניה לא שייך פנס פנין שרואים שכן מנהגם תמיד דגם בעיקר הדין שכתב המהר"י מינין שלא יעמוד החזן השני במקום שעמד הראשון שהוא גנאי לראשונים הוא דבר חרש ומה גנאי הוא זה וכל צבור חייבים להתפלל והפסח נשחט בשלש פתות ולפעמים נשאר מהראשונים כמבואר בפסחים ס"ד ע"ב עיילי עשרה ונפקי עשרה וכו' זתדק"ל א"כ מבואר מהמש"ך דבריו דמהני צירוף לענין ס"ח גם מאותן שכתב שמעו ונשאר מהראשונים פעין פסח לענין צירוף תלתין דעיילי עשרה ונפקי עשרה ובתחלת דברי תשובתו שם מבואר דאחר גמר התפלה פורשים איזה יחידים שהיו כבר שם בעת קריאת התורה וקוראים פעם שנית באותו בהכנ"ס על אותה הבימה יעו"ש בסוף תשובתו שפלפל ג"כ בדברי הריב"ש והמרדכי ודבריו קולעים למטרה אחת שכתבתי דאין איסור מצד הברכה פנין דאפילו באותה הקריאה מותר לקרות פרשה אחת כמה פעמים ומברך וחוזר ומברך וכו' ואפילו אותן שכתב שמעו לא נתפנינו לצאת בברכת הראשונים ובפרט לדין שכאו"א מהעולים מברך יעו"ש שפינים דיניח להם מנהגם ובפרט כבנ"ד שהחדשים שלא שמעו עוד קורין ומברכין פשיטא דאין שום חשש לצרף המיעוט שכתב שמעו כמש"ל: (י) ובהחפשי באוצר ספרי ראיתי בשו"ת חקקי לב או"ח סי' ה' שפלפל באורח בדברי המשפטי שמואל הנ"ל והוכיח גם כן דאין חשש מצד הדין ובסוף תשובתו הביא דברי המחבר סימן רפ"ד אות ב' ולדוד אמת סי' י"ט אות ד' ומזבח אדמה סי' רפ"ד אשר מדבריהם דרבנן ראיה מהימנא לנידון דידן דכל עוד שיש עשרה רובם ככולם אשר לא קראו בס"ת יכולים הם להוציא ס"ת א"כ מוכח משטחת לשונם ג"כ דסגי ברובא והמיעוט ששמעו מצטרפין לרובא שלא שמעו, אחרי כן ראיתי כי בספרו לב חיים חאו"ח סי' ט"ו האריך בפרט זה גופיה בבבאור אם צריך דוקא כל מנין עשרה שלא שמעו לקרות פעם שנית או יכולים לצרף גם מאותם שכתב שמעו שישלמו למנין עשרה והביא פנים לשני הדרכים ומסיק ג"כ בסוף תשובתו לדינא דנהי דלכתחלה אין נכון לחלק לשנים ולשלשה פתות על סמך צירוף זה אבל אם כבר התפללו מנין אחד בשויו"ט וב' וה' ולא נמצא אח"כ מנין בשלשמות שלא שמעו כי אם שבעה יכולים לצרף עוד ג' מאותן שכתב שמעו ויצאו ידי חובתן, ולפע"ד יש פדמות ראיה מלשון המתניתין מגילה כ"ג ע"ב אין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאין את פניהם

ואין קורין בתורה וכו' בפחות מעשרה יעו"ש בחדושי הרשב"א ד"ה ואין נושאים שכ' פירוש משום דמזכיר את השם ואומר יברכה השם והו"ל כזימון בעשרה דצריף עשרה משום נברך לאלהינו עכ"ד, ובחדושי טורי אבן שם ד"ה ואין הקשה בזה דאם הטעם בזה משום הזכרת השם אמאי נקט לה באמצע בין הגי דטעמא משום דבר שבקדושה יעו"ש שהאריף והביא מפמה מקומות בש"ס.

דמקשה פועין זה, ולפמש"ל יש מקום קצת לומר דנקט לה באמצע וכוללם יחד בכדי להבין ולהשפיל פי בין בעובר לפני התיבה ופריסת שמע ובין קריאת התורה אינו מעפב רק שיהיה מספר עשרה אבל לאו דוקא כולם פנים חדשות אלא שגם אותן שפבר שמעו משלימין העשרה כמו נשיאת פנים דנקט לה באמצע דגם הפהנים מן המנין (וכמ"ש הרמב"ם פט"ו מהנ"כ ה"ט) ובהם הא ודאי א"צ פנים חדשות דוקא דהא פהן שנושא פפיו יכול לישא פפיו פעם אחרת ואין בזה משום בל תוסיף כמבואר בש"ע סימן קכ"ח ס"ה יעו"ש במג"א ס"ק א' ויען' בר"ה בתוספות (ט"ז ע"ב) ד"ה ותוקעים וכ"ח ע"ב ד"ה ומנא דבברכת פהנים אפילו מברכין כמה פעמים לצבור אחד אין זה בל תוסיף יעו"ש בש"ס דאלו מתרמי ליה צבורא וכו' (ומזה גם פן קצת סעד לדברי הנוב"י דאפילו אותן יחידים שפבר קראו יקראו פעם אחרת ויש לפקפק בענין זה אכמ"ל) ויש בזה לפלפל ע"פ דברי הש"ס סוטה ל"ח ע"ב הא דאשתייר וכו' ואכמ"ל ויען' גם פן בב"ח סימן קמג כמה שדקדק במתניתין דה"ל למתני קורין בתורה בעשרה כדקתני סיפא ובקרקעות תשעה וכהן יעו"ש מה שתירץ ולפמ"ש יש מקום לומר דמריז לנ"ד דאי הוי מתני קורין בעשרה הוי אמרינו דכל עיקר הקריאה הוא בעשרה היינו קורין ושומעין (דהוא פקורין) עשרה חדשים אבל אי תני אין קורין בפחות מעשרה מורה שלא יהיה בביהכנ"ס בעת הקריאה פחות מעשרה אבל קוראין חדשים סגי ברובא והפן.

וישפזה לסתור ולבנות כמובן אבל העיקר לדינא כמ"ש דמנהג של ישראל תורה היא: הגני ידיו הדו"ש באה"ר וא"ע משה נחום במו"ה בנתיבין זצ"ל רןשלימסקי האבד"ק קאמינקא פעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן ב תשובה לחכם אחר היושב בלונדון המדינה בענין אחרות הפוללים מחו"ל באה"ק. מכתבו הגיעני אדות תיקון אחדות הפוללים בירושלם עיה"ק תוב"ב שיעשו פולם אגודה אתת אולם בני פולל הוללאנד אומרים פי להם דין קדימה באה"ק על פסוף הו"ד מטעם עניי עיר, הגני להשיבו בקצרה בעזה"י: (א) הנה הדין פשוט דעניי עירו מקרי רק הדרים בעירו אבל אם נתישבו עניי עירו של המתנדב במדינה ועיר אחרת אין להם שום קדימה על עניי אחרים (ורק עניי א"י קודמין לעניי חו"ל) ולפי דעת פולל הו"ד פל עיר מחוץ למדינה א"י יעשו להם פולל בפ"ע שלא לחלק נדבתם רק לאנשי עירם הדרים באה"ק דמה דין קדימה יש לאנשי אמשטרדם על הפסוף הנקבץ בעיר האג וכדומה וא"כ פל עיר תבנה כמה בפ"ע וע"י פירוד זה יסתרו חלילה יסוד פל הפוללים אבל היא סברא בטלה ואין זה ענין פלל לעניי עיר, היכא שאינם יושבים פעת בעיר המתנדב וכבר השיב בכג"ז גם הגאון בעל דברי חיים בתשובותיו לחוןשן משפט ח"ב (סימן סח) במעות הנשלח ממחוז מארמאריש לאה"ק אם יש אינה קדימה לאנשים הבאים ממחוז הנ"ל לשפת באה"ק נגד שאר יושבי אה"ק וכתב דאין להם דין לומר עניי

עירָה קוֹדְמִין בִּינּוֹן שְׁעָקְרוּ מִמְקוֹמָן וּג"כ לֹא יָדַע מֵה שְׁיָחֵם וְכִי מְאַרְמְאָרִישׁ עִיר אַחַת בַּפ"ע הִיא כּו' וְכִי יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שְׁמִי שֶׁהוּא מְאִיזָה יִשׁוּב מְאַרְמְאָרִישׁ הָיִי עֲנִי עִיר סִיגוּט כּו' וְלִכְּנָן ע"פ דִּין אֵין מַגִּיעַ לָהֶם שׁוּם קְדִימָה יַעו"ש בְּדַבְּרֵיּוֹ כִּי נַעֲמוּ דְאַף שְׁלֹא כָּתַב שָׁם שׁוּם רֵאִי לְזֶה הַדְּבָרִים בְּעֶצְמָם נִכּוֹנִים בְּטַעֲמָם דְּהָא יָדוּעַ פְּלִגְמַת מְרֵן הַטּוֹר וְהַר"י בַּר בְּרוּךְ (טו"ד ס' רנא) אֵה לַעֲנִין עֲנִיִּים הַבָּאִים לְעִיר דְלַדַּעַת הַטּוֹר וְדֹאֵי עֲנִיִּים הַקְּבוּעִים בְּעִיר קוֹדְמִין וְלַדַּעַת הַר"י בַּר בְּרוּךְ הָא דְאַמְרִינּוּ עֲנִי עִירָה קוֹדְמִין הִינּוּ שְׁלֹא לְשַׁלְּחַן לְעִיר אַחֲרַת אֲבָל הַבָּאִים לְעִיר לֹא אֲמַרִינּוּ עֲנִי עִירָה קוֹדְמִין כּו' וְיִתְּנוּ לְעֲנֵי הַבָּא כְּפִי מֵה שְׁיִנְכְּלוּ יַעו"ש א"כ לַדַּעַת הַטּוֹר הָא אֵף בְּעֲנֵי הַנְּמַצָּא בְּעִיר הַמְּתַנַּדָּב אִם אֵינוֹ קְבוּעַ לֹא מְקַרֵי עֲנִי עִירוֹ וְאַף לַדַּעַת הַרִיב"ב דְּנֻקָּא אִם נִמְצָא עֵתָהּ בְּעִירוֹ אֲבָל בְּעִיר אַחֲרַת (אֵף שְׁלַפְעָמִים הִיָּה מִבְּנֵי עִירוֹ) וְדֹאֵי גַם הוּא מוֹדֶה שְׁאֵינוֹ בְּכֻלָּל עֲנִי עִירָה וְכַנְרָאָה ג"כ מִמְקוֹר הַדְּבָרִים בַּש"ס ב"מ (עא א') לַעֲנִין קְדִימַת הַלְנָאָה דְתַנִּי רַב יוֹסֵף אִם כְּסָף תִּלְוָה כּו' עֲנִי עִירָה וְעֲנִי עִיר אַחֲרַת עֲנִי עִירָה קוֹדְמִין וְכַדְפֵּרש"י שָׁם דְּהִנֵּה הוּוּ עֲמָה טְפִי עִי"ש (וַיַּעֲזִין ג"כ בְּלְבוּשׁ עִיר שׁוֹשָׁן (ס' צז ס"א) אוֹתוֹ שְׁעָמָה הוּא קוֹדֵם) וְהִינּוּ אוֹתָן שְׁדָרִים עֲמוֹ מִשָּׂא"כ אוֹתָן שְׁכָפָר נִתְיָשְׁבוּ בְּמִדְיָה אַחֲרַת וְאֵינָם עֲמוֹ אֵיף יִקְרָאוּ עֲנִי עִירוֹ וַיַּעֲזִין בְּשׁו"ת הַר"ן (ס' מב) ד"ה וְאֵינּוּ שְׁכָתַב אֲבָל מִי שְׁיִוצָא מִמְקוֹם לְמְקוֹם כִּינּוּן שְׁנִשְׁתַּהֵּה שָׁם עַד שֶׁהוּא כָּאֲנָשִׁי הָעִיר אֵין אוֹתָהּ הָעִיר הִרְאִישׁוֹנָה עִירוֹ לְשׁוּם דְּבָר בְּעוֹלָם עִי"ש א"כ לְדַבְּרֵי פְּשׁוּט דְּמִי שְׁנוֹלַד בְּאִיזָה עִיר וְעָקַר דִּירְתוֹ מִשָּׁם וְנִתְיָשְׁבַּ בְּעִיר אַחֲרַת לֹא נִחְשָׁב לְגַבֵּי מְתַנַּדְבֵי עִיר רִאשׁוֹנָה לַעֲנִי עִירָה כִּינּוּ דֹאֵין אוֹתָהּ הָעִיר הִרְאִישׁוֹנָה עִירוֹ לְשׁוּם דְּבָר כְּמוֹכֵן וְעַכ"פ זֶה נִרְאֶה דְּהָבָא לְעִיר חֲדָשָׁה נִחְשָׁב יוֹתֵר לְאֲנָשִׁי עִיר זוֹ (מֵאוֹתָהּ הָעִיר שְׁעָקַר דִּירְתוֹ מִמְּנָה) יַעו"ש בַּש"ס ל' ח' א') דְּבַנְזָמִינִים מוֹעֲטִים חֲלוּקִים נִחְשָׁב כָּאֲנָשִׁי הָעִיר ל' יוֹם לְתַמְחֻי כּו' וְאִם דַּעַתוֹ לְהַשְׁתַּקֵּעַ נִחְשָׁב מִיָּד כָּאֲנָשִׁי הָעִיר וְע' ג"כ בְּמַהרִ"ק שְׁנֻרְשׁ י"ז וְעַכ"ז דַּעַת הַטּוֹר (וְכ"ה לְהַלְכָה בְּרַמ"א שָׁם ס' רנא ס"ג) דְּהַבָּאִים לְעִיר לֹא נִחְשָׁבוּ עֲנִי עִירוֹ נֶגֶד הַקְּבוּעִים בְּעִיר מַכְש"כ אוֹתָן שְׁנוֹלְדוּ שָׁם וְכָבָר עָקְרוּ דִירְתָם דְּפְשִׁיטָא דְלֹא נִחְשָׁבוּ עֲנִי הָעִיר לַכ"ע (וּבְפֶרֶט אִם נִתְיָשְׁבוּ יִשְׁיַבַת קְבַע בֵּאָה"ק דְּאִסוּרִים בְּחֻזְרָה לְחוּ"ל אִם לֹא בְּאִופְנִים דְּדוּעִים) וְכַמ"ש הַר"ן לְהַדְיָא דְלֹא נִקְרָא עִירוֹ לְשׁוּם דְּבָר בְּעוֹלָם: (ב) וּבְאֵמַת הַמַּעֲזִין בְּמְקוֹר הַדְּבָרִים לַעֲנִין קְדִימָה בְּצִדְקָה בְּסִפְרֵי (דְּבָרִים ט"ו ז) ס' קל"ג אַחִיָּה זֶה אַחִיָּה מֵאֵמָה כּו' בְּאֶחָד שְׁעָרֵי יוֹשְׁבֵי עִירָה קוֹדְמִים לְיוֹשְׁבֵי עִיר אַחֲרַת כּו' בְּאֶרְוֶה יוֹשְׁבֵי א"י קוֹדְמִים לְיוֹשְׁבֵי חו"ל, יִרְאֶה דְּפִשְׁטוֹת לְשׁוֹן הַסְּפָרִי מִבְּנֵי דְהִינּוּ דְנֻקָּא בְּיוֹשְׁבֵי עִירָה וְלֹא כְּשִׁנְתִּישְׁבוּ בְּמַק"א וְכַפְּשִׁטוֹת הַכְּתוּב בְּאֶחָד שְׁעָרֵי הִינּוּ דְהִאֲבִיּוֹן יִהְיֶה בְּעַת הַנְּתִינָה בְּאֶחָד שְׁעָרֵי וּבְפֶרֶט לְפִי גֵרְסַת הַסְּפָרִי שְׁלַפְנִינוּ (הַנְּדָפְסָ עִם הַתּוֹרָה וְהַמַּצְנוֹה לְהַגָּאוֹן מִלְבִּי"ם) זֶה לְשׁוֹנוֹ כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר בְּאֶחָד שְׁעָרֵי הִיָּה יוֹשֵׁב בְּמְקוֹם אֲתֵר אֵי אֲתָה מְצַנּוּה לְפִרְנָסוֹ א"כ מִבְּנֵי לְהַדְיָא שְׁאֵלְתָנוּ דְהַסְּפָרִי מִמַּעַט מִהַכְּתוּב בְּאֶחָד שְׁעָרֵי דָאִם עֲנִי עִירוֹ נְעָקְרוּ (מִשְׁעָרֵי) לְמַק"א אֵינוֹ מְצַנּוּה לְפִרְנָסוֹ וְכַמְש"ל וַיַּעֲזִי בְּפִסְקִתָא זוֹטְרִתָא שָׁם דְּהִגְרָסָא הָא יוֹשֵׁב בְּמְקוֹם אַחַר אֲתָה מְצַנּוּה לְפִרְנָסוֹ וְאֵין שׁוּם פִּירוּשׁ לְזֶה וּבְבִיאוֹר הַרַא"מ שָׁם אוֹת קל"ו הוֹסִיף לְפָרֵשׁ פִּי וְכֹא לְכָאֵן אֲתָה מְצַנּוּה וְכַדַּעַת הַר"י בַּר בְּרוּךְ יַעו"ש אֲבָל הָעֵיקַר חֶסֶר מִן הַסְּפָר לְפִי זֶה וְיוֹתֵר נִכּוֹן דְּגֵרְסַת הַפְּסִיקְתָא בְּמְקוֹם אֶחָד בְּדִל"ת (שְׁכ"ה גֵרְסַת הַיְלָקוּט שְׁמַעוֹנֵי שָׁם סִימָן תַּתצ"ז) וְהִינּוּ דְנִמְשָׁף לְמַה שְׁפִסִּים הִיָּה מְחֻזָּר עַל הַפְּתִיחִים כּו' וְר"ל דְּדוּקָא כְּשִׁיּוֹשֵׁב

במקום אחד בקביעות אתה מצוה לפרנסו פדכתיב באחד שערך משא"כ פשהיה מחזר על הפתחים ונודד ממקומו, אי אתה זקוק לו עכ"פ גם לפי גרסא הישנה יש מקום לומר דמבואר דכשאינו דר בקביעות בעירו אינו בכלל עניי עירך ויען' ג"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תע"ב בעיר אחת שיש בה פמה קהלות מערביים וקפוסין וכדומה וכתב שם לענין קנפות הצדקה דכל צרכי העניים דין אחד להם ואע"ג שפתב א' מגדולי הדור דעניי עירך קודמין עניי עירך שמענו אבל עניי קהלה לא שמענו יעו"ש (דיש קצת גמגום בלשונו אכמ"ל) עכ"פ מבואר דאף אם המתנדב יושב ג"כ בעיר הזאת אין דין קדימה לקהלתו על שאר עניים וכל העניים היושבים בעיר אחת דין אחד להם מכש"כ פשהמתנדבים חוץ למדינה יושבים אין שום קדימה מן הדין לאנשי מדינתם שנתתישבו במדינה אחרת.

ובהיותי בהלכה זו נפלאתי על מרן הרמב"ם שפכל ביתו נאמן הוא להביא פל דברי חז"ל המפונדים גם בספרא וספרי (ואדרבא בפ"ה מהלכות מלוה ה"א מצינו שהניח דרף הגמרא ותפש דעת הספרי) ומדוע בהלכה זו (בפ"ז מהלכות מתנות עניים הי"ג) השמיט דין זה המבואר בסוף דברי הספרי דיושבי א"י קודמים ליושבי ח"ל ולא מצאתי לאחד מנושאי פליו (הנמצאים באוצר ספרי) שירגיש בזה ולולא דמסתפינא הייתי אומר דהרמב"ם תפס דרף הקודש בדברי הספרי דקשה לכאורה האי דיושבי א"י קודמין במאי מיירי אי פשהנותן יושב בא"י פשיטא דהא אמר מקודם דעניי העיר קודמים בלא"ה נאי פשהנותן יושב בח"ל הא יושבי עירו קודמים אפי' מעיר אחרת של א"י (וכמ"ש הב"ח בס"א רנ"א והש"כ שם סק"ו) ולשאר הפוסקים מיירי הו' דספרי פשוטות מעות לעניי עיר אחרת אז עניי א"י קודמין לעניי חו"ל, אכן להרמב"ם יש מקום לומר דלא ניחא לי' בזה דנראה לו משמעות הפתוב פי יהיה בה אביון כו' דנותן הצדקה והמקבל יש להם ישיבה אחת (עי' באור זרוע הלכות צדקה סי' כג) דאם קרובו חוץ לעיר אינו רשאי ליתנו לו א"כ הא דכתיב לאחיה ג"כ פשהוא אתו יתד וי"ל בזה ואכמ"ל) ולכן נלע"ד דכוננת הספרי דמבאר איה מופת דעניי עירו קודמין בכל מקום משום דבארצך לחודא הוי משמע יושבי א"י קודמים ליושבי חו"ל דהוי פרתו למעליותא שמה יושבי א"י ויושבי עירו והשתא דכתיב ג"כ באחד שערך מרבה דיושבי עירך קודמים באיזה שער שאתה יושב אפי' בחו"ל ולכן פשהביא הרמב"ם דין דיושבי עירך קודמין ממילא יושבי א"י (שהמה עניי עירו) בכלל זה מפת כש"כ, פן הנה מקום לכאורה אבל פיון שדין זה הלכה פסוקה היא בש"ע ולא הביאו הפוסקים שהרמב"ם חולק בזה יותר נראה לומר בדוחק קצת שהרמב"ם סמך על הפבין ורמזו בקצרה בלשון הפתוב שהביא וזהו פונתו שהביא פסוק אחר (שלא דרשו בספרי) שנאמר לאחיה לענייה ולאביונה בארצך (שם ראה ט"ו סוף הפרשה פסוק י"א) והיינו דתחלת הפרשה הנה מקום לפרש כמ"ש דעיקר הלימוד קדימה היא לעניי עירך אבל אחר דאהדרה קרא בסוף הפרשה מורה פולו לעיכוב סדר הקדימה דכן הוא סדר הנתינה פמו שפתוב לאחיה קודם ואח"כ לענייה (בני ביתה) ואח"כ לאביונה (עניי עירך) ואח"כ בארצך המה עניי ארץ ישראל (שאינם בני עירך) קודמין לעניי חו"ל שאינם בני עירך) ומשו"ה הביא הרמב"ם פסוק זה שנראה לו יותר ללמוד ממנו סדר הקדימה וכמ"ש הפסך משנה פ"ב מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ב' שדרך רבינו לסמוך הדבר לפסוק שנראה לו שהוא פשוט ללמוד

ממנו יותר מהפסוק שמביא ממנו הגמרא יעו"ש (וצ"ע לפ"ז בדברי הכ"מ פ"ג מהלכות סנהדרין ה"ת שפותר דבריו יעו"ש) וכ"כ הלחם משנה שם דדרכו לסמוך הדבר אפסוק היותר פשוט וכ"כ הלחם משנה פ"ב מהלכות תמידין ומוספין הלכה ב' ואכמ"ל: (ג) אמנם פן יען שפבר הורגלו נדיבי מדינת הו"ד מפמה שנים לשלוח נדבתם לאה"ק לכולל הו"ד א"כ מטעם אחר יש לומר דאין לשנות נדבתם מטעם דכבר זכו בזה כולל הו"ד כמפירי פהונה ולויה דמבואר בש"ס גיטין (ל ע"א) ואע"ג דלא אתו לידיה אמר רב כמפירי פהונה ולויה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהלכות מעשר ה"ו דרב ושמאל לא פליגי לדינא (יעו"ש בכס"מ ונדב"ז מכת"י) ויען בתוס' ב"ב (קכג ע"ב) ד"ה הכא שפתבו דבכל דוכתי עביד מפירי פהונה מוחזק ויען באס"ז לב"מ ד"ה רשאי פתב ר"מ אע"ג שלא קנאו בן לוי לא במשיכה כו' איירי במפירי לויה דחשוב פאלו פא לידו יעו"ש, הן אמת דיש לסתור זה ע"פ דברי הירושלמי גיטין שם פ"ג ה"ז (ט"ו ע"ב) והלא תנינו עני ויש מפר לעני (בתמיה דבעני לא שייך מפירו ואוהבו אלא שקל עני שינדמן נותן לו, פני משה שם) א"כ לפי הירושלמי שם בנ"ד דצדקה לעניים לא שייך מפירו שיהיה פשלו, אבל ז"א חדא דגם להירוש' יש לומר דדוקא במעשר עני אמרו פן ולא בשאר צדקה ע"פ דברי המשנה למלה שם (פ"ז מהלכות מעשר ה"ו) שהסביר טעם הירושלמי דדוקא בתרומות ומעשרות דאיפא טובת הנאה לבפעלים (וכמו שפסק הרמב"ם פ"ב מהלכות תרומות ה"ט"ו) שייך לומר דאם הפהן ולוי הוא מפירו הו"ל פאלו זכו המה דשאר המקבלים אשתו דעתייהו מיניה דאין יכולים ליקח בעל פרחו דבעה"ב אבל במעשר עני דהעניים באים ונוטלים הימנו בעל פרחו (יעו"ש ש"ס תולין קלא ב' עזיבה פתיבא בהו) א"כ אינו מעלה ומוריד אם העני הוא מפירו יעו"ש דלפ"ז פשוט דבצדקה דכתיב ביה נתינה ואית בזה טובת הנאה גם להירושלמי שייך בזה מפירו פמוכן ועוד דמשיטת הש"ס דידן וגם מהרמב"ם נראה דאין חילוק בזה וגם בחלוקת העני שייך מפירו יעו"ש א"כ בספר התרומות (שער סה חלק ג' סוף אות א') שכתב להדיא ואם רגיל ליתן לנה הרי הוא בכלל מפירו של פהונה ולויה ואינו צריך יעו"ש הו"ד ג"כ בקצרה בש"כ יו"ד סי' רנ"ז ס"ק י"ג (ודחק לומר דבמעשר עני גם הבעה"ת מודה להירושלמי, דז"א להמעניין בלשון הבעה"ת שהביא שם סוגיא דגיטין ופסקו של הרמב"ם הלכות מעשר) ויותר נראה לומר דגם הירושלמי אינו מחלק בזה והא דקאמר ויש מפיר לעני תירוץ היא שמצינו גם בעני פן במי שרגיל ליתן לו מעשרותיו וכמ"ש ג"כ הרב מראה הפנים שם סוד"ה פלום ויען ג"כ בשו"ת חתם סופר חלק יו"ד סימן רל"ז מ"ש בסוף דבריו ואין פאן מקומו האריף: (ד) אכן עכ"ז בנתינת צדקה וכדומה הא אזלינו ג"כ בתר אומדן דעת (יעו"ש במרדכי פתובות פ"ה סי' קעו ובש"ע יו"ד סי' רנג ס"ז וש"ע חושן משפט סי' רנג סט"ז) א"כ בנ"ד נמי דעת לנבון נקל שדעת המתנדבים הנה בתחלה שקל עניי א"י יתפרנסו בשנה כאו"א מכולל שלו אבל עתה דכוללי פולין הגיעו עד משבר ורעבים לקחם וממש יש פק"נ לעניי פולין העטופים ברעב (מפני כי רבים המה וכולל הו"ד נשאר יחידי סגולה המתענגים על רב טוב) א"כ יש מקום גדול לומר דאדעתא דהכי לא התנדבו ובנדאי רצון המתנדבים שקל אחינו העניים יתפרנסו בשנה (ולא להעשיר המיעוט והרוב גועו ברעב חלילה) וכנה מצינו דהא בתוספתא פ"א דב"ק מבואר האומר תנו מאתים דינר לעניים יתנו אותה העיר ועכ"ז כתב המרדכי פ"ק דב"ב (סי' תצג) פי המנהג

בהרבה עשירים שגפטרו בצרפת והיו נודרין לצדקה דבר גדול ולא היו נותנין לעניי
אותה העיר אלא מחלקין לכאן ולכאן שהדבר ידוע עכשיו שאין מתפוננין ליתן לעניים
מועטין שבאותה העיר יעו"ש ובא"ז הלכות צדקה (סימן כ' ובמ"א סי' רנ"ח ס"ה, ויען'
ג"כ ברד"ך ח"ב סי' ל"ב הו"ד ג"כ בקהלת יעקב חלק לשון בני אדם אות ג' שכתב
דהיכא דאיכא אומדנא לא אזלינן בתר לשון בני אדם ונוכל להוסיף על הנדר מאומד
הדעת) ואם פי קשה להעמיד יסוד על אומד הדעת וכמ"ש ג"כ המרדכי פ"ה דכתובות
שם דלאו כל האומדנות שוין מ"מ בנ"ד יש לחזק אומד זה מדינא דנדאי אין קדימה לענג
כוללי הו"ד על חיי אחיהם העניים הרעבים וגם צמאים ע"פ דברי הש"ס נדרים (פ'
ע"ב) מעין של בני העיר חיייהו ונחיי אחרים חיייהו קודמין כו' חיי אחרים וכביסתן חיי
אחרים קודמין לכביסתן ומקורו מדברי התוספתא דב"מ פ"א יעו"ש ובירושלמי נדרים
שם ה"א ובירושלמי (שבועית פ"ת ה"ה) דאף דר' יוסי פליג שם נראה דהלכה כת"ק
(ומפשטות לשון התוספתא מעין של בני העיר יש מקום לומר דאף אם המעין היה מוחזק
מפבר לבני העיר ואכמ"ל) עכ"פ מבואר מדעת חכמים דחיי אחרים דוטה צערא דגופא
ועוד דאפי' אי נימא דהלכה כר' יוסי [דבאמת יש מקום עיון בהלכה זו יעו"ש בחמ"ת אה"ע
(סי' פ' ס"ק כב ובב"ש ס"ק טו, וקסף משנה פכ"א מה"א הי"א) ובאה"ט ובית מאיר שם
ואכמ"ל ויען' ג"כ בש"ס עירובין (מו ע"ב) אי הלכה כר"י אפי' מחביריו ויעו"ש
בתוספות (פג ע"ב) ד"ה שבועה במ"ש דאי רבים פליגי עליו אין הלכה כר' יוסי) הא גם
לר' יוסי דכביסתן קודמת מבואר שם בש"ס נדרים (פ"א א') הטעם דערבוביתא דמנא
מיייתי לידי שעמומיתא וא"כ כביסה נמי אפשר בכלל ספנה הוי (יעו"ש שו"ת רדב"ז ת"ג
סי' תרכ"ז דספיקא דידי' עדיף מנדאי דחבירו ויען' בקסף משנה פ"א מהלכות רוצח הי"ד
ובסמ"ע סי' תכו ס"ק ב') ויען' ג"כ בשאלתות פ' ראה (סי' קמז) דפסק ג"כ כר' יוסי
ומטעם דכביסה הוי חיונא וחייהו קודמין לחיי אחרים יעו"ש אכל בצער בעלמא ומכש"כ
רק העדר עונג כבנ"ד י"ל דגם ר' יוסי מודה לת"ק דנדחה מפני חיי אחרים דלא נשוי
פלוגתא רחוקה בכדי כמו דמצינו בכמה מקומות דלמעט בפלוגתא עדיף יעו"ש בב"י יו"ד
(סי' קצד) ד"ה ומאימתי ובב"י אה"ע (סי' קכא) ד"ה הנה בריא ובש"כ חושן משפט (סי'
כה ס"ק יד אות יד) (וסי' פא ס"ק נו ושו"ת באר שבע סי' כ') ויען' מ"ש בספרי מנחת
משה חאה"ע (סי' ד) ד"ה אמנם וסי' ח אות ג וסי' יא אות א ובספרי ברפת משה קונטרס
התשובות (סי' ג אות ב וסי' ה אות ג וסי' כ אות ד) ויען' בשו"ת חת"ס (סי' רלד) דבמ"ש
שם ובסי' רלג דיש קדימה ליושבי ירושלים על שאר עיירות ארץ ישראל (מטעם
שישיבת ירושלים יש מצנה יותר) כתב ג"כ דאינו אלא להקדים ולא לדחות נפשות
דכשיש לאנשי ירושלים אפי' רק לחם צר שוב אין להם תביעה עד שיגיע לשאר עיירות
גם פן פשיעור הנה והעיר ג"כ קצח מדברי הש"ס נדרים בהא דחייהו קודמין ויען' ג"כ
בתשובותיו שם סו"ס רל"א מ"ש בשם מורו הפנים יפות לענין עניי עירו ג"כ דאם יש
להם כדי חיותם אלא שאין להם הרחקה בזה עניי עיר אחרת קודמין משים דהתאב תאב
קודם אלא דצע"ק במה דסיים שם לענין עניי בני ביתו: (ה) אמנם פן עכ"פ אף לפמ"ש
דמן הדין אין משפט הקדימה לאנשי הו"ד במעות הנשלח מהו"ד ויעשו פולם אגודה
אחת מ"מ לחדש דבר זה צריך ג"כ הסכם מראשי המתנדבים בהו"ד פידוע דבנדרי
הצדקה הולכין אחר דעת הנותן ומהראוי שכל חכמי וראשי אה"ק יעוררו את המתנדבים

בָּעַם וַיִּוֹדְעוּ לָהֶם גְּנוּדַל הַמְצָנָה וְהַיִּוֹשֵׁר וְהַצֶּדֶק אִיף שְׁחַיִי אֶלְפֵי נְפֹשׁוֹת תְּלוּיִם בְּתַקּוּן
אֲחֻדוֹת הַכּוֹלָלִים וּבְדַאִי יַעֲשׂוּ כְּנֹלָם אֲגֻנְדָה אַחַת לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם וַיִּסְכְּמוּ מֵהַיּוֹם
שֶׁנִּדְבַּתָּם יִקְרְבוּ לְקוֹפָה אַחַת (יעו' תוס' ב"ב (קכג ע"ב) ד"ה הָכָא בַּמ"ש וְאֵע"פ שָׂאם
רָצָה יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ) וְגַם צָרִיף דְרִישָׁה וְחִקְרָה אִם לֹא הָיָה אֵינָה תִּקְנָה קְדוּמָה בְּעַת
הַתִּיּוֹסְדוֹת הַכּוֹלָלִים מִגְּאוּנֵי צְדִיקֵי אֵה"ק נִבְגַ"מ בְּעֵינֵי חֲלֻקַּת הַכּוֹלָלִים אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא
נִתְבָּרַר אֲנֹפֶן הַתִּקְנֹת אִם יֵשׁ אֵינָה סִפְק בְּתַקְנָתָם פְּשוּט דְאֲזַלְיִנּוּ בְּחֵר דִּין תּוֹרָה כְּמִבְּנוֹאֵר
בְּתִשׁוּ' הָרֵא"ש הו"ד בַּש"ע אֵה"ע (סי' קיח ס"ו) דְדָבָר שֶׁאֵינּוּ מִפְּרִישׁ בְּתַקְנָה נִעְמִידֵנוּ
עַל דִּין תּוֹרָה יַעו' ג"כ בַּש"ע אֵה"ע (סי' קיח ס"ו) וְכִזָּה כְּתִב ג"כ הָרַב הַמְּגִיד פ"ד מֵהַלְכוֹת גְּזִילָה
הֶלְכָה ז גָּבִי שְׂכִירוֹ וְלִקְיִטוֹ דְאֵף דְדָרְךָ הָרַמְבַ"ם לְפִסְטֹק בְּתִקְוֹ אִם תִּפְסֵי אֵין מוֹצִיאִין מִיְדוֹ
מ"מ בְּזָה פִּינּוּ דְמֵן הַתִּקְנָה הוּא וּבְמָה דְלֹא הִתְקִינוּ בְּפִירוּשׁ אִפִּי' תִּפְסֵי מוֹצִיאִין מִיְדוֹ וְהִינּוּ
נְמִי מֵהָרַב טַעֲמָא פִּינּוּ דִּישׁ סִפְק בְּעִיקָר הַתִּקְנָה מוֹקְמִינּוּ אַד"ת, וְאִם פִּי בְּאַמַּת יֵשׁ מְקוֹם
עֵיוֹן בְּהֶלְכָה זֹו יַעו' ג"כ בַּלח"מ שָׁם מֵה שְׁתַּמָּה מְדַבְּרֵי הָרַמְבַ"ם פ"ז מֵהַלְכוֹת חוֹבֵל הַח"י
וּפ"ח שָׁם הֶלְכָה ז' וַיַּעַן' ג"כ בְּמִשְׁנֵה לְמִלְךָ פַּכ"א מֵהַלְכוֹת מְלִינָה בְּתִשׁוּבָתוֹ מֵה שְׁהָאֵרִיף
בְּעֵינֵי זֵה וּבַמִּל"מ פ"א מֵהַלְכוֹת נְחֻלוֹת ה"ח וַיֵּשׁ לְהַעִיר עוֹד בְּזָה מְדַבְּרֵי הָרַמְבַ"ם פָּרַק
י"ג מֵהַלְכוֹת נְזִקֵי מְמוֹן הַי"ד (וַיַּעַן' בַּמִּל"מ פ"ב מֵהַלְכוֹת רוֹצֵחַ ה"ב ד"ה כְּתִב וְדו"ק)
וּפ"ב מֵהַלְכוֹת גְּזִילָה ה"ה וְכֵן מְדַבְּרֵי הָרַמְבַ"ם פ"א מֵהַלְכוֹת זְכוּיָה וּמִתְנָה הֶלְכָה טו (דְהָא
מִחֲנוֹת ש"מ דְרַבְּנָן הִיא יַעו' ג"כ תוֹמִים פְּלִי תְּפִיסָה (ס"ק עז עח) אֲכֵן גָּבִי מִתְנֹת ש"מ
יֵשׁ מְקוֹם לְחַלֵּק עַפ"י דְבָרֵי הַש"ס ב"ב (קמז ע"ב) לְעֵנֵן מְחִילָה דַּעֲשֹׂאוֹהָ כְּשֶׁל תּוֹרָה
וַיַּעַן' בְּכַנְסַת הַגְּדוּלָה חו"מ (סי' כה) הַגְּהוֹת ב"י אוֹת נ"א מ"ש בְּשֵׁם רַבִּינוּ יְרוּחָם) וְכֵן
מְדַבְּרֵי הָרַמְבַ"ם פָּרַק כֹּז מֵהַלְכוֹת מְלִינָה הַט"ז (דְיָדוּעַ שִׁטַּת הָרַמְבַ"ם פ"ג מֵהַלְכוֹת עֵדוּת
ה"ד דְעֵדוּת שְׁבַשְׁטָר אֵינּוּ רַק דְרַבְּנָן וַיַּעַן' ג"כ בַּש"ע חו"מ (סי' מב ס"ת) דְמִהֲנֵי תְּפִיסָה
בְּסִפְק שְׁבַשְׁטָר יַעו' ג"כ בַּש"ע (סי' כח ס"ב) וַיַּעַן' בַּש"ס פְּתוּבוֹת כ' ע"א וּבְרִיש"י
וְתוֹס' שָׁם ד"ה וְאוֹקִי) וְכֵן יֵשׁ לְהַעִיר מְדַבְּרֵי הָרַמְבַ"ם פ"ג מֵהַלְכוֹת מְכִירָה הֶלְכָה י' יַעו'
תוֹס' ב"ק י"ב א' ד"ה אָנָּא דְקִנְיָן אֲגַב הָוִי רַק דְרַבְּנָן (אֲלֹא דְבָזָה י"ל דְהָרַמְבַ"ם ס"ל
דְקִנְיָן אֲגַב הָוִי מִן הַתּוֹרָה יַעו' תוֹס' ב"ק קד ע"ב ד"ה אֲגַב וְקִיְדוּשֵׁין ה' ע"א ד"ה שְׁכֵן
וּש"כ חו"מ (סי' שסג ס"ק ב) וַיַּעַן' בְּרִיש"י גִּישׁוּן (עז ע"ב) ד"ה הָרִי וּמְרַדְכֵי שָׁם וְדו"ק)
וּמְדַבְּרֵי הָרַמְבַ"ם פ"ד מֵהַלְכוֹת עֲרִכִין וְחֲרָמִין הֶלְכָה כ"ב (יעו"ש בְּלִחָם מְשֻׁנָּה וּמִל"מ
פַּט"ו מֵהַלְכוֹת טוֹעֵן ה"ה וְתוֹמִים סְקִל"ט ס"ק ב) וּמְדַבְּרֵי הָרַמְבַ"ם פ"ה מֵהַלְכוֹת עֲבָדִים
הֶלְכָה ד' וְה' (וַיַּעַן' מ"ש הַש"כ בְּסִפְרוֹ תְּקִפּוּ פִּהֵן (סל"ט) לְחַלֵּק בֵּין תִּקְנַת חֲכָמִים וּבֵין
תִּקְנַת נְגִזָל וּמְסוֹר יַעו' ג"כ בְּנִתִּיבוֹת הַמְּשַׁפֵּט פְּלִי תְּפִיסָה אוֹת ד' מ"ש בְּזָה) וַיַּעַן' ג"כ
בְּרֵא"ש פ"ט דב"מ (סי' כד) וּבַש"ע חו"מ סי' קע"ה סְעִיף מ"ה וּבַה"מ פ"ב מֵהַלְכוֹת
שְׂכָנִים הֶלְכָה י"א וַיַּעַן' ג"כ בְּשׁו"ת פְּרַח מִטָּה אֶהְרֵן ת"א סי' יא) שְׁהָאֵרִיף ג"כ בְּפִרְטָה זֵה
וְדוּק בְּכָל מ"ש בְּקִצְרָה פִי יֵשׁ לְפַלְפֵּל וּלְסַלֵּסל בְּמוֹ אֲבָל א"צ אֲרִיכוֹת בַּנ"ד לְפַמ"ש הָרַב
מִחֲנָה אֲפָרִים הֶלְכוֹת גְּבִיַת חוֹב סו"ס ב' לְחַלֵּק דְּדוֹדֵי מִהֲנֵי תְּפִיסָה אֵף בְּסִפְק תִּקְנָה וְהִינּוּ
דוֹקָא בְּתַקְנַת חַז"ל (הַמְּבֹאֵר בַּש"ם) דְאֵלִימָא טוֹבָא וְחֲמִירֵי דְבָרֵי סוֹפְרִים וְאֵף בְּסִפְק
שְׁיִהִיָה בְּתַקְנָתָם ג"כ רֵאוּי שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא מִיַּד הַמְּוַחֲזָק אֲבָל תִּקְנֹת בְּנֵי הָעִיר שְׁמִתְקַנְיִים
אֵינָה עֵנִינִים כו' דוֹר דוֹר וּמְנַהִיגֵיו כו' אֵין פִּתְּ בְּיַד שׁוֹם אֲדָם לְבַטֵּל דִּין תּוֹרָה מִפְּנֵי סִפְק
תִּקְנָתָם יַעו"ש וְכ"כ בְּשׁו"ת נְאוֹת דְשָׂא (סצ"א) א"כ בַּנ"ד אֵף אִם הָיָה אֵינָה תִּקְנָה מְגֻדוּלִי

הדור בענין חלקת הפוללים אבל כל שישי איזה ספק בעיקר תקנתם איה הנה התקנה פשוט דלכ"ע מוקמינו בזה אד"ת ומפני שהענין נוגע לחיי נפשות ומעודי אין דרכי להכניס ראשו בענינים פאלו ע"כ לא פתבתי דברי אלה רק להעיר בדין תורה להלכה אבל למעשה נחויץ שיספיקו לזה גדולי הרבנים באה"ק הקרובים למקום המשפט (וגם שלא יהיה חלילה נגד חקי הממשלה משם כי אני פי מלה שמור) הנה ישתדלו בכל עון ונראו שיתאחדו הפוללים בדרך השלום המתזיק ברכה לישראל (יעו"ג"כ בתשו' מיימוני לספר קננו סי' כט), ובעיקר סדר החלוקה והקדימה לכל אחד ואחד לפי כבודו יש לדבר הרבה בענין זה כי כפי הנשמע לומדי תורה פובשים שם פניהם בקרקע ומי הנה התקיפי דארעא דישראל שנקראו חשובים חוששני אם לא נאמר ע"ז השיחה נאה שפתב הרדב"ז ת"ג (סי' תעב) ומה שפתבת שאדם חשוב כו' אם חשיבתו מצד תורתו צייתין לה אבל אם אין חשיבתו מצד תורתו פוק חזי כמה חמורים חשובים איכא בשוקא יעו"ש ומקראוי פי ישגיחו על סדר החלוקה אנשי אמת וכו' ובעיקר הרעיון, הנשגב והרם כי כל הפסוק הנקבץ לעניי ירושלים בכל הארץ חו"ל יאסוף לקנפה אחת ויתחלק לכל העניים בשנה זה זמן רב אשר מצא רפיון זה מסילות בלבבי פניהם כי מדוע ישאלו אחינו ללחם ואין בעת אשר אחיהם פוללי הו"ד יתענגו על רב טוב ויחיו ברות שאננה אף למרות ריחי ולדאבון נפשי לא אוכל להחליט שיהיה תועלת אם נבוא בפתובים אונת זה בפרסום בקונטרסים הנדפסים ברשות הרבים כי מי לא ידע רוח יושבי אה"ק מפלגותיהם השונות מאד וכל הצעה אשר תבא למשפט לפני דעת הקהל לא במהרה תצא לאור יען דעה אחת שונה מרעותה ובפרט אם נציע לפניהם דבר הנוגע אל עצמם ובשרם הישמעו וזה דעת רוב רבני ישראל שלא יתראו אל העם ברשות הרבים של קהל ישראל בשאלות הזמניות המתחדשות חדשים לבקרים אף כי אח טובת העם דורשים הנה בכל לב אבל יודעים הם כי רוב הקהל כבר הספין בקריאת קונטרסים עד כי הקריאה הזאת אינו רק לקורת רוח ולא יותר וא"כ האיש אשר רגש אהבת עמו עצור פאש בעצמותיו ותאמץ בכל עון לטובת עמו בכל יכולתו אף אם לא יעוררוהו, ומי אשר הקרח הנורא שוכן בלבו פניהם לא ישמע לקול תרועת הרבנים ולא תפעל מדבריהם מאומה ולכן כל תרד לדבר ה' החונק עמו באמת ישב יחיל ודומם עד פי יערה ה' רות ממרום ויצורו בכנפיו כל המפלגות לדעה אחת לאחד את פתותינו המפונזרים לקרב את לב אחינו המפונזרים ולעורר רגשי קודש גם בלב בני הנעורים לאהבה את ה' ותורתו ית"ש ואז יושע עמנו תשועת עולמים כ"ד המצפה לישועה פי ירחם ה' על שארית נחלתו להרים קרנם בכבוד וישיב שופטינו ויועצונו כבראשונה ויברך את עמו בשלום: הקטן משה נחום במו"ה בנימין זצ"ל ירושליםקי האבד"ק קאמינקא וכעת דאבד"ק אסטראלענקא והגליל.

שער השני שער הגאולה ובו סימן א' סימן ג' תשובה בענין נשתטית לכבוד ידיד החכמים הרב הגאון שר התורה מוהר"ר שלום מרדכי הפהן שליט"א הגאבד"ק ברעזאן גאליציאן. מח"ס משפט שלום ודעת תורה וגיילוי דעת.

(א) בעה"י בדבר האברך מ' יוסף בקרב ר' אהרן יהודה מהרימלוב שזה פשמנה שנים נשא אשה מ' ביילא גיטל בת ר' אלטר פריד מברעזאן וזה כמה שנים שנשתטית וגם אחרי שחזרה בינתיים לבריאיתה חזרה ונשתטית כמה פעמים בלא זמן קבוע וזה פשנה יושבת בבתי השוטים בלעמבורג והמעונן ר' יוסף לא קיים פ"ו כדת של תורה ונתפטר עם אבי

האשה שיסלק לידו עבור האשה כפי המדובר ואביה יבטיח בתוקף הקיר"ה להחזיקה בביתו ולזונה ולרפאותה הכל כפי הצורך וכו' והמעונן דופק על דלתי התורה להתירו מפבלי העיגון והנה פבוד י"נ הרב הגאון שה"ת אב החכמים גזר הנבונים וכו' כקש"ת מו"ה שלום מרדכי הפהן שליט"א הגאבד"ק ברעזאן מח"ס הטוהורים משפט שלום וד"ת וג"ד שרטט וכתב פס"ד בעלה הנדפס במונקאטש, שם הראה רחב חריפותו ובקיאותו פיד ה' הטובה עליו וסיים בהתירא דאחר שיקנים הבעל כפי הפשר ושנתפטר עם אבי האשה ושאר הפרטים הנחוצים כפי המבואר בפוסקים יש להתיר לו לישא אשה אחרת בהסכם מאה רבנים והגם פי הדר"ג א"צ לא לגמרא דידי ולא לסברא דידי בכל זאת דרש ממני לעיין בקונטרסו ולשלוח לו גם הסכמתי להיתר נאנן שליחותייהו דקמאי עבדינו בזה ע"כ בקשתו שמרה רוחי והנני מצטרף פיהודה ועוד לקרא פי אחרי שיקנים כפי הפסק מהדר"ג וישליש הכל כפי המבואר בפוסקים הנני מסכים ג"כ שישא אשה אחרת בהסכם מאה רבנים ובאופן שישגיג ג"כ רשיון מטעה"מ ואין פאן עליו לא איסור ולא ח' וכאשר הארכתי בענינים אלו בכמה תשובות אשר אם נצטרף כל מה שפכתתי בעה"י בענינים אלו יכיל כמעט ספר שלם וקשה עתיקא מסדתא ולפני הדר"ג נגלו כל תעלומות חכמה אכן בכדי שלא יהיה קונטרסי חלק מד"ת הנני להעיר הדר"ג פי מ"ש באות א' לפלפל דאפשר דאמדינו דעת רגמ"ה שלא תקן תקנתו במקום מצנה פיון דאפילו בשאר אינשי אמדינו דעתו שלא רצה לבטל מצנה זת"ד ובאמת אי נימא דאיסור חרגמ"ה הני פתקנה לחודא (ובחבורי ברפת משה קוה"ת (סי' ל אות ד) הארכתי בפרט זה אי נימא דהני דאורייתא או דרבנן וכתבתי בזה באורך בכמה תשובות) א"כ כל דבר ספק שיש בתקנה זו אזלינו בתר דין תורה כמבואר בתשו' הרא"ש הו"ד בש"ע אה"ע (סי' קיח ס"ו) דדבר שאינו מפורש בתקנה נעמידנו על דין תורה יעו' ג"כ בב"ש ס"ק ה' וכזה פתב ג"כ הרב המגיד פ"ד מהלכות גזילה ה"ז גבי שכירו ולקוטו דאף דדרף הרמב"ם לפסוק בתיקו אם תפש אין מוציאין מידו מ"מ בזה פיון דמן התקנה הוא מה דלא התקינו בפירוש אפי' תפס מוציאין מידו והיינו נמי מהו טעמא פיון דיש ספק בעיקר התקנה מוקמינו אד"ת ואם פי באמת יש מקום עיון בהלכה זו (ובתשו' אחת בענין אחרות הפוללים פתבתי בזה יעו' לעיל (סי' ב' אות ה') ואין לכפול הדברים מפני הוצאת הדפוס) יעו' ג"כ בלח"מ שם מה שתמה מדברי הרמב"ם פ"ז מהלכות חובל וכו' אח"ז ראיתי גם בספרו משפט שלום (סי' קעה סנ"ט) שפלפל ג"כ בפרט זה אי מוקמינו אד"ת בספק תקנה ועכ"פ בתקנת דרגמ"ה אף אי היה מקום ספק באיזה דבר יש מקום גדול לפלפל מטעם הנ"ל לאוקמי אד"ת ובפרט במקום ביטול מצנות פו"ר ואכמ"ל דא"צ אריכות פיון דבנדון פנה בלא"ה הסכימו הראשונים והאחרונים דלא גזר רגמ"ה בזה: (ב) ובהיותי בזה אנהירינו לעינינו להבין מנהג הגדולים מאז ועד עתה פי כאו"א מפלפל בענין היתר נשתטית לחדש איזה דבר הלא כבר היתר מפורש ויוצא מפי גדולי הפוסקים אשר מפייהם אנו חיים א"כ מה צורך עוד הפלפול והחידוש בזה וכי כאו"א בא להראות חזותו אבל באמת מנהג ישראל ומכש"כ גדולי ישראל תורה היא וכל זה מתוך התקנה הוא פשנבין דברי הש"ס יבמות (סג ע"ב) אמרו לו לכן עזאי אתה נאה דורש ואין נאה מקנים והשיב מה אעשה וכו' אפשר להתקנים ע"י אחרים [והדר"ג בקונטרסו אות ב' פלפל בחכמה בענין עקירת המצנה דפ"ו בשוא"ת ע"פ דברי הש"ס דב"ב (ס ע"ב) דין הוא

שנגזר על עצמינו שלא לישא אשה אלא דמוטב שיהיו שוגגין וכו' ובב"י יו"ד (סי' קצז) בדין בדיקת תורין וסדקין וכו' כתב דהיכא דאמרו מוטב שיהיו שוגגין וכו' מי שהוא בעל נפש צריף ליתרה ובזה פירש הדר"ג מה שהשיב ב"ע נפשי תשקה בתורה דהדבר יפלא שקרי הוא מ"ע שבתורה וע"פ הג"ל א"ש דאמר נפשי תשקה בתורה וא"כ הוא בעל נפש ודין שנגזר ע"ע שלא ישא אשה ואף דאנן לא קיי"ל כן דכיון שלא גזרו ע"ז אין שום זיהרות גם לבע"נ מ"מ בן עזאי הנה ס"ל כן ודפח"ת] דכל הלומד דברי הש"ס עומד משתומם במה שאמרו לב"ע אתה נאה דורש ואין אתה נאה מקיים דמה צורך להקדמת הדרוש דהוי פאלו שופך דמים וכי בלא זה ניקח מה שעבר על מצוה ראשונה הפתובה בתורה ותירוצו ודאי אינו מוכן וכי בשביל שנפשו חשקה בתורה מותר לו לעבור על מצוה ואיך יפטור עצמו בזה שיקיימו האחרים והא עיקר הלימוד ע"מ לעשות הוא ואין לפטור את עצמו מכל המצוות בלימוד התורה מטעם שאפשר להתקיים ע"י אחרים ויתבטל ע"ז ממצוה אמת חלילה בהחלט כל ימיו (יעו' בירושלמי פסחים פ"ג ה"ז חגיגה פ"א ה"ז ובבב"ם פ"ג מהלכות ת"ת ה"ד ויו"ד (סימן רמו סח"י ודו"ק) וכאשר תמהו בזה כל המפרשים אכן הנה הגאון מהרש"ק ז"ל מבראדי בהקדמתו לטוטו"ד מה"ב כתב דמפני שמצנת פ"ו ועסק התורה הוא ענין אחר דאין ב"ד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (כמבואר בגדה י"ג א' ויבמות סב ע"ב) וכמו שע"י ריבוי תולדות האדם הוא התקרבות הגאולה כן ע"י ריבוי חידושיהתורה שבע"פ ג"כ מקרבת הגאולה וזה הטעם של בן עזאי ואפסק כן בש"ע דמי שנפשו חשקה בתורה פטור מפ"ו דמה ענין זה לזה ובזה א"ש דטעם אחר לשניהם דריבוי התולדות הוא לקרב הגאולה וכן ריבוי החידושים להוציא לאור תולדות התורה בעוה"ז הוא ג"כ קירוב הגאולה שאנו מחפים בכל עת עכת"ד, וכבר כתבו כן כמה ראשונים בספריהם דהולדה הרוחניית בתורה הוא כמו הולדה הגשמית יעו"ש ובמלכים ב' ב' פסוק ג ויצאו בני הנביאים ובש"ס סנהדרין (יט וצט ב') כל המלמד וכו' (יעו' ג"כ בספרי דברים ו' ז) לבניו אלו תלמידיו וכו' וע"פ הנחה זו דהולדה הרוחניית הוי כמו הולדה הגשמית מן השבין דברי הש"ס הג"ל בדרך החידוד דהנה ברש"י (בראשית ט' ז') פירש על פסוק ואתם פרו ורבו לפי פשוטו הראשונה לברכה וכאן לצוי ולפי מדרשו להקיש מי שאינו עוסק בפ"ו לשופך דמים (ומקורו מדברי הש"ס פתובות ה' ויבמות ס"ג הג"ל) והנ"מ בזה נ"ל בפשיטות דלפי פי' הא' אמרינן דהראשונה לאדם הוא רק לברכה ולא לחובה הוא מטעם הנ"ל משום דמצינו במדרש על פסוק ויניחהו בגן עדן (בראשית ב' טו) שיפיר שם התורה והחכמה (יעו' ילקוט ראובני יד ע"ב) ויניחהו בגן עדן כדי שיהי' לו הנחה לדעת ולהפיר החכמה והתורה דא"ר חכמינאי התורה למדה הקב"ה לאדם הה"ד אז ראה ויספרה וכו' ר"ש אומר הניח הקב"ה לאדם בגן עדן ונתן לו תורתו לעבוד וכו' יעו' ג"כ בתקוני הזוהר תקונא נ"ה (פח ע"ב דפוס סלאוויטא) ויניחהו בגן עדן וכו' ת"ח קוב"ה אולף לאדם אורייתא הה"ד אז ראה ויספרה וכו' ונדא איהו ויניחהו בגן עדן דא עדן דאורייתא וכו' יעו"ש ובפר"א פי"ב ופ"כ ומדרש שוח"ט צ"ב) וע"כ מפני שהיה תורתו אומנתו בספר תולדות האדם הנה פטור מפ"ו מפני שהוליד בתחמת התורה ולפי' השני דהאי ואתם פרו ורבו אתי לדרשא לאקושי לשופך דם האדם דכתיב סמוך ליה ולא לחובה א"כ הראשונה (בראשית א' כ"ת) נאמרה לחובה ולפ"ז גם מי שנפשו חשקה בתורה לא

יכול לפטור א"ע מפ"ו דוכי גדול הוא מאדה"ר דהנה שר התורה בספר תולדות האדם כנ"ל ועכ"ז נאמרה לו לחובה, ובזה יש מקום להבין דברי הש"ס דהמה ידעו גם כן מזה ששפשו חשקה בתורה, ע"כ לא הקשו עד ששמעו ממנו הדרוש דכל מי שאינו עוסק בפ"ו כאלו שופך דמים ומדוע לא נאמר דהשני לצווי ובע"כ דס"ל דהראשונה נאמרה לחובה ג"כ (והשניה באה להקיש לשופך דמים הסמוך לו ומפני זה אמרו לו ואתה נאה דורש ואין נאה מקנים) (דהיינו מדרש שלו מבואר דאינו נאה מקנים) כיון דגם אה"ר נאמרה לו פ"ו לחובה וציוי א"כ אין לו ג"כ תירוץ במה דנפשו חשקה בתורה וע"ז השיב בנזעם דבריו כי אף דלאדם הראשון נאמרה לחובה יש חילוק גדול שהוא לא יכול לפטור עצמו בעסק התורה מפני שהוא הי' היחיד יציר פפיו של הקב"ה וממנו העולם תסד יבנה ואיך יפטור עצמו בתולדות חידושי התורה משא"כ איש אחר וזה שהשיב להם מה אעשה ששפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקנים ע"י אחרים והוא יוליד חידושי התורה משא"כ באדם הראשון כמובן, והוא הספר נכון לפע"ד ועפ"ז נפתר הענין שהקשיתי על מנהג גדולי ישראל דבנדאי תורה הוא דכיון דע"י תקנת חרגמ"ה הגם שתקנה טובה היא והספימו כל גדולי דורו באיסור מוחלט עכ"פ ע"י תקנה זו נתמעט ריבוי התולדות התלוי בזה התקרבות הגאולה ע"כ מתקני התרגמ"ה עשו התקנה לזה בצדו דכשיראו איזה טעם להתיר החדר"ג לא יתירו אלא בהסכמ מאה רבנים דבכל עת ועת שישתדלו בהתרה זו יעסקו מאה רבנים בתורה וכאו"א יפללו יחדש בענין זה בעזר החונן דעה ואם כן נגד מה שנתמעט ע"י תקנה זו ריבוי התולדות הגשמיים יתרבו פהנה וכהנה ע"ז תולדות הרוחניות ע"י ריבוי החידושים מרבני דור ודורשיו בענין הזה ותתקרב הגאולה באשר אמר ה' זכו אחישנה: (ג) והנה בנ"ד לא הזכיר הדר"ג אם הרופאים החליטו שאין רפואה למחלתה עכ"ז מצינו בשו"ת צמח צדק להגאון הקדוש מרן מלויבאהוויטש זצ"ל אה"ע ח"א (סי' א') שפכת להדיא להקל אפילו באין ידוע שלא תמצא רפואה, זה לשונו הטור, אמנם מה שרוצים להחמיר עוד על הבעל שאפילו ישיג היתר ממאה רבנים לא יוכל לישא אחרת עד שיבונר לפני ב"ד מןמחים ומפונסמים שלא יועילו לה רפואות וש"א לבן דעת לדור עמה, זה אין נראה לפע"ד פלל דמאחר שזה שנה ומחצה שאינה בדעתה אם טוען שא"א לו להמתין עוד יש להתיר לי ע"י מאה רבנים לישא אחרת אף שאפשר שיתרפא אח"כ, וגדולה מזו כתב בשו"ת הריב"ש (סי' קכז) וכו' עכ"ד, ולכאורה יש לומר דמגוף התקנה ראי' לדברי הצ"צ אלו היינו עפ"י דעת הפוסקים דרופאים נאמנים אף באיסור תורה נמצא דדבריהם הוי פהיתר גמור וברור יעו' בשו"ת מהר"מ מלובלין (סי' קיא) ושו"ת חכ"צ (סי' מו) ובמ"ש בספרי ברפת משה קוה"ת (סי' טו איתא) להעיר ממתניתין גיטין (ע"ב א') אומדין אותו כו' ובשו"ת נודע בשערים חיו"ד (סי' יב) ויען' ברמב"ם הלכות רוצח פ"ב ה"ח במ"ש ואמרו הרופאים שמכה זו אין לה תעלה כו' יעו"ש ויש לפלפל בזה ואכמ"ל) ואז איתא דהיתר נשתטית לא הוי אלא בנודע ברור ע"י הרופאים שלא תתרפא א"כ מדוע הצריכו להשליש גט שיתנו לה כשתתרפא כיון דברור הוא שאין לה רפואה ורק דרף גס יכול להיות ואיך חשבו בעלי התקנה לחשש רחוק דרף גס (יעו' פיעין זה יבמות (קכא) אין מזכירין מעשה גסים ובתוס' שם ד"ה אין מ"ש בשם הירושלמי) אלא נדאי דהיתר הוא אפ"י באינה נשתטית מוחלטת נדאי, אכן אי משום הא לא אריא דעכ"פ גם בנשתטית שהחליטו שלא תמצא רפואה ג"כ נהגו

להשלים הגט דלא חלקו בזה האחרונים ובע"כ הטעם הוא דהרופאים אינם מחליטים אלא משום חזקה או רוב וא"כ שפיר יש החשש שפא תתרפא דעל להבא לא שייך חזקה כמבואר מדברי הש"ס גיטין (כח ב) שפא ימות חיישינו וכדאסביר לה ג"כ הגאון נוב"י חיו"ד (סי' נה) פידוע ובזה נבין ג"כ דברי המזרחי פ' משפטים (כא כב) גבי עובר במעי אמו דכ"ז שלא יצא לאויר העולם יש לחוש בו שפא לא פלו לו חזשיו ולא יהיה ראוי להיות איש והתראת ספק לאו שמה התראת יעו"ש במ"ש דיש לחלק בין רובא דהאידין לא ובא דלאחר זמן ולא ביאר החילוק בזה ולהג"ל א"ש די"ל דרובא לא מהני על להבא כמו חזקה ואכמ"ל דלדיןא דברי הצ"צ נכונים וברורים וכדנראה מסתימת פל גדולי האחרונים, סוף דבר דבנ"ד משום ביטול פ"ו ובפרט בצעיר לימים כבנ"ד דהרהורי עבירה קשין וכו' ביותר יש להקל וכמ"ש הדר"ג באות י"א וכבר פתבתי ג"כ בספרי ברפת משה קוה"ת (סי' ל אות אב) גם בס' שדי חמד להגאון הצדיק חכם מדיני הי"ו הביא דברי תשובתי בהלכות אישות (סי' ב אות כד) עכ"פ אחר שיקיימו פל ההשקפה כאשר יפקיד ג"כ הדר"ג הנני ג"כ מהנמנים לדבר מצנה להתיר להאברה מ' יוסף הג"ל לישא אשה אחרת בהסכם מאה רבנו: כו"ח אור ליום ה' י"ד אד"ש שנת מרבינו בשמחה לפ"ק.

הקטן משה נחום במו"ה בנימין זצ"ל ירושליםסקי החופ"ק וקצת האבד"ק אסטראלענקא והגליל. שער השלישי שער השמות ובו י' סימנים סימן ד תשובה לי"נ הרב הגאון המפורסם החכם השלם מוהר"ר אורישרגא פייבל טאבים הגאבד"ק יאסי והגליל במדינת רומעניאן.

מח"ס אורי וישעי. בענין שם שינדל.

מכתבו הנכבד השגתי בדבר הג"פ שהשיג ע"י ה"ב דואר מיאמפאלא ונכתב שם האשה שיינדל בשני יודין ולא רצה הד"ג לסדר הגט והתנצל המסדר שראה בספרי מנחת משה שהעליתי לכתוב פן והדר"ג סתם במכתבו איך חותמת דבאמת בסתם שם שינדל איך יעיד המסדר משמי לשנות בכתבת שם זה מכפי המבואר בכל ספרי שמות אכן בטח חותמת עצמה בשני יודין ומזה דברתי בספרי ולא הכרעתי פן למעשה ולא דברי המה אלא שהבאתי שם בקונטרס חקי השם (דין ל"א) דברי הגאון הקדוש מהר"ח זצ"ל מצאנז (בסד"ת שער הנקודות גבי פת"ח חריף) דבא מעשה פזאת לידו והרה"ג בע"ס ארי שבחבורה השיב בפלפול דצריף לכתוב בגט פחד יו"ד ולא משגיחין במנהגם שחותמין בשני יודין והוא הורה שלא לשנות מהחתימה יעו"ש בטעמו ויעו"ש שהבאתי ע"ז דברי הגאון שו"מ מה"ק ח"א (סי' סד) לענין שם שמעלקא שכתבו ביו"ד לבסוף משום שחותם פן ולא כתב שם לצדד אלא לענין דיעבד דאין להצריף גט אחר (ויען' מ"ש שם דין מ"ג ובספרי ברפת משה קוה"ת (סי' יז) ואף הגאון דב"ח מצריף בזה שני גיטין בא' יכתבו שינדל פחד יו"ד פמנהג העולם ובשני שיינדל (בשני יודין) דמתקריא שינדל דע"ש החתימה אין כותבין דמתקרי אכן פשוט דדעת המסדר הוא פיון דהיה ע"י שליח דמוכרחין להסתפק בגט א' כמ"ש בשו"ת נוב"י (סי' צ) א"כ יותר טוב גט א' בשם שיינדל (ולא הודיע הדר"ג במכתבו אם פתבו ג"כ דמתקריא שינדל) פיון דבשינדל פחד יו"ד לא הכשיר הדב"ח אף בדיעבד רק במקום עיגון ובילדותי פתבתי (בתשו' א'

שְׁהַצַּעַתִּי לִפְנֵי רֹאשׁ גְּאוּנֵי יִשְׂרָאֵל מִהָרִי"ש זצ"ל נאמענזאהן מִלְּבוֹב) לְצַדָּד בְּעֵנֶן שִׁנּוּי שְׁפָתָבוּ בְּשָׁנֵי יוּדִי"ן בְּמָקוֹם יו"ד א' פֶּשֶׁהֲנִיקוּד בְּצִירֵי ע"פ דְּבָרֵי הַרְדָּק"ז ח"א (ס' קפ"ב) לְעֵנֶן שֵׁם דִּמְיָאָט דְּרֹב הַעוֹלָם קוֹרִין אוֹתָהּ בַּהִירִי"ק כו' וע"ד שְׁפָתָבוּ שִׁנּוּי יוּדִי"ן וּבְנֻדָּאֵי שְׁלֵא הִי צָרִיף זולת אחת אָבֵל אֵין זֶה מְעַפֵּב פֶּלֶל יַעו"ש, אַחַר זְמַן בָּא לִידֵי סד"ח הַנְּל"ל וְרֵאִיתִי כִּי בְּשַׁעַר הַתְּשׁוּבוֹת בְּהַגְהוֹתִיו עַל הַרְדָּק"ז עֲמַד בְּזֶה וְכַתֵּב לְכַאוּרָה הָא בְּשָׁנֵי יוּדִין יִקְרָאוּ בַּפֶּת"ח חֲרִיף דְּהוּי שִׁנּוּי הַשֵּׁם מִמָּשׁ אוֹלֵי בְּמָקוֹמוֹ לֹא הָיוּ קוֹרִין שִׁנּוּי יוּדִין בַּפֶּת"ח חֲרִיף וְלֹא הָיוּ שִׁנּוּי רַק יַתִּיר יו"ד וְלִכֵּן פֶּשֶׁר יַעו"ב בַּמַּהֲרָא שְׁשׁוֹן וּבַמַּהֲרָאנ"ח גָּבִי גִיווּא יַעו"ש וְכ"ז בְּמָקוֹם חִירִי"ק אָבֵל בְּמָקוֹם צִירִי"י (אָף אִם אֵינָה חוֹתְמַת פֶּן) י"ל דְּלֹא הָיוּ שִׁנּוּי לְכֹלֵי עֲלָמָא פִּינוּ דְּרַוְבָּא דְּעֲלָמָא פּוֹתְבִים שִׁנּוּי יוּדִי"ן עַל צִירִי"י וַיַּעַן' בְּשׁו"ת מִהָרִי"ב בֶּן לֵב ח"ג (ס' ט) שֵׁשׁ לְסַמָּךְ עַל מַה שֶּׁנִּזְכָּר לְכַתּוּב בְּאַגְרוֹת וּשְׁטָרוֹת וְכַתּוּבוֹת וְכ"כ הָרַב בֵּית דָּוִד (כִּי יט) (הו"ד בַּפֶּת"ש קוּה"ש גָּבִי שֵׁם פִּיגָא שְׁפָתָבוּ בְּשָׁנֵי יוּדִין) דְּמַאֲחַר דְּחֻזִּינוּ בְּכָל סְפָרֵי אֲשַׁכְּנֻז בְּכֹלֵם נִכְתָּב שִׁנּוּי יוּדִין לְנִקְוֹדָת צִירִי א"כ אָף לְכַתְחִילָה הִיָּה רָאוּי לְכַתּוּב פֶּן שְׁמוֹת אֵלוֹ הַנּוֹבְעִים מִלְּשׁוֹן אֲשַׁכְּנֻזֵי לוֹלֵי דְּבָרֵי הַב"ש וְאֵיךְ ס"ד לְמַפְסָלָא בְּדִיעְבַּד יַעו"ש וְכ"ס' אֶהְלִי שֵׁם פֶּלֶל י אֵית כ"א מ"ש בְּזֶה, עכ"פ בנ"ד יֵשׁ לְהַתְנוּדַע אִם אֵינָה חוֹתְמַת פֶּן פֶּשׁוּט דְּחִלְיָה לְשׁוֹנוֹת פְּתִיבַת הַשֵּׁם אָבֵל אִם הָאִשָּׁה חוֹתְמַת פֶּן וְהִי ע"י שְׁלִיחַ דְּקִשָּׁה לְעֵשׂוֹת מַעֲשֵׂה בְּשָׁנֵי גִיטִין וּבְפָרְט ע"י הַבִּיִּלְדָּא דְּאֵין מִתִּירִין אֶלָּא בְּשַׁעַת הַדְּחָק מִמִּילָא סְגִי בְּגַט א' שְׁפָתָבוּ בְּשָׁנֵי יוּדִי"ן לְכֵן לַפַּע"ד יְסַדֵּר הַדְּרָגָה הַג"פ: הַגְּנֵי הַדו"ש בַּאֲה"ר וַא"ע מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הַחוֹפ"ק.

סִימָן הַ תְּשׁוּבָה לְכַבוֹד י"נ ש"ב הָרַב הַמַּאֲה"ג חו"ב הַחֲכָם הַשְּׁלָם מו"ה אֶלְיעֶזֶר חֲרִיף נ"י הַאֲבֵד"ק זֹסֵלֵב. בְּעֵנֶינֵי גִיטִין.

(א) ע"ד שְׁאֵלְתוֹ בְּעֵנֶן חֻזְקַת סְדֵר גִּיטִין הַשְּׁיִיף מֵאֲז לְהָרַב דְּמִתָּא עִיר יֵשֶׁן וְאֵין לְהָרַב מְעִיר חֲדָשׁ בְּזֶה שׁוּם: זְכוּת מַעוֹלָם אִם יָכוֹל לְהַשְׁיִיג גְּבוּל בְּסְדֵר הַגִּיטִין, הִנֵּה בְּדָבָר הַנּוֹגֵעַ לַד"מ אֵין אֲנִי מְשִׁיב בְּכַתֵּב בְּדָרְךָ א"כ פְּדַעַת הָרִיב"ש וְסִייעָתוֹ (יַעו"ב בְּתְשׁוּבוֹתֵיו) (סִימָן הַ וְסִי קַעֲט) וְרַמְ"א חו"מ (ס' יז ס"ה) וְתִשׁוּ' רַמְ"א (ס' קִיב וַאֲכַמ"ל) דְּשִׁמוּעַ בֵּין אֲחִיכֶם פְּתִיב וּבְכָל זֹאת לֹא אֶמְנַע הַטּוֹב לְהַגִּיד אֶת אֲשֶׁר עִם לְבָבִי שְׁלֵא אוֹכַל לְהַאֲמִין כִּי הָאִישׁ הַיּוֹשֵׁב עַל פְּסָאוֹת לְמַשְׁפָּט יְרוּם רֹאשׁוֹ לְסְדֵר גִּיטִין בְּמָקוֹם שְׁאֵין לוֹ הַזְּכוּת לְזֶה דְּאָף אֵי הִיָּה מְקוֹם לְזַמֵּר דְּלֹא שְׁיִיף בְּזֶה הַס"ג כִּי עַל קַפְלַת פָּרְס זֶה אָנוּ בּוֹשִׁים וְכַמ"ש הַתְּה"ד וּבְפָרְט בַּס"ג דִּידוּעִים דְּבָרֵי הַרַע"ב פ"ד דְּבַכּוּרוֹת.

(יַעו"ב בַּמַּהֲרִי"ו (סְקַנ"א) וּפְסָקֵי מַהֲרִי"א (סְקַכ"ה) הו"ד בַּד"מ יו"ד (סְרַמ"ה אוֹת ז) וְרַמְ"א שֵׁם סַכ"ב וַיֵּשׁ בְּזֶה לְפַלְפֵּל אָבֵל הַעֵיָקָר פְּדָבְרֵי הַגְּאוּן חַת"ס דְּבַזְה"ז אֵיכָא ג"כ הַס"ג וּבַתְּשׁוּ' לְלֵאנְדָּאן וְקוֹנְטְרָסִי כְּבוֹד חֲכָמִים הָאֲרַכְתִּי ת"ל בְּזֶה) אָבֵל מ"מ עֲצָם כְּבוֹד הַהִתְמַנּוֹת מְסַדֵּר גִּיטִין (דְּמַצִּינוּ ג"כ בְּש"ס גִּיטִין (ה' ע"ב) בַּר"א דְּהוּי מְמוֹנָה אֲגִיטִין) יֵשׁ לוֹ ג"כ דִּין חֻזְקָה וְחִלְיָה לְאַחַר שְׁאֵינֻ מְוַחֲזָק בְּזֶה לְכַנּוּס בְּחֻזְקַת זולתו וַיֵּשׁ לְזֶה מְקוֹר טְהוֹר בִּירוּשׁ' סוּף הוֹרִיּוֹת פ"ג (טו ע"ב) אֵילִין דְּבַר פְּזִי וְדָבָר הוֹשַׁע' הוּי עֲלִין וְשְׁאֵלִין בְּשִׁלְמָא דְּנִשְׁיָא בְּכָל יוֹם וְכו' יַעו"ש וּבִירוּשְׁלָמֵי שְׁבַת פִּי"ב ה"ג (מ ע"א) וּבַתְּשׁוּבַת הָרִיב"ש (סִימָן רַעֲא) בְּמַה שְׁלַמְד מְזֶה לְעֵנֶן מִי שְׁהַחֲזִיק בְּאֵיזָה שְׁרָרָה אוֹ דִּין קְדִימָה שְׁאֵין נוֹטְלִין אוֹתָהּ מִפְּנֵי לְתַתָּה לְאַחַר פִּינוּ שְׁפָכָר זְכָה בְּמַצְוֶה דְּפָרְנָסֵי יִשְׂרָאֵל יַעו"ש מַה

שְׁהָאָרִיף בְּפָרְטֵי שְׁרָרָה וְהַתְּמַנּוּת, עַכ"פּ הַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים דְּהֶרֶב מֵע"ח אָסוּר לֹא לְסַדֵּר
גַּט וּלְנַגֵּן חֲלִילָה בְּכַבּוּד זְכוּתוֹ וְחֻזְקוֹ וְכֹאשֶׁר יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשֶׂה עוֹלָה מִכַּש"כ
רוֹעֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ פְּזֹאת הַגּוֹרֵם לְבִדְיָקָה אַחֲרָיו אִם הַגִּיטִין כְּשֵׁרִים הֵמָּה: (ב) וּבְדָבָר
הַג"פ שֶׁפָּתְבוּ גְּאֻלְדָּא בֵּת יַעֲקֹב גְּרִשׁוֹן הַמְּכֻנָּה יֵאָנְקֵל בְּנֹדָאֵי נְכוּנִים דְּבָרֵי כַּת"ר דְּהַגֵּט
פְּסוּל וְאִף דְּלַעֲנָן יִנְקֵל כְּתַבְתִּי בְּסִפְרֵי מְנַחַת מְשָׁה בְּקוּוּנְטֵרְס חֲקֵי הַשֵּׁם דִּין ל"ג דְּהֶרֶב
ש"א הַפְּרִיז בְּזָה עַל הַמְּדָה לַעֲנָן דִּיעֲבַד וְכַתַּבְתִּי שֶׁם דָּאִין לְהַחְמִיר בְּדִיעֲבַד פִּינּוּ דְנִרְגָּשׁ
קִצַּת הַרְגָּשָׁת נו"ן לֹא מְקַרֵי שִׁינּוּי הַשֵּׁם בֵּין הַרְגָּשָׁה גְּמוּרָה לְקִלְהָ וְכַמ"ש הַמַּהֲרִיב"ל ח"ג
ס"ט גְּבִי פְּאֻלְמָה פְּאֻלְמָבָה וְהַצ"צ (סִימָן נ) לַעֲנָן שֶׁם זַעֲלִיג וְהַמַּהֲרֵר"א שִׁשׁוֹן (סִי' נ) לַעֲנָן
גְּרִשׁוֹן גְּרִשָׁם יַעו"ש וְגַם הַמְּחַבֵּר קָב וְנָקִי אַחֲרֵי שֶׁנִּדְפַס סִפְרֵי מְנַחַת מְשָׁה הַתְּנַצֵּל לְפָנֵי
בְּמַכְתָּבוֹ פִּי מ"ש בְּסִפְרוֹ קָב וְנָקִי יִנְקֵל.

בְּנוּי"ן הִי' ע"פ דַּעַת הַגְּאוֹן הַגְּדוֹל ר' יוֹסֵף תּוּמָאֲרָקִין הַאֲבַד"ק קַרְעֻמוֹנְטְשִׁיג שְׁהָאָרִיף
בְּתֻשׁוּבָה שֶׁצָּרִיף לְכַתְּבוֹ כֵּן נִהְגַּם דְּלַעֲנָן לְכַתְּחִלָּה בְּנֹדָאֵי אִין שׁוּמְעִין לֹא וְכוּתְבִין יַעֲקֵל
(אוֹ דְטוֹב יוֹתֵר לְכַתְּבוֹ בְּכַג"ז יַעֲקֹב דְּמַתְקָרֵי יַעֲקֹב גְּרִשׁוֹן יַעו"ש לְקו"ש לְהַטִּיב גִּיטִין סְעִיף
ד' ה' ט' וְדוּק) אָכֵן בְּדִיעֲבַד יֵשׁ לְהַקְלֵל גַּם אִם פָּתְבוּ יִנְקֵל אָבֵל בַּנ"ד מְלַבֵּד דִּישׁ הַשֵּׁשׁ ג"כ
שֶׁפָּתְבוּ הַמְּכֻנָּה וְהִיא צָרִיף לְכַתְּבוֹ בְּכַג"ז דְּמַתְקָרֵי יִנְקֵל יַעו"ש בְּסִפְרֵי מַנ"מ שֶׁם דִּין נ"א
וּבַמ"ש שֶׁם בְּשֵׁם הַדְּב"ח ח"א גְּבִי נִפְתְּלֵי יַעֲקֹב דְּנִקְרָא בְּפִי פֶל יַעֲקֵל בְּפִתַח דִּישְׁלַכְתְּבוּ
דְּמַתְקָרֵי וְלֹא הַמְּכֻנָּה יֵשׁ עוֹד חֲשֵׁשׁ גְּדוֹל שֶׁפָּתְבוּ יֵאָנְקֵל בְּאֵלְיָ דְּהִיטֵב אֲשֶׁר דָּבַר בְּזָה
כַּת"ר דְּהוֹסִיף א' דְּמוּרָה עַל קַמ"ץ הָנִי שִׁינּוּי הַשֵּׁם כְּמוֹ יֵאָקֵל בְּאֵלְיָ וְיִדוּעִים דְּבָרֵי
הַנוּב"י (מַה"ת חֲאָה"ע סִי' קַטֵּז) גְּבִי יֵאָמְפְּאֵלָא וּבַמ"ש בְּזָה הַט"ז (לְשַׁעוֹנֵי אֹת טו"ב)
וְיֵשׁ בְּזָה תְּשׁוּבָה אֲרוּנְפָה בַּס' נִפְשׁ חִיָּה לְהַגְּאוֹן מְקַאֲלִישׁ (סִי' לַג בְּחֲאָה"ע) דְּאֵלְיָ מוּרָה
יוֹתֵר עַל קַמ"ץ (וּבְפֶרֶט הֵיכָא דְּהָאוֹת שֶׁאַחַר הַפֶּת"ח אֵינּוּ נִעָה רַק מְחֻנְבֵּר עִם הָאוֹת
שֶׁלְּפָנָיו דָּאִין מוֹשְׁכִין הַפֶּת"ח אִזִּי הַפֶּת"ח בְּנֹדָאֵי חֲפֵר אֵלְיָ יַעו"ש ג"כ בַּט"ג שֶׁא"ו (ס"ק
א') גְּבִי וְאֵלְק מ"ש בְּזָה) יַעו"ש מ"ש דְּבַכָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בְּשֵׁם זֶה שְׁנֵי שְׁמוֹת אֶחָד נִקְרָא
בְּקַמ"ץ וְאֶחָד בְּפֶת"ח אִין כּוּתְבִין אֵלְיָ בְּפֶת"ח (אִף שֶׁלְּפִי הַפֶּלֶל הִיא צָרִיף לְכַתְּבוֹ בּוֹ
אֵלְיָ מְפָנִי שֶׁיֵּשׁ תְּנוּעָה לְאוֹת שֶׁאַחַר הַפֶּת"ח) שֶׁלֹּא נִטְעָה לּוֹמֵר שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַנִּקְרָא
בְּקַמ"ץ, וְיֵשׁ בְּזָה לְסַלְסֵל וּלְפַלְפֵּל וְאִכְמ"ל דְּהַדְּבָר פְּשׁוּט אִם יֵשׁ לְהַשִּׁיג גַּט אַחַר וְאִין כְּאֵן
מְקוֹם עֵיגוֹן יִפָּה כְּתַב כַּת"ר דְּהַגֵּט פְּסוּל וְצָרִיף גַּט אַחַר: כּו"ח פֶּה טַאמַאשְׁפִּיל לְסַדֵּר
רְאִישֵׁי הַמְּטוֹת תְּרַנ"ח: יְדִידוֹ ש"ב מְשָׁה נְחוּם יְרוּשְׁלִימְסְקֵי הַאֲבַד"ק אִסְטֵרַאֲלַעֲנָקָא
וְהַגְּלִיל.

סִימָן ו' תְּשׁוּבָה לְכַבּוּד הָרַב הַחֲרִיף וּבְקִי זִית רַעֲנָן וְכו' מו"ה מִיכָל נ"י הַמוּרָה לְצַדִּיקָה
בְּאֵלְעֻקְסָאֲנְדֵרִיא פְּלֵף הַאֲרִסָּאן. בְּעֵנָן שֶׁם אֵלְיָה.

ע"ד שֶׁאֲלָתוֹ שֶׁסִּידֵר גַּט לְאִשָּׁה עֲגוּנָה מִבְּעֻלָּה זֶה שְׁנֵים רְבוּת וְשֵׁם אָבִיָּה הִיא נִקְרָא פְּפִי
פֶּל אֵלְיָה וְכַתְּבוּ בְּרַק גַּט אֶחָד בְּשֵׁם אֵלְיָה (וְלֹא בִּיָּאֵר רו"מ אִם הִיא ע"י שְׁלִיחַ אוֹ שֶׁאֵר
שֶׁעַת הַדְּחַק דָּאִין נוֹתְנִין ב' גִּיטִין) הִנֵּה הָאֲמַת אֲגִיד וְלֹא אֶכְחַד מְרו"מ דְּכָבֵר עֲשִׂיתִי מַעֲשֵׂה
בְּגִט ע"י שְׁלִיחַ דֹּא"א בְּשְׁנֵי גִיטִין (כְּמַבְנֵאֵר בְּשׁו"ת נוּב"י מַה"ק סִימָן צ') לְכַתְּבוֹ בְּזָה
אֵלְיָהוּ דְּמַתְקָרֵי אֵלְיָה (יַעו"ש ט"ג שֶׁא"א ס"ק ל"ג וְלִש"ע אֹת י"ג) וּבְמְקוֹם אֶחָד דְּהִיא
סִפְקָ קִצַּת בְּהַפְּנִינֵי שֶׁהִי נִקְרָא עַלְיָק צְוִיתִי לְכַתְּבוֹ רַק אֵלְיָהוּ מְלֵא וּכְדַעַת הַש"ע ס"ב

והב"ש והשב יעקב אה"ע (סי' לד) והשבבות יעקב ח"א (סי' קכא) עשה פן למעשה במושב זקנים לכתוב אליהו מלא והגאון דברי חיים שא"א (ס"ק יד) ובתשובותיו ת"ב (סי' קכג קכד) דעתו פן למעשה וכ"ד הא"ש (ס"ק סב) וכתבתי מזה בחבורי ברפת משה קוה"ת סי' ח"י (דהעיקר לפע"ד שם אליהו מלא יעו' ג"כ שם (סי' כט) מה שהשבתי לטירעשפאל) ואין לכפול הדברים שנדפסו בספרי ת"ל אכן עכ"ז אם רוי"מ עשה למעשה פדעת הסוברים דשם אליה מיקר ג"כ שפיר עביד וחקלילה לערער בזה פיון דכן דעת מאור עינינו בהלכה הנוב"י שם (סי' צ') שאפילו אם היה שמו מלא לא גרע מכינוי שכן שמו נקרא בפי העולם יעו"ש וכ"כ הט"ג בקונטרס שבולי לקט (הנדפס בסו"ס אה"ש) סעיף י מי ששם אביו אליה בפי כל והסו"ד דרכו לקרותו לתורה אליהו אם הגט ניתן ע"י שליח יש לכתוב גט אחד בשם אליה לבד בלא וא"ו יעו"ש שפכתב דה"ה בכל שעת הדחק (שאין נותנים ב' גיטין) יש לסמוך ע"ז ויעו"ג"כ בשו"ת שא"ר אה"ע סי' נד נו) וכ"ד הגאון מים חיים סי' ס"ב (יעו"ש דלדעתו ג"כ אם עשו מעשה לכתוב אליהו מלא יש לסמוך על עמודי הוראה שהקילו) וכ"כ מרן הצמח צדק החדש אה"ע (סי' קצב) בתוך דברי תשובתו לענין גט שנכתב שם האיש ישעיהו זה לשונו ועיין בס"ש גבי אליהו בפי מ"ש בש"ע ס"ב אם לא נודע אם שמו אליה או אליהו דמפרש אפילו נקרא בפ"כ אליה הדין פן וזה אין נראה פיון שאין ידוע שעולה לתורה וחותרם אליהו וגם נקרא בפי כל אליה אמאי לא כתבו אליה וכ"כ בנוב"י (סי' צ') עכ"ל הטהור יעו"ש ג"כ (בסי' רט) דאפי' בשמו אליהו בודאי פשר בדיעבד (פשתבו אליה) אם נקרא בפי כל אליה והדברים פשוטים בפרט בשם אבי המגורשת דכשיש איזה עלילה כל דהו וקצת ספק בעיקר השם כותבין רק התניכה (יעו"ש מ"ש בקו' תה"ש דין מ"א ויעו"ג בספר גנזי חיים להגאון מהר"ח פאלאגי זצ"ל במזכרת הגיטין אות י"ג ונ"ג מה שהאריך בשם אליה ואין להאריך דפשוט דחלילה לערער על הגט דהמערער על הוראתו בזה הרי הוא מערער על כל גדולי אחרונים הנ"ל שאנו חייבים לכבדם ביראת הכבוד.

וע"ד שאלתו השנייה הפשוטה שנמצא כתוב בש"ת תיבת "שהם" במקום "ושם" וצוה להוציא ס"ת אחרת בודאי יפה הורה כמ"ש המג"א (סי' קמג ס"ק ז') ולא אאמין דמי שיש לו ריח תורה ידמה זאת לנא"ו של אבותינו דהוי רק מחסרות ויתרות משא"כ בזה דהוי נא"ו החיבור בגוף התיבה ומשתנה פירושו וכמו שפכתב גם פן הנוב"י חיו"ד (סי' קעח) לענין שער שער (יעו"ג גם פן בשו"ת שבבות יעקב ח"ב (סי' נ') במ"ש דהיכא דבקיין אנו ויש שינוי נדאי הס"ת פסול וגם הא נרגש השינוי במבטא יעו"ש חכ"צ (סי' נד) ושו"ת מעיל צדקה (סי' נה וס') ודוק) ובשו"ת נר למאור שנדפס מחדש מידידי הרה"ג רמ"א מוואשאלקאווא (סי' כט) הביא בנמצא בפ' עקב על פניהם חסר יו"ד דאינו בכלל חסר ויתיר פיון דפניהם ביו"ד הוי משורש פני ובלא יו"ד הוא משורש פנה ויעו"ג באליהו רבא שם (סי' קמג ס"ק ה') לענין אל תיראי ושם (בס"ק ז') הביא בשם תשובת באר עשק (סימן כד) מעשה פזו ממש דחסר נא"ו החיבור דהינו שנמצא הוא במקום "והוא" דצריך להוציא אחרת והדבר פשוט וא"צ לפנים: ידידו הד"ש משה נחום ירושלימסקי החופ"ק וכעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן ז תשובה לידדי ותלמידי הרב המאה"ג חו"ב ערוגה הבןשם מו"ה יחזקאל ווערפרינסקי האבד"ק טשעהרין. בענין פתיבת שם שכא ושם סאגיא שמשנים המתחדשים.

(א) ע"ד פתיבת שם שכא אשר דרש ממני חו"ד איך לכתבו בג"פ הנחויז לו לשלוח לפה הנה זה כמה שנים שנתגרשה פה בבית דינו (ש"ב של האשה המגורשת פעת) אשה ששמה ג"כ שכא ע"ש זקנתם ומפני ששם זה לא נכתב בספר ויש לילה רק בטר המבטא הנה קשה לי לברר זאת במחוז זה שדרפם להחליף שמאל לימין ולא הנה נודע ברור אם נקראת בשי"ן או בסמ"ך (ורק מאבי המגורשת הנה נראה אז יותר שקורין אותה בשי"ן) וגם הנה נשמע קצת אחר הפת"ת פעין הברת יו"ד והנה נראה לי אז שהשם הראשון נובע משם שכנא שזקנתה היתה נקראת ע"ש איש ששמו שכנא (יעו' בט"ג שנ"ל ס"ק ו' גבי שם לביאה מ"ש על דברי הפמ"א ח"ב סי' פח) ואם פנמשום זה אפשר הנה מקום לכתוב בשי"ן דוקא יעו' בסו"ס שבועה עינים להגאון מהרש"ק מבראדי בשם ציבקה שנקראת ע"ש זקנה ליפא דצריף לכתוב ליפקא בפ"א דוקא והספיקו לזה גאונני דורו (יעו' מ"ש בספרי ברפת משה קה"ת סי' ק"י) ויען' ג"כ ט"ג שנ"ס ס"ק ד' שפינים בצ"ע גבי שם סאייה למה אין כותבין בשי"ן פיון דיוצא משם שרה ויש לחלק בזה כמובן יעו' בדברי חיים שם ס"ק ג' מ"ש בזה דלהכי כותבין בסמ"ך כ דאין ביה שום אות משם שרה ויש להאריך בזה דלא בכל מקום דורשין את השמות אף בפרט זה שאין ברור אם הקריאה הוא בשמאל או בימי נדאי טוב יותר לכתוב בשי"ן דאפשר לקרותו ג"כ בשמו משא"כ להיפוך יעו' ט"ג שנ"ש ס"ק ז' ודב"ח שם ס"ק ג' ובשו"ת בית אפרים אה"ע סו"ס פ"ה מ"ש בשם שאשא ושו"ת דב"ת ח"א אה"ע (סי' מא) ובפרט דבנ"ד שנגראה קצת גם הברת יו"ד (אע"פ שאינו ברור לנו) טוב יותר לכתוב בשי"ן וכפסקו של אדמו"ר הגאון הקדוש מהרש"ז זצ"ל (מובא בשו"ת צ"צ סי' קפט) לענין אשה הנקראת בתיה דהשיב לכתוב דמתקריא בשא אף דנרגש בשם זה קצת הברת יו"ד ה"ט דשי"ן ימנית ממלא מקום הברה זו יעו"ש בצ"צ לענין שאשא דאף שנקראת קצת בהברת יו"ד מ"מ כשפותבין בשי"ן ואפשר לקרותה ימנית נראה לו שזה ממלא מקום הברה זו שאינה הברת יו"ד בשלימות יעו"ש ובקונטרס חקי השם דין ט"ז וע"כ פיון דהנה נראה אז מדברי אביה יותר שנקראת בשי"ן ע"כ כתבו בגט שי"ן פ"ף אל"ף דעל פתח אין צריף אל"ף וזה שנה שנתגרשה האשה הזאת שנית בזלאטאפאליא ונשאלתי מהרה"ג ר' מרדכי נ"י אב"ד דשם איך לכתוב שמה בגט והשפתי לו ג"כ פנ"ל דיש לכתוב שכא או אם ירצו לכתוב א' אתר השי"ן ג"כ נכון דאף דאין כותבין אל"ף על נקודת פת"ח מ"מ לפעמים להרחבת התיבה ויפוי הקריאה כותבין אל"ף כמבואר בט"ג וד"ח בכמה מקומות יעו' ט"ג שנ"ק ס"ק ג' גבי שם קאעשקא ובשו"ת דברי חיים ת"ב (סי' קטז) לענין שם בראנא ובמה שכתבתי בקו' תה"ש דין כו כח כט נא ובפרט דהפ"ף אינו נמשך להפת"ח שלפניה יש מקום יותר לומר דמאריכין בתנועת הפת"ח שעל השי"ן שלפניה ונכון ג"כ לכתוב אל"ף יעו' שו"ת נוב"י מה"ת (סי' קטז) לענין ראדוויל ובט"ג שא"ו ס"ק א' במ"ש בשם ואלק שהלמד שאחריה אינו נמשך רק לאחור ולא לפנים דשפיר דמי אם כותב באל"ף יעו"ש ויען' ג"כ בט"ג (שנ"ג ס"ק א') מ"ש בשם המהר"מ חריף גבי גאלא וכתב דשם זנוויל סותר זה יעו"ש אבל לפמ"ש אין בזה סתירה ודוק, וכן האריך בספר

נָפֵשׁ חַיָּה (מהגאון אבד"ק קאליש) בחאה"ע (סי' לג) דהיכא דהאות שאחר האות המגן בפת"ח יש לה תנועה אחרת בפ"ע אז מאריכין בתנועת הפת"ח באות שלפניו וכותבין א' והיכא שהאות שאחר הפת"ח אין לו תנועה אחרת רק מחובר עם האות שלפניו שקורין בפת"ח אין מאריכין התנועה כדמשמע מפמה דוכתי יעו"ש באנרף ועכ"פ בזה אם פותבין א' אחר השי"ן ג"כ נכון לדינא (יעו"ש ג"כ מ"ש לעיל סי' ה') וכ"ז באשה האחרת שנתגרה מקבר אבל אשה זו שדרש כת"ר חו"ד אף שנקראת ג"כ ע"ש זקנתה לפי מה שנתברר ע"י חקירה ודרישה מאביה וכל בית משפחה והבאים לבית אביה קורין אותה שם זה במבטא סמוך והברת יו"ד ע"ד שם בליאמא (יעו"ש בצ"צ החדש סי' ריט) ותשו' שא"ר (סי' סא) ובמ"ש בקו' חה"ש דין מ"ו) וא"כ נכון לכתוב סיאכא (יעו"ש בט"ג שנ"ס ס"ק ב' גבי סחנא): (ב) ובפרט דבנ"ד זה זמן מועט שהתחילו לקרותה סאניא ושם סיאכא הוי שם העריסה (ומיעוט הקריאה וכן למי שברף) והא שם עריסתה בודאי הנה ע"ש זקנתה אשר כפי ששמעתי עתה מזקני העיר כולם היו קריף אותה סיאכא (במבטא סמוך והברת יו"ד) ע"כ נלפע"ד אף דגם באשה זו אם היו פותבין בגט שכא כמש"ל (אות א') ג"כ אין קפידא מ"מ בזה טוב יותר לכתוב סיאכא דמתקריא סאניא כמבואר בתשו' מהר"מ מלובלין (סי' לט) (הו"ד ג"כ בב"ש ס"ק כה) גבי שני שמות של חול יענין ג"כ בחבורי מנחת משה אה"ע (סי' י') דהנה בשמות המתחדשים כפר הבאתי בספרי שם בקו' חה"ש דין לח ותו דעת כל גדולי האחרונים בזה והעליתי בעה"י דיש לכתוב שם העריסה לעיקר ושם הנשתנה לטפל אכן בתשו' אחת לפאריש פתבתי דבכתובת דמתקרי על שמות פאלו יש מקום ספק גדול דאף דלדעת הרמ"א בתשובה פ"ד דמתקרי כולל הפל מ"מ יש מקום לספק דזה דוקא בשאר שמות של חול משא"כ חינוכים אלו דכוננת המתחדשים לעקור שם ישראל ושיכונה בשם א"י, והגאון מהרש"ק זצ"ל הפריז על המדה בחא"ש סי' קמב (הו"ד בס' דב"ת בסו"ס בשער התשובות) דאין לכתוב שמות אלו בגט כמו שאין פותבין שם מומר בגט אכן הרב דב"ת תמה עליו בזה דאשתמיט מינ' גמרא ערוכה לגיטין ט' ע"ב) שמות ישראל שפחו"ל לשמות הפותים וכן הרבה הביאו בס"ש של הגאונים שהיו לפנינו שפתבו שמות של פותים יעו"ש בדב"ח (וכבר כתב פן המגיני שלמה בשו"ת גאוני בתראי (סי' ג') דמה"ט פותבין המכונה ע"ש לעז דשם הלעז לא ניקח ליה לישראל דרוב שמות לעז שמות גוים הם או דומה להם פדאיתא בגמרא ישראל שפחו"ל שמותיהן לשמות גוים כו' וע"כ פותבין המכונה להורות ששם זה הוא פינוי יעו"ש בגא"ב) וא"כ אף דנדאי פותבין שמות אלו דלא פדעת הגאון מהרש"ק כמ"ש בחבורי שם דין ל"ת מ"מ יש מקום גדול לומר לפע"ד דגרעי שמות אלו משאר שמות של חול וכיון דעיקר פונתם לשנות שם העברי לשמות הנקרים גרעי פת שמות אלו ועכ"פ לא שיף לכתוב עליהם דמתקרי רק המכונה ודי לומר דחניכה הוא דהוי וכ"כ הרב אה"ש פלל ז' ס"ק נא ויש להעיר על ראיתו שם מפסוק ישעיה מד ואכמ"ל (דגם בתשובתי שם לא החלטתי פן למעשה) ובפרט דשם סאניא לא הוי כ"כ כשאר שמות המתחדשים ומתדמים לשמות פותים דרשום בזכרוני דבמחוז פאדאליאן שכיח שם סאניא בנשים הזקנות מדורות שעברו יעו"ש ט"ג שנ"ס ס"ק ו') שהביא שם אשה סניא דיש לכתוב בלא א' אחר הסמך פיון שהסמך בנקודת פת"ח (יעו"ש דאם כתב אל"ף ג"כ פשר) ועכ"ז אין חשש בנ"ד דיקראו בפת"ח (והמבטא בשם

אָסְתֵּר רִיבָה וַיַּעַן ג"כ מ"ש בקו' חה"ש דין מ"ח ודין מ"ט וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים וְאִין בְּזָה שׁוּם חֲשׁוֹשׁ: (ב) וּבְדָבָר שֵׁם אָבִיָּהּ שֶׁהִיא אִמְרָה שֶׁשָּׁמוּ בְּפִי כָּל הַיּוֹם בַּעַר אוֹ בַּעֲרָל וְחֲתִימָתוֹ הִיא דוּב בַּעַר וְעַלִּייתוֹ לַתּוֹרָה לֹא נֹדַע לָהּ וְצָוָה הַדֶּר"ג לְכַתּוֹב דוּב הַמְּכֻנָּה בַּעַר יָפָה הוֹרָה דָּאָף דָּאָם הָיָה נִקְרָא בַּפ"כ בַּעֲרָל לְכַאוֹרָה הָיָה צָרִיךְ לְכַתּוֹב לְמ"ד הַנּוֹסְפֵת ע"פ דְּבָרֵי הַב"ש אוֹת נ' גְּבִי הִירְצָקָא שְׁכּוֹתְבִין כְּפִי מַה שֶׁמְכַנֵּין יַעו"ש בַּט"ז אָכֵן בְּזָה שְׁחֹתֵם עֲצָמוֹ בַּעַר פְּשׁוּט דַּא"צ לְכַתּוֹב לְמ"ד הַנּוֹסְפֵת כַּמ"ש הַט"ג שֵׁם ס"ק ו' דְּחֲתִימָה דְּמִי לְשֵׁם הָעֲרִיסָה וְכ"כ בְּשׁו"ת דְּבָרֵי חַיִּים ח"א (סִימָן ע') לְעַנְּנֵן מִי שֶׁנִּקְרָא בַּפ"כ הִירְשָׁל וְחֹתֵם עֲצָמוֹ הִירְשָׁל דִּישׁ לְכַתּוֹב צְבִי הַמְּכֻנָּה הִירְשָׁל וְכ"כ בְּשׁו"ת חֲמָדָה גְּנוּזָה (סִימָן ז') בַּנ"ז מִמֶּשׁ בַּא' שְׁחו"ע דוּב בַּעַר וְנִקְרָא בַּעֲרָל דְּדִי לְכַתּוֹב דוּב הַמְּכֻנָּה בַּעַר (וְכַתְּבִי מְזָה בְּאוֹרֶךְ בַּקו' חה"ש דִּין כ"ב) וּבַפֶּרֶט בַּנ"ד שְׁלֹא נֹדַע בְּרוּר אִם הָיָה נִקְרָא בַּפ"כ בַּעֲרָל פְּשׁוּט דִּישׁ לְכַתּוֹב הַמְּכֻנָּה בַּעַר אָכֵן בְּעַנְּנֵן עַלִּייתוֹ לַתּוֹרָה אִם הָיָה נֹדַע בְּרוּר שְׁעוּלָה לַתּוֹרָה דוּב בַּעַר הָיָה רְאוּי לְכַתּוֹב דוּב בַּעַר דְּמַתְקָרֵי בַּעַר ע"פ דְּבָרֵי הַע"ג בְּשֵׁם הַחַת"ס גְּבִי אֱלִיעֶזֶר לִיפָא וְהִרְגִישׁ בְּזָה גַם הַדֶּר"ג (וּמ"ש כְּמַחו' לְחַלֵּק בֵּין שֵׁם לִיפָא וְכַדוּמָה לְשֵׁם בַּעַר וְכַדוּמָה דְּלֹא הָיָה רַק כִּינּוּי וְהַעֲתִקְתָּ הַשֵּׁם לְלַעֲזוֹ הִיא סְבָרָא נְכוּנָה מְאֹד אָבֵל כְּבָר נִתְפָּשֵׁט הַמְּנַהֵג בַּכ"ז פְּהוֹרָאֵת הַחַת"ס וְלֹא חִילְקוּ בֵּין הַשְּׁמוֹת וְהַכִּינּוּיִין) אָבֵל מִשׁוּם שְׁלֹא הָיָה יָכוֹל לְהַתְּנַדֵּעַ מִפִּיָּהּ אֵת עַלִּייתוֹ לַתּוֹרָה יָפָה כְּתַב כְּמַחו' דְּהַנּוֹכַרְח לְכַתּוֹב כֵּן כִּי אִם הָיָה עַלִּייתוֹ לַתּוֹרָה דוּב לְחוּדֵי בְּנֵדָאֵי הָיָה שִׁנּוּי (אִם כְּתַבּוּ דוּב בַּעַר דְּמַתְקָרֵי בַּעַר) כַּמ"ש הַצ"צ (סִי' קפ"ו) בְּשֵׁם מְנַחֵם מְעַנְדֵּל מִשָּׂא"כ לְפִי מַה שֶׁכְּתַבּוּ בַּגִּט אִין שִׁנּוּי (אָף אִם הָיָה נִקְרָא בְּשִׁנְיָהֶם לַתּוֹרָה) כְּמוֹ שֶׁנֶּרְאָה מִדְּבָרֵי אֲדָמוֹ"ר הַזֶּקֶן בְּתִשְׁבּוּתָיו (סִימָן מ) גְּבִי שָׂרָה לֵאמֹר וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי בְּזָה בַּקו' חה"ש דִּין ב' וְדִין ט"ו עכ"פ דְּבָרֵי כְּמַחו' נְכוּנִים לְהַלְכָה וְאָף לְפַמ"ש אֵלָיו הֵרַב הַנֶּ"ל דַּק' סִינְיָנָא (אֲתֵר שְׁכָבֵר נִיטָן הַגִּט) דְּעַלִּייתוֹ לַתּוֹרָה הָיָה ג"כ דוּב בַּעַר ג"כ פְּשׁוּט דָּאִין לְפַקְפֵּק חֲלִילָה עַל הַגִּט לְפַמ"ש שֵׁם בְּסַפְרֵי וְלֹא עוֹד דָּאָף לְכַתְּחִילָה יֵשׁ לוֹ לְהַדֶּר"ג מְסִינְיָע גְּדוֹל ה"ה הַגָּאוֹן מְהֵרִי"ל וְ"ל אַבְד"ק יֵאֵס בְּסַפְרוֹ בְּרַפְת יוֹסֵף חֵאָה"ע (סִי' סא) שְׁכַתְבֵּי לְחַלֵּק דְּדוֹקָא גְּבִי אֱלִיעֶזֶר לִיפָא כְּתַב הַט"ג בְּשֵׁם הַחַת"ס לְכַתּוֹב דְּמַתְקָרֵי לִיפָא מִשׁוּם דְּלִיפָא הוּא כִּינּוּי שֶׁל אֱלִיעֶזֶר וְלֹא לְאֱלִיעֶזֶר וְכַמ"ש הַט"ג שָׂא"א ס"ק ל"ט א"כ כִּינּוּן שְׂאִין זֶה שִׁינְיָע לְשֵׁם הַקְּוֹדֶשׁ שֶׁלוֹ הָיָה אֲצִלוֹ כְּאֵלוֹ הַחֲזִיק לְעַצְמוֹ (ע"י קְרִיאָה לַתּוֹרָה וְחֲתִימָה) שֵׁם חוֹל אַחַר לְעִיקָר וְהָרִי כְּחוֹ כְּשֵׁם עִיקָר מִשָּׂא"כ אִם עוּלָה לְס"ת וְחֹתֵם בְּשֵׁם הָעִיקָר וּבְכִינּוּי שֶׁל שֵׁם הָעִיקָרֵי כִּינּוּן שֶׁנִּקְרָא בַּפ"כ בְּכִינּוּי לְבַד הָרִי כָּל כּוֹרֵת הַדְּבָרִים שֶׁהוּא כִּינּוּי וְע"כ גְּבִי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל שְׁחֹתֵם וְעוּלָה לַתּוֹרָה כֵּן וְנִקְרָא בַּפ"כ מְעַנְדֵּל כְּתַב שֵׁם דְּשִׁפִּיר כּוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה מְעַנְדֵּל יַעו"ש שְׁכַתְבֵּי חִילּוּק זֶה גַם לְעַנְּנֵן כְּפִילַת הַשְּׁמוֹת דַּא"צ בְּזָה וְכּוֹתְבִין מְנַחֵם הַמְּכֻנָּה מְעַנְדֵּל (וְהוּא כְּעִין סְבָרַת רו"מ) וּבְזָה נִיחָא הָא דְתִשׁוּ בֵּית אֶפְרַיִם (סִי' צא) וְלִק"ש סִי"ב גְּבִי יְהוֹשֻׁעַ הָעֲשִׂיל שֶׁהָיָה כֵּן שֵׁם הָעֲרִיסָה וְחֹתֵם וְעוּלָה לַתּוֹרָה כֵּן שְׁכַתְבֵּי בְּעַצְמוֹ לְכַתּוֹב יְהוֹשֻׁעַ הַמְּכֻנָּה הָעֲשִׂיל שְׁלֹא הָיָה סְתִירָה לְהַדְּאֵלִיעֶזֶר לִיפָא מִשְׁעֵם הַנֶּ"ל כִּינּוּן דְּהָעֲשִׂיל הִיא חֲנִיכָה שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ (וְלֹא נֶצְטָרֵךְ לֹאמֹר דְּכַתְבֵּי שֵׁם קוֹדֵם חֲזָרָה) וַיַּעַן ג"כ בְּשׁו"ת מְהֵרִי"מ מְבָרִיסק (סִי' מט) בַּא' שְׁחֹתֵם וְעוּלָה לַתּוֹרָה בְּשֵׁם יְהוֹדָה וְנִקְרָא בַּפ"כ לִיב שְׁכַתְבֵּי שֵׁם ג"כ בְּאוֹת ב' לְכַתּוֹב יְהוֹדָה הַמְּכֻנָּה לִיב יַעו"ש וְהָאֲרַכְתִּי בְּעַנְּנֵן זֶה בַּקו' חה"ש דִּין יב (וְעוֹד בְּתִשׁוּ א' לְאוֹמַעֲנִין) וְעכ"פ מְבֹאָר דְּגַם לְכַתְּחִילָה יֵשׁ כְּפָה דְּעוֹת לְכַתּוֹב כֵּן וּבַפֶּרֶט לְאַחַר הַנְּתִיבָה אִין שׁוּם חֲשׁוֹשׁ כְּלָל וְעוֹד

דלפי השערתו גם במדינת ליטא קורין לתורה רק בשם הקודש לבד כמ"ש פמחו' ואפשר
היה נקרא לתורה בשני השמות לפעמים ולא היה בדיוק וידועים דברי הט"ג בכמה
מקומות דמה דאנו הולכין אחר קריאה לתורה הוא רק פשהוא ע"פ צווי שלו ולא
פשהקורא עושה פן מעצמו ועכ"פ הדר"ג עשה הכל פדת וכתורה: הקטן משה נחום
ירושלמסקי החופ"ק וכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן ט תשובה להרב החו"ב וו"ח יא"מ ונת רענן וכו' מוה' יעקב ליב ווארשאווסקי
המו"ץ בק' אומעו בדבר שאלתו באחד שהיה נקרא באומען לתורה יצחק אייזק וכן היה
חותם ברוב פעמים (רק לפעמים היה חותם אייזק לבד) ובפ"כ היה נקרא אייזק לבד רק
מיעוטא דמיעוטא מהמתחדישים היו קורין אותו איסק ונסע למדינת ענגעללאנד ושינה
שמו בכינוי אדאלף פדרפם ועתה רוצה לשלוח גט מפאריז (פי באנגליא אין פותבין גט)
ונחוצ' לסדר פתיבת השמות וע"ז נשאלתי גם מפאריז.

(א) הנה הדבר פשוט דאף דעל שם לעז פותבין המכונה (ובפרט פינוי דאדאלף דהוא
משום שנגמעו מלקרות בשם יהודית ומתפנים לשמותיהם וכ"כ בשו"ת חת"ס ח"ב (סי'
כג) לענין פינוי יאזעף ויען' בדב"ח ח"ב (סי' קנב) לענין פינוי אדאלף וסי' קס"ב לענין
זיגמונד) מ"מ בזה דצריך לכתוב מקודם שם הנתינה יצחק אייזק דמתקרי אייזק (פיון
שהחזיק לעצמו שם אייזק בעליה לתורה ונתימה וכמ"ש הט"ג בהשמות גבי אליעזר
ליפא בשם החת"ס ויען' לעיל סי' ח) שוב יש לכתוב דמתקרי אדאלף דבשני שמות
לעז אין לכתוב על אחד המכונה ועל אחד דמתקרי פמבנאר בט"ג בלק"ש ס"ק י"ג ויפה
כתב רו"מ בזה וכבר כתב פן בתשו' פני יהושע להמג"ש (נדפסה תשובתו ג"כ בשו"פ
גאוני בתראי סי' ג') לערער על הוראת הב"ח (בתשובותיו סי' לה) שכתבו בגט המכונה
אייזק דמתקרי לובא מטעם שנקתב בגט על שמות החול תרי לשונות דסתי אהדי, הן
אמת דהמענין בגוף תשו' המג"ש יראה שלא חשש אלא משום שיאמרו שלובא שם
הקודש הוא מעריסתו ונשתנה שמו בחליו לשם יצחק וניתן לו פינוי אייזק וע"כ פותבין
באמת שם הפינוי ברישא ונהדר שם ראשון ועכ"פ כל מי שירגיש בשינוי לשון דהמכונה
ודמתקרי א"א לו לישב אלא שלובא הוא העיקר שמו מעריסתו רק שבתליו נשתנה
ליצחק עם פינוי אייזק וכיון דבאמת לא נשתנה שמו מעולם ואדרבא מעריסתו היה נקרא
אייזק ובקריאת ספר תורה יצחק יטעו לומר איש אחר הוא יעו"ש באורח ויען' ג"כ
בשו"ת בית אפרים חאה"ע (סימן צא) שהארי' בענין זה וכתב דגם שם הירש אף דאין
לטעות עליו שהוא שה"ק ג"כ יש מקום לטועה לטעות שהוא שם שקודם החולי ורק
מפני שנסתפקו בשם הקודש כתבו החניכה שהכל היו קורין בו ושפיר כתבו עליו
דמתקרי להורות שהוא השם שהיה נקרא בו קודם החולי ואח"כ נשתנה מחמת חולי
ליהושע וכינוי העשיל וע"כ הקדימו לכתוב יהושע המכונה העשיל יעו"ש נמצא דלפ"ז
אין חשש רק היכא שעל שם הלעז השני כתבו דמתקרי משא"כ בנ"ד שיכתבו מקודם
דמתקרי אייזק אין חשש לכאורה במה שיכתבו אח"כ המכונה.

אדאלף פיון דבאמת פן הוא עיקר שמו מעריסתו אייזק אלא דאח"כ פינוה עצמו בשם
אדאלף מ"מ אף דלא שייך תשש זה דוקא בנ"ד הנה מצד הסברא בלא תשש זה נראה
דלא יאות לכתוב בשני שמות של חול תרתי דסתי דעי"ז אולי ימצאו אינה לעז וכמ"ש

הגאון ב"א שם דאע"ג דאם פתב דמתקרי במקום המכונה פשר זה דוקא אם לא הנה פותב מתחלה על שם אחר המכונה אבל בזה שיראו שפתב מתחלה המכונה ואח"כ דמתקרי ירגישו בשינוי זה ויטעו לומר שאין זה המגרש ויש להאריך בזה (אם מסדר דבריו שם נראה דלא חשש רק לטעם המג"ש) וא"צ דבאמת לפמ"ש הגאון דב"ת ת"ב (סי' קכא) לענין גט שכתבו זאב המכונה וואלף ודמתקרי וועלוול דיש מקום לטעות בזה ע"פ דברי הרמ"א שם סט"ז דעל שם שאינו רגיל בו פותבין דמתקרי א"כ יטעו לומר שהמגרש הנה עיקר פינויו וקריאתו תדיר וואלף נרק לפעמים הנה נקרא וועלוול ואין זה בעל האשה שנקרא בפ"כ וועלוול יעו"ש (יעו"ג"כ בשו"ת בית שלמה חאו"ח סוס' פ"ז בענין זה שפתב דדרה זה שפתב המסדר הוא דרה עקום) א"כ אפ"ש דלפ"ז גם בכתבי מקודם דמתקרי כבנ"ד יש חשש זה שיאמרו דמכונה בפ"כ בשם אדאלף ולפעמים נקרא אייזק ובאמת הא במקום הנתינה נקרא רק בשם אייזק (ויש לומר דחשש זה ג"כ ליפא דאי הכי היו מקדימין שם אדאלף פמוכן ויעו"ג"כ בשו"ת בית אפרים (סימן פא) סוד"ה ועתה במ"ש וגם י"ל שבימיהם שהיה מנהג קבוע לכתוב ע"ש לעז המכונה כו' משא"כ עתה שנתפשטה הוראה ע"פ תשו"רמ"א דשפיר דמי לכתוב דמתקרי ע"ש לעז א"כ אין חשש פלל שיבא לידי טעות מחמת זה יעו"ש וצע"ק ואכמ"ל): (ב) אמנם פן מלבד דלפמ"ש יש לחלק בין נ"ד להך דהמג"ש הנה גם באופן פתיבת דמתקרי אדאלף יש מקום ספק גדול דאף דלדעת הרמ"א בתשובה פ"ד דמתקרי כולל הפל מ"מ יש לספק דזה דוקא בשאר שמות של חול משא"כ חינוכים אלו דכונת המתחדשים לעקור שם ישראל ושיכונה בשם א"י והגאון מהרש"ק זצ"ל מבאדי הפריז על המדה בחא"ש (סי' קמב) (הו"ד בספר דב"ח בשער התשובות) דאין לכתוב שמות אלו פינו שאין פותבין שם של מומר בגט אכן הרב דב"ת תמה עליו בזה דאשתמיט מיניה גמרא ערוכה (גיטין ט' ע"ב) שמות ישראל שפחו"ל פשמות הפותים וכן הרבה הביאו בס"ש של הגאונים שהיו לפינו שכתבו שמות של פותים יעו"ש בס' דב"ח (וכבר כתב פן המג"ש בשו"ת גאו"ב שם דמה"ט פותבין המכונה ע"ש לעז דשם הלעז לא ניתא ליה לישראל דרוב שמות לעז שמות גוים הם או דומה להם כדאי' בגמ' ישראל שפחו"ל שמותיהן פשמות נכרים כו' וע"כ פותבין המכונה להורות ששם זה הוא פינוי יעו"ש) וא"כ אף דנדאי פותבין שמות אלו דלא פדעת הגאון מהרש"ק והארבתי בזה בחבורי מנחת משה בקונטרס חקי השם דין לח מ"מ יש מקום גדול לומר לפע"ד דגריעי שמות אלו משאר שמות של חול וכיון דעיקר פונתם לשנות שם העברי לשמות הנכרים גריעי פח שמות אלו ועכ"פ לא שייך פלל לכתוב עליהם דמתקרי רק המכונה ודי לומר דחגיכה הוא דהוי וכ"כ הרב אה"ש (פלל ז ס"ק נא) סבא א' בזה דהא מקרא מלא הוא ובשם ישראל יכנה (ישעיה מדן ופי' הרד"ק יכסה שמו ויאמר פי ישראל הוא והיינו פי העכו"ם שיראה בהללת ישראל ויירא מפניהם יכנה עצמו בשם ישראל למען יאמינו פי ישראל הוא ואם א"י הבוחר לו שם ישראל קראו הפתוב פינוי ק"ז ישראל הבוחר לו שם א"י שאינו נקרא רק פינוי לשמו העצם יעו"ש ובס"ק ס"ב ויעו"ג"כ בשו"ת חת"ס ח"ב (סי' ת"י וסי' מ') ודברי האה"ש צע"ק דארבא לפי' הרד"ק י"ל דהפינוי קאי ע"ש החול היינו שישתיר ויכסה שם הגיות בשם ישראל: (ג) ועוד דגם בעיקר הדבר לכתוב בנ"ז דמתקרי אייזק אינו דבר מוחלט דדעת הרב ברפת יוסף אה"ע (סי' סא) לחלק דדוקא

גבי אליעזר ליפא פֿתב הט"ג לכתוב דמתקרי ליפא משום דליפא הוא פינוי של אלעזר ולא לאליעזר וכמ"ש הט"ג שא"א (ס"ק לט) א"כ פינון שאין זה שינוי לשם הקודש שלו הוי אצלו פאלו הקזיק לעצמו (ע"י קריאה לתורה ונתימה) שם חול אתר לעיקר ונהרי פחו פשם העיקר משא"כ אם עולה לס"ת וחותרם בשם העיקר ובכינוי של שם העיקרי פינון שנקרא בפ"כ בכינוי לבד הרי כל פונת הדברים שהיא פינוי וע"כ פתב שם גבי מנחם מענדל שחותרם ועולה לתורה פון ונקרא בפ"י כל מענדל דשפיר פותבין המכונה מענדל ובזה ניחא הא דתשו' ב"א (סי' צא) ולק"ש (סי' ב') שפתב לכתוב המכונה העשיל שלא יהיה סתירה להך דאליעזר ליפא יעו"ש (ולא נצטרך לומר דכתב פון קודם חזרה) ויען' ג"כ בשו"ת מהרי"מ מפריסק (סי' מט) באחד שחתם ועלה לתורה בשם יהודה ליב ונקרא בפ"כ ליב שכתב שם אות ב' לכתוב המכונה ליב ולפי דעתם גם בנ"ד יש לכתוב המכונה אייזק ואף דכתבתי בחבורי מנחת משה בקונטרס חה"ש דין יב דכבר נתפשט המנהג פהוראת החת"ס ולא חלקו דאף היכא דשם הלעז לא הוי שם לעצמו אלא פינוי לשה"ק שלו פגון מנחם מענדל פותבין בכג"ז מנחם מענדל דמתקרי מענדל יעו"ש (ובמש"ל ס"ח) מ"מ בנ"ד אם יכתבו דמתקרי אייזק ינולד לנו מבוכה לענין חניכה שניה דאדאלף איה לכתוב עליו כמש"ל ולכן לפע"ד יותר נכון להקדים משום זה שם אייזק שהיא חניכה שהפל קורין במקום הנתינה (ולפמ"ש רו"מ הוא חותרם לפעמים ג"כ רק בשם אייזק) והיינו דכותבין אייזק דמתקרי יצחק המכונה אדאלף דשוב אין חשש לכתוב המכונה פינון דמה דכתבו מקודם דמתקרי הוא מחמת שם הקודש של יצחק: (ד) דהנה גם לענין המכונה אי קאי אשם או אנברא ידוע בזה פלוגתת הב"ש (ס"ק כד) והנוב"י מה"ת (סי' קיט) אף דנוהגין פהוראת הנוב"י מ"מ מצינו בדברי גדולי האחרונים שחשו משום פלוגתא זו להקדים החניכה שהפל קורין יעו' בשו"ת תפארת יוסף אה"ע (סימן כא) בענין מי שעולה לתורה בשם יצחק משה ונקרא בפ"כ אייזק שהצריף לכתוב פגט אייזק דמתקרי יצחק משה והיינו נדאי משום דחשש לדעת הב"ש דהמכונה קאי על השם ואדסמוף ליה ואם יכתבו יצחק משה המכונה אייזק יאמרו דנקרא בפ"כ יצחק אייזק פמוכן וכ"כ בשאלה זו בשו"ת שואל ומשיב מה"ג ח"ב (סי' קעט) דמ"ש השואל שהיה ראוי לכתוב יצחק משה המכונה אייזק ז"א דנפלונו ברבנותא בדברי הב"ש והנוב"י גבי משה ליב יעו' ג"כ שם בח"א (סי' רנ) לענין יעקב שרגא ונקרא בפ"כ יעקל דאם היו פותבים יעקב שרגא המכונה יעקל באנו לספיקו של הב"ש והנוב"י על מי קאי המכונה ולכך יפה פתבו יעקל דמתקרי יעקב שרגא יעו"ש ויען' ג"כ בלק"ש הט"ג דין ה' במ"ש דיש לכתוב אליעזר זאב המכונה ליבר או אנא ליבר דמתקרי אליעזר זאב וכן פדיו ו' שם פתב או אנא ליב דמתקרי משה יהודה ואף דלדינא לא פתבתי פון בחבורי שם בקו' חה"ש (דין לז) אלא דכבר נתפשט המנהג פהוראת הנוב"י בכפילות השמות דהמכונה קאי על האדם (ולא חיישינו פלל להא דיאמרו דהמכונה קאי על השם) יעו"ש באורף ובשו"ת דב"ח ח"ב (סי' קמד) (וגם בט"ג שם בלק"ש ס"ק ז' נראה דרק במקומות שנהגו ע"פ מנהג הב"ש לכתוב בפי שנקרא משה ליב משה יהודה המכונה ליב ע"כ אם נקרא ליב לבד יש לכתוב אנא ליב דמתקרי משה יהודה משא"כ במקום שנהגו במשה ליב כהנוב"י יעו"ש ודוק) מ"מ עכ"פ מפל הגוף מקומות משמע דבכג"ז אם מקדימין חניכה שהפל קורין ג"כ אין חשש פלל (פינון דאף בחניכה לחוד פשר לכתחלה יעו' ב"ש

(ס"ק א') ומכש"כ פְּשֵׁה־קְדִימוּ יעו' ג"כ באה"ש פָּלֵל ז' ס"ק מ') ויעו' ג"כ בלק"ש שָׁם דִּין ט' במ"ש או אָנָּא לִיב דְּמַתְקָרִי שְׁמַעוֹן יְהוּדָה וּבְדִין כ"ד במ"ש יֵשׁ לְכַתּוּב אָנָּא בְּעָרְל דְּמַתְקָרִי שְׁמוּאֵל דּוּב וּלפ"ז בנ"ד אָף דְּלִיפָּא חֲשֵׁשׂא דַּהֲב"ש פָּלֵל כְּמוֹכֵן מ"מ אִם יִכְתְּבוּ מְקוֹדֵם יִצְחָק אֵיזֶנְק יְנוּלְד לְנוּ מְבוּכָה בְּכַתִּיבַת שְׁנֵי הַחֲנִיכוֹת בְּעִנְיַן הַמְּכֻנָּה אוּ דְּמַתְקָרִי כַּמֶּש"ל ע"כ נְכוּן יוֹתֵר לִפְעֵ"ד לְהַקְדִּים הַשֵּׁם שֶׁהִפְלֵ קוֹרִין בְּמִקּוֹם נְתִיבָה (וּנ"ד עֲדִיף טְפִי מִשׁוּם לִיב וּבְעָרְל וְכַדּוּמָה שֶׁפְּתַב הַט"ג דְּלֹא הָיִי רַק חֲנִיכָה שֶׁהִפְלֵ קוֹרִין מִשְׁא"כ בְּשֵׁם אֵיזֶנְק בְּנ"ד דִּישׁ לוֹ חֲשִׁיבוֹת גַּם בְּחַתִּימָה וְעֲלֵיהָ לְתוֹרָה אֲלֵא שְׁמוּסִיפִין בּוּ גַם יִצְחָק כְּמוֹכֵן וּכְעֵין סְבָרָא זֹו פְּתַב הַט"ג בַּלְק"ש ס"ק ט' לְאִידָף גִּיסָא יעו' ג"כ בְּתִשְׁבוּתָיו (ס' פב וסו"ס פו): (ה) סוּף דְּבָר נִלְפַע"ד דִּהֵן אֶמֶת דְּגַם הַדְּרָף שֶׁפְּתַב כַּת"ר נְכוּן לְדִינָא וְאִם הָיִי כּוֹתְבִין יִצְחָק אֵיזֶנְק דְּמַתְקָרִי אֵיזֶנְק וּדְּמַתְקָרִי אֲדֹאֲלָף ג"כ אִין חֲשֵׁשׁ פִּינּוּן דְּדַעַת הַגְּאוֹן מֵהַר"מ בִּאֲנַעַט זַצ"ל בְּחֲנִיכָה כְּזוֹ לְחֻנְדָּא לְכַתּוּב דְּמַתְקָרִי יעו' בְּתִשְׁוִי הַר הַמּוֹר (ס' לד) שֶׁפְּתַב לְכַתּוּב דְּמַתְקָרִי סִימָאָן וְאָף דְּבַקוּ' חַה"ש דִּין ל"ח פְּתַבְתִּי ע"ו דְּאִינוּ מוֹכְרַת מ"מ בְּזָה שֶׁפְּכָר פְּתָבוּ דְּמַתְקָרִי ע"ש אֵיזֶנְק יֵשׁ לְצַרְף גַּם דַּעַתוֹ לְעִנְיַן שֶׁיִּכְתְּבוּ דְּמַתְקָרִי אֲדֹאֲלָף (וְגַם לִפְמ"ש הַגְּאוֹן מַג"ש בְּתִשְׁוִי גַאו"ב (ס' ג) בְּטַעַם שֶׁתְּקַנּוּ לְכַתּוּב הַמְּכֻנָּה ע"ש הַלְעִז מִשׁוּם דְּשֵׁם הַלְעִז לֹא נִיחָא לִיהָ לִישְׁרָאֵל כּו' וְע"כ כּוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה לְהוֹרוֹת שְׁשֵׁם זֶה הוּא פִּימִי פְּאֵלוּ שְׁלֵא בְּרַצוֹנוֹ קוֹרִין בְּשֵׁמוֹ הַלְעִז יעו"ש א"כ יֵשׁ מְקוֹם קִצַּת לֹמֵר בְּאוֹתָם הַמְּתַחֲדָשִׁים שְׁרַצוֹנָם דְּוִקָא לְעַקוֹר שֵׁם הָעֵינְקָרִי וְשִׁיקְרָא אוֹתוֹ דְּוִקָא בְּשֵׁם הַדּוּמָה לְשִׁמּוֹת הַנְּכָרִים אֲפֻשֵׁר הוּא קוֹבַע בְּזָה שֵׁם לְעַצְמוֹ שְׁיִהְיֶה רְאוּי לְכַתּוּב עֲלָיו דְּמַתְקָרִי וְכ"ז לְצִירוּפָא בְּעֲלָמָא וְלֹא לְמַעֲשֵׂה חֲלִילָה וְכַמ"ש בְּסִפְרֵי שֵׁם דְּאִין לְחַדֵּשׁ בְּזָה חֲדָשׁוֹת וְדִינוּ כְּשִׁאָר שֵׁם לְעַז] אֶמְנָם בְּכַדִּי לְצִאֲת מִפֶּל הַסְּפִיקוֹת שֶׁהִעִירוֹתִי לְעִיל נִלְפַע"ד הַדְּרָף הַשְּׁנֵי יוֹתֵר נְכוּן לְכַתּוּב אֵיזֶנְק דְּמַתְקָרִי יִצְחָק אֵיזֶנְק הַמְּכֻנָּה אֲדֹאֲלָף וְהַשֵּׁם אֵיִסְק שְׁהָיִי קוֹרִין אוֹתוֹ קִצַּת מְתַחֲדָשִׁים יְפָה פְּתַב רו"מ שֶׁתִּין צָרִיף לְכַתְּבוּ וְכַמ"ש הַט"ג שֶׁא"י אוֹת א' דְּרַק בְּדוּכְתָא דְשִׁכִּיחַ טוּבָא דְקָרוּ לְהוּ אֵיִסְק יֵשׁ לְכַתְּבוּ וְכַמ"ד הָא רַק מִיעוּטָא דְּמִיעוּטָא קוֹרִין אוֹתוֹ פִּן (יעו' בְּשׁו"ת פמ"א ח"א ס' ח"י וְשׁו"ת נוּב"י ס' פח וְשׁו"ת נְאוֹת דְּשֵׁא ס' ז' דְּכַמָּן דְּלִיתָא דְּמִי וּמוּטָב שְׁלֵא לְכַתּוּב יעו' ג"כ מ"ש לְקַמֵּן סִימָן) גַּם יֵשׁ לְצַרְף דַּעַת הַדְּב"ח שֶׁא"א ס"ק כ"ג דְּרַק אִם נִקְרָא אֵיִסְק בְּצִיר"י יֵשׁ לְכַתְּבוּ אֲבָל אִם נִקְרָא אֵיִסְק בְּחִיר"י אִין.

לְכַתְּבוּ פָּלֵל יעו"ש וְעוֹד דְּלִפִּי הַשְּׁעָרְתִי הַמְּתַחֲדָשִׁים אֵינָם קוֹרִים אֵיִסְק בְּהִבְרַת א' בְּתַחֲלָתוֹ רַק בְּהִבְרַת יו"ד בְּתַחֲלָתוֹ הֵינְנוּ יִסְק כְּמוֹ שְׁנִקְרָא בְּלִשׁוֹנָם (וְזָה נִגְדַּד מ"ש הַט"ג בְּשֵׁא"י אוֹת א' דְּאוֹת י' יִקְרָא בְּלִשׁוֹנָם אִי וּמִשְׁמַשׁ אֲלָף וְחִירִי"ק וְצ"ע) וְא"כ הוּא אִין זֶה עִנְיַן לְשֵׁם אֵיִסְק הַמְּנוֹזָר בְּש"ם (יעו' ט"ג שֶׁא"א ס"ק נ"ב) וּפְשׁוּט דִּהָיִי בְּכֻלָּל יִצְחָק וְא"צ לְכַתְּבוּ (וְיֵשׁ לְפִלְפֵל בְּעִנְיַן קִיצוֹר הַשֵּׁם מִעֵינְקָרִי שְׁנֵי שְׁמוֹת דְּנֹדָאֵי צָרִיף לְכַתּוּב גַּם קוּה"ש כְּמוֹ שְׁנִקְרָא בְּפ"כ יעו' בְּקו' חַה"ש דִּין כַּג לַג וְלָד וְאִכְמ"ל) סוּף דְּבָר פְּאֻשֵׁר פְּתִיבַת הַגֵּט יְהִיָּה בְּפִאָרִיזוּ יִשְׁלַח תְּשׁוּבָתִי לִידִידֵי הַרַב הַגְּאוֹן מו"ה יְהוּדָה לֹבְעֶצְקִי נ"י אֲשֶׁר יִכְהֵן פֶּאָר בְּעֻדַת רו"פ וּבְטַח הוּא יְהִיָּה הַמְּסַדֵּר וּמְדַבְּרִי לֹא יִשְׁנֶה פִי הוּא מִיְדִידֵי הַגְּאֻמָּנִים וְכַמָּה פְּעָמִים פִּלְפֵל אֲתִי בְּדָבָר הַלְכָה וְיִסְפִּים ג"כ לְכַתּוּב כַּמ"ש אֵיזֶנְק דְּמַתְקָרִי יִצְחָק אֵיזֶנְק הַמְּכֻנָּה אֲדֹאֲלָף אֲשֶׁר זֶה הַדְּרָף הַנְּכוּן לִפְעֵ"ד: כ"ד יְדִידוֹ הַדּו"ש וְשֵׁאִם כָּל הַהוֹגִים בְּתוֹדָה מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקִי הַחוּפ"ק וְכַעַת הַאֲבַד"ק אֶסְטְרָאֲלַעֲנָקָא וְהַגְּלִיל.

סימן י תשובה לכבוד י"ג הרב הקריף ובקי אור הברקי וכו' מו"ה נפתלי הירץ בערינשטיין ראבד"ק קרעמיניץ מחוז וואלין. בענין שם הירשלי (א) בדבר הג"פ שפיידר כת"ר וכתבו צבי המכונה הירשל מחמת שאמרו לו (הזוג ועוד אשהאחרת שהיתה מעירם) פי לתורה עולה רק בשם צבי וכן הוא חתימתו ובפי העולם נקרא הירשל ועתה מערער רב השני על הגט מפני שאמרו לו שבפ"כ נקרא הירשלי ביו"ד לבסוף, הנה אף אם יהיה ברור בדברי הרב המשיג שנקרא הירשלי ג"כ הגט פשר פמבואר בים של שלמה פ"ד דגיטין אות ו' לענין פינוי ואלק (משם יהושע) דלפעמים נקרא ועלקיל וכתב שם אם רגיל באותו השם לכל העולם פותבין המכונה ועלקיל ואם אינו רגיל כו' אזלינן בתר רוב בני אדם כו' וכ"ז לכתחלה ולא לעפוב עכ"ד, מבואר דאף אם כל העולם קורין אותו ועלקיל וכתב המכונה ואלק אין עיפוב בדבר ודברי היש"ש אלו פתב גם כן בסדר שמות להגאון ברפת המים אות ב' גבי שם בועלא וכ"כ הנחלת שבועה אות ו' וכן ראיתי להגאון שער המשפט בתשובותיו נחלת אבות (סי' טז) (באחד שהעולם קראו אותו יאסלי וכתבו בגט יאסל) שכתב ג"כ להוכיח מזה דשם גדלות וקטנות אינם נקראים חילוקי שמות בדיעבד פינן דידוע לכל שהוא שם אחד, והביא עוד ראיה דאי אמרת דשם גדלות וילדות הוי פשינוי השם א"כ למה פתבו היש"ש והב"ח לילה בזה אחר הרוב אמאי לא יכתבו שני השמות כמו ברנבא שרה ופורתא מרים שפותבין שרה דמתקריא מרים וכן בשני פינויין זלמן וזעמל שפותבין שניהם (פמבואר בב"ש ס"ק כט) א"ו דשם גדלות וקטנות שם אחד הוא לגמרי וליפא לעז פלל אף לכתחלה טוב יותר לכתוב כפי מה שקורין אותו הרוב יעו"ש וא"כ גם כן"ד אף לדברי הרב המערער אין עיפוב בדבר, ומ"ש הרב הגאון המשיב (הוא י"נ הגאון המובהק אבד"ק ברעזאן מח"ס משפט שלום ודעת תורה וגילוי דעת הי"ו) דהט"ג החמיר אף בדיעבד הוא תמוה דלא כתב להחמיר שם (שא"ו אות ה) אלא היכא שמקפיד לקרותו בפניו ואלק דוקא וכתבו ועלקיל כמו שקורין אותו שלא בפניו דבזה אפילו בדיעבד פסול וגם בזה חלק הדב"ח שם (ס"ק ג') אבל אין זה ענין לנ"ד שהשמיטו שם הקטנות דאדרבא מדברי הט"ג שם נראה קצת דגם לכתחלה שפיר דמי לכתוב שם ואלק שהוא שם החניכה מעריסה ולהשמיט שם הקטנות דועלקיל אלא דדעת היש"ש דהכי עדיף טפי לכתוב ועלקיל כמו שהעולם רגילין לקרותו והיינו דסיים ולא לעיפוב היינו דגם לכתחלה אינו לעיפוב יעו"ש בט"ג דלשונו מגומגם קצת אבל זאת פונתו יעו"ש במ"ש ולא לכתחלה ממש קאמר כו' ומ"ש בסוף דבריו שם להחמיר גם בדיעבד אם כתב ואלק היינו שאינו ידוע רק הפינוי ועלקיל לבד ואפשר דגם שם העריכה ועלקיל וגם משום דאין הנקודות שוות ול"ד לשרה שארקה יעו"ש שגם בזה לא החליט לפסול משא"כ בנ"ד דשם העריסה ודאי לא היה הירשלי (דמעולם לא שמענו שם עריסה הירשלי וכמו שנראה מדברי הרב דב"ח (סי' ע') הו"ד בספרי מנחת משה בקו' חקי השם (דין כב) דגומפלי ודאי לא הוי שם מעריסה מדכתב שם דדעת הנוב"י (סי' קיח) דלא כדעת הט"ג יעו"ש ודוק אלא דגם על שם הירשל יש מקום לומר דלא הוי שם עריסה ואי לגעגועים שקורין אחרי קריאת השם א"כ באמת אדרבא בקטנותו קורין אותו הירשלי וכדומה) וגם הנקודות שוות ולא שנייה גם כן לומר דאינו ידוע פלל משם הירשל דאפילו לדברי המערער איך אפשר לומר שידוע שלא נמצא פלל שום אדם שיקראו אותו הירשל דזה דבר שאין הדעת סובלתו ע"כ אה אם יהיה כדבריו

שְׂרָגִילִים לְקָרוֹתוֹ בְּפָנָיו הִירָשְׁלִי (הֵינּוּ שְׂרֹב קוֹרִים אִתּוֹ פֶּן) פְּשׁוּט דְּאִינוּ מְעַכְבֵּ אִם
כְּתָבו הִירָשְׁלִי וְאֶפְשָׁר דְּגַם לְכַתְחֻלָּה אִינוּ מְעַכְבֵּ וְכַמְשׁ"ל: (ב) וְהִנֵּה מ"ש הַגָּאוֹן הַמְּוֹבָהֵק
הַמְּשִׁיב שְׂיִחָי' (הַאֲבֵד"ק בְּרַעְזָאן) דְּהִתֵּם בְּגִדוֹן דֶּהֲנַחֲל"א הִנֵּה מְקוֹם עֵיגוֹן וְגַם קֶצֶת
קְרָאוּהוּ בְּפָנָיו יֵאסֵל מִשָּׂא"כ בִּנ"ד הִנֵּה אַף דְּבִאָמַת גּוּף הַשְּׂאֵלָה הִנֵּה פֶן אֲבָל מִדְּבָרֵי
תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁם נִרְאָה דְּאַף אִם הָיוּ רְגִילִין לְקָרוֹתוֹ רַק יֵאסֵלִי וְכָתָבו יֵאסֵל אִינוּ מְעַכְבֵּ
בְּדִיעֵבֵד מִדְּקַמְדָּמָה לִיה לְהֵךְ דֶּהִישׁ"ש דְּאִם פֶּל הָעוֹלָם קוֹרִין אוֹתוֹ וְעֵלְקִיל וְכָתָב הַמְּכֻנָּה
וְאַלְק בְּדִיעֵבֵד אִין עֵיכּוּב יַעו"ש וּבְפֶרֶט דְּלַפְמִשׁ"ל הָא גַם בִּנ"ד פְּשׁוּט דְּקוֹרִין עַכ"פ
לְפַעְמִים גַּם שֶׁם הִירָשְׁלִי, וְעוֹד נִלְפַע"ד דְּאַף דְּהִיכָא דְּכוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה אוּ דְּמִתְקָרֵי צְרִיף
לְכַתּוּב כְּפִי מַה שְׁנִקְרָא בִּפ"כ וִידוּעִים דְּבָרֵי הַב"ש וְהַנ"ש גְּבִי סְעֻדָּר) מְלַבֵּד דְּגַם בְּזָה,
אִינוּ מְעַכְבֵּ וְכַמוֹ שְׁהֶאֱרַכְתִּי בְּזָה בְּקוֹנְטֵרַס חֲקִי הַשֵּׁם (דִּין לֵד) דְּאִינוּ אֲלָא נְכוֹן לְכַתְחֻלָּה
(יַעו"ש מ"ש בְּשֵׁם הַנְּחַלֵּת דְּוֹד וִיעוֹן' בְּשׁו"ת צְמַח צְדָק הַחֲדָשׁ (ס' רַד רַה) הִנֵּה בַכּג"ז
שְׁהַפֵּל חֲנִיכָה אֲחָד (וְכַמ"ש בְּשֵׁם הִישׁ"ש) אֲלָא שְׁתִּלּוּי בְּחִילוּק לְשׁוֹן ב"א שְׂיֵשׁ מְקַטְיִנִין
הַחֲנִיכָה לְגַעְגּוּעִים וְכַדוּמָה יֵשׁ מְקוֹם לִזְמַר דְּהִיכָא שְׁכוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה עֲדִיר טְפִי וְהֵינּוּ
דְּהִיכָא דְּאִין לוֹ.

שֵׁם הַקּוֹדֵשׁ רַק חֲנִיכָה זוֹ (אוּ שְׂיֵשׁ לוֹ שֶׁה"ק רַק שְׁהַשְּׁמִיטוּ מַחְמַת אִיזָה סְפֵק) א"כ כְּשֵׁלָא
כְּתָבו בְּגִט כְּפִי מַה שְׂרָגִילִין לְקָרוֹתוֹ אִינוּ מְבִנְרֵר כ"כ מִי הוּא הַמְּגַרֵּשׁ מִשָּׂא"כ הִיכָא
שְׁכָתָבו שֶׁה"ק כְּפִי מַה שְׁעוֹלָה לְתוֹרָה וְחוֹתֵם בְּכָתָב אֲלָא בְּחֲנִיכָה הַשְּׁמִיטוּ שֶׁם הַקְּטַנּוֹת
פְּשׁוּט דְּהַפֵּל יוֹדְעִים דְּהוּא הַמְּגַרֵּשׁ כְּמוּבָן וְסִבְרָא כְּזוֹ מְצִינוּ כְּמַה פְּעֻמִּים לְהִיּוֹדְעִים בִּט"ג
(יַעו" ג"כ ט"ג שֶׁם שָׂאו"ו (ס"ק ה) בִּמ"ש אַף כ"ז בְּאִם נְכָתָב גַּם שְׁמוֹ הַמְּוֹבָהֵק כו') וַיֵּשׁ
סַעַד לְזָה מִדְּבָרֵי מְרֵן הַרְמ"א (סו"ס קכט) בִּמ"ש וְאִם שְׂיִנָּה בְּאֲחָד מֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים כְּשֵׁר
וְהָאִיר עֵינֵינוּ בְּזָה הַגָּאוֹן הָאֲלָקִי מְאוֹר הַגּוֹלָה מֵהַרש"ז זצ"ל מְלַאֲדִי בְּהַגְהוֹתִיו הו"ד
בְּפִסְקֵי הַלְכוֹת לְנִכְדוֹ הַצ"צ חָאה"ע (דף ד') שְׁכָתָב ע"ז שְׁהֵם דְּקָדוּקֵי הַכִּינּוּיִם אֲבָל שֶׁם
הַעֲצָם צ"ל נְכָתָב כְּפִי לְשׁוֹן הַמְּדִינָה אֶפְילוּ לְעַכְבֵּ עַכ"ל הַזֶּהָב יַעו"ש בַּצ"צ שְׁכָתָב דְּשֵׁם
הַעֲצָם הֵינּוּ וְדָאִי אֶפְילוּ הוּא שֶׁם לְעַז רַק שְׁהוּא שְׁמוֹ הַעֲצָמִי מְעַרְסָה וְאִין לוֹ שֶׁם אַחַר
וְכִינּוּי הֵינּוּ שְׂיֵשׁ לוֹ שֶׁם עֲצָם בִּפ"ע רַק שְׁמֻכְנִים לוֹ ג"כ זֶה הַכִּינּוּי יַעו"ש וַא"כ לִפ"ז אִם
כְּשֶׁכָּתָבו עֵיקָר הַשֵּׁם וּבְהַכִּינּוּי כְּתָבו שְׂיִנּוּי מִלְּשׁוֹן הַמְּדִינָה זוֹ כְּגוֹן לִיּוֹא בְּמְקוֹם לִיב פְּיִיבֵשׁ
בְּמְקוֹם וּוִיבֵשׁ וְכַדוּמָה עַכ"ז אִינוּ מְעַכְבֵּ בְּדִיעֵבֵד כִּינּוּן דְּנְכָתָב עֵיקָר הַשֵּׁם וְהַכִּינּוּי הַפֵּל
אֲחָד הוּא אֲלָא שְׁנַשְׁתַּנָּה בְּלְשׁוֹן מְמַדִּינָה לְמַדִּינָה (וִיעוֹן' בְּשׁו"ת רַח"כ חָאה"ע (סִימָן סד)
הַבְּאֲתִי דְּבָרֵיו בְּקוֹנְטֵרַס חָה"ש דִּין ז' דִּלְפ"ז יֵשׁ לְפַקְפֵק עַל דְּבָרֵיו שֶׁם כִּינּוּן דְּהַשְּׂיִנּוּי בִּין
צִינָא לְצַעֲנָא הִנֵּה שֶׁם בְּשִׁמָּה הַעֲצָמִי וְדוּק) מְכַש"כ בְּשְׂיִנּוּי קַל כְּזָה שֶׁם גְּדֻלוֹת בְּמְקוֹם
קְטַנּוֹת דְּהוּא שֶׁם אֲחָד פְּשׁוּט דְּאִינוּ מְעַכְבֵּ כְּלָל: (ג) וְרֵאִיתִי לְהֵרֵב נַחֲלַת אֲבוֹת שֶׁם דְּגַם
הוּא מִיָּרִי שְׁלָא כְּתָבו עֵיקָר הַשֵּׁם מַחְמַת שְׁהִנֵּה סְפֵק בְּכַתִּיבַת עֵיקָר הַשְּׁמוֹת וַע"כ הַשְּׁמִיטוּ
שֶׁה"ק בְּכַדִּי שְׁלָא יִצְטָרְכוּ שְׂנֵי גִיטִין וְכָתָבו רַק הַחֲנִיכָה שְׁהַפֵּל קוֹרִין (וּלְק"מ מַה שְׁהַקְּשָׁה
כַּת"ר לְמַה כְּתָבו שֶׁם יֵאסֵל כְּלָל כִּינּוּן שְׁנִקְרָא יוֹסֵף מְעַרְסָה) וַע"כ יֵשׁ מְקוֹם הַסְּפֵק
לְהַחְמִיר כִּינּוּן דְּסֻמְכוּ רַק עַל הַחֲנִיכָה וְלֹא כְּתָבו כְּפִי מַה שְׂרָגִילִין לְקָרוֹתוֹ יֵאסֵל וַע"כ
הַקִּיל שֶׁם מְכַש"כ כְּשֶׁכָּתָבו גַּם עֵיקָר הַשֵּׁם כְּבִנ"ד אִין שׁוּם סְפֵק כְּלָל בְּזָה וְכֵן נִרְאָה שֶׁם
מִלְּשׁוֹנוֹ בְּרָאשׁ תְּשׁוּבָתוֹ שְׁכָתָב וְנִסְתַּפְקֵתֵם אִם הוּא כְּשֵׁר מַחְמַת שְׁכָתָבְתֵם כֵּן מְפִנֵי שְׁהִיא
חֲנִיכָה שְׁהַפֵּל קוֹרִין אוֹתוֹ יֵאסֵל וְהָעוֹלָם קוֹרִין אוֹתוֹ יֵאסֵלִי הַגַּם אִם כּוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה אִין

חָשַׁשׁ בְּזָה אָבֵל בְּזָה יֵשׁ לְסַפֵּק וְהוּא קָצַת מְקוֹם עֵיגוּן כּו' יַעו"ש וְהֵינּוּ ר"ל כּמ"ש"ל דָּאָם כְּתָבו עֵיִקֵר הַשֵּׁם וְהַמְכוּנָה אֵין חָשַׁשׁ פְּלָל מַה שְׁהַשְׁמִיטוּ שָׁם הַקְטָנוֹת אֵלָא דְעֵיִקֵר הַסְפֵּק מִשׁוּם שְׁסַמְכוּ רַק עַל הַחֲנִיכָה וְלֹא כְּתָבוּ כְּפִי שְׁהַעוֹלָם קוֹרִין אוֹתוֹ, עכ"פ בנ"ד פְּשוּט דְאֵינּוּ מְעַכֵּב וְאֶפְשָׁר דְאָף לְכַתְחֵלָה אֵינּוּ מְעַכֵּב כּמ"ש"ל, וּכ"ז פְּתַבְתִּי לְפִי דַעַת הָרַב הַמְעַרְעֵר אָבֵל ר"מ הָא פְתַב שְׁלֹא כְּדַבְרֵיהֶמְעַרְעֵר וְכִי הַזּוּג וְאִשָּׁה אַחַת אָמְרוּ שְׁקוֹרִין לוֹ בְּפָנָיו וְשְׁלֹא בְּפָנָיו רַק שָׁם הִירְשָׁל [וְאִם הוּא דְבָר שְׁאֵינּוּ אֶמֶת נִקְרָא מוֹצִיא לַעֲזוּ עַל הַגֵּט וּכמ"ש הַתּוֹסֵ' סְנֵהֲדָרִין (ח ע"א) ד"ה מוֹצִיא אֵין לְשׁוֹן לַעֲזוּ נוֹפֵל עַל זֶה אֵלָא עַל דְבָר שְׁהוּא שְׁקָר כְּמוֹ (גִּיטִין ה') נִמְצְאָת אַתָּה מוֹצִיא לַעֲזוּ עַל גִּיטִין הֶרָאשׁוּנִים וּכו' וּבְאֶמֶת לְפָלָא אִיךָ סְמַךְ הָרַב הַמְעַרְעֵר עַל הַשְּׁמוּעָה שְׁנִקְרָא הִירְשָׁלִי כִּינּוּ דְהַבְעֵל אָמַר קוֹדֵם הַגֵּט שְׁנִקְרָא רַק הִירְשָׁל א"כ יֵשׁ חֲזָקָה מְסִייעַ שְׁלֹא מְעַל בְּחֶרֶם וְשְׁבוּעָה וּכמ"ש הֶר"ן בְּתַשׁוּבָה (ס' ל'ג) לַעֲנִן אִם אֶתִּי הַבְעֵל וּמְעַרְעֵר לֹא מְשַׁחֲחִינּוּ בֵּיהּ יַעו' בְּשׁו"ת רַבֵּינוּ חַיִּים פְּהוּ אה"ע (סִימָן נז וְסג) וַיַּעַן מ"ש בְּקו' חַה"ש דִּין ו' וַיֵּשׁ לְחַלֵּק וְאִכּמ"ל] א"כ וְדַאי עֲשֵׂה ר"מ כְּדַעַת הַיּוֹדְעִים בַּט"ג שֶׁאֵין אוֹת ז וַיַּעַן מַה שְׁפַתְבְּתִי בְּקו' חַה"ש וְדִין כב) (וְהִנֵּה עַל דְבָרֵי הַחַת"ס ח"ב (ס' כה) גַּבִּי הִירְשָׁל עֲמַדְתִּי בְּקו' חַה"ש דִּין ז' וּבְסַפְרֵי בַר"מ קוּה"ת (ס' ח"י) וְדוֹק) וְגַם אֶפְיָלוּ אִם הִיָּה יוֹדַע בְּעַת סֵדֵר הַגֵּט מִשָּׁם הִירְשָׁלִי ג"כ יָפָה כְּתַב כַּת"ר דְּטוֹב יוֹתֵר לְהַשְׁמִיטוּ כִּינּוּ דֵיִשׁ סַפֵּק אִיךָ לְכַתְבוּ אִם בַּה' לְבַסּוֹף אוֹ בִּיּו"ד גַּם אִם לְכַתְבוּ וְא"ו אַחַר הַשִּׁי"ן כְּמִבְּנָאָר כ"ז בַּח"א"ש (ס' קח וְקלא) וּבְשׁו"ת שֶׁאֵין ר"מ (ס' כג) וַיַּעַן מ"ש בְּקוֹנְטְרַס חֲקֵי הַשֵּׁם דִּין לד) וְא"כ טוֹב יוֹתֵר לְהַשְׁמִיטוּ בַּכַּג"ז הַקִּיָּה"ש כְּמִבְּנָאָר בְּפִלְלִים ס"ו וַיַּעַן מ"ש בְּסַפְרֵי בְּרַכַּת מִשָּׁה בְּקוּה"ת (ס' ח"י) גַּבִּי קִיָּה"ש דְּעֵלִיק וּבְכַרְט בְּזָה שְׁכַתְבוּ שָׁם הִירְשָׁל וְלֹא הַשְׁמִיטוּ רַק שָׁם הַקְטָנוֹת דְּבִאֶמֶת שָׁם אֶחָד הוּא, וְגִדּוּלָה מְזוֹ כְּתַב הַמְהָר"י בֶּן לֵב סֵפֶר ט' גַּבִּי פְּאֵלְמָה פֶּאֶלְמַבָּה דְּהַפֵּל שָׁם אֶחָד הוּא וַיַּעַן מ"ש בְּקו' חַה"ש (דִּין ל'ג) וְעכ"פ ר"מ יָפָה סִדֵּר כְּדַת וְכַהֲלָכָה וְשְׁלוֹם עַל דֵּיִנֵּי יִשְׂרָאֵל: כ"ד דִּידוֹ דו"ש בַּלוֹנ"ח מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הַחוּפ"ק כְּעַת אַבְד"ק אַסְטְרַאֲלַעֲנַקָא וְהַגְלִיל.

סִימָן יא תַּשׁוּבָה לְכַבוֹד הָרַב הַחֲרִיף וּבְקֵי זֵית רַעֲנָן וּו"ח מוּהַר"ר יוֹסֵף גַּאֲלַאֲנִטִי נ"י רַאב"ד בְּטַשְׁעֵטְשְׁעֵלְנִיק פְּלֵךְ פֶּאֶדְאֲלִיאַן. בְּעַנְנֵי ג"פ שְׁכַתְבוּ הַלּוֹי עַל מִי שְׁאֵינּוּ לוֹי.

בְּדַבְרֵי שְׁאֵלְתוֹ שְׁאִשָּׁה אַחַת מְקַהֲלָתוֹ נִשְׂאָת ע"פ מַעֲשֵׂה ב"ד שְׁהִיָּה לָהּ שְׁנַתְגַּרְשָׁה בַּאֲנַאֲנִי פְּלֵךְ תַּעֲרָסָאן מִבְּעֵלָה יְהוּדָה לֵיב בֶּן שְׁמוּאֵל הַלּוֹי (וְכֵן נִכְתַּב שָׁם בַּגֵּט) וְעַתָּה נִתְפָּרַר לְוַדַּאי מְעִיר בְּאֵלְטָא מְקוֹם מַגּוּרוֹ שֶׁל אָבִי הַמַּגְרֵשׁ שְׁאֵינּוּ לוֹי אֵלָא שְׁהַמַּגְרֵשׁ הַחֲזִיק עֲצָמוֹ בְּטַשְׁעֵטְשְׁעֵלְנִיק לְלוֹי עוֹד אֵיזָה שְׁבוּעוֹת קוֹדֵם שְׁנִשְׂאָה הָאִשָּׁה הַמְדַּוְבְּרַת וְעַקְבוֹת הַמַּגְרֵשׁ לֹא נוֹדְעוּ וְקָשָׁה לְהַשְׁיֵג גֵּט אַחַר וְדוֹרֵשׁ כַּת"ר חו"ד בְּזָה: (א) הִנֵּה בְּגוֹף ד"ז שְׁכַתְבוּ כִּינּוּ אוֹ לּוֹי עַל מִי שְׁאֵינּוּ כְּמָה קוּלְמוֹסִין נִשְׁתַּבְּרוּ בְּזָה כְּנֹדַע לְכָל הַיּוֹדְעִים בַּט"ג מַה שְׁהַאֲרִיכוּ בְּזָה פֶּל גְּדוּלֵי הָאֲחֲרוּנִים וּמְקוֹר מְקוֹמָם טְהוֹר בְּדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת גִּיטִין (פ ע"א) ד"ה וְשָׁם וּלְפַע"ד לְדִידֵן דְאֵין כּוֹתְבִין שָׁם מְקוֹם הַדִּירָה יֵשׁ מְקוֹם לִזְמַר כְּשִׁשְׁיָנוּ אָף בְּדַבְרֵי שֶׁאֵין לְכַתְבוּ כְּגוֹן מְקוֹם הַלִּיָּדָה (אוֹ כִּינּוּ וְלוֹי דַעַת הַמְקִילִין דְּקַמְדְּמֵי לִיָּה לְשָׁם הַלִּיָּדָה) יֵשׁ לְפַסּוֹל מִמֶּנּוּ דְהָא תַנּוּן שָׁם בְּמַתְנִיתִין דְּשִׁנְיָה שָׁם עִירוֹ וְעִירָה תַצָּא (וְהוּא מְקוֹם הַדִּירָה) א"כ אֲנוּ שְׁסוּמְכִין לְכַתְחֵלָה שְׁלֹא לְכַתְבוּ וּמְקוֹם דִּירָה בַּע"כ צ"ל דְּסוּמְכִין עַל הַפּוֹסְקִים דְאָף מַה שְׁאֵין צָרִיךְ לְכַתְבוּ אִם שִׁנְיָה פְּסוּל (יַעו' בַּב"י ס' קכח) וְכֵן י"ל דְּמַה שְׁהַכְּשִׁירוּ

בְּשִׁינָה מְקוֹם לִיָּדָה הֵינּוּ פְּשֻׁנְכֶתֶב מְקוֹם הַדִּירָה דְּכֵן ה"ה הַמְּנַהֵג אֲזַי פְּמִבְּנֹאֵר בְּרֵאשׁוֹנִים
וּע"כ מְפָל לְסִמּוֹן עַל דְּעַת ר"ת בְּשִׁינָה לִיָּדָה דְּמָה שֶׁא"צ לְכַתּוֹב אֵינּוּ פּוֹסֵל בּוֹ שִׁינּוּי אָכֵן
לְדִידוֹן שְׂאִין פּוֹתְבִין מְקוֹם הַדִּירָה וְהָיָה ג"כ שִׁינּוּי אֶף בְּמָה שֶׁא"צ לְכַתּוֹב (כְּשֵׁם לִיָּדָה
וְכַדוּמָה) א"א לְהַקְל תְּרֵי קוֹלֵי דְסִתְרֵי אֶהְדְּדֵי דַמְמ"נ אֵי שֵׁם הַדִּירָה אֵינּוּ מְעַפֵּב (וּעַכ"ז
מְבִנֵּן בְּמִתְנִיתִין דְּשִׁינָה שֵׁם הָעִיר פְּסוּל) בַּע"כ אֶף מָה שֶׁא"צ לְכַתּוֹב פּוֹסֵל בּוֹ שִׁינּוּי וְאֵי
פְּדַעַת ר"ת דְּמָה שֶׁא"צ לְכַתּוֹב אֵינּוּ פּוֹסֵל בּוֹ שִׁינּוּי א"כ פְּסוּל מִחֻמַּת שְׁלֵא פְּתַב שֵׁם הַדִּירָה
דְּכֵינּוֹן דְּשִׁינּוּי פּוֹסֵל בּוֹ בַּע"כ דְּשֵׁם הַדִּירָה מְעַפֵּב (יַעו"ש בְּמַהְרֵ"שׁ א"א שְׁפַתְב לְהַדְיָא דְלַדְעַת
הַתּוֹס' אִם לֹא פְּתַב מְקוֹם הַדִּירָה פְּסוּל וְחֻלְק עַל הַרְש"ל יַעו"ש וּבַמַּהְרֵמְשִׁי"ף וְדו"ק) אֲמָנָם
פְּשֻׁטוֹת לְשׁוֹן הַש"ע וְהַרְמ"א (סִי' קַכֵּח ס"ב) מְשַׁמַּע דְּמַכְשִׁירִין בְּשִׁינָה מְקוֹם הַלִּיָּדָה
אֶף בְּלֹא פְּתַב מְקִים הַדִּירָה יַעו"ש בַּש"ע בַּמ"ש וְאֵע"פ שְׁאֵם שִׁינָה לֹא פְּסֵל כּו' נִגְמֵן אֵין
כּוֹתְבִין שֵׁם מְקוֹם הַדִּירָה כּו' וּבְרַמ"א שֵׁם (יַעו"ג"כ בְּתוֹרַת גִּיטִין שֵׁם ס"ק ה' וְסִי' קַכֵּט
ס"ק י"ב) וּלְפַמְש"ל קָשָׁה הָא הָיָה תְּרֵי קוֹלֵי דְסִתְרֵי אֶהְדְּדֵי: (בָּא) אֲמָנָם פֶּן בַּע"כ צ"ל
בְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּדוֹקָא הֵיכָא שֶׁא"צ לְכַתּוֹב אֶפְי' לְכַתְּחִילָה אֶלְא מְנַהֵג בְּעֵלְמָא וְלֹא מִתְק"ת
אֵין לְפְסוּל אֶף בְּשִׁינָה אֶבֶל מָה שֶׁתְּקַנּוּ חֻקִּים לְכַתּוֹב לְכַתְּחִילָה אֶף דְּאֵינּוּ מְעַפֵּב יֵשׁ
לְהַחְמִיר בְּשִׁינָה טְפִי מְלֵא פְּתַב וּכ"כ הַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בְּחַדוֹשְׁיוֹ לְגִיטִין יַעו"ש שְׁמִינְיָשׁב
בְּזָה קְוֹשִׁית הַגָּאוֹן מַהֲר"א בְּרוֹדָא זצ"ל וּבְזָה יֵשׁ לְיִישׁב דְּבָרֵי הַתּוֹס' גִּיטִין (שֵׁם כ' ע"א)
ד"ה הָא שְׁפַתְבוּ וּמְדַנְקֵט שִׁינָה וְלֹא נִקֵּט לֹא פְּתַבוּ פְּלֵל מְשַׁמַּע דְּבִלָּא פְּתַבוּ פְּלֵל פְּשָׁר וּכו'
וְקָשָׁה דְּלְכֹאֲרָה דְּבָרֵיהֶם סוֹתְרִין לַמ"ש פֶּאֵן דְּאֵיךְ אֶפְשָׁר דְּלֹא פְּתַבוּ פְּשָׁר וְאִם שִׁינָה
פְּסוּל (יַעו"ב בְּשׁו"ת פְּנִסַּת יְחֻזְקָאֵל סִי' ע' מ"ש בְּזָה) וּלְפַמְש"ל א"ש דְּבַמְקוֹם שְׁצָרִיךְ
לְכַתּוֹב לְכַתְּחִילָה מִצַּד הַתְּקִנָּה אֶף דְּאֵינּוּ מְעַפֵּב מ"מ אִם שִׁינָה פְּסוּל עַכ"פ לַפ"ז גַּם לְשִׁיטַת
הַתּוֹס' י"ל דְּבִלָּא פְּתַבוּ מְקוֹם הַדִּירָה פְּשָׁר וּעַכ"ז פְּסוּל בְּשִׁינָה פִּינּוֹן דְּצָרִיךְ לְכַתּוֹב
לְכַתְּחִילָה (יַעו"ב בַּש"ס גִּיטִין ל"ד ע"ב בְּמִתְנִיתִין שֵׁם עִירוֹ וְעִירָה וּבְרֵא"ש שֵׁם (ס"ז)
וּבְחַדוֹשֵׁי הַרְשֵׁב"א שֵׁם בְּמָה שְׁפִירְשׁוּ דְּצָרִיךְ לְכַתּוֹב שֵׁם עִירָם וַיַּעו"ש בְּהַגְהוֹת אֶשְׁרֵי
וּבְמִרְדְּכֵי שְׁפַתְבוּ לְהַדְיָא דְּדַעַת הַר"י בְּלֹא פְּתַבוּ מְקוֹם דִּירְתָם פְּשָׁר וְדוֹקָא בְּשִׁינָה פְּסוּל
דְּהוּי מְזוּנִיף מִתּוֹכּוֹ וַיַּעו"ב בְּכִנְסוֹת הַגְּדִילָה הַגְּהוֹת ב"י (סִי' קַכֵּח אֹת ח וְאֵת ח"י מ"ש בְּזָה)
וְרַק בְּשִׁינָה מְקוֹם הַלִּיָּדָה הוּא דְּכַתְּבוּ דְּכָשֵׁר מִשׁוּם דַּא"צ לְכַתּוֹב לְכַתְּחִילָה פְּלֵל וְכַזָּה פְּתַב
לְהַדְיָא בְּתְרוּמַת הַדָּשָׁן (סִי' רַכֵּח) אֶבֶל מְקוֹם הַלִּיָּדָה וְכֵן שֵׁם הַנֶּהָר דְּלֹא אֶשְׁכַּחַן
דְּאֶצְרִיכוּהוּ רַבְּנֵי פְּלֵל כּו' אֵין חֶסְרוֹן וְטַעוֹת פּוֹסֵל בּוֹ יַעו"ש וּלְפ"ז אֶף לְדִידוֹן שְׂאִין פּוֹתְבִין
מְקוֹם הַדִּירָה מִשׁוּם שְׁמֵרֹנְפָה בִּיָּדֵינוּ ג"כ יֵשׁ לְהַקְל בְּשִׁינָה מְקוֹם הַלִּיָּדָה וְנִסְתַּר הַמְמ"נ
שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל אָכֵן בַּנ"ז דְּשִׁינָה לְכַהֵן אוֹ לְוִי נְחֻלְקוּ בְּזָה גְּדוּלֵי הַדּוֹר וְהַגָּאוֹן רַבִּינוּ עֲקִיבָא
אִיגְר בְּתְשׁוּבוֹתָיו (סִי' קַטז) הָאֲרִיךְ בְּזָה וְכַתְּב דְּהַדְבָר תְּלוּי בְּשִׁינָה הַדְּעַת אִם הוּא דְּבָר
הַגְּלוּי לְכָל וְשִׁינָה בּוֹ לְעַז פְּמוֹ בְּעִיר דִּירָה אוֹ לְדַמּוֹתוֹ לְמְקוֹם הַלִּיָּדָה וְאֶף דְּהַגָּאוֹן בֵּית
מֵאִיר שֵׁם (סִי' קִיז קִיט) חֲתַר לְצַדֵּד לְהַקְל בְּזָה אֶבֶל הוּא (הַגְּרַע"א) לֹא הִסְפִּים לְהַקְל אֶף
בְּמְקוֹם עֵיגוֹן וַיֵּשׁ בְּזָה אֲרִיכוֹת דְּבָרִים וְאֵין הַזְּמַן מְסַפִּים לְהָאֲרִיךְ בְּזָה (וּמָה שְׁפַלְפֵּל רו"מ
ע"פ שְׁטַת הַרְמַב"ן וְדְבָרֵי הַש"כ (סִי' מַט ס"ק טו) כְּבָר פְּלַפְלוּ שֵׁם בְּשׁו"ת רַע"א יַעו"ש
ד"ה אַח"כ רְאִיתִי לְהַמְהַרִּיב"ל שְׁרַצָּה לְהַעֲמִים בְּכּוֹנוֹת הַמְרְדְּכֵי וְהַג"א פ' הַשּׁוֹלַח דְּמִיָּרֵי
בְּעִיר לִיָּדָה לְהִיפּוֹף מִמָּה שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל אֶבֶל פְּשֻׁטוֹת דְּבָרֵיהֶם לֹא מְשַׁמַּע פֶּן) אֶבֶל הָעֵינְקָר
נִרְאָה לְהַחְמִיר וּכְמ"ש פֶּן גַּם הַנוֹב"י קַמָּא (סִי' פַּט) וּמָה"ת (סִי' קַט) וּכ"כ בְּשׁו"ת מֵאִיר

נתיבים (סי' מח) וכבר מבואר בזה להחמיר בשו"ת מהר"מ מלובלין (סי' קיז) הו"ד בחמ"ח (סי' יג ס"ק ז) ובית שמואל (שם ס"ק יג) [וכן לפמש"ל דרק במה שא"צ לכתוב כלל אין שיטי פוסל י"ל ג"כ בטעם המחמירין בני"ז פינון דלכתחלה ודאי צריף לכתוב פהו בגט (ומופת מהש"ס פתובות כ"ד שגם בימי האמוראים פתבינהו) ויש פוסלין ג"כ דיעבד פשלא פתב פהו או לוי (יעו' תה"ד סימן ז') א"כ לא דמי למקום הלידה ושינוי פוסל בו לכ"ע וכ"כ האחרונים בשם הרב מכתב מאליהו ש"ג סימן ו'): (ג) אָמַנְם פֿן מה דנקט החמ"ח בלשונו על נ"ז בגט שהיה בטל מן הדין יעו"ש וגט בטל פירושו מה"ת אינו גט ע"פ דברי הרמב"ם פ"ב מהלכות גירושין ה"ז הנה בגוף דברי תשו' מהרמ"ץ (סי' קיז) אינו מבואר רק שהצריכו גט אחר בשביל שנמצא שהיה כתוב בגט הלוי והוא לא היה לוי יעו"ש בתוך דברי תשובתו במ"ש רק עתה הצריכו גט אחר בשביל הפסול הנ"ל וגם כל גדולי האחרונים שהחמירו בני"ז לא נקטו בלשונו רק דהגט פסול (יעו' בשו"ת מאיר נתיבים שם (סי' מח) דבתחלת דבריו כתב גט פסול ובסוף תשובתו שם כתב אין בגט שהוא ממש וכתב ג"כ דהוי פשינה שמו) ויפה כתב ר"מ בזה פינון דלא פסלו אותו אלא משום לעז לא הוי אלא פסולא דרבנן וכ"כ שם בתשו' רעק"א דבתוס' פהו י"ל דפסול משום לעז וכתב שם להדיא דפסול מפני הרואים לא הוי רק דרבנן ולא חשש שם לדאורייתא אלא משום שהיה ע"י שליח ע"כ אולי מפח ריעותא דשינוי יש לחוש מדאורייתא דלא נשלח גט זה מבעלה של זו יעו"ש במה שהוסיף על סברת הצ"צ (סי' פ"ג) (במ"ש דבגט ע"י שליח איף ישנה השליח וימסור הגט לידי האשה שלא צוה הבעל) ואף דהגאון בית מאיר שם (סי' קיט) חלק בזה ולדעתו רק לעז דמתנייליד ע"י ערעורו דהבעל אינו אלא דרבנן אבל לעז זה דכל הרואים גט זה יאמרו שאינה מגורשת הוא בכלל ענין הג' (שכ' הרמב"ם רפ"א מה"ג) יעו"ש מ"מ הא לדעת הגאון בעל בית מאיר שם (סי' קיז) בשינה דכהן או לוי בלא"ה ליפא לעז פלל ומדמה ליה למקום לידה א"כ היה מקום לצדד בזה דדינו כפסולי גיטין דרבנן דאם נשאת לא תצא ותיכא דא"א בגט אחר מבעלה הראשון תשב תחת בעלה בלא גט יעו"ש בש"ע (סי' ק"ו) (ויען' מ"ש בספרי מנחת משה חאה"ע סי' א' אות ז) ואף דהפוסקים המחמירין בזה הוא משום דקמדי ליה לשינה מקום הדירה והתם הא מבואר במתניתין דגיטין (פ' ע"א) דתצא מזה ומזה ולדעת הרמב"ם פ"ג מה"ג הי"ד מה"ת אינו גט ואף למ"ד דלא הוי אלא פסולא דרבנן יעו' תוס' כ' ד"ה הא ובב"ש (סי' קכט ס"ק ח) מ"מ אמרו בזה דתצא משום דהוי משנה ממטבע שטבעו חכמים יעו' ג"כ בב"ש (סי' קכח ס"ק ג) ותו"ג שם ס"ק ב' ודוק] מ"מ הא הדעת תורה נותנת דשינה לכהן או לוי לא דמי ממש לשינה שם עירה אף להחמירין בזה דהתם בשם עירו ועירה הוי ממטבע הגיטין בימי חכמי המשנה ואמרו בזה דשינה תצא מזה ומזה משא"כ בכהן או לוי אף שכתבו פהו ולוי בימי אמוראים י"ל דלא הוי בכלל מה דתני במתניתין דאם נשאת תצא וכעין זה כתב הגרע"א שם תשובה קט"ז ד"ה גם אפשר לענין שינה שם אבינו (אכן אח"כ כתב שם דמדברי הרא"ש לא משמע פן ולפלא שלא הביא מדברי התה"ד בפסקיו (סי' קצז) במ"ש אבל שם אב של העד הצריכו חכמי המשנה יעו"ש) ועוד הא בשינה דתוס' פהו או לוי יש מקילין לגמרי ומדמי ליה למקום לידה ולדעתם יש סעד לקולא זו מדברי רבותינו בעלי התוס' גיטין כמש"ל בשם הגאון בית מאיר יעו' ג"כ בשו"ת רח"כ הגדול (סי' עה) שכתב ג"כ בדעת

התוס' דגיטין פ' דגם בגט אשה אם נכתב פהן על מי שאינו פהן הגט פשר דאל"ה ה"ל למימר דמגט אשה מעלין ליוחסין יעו"ש שְהַאֲרִיף דְשִׁינּוּי זֶה דוּמָה לְשִׁינָה מְקוּם הַלִּיזָה וּמְסִיק שָׁם לְהַלְכָה לְהַקְל בְּמְקוּם עֵיגוּן דְאֵף לְכַתְחִילָה יִנְתֵּן הַגֵּט וְאֵף דְשָׁם הִיָּה הַמַּעֲשֵׂה בְשִׁינּוּי דְאָבִי הַמְּגוֹרְשֵׁת דִּישׁ ג"כ צְרִירוּף דַּעַת הַרְאֵנָה מ"מ מְדַבְּרִי שָׁם מוֹכַח דְאֵף בְּמַגְרֵשׁ גּוֹפֵי בְשִׁינּוּי דְתוֹס' פֶּהן אוֹ לוי דַּעַתוֹ לְהַקְל וּבִפְרָט בְּמְקוּם עֵיגוּן (יעו"ש שכ' דָּאֵף הַג"פ שְׁהַחְמִיר בְּזֶה הַבֵּין דְהַתוֹס' וְהָרָא"ש ס"ל בְּזֶה דְהַגֵּט פֶּשֶׁר וְתַמָּה שָׁם עַל הַג"פ דָּאֵיף פְּתַב מְסַבְרָא דְנִפְשֵׁי דְהַגֵּט פְּסוּל) יעו"ש דְהַגֵּט הִיָּה ע"י שְׁלִיחַ שְׁהַחְמִיר בְּזֶה הַצ"צ (סי' פג) ועכ"ז דַּעַתוֹ לְהַקְל וַיַּעַן ג"כ בְּשׁוֹ"ת שְׁעָרֵי דַּעָה (סי' צ') שְׁצַדָּד ג"כ לְהַקְל בְּזֶה וְאֵף דְלַמַּעֲשֵׂה חֲלִילָה לְהַקְל בְּזֶה מ"מ הִיכָא דְכָבֵר נִשְׂאֵת שְׁפִיר י"ל פִּינּוֹן דִּישׁ מְקִילִין לְגַמְרֵי בַּנ"ד ע"כ גַּם הַמְּחַמְרִין מוֹדוּ עכ"פ דְלָא תַצָּא וּכְעִין שְׁפַתְבּ מְרֵן הַרִיב"ש (סימן רו) לַעֲנִין חֲתָם סוֹפֵר וְעַד דְאֵף דְקִי"ל דְפְסוּל מ"מ אִם נִשְׂאֵת לֹא תַצָּא פִּינּוֹן שְׁהַגְאוּנִים מְכַשִּׁירִין אוֹתוֹ אֶפְיֻלוֹ לְהַנְשֵׂא לְכַתְחִילָה יעו"ש: (ד) וְרֵאִיתִי לְמֵאוּר הַגּוֹלָה הַגְּאוּן צ"צ הַחֲדָשׁ חֵאָה"ע ח"א (סימן ה') שְׁיָשֵׁב עַל מְדוּכָה זֶה בְשִׁינּוּי דְתוֹס' פֶּהן בְּאָבִי הַמְּגוֹרְשֵׁת וְהַמְּגָרֵשׁ הוּא פֶּהן אִי מְוַתֵּרֵת לוֹ דְלִפִּי דְבָרֵי הַחַמ"ח (סי' יג ס"ק יז) שְׁהַגֵּט הוּא בְּטֵל מִן הַדִּין א"כ הָא מְבִנְיָר בַּש"ע (סי' קנ ס"ג) דְגַט שְׁהוּא: בְּטֵל מַה"ת אִם הִיָּה בַּעֲלָה פֶּהן לֹא נֶאֱסָרָה עָלָיו מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה וְהַאֲרִיף שָׁם דְאֶסוּרָה לְבַעֲלָה פֶּהן פִּינּוֹן דְשִׁינּוּי הוּא בְּאָבִי הַמְּגוֹרְשֵׁת וַיֵּשׁ כַּמָּה צְדָדִי קוֹלָא דְאִין בּוֹ אֶפְיֻלוֹ פְּסוּל דְרַבְּנָן אֵף דְנִדְאֵי יֵשׁ לְהַחְמִיר שְׁלֵא תַנְשֵׂא בְּגֵט זֶה מ"מ עכ"פ בְּרוּר שְׁאֶסוּרָה לְבַעֲלָה הַפֶּהן יעו"ש בְּדַבְּרֵי פִי נַעֲמוּ וְנִרְאָה שָׁם דַּעַתוֹ דְבְשִׁינּוּי תוֹס' פֶּהן בְּמַגְרֵשׁ עֲצָמוֹ דַּעַתוֹ נוֹטָה כְּפִשְׁטוּת לְשׁוֹן הַחַמ"ח דְהַגֵּט בְּטֵל וְכַמ"ש בְּזֶה לְהַדְיָא הַג"פ ס"ק מ' וְאֵף דְלָא בְּרִירָא לִיָּה שָׁם דְהוּי גַּט בְּטֵל לַכ"ע אֵף לְקוֹלָא שְׁתַּהֲיָה מְוַתֵּרֵת לַכֶּהֵן ח"ו אֲבָל בְּגוּף פְּסוּל הַגֵּט נִרְאָה שָׁם דַּעַתוֹ בְּרוּר דִּישׁ לְדוּנּוֹ כְּגַט שְׁיֵשׁ בּוֹ פְּסוּל דְאוֹרְיִיתָא וְא"כ אִין לְהַקְל לְכַאוּרָה אֵף כְּשִׁנְשֵׂאֵת בַּנ"ד וְכֵן מְצַאֲתִי רֵאִיתִי בְּדַבְּרֵי ח"ב (סי' קע"ז) שְׁפָא לְפָנֵי נְדוּן כְּזֶה בְּאִשָּׁה שְׁנִתְגַּרְשָׁה מִבַּעֲלָה זֶה שְׁתֵּי שְׁנִים וְנִשְׂאֵת לְבַעֲלֵי אַחֵר זֶה שְׁנָה וְחֲצִי וְכַעַת נִתְבָּרַר שְׁהַגֵּט נִכְתָּב בְּטַעוּת עַל אָבִי הַמְּגוֹרְשֵׁת שְׁהוּא לוֹי וּבְקָמַת הוּא יִשְׂרָאֵל דְאֵף שְׁהַאֲרִיף שָׁם לְצַדָּד דְלָא תַצָּא אַחֵר שְׁכָבֵר נִשְׂאֵת וְגַם שְׁלֵא לְהַצְרִיף גַּט אַחֵר פִּינּוֹן דְהַמְּגָרֵשׁ מְבַקֵּשׁ מְמוֹן רַב י"ל דְהַתוֹרָה חֲשָׂה עַל מְמוֹנָם שְׁל יִשְׂרָאֵל בְּכַה"ג (וְהִבִּיא ג"כ שָׁם מְדַבְּרֵי הַרִיב"ש (סימן רו) שְׁהַבְּאֲתִי) וְגַם אִם נִחְמִיר שְׁצַרְרֵיף גַּט אַחֵר יֵשׁ פְּקַפּוּק גַּם עַל הַגֵּט הַשְּׁנִי לַדַּעַת הַא"ח בְּשֵׁם רַש"י הַמוֹבָא בַּב"י (סימן קכט) יעו"ש ג"כ בְּמַשְׁנֶה לְמַלְךָ פ"י מַה"ג ה"ב בְּדַבְּרֵי הַרַב הַמְּגִיָּה, הִנֵּה הַמְּעַיִן שָׁם בְּכָל דְבָרֵי תַשׁוּבָתוֹ הַרְמַתָּה יִרְאָה שְׁאִין דַּעַתוֹ לְהַקְל אֵלָא בְשִׁינָה תוֹס' פֶּהן אוֹ לוי דְאָבִי הַמְּגוֹרְשֵׁת דְהוּי כְּשִׁינּוּי בְּכִינּוּי הָאָבוֹת.

וּכְשִׁינּוּי בְּשֵׁם הַנֵּהָר אֲבָל בְּמַגְרֵשׁ עֲצָמוֹ כַּבַּנ"ד נִרְאָה מְדַבְּרֵי שָׁם דַּעַתוֹ לְהַחְמִיר דְאֶפְיֻלוֹ נִשְׂאֵת תַצָּא (יעו"ש שְׁכַתְבַּת דְּגַם הִבִּיא מְאִיר לֹא הַקְלִל כ"א בְּאָבִי הַמְּגוֹרְשֵׁת וּלְדַעַתִּי צ"ע בְּזֶה) וּכְפִשְׁטוּת לְשׁוֹן הַח"מ וְהַג"פ דְהַגֵּט בְּטֵל בְּזֶה וְכַתְבַּת שָׁם ג"כ דְשָׁם פֶּהן שְׁכַתְבוּ בִּימֵי הָאֱמוּרָאִים ל"ד לְשָׁם הַלִּיזָה דֹא"צ לְכַתְבוּ פֶּלֶל אֵלָא לְשָׁם הַדִּירָה (וַיַּעַן ג"כ (סי' קע"ה) שָׁם שְׁחַמָּה עַל הַג"פ ס"ק מ"ט שכ' בְשִׁינָה שָׁם אָבִיו דְלִיכָא אֵלָא מִשּׁוּם לַעֲזוֹ לֹא הוּי אֵלָא פְּסוּלָא דְרַבְּנָן וְהָא בְשִׁינָה שָׁם הַדִּירָה פְּתַב הָרָא"ש (פ' הַזוֹרֵק סי' ט') ג"כ לְשׁוֹן זֶה דְהַחֲשֵׁשׁ מִשּׁוּם הַרְוָאָה וּבְזֶה נִדְאֵי הַגֵּט בְּטֵל מַה"ת יעו"ש בְּדַבְּרֵי הַנְּעִימִים) עכ"פ לְדַבְּרֵי

הצ"צ לכאורה אין היתר בנ"ד מ"מ לפמש"ל יש מקום גדול לצדד בזה פיון דמפל גדולי
האחרונים שהחמירו בזה נראה לכאורה דלא הוי אלא פסול דרבנן ולכאורה יש להביא
עוד ראיה לזה ע"פ דברי הב"י אה"ע (סי' קכז) סוד"ה וכתב א"א שכתב ודאי משמע
דלא הוי אלא כשאר פסולין דרבנן דליפא למימר דלמר פשר ולמר בטל יעו"ש וכעין
סעד לזה מדברי הש"ס (שבת קלת) מי איפא מידי דרבנן מחייבי חטאת ור"א שרי
לכתחלה א"כ גם בנ"ד דיש, מקילין לגמרי כמש"ל איהו אפשר דלהחמירין יתיה גט
בטל אבל באמת פבר פתבתי בכעין זה בספרי מנחת משה חאה"ע (סי' ד) דאי משום הא
לא איריא יעו"ב ב"י (סי' קכ) ובב"ש (סי' קח) דלדעת הרמב"ם נשתתק יכול לגרש ע"פ
כתב ולדעת התוס' והרא"ש והרשב"א הגט בטל בזה וכן לענין חשש שאלה דיש כמה
מקילין יעו"ב בש"כ חו"מ (סי' סה) ובשו"ת גאוני בתראי (סי' כא) ולדעת התוס' יבמות
(קכ ע"ב) סוד"ה פליו חששא דאורייתא הוא ועוד בכמה מקומות אין מספר (ובדברי
הש"ס דשבת יעו"ב מ"ש הרשב"א בחדושי שם ויענין בירושלמי שבת פ"ו סוף הלכה א'
ודוק) אכן מ"מ הא פתבתי שם בספרי דאר דמצינו בהרבה מקומות דלא תד יתיה מותר
לכתחלה ולהשני יתיה חשש דאורייתא היינו דוקא היכא דמצינו בהדיא משא"כ לענין
חששא דבדדמי שם דלא מצינו בהדיא דחששא דאורייתא הוא פתבתי שם דהסברא
נותנת דלא נשוי פלוגתא רחוקה בין ר"ח להרא"ש ובנדאי אף להרא"ש לא הוי אלא
חששא דרבנן וכעין שכתב הב"י יו"ד (סי' קצד) ד"ה ומאימתי וש"כ חושן משפט (סי'
כה ס"ק יד) וזה ג"כ פונת הב"י (סי' קכז) מ"ש דל"ל דלמר פשר ולמר בטל (דלא הבאתי
מזה בספרי שם) היינו דלא נשוי פלוגתא רחוקה בכדי ויעו"ב גם בן בב"י אה"ע (סי' קכא)
ד"ה הנה בריא במ"ש דליפא לפלוגי בין ר"י לר"ל פולי האי וא"כ ה"ה בנ"ז שפיר י"ל
פיון דיש מקילין לגמרי לא נשוי פלוגתא רחוקה ואף המחמירין י"ל דמודו פשנשאת
דל"ת פכל פסולי דרבנן וכמש"ל (יעו"ב מ"ש בספרי שם חאה"ע) (סימן יא אות א וסי' ח
אות ג') ובחבורי ברפת משה בקונטרס התשובות (סי' ג אות ב וסי' ה אות ג אות ד) ויעו"
בש"כ חו"מ ספ"א ס"ק נו) ובשו"ת באר שבע (סי' כ) ואכמ"ל): (ה) אמנם פן למעשה
מי אנכי להרים ראש להקל נגד המבואר בצ"צ להחמיר אשר הוא העמוד התורה והיראה
והאיר עיני חכמים בהלכה פחד מקמאי ובכל זאת פיון דבנ"ד קיל טפי מנדון דהצ"צ
דהתם מיירי בגט ע"י שליח (יעו"ש בסוף התשובה מ"ש ומ"מ אם הגט קיים והשליח
ג"כ פאן כו') ובזה הא יש עוד חששות כמש"ל אות ג' משא"כ בנ"ד דנתגרשה מבעלה
בעצמה יש מקום לצדד ובפרט דבנ"ד יש עוד קולא מה שהיחזק פן ללוי איזה זמן במקום
דירתם דליפא שוב לעז הרואים (ורו"מ לא ביאר אם הוחזק פן גם במקום כו"נ) ואף
דשם אביו אינו יכול לשנות כמ"ש בתשו' הרא"ש פלל י"ז (סי' יב) וכן אינו יכול האדם
להחזיק עצמו לכהן או לוי אם אינו פן פמבואר בשו"ת צ"צ (סי' קח) ד"ה אבל) מ"מ
יש בזה צד קולא דדעת רש"י בתשו' שאלה להר"ש המובא בב"י דמהני חזקה גם לשם
אביו וכן האריף בזה להקל הגאון הפובהק מהר"ח זצ"ל מוולאזין מובא בנדע בשערים
(סי' קכט ס"י) פיון דעכ"פ העדים יודעים שזה המוחזק בשמו ושם אביו פן הוא המגרש
שוב אין חשש (ובשו"ת נודע בשערים מה"ת חאה"ע (סי' מח) נדפסה תשו' זו בטעות
על שם הגאון בעל נודע בשערים וכעת נדפסו תשו' חוט המשולש מהגאון מוהר"ח
ונדפסה תשובה זו פלשונה בח"א (סימן יט) רמזתיה בספרי ברפת משה בקוה"ת סימן

יב אות ז) ויען' ג"כ בשו"ת השיב משה חאה"ע (סי' עג) ואכמ"ל וכן לענן החזקת לוי או פהן יעו' בשו"ת חכם צבי (סימן לא) ד"ה עוד י"ל דנראה מדבריו דיכול להחזיק עצמו ללוי והגט פשר אף את"ל שאינו לוי באמת אלא לפי דבריו וחזקתו שהחזיק עצמו בפניו ואף דמשמע שם מדבריו דלא קמכשיר אלא אם פתב פלוני הלוי משא"כ אם פתב פב"פ הלוי מודה דפסול פיון דאביו לא, הוחזק בלוי מ"מ נלפע"ד פיון דלעצמו יכול להחזיק ללוי מה בקף שפתב פב"פ עכ"פ יש מקום לומר דקאי הלוי על שם עצמו דבידו להחזיק פן אלא דאם האמת הוא שהוא לוי ממילא גם אביו לוי ומש"ה פתבו אחר שם אביו ול"ד לשם אביו שאינו יכול להעלות לו שם אחר פמוכן) ויש מקום עיון בזה ע"פ דברי הב"י חו"מ (סי' מט) גבי שליט"א ודברי הש"כ שם ס"ק יד והב"ש (סי' קכט ס"ק ח"י) ודוק וכן מצאתי להרב הגאון מהרא"י מונלאזין בשו"ת חוט המשולש שם ח"ג (סי' יז) שהשיב ג"כ בכעין זה שאחד החזיקו שמו בעיר שהוא לוי ונשא אשה וגרשה וכתבו בגט שהוא לוי ונשאת האשה לבעל ואח"כ נתודע שהמגרש לא היה לוי ונתן לה ג"פ אחר אם מותרת להיות עם בעלה השני וכתב ג"כ להתיר מטעם דאף אי לא מהני חזקה לשם אביו אבל ללוי פשיטא דמהני חזקה דהא זה נ"מ לדידה והוא יכול להעלות לעצמו שם לוי (ולפלא שכתב פן פשוט מסברא דנפשיה ולא הביא מדברי הצ"צ (סי' קח) ודברי החכ"צ (סי' לא) שהבאתי וכן מה דמדמה נ"ז להך דס"ז פתב פלוני החכם או הרב כו' פבר קדמו רבינו חיים פהן הגדול (סימן עה) שהבאתי לעיל) והביא ג"כ מדברי זקנו הגאון מהר"ח ה"ל דמהני חזקה גם לשם אביו פיון דעכ"פ הוחזק בשם הזה ושוב לא יטעו יעו"ש דאף דשם קבלה גט אחר מ"מ נראה מדבריו שם דהיכא דא"א בגט אחר היה מורה ג"כ שמשב תחת בעלה השני בלא גט מהראשון פככל פסולי דרבנן אם פן יש לנו מסייע עוד רב מובהק להקל בנו"ד ממש ויען' ג"כ בשו"ת הרא"ם ח"ג (סי' י) (מהגאון המובהק מהרא"ס מרגליות זצ"ל מסאטיןוב) בנו"ד ממש וכתב ג"כ פדברי המחמירין בזה בשינה פיון דצריף לכתוב לכתחלה פהן או לוי ל"ד למקום הלידה שאין פותבין פלל לכתחלה ולא הביא מדברי הפנ"י שהבאתי (לעיל אות ב') ולענן מה שהוחזק העלה דאפילו מאן דס"ל דחזקה מהני לשם אביו אולי יודה בלוי דחזקה לא מהני אם נודע אח"כ שאינו לוי ומסיק דצריכה גט אחר אף לאחר שנשאת לשני פמבואר בש"ע (סי' קנ) דאין זה לעז ולענן אם תצא מבעלה עדיין הדבר צ"ע יעו"ש אכן מלבד דגם הוא בתחלת תשובתו פתב בדרך החלט נלע"ד שהנשים צריכין גט שני וישבו תחת בעליהן ולא יצאו (והיכא דא"א בגט אחר אפשר דגם הוא מודה דאין מעכב) הנה לפע"ד מפל הנה צדדי היתרא שפתבתי יש מקום גדול להקל היכא שפבר נשאת וקשה להשיג גט אחר דל"ת ולפע"ד יש להוסיף נוסף בהאי היתרא שהוחזק לפמש"ל בטעם המחמירין בשינוי זה ע"פ שטת הרמב"ן (דהיא דלא פשטת ר"ת) המובא בש"כ חושן משפט (סימן מט ס"ק טו) דמאי דאמרינו דלאו אפולא מלתא קמסהדי היינו שאין יודעים ברור שהוא פהן (ומש"ה אין מעלין ליוחסין) אבל עכ"פ מוחזק אצלם לכהן וע"כ אם פתבו פהן על מי שאינו פהן פסול אף בשאר שטרות לשיטה זו יעו"ש שמינשב בזה קושית התוס' דגיטין וא"כ היינו דוקא שכתבו על מי שאינו מוחזק פלל לכהן דהוי סהדי שקרי אבל בנו"ד שהיה מוחזק ללוי אף שנתברר שאינו לוי מ"מ י"ל דכשר מטעם דהעדים לאו אפולא מלתא קמסהדי ולאו סהדי שקרי נינהו ואי דמעידים עכ"פ שהוא מוחזק ללוי הא

כּוּן הָאֵמֶת שֶׁהִיא מְוַחֵק לְלוֹי כּמוֹכֵן: (ו) אֲכֹן אֶף כְּשֵׁלֵא נִחְלִיט דִּיּוֹכֵל לְהַחְזִיק עֲצָמוֹ לְלוֹי עַכ"פּ סְפִיקָא לְדִינָא מִיְהוּ הָוֵי וְכֵן אֶף אִם לֹא נִחְלִיט דְּשִׁינּוּי דְּתוֹס' פִּהֵן אוֹ לְוֵי הָוֵי רַק פְּסוּלָא דְרַבָּנָן גַּם לְהִיפּוּף לֹא נוֹכֵל לְהַחְלִיט דְּהָוֵי וְדָאֵי גַט בְּטֵל מֵה"ת וְגַם בְּדַבְרֵי הַצ"צ וְהַחֲדָשׁ שֶׁהִבְאֵתִי לְעֵיל אוֹת דְּשֶׁהַחֲמִיר בְּזֵה ג"כ יֵשׁ מְקוֹם לִוְמַר דְּלֹא הִחְלִיט דְּהָוֵי גַט בְּטֵל מֵה"ת וְדָאֵי יַעו' בַּת"א שֵׁם (ס' ה' אוֹת ב') בַּמ"שׁ וְגַם זֹאת אֵינּוּ בְּרוּר דְּהָוֵי פְּסוּלָא דְּאוּרֵייתָא יַעו' שׁ וְעַכ"פּ סְפִיקָא לְדִינָא מִיְהוּ הָוֵי וְא"כּ אֶף לְכַתְּחִלָּה בְּמְקוֹם עֵיגוֹן יֵשׁ מְקוֹם גָּדוֹל לְצַדֵּד מִטַּעַם ס"ס דְּלִמָּא פְּדַעַת הַמְקוּלִין לְגַמְרֵי בְּשִׁינּוּי דְּתוֹס' לְוֵי וְאֵת"ל כְּהַחֲמִירִין דְּלִמָּא שִׁינּוּי זֶה לֹא הָוֵי אֱלָא פְּסוּלָא דְרַבָּנָן וְשׁוֹב אֵיפָא סְפִיקָא דְּלִמָּא יְכוּל לְהַחְזִיק עֲצָמוֹ לְלוֹי וְאֵינּוּ פְּסוּל אֱלָא כְּשֵׁלֵא הִיא מְוַחֵק לְלוֹי מִשָּׂא"כּ בַּנ"ז נִמְצָא דְּהָוֵי כְּעֵין ס"ס בְּדְאוּרֵייתָא וְסַפֵּק א' בְּדְרַבָּנָן וְכַמ"שׁ הַש"כּ בְּכֻלְלֵי ס"ס דִּין ט"ז [יַעו' בְּשׁו"ת שֶׁעַר אֶפְרַיִם (ס' יא) מ"ש בְּתוֹךְ דְּבָרָיו לְעַנְּן הַאֲבַעֲיָא דְּבַהמ"ז בְּנִשְׁיִם דְּאֶף דְּאֵזְלִינָן לְחוּמְרָא דְּנִשְׁיִים חֲיִיבוֹת מֵה"ת אִם שְׂכָחָה אֵינָה חֲיִיבָת לְבָרָךְ מְסַפִּיקָא דְּהָוֵי ס"ס דְּלִמָּא כְּבָר בְּרָכָה בַּהמ"ז וְאֵת"ל שֶׁלֹּא בְּרָכָה דְּלִמָּא אֵינָה חֲיִיבָת מֵה"ת, אֲבָל ז"א דְּהֵלֵא אֵי אֶמְרִינָן אֵת"ל שֶׁלֹּא בְּרָכָה א"כּ מְקַרֵי וְדָאֵי לֹא בְּרָכָה א"כּ אֶף שְׂאֵינָה חֲיִיבָת רַק מְדַרְבָּנָן צְרִיכָה לְבָרָךְ עַכ"ד, וְצ"ע דְּלְכַאוּרָה דּוֹמָה לְגִדּוֹן דְּהַש"כּ בְּכֻלְלֵי ס"ס לְעַנְּן דְּגַיִם מְלוּחִים וְגַם הָכָא הָוֵי סַפֵּק סְפִיקָא בְּדְאוּרֵייתָא וְסַפֵּק אֶחָד בְּדְרַבָּנָן דָּאֵי נִימָא דְּחֲיִיבָת רַק מְדַרְבָּנָן שׁוֹב יֵשׁ לְסַפֵּק דְּלִמָּא כְּבָר בְּרָכָה וְהָוֵי סְפִיקָא דְרַבָּנָן וְיֵשׁ לְחַלֵּק וְאִכְמ"ל יַעו' ג"כ בְּשׁו"ת רַבֵּינוּ עֲקִיבָא אֵיגַר (סִימָן ו) וְדו"ק] וְאֶף דְּהָוֵי ס"ס בְּמְקוֹם חֲזָקָת א"א דְּמַעְיָקְרָא הָא כְּתַב הַמְשַׁנֵּה לְמִלְךָ פ"ב מֵהַלְכוֹת טוֹמְאָת צְרַעַת ה"א דְּסְפִיקָא דְּדִינָא מֵהַנִּי בְּמְקוֹם חֲזָקָה דְּבִשְׁבִיל חֲזָקָה לֹא יִשְׁתַּנֵּה הַדִּין וְכ"כ הַפְּרַמ"ג בְּכַמְּהָ דּוֹכְחֵי וּבַחֲבוּרֵי הַבְּאֵתִי סַעַד לְזֵה מְדַבְרֵי הַיְרוּשָׁלְמִי גֵיטִין פ"ק ה"ב (יַעו' בְּמַנְחַת מִשֶּׁה חִיו"ד (ס' ג) וְחָאָה"ע ס' ח אוֹת ה) וּבְבִרְכַת מִשֶּׁה בְּקוּה"ת (ס' כג אוֹת ח' וְסִימָן לְאוֹת ד') וּבַחֲבוּרֵי הַקְּטָן לְשַׁד הַשְּׁמָן עַל הַרְמַב"ם פ"א מֵהַלְכוֹת מְמָרִים ה"א גַּם יֵשׁ לְפַלְפֵּל ע"פ דְּבָרֵי הַר"ש בְּמַקְנָאוֹת פ"ב מ"ב שְׁחִיזָדָשׁ דְּבָאֲכָל אֵיסוּר דְּאוּרֵייתָא לֹא שְׁיִיף לְאוּקְמֵי אַחְזָקָה פִּינּוֹן דְּלֹא הָוֵי כְּמַקְדָּם יַעו' בְּסַפְרֵי בְּרַפְת מִשֶּׁה בְּקוּה"ת שֵׁם סו"ס כ"ד וְאִכְמ"ל) עַכ"פּ הִיא מְקוֹם לְצַדֵּד אֶף לְכַתְּחִלָּה דִּינָתוֹן הַגַּט בְּמְקוֹם עֵיגוֹן מִטַּעַם ס"ס דְּכָל דְּבָר שְׂאֵינּוּ לוֹ תִּקְנָה הָוֵי פְּדִיעֵבַד יַעו' בַּש"ע אַה"ע (ס' קַסֵּט ס' ב) בְּרַמ"א וְכַמ"שׁ בְּמַנְחַת מִשֶּׁה חָאָה"ע שֵׁם (ס' ח אוֹת ה) וְעוֹד יֵשׁ לְצַרְף בַּנ"ד סְבֵרַת הַרְב הַגָּאוֹן הַצְּדִיק ה"ר אֵרִי' יַעֲקֹב זצ"ל מְסַמִּילָא (הַמוּבָא בְּסַפְרוֹ שֶׁל הַרֵה"ג מְקַאֲרָסָן) שְׁצִיזָד לִוְמַר דָּאֵין שִׁינּוּי פּוֹסֵל אֱלָא בְּכַתְּב פִּהֵן עַל מִי שְׂאֵינּוּ פִּהֵן דְּכֵהֵן מְפּוֹרְסִם טְפֵי בְּעֵלְיָה לְתוֹרָה וְדוֹכֵן וּפְרִישָׁה מְטוֹמְאָה מִשָּׂא"כּ לְוֵי אֵינּוּ מְפּוֹרְסִם כָּל כְּף אֱלָא בְּעֵלְיָה לְתוֹרָה מִשׁו"ה לִיכָא לְעוֹז כָּל כְּף בְּכַתְּב לְוֵי עַל מִי שְׂאֵינּוּ לְוֵי יַעו' שׁ וְאֶף דְּלֹא נִרְאָה כֵּן מְכַל גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוּנֵי שֶׁהִבְאֵתִי לְעֵיל עַכ"פּ צִירוּף לְהִתְרָא מִיְהוּ הָוֵי.

סוּף דְּבָר נִשְׁמַע לְפַע"ד שְׂאֵם אֵי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג גַּט אַחַר מְבַעֲלָה הַרְאָשׁוֹן תִּשְׁב תַּחַת בְּעֵלְיָה מְחַמַּת כָּל הַנֶּהָד טַעְמֵי שְׂפַתְבְּתֵי אֶף לְחוֹמֵר הַנּוֹשֵׂא (וּלְפַמְש"ל מְכַמְהָ שְׂגָאוּנֵי הַדוֹר אֲשֶׁר קִטְנָם עָבָה מִמִּתְנֵי הִיא רַפְיָא בְּיָדֵי לְהַקֵּל בְּזֵה) יְצַרְף לְזֵה דַעַת רַב אֶחָד מְוַבְהַק בְּהוֹרָאָה: הַקְּטָן מִשֶּׁה נַחוּם יְרוּשָׁלַיִם מְסִי חוֹפ"ק פְּעַת אַבְד"ק אֶסְטְרָאֶלְעִנְקָא וְהַגְּלִיל.

סימן יב תשובה קצרה לכבוד הרב המןפלג השנון וכו' מו"ה אברהם נ"י המו"צ במארכילעשט. ולכבוד הרב המאוה"ג הישיש וו"ח מו"ה אברהם נ"י המו"צ המו"צ בזגאריצא פלך קעשיניב.

בענין סדר גיטין ובכתיבת מתא בקאלאנינ. ע"ד שנקתב גט ש"מ בקאלאפע מארכילעשט ונמצאו מערערים דכיון דלא נקראת עיר רק קאלאניע לא שייך לכתוב מתא, הדבר פשוט דהגט פשר וא"צ אפי' שאלה לחכם (והמערערים אינם יודעים בטו"ג ויחוישו שלא ילכדו במצודתו של ר"ת) כמ"ש הרמ"א (סי' קצח) דגם בער קטנה פותבין מתא והוא מדברי המרדכי וכ"כ התוספות עירובין (כא) ד"ה אחוי (צינינו ג"כ הגר"א שם) וגדולה מזו פתב הגאון מאוה"ג הצ"צ החדש בתשובותיו לאה ע (סי' רנח) בגט שנקתב בחצר אדון אחד אשר אין שם רק חצר ובנינו ולא שום פפר ונקתב בו במתא פלוני כמו שנקרא אותו החצר וכתב.

דאף דנדאי דחצר ובית אחד אינו נקרא עיר פדמוכח ממחלוקת ר"ת ור"י בעירובין (נז) אם נותנין קרפף לבית דבית אינו כעיר (ושיעור עיר משמע ג' חצרות של שני בתים פדאימתא בעירובין (לב א') יעו"ש ברש"י ד"ה שלש ושם ל"ג גבי כמי שאין לו חומה ובעירובין נ"ט א') מ"מ נראה לו להכשיר הגט דפי' מתא אינו פלל עיר פי תרגום עיר היינו קרמא אבל מתא נראה דפירושו מקום יעו' בשבת (קמה ב') ובעירובין (סא) ואם שאינה עיר אלו הנה פותב במקום פלוני נדאי הנה פשר כ"ש הריב"ש (סי' נו) כמו כן פשנכתב מתא ג"כ פשר וגם פיון דעכשוו פותבין בגיטין מתא גם על פפר קטן הו"ל כמ"ש בש"ע (סי' קכט ס"ז) אם פתב פלוני החכם כו' יעו"ש בצ"צ ועכ"פ בקאלאניע (דהיא מיןשבת באנשים כבעיר) יש מקום לומר דפשוט לכתוב אף לכתחלה במתא (והנה פבוד ידידי הרה"ג מהר"מ נ"י אבד"ק זלאטאפאליא פשהיה בצל קורתו אודת משפט א' וראה בפתיבם דברי אלה אמר לי פי בשו"ת תשב"ץ פתב ג"כ דמתא היינו מקום אם פן לפי דבריו ג"כ אם פתב על פפר מתא פשר אכן אחר זמן בא לידי שו"ת תשב"ץ וראיתי שם ת"ב (סי' פד) שכתב ואמרו שאין צריך לכתוב מותבא פי אם מותב איני יודע למה פי עיר לשון נקבה היא וכן מתא צריך לכתוב מותבא עכ"ד אבל לא הנפיר פלל דפי' מתא הוא מקום ואפשר פתב פן בח"ג שאינו לפני] אכן לקבוע שם לכתחלה פתיבת גיטין ידעו פי גדר בעדי מפמה טעמים שלא להזדקק בסדר פתיבת גטין בעיר חדשה והנה הרב שם שמואל בספר בראשית (טז ע"ב) פתב בשם הגאון מהר"ל דפעם אחד סידר גט בסדר ויחי ואח"כ קרא שמו"ת וכשבא לצונאת יעקב באותו פסוק ויאמר אליהם אני כו' (מ"ט כ"ט) דהתחיל באלה אנ"י וסיים בת"י"ו ת"ת ויש בהן פל אותיות א"ב מלבד אות ג' ואות ט' אמר דאפשר שרומז דצריך למנוע עצמו מלסדר גט וכתב ע"ז ויפה פיון דיש ז"ה בקדושה שהוא י"ב צירופי הוי' ויש זה בקליפה שהוא גט פרייתות פי גט נמי י"ב וז"ה לעומת ז"ה עשה האלקים והוא פרייתות שמפריד השם דאיש ואשה שזכו השם ביניהם וזה הגט פורת וזה סוד אלקים שופט זה ישפיל היינו הקליפה וזה ירום שהוא הקדושה יעו"ש והגאון מהר"ח פאלאגי בס' גנזי חיים מערכת ג' אות לו הביא זה וכתב דמעט שראה דביים אלו נכנס מורה בלכבו שלא לטפל בגט פיון דאפשר לעשותו ע"י אחרים יעו"ש בדבריו הנעמיים וגם אני אלו הייתי פאלעיר שאין פותבין גיטין לא הנה עולה על דעתי לחדש לכתוב גיטין (אף פי ת"ל פקי אנכי בהן ובכל פרייתות

נדקדוקיהם) אף פינון שפבר סדרו פה גיטין פמה רבנים זה רבות בשנים מה אוכל לעשות בזה אבל להכניס ראשי ולהנדק ביהסכם סדר פתיבת גיטין בעיר חדשה אין דעתי נוחה והיא מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים: כ"ד יתדם הדו"ש ושלום כל ההוגים בתורה משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא וכעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן יג תשובה ל"נ הרב המאה"ג חו"ב זית רענן וו"ח וכו' מוהר"ר עזריאל נ"י המורה לצדקה בטולטשין פלך פאדאליאן. בענין ג"ש מאמעריקא שפכתו הרשל בלא יו"ד במקום הירשל ביו"ד ועוד פמה ענינים הנוגעים לש"ג.

ע"ד שאלתו באשה שבעלה הניחה עגונה זה שבע שנים שנסע לאמעריקא וברוב גיעה השיגו גט מאמעריקא על ידי הדי דואר ושם הבעל צבי ונקרא בפי כל הירשל ונכתב בגט צבי המכונה הרשל בלא יו"ד אחר הה"א וגם אבי המגורשת היה נקרא בפ"כ ברוך וכו' היה חתימתו ובגט נכתב בת ברוך ליב וכת"ר חקר ע"ז מהקרוכים והשיבו שיודעים ששמו היה ברוך ליב מעריסה ואמו שפבר מתה קראתו לפעמים ברוך ליב וגם קצת אנשים קראו אותו לפעמים בדרך לצנות ברוך ליבונא ובבהכ"ס שהתפלל אמר הקורא בתורה שה קוראי לתורה קודם מותו בערך שש שנים ברוך יהודה ואם לא נכשיר הגט אין תקנה להאשה ח"ו כל ימי, זה תוכן השאלה בקצרה ורו"מ פתת בהיתרא תחלה דהמסדר נראה שעשה פן ע"פ דעת החת"ס (ח"ב סי' כה) ואפשר גם באמעריקא נקרא בשם הרשל בפתח וא"כ אין קפידא שפכתו כמו במקום פתיבה דרק בשני שמות מחולקין אם כתב במקום פתיבה פסול משא"כ בכג"ז שתלוי רק במבטא המדינות וכמ"ש הט"ג שנ"ז ס"ק ה' בשם זוסטא שפכתו בגט פמבטא מקום הפתיבה דהגט פשר ובפרט בנ"ד שנקתב שם הקודש צבי פראוי בנדאי פשר מה שפכתו הרשל בלא יו"ד זת"ד כת"ר: (א) והנה אף פי באמת יפה כתב רו"מ מ"מ מלבד דלפע"ד אינו מוחלט כ"כ הוראת החת"ס וצע"ק לעשות פן למעשה והעירותי מעט בזה בספרי מנחת משה בקונטרס חקי השם דין ז' וכתבתי מזה ג"כ בתשו' לקרעמינעץ (יעו' לעיל סי' י' אות ג) ובנדאי מאן דעביד הכי ג"כ לא משתבש אכן הא בנ"ד אינו ברור דבאמעריקא קורין בפתח וספק זה הוי אפשר להתברר אמנם עכ"ז יש בטעמו עיקר וחזי לאיצטרופי לשאר צדדי היתר שיש בנ"ד שאבאר בעה"י בקצרה דבעיקר הדבר אם חסר יו"ד המורה על הנקודה יש להעיר מדברי הרשד"ם אה"ע (סי' רמ"ד) (הו"ד בכנה"ג (סי' כח) הגב"י אות מ"ז) בשם אישקופיא שכתב דאין חשש אם כתב בלא יו"ד בין א' לש"י"ן וכ"כ המהר"י הלוי (סי' ת') והספימו לדבריו הר"א חסין והר"א הפהן והראנ"ח (הו"ד שם אות מ"ח) בשם ליפאנטו דאין קפידא אם לא כתבו יו"ד בין למ"ד לפ"א והנה הג"פ (סי' קכח ס"ק ז') (הו"ד בטו"ג לש"ע אות ו') כתב שהיה שם ואינם קורין בחירי"ק רק בציר"י וכיון שפן אם היתה נקראת בחירי"ק והשמיט היו"ד נראה בעיניו דלא היה מכשיר הרשד"ם יעו"ש וכ"כ הרב שדי חמד מערכת גט וסי' לב) בשם הרב אגורה באהלה (מג ע"א) לחלק בין נקודת חירי"ק לנקודת ציר"י ושב"א ובאמת אינו מוכן מדוע יהיה חמור נקודת חירי"ק מנקודת ציר"י לענין עפבות היו"ד אם לא דנימא כמ"ש העזרת נשים ש"נ אות ה' גבי שם הירמיזא בשם קונטרס הריק"ש חסר יו"ד בין הה"א לרי"ש וטעמו משום דבלשון ערבי אין מקפידין לכתוב יו"ד לרמז על הציר"י שפאות שלפניה ומיהו נראה פינון דהשם הוא ספרדי אע"ג דהמגרש והמתגרשת הם ערביים

צָרִיף לְכַתּוֹב הַשֵּׁם כְּמִדַּת הַלְשׁוֹן אֲשֶׁר מְמַנּוּ חוֹצֵב וּלְפִיכָה פּוֹתְבִין אוֹתוֹ מְלֵא יו"ד וְאֵם כְּתָבוּ חֶסֶר יו"ד עֵינַן רִשְׁד"ם בְּשֵׁם אִישְׁקוֹפִיא עכ"ד וְנִרְאָה בְּכּוֹנְנָתוֹ דְּאַף דְּלַכְתָּחִילָה וְנָדְאֵי צָרִיף לְכַתּוֹב כְּמִדַּת לְשׁוֹן הַסְּפָרְדֵי מ"מ בְּדִיעֵבַד אִם נְחָסֵר הַנְּקוּדָה אֵינוֹ מְעַכֵּב פִּינּוֹן דְּבַלְשׁוֹן עֲרָבִי אֵין פּוֹתְבִין יו"ד עַל צִיר"י (יַעו' ג"כ בְּעֵזְרַת נְשִׁים שֶׁא"א גְּבִי שֵׁם אִיזְרָר) מִשֶּׁא"כ בְּנִקְוֹדַת חִירִי"ק שְׁפִיר י"ל דְּמַעֲכָב הֵי"ד אֶלְא דְּמַהֲר"י הַלּוֹי נִרְאָה דְּמַכְשִׁיר הַשְּׁמֻטָּה יו"ד אַף בְּהִבְרַת חִירִי"ק יַעו"ש בִּט"ג הֵן אֲמַת דְּהַמְעֵינַן בְּרִשְׁד"ם שֵׁם (הו"ד גַּם בְּשֶׁעַר הַתְּשׁוּבוֹת לְהַגְאֹן דְּב"ח ס' סה) יֵשׁ מְקוֹם לֹאמֹר דְּלֵא הַקִּיל בְּחֶסֶר יו"ד הַנְּקוּדָה אֶלְא בְּשֵׁם הָעִיר וּמִשְׁאָר הַטְּעָמִים שְׁכַתְּבָ שֵׁם דְּלֵא נְשַׁמַּע עִיר אַחֲרַת שְׁשֻׁמָּה אֲשֶׁקוֹפִיא אֶלְא זֹו וְאֵין לְחוּשׁ לְחַשֵּׁשׁ רְחוּק מְאוֹד דְּלֵמָּא אֵיפָּא אֲשֶׁקוֹפִיא אַחֲרַת בְּסוּף הָעוֹלָם וְגַם מִשׁוּם שְׁדַרְרָה לְכַתּוֹב נְהָרוֹת וּמוֹכִיחַ עַל הָעִיר אֲשֶׁר אָנוּ פּוֹתְבִין וְעוֹד טַעַם שְׁדַרְכְּנוּ לְכַתּוֹב וְכָל שׁוּם וְכו' דְּזָה מוֹעִיל וְנָדְאֵי לְשִׁינּוּי קַל כְּזָה דְּקִיל טוֹבָא יַעו"ש אֶבֶל בְּחֶסֶר יו"ד הַנְּקוּדָה בְּשֵׁם הָאִישׁ אוֹ אִשָּׁה שְׁפִיר י"ל דְּהֵן כְּשִׁינָה שְׁמָם וּמַעֲכָב אֶבֶל בְּאַמַּת נִלְפַע"ד דְּאֵם חֶסֶר יו"ד הַנְּקוּדָה הֵן שִׁינּוּי בְּשֵׁם לֹא הֵיזָה מְכַשִׁיר גַּם בְּשֵׁם הָעִיר וּכְמוֹ שֶׁהִבִּיא שֵׁם דְּבָרֵי הַרְשָׁפ"ץ הַמוֹבָא גַּם בְּב"י גְּבִי תוֹנֵס אִם כְּתָב תְּנַס פְּסוּל יַעו"ש בְּכַנְה"ג הַגְּבִי אֹת נ"ב דְּפִינְרֵשׁ דְּבָרֵי הַרְשָׁפ"ץ בְּמ"ש הָרִי הוּא כְּמוֹ שְׁאֵינוֹ דְּהֵן שִׁינָה שֵׁם עִירוֹ דְּפְסוּל) וְלֹא הַכְשִׁיר אֶלְא מִשׁוּם דְּהַשְּׁמֻטוֹת הַנְּקוּדָה אֵינוֹ מְעַכֵּב וְלֹא כְּתָב שְׁאָר הַטְּעָמִים אֶלְא לְרוּחָא דְּמִלְתָּא א"כ גַּם בְּשִׁמּוֹת אִישׁ וְאִשָּׁה יֵשׁ לְהַקֵּל בְּהַשְּׁמֻטָּה הֵי"ד (לְהַג"פ בְּדַעַת הַרִשְׁד"ם דְּנֻקָּא בְּנִקְוֹדַת צִיר"י וְלְהַמְהַר"י הַלּוֹי גַּם בְּנִקְוֹדַת חִירִי"ק וְכַמְש"ל) וּבְפָרְט בְּכִינּוּי הַשְּׁמֻטוֹת דְּקִיל טְפִי מִשֵּׁם הָעִיר וַיַּעוֹן מ"ש לְקַמֵּן אוֹת ה' ו') וּמָה גַּם בְּמְקוֹם עֵיגוֹן כְּתָב לְהַדְיָא הָרַב מְהַר"י דְּאֵנְוִן בִּס' רֹבֵב דְּגֹן (הו"ד בְּשִׁדֵי חֶמֶד שֵׁם) אוֹת צ"א בְּשֵׁם הָאִשָּׁה זֵינְצָבוּל שְׁכַתְּבוּ בְּלֵא יו"ד אַחֲרֵי הַזִּינּוֹן וְהַסְּפִימוֹ הַגְּדוּלִים לְהַכְשִׁיר בְּמְקוֹם עֵיגוֹן אַף שְׁהַשְּׁמִיטוֹ בְּשֵׁם הָאִשָּׁה הֵי"ד שֶׁהוּא לְהִבְרַת חִירִי"ק יַעו"ש: (ב) וְנִרְאִיתִי לְהַגְאֹן מְלַבּוֹב בְּסַפְרוֹ שׁו"מ מַה"ב ח"ג (סִימָן עו) בְּשֵׁם לִיבוּשׁ שְׁנִכְתָּב לְבוּשׁ בְּלֵא יו"ד אֲתֵר הַלְמ"ד וְהַקִּיל שֵׁם בְּשַׁעַר"ד מְטַעְמִים אַחֲרִים שְׁכַתְּבֵי יַעו"ש דֵּיִשׁ גְּמֻגּוּם בְּלְשׁוֹן הַשְּׁאֵלָה וּבְתוֹף דְּבָרֵי שֵׁם כְּתָב ג"כ דֵּיכּוֹל לְקִרוֹת בְּצִיר"י אַף שְׁנִכְתָּב בְּלֵא יו"ד אֵינוֹ נִרְגָּשׁ בְּמַבְטָא כ"כ הַשִּׁינּוּי וַיַּעוֹן ג"כ בְּמַה"ג ח"ב סו"ס ע"ג גְּבִי פְּרִידְמָאן שְׁכַתְּבֵי לְפִשְׁטוֹת דְּכָל שְׁאֵין הַשִּׁינּוּי רַק בְּנִקְוֹדָה לֹא מְקַרֵי מְזוּנָף מִתּוֹכּוֹ כִּי יְכוֹל לְקִרוֹת פְּרִידְמָאן בְּחִירִי"ק הַרִי"ש וּמָה שְׁנִכְתְּבֵי הֵי"ד אֵינוֹ מְזִיק יַעו"ש שְׁלֵא כְּתָב שׁוּם טַעַם וְרָא' לְזָה וּלְפַמֵּשׁ"ל הַדְּבָרִים בְּטַעְמָן לְשַׁבַּח (אֶלְא דְּכ"ז בְּדִיעֵבַד אֶבֶל לְעַנְוִן לְכַתְּחִלָּה דְּבָרֵי מְגוּמְגָמִין שְׁדַרְשׁ אֵת הַשְּׁמֻטוֹת וְכַתְּבֵי לְכַתּוֹב לְכַתְּחִלָּה פְּרִדְמָאן מִשׁוּם דְּבָא מִשֵּׁם שְׁמַתָּה אַף שְׁחוֹתָם פְּרִידְמָאן וְדְבָרֵי תְּמוּהִין מְאֹד דְּגַם הַלְעֵז שֶׁל שְׁמַחָה שֶׁהוּא פְּרִיד ג"כ נִכְתָּב בִּי"ד דְּמוֹרָה עַל צִיר י בְּכָל סְפָרֵי שְׁמֻטוֹת יַעו" בִּט"ג שֶׁא"ו ס"ק ט"ז שְׁתַּמָּה עַל הַב"ש שְׁכַתְּבֵי וְרִידְמָאן כִּינּוּי לְשַׁמְחָה דְּלִפִּי הַבְּרַתְנוּ בְּמִדְיָה זֹו הַלְעֵז שֶׁל שְׁמַחָה פְּרִיד הַרִי"ש בְּצִיר"י וְסָגִי בְּחֵד יו"ד הַמְשַׁמְשֵׁת בְּנִקְוֹדַת צִיר"י וּנְקוּדַת חִירִי"ק כּו' וְכֵן בְּשֵׁם אִשָּׁה פְּרִידָא הַבְּרַתְנוּ בְּצִירֵי וּבְחֵד יו"ד סָגִי יַעו"ש וּבְדָב"ח ס"ק ה' שְׁתִּירְץ דְּהַב"ש מִיִּירֵי בְּמְקוֹמוֹת שְׁקוֹרִין לְשַׁמְחָה פְּרִידָא בְּפִתְחַ חֲרִיף כְּמוֹ רִיבְצָא וְכַדוּמָה וְכ"כ הַדְּב"ח שֵׁם שֶׁא"פ אוֹת ב' פְּרִידְמָאן כִּימִי לְשֵׁם שְׁמַחָה אִם נִקְרָא בְּצִיר"י וּלְשֵׁם שְׁלוֹם אִם נִקְרָא בְּחִירִי"ק וּמ"מ פּוֹתְבִין שְׁנִינָה בְּשׁוּנָה בְּחֵד יו"ד וְאֵין לְחוּשׁ לְטַעְוֹת וְכַמ"ש הַע"נ גְּבִי שְׁלוֹם וְשְׁלוֹם בְּפִתְחַ ח זולַת בְּמְקוֹמוֹת שְׁנִקְרָא בְּפִתְחַ ח חֲרִיף פּוֹתְבִין

פְּרִי־דְמָאן בְּשָׁנֵי יוֹדִין יְעו"ש וּא"כ אֵי מִיִּירֵי הַשׁו"מ בְּמָקוֹם שְׁקוֹרִין בְּפִתְחַ חֲרִיף הו"ל לְכַתּוֹב בְּשָׁנֵי יוֹדִין (זוֹלַת בְּמָקוֹם דְּהַהֲבֵרַת לַעֲזוֹ שֶׁל שְׁמֻחָה הוּא בְּפִת"ח סִתְמָא יְעו"ב כּס"מ וּב"ש וּט"ג שֶׁא"ה ס"ק י' גַּבֵּי הִילְמָאן שְׁיֵשׁ קוֹרִין בְּפִת"ח וְהִיָּה לוֹ לְבָאָר זֹאת גַּם לְפִי הַשְּׁעָרֵתִי הַמְּבֻטָּא בְּלָבוֹב אֵינּוּ מְשַׁתְּנָה מִמְּבֻטָּא אֲנָשִׁי בְּרָאדִי מְקוֹם מוֹשְׁבּוֹ שֶׁל הַט"ג) וְאֵי כְּשֶׁנִּקְרָא בְּהֲבֵרַת צִיר"י צָרִיךְ לְכַתּוֹב יו"ד וְאִיךָ צְנָה לְהַשְׁמִיט הַיּו"ד וּבִפְרָט כְּשֶׁחֹתֵם פְּרִי־דְמָאן (יְעו"ב מ"ש בְּקוֹנְטְרַס חֲקֵי הַשֵּׁם דִּין ל"א) ע"כ דְּבָר זֶה אֵין לוֹ פְּנִים בְּהִלְכָה בַּמַּכְתָּ"ר כִּי רַב הוּא] וְהִנֵּה בְּעֵנְיָן זֶה רְאִיתִי גַם בַּדב"ח סוּף סִפְרוֹ בִּשְׁעָה"ת (כּג ע"ב) הִבִּיא דְבָרֵי הָרַב חֲא"ש (סִי טו) שֶׁכָּתַב עַל אִשָּׁה רִיזָא בַּחֲרִירִי"ק תַּחַת הַרִּי"ש יֵשׁ לְכַתּוֹב רִיזָא בְּלֹא יו"ד כִּי אֵף שֶׁלְפָעֲמִים הָיוּ הַבְּרַת חֲרִירִי"ק בִּיּו"ד מ"מ הַבְּרַת צִיר"י דְּנוֹקָא בִּיּו"ד וּבְמִדְּוִנוֹתֵינוּ שְׂכִיחַ יוֹתֵר שֵׁם רִיזָא בַּצִּיר"י מִשֵּׁם רִיזָא בַּחֲרִירִי"ק וְלִכְפֹּד אִם יִהְיֶה נִכְתָּב בִּיּו"ד כּו' וְתָמָּה הוּא עָלָיו בְּזֶה דְּמַנְלֵן לְחַלֵּק דַּחֲרִירִי"ק לְפָעֲמִים בִּיּו"ד וְהַבְּרַת צִיר"י דְּנוֹקָא בִּיּו"ד וְהָא הַמְּהַר"י בֶּן לֵב כָּתַב דְּתַנּוּעַת חֲרִירִי"ק בִּיּו"ד מְעַכָּב אֶפְיָלוֹ דִּיעֲבַד וְכֵן מֵה שֶׁחָשַׁשׁ דִּיטְעוּ לְקִרוֹת רִיזָא בַּצִּיר"י ז"א כָּלֵל דְּכָל הֵיכָא שְׁנִכְתַּב כְּתֻבָּה אֵין חוֹשְׁשִׁין לְטַעוֹת כְּמִבְּנָאָר גַּבֵּי שְׁלוֹם (וַיַּעַן בְּקוֹנְטְרַס חֲקֵי הַשֵּׁם דִּין טו שְׁתַּמְהֵתִי בַּכּג"ז עַל הַצ"צ (סִי קַפּוֹז) בַּמ"ש אֵין לְחוֹשׁ שֶׁיִּקְרָאוּ בַּחֲרִירִי"ק דְּאֵין נִמְצָא שֵׁם אִשָּׁה שֶׁיִּנָּא בַּחֲרִיר"ק יְעו"ש וּבַמ"ש שֵׁם דִּין ח"י) וְע"כ לְפִי דַעְתּוֹ אִם נִכְתַּב רִיזָא בְּלֹא יו"ד הִגֵּט פְּסוּל יְעו"ש וְאֵף כִּי דְבָרִים נְכוֹנִים הֵם דְּנֻדְאֵי לְכַתְּחֻלָּה חֲלִילָה לְשִׁנוֹת וְלְכַתּוֹב רִיזָא בְּלֹא יו"ד אֲבָל בְּדִיעֲבַד יֵשׁ מְקוֹם גְּדוֹל לְהַכְשִׁיר כְּשֶׁהַשְּׁמִיט נִקְוֶדֶת הַיּו"ד וְרִאִיתִי לְהַגְּאוֹן צ"צ (סִי רַכָּה) גַּבֵּי שֵׁם מִיִּנְקָא שְׁנִכְתַּב בְּלֹא יו"ד אַחַר הַמ"ם שֶׁכָּתַב דָּאָף שְׁמֻצֵינוּ רֹבב שְׁמוֹת שְׁבַתוֹרָה שַׁבְּחִירִי"ק בְּלֹא יו"ד כְּמוֹ רַבְקָה וְכַדּוּמָה אֵין לְלַמּוֹד שֵׁם לַעֲזוֹ מִלֵּה"ק וְהִבִּיא דְבָרֵי הַג"פ וְהַמַּכְתָּ"א דְּנִפְסָל מִחֲמַת חֲסָרוֹן יו"ד אוֹ נִי"ו וְכַתַּב גַּם כֵּן לְחַלֵּק לְכַשְׁהִיא בָּאָה בְּמָקוֹם נִקְוֶדֶת צִיר"י לְבִין כְּשֶׁהִיא בָּאָה בְּמָקוֹם נִקְוֶדֶת חֲרִירִי"ק דִּישׁ לְהַקְפִּיד טְפִי וְהִבִּיא גַם כֵּן מִדְּבָרֵי הַרְשָׁד"ם גַּבֵּי אִישְׁקוֹפִיא כּו' דַּע"כ לֹא צִיָּדָד לְהַקֵּל רַק מִשׁוּם דְּלִיכָא עִיר אַחֲרַת שְׁשֻׁמָּה אִישְׁקוֹפִיא (וּכְמַש"ל אוֹת א' דִּישׁ מְקִים לוֹמֵר כֵּן) יְעו"ש דְּמַסִּיק דְּנֻדְאֵי יֵשׁ לְפָסוּל כְּדַעַת הַג"פ וְהַמַּכְתָּ"א אֲבָל לְפַמַּש"ל יֵשׁ מְקוֹם גְּדוֹל לְהַכְשִׁיר בְּהַשְׁמֵטֵת יו"ד אֵף בְּמָקוֹם חֲרִירִי"ק (יְעו"ש בַּצ"צ דַּמ"ש הַמַּכְתָּ"א בְּשֵׁם הַמַּהֲרִיב"ל דִּהַיּו"ד וְהַנְּא"ו פּוֹסְלִים בְּחֲסָרוֹנָם כָּתַב הוּא ג"כ דְּלֹא רָאָה הַפְּרַת לְזֶה בַּמַּהֲרִיב"ל רַק בְּחֲסָרוֹן הַנְּא"ו וּכְמ"ש הַתְּשַׁב"ץ גַּבֵּי תַנּוּס וְזֶה יֵשׁ לְתַמְנָה ג"כ עַל הַדב"ח שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם הַמַּהֲרִיב"ל לְפָסוּל בְּחֲסָרוֹן יו"ד דַּמְנ"ל הָא זוֹלַת שְׁרָאָה כֵּן בַּמַּכְתָּ"א) וְאֵף כִּי חֲלִילָה לִי לְהַכְרִיעַ כֵּן לְמַעֲשֵׂה אֵף בְּדִיעֲבַד נִגְדַּד דַּעַת הָאוֹסְרִים אֲבָל עַכ"פ סְפִיקָא דְּדִינָא מִיְהוּ הָיוּ לַפַּע"ד (וּבִפְרָט דְּהַבְּרַת שֵׁם הִירְשָׁל אֵינּוּ בַּחֲרִירִי"ק מִמֶּשׁ אֲלֹא בְּהַבְּרָה מְמַנְצַעַת פְּעִין סְגוּל יְעו"ב ט"ג שַׁנ"מ ס"ק ג' וּבַדב"ח שַׁנ"ק אוֹת א' מ"ש בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מַהֲרִי"א כַּת"י דִּיּו"ד ג"כ נִקְרָא כְּמוֹ סְגוּל בְּמִדְּוִנוֹתֵינוּ אֶפְשָׁר דְּקִיל טְפִי וְאֵף הַצ"צ שֵׁם שְׁהַחְמִיר גַּבֵּי שֵׁם מִיִּנְקָא שְׁנַחֲסֵר הַיּו"ד הָא כָּתַב שֵׁם מִשׁוּם דִּישׁ נְשִׁים שְׁנִקְרָאִין מְעַנְקָא בַּסְגוּל וְכּוֹנְתּוֹ פְּשוֹט דְּבִלֹא יו"ד קְרוֹב יוֹתֵר שֶׁיִּקְרָאוּ בְּהַבְּרַת סְגוּל מְשִׁיקְרָאוּ בְּהַבְּרַת חֲרִירִי"ק וְצַע"ק אֲבָל עַכ"פ בַּנ"ד מְעַלְיוֹתָא הוּא כְּשֶׁיִּקְרָאוּ מִחֲמַת חֲסָרוֹן הַיּו"ד כְּהַבְּרַת סְגוּל שְׁנִקְרָא כֵּן בְּפִי הַעוֹלָם כִּיְדוּעַ דְּהַקְרִיאָה בְּשֵׁם הִירְשָׁל הוּא כְּהַבְּרַת סְגוּל) נִמְצָא בַּנ"ד הָיוּ פְּעִין ס"ס דְּלִמָּא כְּדַעַת הַמַּתִּירִין בְּהַשְׁמֵטֵת נִקְוֶדֶת הַיּו"ד וְאֵת"ל כְּדַעַת הַמַּחְמִירִין דְּלִמָּא בְּאִמְעָרִיקָא נִקְרָא הִירְשָׁל בְּהַבְּרַת פַּת"ח וְאֵין קִפִּידָא

פְּשָׁתָבוּ בְּכַ"ז כְּמוֹ בְּמָקוֹם הַפְּתוּבָה (יעו' מְהַרְיב"ל סֶפֶר ג' ס' ט ובט"ג שֵׁנ"ק אוֹת ד' ודב"ח שָׁם ס"ק ג' וְדוּק) וְאֵף דְּסֶפֶק זֶה הָיָה אֶפְשָׁר לְבַרְוֵי מִשָּׁם אִיךָ הוּא הַהֲבָרָה מ"מ הָא פֶּסֶק הָרַמ"א (סו"ס קי) דִּישׁ לְהַתִּיר מִפְּתַח ס"ס אַע"פ שִׁישׁ לְבַרְר וּמִש"כ בְּדֹאִיפֵא טוֹרַח רַב לְבַרְר (יעו' תוּס' נֶדֶה (סו א) ד"ה וְתַבְדּוּק בַּמ"ש בְּשָׁם ר"ת וַיַּעַן' רֵא"ש ע"ז פ"ב ס' לה) וְאֵף לְדַעַת הָרַשְׁבָּ"א (תּוֹלִין נג) דָּגַם בַּס"ס יֵשׁ לְבַרְר (יעו' בַּש"כ יו"ד ס' קי ס"ק סו) מ"מ הָא פְּתַב הַנוּב"י חו"ד (ס' מג) דַּע"כ לֹא קָאָמַר הָרַשְׁבָּ"א אֲלֵא הֵיכָא שְׂיִתְבַּרְר הָאִיסוּר בְּבִירוֹר כְּמוֹ בְּסִרְכָא תְלוּי' אֲבָל הֵיכָא שְׂיִתְבַּרְר סֶפֶק אֶחָד וַעֲדִינן נִשְׂאָר הַסֶּפֶק הַב' אֵף שְׁמִשׁוּם סֶפֶק אֶחָד אֵין לְהַתִּיר מ"מ עֲתָה שְׁהִיא ס"ס א"צ בְּדִיקָה כְּמוֹ בְּבִדְיַת הַשְּׁפוּפֶרֶת יַעוּ"ש (וַיַּעַן' מ"ש בְּסִפְרֵי בְּרַכַּת מִשָּׁה בַּקוּה"ת לַס' טו אוֹת ג') וּבְקוֹנְטְרַס יָפָה לְבִדְיַת שְׁעַר הַשְּׁנִי (נְתִיב ט' אוֹת ב') וְכ"כ בְּשׁו"ת רַעַק"א (ס' עז) וְא"כ גַּם בַּנ"ד שְׁפִיר יֵשׁ הֵיטֵר מִצַּד ס"ס וְאֵין צָרִיךְ לְבַרְר לַכ"ע פִּינּוֹן דָּאָף אִם יִתְבַּרְר דְּהֲבָרָה הִיא שָׁם כְּבִמְדִינוּתֵינוּ אֵין פְּסוּל בְּרוּר דְּאֶפְתִּי יֵשׁ סֶפֶק דְּלִמָּא פְּדַעַת הַמְּכַשִּׁירִין בְּהַשְׁמִיט נִקְוֶדַת הַיּו"ד כְּמוֹבּוּ: (ג) הֵן אֲמַת דְּצַד הֵיטֵר זֶה אִם בְּמָקוֹם הַפְּתִיבָה נִקְרָא בְּהֲבָרַת פְּת"ח אֵין קִפִּידָא אִם לֹא כְּתָבוּ בְּמָקוֹם הַנְּתִיבָה אֵף שֶׁכ"כ ג"כ הַט"ג (שְׁנז ס"ק ה') גְּבִי זֹשְׁטָא וְדִבְרֵי נֹבְעִים מִהַגְּאוֹן עֲזַרְת נָשִׁים בְּסוֹף סִפְרוֹ שְׁהֲאָרִיךְ לְהוֹכִיחַ דְּבַקְל כַּה"ג לֹא מִקְרִי שִׁינּוּי לְבַנֵּי מְקִים הַנְּתִיבָה יַעוּ"ג כ"כ שָׁם בַּע"נ בְּשָׁם זְפִירָה וּבְשָׁם אִישְׁמִירָא לְדָא וּבַש"א שָׁם בְּשָׁם קוֹנְפְּרָאדוּ מ"מ יֵשׁ לְהַעִיר ע"ז מְדַבְּרֵי הַמְּהַר"י בֶּן לֵב ס"א וְכָלֵל ד' ס' כַּט) (הו"ד בְּשַׁעַר הַתְּשׁוּבוֹת לְהַדְּב"ח ס' כַּה כו) גְּבִי שָׁם גִּיווּא דְּבִשְׁאֲלוֹנוּקֵי כּוֹתְבִים כָּל בְּנֵי הַמְּדִינָה גִּנוּא וְלֹא גִיווּא בִּיּו"ד אַחַר הַגִּימ"ל אֵף דְּבְּמָקוֹם הַפְּתִיבָה כּוֹתְבִים כְּנֹלָם גִּיווּא בִּיּו"ד מ"מ בְּמָקוֹם הַנְּתִיבָה שְׁהוּא עֵיקַר כַּמ"ש הַפּוֹסְקִים יֹאמְרוּ שְׂאֲשָׁה אַחֲרַת שְׁשֻׁמָּה גִיווּא מְגַרֵּשׁ וְאֵינוּ מְגַרֵּשׁ אֲשָׁה זֹו שְׁשֻׁמָּה גִנוּא יַעוּ"ש דְּמַסִּיק דְּמִלְתָּא דְּפִשְׁטָא הוּא שְׁלֵא תִנְשָׂא וְקָרוֹב הַדְּבָר שְׂאִם נִשְׂאֵת תַּצָּא וְא"כ לְכַאוּרָה יֵשׁ סְתִירָה לַנ"ד יַעוּ"ג כ"כ בַּכּוּה"ג (ס' קַכַּח) הַגְּב"י (אוֹת קִיג) הֵבִיא דְּבָרֵי הַרְאֵנ"ח ח"א (סִימָן לו) גְּבִי גִיווּן שְׂאִם נִכְתַּב כְּמִנְהַג מְקוֹם הַפְּתִיבָה אֵף שְׁנִיטָן בְּמָקוֹם אַחַר נְשִׂאֵין כּוֹתְבִין כֵּן פֶּשֶׁר, וּבְסִי קַכַּח הַלַּט"ו אוֹת כַּא הֶעֱתִיק דְּבָרֵי הַמְהַרְיב"ל הַנֶּ"ל גְּבִי גִיווּא שְׁפֶסֶל פְּשָׁתָבוּ בְּמָקוֹם הַפְּתִיבָה יַעוּ"ש שְׁצִינן לַעֲיִין בְּרַאנ"ח וּבַע"כ צָרִיךְ לְחַלֵּק בֵּין שָׁם אִישׁ וְאֲשָׁה לְשָׁם הָעִיר דְּבְּשָׁם הָעִיר יֵשׁ לְהַקְלֵל טְפִי וְכַמ"ש הַג"פ בְּשָׁם הַמְהַרְי"ט (הו"ד ג"כ בַּצ"צ סִימָן רַלג אוֹת ד') וּלְפ"ז בַּנ"ד לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַחְמִיר אֲכַן הַמַּעֲיִין בְּסֶפֶר עֲזַרְת נָשִׁים לְהַג"פ (הַס' ג"פ לֹא הִיָּה אֲזַ בְּאוּצַר סִפְרֵי) בְּשָׁם אִירִינֵי פֶלְפֵל בְּתִשׁוּ' הַרְאֵנ"ח הַנֶּ"ל וְהֵבִיא דְּבָרֵי הַמְהַרְי"ט בְּסֶפֶר שְׁמוֹת בְּשָׁם אִירִינֵי שְׁחֻלְקוּ עַל הַרְאֵנ"ח וְדְּבָרֵי הַמְהַרְי"ט הַמוּבָא בְּתִשׁוּ' הַרְח"ש (ס' ב') גְּבִי גֵט דְּבַת שְׁלֵמָה טְרַנְטָה וְהַפְּינּוּי הִיָּה טְרַאנְטוּ בְּחוּלָם וְדָן מְהַרְי"ט לְהַכְשִׁיר וּכְדִי שְׁלֵא יִסְתְּרוּ דְּבָרֵי מְהַרְי"ט אֶהְדְּדִי כְּתַב מְקוֹדֵם לְחַלֵּק דְּבְּשָׁם הָאִישׁ וְאֲשָׁה עֲצָמָה אֵינוּ רוֹצֵה לְהַקְלִיבְכִינוּי שָׁם אֲבִיהָ אֲזִיל לְקוֹלָא מְפַנֵּי שְׁכֵן רְגִילִין לְכַתּוּב בְּמָקוֹם הַפְּתִיבָה וְאַח"כ הֵבִיא דְּבָרֵי הַמְהַרְיב"ל דְּגִיווּא וּמַסִּיק דְּכָלֵל הָעוֹלָה דְּנִחְלְקוּ רַבּוֹנוֹתָא בְּשִׁיקוּל הַדַּעַת בְּהִנְיָה גִּוּנֵי טְרַאנְטָה וְכַדוּמָה אֵי חֲשׁוּב נוֹדַע וּמְפִנְרָסִם שְׁכּוֹתְבִין כֵּן בְּמָקוֹם הַפְּתִיבָה וּבַקְל כַּה"ג שְׂאִין מְפִנְרָסִם בְּיוֹתֵר אֵין לְהַכְשִׁיר הַגֵּט דַּה"ל שִׁינָה שְׁמוֹ וְשֻׁמָּה אֲבָל בְּדְּבָר שְׂדִידוּעַ דְּהַפֵּל שָׁם א' בַּכּוּה"ג וּמְפִנְרָסִם בְּיוֹתֵר שְׁכּוֹתְבִין בְּסִגְנוֹן זֶה בְּמָקוֹם הַפְּתִיבָה יֵשׁ לְהַקְלֵל כְּנִידוֹן הַרִיצַב"א הַמוּבָא בְּמְרָדְכֵי פ' הַמְגַרֵּשׁ (ס' תַּמוּ) יַעוּ"ש וּלְפ"ז אֵין סְתִירָה גְּמוּרָה מְהַרְי"ט

דמקריב"ל לנ"ד דכיון דידוע דהפל שם אחד הוא אלא דתלוי בלשון הברת המדינה ויש מקומות דהברתו בפת"ח וכאשר העיד התם סופר דבמדינתו קורין הרשל בהברת פת"ח ויש חותמין גם כן בפת"ח וידוע לי עתה רב גדול אחד בגראסווארדין במדינת אוגאריין ושחיתם הרש בפת"ח א"כ אלו הנה ידוע ומפורסם שבמקום שנקתב הגט הברתם בפת"ח לא הנה שום תשש לפמש"ל מה דנקתב בלא יו"ד ע"כ גם בנ"ד שאינו ידוע סגנון ההברה והפתיכה במקום שנקתב מתמת ריחוק המקום אף פי חלילה להקל בזה לחודיה אבל עכ"פ יש לומר דספיקא מיהו הוי אילי שם ידוע כן הברתו וכתבת שם זה ותזיא לאצטרופי לספק השני ויש בזה לפקפק ואכמ"ל דאיפא עוד טעמא להחמיר בנדון דמקריב"ל יותר מבנ"ד דהתם יש תוספת יו"ד ואיפא שינוי טפי לומר דהוא שם אחר וכמ"ש ג"כ הצ"צ (שם סי' רלג אות ד') לחלק כן דהתם בנדון המהריב"ל והראנ"ח ע"י תוספות יו"ד מה שא"צ יש שיטי גדול במבטא אבל חסרון היו"ד י"ל אינו שיטי כ"כ וע"כ בכה"ג יש לסמוך דבינו פינון שפא במקום אחר ע"כ לא נכתבה היו"ד וכמ"ש הריצב"א יעו' ג"כ שם (סי' רלו אות ד') לענן שם בינא ובמקום הנתינה מדגישים יו"ד אחר הלמ"ד וקוראים בינא ומסיק ג"כ דכיון דהוי שם אחד רק שמשתנה הברתו במקום פתיכה למקום נתינה שבמ"נ קוראים הרגש יו"ד ע"ז י"ל לא תיקן ר"ג דהא במ"נ יובן ג"כ שפא במקום שאין מדגישים היו"ד אף שבמהריב"ל החמיר אינו דומה חסרון לתוספת פי בחסרון י"ל לישנא קלילא יעו"ש ואם בחסרון יו"ד הנרגשת במבטא ויש לה תנועה בפ"ע דלדעת הבית אפרים חאה"ע (סי' צד) גבי פעסא חסא עטיא וכדומה אם חסר היו"ד הוי שינוי השם פינון דהיו"ד הוי פשוטית פתיכה יעו"ש ובסי' קב גבי דוואסא ובט"ג שנ"מ ס"ק ג' ועוד בכמה מקומות ועכ"ז הקילו אם במקום פתיכה אין מדגישים תנועת היו"ד מכ"ש בנ"ד דהיו"ד אין לה תנועה בפ"ע ובאה רק לשמוש הנקודה דנדאי יש להקל אם במקום הפתיכה אין מנקדין ביו"ד וכתבו שלא פמנהג מקום הנתינה וי"ל דאף המהריב"ל יודה בזה ושפיר הוי ס"ס כמ"ל דלמא בדעת המכשירין אף בחסרו יו"ד המורה על נקודה במקום כו"נ ואת"ל פדעת הפוסלין בזה דלמא באמת שם באמצעיקא הברתם בפת"ח ואין קפידא לכ"ע אם כתבו פהברת מקום הפתיכה וכמ"ל יעו' ג"כ בשו"ת פנסת יחזקאל (סימן סט) גבי נראדי ושו"ת מהרי"מ מברסק (סי' לד) ושו"ת מים חיים אה"ע (ס"א) גבי העניא ובשדי חמד להגאון חכם מדיני הי"ו מערכת גט (סי' יט אות לב לה נ') יאכמ"ל: (ד) והנה מ"ש להתיר מטעם ס"ס פשוט דאף לכתחלה הוי יכולים לסדר לה הגט ולא אמרינן הא אין עושין ספיקות בינדים (יעו' בר"נ סוף פסקים ובב"י או"ח (סי' פג) ופר"ח שם אות ב' ושו"ת מהרי"ט חיו"ד (סימן ב') ובמג"א (הימן י' ס"ק יא וסי' תסז ס"ק ב') דבכדי שלא תהיה עגונה הוי פדיעבד וכזה כתב התה"ד (סי' קי) הו"ד ברמ"א אה"ע (סי' קסט סי"ב) דכל דבר שאין לו תקנה הוי פדיעבד ואף דלא מהני ס"ס במקום חזקה פמבואר ביו"ד (סי' קי) הא מצינו לכמה גדולי הספרדים בתשובותיהם להתיר מטעם ס"ס אף במקום חזקה א"א יעו' בב"ש (סי' יז ס"ק פד) וכנה"ג שם הגב"י אות צו ובפנ"י קו"א לפתובות אות זו וגם הא פבר כתב המשנה למלך (פ"ב מהלכות טומאת צרעת ה"א) דספיקא דדינא מהני במקום חזקה דבשביל חזקה לא ישתנה הדין וכ"כ הפרמ"ג בכמה דוכתי ובחבורי הבאתי סעד לזה מדברי הירושלמי גיטין פ"ק ה"ב (יעו' בספרי מנחת משה חאה"ע (סי' ז' אות י' וסי' ח' אות ה' וסי' יא אות

ב') ובחבורי לשד השמן (פ"א מהלכות ממרים ה"ה) ובחבורי ברפת משה קונטרס
התשובות סי' טו אות ז וסי' ל' אות ד' וסו"ס לה) ויען' ג"כ בספר שדי חמד שנדפס
מחדש להגאון חכם מדיני הי"ו מערכת גט לסימן ל' אות ו') שהאריך מאד בענין זה אי
מהי להכשיר גט מטעם ס"ס ונהביא ג"כ מ"ש בחבורי) אכן בנ"ד אי נתחיל בספק השני
דלמא הברתם בפת"ח עומד לנגדנו החזקה פנין דזה הוי ספק המציאות יעו' משנה למלך
(פ"ז מה' שכירות ה"ב) דאף בספיקא דדינא אי הוי ספק במציאות דלא ידעינו במציאות
איך הוי ל"ש לומר בשביל חזקה לא ישתנה הדין) אבל באמת י"ל דיש עוד צד ספק
להיתר דאפילו אי נימא דההברות מכו"נ שוות המה ונימא ג"כ פדעת המחמירין בחסר
יו"ד הנקוד מ"מ יש לצדד דזה דוקא בחסר יו"ד בשם שדו"גשין החירי"ק ממש משא"כ
בשם הירשל דהברתנו ממוצעת היא בין חירי"ק לסגו"ל ומחמת מהירת המבטא נשתנה
ההברה וי"ל דנוטה יותר לשב"א א"כ הא בכג"ז מצינו בשם פנין וינידא (המנוכר בשו"ת
הרלב"ח סי' מג) שפכת הע"נ אות ב' (הו"ד ג"כ בט"ג שנ"ב ס"ק יז) בשם הראנ"ח
ומהרא"ף ומהרי"ט שהצריכו ב' גיטין בא' חסר יו"ד בין נ"ו לנ"ו"ן של ונידא ובא' מלא
יו"ד וינידא והוא כתב דסגי בחד גט מלא יו"ד והרב המג"ן הגיה שם דכיון דיש ספק אם
שמה בחירי"ק או בשב"א יותר נכון לכתוב בלא יו"ד ונוכל לקרותה בחירי"ק או בשב"א
אבל בהיות ביו"ד הוא דוקא בחירי"ק כמשפט שמוש היו"ד יעו"ש דדבריו מסתברין
ויש קצת סעד לדבריו ממ"ש המהרי"ק שורש ק"ו שיותר טוב לכנוס בספק חסרון
מלכנוס בספק שינוי, הן אמת דהגאון הק' צ"צ (סי' קפט אות ה') מסתפק בכל השמות
תסיא גינעסיא וכדומה במקומות שיש ספק אי נרש היו"ד במבטא דספק זה קשה לתקן
דאיך שנקתוב הוי ספק פסול וכתב דאין זה דומה למ"ש המהרי"ק שורש ק"ו דהתם
מירי שיחסור ענין שלם דהיינו פתיבת איזה נהר שיש ספק אם לכותבו הלפך טוב יותר
לכנוס בספק חסר שפשר לכ"ע בדיעבד משא"כ בנ"ד שאם חסר היו"ד לא נכתב השם
יפה יעו"ש, אמנם יש לחלק בין ספק הרגשת יו"ד שיש לה תנועה בפ"ע (אלא דצע"ק
במ"ש הט"ג שנ"ש (ס"ק ז') גבי סאיזה לחלק דרק התם יש לה תנועה עצמית ולכן
כופלין היודי"ן משא"כ שם סאסיא כו' יעו"ש) לבין ספק הרגשת יו"ד הנקוד דלא הוי
שינוי כ"כ וכמ"ל סוף אות ג' (וגם הצ"צ בעצמו שם חילק אח"פ בין יו"ד דהיקל
ודמילפה לבין יו"ד דהעניא חסיא ודומיהן שורגשת במבטא יעו"ש ובט"ג שא"ה (ס"ק
א) מ"ש בשם המכמ"א ושא"ג (ס"ק כז כח) ושא"פ (ס"ק א') בשם פנחס) ויען' בכנה"ג
(סי' קכט) הגב"י אות קפה ובספר חיים ושלום ח"א סי' לא (דף סה ע"ג) שהביא דברי
ברפת המים בשם קאדי (אנכי לא מצאתי בס' בה"מ שת"י) דיש ספק אם לכתוב האל"ף
דאולי יקרא הקורא האל"ף נעה ולא נחה דהיה כותבו חסר ונלמד מדברי המהרי"ק דטוב
לכנוס בספק חסור מספק שינוי יעו"ש מה שתמה הרב השואל ויעו"ש בסי' לב (עה
ע"א) מ"ש הוא ומבואר דיש מקים ללמוד דילוג אות בכתובת השם מדילוג שם הנזהר
ואין הנשוא סובל אריכות דבנידון הרב המג"ן דיש ספק אם הוא בחירי"ק או בשב"א
כ' דיותר טוב לכתוב בלא יו"ד דומדבריו אנו למדין גם לנ"ד בשם הירשל דהברה ממוצעת
הוא בין חירי"ק לסגו"ל ויש מקום דנוטה לשב"א אף פי חלילה לכתוב לכתחלה בלא
יו"ד פנין דכבר נתפרסם פתיבת השם וחתמתו ביו"ד וכמ"ש הט"ג אבל עכ"פ בדיעבד
נדאי יש צד היתר להקל מה שכתבו בלא יו"ד גם מהאי טעמא ובפרט דהפל יודעים

דְּהִירָשָׁל וְהִרְשָׁל שֵׁם אֶחָד הוּא וְלֹא גִרַע מִשֵּׁם פְּאֵלְמָה פֶּאֶלְמַבָּה דְּכַתְּבַת הַמַּהְרִיב"ל בְּעֶצְמוֹ
ס"ג (סימן ט) דְּהֶפֶל שֵׁם אֶחָד הוּא אַף דְּגַבֵּי שֵׁם גִּנוּא הַחֲמִיר בְּסִפְרָא' א' פֶּלֶל ד' סִימָן כֹּט
(אֶלֶא דְּהֶרֶב דב"ח בְּשַׁעַר הַנְּקֻדוֹת סוּף אוֹת קמ"ץ פֶּתַב דְּחֶסְרוֹן הַנְּקֻדוֹת חֲמוּר מְחִילוּף
אוֹת יעו"ש וּבְסוּף נִקְוֹד סגו"ל וּבִתְשׁוֹ' עֲדוֹת בִּיהוּסָף (סימן נב נג) הַמּוּבָא בִּשְׁה"ת שֵׁם
מְסִימָן קַעֲט עַד סו"ס קפג וַיַּעֲוִין ג"כ בַּכְּנֵה"ג (ס' קכט) הַגַּב"י אוֹת יד וצ"ע בְּזֵה) וַיַּעֲוִין
בְּשׁוֹ"ת מַהְרֵלֶב"ח (סוּף ס' קלב) שְׁפֶתֶב כִּי לֹא יִפְסֹל בְּשִׁנּוּי הַשֵּׁם כִּי אִם כְּשִׁמְשׁוּנָה מִשֵּׁם
אֶחָד לְשֵׁם אֶחָד אֶבֶל מִפְּיִן שְׁזֵה אֵינּוּ שֵׁם אֶחָד אֶלֶא קִיצוּר אוֹ לְאִיזָה סִיבָה לֹא יִקְרָא
שִׁינּוּי שֵׁם לְפֶסֶל יעו"ש (אֶלֶא דְּשֵׁם מִיָּרִי שְׁנִקְרָאת כְּמוֹ שְׁנִכְתַּב בְּגַט מִפִּי כָּל מְכִירִי)
וְכֵן יֵשׁ מְקוֹם לִזְמַר בַּנ"ד דְּהַשְׁמִיטוּ הַיּוֹ"ד בְּכַתִּיבָה דְּהַיּוֹי רַק קִיצוּר שְׁמִבְּלִיעִין דְּגִשְׁתָּ
הַחִירִי"ק (אוֹ הַבְּרָה מְמוּצָעַת) בְּמַהֲרֵת הַלְּשׁוֹן וַיַּעֲוִין בִּישׁ"ש פ"ד דְּגִיטִין אוֹת ו' גַּבֵּי וְאַלֶּק
(הו"ד ג"כ בְּבִרְכַת הַמִּים גַּבֵּי שֵׁם בּוֹנִילָא וּבְנַחֲלַת שְׁבַעָה אוֹת ו') דְּמִבְּנֵי אֶרֶץ מְדַבְּרִי דְּאֶרֶץ
אִם כָּל הָעוֹלָם קוֹרִין אוֹתוֹ וְעֵלְקִיל וְכַתְּבַת הַמְּכַוְנָה וְאַלֶּק אֵינּוּ עֵיפּוֹב בְּדָבָר בְּדִיעֵבַד וַיַּעֲוִין
בְּשׁוֹ"ת נַחֲלוֹת אָבוֹת (לְהַגְּאוֹן שַׁעַר הַמְּשַׁפֵּט ס' טז) שְׁהוֹכִיחַ ג"כ מֵהִישׁ"ש דְּשֵׁם גְּדֻלוֹת
וּקְטָנוֹת אֵינָם נִקְרָאִים חִילוּקֵי שְׁמוֹת בְּדִיעֵבַד פִּינּוּ דִּידוּע לְכָל שְׁהוּא שֵׁם אֶחָד לִיעֲוִי' מַה
שְׁפֶתֶתְבִּי לְעִיל סִימָן י') וַיַּעֲוִין ג"כ בְּשׁוֹ"ת דְּבַר שְׁמוּאֵל סִימָן בְּשֵׁם יְהוּדִית יוֹדִיטָא וּבְשׁוֹ"ת
צ"צ (סִימָן רָמָא) וַיַּעֲוִין בְּשׁוֹ"ת מִשְׁהַ יוֹסֵף הַסְּפָרְדִי אַה"ע ח"ב (ס' ב') בְּשֵׁם סוּטִי וַיֵּשׁ
בְּעֲנִין זֶה לְסַתּוֹר וּלְבָנוֹת כִּי דָבָר הַתְּלוּי בְּסִבְרָא יֵשׁ פְּנִים לְכָאן וּלְכָאן אֶבֶל א"צ אֶרִיכוֹת
דַּעֲכ"פ יֵשׁ לָנוּ עוֹד צַד סִפְק לְהַקְל וְא"כ הָא פֶּתַב הַש"כ דִּינֵי ס"ס אוֹת כַּח דְּשַׁלְשָׁה סְפִיקוֹת
מֵהַי אֶף בְּמְקוֹם חֻזְקָה (יעו" ג"כ בְּנוֹב"י אַה"ע סִימָן מד) דְּסִפְק הָרֵאשׁוֹן מְגַרְע לְהַחֲזִיקָה
וַיַּעֲוִין ג"כ בְּשׁוֹ"ת שֵׁב יַעֲקֹב חֵאָה"ע (סוּף סִימָן לג) וְדוּק: (ה) אֶמְנָם כֵּן כָּל מ"ש אֶף אִם
הָיָה הַשְּׂאֵלָה מֵהַשְּׁמַעַת הַיּוֹ"ד בְּשֵׁם הָעֶצְמִי מַכְש"כ בַּנ"ד דְּכַתְּבוּ מִקְוֹדִים שְׁה"ק צָבִי
כְּתִיבּוֹנוּ וְהַשְּׂאֵלָה רַק בְּשֵׁם הַפְּינּוּי פְּשִׁיטָא דִּישׁ לְהַקְל (וּכְמ"ש גַּם כַּת"ר אֶלֶא שְׁלֵא בִּיֵאָר
טַעֲמוֹ) וַיֵּשׁ לְמַצּוֹא טַעַם נִכּוֹן בְּזֵה ע"פ מ"ש הַמַּהְר"א שְׁשׁוֹן (ס' לְמ"ד) (הו"ד בַּכַּה"ת
לְהַדַּב"ח (ס' קכח) וַיַּעֲוִין ג"כ בַּע"נ בְּשֵׁם זוּי) זֶה לְשׁוֹנוֹ עוֹד נ"ל טַעַם נִכּוֹן לְהַתִּיר שְׂאֵם
שְׁנַיִים וְנֵאמַר שְׂשֵׁם זֹהוּי לֹא נִכְתַּב כְּרֵאוּי וְהִי אֶפְשָׁר לִזְמַר דְּמִקְפֶּסֶל הַיּוֹנִי כְּשֵׁלֵא הָיָה
נִכְתַּב אֶלֶא שֵׁם זֹהוּי לְבַדּוֹ כו' אֶמְנָם בַּנ"ד שְׁפַגֵּט כְּתַבוּ וַיִּזְדָּה דְּמַתְקָרִי זֹהוּי א"כ מוֹרָה
שְׂשֵׁם זֹהוּי זֶה שֵׁם לִזְדָּה עֶצְמוֹ כו' לֹא יָבוֹאוּ לְטַעוֹת וְלִזְמַר שְׁהוּא שֵׁם אֶחָד פִּינּוּ דְּקֵאֵי עַל
שֵׁם לִזְדָּה עַכ"ל הַזְּהָב וְהַיּוֹנִי סְבָרְתוֹ כְּעִין מ"ש בְּתִשׁוֹ' הָרֵא"ש פֶּלֶל מ"ה דִּין כ"ה מוּבָא
בַּש"ע (ס' קכח סכ"א) בְּדִילֵג בְּשַׁבָּת יוֹם רְבִיעִי הָיָה כ"א וְהוּא פֶּתַב עֶשְׂרִים הֶגֶט כְּשֵׁר
פִּינּוּ דִּינְדְּעִין דְּרְבִיעִי בְּשַׁבָּת א"א לְהִיּוֹת זוּלַת בְּיוֹם כ"א תְּלִינּוּ בְּטַעוֹת סוּפֵר וְאֶף שְׁהַב"י
שֵׁם פֶּתַב בְּשֵׁם הָעֵיטוֹר (מֵאֶמֶר ח) כָּל שְׁנַיִכְר שְׁטַעוֹת סוּפֵר הוּא כו' אֵינּוּ לְחוּשׁ אֶלֶא בְּגוּף
שְׁמוֹת הַבַּעַל כו' יעו"ש י"ל דְּהַיּוֹנִי שְׁשִׁינָה בְּשֵׁם הָעֶצְמִי מִשָּׂא"כ הִיכָא דְּשֵׁם הָעֵיטוֹרִי נִכְתַּב
כְּהוֹנֵן שְׁפִיר י"ל דְּמוֹרָה גַּם עַל הַפְּינּוּי שְׁשִׁינָה אֶלֶא שְׁנִכְתַּב בַּט"ס וְכַעֲוִין זֶה פֶּתַב הַצ"צ (ס' ס'
קע"ב אוֹת ג') בְּשֵׁם בִּילָא דְּמַתְקָרִיא בִּילְיָא בִּיתִיר יו"ד דִּי"ל דְּשֵׁם בִּילָא מוּכַח עָלָיו
שְׁהוּא ט"ס שְׁרָצָה לְכַתּוּב עַל הַרְגֵשׁ הַיּוֹ"ד שְׂאֶחָר הַלְּמ"ד וְטַעָה וְכַתְּבַת בְּשִׁנּוּי יוֹדִי"ן וְהו"ל
כְּהֵאֵי דוֹינְדָה דְּמַתְקָרִי זֹהוּי שְׁפֶתֶב הַמַּהְר"א שְׁשׁוֹן הַבִּיאוּ הַמְכַמ"א שַׁעַר ג' (סו"ס כה)
דוֹינְדָה מוּכִיחַ וְדוּמָה לְהָא דְּרְבִיעִי בְּשַׁבָּת בְּכָף לִירַח מוּכִיחַ עָלָיו שְׁהוּא ט"ס וַיַּעֲוִין ג"כ
(בַּסִּי רַלד) שֵׁם שְׁהָאָרִיף בְּפֶרֶט זֶה וַיֵּשׁ לְפֶלְפֵל בְּדַבְּרִי אַכְמ"ל דַּעֲכ"פ בַּנ"ד יֵשׁ מְקוֹם

לומר דמשם צבי ניפר דמ"ש אח"כ הרשל הוא ט"ס שהשמיטו היו"ד וזהו האיש שנקרא
הירשל ועפ"ז יש להעיר בכמה מקומות בדברי האחרונים שפסלו בשינה בכתיבת
החניכה ויש לחלק בענין זה כמוכן לכל מעיין מחוקקי אבל א"צ דכ"ז פתבתי ליתר שאת
אבל באמת בנ"ד דיש מקומות שהברתם וחתמתם הוא בפת"ח וע"פ הוראת החת"ס
פותבין פן בלא יו"ד א"כ אף דכל אחד ואחד פותב כפי לשון מדינתו מ"מ הא פתב
הרמ"א (סו"ס קכט) דבדיעבד אם שינה באחד מאלו הדברים פשר והיינו אף שפתב
פלשון מדינה אחרת ג"כ פשר אכן כל זה דוקא באופן כנ"ד שנתב שה"ק פהוגן אבל
אם אין לו אלא שם הלעז ושינה בכתיבתו אף רק בדבר התלוי בלשון המדינות אין להקל
ע"פ דברי רמ"א אלו דכבר האיר עינינו בהלכה זו הגאון האלקי מאור הגולה מהרש"ז
זצ"ל מלאדי בהגהותיו על הרמ"א מובא בפסקי הלכות לנכדו הגאון הקדוש הצ"צ
חאה"ע (דף ד) שפתב על דברי הרמ"א שהם דקדוקי הפינייים אבל שם העצם צ"ל נכתב
פלשון המדינה אפילו לעפב עכ"ל הזהב וכתב ע"ז הצ"צ דשם העצם היינו ודאי אפילו
שם לעז רק שהוא שמו העצמי מעריסה ואין לו שם אחר וכינוי היינו שיש לו שם עצם
כפ"ע רק שמכנים לו זה הפינוי יעו"ש (ובתשובותיו (סימן רלג אות ג) דהביא ג"כ הגהת
זקנו רבן של ישראל ואסביר לה ע"פ סברת המהר"א ששון הנ"ל דשם וידה מעיד ומוכיח
על זוהי פן הקא שה"ק יעיד על הפינוי יעו"ש וכנלפע"ד דבשינוי גמור לא אמרינן
דהשה"ק יוכיח על הפינוי שהוא ט"ס משא"כ בדבר שמשתנה מפת לשון המדינות והוי
שם אחד שפיר יוכיח השה"ק שנהו אף שלא פתבו החניכה פהברת מדינה זו ויען' בצ"צ
סי' קפט אות ה') ועפ"ז יש לפקפק קצת בדברי הגאון רח"כ בתשו' ס"ד (שהזכיר גם
רו"מ במכתבו והבאתיו ג"כ בקונטרס חקי השם דין ז) בענין צינא צענא שהקיל ע"פ
דברי הרמ"א אלו יעו"ש והא השינוי בין צינא לצענא הוא בשמה העצמי (וגם דברי
הרמ"א נראה שרבינו חיים פהו שם מפרש קצת באופן אחר דהיינו באין ידוע לשון
המדינות) ויען' ג"כ בט"ג שנ"א ס"ק ח שהביא דברי תשו' יריעות האהל (סי' טז) שהביא
בשם חכם אחד היתר בשעת הדחק על שינוי בשם אידיא פי השמות אלו לועזות הן ואין
מדקדקין בקריאתן והמחבר שם (סי' יז) השיב על זה דגם בשמות לעז פסול פשיש שינוי
במבטא והט"ג דחק לישוב דברי החכם ובאמת הדבר פשוט דגם בשם לעז פוסל שינוי
במבטא יעו"ג"כ בשו"ת מקתם לדוד (סי' ט) (הו"ד בשו"ת חיים ושלום ח"א להגאון
מהר"ח פאלאגי זצ"ל סי' לא) שכתב ג"כ דגם בשמות שהם בלשון לעז יש לילך בהם
על צד ודרך דקדוק שלא יהיה שיטי השם יעו"ש ואפשר פונת החכם דהיינו בשם לעז
שאינו שם עצמי אין מדקדקין בקריאתן כ"כ משום דעיקר השם מורה על הלעז שאינו
עצמי שנהו וכמש"ל אלא דמלשון היריעות האהל שהעתיק הט"ג נראה דלא היה לה
אלא שם אידיא א"כ א"א לפרש פן, סוף דבר דעכ"פ בנ"ד שכתבו צבי שפיר יש להקל
בדיעבד במה שכתבו הרשל כמש"ל: (ו) עוד יש מקום להוסיף תבלין בטעמו של דבר
דאף להפוסלין בחסר יו"ד הנקוד היינו בשם עצמי אבל אם נכתב שם הקודש העיקרי
פתיקונו ורק בהפינוי לא נכתב הנקוד שפיר דמי ע"פ דברי המהר"י בן לבספר ג' (סימן
ט) (הו"ד בדב"ח שעה"ת סי' כח) זה לשונו אין ספק כי בין הספרדים צריף להזהר
לכתוב הג' אותיות שהם יו"ד וי"ו אלה שהם אמות לכל האותיות והם במקום הנקודות
לפי שבלשון הלועז אנו מדקדקין בזה לכאורה היה נראה דנהי דלכתחלה צריף להזהר

אָבֵל בְּדִיעֵבֶד מֵהַ שְׁעֵשֶׁה עֲשֵׂה וְהִרְאָהָ לְזֶה מֵהָ דְכָתֵב הָרִיב"ש (סִימָן נז) בְּאוֹתוֹ הִגִּט הַפְּתוּב הַדְּרָה בְּמִקוֹם פְּלוּנִי וְאִח"כ נֹדַע הַדְּבָר שֶׁבִּשְׁעַת נְתִינַת הִגִּט לֹא הִיְתָה בְּמִקוֹם פְּלוּנִי וְהַשִּׁיב שֶׁאֶפְשָׁר לְהַקְלֵם מִשׁוּם שְׂנוּכֵל לֹאמֵר הַדְּרָה מְלַעִיל ר"ל שֶׁהִיְתָה דְרָה בְּאוֹתוֹ מִקוֹם מְקוֹדֵם וְכִיּוֹן דְּכֹן בִּנ"ד גְּמִי פִּיּוֹן דְּלֹא נִכְתַּב א' אַחַר הַפ"א וּמְצִינֵן לְמִיקְרֵי בֵּא' מֵהַנְּקוּדוֹת יֵשׁ לָנוּ לְהַקְלֵם וְלֹאמֵר דְּלֹא טְעִי אִינְשֵׁי לֹאמֵר שֶׁאִינָהּ זֹאת הָאִשָּׁה כּו' אֲלֵא יִקְרָאוּ עֵיקָר הַנְּקוּדָה בְּאִנְפֹּן מְסֻפִּים לְשִׁמָּה כּו' וְכֵד מְעִינֵינוּ שֶׁפִּיר אֲשַׁפְחָנָא דְאִין הַנְּדוֹן דּוּמָה דְהֵתֵם שְׁאֵנִי כּו' פִּיּוֹן דְּמִשְׁמַע הָכִי וְהָכִי הוּא"ל כְּאֵלוֹ לֹא נִכְתַּב וְאִפ"ה אִין לְפִסּוּל הִגִּט פִּיּוֹן דְאִיכָּא מְרַבְּנוּתָא דְנוֹקָא מְקוֹם הָעֵמִידָה אִינְצִטְרִיָּה וּמְקוֹם הַדְּרָה א"צ אָבֵל בִּנ"ד אִם נֹאמֵר פִּיּוֹן דְּמִיקְרֵי הָכִי וְהָכִי הוּא"ל כְּאֵלוֹ לֹא נִכְתַּב הַשֵּׁם א"כ לֹא נִכְתַּב שְׁמָה בְּגִט וְהוּי וְדֵאִי פִּסּוּל אֶפִּילוּ בְּדִיעֵבֶד עַכ"ל הַזֶּהב (וּבְעֵיקָר דְּבָרֵינוּ צְרִיכִים לַמּוֹד בְּעִיּוֹן לְהַרְוֵאָה בְּדְבָרֵי הָרִיב"ש עֲצֵמוֹ שֶׁכְּתַב לְהַדְיָא אֶפִּילוּ לְהַמְחִמִּירִין חֶסֶר שֵׁם עִירוֹ ג"כ כְּשֶׁר פִּיּוֹן שֶׁיְכוּלִים לְקַרְוֹתוֹ כַּהֲגוֹן וְכָבֵר תְּמָה שֵׁם בְּזֶה הַגְּאוֹן דְּבָרֵי חֵיִים יַעו"ש מ"ש וְאִכְמ"ל) א"כ לִפ"ז דְּנוֹקָא כְּשֶׁאִין לָהּ רַק שֵׁם זֶה שֶׁנִּחְסַר הַנְּקוּדָה שֶׁיִּיָּד לְפִסּוּל אָבֵל בִּנ"ד שֶׁכְּתַבוּ שֶׁה"ק כַּהֲגוֹן וְרַק בְּהַפְּיּוּנֵי חֶסֶר אוֹת הַנְּיָקוּד דַּע"כ פ' שֶׁיְנִוֵי הַשֵּׁם לֹא הוּי פִּיּוֹן דְּמְצִינֵן לְמִיקְרֵי בֵּא' מֵהַנְּקוּדוֹת שֶׁיְסֻפִּים לְשִׁמּוֹ וְלֹא הוּי אֲלֵא כְּאֵלוֹ לֹא נִכְתַּב כָּלֵל הַפְּיּוּנֵי דִּישׁ לְהַכְשִׁיר בִּשְׁה"ק לְחוּדֵי וְכַמ"ש הָרַמ"א ס"א דְּכַש"כ אִם כְּתַב עֵיקָר הַשֵּׁם לְבַד דְּכָשֶׁר וְאִין לְהַקְפִּיד עַל הַפְּיּוּנֵיִים כ"כ (וּכְעֵין זֶה פְּתַב הַצ"צ (סו"ס רח) ע"פ דְּבָרֵי הָרִשְׁב"ץ הַמּוֹבָא בְּב"י דְּכָל כְּתַב בְּבִלְבּוֹל הוּי כְּמוֹ שֶׁאִינוֹ וְלִפְלֵא שְׁלֵא הִבִּיא מִדְּבָרֵי הָרִיב"ל וְהִרְיָב"ש גַּם מִדּוּעַ לֹא הִזְכִּיר פִּי הַכְּנֵה"ג (סִי' קַחַח הַגַּב"י אוֹת נב) דַּמ"ש הָרִשְׁב"ץ כְּמִי שֶׁאִינוֹ הִיְנֵנוּ דְהוּי כְּשֶׁיְנֵה שֵׁם עִירוֹ אֲכֹן (בְּסִי' קַצַּז אוֹת ו) הִבִּיא ג"כ פִּי הַכְּנֵה"ג יַעו"ש שֶׁכְּתַב לְצַדֵּד כְּעֵין זֶה וּמִצַּד כֹּן פְּלוּנִי יַעו"ש וְאִכְמ"ל): (ז) וּמַעֲתָה נִדְבָר מִשְׁאַלְהַ הַשְּׁנֵיהַ שֶׁכְּתַבוּ בְּגִט שֵׁם הַנְּשִׁתְמַקַּע ג"כ יִפֶּה כְּתַב רו"מ דִּישׁ לְהַכְשִׁיר בְּמִקוֹם עֵיגוֹן בְּפִרְט בְּשֵׁם אֲבִי הָאִשָּׁה וְהִיָּה נִקְרָא לְתוֹרָה בְּרוּף יְהוּדָה דְהוּי כְּמוֹ שֶׁנִּקְרָא בְּרוּף לִיב זַת"ד, הֵן אֵמֶת דְּמָה שֶׁהַקְּרוּבִים וְעוֹד אֵינָהּ אֲנָשִׁים יוֹדְעִים שֶׁשֵּׁמוֹ הִיָּה בְּרוּף לִיב אִף דְלִדְעַת כְּמָה פּוֹסְקִים אִין לוֹ דִּין נְשִׁתְמַקַּע רַק בְּנְשִׁתְמַקַּע גַּם מִיְדִיעָה יֵשׁ בְּזֶה מְקוֹם עֵיּוֹן קִצַּת מִדְּבָרֵי הַב"י שֶׁכְּתַב בְּשֵׁם הַקְּוֹנְדְּרִסִים גְּבִי חֵיִים שֶׁקוֹרִין אוֹתוֹ רַק בִּיבְנֵט דָּאִם כְּתַב גַּם שֵׁם חֵיִים אִינָהּ מְגוֹרְשֵׁת דְהַכֵּל יוֹדְעֵין דְשִׁמּוֹ חֵיִים מִשׁוּם דְּבִיבְנֵט הוּא פִּי' שֶׁל חֵיִים יַעו"ש ט"ג שֶׁא"ב ס"ק י"ז וַיַּעַן' בְּב"ש שֶׁנ"ש גְּבִי שְׁמָחָה וּוְרִיידָא וְדְבָרֵינוּ נּוֹבְעִים מֵהַלְבוּשׁ סִי"ח אֲלֵא שְׁלֵא הָעֵתִיק תִּנְיַת גַּם דְּבִלְבוּשׁ מְבוֹאָר דָּאִם כְּתַב גַּם שְׁמָחָה פִּסּוּל דְכִיּוֹן דְנְשִׁתְמַקַּע מִמְּנָה הָרִי הוּא שֵׁם אַחַר לְגַבֵּי דִינְדָה יַעו"ש וּבְשׁו"ת בְּגִדֵי יֵשַׁע אַה"ע (סִי' כ) אִף דְּבִידיַעָה לֹא נְשִׁתְמַקַּע מ"מ מְקַרֵי נְשִׁתְמַקַּע וְעַפ"ז לֹא הִיָּה מְהַיָּי ג"כ מֵהַ דְעָלָה לְתוֹרָה בְּשֵׁם בְּרוּף יְהוּדָה (יַעו"ש בִּיש"ש פ"ד דְּגִיטִין סִי' כד) לְעַנְיָן פְּיּוּנֵי שֶׁל לִיב שְׁלֵא יְהִיָּה מְקַרֵי נְשִׁתְמַקַּע יַעו"ש ג"כ בְּט"ג לְק"ש סכ"ת גְּבִי אַבְרָהָם לְבִי דְבַקְרִיאָה נְשִׁתְמַקַּע שֵׁם הִירְשׁ וְכְתַב דְּמִתְקַרֵי אַבְרָהָם הִירְשׁ פִּסּוּל יַעו"ש (וּבְס"ע לְגֵה) וַיַּעַן' ג"כ בְּשׁו"ת צ"צ (סִימָן רז) גְּבִי פְּיּוּנֵי בְּעַר שֶׁנְשִׁתְמַקַּע (אֲלֵא דְהֵתֵם גְּרַע שֶׁהִיָּה נִקְרָא בְּכִינּוּי אַחַר בְּעֵנִיא) יַעו"ש שֶׁהִבִּיא ג"כ דְּבָרֵי הַלְבוּשׁ סִי"ח וְלִפְלֵא שְׁלֵא הִזְכִּיר מִדְּבָרֵי הַט"ג גְּבִי אַבְרָהָם הִירְשׁ דְּפּוֹסֵל ג"כ וְאִין לְהַאֲרִיף בְּדְבָר שֶׁכָּבֵר דְּבָרוֹ בְּזֶה כָּל גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים דְּבְמִקוֹם עֵיגוֹן יֵשׁ לְהַקְלֵם יַעו"ש ג"כ בְּרַד"ךְ בֵּית ד' (וְגַם הַט"ג שֵׁם בְּכִינּוּי הִירְשׁ כְּתַב בְּבִיאורוֹ דְּבְמִקוֹם עֵיגוֹן גְּדוּל אִין לְהַחְמִיר אִם יְדוּעַ שֶׁשֵּׁם הָעֵרִיסָה הִיָּה

אברהם הירש וכ"כ בשו"ת בגדי ישע שם (יעו' ג"כ בפת"ש (ס"ק נד) ובבניאורו לסה"ג
סי' יט אות ב') וכן דעת הגאון דברי חיים בשער שינוי השמות (סי' יב וסי' יז) דשם
שלא נשתמע בידיעה ונכתב פינן דיודעין שנה שמו בנדאי הוי ספירת דברים יעו"ש
שהאריה ומסיק דבמקום עיגון ודחק וכה"ג יש להכשירו אפילו נכתב שם הנשתמע
תחלה ומכש"כ פשפכת שם הנשתמע רק בשם מתקרי הגם דלא שינה לשון דמתקרי
במה שאינו נקרא בו עתה מ"מ י"ל דכוננתו שהיה נקרא בו וכמבואר בג"פ יעו"ש ובמ"ש
ג"כ בסוף ספרו בשעה"ת על דברי חא"ש (סי' נה וסי' קמא) ויען' מ"ש בקו' חה"ש (דין
כ' כה לח נב) ויען' ג"כ בס' חיים ושלום ח"ב אות צ' קיז א' דיה אלא שפכת בשם
המהר"ש הלוי דכל שידעו משם זה אביו ואמו וקרובו לא מיקרי נשתמע ויש לצרף ג"כ
דעת הפוסקים המכשירין לגמרי בשם הנשתמע יעו' תשו' מהר"מ מינץ (סי' סד) המובא
ג"כ בב"ש ש"נ אות ב' ובפ"ט אם נשתמע שם הראשון (דמעריסה) דהב"י פתב דמדברי
מהרי"ק שורש פ"ו נראה קצת שאעפ"י שאינו נזכר כלל בשם הראשון כותבין אותו
בגט לעיקר ויען' בהגהת משנה למלך פ"ג מהלכות גירושין הלכה יג (נדפסה תשובתו
באנרף בסו"ס עזרת נשים וצע"ק במ"ש שם ד"ה אם לחשה) ובשו"ת פ"ח מטה אהרן
ח"א (סי' כה): (ח) ולפע"ד יש מקום לומר בדרף החידוד קצת דיש הכרח דשטת רש"י
פדעת המהרי"ק דשם הראשון מלידה אף שנשתמע הוי עיקר וכותבין אותו תחלה ואף
אי נימא דגם שם הלידה אם אינו נקרא בו מפסיד הגט אבל עכ"פ לא הוי אלא פסולא
דרבנן דהא גבי ההיא דהו קרו לה נפאתה אגיל סהדי כתוב תפאתה דאמרינן עשו עדים
שליחותן (גיטין סג ע"ב) פרש"י נפאתה כף שמה וכתבו תפאתה טעו בשמה דכל הרואה
יתמה מה חידוש רש"י בזה ולדעתי הענייה י"ל דלשון רש"י מורה פשיטת המהרי"ק
וחידוש דלא נימא דשם העריסה היה תפאתה והו קרו לה רק נפאתה תה ואפ"ה פסול
משום דנכתב שם הנשתמע ולהכי פירש נפאתה כף שמה שנהו שם הראשון שלה תפאתה
טעו בשמה שלא היה לה שם זה תחלה דאי הוי שם זה מעריסה הוי עיקר אף שנשתמע.
או י"ל באופן אחר לשטת הסוברים דאף שם הראשון פשנשתמע פסול בגט מ"מ אף
דפסול מן הדין לא הוי אלא פסולא דרבנן גם לשיטה זו ולהכי בא רש"י לאפוקי דאם
היה שם הראשון תפאתה אף דג"כ פסול משום נשתמע מ"מ בכג"ז לא הוי אלא פסולא
דרבנן והא הש"ס מייירי בפסול דאורייתא דקאמר רבה מי קאמר להו פתובי חספא
והבו להו ולא עשו עדים שליחותן אבל בפסולא דרבנן הא מדאורייתא עשו עדים
שליחותן והיינו פדעת הרדב"ז ח"ד סוף (סי' פה) שכתב ויש לומר דאי נכתב גט פשר
מה"ת אע"פ שהו פסול מדקדוקי הסופרים הרי כבר עשו העדים שליחותן שפבר פתבו
גט פשר מה"ת עכ"ד (אבל לא כן היא שטת הב"י ריש (סי' קכב) יעו"ש בב"ש ס"ק א'
ותו"ג ס"ק ב) וע"פ הנחה זו פדעת רש"י דא' משני פנים הוא דשם העריסה אף שנשתמע
הוי עיקר לכותבו בגט ואף אי נימא דפוסל לא הוי אלא פסולא דרבנן נמצא דבשם
אביהם דיש דעות דאף אי שינה בהם פשר ה"הדעת בעל העיטור ודעת חכם אחד בשו"ת
ב"י דיני גירושין (סי' ט') ודעת השואל בפסקי מהרא"י (סי' קל"ח) ד"ה ואשר כתבת
עמיתי (יעו' ג"כ שם (סי' קפד וסי' קצז) ות"א (שם בתה"ד סימן רכח) ודעת העה"ג וסי'
נה) (וכמה קולמוסין נשתברו בזה יעו' לחתנו הצ"צ (סי' פג) ותשובת פנסת יחזקאל
(סימן ע') ותשובת תולדות יצחק (סימן ד') ותשובת נוב"י (סימן פט) ותשובת רעק"א

(סי קטז) וצ"צ הַחֲדָשׁ (סי קצג קצד) וְעוֹד בְּכַמָּה דְּוֹכְתֵי וּאֲכַמ"ל): (ט) וּלְזֹאת אַף אִם
נִחְלִיט דְּלִמְחֻמֵּירִין בְּשִׁינָה שְׁם הָאָב בְּטֵל מֵה"ת וּכְדַעַת הַב"ח וּכ"ד הַמְשַׁפֵּט צָדֵק ח"ב
(סי ד') (הו"ד בכנה"ג הגט"ו סי קכט אות לג) וּכ"נ דַּעַת הַגָּאוֹן מְהֵר"י בְּנֵר דְּוֹד בְּסִפְרוֹ
דְּבַרֵי אֲמַת קוֹנְטְרָס יא (סי ח') וּכ"כ בְּשׁו"ת תּוֹדַת שְׁלֹמִים סִימָן א' דְּשִׁינוּי שְׁם אָבִיָּה הַגֵּט
בְּטֵל הו"ד בצ"צ (סי קסד אות ד) (וקע"ה אות ג וסי קצג) אֲלָא שְׁהֵבִיא שְׁם דַּעַת הַג"פ
דְּאִינוּ פְּסוּל אֲלָא מְדַרְבְּנָן וְאִין לוֹמַר דְּמִשּׁוּם דְּנִמְצָא מְכַשִּׁירִין לְגַמְרֵי בְּשִׁינָה שְׁם הָאָב
ע"כ אִפִּי הַמְחֻמֵּירִין לֹא פְּסָלוּ אֲלָא דְּרַבְּנָן וְכַעֲיִן דְּבַרֵי הַש"ס (שְׁבַת קֵלֶת א) דו"א דְּמַצִּינוּ
בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת דְּלַדְעָה א' פֶּשֶׁר וְלִהְשִׁנֵי אֲסוּר מֵה"ת יְעוֹ בַב"י אה"ע (סי קכ) וּב"ש שְׁם
ס"ק ח' דְּלַדְעַת הַרְמַב"ם נִשְׁתַּמֵּק יְכוֹל לְגַרְשׁ ע"פ פְּתַב וּלְדַעַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש הַגֵּט בְּטֵל
מֵה"ת יְעוֹ"ש וְלַעֲנִין חֲשֵׁשָׁא דְּשִׁאֲלָה בְּעִגּוּנָה יְעוֹ"ש כ"כ חוֹשֵׁן מִשְׁפָּע (סי סה) וְתַשׁוּ"ג א"ו"ב
(סי כא) שְׁהֵקִילוּ וְעכ"ז לַדַּעַת הַמְחֻמֵּירִין נִרְאָה דְּחֲשֵׁשָׁא דְּאוֹרֵייתָא הוּא וְכַדְנִרְאָה מִדְּבַרֵי
הַתּוֹס' יְבָמוֹת (קכ ע"ב) סוּד"ה פְּלִי וְכוּן לַעֲנִין מְגוּנֵי יְעוֹ רִיב"ש (סִימָן שַׁעֲט) וּב"ש
(סי יז ס"ק ב') דְּדִינָא דְּאוֹרֵייתָא הִיא וְעכ"ז יֵשׁ חוֹלְקִין בְּש"ס שְׁם יְבָמוֹת (קכ ע"ב) וְיַעֲנִין
מ"ש בְּחֻבּוּרֵי מִנ"מ אה"ע (סי ד') וּכ"ד הַגָּאוֹן בֵּית מְאִיר בְּתַשׁוּ"ר עַק"א (סי קיט) דְּשִׁינָה
שְׁם אָבִיו הוּא בְּכָלֵל הָעֲנִין הַג' שְׁפַתְבַּ"ם פ"א מֵה"ג ה"א דְּבְטֵל מֵה"ת יְעוֹ"ש מ"מ
כ"ז בְּשִׁינָה מְמַשׁ לְשֵׁם אַחֵר אָבֵל אִם פְּתַב שְׁם הָעֲרִיסָה שְׁנִשְׁתַּמֵּק דְּלַפְמִש"ל (אוֹת ת)
אִפִּילוּ בְּשָׁמוֹת אִישׁ וְאִשָּׁה לֹא הָיוּ אֲלָא פְּסוּלָא דְּרַבְּנָן א"כ לַעֲנִין שְׁם אָבִיהֶם שְׁפִיר יֵשׁ
לְצַדֵּד דְּהָיוּ כְּסַפִּיקָא דְּרַבְּנָן פִּינּוֹן דִּישׁ מְכַשִּׁירִין אִפִּי בְּשִׁינוּי גְּמוּר (וּבַפְּרָט בְּשֵׁם אָבִי הָאִשָּׁה
דְּקוֹל טְפִי מִשְׁם אָבִיו דְּאִיפָּא נְמִי דַּעַת הַרְאֵנ"ח ח"א סי יא) וְאִפְּשֵׁר דְּזֵה טַעְמוֹ שֶׁל הַסֵּדֶר
אֲלִיָּהוּ בְּתַשׁוּבוֹתָיו לְסוּף סִפְרוֹ (סִימָן יד) (הו"ד בצ"צ סי ר' אוֹת יא) דְּאִין לְפִסְלוֹ
בְּכַתִּיבַת שְׁם הַנְּשִׁתַּמֵּק אֲלָא בְּשֵׁם עֲצָמוֹ שֶׁל הַמְּגַרְשׁ וְהַמְתַּגְרֶשֶׁת אָבֵל בְּשֵׁם אָבִיהֶם לֹא
(וּכ"נ דַּעַת הַצ"צ בְּעֲצָמוֹ שְׁם אֲלָא דְּסוּתֵר קֶצֶת דְּבַרְיוֹ אַח"כ בְּסו"ס ר"ז דְּכַתְבַּת וּבַפְּרָט
שֶׁהוּא בְּשֵׁם אָבִיו וְעכ"ז פּוֹסֵל שְׁם בְּתַחֲלַת דְּבַרְיוֹ אִם נִשְׁתַּמֵּק לְגַמְרֵי) וְלַפְמִש"ל נִרְאָה
לְצַדֵּד בְּזֵה הַהִיתֵר מִטַּעַם סְפִיקָא דְּרַבְּנָן וְאִף אִי נִימָא דְּמִיָּרֵי הֵתָם אַף בְּשֵׁם הַשְּׁנִי שְׁנִשְׁתַּמֵּק
(וּכְשֵׁאִינוּ שְׁם הָעֲרִיסָה לֹא שִׁיָּיָהוּ הָאִי טַעְמָא שְׁפַתְבַּתִּי) ג"כ יֵשׁ מְקוֹם לוֹמַר בְּטַעְמוֹ שֶׁל
דְּבַר דְּבָשֵׁם אָבִיהֶם לֹא נִפְסַל נִשְׁתַּמֵּק דְּבַעֲיָקֵר דִּין נִשְׁתַּמֵּק הַשֵּׁם אִי בְּטֵל מִדְּאוֹרֵייתָא יֵשׁ
מְקוֹם עֵינּוֹן גְּדוֹל וְכִמוֹ שְׁפַלְפְּלוּ בְּזֵה כָּל גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים יְעוֹ"ש ג"כ בצ"צ (סי רְמֵז רמ"ח)
מֵה שְׁהֵאָרִיָּה בְּזֵה וּבִס' דְּבַרֵי חַיִּים שְׁעַר שִׁינוּי הַשָּׁמוֹת (סִימָן יב) הֵבִיא ג"כ פְּמָה דַּעוֹת
בְּזֵה וְעכ"פ י"ל דְּסַפִּיקָא הָיוּ אִי בְּטֵל דְּאוֹרֵייתָא אוּ דְּרַבְּנָן נִמְצָא דְּבָשֵׁם אָבִיהֶם הָיוּ כִּס"ס
בְּדְאוֹרֵייתָא וְסַפֵּק א' בְּדְרַבְּנָן (וְכַעֲיִן שְׁפַתְבַּת הַשֵּׁם"ק (סי רה) מוּבָא בִש"כ יו"ד (סי פג
ס"ק טו) וְדִינֵי ס"ס (אוֹת טז) וְעַפ"ז צַע"ק דְּבַרֵי הַשְּׁעַר אֲפָרִים חֲשׁוּבָה י"א יְעוֹ"ש וּבְתַשׁוּ"ר
רַעַק"א סִימָן ו' וְדו"ק) דְּלִמָּא נִשְׁתַּמֵּק לֹא הָיוּ אֲלָא פְּסוּלָא דְּרַבְּנָן וְשׁוּב גְּבִי שְׁם אָבִיהֶם
הָיוּ סְפִיקָא דְּרַבְּנָן דְּלִמָּא פְּדַעַת הַמְכַשִּׁירִין דְּאִינוּ פּוֹסֵל בּוֹ שִׁינוּי פְּלָל וְכַמִּש"ל: (י) הֵן
אֲמַת דִּישׁ לְפַקְפֵּק דְּקִשָּׁה לְצַרְרָה לִס"ס דַּעָה שְׁלָא הוֹנְכָרָה בִש"ע יְעוֹ"ש בַּמ"ש הֵרַב בְּעֵי חַיִּי
בְּחֻלְקַ עַץ הַדַּעַת (הו"ד בְּעֵינּוֹן זוֹכֵר לְהַגָּאוֹן הַחֲכָם חִיד"א זצ"ל מְעַרְכַת (הס' אוֹת לב) דְּאִין
לַעֲשׂוֹת סַפֵּק בְּדְבַר שְׁנִקְבְּעָה הֶלְכָה בִש"ע יְעוֹ"ש ג"כ בַּפְּרָמ"ג פְּלָלִי או"ה אוֹת ו' (וּבְסִי':
קַה בַּמ"ז ס"ק א) וּבְכָלֵלִי (ס"ס שפ"ד) מְחוֹדְשִׁים ג' וּבַלְב"ש ח"ד ס"ק כ' וְל"א וּבְאוֹרִים
וְתוֹמִים בְּקִיצוֹר תְּקַפּוּ כֵהֵן (סי עה) מ"מ מַצִּינוּ לְפַעְמִים שְׁצִירְפוּ דַּעָה הַמוּבָא בַב"י לִס"ס

כמ"ש פמה אחרונים ביו"ד (סי' מב) לצרף ספק דחסרה המרה פשרה לס"ס אף שלא הונכרה הדעה בש"ע ויען' ג"כ בבית מאיר (סי' קצד) שמצרף שם דעת הרמב"ם (פ"ה מהא"ב הי"ג) דאפשר לפהמ"ק בלא דם וקמחשניב לה לספיקא דפלוגתא יעו"ש ובפרט במקום עיגון היכא שהעגונה ילדה ורדופה להנשא דמצינו דיש לסמוך על דברי היחיד יעו' חלקת מחוקק (סי' יז ס"ק לא) מ"ש בשם המ"ב דהביא ראי' ממשנה עדיות ומ"ש הוא יעו"ש עכ"פ כש"כ הוא דיש לצרף בכג"ז אף דעת יחיד לס"ס וכ"ז לרוחא דמלתא דבאמת יש לנו בנ"ד פמה ספיקות להיתרא א' דלמא פדעת המקילין לגמרי בנשתקע ודלמא פדעת הב"י במהרי"ק דשם העריסה הוי עיקר אף בנשתקע ודלמא פדעת המקילין דאם לא נשתקע בידיעה לא מיקרי נשתקע (אכן באמת נראה דגם המהרי"ק מיקרי שנודע קצת משם העריסה) יעו' ג"כ בס' דברי אמת קונטרס (יא סי' ט) שהביא ג"כ דעת הפרח ששון (דף נ) דאין איסור לכתוב שם הנשתקע בגט לטפל הואיל וכל קרוביו ובני משפחתו מפירין אותו בשם זה וכיוצא בזה דקדק מהר"א אלפנדרי (סי' יג) מדברי מהרי"א בכתביו (סי' רי"א) וכ"כ בס' תורת חסד (סי' דז) וקרוב לזה פתב מהר"ר חסון הו"ד בס' מקור ברוך (סימן ט) (יעו"ש בדב"א מה שתמה על הג"פ גבי גרשון גרשם שפסק דיקתבו גרשון דמחקרי גרשם אף דנשתקע שם גרשם ולפלא שלא הביא מדברי הב"ש שני"ב דשמות הדומין זה לזה הוי פאלו לא נשתפח) ואת"ל להחמיר גם בהנהגה האופנים דלמא פדעת המקילין בנשתקע שם אביהם ובפרט באבי האשה ועוד הא פתב ר"מ דאמו קראתו לפעמים ברוך ליב וגם קצת אנשים בדרך לצנות והוי זה ג"כ צירוף להיתרא דאף דדעת הדב"מ ת"א וסימן נו) דבשביל איש או אשה או שנים שקורין בו אינו יוצא מידי נשתקע מ"מ הגאון ג"מ (סי' מז אות כ) (הו"ד בס' שדי חמד מערכת גט סימן מא אות ו) חלק עליו והוכיח דכל שיש מי שקורא אותו בתדירות באותו שם לא חשיב נשתקע ויש לכותבו בגט ומכש"כ שאין לפסול הגט בשביל מה שנכתב והביא שם גם דברי הרב משנת ר' אליעזר ח"ב (סימן לא) דהוכיח מדברי הקונטרסין ומהריק"ש דאם יש שום אדם שקורא באותו שם לא תשיב נשתקע א"כ אף דהכא לא קרא אותו א' בתדירות יש מקום לומר דמה שפמה אנשים קראו אותו לפעמים הוי פאחד בתדירות ונחזיא לאצטרופי לשאר צדדי היתר להתירה מפבלי העיגון ועלינו יערה רות הבורא להשיב פדת וכחזרה: ידידו משה נחום ירושלמיסקי אבד"ק קאמינקא וכעת האבד"ק אסראלענקא והגליל.

שער הרביעי שער הטהרה ובו ג' סימנים סימן יד תשובה לכבוד הרב המנופלג בתורה הישיש וכו' מוהר"ריקותיאל זלמן נ"י המודה לצדקה במעדוועדובקא פלוך קיעב. בענין אשה שיש לה מורסות באם ואינה יכולה לטהר עצמה לבעלה.

בדבר שאלתו באשה רפה בשנים שאינה יכולה לטהר א"ע לבעלה זה פמה שנים פי תיכף אחר טבילתה מוצאת פתמים וכן בעת בדיקתה בימי ספירתה קשה לה לטהר עצמה שמוצאת בכל פעם פתמים על עד הבדיקה וכבר עסקה ברפואות והרבה רופאים הסכימו לדעה אחת שיש לה אבעבועות ומורסין שקורין בלאטירען על האם ומזה באים הפתמים ויש לה נסת לא פחות מחודש בין ראיה לראיה ולפעמים מאחרת לראות בסוף הי שבועות ובוכת במר נפשה למצוא לה היתר לטהרה לבעלה, והנה בענין נאמנות הרופאים פבר האריכו בזה אדירי התורה ארזי הלכנון וכתבתי בענין זה ג"כ בחבורי

בְּרַפְת מִשֶׁה קוּה"ת (ס"י טו) וְכַתְּבִיתִי ג"כ בְּשֵׁם חֲכָם אֶחָד דָּאֵף אֵי נִימָא שְׂאִין סוּמְכִין עַל הָרוּפְאִים הֵיִינוּ רַק בְּמָה שְׂאוּמְרִים מְאֻמְד דְּעַתָּם וְחֲכָמְתָם אֲבָל בְּמָה שְׂעֵינִים רוּאוֹת (ע"י פְּלִי הַבְּטָה שְׁנַתְּחַדֵּשׁ בְּדוֹרְנוּ) פְּשִׁטָּא דְנֶאֱמָנִים הֵם, אַח"ז רְאִיתִי שְׁגָם מְרֹן הַגְּאוֹן שֶׁר הַתּוֹרָה מְלוּיָבֵאוּנוּעֵשׁ בְּסִפְרוֹ צ"צ פְּתַב סְבָרָא זֹו יַעו"ש (בְּסִימָן קַמַּח אוֹת ד) שְׁפַתְב לְהִדְקָא וְעוֹד זֹאת וְהוּא הָעֵיקָר דְּהָא בִּנ"ד אוּמְרִים הָרוּפְאִים שְׂרָאוּ בְּעֵינֵיהֶם מִמֶּשׁ שְׂיֵשׁ לָהּ מִפְּה לְכֹן אֵף לְמ"ד שְׂאִין סוּמְכִין עַל הָרוּפְאִים זֶהוּ כְּשִׂאוּמְרִים כֹּן ע"פ חֲכָמְתָם וְשִׁיקוּל דְּעַתָּם שְׂאִין זֶה וְדַאי אֲבָל מָה שְׂרָאוּ בְּחַוֵּשׁ פְּשִׁטָּא שְׂאִין שְׂיֵיךְ זֶה יַעו"ש וְכ"כ בְּשׁו"ת דִּב"ת ח"ב (סִימָן עז) דְּכִשְׁהַמִּילְדַת אִמְרָה שְׂרָאֲתָה בְּרֵאִיָּת עֵינִים מִמֶּשׁ שְׂיֵשׁ לָהּ מִפְּה כּו' וְדַאי נֶאֱמָנֵת יַעו"ש בְּטַעְמוֹ כִּמ"ש הֶרֶב ש"א (וִיעֵן) ג"כ בְּשֵׁב יַעֲקֹב חִיו"ד (ס"י לו) וּבִתְשׁו' חַת"ס (סִימָן קַעג) וּבִתְשׁו' צ"צ סו"ס קִיט) וְכֹן מָה שְׁפַתְבִּיתִי בְּחַבּוּרֵי שָׁם (ס"י כב) לְחַדֵּשׁ דְּהִיכָא דְשִׁנֵּי רוּפְאִים כֹּנוֹנוּ דְּבִרְיָהֶם זֶה שְׁלֵא בְּפִנֵּי זֶה כ"ע מוֹדִים דְּנֶאֱמָנִים ע"פ דְּבָרֵי הַש"ס (גִּיטִין יט) מְצֵאתִי ת"ל שְׁקַדְמֵי בְּזֶה הַצִּמְח צִדְקָא שָׁם אוֹת ז', עכ"פ לְפִי הַנְּחָה זֹו דִּידוּעַ דֵּיִשׁ לָהּ מִפְּה אִם כֹּן פְּתָמִים פְּשִׁטָּא דְתוֹלָה בָּהּ בְּכָל עֲנָן כְּמִבְּנוֹרָא בְּמֶרְדְּכִי וּבְרַמָּ"א ס"ה אֲלָא אֵף מָה שְׂמוּצָאת בְּבִדִיקַת הָעֵד הָא בְּאִשָּׁה שְׂיֵשׁ לָהּ נֶסֶת מְבֹנָרָא שָׁם בְּרַמָּ"א דְתוֹלָה שְׁלֵא בְּשַׁעַת וְסִתָּה אֵף שְׂאִינָה יוֹדַעַת בְּנֻדָּי שְׂמַפְתָּה מוֹצִיאָה דָּם וּבִנ"ד הָוֵי פִּיִּשׁ לָהּ נֶסֶת שְׂאִינָה רוּאָה בְּפַחוֹת מְחַדֵּשׁ כְּמִבְּנוֹרָא וּבְסִימָן כִּפוֹ ס"ג) (ס"י קִפז ס"ק יג) וִיעֵן מ"ש בְּחַבּוּרֵי שָׁם אוֹת ח' וִיעֵן ג"כ בְּשׁו"ת דִּב"ת ח"ב (ס"י עב) שְׁפַתְב ג"כ דְּכָה"ג מִיקָרֵי יֵשׁ לָהּ נֶסֶת דְתוֹלָה אֲפִילוּ בְּאִינָה יוֹדַעַת שְׂמַפְתָּה מוֹצִיאָה דָּם וּבִנְדָּי דְשִׁפִּיר פְּתַב רו"מ דִּבְנ"ד דֵּיִשׁ ג"כ סְפָק אִם הוּא מִן הַמְּקוֹר (יַעו' בִּש"כ ס"ק כ' וּבִתְשׁו' נוֹב"י סִימָן מא) פְּשוּט דֵּיִשׁ לְהַקֵּל כִּינֹן דְּאִיכָא כְּמָה צִדְדֵי הֵיִתְרָא וְכִמ"ש אֲדָמו"ר בִּש"ע שְׁלוֹ (ס"ק כג שָׁם) וִיעֵן בְּצ"צ (סִימָן קַכט אוֹת יא) וּבְפֶרֶט דְלְפִי דְבָרֵי הָרוּפְאִים שְׁהָדָם בָּא מִן הַמְּוֹרָסָא א"כ אֲפֶשֶׁר דְּהָוֵי כְּמָפָה שְׁנֻדָּי מוֹצִיאָה דָּם (יַעו' בְּשׁו"ת עֲבוּדַת הַגְּרָשׁוֹנֵי (סִימָן כב) דְסִבְרַת אֵין אוֹרַח בָּא אֲלָא בְּזִמְנוֹ מְהֵנִי לְסַמְּךָ עַל דְּבָרֵי הָרוּפְאִים) וְעכ"פ טוֹב יוֹתֵר שְׁלֵא תִבְדּוֹק עֲצָמָה כְּלָל אֵף כְּשִׁתְּטָהֵר עֲצָמָה מְרֵאִיָּת וְסִתָּה אֲזִי מְוַכְרַחַת לְבִדּוֹק עֲצָמָה בְּהַפְּסֵק טְהָרָה וְעכ"פ יוֹם א' בְּתוֹךְ שְׁבַעַה נְקִיִּים וְכִמ"ש חַחוּ"ד (ס"י קִצוֹ ס"ק ג') יַעֲוִין גַּם כֹּן בְּס"ט שָׁם (ס"ק יד) וּלְפַע"ד נִרְאָה שְׁתַּנְּהֵג בְּבִדִיקַת הַפְּסֵק טְהָרָה וּבִדִיקַת יוֹם א' וְז' יַעו"ש בִּש"ע ס"ד וּבִתְשׁו' נוֹב"י מַה"ת (ס"י קַכט) וְכ"כ בְּשׁו"ת צ"צ הַחֲדָשׁ (ס"י קִיג) בְּעֲנָן כְּזֶה שְׂאִינָה יְכוֹלָה לְטָהֵר שְׁלֵא תִבְדּוֹק עֲצָמָה כְּלָל שְׁלֵא בְּשַׁעַת וְסִתָּה רַק לְפַעְמִים תִּקְנַח עֲצָמָה מִבְּחוּץ בְּכּוֹתְלֵי בֵּית הַרְחָם וְכִמ"ש כַּה"ג הַגַּמְי"ן פ"ד בְּשֵׁם מַהֲר"ם וְאַחַר עֲבוּר יְמֵי וְסִתָּה צְרִיכָה ג' בְּדִיקוֹת הֵיִינוּ בְּדִיקָה דְהַפְּסֵק טְהָרָה וּבִדִיקַת יוֹם רִאשׁוֹן וְיוֹם ז' וּבְנִתְיִים לֹא תִבְדּוֹק כְּלָל רַק בְּקִינּוֹת לְבַד סְגִי וְכ"כ שָׁם סו"ס קִיד (יַעו' ג"כ בְּס"ט שָׁם (סִימָן קִצוֹ ס"ק כג) וּבְשׁו"ת צ"צ שָׁם (סו"ס קַכג וּבְסִימָן קַכט אוֹת יא וּבְסו"ס קַמַּט וְסו"ס קַנב) וִיעֵן ג"כ בְּשׁו"ת דְּבָרֵי חֵיִים ח"ב (ס"י עַד) שְׁפַתְב וְרַק בְּשַׁעַת וְסִתָּה וְדַאי צְרִיכִין לְמִיבְדֵק בְּהַפְּסֵק טְהָרָה שְׁלֵא יִהְיוּ שׁוּם קְרִטִין וְכו' יַעו"ש וּבְנִדּוֹן הַפְּתָמִים שְׂתַמְצָא בִּג"י הָרֵאשׁוֹנִים דִּידוּעַ פְּלוּגְתַת הַרְמָ"א וְהַש"כ (בְּס"י קִצוֹ) וּמָה שְׁפַתְבוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּזֶה וּבִנ"ד דָּאִין לְהַחֲלִיט ג"כ דְּהָוֵי כְּמָפָה שְׁנֻדָּי מוֹצִיאָה דָּם בְּנֻדָּי יָפָה פְּתַב רו"מ שְׂתַעֲשֶׂה כִּמ"ש הַתּוֹרַת הַשְּׁלָמִים שָׁם (ס"י קִצוֹ ס"ק יג) (וְכ"כ הַס"ט ס"י קִצוֹ עַד) וְהַחוּ"ד (ס"ק נָא"ו) דְּכְשִׁיחֵהָ יוֹם א' שֶׁל סְפִירַת נְקִיִּים אַחַר ג"י לְרֵאִיָּתָה (וּפְסִקָה בְּטְהָרָה בְּיוֹם

א' או ב' לראייתה על ידי בדיקה פדרף שבודקין לספירת ז"נ) תוכל לתלות הפתמים בטהרה.

ידידו הדו"ש וכתב בנחיצה רבה משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא וכתב האבד"ק אסטראלענקא והגליל. סימן טו תשובה להרב המו"צ בטשערקאם המופלג הקריף ובקי וו"ח מוהר"ר ברוך בר' דוב נ"י.

בענין רמ"ח. בדבר השאלה אשה אחת ראתה דם מחמת תשמיש בימי הנקה כמה חדשים אחרי לידתה ומקודם הנה ביאת היתר ואחרי שראתה מחמת תשמיש קודם שהחזקה ג' פעמים הלכה לרופא ישראל ובדק אותה בכלי הבטה ולא ראה שום מפה ופצע על האם ונתן לה רפואות לעצור הדמים ולא הועילו הרפואות והחזקה לראות פעם שלישי (וכל הראיות היו סמוך לתשמיש והיו רצופות ובפעם ראשונה נמצא על עד שלו) והלכה לאותו הרופא שיבדוק אותה עוד הפעם ואחרי הבדיקה היטב מצא איזה פאב על האם מבחוץ ואמר שמה יצא הדם ועשה לה רפואות ואמר שנתרפאת וכעת אין לה שום פאב ופצע ומבטיח שלא תראה עוד אם לסמוך על הרופא לתלות הדם במפה באשר לא ראתה בשום פעם שלא בע"ת אפילו בעת בדיקתה בעומק ולא היתה מרגשת שום פאב בשעת תשמיש, ע"כ לשון השואל בכתובת ידו ולא רציתי להשיבו רק לכת"ר אשר הוא ידרוש היטב תוכן השאלה בבירור וזאת תשובתי: (א) בעה"י הנה אי פאב הוי כמפה יש אריכות דברים יעו' בט"ז (סי' קפז ס"ק י' וסימן קצא ס"ק ד') ובס"ט שם (ס"ק ט' וי"ד) ובשו"ת חכם צבי (סי' עג) ובשו"ת רבינו חיים פהו יו"ד (סימן כט ל') ושו"ת נוב"י קמ"א (סי' נ') ולכאורה הנה מקום להעיר קצת דכאב הוי כמפה מלשון המשנה רפ"י (סד ע"ב) עד שתחיה המפה הרי דקראו בלשון מפה אף דלא הוי רק פאב בעלמא ויען' בתוס' י"ט שם ד"ה פל במ"ש להכי לא תלינו במפה יעו"ש אף דצער בתולים לא הוי רק פאב בעלמא ויש לדחות זה ואכמ"ל דבנ"ד לשון השואל מגומגם דסיים דלא היתה מרגשת שום פאב בע"ח ומה זה שאמר הרופא שמצא איזה פאב על האם אף אחר ששלח לי תעודת הרופא והראתיו לרופאים ואמרו שיש לה נפוח העור מצנאר פתח המקור (שקורין הויטגעשווילעכץ) ואמרו שנפוח זה ודאי מוציא דם א"כ במפה המוציאה דם פשוט דלא מקרי רמ"ת מדין הש"ס נדה (סו א') וש"ע שם (ס"ה) אכן בעיקר נאמנות הרופאים כמה קולמוסין נשתברו יעו' בשו"ת מהר"מ מלובלין (סי' קיא) ותשו' חכ"צ (סי' מו) ושו"ת נוב"י (סי' מט) דאין סומכין עליהם (ובספרי ברפת משה קוה"ת (סימן טו וכב) העירותי בזה מהמתניתין גיטין (עב א') ויען' ג"כ בשו"ת מהרי"ק שורש קלט במ"ש ובכ"מ מצינו שסמכו חכמים על הרופאים כו' ואפילו בחששא דכרת יעו"ש) אף אפילו הם לא החמירו רק לענין איסור תורה משא"כ לענין רמ"ת דהוי רק משום נסת דהוא דרבנן דאף למ"ד נסתות דאורייתא אבל נסת הבא על ידי מעשה לכ"ע דרבנן שפיר י"ל דנאמנים וכמ"ש פן להדיא בשו"ת נוב"י שם (סי' מט) וכבר חילק פן בשו"ת פמ"א ח"א (סי' יב) והוסיף שם בסברתו דברמ"ת דאינה אסורה לבעלה אלא מחמת חזקה אתיא חזקה דרופא דלא מרעי נפשיה ומוציא מידי חזקה זו ומעמידן האשה על חזקה סתם.

נָשִׁים וְשִׂאֵינָם רוֹאִים מִחֶמֶת תִּשְׁמִישׁ מִשָּׂא"כ לְטֹהַר עַל יְדֵי הַרוֹפְאִים אֶת הַדָּם לֹא מְצִינּוּ
בְּאִסּוּר תּוֹרָה לְסִמּוּךְ עֲלֵיהֶם: (ב) אָמְנָם כֵּן אֵי נִימָא דְמֵאֲמְרוּ שְׁל הַרוֹפֵא הֵוִי כְּדָבָר בְּרוּר
יֵשׁ מְקוֹם לֹמֵר דְּהַשְׁנִי דְעוֹת בִּש"ע (ס' קפז ס"ח) דְּפְלִיגִי אֵי סוּמְכִין עַל הַרוֹפֵא יִשְׂרָאֵל
שְׂאוּמֵר דְּבָרוּר לוֹ שְׁנַתְרַפְּאָת אַחַר שְׁהוֹחֲזָקָה לְהִיּוֹת רַמ"ח פְּלִיגִי בְּדִין זֶה אֵי ע"א נְאָמֵן
נֶגְדַּת חֲזָקָה בְּדַרְבְּנֵי יַעוֹב"ש"ס יְבָמוֹת פ"ח א' וְתוֹס' גִּיטִין ב' ע"ב ד"ה הֵוִי וַיֵּשׁ בְּזָה אַרְיִכוֹת
דְּבָרִים בְּדַרְבְּרֵי גְדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים יַעוֹב"ש"ס בְּשׁו"ת חכ"צ (סו"ס סה) בַּמ"ש אַבְעֵיָא לָן בַּה"א ר'
וּבְדַרְבְּנֵי לְקוּלָא וּכ"כ בְּשׁו"ת נוֹב"י מַה"ת אַה"ע (ס' ז') דְּכִינּוֹן דַּע"א בְּאַתְחַזִּיק אִיסוּרָא
מִסְפָּקָא לָן ע"כ בְּדַרְבְּנֵי יֵשׁ לְהַקְלֵי (יעו"ב ג"כ מ"ש בְּסַפְרֵי מְנַחֵת מִשְׁהָ אַה"ע ס' יב אוֹת
א') אָכֵן הִגְאֹון פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ שְׁבַת (סא א') תוֹס' ד"ה עַד כְּתַב שָׁם פִּינּוֹן דְּאַתְחַזִּיק אִיסוּר
שְׁבַח ע"א לֹא מְהִימֵן אֲפִילוּ בְּאִיסוּרָא דְרַבְּנֵי יַעוֹב"ש"ס וּבב"ש" (ס' טו סק"כ וס' קנח ס"ק
א') [וּבְאַמַּת עֲנִין זֶה אֵי אֲזֵלִינּוּ לְקוּלָא בְּאַבְעֵיָא דְלֹא אֲפִשְׁטָא בְּדַרְבְּנֵי הוּא מְחַלְקָת
הִרְאִישׁוֹנִים דְּשִׁיטַת הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם דְּאַזְלִינּוּ לְקוּלָא (אַף דְּמְפָרֵשׁ בְּש"ס תִּיקוֹ) יַעוֹב"
בְּכֶסֶף מְשָׁנָה (פ"א מְהַלְכוֹת צִיצִית הֶלְכָה ח"י ופ"ט מְהַלְכוֹת ס"ת ה"ט"ו) וּבְהֶרֶב הַמַּגִּיד
(פכ"ח מה' שְׁבַת ה"ג) וְשִׁיטַת הַרְא"ם וְשִׂאֵר גְּאוֹנִים דְּכָל תִּיקוֹ דְּאִיסוּרָא לְחוּמְרָא וְאַפִּילוּ
בְּדַרְבְּנֵי הו"ד בְּהַגְהוֹת מִיַּיִמוֹנֵי (פ"ב מְהַלְכוֹת חֲמִץ וּמִצָּה ה"ט"ז בְּאוֹת א') וַיַּעֲוֹן בְּס' יִרְאִים
לְהַר"א מְמַיִץ בְּעֵמוּד הַבִּיאַה (ס' ריז) שְׁכַתְבּוּ וְקַבְּלָה בְּיַדְנֵי פֶל תִּיקוֹ דְּאִיסוּרָא אֲפִילוּ
בְּדַרְבְּנֵי לְחוּמְרָא (יעו"ב ש' דְּנִקְטָת קַבְּלָה זֹו אַבְעֵיָא דִּיבְמוֹת (כב א') בְּשִׁנְיֹות דַּר' חֲזִיָא אַף
דְּאִינוּ מְפָרֵשׁ בְּש"ס תִּיקוֹ) וַיַּעֲוֹן בְּב"י או"ת (ס' תלז) שְׁהִבִּיא שְׁטַת הִגְאוֹנִים בְּשָׁם
הַהַג"מ גַּם לַעֲנִין הַאֲבְעֵיָא דְּפִסְחִים (ד' ע"א) אַף דְּאִינוּ מְפָרֵשׁ בְּש"ס תִּיקוֹ וַיֵּשׁ לְפַלְפֵּל
בְּעֲנִינִים אֵלוּ וַאֲכַמ"ל דַּע"כ"פ יֵשׁ מְקוֹם לֹמֵר בְּנ"ד דְּהַנְּהָ תְרֵי דְעוֹת אֵי נְאָמֵן הַרוֹפֵא לֹמֵר
שְׁנַתְרַפְּאָת אַחֲרֵי שְׁנַתְחַזְּקָה לְרַמ"ח פְּלִיגִי גַּם כֵּן בְּפֶרֶט זֶה אֵי ע"א נְאָמֵן בְּאַתְחַזִּיק אִיסוּרָא
בְּדַרְבְּנֵי פִינּוֹן דַּרְמ"ת אִיסוּרָא דְרַבְּנֵי הִיא דְּאִיפָא כַּמִּש"ל: (ג) הֵן אַמַּת דְּהַחֲלָקַת מְחֻזָּקָה
(ס' קיט ס"ק כב) כְּתַב וְאֵם הוּא אִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא כְּגוֹן סוּטָה וְרוּאָה מִחֶמֶת תִּשְׁמִישׁ אָבֵל
דְּבָרֵי אֵלוּ נְפִלְאִין וְאַפְשָׁר אַגַּב שִׁיטְפִיָה כְּתַב כֵּן דְּהָא מְבֹאָר לְהַדְיָא בְּשׁו"ת הַרְשֵׁב"א
(סִימֵן תַּתְלַט) הו"ד בְּב"י (ס' קפז) בַּרְמ"ת דְּכִשְׁתַּטְבּוּל לִיכָא אֵלָא אִיסוּרָא דְרַבְּנֵי (יעו"
בְּשׁו"ת חֲתָם סוֹפֵר יו"ד (ס' קנג) ד"ה אֵלָא מ"ש בְּדַרְבְּרֵי הַחַמ"ת וְצָרִיף לַעֲיִין קֶצֶת בְּתִשׁוֹ'
הַב"ח (סִימֵן פַּה) בַּמ"ש וְאַצ"ל בַּרְמ"ת דְּפִשְׁטָא דְּטַמְאָה דְּאוֹרֵייתָא כו' נִתִיר אִיסוּר
דְּאוֹרֵייתָא וַיֵּשׁ לְדַחוֹת כְּמוֹכֵן יַעוֹב"ש"ס בְּסוּף תְּשׁוּבָתוֹ בַּמ"ש פִּינּוֹן דְּאִינוּ מְשַׁמֵּשׁ עִמָּה בְּנוֹסַת
הַקְלָקוּל) יַעוֹב"ש"ס וּבְסִדְרֵי טְהָרָה (ס' קפז ס"ק יד) מ"ש בְּשָׁם תִּשׁוֹ מְהַר"מ וַאֲכַמ"ל דַּלְפ"ז
הַדְעַת תּוֹרָה נוּטָה יוֹתֵר לְהַקְלֵי לַעֲנִין נְאָמְנוֹת הַרוֹפֵא אַף אַחֲרֵי שְׁנַתְחַזְּקָה פִּינּוֹן דְּבָרוּב
הַמְקוּמוֹת מְצִינּוּ דְּנִקְטוּ כְּשִׁיטָה זֹו לְהַקְלֵי בְּדַרְבְּנֵי בְּאַבְעֵיָא דְלֹא אֲפִשְׁטָא יַעוֹב"ש"ס יו"ד
(ס' ריח ס"ק ד') וּש"כ שָׁם (ס"ק ג') וּבַפֶּר"ת או"ת (סִימֵן תַּרַע"ב ס"ב) בַּמ"ש דְּהָא כָּל
בְּעֵיָא דְלֹא אֲפִשְׁטָא בְּמִיַּדִּי דְרַבְּנֵי נִקְטוּ לְהוֹ רַבְּנוֹתָא בְּכִשְׁיטוֹת לְהַקְלֵי יַעוֹב"ש"ס וּבְפֶרֶט דְּהַכָּא
גַּם הַדְעָה רַאשׁוֹנָה לֹא אָסְרוּ בְּהַחֲלֵט אֵלָא שְׁנַסְתַּפְּקוּ אִם מוֹתֵר לְסִמּוּךְ עַל הַרְפוּאָה אַחַר
שְׁתַּחֲזִיק דְּבַאמַּת הַכָּא יֵשׁ מְקוֹם לֹמֵר דְּהוּי כְּמִלְתָּא דְּעַבִּידָא לְגִלוּיֵי אִם תִּרְאָה אַחַר מֵאֲמַר
הַרוֹפֵא מִחֶמֶת תִּשְׁמִישׁ דְּבָנָה נְאָמֵן ע"א אַף בְּדְאוֹרֵייתָא וּבְאַתְחַזִּיק יַעוֹב"ש"ס יְבָמוֹת (צג
ע"ב קטו א') וְש"ס בְּפִירוֹת (לו א') וּבב"ש" (ס' קכ ס"ק ה') אֵלָא דְמְקוֹם הַסְפֵּק הוּא אֵי
הַכָּא מִיקְרֵי עֲבִידָא לְגִלוּיֵי וְדֵאֵי (פִּינּוֹן דִּיּוּכַל הַרוֹפֵא לֹמֵר שְׁנַתְקַלְקְלָה אַח"כ מֵאִינָה סִיבָה

או שלא ראתה כלל אלא שנתלכלכו בגדי וכדומה ועכ"פ לא יתגלה שקרותו בודאי) וכדמחלק בזה מרן הריב"ש (סימן קנה) שאין כל מלתא דעבידא לגלוני בגדר אהד יש דבר כו' שהוא דבר מפורסם לכל ועתיד להגלות בודאי בקרוב כו' יעו"ש בדבריו הנחמדים (וכ"ז אף אי נימא דמיקרי אמתחזיק איסורא אבל לדברי הפמ"א שהבאתי לעיל סוף אות א' בלא"ה לא מיקרי אמתחזיק איסורא כלל) ולא עוד דבנידון שאלתנו עדיף טפי דבהאי דינא דש"ע ס"ח גם הרופא מודה שראתה מחמת תשמיש אלא שנתרפאת וע"כ יש מקום לומר דאינו נאמן נגד החזקה משא"כ בנ"ד דהרופא אומר שהיה לה נפוח המוציא דם ואם כן מה שנתחזקה לרמ"ח חזקה בטעות היתה לפי דברי הרופא ובכג"ז הא כתב מרן המהר"מ ב"ד בתשו' מיימוני להלכות אישות (סימן ג') דלא מיקרי אמתחזיק איסורא אלא היכא דאף לדברי העד הבא להתיר האיסור מכאן ולהבא מודה הוא דמעיקרא אסור היה כו' יעו"ש וכ"כ בשו"ת רש"ל (סו"ס כא) (ונכתבתי מזה בחבורי מנחת מלשה קונטרס חה"ש סוף דין י' ובספרי ברפכת מלשה קוה"ת (סי' יב יג) מ"ש באנרף בפרטים אלו) א"כ בנ"ד שפיר י"ל דכ"ע מודים דנאמן לומר דלא ראתה כלל מחמת תשמיש וכן ראיתי פעת להגאון מאור הגולה הצ"צ החדש (סימן קמת אות ד') לענין לטהר הדם שהוא רואה חשוב אמתחזיק איסורא וא"כ איך יהיה הרופא ע"א נאמן וכתב גם כן לחלק ע"פ תשו' מיימוני הנ"ל דנמצא דלדברי הרופא לא ראתה דם נדה כלל ולדבריו תיגלי מלתא למפרע שהוא דם המכה יעו"ש ויעו' בשו"ת פנסת יחזקאל (סו"ס לד) ד"ה אף לדברי הרופאים שכתב ג"כ לחלק באופן אחר דלענין נתרפאת פמה רופאים טועים בדעתם שעשו רפואה שלמה ובאמת לא הועילו כלום משא"כ אם אומר שהוא מכיר ויודע שהמכה מוציא דם כו' פי זה מלאכתם וחקמתם יעו"ש: (ד) אגמם כן כל אלו הדברות שהאריכו הפוסקים בענין נאמנות הרופאים היינו במה שאומרים ע"פ אנמד דעתם אבל בזה"ז שבודקין בכלי הבטה כבר כתבתי בספרי ברפכת מלשה לסימן טו) בשם חכם אחד דבמה שענינים רואות בודאי נאמן הרופא ובפרט דהוי מדעל"ג להראות לרופא אחר שיראה אם בדבריו כן הוא יעו"ש וכ"כ הצ"צ שם דאף ל"ד שאין סומכין על הרופאים זהו כשאומרים ע"פ חקמתם ושיקול דעתם ע"ז ס"ל שאין זה ודאי אבל מה שראו בחוש פשיטא שאין שייך זה (יעו"ש סוף אות ז דגם מ"ש לחדש בספרי שם (סימן כב) דאם שני רופאים פונוו דבריהם מהני לכ"ע ע"פ דברי הש"ס גיטין (יט) קדמני בזה ג"כ הצ"צ שם ובאמת אלו היה שואל הבעל למורה טרם שרופא אותה הרופא היה טוב לשאול עוד לרופא אחר ולראות אם היו מכוננים דבריהם) וכ"כ בשו"ת דברי חיים ח"ב (סי' עז) דכשהמילדת אמרה שראתה בראיית עינים ממש שיש לה מכה כו' ודאי נאמנת יעו"ש מ"ש בענין מדעל"ג [אכן ע"פ טעם זה מפני שאפשר לברר ע"י רופא אחר היה מקום לספק בנ"ד דאחר שראה הרופא הנפוח עשה תיקוף רפואה על ידי רעפיראציאן וכדומה ואומר שעלתה אין שום מכה שם א"כ שוב אין לברר דבריו שאומר שהיה שם מכה בתחלה יעו"ש בשו"ת חת"ס ח"א (סי' יב) ברופא שאמר על איש אחד שהוא פרות שפכה וכבר מת האיש דאף דבעת אמירת הרופא היה יכול להתברר מ"מ פיון דכעת תו ליכא לברורי שוב לא מהימן עד אחד יעו"ש ובמ"ש בחבורי מנחת מלשה אה"ע (סי' יב אות ד) להעיר ע"ז מדברי הירושלמי יומא (פ"ג הלכה א') ואכמ"ל] וכ"כ הגאון מהרש"ק בס' קנאת סיפרים בהערותיו לשירי טהרה (סי' פ') דמה דיש דעות דלא סמכין

על רופאים היינו אם אומרים ע"פ אומדנא ושפלים אבל אם בדרקו שם במשמוש היד ואומרים שיש שם מכה המוציאה דם כו' ודאי מהני אמירת הרופא יעו"ש וכ"נ פשוט דקא נאמנת בעצמה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא (נדה סו וש"ע ס"ו) וכי עיניה בין מפתה אלא דמרגשת ע"י פאב וכדומה שיש לה מכה (יעו"ש ס"ט שם ס"ק יב) וא"כ ודאי דראית הרופאים בכלי הבטה לא גרע מהרגשתה ויעו"ש פשו"ת חת"ס יו"ד (סימן קנג) ד"ה גם שלא נחית לזה: (ה) אמןם פן בנ"ד לכאורה גרע טפי בדיקת הכלי הבטה פינו דמקונדם שנתחזקה בידק אותה ג"כ ולא ראה מאומה ורק עתה אטר שנתחזקה ראה המכה א"כ פינו דמקונדם לא הנה לה מכה שוב הני רמ"ת לכאורה דבשלמא אם לא הנה רק אומד הרופא הנה מקום להקל דמקונדם טעה באומד דעתו משא"כ לפמ"ש דהני ראיה ונדבר ברור ע"י הכלי הבטה א"כ ברור דמקונדם לא הנה לה מכה כלל, אכן באמת י"ל דכיון דכעת אחר ראיה ג' ברור דיש לה מכה המוציאה דם א"כ בנדאי לא ברגע אחת נעשה המכה (יעו"ש בטוש"ע יו"ד (סי' פא) גבי הוגלד פי המכה ומ"ש הפוסקים שם לענין מכה ישנה וזה אפשר להתברר ג"כ ע"י הרופא פמה משך זמן נתנה מכה זו) וכיון דהרופא בדיקה תיקף אחר הביאה שלישיית ומצא המכה א"כ ודאי שנתנה חולי הנפוח עוד קודם ביאה שלישיית (ואפשר דחולי זה הנה ג"כ בביאות ראשונות ומה שלא ראה הרופא קודם שנתחזקה משום דהנפוח הנה עוד בפנים תחת העור ולא נתגלה לחוץ אבל גם אז הנה יכול להוציא דם מפנימית המכה ובפרט על ידי מיעוץ התשמיש יעו"ש בתשו' נוב"י (סו"ס נז) לענין יציאת דם ע"י דחיקת אצבע) ועכ"פ ספק מיהו איפא להחזיק מזמן לזמן דמפה זו שרואה עתה היתה לה עוד מקודם הביאה שלישיית וא"כ מספק יש להקל דלא נאסרה לבעלה לעולם פינו דאיסור רמ"ת לא הני רק איסורא דרבנן וכמו דהקיל הרמ"א ס"ה לענין רמ"ת אף באינה יודעת שהמפה מוציאה דם כמו כן יש להקל ביש מכה לפנינו שמוציאה דם אלא דהספק הוא אם גם קודם הבעילה הנה לה מכה זו דהיינו הך ואפשר דספק זה עדיף טפי דהתם ספק אם מוציא דם כלל והכא ודאי מוציאה דם אלא דהספק בזמן ויש להאריך ולפלפל בענין חזקה דמעיקרא יעו"ש ג"כ בשו"ת חת"ס חאה"ע ח"ב (סי' קלה) במ"ש דאפילו אם נימא במפה בעלמא תלינו דהשתא הוא דניגף ומוקמינו גופי' אחזקתו' כו'.

יעו"ש דמלבד דעכ"פ ספיקא איפא יעו"ש תוס' עירובין (לה ב') ותוס' פסחים (צ"א א') ד"ה שהנה ותוס' נדה (ב' ע"ב) ד"ה התם (ד' ע"א) ד"ה שפל ותשו' מהרי"ט ח"א (סי' לז) ואכמ"ל דבנ"ד הרי המפה כעת לפנינו ונגד חזקה דמעיקרא שלא הנה לה מכה אדרבה י"ל דאיפא חזקה דמעיקרא וגם רנבא דאינה רמ"ת] ויעו"ש בחזושי רעק"א על הש"ך (ס"ק כ') ובח"ד (אות יג) דמה שמקילין לענין איסור לבעלה אף בספק אם מוציאה דם הוא משום דלא הני אלא נסת דרבנן יעו"ש ומטעם זה יש להקל גם פן בנ"ד כמש"ל: (ו) וכדמות ראיה דמה שמקילין במפה היינו אף לא נודע מהמפה קודם שנתחזקה לפמ"ש הפנסת יחזקאל (סי' לד) (הו"ד גם בס"ט ס"ק יד) דמ"ש אחרונים דלהרשב"א צריך שתדע שהמפה מוציאה אה דם דהיינו שלא ראתה בעת התשמיש ג"כ כו' דנראה שהבין בדברי הש"ך (ס"ק כ') שכתב דצריכה זו נקיים היינו בלא רמ"ת אבל ברמ"ת פינו דלבעלה צריך אהה לדון שהמפה מוציאה דם גם ז"נ א"צ דאין טהרה לחצאין ואף דהס"ט חולק עליו בזה אח"כ (בס"ק טז) כתב דמדברי הש"כ (ס"ק כד)

שכ' מ"מ שלא בשעת תשמיש כו' נושה יותר דבריו כפי הפנסת יחזקאל ולפ"ז מה שהקילו ברמ"ת במכה שא"י אם מוציאה דם אי הנה נודע לנו מהמכה קודם שנתחזקה א"כ כבר החלטנו לטמא דם ראיתה שלא לתלות במכה פינון שלא הנה נ"מ אז לענין איסור לבעלה רק לענין ז' נקיים ואיך נתיר אח"כ פשראתה ג"פ ולומר דם מכה הוא ובע"כ דמירי שנודע לנו ממצאת המכה אתרי שנתחזקה לרמ"ת דיש נ"מ לאנסרה לבעלה דתלינו במכה ושוב א"צ ג"כ ז' נקיים פסברת הפנסת יחזקאל וא"כ מוכח קצת דאף שנמצאה המכה אחר ביאה ג' תלינו שהיתה גם קודם הבעילה ולא הוי רמ"ת (אף דיש לנו להקל שהמכה היתה מקודם וגם לומר שמוציאה דם ויש לחלק ואכמ"ל) מכש"כ בנודע ודאי דמוציאה דם דיש לתלות דמכה זו שרואין אחר בעילה ג' היתה ג"כ קודם הבעילה ולא הוי רמ"ת ואף דבמכה שא"י אם מוציאה דם אין מקולין רק באשה שיש לה נסת ושללא בשעת וספה דסומכין על דעת המרדכי מ"מ הא פתב הב"ח בתשובה פ"ד דאשה מעוברת או מניקה דמסולקת דמים הוי כמו שלא בשעת וספה וכדאיתא פ"ק דנדה (דף כו) שפיר יכולה לתלות במכתה אע"פ שא"י שמוציאה דם יעו"ש ובנוב"י מה"ת (סימן קיג) וא"כ גם בנ"ד שהיה בימי מניקתה הוי כמו שלא בשעת וספה ויש לחלות דמכה זו היתה מקודם ועי"ז ראתה בשעת תשמיש וכמש"ל ועוד דאף אם לא הוי כדבר ברור שהמכה היתה מקודם אבל עכ"פ אומד הרופא איפא שע"פ אומדן דעתו ראית הדם הנה ע"י המכה שמצא עתה וא"כ הא גם על אומדן הרופאים איפא כמה מכשירין יענין בשו"ת מהר"מ מלובלין (סי' קיא) ד"ה ועתה דאם ברור להרופאים שהדם מהמכה נאמנים ויענין בשו"ת שבו"י ח"א (סי' סה) צד היתר משום אומן לא מרע אומנתו ובפרט אם נוטל שער ויענין ג"כ בח"ב (סי' עו) (אלא שהשבו"י חשש לבדדמי וע"כ מחלק דבשני רופאים מהני ודאי משום דלא שייך בידדמי יעו"ש) ויענין בשו"ת ש"ב יעקב (סימן לו) ד"ה עד פה פלפלתי ועוד בכמה תשובות גדולי אחרונים והא אז עדות הרופאים הנה רק ע"פ אומדן דעתם ובכלזאת איפא מכשירין] ובפרט במניקת דהוי כשלא בשעת ונסתה ואם פן הא פתב העבודת הגרשוני (סימן כב) דסברת אין אורח בא אלא בזמנו מהני לסמוך על דברי הרופא וכ"ו לרוחא דמלתא אבל באמת אם בדיקת הרופא (בכלי הבטה שהיא ראי בעיניו ממש כמש"ל) הנה תיכף אחר בעילה ג' או בתוך ג"י לבעילה שלישית נראה יותר דנדאי הוא שהמכה היתה קודם ביאה שלישית ועי"ז ראתה בשעת תשמיש כמש"ל: (ו) עוד יש לצרף חקירת הגאון נוב"י מה"ת (סימן צא) פינון דרמ"ת מטעם נסת הוא לא תאסר בימי מניקתה ויהיה תלוי בפלוגמת הט"ז (סי' קפט ס"ק מח) וש"כ (סי' קפד ס"ק יט) יעו"ש ואף כי חלילה לסמוך ע"ז דגם הנוב"י בעצמו לא קבע יתד בהיתר זה פינון דמלשון הרמ"א עברה ושמש לא משמע פן יעו"ש בחו"ד (סי' קפז סק"ג) ובס"ט שם (סוס"ק כו) דסיים בצ"ע ענין זה עכ"פ צירוף להיתרא מיהו הוי לסמוך על דברי הרופא ויענין בשו"ת בגנין ציון (סימן יא) שהשואל חתר למצוא היתר בזקנה שרמ"ת פינון דאינה חוששת לנסת שאינה קבועה והוא לא הסכים לזה אלא לצרף היתר זה לקולא אחרת יעו"ש ולפלא שלא זכר שר"מ ש בזה השבו"י ח"א (סי' צח) (הו"ד גם בס"ט שם) צד היתר ע"פ דברי הש"ס נדה (ס' ע"ב) ותוס' שם ד"ה עוברת שזקנה עדיף מאשה שלא בשעת וספה ועשה אותו סניף להתיר במה שמרגשת צער וכאב יעו"ש א"כ אי איפא צד היתר בזקנה כמו כן במניקה דשוין הם וכמבואר בש"ס שם ובש"ע (סימן

ק"צ סנ"ב) ועכ"פ מהני זאת לומר דהוי כרגל"ד דלא ראתה מחמת תשמיש ושפיר מהני דברי הרופא וכמ"ש הרדב"ז ת"א (סי' תי) גם יש לצרף דעת הראב"ד בס' בעל הגנפ"ש (הו"ד בתוה"ש סי' קפז ס"ק ב' וס"ט קפו ס"ק ד' וקפז ס"ק ב') דאם לא בדיקה עצמה קודם תשמיש לא מצטרף דאמרינן מקמי הכי הוי דמא יעו' בחתם סופר (סי' קס"ד) שצירף דעתו היכא דאם נאסרה תתגרש ת"ו יעו"ש (שרצה להעמיס פן בדעת הנוב"י מה"ת (סי' פז) דמ"ש לא היתה הבדיקה סמוך לתשמיש היינו בדיקה דלפני תשמיש) וכן מה דנמצא בביאה ראשונה על עד ש"ל אף דבכג"ז גם בזמן מןפולג אחר התשמיש מקרי רמ"ת מ"מ יש לחקור אצל השואל אולי נמצא רק על פתונתו (וזה מקרי אצלו עד) והא פתב הפמ"א ת"ב ס"י קכו) (הו"ד בס"ט ס"ק ג') דדוקא שפמצא בעד ש"ל שיהוה לקנח בו אח"ת משא"כ פשנמצא בכתונתו (ויש מקום עיון בדברי הפמ"א אכמ"ל) וכתב הס"ט דאפילו אם נמצא נמי על פתונתה י"ל דבא לאתר זמן כו' ומה שפנמצא בש"ל דלמא מעלמא אחי ותלינן לענין זה שלא לאנסרה עולמית יעו"ש ולא עוד דאפילו היכא שקנח בעד המוכן לכך היכא דשקה אתה במטה אחר תשמיש נראה דלא מקרי רמ"ת כיון דבשעה שקנח לא ראה אם היה דם על העד תלינן דלא היה אז דם והדם הנמצא על העד בא אח"כ וכן רשום אצלי מכבר על גליון הנוב"י מה"ת שם (סי' פז) דמ"ש לא היתה הבדיקה סמוך לתשמיש אף דבעד ש"ל אין חילוק בין סמוך למןפולג י"ל דמייירי בשעה אתה אח"ת ומ"ש הרב כת"ש (ס"ק מ') לפרש דברי הנוב"י ע"פ דעת הפמ"א יש לסתור להמענין בפמ"א בעצמו, אח"ז ראיתי בשו"ת עמודי אור יו"ד (סימן נט) שהשיב פן להרה"ג כת"ש לפרש דברי הנוב"י דמייירי בשעה אח"ת ומ"ש הרב כת"ש (ס"ק מ') תמה עליו יעו"ש עכ"פ גם בנ"ד אם יתודע לכת"ר שיהיה פן יש עוד צד להקל: (ח) עוד נלפע"ד לחדש קולא לטהרת בנות ישראל ובפרט כבנ"ד שלא הראתה הדם להמורה א"כ אפשר שלא היה אדום ממש פדין הש"ס ולכן אף דמטמאין כל שיש בו מראה אדום יעו"ש נדה (כ ע"ב) ובטור וב"י (סי' קפח) יש מקום לומר דזה דוקא לענין שצריכה ז' נקיים אבל לא לאנסרה לבעלה לעולם (וכעין שכ' הש"כ (ס"ק לב) לענין דם טוהר) ויש להביא סעד לזה ע"פ דברי התב"ש (סי' לח ס"ק ז') שפכת זה לשונו ואע"ג דבדמ נדה החמירו לאסור פל מראה אדום כו' נ"ל דהתם משום חומרא דכרת גזרו טפי ותו דלפעמים מסור הוא לנשים כמ"ש התקין רבי בשדות ולכן החמירו התם אפילו בכתם משום לא פלוג משא"כ הכא כו' עכ"ל הגהב ולפ"ז י"ל דרק לענין אסור פרת החמירו ולא לענין רמ"ת דהוא רק איסורא דרבנן ואף דהחמירו גם בכתם זה רק משום דמסורה לנשים (משא"כ דין דרמ"ת דנמסר רק למורים מובהקים) והתם שייך לא פלוג דאם יתירו בכתם יתירו ג"כ בדם הרגשה משא"כ ברמ"ת דלענין נקיים שפיר נחמיר דצריכה ז' נ"א"כ י"ל דליש בנה לא פלוג ועוד משום לא פלוג אין להחמיר לאסור אשה לבעלה לעולם יעו" בתה"ד בפסקיו (סי' קסד) (הו"ד במג"א (סי' תמז ס"ק ה') דלא מחמירין בלא פלוג כמו בגוף הדיו) הו' אמת דלכאורה יש סתירה לזה מדברי הב"י שם (סי' קפ"ח) לענין פמימי תלתן ובשר צלי דפלוגתא דת"ק וב"ה שם (נדה יט אי) איכא בינייהו לתלות דלת"ק תולין מספק ולב"ה טהור לגמרי דהר"ן בשם הרמב"ן פתב דהלכה כת"ק והרא"ש פתב דהלכה כב"ה וכתב הב"י דהאי דנא לא נ"מ לן מידי בהאי ספק דכל מראה אדום טמא יעו"ש ואי איתא כמ"ל הו' איכא נ"מ לענין רמ"ת דלא נאסרה אלא בראתה

אָדוֹם גָּמוּר וּבַע"כ דְּשִׁיטת הַב"י הוּא לְטַמֵּא כָּל מַרְאֵה אָדוֹם אַף לְאַנְסְרָה לְבַעֲלָהּ מִשּׁוּם רַמ"ת אָבֵל בְּאַמַּת י"ל לְפִי מַה שֶּׁנִּרְאָה מֵהַפּוֹסְקִים דְּבַרמ"ת אֵיפֹא סָפֵק אִם הוּא מִן הַצְּדִידִים דְּאַף דְּרוֹב דְּמִים הוּא מִן הַמְּקוֹר הָא נִגְדַּד זֶה יֵשׁ רוֹב דְּאֵינָם רוֹאִים מִחֲמַת תְּשֻׁמִּישׁ (יעו' בש"ע הָרַב (ס' קפז) או"ק כג כד ובק"א שם אות א' ה') וא"כ אַף בְּמַרְאֵה דְּהִיא סָפֵק אַנְדָּם ג"כ יֵשׁ מְקוֹם לְהַקְלֵל לְעַנְּנֵי רַמ"ת מִשּׁוּם דְּהוּי כְּעֵין ס"ס דְּלִמָּא אֵינּוּ מַרְאֵה אָדוֹם מִמֶּשׁ וְאֵת"ל דְּהוּי אָדוֹם מִמֶּשׁ דְּלִמָּא הוּא מִן הַצְּדִידִים [וְגַם לְפַמֵּשׁ"ל דְּבַרמ"ת דְּהוּא רַק מִשּׁוּם נֶסֶת יֵשׁ לְהַקְלֵל בְּסַפִּיקוֹ (וְהֵינּוּ הֵךְ דִּי"ל דְּמַה דְּהוּי רַק אֵינְסוּר דְּרַבְּנָן הוּא מִשּׁוּם זֶה דִּי"ל דְּהָדָם מִן הַצְּדִידִים וְיֵשׁ לְפַלְפֵּל בְּזֶה בְּפִלְגוּגַת הַרְמַב"ם וְהַרְשָׁב"א גַּבִּי סָפֵק דְּאוֹרֵייתָא פִּדּוּעַ) א"כ סְגִי הַס' דְּלִמָּא אֵינּוּ מַרְאֵה אָדוֹם כְּלָל] וּלְפ"ז שְׁפִיר כָּתַב הַב"י דְּלָא נ"מ לָן מִיַּדִּי בְּהַאי סָפֵק כְּלָל כִּינּוּן דְּלַעֲנָנֵי נִקְיִים מִחֲמִירִין בְּכָל מַרְאֵה אָדוֹם וְלַעֲנָנֵי אֵינְסוּר רַמ"ת אֵין נ"מ בֵּין אִם הַמַּרְאֵה טְהוֹר לְגַמְרֵי בֵּין אִם תּוֹלִין מְסַפֵּק דְּאַף שְׁתּוֹלִין מְסַפֵּק אֵין לְאַנְסְרָה לְבַעֲלָהּ כַּמֶּש"ל: (ט) וְאַדְאָתָאן לְהַכִּי י"ל דְּלָאוּ דְּנִקְא פְּשָׁרוּאִין בְּרוּר שְׁאֵינּוּ אָדוֹם מִמֶּשׁ יֵשׁ צַד לְהַקְלֵל אֶלְא אַף בְּסִתָּם אָדוֹם אֶלְא דְּבַאַמַּת אֵין אָנוּ בְּקִיאִין בְּמַרְאִית הַדְּמִים בֵּין אִם הִיא פְּהָה הַרְבֵּה א"כ מִיַּדִּי סְפִיקָא לָא נִפְקָא וְיֵשׁ צַד הֵיתֵר לְעַנְּנֵי רַמ"ת (יעו' ג"כ בש"כ (סִימָן קפז ס"ק ז') וְדוּק) אַף דְּהוּי סָפֵק חֲסָרוֹן יְדִיעָה מ"מ הוּי סָפֵק חֲסָרוֹן לְכָל הָעוֹלָם וְכַמ"ש הַחוּ"ד (ס' קצו ס"ק ג') לְעַנְּנֵי סָפֵק אִם הוּא בִּימֵי נִדְּהָ אוּ יְמֵי זִיבָה (יעו' מ"ש בְּסַפְרֵי בְּרַפְת מְשָׁה קוּה"ת (ס' כג אות ט וְסִימָן כז) וְאִכְמ"ל וּבְפֶרֶט הֶקְא בַּנ"ד דְּלָא הִרְאָתָה לְחַכְּם אֵיפֹא ג"כ הַחֲקִירָה דְּהוּי כְּנִבְּאָבֵד יַעו' שְׁפ"ד (ס' נג ס"ק טו) וְש"ע יו"ד (ס' קצ סמ"ו) וְש"כ שָׁם (ס"ק סא) וְתַפְל"מ שָׁם) וְיֵשׁ לְפַלְפֵּל עוֹד בְּעַנְּנֵי ס"ס מִשְׁם אֶחָד יַעו' מ"ש בְּבִרְפַת מְשָׁה קוּה"ת (ס' טו אות ד ה) וּבַמ"ש בְּמַנְחַת מְשָׁה אַה"ע (סִימָן ה'אוֹת ז) וְדוּק וְגַם בְּעַנְּנֵי הַסָּפֵק דְּלִמָּא אֵינּוּ אָדוֹם מִמֶּשׁ יֵשׁ לְפַלְפֵּל דְּתַלּוּי בְּפִלְגוּגַת הַרְאָב"ד וְהַרְז"ה דְּלַהַרְז"ה בְּשַׁעַר הַנְּסֻתוֹת (סִימָן י) דְּלָא אֶמְרִינָן רוֹב דְּמִים שְׁבַמְקוֹר הַמָּה טְמֵאִים הוּי ס"ס וְלִשְׁטַת הַרְאָב"ד שָׁם דְּרוֹב דְּמִים שְׁבַאֲשָׁה טְמֵאִים לָא מִחֲשִׁיב ס"ס כְּמַבּוֹאֵר תּוֹס' כְּתוּבוֹת (ט א) יַעו' בְּשׁו"ת נוֹב"י מַה"ת יו"ד (ס' קִיח) (אָכֵן לְפַמֵּשׁ"ל אוֹת ז לְשִׁיטת הַרְאָב"ד בְּעַצְמוֹ מוֹתֶרֶת מַט"א כִּינּוּן שְׁלֵא בְּדָקָה קוֹדֵם הַבְּעִילָה א"כ יֵשׁ הֵיתֵר מִמ"נ יַעו' בַּד"מ יו"ד (ס' נד) וְש"כ שָׁם ס"ק ט' (צַע"ק מַהֲד"מ אַה"ע ס' מַה ס"ק ד) וּבַב"י יו"ד (ס' קצו) וּבַס"ט (ס' קפד ס"ק ד) וּבַב"י או"ח (סִימָן ד) בְּדַבְרֵי תַשׁו' הַרְשָׁב"א וְש"כ חו"מ (ס' כה ס"ק יט) וּבַתְּשׁו' נוֹב"י אַה"ע (ס' מג) וּבַמ"ש בַּמַּנ"מ אַה"ע (ס' א אוֹת ה) וְאִכְמ"ל (ל) וְיַעו' בַּפְּנִי כְּתוּבוֹת שָׁם דְּלַדְעָתוֹ אִם סָפֵק א' שְׁקוּל אֶפְּלוֹ אִם הַשְּׁנִי לָא שְׁכִיחַ ג"כ מִיְקָרִי ס"ס יַעו' בַּב"י אַה"ע (ס' ו) וּבַש"כ יו"ד (ס' נג ס"ק יד) וּבְכִלְיֵי ס"ס דִּין ל"ג וּבַט"ז (ס' קצ ס"ק א) וְתַה"ש שָׁם וְתַשׁו' חַכ"צ (ס' מו) וּמַג"א (ס' תסז) ס"ק ח"י וְס"ט ס' קַפְג ס"ק ב' וְקַפ"ז ס"ק טו וְקַפ"ח ס"ק ח' וְק"צ ס"ק ב' וּבְשׁו"ת הַרִיב"ש (ס' שַׁע"ב) וּבַמ"ש בְּבַר"מ קוּה"ת (ס' טו אוֹת ו) וְס' כג אוֹת ב) (וְשָׁם אוֹת ה' הַבְּאֵתִי דַעַת הַרְאָב"ד פ"ט מֵהַלְכוֹת טוֹמְאַת מַת הִיא י"ב דְּאַף דְּסָפֵק א' אֵינּוּ שְׁקוּל מִחֲשִׁיב ס"ס) אֶלְא דְּהֶקְא גַּם נִגְדַּד הַסָּפֵק שְׁמָא מִן הַצְּדִידִים אֵיפֹא רוֹב דְּמִים מִן הַמְּקוֹר וְא"כ שְׁנֵי הַסָּפֵקוֹת אֵינָם שְׁקוּלִים אָכֵן יֵשׁ מְקוֹם לוֹמַר דְּנִגְדַּד רוֹבָא דְּרוֹב דְּמִים מִן הַמְּקוֹר וְרוֹבָא דְּרוֹב דְּמִים טְמֵאִים אֵיפֹא רוֹב דְּאֵינָם רוֹאִים מִחֲמַת תְּשֻׁמִּישׁ וְחֻזְקַת טְהָרָה דְּאַשָּׁה (יעו' ק"א לְמַרְן הָרַב ס' ק"ץ ס"ק א) וְהוּי כְּשֵׁנִי סְפִיקוֹת שְׁקוּלִים, גַּם י"ל

דבנ"ד דמניקת היא א"כ בספק מן הצדדין קרוב יותר להתיר פנין דאז בחדות מסולקת דמים היא וע"כ אף אי ספק השני דלמא אינו מראה טמא לא הוי ספק השקול דרוב דמים שבמקור טמאים הם מ"מ פנין דספק א' קרוב יותר להתיר אף דספק השני נוטה יותר לאיסור בצירוף שניהם הוי כשני ספיקות שקולים וכמו שנתראה פן מדעת הראב"ד פירק ט' מהלכות טומאת מת הי"א יעו' בספרי בר"מ קוה"ת (סי' כג אות ה) מ"ש בכונה השני' בדעת הראב"ד שם ויש בזה לפלפל ולסתור ולבנות אכמ"ל דלא פתבתי זאת רק לצירוף סניף המועיל לטהרת בנות ישראל וא"כ מכל הנד טעמי שפתבתי לעיל בעה"י נלפע"ד דהאשה טהורה לבעלה ויהא רענא שמן השמים יספימו לזה ותהיה טהורה ככל בנות ישראל והאל הטוב יאיר עינינו בתורתו הטהורה: הדורש שלום כל ההוגים בתורה משה נחום ירושלימסקי האבד"ק קאמינקא ובצעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

אחר זה השגתי ידיעה מטשערקאסקי כי ה' שלח מקודש עזרתה וה"ה טהורה ככל בנות ישראל פן יעזור ה' לנו בכל עת לאסוקי שמענתא אליבא דהלכתא. סימן טז תשובה לכבוד י"נ שארי הרב הגאון הגדול סוע"ה מגנע תרשישים וכו' מוהר"ר יוסף לעוויןשטיין שליט"א הגאבד"ק סעראצק.

בענין אם הבעל טוען מאוסה עלי ובמה ת"ד בתקנת רנמ"ה. (א) בדבר שאלתו איש אחד רמ"ד ברצ"ח מגליל שלו נשא אשה א' מעיר מ' זה שנה ד' ולא.

ראתה דם בתולים ולא דם נדות מעולם וכנראה שהיא ממשפחת דורקטי כי אחותה הייתה ערה ט' שנים תחת בעלה ולא טבלה ולענין בעלה החזיקה עצמה לטמאה ימים הראויין עד שהוכרחה להודות כי אינה צריכה לטבול (ע"פ דברי הבלן שאמר שלא טבלה כלום) וקבלה ג"פ מבעלה ונדע זאת לרמ"ד הנ"ל רבע שנה אחר הנשואין ועכ"ז חשב אולי שפתנה זאת אבל אחרי שראה פי עברו ג' שנים ולא ראתה דם והרופאים אמרו על אחותה שלא תלד ע"כ רוצה שגם היא תבדק ע"י רופאים וממאנת לדרוש ברופאים וגם היא ארוורה ומקללתו וכמה פעמים שהולכת ללון חוץ לביתו בלי דעתו ורשותו ע"כ מאוסה עליו ודופק על דלתות הדר"ג למצוא לו היתר ע"פ התורה לגרשה בע"כ אם אף ישיג רשיון מהממשלה זה תוכן השאלה בקצרה וכבוד ש"ב הדר"ג פתח בהיתרא ע"פ דברי הרא"ש בתשו' פלל מב (הו"ד בש"ע סי' קיז) דנכפית יכול לגרשה בע"כ דלא תקו ר"ג שתהיה האשה עדיפא.

מאיש יעו"ש ונהרי במאוס עלי דעת הרמב"ם דכופין לגרשה ובתשובת צ"צ החדש (סימן קלב) הביא דגם הבני אהובה כ"כ אלא דמהרהרי"ק שורש ק"ז נראה דהוי ספק אי בכה"ג תיקן רגמ"ה יעו"ש א"כ לכאורה יש לומר בכה"ג דהוי ס"ס דאיפא עוד ספק שפא פלה הח' בסוף אלף החמישי גם מצד המום יש לדון ע"פ דברי הב"ש שם (ס"ק כד) דהיכא דלא ידע מהמום י"ל דכופין אותה (יעו' קו"א הפלאה שם אלא דמסתפק אם זה נחשב למום ובפ"ק דכתובות (י' ע"ב) דאמרה ממשפחת דורקטי אני וכו' ולא אמרינן דהוי מקח טעות משום מום דלא יהיו לה בנים יש לדחות דאז הוה יכול לישא עוד אשה גם מצד המום יש לחשוש אולי מתל, זת"ד הדר"ג דעכ"פ מאה רבנים אולי יועיל להתיר מטעם ס"ס הנ"ל וחרש חו"ד: (ב) הנה מה שכתב הדר"ג בסוף דבריו אלא שאני חושש אולי מחל כו' לפלא שהדר"ג הנפיר דברי המהרי"ק שורש ק"ז דמסתפק אי גזר רגמ"ה

במאיסה עליו ומדוע לא הביא שגם בזה נסתפק המהרי"ק אולי מחל דאחר שפכתב דאפשר לומר דבכה"ג לא תיקון הגאון פיון שהוא בא מחמת טענה ונמאסת בעיניו מחמת המום כו' פתב עוד ואפילו נאמר שמחל בשעת בעילה כו' אבל מ"מ לעגנו שנתייב להיות עמה כל ימיו זה לא מצינו דצער דגופא לא מחיל איניש יעו"ש ובשורש ק"ה ובתשו' מהר"מ לובלין (סימן א') ויען בשו"ת חיים ושלום אה"ע (סי' א') (ג' ע"ד) מה שהביא בשם הרי"ף אלגזי בספר דרדך עץ החיים (סי' ג') שרצה לחלק בין מום גדול למום קטן והוא חולק עליו אלא דאח"כ באמצע תשובותיו (ו' ע"ג) הביא בשם תשו' פאת נגב אה"ע (סי' טוב) שהאריך להוכיח דאפילו ידע מהמומים עכ"ז לא אמרינן ידע ומחיל דמצי טעין סבור הייתי שהייתי יכול לסבלם ושכ"כ התומת ישרים (סי' קלט) והרב שמן המשחה (סימן קנא) ויען בתשו' בני יעקב (סי' ח') מה שפלפל בעגנו זה וצ"ע מ"ש שם מדברי התומת ישרים (סימן קלט) ועכ"פ גם הוא סיים שם בתשובתו דאודה לה תקנת רגמ"ה בכה"ג וכיון שכן אפילו אי איפא טענת מחילה מה בכך אטו משום דמחל פעם א' יצטרך להוסיף מחילה על מחילתו ואכמ"ל ולפלפל דלפע"ד פשוט דלא שייך לומר ידע ומחיל אלא במום הנזכר כרגע כשיתודע משא"כ בזה אף שנודע לו שאין לה דמים יחשב שמקרה היא ותתרפא משא"כ אחר שעבר ג' שנים דאז נודע לו המום ברור וע"כ אינו רוצה בה ובעין זה חילק הרב מהר"א ששון בתשו' בני יעקב שם (כי' ח') דאין לומר ידע ומחיל אלא במום קבוע תמיד ועל עמדו יעמוד כו' אבל בנ"ד שעשוי להשתנות כו' ועתה הכביד עליו חליו כו' איפא למימר דלא שייך מחיל אלא במה שעיינו רואות כו' אבל עתה פי גדול הפאב תכופות זו לזו ואינו יכול לסובלו יעו"ש: (ג) אכן בעיקר הדבר אי הוי מום יפה העיר הדר"ג מהאי דפ"ק דכתובת וכי יש לחלק דבזמן הש"ס הנה יכול לישא עוד אשר אלא דהגאון מלבוב בספרו שו"מ מה"ג ח"א סימן רע"ג נשאל בעגנו זה אי יש הטר לגרש בע"כ באשה שמעולם לא הנה לה אורח פנשים לא דם נדה ולא דם בתולים וטוען הבעל שמקחו מקח טעות והשיב דאי אפשר להוציא בגט בע"כ דשמא ממשפחת דור קטוע היא והביא דמהאי דפ"ק דכתובות מוכח דעכ"פ גם מום לא הוי ע"כ לדעתו יש להיות מתון בדבר לפשר ביניהם יעו"ש שכ' לחלק דהתם בש"ס שפא לבטל תיקף הקידושין איל לה זכה משא"כ בכמה שנים אולי לא גזר רגמ"ה ולא נחית שם לחלק (פחילוק הדר"ג) בין זמן הש"ס להיכא דלא יכול לישא אחרת ובאמת לפע"ד העיקר הוא כמ"ש הדר"ג דאין ראיה משם דלא הוי מום דמלבד די"ל דאז הנה יכול לישא אחרת הנה אף בדין הש"ס י"ל דהתם הבעל טוען טענת דמים שזינתה והשיב לו שלא נאסרה עליו משים זונה פיון דהיא ממשפחת דורקטי אבל אם אינו רוצה מפני חסרון זה שלא ידע מקודם שפיר י"ל דהוי מקח טעות אף בזמן הש"ס (דיכול לומר איני רוצה לישא עוד אשה אחרת דלא מצינא למיקם בסיפוקייהו) משום דבניה מועטין יעו' בירושלמי שם סוף הלכה א' ובמדרש שמואל פ"ב גבי עובדא דר' שמעאל בר' יוסי מקנתר לה (שאל ירבו פמותה בישראל) כל אשה שדמי' מועטין ילדיה מועטין יעו"ש וכן נראה משו"ת הרש"ך ח"ג (סי' סג) הו"ד בכנה"ג הגב"י (סי' א' אות עג) שכ' נשא אשה בת כ"ב שנה ולא הנה לה אורח פנשים ומחמת זה רוצה לגרשה מתירין לו שבועה יעו"ש דהכנה"ג חולק עליו קא הכנה"ג (סי' קיז הגט"ו אות ה') בשם המשפט צדק וסימן סח) באשה שאין לה נסת קבוע ויכול לשמש עמה אף תוס' לא

הפסידה יעו"ש היינו שיש לה נסת לראות אלא שאינה קבוע) ולדעת הרש"ך עצמו ח"א (סי' כ') (הו"ד שם אות יג) היכא דנוהגין לישא שתי נשים והתנה עמו שלא ישא אחרת וכן בנשבע הוי הדין כמקום שנוהגין שלא לישא מחמת חר"ג יעו"ש נמצא דלדעת הרש"ך אם נמצא שאין לה אורח פנשים יש מקום להתיר לו חרגמ"ה כמו שמתירין לו השבועה יעו' בתשו' בני יעקב שם סוף תשובה ח' מ"ש בזה רש בענין זה אריכות דברים אם נחלק בין שבועה לחרגמ"ה יעו' מהרי"ק שורש ק"א ובמשנה למלך (פכ"ג מהלכות אישות הט"ז) ובשו"ת שיבת ציון (סי' פח) ואכמ"ל דכ"ז לפולא בעלמא: (ד) אבל באמת אף אם לא נחליט דהוי מקח טעות מחמת מום מ"מ פיון דמאיסה בעיניו מחמת זה ומפני שהיא ארוכה ומצערתו כמה פעמים ולא יכול לדור אתה יפה כתב ש"ב הדר"ג דיש צד היתר גדול ע"פ דעת הרמב"ם (פי"ד מה"א ה"ח) דכופין להוציא בטוענת היא מאיס עלי כן בטוען הוא מאיסה דלא יפה פח האשה מפח האיש כמ"ש בתשו' הרא"ש ואף דהכנה"ג הגהות ב"י (סי' א' אות לג) כתב דהעלה בתשו' בכמה ראיות דהמורד על אשתו ואומר מאיסה עלי חרגמ"ה מונעו מלישא אשה אחרת יעו"ש מ"מ הא יש לנו תנא דמסייע רבן של ישראל.

הוא מהר"מ ב"ב (סי' תתרי"ח) שנוראה גם מדבריו (וכמ"ש ג"כ הצ"צ החידוש שם סי' קלב) דהיכא דהמניעה ממנו שטען דמאיסה עליו או שהיא אשה רעה בדעותיה והוא מעונן מחמת זה התירו לו לגרש בע"כ יעו"ש ובתשו' חיים ושלום שם הביא שכן דעת התומת ישרים (סי' קלט) והרב פ"מ ח"ג (ר"ס יט) ושמן המשחה (סי' קנא) ופאת נגב (סימן טו"ב) דבטוענת מאיסה עלי כופין לגרשה דלא גרע מאשה הבאה בטוענת מאיס עלי דכופין אותו לגרש וכמ"ש הרמב"ם יעו"ש ולפע"ד (אי נימא דלא עדיף חרגמ"ה משבועה וחרמי קהל יעו' בהגהת מרדכי כתובות (סי' רצא) ודוק) יש להביא סעד לדעת הדר"ג מדברי הרמ"א יו"ד וסי' רכז סעיף כ') איש ואשה שקב"ח או שנושבעו זה לזה לישא זא"ז כו' אבל אם האשה אומרת ששונאת אותו ונתנה אמתלא טובה לדבריה מתירין לה שלא מדעתו דאפילו אם כבר נשאת האומרת מאיס עלי חייב להוציא והיינו לדעת הרמב"ם יעו"ש בט"ז (ס"ק לד) ובבית שמואל (סי' נ' ס"ק טז) ובנוב"י קמא חיו"ד (סימן סח) (ומה"ת סימן רד) לענין חרם הקהלות על החוזר בשידוכין דבכה"ג שטוענת מאיס עלי א"צ התרה פלל דהם לא גזרו במאים עלי וא"כ פיון דבשו"ת שקבל על עצמו וחה"ק נפטר מ"ש"ו"ת בטוענת מאיס ואמתלא מבןורת כמו כן יש מקום לומר בחרגמ"ה (דלא עדיף פחו משבועה וחה"ק) דבמאים עלי לא גזר: (ה) הן אמת דיש בזה לפקפק ע"פ דברי הש"כ שם (ס"ק נו) ובפרט להמענין בגוף דברי תשובת מהר"י ווייל כ קלז) דהי' לו עוד כמה צדדי היתר ואכמ"ל בפלפול דעכ"פ ספיקא מיהו איכא אי גזר רגמ"ה בכה"ג וא"כ לדעת החמ"ת והב"ש (סי' סו ס"ק יח) י"א דחרגמ"ה לא הוי אלא איסורא דרבנן יעו"ג"כ ב"ש (סי' א' ס"ק כא) ושו"ת נוב"י מה"ת (סו"ס ז') ותשו' חכ"צ (סימן קיז) א"כ בנ"ד הוי ספיקא דרבנן אלא אפילו לדעת הט"ז יו"ד (סי' ריח ס"ק ד') וש"כ שם (ס"ק ג') דח' הוי דאורייתא ויש להחמיר בספיקו יעו"ג"כ שו"ת עה"ג (סי' צג) [ואף לפמ"ש הנוב"י יו"ד מה"ת (סימן קמו) דמה שגזרין על הנולדים אינו אלא מדברי קבלה והולכין בספיקו להקל לדעתו יעו"ש ג"כ יש מקום לענין בזה ע"פ דברי הש"ס ר"ה (יט א') דד"ק כד"ת דמי יעו' ש"ע או"ח (סימן תרצו ס"ז) וב"י או"ח

(סי' תקנד) בְּשֵׁם ר"ת וְסִימָן תּרפּוּ בְּשֵׁם הַרְזָה וּט"ז שֵׁם (סי' תּרפּוּ ס"ק ב') וּא"כ יֵשׁ מְקוֹם גְּדוּל לֹמֵר דְּבַד"ק דְּהוּי כַּד"ת יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּסִפְקוֹ (יעו' ג"כ חת"ס שֵׁם (סי' ב') מ"ש בְּעֵינֵי ס' ד"ק) וּבְזֶה הוּי א"ש הָא דְחֻזְקִיהָ קָרִי בְּטַבְרִיא י"ד ט"ו (מְגִלָּה ה' ב') וּמִיָּשֵׁב קֹנְשִׁית הַר"ן וְהַפְרַמ"ג הִטְמִין זֹאת בְּרַמ"ז שֵׁם בַּא"א (ס"ק ב' ד') וּבַמִּקְ"א הָאֲרָכְתִי בְּזֶה ת"ל] מ"מ הָא בַּנ"ד אִיפָּא עוּד סָפֵק דְּלִמָּא פְּדַעַת הַמְּחַבֵּר (סִימָן א' ס"י) וְהַמְהַרִּי"ק דְּלֹא הִתְרִים אֱלָא עַד סוּף אֱלָף הַחֲמִישִׁי וְאַם כֵּן הוּי פְּעִין ס"ס וּכְמ"ש הַדְר"ג (ויעו' בְּשׁו"ת דְּבָרֵי רִיבּוֹת (סו"ס שֶׁה) דְּאָף דַּס"ל ג"כ דְּסָפֵק חֲרַגְמ"ה יֵשׁ לְהַחְמִיר מִשּׁוּם שֶׁהוּא סָפֵק דְּאוֹרְיִתָּא (וּכ"כ הַמְהַרִּי"ק שְׁוֹרֵשׁ ק"ז דְּסָפֵק אִיסוּרָא: לְחַוְמָרָא) מ"מ פְּתַב שֵׁם ג"כ הֵיחֲתֵר ס"ס דְּלִמָּא לֹא גָזַר בְּאַרוּסָה וְאֵת"ל גָּזַר דְּלִמָּא לֹא הוּי אֱלָא עַד סוּף אֱלָף הַחֲמִישִׁי יַעו"ש וְהָרַב חַיִּים וְשִׁלּוּם (סי' א' ה' ע"א) הִבִּיא דַּעַת פְּמָה גְּדוּלִים שֶׁהִקְטִילוּ בַּס"ס פְּזָה) וְאָף דְּהַחֲכָם צָבִי (סו"ס קַכֵּד) פְּתַב דְּלִדִּין אֵית לֵן בְּנֻדָּאֵי דְחֲרַגְמ"ה נוֹהֵג אָף לְאַחַר אֱלָף הַחֲמִישִׁי וְאִינוּ נִכְנָס בְּגִדְרָא ס"ס מ"מ יָפָה פְּתַב הַדְר"ג דְּהָא הוּי רַק מְצַד מְנַהֵג וְסָפֵק מְנַהֵג לְקוּלָּא וְזֶה ג"כ פִּינַת הַב"ש (סי' א' ס"ק כֵּא) וּכ"כ בְּשׁו"ת בֵּית אֶפְרַיִם חֲאָה"ע (סי' א') בְּסוּף תְּשׁוּבָתוֹ וְאִין לֹמֵר בְּזֶה סְפִיקָא לְחַוְמָרָא פִּינֵן דְּרַק מְנַהֵג הוּא וּכַד"ס שֶׁסְפִיקוֹ לְהַקְלֵ כְּמ"ש הַב"ש בְּשֵׁם הַד"מ יַעו"ש בַּב"א וְעוּד דְּכַבֵּר פְּתַבְתִּי בְּסִפְרֵי בְּרַפְתָּ מִשֶּׁה בַּקּוּה"ת ס' ל' אוֹת ד') לְהַקְלֵ (בַּכַּג"ז גַּבִּי שְׁבוּי) מְטַעַם ס"ס פִּינֵן דְּנִרְאָה פְּשׁוּט דְּבִזְה"ז הוּי עַכ"פּ סָפֵק הַשְּׁקוּל אִי חֲרַגְמ"ה הוּי דְּאוֹרְיִתָּא אוּ דְּרַבְּנֵן נִמְצָא דְּהוּי ס"ס בְּדְאוֹרְיִתָּא וְסָפֵק אֲחַד בְּדְרַבְּנֵן (וְכַעֲיֵן שֶׁכ' הַש"כ בְּכַלְלֵי ס"ס דִּין טז) דְּלִמָּא בְּשְׁבוּי' לֹא גָזַר וְדְלִמָּא בְּזֶה"ז לֹא הוּי אֱלָא דְּרַבְּנֵן וְשׁוּב הוּי סְפִיקָא דְּרַבְּנֵן דְּלִמָּא בְּשְׁבוּיָה לֹא גָזַרוּ כְּמוֹכֵן יַעו"ש וְה"ה בַּנ"ד דְּלִמָּא בְּטוּעֵן מְאִיסָה עָלֵי לֹא גָזַר רַגְמ"ה וְדְלִמָּא בְּזֶה"ז לֹא הוּי אֱלָא דְּרַבְּנֵן וְשׁוּב הוּי סְפִיקָא דְּרַבְּנֵן דְּלִמָּא בְּטוּעֵן מְאִיסָה לֹא גָזַר וּבְפִרְט לְשִׁטַּת הַרְמַב"ם דְּכוּפִין לְהוֹצִיא בְּטוּעֵנַת מְאִיס: (ו) וּמִדֵּי עֵבְרִי בְּהַלְכָּה זֶה הַבְּרִיק לְגַד עֵינֵי שֵׁישׁ מְקוֹם לֹמֵר פְּרַפְרַת קִטְנָה בְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם הַנ"ל שֶׁהִקְשָׁה עָלָיו הַשַּׁעַר הַמְּלָךְ (פ"ט מֵהִלְכוֹת אִישׁוּת הַט"ו) ע"פ דְּבָרֵי הַתּוֹס' פְּתוּבוֹת (סג ע"ב) ד"ה אֲבָל שֶׁהִקְשׁוּ בְּשֵׁם ר"ת לְפִרְש"י דְּבִאֲמָרָה מְאִיס עָלֵי כּוּפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וְאִמָּאֵי לֹא חִיָּשִׁינֵן שְׁמָא עֵינֵיהָ נִתְּנָה בְּאַחַר דְּוּמִיא דְּאוֹמְרַת טְמֵאָה אֲנִי (נְדָרִים צ' ע"ב) וְתִירְצוּ דִישׁ לְדַחוֹת דְּהֵתֵם נוֹטְלַת פְּתוּבָה דְּוּקָא אִיפָּא לְמִיחּוּשׁ שְׁמָא עַנ"ב אֲבָל הֵכָא דִּיוֹצְאָת בְּלֹא פְּתוּבָה לֹא חִיָּשִׁינֵן יַעו"ש וּלְפ"ז קִשָּׁה דְּבָרֵי הַרְמַב"ם אֲהַדְדֵי דְּאֵלוֹ הֵכָא (בַּפִּי"ד ה"ח) פְּסֵק דְּהָאוֹמְרַת מְאִיס עָלֵי כּוּפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וּבַע"כ פְּסֵקְרַת הַתּוֹס' דְּכָל שְׁמִפְסָדַת פְּתוּבָה ל"ח שְׁמָא עַנ"ב וְאֵלוֹ לְקַמֵּן (פכ"ד הִי"ת) פְּסֵק בְּהַדְיָא דְּאֵם אֲמָרָה שְׁזִינְתָה בְּרִצּוֹן אִין מִשְׁגִּיחִין בְּדְבָרֵיהָ שְׁמָא עֵינֵיהָ נִתְּנָה בְּאַחַר הָרִי דַּס"ל דְּאָף בְּמִפְסָדַת פְּתוּבָה חִיָּשִׁינֵן לַעַנ"ב נִמְצָא דְּדְבָרֵיו סוֹתְרִים זַא"ז לְכַאוּרָה יַעו"ש בְּשַׁע"מ מ"ש בְּזֶה, וּלְפַע"ד י"ל בְּזֶה בְּהַקְדָּם מֵה שֵׁישׁ לְהַעִיר בְּהָא דְּטַא"ל לְפַמ"ש הָרֵא"ש בְּסוּף נְדָרִים בְּטַעְמָא דְּגִרְשִׁתְנִי דְּנִאֲמַנְתָּ וּל"ח שְׁמָא עַנ"ב דְּחֻזְקָה שְׁלֵא תִפְקִיעַ עֲצָמָה מִבְּעֻלָּה בְּטַעְנַת שְׁקָר וְלִהְיוֹת בְּאִיסוּר א"א פֶּל יִמְיָה יַעו"ש א"כ תְּהִיָּה נִאֲמַנְתָּ ג"כ לֹמֵר טְמֵאָה אֲנִי לָךְ מְטַעַם זֶה דְּאֵם מִפְקַעַת עֲצָמָה מִמֶּנּוּ בְּטַעְנַת שְׁקָר וְכוּפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא הוּי גַּט מְעוֹשָׁה שְׁלֵא כְּדִין וְגַם גַּט מְנוֹטְעָה שַׁע"ד כֶּף הוּא מְגַרְשָׁה מִשּׁוּם שְׁאוּמְרַת טְמֵאָה אֲנִי לָךְ וְחוֹשְׁבִין שְׁכֵן הוּא כְּדְבָרֵיהָ אֲבָל אֵם הִיא מְשַׁקְרַת מִשּׁוּם שַׁע"ב הַגַּט בְּטַל וְעוֹמְדַת בְּאִיסוּר א"א פֶּל יִמְיָה וְשׁוּב תְּהִיָּה נִאֲמַנְתָּ מְטַעַם זֶה שְׁכַתְּבֵה הָרֵא"ש, אֲמַנְתָּ כֵּן י"ל דַּא"ש

לפמ"ש הרדב"ז ת"ד וסי' פט) זה לשונו גם מה שהפריז על המדה לומר שאם נזכירו לו שהוא חייב לגרש אפ"ל בדיבור בעלמא הוי גט מוטעה אוני רואה את דבריו פי אפילו לפי סברתו שאינו חייב לגרשה לא הוי גט מוטעה דבשלמא פשהאשה מותרת לו ואנחנו אומרים לו שהוא חייב לגרשה הוא סומך עלינו וכיון שלא היה חייב לגרש נמצא הגט מוטעה אבל היכא שהאשה אסורה עליו אע"פ שאנחנו אומרים לו חייב אתה ליתן גט לא הוי גט מוטעה שהרי בשער שהוא נותנו לה לאו עלו קסמיה אלא על עצמו הוא סומך כיון שאינה ראויה לו מתיר אותה לגמרי לעלמא וגמר וגרש מדעתו בלא טעות כדי שתנשא לעלמא כו', עכ"ל הנהב ומעתה יש מקום לומר דלא סתרי פסקי הרמב"ם אהדדי דבשלמא פשהאמת טמאה אני לה שזינתה ברצון ואסורה לו לפי דבריה להכי אינה נאמנת דשמא ענ"ב ומשקרת ואעפ"כ אינה באיסור א"א כל ימיה דאף אם היא משקרת לא הוי גט מעושה דכיון שמגרשה משום איסור שאינה ראויה לו לפי דבריה על עצמו סמך וגמר ומגרשה בלב שלם משא"כ כשאומרת מאיס עלי דמותרת לו ועדיין עומד ומצפה שמא תתמצה לו ואינו מגרשה משום איסור אלא דאנן כפינו לו להוציא אשתו המותרת (גם לפי דברי) אבל הוא אינו חפץ לגרשה אלא דסומך עלינו שחייב לגרשה משום דמאיס עליה נמצא פשהיא משקרת ואינו מאיס עליה אלא דענ"ב ממילא דהגט בטל דהוי גט מעושה ומוטעה ובכה"ג חזקה שאינה משקרת להיות באיסור א"א כל ימי כמ"ש הרא"ש, ויש בזה לפקפק כמובן ולחלק קצת בין הא להד דהרדב"ז ואין פאן מקום להאריה פי כ"ז פתבתי רק לפלפולא בעלמא: (ז) אמנם פן כפי מה שרצה הדר"ג לצדד לגרש בע"כ א"כ לפמ"ש הנוב"י קמא אה"ע (סימן א) ומה"ח וסימן קב קג) דרק בנשואי ב' נשים קבע ר"ג זמן אבל שלא לגרש בע"כ לא קבע ר"ג זמן א"כ בנ"ד אין שייך לצדד דלמא לא גזר אלא עד סוף אלף החמישי אבל באמת יפה תמה הדר"ג על הנוב"י מדברי הב"י בתשובותיו דיני נשואין (סימן יד) שפתב להדיא דגם גירושין בע"כ לא הו' כ"א עד סוף אלף החמישי וכבר תמהתי פן על הנוב"י בחבורי ברפת משה קוה"ת (סי' ל' אות ד') דאף דמתחלה רצה הב"י שם לומר שעדות שמועת הרשב"א לא היה אלא לענן שלא לישא שתי נשים ולענן שאר תקנות לא קבע להם זמן אבל אח"כ פתב הב"י דאף באינך תקנות לא היו אלא עד סוף אלף החמישי יעו"ש ובחבורי שם (סו"ס לא) שהבאתי דברי הכנה"ג הגב"י (סי' א אות כג) שפתב דאפשר לומר כו' שיותר טוב לגרשה מלישא אשה אחרת דלגרשה בע"כ בשעת גירושין עבר על החרם ותו לא אבל לישא אשה אחרת כל עוד דאגידא ב' עובר על החרם יעו"ש ואפשר דזה ג"כ סברת המהר"מ פאדווא (סי' יג) המובא בחמ"ח (סי' קיט ס"ק ז') הן אמת דיש מקום לומר בנ"ד דיותר טוב להתירו לישא אשה אחרת לפמ"ש האחרונים בטעמו של דבר דאיסור ב' נשים חמור יותר בזה"ז (מגירושין בע"כ) משום דיש לו מקור בגמרא ליבמות סה) דלמא לא מצי למייננהו וא"כ לפמ"ש הבני אהובה (פי"ד מה"א הט"ו) (הו"ד בצ"צ החדש שם) דהיכא דהוא טוען דמאיסה עליו אף שאינו יכול לגרשה בע"כ מ"מ יכול למנוע ממנה מזונות עד שתקבל ג"פ ד'כול לומר אני יודע שהאמת כדברי ופירש בזה דברי הרא"ם המובא בחמ"ת וב"ש (סי' עז ס"ק ג' ו') יעו"ש עכ"פ כיון שפטור בנ"ד ממזונות אנדה לה החשש דלא מצי למיקם בסיופיניהו של ב' הנשים א"כ שפיר יכול לישא אחרת כמובן ובהחפשי ראיתי שגם הגאון מלבוש בשו"מ מה"ק ח"א (סימן קעז קעח) פתב כעין זה גבי נכפית

ומורדת יעו"ש: (ח) אָבֵל בְּאֵמֶת י"ל גַּם לְאִידֶךָ גִּיסָא דְאֶפִּילוּ לְדַעַת הַנוּב"י דְגִירוּשֵׁין
בע"כ חמור יותר יש מקום לומר דבנ"ד עדיף טפי גירושין בע"כ די"ל דתקנת ר"ג מייירי
כְּשֶׁרוּצָה לְיִשָּׁא עַל אִשְׁתּוֹ עוֹד אִשָּׁה אַחֶרֶת וְלִקְיָיִם שְׁתִּיחָן וְלִהְסָפִיק גַּם לְהִרְאִשׁוּנָה שְׂכו"ע
מֵה שְׁמֻחָוִיב בְּעַל לְאִשְׁתּוֹ עכ"ז גַּזַּר ר"ג לטובת האשה משום קטטה או שְׂמָא יִמְעַט
בְּעוֹנָתָה שֶׁל הִרְאִשׁוּנָה אֲלָא דְלֹא הִתְחַמֵּיר בְּגִזְרָה זוּ רַק לְזִמְן קְבוּעָה אֲבָל בְּגִירוּשֵׁין בע"כ
דְּמִשְׁלִיחָה וְיוֹצֵאת מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי חֲמוּר יוֹתֵר בְּכַדִּי שְׁלֹא תִהְיֶינָה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הִפְקֵר לְהִיצִיאַן
מִבֵּית בְּעַלְיָהֶן לְגַמְרֵי בע"כ אֲבָל בְּאִנְפֹּן זֶה כֵּן"ד דְּהַבְעֵל מוֹרֵד בְּאִשְׁתּוֹ וּמוֹנֵעַ מִמֶּנָּה שְׂכו"ע
בְּלֹא"ה וְאֵינוֹ רוּצָה לְקַיְימָה כָּלֵל רַק שֶׁהִיא אֵינָה מְרוֹצֵאת בְּגִירוּשֵׁין וּבְאִנְפֹּן זֶה בְּבִגְדוֹ בָּהּ
וְנוֹשֵׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת עָלֶיהָ שְׁפִיר יֵשׁ מְקוֹם לומר דכ"ע מוֹדִים דְּחֲמוּר בְּזֶה יוֹתֵר אִיסוּר שְׁתִּי
נְשִׁים מְגִירוּשֵׁין בע"כ דְּבָגַט בע"כ עכ"פ מִתִּירָה לְעַלְמָא וְכִשְׁנוֹשֵׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת עָלֶיהָ הִיא
אֲגִידָה בֵּיהּ וְהוּא מְעַנָּה אוֹתָהּ ת"י וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה לָּהּ כְּמִשְׁפֵּט הַבְּנוֹת כְּמוֹכָן, סוּף דְּבָר דְּאָף
דֶּה־נוּב"י לְאַרְבָּע דְּבָרֵי הַב"י בְּתִשׁוּ' וְהַדַּעַת נוֹטָה יוֹתֵר דְּגִירוּשֵׁין בע"כ יוֹתֵר מֵאִיסוּר ש"נ
אֲבָל לְהַכְרִיעַ בְּהַחֲלֵט קִשָּׁה פִּינּוֹן דַּעַת הַנוּב"י יֵשׁ לוֹ פְּנִיִם בְּהַלְכָּה וְיֵשׁ לְדַיָּיק פְּדַעַתוֹ בְּרִי
הַב"ח בְּתִשׁוּ' צ"ג יעו' ג"כ בְּתִשׁוּ' חת"ס חֲלָק נְשִׁי סו"ס ע' שְׁפָתַי ג"כ דְּאִיסוּר הַחֲרָם
דְּגַט בע"כ חֲמוּר טְפִי וְנִתְפָּשֵׁט בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן מִשֵּׂא"כ לְיִשָּׁא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ דְּקִיל
יוֹתֵר יעו"ש וּבְתִשׁוּבוֹתָיו לְחֻשָּׁן מְשֻׁפֵּט (סי' רג) מ"ש טַעְמָא רַבָּה לְהַחֲמִיר בָּהּ טְפִי ע"פ
דְּבָרֵי הַגָּהֵת מְרַדְּכֵי דְכְּתוּבוֹת וְאֲכַמ"ל וְיַעֲנֵן ג"כ בְּתִשׁוּ' חֵיִים וְשְׁלוּם לְהַגָּאוֹן מֵהַר"ח
פְּאֲלָאֲגִי זצ"ל (סימן ז' כ"א ע"ב) שְׁפָתַי וְרוּאָה אֲנִכִּי בְּסִפְרֵי הַפּוֹסְקִים שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים
שְׁלַעֲנִין לְיִשָּׁא אַחֶרֶת אֶפִּילוּ שְׁלֹא מִדַּעַתָּה וְרִשׁוּתָּה הִתִּירוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה וְאֵלוֹ לְתַת לָהּ
גַּט בע"כ לֹא רְאִינוּ שֶׁהִתִּירוּ בְּהַדְיָא לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה כו' נִרְאָה לומר טַעַם לְדַבָּר כו' יַעַן
עַנְיָן לְיִשָּׁא ש"נ הָאֲדָם בְּחִירֵי מִצַּד עֲצָמוֹ וְאֵינוֹ עוֹמֵד כְּנִגְדוֹ הָאִשָּׁה הִרְאִשׁוּנָה בְּרַ לַעֲשׂוֹת
מַעֲשֵׂה לְתַת גַּט בע"כ פִּינּוֹן שֶׁהָאִשָּׁה בְּעַלְת דִּינוֹ הִיא כְּנִגְדוֹ קִשָּׁה גִירוּשֵׁין בע"כ כו' לְכֹן
חֲשִׁשׁוּ בְּדַבָּר שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה זֶר כְּזֶה לְתַת גַּט בע"כ יעו"ש וּבְתִשׁוּ' א' (ז' ע"ג) שֶׁהִבִּיא
דַּעַת הַמְּהַר"י בֵּן לֵב ח"ב (סי' כב) וּמֵהַר"א דִּי בּוֹטִיִן (סי' רפ"ה) וְהַרְש"כ ח"ב (סי' סג)
דִּיּוֹתֵר יֵשׁ לְכוּ לומר אַחֶרֶת עָלֶיהָ מְלַגְרָשָׁה בע"כ (וְשֵׁם ד"ה אֵלֶּה פָּתַי ג"כ פְּסֻכְרֵי
דְּהִיכָא שְׁאֵינוֹ רוּצָה בְּאִשְׁתּוֹ כִּי הִיא מֵאִשָּׁה עָלֶיוֹ א"כ מֵה אֶהְיֶי לָן לְיִשָּׁא אִשָּׁה אַחֶרֶת
וְתִהְיֶה הִרְאִשׁוּנָה עֲגוּנָה כָּל יָמֶיהָ וּמֵה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקְנֵתָן מִשֵּׂא"כ הִיכָא דְּגַם
הִרְאִשׁוּנָה רְאוּנָה לְהִיּוֹת עִמּוֹ וְיִכּוֹל לְקַיְיִם אֶת שְׁתִּיחָן יעו"ש) אֲף פִּינּוֹן שֶׁהִבִּיא מְקוֹדָם גַּם
דַּעַת הַרַאנ"ח ח"ב (סי' לא) וְהַכְּנֵה"ג וְהוֹן יוֹסֵף אֵה"ע לְסִי' א') וְרֹאשׁ מְשֻׁבֵּיר אֵה"ע (כִּי
ס"ט) דס"ל דת' שְׁלֹא לְיִשָּׁא ש"נ חֲמוּר כו' ע"כ מְסִיק שָׁם בְּחֵיִים וְשְׁלוּם דְּנִרְאָה לִי דְּהַפֵּל
לְפִי הָעַנְיָן וּלְפִי רְאוּת הַדַּיָּיִנִּים יֵשׁ בְּזֶה לְהַקְלֵל וּלְהַחֲמִיר יעו"ש וְא"כ גַּם בנ"ד הָא הִרְאִיתִי
פְּנִיִם מְסֻבֵּירוֹת לְכָאן וּלְכָאן וְלִהְדַר"ג הַבְּרִירָה לְבַחֲוֹר אֵינָה דְּרָף יִשְׁפּוֹן אֹר הַפֵּל לְפִי
הַמְּקוֹם וְהַזְמַן כ"ז כְּתַבְתִּי לְהַלְכָּה אֲבָל לְמַעֲשֵׂה קִשָּׁה לַעֲשׂוֹת בְּאִיסוּר חֲרַגְמ"ה וּבְפֻרְט
בְּדוֹר אֲשֶׁר הַפְּרוּץ מְרוּבָּה עַל הָעוֹמֵד (ה' יַרְחֵם עַל שְׂאֲרֵי נַחֲלָתוֹ לְהַרִים קָרְן הַתּוֹרָה
וְהִירְאָה) וְגַם לְדוֹן הָאִשָּׁה שְׁלֹא בְּפִנְיָהּ וְלֹא שְׁמַעְנוּ מֵה זֹאת אוֹמְרֵת אֲבָל הַדַּר"ג שֶׁהוּא
מְבַפְּנִים זְמִינָה לְדַת וְיֵאָמֵר עָלֶיהָ שְׁתִּשְׁמַע לְקוֹל הַתּוֹרָה וְתַקְבֵּל ג"פ בְּרַצוֹנָה (דִּידוּעִים
ג"כ דְּבָרֵי הַנוּב"י מֵה"ת (סי' קד) בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַתִּשׁוּ' הָרֹא"ש שְׁלֹא תִהְיֶה הָאִשָּׁה עֲדִיפָא
מֵאִישׁ דְּהִינּוּ שְׁכוּפִין אוֹתָהּ ג"כ עַד שֶׁתֹּאמַר רוּצָה אֲנִי כְּמוֹ שְׁכוּפִין אוֹתוֹ) וְאִם לֹא תִצְטִית

דין ונראה הדר"ג פי תפיצה לצערו ולעגנו בהרהורי עבירה שקשין מעבירה (שהארכתה בזה בחבורי בר"מ שם וסי' ל) בצדדי היתר שישיש בענין זה) יתירו הדר"ג בהסכם מאה רבנים גם אנכי הקטן מן המתירים ובתנאי כפול שישיג רשיון ע"ז מהממשלה הרוממה פי אני פי מלה שמור פמצינה עלינו ע"פ התורה יעו' ג"כ בתשו' נוב"י מה"ת חאה"ע (סו"ס קב) במ"ש ג"כ בנעם דבריו אבל אם יש איזה חוקים מהממשלה בזה אין אנחנו מדברים לסתור ח"ו חקי המלכים וכל אחר בכל המדינה שהוא יושב בה יזהר בעצמו שלא לעשות דבר נגד גזרת המלכות אם לא ברשיון המלכות יעו"ש: ש"ב הדורש שלומו באה"ר וא"ע משה נחום נירושלימסקי האבד"ק קאמינקא וכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

שער החמישי שער הקדושה ובו ששה סימנים סימן יז תשובה קצרה ליו"ח פבוד הרב המאה"ג חו"כ וכו' מוהר"ר יחזקאל וועפרינסקי אבד"ק טשעהרין. בענין אחות אם אביו באחות אבי אמו.

ע"ד הזוג שבאו לפניו לסדר קידושין והאשה היא אחות אבי אמו אם מותרת לו, הנה בש"ע אה"ע (סימן טו סו"ס יח) מבואר רק דין אחות אבי האב באחות אם האם דלדעה הראשונה מותרות (והוא דפת הר"ת והשאלתות והרי"ף והרמב"ם) ולדעה השנייה אסורות (והיא דעת הר"י והרא"ש יעו' בש"ס יבמות (כא ע"ב) ותוס' ורא"ש שם) אבל אחות אם אביו וכן אחות אבי אמו אינו מבואר להדיא בש"ע ובכל זאת לפע"ד פשוט לאסור לדעת הר"י והרא"ש דאף דבאור זרוע הקצור נדפס בש"ס ווילנא) פ"ב (אות ב) כתב מותר אדם כו' באחות אם אמו באחות אם אביו כו' והנה מקום לומר דלא אסר אלא מה דמבואר בש"ס (כא ב') באחות אבי אביו אבל באמת המעיין באור זרוע הגדול (הלכות יבום סו"ס תקצה) שהביא דבר זה בשם ס' המקצעות ובתחלת דבריו שם פסק כר"ת והשאלתות דגם אחות אבי אביו מותר וא"כ אדברא יש להוכיח מהתם דאחות אם אביו דמי לאחות אם אמו וכדומה והדבר פשוט דלהאוסרין מטעם דלמטה דידה ערוה גם בהנך תרי אחות אם אביו באחות אבי אמו יש לאסור (יעו' תוס' שם ד"ה אשת שהביאו גרסא בש"ס דגרסי לה בהדיא אחות אם האם ובמה שכתבו שם) וכן מצאתי שבמבואר פו להדיא בים של שלמה (פ"ב דיבמות סימן ז) שפסק דהעיקר פדעת המרדכי והרא"ש וסיים להדיא דלענין אחות אבי אביו נראה דאין חילוק בין אחות אבי אמו או אחות אם אביו דבכולה למטה דידה ערוה דאורייתא ואסור וכן יראה מהתוספות יעו"ש ובסימן ז' בקיצור דינים דין י' שכתב אחות אבי אביו אסורה כו' וה"ה אחות אם אביו ובדין י"א כתב אחות אם אמו וה"ה אחות אבי אמו יעו"ש וכן בקיצור פסקי הרא"ש פ"ק ב' דיבמות (אות א') כתב ג"כ אחות אם אביו ולפלא דברא"ש גופיה אינו מבואר אפילו אחות אם אמו אלא דבאמת לפי הסברא פולה שוין לאסור לדעה זו ובעיקר הדבר היכא דהביא דעה ראשונה בסתם והשנייה בשם ניש מי שאוסר שכתב בשו"ת מנ"ע הו"ד בחמ"ח וסי' א"ס"ק א) דהעיקר פדעה הא' שהביא בסתם יש בזה אריכות דברים יענין בחמ"ת (סימן קיב ס"ק ל') ובב"ח או"ח (סי' רסח ס"ג) ובס' בני יעקב למהר"י ששון (דף ריד) ובפרט דבנ"ד לכתחלה חלילה להקל נגד דעת הר"י והרא"ש והמרדכי ובפרט דהיש"ש כתב שפן עיקר יעו' ג"כ בכנה"ג הגב"י (אות ג') שכתב בשם שו"ת משפטי שמואל (סימן קיג) דאין מורין להתיר בזה והיכא דכבר קידש ראוי לייסר המקדש דעבר על דברי

האוסר יעו"ש: הנני ידידו הדורש שלומו באה"ר וא"ע משה נחום ירושלימסקי החופ"ק קאמינקא וקצת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן יח תשובה קצרה לכבוד הרב החר"י ויבקי זית רענן מוהר"ר מרדכי אריה נ"י דומ"ץ בזוועניהאראדקא. בענין נשתטית.

ע"ד האומלל מ' נב"מ שנשתגעעה אשתו ר"ל שגעון עצום וכו' והרופא הממונה על בה"ח אומר שאין תרופה למפתה והבעל האומלל דופק על פתחי נושאי דגל התורה למצא לו תרופה ואין בידו להשליש כתובתה ותנאי כתובה פי לרש אין כל זולת אם יתירו לו שטרות מאושרים ישליש על כתובתה ות"כ, הנה הדבר פשוט פשישיג רשיון מטעה"מ נוכל להתירו מפבלי העיגון בהסכם ק"ר מג"א פאשר פבר פשט ההיתר בתשו' מהר"מ ב"ב בסופו ובתשו' הב"ח (סי' צג) ובחבורי (סי' קיט) אתרי שישליש גט וכהוראת הנוב"י קמא אה"ע (סי' ג') באופן שפשתתרא ב"טח יתן גט אחר מפני חשש חכמי קאנטוטונטונא הו"ד בהגהת מלמ"ל פ"ו מה"ג ה"ג מטעם דכל מידי דלא מצי עביד השתא לא מצי משוי שלית (נזיר יב ותוס' שם) ואף פי יש בענין זה אריכות דברים לפלפל ולסלסל בעזר החונן דעה (אשר יכיל ספר שלם) אבל א"צ אריכות יען פי גם הגאון נוב"י לא רצה לתקוע עצמו בדבר הלכה להתייר בהגט המושלש וכן השפיעו כל גדולי האחרונים שישליש עכשיו גט ואח"כ יתן גט אחר, וכד הוינא טליא מדי עברי דרף מואב"י לבוב המענטרה צירף אותי ידיד החכמים הרב הגאון המובהק ר' יוסף שאול זצ"ל לבית דינו בענין היתר נשתטית ורשום בזכרוני שעשינו ג"כ פדעת הנוב"י הנ"ל וכמו שפסק בספרו שו"מ מה"ק ח"א (סי' קטו) וח"ג (סי' יב ק"ח רט"ז) וכ"כ בספרו שו"מ מה"ג (שנדפס אח"ז) ח"א (סי' עג וסי' קמא וסי' שיב) ובמה"ד ח"ג (סי' צט) (יעו"ש דלא יזכיר דבר מענין התנאי דנתינת גט שני עד אחר נתינת הגט ביד השליח בכדי שלא יהיה חשש ביטול הגט ומבאר דעשה באופן זה שנתן הגט להשליח בלי שום תנאי רק אח"כ צוה שישליש ונועקסיל ביד הב"ד שבכל פעם שנאמר לו שצריך שיתן גט חדש יתן תיקף או ישלם הסף ובזה לא מבטל הגט הראשון דיוכל לפרש הפונה אולי יתקלקל בינתיים הגט הראשון ביד השליח ואז יתן גט אחר יעו"ש דעכ"פ לא רצה לשנות מדברי הנוב"י (יעו"ג"כ בחת"ס ת"א (סי' יא) ובתשו' מנחת שי לא' מגדולי גאליציאן (סי' כו) שדי נרגא בדברי הנוב"י דכשמתנה ליתן גט חדש א"כ תקנתו קלקלתו דעי"ז נתבטל הגט המושלש מפל נכל ולא ראה דברי רבו השו"מ הנ"ל דאין עושין תנאי גמור רק באופן שלא יהיה חשש ביטול להגט המושלש וכמש"ל) ובענין השלשת הכתובה אמת דכתב הצ"צ (סימן ס"ז) דדלמא כף היה מקובל הכ"ב דמתחלה נעשה הת' על אופן זה שלא להתיר אפילו כשיראו טעם מבנרר אם לא בהשלשת כתובה אלא שפצא עצה שימכרו קרובי כתובתה לבעלה בטובת הנאה אכן אם הוא איש עני ולא יוכל להשליש כסף מזומן בשום אופן אטו משום זה יהיה מעונן כל ימיו וכבר עשיתי מעשה בענין זה וביחוד השבתי בזה לש"ב הגאון השיש האבד"ק סעראצק (נדפס בס' בר"מ קוה"ת סי' לט) דיש להתיר בכג"ז על ידי השלשת שט"ח פארמאלניא פנימוסי הקיר"ה וכמו שפצינו שהקיל בן הגאון מבריסק (סימן נ') בתשובותיו ובשו"ת צ"צ החדש ח"א וסי' א') והביא שפן פסק בתשו' מים רבים חאה"ע (סי' ד') (יעו"ג"כ בשו"מ מהנ"ל ח"ב (סקס"ה) וח"ג (סי' יב) ובשו"ת דב"ח ת"ב סי' מד) וכ"כ הפהן הגדול מאחיו

רת"כ זצ"ל בתשובותיו לאה"ע (סי' ג) להתיר בהשקלשת שט"ח על הפתובה אלא שהקול שם גם בלא השקלשת הגט אבל כבר פשטה ההוראה פדעת הב"ח להשליש גט וכמש"ל ובקונטרסי פלח הרמון הארכת ת"ל בפלפול עצום בענין התועלת של השקלשת גט ואכמ"ל עכ"פ גם בני"ד אשר בטח חקר ונחלט אצלו שאין בכח הבעל להשלים פסוק מזמן בשום אופן ועד מתי יהיה מעונן יעו' בשו"ת הרי"ם מהגאון מאוה"ג אדמו"ר מגור זצ"ל חאה"ע (סי') שהסכים ג"כ להקל בהשקלשת שט"ח פשאי אפשר במזמן וכ"כ בשו"ת עין יצחק אה"ע (סימן עד) ושו"ת דברי מלפאל (סימן עא) להקל בהשקלשת וועקסלין ע"כ אם ישיג רשיון מהממשלה כי אני פי מלך שמור הנני מן המתירין: כ"ד הדורש שלום כל ההוגים בתורה משה נחום ירושלימסקי האבד"ק קאמינקא וכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן יט תשובה לכבוד שארי הרב הגאון המפורסם מגזע תרשישים וכו' מוהר"ר צבי יחזקאל מיכלזאהן שליט"א הגאבד"ק פלונסק פלך פלאצק. בענין מניקת חב"ד.

בדבר שאלתו אחד מעירו נשא אשה מניקת חב"ד ותומ"י אחר החופה (שהיתה בפפר כנהוג אשר הפל יודעין בטיב קידושין לאלמנה) נודע הדבר כי אמת שבעלה מת זה יותר מכ"ד חדש אבל הניחה מעופרת והילד הניקה כמה חדשים ואח"כ נתנה בנה למניקת (והיא היתה מניקה בבית גביר אחד בוארשא וכבר נגמל הילד והוא בן ת"י חדשים והבעל והאשה היו שוגגים בחשבם פיון שעברו כ"ד חדשים ממימת בעלה מותרת להנשא ועבור זאת לא עשו שאלת חכם והבעל הוא איש פשוט ומבורך שהיה שוגג ולא היה עושה ח"ו פזאת במזיד ועכ"ז פעת אינו רוצה בשום אופן לגרשה כי ירא לנפשו שלא תתרחק עוד להנשא לו אתרי שנתודע לה פעת מצבו ועבורו הצלחה היא לדור אתה ע"כ בוכה במר נפשו למצוא לו היתר שלא יגרשה והדר"ג דורש חו"ד אם יגרשה דוקא או די להפרישם והיא תסע ממקומו לעירה זת"ד והנני להשיבו בקצרה בעזה"י כי אם יבין כת"ר שהוא מבפנים שיש בזה שעת הדחק ויוכל להיות פירוד גמור ע"י הגט יש לנו עמוד גדול לסמוך להיתר ה"ה א' מרבותינו הראשונים האור זרוע לצדיק בתשובותיו (סימן תשמ) ותשובת ר' משה בר' חסדאי) דבשוגג דלא ידע שהיא מניקת או ע"ה שאינו יודע שמניקת חב"ד אסורה קודם כד"ח כו' איפא תקנתא בהפרישה בלא גט יעו"ש ובתה"ד (סי' רטז) ובמ"א וסי' יג ס"י) וכפי שכתב שם בב"ש (ס"ק טו"ב) דצ"ל יש לסמוך אמאן דמקיל בשוגג יעו' גם כן בט"ז (ס"ק ג') ובב"ש שם (ס"ק לד) דכמו שמבואר להקל בשוגג תוך ג"ח פן יש להקל פאן בנשא תוך כד"ח אכן מכבר רשמתי על גליון הב"ש בש"ע שלי זה לשוני שם לפע"ד לכאורה יש לומר דמשום זה לא הביא הרמ"א דין שוגג רק לעיל גביהבחה ולא גבי מניקת משום דלא נראה לו לסמוך על הא"ז רק גבי הבחה ולא גבי מניקת משום דבמניקת מבואר להדיא בש"ס (יבמות מ"ב א') דאם פנס מוציא משא"כ בהבחה (דמה"ט באמת ס"ל להרמב"ם (פ"א מה"ג הכ"ד) דכנס בתוך תשעים מפרישין אותם לבד יעו"ש במגיד משנה) וגם יש חילוק דבמניקת שהוא זמן רב יש יותר חשש מזמן קצר דג"ת וכמ"ש הנומ"י הביאו הב"ש בעצמו לעיל (ס"ק כח) חילוק זה לענין היתר הבחה וגם המ"מ שם כתב פן בטעמו של הרמב"ם וגם מרן הריב"ש (סימן תס"ג) כתב דגבי מניקת ומעופרת יש לגזור טפי ממה דגזרינן גבי הבחה (וכמו דמצינו ביבמות שם (מג א') לחד מ"ד דמניקת ומעופרת חמור

טפי מג"ח יעו"ש) ובפרט דמצינו בהגמיי' להלכות גירושין פי"א (סי' כד) במה שהורה ר' יעקב היתר ע"י שבועת המניקת וחקלקו עליו בני דורו יעו"ש דנראה אף שנשאת ע"פ הוראת חכם דהוי פשוט (כמבואר ברמ"א סי' יז סל"ד) אמרו שם שתצא יעו"ג כבאור זרוע תשובה תש"מ שכתב ע"ז ע"כ רבותינו שפכל מקום הקבצו והאספו ותכופנהו להוציא ולא יבטלו דברי חכמים וכו' יעו"ש ויען' בספרי מנחת משה חאה"ע (סי' ג') ובספרי ברפת משה קוה"ת (סי' מד) תשובת הגאון האדיר הצדיק מוהר"ר ישראל יהושע זצ"ל הגאבד"ק קנטנא ויש בזה לטייל ארנפות ת"ל ואכמ"ל דעכ"פ יש מקום לומר דמשום הנה טעמי השמיט הרמ"א דעת הא"ז לגבי מניקת משום דנראה לו להחמיר בזה, אחר זמן נדפס שו"ת פרשת מרדכי מהגאון מאור הגולה ר' מרדכי באנעט זצ"ל נראיתי שעמד גם כן במה שכתבתי יעו"ש חאה"ע (סימן ו') שהאריה דבמניקת ונשאת ליפא מאן דסמך על הא"ז אפילו בשוגג ומכש"כ בנדון דידיה דהתרו בו יעו"ש ויען' בשו"ת נוב"י קמא (סי' כה) ובבית מאיר (סי' וסי"א) עכ"פ בנ"ד עדיין צ"ע להקל עכ"ד שכתבתי על הגליון ב"ש (ס"ק לד): (ב) והנה גם מדברי התוס' סוטה נראה דמניקת ומעונבת חמור טפי מהבכנה יעו"ש (כד ע"א) ד"ה ושאר שכתבו ואומר רבי דוקא מעונבת אינה שותה משום דאיפא סכנת נפשות אבל ניסת תוף ג"ח מאי דהנה הנה ואם נדקדק בסיום דברי התוספות שכתבו שם ובכהן אפילו לרבנן אינה שותה כו' נוכל לומר בדרהי החידוד קצת דמבואר ומנפת מדברי התוס' אלו דגם בשוגג צריה גט בנשא מעונבת ומניקת דהמש"ך דברי התוס' אלו למה שכתבו למעלה בנדאי פונתם דכיון דסיפא ושאר כל הנשים שותות כו' (נשנית סתמא אליפא דכ"ע) אתי לרבו"ל נשאה בימי הבכנה דשותה פיון דאינה צריכה גט וכסברת התוס' לעיל דימי הבכנה קילא יותר משום דליפא סכנה) א"כ התניח לר"מ אבל לרבנן דגם מעונבת ומניקת שותות פשיטא דימי הבכנה שותה ומאי קמ"ל בסיפא וע"ז כתבו דגם לרבנן בכהן אינה שותה וכו' והיינו דתני במתניתין לחכמים דיכול להפרישה היינו בגט) ולהחזירה ונהרי כמבואר דדוקא בישראל התירו חכמים משא"כ בכהן דמוציא בגט ואינו יכול להחזירה גם אליפא דחכמים אינה שותה ושפיר אצטריה לרבו"ל גם לרבנן דשאר נשים היינו נשאה בימי הבכנה שותה פיון דא"צ גט, וע"פ הנחה זו מבואר דגם בשוגג צריכין גט דהא מלבד דסתמא דמתניתין לא מייירי מנשואי מזיד דוקא דרק בעצם דין נשי מעונבת ומניקת קא עסיק אי שותות באין חילוק איף היו הנשואין הנה מבואר הטעם במשנה לרבנן משום דיכול להחזירה דה"ה כמורה באצבע דוקא בישראל ולא בכהן כמש"ל ואי איתא דבשוגג לא יוציא א"כ לרבנן גם בכהן שותה היכא דהוי שוגג משום דא"צ גט (דדוקא לר"מ יש לאסור גם גבי שוגג משום דקניס שוגג אטו מזיד כמבואר ש"ס גיטיהו (נג) משא"כ לרבנן אי נימא דטעמא משום קנסא) אלא נדאי מדלא חילקו במתניתין לרבנן דבשוגג גבי פהו ג"כ שותת מופת ומבואר לכאורה דגם לרבנן אסורה גם בשוגג וצריכה גט דטעם הגירושין לאו משום קנסא הוא אלא משום סכנת הנולד וכסברת התוס' ודוק.

ועפ"ז יש מקום ליישב גם כן דברי התוספות שם (כו"א) ד"ה מעונבת שכתבו ה"פ מעונבת עצמו אע"ג דקניא לה כשהיא מעונבת שותה לאחר שתד ולא אמרינן כמו גבי מעונבת חבירו דאי קניא לה כשהיא מעונבת וילדה ומת הנולד או הפילה אפ"ה אינה שותה דלאו בת קינוי היתה כו' יעו"ש דהדוגמא שכתבו ממעונבת הפה נפלאים וכמו

שְׁתַּמָּה בְּזֶה הַמִּשְׁנָה לְמַלְךְ (פ"ב מֵהִלְכוֹת סוּטָה ה"ז) דְּאֵלִיבָא דְמֵאן קִיַּיְמוּ אִי אֵלִיבָא דר"מ א"כ אֶפְיָלוּ אַחַר שְׁמַת הַנִּלְדָּא אוּ הַפִּילָה אֵינָה רְאוּיָה לְשִׁתּוֹת כִּינּוּן דְּהוּא סוּבְרָ יוֹצִיא וְלֹא יַחְזִיר עוֹלָמִית כּו' וְאִי אֵלִיבָא דְרַבְּנָן לְעוֹלָם הִיא שׁוֹמֵת (אֶפְיָלוּ מִקּוֹדֵם שְׁמַת) כִּינּוּן שְׁבִידוֹ לְהַחְזִירָה יַעו"ש בַּמְלַמ"ל, וְלִהְנִי"ל אֲתִי שְׁפִיר דְקֵאִי אֵלִיבָא דְרַבְּנָן דִּישׁ ג"כ אֶפְיָן שְׂאִינָה שׁוֹמֵת כְּגוֹן בְּאִשְׁתּוּ כְּהֵן דְּאִינוּ יָכוֹל לְהַחְזִירָה אַחַר הַגֵּט ע"כ אֶפְיָלוּ אַחַר שְׁמַת הַנִּלְדָּא אוּ הַפִּילָה דְמוֹתָר לְרַבְּנָן [אֶכְּן בְּזֶה צ"ע דַּמ"ש הַמְלַמ"ל דַּמ"ש בַּש"ס פְּתוּבוֹת מֵת מוֹתָר אֲתִיא פְּרַבְּנָן הָא הֵתָם מִיַּירִי בְּמַת קוֹדֵם הַנְּשׂוּאִין מִשְׂא"כ הֵכָא וְכָבֵר תְּמָה כִּן בְּתִשׁוּ' הַרַא"ם ח"ג (ס' כו) וַיַּעַן' בַּכְּנֵה"ג הַגְּהוֹת טוֹר שָׁם (אוֹת ו') שְׁפַתְבָּ בְּשֵׁם תִּשׁוּ' הַרַא"מ הו"ד גַּם כִּן בְּשֵׁה"ג שְׁסָבִיב הַמְרָדְכִי לֹא הִסְפִּיקוּ לְכוּפּוֹ עַד שְׁעָבְרוּ ג"ח הַבְּחִנָּה אוּ כַד"ח אִין כּוּפִין יַעו"ש אַף שְׁנַשְׂא בְּאִיסוּר וְכֵן י"ל בְּמַת אַח"כ וּבְאַמַּת הַפָּה דְבָרֵי הַרַמ"א לְסִימָן (י') דְכִינּוּן שְׁעָבְרוּ עָבְרוּ יַעו"ש ג"כ ב"ש (ס' קסד ס"ק ח') וְכֵאֵן (ס"ק כט) וּבב"מ] אֶפְיָה אֵינָה שׁוֹמֵת מִשׁוּם דְּלֹא בֵּת קִינּוּי הֵיטָה קוֹדֵם שְׁמַת הַנִּלְדָּא דְהֵיטָה עוֹמְדָת לְהַתְגַּרְשׁ וְאֵינָה רְאוּיָה לְחַזְרָה כְּמוֹכֵן וַיַּעַן' בְּיַלְקוּט שְׁמַעוֹנִי (ס' תִּשְׁט) שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם הַסְּפָרִי זוּטָא ר"ג אוֹמֵר וְנִקְתָּה וְנִזְרַעָה זָרַע פְּרִט לְזָרוּעָה לּוֹמֵר אִין עוֹבְרָה שׁוֹמֵת יַעו"ש וּבּוֹדָאִי דְלֹא קֵאִי אַמְעוֹנְבֵּרַת חֲבִירוֹ חֲדָא דְלֹא הָוִי אֵלָא אִיסוּרָא דְרַבְּנָן וְגַם מִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן דְקֵאִי אַמְעוֹנְבֵּרַת עֲצָמוּ וְהִינּוּ כְּדָבְרֵי הַתּוֹס' דְהֵכָא דְבִשְׁעָה שְׁהִיא מְעוֹנְבֵּרַת אֵינָה שׁוֹמֵת וְלִזְאֵת פְּתָבוּ דַּקְמ"ל בְּמַתְנִיתִין דְשׁוֹמֵת עכ"פ לְאַתֵּר שְׁתַּלְדָּא וְל"ד לְמַעוֹנְבֵּרַת חֲבִירוֹ דְלֹא בֵּת קִינּוּי הֵיטָה וְדוּק וַיִּשׁ בְּזֶה לְפַלְפֵּל וַאֲכַמ"ל: [ג] וְכ"ז לְפַלְפּוּלָא בְּעֵלְמָא דְאַף דְנִרְאָה לְכַאוּרָה מְבוֹאֵר מְסוּגִיא הַנְּ"ל ע"פ דְבָרֵי הַתּוֹס' דְגַם בְּשׁוּגַג צָרִיף גֵּט עכ"ז אִין מְזָה סְתִירָה לְשִׁיטַת הַא"ז דְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּלֹא"ה הוּא דְלֹא פְדַעַת הַא"ז מְדַהֲבִיאָו שָׁם (יְבָמוֹת לו ע"ב ד"ה וְלֹא קְתַנִּי) דַּעַת הַמְהַר"י מֵאוּרֵלִינִישׁ שְׁהוֹרָה לְהַתִּיר בְּקִינְדֵּשׁ מְנִיקַת חֲבִירוֹ בְּלֹא גֵט הַגַּם כִּי דְבָרִיו מוּבָאִים שָׁם בְּקִצְרָה אֶבֶל בְּרַא"ש שָׁם ס' ד) הוּבָאוּ דְבָרִיו בְּבִיאוּר יוֹתֵר שְׁהִבִּיא עוֹד רְאָיָה מְהֵא דַּפ' אַע"פ א ע"ב) מְאַרִיסִי דְאַבְיִי שְׁהַתִּיר לוֹ לְאַרְסָ בְּתוֹף כַּד"ח כו' וְלֹא מְצִינוּ שְׁהַצְרִיכוּ לִיתָן גֵּט וְכָבֵר הַחֲלִיט הַמִּשְׁנָה לְמַלְךְ פִּי"א מַה"ג הַכ"ח דְּאִין סָפַק אֶצְלוֹ שְׁהַר"י מְאַוְרֵלִינִישׁ חוֹלֵק עַל הַא"ז וְס"ל דְּאַף בְּשׁוּגַג צָרִיף לִיתָן גֵּט דַּאֲל"כ הָא הֵתָם הִזָּה שׁוּגַג גְּמוּר ע"פ הוֹרָאֵת אַבְיִי וְאִיף הִבִּיא מְזָה רְאִינֵת הֵיטָר לְקִינְדֵּשׁ (יַעו"ש בִּישׁוּעוֹת יַעֲקֹב (ס' יג ס"ק ז) וְנוּב"י קַמָּא ס' ת"י וְשׁו"מ מַה"ק ת"ג (ס' קל"ה) מַה שְׁפַתְבוּ לִישִׁב דְרַף הַפְּלָפוּל שְׁטַת הַא"ז דְבַאבְיִי לְשִׁיטָתוֹ לֹא נוּכַל לּוֹמֵר הֵיטָר מִשׁוּם שׁוּגַג יַעו"ש שְׁכַאו"א הַלְךְ בְּאוֹרְחָא חֲרִיפְתָּא וְכָבֵר פְּתַבְתִּי בְּחַבּוּרֵי מַנ"מ שָׁם (ס' ג') שְׁכ"ז גְּרַם לְהֵם שְׁלֵא רְאוּ דְבָרֵי הַא"ז שָׁם כִּי הוּא בְּעֲצָמוּ נִיחָא לִיהֵ סוּגִיא דְכְּתוּבוֹת דְּמִשׁוּם דְּשׁוּגַגְהִיָּה לֹא הַצְרִיף אַבְיִי לִיתָן גֵּט וְהֵמָּה רְצוּ לְהַעֲמִיס בְּשִׁיטָתוֹ הַהִיפּוּף מְדָבְרִיו יַעו"ש) וְאַף אִם אִין הַכְּרַח מְתוֹס' דִּיבְמוֹת לְהַתְנַגְדוֹת שִׁיטַת הַא"ז דְלֹא הִבִּיאָו פְּלֵל הַרְאָיָה הַשְּׁנִי' שְׁהִבִּיא הַרַא"ש עכ"פ אִין קוֹנְשִׂיא מְדָבְרֵי הַתּוֹס' לְשִׁיטַת הַא"ז גַּם מְהַסּוּגִיא דְסוּטָה אִין סְתִירָה לְדָבְרֵי הַא"ז דַּהֵא"ז אִינוּ מוֹכְרַח לְפָרֵשׁ דְּוָקָא כְּפִי הַתּוֹס' וּבְפָרֵט דְּהַתּוֹס' עֲצָמוּ שָׁם יְבָמוֹת (לו ע"ב) ד"ה וְלֹא פְתָבוּ דְלִשׁוֹן הַפְּרָשָׁה מִשְׁמַע הָכִי וּמִשְׁמַע הָכִי (וְלִתְרוּץ הַשְּׁנִי' שְׁבַתּוֹס' גְּבִי סוּטָה א"צ גֵּט כִּינּוּן דְּאַסוּרָה לוֹ מַה"ת לֹא יָבֵא עָלֶיהָ יַעו"ש) וַא"כ הַא"ז יְפָרֵשׁ הַמַּתְנִיתִין דְּסוּטָה (שָׁם כ"ד א) וַחכ"א יָכוֹל לְהַפְרִישָׁה כּו' דְּסִגִּי בְּהַפְרָשָׁה לְחוּדְיָה וְשׁוּב אִין חִילּוּק כִּין כְּהֵן לְיִשְׂרָאֵל יַעו"ש ג"כ תּוֹס' שְׂאֲנִץ שָׁם בְּסוּגִיא דְסוּטָה בְּמִקּוּמוֹ (הַנְּדָפְס)

בש"ס ווילנא) שפירש פון דמשום דאיכא תרי איסורי סגי בהפרשה ול"צ גט ועכ"פ לפ"ז ליכא סתירה לדעת הא"ז ושפיר יש לומר דבשוגג א"צ גט ודו"ק, וגם בדברי גדולי האחרונים מצינו דלעת הצורך סמכו על הא"ז למעשה ובפרט פשיש עוד צדדים יעו' בנוב"י ובית מאיר (ויש בזה ת"ל לפלפל לסתור ולבנות ואכמ"ל) ויעו' ג"כ בשו"ת צמח צדק החדש (סי' מד) שדעתו הקדושה נוטה להקל בשוגג גמור בהפרשה בלא גט וגם בשו"ת עין יצחק לגאון דורנו מהרי"א ז"ל (סימן טז) הסכים להקל פדעת הא"ז והב"ש וגם הגאון הצ' מקוטנא הראה פנים להלכה בשטת הא"ז פמבואר בספרי ברפת משה (סי' מד) ומעתה נבוא לנ"ד אם נוכל לסמוך להתיר בהפרשה בלא גט: (ד) אמנם פון אף שקשה לעשות מעשה ולהקל נגד החולקים על הא"ז מ"מ כיון דמצינו בפוסקים בכמה מקומות דלמעט בפלוגתא עדיף ולא משוינו פלוגתא רחוקה בכדי וכמו שהבאתי בספרי (מנ"מ חאה"ע (סי' ד') ובבר"מ קוה"ת סי' ג' אות ב) מהרבה מקומות ויש להעיר עתה מדברי הראב"ד (פ"א מהלכות גירושין הי"ד) דלפמ"ש בספרי שם גם פונת הראב"ד היא דלא נשוי פלוגתא רחוקה בכדי יעו"ש וא"כ אפשר לומר גם בנ"ד דהמחמירים גם בשוגג לא החמירו אלא במניקת גמורה שצעדין יש סכנה לולד משא"כ היכא שקבר נגמל היולד ואין שום טובה להולד באיסורה ורק משום גזירה שפא תגמלנו אסרו שפיר י"ל דבזה כ"ע מודים להתיר בשוגג בלא גט, והגזירה לא הוי אלא להפרישם וסגי בזה (ובפרט לאחר טו חודש דמצינו להפני יהושע בק"א לכתובות (סי' קנ) שצדד להקל שלא להפריד קשר השידוך משום דכבר פסק חלבה ועיקר איסורא אינו אלא משום קנסא וא"כ סגי בקנסא פי האי לאחר טו חודש יעו"ש) ואף דרב גוברין ומי פמוהו מורה להקל בלכתחלה אבל בשוגג ודיעבד יש לצרף דעתו) הן אמת דמצינו להנוב"י (סי' יב) פתב דהא"ז לא הקיל בשוגג אלא פשאפתי מניקת היא וא"כ די בהפרשה ותוכל להניק שלא תתעבר משא"כ היכא שחגרה בעוז דדיה שלא תוכל עוד להניק אזי גירושין מהני שאם תיחדר המניקת תוכל למססו אבל בהפרשה לא יתיב לה בעל וכ"כ שם (סי' כה) לחלק בין הא דא"ז לעובדא דר"מ בתשו' מיימוני ג"כ ע"פ סברא הנ"ל אכן מלבד דהגאון בית מאיר פתב בסוס"י על הנוב"י שוב פתב דרף ג' לחלק מסברא דהא"ז מייירי פשעדין לא פסק חלבה ומהר"מ מייירי בשפסק ואין זה לע"ד אלא דברי גביאות ואפ"י אמורא צריף לפרש דבריו ומכש"כ פוסקים עכ"ד, הנה גם הנוב"י לא פתב אלא בנתנו למניקת דהולד צדין יונק ויש חשש לגוף הולד שתחזור המניקת בזה לא מהני הפרשה דלא יתיב הבעל למססו פמוכן משא"כ היכא שקבר נגמל הולד ואינו יונק וכבר ראינו שהילד בריא ואולם ואוכל וא"צ להנקה דאין שום טובה להולד פעת במה שאגידה באיסור נשואין ורק גזירת ומקנת חז"ל הוא דאיכא שפא תגמלנו פמבואר שם פתובות (ס' ע"ב) בכג"ז שפיר י"ל דכ"ע מודים בשוגג דלא תצא וסגי בהפרשה וכמש"ל, וכעין סברא זו מצינו להנוב"י בעצמו (סי' כ) לענין חודש העיבור דע"כ לא החמיר הר"מ בחודש העיבור אלא במניקת שצעדין מניקה כו' אבל אם כבר גמלתו ואין להתינוק שום טובה בהמתנת החודש ולא הוי רק גזירה שפיר י"ל דעל חודש העיבור לא גזרו יעו"ש שפתב עוד טעמים על חודש העיבור ויש לפלפל לענין נ"ד פמוכן אבל עכ"פ גם הנוב"י נחית לחילוק זה שפתבתי יעו' ג"כ (סי' כד) שפתב פעין חילוק זה ויעו' ג"כ בשו"ת חת"ס (סי' לג) ובהיותי בזה יש להעיר במ"ש שם הנוב"י (סו"ס כ) ועכ"פ לדניא נכון מ"ש

שָׂאם כָּבֵר גְּמַלְתוֹ יְכוּל לְהִיּוֹת שְׂגָם הַר"מ מוֹדֵה שְׂמֹנְתֵרֶת לְהַנְשֵׂא וְהַגְּאוֹן חַת"ס (ס"א קל"ז) בְּמַעֲשֵׂה בְּזֵה שְׁהַאֲלָמְנָה כָּבֵר גְּמַלְתָּה וְרִצְתָּה לְהַנְשֵׂא בְּחֹדֶשׁ הַי"ג שָׁל שְׁנָה שְׁנִיָּה הַשִּׁיב לְתַלְמִידוֹ זַחְלָתִי וְאַיִרָא לַחֹת דַּעְתִּי לְהַקֵּל כָּלְל רַק הָרְאִיתִי לוֹ מְקוֹם בְּנוֹב"י (ס"א כ.).

וְהַרְוֵצָה לְסִמְנָה יָבוא וְיִסְמְנָה עַכ"ד, וְלִפְלֵא שְׁלֵא הִבִּיאוּ דְבָרֵי הַגְּהוֹת מְרָדְכִי דִיבְמוֹת (סִימָן קִיד) וְחִדוּשֵׁי אֲנָשֵׁי שֵׁם שְׁעַל הַמְרָדְכִי סוּף קִידוּשֵׁין אוֹת ב שְׁהִבִּיאוּ דְבָרֵי תִשׁוּ' הַר"מ עֲצָמוֹ וְתִשׁוּ' ה"ר יִצְחָק בַּר' חַיִּים דְּחֶתוּם עֲלֵה וּמְבֹאָר שֵׁם הָכִי לְהַדְיָא דְבְּגַמְלָתוֹ א"צ לְהַמְתִּין חוֹדֶשׁ הָעֵיבּוּר יַעו"ש] וַעֲכ"פ בְּנִדּוֹן שׁוֹגֵג לְעַנְנֵן גִּט שְׁפִיר י"ל כַּמ"ש דָּאָף הַמְחַמְרִים מוֹדִים לְהַא"ז דְּבַכ"ז א"צ גִּט פִּינּוֹן דְּכָבֵר גְּמַלְתוֹ וּמְסַבְרָא הַנְּ"ל: (ה) וְהַגְּהָה לְסַבְרָא זֹו שְׁפַתְבְּנוּ לְהַקֵּל בְּגַמְלָתוֹ גַּם לְדַעַת הַמְחַמְרִין יֵשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה מְדַבְרֵי הַתּוֹס' עֲצָמוֹ שְׁהוֹכַחְתִּי לְעֵיל (אוֹת ב') דְּמַחְמִירִים בְּמַנִּיקַת וּמַעֲוֹבְרַת אָף בְּשׁוֹגֵג ע"פ יְסוּד דַּה"ח (סוּטָה כַּד שֵׁם ד"ה וּשְׁאָר) שְׁפַתְבוּ דְּמַעֲוֹבְרַת וּמַנִּיקַת חֲמוּר טְפִי מְנִיסַת תּוֹף ג"ח וַאֲ"כ הָא יֵשׁ סְתִירָה לְכַאוּרָה מְדַבְרֵי הַתּוֹס' (יְבָמוֹת שֵׁם לֹו ע"ב ד"ה וְלֵא) עֲצָמוֹ שְׁפַתְבוּ דַּאֲע"ג דְּקִידָשׁ תּוֹף ג' וּבְרַח אִי לֹאוּ דְּעֵרוּקֵי מְסַתְנִי' הִנֵּה צְרִיף לִיתָן גִּט בְּמַעֲוֹבְרַת וּמַנִּיקַת חֲבִירוֹ לֹא הִחְמִירוּ יַעו"ש דָּאָף שְׁחַלְקוּ שֵׁם הַתּוֹס' עַל הַר"י מְאֹרְלִינִישׁ הוּא מְטַעַם אַחַר אָבֶל בְּעֵינֵי הַסַּבְרָא לֹא הִתְנַגְּדוּ דְּתוֹף ג"ח חֲמוּר מְמַעֲוֹבְרַת וּמַנִּיקַת וְהוּא הִיפּוּף מַמ"ש בְּסוּטָה א"ו דְּהַחִילוּק הַנְּ"ל בְּרוּר וּמְפֹרָשׁ בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' עֲצָמוֹ דְּהַתָּם בְּסוּטָה גְּבִי נֶשֶׂא חֲמוּר מְעוֹבְרַת וּמַנִּיקַת דְּאִיכָא סְכַנַּת הַנִּלְדַּ מִתּוֹף ג"ח דְּלִיכָא סְכַנָּה לְנִלְדַּ אָבֶל הִכָּא בִּיבְמוֹת גְּבִי קִידָשׁ דְּלִיכָא סְכַנַּת וְלִדַּ כְּתָבוּ דִּישׁ לְהַחְמִיר בְּהַבְּחָנָה טְפִי כַּמּוּבָן, וַע"פ הַנְּחָה זֹו אָף אִי נִימָא כַּמַּש"ל (אוֹת א' וּב') דְּבַמְעוֹבְרַת וּמַנִּיקַת יֵשׁ לְהַחְמִיר טְפִי מִתּוֹף ג"ח עַכ"ז יֵשׁ לָנוּ יְסוּד מִיַּסַּד מְדַבְרֵי הַתּוֹס' עֲצָמוֹ דַּכ"ז בְּמַנִּיקַת עֲדִינּוֹן דִּישׁ סְכַנַּת הַנִּלְדַּ וְכַלְשׁוֹן הַתּוֹס' סוּטָה דִּישׁ ס"נ מַשֵּׂא"כ אַחַר שְׁגַמְלָתוֹ דְּלִיכָא שׁוּם טוֹבָה עוֹד לְהַנִּלְדַּ וְרַק גְּזַרְהָ הוּא דְּאִיכָא א"כ בְּמָה דְּהַקִּילוּ בְּהַבְּחָנָה דְּחַמְרָא טְפִי כַּש"כ דִּישׁ לְהַקֵּל בְּתוֹף כַּד"ח, וְרְאִיתִי לְהַרְא"ם ח"ג (ס"א כו) שְׁפַתְבּוּ ג"כ בְּיָשׁוּב סְתִירָה דַּה"ח אֵלּוּ דְּאֶפְשָׁר לֹוּמַר דְּדוֹקָא בְּנֶשֶׂא יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּמַנִּיקַת טְפִי מִשׁוּם סְכַנָּה אָבֶל בְּאַרוּסָה י"ל בְּהִיפּוּף דִּישׁ לְהַחְמִיר בְּהַבְּחָנָה טְפִי וְלֹא בִּיְאָר דְּבָרֵי וּלְפַמ"ש הַדְּבָרִים מְבֹאָרִים בְּטַעְמָן וְיֵשׁ לְהוֹסִיף עוֹד דְּהַתִּינַח בְּסַפְנַת הַנִּלְדַּ מוּבָן הָא דְּמַנִּיקַת חֲמוּר אָבֶל בְּקִידָשׁ (אוּ כַּבְנִ"ד דְּלִיכָא סְכַנָּה) עַכ"פ יִהְיֶה דִּינוֹ בְּהַבְּחָנָה וּמִדּוּעַ אֲמָרוּ בְּזֵה לְהִיפּוּף דְּהַבְּחָנָה חֲמוּר וִי"ל בְּפִשְׁיטוֹת מִשׁוּם דְּבַהַבְּחָנָה י"א דְּהוּי מַה"ת מְקַרָּא דְּלִזְרַעַף אַחְרֵי (יְבָמוֹת מַב א') וְיַעֲנִי בְּרַדְבָּ"ז ח"א (ס"א רַסַּד) דְּמַסִּיק לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּהַבְּחָנָה בְּאַשְׁהָ הָרְאוּיָה לִילְדַּ הַנִּי מַה"ת (אָבֶל צ"ע בְּזֵה ע"פ דְּבָרֵי הַנּוֹב"י (ס"א יג) שְׁפַתְבּוּ בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' שֵׁם ד"ה לְזַרְעַף דְּגַם לְשִׁמוּאֵל הַבְּחָנָה הִיא רַק דְּרַבְּנָן יַעו"ג"כַּב"ש (ס"ק א') וּבַמַּלְמ"ל (פ"ת מִהַלְכוֹת מְלָכִים ה"ז) וְשׁו"ת שְׁבו"י ח"א (ס"א צו) וַאֲכַמ"ל) מַשֵּׂא"כ תּוֹף כַּד"ח דְּלַכ"ע הַנִּי רַק גְּזַרְהָ דְּרַבְּנָן וּבְפִרְט הִיכָּא דְּלִיכָא סְכַנַּת הַנִּלְדַּ דְּרַק גְּזַרְהָ הוּא דְּאִיכָא: (ו) וְאַדְאָתָאן לְהַכִּי יֵשׁ עוֹד לְהוֹסִיף נּוֹפֵף דְּגְזַרְהָ דְּמַנִּיקָה קִילָא מְשִׁאָר תַּקְנָתָא וּמַצְוָה דְּרַבְּנָן וְיִסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי קוֹדֶשׁ ה"ה הַרְמַב"ם בְּהַקְדַּמְתוֹ וּבְמַשְׁנָה פּוּרָה שְׁלוֹ וְכַאֲשֶׁר הִסְבִּיר דְּבָרֵי מְרֵן הַתּוֹי"ט פ"ד דְּסוּטָה מ"ג שְׁפַתְבּוּ דְּהָא דְּמַעֲוֹבְרַת וּמַנִּיקַת לֹא גְזַרוּ לְהַחְזִיק שׁוּם מַצְוָה אֶלָּא מְפִנִי חֲשֵׁשׁ הַתִּינוּק כּו' וְלֹא הַנִּי זֵה אֶלָּא כְּתַקְנָה בְּעֵלְמָא וּלְפִיכָף לֹא הִחְמִירוּ בָּהּ כּו' וְזֵה שְׁדַקְדַּק הַרְמַב"ם לְכַתּוּב בַּפ"ב מַה"ס כּו' שְׁאִין כָּאֵן עֲבִירָה ר"ל שְׁאִין כָּאֵן עֲבִירָה בְּעַרְףָּ הַעוֹבֵר כְּעַנְנֵן אִיִּלּוֹנִית כּו' שְׁהֵם גְּזַרְוֹת וּבְכַלְל וּשְׁמַרְתֶּם אֶת

משמרתי ואלו הן אינה אלא תקנה ומ"מ אסור לעבור עכ"ל הנהב, והגאון עין יצחק שם (סימן טז) עמד גם פן בדברי התו"ט אלו וכתב שפסקרו באר יצחק האריף לבאר עפ"ז דמעונברת ומניקת קיל משאר איסורי דרבנן ואינו לפני לעיין בו) ועכ"פ עפ"ז יש להעיר ג"כ על דברי הגאון נוב"י מה"ת (סי' לה) שפטר דברי השואל שרצה לצדד משום בטול פ"ו היתר באיסור מניקת כמו שהקילו באבילות והאריף לסתור דבריו ובתוך דבריו הנחמדים פתב ג"כ דא"כ נתיר כל שניות דרבנן חלילה משום בטול פ"ו יעו"ש אבל לפי דברי התו"ט הנ"ל שפיר יש מקום לצדד יותר בענין מניקת דקיל יותר משאר איסורי דרבנן וכמו שהקילו באבילות דקילא [ובלא"ה פתבתי שם על גליון הנוב"י שלי דיש לחלק קצת דבשאר איסורי דרבנן כשניות וכדומה לא התירו משום פ"ו דשמא לא תתעבר ועכ"פ לא התירו ודאי איסור דדלמא לא יבא לקיום פ"ו משא"כ ה"קא דעיקר האיסור שפא תתעבר ותעכר חלקה א"כ ממ"נ אי תתעבר יש להתיר האיסור משום מצוה דפ"ו ואי לא תתעבר ליפא חשש לולד ואכמ"ל (כמובן) ועפ"ז יש מקום לפלפל ג"כ בדברי הרא"ם ח"ג (סי' נ) שהאריף שם לסתור היתר השבו"י דתקנת היתומים ועוד כמה פרטים המסתעפים מזה ואכמ"ל, סוף דבר פי דברי הב"ש (ס"ק ל"ד) להקל בשוגג גם תוך כ"ד חודש יש להם פנים בהלכה מכמה טעמים המבוארים דבאמת מ"ש על גליון הב"ש ומ"ש בפירוש מרדכי שהרמ"א לא הקיל במניקת אינו מוכרת כ"כ דיסוד הדבר שהעיר מרן הריב"ש (סי' תפג) מדברי הש"ס יבמות (מג א) דגבי מעונברת ומניקת יש לגזור טפי הוא מה שאמרו שם האי לענין מניקת אתמר הוא לדעת אמיר אבל למסקנת ההלכתא שם מעונברת ומניקת והבדלה שנים הנה יעו"ג"כ בחכם צבי (סי' ג) לענין אם לא פוהו עד שעבר הזמן דקמשני פנס תוף כד"ת לכנס תוף ג' (ומקורו מהש"ט גבורים שפביב המרדכי כמש"ל סוף אות ב') ויעו"ג"כ בבאה"ט (ס"ק יד) כמה דקמשני אותם לענין שידוכין ויעו"ג"כ בשו"ת ויעו"ג"כ בשו"ת אה"ע (סו"ס ה') (ויעו"ג"כ בשו"ת שבו"י ח"א (סי' צו) במ"ש על דברי החמ"ח (סימן יג ס"ק א' וט') וילדעתו לגבי לכנס לבית המשודכת הבדלה חמורה ממניקת יעו"ש): (ז) סוף דבר הפל נשמע דדברי הב"ש נכונים להלכה ובפרט היכא דכבר נגמל הילד והוא בריא ושלם וליפא רק גזירה שפיר י"ל דכ"ע מודים דבשוגג יש להתיר בלא גט וכמש"ל ובפרט אם נצטרף ג"כ היתר דברח דאף היכא דאינו יכול לברוח מפני איזה סיבה מצינו למרן הכנה"ג הגה"ט (אית יד) שהורה שתברח האשה [ואף לדעת המחמירים דהבדלה יתנה למרחוק שלא יוכל לחזור תוף הזמן יעו"ב"ש ס"ק ל"ב לדעתי העני' יש מקום לומר דכשימחו ע"פ הנימוסי קיר"ה שלא יתנו לה בילעט והוא במחוז אחר אשר לפי חקי הממשלה לא תוכל לנסוע לשם יש צירוף דהוי פאינה יכולה לבא יעו"ש שו"פ גבעת פנחס (סי' לב) לענין אם יועיל נתינת הגט טרם שהותר הקשר בנימוסיהם יעו"ש ודו"ק דד"ק צע"ק) ואף לפמ"ש הב"ש ס"ק ל"א דרק בקידוש למדין לברוח ולא בנשא (יעו"ג"כ ב"ש ס"ק י"ט שני דיעות אי מהני בריחה בכנס) יש לצרף ג"כ היתר הגאון הצדיק מפלאצק בספרו משיבת נפש (סי' סז) דבאלמנה אין חופה קונה רק יחוד הראוי לביאה והוי בארוסה וא"כ יש ג"כ היתר דעת המחבר סי"ב ועכ"פ בשוגג בנדאי יש להקל מכל הנה טעמי שכתבתי אבל אנכי מבחין וכיון דיסוד ההיתר משום שוגג הוא צריף לידע ברור דגם היא היתה שוגגת דהיכא דהוא הנה שוגג והיא היתה מזיזה החמיר בזה הגאון מלבוב בשו"מ מה"ק ח"א (סי' צו) וגם

בְּעִיָּקָר הַדִּין שְׂיִגָּג יְדוּעַ מ"ש החת"ס (סי' קמו) בְּעִנְיַן זֶה וּבִתְשׁוּ' נוב"י (סו"ס כה) דְּכָל שְׂפָכֵר יוֹדֵעַ אִסּוּר מְנִיקַת שׁוֹב כָּל מַה שְׁעוֹשֶׂה אִיזָה הֵיִתֵּר בְּלִי שְׂאֵלַת חֻקֶּךָ לֹא מִקְרִי שׁוֹגֵג אֲבָל רו"מ מִבְּפָנִים הוּא אִם בְּרוּר אֲצִלוֹ שְׁהֵמָּה שׁוֹגֵגִין גְּמוּרִים בְּמַה שְׁחָשְׁבוּ שְׂצָרִיף לְחָשׁוֹב רַק מִמִּיתַת הַבַּעַל אֲשֶׁר בֵּן חוֹשְׁבִין כָּל הַקְּמוּנִים וּמְצִינֵנוּ בְּאַחֲרוֹנִים שׁוֹגֵג כְּזֶה ע"כ כִּינֵן דְּבִלֵּא"ה אֵין כִּיפִין ע"י נו"ש וכמ"ש אֲדָמו"ר הַזְּקֵן מְלֵאדִי בִּתְשׁוּ' סוּף הַש"ע שְׁלוֹ (סי' כד) שְׁלֵא לְכַנּוֹס לְבֵית הַסֶּפֶק גֵּט מְעוֹשֶׂה וּכְבָר כְּתֹב בֵּן הַמְשָׁנָה לְמִלְךָ פִּי"א מֵה"ג הַכ"ח בְּיָשׁוֹב סְתִירַת דְּבָרֵי הָר"ן לְעִנְיַן קִיּוּשׁ אֲכָן אֵף לְפִסְטָק לֹא (בְּלֵא כִפִּי דְנו"ש) דְּצָרִיף דְּנֻקָּא גֵּט אִם רוּאָה כַּת"ר ש"ב דִּישׁ צְוֹרֵף גְּדוּל בְּזֶה וְיוֹכֵל לְהִיּוֹת פְּרִירָד גְּמוּר עִי"ז יֵשׁ לְהִתִּירוֹ בְּהַפְרָשָׁה וְע"י בְּרִיחַתָּה וְכַמְש"ל, וּבְהַחֲפָשִׁי בְּאוּצָר סְפָרֵי מְצִאתִי לְהַגְּאוֹן רַצ"ה ז"ל מְלִבּוֹב בְּסִפְרוֹ בְּרַפְתַּ רַצ"ה (סי' מו) שְׁהַשִּׁיב לְהִתִּיר ג"כ בְּגִדוֹן כְּזֶה מִמֶּשׁ מִטַּעַם דְּאַחֲרֵי שְׂאִין כְּעַת שׁוּם סְפִנַת הַגִּלְד וְרַק שְׂבִיבֵיֶאֱתוּ עוֹבֵר עַל אִסּוּרָא דְרַבָּנָן שְׁפִיר דִּי בְּשׁוֹגֵג בְּהַפְרָשָׁה דְּעַל אִסּוּר דְרַבָּנָן אֵין לְיַחֲוֹשׁ דְּשִׁמְא מְזִיד הֵיָה וְלֹא יַחֲוֹשׁ לְבֹא עֲלֶיהָ לְהַבֵּא דְסִפְיָא דְרַבָּנָן לְהַקֵּל וְע"כ בְּהָא סְלִקִּינָן דְּדִי בְּהַפְרָשָׁה וְאִינוּ חַיִּיב לְהוֹצִיאָהּ בְּגֵט יַעו"ש וַיֵּשׁ לְפַלְפֵּל בְּדְבָרָיו אַכְמ"ל נִמְצָא דִישׁ לֹא עוֹד עֲמוּד גְּדוּל מְגִדוּלֵי הָאַחֲרוֹנִים לְסִמְנוֹף עֲלָיו וְאֵין צְוֹרֵף לְקַרְוֵא הַהֵיִתֵּר עַל שְׂמִי דְכַמְעַט מְעוּדִי לֹא כְּתִבְתִּי צַד הֵיִתֵּר לְמַעֲשֶׂה בְּגִדוֹן מְנִיקַת מִטַּעַם הַיְדוּעַ וְאִם הַחַת"ס (סִימָן קַלָּג) (כַּמְש"ל) עַל חוֹדֶשׁ עֵיבוּר כְּתֹב זַחְלִתִּי וְאַיְרָא וְהִרְאָה רַק דְּבָרֵי הַנוּב"י אֲנֵן מַה נִּעְנִי אֲבִתְרִי וְעַכ"פ בְּנ"ז דָּאֵין אֲנֵנוּ מִתִּירִין לְכַתְּחִלָּה יוֹכֵל כַּת"ר כְּפִי רִוּחַב בֵּינְתוֹ לְסִמְנוֹף עַל כָּל הַמְתִּירִים שְׂפִתְבְּתִי לְעִיל וְעֲלִינוּ יַעֲרָה רוּת הַבּוּרָא לְהוֹרוֹת כְּתוּרָה: דִּידוֹ ש"ב מְכַבְּדוֹ בְּרוּב גְּדוּלְתוֹ מְשֶׁה נַחוּם בְּמו"ה בְּנִימִין יְרוּשְׁלַיִמְסָקִי אַבְד"ק קְאָמִינְקָא וְכַעַת הָאֲבָד"ק אַסְטְרָאֲלֵעֲנָקָא וְהַגְּלִיל.

סִימָן כ' תְּשׁוּבָה לְכַבּוֹד י"נ ש"ב הָרַב הַגְּאוֹן הַמְּנוּבָּהֵק פָּאָר הַדּוֹר מְגִזַּע תְּרַשִׁישִׁים וְכו' מוהר"ר יוֹסֵף לְעוֹוִינְשִׁטְיִין שְׁלִיט"א הַגְּאֲבָד"ק סְעֵרָאֲצָק. בְּעִנְיַן מְגִרְשׁ שֶׁהוּא עֵתִים חָלִים עֵתִים שׁוֹטָה וְאֵין לִי מְשֶׁה זְמַן לְחַלִּימְתוֹ.

(א) בְּדָבָר שְׂאֵלְתוֹ בְּאַשָׁה אַחַת שְׁנִשְׁתַּגַּע בְּעֵלָהּ וּלְפָרְקִים הוּא חָלִים אֲבָל לֹא מְשֶׁה זְמַן רַב רַק בְּעָרָף ב' שְׁעוֹת רְצוּפִים אִם מַה שְׂאָמְרוּ עֵתִים חָלִים ה"ה כְּפִקְחָא אֲפִשְׁר צָרִיף דְּנֻקָּא מְשֶׁה זְמַן יוֹם אֶחָד שְׁיִהְיֶה חָלִים אוֹ עַכ"פ מְשֶׁה שְׁשֶׁה שְׁעוֹת וּמִפְּנֵי שְׁקִשָׁה לְצַמְצָם כִּי חֲצִי שְׁעָה לְפָנָיו וְלֵאחֲרָיו אֲפִשְׁר הוּא תַּחֲלַת שְׁטוּתוֹ ע"כ יַחֲשׁוֹב הַדְּר"ג לְסִדֵּר גֵּט מְאֻחָר כְּדַעַת הַב"ש הֵגַם כִּי בִשְׁעָה"מ (פ"א מֵה"ג ה"ג הַכ"ה) פּוֹסֵל גֵּט מְאֻחָר אֵף אִם נִתְאַחַר נִתְיַנְתּוֹ לְיוֹם הַנִּכְתָּב בְּגֵט עַכ"ז בְּשַׁעַת הַדְּחָק כְּזֶה אֲפִשְׁר יֵשׁ לְסִמְנוֹף עַל הַב"ש זַח"ד הַדְּר"ג, הֵגַה כְּבָר הָאַרְכָּתִי בְּזֶה בְּסִפְרֵי מְנַחַת מְשֶׁה חֵאָה"ע (סי' ח) לְהִתִּיר בְּגִדוֹן כְּזֶה בְּשַׁעַת הַדְּחָק אֵף הֵיכָא דָּאֵין לֹא נֶסֶת קְבוּעַ לְחַלִּימְתוֹ הֵגַם כִּי שָׁם הִי לֹא יוֹם שְׁלָם (שְׂאִינוּ קְבוּעַ) שְׁעוֹב מְעֻשָׂה שְׁטוּתוֹ מ"מ כָּל הַנֶּה טַעֲמֵי שְׂפִתְבְּתִי שָׁם שְׁיִיכִים ג"כ בְּאִם הוּא חָלִים שְׁנֵי שְׁעוֹת דְּהוּא שְׁיַעוֹר גְּדוּל לְכַתִּיבַת וְנִתְיַנְתּוֹ גֵּט וּבִפְרִט לְפַמ"ש שָׁם לְסִמְנוֹף עַל דַּעַת הַרְשָׁב"א וְרַבִּינוּ יְרוּחָם וְהַגְּהוֹת מִיִּימוֹנֵי בְּשַׁטַּת הָרִי"ף דְּאֵלָם צָרִיף בְּדִיקָה דְּלִפ"ז גַּם לְעֵתִים תְּלִים מְהֵנִי בְּדִיקָה וְכַמוֹ שְׁהֶאָרִיף בְּזֶה ג"כ הַגְּאוֹן מֵהַרִּי"מ פֵּאֲדָאוּא בִּתְשׁוּ' ל' וַא"כ מַה לָּנוּ יוֹם א' אוֹ שְׁעָה וּבִלְבַד דָּאֵנוּ רוּאִין ע"י בְּדִיקָה שֶׁהוּא חָלִים בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וְכַמוֹ שְׂמִדְיִיק שָׁם (בִּתְשׁוּ' מֵהַרִּי"מ) בְּדְבָרֵי הַרְמְב"ם (פ"ט מֵה"ע ה"ט) וְנִמְצָא דַּעַתוֹ מְשׁוֹבְשֶׁת תְּמִיד ע"פ כְּוִנַּת הַתְּב"ש (סִימָן א' ס"ק מו) דָּאֵף דָּאֵין לֹא זְמַן קְבוּעַ מ"מ הַשְׁעָה דְּרָאִינוּ בּוֹ שֶׁהוּא

חלים ל"ח יעו"ש אם פן מבואר דאף בשעה אחת סגי: (ב) ובאמת מקום הספק של הדר"ג הוא רק לפי מה שאמרו בש"ס (ר"ה כח א') עתים חלים כו' פשהוא חלים דלשון עת אפשר שייך יותר לומר על עת המשפיות (יעו' ג"כ מגלה עמקות אופן רמ"ז שכתב דקבלת התורה ע"י משרע"ה במ' יום שפמו בכל סאה ו' קבין ובכל קב ד' לוגין פן ג"כ היום נחלק לד' עתים ובכל עת יש בו ו' שעות יעו"ש דהחשבון ע"פ שיעור מקוה וע"פ דברי פר"א דהלווחות משקלם מ' סאה) אבל בתוספתא תרומות (פ"א ה"ג) הגירסא פועמים שוטה פועמים חלים כו' א"כ לשון פועמים אינו מורה על עת מרובה רק אפילו זמן מועט וכן בירושלמי תרומות שם (פ"א ה"א) וגיטין (פ"ז ה"א) מסיים על הא דפועמים שוטה כו' ובשעה שהוא חלים הרי הוא כפסק לכל דבריו א"כ שטחת הלשון מבאר יותר דבשעה אחת סגי ויען' תוס' סוטה (יא א') ד"ה מרים דמה שאמרו מרים המתינה למשה שעה אחת לאו דוקא נקט שעה אלא שליש שעה או רביע ויען' בתשו' מהרי"ט שגי' (סימן כו) לענין שיעור טביעה מ"ש ג"כ ע"פ דברי התוס' סוטה ויש לחלק בענינים אלו כמובן אבל הדבר פשוט דמצד הבדיקה מהני פשראו אותו חלים אפילו בשעה קטנה ובלבד שיספיק לנתינת הגט והדר"ג קוצר בזה ולא ביאר מצב שטותו וכבר כתב הרמב"ם הלכות עדות שם שאי אפשר לכוין הדעת בכתב ורו"מ מבפנים אולי יש בו ג"כ לצד דאף בעת שטותו אין בו סימנים המבוארים בש"ס חגיגה אשר כבר עמדו בזה ארזי הלכנון בס' אור הישר פי' דע: (ג) וראיתי בשו"ת מהרי"מ שם שהביא בשם גאון אחד שכתב בספר הישר שם דאף לדעת הרמב"ם דהני סימני שוטה לאו דוקא מ"מ היינו דוקא כשעושה מעשה שטות בידיים אבל אם הוא רק מדבר דברים של שטות ואינו עושה מעשה בידיים אף לדעת הרמב"ם לא יחשב לשוטה ולפע"ד יש להעיר קצת מדברי הש"ס סנהדרין (סח א') גבי פשחלה ר"א כו' גער בו ויצא בגזיפה אמר להן לחבריו כמדומה שדעתו של אבא נטרפה וכו' אף שלא עשה שום מעשה שטות חלילה רק בדבור שגער בו יעו"ש, אבל ז"א דהתם מה שמנע לחלוץ התפילין הני כמעשה וגם מפני שהיה חולה מאד ע"כ היה סגי ליה באומדן דעת זה שמנע לחלוץ התפילין לחשבו שהוא קרוב למות וגם אין ראיה משם דבאמת טעה בו בנו וכאשר השיב ר"א דעתו ודעת אמו נטרפה יעו"ש ואין להאריך בזה פיון דבלא"ה פשוט בשעת הדחק כבנ"ד יש לסמוך על הבדיקה בעת סדר הגט וסגי שהוא תלים אפילו שעתא קדא כמש"ל וכ"נ קצת מהמבי"ט ח"ב סו"ס כ' (הו"ד בג"פ סי' קיט ס"ק לא וכנה"ג הגה"ט אות מא) ואינו לפני לעיין בו דעיקר חידושו דבחלומה זמן כמה ימים אין חשש גרידה צ"ע מדברי הראשונים יעו' ג"כ בתשו' א"ז סי' תשע"ח) שכתב דאיסור גרידה גבי אשה הוא דוקא כשהיא ע"ש וע"ח ביום א' אבל כשהיא חלומה כמה ימים לא יעו"ש א"כ משמע דגבי איש דליכא טעמא דגרידה מותר לגרש בעת חלימתו אפילו כשהוא ביום א' ע"ח וע"ש: (ד) ומ"ש הדר"ג לסדר גט מאןחר הנה לפמ"ש בספרי מנ"מ שם א' לצדד בהיתר הבדיקה דלא נחוש שמא יתקלקל אח"כ בעת הפתיכה פיון דלשטת הרמב"ם (פ"ב מה"ג הט"ו) נשתטה בעת הפתיכה לא הני רק פסולא דרבנן וכמ"ש הב"ש שם ס"ק ג' לענין שחט בו רוב סימנים יעו"ש ועפ"ז האריך נוכל להתיר לסדר לה גט מאןחר פיון דלשיטת הרמב"ם עצמו (פ"א מה"ג הכ"ה) גט מאןחר פסול נמצא דממ"נ יש חשש בזה כמובן (יעו' בד"מ יו"ד סי' נד) הו"ד בש"כ (שם ס"ק ט) ויש בפרט זה אריכות דברים יעו'

בש"כ חו"מ (סי' כה ס"ק יט) ובב"י או"ח בדברי תשו' הרשב"א ובב"י יו"ד (סי' קצו) וס"ט (סי' קפד ס"ק יא) ובשו"ת נוב"י חאה"ע לסי' מג) ויען' ג"כ בד"מ אה"ע (סי' מה ס"ק ד) ויען' ג"כ בנאות דשא (סי' ס') ובלבושי שרד חדושי דינים (סי' כב ס"ק סו) והעירותי בענין זה גם בספרי ואכמ"ל) אמת דכונת הדר"ג בטח לסמך על דעת הג"פ שם (סימן קכז ס"ק כט) דאפילו נכתב ונחתם בתשרי וכתב בו במרחשון שלאחריו אלא שלא נתנו ביד האשה עד שהגיע זמן הפתוב בגט פשר גם לדעת הרמב"ם יעו"ש מה שתמה בדברי הה"מ אכן השער המלך (פ"א מה"ג הכ"ה) פתב לפסול בכל ענין (וגם הדר"ג עמד בזה) ומלבד פי ראית השעה"מ קכה כפרזל שמכל הראשונים הרמב"ן והר"ן והכ"מ שהביאו ראיה לדעת הרמב"ם מסוגיא דיבמות קט"ז גבי ואתו סהדי ואמרו דהוה יומא פי איכתב האי גיטא כו' גבן הוי וכו' דהו"ל ליחוש שמא איחרוהו וכתבוהו אי אתא דגט מאןחר פשר יעו"ש בכ"מ א"כ מוכרת דבכל ענין פסול גט מאןחר לדעת הרמב"ם יעו"ש בשעה"מ הנה גם ממרן הרשב"א מוכח ומבואר פו פי בפסוגיא דכתבו גט לארוסתו לכשאכנסנה אגרשנה (גיטין כו ע"ב) פתב הרשב"א (שם ד"ה אמר רב עמרם) דשטח ר"ת שכתב דמירי בכתבו זמן של עכשיו אתי שפיר אי גט מאןחר פשר אבל לשיטת הרמב"ם דגט מאןחר פסול יש לתרץ דהאי בשצנה לכתוב לה גט לכשיכנסה וכו' א"כ מבואר דלהרמב"ם אין שום אופן דזמן מאןחר יהיה פשר אף אם נתנו להאשה בזמן הפתוב בגט יעו"ש ודוק, וגם הב"ש בעצמו (סימן קלב ס"ק א') פתב דמדברי התוס' גיטין (פ' ע"א) ד"ה פי משמע דאף בכה"ג שאינו נותן לה הגט עד אותו יום ג"כ הוי גט מאןחר יעו"ש ע"כ קשה לחדש היתר בזה למעשה ובפרט פי לא אבין התועלת מזמן המאןחר פינו דאין לו נסת קבוע לשעת חלימתו א"כ האיד יוכלו לצמצם פי ביום הנכתב בגט שיתנהו אז להאשה יהיה אצלו שעהחלומה ומי יודע מה יולד יום ע"כ לפע"ד טוב יותר לכונן השעה או שתיים מחלימתו ע"י הבדיקה בעת עסק סדר כו"נ שיתן לה הגט ג"כ תיקף והשי"ת יהיה בעזרתם למצוא שעת הפושר היא שפה טובה להתיר העלונבתא מכבלי העיגון ושכרם יהיה פפול מן השמים: (ה) והנה מיש הדר"ג בקצרה שיש גב"ע שהיה מטורף שעה אחת קודם הקידושין עד שהיה הכחשה אז אם אמר הא"מ לי, אם באמת יש ג"כ ספק על עיקר הקידושין יש בנ"ד גם מה שפלפלתי שם בספרי מנחת משה (אות ב') ואין לכפול הדברים יעו"ש ג"כ באות ד' פלפלתי ג"כ בסברת הב"י דאם היה שפוי בינתיים במשך הזמן שדר אתה איכא למיחוש דבעל אותה ולשם קידושין אף אם לא היה שפוי בעת הקידושין יעו"ש מה שפתבתי ועתה יש להעיר לכאורה על דברי הב"י מדברי הש"ס יבמות שם (קיג ע"ב) גבי אשת חרש לר"א דקאמר למאי נ"מ להוציא אשתו בגט וכו' ואמאי לא קאמר נ"מ פשבעל (דהא דר אתה משך זמן) דאי משום דעתא קלישתא הוי ספק קידושין משא"כ אם הוא עתים מלים ועתים שוטה ובעל ודאי בעת חלימתו הוי א"א גמורה מה"ת אכן מלבד דיש בזה לפלפל לסתור ולבנות אכמ"ל י"ל בפשיטות דהא הסוגיא אזלה שם אליבא דשמואל יעו"ש עמוד א' ארחב"א אמר שמואל כו' והא לשיטתו אין נ"מ פשבעל דשמואל לא ס"ל א"א עושה בב"ז אלא פל הבוועל על דעת קידושין הראשונים בוועל יעו' יבמות שם (קי ע"א) וכתובות (עג) אבל אנן דקי"ל פרב דא"א עושה בב"ז יעו' רמב"ם (פ"ג ה"א הכ"ג) שפיר דברי הב"י מוכרחים, סוף דבר ש"ב הדר"ג מבפנים ומי פמוהו מורה פשיהיה בעת כו"נ הגט ויראה

שהוא חלים באותה שְׁעָה (וידועים דְּבָרֵי הַרְשָׁפָא בְּתוֹשׁוֹ דַּע"פ שְׁאִינוּ חָלִים לְגַמְרֵי וּמְקוּרוֹ מִדְּבָרֵי הַירוּשְׁלָמִי) הַנְּנִי מְסָפִים ג"כ לְדַעְתּוֹ דַּעַת תּוֹרָה לְהַתִּיר הָאִשָּׁה מִכַּבְּלֵי הָעֵיגוֹן (וַיֵּשׁ בְּעֵינָן זֶה אַרְיִכוֹת יַעוֹ' בַּחַת"ס חִי"ד (ס' ז) אֲשֶׁר דְּבָרָיו צ"ע וְגַם בְּשׁוֹ"ת ב"א חֵא"ע (ס' קיא) הָאָרִיזָה בְּפָרְטִים אֵלָיו) וּמְרֹב הַטְרָדָה קַצְרֵתִי: יְדִידוֹ ש"ב הַדּוֹרָשׁ שְׁלוּמֵי מְשָׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הַחוּפ"ק וּבְעַת הָאֲבָד"ק אֲסִטְרָאֲלַעֲנָקָא וְהַגְּלִיל.

סִימָן כֹּא תְּשׁוּבָה לְכַבּוֹד הָרַב הַמְּנֻפָּלָג בְּתוֹ"י חו"ש וו"ח הַיְשִׁישׁ מוֹהַר"ר אֶהְרֹן נ"י אֲבָד"ק שְׁפִיצְעֵנִי. בְּעֵינָן עֲדוֹת קִידוּשֵׁין בְּכַתָּב שְׁאִינוּ מְקַוִּים.

בְּדָבָר שְׁאֵלְתוֹ ע"י בְּנוֹ הָרַב מו"ה דּוֹבְעָר נ"י שְׁנֹסַע בְּיַחּוּד כְּמָה וְכָמָה פְּרָסְאוֹת אוֹדֵת עֵינָן נַחוּץ לְדָרוֹשׁ דַּעַתִּי דַּעַת תּוֹרָה בְּעֵינָן שְׁבָא לְפָנָיו כִּי בְּחוֹלָה אַחַת נִסְעָה יַחַד עִם בְּחוּר א' לְאֲדַעַס וּבְהַשְׁתַּדְּלוֹת אָבִי הַבְּתוּלָה חֲזָרָה לְבֵית אָבִיָּה אַח"כ הִבִּיא אָבִי הַבְּחוּר לְפָנָיו כְּתַב עַל נִייר קָטָן שֶׁהָיָה כְּתוּב בּוֹ לִיְהוִי יְדוּעַ שֶׁהִנְעָר הַנ"ל קִידֵשׁ הַבְּתוּלָה בְּפָנָיו בְּאֲדַעַס וְהָיָה חֲתוּם עַל הַכְּתָב שֶׁשָּׂה עֲדִים שְׁאִינָם יְדוּעִים וְאַחַר שֶׁקָּרָא הַכְּתָב כְּמַעַט שְׁלֹא הִסְפִּיק לְעֵינָן הֵיטֵב בְּגוּף הַכְּתָב וְהַחֲתִימוֹת לְקַח אָבִי הִנְעָר אֶת הַכְּתָב בְּחֲזָרָה וְאִינוּ רוֹצֵה לְהַחֲזִירוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן אַחַר כְּמָה אִיוּמִים שְׁאִיִּם עָלָיו הָרַב מְעִירוֹ וְהַבְּחוּר הוֹצִיא קוֹל שֶׁקִּידֵשׁ אוֹתָהּ וְהִנְעָרָה מִכְחָשֶׁת לְגַמְרֵי וְזֹאת אִינוּ זוֹכֵר כְּבוֹדוֹ אִם הָיָה כְּתוּב שֶׁם זְמַן הַקִּידוּשֵׁין אֲבָל בְּרוּר לוֹ שְׁלֹא הָיָה כְּתוּב שְׁנֹכְתָב בְּרִצְיוֹ הַצְּדִידִים זת"ד הַשְּׁאֵלָה וְהִנְעָרָה הַגִּיעָה לְפָרֵק הַנוּשָׂא בְּשֶׁפֶת הַבַּע"ל אִם מוֹתֵר לְסַדֵּר לָהּ קִידוּשֵׁין, הִנֵּה בְּעֵינָיִם אֵלָיו כְּמָה קוֹלְמוֹסִין נִשְׁתַּבְּרוּ וַיֵּשׁ ת"ל לְהָאָרִיזָה בְּעוֹמֵק יָם הַתְּלִמוּד וְהַפּוֹסְקִים בְּהַלְכוֹת אֵלָיו אֲבָל מְרֹב הַטְרָדוֹת וְחֻלְשֵׁת כַּחַי ל"ע (כְּאֲשֶׁר רָאָה בְּנוֹ שְׁפָנִיתִי רַק עַל שְׁעֵתָא חֲדָא) אֲכַתּוּב בְּקִיצוֹר נִמְרָץ דִּהְנֵה יְדוּעַ דַּעַת הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי דְקִידוּשֵׁין דְּמַצְאוּ כְּתוּב בְּשִׁטְר פְּלוּגֵי קִידֵשׁ פְּלוּגֵי וְעֲדִיו תְּחוּמִים דְּאִין לִיְחֻוֹשׁ לְקִידוּשֵׁין כ"ז שְׁאִין הַשְּׁטֵר מְקַוִּים (וכ"פ הַרְמָ"א (ס' מב ס"ד) דְּלֹא כְּדַעַת הַמַּהְרִ"ק שׁוֹרֵשׁ ע"ד שֶׁהַחֲמִיר בְּזָה יַעוֹ' בַּד"מ שֶׁם (אוֹת ז) שְׁכַתָּב עַל הַמַּהְרִ"ק שְׁאֵם הָיָה רוֹאֵה דְּבָרֵי הָרֵאשׁוּנִים הָיָה חוֹזֵר בּוֹ) וַיַּעַן בַּחַמ"ח (ס"ק י') שְׁכַתָּב דְּלַדַּעַת הַג"מ אִף כְּשֶׁכְּתָבוּ בִּידֵיעַת הָאִשָּׁה אִינוּ כְּלוּם דְּשִׁטְר זֶה לֹא נִימְן לְכַתָּב וְכו' וּלְפַע"ד נִרְאֵה דֵּינֵשׁ מְקוּם לֹא כְּדַעַת קַצַּת אַחֲרוּנִים שְׁכַתָּבוּ דְּזָה קָאִי רַק לְשִׁטַּת הַסּוֹבָרִים דַּעְדוֹת שְׁבִשְׁטֵר לֹא דְאוֹרֵייתָא וְע"כ אֲמַרִּינָן מַה דְּתַקוּן תִּיקוּן (יַעוֹ' ג"כ בְּמַקְנָה) אֲלֵא אֲפִילוֹ לְפִי הַשְּׁטָה דַּעְדוֹת שְׁנֹכְתָב בְּלִשׁוֹן שְׁטֵר כְּאֶשֶׁר מְדְאוֹרֵי' וְהוּא דַּעַת הַרְמַב"ן בְּסִפְרַ הַמְּצוֹת סוּף שׁוֹרֵשׁ הַב' (יַעֲוִין בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה (פ"ג מֵהַלְכוֹת עֲדוֹת ה"ד) וּבש"כ חוֹשֵׁן מְשֻׁפֵּט (ס' כח ס"ק יד וְס' מו ס"ק לב) וְאֲכַמ"ל) מ"מ י"ל בְּזָה דְּדוֹקָא בְּשִׁטְר שְׁנִימְן לְכַתָּב כְּגוֹן שְׁטֵר קִידוּשֵׁין עֲצָמָן יַעֲוִין ש"ס יְבָמוֹת (לֹא ע"ב) וְתוֹס' שֶׁם בְּזָה אֲמַרָה הַל"מ דְּהוּי עֲדוֹת מִשָּׂא"כ שְׁטֵר רְאִיתָ קִידוּשֵׁין שְׁלֹא נִימְן לְכַתָּב כְּלָל ס"ל לְהַגְּהוֹת מְרַדְכֵי דְּלֹא הוּי עֲדוֹת כְּלָל [וכ"נ מְלִשׁוֹן הַג"מ שֶׁם בַּמ"ש בְּשֶׁם ר' אֲבַגְדוֹר וְדוֹקָא שְׁטֵר קִידוּשֵׁין שֶׁהָאִשָּׁה נִקְנִית וְכו'] וַיֵּשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה לְזָה מִדְּבָרֵי הַש"ס קִידוּשֵׁין (סוה ע"ב) גַּבִּי שְׁנִים שְׁבָאוּ מִמֶּד"ה וְאִשָּׁה עֲמָהָם וְחַבִּילָה עֲמָהָם כו' דְּקַבְּעֵי לְמִיפְשֵׁט דְּמִיָּרִי בַּע"א וְקִידוּשֵׁי ע"א הוּי קִידוּשֵׁין דְּקַמְקָשִׁי הִכִּי דְּמִי אִי דְּאִית לִיהּ סְהַדִּי לְהֵאִי וְאִית לִיהּ סְהַדִּי לְהֵאִי כו' מִי מְצִי אֲמַרָה כו' וְאִי כְּדַעַת הַמַּהְרִ"ק דְּכְשֶׁכְּתוּב בְּשִׁטְר שְׁנֹכְתָב דְּשֶׁהָאִשָּׁה צְרִיכָה גַּט מִשׁוּם דַּמַּה"ת א"צ קִיוּם לְקַמֵּי דְּמִיָּרִי שְׁיֵשׁ לְכָל אֶחָד שְׁטֵר כְּחוּב שְׁקַדְשָׁה וְע"כ צְרִיכָה כְּאו"א גַּט מִשׁוּם דַּמַּה"ת א"צ קִיוּם אֲבָל לְעֵינָן הַחֲבִילָה הוּי הַמוֹתֵר בְּסִפְקָ פִּינּוֹן שְׁלֹא נִתְקַיֵּים הַשְּׁטֵר וְלַעֲנִין

ממון אין מוציאין בלא קיום א"ו פדעת הג"מ דבלא נתקנים א"צ גט פלל ולא מקרי שטר
פיון שלא ניתן לכתוב וי"ל כמובן ואכמ"ל [ובפרט היכא דאחד טוען מזונף הא דעת כמה
מהראשונים דצריף קיום מדאורייתא אף דלא כן דעת הש"כ חושן משפט (סי' מו ס"ק
ט) ויעו"ש בקצוה"ח (ס"ק ד) ונה"מ (ס"ק א) מ"מ יעו"ב ב"ש (סימן קמא ס"ק ע')
שהוכיח מהר"מ ושאר פוסקים דקשטוען מזונף בעי קיום מה"ת וכ"ד התומים (סי' מו
ס"ק ד') דבדשב"ע דבעינן עדות ברוך צריף קיום מה"ת פשטוען מזונף ולפ"ז צ"ע
במ"ש הב"ש (סי' מב ס"ק טו) ול"ד למ"ש (בסימן ת) מצאו פתוב וכו' דבלא"ה אין
דמיון להתם דא"צ עדות ומתירין ע"פ ב"ק וע"א ואשה נקרוב משים דדייקא משא"כ
הכא דצריף עדות ברוך ואכמ"ל] ועוד דלדעת הרשב"א בתשו' אפילו בנתקנים הפתב
אין ליחוש כ"ז שלא.

נכתב בפירוש שנקתב בריצוי הצדדים ויעוין ג"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ב (סימן תסה)
(הובא ג"כ בפת"ש) מ"ש על דברי הרשב"א ויעוין בשו"ת ר"י אדרבי וסי' רכז) (הו"ד
שם בכנה"ג אות קיד שם) שפתב דדוקא שמעידים העדים בפיהם שאמרו להם שיכתבו
וכו' ויעוין ג"כ באבני מלואים (ס"ק יא) שתמה עליו בזה ואף דלדברי הב"ש (ס"ק עו)
גם להרשב"א יש חשש שמא יבואו עדים ויעידו ע"ז ומישיב בזה קושית הב"י בסתירת
דברי הרשב"א בתשובותיו הנה מלבד דדברי הב"ש אינם מוכרחים כ"כ (ויש לתמוה
ג"כ במ"ש ליישב דהתשו' (סי' רי) דחשש לכתב הקידושין הוא משום שמא יבואו עדים
ויעידו אתמהה דהא התם מיירי שהעדים הכחישו חתימתם ורוצת האשה שיתנו לה הב"ד
בכתב ענין זה משום שמא יראה לאחר מיתת עדים חתימתן וא"כ שוב אין חשש שמא
יבואו עדים ויעידו ובישוב דברי הרשב"א בתשו' יש אריכות דברים לא עת האסוף פה)
גם לדבריו אין להחמיר אלא בנתקנים חתימתם עכ"פ וע"כ אף שאינו פתוב שפתבו
בריצוי הצדדים יש ליחוש שמא יעידו פן אח"כ בע"פ משא"כ בלא נתקנים דלא מיקרי
שטר פלל (וכ"נ מדברי הרדב"ז שם בסוף תשובתו שפתב ואם אין פתוב בשטר רק
בפנינו נתקדשה כו' ואם אין פתב ידם יוצא ממקום אחר אין חוששין דאיהו זניף וחתם
יעו"ש דמשמע, ג"כ דדוקא בנודע פתבם חוששין שמא יבואו ויעידו אף שלא נכתב
מדעת הצדדים) וכ"נ להמעין בדברי הב"ש שם לקמן במ"ש ועיין תשו' הרשב"א
שהביא הב"י כו' ונ"מ למ"ש לעיל ור"ל דאף דיש חשש שמא יבואו ויעידו בעדות מפ"כ
מ"מ היינו דוקא היכא דגוף הדבר אמת פיון שמקוים רק דהוי מפיהם ולא מפ"כ פיון
שלא נכתב מדעת הצדדין לכה חיישנן שיעידו בעצמם אבל בזה דאין לקנים השטר ע"פ
עדים דעלמא ומחזיקינו למזוניף משום שבקש לזניף לכן לא חיישין שמא יבואו עדים
ויעידו בפיהם וכ"כ הרב צרור המור בבבאורו על הב"ש, עכ"פ נראה פשוט דבאינו נודע
חתימתם פלל אין חשש דבואו ויעידו פיון דלא מקרי שטר פלל ואמרינו דזיופא הוא,
הו אמת דהגאון נוב"י קמא (סנ"ח) כ' דהיכא שחתומים בו שלשה נעשים ב"ד משום
דלא תהנה שמיעה גדולה מראיה יעו"ש מ"מ הא לא מיירי התם אלא לענין שיכולים
לכתוב בלא שאלת הפעלי דברים ומנהי אף בלא ריצוי הצדדים אבל עכ"פ מיירי דניקר
חתימתם והם עצמם העידו על חת"י יעו"ש בתשובה משא"כ בנ"ד דלא נודע מי המה
הפותבים אף אם נתפוס פדברי הנוב"י דהוי פמעשה ב"ד (דדבריו אינם מוכרחים כ"כ)
מ"מ הא בפעשה ב"ד גופי' אפסקא הלכתא בש"ע חושן משפט (סי' מו ס"ו) (יעו' תוס'

פְּתוּבוֹת כ"א א' ד"ה עד) דְּצָרִיף קִיּוּם וְאִף לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דא"צ קִיּוּם יַעוֹ' בַּב"י אה"ע (סי' קמא) ובב"ש (סי' קמב ס"ק מב) מ"מ י"ל דְּהֵינּוּ דוֹקָא פְּשָׁנְכַתְב בְּלִשׁוֹן מַעֲבָד בְּמוֹתב תְּלִמָּא וְכַדוּמָה מִשָּׂא"כ בְּזָה שְׁנִכְתַּב דְּרָף עֲדוּת אִף שְׁהִי שְׁלִישָׁה י"ל דכ"ע מוֹדִים דְּצָרִיף קִיּוּם (יעו' בְּתִשׁוּ' הַרְשָׁב"א הַמוֹבָא בַּב"י בַּמ"ש וְה"ל פְּאִידָף אֹדִיתָא כו' דְּלֹא הֵיָה פְּתוּב בָּהּ בְּמוֹתב כו') וַיַּעַן בְּשׁוֹ"ת נוֹב"י מַה"ת (כ"י קלו') מ"ש לְעַנְנֵי מַעֲשֵׂה ב"ד שֶׁל חֲלִיצָה וְשָׂאִין פְּאֵן חֲתִימַת עֲדִים וְאִין פְּאֵן רַק הַמַּעֲשֵׂה ב"ד צָרִיף קִיּוּם דוֹקָא אִף בְּמִקּוּם עֵיגוּן יַעוֹ"ש וְכָל מ"ש הוּא אֶפִּילוּ בְּשִׁטְר מְמַשׁ שְׁרָאוּ הַב"ד וְקָרְאוּ אוֹתוֹ פְּתִיקוּנוֹ מִשָּׂא"כ בְּזָה שְׁקָרָא אֶת הַפְּתָב רַק רו"מ וְלֹא הִסְפִּיק שְׁיִקְרָאוּ אוֹתוֹ ב"ד גְּמוּר פְּדָרָף קַבְּלַת עֲדוּת בַּע"פ וְתִיכָף לְקַחוּ אִיתוֹ בְּחֻזְרָה (מְלַבֵּד דִּישׁ לְהַעִיר אִם נֶאֱמַן רו"מ לְהַחְזִיק פְּתָב זֶה פִּינּוּן דְּהִיא בְּחֻזְמַת פְּנוּיָה יַעוֹ' מ"ש בְּסִפְרֵי בְּרַכַּת מִנְּשָׁה בְּקוּה"ת (סי' יג אות ג) לְפַלְפֵּל בְּעַנְנֵי דַשְׁב"ע אִי נֶאֱמַן ע"א בְּדָבָר שֶׁלֹּא אֶתְחַזֵּיק אִיסוּרָא אִף לְאַסְרוֹר) י"ל דְּגַם הַמַּהֲרִי"ק מוֹדָה בְּזָה דְּלֹא הָיָה אֶלָּא פְּחֻסָּפָא בְּעֵלְמָא (יעו' בַּהג"מ דְּקִידוּשֵׁין שָׁם (סו"ס תַּקְסַט) בַּמ"ש שְׁהִי לֹא בָּא לִיד ב"ד) דְּמַצִּינוּ בְּכַמָּה מְקוּמוֹת א"מ דְּלַמַּעַט בְּפִלּוּגְתָא עֲדִיף וְלִדְוֹגְמָא יַעוֹ' בַּב"י יו"ד (סִימָן קַצַּד) ד"ה וּמֵאִמְתִּי וּבַב"י אה"ע (סי' קכא) ד"ה הֵיָה בְּרִיא וּבַש"כ חוֹנֵן מְשֻׁפֵּט (סי' פא ס"ק נו) וּבְשׁוֹ"ת בָּאָר שְׁבַע וְסִי' כ) וְעוֹד בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי וְעוֹד הָא פְּתָב בְּתִשׁוּ' מַהֲר"מ אֶלְשִׁיף (סי' מ) דְּבְמִקּוּם שֵׁישׁ אֶמְתְּלָאוּת וְנַהֲרִי פְּשִׁמְשָׂא דְשִׁטְרָא זִיּוּפָא הוּא אֶפִּילוּ הַמַּהֲרִי"ק מוֹדָה דְשִׁטְרָא חֻסָּפָא בְּעֵלְמָא הוּא (הו"ד גַּם כֵּן בַּכְּנֵה"ג אוֹת קַה) וּבַנ"ז אִין לֵה אֶנְמְדָנָא וְהוֹכְחָה יוֹתֵר מְזוּ דְּכּוֹנְנָתָם רַק לְהַעֲלִיל עַל בַּת יִשְׂרָאֵל מְדַלְקָחוּ הַפְּתָב בְּחֻזְרָה וְאִינָם רוֹצִים לְהַחְזִיר דִּירָאִים דְּלִמָּא יִתְבַּרֵּר הַדְּבָר מֵאֲדַעַס פִּי שְׁקָר בִּימִינָם וְעוֹד הָא סִיפֵר ע"א בַּתו"ע שְׁאָבִי הַנַּעַר הַתְּלַחֵשׁ עִם אֶחָד לְכַתּוּב פְּךָ וְכָף וְהִבִּין שְׁפוֹתְבִין מַעֲנִין קִידוּשֵׁין וְרָצָה לְרָאוֹת מַה שְׁפָתְבוּ וְלֹא הָרְאוּ לוֹ אַח"כ בְּפִנְקָר רָאָה הַפְּתָב שְׁפָתוּב לְמַעֲלָה לְהַרְבּ מִשְׁפִּיצְעֻנְעֻץ וּבְעַנְנֵי קִידוּשֵׁין וְהַפִּיר שְׁזָהוּ הַפְּתָב שְׁרָאָה אֶתְמוּל מְרַחוּק וְא"כ יֵשׁ אֶנְמְדָנָא שְׁזִיף הוּא וּפְשׁוּט דכ"ע מוֹדִים דָּאִין חֲשֵׁשׁ כָּלְל, וְעוֹד נִלְפַע"ד דְּהַפּוֹסְקִים לֹא מִיָּרִי אֶלָּא הִיכָא דְּכַתּוּב בְּשִׁטְר שְׁקִידָשׁ בְּפִנְיָהֶם פְּדַת מִנְּשָׁה וַיִּשְׁרָאֵל וְאִזְ הֵם מְעִידִין עַל קִידוּשֵׁי וְדָאִי מִשָּׂא"כ כְּשִׁכְתוּב סֵתָם שְׁקִידָשׁ אוֹתָהּ א"כ אֶצֶל רוּב בְּנֵי אָדָם אִף שֶׁלֹּא אָמַר לִי אוֹ שְׁאָר פְּרֻטֵי הַקִּידוּשֵׁין שְׁמֵרֻבִים וּמַעֲפָבִים ג"כ מִיָּקָרִי אֶצֶל הַהֶמּוֹן בְּשֵׁם קִידוּשֵׁין וְעַכ"פ עֲדוּת הַשִּׁטְר לֹא הָיָה עַל קִידוּשֵׁי וְדָאִי וְהָיָה פְּעִין ס"ש וְכַמ"ש הַכְּנֵה"ג אוֹת צַט) בְּשֵׁם כְּמָה חֻסָּמִי סְפָרְדִים דְּכְשֵׁישׁ עוֹד סְפַק פְּשׁוּט דָּאִין לְהַחְמִיר כַּמַּהֲרִי"ק יַעוֹ"ש (וּלְפ"ז יֵשׁ לְדַחוּת ג"כ מַש"ל בְּשֵׁם הַנוֹב"י דְּכְשִׁחְתוּמִין שְׁלִישָׁה הָיָה כַּב"ד דְּהָא יֵשׁ עוֹד סְפַק דְּלִמָּא הֵיָה בְּלִילָה דַּל"ש ל"ת שְׁמִיעָה גְּדוּלָה מְרָאָנִי וְאִף שֶׁהַנוֹב"י שָׁם הַחְמִיר לְיַחְוִשׁ לְדַעַת הַרְשָׁב"ם דְּבַדִּיעֵבַד דִּינִיָּהֶם דִּין הָא הַקְּצוּה"ת (סִימָן רַנֵּג ס"ק ג') תְּמָה עֲלִיו דְּאֶחָז הַחֶבֶל בְּתֵרֵי רֵאשֵׁין וְדְבָרֵיו מְוַכְרָחִים וְא"כ פְּשֵׁישׁ עוֹד צַד לְהַקֵּל יֵשׁ לְצָרָף ג"כ הַסְּפַק דְּלִמָּא הֵיָה אִזְ בְּלִילָה דָּאִזְ לֹא מְקָרִי ב"ד (וּבְעֵינֵיקָר ס"ס אִי מְהַנִּי בְּקִידוּשֵׁין דְּיוּעַ מ"ש בְּזָה הַגְּאוּן שֶׁר הַתּוֹרָה בַּעַל שְׁאֲגַת אֶרְיָה הוֹבָא תְּשׁוּבָתוֹ הַרְמָתָה בְּשׁוֹ"ת בֵּית אֶפְרַיִם חַא"ה ע (סִימָן מַב) ע"פ סְוֵגִית הַש"ס קִידוּשֵׁין (נ ע"ב) גַּבִּי סְבֻלוֹנוֹת וּמְתִלֵי תְלוּי דִּין זֶה בְּשִׁטַּת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש וְשִׁטוֹת הַרְשָׁב"א וְהָרִיטְב"א יַעוֹ"ש בַּב"א וְשׁוֹ"ת צְמַח צְדָק אה"ע ח"ב (סי' צד) וּבְתִשׁוּ' הָאֶרְכָּתִי בְּזָה ת"ל) עוֹד יֵשׁ צַד סְפַק לְקוּלָא דְּהָא בְּדָבָר שְׁנִרְאָה שֵׁישׁ בּוֹ רְמָאוֹת לַכ"ע צָרִיף דְּרִישָׁה וְחֻקִּירָה כַּמ"ש הַרְמ"א בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א (יעו' בְּשׁוֹ"ת צ"צ שָׁם

(סי' קכג) שְׁהָאֵרִיף בְּדִין זָה) וּא"כ יֵשׁ לְסַפֵּק דְלִמָּא לֹא הָיָה כְּתוּב בּוּ זְמַן דְּהוּי עֵדוּת שְׂאֵי אַתָּה יָכוֹל לְהַזְיָמָה אַף דֶּהֲנוּב"י (סימָן נח שָׁם) כְּתִב דְּבַעֲיָדֵי קִידוּשֵׁין לֹא בְּעֵינֵי עֵדוּת שְׂאֵתָה יָכוֹל לְהַזְיָמָה לֹא כֵן הוּא דַעַת הֶרָאשׁוּנִים יַעוּ' בְּנוּמ"י פֹּאד"מ וּבְרִיב"ש (סימָן קצג וּסִי' רסו) וּכְבָר תְּמָה עֲלֵיו הַחַת"ס (סי' קג) שְׁבַחַר לּוּ דְרָף לְעַצְמוֹ וּבִמְק"א כְּתַבְתִּי ת"ל בְּאִנְרָף עַל דְּבָרֵי הַנוּב"י וְעוֹד הֶרְבֵּה דִּיּוּ נִשְׂאָר בְּקוּלְמוֹס לְפִלְפֵל בְּכָל עֲנִינִים אֱלוּ שְׁכַתְבְּתִי וְאִכְמ"ל וְעַכ"פ מְפֵל הֶנָּה צְדָדֵי הַיִּתֵר נִרְאָה דְמוֹתֶרֶת לְהַנְשֵׂא וְאִין בְּזָה שׁוּם חֲשֵׁשׁ כָּלִל: הַקְטָן מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי אַבְד"ק קְאָמִינְקָא וְכַעַת הָאֲבָד"ק אִסְטְרָאֵלְעִנְקָא וְהַגְלִיל.

סימָן כב תְּשׁוּבָה לְכַבּוֹד הָרַב הַמְּוֹפְלָג בְּתו"י חו"ש הַיְשִׁישׁ מו"ה אַבְרָהָם יַעֲקֹב הַלּוּי אֲמִינִסְקֵי הַמּוֹרָה לְצַדִּיקָה בְּלִיִּסְיַנְעוּוִיטְשׁ פְּלָף חֲאֲרִסָּאן בְּעֵנֵי קִידוּשֵׁין. מְכַתְּבוֹ הַשְּׂגָתִי בְּדָבָר הַבְּלִיעַל שְׂאֵמֵר שְׂיַעֲשֶׂה אֵיזָה אַחֲזוּת עֵינִים וְשָׁם טַבְעַת אַחַת עַל חֶבֶל דִּק שְׁקִישְׁרוּ קֶצֶה אֶחָד עַל אֶצְבַּע מִשְׁרַת אֶחָד וְקֶצֶה הַשְּׂנִי עַל אֶצְבַּע בְּתוּלָה אַחַת בַּת אֱלִמָּנָה בְּפִפְרָה הַסְמוּף לְמַח"ק וְהוּלִיף אֶת הַטַּבְעַת הַנָּה וְהִנֵּה בְּמַעֲמַד כְּמָה עֲרִלִים וְעִי"ז הוּצִיא לְעַז שְׁקִדְשׁ הַבְּתוּלָה וְרִאִיתִי אֶת הַגַּב"ע בְּאַרְנוֹפָה וְתוֹכֵן הַעֲנִינָהוּא כִּי הַמְּשֻׁרֵת לֹא רָאָה כָּלִל שְׂיַשִּׁים הַטַּבְעַת עַל אֶצְבַּעָה וְגַם לֹא שָׁמַע כָּלִל לְשׁוֹן קִידוּשֵׁין וְהָעֵד הַב' רָאָה בְּעַת שְׁהַחֲזִיק הַטַּבְעַת עַל אֶצְבַּע הַבְּתוּלָה אֲבָל לֹא שָׁמַע רַק לְשׁוֹן כַּדְמו"י אֲבָל הָרֵאמ"ל מְסוֹפֵק אִם אֵמֵר וְשְׂיַשְׂאִיר הַטַּבְעַת עַל אֶצְבַּע הַבְּתוּלָה ג"כ לֹא רָאָה וְרַק כְּשֶׁבְּרַח הַבְּלִיעַל לְחִוּץ וְרַדְף אַחֲרָיו וְלֹא הַשִּׁיגוֹ וְכֹא בְּחִזְרָה רָאָה הַטַּבְעַת בְּיַד עֲרַל אֶחָד וְשְׂאֵלוֹ הֵיכֵן לִקַּח הַטַּבְעַת וְהַשִּׁיב שְׁהַגְבִּיָה הַטַּבְעַת מִן הָאֶרֶץ כִּי הַבְּתוּלָה זָרְקָה תִּיכְרַף הַחֶבֶל עִם הַטַּבְעַת הָאֶרֶץ וְהַבְּתוּלָה אוֹמְרַת שְׁמַעוּלָם לֹא דְבָרָה עִמּוֹ מַעֲנִין קִידוּשֵׁין וְגַם לֹא שָׁם הַטַּבְעַת עַל אֶצְבַּעָה וְלֹא שְׁמַעָה כָּלִל לְשׁוֹן קִידוּשֵׁין שְׂלֵא שְׁמַעָה שׁוּם דְּיַבּוּר מֵאַתּוֹ וְאִף אִם הָיָה אֵימֵר לְשׁוֹן קִידוּשֵׁין לֹא הָיְתָה מְבִינָה כִּי כְּפָרְנִית הִיא וְלֹא רָאָתָה מַעוּלָם עֲנִינֵי חֲנוּפָה וְקִידוּשֵׁין וְגַם לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתָּה שְׂעֲשֶׂה אֵיזָה עֲנִין מִקִּידוּשֵׁין וְרַק כְּשֶׁשְׂמַעָה שְׁהָעֵד הַשְּׂנִי הַתְּחִיל לְצַעֲוֹק מָה עֲשֶׂה הַבְּלִיעַל נְבִהָלָה מְאֹד וְיִרְאָתָה אוּלַי עֲשֶׂה אֵיזָה כְּשׁוּף וְלֹא עָלְתָה עַל דַּעְתָּה כִּי צַעֲקַתֶּם הַבָּאָה מִעֲנִינֵי קִידוּשֵׁין הוּא זַח"ד הַשְּׂאֵלָה מִהַגַּב"ע בְּאַרְנוֹפָה, הִנֵּה בְּנֹדְאֵי יָפָה כְּתִב כַּת"ר שְׂאִין כָּאֵן אֲפִילוֹ רִיחַ קִידוּשֵׁין דְּאֲפִילוֹ בְּאִיכָא ע"א עַל הַקִּידוּשֵׁין דְּמַחְמִירִין מ"מ אִם אֶחָד מְכַחֵשׁ אִין לְיַחֲוֵשׁ וְכַמ"ש הַרְמ"א (סימָן מֵב ס"ב) בְּשָׁם הַסְמ"ג וְרִשְׁב"ץ יַעוּ"ש בַּחמ"ח וּב"ש וּט"ז שָׁם וַיַּעֲנִין בְּשׁוֹ"ת מִהַרִּי"ט שְׁנִיּוֹת אַה"ע (סי' מג) ד"ה וְנִרְאָה שְׁכַתְּבָה גַם כֵּן דְּכִינּוֹן דְּגַבֵּי אִיסוּרִין אִין הָעֵד נְאָמֵן כַּשְּׁבַע"ד מְכַחֵשׁוּ כַּש"כ לְעֵנֵי קִידוּשֵׁין דְּהוּי דַּשְׁב"ע דְּהָא רַבָּא מְקִיל טְפִי גַבֵּי אֲשַׁתּוֹ זִינְתָה בַּע"א דְּאֲפִילוֹ לֹא מְכַחֵשׁ לִיהָ לֹא תִיַּשִּׁינּוּ לִיהָ דְּאִין בַּדַּשְׁב"ע פְּחוֹת מְשֻׁנִים יַעוּ"ש בְּאִנְרָף וּבְחֶלְקָא' (סימָן טו) הָאֵרִיף ג"כ דְּאִין שׁוּם חֲשֵׁשׁ כְּשֶׁהָאֲשָׁה מְכַחֵשֶׁת וּמְקוֹר מְקוּמוֹ טְהוֹר הוּא מָה שְׂיַשׁ לְפִלְפֵל בְּסוּגְיָא דְּקִידוּשֵׁין (סוה ע"ב סו ע"א) יַעוּ"ש בְּחִדוּשֵׁי הֶרָאשׁוּנִים וַיַּעֲנִין ג"כ בְּשׁוֹ"ת הַרְדָּב"ז ח"ו (סימָן שְׂלֵא) בַּמ"ש דְּאֲפִילוֹ בַּע"א וְשְׁנִינָהּ מוֹדִים רַוב הַפּוֹסְקִים אוֹמְרִים דַּל"ח דְּאִין בַּדַּשְׁב"ע פְּחוֹת מְשֻׁנִים יַעוּ"ש וַיַּעֲנִין בְּשׁוֹ"ת מִהַר"מ אֱלִשְׁקָר (סו"ס נד וּסִי' פג) בְּעֵנֵי קִידוּשֵׁי ע"א וּבְסִמָּן צט בַּמ"ש דְּדַעַת הַר"א מְמִיץ בְּטֵלָה בְּמִיעוּטָא בְּיַתֵּר מַחַתְק"ס דְּבְטֵלָה בּוּ בְּרִיָה לְדַעַת הַרְשָׁב"א מִירוּשְׁלַיִם תְּרוּמוֹת וְלֹא רְבוּתָא לְמִינֵי גַבְרֵי וְלִישְׁנֵי בְּדָבָר הַפְּשׁוּט וְכו' וְלֹא רְאִינוּ וְלֹא שְׁמַעְנוּ בְּכָל תְּפּוּצַת הַגּוּלָה מִי שְׁתַּשֵּׁשׁ לְקִידוּשֵׁי ע"א וְכַמ"ש ר"ה גְּאוֹן וּר"ג מֵאוּה"ג יַעוּ"ש הֵגַם כִּי חֲלִילָה לְסִמָּן ע"ז לְחִוּדֵי פִידוּעַ דְּבָרֵי

המתמירין אבל עכ"פ פשיש הכחשה פשוט להקל ויש לפלפל ג"כ בדברי תשו' מהר"מ
פאדאוואה (סי' לב) ואכמ"ל) ומכש"כ פשיש הכחשה יעו' ג"כ בשו"ת מהר"מ אלשיך
(סו"ס מ') ויעזבן ברד"ך (בית כ' חדר ג') שהאריה להוכיח ג"כ דכשע"א אומר מקודשת
והיא מכחישתו דתנשא אפי' לכתחלה יעו"ש ויעו' ג"כ בשו"ת מהר"מ מלוזבלין (סי' סד)
שהאריה ג"כ להקל בע"א בקידושין פשיש הכחשה והדברים פשוטים לומר דבהכחשה
כ"ע מודים פמו דמצינו בכמה מקומות דלמעט בפלוגתא עדיף (יעו' בב"י יו"ד (סימן
קצד) ד"ה ומאמתי ובב"י אה"ע (סי' קכא) ד"ה הנה פריא ובש"כ חושן משפט (סי' כה
ס"ק יד אות יד) ובתשו' באר שבע (סי' כ) ובמ"ש בספר מנ"מ אה"ע (סי' ד) ובס' בר"מ
קוה"ת (סי' ג אות ב) יעו' ג"כ בהגהת הראב"ד פ"א מהלכות גירושין הי"ד ודו"ק) וכ"ז
אפי' אם הנה עכ"פ עדות הע"א עדות גמיר אבל פשיש ריעותא בעדות הע"א הא ידוע
דברי הרשד"ם חאה"ע (סי' יא) (הו"ד בכנה"ג (סי' מב) הגב"י אות יד) דאפי' למי
שחושש לקידושי ע"א היינו דוקא פשהמקדש אומר לי אבל אם לא אומר לי אין חוששין
יעו"ש ומכש"כ בנ"ד דלא שמע ברור אלא פדת מו"י ואף דמסנפק ג"כ אם אומר הראמ"ל
מ"מ פיו דאינו זוכר זאת ומסנפק בזה כפי פאין עדות ע"ז וכעין שפכתב הב"ש (סי' ל'
ס"ק ט) בשם הג"א דאם הי' לעדים ספק אם הנה קרוב לה הוי פאלו קידש בלא עדים
ואם פי לא נמצא זאת בהג"א אבל כף הוא במקדכי, הו אמת דיש מקום עיון בדברי
הב"ש אלו ממ"ש הב"ש עצמו (סי' כז ס"ק יא וסי' לא ס"ק י) וכבר פלפלו בפרט זה
האחרונים יעו' בית מאיר וא"מ (סי' כז ס"ק ג' וסי' ל' ס"ק ט') ובתשו' נוב"י מה"ק אה"ע
(סימן נח) ומה"ת (סי' עז) ובפנ"י בק"א לקידושין (סימן ט') ולפע"ד יש לפלפל בזה
ע"פ דברי הש"ס (גיטין עת) יעו"ש בסוגיא דקרוב לה ובתוס' שם (ע"ב) ד"ה והא אי
אפשר וע"פ מ"ש בתשו' מיימוני לה"א (סי' א') פן ע"פ דברי התוס' בבא קמא (ע' ע"ב)
ד"ה למעוטי ויעו' בפנ"י קידושין (יב ע"ב) ד"ה ולאו ובתשו' מהרי"ט שניות שם (סי'
מג) ד"ה הראש השלישי דוק בכל מ"ש ועכ"פ בע"א לחודי' פשיטא דבכה"ג לית פאין
עדות פלל ויש לפלפל בזה ג"כ בענין ס"ס בקידושין יעו' בשו"ת בית אפרים חאה"ע
(סי' מב) תשובת הגאון שאגת אריה בענין ס"ס בקידושין ושו"ת צ"צ החזק אה"ע סי'
צד) ויש בזה אריכות דברים ע"פ מקום התקירה אי בספק קידושין מוקמינן מה"ת
אחזקת פנוי' יעו' ר"נ פ"ק דקידושין אשר כבר עמד בזה המהרי"ט ת"א (סי' קלח)
ובשניות אה"ע (סי' מ') ויש סתירה לזה ממ"ש המהרי"ט עצמו בחדושי' לקידושין על
הרי"ף (לב ע"ב) ויעו' בשו"ת נוב"י מה"ק חאה"ע (סי' סא) ד"ה אף שלא ראה דברי
המהרי"ט אלו ואכמ"ל דבנ"ד יפה כתב רו"מ דיש בנ"ד פל הנה התירי שפכתב הנוב"י
מה"ת (סי' עה) ויש לי ת"ל לפלפל בכל פרט ופרט אשר יכיל כמעט ספר שלם אבל
א"צ בנ"ד שהוא פשוט דאין פאין אפי' ריח קידושין ובפרט שאינה מבינה פלל מלשון
קידושין אף אם הנה אומר אינה דבר אין פאין חשש יעו' בנוב"י מה"ק (סי' נט) ותשו'
הרי"מ (סי' ת"י) ויעו' בב"ש (סי' כז ס"ק ה וס"ק יא) ויעו' בחדושי' הריטב"א קידושין
(ו ע"א) ד"ה במאי שפכתב להדיא מיהו היינו לדידהו אבל השתא לדין דלא בקיאי נשי
בלישנא דהני ואינם יודעות לספר בלשון הקודש פל היכא שאין מדבר עמה על עסקי
קידושין ואמר לה אפילו מהני לישני דתניא בהו מקודשת לא חיישינן לה דאיהי לא
ידעה מה קאמר עכ"ל הנהב ובפרט בבתולה כפרנית (אפי' אי נימא בשאר אשה דאינה

נאמנת לומר שלא הבינה) פשוט דלכ"ע נאמנת דלא ידעה כלל מענין קידושין פיון דגם לנו ברור דלא שמעה ולא ידעה מעולם עניני קידושין והדבר פשוט דלא אמרינו בזה א"כ נתת דבריה לשועורין לחלק בין עירונית לכפרנית דכעין זה מצינו במשנה ב"מ (נב ע"א) לענין הונאת סלע חילוק בין פרפים לכפרים יעו' ג"כ נדרים (ת"י ע"ב) במשנה חילוק בין אנשי גליל ליהודה בלשון תרומה ותרמים ואכמ"ל ובפרט בנ"ד שהתחיל לעשות אחיות עינים ולא עלה על דעת שום ב"א מענין קידושין פשיטא דנאמנת לומר דלא התפוננה ולא הבינה כלל אף אם היה אומר איזה דיבור וגם היטב אשר צירף ר"מ דלא עשה כדמו"י במקום ובזמן הראוי לקידושין וכבר פתב פעין זה המהר"מ מלובלין סו"ס ס"ד זה לשונו הטעם הג' כי מאחר שאין זה נהוג עתה במדינות הללו בזמנינו לקדש שום אשה כי אם בעת פניסתה לחופה וכו' פשוט שאפי' אם הי' האמת כמו שהעיד העד הי' הפל דרף שחוק ובדיחותא ולא הי' פאן שום פננת קידושין וכו' ואין פאן בית מיוחד של קידושין כלל יעו"ש ומכש"כ בנ"ד פשוט דהבליעל הנ"ל לא עשה רק מעשה אחיות עינים ופרצות בעלמא וראוי למתחו על העמוד ואין בזה אפילו ריח קידושין, עוד הרבה דיו נשאר בקולמוס אכן מרוב הטרדה וחקלשת פתי ל"ע הפסקתי באמצע הדיבור ור' יאיר עינינו בתורתו: ידידו הדו"ש ושלום כל ההוגים בתורה משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא וכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

שער הששי שער הדעת וכו' ד' סימנים. סימן כג תשובה לכבוד תלמידי המופלג בתו"י חו"ב זית רענן מוהר"ר שלמה זלאצקי המו"צ באוחרומאוו.

בענין חתן שהערה ולא נמצא דם על הסדין. ע"ד שאלתו בכתן שלא גמר ביאתו בלילה הראשונה רק הערה בה ולא נמצא דם על הסדין והשיב להחמיר אף דהרמ"א (סי' קצג) מקיל בזה מ"מ פיון שהחתן הוא בחור ע"ה אין לסמוך עליו בזה פיון דהערה הוא רק הכנסת עטרה עכ"פ בבוגרת וראתה בבית אביה כמ"ש הס"ט שם ויותר מהכנסת עטרה תו איכא למיחוש להשברת בתולים ע"כ אין לסמוך על החתן בזה כשהוא ע"ה ורשום בזכרונו ששמע ממני (בעת ששמע לפני בהוראה) שפסקתי ג"כ הכי למעשה וע"פ הנחה זו נסתפק ושאל בכמה דברים לענין טבילה שניה זת"ד, וע"ז הנני להשיבו בקצרה מאפיסת הפנאי: (א) יזכיר נא כי בנדון שפא לפני נמצא ג"כ פתם על הסדין אשר לפי השערתי היה קרוב לנדאי שהוא ד"ב וע"כ אמרתי לצרף שלא להאמין לדברי החתן דבחי לא קים ליה בהערה (שהוא איש המוני ובחור) והיה בעילה גמורה (יותר מהערה) [ואמרתי אז דאף אם לא נחשוב הפתם רק לספק ד"ב ומאמר החתן לספק בעילה גמורה הוי פעין ס"ס לאיסורא ואף דהוי משם אחד פמוכן דהא נבעלה ולא ראתה האיסור ג"כ הוא משום שחפיהו ש"ז מ"מ הא מצינו באחרונים דבס"ס לחומרא מחמירין אף דהוי משם אחד יעו' בס' בית יצחק שער הספיקות (סי' ח"י) שכתב דאף היכא דאיכא ס"ס גמורה לקולא וס"ס מש"א לחומרא אסור פין דס"ס משם אחד מה"ת הוי ס"ס רק מדרבנן לא הוי ס"ס א"כ לא אמרינו סברא זו רק לחומרא ולא לקולא יעו"ש באנרף ויש לפקפק בנ"ז פמוכן ואכמ"ל דבאמת לפי השערתי אז היה הפתם ודאי ד"ב וע"כ החמירתי] אבל היכא שלא נמצא שום פתם פשוט מסתימת דברי הרמ"א דגם איש המוני נאמן אם אמר שלא גמר רק הערה (ובפרט דעיקר שיעור הערה נראה יותר להס"ט שם (ס"ק ג) דמן הכנסת עטרה עד ג"ב הפל נכלל בכלל הערה ויש בזה אריכות דברים

יענין באור זרוע בתשובותיו ח"א (סימן תשמז) במ"ש אי הערה היינו הכנסת עטרה
שיש בה להשיר בתולים פדאמרינו פ' בן סורר יעו"ש ומ"ש הס"ט שם מדברי הט"ז י"ל
דלשטתו אזל שפתב בסימן ה ס"ק ד' דהערה היינו נשיקה וע"כ יצונויר שלא ישיר בתולי'
משא"כ לדברי הב"ש (סימן כ' ס"ק ב') שפתב דבעינו שיכניס פל העטרה י"ל כמ"ש
הא"ז יעו"ג"כ בשו"ת נוב"י אה"ע מה"ת לסי' כג) ואכמ"ל) וקא סינים שם הרמ"א ובעל
נפש יחוש לעצמו כו' וכמ"ש הס"ט שם (ס"ק ד') דר"ל שיגמור ביאתו בפעם אחת יעו"ש
והיינו דלא פדרך רוב ההמונים שממלאים תאותם בשחוק לבעול כמה פעמים בהערה
לחודיה עכ"פ מבואר מזה דגם המוני שאינו בעל נפש נאמן לומר שלא גמר: (ב) וכדמות
ראיה שאין חילוק בזה בין פ"ה לת"ח מדברי הגהות מיימוני (פי"א מהלכות איסורי
ביאה אות ג) (הו"ד ג"כ בב"י שם) שהביא פלוגתא בבעל ולא נמצא דם דאיכא מ"ד
שאם לא מצא דם א"צ לפרוש אכל בשם רש"י נמצא לחומרא וכ"כ הרוקח כו' יעו"ש
א"כ משמע דהמחמירין מייירי אף בת"ח והמקילין אף בע"ה דאל"כ נימא מר אמר חדא
ומר אמר חדא ולא פליגי (וכעין זה כתב החלקת מחוקק (סימן יז ס"ק כא) בתשובתו
לאבי הש"כ דקא פלוגתא דירושלמי סתמא היא ומאן דאסר אסר אפי' בנתקיים ומאן
דמתיר מתיר אפי' בלא נתקיים דאל"כ נימא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כו'
וע"כ הביאו הרי"ף והרא"ש את הירושלמי ללמוד לפסק הלכה כמאן דמקיל לגמרי
יעו"ש) אלא נדאי דמייירי בכל גונא אפילו באיש המוני (ואין להקשות לדברי הרמ"א
שהקיל בהערה אם כן נימא גם כן מר אמר חדא וכו' והמקילין מייירי בלא גמר ביאתו
דז"א דלשון בעל משמע ליה להרמ"א דהיינו דוקא בעילה גמורה וע"כ הכריע מדעת
עצמו דבלא גמר יש להקל עכ"פ בלא מצא דם) ויעו"ג"כ ברא"ש ריש פ' תינוקת הובא
בב"י שם במ"ש משום דבעילת מצנה לכל היא מסורה ואין הפל בקיאתו כו' יעו"ש עכ"פ
מבואר דבל הדינים דסי' קצג מייירי בכל אדם ממילא גם מה שהקיל הרמ"א בלא גמר
מייירי אף בע"ה (ויעו"ג בב"י (סי' קצב) ד"ה ומחלוקת הרמב"ם יעו"ש ודו"ק): (ג)
ובאמת הדברים פשוטים דמדוע לא נאמין לו כמה שאמר שלא גמר ביאתו דקא מצינו
בש"ס יבמות (קיא ע"ב) דעד תלתין יומין מוקים אינש אנפשי' שלא לבעול (יעו'
ברמב"ם פ"ב מהלכות יבום ה"ה ובטוש"ע סי' קסז ס"ו) ואף דאמרינו שם דדוקא גבי
אשת אחיו דמיבזז בזיו אכל גבי ארוסתו דגיס בה נדאי מרישא בעיל ואינו נאמן לגבי
טענת בתולים יעו"ש ובר"מ (פי"א מה"א הט"ו) ובטוש"ע אה"ע (סי' סח ס"י) מ"מ
היינו דוקא שלא להפסיד כתובתה ומשום דשתיק תחלה אמרינו דמצאה בתולה והשתא
הוא דרתח עלה יעו"ש ברש"י משא"כ לגבי עצמו לענין איסורא (יעו"ג"כ בב"ש סי'
סח ס"ק כה) ובפרט דהיא אינה מכחישתו (יעו' יבמות (קיב א') גבי שניהם מודים) פשוט
דנאמן לומר שלא בעל משום דלפעמים מוקים נפשי' ואין לומר דדוקא שלא לבעול
פלל אמרינו דלפעמים מוקים אנפשי' (כמו דבאמת אם אומר שלא בעל פלל אף שנתניח
אתה כמה פעמים פשוט דנאמן ומותר לבוא עליה כדמשמע מדברי הש"ע שם יעו"ג גם כן
שם (סי' קצב) ברמ"א (ס"ד) מ"ש בשם התה"ד ובש"כ (ס"ק יא) ובתפארת למשה שם
יעו"ש ודוק) משא"כ כשפבר קרב אליה אמרינו אש בנעורת כו' (יעו"ג"כ באס"ז ב"מ
צא) מ"ש בשם ה"ר יונתן אי אפשר שלא גמר תאותו יעו"ש ויש לחלק כמובן דדוקא
משום דפרץ פרצה כזו על א"ח יעו"ש) דז"א דאדרבא י"ל לאידך גיסא דאם בלא בעל

כָּלֵל דְּתַקִּיף לִיהַ יִצְרִיָה (יעו' שְׁם פְּתוּבוֹת ד' ע"א) מ"מ אֲמַרִינּוּ דְלַפְעָמִים מוֹקִים אֲנַפְשִׁיָה
שְׁלֵא יִבְעוֹל מַכְש"כ פְּשָׁבַעֵל קֶצֶת (הֵינּוּ שְׁהַעֲרָה) דְּשׁוּב לֹא תַקִּיף יִצְרוּ כ"כ (וּבְפֶרֶט
בְּבַעֲלִיָה רֵאשׁוּנָה דְנִכְנַס בְּפֶרֶצָה דְחוּקָה וְלַפְעָמִים בְּהַעֲרָאָה בְּעֵלְמָא יִצָּא ש"ז וְנִתְקַרְרָה
תְּאֵנָתוּ) דְנִדְאִי י"ל דְמוֹקִים אֲנַפְשִׁיָה שְׁלֵא לְגַמְרָא בִיאָתוּ וּפְשׁוּט דְנֶאֱמָן בְּזָה (וְלֹא עוֹד דְגַם
בְּנִכְרִי דְאֲמַרִינּוּ רֹב א"י פְּרוּצִים בְּעֵרִיּוֹת (פְּתוּבוֹת יג ע"ב) ג"כ מְצִינּוּ דְאֲמַרִינּוּ דְלַפְעָמִים
נִתְקַרְרָה תְּאֵנָתָם בְּהַעֲרָאָה בְּעֵלְמָא יעו' בט"ז אה"ע (סי' ז') מוּבָא גַם כֵּן בְּב"ש שְׁם (ס"ק
א') דְיֵשׁ לִיחֻוּשׁ שְׁמָא הַעֲרָה בְּהַ שְׁבָאִי וְכ"כ בְּשׁו"ת מֵהַר"מ אֶלְשֶׁקֶר (סי' צה) הו"ד
בְּכַנְה"ג הַגְּהוֹת הַטּוֹר שְׁם אוֹת ה"ו אֶלָּא דְהֵתֵם לְחַוּמָרָא הוּא דְאֲמַרִינּוּ הַכִּי): (ד) וְלִכְאוּרָה
הֵיָה נִרְאָה לֹמֵר מִצַּד הַסְּבָרָא חִיצוֹנִיּוֹת דְרֹב בְּנֵי אָדָם גּוֹמְרִים בְּעֵלְתָם בְּפַעַם־אֶחָת וְלֹא
בְּהַעֲרָאָה בְּעֵלְמָא (יעו' תוּס' פְּתוּבוֹת (ט' ע"ב) ד"ה מֵאִי בְּמ"ש דְרֹב פְּעָמִים לֹא מוֹקִי
אֲנַפְשִׁי' וְהֵתֵם מִיִּירֵי לְעַנְנֵן שְׁלֵא יִבְעוֹל כָּלֵל וִיעֵן' ג"כ בְּשׁו"ת נוּב"י מֵה"ת חֵאָה"ע (סי'
כט) שְׁשִׁדִי נִרְגָא עַל דְבָרֵי א"ז הַט"ז גְּבִי שְׁבָאִי דְכִינּוּ דְפְרוּצִים הֵמָּה גּוֹמְרִים תְּאֵנָתָם וְלֹא
שְׁכִיחַ שְׁיִפְרָשׁוּ בְּאֲמַצְעַ יעו"ש) וְאִי נִימָא כֵּן הֵיָה מְקוּם לְהַעֲרִיר שְׁלֵא הֵיָה נֶאֱמָן לֹמֵר
שְׁלֵא גְמַר נֶגְדַּ הַרֹב דְהָא ע"א אִינוּ נֶאֱמָן נֶגְדַּ הַחֲזָקָה (יעו' יְכַמוֹת פַּח וּבִש"ע יו"ד (סי'
קכז) וּבִש"כ שְׁם (ס"ק טז) וּבִש"ע אה"ע ע"א ס' קנז סו"ז) וּמַכְש"כ נֶגְדַּ הַרֹב דְרֹבָא וְחֲזָקָה
רֹבָא עֲדִיף (קִידוּשִׁין פ' יְכַמוֹת קִיט יעו' תוּס' חֻלִּין יא ע"א ד"ה מְנָא) וִיעֵן' בְּמִדְכִי פ"ק
דְתוּלִין מ"ש בְּשֵׁם הַרָא"מ דְהָא דַע"א אִינוּ נֶאֱמָן בְּאֲתַחֲזִיק הֵינּוּ בְּאֲנָשִׁים רְקִים אֶבְל לֹא
בְּאִישׁ מְהִימָן וְכָשֶׁר, הֵן אֲמַת דְבִדְרָבָנּוּ ע"א נֶאֱמָן נֶגְדַּ הַחֲזָקָה יעו' בְּשׁו"ת חֲכָם צְבִי (סו"ס
סה) בְּמ"ש אֶבְעִיא לָן בַּה"ר (יְכַמוֹת פַּח) בְּדֵאוּרִייתָא לְחַוּמָרָא וּבְדִרְבָּנּוּ לְקוּלָא וְכ"כ
בְּשׁו"ת נוּב"י מֵה"ת אה"ע לִסִּי' ז') יעו' ג"כ בְּפֶרֶמ"ג או"ת בְּמִש"ז (סי' שא ס"ק טו)
וּא"כ הָא גַם בְּנ"ד לֹא הוּי רַק אִיסוּרָא דְרַבָּנּוּ (וּבְפֶרֶט בְּבוּגָרַת שְׁפָלוּ בְּתוּלִיָה וְלֹא רֵאָתָה
דְאִסוּר רַק מְשׁוּם לֹא פְלוּג כְּמ"ש הַרָא"ש וּא"כ אִין לְהַחֲמִיר בְּלֹא פְלוּג כְּבָגוּף הַדְּבָר
כְּמ"ש הַמְג"א (רִישׁ סִימָן תַּמְז) בְּשֵׁם הַתַּה"ד) אֶכֶן יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק דְנֶגְדַּ הַרֹב (דְעֲדִיף
מְחֻזָּקָה) לֹא הֵיָה נֶאֱמָן אֶפְּלוּ בְּדִרְבָּנּוּ יְעֵנִן בְּמִש"ז יו"ד (סי' א ס"ק א') שְׁהַעֲלָה בְּצ"ע
דַע"א לֹא הֵיָה נֶאֱמָן נֶגְדַּ הַרֹב גַם כְּשֵׁהוּא בְּיָדוּ אִף דְנֶגְדַּ חֲזָקָה מְהִימָן כָּל שְׁבִידוּ יעו"ש:
(ה) אֲמָנָם כֵּן בְּעִיקָר הַדִּין עֲמַד עַל מְדוּכָה זֹה הַגְּאוּן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בְּקִידוּשִׁין (סג ב') בְּעַנְיָן
מְבָרַר הַמְּיַעוּט מִתּוֹךְ הַרֹב יעו"ש וּבְקוּנְטָרַס אַחֲרוֹן שְׁם (סי' פט) וּבְשׁו"ת נוּב"י קָמָא
אה"ע (סי' סט וְצָג) וּבְטוּרֵי אֶבְרָה"ה (כב ע"ב) ד"ה כִּי אֲתָא וְהָאֲרַכְתִּי בְּפֶרֶט זֶה בְּחַבּוּרֵי
מְנַחַת מְשָׁה חֵאָה"ע סי' יב) (יעו' ג"כ מ"ש בְּחַבּוּרֵי בְּרַפְתַּ מְשָׁה בְּקוּנְטָרַס יִפְהָ לְבַדִּיקָה
שְׁעַר הַשְּׁנִי נְתִיב ד' אוֹת ב') וּאֲכַמ"ל דְגַם הַרַב פֶּרֶמ"ג בְּכַלְלֵי רֹבָא וְחֲזָקָה אֲשֶׁר לוֹ
(שְׁנַדְפֶּס מְחַדָּשׁ בְּסוּף הַיּו"ד דְפּוֹס וְוִילְנָא) מְסִיק דְהִיכָא דְהוּי בְּיָדוּ נֶאֱמָן אִף נֶגְדַּ הַרֹב
וּמַכְש"כ בְּנ"ד דְחֻזָּקַת גּוּפָה דְמַעֲיָקָרָא (דְנוּלְדָה בְּתוּלָה יעו' רִש"י פְּתוּבוֹת (יב ע"ב) ד"ה
אוּקָמָא) מְסִייעַ עוֹד לְדְבָרֵי שְׁרַק הַעֲרָה בְּהַ וְלֹא הַשִּׁיר בְּתוּלִיָה עֲדִינּוּ (וְאִין לֹמֵר דְהוּי
חֲזָקָה הַעֲשׂוּנִי' לְהַשְׁתַּנּוֹת וְכַעֲיִן שְׁפַתְבַּה מְהַרִּי"ט ת"א (סִימָן יא) דְחֻזָּקַת קְטַנּוֹת הוּי חֲזָקָה
הַעֲשׂוּנִיָה לְהַשְׁתַּנּוֹת (וְיֵשׁ לְחַלֵּק דְהֵתֵם זְמַן דְגַדְלוֹת מִמִּילָא קְאָתִי יעו' בְּתַשׁוּ' הַר"ן (סי'
נא) לְעַנְיָן תּוּלָה נְדָרוּ בְּזְמַן דְחָל הַנְּדָר מְקַרִי כִּינּוּ דְזְמַן מִמִּילָא קְאָתִי הוּבָא ג"כ בְּב"י יו"ד
(סִימָן רַכַּח) אֶכֶן בְּגַדְלוֹת דְשְׁעָרוֹת הָא כְּתַב הַמְּשָׁנָה לְמִלְךָ (פ"ד מֵהַלְכוֹת אִישׁוֹת ה"ז)
דְלֹא דְמִי לְזְמַן וְחָשׁוּב כְּמַחְסָר מַעֲשָׂה יעו"ש) דַּז"א דְיֵשׁ סְתִירָה לְזֶה מְדַבְּרֵי הַר"ן

בתשובה ס"ו הו"ד בב"י יו"ד (סו"ס רא) וכמו שתמה ג"כ בזה הרב שב שמעתא שמעתא
שמעתא ג' פ"א וכתבתי מזה בחבורי מנחת משה חאה"ע (סי' ת סוף אות ד) יעו"ש
ודוק אלא דצע"ק מדברי הרמב"ן במלחמות רפ"ב דכתובות ד"ה וכינן כו' שחזקת פנויה
לא הוי חזקה (שעשוי להשתנות) שאין אשה עומדת בחזקת שלא נשאת מעולם ובנ"ד
בבוגרת בלא"ה יש מקום לומר פ"ן דכלו בתוליה ממילא א"כ איתרע חזקת בתוליה
ובפרט אחר שכןסה דסתם פנוסה בחזקת בעולה ובפרט דגם לפי דבריו התחיל בבעילה
נדאי די"ל דאיתרע חזקת בתוליה יעו"ג"כ שו"ת נוב"י אה"ע (סימן סא) ויש לפלפל
אכמ"ל] ואף דהרוב מנגד לזה לכאורה ורובא עדיף מחזקה מ"מ הא טעמו משום דאמרין
סמוך מעיוטא לחזקה וה"ל פלגא (יעו' יבמות קיט ב') ובתוס' בכורות (כ ע"ב) ד"ה
חלב ובפרמ"ג יו"ד במש"ז וסי' סט ס"ק כד) נמצא דבנ"ד י"ל דהוי פאלו אין פאן לא
חזקה ולא רוב ונאמן ועוד הא פתב הרדב"ז ח"ב (סי' נג) דלא אמרינן רובא עדיף מחזקה
אלא במקום שהרוב אמרו חז"ל פגון רוב מצויין וכדומה אבל ברוב שהם ז"ל לא
הזכירוהו אלא אנו אמרינן ליה דלמא בכה"ג לא אמרינן רוב עדיף מחזקה יעו"ש, נמצא
דבנ"ד ג"כ הו' רובא דגומרינן בעילתם לא עדיף מחזקת בתוליה אי נימא דהוי חזקה דגופה
ויש בזה לסתור ולבניית וא"צ דכ"ז לפלפולא בעלמא (אף אם נחליט מסבא דרוב בנ"א
גומרים בעילתם) אבל באמת הדבר פשוט דבנ"ד דהאיסור פרישה בלא ראיה מחומרא
הוא כמ"ש הב"י דנדאי יש להקל אם לא גמר וכנראה מסתימת מרן הרמ"א דכל אדם
אם אומר דלא גמר רק הערה ולא ראיה דם יש להקל שא"צ לפרוש ולפ"ז שוב אין
שום ספק בטבילה שניה דבאמת אף לפי מה שהחמיר ר"מ לפרוש ג"כ יפה פתב דאם
אח"כ פשתטבול יבא עליה ביאה גמורה אף אם לא תמצא דם יש לפרוש דלהקל נדאי
לא נאמר שהביאה ראשונה הנה ביאה גמורה וכן לענין יחוד שפיר פתב דממ"נ מותרין
ביחוד וכן לענין הוראת מהר"ל מפראג פמובן אכן לפמ"ש שוב אין שום ספק פ"ן דהוי
פאלו לא נבעלה וא"צ לפרוש, ויעו' בשו"ת בית שלמה חיו"ד (סי' עו) שהאריה בענין
זה בקולת מהר"ל מפראג ובסוף דבריו פתב שמעולם אינו מקיל בזה (שפתב הרמ"א
שא"צ ז' נקיים אם לא מצא דם) כי קשה עתה להבחין ולדע בירור הדברים יעו"ש
ולפע"ד נראה פשוט כמ"ל: הקטן משה נחום ירושלימסקי החופ"ק פעת אבד"ק
אסטרעלענקא ונהגליל.

סימן כד תשובה לכבוד הרב המאוה"ג וו"ח יא"מ הישיש כש"ת מהור"ר אברהם ג"י
אבד"ק זגאריצא מחוז קעשינוב. בענין תולעת בקרום המוח.

ע"ד שאלתו שנמצא תולעת בקרום המוח של פכש והטריף ר"מ פדעת התה"ד (סימן
קסו) והספימו לזה גדולי האחרונים ובראשם התב"ש (סי' לא ס"ק ז') דנהגו להחמיר
(נגד דעת הרש"ל) אפילו בנמצא התולע בין קרום לגלגולת ואף שישני הקרויים קיימים
וכ"ד הפרמ"ג ושאר אחרונים מדלא הקילו הפוסקים רק בנמצא חוץ לקזרה והדברים
פשוטים להלכה אח"כ נודע לרו"מ שע"פ סיבה שאמרו השובי"ם להקצבים שימכרו
הראשים לנכרים אינרע פמה פעמים שאחרי שמצאו בראשי הפכשים תולעים מכרו
הראשים לנכרים והבשר מכרו לישראל ולא עשו ש"ת ונותנים אמתלא שפברו פ"ן
שהשובי"ם אמרו למפור הראשים לנכרים שרק הראשים טרפות ולא הבשר זה תוכן
השאלה הנה בענין אם צריך לבדוק ולפתוח הראש אף אם הנה מעיוט המצוי יש בזה

מקום לומר דאף דהתקיננו לבדוק בסרכות משום מיעוט המצוי אין למדין תקנה מתקנה יעו' מסכת ידים (פ"ג מ"ב) וגם מדברי הרמ"א (סי' לג ס"ק ט) שכתב שיש תקנה לבדוק כו' משמע דהצרכו לתקנה ואינו חיוב גמור לבדוק ויענין ג"כ בשו"ת מהר"מ מלובלין (סי' כא) ובתב"ש (סי' לא שם ס"ק ה') ובמש"ז (סי' מו סק"ז) ובשו"ת ש"ב יעקב (סי' לו) ובס"ט (סי' קצו ס"ק טו) שהביא דבריו ודברי המהרש"ל בבבאורו על הסמ"ג לענין מה שמשליכין הקצבים ראשי הכבשים בימות החמה ובמ"ש הס"ט שם דכל היכא דאינו איסור ודאי אף אם ימצא נכון הדבר שלא לבדוק כלל יעו"ש ומכש"כ בתולע דאף אם ימצא יש כמה צדדים להיתר ויש להאריך בזה (וכבר כתבתי מזה בבבאורי מנחת משה חיו"ד סו"ס ה') ואכמ"ל דבנ"ד לא היה אף מיעוט המצוי כלל אכן אתרי שפתחו הראשים ומצאו התולעים ולא עשו ש"ת כלל אין ממש באמתלא שלהם כיון שיצדעו שרו"מ הטריף כבר בזה פדת (ואף לדעת המקילין עכ"פ הבדיקה מעפכת לראות שלא נמצא רושם בקרומים ויעו' ג"כ מ"ש בבבאורי ברפת משה קוה"ת סימן ה' אות א' ואות ד') וא"כ הכשילו את הרבים במ"א ועכ"פ פשוט שיש להעבירם על מש"ז זמן כפי ראות עיניו (ורו"מ מבפנים ואני מבחוץ) ואחר שינקלו דב"ח פדין יתחילו למפור בשר פשר, ובעיקר הדין שנודע אח"כ לרו"מ שנומצא ברוב כבשים תולעים על הקרום ויש בזה הפסד רב ומסתפק אם לסמוך למעשה על היש"ש (פא"ט סימן יא) שהקיל בזה אחר הבדיקה שלא נמצא שום רושם בקרומים והביא גם מדברי הרב חכ"א שהקיל בזה בהפ"מ, הנה יפה העיר כת"ר מדברי הש"ס שבת (נד ע"ב) דעץ א' מניחין לה בחוטמה כדי שיפלו דרגי ראשה ולא קאמרי' מחוטם שפראשה א"כ יש לדקדק דלא מיטרפא הבהמה ע"י תולעים שפראשה אכן א"צ להביא ממרחק לחמו (דבזה יש לדחות קצת דסגולת העץ לא מהני להפיל אותן התולעים שפבר נגעו בקרומים אלא אותן שנוכנסו בתחלת הגלגולת ולא נגעו בקרומים עדיין דאל"ה הא גם לדעת המקילין עכ"פ היה צריך בדיקה בקרומים וי"ל אכמ"ל] דבאמת יש להעיר ולהביא סעד לדעת המקילין מדברי הש"ס חולין (סז ע"ב) דאמרינן קוקיאני אסורין (ופירש"י תולעים שפכבד ושפריאה) מ"ט מינם ניים ועיילי ליה באונסיה (ופרש"י כשהבהמה ישנה נכנסים בחוטמה ומשם לקנה ריאה וכבד ויעו' ג"כ ברמב"ם (פ"ב מהמ"א הי"ז) שפירש דהיינו תולעת הנמצא כו' במוח שפראש הבהמה) ומשמע דרק הקוקיאני אסירי אבל הבהמה מותרת (וכדמכשרינן מורנא בריאה (בסי' לו) ותולעים בפכד בסימן מא) אף דהתולעים היו בתחלה בגלגולת פשנוכנסו דרוך החוטם, ובהחפשי באוצר ספרי מצאתי שפבר עמד בזה הגאון יד אברהם בחדושו ליו"ד שם וע"פ דבריו שם דהוי ספק ג"כ דלמא מינה קגבלי יש ליישב ג"כ מה שקשה דהא גם להמקילין עכ"פ צריך בדיקה בקרומי המוח כמובן יעו' ג"כ בש"ע הרב (סי' לא ס"ק טו) ואכמ"ל דלדינא אם יש הפסד רב פשנומיר כדברי התה"ד יש מקום גדול לסמוך על היש"ש פא"ט (סימן יא) שהקיל כשלא נמצא שום רושם בקרומים ובפרט דיש לנו עמוד גדול לסמוך על הגאון מאור הגולה בעל צ"צ החדש (סי' כא) שכ' ג"כ דהיכא דאין ניכר רושם וק"ד על שום קרום נראה לו דהפוסק פמהרש"ל ביש"ש (סי' יא) דמכשיר וחולק על התה"ד (סי' קסו) לא הפסיד מאחר שרוב הפוסקים מכשירים לגמרי עד שינקבו ב' הקרומים א"כ אין להתמיר כ"כ בדלא

חזינן שום רנשם ולא ק"ד בשום קרום יעו"ש וגם בפסקי דיניו שנדפס מחדש (בסו"ס לא) כ' דבהפסד גדול יש לסמוך על הרש"ל יבו"ש.

אחר זמן נדפס ספר דעת תורה לי"נ הגאון המובהק האבד"ק ברעזאן שליט"א וראיתי שגם הוא הסכים להקל בדין זה בהפ"מ פדעת היש"ש ונהביא פן מהדמש"א פא"ט (ס"ט) ששהעיר ג"כ מהא דשבת (דנ"ד) ונפלו דרני ראשה כו' משמע דכשר יעו"ש: כ"ד ידיו הדו"ש ושלום פל ההוגים בתורה משה נחום ירושלמיסקי החופ"ק וכעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן כה תשובה קצרה לטאהגאגידאד מחוז הדאהן להשו"ב המנפ"ג מו"ה ברוך הלוי יפית ג"י. בדין מיעוץ בעגלים אחר ג' יום כשפסקו לינק.

ע"ד שאלתו כי בעירו המנהג מימים קדמונים שאין ממעכין בסרכות עגלים עד שנה כמבואר בפוסקים אם מותר לשנות המנהג ולהתיר אחר חמשים יום כשפסק לינק וכמ"ש הרב ש"א בתשו' ח', הנה בספרי ברפת משה בקונטרס יפה לבדיקה שער החמישי נתיב ג' הארכתי בענין זה והבאתי פל גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים מה שכתבו בפרט זה והעליתי לדינא דבכל המקומות אנו גרירין בכל דיני בדיקות פהספמת התב"ש והפ"ח והלב"ש דתלוי בזה איך נקרא בלשון בני אדם ובספק איך נקרא בלשון בני אדם ג"כ קשה להקל וכ"כ הגאון ב"ש מה"ת (סו"ס ריז) דאין לנו רק הכרעת התב"ש דכ"ז שנקרא עגל בלשון בני אדם אין למעשה ובספק ג"כ יש להחמיר פינון דמיעוץ קולא גדולה היא וגם הרב ש"א ששהקיל לאתר נ' יום הנה בתשובותיו שבסו"ס עה"ב (סי' יא) אף ששהעיר ג"כ בקולא זו דאחר נ' יום ע"פ דברי הש"ס בכורות (כו) עכ"ז מסיק דלמעשה חלילה להקל בזה, אכן בעגלים נמצא לפעמים סרכות דקות כמו ריר בעלמא ולרוב דקותם אינם נראים רק נגד השמש בזה פתבתי שם בספרי נתיב ב' אות ב' בשם הטו"ט בהשמטות (סי' עה) דבראית עין תליא מלתא אם השוחט י"ש ועיניו שפיר חזי שאינו פדור סרכות דעלמא יש להכשירם גם בעגלים ואף דהעליתי שם דלפע"ד צ"ע להקל בזה למעשה דקשה לעמוד בזה על הבקיאות ואנמד הדעת שאינו סרכא דבקל יוכל לטעות בזה אבל לאחר ל יום בעגל ושלשים יום בגו"ט כשלא ינקו שלשה ימים ונמצא סרכות דקות שהולכות בנקל פתבתי שם נתיב ג' אות ב' דשפיר יש להקל בזה מטעם דהוי פעין ס"ס פינון דאיפא כמה צדדי היתר וכן היכא דהוי ספק איך נקרא בלשון בני אדם (או ספק בן שנה) אף שפתבתי שם אות א' להחמיר בזה אף אם הסרכא דקה וקלה ונראית להשו"ב פ"ר פתבתי שם להקל כשיש עוד ספק מטעם ס"ס והבאתי ג"כ דברי הדע"ק (סו"ס ק נו סט ע) ואין לכפול הדברים שנדפסו פבר בספרי דעכ"פ לדינא פשוט דבסרכות גמורות חלילה להקל בזה אחר נ' יום ויפה כתב כ"ר דהא חזינן דאף דהש"כ (סי' לה ס"ק מו) הביא ראיה זו מטופול בכור (בשם המח"ב) לענין חתוכי דאונ"י מ"מ לענין מיעוץ בסרכא (בסימן לט ס"ק לח) לא רצה ללמוד משם וכנלע"ד פשוט דלגבי מיעוץ שהיא קולא גדולה ובפ"ט במיעוץ דידן דקליפת הסרכא דחמור טובא (יעו' בספרי שם נתיב ב' אות א' שדחיתי מה דהיה מקום לצדד דקליפה דהתירו מטעם פשר בלוי תועיל ג"כ בעגו"ט יעו' ראש אפרים (ס"ק קנה) ששהעיר בסרכא זו דז"א דאדרבא מיעוץ דקליפה גרע יותר יעו"ש ג"כ בנתיב ד' ובשער השלישי

נתיב נא"ו אות ה' ויען' בְּשׁוֹ"ת צ"צ הַחֲדָשׁ דִּינֵי נֶדֶה (סו"ס קד) ואכמ"ל) פְּשׁוּט דְּאִין לְלַמּוּד קוֹלָא בְּזַה מְטִיפוּל בְּכוּר דְּמַלְבֵּד דֶּהֲתַב"ש (סי' לה ס"ק נט) פְּתַב דְּאִין רְאָיָה מְטִיפוּל בְּכוּר שְׁיִהְיֶה נִקְרָא טָלָה דְּנוֹקָא עַד אוֹתוֹ זְמַן הֵנָּה גַם הַש"כ פְּשׁוּט דְּהֵתָם דְּנוֹקָא בְּחֻתְוֵי דְּאוּנֵי דְּבַמָּה שְׁנוֹקְרָאִים גְּדוּלִים חוּמְרָא הִיא לְעֵנִין דִּין אֲנֻפְתָּא שְׁפִיר לְמַד מְטִיפוּל בְּכוּר דְּאַחַר ל' יוֹם חֲשִׁיבֵי גְדוּלִים לְחוּמְרָא מִשָּׂא"כ לְעֵנִין מִיעוּף דְּאַדְרָבָּא בְּגְדוּלִים יֵשׁ קוֹלָא דְּמִיעוּף לָא מְקַלְיוֹן לְאַחַר ל' וּנ' דְּחֻשְׁבוּ בְּגְדוּלִים (יעו' ג"כ בס' מח"ב דְּלֵא הִבִּיא הַרְאָיָה מְטִיפוּל לְעֵנִין מִיעוּף) דְּאַזְלִינוּ הֵכָּא וְהֵכָּא לְחוּמְרָא וְלָא מְחַשְׁבֵי פְתָרֵי חוּמְרֵי דְּסִתְרֵי (יעו' רֵאשׁ אֲפָרִים) (סי' לה ס"ק קנו) לְעֵנִין קוֹלָא דֵּה' חֲדָשִׁים (וּבְפֶרֶט דְּבִאֲמַת אִין לְלַמּוּד שְׁיַעוּרִין זמ"ז דְּלְעֵנִין טִיפוּל בְּכוּר מְצִינוּ שְׁיַעוּר ל' יוֹם בְּגְדִיִים וּטְלָאִים וּנ' יוֹם בְּעֵגְלִים וּבְטִיפוּל אֲבָדָה יֵשׁ שְׁיַעוּר אַחַר בִּשְׁ"ס ב"מ (פֶּת ע"ב) יעו' ג"כ שָׁם (סט א) וְתוֹס' בְּכוּרוֹת (כו ע"ב) ד"ה בְּדִקְהָ וְהִגְהוֹת מֵהֲרִי"פ שָׁם וְהִגְהוֹת הַלְבוּשׁ שָׁם וְתִיקוּנֵי בְּעֵלֵי מְפָרְשֵׁי הַיָּם שְׁפָתְבוּ דְּכֻנַּת הַתּוֹס' דְּבְכוּרוֹת דְּתַמְצָא פְּהֵאֵי חֲלוּקָה בֵּין דְּקָה לְגִסָּה לְעֵנִין טִיפוּל אֲבָדָה יעו"ש, עכ"פ מִי שְׁרוּצָה לְלַמּוּד מְשִׁיעוּר טִיפוּל בְּבְכוּר לְעֵנִין קוֹלָא דְּמִיעוּף אִינוּ אֵלָּא מִן הַמַּתְמִיחִין וְאִין לְהַקֵּל אֵלָּא כְּשֵׁי שׁ עוֹד צְדָדֵי הַיָּתֵר וּכמ"ש בְּסִפְרֵי שָׁם: הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹם כָּל הַהוֹגִים בַּתּוֹרָה הַקָּטָן מְשֶׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הַחוּפ"ק וְכַעַת אַבְד"ק אֶסְטְרָאֲלֵעֲנָקָא וְהַגְּלִיל.

סימן כו תְּשׁוּבָה קִצְרָה לַכ"ק חֶרֶב הַגָּאוֹן הַצְדִּיק עַה"י פ"ה וכו' מוהר"ר זָאב שְׁלִיט"א מְרֵאחֵמִיסְטְרָאוֹןקָא יע"א וְלִקְל הַמְסַתּוֹפְפִים בְּצֵלוֹ דַּב בְּרַכָּה וּכ"ט. בְּעֵנִין חֻזְקַת שְׁרָרָה.

מִכְתָּבוֹ הַטְהוֹר הַשְּׁגָתִי בְּדִבְרֵי אֲשֶׁר כָּתְבוּ לוֹ רֵאשֵׁי עֲדַת מע"ד שְׁאַסְרֵתִי אֶת הוֹרְאֵת הַרְבּ מֵהֲרַח"י וְלִפְלֵא בְּעֵינָיו הֵלֵא הוּא מְמַלֵּא מְקוֹם חוֹתְנוֹ הַרְבּ הַיְשִׁישׁ וְשִׁמְשׁ בְּהוֹרְאָה עוֹד בְּחַיֵּי חוֹתְנוֹ וְכו' הַנְּגִי לְהַשִּׁיב לַכ"ק מֵה שְׁרֵשׁוּם בְּזִכְרוֹנֵי אֶת אֲשֶׁר כָּתְבֵתִי לְעֵרַת מע"ד לְכַבּוֹר אֱלוֹפֵי הָעֵדָה מִפְתָּכֶם הַשְּׁגָתִי ע"ד שְׁאַלְתֶּם כִּי הַרְבּ הַיְשִׁישׁ שְׁחַל"ת וְחַתְנוֹ הוּא מְמַלֵּא מְקוֹמוֹ אִם יָכוֹל לְמַלְאוֹת כֶּסֶף הַרְבָּנוֹת בְּלֵא הַנְּרַמְנָא וְהַסְכַּמַּת הַגַּה"ק מֵהֲא"ר שְׁלִיט"א אֲשֶׁר הוּא מ"מ בְּעֵינֵי וְדַעְתוֹ רֵאשׁוּנָה לְכָל דְּבָר שְׁבַקְדוּשָׁה, אֶתְפֵּלֵא מֵאֵד עַל הַבָּא לְזַכּוֹת בְּכִהוֹנָתוֹ מִטַּעַם חֻזְקַת חוֹתְנוֹ כְּמִבְּוֹאָר בְּסוּף תְּשׁוּ' הַרְמ"א וְאִיךְ פִּגְעַת בְּכַבּוּד הַתּוֹרָה וּבְחֻזְקַת זְכוּת רַבִּים רַבֵּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּתו"י עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ לְמִנּוֹת רַק ע"פ דַּעְתוֹ כָּל מְשָׁרְתֵי הַקּוֹדֶשׁ בְּכָל עֵינֵי הָעֵדָה (כְּפִי הַגּוֹג כֵּן בְּאוֹקְרֵינָא וְנֵאלִין כְּתָבֵי הַמְּגִירוֹת) וַיֵּשׁ לְזֶה מְקוֹר בִּירוּשְׁלַמֵי הוֹרְיוֹת (סוֹפ"ג טו ע"ב) הוּוּ עֵלִין וְשְׁאַלִין בְּשְׁלֵמֵי דְנִשְׁיָא בְּכָל יוֹם וְכו' יעו"ש וּבִירוּשְׁלַמֵי שְׁבַת (פִּי"ב ה"ג) וּבְשׁוֹ"ת הַרִיב"ש (סי' רעא) הָאָרִיךְ בְּפֶרֶט זֶה דְּפֶרֶטִי יִשְׂרָאֵל וְאִין לְהָאָרִיךְ בְּדִבְרֵי הַפְּשׁוּט כִּי לֹא יָכוֹל (כְּלוּמַר אִינוּ רֵשָׁאֵי) חֲתָן הַרְבּ לְזַכּוֹת בְּחֻזְקָתוֹ לְכַהֵן פֶּאָר עַד שְׁיַשִּׁיג הַנְּרַמְנָא וְהַסְכַּמָּה מֵהַגָּאוֹן הַצְדִּיק מֵהֲרַמ"ד שְׁלִיט"א הַמ"מ דַּעְדָּתֶם ע"כ דְּבָרֵי מְכַתְבֵי וּבְזֹאת אֲשָׁאָר: הַדּו"ש מְכַבְּדוֹ בְּרוּב גְּדוּלָתוֹ הַקָּטָן מְשֶׁה נַחוּם בְּמו"ה בְּנִימִין ז"ל יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הַחוּפ"ק וְכַעַת אַבְד"ק אֶסְטְרָאֲלֵעֲנָקָא וְהַגְּלִיל.

שְׁעַר הַשְּׁבִיעִי שְׁעַר הַזְּהִירוֹת וְכו' שְׁנֵי סִימָנִים סִימָן כו תְּשׁוּבָה לְבִאֲרֵיטְשׁוּב וְהוּא מְכַתְבּ מוֹסְדֵי בְּעֵנִין אֲפִיטַת הַמְּצוֹת עַל יְדֵי הַמַּאֲשִׁין נְדַפְס גַּם כֵּן בְּשְׁדֵי חֲמָד בְּסוּף מְעַרְבַת חֲנֻפָּה (צז ע"ב).

לכבוד הרב הַתְּרִיף וּבְקִי וְנִת רַעְנָן וו"ח וכו' מו"ה מִשֵּׁה פְּרִיצְקֶעַר הַמּוֹרֶה לְצַדִּיקָה בְּבִאָרְדִּיטְשׁוּב. מִכְּתָבוֹ הַנִּכְבָּד הַשְּׂגָתִי הַיּוֹם וְהַגְּנִי לְהַשִּׁיבוֹ בְּדַבָּר הַמְּאַשִּׁינֵעַס שְׁנִתְחַדְדָּשׁוּ לְגַלְגַּל עֲלֵיהֶם מִצּוֹת אִם מְוֹתֵר לְאַפּוֹת הַמִּצּוֹת עַל פֶּסֶת ע"י מְכַוְּנוֹת אֱלוֹ אֲשֶׁר כָּבֵר כְּתַבְתִּי בְּזֶה בְּסִפְרֵי מְנַחֵת מִשֵּׁה בְּטַח רָאָה כַּת"ר גַּם דְּבָרֵי הַגָּאוֹן הַצ' חֲכָם מְדִינֵי הַי"ו בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר שְׂדֵי חֲמַד בְּחֶלֶק דְּבָרֵי חֲכָמִים שֶׁהֵבִיא דְּבָרֵי וְכַתֵּב עַל דְּבָרֵי הַגָּאוֹן רַמ"ו זצ"ל מְלַבּוֹב דְּכָל הַיָּרָא אֶת דְּבַר ה' לֹא יִסּוֹר מִמֶּנּוּ כִּי דְּבָרָיו חַיִּים וְקִיָּמִים וְאִף כִּי נִתְחַדְדָּשׁ אַח"כּ אֲנִי הַמְּאַשִּׁינֵעַ מִכְּפִי שֶׁהִיָּה אֲזִי בְּעַת שֶׁהִרְעִישׁוּ ע"ז גָּאוֹנֵי וְצַדִּיקֵי הַדּוֹר נִבְגַ"מ עַכ"ז בְּיוֹתֵר מֵהַיּוֹסִיפּוֹ הַמְּחַדְדָּשִׁים ע"מ לְחַמֵּן בְּזֶה נִתְוֹסְפוּ כַּמָּה אִיסוּרִים וְחֻשְׁשׁוֹת וְכָל תִּיקוּנָם ע"ע לְקַלְקַל יְסוּדֵי הַדָּת בַּעו"ה וּמְוֹטֵל עַל כָּל רָאשֵׁי הַדּוֹר לַעֲמֹד בַּפְּרָץ וְלֹא אֶכְחַד כִּי גוֹף הַמְּאַשִּׁינֵעַ לֹא רָאִיתִי אֲכֵן מְלַבֵּד מֵהַ שְׂמִבְּנֹאֵר בְּסִפְרֵי בְּגִדוּלִים תּוֹכֵן הַבְּהִרָת אֲשֶׁר יְסוּדָה לְהַכְשִׁיל אֶת הַרְבִּים בְּשִׂאֹר שְׂבַעֲיָסָה הַגָּה בְּשֵׁנַת תַּר"נ הֵבִיא אֶחָד בְּקַרְעֵי מִינְטִישׁוּג אֶת הַמְּכַוְּנָה הַחֲדָשָׁה וְאֲזִי תִּאָּרוּ לְפָנַי רַבְּנֵי קַרְעֵמוֹנִיטְשֶׁג אֶת כָּל פְּרִטֵי עֲרִיכַת הַמְּכַוְּנָה וְאַחֲרֵי הַתְּבוֹנָנוֹת הַיֵּטֵב רָאִינוּ כִּי הָאִיסוּר בְּמַקּוֹמוֹ עוֹמֵד וְלֹא עוֹד שְׁנִתְוֹסְפוּ כַּמָּה חֻשְׁשׁוֹת מִכְּפִי הַמְּבִנֹאֵר בְּקוֹנְטְרַס מוֹדְעָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל ת"ל דְּבָרֵינוּ עָשׂוּ פְּרִי וְלֹא עָלְתָה בְּיַד הַמְּבִיא הַכְּלִי לְקַרְעֵמוֹנִיטְשׁוּג לְהַפִּיק זְמָמוֹ וְהַתְּעָה תְּחִלָּה אֶת כְּבוֹד הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל מִמִּינְסֶק שֶׁכְּתַב לוֹ בַּתְּחִלָּה הַיָּתֵר ע"ז וְאַחֵר זֹאת כְּאֲשֶׁר בְּאַרְתִּי לְפָנָיו זצ"ל אֶת כָּל תּוֹכֵן הַעֲנָן וְהַחֻשְׁשׁוֹת וְאֶת אֲשֶׁר הַשְּׂבַתִּי לְשֵׁם לְאִיסוּר לֹא הֵבִיט עַל כְּבוֹד הַמְּדַנְּמָה וְהִרָאָה צַדִּיקָתוֹ גְּלוּי לְכָל וְהִרִיץ אֶת מִכְּתָבָיו לְקַרְעֵמוֹנִיטְשׁוּג דְּאִיסוּר גְּמוּר עַל הַמִּצּוֹת שְׁנִאָּפוּ עַל הַמְּאַשִּׁין כִּי אִיסוּר לְהַשְׁהוֹתָם וְצָרִיכִים מְכִירָה לְנִכְרֵי כְּשֶׁאֵר חֲמִץ גְּמוּר, לְמוֹתֵר הוּא לְהִאָּרִיף בְּכָל הַדְּבָרִים שְׁנִכְתְּבוּ וְנִכְפְּלוּ בְּעֵנָן זֶה וְדִי לְהַעֲתִיק לְפָנַי כַּת"ר אֶת מִכְּתָבִי שֶׁכְּתַבְתִּי לְקַרְעֵמוֹנִיטְשׁוּג הַגַּם כִּי לֹא נִמְצָא בּוֹ דְּבָרֵי פִּלְפוּל וְחִידוּשׁ אֲבָל דְּבָרֵי הַמּוֹעֲטִים שֶׁיִּצְאוּ מִמַּעֲמָקֵי לְבָבִי נִכְנָסוּ בְּחֻדְרֵי לְבוֹת שְׁלוֹמֵי אָמוּנִי יִשְׂרָאֵל וְכוּלָם בְּאַגְוָדָה אַחַת קִיָּיְמוּ וְקִבְּלוּ לְבַעַר אֶת הַעֲגָל מִגְּבוּל קַרְעֵמוֹנִיטְשׁוּג וְאַלְהָה דְּבָרֵי מִכְּתָבִי (לִידִידֵי הַרַה"ג וְכו' מו"ה יִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב יַעֲבֹץ שְׁלִיט"א וְהַרַה"ג וְכו' מוהר"ר יִצְחָק יוֹאֵל רַאפִּילֵאָהוּוִיטְשׁ נ"י) מִכְּתָבִים הַשְּׂגָתִי וְהַגְּנִי לְהַשִּׁיב בְּקִצְרָה ע"ד שֶׁהֵבִיא אִישׁ אֶחָד לְמַת"ק מְכַוְּנָה לְעֲרִיכַת הַמִּצּוֹת אֲשֶׁר כָּבֵר שְׂמַעְנֵנוּ קוֹל כְּחוּלָה צָרָה כְּמַכְפִּירָה קוֹל תּוֹרַת ה' עַל גְּפֵי מְרוֹמֵי קֶרֶת תִּצְעַק בְּקוֹל מֵר תִּפְרֹשׁ כְּפִיָּה וְדַמְעָתָה עַל לַחֲיָה כִּי בְּגִדוֹ בָּהּ רַעֲיָה לְהַשְׁחִית אֶת לוחֹת אֲבָנֵיהָ וְלִפְרוֹץ חוֹמָתָה הַבְּצוּרָה סָבִיב וּבְכַמָּה עָרִים שׁוֹנוֹת הַעֲרִיכוּ הַעֲגָל הַזֶּה לְעַקּוֹר יְסוּד וְשׁוֹרֵשׁ הַתּוֹרָה לְהַכְשִׁיל אֶת הַרְבִּים בְּשִׂאֹר שְׂבַעֲיָסָה אֶהָה לְמַשְׁמַע אָמֵן רָאָה נִפְשֵׁינוּ וְכָבֵר הַבְּאִתִּי ת"ל בְּסִפְרֵי מִנ"מ קו' חה"פ (דִּין ת) דַּעַת גְּדוּלֵי הַדּוֹר מֵהַ שְׂכַתְּבוּ כִּי הוּא מַעֲשֵׂה הַיִּצָּר וְתַחֲבוּלוֹתָיו תַּחֲתֵיהָ תַעֲמֹד הַבְּהִרָת אֲשִׁיוֹת הַדָּת לְהִרְוֹס וְהִאָּרִיכוֹת בְּזֶה אִף לְמוֹתֵר הוּא כְּאֲשֶׁר כָּבֵר כְּתַב בְּזֶה וְהַגָּאוֹן אַבְד"ק לִיִּפְנִיק שְׂבַכְמוֹת אֶלְהָה הַדְּבָרִים יֵשׁ לְפָסוּק הַדִּין בְּהַחֲלֵט וּבְפִרְט שְׂפָכֵר הַאָּרִיכוּ בְּזֶה צַדִּיקֵי גָאוֹנֵי הַדּוֹר אֲדִירֵי הַתּוֹרָה אֲרִזֵי הַלְּכַבּוֹן גְּדָפְסוּ דְּבָרֵיהֶם בְּקוֹנְטְרַס מוֹדְעָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל שְׂמָה אֲסִיפַת רוּעֵי יִשְׂרָאֵל אָסֵר כּוּלָם עוֹנֵיִם אַחֲרֵיהֶם מְקוֹדֵשׁ מְקוֹדֵשׁ צַדִּיקֵי וְגָאוֹנֵי פוֹלִין וְרוֹסִיָּא וְגַאֲלִיצְיָאן אֲשֶׁר בְּרָרוּ בְּאֲנֹרָף כָּל הַמְּכַשׁוּלוֹת בְּזֶה וְהַחֲלִיטוּ דַּעַתָּם לְמַחֹת בְּהַעוֹבְרִים וְלְהַפְרִישֵׁם מֵאִיסוּרָא וּבְפִרְט כִּי אַחֲרֵי הַהִתְחַדְדָּשׁוֹת שְׂעָשׂוּ בְּהַמְּאַשִּׁינֵעַן נִתְוֹסְפוּ עוֹד חֻשְׁשׁוֹת וְאִיסוּרִים כְּאֲשֶׁר נִגְלוּ לְפָנֵיהֶם כָּל פְּרִטֵי הָאִיסוּרִים בְּזֶה (וְאִם הָיוּ מְעִירִים אוֹתִי לְזֶה כְּעַת שְׂאֲנִי פְּנוּי מְטַרְדוֹת שׁוֹנוֹת הַיִּיתִי

מעריף בזה קונטרס ארוך להפיצו בישראל באיזה מאסר תלמודי להעיר את גאוני דורנו שיעמדו על המשמר לבער הקוצים מבית ישראל למחות בהבאים לפרוץ גדר התורה אבל עתה אין אני פנוי לזה ולכן אחי ורעי אף כי כבר פשטה המספחת בכמה קהלות עדת ישורון מה נעשה בהמקומות שאין בכתנו למחות על אלה הדברים המבהילים לב ונפש ועין רואה תדמע דמעות על אלו השמועות הרעות כי באו המחדשים נפלאות לפרוע בישראל פרעות בעת הזאת אשר כרם ישראל נפרצה אומרים גדור ואתם עדת קרעמונטשוג הנודעה לשם ולתפארת שמעו נא אל קול יזללת הרועים עמודי התורה אשר מקאב לב יריעו ומשבר רות ילילו על הקולות האלו (אשר יחדלון בעזרתו ית"ש) והרוחות הרעות שבאו ממדינת אשכנז אשר משם תפרח הממארת הטו אַזניכם לדברים הנעמים שפתב הר"ן להריב"ש (בתשו' הריב"ש (סי' של) הו"ד ג"כ בב"י או"ח סי' תר"צ) בלשונו הטהור רואה אני דברי טובים ונעימים שאפילו בעסקי העולם כל משכיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח והמשומר מכל נזק ומכשול ואפי' באפשר רחוק על אמת כמה שיש לנו לעשות פן בדרך התורה והמצוות שהם כבשונו של עולם ואיך נניח הדרך אשר דרכו בה רבותינו הקדושים ונכניס עצמינו במקום צר ובמשעול הכרמים עכ"ל הנהב, ובפרט בענין כזה שהוא נוגע לאיסור פרת וכל הראשונים עשו בזה משמרת למשמרת מי הוא זה אשר מלאו לבו להתיר דבר שנאסר בב"ד הגדול שבישראל וע"כ מובטחני שדברי אלה היוצאים ממעמקי לבי יכנסו בלבבות שלומי אמוני ישראל החרדים לדבר ה' ולתורתו ויבערו את העגל ממחנם ותבא עליהם ברפת טוב וה' יברך את עמו בשלום ע"כ דברי מכתבי לקרעמונטשוג, ועתה מה נאמר ומה נדבר עוד לעדת ב"ד המלאה תורה ויראה ואור קדוש ישראל הגאון שר התורה בעל קדושת לוי זי"ע גנוז שם וגם פעת מתנוצץ שם אור קדושתו בכל עבר ופנה היאנמן כי סופר שלא ימחו שלומי אמוני ישראל ביד הרוצים להביא העגל (החדש אשר אסור מה"ת בכל מקום כמליצת הגאון בעל חת"ס ז"ל) לפת"ק הנקראת באמת גזר ישראל ותפארתו וגם בעת הזאת יכהנו שם פאר רבנים גדולים בתורה אשר יראתם קודמת לחקמתם בטח ותאחדו בכח תורתם ובראשם הגאונים המפורסמים בכח שם טוב העולה על גביהן מהרי"א ומהר"ד ארטינבערג שיחיו לאויו"ש להנהיר בהנהרה עצומה כי לא יראה ולא ימצא שאור (המלאכותית הזאת) בעירם המעוטה ומובטחני כי כל העדה הקדושה שמעו לדבריהם הנאמרים באמת וצדק כ"ד עבד לעבדי ה' המצפה להרמת קרן התורה והיראה דו"ש באה"ר וא"ע מברכם בברכת השלום: משה נחום ירושלימסקי בהגביר החסיד ותמים מו"ה בנימין וצ"ל החופ"ק פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן כח תשובה לדעמיטראווקא פלך טארסאן להרב הפופלג בתו"י החו"ב וכו' מו"ה דוב חיים דוד ראבינאהוויטש המו"צ דשם בענין ש"ץ שמתפלל על ספסל קטן. ע"ד הש"ץ שמתפלל לפני התיבה על ספסל או תיבה קטנה גם בכובע גלחות כדרך חזנים המתחדשים שאסר לו כת"ר ואינו שומע בקול מורים אתפלא מאוד על אנשי עדתו אשר רובם חרדי ה' המה איך יחזיקו בש"ץ כזה הרוצה להנהיג ענין חדש בקהלת עדת ישורון נגד מנהג קהלת ישראל קדושים אשר על כל פיוצא בזה הפליץ הגאון הקדוש החתם סופר החדש אסור מה"ת בכל מקום וכבר כתבו בתשו' מקור ברוך להרב מהר"ב קלעי (סי' כד) ובתשו' אדני פז האו"ח (סי' תכו) (הו"ד במשא חיים במנהגים מערכת ש' אות

רנב) דהבא לשנות מנהג הראשונים איפא משום ינהרא ובונה במה לעצמו יעו"ש א"כ זה שפנה במה לעצמו ונבדל הוא האיך יהיה שלית צבור פנין דנבדל מהם וכבר כתב פן מרן התשב"ץ ח"ג (סי' רץ) דהמשנה בעניני תפלה מנהג חז"ל והגאונים חייבים פל ישראל להבדילו מקהל ישראל יעו"ש וכל זאת אפי' בשאר מנהג ישראל מכש"כ בזה דיודע דעיקר פונת המתחדשים למעט הדמות ישראל ולהתחקות לנמוסי (העמים הקדמונים) אשר שנאווי הוא בעיני ה' ואיך ישמע לקול תחנוניו יעו"ש (פסחים קיח ע"ב) דרש רבא מאי דכתיב אהבתי כו' אימת אני אהובה לפניך בזמן שתשמע לקול תחנוני כו' יעו"ש ומה נעמו דברי הגאון מחנה חיים ח"ב (סי' ב) אשר האריך במוסר השכל קילו חוצב להבת אש דת התורה פי המתחדשים החטאים בנפשותם האלה העמיקו עצה להפיל חיל הדת ותומת האמונה יחדיו וישראל לא ידע ועם ה' לא יתבונן פי בנפשם הוא המנגנים ילפשו בגדים כו' כמו שעושים ביתר הדתות הקאנטאר עוכר הגדול עם המנוערים מן המצות יערדו גבוה מכל העם בעינו א' למעלה לעזרת נשים ועינו אחד למטה על השועלים מחבלי פנים ה' צבאות וכו' אין שלום אמר ה' לרשעים כו' איך אוכל לראות ברעה לומר קשר לכל אשר יאמר העם קשר כו' להשפים להתיר ששליח צבור יעמוד בשכמו גבוה מכל העם ובש"ס מבואר היורד לפני התיבה (ובמג"א ואגודה מבואר שיהיה המקום עמוק משאר בהכ"ס ע"ש ממעמקים קראתיך) וכו' תתרחקו מהם כמטחוי קשת טרם שיתנגפו רגליכם טרם יחשיך מאור עיניכם כו' ואנחנו בשם אלקינו גלו יתמו חטאים ולא חוטאים ותמלא הארץ דעה עכת"ד הנעמים יעו"ש ג"כ במשא חיים מנהגים מערכת ת' (אות רס"ו) שכתב זאת בגזירה דאורייתא דהשליח צבור שרוצה לשנות המנהג וללבוש שחורים וכדומה אפי' שיהיה איזה שינוי בבגדים כמו שלובשים הכו' אפי' א' מן העיר יכול למחות שלא לעשות מנהג זה מחדש פי בלא"ה הרי הוא דבר מאוס ושנאווי בעיני אלקים ואדם להיות לובשים השלוחי צבור העומדים להתפלל בין ישראל לאבינו שבשמים בבגדים הדומים וכו' יעו"ש עכ"פ דברי כת"ר הן דברי תורה ואיך הסיר אוניו מלשמע לקול התורה ולא ידע מאמר החכם מכל אדם (משלי כח ט) מסיר אונו משמוע תורה גם תפלתו תועבה ובפרט כפי שהודיעו משם העיז ג"כ בפני כת"ר מרא דאחריו והא ידוע דברי הנוב"י מה"ת חיו"ד (סי' מח) בשו"ב שהעיז נגד הרב דיכול לאסור שחיטתו ולפי מה שכתבתי בס' מנחת משה או"ח (סי' דה) יש להחמיר בש"ץ יותר מבשו"ב והעתיק דברי אלה להלכה הגאון הצדיק מהר"אפאלאגי בספרו אברהם אפפור מערכת ש' (אות רכב) אכן פל נושאי דגל התורה ההולכים לאורה אשר נתיבותיה שלום ודרכיה דרכי נועם מדריכים העם במקל נועם ורודפים שלום ע"כ אם יפייס הש"ץ את כת"ר ויקבל עליו להתפלל לפני התיבה כדרך החזנים הכשרים בטח יתראה לו כת"ר פי טפלי תלויים בו ויתחיל להתפלל לפני התיבה (אכן בסדר פתיבת פתובות וכדומה לא יעסוק פי מפותלי מכתבו ששלח לי ניפר שחסר לו הראשון מהג' דברים שצריך הת"ת ללמוד חולין ט' א) וכ"ז פתבתי אפי' רק בשנינוי כ"ד ממנהג ישראל בלבישת איזה בגד דחלילה לשנות ממנהג ישראל אפי' כקוש"י יעו"ש ג"כ במהרי"ק שורש ט' ובש"ס ב"מ פיו ובתענית כח ע"ב (ובמק"א פתבתי בענין מנהגן של ישראל דתורה היא דיש בזה אריכות דברים המתחלק לכמה ענפים ע"פ דברי תשו' הריב"ש (סי' לז) במה שהביא בשם הרב ר' חסדאי בר' שלמה יעו"ש ג"כ בתשו' הריב"ש שם (סימן מב)

ורנ"ו ושפ"ח וש"צ ובתשו' באר שבע (סי' כב) באנרף ושו"ת הרדב"ז ח"א (סי' שנט) מ"ש בשם הריטב"א שכתב בשם רבותיו ויען' בשו"ת התשב"ץ ח"א (סי' א ד"ה האחד במ"ש בשם ס' העתים לרב יהודה ברזילי ורבינו האי גאון בתשו' להרמב"ן בס' ליקוטיו וביותר מצינו פחו של מנהג ישראל בתשו' הרשב"א הו"ד בשו"ת השיב משה חאו"ח (סי' יג) ד"ה ע"ד ואכמ"ל) אבל להתפלל על תיבה או ספסל בלא"ה אסור מצד הדין כמבואר בש"ע ריש (סי' צ) ובמג"א שם ובמקרי"ל הלכות תפלה ובלבוש (סי' צח) ובאר"ר שם (סימן צ) דמה שמבואר בש"ע שם דלהשמיע קולו לצבור מותר היטב אשר דבר בזה בשו"ת כתב סופר חאו"ח (סו"ס יט) דהיינו פשאי אפשר לשמוע רק כשעומד במקום גבוה אבל פשאפשר לשמוע הגם שע"י שיעמוד במקום גבוה ישמעו קולו ביותר לא שרינו לי' משום זה ויש ע"ז הוכחה בש"ס (סנפה נא ע"ב) ותוס' שם ורש"י וברכות מז א) יעו"ש ואכמ"ל.

סוף דבר הפל נשמע פי כל החרדים לדבר ה' בעדתו בטח ישמעו לקול התורה ויתברכו בברכת השלום, וע"ד הנשואין בליל השייף ל"ג בעומר ראה כת"ר דברי הא"ר שכ' שלא ראה נוהגין לעשות החנפה בלילה ובשו"ת לב חיים חאו"ח (סי' צז) האריף בזה ולא הקיל אלא באלמנה שנשא לאלמן פשחל ל"ג בע"ש ומטעם ספנה לבעול בעילה ראשונה בשבת יעו"ש אכן אם יש איזה דוחק וסיבה נכונה להכרח הנשואין בלילה הנה מקום להקל פינו דמעיקר הדין יש להקל במנהג זה היכא שיש סיבה שלא קיים פ"ו או שאין לו מי שישמשו וכמ"ש הפר"ח שם (סי' תצב ס"ק א) בשם השתי ידות ובתנאי שלא ירבה בשמחה יעו"ש אכן לא ידעתי איזה סיבה והכרח יש לו להקדימה בלילה ע"כ טוב יותר לעשותה ביום ותהיה בשעה טובה ומן הצלחת: ידידו הדו"ש ושלום כל נושאי דגל התורה משה נחום ירושלמיסקי אבד"ק קאמינקא וכעת אב"ד דק"ק אסטראלענקע והגליל.

שער השמיני שער הפרישות ובו ד' סימנים סימן כט תשובה לעיר פ' פלך פלאצק לש"ב הרה"ג החה"ש שליט"א בדבר שו"ב שהעלים משנתפז מעות שחיטה. מכתבו הגיעני וסלח לי כי לא אוכל למלאות בקשתו להכניס ראשי למקום רחוק כי כמעט גזרתי בעדי שלא להשיב בעניני השובי"ם מכמה טעמים ובפרט בדבר הנוגע לשו"ב א' מעירו שנתגלה קלונו שהעלים משנתפז מעות שחיטה וכבר היה רינון עליו ששני פעמים העלים ג"כ ממחזיקי הקראפקע מעות שחיטה אכן אז לא נתברר כ"כ שהשיב כי היה טעות מצדו ונשתמע הדבר אכן עתה בפעם שלישית לא יוכל להכחיד הדבר והודה על חטאתו שעשה ומתנצל מפני שחושד לחבירו שגונב ממנו וע"כ חפץ ליקח בחזרה מה שלקח שנתפז ממנו זת"ד ובענין פזה בנדאי קשה עלי לחפש צדדי היתר וזכות ובפרט בדורנו אשר כרם ישראל נפרצה אומרים גזור וידוע מה שהחמירו גדולי האחרונים בענין זה בזה"ז יעו' בחק יעקב (סי' תמח) ובטוטו"ד מה"ג (סי' ה) מ"ש ונהרי עינינו רואים דלדין הש"ס קיי"ל דחשוד על הגנבה לא חשוד על השחיטה ואנו רואים שהחשוד על הגנבה חשוד על כל עבירות שבתורה על כמה חמורות כו' יעו"ש ג"כ (סו"ס לג) מה שהביא דברי החק יעקב הנ"ל שכתב דבזה"ז לא שייך מומר לתאבון דכולם עוברי להקעים גינהו פן במלתא דא הנה בדין הש"ע החשוד על הגנבה לא חשוד על השחיטה אפרו נא בזה"ז אם גנב ישחוט בהמה או עוף אף שידוע הלכות שחיטה אם יאכלו ממנו הלא הפל

יודעים דגנבים בזה"ז חשודים על כל התורה פן ה"נ בשוחט בזה"ז אם חשוד על אינה קלות שיהיה אם אינו ירא ה' מרבים יותר ממה שהיה בדורות הראשונים אין לאכול משחיטתו (יעו"ש שהאר"י בנעם דבריו במה שחוששים לביתו וטפלו התלויים בו והוא חושש להרבה אנשים ונשים וטף שלא יכשלו באכילת איסור ונשם הנה המעשה בעובר על הת"כ שלא ישחוט בלא רשיון החוכר) יעו"ג"כ (בסימן י) נשם (ובסימן מא) במה שהחמיר דאפי' בשביל גנבה לבדו נמי ראוי לסלקו בזה"ז ובפרט להיות שוחט העיר להאכיל לרבים בעל פורתיהו דטבחא כו' פולהו מותרין ועומדין הן ומסקינן להו בלא התראה יעו"ש ויעו"ש בשו"ת דברי חיים ח"א (סי' יא) שהחמיר ג"כ לענין אם ידעו בבירור שהוא גנב פסול לכ"ע להיות שו"ב דכיון דחשוד על חמור פגנבה מכש"כ דחשוד על דבר קל שהחמירו חז"ל בעניני שחיטות ובדיקות יעו"ש (סי' טו וטז) מה שכתב.

סבא זו לענין שבועה בכתב יעו"ש באור"י ויעו"ג"כ בט"ז יו"ד סי' קכט ס"ק כד ובס' דלתי תשובה לידידי הגאבד"ק פיקעלין (סי' ס"ק ד) הביא בשם תשו' הרמב"ם דשו"ב שנמצא בידו הגנבה בפרהסיא אין להניחו להיות שו"ב ואפי' עשה תשובה יש חילול השם יעו"ש ומפני כל אלה הדברים אין רצוני להכניס ראשי בענין פזה במקום רחוק אבל כת"ר הוא מבפנים ויודע מהות השו"ב בשאר ענינים והלב יודע אם לעקל כו' וכת"ר יוכל לידע ברור אם יש ממש בהתנצלותו יעו"ש בשו"ת הב"ח (סי' כט) בנדון אשה שלקחה פיס מתברתה מפני שחשבה היא שלקחה חברתה מה שהפסיד בעלה באותו בית שכתב בתו' דברי תשו' ומה שטוענת לאה דכיון שגנבה ה"ל חשודה איברא דכל שלקח שלא ברשות ה"ל גנב מיהו אין אדם נפסל ע"פ עצמו כו' ותו דבנ"ד מורה היתר לעצמה שלא לקחה חמשה זהובים שהפסיד בעלה באותו בית וכשמורה היתר אינו נפסל בכך כדאיתא בפ"ק דמציעא ה' (ובב"ק קה) כו' יעו"ש ובתשו' מהרי"ט חאה"ע (סי' מ) סוד"ה השורש השלישי במ"ש דבדבר שעשויוין לטעות לא משוינן להעדים מזידים וכעין דאמרינן בעלמא לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו ולא קמפסלי העדים בזה ויעו"ש בשו"ת מהר"מ מלובלין (סי' נח) שהאר"י להוכיח דבאדם המוחזק בכשרות תולין בכל הדברים שנוכל כדי שלא להוציאו מחזקת כשרותו ויעו"ג"כ בשו"ת עבודת הגרשוני (סי' נאו) מ"ש בפרט זה ועכ"פ דבר זה לידע אם יש ממש בהתנצלותו שלא נפסלנו תלוי בדעת הב"ד הקרובים למקום המעשה פמוכן ויש מקור לסבא זו גם מדברי הש"ס (סנהדרין כו ע"ב) גנב ניסן וגנב תשרי לא שמייה גנב ה"מ באריסא ודבר מועט כו' וכמו שפרש"י שם דטרח בה ומורה היתרא כו' יעו"ש ובש"ע חושן משפט (סימן לד סט"ו) ויעו"ש בשו"ת מרן המהרי"ט חחו"מ (סי' ל) שהאר"י ע"פ יסוד דברי הש"ס אלו דגנב ניסן כו' דאפי' היכא דאיים על א' להלשין עליו עד שפייסו בממון דמפני כך לא מיפסל דאיהו סבור מדעתיה יתיב ליה ומחלם לו ולא תגזול לאינשי בע"כ משמע להו וכו' וכל היכא דשייך לומר דמורי היתרא לא מיפסלי בהכי וכו' יעו"ש ויעו"ש בשו"ת חסל"א חיו"ד (סי' ז) במ"ש השו"ב הנה שהעלים מחלקו אם פי אין מקום לפסול שחיטתו מחמת דעד עתה הנה מורה היתרא לנפשו וכו' יעו"ש ויש בענינים אלו לפלפל יעו"ג"כ מה שכתבתי בס' ברפת משה קוה"ת (סימן כה אות ג) ואכמ"ל וכ"ז פתבתי אפילו באופן דגם שני העלמות הראשונות חזי לאיצטרופי להו העלמה בתרייתא אכן אם הדר"ג יודע פי בהראשונות לא הנה שום ממש (דאז משום חשש לעז בעלמא יש לומר דאין מוציאין

את האדם מן החזקה יעו' בסוגיא (דכתובות כב ע"ב) משום דר"א כו' הסר ממך עקשות פה ובתוס' ובפנ"י שם ואה"ע (סי' יז סעיף לז) ובב"ש שם (ס"ק קי) וכבר עמד בפרט זה בדב"ח ח"א לסי' יא) ואכמ"ל יעו' ג"כ פרמ"א חו"מ סי' לד סכ"ה) א"כ בלא"ה יש היתר בנ"ד דכפעם א' אפילו לדעת הרמב"ם א"צ בדיקת ספין פמבואר בש"ע (סי' ב ס"ו) וש"כ ס"ק יט ואף לדעת הדב"ח (סי' יא) שהחמיר וחקק על האחרונים שהצריכו ג' פעמים דוקא אבל ב' פעמים צריף עכ"פ גם לדעתו יעו"ש טעמו פינו דהוי, ספיקא דדינא אי בתרי זימני הוי חזקה ע"כ בדבר שהוא מה"ת יש להחמיר מספיקא שלא להוציא הבהמה מחזקת אמ"ה יעו"ש ויש לפלפל בזה ואכמ"ל ויעו"ש בדב"ח ת"ב (סי' יט) שהקיל בשו"ב שהיה עליו עדות שגנב עצים פעם א' דגם להרמב"ם באקראי פשר וגם סגי תשובה כ"ד (יעו"ש שצירף עוד משום דלא היה רק ע"א) אלא דסותר דבריו שבח"א במ"ש אף לא באקראי רק בג' פעמים ואפשר דצ"ל בשני פעמים גם ר"מ מבפנים יודע ברור אם אין ברור מצד אחר גם על פעם האחרון רק משים שהודה דאז נכנסין אנו בשערי הלכה דאמע"ר המבואר בש"ס (סנהדרין ט) ובש"ע חו"מ (סי' לד סכ"ה) ובמ"ש הרמ"א שם דמ"מ אין עושין אותו עד לכתחלה יעו"ש (ובש"כ ס"ק כז) ובשו"ת הב"ח (סי' כט) שהבאתי דבריו לעיל ויש.

בזה ג"כ לדבר מענין אם הודה מחמת תשובה אי שייף בזה א"א מע"ר אשר כבר האריכו בזה בספרן של צדיקים ע"פ דברי התוס' (ב"מ ג ע"ב) ד"ה מה יעו' בשו"ת חות יאיר (סי' עב) ותשו' עה"ג (סי' כח) ד"ה ועוד ויעו' בשו"ת חת"ס חיו"ד (סי' ד) שלא ראה דברי העה"ג ויש ג"כ מקום לומר בשו"ב דאי עושה משום תשובה ומשום זה נאמין לו א"כ ממילא מתפשר לשחיטה פינו דחזר בו מאשר חטא על הנפש וכבר עמד בסברא זו בשו"ת חס"א (סי' ו) ויש בזה אריכות דברים אכמ"ל ויעו' ג"כ בשו"ת שו"מ מה"ב ח"ד (סי' עד) מ"ש בתוך דברי תשובתו גם מה שהעלים מהשחיטה אף שהודה מעצמו ולא נפסל מ"מ לאו מידת חסידות הוא ולא נאה שיהיה שו"ב בזה בקהלה נאה וחסידה וע"כ אי לדידי ציייתי יעבירו את השו"ב הנ"ל על כמה חידושים ויקבל עליו דברי חבירות וכאשר יראו הב"ד שקנסו אותו פראוי וקבל עליו דברי חבירות יוכלו להחזירו יעו"ש בשו"מ שהיה עוד ערעורים באו"ש עכ"פ בנ"ד יש להדר"ג כמה צדדים להקל יעו' ג"כ בשו"ת צ"צ הקדש חיו"ד (סי' יב) מה שצדד בענינים פאלו וכת"ר מבפנים אם יראה פי ראוי מצד שלום העיר ומצד הנהגות השו"ב בכל עניניו שלא לאוסרו בהחלט יש לו לכת"ר על מה לסמוך להחזירו אחר שיעבירו אותו על משו"ז זמן ובקד"ח הפל כפי ראות עיני הדר"ג ובית דינו ואין אני אומר דעתי בהחלט מפני שגדרתי כמעט שלא להכניס ראשי בענינים פאלו למקום רחוק והאל הטוב יקרר הרחוקים לתורתו ועבודתו ית"ש כעיתרת: הקטן משה נחום במו"ה בנימין ז"ל ירושלים סקי אבד"ק קאמינקא פעת אבד"ק אסטרלענקא והגליל.

סימן ל תשובה לכבוד הרב המאה"ג חריף ובקי אור הברקי וו"ח וכו' מו"ה מנחם מענדל לעווקאהוויטש האבד"ק פראשניץ פלף פלאצק בענין חזקת השחיטה בפפרים. מכתבו השגתי והגם פי כמעט גדרתי שלא להשיב בעניני השוב"ם עכ"ז למען פבודו אשר ממרחק בא לדרוש חו"ד לא אמנע להעיר עכ"פ בקצרה גילוי דעת התורה ע"ד השו"ב המופלג רצ"נ המוחזק לשחוט בכפר בארטניק זה רבות בשנים ועתה פרצו גדר התורה

שוביים מעיר אחת לשחוט שם בלאנער ופוסקים לחיותו הנשמע פזאת כי שו"ב שצריך שיהיה יא"מ יעבור על לא תשיג גבול וירד לאומנתו של חבירו והאריכות בזה אף לומר דנכי נסתמו עיניהם של השוביים מלראות דברי הגאון הקדוש רבן של ישראל בעל התניא בתשובותיו לש"ע יו"ד (סי' ט) דשו"ב המש"ג רעהו נקרא רשע ואסור לאכול משחיטתו וכבר הארכתי בזה ג"כ בספרי ברפת משה קוה"ת (סימן י) וגם כל גדולי התורנים הסכימו לזה בש"כ ברוך וכאשר הביא גם כן דברי הב"ש והחס"ל והדבר"ח בכמה מקומות בתשובותיו (ח"א סי' ט וח"ב כ"ב וסי' ו וסי' ח) [ואגב יש להעיר בענין זה דהבית שלמה (סי' כא) חלק על הדע"ק (סי' א) שכתב דלש"ע לא שייך הש"ג בהכנסת רבנות משום מה אני בחנם כמ"ש הפסקי מהרא"י (סי' קכח) ותשו' רמ"פ (סי' מ) ה"ה בשו"ב דשייך בו נמי מה אני בחנם כו' כמו שזכר הגאון בפ"ד דבכורות (כט א) והב"ש שם האריך לחלק עליו בדברים נעימים וברורים ובאמת לפע"ד מלבד דגם במשרת רבנות שייך חזקה והש"ג כמו שהארכתי ת"ל (בתשו' ללאנדאן הבירה ולמדינת אונגאריה יעו' בקונטרס פ"ד חכמים) הדבר פשוט דבכל מלאכת שמים אם הוא צריך להיות פנוי מכל עבודה בשביל זה וביותר במקום שקבלו אותו הצבור עליהם שיתעסק בענין זה בתמידות שרי לקבל ש"כ וכמ"ש התוס' להדיא (בכתובות קה א) דיה גזרי יעו"ש ב"מ שקתבו ולא היו עוסקין בשום מלאכה ולא היה להם במה להתפרנס והיה מוטל על הצבור לפרנסם (והב"ש שם ע"מ ג"כ קצת בדה"ת) יעו"ש וכוונת ש"כ בט"ל י"ל בפשיטות ג"כ עד"ז משום שנתחייב לעסוק רק בזה ולא לפנות עצמו לעסק אחר מותר לקבל ש"כ הפעולה ממש ומקרא מלא הוא לענין פהנים (במדבר יח לא) כי ש"כ הוא לכם חלף עבודתכם באהל מועד (אף דגבי לויים הוא דכתיב ה"ה במתנות פהנה יעו"ש בתו"כ ויש לפלפל בדברי הקצות החושן (סי' רמג ס"ק ד) ואכמ"ל הרי דמלאכת שמים כהקרבנות דעדיפא מש"כר הגאון וקידוש (יעו' קידושין נח) עכ"ז פינוי שהוא מקדיש רוב עתותיו לזה התירה לו התורה לקחת ש"כר הפעולה בנראה לישנא דקראחלף עבודתכם דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ועפ"ז יתחזקו יותר דברי הצ"צ החדש או"ח (סי' כא) (הבאתי דבריו ג"כ בספרי בר"מ שם סי' י) דמזמ"ה חזקת השו"ב לכה"ג פינוי דכה"ג הוא ג"כ עסק שחיטת הקרבנות להקרבנות א"כ גם שחיטת תולין יש קצת דמיון לזה דהא שלחנו של אדם מכפר עליו במקום מנבח יעו"ש ולפמ"ש הוי דומיא דחלף עבודת הצבור בקרבנות ולפ"ז נראה דאף אותן דלא חתמו על כתב של השו"ב מ"מ פינוי שנהגו אח"כ רבות בשנים לשחוט אצלו לא גרע ממפירי פהנה דחשובים מוחזקים ואינם ראויים לשנות (יעו' גיטין ל וב"ב ככג ע"ב) ועוד בכמה מקומות בש"ס ויעו' בשו"ת חכ"צ (סי' ע) ואכמ"ל [והדברים פשוטים שיש בזה משום השגת גבול פמבואר בכללי החזקה להכנה"ג (אות ה) ומשום עני המהפך בתורה פמבואר בחו"מ (סי' רלז) יעו"ש ס"ב ובתוס' (קידושין נט א) ד"ה עני והגאון דב"ת שם העיר ג"כ מדברי התוס' אלו לענין שו"ב ויעו' במהרי"ט בקידושיו לקידושין שם ד"ה עני שחתר ליישב דברי הר"י שם דכיון דכבר הוא בביתו של בע"ב ומסתמא טרח בראשונה עמו וכו' יכול לומר לו חזור אחרי אחר וטרח דומיא דהאי דר"ג ובפ"י הנזקין גבי עני המגורר כו' יעו"ש ובאמת מבואר בירושלמי מפנ"ש איסור דעני המהפך שם ריש פ' האומר הלכה א' מקרא למס מרעהו חסד ויראת שדי יעזוב יעו"ש ובפנ"מ וא"כ השו"ב אשר יעזוב יראת ה' הוא

יעסוק בשחיטה להאכיל לבני ישראל משחיטתו ובדיקתו אתמהה ע"כ הדבר פשוט לכל מי שייראת ה' מצאה קן בלבבו דשחיטת המש"ג כנו"ט ויען' בס' דעת תורה ל"נ הגאון המובהק אבד"ק ברעזאן שליט"א (בסו"ס א אות צו) הביא העתקה נאמנה ממכתבי גאונים וטהורים ה"ה דו"ז הגאון הקדוש אבד"ק שיפוטיווקא ומהגאון הקדוש אבד"ק סענוראן ומהגאון הקדוש אבד"ק אפטא ומעזבוז בענין חזקת שו"ב בפפרים פי רבו המתפצצים בעוה"ר דדברי קדשם פגחלי אש דכל המש"ג שחיטתו נו"ט ואולי אין הספר בידו לא אמנע מלהעתיק לדוגמא שני מכתבים מדו"ז הגאון הצדיק שה"ת ר' יעקב שמשון זצ"ל אבד"ק שיפוטיווקא (הוא דודו של א"ז הרב הגאון ר' יעקב צבי ירושלימסקי זצ"ל שגדלהו כבן והושיבו על פסא הרבנות ב"ק בערשיד פלך פאראליאן) זה לשונו הטעור הנה כבר שקדו חז"ל את היורד לתוך אנמנות חבירו לדונו פאלו טמא את אשת רעהו ובכל מה שהחזיק קרוי אנמנות חבירו כמבואר בש"ס ופוסקים והנה הרבני מו"ה כו' בכל מקום שהחזיק בשחיטה בכפר הן הסערט הן שאינו סערט פיון שהחזיק בהם אסור לאחר לירד לאומנתו וכל שוחט שיעבור ע"ז הרי הוא כעובד ע"ז ומגלה עריות ושחיטתו נבלה כמבואר בש"ס ופוסקים ועוד מדין עני המהפך אשר דברו ראשונים ואחרונים מזה ולכ"ע נקרא רשע וממילא כל העובר ע"ז שחיטתו אסורה.

כ"ז פתבתי ע"פ דת תה"ק ולרא' באתי עה"ח יום ה' לחודש תמוז תקמ"ד יעקב שמשון באמו"ר מו"ה יצחק זללה"ה משיפוטיווקא. וז"ל מכתבו השני הנה כבר מלתי אמורה ותקוף גזרתי גדון הרבני כו' שלא יבא איש מישראל מהשוחטים בגבולנו ובגבול קהלה הנ"ל וכ"ז הנה תקוף גזרתי בח' דיהושע ב"נ אף פעת אני מוסרף והולף ומטיל חרמי שמים על כל השוחטים שלא יבואו לשחוט לגבול כו' בכפרים ששחטו אצלו מכבר וכו' ולרא' באתי עה"ח יום ב' פסלו תקמ"ה יעקב שמשון באמו"ר מו"ה יצחק זללה"ה וכדברים אלו פתבו ג"כ הגאונים הצדיקים מאפטא ומסאוראן זי"ע ע"כ פאשר אהשןוב בעיר הנ"ל השובי"ם מצאה עוד היראה קן בלבכם בטח ישמעו לקול התורה לבל יהיו גדונים פמסיגי גבול אשר משפטם חרוץ ותבוא עליהם ברפת טיב.

פנפש הכותב וחותם בכח התורה מורשה קהלת יעקב באופן שייתאמו הדברים לחקי הממשלה פי אני פי מלך שמור: הקטן משה נחום במו"ה בנימין ז"ל ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא פעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן לא בענין סדר גיטין. תשובה קצרה להרב המופלג מו"ה יוסף אהרן טאראן שו"ב ומו"ץ בסאן ואפעני פריוינציא ענטרעריאם במדינת ארגענטיןא.

מכתבו השנתי ע"ד אשר תאר לפני אנפן בנין הבתים בקהלתו כפי הפלאהן מהצענטראליא קאמיטעט ומסופק אם קהלה שלו יש לה דין עיר או כפר לענין פתיבת גיטין פן ע"ד הנהרות המושכין שאינם נמצאים שם רק מי בארות אצל כל בית באר מים חיים זולת נהר א' העומד חוץ לחתום ואין רוב תשמישי הקהלה ממנו ומענין לענין נסתפק ושואל בכמה דברים הנוגעים לסדר פתיבת גיטין ודורש חו"ד לבאר לו באר היטב כד"ש ולהספיק לו שישדר גיטין במקומו מפני תקנות עגונות.

הנה בענין פתיבת מחא כבר כתב הרמ"א אה"ע (סי' קכח) דגם בעיר קטנה כותבין מתא והוא מדברי המרדכי וכ"כ התוס' (עירובין כא) ד"ה אחוי וגדולה מזו כתב הגאון מאור

הגולה הצ"צ הקדש בתשובותיו לאה"ע (סי' רנח) בגט שנקתב בתצר אדון א' אשר אין שם רק תצר ובנינו ולא שום פפר ונקתב בו בכתא פלוני כמו שנקרא אותו התצר וכתב דאף דנדאי תצר ובית א' אינו נקרא עיר פדמוכח ממחלוקת ר"ח ור"י (בעירובין נז) אם נותנין קרפף לבית דבית אינו פער (ושיעור עיר משמע שלש תצרות של שני בתים פדאימא (בערכין לב א) יעו"ש ברש"י ד"ה שלש ושם ל"ג גבי כמי שאין לו חומה ובעירובין (נט א) מ"מ נראה לו להקשיר את הגט דפי' מתא אינו כלל עיר פי תרגום עיר היינו קרמא אבל מקא נראה דפירושו מקים יעו' ובשפת קמה ב ובעירובין (סה) ואף שאינה עיר אלו היה כותב במקום פלוני ודאי היה פשר כמ"ש הר"ב"ש (סי' נז) כמו כן פשנכתב מתא ג"כ פשר וגם פיון דעכשיו כותבין בגיטין מקא גם על פפר קטן הו"ל כמ"ש בשו"ע (סי' קכט ס"ז) אם כתב פלוני הקכם יעו"ש בצ"צ ועכ"פ בקולאנאי (דהיא מיושבת באנשים פבעיר ובמדינותינו יש קאלאניעס גדולות פערות גדולות פידוע) י"ל דפשוט לכתוב אף לכתולה בכתא יעו' ג"כ בשו"ת התשב"ץ ח"ב (סי' פד) אכן להספיק לו שיעדר גיטין במקומו חלילה לי פי פבר גדרתי בעדי מכמה טעמים שלא להזדקק בסדר פתיבת גיטין בעיר חדשה אפי' במדינותינו (במקומות התורה והיראה) וכתבתי לכמה גדולי השואלים שהגני מונע עצמי מזה והבאתי דברי השם שמואל (בס' פראשית ט"ז ע"ב) שכתב בשם הגאון מהר"ל דפעם א' סידר גט בסדר נוחי ואח"כ קרא שמו"ת וכשבא לצונאת יעקב באותו פסוק ויאמר אליהם אני כו' (מט כט) דהתחיל באלף אני וסיים בחי"ו תת ויש בהך כל האותיות א"ב מלבד אות ג ואות ט אמר דאפשר שרימז דצריך למונע עצמו מלסדר גט וכתב ע"ז דיפה פיון דיש זה בקדושה שהוא יב צרופי הוי' ויש זה בקליפה שהוא גט פריתות פי גט נמי י"ב וזה לעומת זה עשה האלקים והוא פריתות שפריד דאיש ואשה שזכו השם ביניהם וזה הגט פורת וזה סוד אלקים שופט זה ישפיל היינו הקליפה וזה ירים שהיא הקדושה יעו"ש וגם הגאון גניי חיים מערכת ג' (אות לז) הביא זה וכתב דמעט שראה דברים אלו נכנס מורה בלבבו שלא לטפל בגט פיון דאפשר לעשותו ע"י אחרים יעו"ש וכן אני נוהג לסלק עצמי בכל האפשרות מלסדר גט (זולת במקום נחיצות מאד) ובפרט להספיק על סדר גיטין במקום חדש לגרונם ע"ז ריבוי הגיטין והפריתות בין איש לאשתו בנדאי אני מונע עצמי ותשובתי בי מצנה פזו אפטר לעשותה על ידי אחרים וכל זה אפילו במדינותינו ומכש"כ למדינה רחוקה פזו הרחוקה ג"כ מתורה ויראה.

(פאשר האריף פבודו במכתבו להודיע פל הנעשה שמה וכל השומע תצילנה אנניו ותסמר שערות בשרו) ויש כמה עקולי ופשורי בענין סדר פתובת הגיטין לכל פרטיה ודקדוקיה ולא נודע לי אם פבודו ראוי לזה ואין לו ג"כ למי לפנות בעת שיבא לפניו איזה ספק בענין חמור פזה להתיר א"א לעלמא ע"כ חלילה לו להכניס ראשו בזה שהוא חומר הנושא והלכות מרובות פהרים התלוים בשערה, וידועים דברי הגאון הקדוש צ"ע כקש"ת מוהר"ר משה צבי זצ"ל מסאוראן פי לדעתו עיכוב הגאולה היא מפני שסדרין גיטין כמה רבנים שאינם בקיאים בהלכותיהם ויענין גם פן מ"ש המהרש"א בח"א לקידושין (יג א) ד"ה כל מ"ש משא"כ בגיטין שרבו פמו רבו דיני' והלכותי' בחומר א"א להתירה אין לאדם לעסוק בהן כ"א היודע כו' יעו"ש וכ"כ אבי זקני הט"ז (סי' מט ס"ק א) והב"ש שם וגם בזמן הש"ס מצינו דהיו ממנים אהד מהם על הגיטין יעו' גיטין (ה

ע"ב) לקמין דרב אתי דהנה ממונה אגיטי נרש"י שם ד"ה ממונה ושו"ת הריב"ש (סו"ס שפט) ע"כ חלילה לו שיכניס ראשו בסדר גיטין.

וע"ד חזקת השחיטה שמכר כו' ודורש חו"ד לא אוכל להשיבו פי שמוע בין אחיכם פתיב ויען ג"כ מש"ל (סי' יב): הנני הדו"ש משה נחום ירושלימסקי החופ"ק אסטראלענקא והגליל. סימן לב תשובה לכבוד ש"ב הרב המופלג וית רענן וו"ח כש"ת מוהר"ר אליהו טארלע המו"ץ בדאמבריוועץ פלך קישינוב.

בדבר שנמצא עיסה על קמח של מצוה שמורה בשעת אפיה. ע"ד שאלתו בשו"ב אהד שאפה מצות שמורה ב' או ג' שעות קודם אור הבוקר וקודם האפיה ראה הממונה שיש על התרמיל של הקמח טיחת רפש וכשהובא השק לפני רו"מ מצא עליו עיסה וזה הנה אחר שאפו יותר מפור מצות והשיב רו"מ שהמצות אסורים לפסח, הנה אף כי עמוס הטורדות אנכי והדין פשוט בכ"ז חשתי להשיבו בקצרה (לאפרושי מאיסורא) דיפה הורה רו"מ דהמצות אסורים לפסח כמבואר (סי' תסו ס"ד) דבלא ניהול וריקוד אסור לכ"ע ובגמתייבש הלחלוחית לא מהני ריקוד דמיפרך ומתערב עם השאר ואסור לאוכלו בפסח וכמ"ש המג"א שם (ס"ק ט) דבפירור בעין לכ"ע חוזר ונייעור דהני פ"בש בלח וכן הורו כל המורים הן אמת דבשעת הדחק דקשה לעצוא קמת אחר הקיל בזה מרן הרב בש"ע ש"ל ס"י שם לסמוך על המקילין שאינו דומה לתערובות יבש בלח מאחר שהפירור נעשה דק כקמח ויש עוד עמוד גדול לסמוך להקל הגאון בעל פני יהושע בתשובותיו (סימן ט') (הו"ד ג"כ בשע"ת שם ס"ק ט') ויען מה שבארתי באנרף דין זה בחבורי מנחת משה בקונטרס חקת הפסח (דין לו לח) אבל כ"ז דנקא אחר הניהול יפה דבזה דרפי גם כן להקל לעניים (דלא בנקל יוכלו להחליף בקמת אחר) מטעם דכיון שהוא דק כ"כ שיוצא דרף הנפה הני פלח בלח ואינו חוזר ונייעור בפסח יעו' ג"כ בכר"ח שם (סי' תס"ו) מה שהארירי בזה וכן הקיל בשו"ת חוט המשולש (ח"ג סי' נב) שגדפס מחדש מטעם כיון שנתפרר ב"כ עד שיוצא מתוך נקבי הנפה נחשב כקמח ממש יעו"ש וכעת זכינו לאורו של הצ"צ בפסקי הלכות ש"ל יו"ד (סימן קד) והקיל בזה כשאפה קודם הפסח וגם בכג"ז יש חשש לענגן שמורה שלא יהיה נחשב מצות שמורה יעו' בשו"ת מהר"מ מלובלין (סי' קיט) (ובשו"ת חוט המשולש שם פלפל קצת לענגן שמורה ולפע"ד יש להשיב על קצת דבריו ואכמ"ל עכ"פ גם הוא מודה להחמיר לענגן פזית מצה של מצוה יעו"ש ויעו"ן מ"ש בקונטרס חקת הפסח (דין יד) בשם השו"מ דלענגן שמורה כל שיש איזה ספק לא מקרי משומר יעו' בשטמ"ק ב"מ ז והרמב"ן והריטב"א ריש חולין ואכמ"ל) וכ"ז דוקא אם הי' מרקד עוד הפעם בנפה דקה אחר שנמצא העיסה הנה מקום לצדד אבל בנ"ז שנמצא העיסה בשק לאחר הריקוד בשעת אפיה (שנתלחח אחר הריקוד) הדבר פשוט אפילו לבר בי רב דחד יומא דהמצות אסורין לפסח (גם תמהני על השו"ב אם יש בו ריח תורה איך לש העירה ובפרט מצות שמורה קודם אור הבוקר נגד דעת הרא"ש ובה"ג ושאר רוב הפוסקים) אקנה פי השו"ב ברנותו להשמר מכל חטא ומכשול בכל השנה יטה אגזנו לקיל מורים להנצל מאיסור חמץ בפסח וישמע לקול התורה ויתברכו בזה פשר ושמח: ש"ב משה נחום ירושלימסקי החופ"ק קאמינקא פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

שער התשיעי שער הצדק ובו שישה סימנים סימן לג תשובה ליי"ג ותלמידי הרב הקריף
יבקי ערוגה הפושם וו"ח וכו' מוהר"ר יחזקאל וועפרינסקי אבד"ק טשעהרין. בדין ניקור
חלב בכו פקועה.

בדבר שאלתו שהמנקה הביא לפניו בן פקועה א' ולא ניקר ממנו אלא הג"ה בעצמו ולא
כל הקוננות וחלבו ואומר שכן מקובל מרבו בסדר הניקור דכן פקועה מותר פולו חוץ
מגיד הנשה, הנה ודאי יפה כתב רו"מ שלדינא קשה להקל נגד דעת הרמב"ם (פ"ז
מהמ"א ה"ג ופ"ח ה"א) שפסק דשלייל חלבו וגידו אסור וכן הכריע הש"כ (סי' סד ס"ק
ד) להלכה ואפשר יצא להם להמנקה טעות זה מדברי הרב אהל יצחק הלכות שחיתות
(סי' טו אות א) שכתב בדין זה וחלבו מותר וגיד הנשה אסור (שכן דרפם ללמוד מתוך
הקיצורים) אבל כבר תימן זה המחבר בעצמו בסוף ספרו הלכות ניקור בעמודי זהב
(סימן א' אות ה) דטעות נפל בדפוס וצ"ל וחלבו וגידו אסור אכן אי ברור להם שכן
המנהג להקל במדינה זו מדורות שלפנינו (דבמנהגי הניקור בקיאי אינהו טפי מינן) לענין
החלב אין לערער כיון דיש לזה מקור ושורש בהלכה בדברי הפוסקים הראשונים דגידו
אסור וחלבו מותר ה"ה הרשב"א פג"ה (צב ע"ב) ד"ה ולענין [יעו"ש שלדעתו פן הוא
דעת הרי"ף ויענין בתורת הבית נט ע"ב ס' ע"א] וכו"ה דעת התוס' [יעו"ש ד"ה אלימא
ויען ג"כ בחדושי הריטב"א שם ד"ה ואמר ובחדושי הרמב"ן שם ד"ה אלימא ויש לפלפל
בשיטות אלו בסוגיות הש"ס שם אבל כבר ביאר שיטות אלו באורח הגאון ראש יוסף
בחדושי לחולין שם] וכו"כ הראב"ה בשם רב האי גאון וראב"ן (מוכא במקדכי ר"פ
בה"מ) וכו"כ חותנו ורבו של הראב"ד בס' האשכול (סימן כח) בשם הגאון ג"ה נוהג
בעובר שנמצא במעי אמו הנקרא שליל כו' אבל חלב שבו מותר דכל חלב שור וכו"ע
פתוב ואין קרוי שור עד שיוולד שנאמר שור וכו"ע כו' עכ"ד וכו"ה פתב ג"כ הרשב"א
בתוה"ב (נט א') יעו"ש וקאמת פן נראה דעת הרמ"א דבסימן סד גבי חלב לא הגיה פל
ובסימן סה סז גבי ג"ה הגיה שנהגו להחמיר כסברא האחרונה וכו"כ הפר"ח (סי' סד ס"ק
נא"ו) דאף דנראה לו ליחוש לסברת הרמב"ם מ"מ מעיקר הדין נראה פדעת רוב
הפוסקים להתיר חלבו ולאסור גידו וכתב ג"כ דמש"ה לא הגיה הרב הכא גבי חלב וגבי
ג"ה הגיה שנהגו להחמיר יעו"ש שהביא ג"כ דעת הרשב"א והראב"ן בשם הגאונים ולא
עוד דגם מ"ש הפ"ח (והש"כ בס' האורח שלו סוד"ה ולענין) בדעת המחבר שפוסק
כהרמב"ם מדהביא דעתו באחרונה הוא תמיה דאדרבא כשמביא דעה ראשונה בסתם
והשניה בשם י"א נראה דדעתו פדעה הראשונה (וכן תמה הפרמ"ג בשפ"ד ס"ק ד')
וסתרו בזה לכאורה ד"ע יעו"ש בש"כ יו"ד (סי' רמב) פללי הוראה אות ה' (וסי' פד ס"ק
יב וסי' קעז ס"ק לח) וש"כ חושן משפט (סימן סו ס"ק סא) ובב"ח יו"ד (סימן קצ) בהא
דטחתו בירכה דש"ע סל"ה וסימן קצח גבי שחתה ביותר (דש"ע סל"ה) וסימן רכ גבי
נדר של מצנה (דש"ע ס"א) ובקונטרס אחרון שם סוף הנהגת הוראה ד"ה עוד דבכל
הנהג דוכתי פתבו פן הנהג תרי צנתרי דדהבא גופייהו בדעת מרן המחבר דמ"ש בתחלה
בסתם הוא העיקר לדעתו וכו"כ המגיה בחלקת מחוקק (סימן א' ס"ק יא בשם תשובת
מ"ע סי' נז וסי' כח ס"ק כה) ונהבית שמואל (סי' צג ס"ק לט וסי' צז ס"ק א') וכו"כ הפר"ת
יו"ד (סי' נ' ס"ק ד' וסי' קיח ס"ק יא) הן אמת דיש עוד מקום לדון בזה הפלל יעו"ש בב"ח
עצמו חאו"ח (סי' רסח) גבי הא דפוסק בתפלת מוסף דש"ע ס"ב ובחמ"ח (סימן קיב

ס"ק ל') ובכנה"ג חחו"מ (סימן צב) הגהות הטור (אות ט ואות ת"י) (מ"ש על דברי המחבר שם (ס"ב וס"ה) שהביא שני הדעות ולא הכריע) ויען' ג"כ בש"ע אהע"ז (סימן יז סעיף נז) במ"ש ושהוליד אח"כ וי"א כו' יעו"ש וכתב ע"ז הגאון מהר"י ששון ז"ל בספרו בני יעקב שאלה י' זה לשונו וכתב סברת הרא"ש והטור דהיא הסברא עיקרית בשם י"א והסברא הדחוייה כתב סתם מתחלה כו' ואיפכא הל"ל כו' אין זה קושיא דבכמה מקומות מצינו פן דוק ותשפח עכ"ל, (ויש בזה לפלפל אחר החיפוש בדברי הפוסקים ואכמ"ל דעכ"פ מה שהחליטו הב"ח והש"כ בנ"ד שהמחבר פוסק פהרמב"ם אינו מוכרח כמש"ל) וא"כ אינו מבואר בהחלט כלל זה יעו' ג"כ בכללי הפרמ"ג (אות א') ועוד דאף אם נחליט דהעיקר פסתימת דעה הראשונה מ"מ היינו דוקא מעיקר הדין אבל עכ"פ מדהביא ג"כ דעה השנייה נראה דחש לה ונראה לו להחמיר פן לכתחלה (יעו' ג"כ בשו"ת עבודת הגרשוני (סי' מה) שהביא ג"כ זה הפלל מתשובת מנחם עזריה דאם פותב דעה אחת בסתם אז הוא תופס דעה ראשונה ומ"מ (בסימן מו) שם לענין א"א בקידושין כתב דכשכותב הרמ"א סתם י"א אינו בא להחליט הדעה ההיא רק שיש ליחוש לה לענין לכתחלה ושללא בשעת הדחק יעו"ש וי"ל ואכמ"ל) וכמ"ש גם פן הפר"ת ליחוש לדעת הרמב"ם (אף דלדינא נראה לו עיקר פהמקילין כמש"ל) ובאמת גם לפע"ד הנה נראה יותר להחמיר בזה וגם הגאון הקדוש מהר"י עמדין בדיני ניקור שלו (דין יג אות ז) החמיר בזה כהר"מ מ"מ אם יאמרו המנקרים שמקובלים שהמנהג להקל במדינתנו לענין החלב אין לערער פיון שיש לזה שורש בהלכה ע"פ דעת רוב הפוסקים אמרינו הנח להם לישראל ובפרט שנראה שפן היא דעת הרמ"א אשר כל בית ישראל הולכין אחריו וגם המנהג והקבלה בזה שרשו מדברי מהר"י פן חביב (מוכא בב"י) שקבל מחכם אחד שהיה בקי בניקור דבשלייל א"צ ניקור חלב אלא ניקור גיד והוא בדברי הרשב"א וכתב דמנהגם של ישראל תורה היא וכש"כ בעיר גדולה של חכמים שהיתה בזמנם יעו"ש, אכן חוטי הדם שבו נדאי יפה כתב ר"מ שצריך לנקרם או לחתכם ואין בזה שום קולא בכך פקועה והוא פשוט פמבואר בש"ע וריש סימן סו) וכ"כ להדיא הגאון מהרש"ק בטו"ט מה"ג (סימן קכא) ע"ד מה שהורה רב אחד לאכול ב"פ גם חלק אחרים בלי ניקור מחוטי דם וגיד לא טוב הורה נגד דכת הפר"ח וקצת אחרונים דגיד של ב"פ אסור וגם חוטי הדם נדאי אסורין כו' ומה גם בזה"ז נדאי אין להורות היור בדבר דהוי חידוש פן יבואו לפרוץ יותר וכמ"ש בפ"ב דפסחים (מ ע"ב) מי איכא דשרי כה"ג היכא דשכיחי עבדי פן ה"נ בימים הללו עכ"ד שם, ונראה קצת מדבריו דלא חש גם פן אלא לאיסור גיד ודם ולא לאיסור חלב ויעו"ש (בסימן קי) מה שפלפל באורח בישוב שטת הרמב"ם ויען' בשו"ת שו"מ מה"ב ח"ב (סי' עח) מ"ש בשטת הרמב"ם ועכ"פ אף אם נקיל לענין חלב אכל איסור גיד הנשה פשוט דנוהג בשלייל מדינא וא"כ צריך להסיר כל הקנוקות שבו המבוארין בש"ע (סימן סה ס"ח) וכ"כ הרדב"ז ח"א (סימן עא) דלדעת האומרים דגידו וחלבו אסורים מדינא צריך לחטט אחריו יעו"ש אבל באמת קשה מאד לחטט ולהסיר כל הקנוקות שבשלייל פנודע לבקיאים ובפרט לטבחים שלנו נדאי קכה לחטט ע"כ אם מקובל המנקה מרבותיו שאין מחטטין הקנוקות גבי שלייל אלא מסירין הגיד יש מקום לקולא זו דכ"כ הרב זכור לאברהם חיו"ד אות ג"ה בשם השו"ג דבשלייל אין מחטטין אחריו פשאר בהמה רק הגיד בלבד מנקרין ואם בשלנהו עם גידו

ינקרו הגיד אחר בישולו והשאר מותר וכתב הוא דגם במקומם המנהג להשיר הגיד בלבד ותיל"מ יעו"ש וצריף לחקור על מנהג זה בגלילותינו והנלפע"ד פתבתי: ידידו דו"ש משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא וכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן לד תשובה לונאשילקאנוא פלף הוראדנא להרה"ג הקריף העצום ערוגת הפושם וכו' מו"ה יונה קאסאווסקי. בענין שאלה בצדקה היכא דמעט מהצדקה לא בא עוד ליד הגבאי וכמה פלפולים בדברי הרמב"ם בהלכות אלו.

בדבר שאלתו באחד שגדר לצדקה מאה רו"כ ונתנע"ז חמשים רו"כ ליד הגבאי אי יכול לשאול על גדרו לפי המבואר ביז"ד (סי' רנח ס"ו) דאם בא ליד הגבאי לא מהני שאלה אי נימא בנ"ז פיון דיכול לשאול על הך מקצת שלא בא עוד ליד הגבאי מהני שאלה על פל הגדר או לא, ומקור ההלכה דלא מהני שאלה בבא ליד גזבר בהררי קודש יסודתו ה"ה דברי מרן הרשב"א בתשובה תרנ"ו שפתב וכל מה שפבר מסר ביד הזוכה או ביד אחר שיזנפה בשביל העניים אינו יכול לחזור בו דה"ל פתרומה ביד פהן דאינו נשאל עליו וכמו שאמרו (בגדרים נט) וכ"כ הריטב"א פ' הנהב (הו"ד ג"כ בשטמ"ק שם נז א') ד"ה מר בשם ר' אלקחנן) וכ"כ הנומ"י ר"פ הא"ר וכ"כ התוס' פסחים (מו פ"ב) ד"ה הואיל ולא נעלם זאת מרו"מ ויענין ג"כ בריטב"א מכות (כב א') ובחידושי הרשב"א פ"ק דגיטין (ח' ע"ב) ד"ה הא דאמר: (א) והנה הרמב"ם ז"ל (פ"ח מהלכות מתנות עניים ה"ד) הביא הדין דאם הגיע ליד גבאי אסור לשנותה מש"ס (ערכין ו') ולא הביא בשום מקום מימרא דרב יוסף בב"ק (לו ע"ב) דאמר אנו יד עניים אנו ונראה קצת משום דלא נ"מ מזה לדינא לשטתו יעו' בכ"ב (מהלכות מכירה הט"ו) ובזהשגת הראב"ד ותוס' ב"ק שם ד"ה יד ומוכח לכאורה דס"ל להרמב"ם דלא פשטת הראשונים אלו ולא מהני הך סברא די' עניים אנו גם לענין שאלה ויכול השואל להתיר גדרו גם משבא ליד גבאי דאל"כ לא ה"ל להשמיט דברי רב יוסף אי איפא נ"מ עכ"פ לענין שאלה וכמ"ש ג"כ הכי הגאון נוב"י חיו"ד מה"ת (סימן קנד) ולפע"ד יש מקום לומר בזה דהרמב"ם לשטתו אזל במ"ש (פ"ז מהלכות ערכין וחרמין הי"ז) ואין אומרים אילו רצה הנה אומר בטעות הקדשתי וישאול על הקדשו לחכם יעו"ש בהקדש לזה דהנה עיקר הדבר דגם בהקדש לא מהני שאלה פשבא ליד גזבר י"ל דלא מצינו הכרח מבואר בש"ס אלא במה שאמרו פסחים (ה' ב') אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה ולא אמרינו דחשיב פשלו מטעם הואיל ואי בעי מחשיל פדאמרינו הכי גפי חלה (שם מו ע"ב) ומשום זה הכריחו התוס' שם דהיכא דאמי ההקדש ליד גזבר ל"ש בו שאלה א"כ י"ל דהתוספות לשיטתם במה שכתבו בערכין (כג א') ד"ה בשאלה לפרש טעמא דר' יהושע דלא חייש לקינוניא בהקדש דבידו הוא לאיתשולי אנדרי' ולמה לו לעשות קינוניא יעו"ש ודקדק בדבריהם הרב מחנה אפרים הלכות צדקה (סי' ה') דס"ל דיש שאלה בהקדש בחרטה בלבד דאי ס"ד דצריף שימצא פתח לגדרו א"כ עדיין יש ליחוש לשמא אינו מוצא פתח על גדרו ומשו"ה עושה קינוניא וא"כ התוס' לשיטתם דשאלה בהקדש ג"כ הוי בי'דו הקשו שפיר והכריחו מזה דמירי בבא ליד גזבר ול"מ בו שאלה אכן לשטת הרמב"ם בהלכות ערכין וחרמין שם דס"ל דבהקדש לא סגי בחרטה לחודיה אלא בענין פתח לגדרו שיאמר בטעות הקדשתי פלומר דאדעתא דהכי לא הקדיש וכמ"ש הרב מחנה אפרים שם בשטת הרמב"ם וא"כ ל"ק פלל מה דאמרינו בפסחים דאינו עובר בשל גבוה ולא אמרינו הואיל

כִּינּוּן דְּבִאָמַת בְּהַקְדָּשׁ לֹא הָיָה בְּיָדוֹ לִיתְשֵׁל מִשּׁוּם דְּצָרִיף פֶּתַח וְדַלְמָא לֹא יִמְצָא פֶּתַח לְנִדְרוֹ וְשׁוּב אֵין הֶכְרַח לומר דְּהַקְדָּשׁ שְׂפָא לִיד גִּזְבָּר לֹא מְהַנִּי שְׂאֵלָה מִשְׂא"כ גְּבִי תְלָה דְהָיָה כְּתוּמָה (יעו' פ"ד דב"מ מ"ח ורש"י ורע"ב שם) שְׂפִיר אָמְרִינּוּ הוּאִיל כִּינּוּן דְּסִגֵּי בְּחֶרְטָה לְחֻדְיָה הָיָה בְּיָדוֹ לִיתְשֵׁל וְאָף דְּהָא דִּישׁ שְׂאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ יִלְפִינּוּ מְגִדְרִים כְּדֵאִיתָא בְּש"ס גְּדָרִים (עח א') וְאִיף נִחְלַק בֵּינֵיהֶם דְּבְהַקְדָּשׁ אֵין שְׂאֵלָה בְּחֶרְטָה בְּלַבַּד כְּבָר פְּרִישׁ לָהּ הֶרְמֵב"ם סוּף הַלְכוֹת גְּדָרִים (פ"ג הכ"ה) שְׂכַתְב גְּדָרֵי הַקְדָּשׁ אֵין נִשְׂאָלִין עֲלֵיהֶן אֲלָא מִדּוּחַק דְּמִצְנָה לְקִיָּמָן שְׂנֵאָמַר גְּדָרֵי לֵה' אֲשֶׁלֶם וּמַהֲאֵי טַעְמָא דְּאֵין נִשְׂאָלִין אֲלָא מִדּוּחַק לֹא סִגֵּי בְּחֶרְטָה לְחֻד וְצָרִיף שְׂיִמְצָא פֶּתַח ג"כ יַעו"ש בַּמַּח"א וְהָא דְּבִתְרוּמָה אָמְרִינּוּ (שָׁם נֹט) דְּהָיָה דְּשִׁיל"מ מִשּׁוּם דְּבִיָּדוֹ לֹאִיתְשׁוּלֵי וּמוּכַח דְּסִגֵּי בְּחֶרְטָה לְחֻד (דְּאֵי בְּפֶתַח שְׂמָא לֹא יִמְצָא פֶּתַח שְׁל תְרֻטָה) כְּבָר כְּתַב בְּזָה ג"כ הֶרַב מַחְנֵה אֲפָרִים שָׁם דְּבִתְרוּמָה כִּינּוּן שְׂאֵינּוּ רוּצָה לְהַפְקִיעַ הַמִּצְנָה שְׂדַעְתּוֹ הוּא לְחֻזֹר וְלִתְרוּם אַח"כ ע"כ אֲפִילוּ בְּחֶרְטָה בְּלַבַּד יֵשׁ לוֹ שְׂאֵלָה יַעו"ש וַעפ"ז יֵשׁ מְקוֹם לִיְיָשֵׁב דְּבָרֵי הַש"ס פְּסָחִים שָׁם (מו ע"ב) דְּאָמְרִינּוּ דְּטַעְמָא דְּר"א גְּבִי חֲלָה מִשּׁוּם הוּאִיל וְאִי בְּעֵי מִתְשִׁיל דְּלִכְאוּרָה תְּמוּהָ מְאֹד דְּהָא ר"א מִתְלַמִּידֵי ב"ש הֵיא וְס"ל בְּעֶרְכִין (כג א') כַּב"ש דְּאֵין נִשְׂאָלִין עַל הַהַקְדָּשׁ דְּהַקְדָּשׁ בְּטַעוֹת הָיָה הַקְדָּשׁ וְהַתּוֹי"ט בְּפֶסְחִים שָׁם (פ"ג מ"ג) עֲמַד בְּזָה וְכַתְב עַל הַרְע"ב דַּמ"ש הָיָה הַקְדָּשׁ טַעוֹת וְאֵינוֹ הַקְדָּשׁ אֲגַב רִיָּהֲטָא לֹא דַק דְּהָא בְּהִדְיָא שְׂמַעִינּוּ לִר"א דַּס"ל דְּהַקְדָּשׁ טַעוֹת הָיָה הַקְדָּשׁ כַּמ"ש הַרְע"ב עֲצָמוֹ רַפ"ו דְּעֶרְכִין וְכַתְב הוּא דְּחֲלָה אֵינָה הַקְדָּשׁ וְכִי אָמְרִינּוּ הוּאִיל הָיָה כְּפִילוּ אִיתְשֵׁל עֲלֵיו וְשִׁלוּ הוּא יַעו"ש בְּתוֹי"ט, וְהַדְּבָר מְחֻסָּר תְּבָלִין לְהַבִּין הַחֲזִילוּק בֵּין חֲלָה לְהַקְדָּשׁ וְהַגְּאוֹן בַּעַל מִצְפָּה אֵיתָן הַבֵּיא בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַמ"ע מִפְּאַנּוֹ (סִימָן סב) לְחֲלַק בְּזָה דְּחֲלָה מְמוֹן בְּעֵלִים הֵיא וְאִי בְּעֵי יְהִיב לָהּ לַב"ב כְּהֵן לְפִיכָף אָמַר אִי בְּעֵי מִתְשִׁיל אִם לַב"ש וְל"ד לְהַקְדָּשׁ דְּהָיָה בֵּי גִזְא דְּרַחֲמָנָא יַעו"ש וַיַּעַן בְּש"כ הַנֶּשֶׁן מִשְׁפָּט (סִי רַנָּה ס"ק ה) שְׁהוּכִיחַ מְזָה דְּהַקְדָּשׁ חֲמוּר מִתְרוּמָה) אֲבָל לְפִי הַנֶּ"ל אֵישׁ וּמוּבָן הַחֲזִילוּק כְּחֻזֹר דְּבִאָמַת יֵשׁ לְהַבִּין מַה שְׂאָמְרוּ בְּעֶרְכִין שָׁם (וּבְגִזְרֵי ל' ע"ב וּב"ב קכ ע"ב) דַּלְב"ש אֵין שְׂאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ מִשּׁוּם דְּהַקְדָּשׁ בְּטַעוֹת הָיָה הַקְרָשׁ וְהָא שְׂאֵלָה לֹא הָיָה דְּנוֹקָא בְּכַלל שָׁם טַעוֹת דְּהִיכָא דְּנִיָּתֵר בְּחֶרְטָה לֹא מְקַרֵי טַעוֹת וְרַק הֵיכָא דְּנִיָּתֵר בְּפֶתַח הָיָה מִשּׁוּם טַעוֹת דְּאִדְעָתָא דְּהֵכִי לֹא הַקְדִּישׁ וְכַמ"ש הֶרְמֵב"ם שָׁם יַעו"ש ג"כ מ"ש הֶר"ן בְּשֵׁם הֶרְמֵב"ן (גְּדָרִים כז א') לַעֲנִנּוּ גְּדָר שְׁהוּמַר מְקַצְתוּ דְּדוּקָא גְּדָר שְׁהוּמַר ע"י פֶּתַח דּוּמָה לְגְּדָרֵי טַעוֹת וַיַּעַן ג"כ בְּשַׁעַר הַמִּלֻּךְ פ"ו מִהַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת הַלְכָה ח"י) וְלַפְמִש"ל א"ש ע"פ שְׁטַת הֶרְמֵב"ם דְּבְהַקְדָּשׁ לֹא מְהַנִּי חֶרְטָה רַק עַל יְדֵי פֶתַח דְּהַתִּירוּ מִשּׁוּם דְּהַקְדָּשׁ בְּטַעוֹת הוּא וְע"כ לַב"ש לֹא מְהַנִּי שְׂאֵלָה דַּס"ל הַקְדָּשׁ בְּטַעוֹת הָיָה הַקְדָּשׁ מִשְׂא"כ הֵיכָא דְּנִיָּתֵר בְּחֶרְטָה לְחֻדָּא וְלֹא מִשּׁוּם טַעוֹת הוּא אֲלָא מִשְׁם שְׂאֵלָה הֵיא שְׁהַתִּירָה הַתּוּרָה שְׂפִיר י"ל דְּמַהֲנֵי לַב"ע אָף לַב"ש כְּבַנְדָּרִים וְא"כ כְּמוֹ שְׂכַתְב הַמַּח"א דַּמְש"ה מְהַנִּי בְּתוּמָה שְׂאֵלָה ע"י חֶרְטָה לְחֻד כִּינּוּן שְׂאֵינּוּ רוּצָה לְהַפְקִיעַ הַמִּצְנָה דִּיחֻזֹר וְיִתְרוּם חֲלָה אַחֲרַת מְהַנִּי שְׂאֵלָה בְּחֶרְטָה לְחֻד וְכִינּוּן דְּאֵין הֵתְרוּ מִשּׁוּם פֶּתַח דְּמִשְׁנֵי לִיה לְטַעוֹת אֲלָא מִשְׁם שְׂאֵלָה דְּחֶרְטָה לְחֻדָּא מְהַנִּי לַב"ע א לַב"ש וְשְׂפִיר אָמַר ר"א הוּאִיל וְאִי בְּעֵי מִיתְשֵׁל גְּבִי תְלָה וַיֵּשׁ עוֹד לְפַלְפֵּל בְּזָה אַכְמ"ל: (ב) וְהֵנָּה ע"פ מַש"ל הֵיךָ מְקוֹם לְהַבִּיא רְאִיָּה לְשְׁטַת הֶרְמֵב"ם מְדַבְרֵי הִירוּשָׁלַיִם פְּסָחִים (פ"ב ה"ב) דְּגֶרְסִי שָׁם אֵית תְּנִי תְנִי לֹא יִרְאָה לָךְ אֵין אֶת רוּאָה אֲבָל רוּאָה אֶת שְׁל גְבוּהָ אֵית תְּנִי תְנִי אֲפִילוּ לְגַבְיָה מ"ד כו' רוּאָה אַח לְגַבְיָה בְּשְׁהַקְדִּישׁוֹ קוּדָם

לביעורו מ"ד אפילו לגבוה פשהקדישו לאחר ביעורו (שאז אינו ברשותו להקדישו הלכך עובר עליו) א"ר בון בר חייא קומי ר' זעירא תפטר בקדשים שחייב באחרותן כר"ש (דסובר בב"ק קדשים שחייב באחרותן כגון דאמר הרי עלי פדידיה דמינן ומרנן ויהי בהקדישן קודם ביעורן) עכ"ל הירושלמי, והקשו בזה דלפי דברי התוס' פסחים הנ"ל אמאי לא תירצו בירושלמי בפשיטות דהא דתני עובר מיירי בלא בא ליד גזבר ומטעם הואיל ואי בעי מתשיל ולא עוד דלפי מה דמשני בקדשים שחייב באחרותן א"כ בנדאי פשלא בא ליד גזבר הוא (דכשהוא ביד גזבר שוב אינו חייב באחריותו) ושוב אין הך לומר כר"ש דבלא"ה עובר מטעם הואיל יעו"ש בהגהת הירושלמי מ"ש בזה הגאון מלבוב (ובספרי מנחת משה חאו"ח לסי' יג) פתבתי בדרה הפלפול קצת ויש לי לסתור ולבנות בדברי שם אכמ"ל) אבל לפי שיטת הרמב"ם שכתבתי לעיל א"ש דבקדשים ל"ש לומר הואיל ואי בעי מתשיל פיון דאינו בידו הוא משום דצריך פתת ג"כ ואולי לא ימצאנו (ול"ד לחלה דסגי בחרטה לחוד) ושוב אין חילוק בין פשלא ליד גזבר או לא (ואדרבא לפמש"ל בשטת הרמב"ם מהני שאלה גם בבא ליד גזבר אלא דהואיל ל"ש בשניהם פיון דאינו בידו למצוא פתת) וע"כ קמתרץ הירושלמי דמיירי דוקא בהקדישו לאחר ביעורו או בקדשים שחייב באחריותן וכר"ש [ובהקפשי מצאתי להגאון מהרי"ט אלגזי בהלכות תלה להרמב"ן (אות י) שכתב ג"כ דלשיטת הר"מ דהקדש בעי פתת מיושב קושית התוס' ונהגיתו] ולכאורה הנה מקום קצת לומר בדברי התוס' דפסחים דמ"ש היכא דאתי הקדש ליד גזבר לא אמרינן הואיל כו' אין פונתם ג"כ דלא יוכל שוב ליתשל אח"כ אלא דלא אמרינן בזה הואיל פיון דלא שכיח ליתשל אחר שפא פבר ליד גזבר לא אמרינן בזה הואיל (יעו"ש בתוס' ד"ה רבה) וכעין שכתב הרא"ש בשם הר"א ממייך נדרים (שם נט) גבי תרומה ביד פהו דלא שכיח פלל שישאל עליה יעו"ש (אבל אי אירע דאיתשל מהני באמת אף פשפא ליד גזבר) ועפ"ז הנה מיושב דברי התוס' (סוטה ו ע"ב) ד"ה פי שהקשו אמאי נשרפת פיון דיש שאלה להקדש למה אינו נשאל עליה ומצא לחולין יעו"ש דלכאורה דבריהם תמוהים דאיהו יהיה נשאל אחר שהובאת פבר המנחה ליד פהו שוב לא מהני שאלה לפי פשטות התוס' דפסחים וכבר העיר בזה המשנה למלך פי"א מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד אבל אי נימא כמש"ל דהתוס' דפסחים לא פתבו רק דלא אמרינן הואיל אבל שאלה מהני הוי א"ש אכן באמת פשטות לשון התוס' דפסחים נראה יותר דכשפא ליד גזבר אין נשאלין עליו דאי משום דלא שכיח שיתשל הא גם בלא פא עדיין ליד גזבר ג"כ לא שכיח שישאל על החמץ של גבוה ויעבור על ב"י ויהיה חייב לשרפו (ודוחק לומר דבבא לגזבר מקרי לא שכיח פלל כמ"ש התוס' ד"ה רבה דז"א פונת התוס') א"ו פיון דעכ"פ יכול לשאול עליו שיהו הואיל ובבא ליד גזבר לא אמרינן הואיל פיון דל"מ בו שאלה ועוד פיון דכמה מגדולי ראשונים פתבו להדיא דל"מ שאלה פשפא לגזבר גם בדה"ת לא נעמיס ביאור רחוק נגד דברי הראשונים [ודברי התוס' דסוטה יש לתרץ בפשיטות עפ"מ"ש הרב מהר"י ששון בס' בני יעקב (דף קסז ע"א) דכלל מסור בידינו דכל היכא דכותבים התוס' תימא ואינם כותבים וצ"ע התירוץ פשוט יעו"ש א"כ י"ל ה"נ שכתבו התוס' קשיא ולא העלו בצ"ע משום דהתירוץ פשוט דל"ש בו שאלה אחרי שהובא לכהן וגם בשני קושיות הראשונות שהקשו התוס' יש למצוא תירוץ פשוט ואכמ"ל וצ"ע לחלק בין תימא לקשיא] ולא עוד דגם מש"ל

בְּשִׁיטת הַרְמַב"ם ג"כ אינו אֵלָא לְפַלְפּוּלָא בְּעֵלְמָא וַיֵּשׁ בְּזָה לְסַלְסֵל וּלְפַלְפֵּל אַכְמ"ל אֲבָל לְדִינָא נִלְפַע"ד הַעֵיָקָר דְּגַם הַר"מ מוֹדָה לְדַבְרֵי הָרֵאשׁוּנִים דְּדִין זֶה דְּאִין שְׁאַלְהָ בְּהַקְדָּשׁ כְּשָׂבָא לִיב גְּזַבְרָ לֹא מְתִלִּי תְּלִי וְקָאֵי דְּנֻקָּא בְּסוּגְיָא דְּאַתָּה רוּאָה שֶׁל גְּבוּהָ ע"פ קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' אֵלָא כְּמוֹ שְׂבָאָרוֹ הָרֵאשׁוּנִים וְדִימוּ זֹאת לְתַרוּמָה בְּיַד פְּהֵן דְּמִבְּנֹאֵר לְהַדְיָא בְּנִדְרִים (נט א') דְּלֹא מְצִי מִיתְּשֵׁל עֲלֵהָ וְאָף דְּלְכֹאֲוֶרָה גַּם דִּין זֶה הַשְּׁמִיט הַרְמַב"ם ו"ל (פ"ד מֵהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת ה"ז) שְׁסַתֵּם וְכָתַב ה"ז וְנִשְׁאַל לְחֻכְם וּמִתִּיר לוֹ וְלֹא חִילַק דְּדוּקָא אִם לֹא מְסַרְהָ עֲדִינָן לִיב הַפְּהֵן מְכָל מְקוֹם לְדִינָא נִרְאָה עֵיָקָר כְּתִירוּץ הַשְּׁנִי שֶׁל הַכֶּסֶף מְשֻׁנָּה שֶׁם שְׂמֵאֲחַר שְׂכָתַב הַר"מ הַמְּפָרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת וְנִיחָם עֲלֵיהֶם מִשְׁמַע שְׁפִיר דְּמִיָּרִי שְׁלֹא הִיָּה אֵלָא הַפְּרָשָׁה לְבַד וְעֲדִינָן לֹא בָּאָה לִיב פְּהֵן וְדִלָּא כְּמוֹ שְׁתַּפְּס הַנוּב"י שֶׁם (סִימָן קנ"ד) לְעֵיָקָר כְּתִירוּץ הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַכ"מ דְּהַר"מ מְפָרֵשׁ כְּפִי הַר"א מְמִיץ הַמוּבָא בְּרֵא"ש שֶׁם דַּכ"ז גַּרְם לוֹ לְהַנוּב"י שְׁלֹא רָאָה דְּבָרֵי הָרֵאשׁוּנִים מֵהַ שְׂכָתָבוֹ גַּבֵּי הַקְּדָשׁ בְּיַד גְּזַבְרָ וּמְדַמֵּי לִיָּה לְתַרוּמָה בְּיַד פְּהֵן דְּאִי הָוִי רוּאָה אוֹתָם לֹא הָוִי דְּחִיק אֲנַפְשִׁיָּה לְהַעֲמִיס דְּנֻקָּא בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם שְׁלֹא כְּדַעַת הָרֵאשׁוּנִים וַיַּעֲנֵן גַּם פֶּן תּוֹס' עִירוּבִין (ל' ע"ב) ד"ה תְּרוּמָה בַּמ"ש וְלֹא מְצִי לְאוּקְמָה בְּתַרוּמָה בְּיַד פְּהֵן כּוֹ דְּמִבְּנֹאֵר בְּדַבְרֵיהֶם דְּלֹא קְמַפְרָשֵׁי בְּדַבְרֵי הַש"ס (נְדָרִים נט) כְּפִי הַר"א מְמִיץ דְּאִי כְּפִירוּשׁוֹ לֹא הִקְשׁוּ מִיָּדִי (וַכְּמ"ש הַגָּאוֹן ר"ב רָש"ב בְּהַגְהוֹתָיו שֶׁם לִיָּישֵׁב קוֹשְׁיָתָם שֶׁם ע"פ פִּי הַר"א מְמִיץ יַעו"ש) וּמְמִילָא גַּם מֵהַ שְׂכָתָבוֹ הַתּוֹס' פְּסָחִים דַּל"ש הוֹאִיל כְּשָׂבָא לִיב גְּזַבְרָ כְּנֻנְתָּם וְדִאִי דְּלֹא יָכוֹל לְמִיתְּשֵׁל עֲלֵהָ וַכְּמַש"ל דְּהָא קְמַדְמֵי הָרֵאשׁוּנִים הַקְּדָשׁ לְתַרוּמָה וַעֲפ"ז גַּם בְּהַקְדָּשׁ וְדִאִי ס"ל לְהַרְמַב"ם ג"כ דְּלֹא מְהַנִּי שְׁאַלְהָ כְּשֶׁהוּא בְּיַד גְּזַבְרָ וְהָא דְּלֹא כָּתַב פֶּן לְהַדְיָא בְּסוּף הַלְכוֹת נְדָרִים דְּאִין וְנִשְׁאַלִין בְּהַקְדָּשׁ כְּשָׂבָא לִיב גְּזַבְרָ הוּא מְשׁוּם דְּאִין דְּרַכּוּ שֶׁל הַרְמַב"ם לְהַזְכִּיר, אֵלָא מֵהַ שְׁהַזְכִּיר בְּגִמְרָא בְּפִירוּשׁ וְכֵן מֵהַ שְׁלֹא הִבִּיא מִיָּמְרָא דְּרַב יוֹסֵף (ב"ק לוֹ בַּפ"ת מֵהַ מ"ע ה"ד) לְאַשְׁמַעֲיָנָן בְּזָה הַנ"מ לְעַנְיָן שְׁאַלְהָ גַּם פֶּן מֵהַאִי טַעְמָא הוּא פִּינָן דְּדִין זֶה אִינוּ מוֹנֶכֶר לְהַדְיָא בְּגַמ' רַק יִהְיֶה מְנַכַּת דְּרָף שְׁקֵלָא וְטָרְיָא דְּרַכּוּ שֶׁל הַרְמַב"ם לְהַשְׁמִיטוֹ (יַעֲזִיב בְּמִשְׁנָה לְפָלְג) (פִּי"ח מֵהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת ה"ד סוּד"ה הַפְּלָל) וּבַפֶּר"ח יו"ד (סִימָן פג סס"ק ז') וּבַב"י יו"ד (רִישׁ סִימָן קצו) סוּד"ה בְּדָקָה וּבַב"ח (סו"ס מַת) ד"ה כָּתַב ב"י וְדוּק וַיֵּשׁ לְהַאֲרִיף אַכְמ"ל) וַעֲכ"פ בְּזָה שְׁפִיר י"ל שְׁסַמְךָ עֲצָמֵי עַל מ"ש בְּהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת דְּשְׁאַלְהָ מְהַנִּי הִיכָא דְּהִיָּה הַפְּרָשָׁה לְבַד וְהִיָּנוּ כְּשֶׁלֹּא בָּא עֲדִינָן לִיב פְּהֵן (וַיַּעֲזִיב בַּתוּי"ט פ"ק דְּעָרְלָה (מ"ז) וּפ"ג דְּגִיטִין (מ"ד) וְסוּפִי"א דְּפָרָה וַיַּעֲזִיב בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה (פ"ג מֵהִלְכוֹת נְדָרִים סוּף הַלְכָה ט' וּפ"ד מֵהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת ה"י) וַצ"ע וְדוּק) וְה"ה בְּהַקְדָּשׁ דְּנֻקָּא כְּשֶׁלֹּא בָּא לִיב גְּזַבְרָ כְּמוֹ שְׂבָאָרוֹ הָרֵאשׁוּנִים דְּדַמֵּי לְהַדְיָא וְאַדְרָבָּא לְפַמַּש"ל א' בְּשִׁטַּת הַרְמַב"ם דְּהַקְדָּשׁ בְּעֵי גַם פְּתַת לְשְׁאַלְתִּי א"כ יֵשׁ לְלַמּוֹד מִתְּרוּמָה דְּרָף כַּש"כ אִם בְּתַרוּמָה דְּקִילָא שְׁאַלְתּוּ וְסָגִי בְּחֻרְטָה לְחוּד עַכ"ז לֹא מְהַנִּי בְּבָא לִיב פְּהֵן א"כ בְּהַקְדָּשׁ דְּחַמּוּר וְאִין וְנִשְׁאַלִין עֲלֵיהֶם אֵלָא מְדוּחָק וְלֹא סָגִי בְּחֻרְטָה לְחוּד מַכְש"כ דַּל"מ הַשְׁאַלְהָ כְּשָׂבָא לִיב גְּזַבְרָ (וּכְעִין שְׂכָתַב הַש"כ תו"מ (סִימָן רַבָּה ס"ק ה) אֵלִיבָא דַּב"ש אֵלְמָא דְּהַקְדָּשׁ תְּמוּר מִתְּרוּמָה לְעַנְיָן שְׁאַלְהָ וְאִם פֶּן פִּינָן דְּבַתְּרוּמָה בְּיַד פְּהֵן לֹא מְצִי לְמִיתְּשֵׁל עֲלֵהָ כַּש"כ בְּהַקְדָּשׁ בְּיַד גְּזַבְרָ יַעו"ש) סוּף דְּבָר דְּהַלְכָה זֹו בְּרוּרָה וּבְפֶרֶט שְׁכֵן אִיִּפְסָקִי הַלְכְתָּא בַּש"ע יו"ד (סִי רַנַּח ס"ו) בְּלִי שׁוּם חוּלְק: (ג) וּמַעֲתָה נַעֲמוּד עַל דְּבָרֵי הַרְבּ נוּב"י מֵה"ת שֶׁם (סִימָן קנ"ד) שְׁהַאֲרִיף בְּטַעְמוֹ שֶׁל הַרְשָׁב"א וְהוֹלִיד בְּזָה חֲדָשׁוֹת וְכַת"ר מְפַלְפֵּל בְּזָה בְּחֻכְמָה בְּיַד חֲכָמָתוֹ

הגדולה ולפע"ד תמוהין מאד דברי הנוב"י בענין זה דהנה מ"ש בטעמו של הרשפ"א ע"פ דברי הר"ן נדרים (פ"ה א') ד"ה ואני שפכת דמשעה שאסרו הפקירו וכל שזכה בו אחר קנה מן הפקר כו' יעו"ש פן ה"נ בתרומה ביד פהן משעה שנתנה לכהן כפר הסיח דעתו ממנה שפבר אינו שלו ואף ששאל את"כ מ"מ כפר זכה בה הפהן אף אם אינו תרומה הרי זכה מן הפקר דל מהכא נתינתו של זה נשאר זכותו של פהן מצד עצמו (וכמ"ש הר"ן שם דקנין ממונו של זה אינו בטל דאינו מוצא שאלה בהפקר) ואף דקי"ל כב"ה דאינו הפקר עד שיופקר לכל פשמטה היינו בהפקירו לכל העניים ולא לעשירים שאז שום עני לא יוכל לזכות בו אבל במפקיר זכותו נגד אחד או שנים לזכות מהני שהם יכולים לזכות בו ולפ"ז דהטעם משום זכיה מן הפקר חידוש דבהקדש דצדקה לעניים דאמרינו דלא מהני שאלה כשפאליד גזבר היינו דוקא בגבאי הממונה מן הצבור יעו"ש באנרף וזת"ד (ויעיין ג"כ בסמ"ע (סימן קכה ס"ק כה) וש"כ שם (ס"ק ז) ותומים שם (ס"ק ח) ובנוב"י מה"ת חחו"מ (סימן נ) ותימה איך פתב דהפקר לזכות מהני אף שלא היה הפקר לכל ומדוע לא ראה דברי הירושלמי פאה פ"ו ה"א (כ ע"א) דגרסינו שם לעניי אותה העיר אבל לא לעניי עיר אחרת פלוגתא דר"י ורשב"ל ע"ד דר' יוחנן הפקרו הפקר וע"ד דרשב"ל אין הפקרו הפקר ורצה לומר דר"י ורשב"ל פליגי שם בטעמא דב"ה דר"י סובר מתעזוב יש לה עזיבה אחרת אותם מיעוט זו לעניים ולא לעשירים אבל מה שאמר במקום אחר בין לעניים ובין לעשירים ור"ל אמר מתשמטנה מה ת"ל ונטשתה יש לה נטישה אחרת שהיא כזו מה שמטה בין לעניים ובין לעשירים כו' יעו"ש בירושלמי דקאמרינו מתניתין מסייע לרשב"ל מדתני כשמטה הרי מבואר דלאו דוקא כשהפקיר לכל העניים ולא לעשירים בעינו כשמטה אלא אפילו כשהפקיר לזכות לעניי אותה עיר ולא לעניי עיר אחרת (דדוחק לחלק בין הפקיר זכותו נגד אחד או שנים לבין הפקיר נגד עניי אותה העיר דמה נ"מ בזה הא סוף סוף לזכות הוא והפקיר בפרטיות רק בפני כמה עניים שבאותה העיר) ג"כ לא הני הפקר דבעינו כשמטה ממש שיהיה הפקר לכל א"כ גבי קרא עליו שם תרומה איך נוכל לכנותו בשם הפקר פיון דלא הני הפקר רק לפהנים (ובדברי הר"ן דנדרים (פה א') שהביא הנוב"י שם י"ל בנקל ואכמ"ל ניותר תגדל הפליאה על הנוב"י שהוא בעצמו במה"ק חאה"ע ל נט) פתב שם על הרמב"ם (פ"ה מהלכות אישות ה"ח) בדין המקדש אשה בדבר שאין בע"ב מקפיד דהוי ספק מקודשת דהיינו דוקא באם אינו מקפיד על שום אדם דדינו כהפקר שאינו אלא אם פן הפקירו לכל פשמטה ושם הביא ג"כ דברי הירושלמי פאה שהבאתי והוכיח דהלכה כרשב"ל דהפקר לעניי אותה העיר לא הני הפקר יעו"ש והאיך ניחא ליה פאן בתרומה דזכה מטעם הפקר פיון שהוא לזכות אתמהה) וכן הטעם השני שפתב הרב נוב"י דמשו"ה לא מהני שאלה כשפאל ליד הפהן משום דכל שאלה ופתח הוא שהנודר אומר אלמלי הייתי יודע דבר זה לא הייתי נודר או שמתחרט בעיקר הנדר וא"כ נהי דלענין איסור החכם צריך להאמינו ושומע דבריו ומתיר לו אבל לענין ממונא הפהן אינו מחויב להאמינו ויכול לומר לו אולי אתה משקר ואינו מחויב להחזיר לו יעו"ש שהוליד עפ"ז חדושות לדינא ודאי יפה תמה הדר"ג דאיך יפרנס דברי הש"ס נדרים (שם נט) במה דמתרץ דלהכי תרומה בטלה ברוב ולא הוי דשיל"מ משום דמייירי בתרומה ביד פהן דלא מצי למיתשל עלה ולפי סברת הנוב"י אפתי קשה פיון דלענין הפקעת איסור מהני

השאלה (ארף דלענגן ממונא אינו מחויב להחזיר לו הפהן) עכ"פ לענגן איסורא שפיר מקרי דשיל"מ, וגם אנכי פתבתי מאז על גליון הנוב"י לתמוה פן וכו' נדחה גם התירויז הראשון של הנוב"י דמטעם הפקר זכה הפהן דקנגן ממונו לא נפקע בשאלה (וכסברת הר"נ נדרים פ"ה גבי איסור שאסר הנאת פירות על עצמו) דעכ"פ לענגן האיסור ארף נתבטל פינו דלענגן הפקעת איסור מהראוי שתועיל השאלה (ורק קנגן ממונו של הפהן לא נפקע) א"כ הוי דשיל"מ, ורו"מ פתב לתרץ דברי הנוב"י בדרף הפלפול מה דלא הוי דשיל"מ ויש בזה לסתור ולבנות אכן שערי פלפולים לא ננעלו ועל גליון הנוב"י פתבתי בפשיטות דלענגן דשיל"מ י"ל דיהיה לו הפסד אם ישאל דהדרא לטבלא ויצטרף להפריש שנית והפהן אינו מחויב להחזיר מה שנתן לו ובכג"ז ויש הפסד פתב הרשב"א בעצמו מובא בטוש"ע יו"ד (סימן קב) דלא מקרי דשיל"מ אבל באמת עיקר סברת הנוב"י תמוה ולפלא שלא ראה דברי התוס' עירובין (ל ע"ב) ד"ה תרומה שהקשו ולא מצי לאוקמא בתרומה ביד פהן דתו לא מצי לאתשולי עליה כו' ואי פסברת הנוב"י מה הקשו התוס' פינו דארף בבא ליד פהן עכ"פ לענגן איסור מהני השאלה להפקיע שם תרומה ושפיר מערבין ויעוין ג"כ בתוספות ערכין (ד ע"א) ד"ה והו' במ"ש דג' בני אדם המודרין אינה ראיה ברורה דשאני תרומה שאין לה היתר לזר אפילו בשאלה וכונתם בנדאי היינו ביד פהן לא מהני שאלה כדאיתא (בנדרים נט) יעו"ש בהגהות הגאון מהר"ב פרענקיל (ויעוין בב"י או"ח (סימן קצו) ובפרישה שם (ס"ק ה) וט"ז ומג"א ומחה"ש ולפלא שלא הביאו מדברי התוס') ולדברי הנוב"י קשה דהא עכ"פ לענגן איסור מהני השאלה להפקיע איסורא ובפרט היכא שהפהן מוחל הקנגן ממון ומחדר לבצעלים בנדאי הל"ל דמהני השאלה להפקיע איסורא לסברת הנוב"י) א"ו מוכח מהתוספות דארף לענגן הפקעת שם איסור תרומה ג"כ לא מהני שאלה כשבא ליד פהן [ויש לפלפל בזה היכא דאיכא בענגן אחד איסורא וממונא אי ניקא איסורא בטר ממונא גריר יעו' בעצמות יוסף קידושין עט) מ"ש בשם הריטב"א והמהר"י בן לב ח"ג סימן צח) ויעוין מ"ש בספר מנחת משה חיו"ד (סימן כה אות ד) ובספרי ברפת משה בקוה"ת (סימן כו אות ב) ואכמ"ל] ובפרט מה שרצה הנוב"י להעמיס סברתו גם בדברי הרשב"א לענגן הקדש ביד גזבר ע"פ דברי הר"ן (נדרים פה) יפה תמה כת"ר דהא הרשב"א בעצמו (הו"ד ג"כ בר"ן שם) כתב שם דארף מי שאסר נכסיו בקונם פל הקונם זכה אף שיכול לשאול על נדרו מיהו היכא דאיתשל חייבין לשלם יעו"ש ולא אמרינן דהזוכה יטעון שאינו מאמינו שמתחרט (יעוין מ"ש בספרי ברפת משה בקוה"ת סימן יד אות ד) וכן רשום אצלי מאז על גליון הנוב"י ולא עוד דארף הר"ן שחולק על הרשב"א לא קאמר אלא משום דקנגן ממונו אינו בטל שאינו מוצא שאלה בהפקר אבל לא מטעם שאינו נאמן והטעם בזה מה דלא אמרינן באמת שלא יהיה נאמן להוציא ממון בקמה שאומר שמתחרט מעיקרא (או דאדעתא דהכי לא נדר) נלפע"ד פשוט פינו דלהזוכים בתרומה או בהקדש וקונם ליכא חזקת מרא קמא ויש ספק על הממון שבא לידם אי זכו בהם והבע"ב הראשון אומר ברי שמתחרט מעיקרא והזוכה אומר שבא בכג"ז אמרינן ברי ושמא ברי עדיף ובפרט פינו דלענגן איסור נאמן ומהני השאלה שפיר יש לנו לומר אף לענגן ממון ברי ושמא ברי עדיף וכדאמרינן בש"ס (ב"מ סג) גבי טעה בכדי שאין הדעת טועה דמתנה בעלמא הוא דיהיב ליה וכתב ע"ז הרא"ש (אות יב) דאי אתי איהו ואמר טעיתי חייב להחזיר לו (ויעוין

בסמ"ע סימן רלב ס"ק ח וש"כ שם ס"ק ב) והיינו ודאי כמש"ל משום דאמרין ברי
ושמא ברי עדיף ולא הוי להוציא פינו דגם הוא מסופק אם בא לידו פדיו וכן ה"נ בנ"ד,
סוף דבר דדברי הנוב"י אינם מובנים כלל לפע"ד במחילת כת"ר פי רב הוא ודבריו צ"ע
רב: (ד) ומ"ש הדר"ג בטעמו של הרשב"א (לענין הקדש ביד גזבר) ע"פ דברי הש"ס
(שבועות כז) אכלו פלו או נשאלין עליה והטעם פינו דהוי קיום הגדר וכבר נגמר ואין
מחוסר שום דבר והתורה לא נתנה רשות לשאול על הגדר רק בעת שיש מקום עוד
לחלות הגדר ועל מה ישאל דהוי פאלו לא נדר מעולם ולפ"ז בנדון שאלתינו דלא נתן
עדיין כל הפסד וא"כ עדיין איפא מקום חלות הגדר שפיר יכול לשאול אפילו על הד
מקצת שנתן ליד הגבאי זת"ד, ואף שדבר מושפל אמר (אלא שבמכתבו הועתק דאמר
אמימר אכלה פולה אין נשאלין ובאמת רבא הוא דאמר הכי אבל אמימר אמר) (שם כח
א) אפי' אכלה פולה נשאל עליה אי בשוגג מחוסר קרפן כו' וכ"פ הרמב"ם (פרק ו'
מהלכות שבועות הלכה ח"י) וש"ע יו"ד (סימן רלח ס"כ) מכל מקום לדינא לא נראה פן
דמלבד דיש לחלק בין הפרקים דהתם משום שפבר גמר הגדר באיסור שפבר אכל משום
הכי אין נשאלין עליו לרבא יענין בשער המלה (פ"ו מהלכות שבועות שם הלכה ח"י)
במ"ש דלאמימר דאמר אפילו אכלה פולה נשאלין משום דמחוסר קרפן כו' היינו דוקא
שיהיה פטור מדיני אדם לקרפן ולמלקות אבל עונש בידי שמים מיהו איפא מכיון שעבר
על השבועה קודם שנשאל עליו יענין ג"כ בשו"ת שער אפרים (סימן עב) ויש לפלפל
אכמ"ל דוק) משא"כ בצדקה ליד גזבר שנתנתו היה בהיתר לשם הקדשו אם פן
כשמתחרט ונשאל ע"ז מדוע לא נימא דנתנתו למפרע כהלואה בעלמא אלא אף אם
נתפוס כסברת כת"ר דשניהן שוין בטעמא דאחרי פלות גמר נדרו אין מקום לחול
השאלה מ"מ מי מכריח לתלות את כל סכום הפסד מנדרו זה בזה דהא שפיר י"ל (אף
לסברתו) דהפסד שפבר נתן פבר נגמר נדרו בסכום זה (דהא כל פרוטה מצוה בפ"ע
היא) ואין מקום לחול ע"ז שם שאלה ומה שלא נתן עדיין שיש עוד מקום חלות הגדר
יכול לימשל עליו (וצע"ק מדברי הש"ס שבועות (כח שם) מיגו דמהני ליה שאלה אפניית
בתרא וכו' וי"ל פמובן) ובפ"ט שפן מבואר להדיא בתשובת הרמב"ן (שהוא מקור הד
דינא דלא מהני שאלה ביד גזבר) הובא בש"ע יו"ד (סי' רכח סעיף מב) דאם נתן מקצת
יכול הוא להשאל על השאר ומ"ש ר"מ דיש לחלק בנקל בין נ"ד להד דתשו' הרמב"ן
ולא פתב טעם לזה הגה לפע"ד נ"ד הוא ממש האי דינא דתשובת הרמב"ן ואף דהיה
מקום לחלק דהתם בתשובת הרמב"ן (סימן ער"ה) מיירי דהתנדב ליתן בכל שנה כל מי
חייבו פה וכה ונתן פדי נדבות לבו השנים שעברו ועכשיו בא לחזור וא"כ י"ל דכל שנה
ושנה נדר בפ"ע הוא וע"כ פסק דיקול לשאול על מה שלא נתן עדיין משא"כ בגדר ליתן
מאה ר"כ דהפל נדר אחד הוא, אבל לדינא נלפע"ד דאין לחלק פן דאף בגדר ליתן מאה
רו"כ אם שלם לצדקה מעט מעט ג"כ יצא ידי נדרו וא"כ שפיר על הפעט שפבר נתן
נוכל לומר דהוי קיום וגמר נדרו ולא שייך שאלה ועל מה שלא נתן יכול לחזור בשאלה
פמבואר בתשו' הרמב"ן, וכ"ז פתבתי אף לפי סברתו אבל העיקר נלפע"ד בטעמא דהד
דינא דל"מ שאלה פשבא ליד גזבר הוא כמ"ש הראשונים הובא בשו"ת ר' בצלאל (סימן
טו) והש"כ חושן משפט (סי' רנה ס"ק ה) הוסיף נפך מדיליה דדוקא באמירה לגבוה
נהי דהוי פקנין גמור מ"מ פינו דלא קנה אלא מצד האמירה אתי דבור ומבטל דבור דגלי

לן קרא דיש שאלה בנדרים אבל פשמסרו לגזבר אמרינו דל אמירה מהכא דלא יהיה פח
הדיוט מור מלח הקדש והא בהדיוט גופא פשהקנהו במשיכה תו לא מהני שאלה א"כ
בהקדש נמי פיון שמסרו ליד הגזבר קנהו ההקדש במשיכה ופשיטא דלא אתי דבור
ומבטל משיכה כו' והמענין בדברי הש"ך בהתבוננות יראה דלאו משום לתא דלא אתי
דבור ומבטל מעשה לקידושין נט) קאתי עלה (דבנה שפיר תמה כת"ר דמה שייכות הוא
פיון דהתורה נתנה רשות שהדבור יכול לבטל מה חילוק בין עשה מעשה או לא עשה)
אלא פונת הש"כ הוא דמה דאמרה התורה דמהני שאלה הוא רק במה דעדיף פח הקדש
מפח הדיוט דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט בזה גילתה התורה לא יחל דברו אבל אחרים
מוחלין אבל בבא לגזבר דקנהו במשיכה דגם בהדיוט מהני פשיטא דאין אחר הקנין פלום
וה"ה בקנין חליפין וכדומה: דלא גרע פח הקדש מפח הדיוט וז"פ וברור, אם כן לפ"ד
ארף בלא נתן כל מעות הצדקה להגזבר פשוט דעכ"פ מה שנתן אינו יכול לחזור פיון
דכבר קנהו במשיכה ולא מהני שאלה אלא על מה שלא נתן עדיין וכמבואר בתשובת
הרמב"ן וכן מצאתי ראיתי בשו"ת חתם סופר חיו"ד (סי' רמג) שבתורה דברי תשובתו
העיר בני"ז ממש וכתב ואפי' למאי דקי"ל פאמימר דישנו בשאלה מפני שעדיין מחוסר
קרפון או מלקות אבל הכא דקיים נדרו ולא תפר כלל אין לו שאלה, אמנם לפ"ז בנודר
לצדקה ונתן פלגא לגזבר ופלגא חייב עדיין הל"ל מגו דחייב שאלה אפלגא שלא מסר
יועיל שאלה אאידך פלגא אף התם טעמא אחרונה הוא כמבואר למענין בלשון תשובה
הנ"ל (הוא תשובת הרמב"ן) פיון שפבר מסר לפהו התרומה או הפעות לעני או לגזבר
ה"ה פנות מחנה להדיוט וכי יכול לחזור אחר שפבר זכה במתנתו יעו"ש בסוף תשובתו
שתמה גם כן על מי שאמר טעם לא אתי דבור ומבטל מעשה מסירה לגזבר (כמו שתמה
כת"ר) דאין מקום לדבר זה כלל דדוקא דבור של עצמו לא יבטל מעשה עצמו אבל
הקב"ה נתן פח לפעל שדבורו יבטל נדר אשתו או יחיד מןמחה או ג' הדיוטות אפשר
אמיץ פח דבורם של אלו נגד מעשיהם של הנודרים יעו"ש, ולפמש"ל גם פונת הש"כ
אינו מטעם זה עכ"פ לדינא גם הגאון חת"ס קולע אל המטרה בני"ד למ"ש דפלגא שפבר
נתן לגזבר לא יכול ליתשל עליו דכבר זכה הגזבר בקנין המשיכה ורק על השאר שעדיין
לא נתן מהני שאלה, ומ"ש ר"מ מדברי התוס' פרייתות (יג ע"ב) ד"ה ארבע שפכתו
דדוקא אחר ששחט ונזרק דמן פהלקתו ל"מ שאלה (הנה בדברי תשו' חת"ס שם
מיושבין דה"ח) פבר העיר בזה המשנה למלך (פי"א מה' מעשה הקרבנות ה"ד) (וגם
הרב חת"ס שם לא הביא מדברי המל"מ) ויען בשבועות (כד ע"ב) ובמדרש"א שם
ובשער המלך (פ"א מהלכות שבועות ה"ח) ובטורי אבן ר"ה (כח ע"ב) ד"ה ה"ה עובר
ובקצוה"ח (סימן ר"ס"ק א) ויש בזה אריכות דברים אין עת האסוף פה, ומ"ש ר"מ לחלק
דבדדשי בה"ב וקדשי מזבח דגם קודם שפאו ליד גזבר כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא
איתא ע"כ אין בו יפוי פת במה שפא ליד גזבר ומהני בהם שאלה גם אחרי כן, פלעין זה
פכת ג"כ הגאון מלבוב בהגהות יד שאול (סימן רנח ס"ו) שם והוא מחלק שם בין קדשי
בדק הבית לקדשי מזבח ויענין ג"כ בש"ס (חולין קלט) ולפלא דהא בנומ"י ר"פ הא"ר
מבואר להדיא גם גבי קדשי מזבח דל"מ שאלה שפא ליד גזבר ואכמ"ל: (ה) והנה ע"פ
דברי שו"ת רב"צ והש"כ שהבאתי לעיל יש להוסיף נוסף בטעמו של הרמב"ם (שהבאתי
לעיל אות א) דפוסק דהקדש לא סגי בתרטה ובעינין פתח ג"כ דהא הקשו פיון דאמירה

לגבוהה פמסירה להדיוט א"כ הל"ל דל"מ שאלה פמו דלא מהני במסירה לגזבר ונראה להסביר דברי הש"כ במה שכתב פיון דלא קנה אלא מצד אמירה א"כ אתי דבור ומבטל דבור פיון דגלי לן קרא דיש שאלה בנדרים עכ"ד, ויש מקום לומר בכונתו דר"ל דאף דהאמירה הוי פמסירה מ"מ פיון דגילתה התורה דאמירה דשאלה מבטל דבר הנדר וחקם עוקר הנדר למפרע הוי פאלו לא נמסר מעולם להקדש ואם פן הא פתב הרב שער המלך (פ"ו מה"ש שם הח"י) דדוקא נדר הנותר ע"י פתח נעקר למפרע והוי פאלו אינו (וכמש"ל אות א דזה דוקא מקרי נדרי טעות) משא"כ פשנותר ע"י חרטה נותר מפאן ולהפא ולא הוי פאלו אינו ובהו מוכן טעמו של הרמב"ם דבהקדש לא מהני חרטה דכיון דלא נעקר מעיקרא הוי פנמסר מתחלה להקדש ושוב לא מהני שאלה פמו פבא ליד גזבר ונמצא דמנכרח משיתת הרמב"ם דכש"כ פנמסר ממש לגזבר דל"מ שאלה דלא פמו שרציתי להעמיס לעיל אות א פשטתו דס"ל אפי' פבא ליד גזבר מהני שאלה דז"א וכמש"ל אות ב ונראה פשוט דגם בפדקה לענינים אמרינו אמירה לגבוהה פמסירה להדיוט יענין בר"ה (דף ו) בפיה זו צדקה וברי"ף רפ"ד דב"ק ובש"ע יו"ד שם (סי' רנח ס"ו) ובאחרונים וכ"כ הסמ"ע (סימן קכה ס"ק כה) וא"כ לפמש"ל גם בהו לא מהני חרטה לחוד דמשום דלא נעקר למפרע הוי פנמסר מעיקרא ול"מ שאלה, ועפ"ז יש לומר דבר נחמד במה דבחלה ותרומה מהני שאלה דחרטה לחוד (כמש"ל אות א) לפי מה דמבואר בשו"ת רמ"ע מפאנו (הו"ד באחרונים) דבחלה לא אמרינו אמירה לגבוהה פמסירה להדיוט [ויש לומר הטעם בהו דכיון דאין שום נ"מ והפסד להקדש בהו שיתשל פיון דיצטרף לחזור ולהפריש התרומה או החלה (פעין שכתבתי לעיל אות א בשם המח"א) ע"כ לא אמרינו בהו אמירה פמסירה יעו' תוס' קידושין (כט א) ד"ה משכו ותוס' ב"ק (לג ע"ב) ד"ה ולא ודוק] אם פן סגי בחרטה לחוד דאף דלא נעקר מעיקרא ולא הוי פאלו אינו הא גם מעיקרא בשעת האמירה.

לא הוי פמסירה ופפיר מהני שאלה ויש בהו לסלסל ולפלפל אכמ"ל, ומדי רעיוני משוטטין בסוגיות הלכה זו ראיתי דבר תמוה בדברי הגאון מאור הגולה בעל טורי אבן פקונטרס אחרון שלו לחדושי מגילה (כג ע"ב) שרצה לחדש בדברי התוס' דמנחות (עא ב) ד"ה ומתירין שפתבו דמה דהקדש שנה מנה שחיללו על ש"פ מחולל היינו דוקא היכא שפחללין הפעלים עצמן אבל אם חללו אחר אינו פדוי כ"א בשונו והסביר הוא טעמם משום דקי"ל נשאלין על ההקדשות הלך הפעלים הואיל ובגידם לשאול אפתי לא יצאו.

מרשותם משו"ה יש להם פח לפדות בדיעבד שנה מנה על שנה פרוטה משא"כ באחר, ולפ"ז חידש דאם פא ההקדש ליד גזבר דאין נשאלין עליו שוב אפילו הפעלים אין פודין אלא בשונו יעו"ש דלפ"ז יש להבין למה הצריכו התוס' במנחות (גבי גמזיות של הקדש) לתרץ משום דאחרים אין יכולין לפדות דהא התם דכבר פא ההקדש ליד הגזבר מאבותיהם א"כ אפילו פעלים אינם יכולים לפדות בשנה פרוטה (ואפשר דלדברי הט"א אחר שחידשו התוס' בתירוץ דאחרים אינם יכולים לפדות מפילא מיושב דהתם גם הפעלים לא היו יכולים לפדות) ויותר תמוה עליו מדברי הש"ס בכורות (כה א') דפריף התם גבי פרה אדומה דשתי שערות עיקרון מאדים וראשן משחיר כו' וליתלה ולפקה לחולין כו' פדשמואל כו' על שנה פרוטה מחולל יעו"ש ואי פהנחת הטורי אבן בדברי

התוס' מאי קושיא הא התם כבר בא ליד הגזבר יעו' (פ"ד דשקלים מ"ב) ובכרמב"ם (פ"א מה' פרה אדומה הלכה ח) דהיתה ניקנית מתרומת הלשפה (ויען' ג"כ בר"ש פ"ב דפרה מ"ג והעיר בזה המשנה למלך שם) וא"כ הא לא מהני בזה חילול שנה מנה על שנה פרוטה פנין דל"מ שאלה א"ו דס"ל להתוס' דהבעלים יכולים לחלל על שו"פ אף בכא ליד גזבר ולא תלוי פלל בדין שאלה (והא דפריה ולייתה הא רק הבעלים יש להם זכות זה לדה"ת דמנחות י"ל דהש"ס פריה והב"ד יחללו והני פאלו הבעלים מחללין ויש אריכות דברים בענין זה ואכמ"ל) וכן מבואר להדיא בשיטה מקונצת בב"מ (נז א') ד"ה מר דהקדש שבא ליד גזבר ג"כ מהני דיעבד אם חילל שנה מנה על שנה פרוטה יענין מ"ש בשם הרשב"א והריטב"א: דברי הדו"ש משה נחום ירושלימסקי האבד"ק קאמינקא וקצת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן לה תשובה לעיר קארניץ להרב המאוה"ג הישיש וו"ח וכו' מוהר"ר יוסף נ"י המורה לצדקה שם: בדין ס"ת שנמצא בו שגיאות רבות וכדין עופות שיש על ראשם הטוטרות. (א) ע"ד שאלתו הנחוצה נדיב אחד ממח"ק השיא בתו לאיש אחד מסמאליענסק ובעת הגיעה עת לילד פרי בטנה ותקש בלידתה ומתה והתנדב הבעל לשמה ולזכרה ספר תורת משה שנכתב שמה ונשלח מידו על הפאצט למח"ק שיהיה לזכרון בהיכל ה' אח"ז מצא הקורא בס"ת שגיאות רבות אשר לא יאותו לספרי דוקנא ואלה הנה (א) והשפמחם לדרפכם נחסר כ' השניה (ב) יאסף אהרן אל עמו נכתב על במקום אל (ג) ואשר הנחלים ארנון נכתב חסר וא"ו (ד) ובאו הר האמורי ואל כל שכניו נכתב ואת כל שכניו (ה) עלתה על פולם בפרשה נח יש כמה פעמים ויאמר אלקים אל נח אף בפעם אחד צריף לכתוב ויאמר ה' אל נח וטעה וכתב שם אלקים במקום ה' אולי מחמת הרגל לשונו שלא מפי הכתב כתב ככה אף אחר זאת ראה כי טעה מחק שם אלקים וכתב שם ה' במקומו וזה נראה כי עוד רונשם חטאתו ניפר בהס"ת שנשא צנאר הלמ"ד משם אלקים וגם מן המ"ם סתומה נשא רונשם ושלח כת"ר מכתב להרב דשם והשיב כי הסופר דמתא אמר שהוא לא כתב הס"ת רק פועליו עושי דברו והפועל אינו פועל בעיר שהלך בדרך מרחוק והסופר לא יאמין שהפועל שלו ימחוק שם קדוש וישאר רונשם אבל עיני פל רואים כי כן הוא וע"כ הס"ת עומדת בהיכל ה' ואין קורא בה כי חושש כת"ר לדברי רבותינו הקדמונים אשר על טעות בהרשאה חששו על המסדר אולי אינו בקי בטיב גיטין והנער אשר עשה בלי שאלת חכם אולי לא קידש הגוילים והשמות הקדושים ודבר זה צריכה רבה כי לא אתמחי גברא וגם רוב הכתב בין אות לאות יותר ממלא האות והעיקר חושש על הפועל אשר אין פעלו תמים, זה תוכן שאלתו ולשונו והנני להשיבו בעזר החונן דעה בקצרה כמה שנוגע לקדושת ס"ת דהנה מה שחשש ר"מ ע"י ריבוי הטעותים לגרוע חזקת הסופר שלא ידע לכתוב פראוי כמו דחוששין בגט (כמבואר בש"ע אהע"ז סי' קמ"א ס"ל וסימן קמב ס"ט) מלבד דגם התם יש מקום עיון ולא בכל מקום החמירו דהיכא דמורין הדברים שרק ט"ס הוא אין חוששין (יענין שו"ת צ"צ סי' קי) ושו"ת עה"ג (סימן לח) ובמ"ש הריב"ש בעצמו (סימן רעא) וכתבתי מזה בחבורי מנחת משה חאה"ע סי' יא אות ג) בלא"ה לא דמי נ"ד להתם דיש בו הלכות רבות וחמורות וגם קודם שתקבל הגט איכא חזקת א"א משא"כ הקא דאדרבא ס"ת שקורין בו הן חזק לפנינו בחזקת פשרות דכל הסופרים כותבים ספריהם לשמו ומה"ט

אָמרינוּ בַּש"ס גִּיטין (נד ע"ב) דִּהסופֿר בַּעצֶמוּ אינוּ נֶאֱמָן לומר דִּלָּא כָּתבּ הָאזְפֿרוֹת לְשָׁמַן הֵיכָא דהס"ת כְּבַר בִּיד לוקח וְהֵינּוּ מְשום דהס"ת הִנְחִיז לְפִנְיֵנוּ בְּחֻזְקָת קַדְוִשְׁתּוֹ יְעו"ש בְּרֵאשׁוֹנִים (ויען) בְּחֻדוּשֵׁי הַרְשָׁב"א שָׁם ד"ה וְלַעֲנִין בַּמ"ש דָּאלוּ הָיָה בִּיד סוֹפֿר הָיָה בִּידוֹ לְאַסְוֹר שְׂיָכוֹל לִטְוֹל הָאזְפֿרוֹת וְלִגְרוֹר וְלַחְזוֹר וְלַכְתּוּב יְעו"ש) וְכַתְּבֵתִי מִזֶּה ג"כ בְּחֻבּוּרֵי בְּרַפְתּ מִשֶּׁה קוּה"ת (סִימָן יב אוֹת ב) דְּחֻזְקָה זוֹ אֵלִימָא טוֹבָא וְלֹא מְהֵי הַכְּחֻשֶׁת הָעֵד אָף דְּלִדְבָרֵיו מְעוֹלָם.

לֹא הָיְתָה ס"ת פֶּשֶׁר (יעו' תְּשׁוּבַת מִיִּמּוֹנֵי לְהִלְכוֹת אִישׁוֹת־סִימָן ג) וְכ"כ הֶרֶב שָׁב שְׁמַעְתָּתָא שְׁמַעְתָּא ו' פ"ז דְּחֻזְקָה זוֹ (הָוֵי פְּחֻזְקָה דְּפִי"י דְּסוֹקְלִין וְשׁוֹרְפִין) שֶׁהס"ת הִנְחִיז לְפִנְיֵנוּ בְּחֻזְקָת פֶּשֶׁרוֹת אֵלִימָא טְפִי מְחֻזְקָת קַמָּא וְאָף שְׁכַתְּבֵתִי שָׁם דְּנַעְלָם מִהַש"ש דְּבָרֵי הַרש"ל בְּתִשׁוּ' (כא) אָבֵל פְּתַבְתִּי שָׁם (בָּאוֹת ג) דְּחֻזְקָת הַס"ת הָוֵי חֻזְקָה מִפְּת סְבָרָא דְּוִדָּאֵי עֲשֶׂה הַפֶּל פְּהוֹגֵן וְכַתְּבֵתִי הַס"ת בְּקַדְוִשְׁתּוֹ יְעו"ש וְעַכ"פּ אֵין זֶה עֲנִין לְטַעוֹת בְּגִט דְּכָל זְמַן וְשֵׁלָא קַבְלָה הֵגֵט אֵיפָא חֻזְקָת א"א מִשָּׂא"כ בְּזֶה דְּאֶדְרַבָּא אֵיפָא חֻזְקָת קַדְוִשְׁתּוֹ ס"ת (דְּכִינּוֹן דְּקָרָאוּ בֵּהּ בְּצַבּוּר הָיְתָה בְּחֻזְקָת מוֹגָה וְכִשְׁרוֹת) א"כ אָף דְּנִמְצָא פְּמָה טְעוּיֹת הַשְּׂכִיחִים בְּכָל סוֹפְרִים כִּי שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין (וְכַמ"ש ג"כ לְהִדְיָא בְּשׁו"ת שָׁב יַעֲקֹב חִיו"ד (ס' נט) כִּי זֶה מְעַשִּׂים בְּכָל יוֹם דְּאֶפִּילוּ סוֹפְרֵי דְּנִקְנָא כּוֹתְבִים פְּמָה טְעוּיֹת בְּסַפְרֵיהֶם שׁוֹגְגִים וְאֶפִּילוּ לְאַחַר הַגַּה"ה פְּמָה פְּעַמִּים מוֹצָאִים פְּמָה טְעוּיֹת יְעו"ש דְּאֵין הַשׁוֹפֿר צָרִיף לְשֵׁלָם בְּשִׁבִיל זֶה הַס"ת רַק אֶפְשָׁר שְׁכַר הַג"ה צָרִיף לְשֵׁלָם) דִּי לְנוּ לומר דְּצָרִיכִין לְהַגִּיהוּ פַּעַם אַחֲרַת אָבֵל חֲלִילָה לְנוּ לְהוֹצִיא הַס"ת מִקַּדְוִשְׁתּוֹ וְלַחְשׁוֹב מְחַשְׁבֶּת פִּיגּוּל עַל הַסּוֹפֿר וְשֵׁלָא כָּתַב הַס"ת וְהָאזְפֿרוֹת בְּקַדְוִשְׁתָּם, וּמִמְקוֹמוֹ הוּא מוֹכְרַע מִתְּשׁוּ' הַרְשָׁב"א הַמוֹבָא בַּש"ע יו"ד (ס' רַעַט ס"ג) דַּש"ת שְׁיֵשׁ בּוֹ ג' טְעוּיֹת אֶסוּר לְקִרוֹת בּוֹ עַד שְׁיִגִּיהֵנוּ כִּי הוּא מוֹחֻזָּק בְּמוֹטְעָה (יעו"ש ג"כ בַּס"ד מִדִּין הַש"ס מְנַחֲוֹת (כַּט ע"ב) ס"ת שְׁיֵשׁ בּוֹ ג' טְעוּיֹת בְּכָל דָּף וְדָף יִתְקַן כּו' וְיַעֲוֹן בִּירוּשְׁלַמִי שְׁבַת (פַּט"ז ה"א) וִירוּשְׁלַמִי מְגִילָה פ"א ה"ט) הָרִי מְבוֹאָר דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין רַק לְטַעוֹת הַשְּׂכִיחִים (דְּמַהֲנִי בּוֹ תִּיקוֹן) כַּמ"ש הַרְשָׁב"א בַּעֲצָמוֹ בְּתִשׁוּ' דְּטְעוּיֹת הַנְּמַצָּאוֹת בְּכַתְּבֵי שְׂכִיחֵי וְאֵין לָהּ סוֹפֿר שְׂיִדְקָדֵק בְּכַתְּיָתּוֹ כ"כ וְשֵׁלָא יִטְעָה (וְיַעֲוִין בְּרַמ"א חו"מ (סִימָן מַג ס"ח) דַּעַת הָר"ן דָּאָף עֲדִים נֶאֱמָנִים לומר שְׁטַעוּ בְּדָבָר שְׁמַצּוּיִם לְטַעוֹת בּוֹ יְעו"ש) וְהֵינּוּ אָף אִם הָיָה בְּחֻזְקָת מוֹגָה אִם נִמְצָא ג' טְעוּיֹת הָרִי הֵיא עֲכָשְׁוֹ בְּחֻזְקָת מוֹטְעָה שְׁיֵשׁ עוֹד טְעוּיֹת אַחֲרוֹת הַנְּרָאִים לְעִין בְּאִנְפּוֹן שְׁיֵשׁ תִּקְנָה בַּהַגַּה"ה שְׁנִית ע"י מוֹמְחָה מוֹחֻזָּק אָבֵל אֵין גּוֹרְעִין חֻזְקָת הַס"ת לְפֶסְלוֹ לְחֻלוּטִין לְחֻשׁוֹשׁ עִי"ז וְשֵׁלָא נְכַתְּבֵי פְּרָאוּי בְּחֻזְקָת תּוֹכוֹת וְכּוֹמָה אוֹ וְשֵׁלָא נְכַתְּבוּ הָאזְפֿרוֹת בְּקַדְוִשְׁתּוֹן זֶה וְדָאֵי לֹא נִיטְוִן לְהַאֲמַר כָּלֵל כְּדִמְוֹכְרַע הַדְּבָר מִמְקוֹמוֹ מִהָאֵי דְּסַפֿר תּוֹרָה שְׁיֵשׁ בּוֹ ג' טְעוּיֹת וְכַמ"ש"ל: (ב) וְהֵנָּה בְּאַמַּת גּוֹף הַדִּין דְּנִמְצָא ג' טְעוּיֹת בַּס"ת יֵשׁ בְּזֶה מְקוֹם עִינּוֹן לְכַמ"ש הַיִּש"ש פֶּא"ט (ס' ק) (הו"ד ג"כ בַּט"ז יו"ד (ס' פד ס"ק טו"ב) יַעֲוִין ג"כ בַּט"ז סו"ס נז) דְּחֻזְקָה דַּג' לֹא הָוֵי אֵלָא בְּתוֹלְעִים דְּמִינְיָה קָא רְבוּ אָבֵל בְּמִלְתָּא דְּאֵתִי מְעַלְמָא לֹא וְכ"כ הַמַּג"א (סִימָן תַּסז ס"ק יב) דַּמְשׁו"ה הַשְּׁמִיטוּ שָׁם בַּש"ע דְּבָרֵי הַפֶּל בּוֹ וְהָרָב"ד הַמוֹבָא בַּב"י יְעו"ש וַא"כ הָא בַּס"ת לֹא שְׁיִיף לומר דְּהַטְעוּיֹת מִינְיָה קָא רְבוּ וְדוֹמָה לְדָבָר דְּאֵתוּ מְעַלְמָא וְאֵיף מְחֻזְקִין אוֹתוֹ לְמוֹטְעָה ע"י ג' טְעוּיֹת וְכַבֵּר הָעִיר קֶצֶת בְּזֶה הַפֶּרַמ"ג בַּש"פ"ד שָׁם (סִימָן פד ס"ק לב) אֵלָא דְּמִדְּבָרֵיו שָׁם נִרְאָה דְּדוֹקָא אִם אֵין הַסַּפֿר כְּתִיבַת יד סוֹפֿר אַחַד הָוֵי הַטְעוּיֹתִים כְּדָבָר דְּאֵתִי מְעַלְמָא וְנֶאֱמַר זֶה הַסּוֹפֿר מוֹחֻזָּק לְכַתְּוֹב בְּטַעוֹת וְלֹא אַחַר

משא"כ פְּשֵׁה־כָּל כַּת"י סוֹפֵר אֶחָד יַעו"ש בְּדַבְרֵיו הַקְצָרִים אֲבָל לִכְבִּי לֹא פֶן יִדְמָה דְּנֻדָּא
אָף אִם פְּלוּ פְּתַב אֶחָד לֹא שִׁינָה לֹמַר לִגְבִי הַסֵּפֶר דִּהֲטָעִיּוֹת מִיִּנְיָה קָא רְבוּ וְגַם אִי נִימָא
שְׁהַסוֹפֵר שְׁפָתְבוּ מוֹחַ ק לְטוּעָה א"כ נַחְזִיק כָּל סִפְרֵי שְׁפָתְבוּ לְמוֹטָעִים וּמִדְּבַרֵי הַרְשָׁבָא
מִשְׁמַע דְּרַב סֵפֶר זֶה צָרִיף הַג"ה אַחֲרָת וְעַכ"פ לִגְבִי הַסֵּפֶר עֲצָמוּ נִרְאָה יוֹתֵר דַּהֲג' טָעִיּוֹת
דוֹמִים לְדָבָר דְּאִתִּי מְעַלְמָא וְגַם מַה שְׁפָתְבוּ הַפְּרַמ"ג שֶׁם דְּגַבִּי סֵפֶר תוֹרָה לִיכָּא חֲזָקָה
לְהִתְרָא וְאָף שְׁהִיָּה מְנוֹחָזֵק תַּחֲלָה בְּכַשְׁרוֹת הַרִי רְאִינוּ שְׁחֲזָקָה בְּטָעוֹת הִיָּתָה יַעו"ש דְּגַם
הוּא סִיָּים בַּצ"ע וּלְפַע"ד לֹא נִרְאָה פֶן כַּמֶּש"ל] וּבְהַחֲפָשִׁי בְּאוּצָר סִפְרֵי מְצֵאתִי שְׁפָתְבוּ
עֲמַד בְּזָה ג"כ בְּשׁו"ת מְקוֹם שְׁמוּאֵל (ס' סד) שְׁפִירֵשׁ דְּבַרֵי הַרְשָׁב"ל בְּדַרְךָ אַחֵר (דְּלֹא
כְּדַעַת הַט"ז וְהַש"כ וְהַמַּג"א) דְּרַב כָּל הַמִּין אִין אוֹסְרִין אֲלֵא עַל יְדֵי דְּבַר דְּמִינְיָה קָא רְבוּ
אֲבָל אוֹתוֹ הַתְּבַשִּׁיל נֶאֱסַר פְּלוּ אֶפְילוּ ע"י דְּבַר דְּאִתִּי מְעַלְמָא (כְּדַעַת הַכָּל בּוּ וְהַרְאָב"ד
גְּבִי נִמְצָא בְּתַבְשִׁיל תְּלַתָּא שְׁעָרֵי) וְהִבִּיא רְאִיָּה מִתְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א הַנ"ל זֶה לְשׁוֹנוֹ וּבְנֻדָּא
אִי אִיכָּא לְדַמּוּיָה ס"ת לְדָבָר דְּאִתִּי מְעַלְמָא מְדַמִּינָן לָהּ דְּלֹא שִׁינָה לֹמַר גְּבִי ס"ת דִּהֲטָעִיּוֹת
מִינְיָה קָא רְבוּ וַא"ת שְׁהַסוֹפֵר שְׁפָתְבוּ הוּא מְנוֹחָזֵק לְטוּעָה א"כ כָּל הַס"ת שְׁפָתְבוּ נַחְזִיק
לְמוֹטָעִים פִּינּוּ דְּלֹא אִיתְמַחֵי גְּבַרָא אֲלֵא וְדֹאֵי דְּלֹא אוֹסְרֵי שְׁפָתְבוּ קָאִי אֲלֵא דְּלָכֵל ס"ת
יֵשׁ לָהּ חֲזָקָה בְּאִנְפֵי נְפִשָׁה וְהִנֵּה הִיא מְנוֹחָזֵקת בְּמוֹטָעָה בְּתַלְתּוֹת זִמְנֵי וְע"כ דְּלְדָבָר דְּאִתִּי
מְעַלְמָא מְדַמִּינָן לָהּ וְאִפ"ה אֲסוּר לְקָרוֹת בָּהּ עַד שִׁיגִיָּהָ עַכ"ד שֶׁם, הַרִי מְבַרָּךְ כַּמֶּש"ל
דְּטָעִיּוֹת דַּס"ת הָיוּ כְּדָבָר דְּאִתִּי מְעַלְמָא, אֲכֹן שְׁלֵא יִהְיֶה סְתִירָה מִדִּין זֶה לַמ"ש א"ז הַט"ז
וְהַש"כ וְהַמַּג"א בְּדַבְרֵי הַרְשָׁב"ל יֵשׁ לֹמַר ע"פ דְּבַרֵי הַמְּקוֹר חִיִּים (שֶׁם ס' תַּסוּ ס"ק ה')
שְׁפָתְבוּ לִינְשַׁב קוֹשְׁיַת הַח"י שֶׁם מְשַׁכּוֹנַת קְבָרוֹת דְּלֹא אֲמַרִּינוּ חֲזָקָת ג"פ כ"א בְּדֹאִיכָּא דְּבַר
הַגּוֹרֵם דְּמִסְתַּבֵּר שִׁיָּהִיָּה כְּפֹּה וְהַהֲקֵשׁ הַשְּׁכָל מְחִיבָהוּ שִׁיָּהִיָּה כְּפֹּה אֲבָל בְּדָבָר שְׁנוּפֵל בְּמִקְרָה
וְלִיכָּא דְּבַר הַגּוֹרֵם הַמְּסַתַּבֵּר כ"כ אִין חֲזָקָה לְמַקְרִיִּים וַא"כ ל"ק מֵהָאֵי דְּנִזְרִיר דְּשֶׁם מְסַתַּבֵּר
הוּא שְׁנַתְּיָחַד לְשַׁכּוֹנַת קְבָרוֹת פִּינּוּ שְׁמוֹנְחִים מִשֵּׁשׁ וְעַד שְׁמֹנָה אֲבָל בְּחֻטִּים שְׁנִפְלוּ
לְתַבְשִׁיל דְּרָף מְקָרָה לֹא אֲמַרִּינוּ חֲזָקָת ג"פ וְכַדַּעַת הַמַּג"א וְלָכֵן גַּם בְּחֻטִּים שְׁנַמְצָאוּ ג'
חֻטִּים שְׁצִמְחוּ לֹא חִיִּישִׁינוּ דֹּאִיכָּא טוּבָא דֹּאִין רְאִיָּה מֵהַמְּקָרָה שִׁירְדוּ גְּשָׁמִים עַל אֵלוּ שִׁירְדוּ
ג"כ עַל הַמּוֹתֵר יַעו"ש, מְבַרָּךְ מְדַבְרֵי דְּרַב חֲזָקָה לְמַקְרִיִּים לֹא אֲמַרִּינוּ בְּדָבָר דְּאִתִּי
מְעַלְמָא מִשָּׂא"כ בְּדֹאִיכָּא דְּבַר הַמְּסַתַּבֵּר לְזָה, וּלְפ"ז יֵשׁ לִינְשַׁב ג"כ הָא דַּס"ת שְׁנַמְצָא בּוּ
ג' טָעִיּוֹת מִשׁוּם דְּהָיוּ גּוֹרֵם הַמְּסַתַּבֵּר וְהַקֵּשׁ הַשְּׁכָל מְחִיב ע"ז דְּבִשְׁעָה שְׁהִגִּיהַ ס"ת הִנֵּה
הִיָּה מְנוֹטְרָד וְלָבוּ בַּל עָמוּ לְהַשְׁגִּיחַ בְּעִיּוֹן וְלָכֵן בְּנֻדָּא הִיָּה לוֹ עוֹד כְּפָה טָעוֹתִים הַשְּׁכִיחִים
שְׁלֵא תִיקְבָּם וְע"כ צָרִיף תִּיקוֹן וְהַג"ה שְׁנִית וְעַפ"ז יֵשׁ מְקוֹם לֹמַר דְּשׁוּב אִין לִיחֻוּשׁ עַל
יְדֵי הַג' טָעוֹתִים אֵלוּ שְׁקָרָה לוֹ עוֹד בְּכַתִּיבָה גּוּפִיָּה טָעוֹת בְּחֻק תּוֹכוֹת וְכַדוּמָה אוּ שְׁלֵא
כְּתַב הָאֲזַפְרוֹת כְּרָאוּי דְּכִינּוּ דֹּאִין לְזָה הַקֵּשׁ הַשְּׁכָל וְדָבָר הַמְּסַתַּבֵּר לֹמַר שְׁהִיָּה פֶן אֲלֵא
דְּנִיחֻוּשׁ בְּדַרְךָ מְקָרָה שְׁקָרָה לוֹ פֶן א"כ הָא אִין חֲזָקָה לְמַקְרִיִּים וְהִבּוּ וַיֵּשׁ בְּזָה לְסַלְסֵל
וּלְפַלְפֵּל אַכַּמ"ל, וּבְפֶרְט דָּאֵף אִם אִירַע לוֹ הַפְּסוּל דְּחֻק תּוֹכוֹת וְכַדוּמָה אִין וְדֹאֵי שְׁלֵא יַדַּע
הַדִּין וְלֹא תִקְנוּ כְּרָאוּי וַא"כ הָיוּ כְּעִין ס"ס דְּלֵמָּא יַדַּע הַדִּין דְּחֻק תּוֹכוֹת וְכַדוּמָה וַא"ת ל'
דְּלֹא יַדַּע דְּלֵמָּא לֹא אִירַע לוֹ פְּסוּל כְּזָה וְכַעִין שְׁפָתְבוּ אָבִי זְקַנִי הַט"ז יו"ד (סִימָן א ס"ק ו')
גְּבִי שׁוֹחֵט דִּישׁ ס"ס סְפֵק יַדַּע הַהֲלָכוֹת וַא"ת ל' לֹא יַדַּע דְּלֵמָּא שְׁחַט שְׁפִיר יַעו"ש, וְהִנֵּה
אָף שְׁדַחִיתִי דְּבַרֵי כַת"ר בְּמָה שְׁחַשֵּׁשׁ לְפַסּוּל בַּנ"ז כְּמוֹ דְּחֻוּשְׁשִׁין בְּטָעוֹת שְׁל הַרְשָׁבָה בְּגַט
כְּדַרְכָּה שְׁל תוֹרָה זֶה סוֹמֵר וְזֶה בּוֹנָה בְּהַחֲפָשִׁי רְאִיתִי שְׁרו"מ פִּינּוּ בְּזָה לְדַעַת גְּדוּל הַדּוֹר

ה"ה הגאון בעל שבות יעקב נדפסה תשובתו בתשוב' שב יעקב חיו"ד (סימן נג) זה לשונו מ"מ היכא דאיכא תרתי או תלתא ריעותא יש לפסלו כדמצינו בדיני בדיקת הריאה כו' ובנ"ד שיש כמה ריעותא יש ליחוש שהסופר לא היה בקי בדיני פתיבת ס"ת ויש לפנסלו וכה"ג קיי"ל גבי גט שאם יש ליחוש שב"ד של הדיוטות סדרו אותו יש לפנסלו כמזכיר בשו"ת הריב"ש ובתשוב' ר"א מזרחי וכו' עכ"ל, אכן הגאון שב יעקב כתב ע"ז דלא דמי דגבי גט יש ליחוש לכמה טעיות שאין נראה בכתיבת הגט כגון בדיני פסולי עדות או במקורות מודעות כו' משא"כ בס"ת שיש בדיניו לעיין בס"ת מתחלה ועד סוף אחר פלטעות כו' ומה שאינו נזכר מתוך הכתב זה פשוט לכל הסופרים כו' ועכ"פ הני ס"ס שאם ידע הדין דחק תוכות ואת"ל דשכח שמה לא איבע לז פסול כזה וכמ"ש הט"ז (סימן א ס"ק ו) יעו"ש הרי דעת תורה של הגאון שב יעקב כמ"ל, ולפלא שלא העיר במ"ש דמה דס"ת שנמצא ב' טעיות מבואר דאין חוששין לפסולים שאינם נראים מתוך הכתב והוספתי בזה נוסף ע"פ סברת המק"ח דליחוש על פסול שקרה לו ואין שום הוכחה מסתברת לזה שוב אמרינו אין חזקה למקריים וכמ"ל: (ג) ובעיקר סברת המק"ח יש להעיר מדברי הש"ס ש בבא מציעא (קו ע"ב) תני תנא פדא פעם ראשונה ושניה זורעה ושלישית אינו זורעה ותניא אידיך שלישית זורעה רביעית אינו זורעה לא קשיא כו' הא פרבי דאמר בתרי זימני הוי חזקה הא פרשב"ג דאמר בתלת זימני הוי חזקה אמר ריש לקיש לא שנו אלא שזרעה וצמחה ואכלה חגב כו' ואם כן הא הכא אין שום גורם המסתבר לזה והוי רק דבר התלוי במקרה שאכלה חגב ואיך אזלינו בטר חזקה זו בתרי זימני לרבי ובתלתא לרשב"ג הא אין חזקה למקריים, אכן יש ליישב זה ע"פ דברי הירושלמי שם (ב"מ פ"ט ה"ט כז ע"ב) דגרסינו תני המקבל שדה מחבירו זרעה שנה אחת ולא צמחה כופין אותו לזרעה שניה ושנה ולא צמחה אין כופין אותו לזרעה שלישית אמר ר"ל הדין דתימא בשדה שאינה בדוקה אבל בשדה שהיא בדוקה כופין אותו לזרעה שלישית וכתב שם הרב מראה הפנים ד"ה אין דשלישית לאו דוקא קאמר אלא מפניו דשדה בדוקה היא זורעה כל זמן שראוי לזרעה יעו"ש.

נמצא דלשטת הירושלמי אדרבא ראייה לסברת המק"ח והיינו דבשדה שאינה בדוקה (שלא נזרע בה עדיין) דיש גורם המסתבר והיקש השכל דהיא ארעא שאינה ראויה לכך ולא עבדה פירין ומשו"ה מהני בה חזקה דתרי ותלתא משא"כ בשדה בדוקה דעבדי פירין אלא שבמקרה בעלמא לא.

הוציאה פירין לא מהני חזקה דאין חזקה למקריים ואף לפי שטת הש"ס דידן דלא מחלק כן וריש לקיש מוקי לה בהדיא באכלה חגב דמקרה היא אף אי נימא דמיירי גם בשדה בדוקה גם כן יש מקום לומר דיש הקש השכל לומר דמזלא דהאי גברא גרים שלא תצליח הזרע וכמו דאמרינו שם בסוגיא (ע"א) האי משום לתא דינדף הוא יעו"ש ויענין גם כן ברא"ש שם (סימן יד) ובהרב המגיד (פ"ח מהלכות שכירות ה"ה) ובלח"מ שם ובב"י חו"מ (סימן שכב) וסמ"ע שם (ס"ק ז) וט"ז שם וע"פ מש"ל יש מקום לפלפל בשיטת הרי"ף והרמב"ם שם ואכמ"ל דלדינא הדברים פשוטים דמחמת הטעויות שנמצאו לא מגרע רק חזקת הגהתו וצריכין להגיהו פ"ש אבל אין גורעין חזקת הסופר והס"ת שיהיה נשאר בפסולו חלילה ובדאי אחר הג"ה פעם שנית בקדוששתה עומדת: (ד) אמנם על רובם המחיקה שנראה לעין שמחק שם הקדוש בודאי יפה כתב ר"מ

דכגון דא צריכה רבה ולחשוש על קדושת הספר תורה אולי לא קידש הגוילים והאזפרות פראוי וכבר כתב פזאת הגאון ש"ב יעקב חיו"ד שא"ל ס' זה לשונו הנהב אשר נפשו בשאלתו לידע על מה שנקרז על הסופר הידוע שהוא פסול לכתוב סת"ם מלבד שהוא קל ועבר איזה פעמים על תק"כ והאחרון הכביד שלקח יריעות ס"ת אשר נגזזו מחמת איזה פסול שא"א לתקן ומחק כל מה שכתב על אותן היריעות עם כל האזפרות וכתב עליהם מגילות למפורר והביאו לפני אותה מגילה ולא נמחק לגמרי ועדיין היה רישומו ניפר מצד אחד מן האותיות ומן השמות שאינן נמחקין שמחק אותן רשע וגרע יותר ממעשה מנשה שקדר את האזפרות וא"כ אם קל בעיניו בדין פזה האיה יתן לו הנאמנות שקדש האזפרות וזה פסול מדינא דש"ס עכ"ל.

ואף דמדבריו אלו יש לומר דמיירי רק מלכתחלה דפסול לכתוב מ"מ הא מפלפל שם אי מהני העברת קולמוס מסופר פשר על האזפרות מס"ת שלו ומסיק דאין התיר ס"ת זו יעו"ש, אכן באמת דברי הש"ב יעקב צריכין עיין דאף שמחק השמות הא לא עשה כן להקעים אלא להרווחת ממון והוי כמומר לתיאבון והא בזה כתב הב"י או"ח (סימן לט) ניו"ד (סימן רפא) דלא הוי פפורק עול וכשר לכתובת תפילין וכ"ד הר"ן (גיטין פ"ד) יעין ג"כ במג"א (סימן לט ס"ק ג') דמה שסיים דמדברי התוספות משמע דגם לתיאבון פסול לכתובת ס"ת צ"ע ועכ"פ מדברי הר"ן וב"י מבואר דאין חוששין כמומר לתיאבון שלא קידש הגוילין והאזפרות (דדונח לומר דמיירי דנקא שראה אחד ושמע שקידש הפל פדינו) וכן מצאתי בשו"ת נוב"י חיו"ד (סו"ס עז) שכתב זה לשונו אלא שנימא פיון שהסופר עשה עבירה פזו למחוק אזפרות חשוד הוא לאותו דבר ואולי לא קידש השמות כמו כן שאר דברים שיש לחשוב שעשה שלא פדין מ"מ יש להקל ודי לחשוב בעובר לתיאבון אבל לא לעבור להקעים במה שאין לו הנאה ולומר דהסופר הוי מומר וממילא פסול מטעם ספר שכתבו מומר, הא ליתא דטעם מומר הוא משום שאינו בקשירה וזה דנקא כמומר לכל התורה או בשביק היתרא ואכיל איסורא עכ"ד הנוב"י, הרי מבואר להדיא דעתו פפוסקים המקילין בלתיאבון וגם דאין חוששין עי"ז שלא יקדש השמות וגם הגאון רעק"א זצ"ל בתשובה ס"ט השיב בענין סופר שמכר תפילין שהיה מונח בתוך הבתים חתיכות קלף בלא פרשיות ובקיים שבנתיים כתב ב' ספרי תורות והאריף בדברי הר"ן והב"י ובמ"ש המג"א בשם התוספות דיש מקום לומר פננה אחרת בדברי התוספות דמיירי בלהקעים וכיון דהמג"א עצמו לא כתב דרף הכרעה לפסוק פתוס' וגם בדעת התוספות לא הכריע פן לנדאי ואפשר שדעתו ליחוש לדברי התוס' רק לכתחלה שלא ליטן למומר לתיאבון לכתוב סת"ם אבל לא לפסול דיעבד) ובפרט דלא הוי רק פסול דרבנן וע"כ שומעין להקל בדרבנן להנה פוסקים שהקילו כמומר לתיאבון והביא שם גם פן מה שכתב על גליון הש"ב יעקב (הנ"ל במה שחשש בסופר שמחק שמות שלא יהיה נאמן על קדושת אזפרות) דדבריו אינם מוכרחים דמה שעבר ומחק היה לתיאבון להרויח ממון ובמומר לתיאבון הא אמרינן בודק ספין מפת חזקה דלא שביק היתרא וה"נ בקידש שמות דאינו טורח רק דיבור בעלמא עדיף מהאי דחמץ של עו"ע דאמרינן דטרח קצת להחליף, גם יש סניף דלחד תירוצא פתוס' (מנחות מב) סתמא לשמה קאי ואינו פסול רק במפרש שלא לשמה ובזה בנדאי אמרינן לא שביק היתרא עכ"ד שם, ועכ"פ הוא קולע אל המטרה למ"ש [ואגב יש להעיר בתחלת דבריו שם שחשש בנדון דידיה

מחמת פסול בגופו הא י"ל דהתוספות ומג"א לא מייירי אלא שהוא מומר לתיאבון שלא להניח בעצמו תפילין וכו' אפ"ש דלא הוי בר קשירה משא"כ בגדון דהגרעק"א שרק הכשיל אחרים במצנת תפילין להנאת ממונו אפ"ש דמקרי בר קשירה גם לדעת התוס' והמג"א וכ"נ מדברי הגאון חתם סופר חאו"ח (סו"ס ז) ואכמ"ל]: (ה) אמנם פן עדיין יש חשש לפמ"ש הגאון רעק"א בסוף תשובתו שם להחמיר מטעם דחזינו דכשמיניהם ס"ת מוצאים בהם הרבה טעויות ונכתב חתי"ב במקום ההי"ן ומ' סתומה במקום מ"ם פתוחה וכדומה דמצוי ע"י נגיעה ודומה לאות אחרת לך למחוק פל הרגל (ול"ד לשחיטה דמי שהוא אמן יד אינו בא לידי קלקול שהייה ודרסה) ואולי לא רצה לטרוח וגרר הנגיעה ופסול משום חק תוכות וראוי לידע אם הסופר ההוא הוזהב שלא למצוא טעות אחר פתיבתו יעו"ש אכל באמת מסתימת הפוסקים שהכשירו במומר לתיאבון נראה דלא חשו לזה שלא טרח לתקן הטעות מחק תוכות וכדומה (נדברי הגרעק"א שם ד"ה ואף שפתב דכל דבריהם לענין שאינו פסול בגופו אבל בני"ד דכתב בלא אחרים רואין אותו מזה לא דברו כלום יעו"ש, דבריו אינם מובנים דסתימת הפוסקים לא משמע הכי דדווקא לומר דמייירי באחרים רואין פתיבתו מתחלה ועד סוף) וגם הנוב"י שהבאתי לעיל (אות ד) נראה שלא חשש לזה והטעם נלפע"ד פשוט ע"פ דברי הרשב"א בתורת הבית (ה ע"א) גבי מומר לתיאבון שפתב דהא תניא חמצן של עוברי עבירה לאחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין אלמא טרח ואזיל ומחליף ולא שביק היתרא בטורח כזה ואכיל איסורא וכש"כ בבדיקת סימנים בשעת שחיטה שהוא טורח קל יותר מטורח החליפין עכ"ל הנהב יעו"ש ג"כ בבדה"ב ומה"ב וא"כ הדבר פשוט דבטעויות השכיחים פחק תוכות וכדומה הנה למחוק חצי האות וכדומה ולתקנו הוי טורח קל יותר מטורח החליפין כמובן ואמרינו בזה לא שביק היתרא וכמ"ש הרשב"א להדיא ונפלאתי על הגרעק"א שבאמצע תשובתו הזכיר מדברי הרשב"א ולא הרגיש בזה שפתבתי וכפי הנראה לא ראה דברי הרשב"א בתוה"ב אלא דבריו בחדושי לוחין ויותר נפלא דבהגהתו על רש"י לענין קידוש שמות קמדתה טרחא זו לטרחא דחליפין ומדוע לא נימא פן גם לענין טרחא דתיקון חק תוכות וכדומה שהוא טורח קל יותר מטורח החליפין ויען"ג"כ בשו"ת הרדב"ז (סו"ס כד) לענין טרחא דמשחזת ובפת"ש (סי' רפא ס"ק ח) הן אמת דמדברי הפרמ"ג בפתיחה לאו"ח (סו"ס לב) בא"א ד"ה ומומר לתיאבון בתפילין נראה פדעת הגרעק"א דמטרח לא טרח מ"מ המעיין שם יראה דיש מקום לומר דלא פתב פן אלא בתפילין משום דשלא פסידן פסול בו ואם נמצא טעות אחר הפתיכה איכא טורח לכתוב פרושה אחרת אבל בס"ת דכשר שלכ"ס אפ"ש דגם הפרמ"ג מודה בפרט שפן נראה מבואר מדברי הרשב"א וכמ"ש"ל, ואפ"י אי נימא דגם בס"ת ספיקא היא אי מטרח טרח בתיקונו מ"מ לפמ"ש"ל (אות ב) דעכ"פ ספיקא היא אי קרה לו טעויות פאלו שאינם נראים לעין ושכ"כ השב יעקב (סימן ג"ן) א"כ הוי ס"ס דלמא לא אינרע לו פסול כזה ואת"ל דאינרע לו דלמא טרח לתקן פינו דלא הוי טרחה מרובה וכל מ"ש בזה אפילו אם נתפוס לנדאי בני"ד כמ"ש ר"מ שמשק השם שנכתב בקדושה [ואף אם ראינו להדיא שמשק אזכרה הנה מקום לפלפל היכא שכבר יצא הס"ת מידו שאינו נוגע לממונו ובפרט בפועל שלא מכר הס"ת פינו דבפ"א לא נעשה מומר שיהיה נאמן על הכשרו ע"פ דברי הש"כ יו"ד (סימן ב ס"ק כ) בשם הח"ח דנאמן בשל אחרים ויענין בפרמ"ג שם ובתב"ש

(ס"ק ו) ובכור שזר בחדושו לייבמות (דף פז) ובתשו' נוב"י חיו"ד (סימן א) ותשובת
חת"ס חיו"ד (סימן כב) ותשו' ברפת יוסף (מסימן א עד סוף סימן ג) ואכמ"ל: (ו)
אמנם פן באמת בנ"ד אף שרשומו ניפר שמשק שם אלקים מ"מ אין להוציא אותו מחזקת
כשרות לומר שמשקו באיסור היכא שיש אופן לומר שמשקתו היתה בהיתר וכעין שכתב
הריב"ש בתשובה תי"ג מובא בש"ע (סי' לד סי"ב) דאם העידו על אדם שמוחזק
בכשרות שהלנה בריבית לא נפסל שתולים לומר בדרך שאין בו איסור הלנה כו' יעו'
ג"כ שם (סעיף כג) ברמ"א (בשם הריב"ש סי' רסו) דמוקמינן גברא אחזקתו אם פן גם
בנ"ד (אף אי נימא דמה שגשאר רושם מצואר הלמ"ד וגם מן המ"ם סתומה הוי כנדאי
שמשק שם אלקים יעו' ג"כ בשו"ת חתם סופר חחו"מ (סי' ט"ל) ודוק) הא משפחת לה
בכמה אנפין שמתק בהיתר ולא באיסור, הפן הא' ששכח וכתב שם אלקים שלא בקדושה
ובזה פתב בהגהות מיימוני (פ"ו מהלכות יסודי התורה אות א) בשם הרא"ם דאם פתב
אותיות של שם ולא נתפונן לקדש בכתיבתו אין בהם קדושה וכו' יעו"ש דמשמע דמותר
למחוק מדכתב זאת על לשון הרמב"ם דמייירי במוחק השם ויענין בט"ז יו"ד (סימן רעו
ס"ק ב) וכ"כ הש"כ שם (ס"ק יב) דשם של קודש שלא נכתב לשם קדושה מותר למחקו
לצורך תיקון ויענין בב"י (סו"ס רעו) בשם הרשב"ץ על הא דס"ת שאין אנפרות שלו
פתובין לשמן דהא אפשר בתיקון יעו"ש, הפן הב' שכתב השם אלקים בטעות שדילג בו
איזה אות (דמה שכתב שם אלקים במקום שם הוי' לא הוי הקדושה כ"כ בטעות גמור
יעו' בשו"ת שיבת ציון (סימן מג) מ"ש לענין קדירת שם כזה ויש לחלק קצת דהתם
הקריאה ג"כ אלקים ודוק) דיש מקום לומר שמוותר למחקו ויש בזה אריכות דברים יעו'
במסכת סופרים (פ"ה ה"א וה"ג) (דהגרסא מוחקו וכותב את השם ויעו' בש"ס שכתב
(קד ב) וגיטין כ ע"א) ובשו"ת משאת בנימין (סימן נז) ושו"ת מהר"ם מלובלין (סימן
קיב) ובט"ז שם (ס"ק ז) ושו"ת עבודת הגרשוני (סי' צה) ובשו"ת חתם סופר לסי' רעג)
ויענין ג"כ באלהיו רבה (סימן קנב ס"ק ז) במ"ש דלא הקשה על מחיקת השם היינו
משום די"ל בענין שיש צורך למחוק ואכמ"ל דהמענין יבין דיש למצוא אופן שכתב
בטעות כזה שהיה היתר למחוק, הפן הג' שהשם הא' נכתב ע"י חק תוכות דמבואר בתשו'
שב יעקב (סימן נה) תשובת הגאון מהר"א ברודא זצ"ל דכיון דלאו פתב הוא אין בו
קדושה כלל ויעו' ג"כ בשו"ת משאת בנימין (סימן צט), הפן הד' אוילי כשראה שכתב
אלקים במקום ה' קלף את שם אלקים (אף מפני שלא אימן ידיו פראוי נשאר קצת רושם
מצואר הלמ"ד והמ"ם) וכתב במקומו שם ה' דכעין זה מבואר בשו"ת שיבת ציון (סו"ס
מד) (בס"ת שטעה הסופר בפרשת לך בפסוק אד' ה' מה תתן לי שכתב שם השני אלקים
פקריאתו והתם חלה הקדושה יותר מנ"ד פיון ששם ה' הנה בקריאתו הוא אלקים) שכתב
שאם הסופר הוא אמן ויכול לקלוף השם שלם טוב יותר מלקדור השם (כמ"ש המג"א
(סי' לב ס"ק כו) בשם המהרי"ל) ואפילו לדעת התוס' שאסור לכתוב דבר במקומו הכא
שטעה וכתב אלקים במקום שם הוי' מותר לכתוב במקומו הוי' כשנקלף שם אלקים
דטעם התוס' דמקומו הוא קדוש מעבר לעבר היינו לכתוב בו דבר שאין בו קדושה כ"כ
משא"כ שם ה' במקום שהיה פתוב אלקים דאין בזה ריידה מקדושה יעו"ש ועכ"פ פיון
דמשפחת לה בכמה גונוי שלא עבר על מחיקת השם אין להוציא מחזקת כשרותו ולגרוע
חלילה על ידי זה קדושת הספר תורה כמש"ל: (ז) הן אמת דלדינא יש מקום עיון בכל

מראה האופן שפיתגורס דהיכא ששכח לקדש את האזכרות פאופן א' אינו מחליט בזה היתר המחיקה לא מבעיא לתירוץ הא' בתוס' מנחות (מב א') ד"ה וא"ל גם גבי אזכרות סתמא לשמה קאי והא דאמרין גיטין (נד ב') אזכרות שבו לא פתבתי לשמן (דמשמע אלא סתמא פתבון) לאדק ובעי למימר שלא לשמן פיעין דאמרין שם (כד א') יעו"ש א"כ לפ"ז ודאי דאסור במחיקה אף בלא קדשו אלא אף לפי תירוץ השני שם דסתמא לאו לשמה קאי [יעו"ש שכתבו בסוה"ד דאזכרות לבד בעינו פולי האי יעו"ג כ"כ בתוס' ע"ז (כו א') ד"ה וכי שתפסו פן לעיקר, ובזה יש ליישב קושית התוס' גיטין זה ע"ב) ד"ה עיבוד שהקשו דלמא פתיבה לשמה ודאי לא בעי דמסתמא לשמן קאי יעו"ש די"ל דקושית הש"ס הוא דאיה לוקחין ספרים מן העפוי"ם דנהי דסתמן לשמה קאי הא עכ"פ בכתיבת האזכרות בעינו מפונש לשמה פדמוכח מהאי דאזכרות לא פתבתי לשמן וע"ז הוא דקמתמה הש"ס פתיבה לשמה לא בעי בתמיה ונהיגו משום האזכרות] וכן דעת רוב הפוסקים ה"ה הסמ"ג וסוה"ת והרא"ש והמרדכי יעו"ג פרא"ש הלכות קטנות שם (סי' ת) ובמרדכי שם (סימן תתקמט) ובב"י יו"ד (סימן רעד ורעו) דבעינו שיכתוב להדיא לשם קדושת השם מ"מ (מלבד דיש מקום עיון גדול בלא נתקדש אף דפסול הוא אי שרי למוחקו ואכמ"ל) הא פתב הסמ"ג מצות עשה כ"ה (דפוס קאפוסט ח"ב דף ט ע"א) דצריף שיאמר בפירושו בתחילת הפתיבה שיכתוב הפל לשם תורת ישראל ואזכרות שלו לשם קדושה וכתב ע"ז הט"ז יו"ד (סימן רעד ס"ק א) שזכרון לעשות פן שפא ישפח אח"כ לקדש השם במקומו יעו"ש דמבואר דמהני דיעבד האמירה בתחלת הפתיבה אף שלא קדש השם במקומו אפי' במחשבה וכן מצאתי תנא דמסייע לאבי זקני הט"ז את אחד המינוחד מגדולי הראשונים בספר האשכול הלכות ס"ת (סימן יג) שכתב להדיא אבל באזכרות צריף למימר דכותב לשמן ובכה"ג אי לא אמר פסול אבל אם בתחלת הפתיבה אמר הרניני כותב לשם קדושת ס"ת ולקדושת פל שמות הקדושים שבו ושכח אח"כ לקדש שמות לא מיפסל עכ"ל הנהב, הן אמת דלדינא צ"ע אם להכשיר בכג"ז את השמות שלא קידשם פלל במקומם אף במחשבה דמדברי הרמ"א או"ת סימן לב סי"ט) נראה קצת דלא הכשיר בכג"ז דיעבד אלא פשמחשב עכ"פ שפותר אזכרות לשמן ויעו"ג בא"ר שם (ס"ק לו) דהעלה דברי הט"ז בצ"ע והביא מדברי התשו' מ"ב (סימן צט) ויעו"ג באשל אברהם שם (ס"ק לב) ואכמ"ל דעכ"פ מחיקה בנדאי יש לאסור בכג"ז דיש מקום גדול לומר דהשם נתקדש, אכן לפע"ד יש עוד למצוא מקום בזה שיהיה באופן דלא עבר על איסור מחיקה דיש מקום גדול לחלק דדוקא פשידוע עכ"פ שכותב השם ואז אע"פ שלא קדשו אפילו במחשבה עכ"ז י"ל דממילא נתקדש באמירתו לגבוה בתחלת הפתיבה ובפרט לענון איסור מחיקה משא"כ פשפותר השם בלא פונה פלל י"ל דאין בו שום קדושה לכ"ע אף לענון מחיקה וא"כ אפשר דשכח וכתב שם אלקים בלא פונה פלל והיה מחיקתו בהיתר וכעין זה כתב מרן המחנה אפרים הלכות ס"ת (בחדושי שו"ע על הטיו"ד דף שכה) לענון דין זה שכתב את השם שלא בקדושה אי שרי למוחקו שהביא דברי הגמיי' ודברי הר"מ וגם דברי הפר"ח וסיים דנראה לדעתו דכל שכתב השם שלא בכונת ה' שלא היה מכוון לכתוב את השם בהא מותר למוחקו וכמ"ש הסמ"ק והרשב"ץ אבל בכתב את השם בכונה וידוע שהוא כותב את השם אפילו תימא דלענון ס"ת לא מהני עד שיכוון להקדיש לענון מחיקה אסור דכיון שכתבו בכונה ה"ז מקודש יעו"ש

וכ"כ המַשְׁנֵת חֲכָמִים רִישׁ לָאו ג' (הו"ד ג"כ בפת"ש סי' רעו ס"ק ט) דאף דְדַעַת רַבּוּ
הַפּוֹסְקִים דְסִתְמָא פְסוּל בַּס"ת מ"מ אָסוּר לְמוֹחֲקוּ כו' אֲבָל שְׁלֵא מְדַעַת כו' גֵּרַע מִסִּתְמָא
דְסִתְמָא הֵינּוּ שְׂיֻדְעָ עכ"פ שְׁכּוֹתֵב אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם רַק שְׁלֵא הֵינּוּ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ לְשֵׁם קְדוּשָׁת
הַשֵּׁם וְשְׁלֵא מְדַעַת הֵינּוּ שְׂאִין יוֹדְעַ אַם כּוֹתֵב אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם כָּלֵל וְהוּי כְּמַתְעַסֵּק דְגֵרַע
מִסִּתְמָא וְהוּי כְּאֵלּוּ פָּתַב בְּפִירוּשׁ שְׁלֵא לְשַׁמָּה דָּאז אֵינּוּ קְדוּשׁ וּמִן תֵּר לְמַחֲוֵק לְצִוְרָךְ
יעו"ש: (ח) וְגַם בְּפִן הַב' שְׁנַפְל טַפַּת דְּיוֹ עַל שֵׁם אֱלֹקִים יֵשׁ מְקוֹם לְסַפֵּק אוּלַי נִיפְר
מִהֲרִשִּׁימוֹת שְׁנַשְׁאָרוּ שְׁלֵא נָפַל הַטַּפַּת דְּיוֹ עַל כָּל הַשֵּׁם וּבְזָה הָא פָּתַב הָרַב בְּנֵי יוֹנָה מוּבָא
בַּפֶּת"ש (סי' רעו ס"ק טו) דְשֵׁם קְדוּשׁ שְׁנַמְחֵק מְקַצְתּוּ מֵאֲלִיו אוּ ע"י אָדָם שׁוּגַג אוּ מִזִּיד
אִפ"ה אָסוּר לְמַחֲוֵק הַנְּשִׂאָר מִמֶּנּוּ יעו"ש וַיַּעַן ג"כ בְּשׁו"ת מֵאִיר נְתִיבִים (סי' יד) מֵיֵשׁ
בְּאִוְרָךְ בְּעֵנִין שֵׁם א' שְׁנַמְחֵק הֵה' לְגַמְרֵי אֲכֹן גַּם בַּכַּג"ז יֵשׁ לָנוּ עֲמוּד גְּדוּל לְסַמְוֵךְ בְּהִתֵּר
הַמְּחִיקָה ה"ה הַפְּהֵן הַגְּדוּל מֵאֲחִיו בְּשׁו"ת רַבִּינוּ חַיִּים פְּהֵן חַי"ד (סִימָן מַג) בְּעֵנִין שֵׁם
אֱלֹקִים שְׁנַמְחֵק רַק הֵה' מִחֲמַת הַדְּיוֹ וְשִׂאָר אוֹתִיּוֹת נִפְרִין הֵיטֵב וְכַתֵּב דְּאִתָּא בְּמִסְכָּת
סוּפְרִים וּבְפּוֹסְקִים דְהַמּוֹחֵק אוֹת אַחַת עוֹבֵר בְּלֵאוּ יַעֲזִין בַּש"ע סִימָן רַעו ס"ט) הֵינּוּ דוֹקָא
אַם הַשֵּׁם שְׁלֵם א אִם אוֹת א' נִמְחֵק שׁוּב אֵין קְדוּשָׁה בְּשְׁלֵשָׁה אוֹתִיּוֹת הַנְּשִׂאָרִים אַע"ג
שְׁהֵינָה בְּהֵם קְדוּשָׁה כְּשֵׁהִיו בְּיַחַד עַם הָאֱלֹף יעו"ש מ"ש בְּסוּגְיָא דְשְׁבוּעוֹת (לֵה ב') פָּתַב
אֱלֹף לְמַד כו' וַיֵּשׁ לְפַלְפֵּל בְּדַבְרֵיו (וְגַם בְּעֵנִין דָּאָם לֹא נִתְקַן רַק מֵה שְׁנַמְחֵק וְהַאוֹתִיּוֹת
שְׁנַיִפְרִים הֵיטֵב יִשְׂאָרוּ בְּהַנּוֹיָתוֹן אֵין זֶה תַּקְנָה פִּינּוּ דְבִשֵׁם צְרִיף שְׁהֵינָה כְּסִדְרָן כַּמ"ש
הַנוּב"י (סִימָן עו) וּבַמַּק"א בְּתַשׁוּבָה לְאוּמְעָן פְּתַבְתִּי בְּזָה בְּאִוְרָךְ עַל מ"ש הָאֲחִרוּנִים בְּזָה
מְדַבְרֵי הַש"ס יוֹמָא (לח ב') גַּבִּי בֶן קִמְצָר לֹא רָצָה לְלַמֵּד עַל מַעֲשֵׂה הַכֶּתֵב וְהוֹסְפִתִי נִוְפָךְ
בְּזָה ע"פ דְּבַרֵי הִירוּשְׁלַמִי דְמֵאֵי פֶּרֶק ז' וְדַבְרֵי הַש"ס דִּינּוּ יוֹמָא (נז א') וְגַם מֵה דֵיֵשׁ
לְחַלֵּק בֵּין שֵׁם הוּי לְשֵׁם אַחַר יַעֲזִין ג"כ שׁו"ת רַבִּינוּ חַיִּים פְּהֵן חַי"ד (סִימָן מַח) שֵׁם
לְעֵנִין נִקְבַּ שְׁנַמְצָא בל' שְׁבָאֲלֵקִים בַּס"ת בַּמ"ש אֲבָל בַּנ"ד בַּס"ת דְּלֵא צְרִיף לְכַתּוּב כְּסִדְרָן
כו' וַאֲכַמ"ל) עכ"פ דַּעַתוֹ הַגְּדוּלָּה הִיא דְּאִתָּא אַם לֹא נִמְחֵק כָּל הַשֵּׁם (אַם הַנְּשִׂאָר לֹא הוּי
שֵׁם בַּפ"ע יעו"ש בַּש"ע ס"י) מִן תֵּר לְמַתּוּק גַּם מֵה שְׁנַשְׁאָר תַּמִּים, וּמֵה שְׁתַּמָּה שֵׁם נִכְדוּ
הַמְּגִי"ה דְמַחְמַת תּוֹמֵר דְּלֵא תַעֲשׂוּן יֵשׁ לְדוּן דְּכִינּוּן שְׁעֵלוּ שׁוּב לֹא יִרְדוּ מִקְדוּשָׁתוֹן כְּמוֹ
דְּמַחְלִקִינוּ בְּקַדְשִׁים בֵּין קַדְשׁ מוּמָן לְהַקְדָּשׁוֹן וּבֵין קַדְשׁוֹן לְמוּמָן וּבְעֵלְמָא נְמִי אֲמַרִּין
וְכִי קְדוּשָׁה שְׁבָהוֹן לְהִכּוֹן הִלְכָה יעו"ש וּלְפַע"ד יֵשׁ לְחַלֵּק דְּלֵא דְמִי לְקַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ שְׁנַפְל
בְּהֵם מוּם שְׁעֵדִין יֵשׁ קְדוּשָׁה עֲלֵיהֶם וּמַצּוֹת עֲשֵׂה לְפָדוּתוֹן שְׂיִצְאוּ לְחוּלִין וְכַמ"ש הַרְמַב"ם
(פ"א מֵהַלְכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ ה"י) וּמַצּוֹת עֲשֵׂה הוּא לְפָדוּת קְדָשִׁים שְׁנוּלֵד בְּהֵם מוּם וַיִּצְאוּ
לְחוּלִין כו' יעו"ש וּבַש"ס בְּכוֹרוֹת (טו א') וְעוֹד דְּכִינּוּן דְּהַבְהֵמָה הִיא שְׁל הַקְדָּשׁ א"כ אַף
דַּע"י נְפִילַת הַמוּם אֵינָה רְאוּיָה עוֹד לְמִזְבֵּחַ אֲבָל הַמּוּם הַקְדָּשׁ הוּא לְבָדֵק הַבֵּית וְאֵין
הַקְדָּשׁ יוֹצֵא לְחוּלִין בְּלֵא פְדִיָה מִשָּׂא"כ בְּשֵׁם שְׁנַפְסֵל עַל יְדֵי מַחֲיָקָה וְכַדוּמָה (הִיכָא דְלֵא
נְשִׂאָר אוֹתִיּוֹת דְּהוּי שֵׁם לְעַצְמוֹ) שְׁפִיר י"ל כַּמ"ש הַרְח"כ דְּאֵין אִיסוּר לְמַחֲוֵק הַנְּשִׂאָר
פִּינּוּ דְכָבֵר אֲזִיל קְדוּשָׁת הַשֵּׁם הוּי כְּאֵלוּ לֹא הֵינּוּ קְדוּשׁ מְעַיְקָרָא וַיֵּשׁ לְפַלְפֵּל עַפ"ז בְּדִין
מוּחֵק אַחַר מוּחֵק בְּסוּגְיָא דְמַטִּיל מוּם בְּבַעַל מוּם יעו" בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים (סוּף פ' שְׁבוּעוֹת
הַעֲדוֹת אוֹת ב) וּבְכַתְבֵי מֵהֵרָא"י (סי' עב) וּבְשׁו"ת מ"ב (סי' נז) וַאֲכַמ"ל, וְכֹן בְּפִן הַג'
שְׁדַלְג אֵינָה אוֹת יֵשׁ בְּזָה אַרְיִכוֹת דְּבַרֵים בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים כַּמִּש"ל אוֹת ו (וַאֲגַב יֵשׁ לְהַעִיר
בְּדַבְרֵי הַט"ז שֵׁם (ס"ק ז) שְׁכַתֵּב דְּאוֹתִיּוֹת הַנְּטַפְלִין לְאַחֲרֵיו אַף שְׁנַכְתְּבוּ בְּטַעוֹת אֵינּוּ

נמחק מטעם דכבר קדשו השם יעו"ש ויש לדון בזה מדברי הש"ס זכאים (ט ע"א) מי איכא מידי דפסח גופי' לא בעי לחם ומותרו בעי לחם כו' ולא אמרינו בזה כיון שפבר נקרב מזה פסח יש להמותר קדושה טפי אלא דאמרינו ק"ו יעו"ש בפסגיא אם כן גם בנ"ד אין סברא שמותר השם יהיה חמור מן השם עצמו שפיר יש לדון ק"ו בזה מי איכא מידי דהשם גופיה לא נתקדש פשנכתב בטעות ומותר השם קדוש אפילו פשנכתב בטעות ויש לחלק בזה ואכמ"ל) ועכ"פ המעיין בדברי הט"ז שם יראה דגם לדבריו יש אופן לומר שדילגו בו ונכתב בטעות בזה שהיה היתר למחקו, וכן בפן הד' שפנכתב ע"י חק תוכות יש מקום עיון להרואה בדברי השב יעקב שם (סימן נה) במה שהביא תשו' מנחם עזרי' (סי' צג) וגם הפר"ח בליקוטיו אוסר המחיקה בשם שע"י חק תוכות יענין גם כן בב"ש (סימן קכה ס"ק ג) ופר"ח שם וט"ז יו"ד (סימן רעא ס"ק ח) אכן הרב תורת גיטין בחידושו לגיטין (דף כ) ד"ה הא החליט דלית ביה משום קדושה פשנכתב ע"י חק תוכות יעו"ש גם בענין קליפת השם יש להאריך ואכמ"ל דאף אי נימא שאינו מוחלט להיתר כל מראה אופן שכתבתי עכ"פ לא איגרע חזקת הסופר אם הוא טעה וסבר שמותר למחוק בזה וכמ"ל (ס"ק ו) מדברי הש"ע חושן משפט (סימן לד סי"ב) והא מבואר שם דגם היכא די"ל שהיה טועה וסבור שאין איסור בדרך שהוא אין מוציאין אותו מחזקת פשרותו יעו"ש (בסמ"ע (ס"ק ל) ויש להאריך בזה יעו"ש ג"כ מ"ש בספרי ברפת משה בקוה"ת (סי' כה אות ג) ויען בספרי מנחת משה חיו"ד (סימן כא) מה שכתבתי באורך לענין טועה בדין ויען במג"א (סימן שיח ס"ק ג) ואכמ"ל) וכן גם בנ"ד כיון שיש כמה אופנים שלא היה אסור למחוק ועכ"פ הוא סבור שאין איסור במחיקתו שוב אין להוציא מספק מחזקת פשרותו כמ"ל: (א) הן אמת דהיה מקום.

להסתפק כיון דהסופר אינו לפנינו א"כ כיון שאין אנו דנין על איש פרט לא שייך בזה חזקת פשרות ע"פ דברי התוס' בבא מציעא (קטז ע"א) ד"ה והא והרא"ש פירק כל הנשבעין (סי' ד) והש"כ חושן משפט (סי' קלג ס"ק ג) דמבואר מדבריהם דבדבר שאינו לפנינו ואינו דבר פרטי לא שייך בזה חזקה דכמה איכא בשוקא שיעצאו מחזקתם יעו"ש ג"כ בבית שמואל (סי' יז ס"ק פד) (ויען מ"ש בספרי מנחת משה חיו"ו סימן ד אות ב) אכן ז"א דמה בכך שלא נודע לנו שם הסופר ועתה אינו עומד לפנינו הא עכ"פ ידוע שם בסמאלענסק מי הוא פועלו של הסופר שכתב הס"ת ויוכל לבוא לפעמים גם לפנינו ובנדאי דמספק אין להוציא מחזקת פשרות לומר עליו שעבר על איסור מחיקה וקידוש אפירות וכדומה וכמ"ל (ואף אם הוא בעצמו יבוא ויאמר שכתב באיסור אינו נאמן לעשות עצמו רשע יעו"ש גם כן במרדכי הלכות קטנות (סימן תתקמ"ט) מ"ש בשם הר"ש די"ל דנקט שמות משום דלא משני איניש רשיעא ובאפירות יכול לומר שכחתי לכותבם לשמה לומר בפירוש יעו"ש ובפרט היכא דנוגע ג"כ להוציא ממון דבלא"ה אינו נאמן אף לענין עיבוד עורות דמפסיד שפרו וכמ"ש השבובת יעקב ח"ב (סי' עא) לענין אם נמפר מלוקח ראשון לשני יעו"ש שפירש בזה סוגיא דגיטין (נד ע"ב) ס"ת ביד מי ואכמ"ל) ועוד דהכא מלבד חזקת הסופר הא גם הספר תורה שהיא לפנינו וכבר קראו בה הוחזק לפנינו בחזקת פשרות וקדושה (וכמ"ל א' דחזקה זו אלימא טובא) ויענין ג"כ בט"ז יו"ד (סימן ת"י ס"ק י) דיצא בהיתר הוי פחזקה ובתב"ש שם (ס"ק כט) מה שהאריך בזה א"כ פשוט דמספיקא אין להוציא הס"ת מחזקת פשרות והדברים ברורים

דאָמרינו דונדאי עשה הכל פהוגן וכתב הס"ת בקדושתה: (י) אָמנם פּוּ בַעֲנֵנו חֲזַקת הַסֵּפֶר תּוֹרָה יֵשׁ לְהַעִיר עוֹד דְּמַלְבֵּד דְּבָרֵי הַפּמ"ג בַּשּׁפ"ד (סימן פד ס"ק לב) דְּסִיּוּם בַּצ"ע דְּגַבֵּי ס"ת לִיפֹא חֲזַקָה לְהִתְרַא וְאַף שֶׁהִי מִן חֲזַק תַּחֲלָה בְּכַשְׁרוֹת הָרִי רֵאִינוּ עֵתָה (שְׁנַמְצָא הַטְּעוֹת) שְׁחֲזָקָה בְּטְעוֹת הֵיחָה יַעו"ש הֵנָּה גַם מִדְּבָרֵי א"ז הַט"ז יו"ד (סי' קכז ס"ק ד) נִרְאֶה דַס"ת אֵין לָהּ חֲזַקָה תַּחֲלָה לְהַתִּיר בְּבִירוֹר יַעו"ש אֲבָל כָּבֵר פְּתַבְתִּי לְעִיל (אוֹת ב) עַל דְּבָרֵי הַפּרמ"ג דַּלְפַע"ד לֹא נִרְאֶה פֶּן וְכַדְמֹנְכָרַח מְסוּנְגֵיָא דְּגִיטִין (נד) דְּחֲזַקָה דְּכַשְׁרוֹת הַס"ת אֲלִימָא טוֹבָא (וְגַם בְּדְבָרֵי א"ז הַט"ז (דְּסִי' קכז) נִרְאֶה דְּאֵין פְּנֻתוֹ דְּגַבֵּי ס"ת לִיפֹא חֲזַקָה כָּלֵל אֲלֵא דְּמַחֲלַק מֵהֵאֵי דְּקִידוּשִׁין דְּגַבֵּי ס"ת לִיפֹא חֲזַקָה בְּרוּרָה כ"כ כְּבַקִּידוּשִׁין יַעו"ש וְעַכ"פ אֵף לְדְבָרֵי הַט"ז י"ל דְּגַם גַּבֵּי ס"ת מִקְרֵי חֲזַקָה לְעַנְנוּ זֶה דְּלֹא מְגַרְעִינוּ אוֹתָהּ מִסְּפֵק אַחַר שְׁיַצָּא בְּהִתְרַא אֲלֵא דַלְפַמ"ש חֲזַקָה דַס"ת אֲלִימָא טוֹבָא מְשַׁאֵר חֲזַקוֹת) דְּאַף דְּבַשְׁאֵר חֲזַקוֹת נֶאֱמָן ע"א לְעוֹקְרָה הֵיכָא דְּלְדְבָרֵיו מְעִיקְרָא חֲזַקָה בְּטְעוֹת הֵיחָה (כְּמַבְנֵאָר בַּתְּשׁוּבַת מִיִּמּוֹנֵי לְהַלְכוֹת אִישׁוֹת סִימָן ג) אֲבָל בְּזֶה אֵינוּ נֶאֱמָן לְפָסוּל הַס"ת וְהַטְעַם כַּמ"ש בְּסִפְרֵי בְּרַפְת מִשֶּׁה קוֹנְטְרַס הַתְּשׁוּבוֹת (סִימָן יב אוֹת ג) דְּהֵי חֲזַקָה מִפְת סְבָרָא דְּאֵינוּ מוֹצִיא מַת"י דְּבָר שְׁאֵינוּ מְתוּקָן וְהֵי פוֹדָאֵי יַעו"ש, וְלַפ"ז י"ל דְּמָה דְּאָמְרִינוּ בְּגִיטִין שָׁם (נד ע"ב) אֵי אוֹמֵר גְּוִילִין לֹא עֲבַדְתִּי לְשִׁמּוֹן דְּנֶאֱמָן מִתּוֹךְ שְׁבָא לְהַפְסִיד שְׁכָרוֹ וְהֵינּוּ פִינּוֹן דְּמַפְסִיד שְׁכָרוֹ נִתְבַטַּל לְגַבֵּיָה סְבָרָא זֶה דְּלֹא הוֹצִיא מַת"י דְּבָר שְׁאֵינוּ מְתוּקָן דְּכֵן קִבְלוּ חו"ל דְּחֲזַקָה זֶה מִפְת סְבָרָא דְּפוֹדָאֵי לֹא מַפְסִיד שְׁכָרוֹ חֲנָם וְקוּשְׁטָא קְאָמֵר עַדִּיפָא טְפִי (יעו"ש ב"ש"כ חוֹשֶׁן מִשְׁפָּט (סִימָן פד בְּכִלְיֵי מִיגוֹ אוֹת י) בַּמ"ש דְּאֵין חֲזַקוֹת דּוֹמוֹת זֶה לְזֶה וְעַפ"ז הֵיחָה מְקוֹם קֶצֶת לִישָׁב גַם דְּבָרֵי הַט"ז (דְּסִימָן קכז ס"ק ד) וְאִכַּמ"ל מִשָּׂא"כ הֵיכָא דְּלִיפֹא הַפְסִד שְׁכָרוֹ אֵז שְׁפִיר אָמְרִינוּ דְּחֲזַקָת פְּשָׁרוֹת הַס"ת הֵי פוֹדָאֵי דְּעֵשֶׂה הַכֵּל פְּהוּגָן וְכַמ"ל וְאַף דְּאִתְרַע לְפִנֵּינוּ חֲזַקָת קְדוּשַׁת הַס"ת דְּהֵא נִמְצָאוּ פְּמָה טְעוֹתִים הַנִּרְאִים לָנוּ וְכַבֵּר כְּתַב הַרִיב"ש בַּתְּשׁוּבָה (סו"ס רפֵה) דְּנִרְאֶה לוֹ לְהַתִּיר הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה לְמַפְּוֹר הַס"ת שְׁנַמְצָא בּוֹ אֵיזָה טְעוֹת כּו' דְּכִינּוֹן שְׁפָסוּל אֵין בּוֹ קְדוּשַׁת ס"ת יַעו"ש וְבַב"י או"ת (סי' קנג) וְבַש"ע שָׁם (ס"ג) וְבַרמ"א יו"ד (סִימָן רפב סת"י) וְט"ז שָׁם (ס"ק יב) מ"מ (אַף דְּאֵין בּוֹ קְדוּשַׁת ס"ת לְעַנְנוּ מְכִירָה) הֵא עַכ"פ טְעוֹתִים אֵלוּ הַנִּרְאִים לָנוּ יֵשׁ לָהֶם תִּיקוּן (יעו"ש ב"ט"ז (סי' קכז ס"ק ו) וְנַה"כ שָׁם וְדוּק) וְא"כ לֹא מִיְגַרְע עַל יָדָם עֵיקַר חֲזַקָת קְדוּשַׁת הַס"ת לֹא מֵר עֵי"ז שֶׁהַס"ת נִכְתַּב חֲלִילָה בְּאִנְפּוֹן שְׁאֵין לוֹ תִּקְנָה (וְכַפְרַט קְדוּשַׁת הַשְּׁמוֹת דְּאַף קוֹדֵם שְׁתַּקְנוּ הַטְּעוֹת וְפָסוּל לְקִרוֹת בּוֹ אֲבָל הַשְּׁמוֹת בְּקְדוּשַׁתָּן הֵם לְעַנְנוּ אִיסוּר מַחִיקָה וְכַדוּמָה) סוּף דְּבָר הַכֵּל נִשְׁמַע דְּהַדְּבָרִים בְּרוּרִים דְּלֹא נִגְרַע עֵיקַר חֲזַקָת קְדוּשַׁתוֹ וְדִינוֹ רַק כַּס"ת שְׁנַמְצָא בְּה' ג' טְעוֹת דְּצָרִיף הַגַּה"ה אַחֲרַת לְתַמְנֵן הַטְּעוֹת הַנִּרְאִים עַל יְדֵי מַגִּי"ה מְוַמָּחָה אֲבָל אַח"כ בְּחֲזַקָת קְדוּשַׁתוֹ קָאֵי וְאָמְרִינוּ דְּעֵיקַר פְּתִיבַת הַס"ת וְהַזְּכָרוֹת נִכְתְּבוּ לְשֵׁם קְדוּשַׁתָּן מִחֲמַת כָּל הַנְּהָ טְעָמֵי שְׁפַתְבְּתִי וְכַשֵּׁר לְקִרוֹת בּוֹ בְּצַבוּר כָּכֵל ס"ת הַקְּדוּשִׁים וְהֵאֵל הַטּוֹב יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ הַטְּהוֹרָה וְהַקְּדוּשָׁה: (יא) וְע"ד הַבּוֹעוֹת בְּרִיאוֹת שֶׁל עוֹפוֹת הַשְּׁכִיחִים בַּמַּח"ק וְדוֹרֵשׁ חו"ד אֵיף לְהוֹרוֹת בְּזֶה לְמַעֲשֵׂה כְּבֵר פְּתַבְתִּי בְּזֶה ת"ל בְּאִנְרֵף בְּסִפְרֵי מְנַחַת מִשֶּׁה חו"ד מְסִימָן עַד סִימָן ח וְאֵין לְכַפּוֹל הַדְּבָרִים שְׁנַדְפְּסוּ בְּסִפְרֵי וְכַפְרַט שְׁכַבֵּר הַבִּיאוֹ דְּבָרֵי אֵלוּ לְהַלְכָה כְּמָה גְּדוּלֵי אַחְרוּנֵיִם בְּסִפְרֵיהֶם שְׁנַדְפְּסוּ מַחֲדָשׁ, וְע"ד שְׁדָרֵשׁ מְנַהֲגֵי בְּהוֹרָאָה בְּעַנְנוּ הַתְּרַנְגוּלִים וְכַר אַחוֹת שְׁיֵשׁ עַל רֵאשִׁים חֲטוּטְרוֹת וְכַהֲסֵרַת הַעוֹר נִמְצָאוּ נְקֻבִים דְּקִים אוֹ נְקֻבִים עֲגוּלִים גְּדוּלִים כְּבֵר

כתבו בזה באורך כל גדולי האחרונים יענין ג"כ בבית מאיר (סימן ל) שהאריף בזה בדברים נעימים ומסקנתו להקל וכעדותו של הפר"ת בעצמו (אף שהוא מחמיר) על מנהג ירושלים שהיו נוהגין בו היתר יעו"ש ואף כי מנעתי לאנכלם בתוך ביתי אבל לאחרים אני משיב להקל כי רבו המקילים וכלפע"ד לקולא והתורה חסה על ממונם של ישראל וכ"כ הגאון בעל נודע בפשעים במה"ת חיו"ד (סימן י) כי מיום שישב על פסא הוראה ראה שמקילים בזה ולא עלה על לבו לשנות המנהג כי רבו המקילים בזה ה"ה הגאון בעל צ"צ ובתשו' חב"י בשם הגאון בעל בה"ז והגאון ר' נפתלי פ"ץ ז"ל ג"כ להקל בזה גם הגאון שבוי"י הקיל בזה והעיד פן בשם חמיו הגאון מהר"ש וגם בתשו' שתי הלחם למהר"מ טאג'ז התרעם על הפר"ח שיצא להחמיר נגד הגאון הקדוש מהר"א אמ'גו שהנה שר וגדול בישראל סוע"ה והספיקו עמו להתיר כל גדולי ירושלים שהיו בזמנו וכי גם אביו הגאון נהג להתיר בזה וכן העיד בשם המהרי"ט א"כ מי זה אשר יערב לבו לגשת להפסיד ממון של ישראל ולשנות מקום שנהגו להתיר יעו"ש וכ"כ ידיד החכמים הגאון מהרי"ש מלבוז בספרו שו"מ מה"ק (סימן צח) יעו"ש שהאריף לחזק דעת הנוב"י מה"ק (סי' ה) ושאר הגדולים שהקילו בדין זה והביא שכתבו לו ממאגענצא שפמעט כל האנוות שאוכלים שם יש להם נקב בעצם גלגולתם ועפ"ז כתב דגם במדינתנו יש להשיב הלכה ברורה דהאנוות הם פשרים פאשר פן הוא דעת הגאון שבות יעקב ח"ב (סי' סה) אשר פבר נודע מעשה תקפו וגבורתו בהוראה יעו"ש.

וע"ד פכד נפוחה ונשמצאו בו צמחים לבנים שדורש חו"ד בהוראה זו הנה הגאון מהרש"ק מבראדי הפריז על המדה בטוטו"ד מה"ת (סי' קכ) שפכת דמורה בזה תמיד להטריף ואינו רואה שום צד להכשיר כי מאין יאמר דזה הני בתולדה כו' אולי הני אח"כ ע"י חולי והני גיטל הפכד דטרפה וכו' יעו"ש אבל דבריו תמוהים ולא נהגו פותי' כל המורים המובהקים דהעיקר הוא פדעת הגאון שאילת יעב"ץ ח"ב (סימן נח) שתמה על המורה שאסר בפכד גדולה וגסה כפלים מפני שפדק מבפנים ומצאה נפוחה (גשוואלין) דהיכן מצא זה שפניחה פוסלת בפכד וכי להוסיף על הטראפות יש ואין זה בכלל בשר רע ונרקב או נתמסס דדינו בכל מקום פנקוב משא"כ נפיקה והבשר קיים אלא שתפח בכמות יעו"ש (וגם בסי' נט שם שהקיל בצמחים לבנים וקשים דבאים רק מרוב שמנונית שפדקה המותר ונתקשה אבל בשר הפכד רובו קיים וטוב ובריא יעו"ש) שהאריף בדברים נכונים והגאון מהרש"ק לא ראה גוף דברי השאילת יעב"ץ רק במה שהובא בב"א וע"כ גמגם בו ואלו הנה מעיין בשאילת יעב"ץ הנה רואה כי דבריו ברורים ובאמת גם על השאילת יעב"ץ יש לתמוה במה שלא הביא סייעתא לדבריו (דאין נפיקה פוסל בפכד וכדומה) מדברי רבן של ישראל הבה"ג פא"ט (הו"ד בר"ן שם וברבינו ירוחם ספר אדם נתיב טו חלק ה' אות ח' ובב"י וב"ח) שפכת והיכא דעבאי לה פכדא חזינן לראיה דידה כו' ויענין בראש אפרים (סימן לח ס"ק כב כג) מה שהאריף בבניאר דברי הבה"ג על מה קאי לראיה דידה יעו"ש דעכ"פ מבואר דמצד הנפיקה בעצמו אין שום טראפות (זולת אם נתמסס הבשר אז בלא"ה טרפה בלא הנפיקה) והדברים פשוטים: כ"ד ידידו הדו"ש ושלום כל נושאי דגל התורה הצעיר משה נחום במו"ה בגימין ירושלים מסי החופ"ק וקצת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן לו תשובה קצרה להרב החו"ב וו"ח זית רענן מוהר"ר נתמן שמואל יעקב מיאדאסער נ"י אבד"ק בראק פלך לאמזא: בדין בכור ובדין אשה שאינה יכולה לטהרה לבעלה ובדין קס"ת אי בעי דוקא מנין שלם.

ע"ד שאלתו באשה אחת שהפילה לאחר תשעה שבועות ולא היה שם רק אמה שאומרת שהיה שפיר מלא דם וכעת ילדה בן זכר ובאו לשאול את פיו אם חייבים בפדיון הבן ואם צריך לברך ומפלפל בזה ונפה כתב כח"ר וכבר הארכתי ת"ל בענין זה בכמה קונטרסים וקשה עתיקא מחדקא והעיקר להלכה ולמעשה דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד ושני הדעות יש להם על מה שייסמכו ומקור מקומם טהור מדברי הש"ס והפוסקים אבל למעשה נכון יותר לפדות בלא ברכה וכמ"ש החכם צבי (סימן קד) וכ"ד הגאון מהרי"מ פאדווא מבריסק בתשובותיו (סימן א) יעו"ש מה שפלפל עם הגאון מלבי"ם והדברים עתיקים, וע"ד שאלתו השניה באשה זקנה שאינה יכולה לטהר לבעלה ורופא מןמחה אמר שיש לה מכה בא"מ והיא מרגשת כאב על האם שלה, הנה לא יספיקו הגליונות מה שפתבתי ת"ל בענינים אלו אשר יכיל כמעט ספר שלם (ואני עמוס הטרדות פעת ומצב בריאותי לא תסכים ג"כ להאריך) וגם בספרי ברכת משה בקוה"ת (סימן טו מאות ד עד אות ו) ימצא כמה פרטים השייכים לזה ועכ"פ הדברים פשוטים דיכול כת"ר לטהרה לבעלה ותחלה הפתמים במפתח יעו"ג"כ בשו"ת רבינו חיים פהן הגדול מאחיו חיו"ד (סימן כט ל לא) שהאריך להוכיח בדברים ברורים דכאב הני כמכה ומה שלא אמרו נאמנת אשה לומר כאב יש לי בא"מ דאחתי לאשמענין דתולת במכה שידעת שיש לה אפילו באין לה כאב כלל יעו"ש ומכש"כ בנ"ד דלדעת הרופא יש לה מכה וכבר האריכו הפוסקים בענין נאמנות הרופאים וגם אנכי פתבתי בזה שם א' להעיר מדברי המתניתי גיטין (עב א') אומדין אותו וכו' ואכמ"ל ובפרט דליתר שאת תשאל עוד לרופא אחד ואם יכנון לדברי הרופא הראשון הני פנדאי יש לה מכה דכבר פתבתי בספרי שם קוה"ת (סימן כב) (לענין עשיית אפערציען בדין פ"ד) דהיכא דשני רופאים אמרו זה שלא בפני זה דבר אחד י"ל דכ"ע מודים דנאמנים והבאתי סעד לזה מדברי הש"ס גיטין (יט ע"ב) מקרי להו לשני כותים זה שלא בפני זה ומגבינן בי' ממשעבדי יעו"ש וכן מצאתי אח"ז להגאון הקדוש מלויבאווייעש בצ"צ יו"ד (סו"ס קמח) שכתב סברא זו בג' רופאים ע"פ דברי הש"ס גיטין אלו לענין היתר טהרת אשה לבעלה ויצאו דברינו בטרה ותשועה ברוב יועץ לפמ"ש כת"ר שיש לה חולי פארפאל לדעתי יצוה לה להניח שם בעגיל עגול מגומע שהוא מחזיק האם מלינד מטה והרופא יאמר לה האיה להניח ואז אחשוב שלא תמצא שום פתם ותהי' נקי' וטהורה ככל בנות ישראל וכן יעצתי לאשה אחת שלא מצאתי לה היתר ע"פ דין לעשות כן ונטהרה ע"י פלי החזקת האם.

וע"ד שאלתו בקריאת התורה אם סגי ברוב מנין שלא שמעו הקריאה או דצריך דוקא עשרה כבר השבתי בזה (להרב החר"ף הגביר ר' הירץ ראפופארט בהגאון הצ' ר' צבי הירש ראפופארט צ"ל מדינבנא רבתי מח"ס עזרת פהנים על תו"כ) דמנהגן של ישראל תורה היאדקורין פ"ש ושלישית אי איכא רוב מנין והנני מצוה לאחד מתלמידי להעתיק לו תשו' זו כמה שנוגע לענין זה (והוא לעיל בסימן א יעו"ש): פה דברי ידידו משה נחום במהר"ר בנימין ז"ל ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא וכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן לז תשובה קצרה לש' הרב המאה"ג שלשלת היוחסין מוהר"ר שלום צבי נאלדבונים נ"י אבד"ק יאגאווצא וקצת בק' בוחאו פלך לופלין מח"ס ברפת שלום. בדין שפיכת מים פשיש מעבר לרבים ובדין חופה בט"ו אדר ראשון ובדבר הפלים המצופים בהתווד לכן.

ע"ד שאלתו בדבר המנהג שלא לשפוך המים בשכונת מת פשיש מעבר לרבים כיון בזה לדעתי שכתבתי בקצרה בקונטרסי מנחת זכרון (סימן נד) בדבר שנהגו המורים להקל במים של שכונת מת היכא דרה"ר עובר בין הפתים וסודתו בהררי קודש וכדמות ראיה לזה מדברי הש"ס פסחים (קיא א') והעובר בין שני דקלים לא אמרן אלא דלא פסקינהו רשות הרבים אבל פסקינהו רשות הרבים לית לן בה ויענין ג"כ בתוספות ישנים פתובות (פת א') ד"ה ואם שפתבו מצאתי דאם רה"ר מפסיק מבית לבית שרי, אח"ז בהקפשי באוצר ספרי מצאתי בשו"ת חסד לאברהם להגאון מבוטשאטש ז"ל חיו"ד (סו"ס קו) שכתב ג"כ אבל כל מה שמפסיק דרך ומעבר לרבים לא בעי לשפוך דהוי כשכונה אחרת כמ"ש בתו"י פתובות (כח) דאם רה"ר מפסיק מבית לבית שרי וע"כ רה"ר לא דוקא שיהיה פעין רה"ר ממש דאם פן למימרא בעי כו' אלא ע"כ דהיינו דרך מעבר לבני אדם דוגמא דאמרינו במשנה (דב"ב ס) אבל פותח הוא לרשות הרבים פתח נגד פתח וכ"כ הרשב"א דרשות הרבים לאו דוקא אלא כל שיש שם מעבר לג' בתים וכמ"ש בש"ע חו"מ (סימן קנד) יעו"ש וכ"כ בשו"ת חיים בי"ד להגאון מהר"ח פאלאגי זצ"ל חיו"ד (סימן קיג) להקל בזה אם יש הפסק רשות הרבים ויעו"ש ששקיל ג"כ לענין חנות שאין בו מים וכן בהכניס דמצטרף למגן ג' בתים: וע"ד שאלתו בחופה ביום ט"ו אדר ראשון אם יתענה החתן יפה כתב כח"ר פי לפמ"ש הכנה"ג אה"ע (סימן סב) הג"ט אות טז דבי"ד אדר ראשון יעשו החופה בשחרית ויאכלו אחר כך פן יש להתיר בט"ו והדברים פשוטים כיון דלענין תענית י"ד וט"ו באדר ראשון שנים פמבואר בש"ע או"ח (סימן תרצז) ובפרט כיון דגם בכל ימות השנה נוהגין להתיר שלא להשלים התענית, וע"ד הפלים המצופים בהתווד לכן ידועים דברי החת"ס (סימן קיג) ודברי השד"ת בדב"ח (סימן צג) ויראה ג"כ מה שכתב השד"ת מערכת הגעלה (אות כא) באורך בשם פמה גדולי אחרונים מה שפתבו בענין זה ומנהגי להקל בהם על ידי הגעלה ג' פעמים או ליבון קל היינו למלאות גחלים מבפנים ומבחוץ היכא שהבליעה מבחוץ ושמעתי כי בנאורשא מקילין על ידי הגעלה לחודיה אולי נתודע להם כי הוא מין מתכות וכת"ר יוכל לחקור שם בזה אבל מנהגי כמ"ש"ל: הדורש שלומן בלונ"ח משה נחום במו"ה בנימין ז"ל ירושליםסקי אבג"ק קאמינקא וקצת האבד"ק אסטראלענקא ונהגיל.

סימן לח תשובה לכבוד תלמידי הרב החר"י ובקי זית רענן מו"ה שלמה בר' זינדל משה זלאצקי בעת מו"ץ באחרימאווא: בדיני אבלות שלא נהג יום אחד אחר שנתודע לו אי מצטרף לשאר ימים. בדבר שאלתו באחד שלא נהג אבלות על אחותו עד ליל ו' ונודע לו מפטירתה ביום ה' הנה אם היה הדבר ספק אצלו עד שפא לבית אביו (שהמודיע אמר לו בדרך שאלה אם אמת הוא שגיסו נתאלמן) פשוט הוא דיום ה' אינו מצטרף אכן אם אמרו לו דרך ידיעה והחלט א"כ אף שלא נהג הוא הדין מבואר (בסימן שצו ס"ב) דעולה לו ואין בזה שום ספק כלל, ומ"ש על דברי הרדב"ז (ח"א סימן תקכא) בראובן שפא לו שמועה שמת אביו ואחד מן הקרובים אמר לו שאין השמועה אמת ואחר שעברו שני

ימים אמר לו אמת היתה השמועה אם נתחייב למנות מיום שאמר לו קרובו אמת היתה השמועה או מיום השמועה, והשיב לא מפעם אלא מפעם בנ"ד דאנוס הנה ראובן ע"פ קרובו שהטעהו כו' דפשיטא דאותן הימים עולין לו למגן ז' אלא אפילו זולל במקצת הימים כו' עולים לו למגן וכ"כ הרא"ש כו' יעו"ש במ"ש עוד וליפא לדחוייה דהתם לעולם הנה יודע שמת אביו אבל בנ"ד אותם הימים שפנתים הוי פאלו לא ידע ולא שמע פנין שאמרו לו שאין השמועה אמת דכיון שאמרו לו אח"כ שאמת היתה השמועה הראשונה מאותה שעה הוא מונה יעו"ש דדבריו צע"ק וכבר רשום אצלי על גליון הרדב"ז שם דצ"ע מדוע לא הביא מדברי הר"י גיאנות בשם הגאון והרמב"ן (הו"ד בטיו"ד סי' שמ) ומבואר הפל בס' ת"ה וגם הרמב"ן פתב דראוי לומר כבר הורה זקן אלא דיש להשיב ועכ"ז סינים דהדבר צריך תלמוד ויש עוד מקום לומר בדברי הרמב"ן דנקא משום שנהג ג"י אבלות קודם שאמרו לו שהוא קיים משא"כ בנ"ז שלא התחיל כלל וצ"ע ויען' בר"ן (פתובות ריש פ"א) סוד"ה ומת במ"ש ואם פן לא הוי רצופין דמבואר פסברת הגאון ע"כ דברי שם על הגליון, ועתה בהתפזי ראיתי בבאה"ט (סימן שמ ס"ק כז) שעל דברי הרמב"ן הנ"ל רשם לענין ברדב"ז ח"א (סימן קצה) ובכנה"ג ובנדאי פנין לדברי רדב"ז אלו (שלא נמצא בח"א תשובה מעניני אבלות בסימן קצה) פידוע דסימני הרדב"ז נשתנו בדפוס האחרונים וס' כנה"ג אינו לפני אכן בגליון רש"א ראיתי עתה (סימן שצו) בשם הכנה"ג שהביא דברי הרדב"ז (בסימן קצה) בדין אם מונה מיום השמועה הראשון, (פאשר הוא לפנינו בס' תקכא) ושם בגליון רש"א עמד ג"כ בדברי הר"ן דכתובות ונהגיתי עכ"פ בנ"ז אם אמרו לו שמתה אחותו (לא בדרה שאלה) אף שלא נהג עולה ויפה פתב ר"מ דלאו דנקא זלזל אלא גם היכא שלא ידע הדין (ולא משום דלא חלקו כמ"ש) אלא דבתשו' הרא"ש שם (כלל כז דין ד) הביא מה שדקדק הראב"ד מדיוהפסק הרגל דאם עבר ולא קיים או אפילו שוגג שאין הרגל מפסיקו ומניה ילפינו לענין אם לא נהג אבלות כו' א"כ מבואר דשוגג עדיף וע"ז פתב הרא"ש דה"מ כשלא נהג כל שבועה כו' אבל אם זלזל כו' אם פן פשוט דכתב זאת לרבותא דאפילו בזלזל א"צ להשלימם ומכש"כ בשוגג דעדיף לענין זה ובכג"ז לא ידע הדין הוי פשוט יענין ט"ז מ"ד (סימן צט ס"ק ט) ובמג"א (סימן שית ס"ק ג) ובמ"ש בספרי מנחת משה חיו"ד (סימן כא) ומ"ש דאף דבעת שנודע לו הנה מסופק אם הוא בתוך ל' גם פן חל עליו חיוב אבלות משום דרוב אחרונים פסקו שם דמתאבלין משום דאוקמא אחזקת חי הנה אף דאין להחליט פן להלכה בדין ספק תוך ל' יענין בית מאיר (סי' שצז) שם ובזכור לאברהם אות שמועה ובזכור אברהם שם שהקילו בספק אבלות זה אכן לענין נ"ד יש לומר להיפוך דמקילין באבלות לומר שהנה חייב באבלות בכדי להצטרף גם יום זה וגם אפילו לדעת אלו דלא הנה חייב בעת שהי' ספק ג"כ יש מקום לומר דאח"כ פשנודע לו למפרע שהי' בתוך ל' יש למנות מאותה שעה ששמע פנין שנהג תיקף ביום השני והבן, ויש בזה לסתור ולבנות יענין גם פן בש"כ סימן שצז ס"ק א) ונה"כ שם ואכמ"ל דעכ"פ בנ"ד פשוט דנחשב גם יום השמועה אם הודיעו לו בהחלט לא בדרה שאלה וספק: כ"ד הדו"ש הכותב בנחיצה משה נחום ירושלימסקי החופ"ק פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

שער העשירי שער המשפט ובו ה' סימנים סימן לט תשובה קצרה בענין ד"מ. בדבר הד"ת שאחד תבע לחברו שלקח מאתו בחנות כמה פעמים בהקפה סחורות שונות והלה

טוען שהוסיף לו איזה דברים שלא לקח אבל לא טען ברי רק שכמדומה לו שלא לקח באותו פעם זה שנרשם על פנקס וזה טוען ברי שלקח אצלו כל מ"ש בפנים, הנה בענין זה נשאל הגאון מלבוב זצ"ל ודן לפניו הרב המו"צ דהוי פתמשיין ידענא וחסמשיין לא ידענא דהרי מודה על הרבה פעמים שלקח מאתו ורק באיזה פעמים טוען שא"י אם פן הוי משואיל"מ ואמר הוא דז"א דהרי הנה בזמנים מחולקים וא"כ כל אחת הלנאה בפ"ע ול"ש בזה מודה במקצת דאותו הפעם שאמר א"י ה"ל א"י אם נתחייבתי ופטור ומה נ"מ שהודה לו שהלנה בפ"א הא ע"ז לא נחלקו ועל אותו זמן אומר שא"י אם הקיף פלל וה"ל א"י אם נתחייבתי יעו"ש בשו"מ מה"ק ח"ב (סי' קצ) ודבריו תמוהין מאד במכת"ר כי רב הוא וישגג בדבר פשוט דהא אפילו במינים מחולקים פגון שתבעו חטים וישעוררים והודה לו באחד מהם הוי מודה במקצת ולא אמרינו דבשעורים אינם מחולקים ובחטים הוי פכופר הפל דכיון דתבעו הפל בתביעה אחת והוא הודה באחד מהם הוי מודה במקצת (יעו"ש"ס שבוועות (מ ע"ב) וברא"ש פ"ק השואל (סימן י) במה שהשיב הרמב"ן על הראב"ד בדין תביעת הלנאה ופקדון יענין במ"מ פ"ג מהלכות טוען ונטען הי"ד) ומכש"כ היכא דתבעו המגיע עבור מין אחד מה לנו שהיו בזמנים מתחלפים כיון דתבעו בפעם אחת והודה במקצת התביעה ולא אמר הילך פשוט דהוי מודה במקצת וכן מבואר להדיא בש"ע חנשן משפט (סימן פח סעיף לא) תבעו מנה הלוייתו בניסן ומנה בתשרי והודה לו באחד מהם חשיב שפיר ממין הטענה אע"פ שלא הלנהו פאחד יעו"ש ובש"ע (סי' עה ס"ה) אם פן ממילא פשאמר בהם אינו יודע הוי משואיל"מ והדברים פשוטים: הקטן משה נחום ירושלימסקי דחופ"ק נכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן מ תשובה קערה בד"מ בענין אשה ששאלה משפחה קדרה בדי לבשל בה בשור ובעודה מבשלת שכהה ותכהה כף חולכת ולא הנה במאכל ס' באופן שפאסרה הקדרה והמאכל ושואלת אם היא חייבת לשלם לשכנתה עבור הקדרה.

הנה פבר עמד על מדוכה זו הגאון הנפלא שער המלך (פ"ז מהלכות חובל ומזיק הלכה ג) והאריך שם בדברים נכונים בענין אם שומר ומזיק דמי לגזלן דאמר לו הרי שלך לפניה (ב"ק צו ע"ב) יעו"ג"כ בפסגיא שם (צח ע"ב) ובש"כ חו"מ (סימן שסג ס"ק ו) ובסוף דבריו פתב השעה"מ דאיכא לעיוני אי חשובה כפושע דאבעי לה למיזק אם הפך של בשור ועכ"ז חידש דאף אם חשובה כמזיד פטורה מלשלם דהא דאמרו מזידין חייבין בהיזק שאינו ניכר אמרו רבנן בטעמא שלא יהנה כאו"א הולך ומטמא טהרותיו של חבירו (גיטין נג א') א"כ י"ל דהיינו דוקא היכא דלא מטי היזקא למזיק אבל בנ"ד דגם בשור וכף שלא נאסר לא שייך למיגזר שלא יהנה כאו"א כו' ואחר החיפוש מצא פן ביש"ש פ"ק הגוזל קמא (סימן כה) שפתב ג"כ סברא זו על דברי התוס' ב"ב דגבי פלאים ליכא למיחוש שלא יהנה כאו"א כו' פינון שבעל הפרם נמי מפסיד יעו"ש, והדברים נפלאין שחשב שהיש"ש הוסיף זאת מדעתו על דברי התוס' ובאמת הוא לשון התוס' בעצמו שם (ק ע"ב) ד"ה חייב וכ"כ התוס' ב"ב (ב ע"ב) ד"ה וחיוב (והיש"ש בב"ק העתיק כל לשון התוס') וגם בעיקר הדבר עדיין יש מקום בראש להסתפק בנ"ד דבמזיד אינה פטורה דיש לומר דהתוס' לא פתבו פן רק היכא דההיזק לא משפחת לה רק באופן שהמזיק נמי יפסיד (יעו"ג"כ בבד"ה להרא"ה סוף שער הראשון (ה ע"ב) במ"ש מחיצת הפרם שפנרצה אוסרת בתבואה ביאוש משום דהתם האוסר שייך במלתא וחשיבי

תְּרוּנוֹיָהוּ כְּשׁוֹתְפִין וכו' יעו"ש דצע"ק בסוף דְּבָרָיו שְׁם ואכמ"ל) אָבֵל הֵיכָא דְהֵיזֵק יוֹכֵל לְהִיּוֹת בְּלֹא הֵיזֵק שְׁלוֹ אַף שְׁעֵשָׂה בְּאִנְפֵּן שְׁהוּא נְמִי מְפָסִיד גַּם כֵּן קִנְסוּהוּ מִשׁוּם לֹא פְּלוּג וְדוּק, וּבְזָה יֵשׁ מְקוֹם לְיִישָׁב מַה דְּקָשָׁה עַל הַתּוֹס' אֵלּוּ מִדְּבָרֵי הַש"ס חֻלְיִין (מא א) דְּמִשְׁנֵי הָא דְמִטְמָא וּמְנַסֵּף דְּבִמְזִיד חֵיב מִיֵּרִי דְאִית לֵיה שְׁוֹתְפוֹת בְּגִנּוּן' (יעו' בִּישׁוּעַת יַעֲקֹב יו"ד (סי' ד ס"ק ו) וּכְבָר עֲמַד בְּזָה בְּפִלְחֵי שְׁם ס"ק ד) הָא לְפִי דְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת הֵיכָא דְהִמְזִיק נְמִי מְפָסִיד לֹא שְׁיָיֵף הַקִּנְס שְׁלֹא יִהְיֶה כְּאוּ"א מְטָמָא טְהוּרֹתָיו שְׁל חֲבִירוֹ וְאִמְאֵי חֵיב בְּמִזִּיד אָבֵל לְפַמ"ש א"ש דְּהָא הֵתֵם נְאָסֵר חֵלֵק חֲבִירוֹ מִשׁוּם דְּמַעְרַב בְּשְׁלוֹ (וכמ"ש הַתּוֹס' חֻלְיִין שְׁם ד"ה ת"ש) וְא"כ הָא הֵיזֵק דְּמַעְרַב מְשַׁפְּחַת לֵה בְּלֹא הֵיזֵק שְׁלוֹ כְּגוֹן שְׁעֵיבֵר בִּי"נ שְׁל אַחֵר אוֹ בְּשְׁלוֹ שְׁכָבֵר נְאָסֵר וְלֹא שְׁוֹה כְּלוּם וְאִם כֵּן אַף אִם עֵשָׂה בְּאִנְפֵּן שְׁהוּא נְמִי מְפָסִיד גַּם כֵּן חֵיב וְדוּק, וַיַּעֲוִן גַּם כֵּן בִּירוּשְׁלַמִי כְּלֵאִים פ"ז סוּף הִלְכָה ג' גְּבִי הַמְסַפֵּף גְּפוּנֵי שְׁל חֲבִירוֹ ע"ג תְּבוּאָתוֹ שְׁל חֲבִירוֹ דְנִרְאָה מִשְׁם דִּלְר"מ וְדֵאֵי קוּדֵשׁ יַעו"ש אָבֵל אֵין זֶה עֲנִין לְמַחֲצִית הַפָּרֵם שְׁנִפְרָצָה דְמִסְכָּף עֲבִיד מַעֲשָׂה בְּיָדִים (יעו' ש"ס ב"ק ק' סוּף ע"א) מִשָּׂא"כ בְּנִפְרָצָה דְלֹא נְאָסֵר רַק מִשׁוּם מַחְשָׁבָה שְׁנִתְיָאֵשׁ מְלַגְדָּרָה שְׁפִיר פְּתַב הָרֵא"ה דְהָאוּסֵר שְׁיָיֵף בְּמִלְתָּא הֵינּוּ דְנִקָּא אִם הַגְּפָנִים שְׁלוֹ הֵמָּה אָבֵל אִם נִפְרָץ מַחֲצִית קִנְיָם שְׁל אַחֵר אֵיף יִהְיֶה נְאָסֵר מִשׁוּם מַחְשָׁבָה שְׁלוֹ כְּמוֹכֵן עכ"פ אֵי נִימָא דְדוּקָא גְּבִי כְּלֵאִים כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת מִשׁוּם דְלֹא מְשַׁפְּחַת בְּלֹא הֵיזֵק גְּפָנִים שְׁלוֹ א"כ בנ"ד אַף שְׁהִפְסִידָה ג"כ הַפָּף וְהַבְּשָׂר מ"מ הֵלֵא גוּף הַהֵיזֵק יוֹכֵל לְהִיּוֹת בְּלֹא הַפְסָדָה שְׁתַּחֲנוּב בְּכַף וְתַבְשִׁיל וּקְדָרָה שְׁל חֲבִרְתָּהּ אִם כֵּן אֶפְשָׂר דְבַכְּג"ז שְׁיָיֵף הַקִּנְס שְׁלֹא יִהְיֶה כו' וְחֵיבָתָּ אִם עֲשִׂתָּהּ בְּמִזִּיד כְּמוֹ בְּסוּגְיָא דְחֻלְיִין דְאִית לֵיה שְׁוֹתְפוֹת וְהַדְּבָר צ"ע אַף בְּגִדוֹן הַשְּׂאֵלָה שְׁשִׁכְחָה לְפַע"ד פְּשוּט דְלֹא שְׁיָיֵף לְחֻנְשָׁבָה כְּמִזִּיד (מִשׁוּם דְאֶבְעִי לֵה לְמִידָק) וְכַמ"ש הַרְד"ך בֵּית כ"ו ח"ב (מוֹבָא בְּמַג"א סִימָן שִׁית ס"ק ג) דְשׁוֹכַח מְקָרֵי שׁוּגְג וְגַם יֵשׁ מְקוֹם לְפִנוּטָרָה מְטַעַם דְהוּי כְּמַתָּה מַחֲמַת מְלֵאכָה דְנְאָסְרָה מַחֲמַת מְלֵאכָת הַבִּישׁוּל וְכַמ"ש ג"כ הַשְׁעָה"מ שְׁם וַיַּעֲוִן ג"כ בְּשׁו"ת בֵּית שְׁמוּאֵל אַחֲרוֹן סוּף חֲחו"מ (סִימָן ה) וּבְפִרְמ"ג או"ח (סִימָן תְּרִנְז) בְּמ"ז (ס"ק א) וְע"כ נִרְאָה דְפְטוּרָה לְשִׁלְמֵם בְּשִׁכְחָה וְתַחֲבָה (יעו' ג"כ בְּפִתְיָהּ הַכּוֹלֵלֵת לְהַפְרָמ"ג בְּהַגְהָגוֹת או"ה שְׁנֵי גַד מ"ש הַתּוֹחַב כֵּף אִיסוּר לְתוּף הֵיטֵר חֲבִירוֹ שׁוּגְג פְּטוּר מִזִּיד חֵיב לְשִׁלְמֵם הֵיזֵק שְׁאִינוּ נִיפְרָר וְבַהו"ת הָאֲרַכְתִּי בְּאֵין מִינוּ י"ל נִרְגַּשׁ הַטַּעַם וְהוּי הֵיזֵק נִיפְרָר וְצ"ע עכ"ד: הַקְטָן מִשָּׂה נְחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הַחוּפ"ק כְּעַת אַבְד"ק אַסְטְרָאֵלְעִנְקָא וְהַגְלִיל סִימָן מֵא תְשׁוּבָה בְּעֲנִין חוֹב אִשָּׁה מְפָשִׁיעָה וְכְדוּמָה שְׁבַעֲלָה אֵינוּ חֵיב לְשִׁלְמֵם אֵי גַם בְּזָה מְצִיאָתָהּ לְבַעֲלָהּ.

לְכָבוֹד יָדִיד נְפִשֵׁי הָרַב הַחֲסִיד הַמְּפִנְרָסֵם חֲרִיף וּבְקֵי אֹר הַבְּרָקֵי זִית רַעֲוִן מְעִינִין וּמְחֻקְקֵי מוהר"ר יִשְׂרָאֵל יַצְחָק ג"י זְאֵלְמִיגְעוּוִיטְשׁ מְרָאשֵׁי נְכַבְדֵי אַסְטְרָאֵלְעִנְקָא. (א) ע"ד שְׁנִסְתַּפֵּק כְּת"ר בְּאִשָּׁה שְׁיֵשׁ לֵה חוֹב מְפָשִׁיעָה אוֹ גְזֵלָה וְכְדוּמָה שְׁבַעֲלָה אֵינוּ חֵיב לְשִׁלְמֵם וּמְצִיאָה מְצִיאָה אֵי גַם בְּזָה מְצִיאָתָהּ לְבַעֲלָהּ אוֹ תְזַכָּה בְּמְצִיאָתָהּ לְשִׁלְמֵם חוֹבָה, הַגַּם שְׁהַשְׁבָּתִי לְכַת"ר בְּמִןְשָׁפֵל רֵאשׁוֹן שְׁהַגְנֵי מְסַפִּים לְדַעְתוֹ דַּעַת תּוֹרָה דְלֹא פְּלוּג וּבְכָל מְקוֹם תְּקַנּוּ מְצִיאָתָהּ אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ וְכֵן נִלְפַע"ד לְהַחֲלִיט לְהִלְכָה בְּכָל זֹאת אֲצִלְתִּי שְׁעָתָא חֲדָא לְטִיָּיל בְּזָה בְּקָצְרָה בְּנִתְיָבוֹת הַחֲכָמָה (כִּי מְקוֹמֵי הַחֲדָשׁ לֹא תְסַפִּים לְהַתְהַלֵּךְ בְּרַחֲבָה כְּדָרְכֵי ת"ל מְאֹז וּמְקַדָּם) דְלְכָאוּרָה מְקוֹם הַסְּפֵק בְּזָה הוּא ע"פ דַּעַת הַרְדְּב"ז ח"א (סִימָן תְּרִי)

שְׁעֵלָה וְנִסְתַּפֵּק אִי פְרִיעַת בְּעַל תּוֹב הָיָה מ"ע מֵה"ת אוּ דְרַבְנָן וְהַעֲלָה לְהַלְכָה דְהוּא מ"ע מֵה"ת פְּדֻכְתִּיב וְהַשִּׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזַל יְעוֹ"ש דְמַקּוֹר מְקוּמוֹ.

טְהוֹר מְלִשׁוֹן הֶרְמֵב"ם (פ"ז מֵהַלְכוֹת גְּזֵלָה וְאֲבָדָה) יְעוֹ"ש וְכֵן מְבֹאֵר מִתְּשׁוֹ הָרֵא"ש פְּלָל ת' (הו"ד בב"י יו"ד סי' רלח) בְּרֵאוּבֵן שְׁנֹשְׁבַע שְׁלֵא לְמַפְנֵי מְשִׁלּוֹ פְלוֹם לְפָרֹעַ לְשִׁמְעוֹן מֵה שְׁחֵיב לּוֹ וְכוּ' דה"ל נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמְצֹנָה דְמִנְשִׁבַּע הוּא מֵהָר סִינִי לְמַפְנֵי אֶת שְׁלֹו לְפָרֹעַ חוֹבּוֹ דְפְרִיעַת ב"ת מְצֹנָה עכ"ד, א"כ מְבֹאֵר מְדַבְּרֵי דְהָיָה מ"ע דְאוֹרֵייתָא דְבְדַרְבְּנָן הָא פְתַב הָרֵא"ש בְּתִשְׁוֹ פְּלָל י"א (הו"ד בב"י ש"ם סי' רלט) דְהַנְשִׁבַּע עַל דְבַר מְצֹנָה דְרַבְנָן הַשְּׁבוּעָה חָלָה יְעוֹ"ש וְכ"נ מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ן בְּחֻדוֹשֵׁי סוֹף ב"ב ד"ה הָא בְּמָה שְׁאֲמָרוּ מְלִיָּה עַל פֶּה גוֹבָה מִן הַיּוֹרְשִׁין פְּדִי שְׁלֵא תִנְעַל דְלֵת בְּפָנֵי לוֹוִין פְתַב הֶרְמֵב"ן מִשְׁמַע דַּס"ל שְׁיַעֲבֹדָא לָאו דְאוֹרֵייתָא דְהָא הוּא אָמַר פְרִיעַת בַּע"ת מְצֹנָה (יַעֲוִין פְתַנְבוֹת פו א') דַּא"ל ר"כ לר"פ לְדִידָה דְאֲמַרְתָּ פְרִיעַת בַּע"ת מְצֹנָה) א"כ מוֹכַח מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ן ג"כ דְפְרִיעַת בַּע"ת מ"ע דְאוֹרֵייתָא הִיא וְדוּק, וּלפ"ז יֵשׁ מְקוֹם בְּרֵאשׁ לֹמַר דְכִינּוֹן דְמְצִיאַת אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ אִינוּ אֵלָא תְקַנְתָּ חֲכָמִים מִשׁוּם אֵיבָה פְּמְבֹאֵר בְּש"ס ב"מ (יב ע"ב) אֶפְשָׁר דְלֵא תְקַנּוּ בְּמְקוֹם מ"ע דְאוֹרֵייתָא הַמְּוֹטֵל עָלֶיהָ, אֲכֵן בְּאַמַּת מְלַבַּד הָאֲרִיכוֹת שְׁיֵשׁ בְּפִרְטָא זֶה דְקַנְנָן דְרַבְנָן לַעֲוִין דְאוֹרֵייתָא פִּידוּעַ לְפַל דּוֹפְקֵי שְׁעָרֵי הַלְכָה דְבָרֵי הַב"י אה"ע (סי' כח) שְׁפַתַּב עַל דְבָרֵי רַבִּינוּ יְרוּחָם בַּמ"ש דְקַדְשָׁה בְּחוֹב שְׁל מַעֲמַד שְׁלִשְׁתָּן מְקַנְדָּשַׁת רַק דְרַבְנָן פִּינוּ דְמַעֲמַד שְׁלִשְׁתָּן תְקַנְתָּא דְרַבְנָן הִיא וְכַתְּבָן הוּא דְאִינוּ מוֹכְרָח דְהָא אֵיבָא לְמִימַר פִּינוּ דְתַקִּינוּ רַבְנָן נְקִינוּ לָהּ הַמְעוֹת וְכִינּוֹן שְׁנֹקְנוּ לָהּ ה"ל פְּאֵלוּ נְתַן לָהּ פֶּס וְהִיא מְקַנְדָּשַׁת דְאוֹרֵייתָא יְעוֹ"ש בב"י וַיַּעֲוִין ג"כ בְּמִשְׁנָה לְמַלְכָּה (פ"ז מֵהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת ה"א) דְמַחְוִלְתָּ דְרַבְנָן מְקַרֵי מְחֻלְלָתָּ גַם לַעֲוִין דְאוֹרֵייתָא וּבַמִּל"מ (פ"ז מֵהַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסָפִין ה"ב) פִּינוּ דְמְדַרְבְּנָן הָיָה פְּחוֹת מְשִׁיעוֹר לֵא קְרִינוּ בִּיהָ וְהַקְטוֹרֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אַף לְדְאוֹרֵייתָא וּבַמִּל"מ (פ"ב מֵהַלְכוֹת פְּלִי מְקַדָּשׁ ה"ג) וַיֵּשׁ לְהַעִיר עוֹד מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת פְּסָחִים (כט א') ד"ה אֵין פּוֹדִין וַיַּעֲוִין בַּטְעָה"מ (פ"ג מֵהַלְכוֹת מְכִירָה ה"ח) וּבְתִשְׁבֹּה הָאֲרַכְתִּי בְּזֶה וְאֲכַמ"ל: (ב) וְכ"ז אִפִּי' בְּגוֹף אֶחָד מְכַש"כ בַּנ"ד דְהָיָה שְׁנֵי גוֹפִים הַדְּבָר פְּשׁוּט דְלַכ"ע פִּינוּ דְתַקִּינוּ חֲכָמִים דְמְצִיאַתָּה לְבַעֲלָהּ וְהָיָה פְּסָף דִּילָיָה וְעָלִיו אֵין מְוֹטֵל חוֹב דִּילָהּ דְגְזֵלָה וְכַדוּמָה מֵה שְׁיִיכוֹת הָא דְמְוֹטֵל עַל גוֹפָה פְרִיעַת בְּעַל חוֹב לְעַכְב זְכוּתוֹ שְׁזָכוּ לִיהָ רַבְנָן וּבְנֻדָּי בְּזֶה כ"ע מוֹדִים דְמִהֲנֵי זְכוּתָא דְרַבְנָן גַּם לְדְאוֹרֵייתָא פִּינוּ דְעָלִיו אֵין מְוֹטֵל פְרִיעַת חוֹב דְאוֹרֵייתָא פְּמוּבָן דְאִטּוּ אִם יִקְנֶה אֶחָד מְחַבְּרֹו אֵיזָה דְבָר בְּקַנְנָן דְרַבְנָן עַל יְדֵי מְשִׁיכָה וְאֲגַב וְכַדוּמָה וְחַבְּרֹו יֵשׁ עָלִיו פְרִיעַת חוֹב נִימָא דְמַחְוִיב לְהַחְזִיר הַדְּבָר לְחַבְּרֹו שְׁיַפְרַע חוֹבוֹ דְאוֹרֵייתָא אֶתְמַהָהּ וּבְנֻדָּי סְבָרָא זֹו נִסְתַּר מְפָמָה מְקוּמוֹת בְּש"ס וּפּוֹסְקִים אֵין מְסַפֵּר יַעֲוִין ג"כ בְּקֻצוּה"ח (סי' קכו ס"ק ג) וְאֲכַמ"ל וְכַמּוֹ כֵן בַּנ"ד הַדְּבָר פְּשׁוּט כְּמוֹ שְׁאֲמַרְתִּי לְכַת"ר בְּמִנְשִׁבַּל רֵאשׁוֹן וּמְמַקּוּמוֹ הוּא מוֹכְרַע דְלֵא פְלוּג (וְאֶפִּילוּ כְּשִׁישׁ חוֹב שְׁמֹוֹטֵל עָלִיו לְפָרֹעַ ג"כ מְצִיאַתָּה לְבַעֲלָהּ) דְהָא בְּש"ס רֵיוּשְׁלָמִי ב"מ שְׁם (פ"ק ה"ה) (וְכ"ה בִּירוּשְׁלָמִי פְתַנְבוֹת רִישׁ פ' מְצִיאַתָּה הָאִשָּׁה) מְבֹאֵר עוֹד טַעַם (נוֹסָף עַל הָאֵי טַעְמָא מְפָנִי הַקְטָטָה) שְׁלֵא תְהָא מְבַרְחַת נְכָסֵי בְעֵלָהּ וְאוֹמַרְתָּ מְצִיאָה הוּא הַתִּיבָן בְּעַדִּים (דְהַגְעַ עֲצָמָה שְׁיֵשׁ עַדִּים בְּמְצִיאָה שְׁמַצָּאתָּ כו' וְאֲמַאי תְקַנּוּ חֲכָמִים אֶפִּילוּ בְּמְצִיאָה בְּעַדִּים שְׁהִיא שְׁל בְעֵלָהּ) וּמְשִׁנֵי לֵא אֶסְרוּ זֶה אֵלָא בְּשִׁבִיל זֶה (הֵינּוּ דְלֵא אֶסְרוּ בְּמְצִיאָה בְּעַדִּים אֵלָא מְפָנִי זֶה מְפָנִי מְצִיאָה שְׁלֵא בְּעַדִּים דְלֵא פְלוּג רַבְנָן) יְעוֹ"ש א"כ אֶפִּילוּ הִנֵּה סְבָרָא לֹמַר דְבִישׁ לָהּ חוֹב

תעכב המציאה לעצמה עכ"פ שיניך טעמא דירושלמי דלא תהא מברחת נכסי בעלה לומר דמציאה היא ויש עליה פרעון חוב ואי דיש עדים שפן היא פדבריה הא לאפלוג רבנן ואסרו זה מפני זה, ולפע"ד יש עוד פדמות ראיה מסוגיא דירושלמי שם דקאמר על המתניתין שם מציאת אשתו שגירשה ר' יוסנא בשם ר' אחא אדם שגירש אשתו ולא נתן לה פתובתה חניב במזונותיה עד שימתן לה פרוטה אחרונה א"ר יוסי מתניתא אמרה פן מציאת אשתו שגירשה א"ר הושעיה שלא תאמר הואיל וחיב במזונותיה עד שימתן לה פרוטה האחרונה תהיה מציאתה שלא לפום פן צריך מתניתא יעו"ש, והא הדבר פשוט דהיכא שגירשה (ארף באופן שחיב עוד במזונותיה) אין הבעל חיב לשלם שום חוב מחובותיה כיון דעיקר הטעם שכתב הרב"ן והראב"ן"ה באור זרוע (הו"ד ביש"ש ב"ק פ"ח סימן כט) דעכשיו מחייבים לבעל לשלם עבור אשתו הוא משום דאנן סהדי דשליחות הבעל ניהו דאל"כ לא תוכל לקנות בשר וירק ותבלין וחסים ושעורים צרכי הבית מן השוק וכו' יעו"ש, א"כ פשוט דנה לא שיניך אחרי שנתגירשה ממנו ואי איתא דחוב המוטל עליה מעכב זכות הבעל דמציאתה א"כ באופן פנה שיש עליה חובות דצריכה לשלם בלא"ה אפילו לא נתגירשה מציאתה שלא ולמה תני נתגירשה תיפוק ליה משום חובותיה (שיש ע"פ רוב לכל אשה) אלא ודאי דחוב המוטל עליה אינו מעכב זכות הבעל דמשמאי קא זכו ליה ע"פ תקנת חכמים וכמש"ל: (ג) ולפע"ד גם מש"ס דידן יש להביא פיעין ראיה לזה דבש"ס פתובות (סו ע"א) מסיק אלא איפוד מציאת אשה לבעלה רע"ק אומר לעצמה וקפריד וקא פי אחא רבין א"ר יוחנן בהעדפה שלא ע"י הדחק כ"ע לא פליגי דבעל הוי וכו' (וקס"ד מציאתה פהעדפה שלא על ידי הדחק הוא והיכי פליגי בה יעו"ש ברש"י ותוס' ושטה מקובצת) ואי יש מקום לסברא הנ"ל מה מקשה דלמא מה דאמר ר' עקיבא מציאתה לעצמה מיירי היכא דיש לה חוב לשלם [ובלא"ה הנה מקום לומר למעט המחלוקת דר"ע לאו בכ"מ אומר מציאתה לעצמה רק באופן דיש עליה חוב לפרוע (או דפליגי בזה ת"ק ור"ע אי החוב מוטל עליה או על הבעל כמו שיש בזה מחלוקת הפוסקים כמש"ל א"ד ודוק) כמו דאמרו בכמה מקומות דלמעט בפלוגתא עדיף יעו"ב"י יו"ד (סימן קצד) ד"ה ומאימתי במ"ש י"ל דכדי למעט המחלוקת בין ב' אליעזר לר"י פירשו פן יעו"ג"כ בש"כ חו"מ (סימן כה ס"ק יד אות יד) מ"ש וי"ל דלענין איסורא מודה דלמה נשוי פלוגתא רחוקה בכדי ויעו"ג"כ ברב"ד (פ"א מהלכות גירושין הי"ד) במ"ש אפשר לדשמואל אם נשאת הנולד כשר ולדעת רב אפילו ריח גט אין בו אין השכל מורה פן יעו"ש דלכאורה במןשכל ראשון פונתו דאין הדעת סובלת דלאחד יהיה ביטול דאורייתא ולאחד אין שום חשש כלל וכעין דאמרו בש"ס שבת (קלח) מי איכא מידי דרבנן מחייבי חטאת ור"א שרי לכתחלה אבל אי משום הא לא איירא דבאמת מצינו פזאת בכמה מקומות כמו בחשש שאלה בעיגונא דכמה פוסקים החליטו להלכה דל"ח לשאלה יעו"ש"ת גאוני בתראי (סי' כא) דהוכיח דל"ח לשאלה גם הש"כ חושן משפט (סימן סה) שדי בה נרגא) ובכל זאת לדעת הפוסקים דחיישינן לשאלה נראה דחששא דאורייתא היא וכדמוכח ג"כ מדברי התוס' יבמות (קכ ע"ב) סוד"ה פליו וכן במה דאין מעדין על המגוייד לדעת הריב"ש (סימן שעט) דינא דאורייתא קאמר רשב"א יעו"ש ג"כ ב"ש (סימן יז ס"ק קב) ועכ"ז יש חולקין בש"ס ליבמות קכ ע"ב שם) וכזה מצינו בטוש"ע אה"ע (סי' קכ) שטת הרמב"ם ושטת התוס' והרשב"א והרא"ש דלגרמב"ם

נִשְׁתַּמֵּךְ יְכוּל לְגַרֵשׁ ע"פ פֶּתַח וּלְהַתּוֹס' וְהַרְשֵׁף"א וְהָרָא"ש ע"פ פֶּתַח בְּנִשְׁתַּמֵּךְ הַגֵּט בְּטַל
מִדְּאוּרֵינִי יְעו" ג"כ בַּב"ש שָׁם (ס"ק ח) וּבְדַבְרֵי הַש"ס דְּשִׁבְתַּי יֵשׁ פְּנֹנָה אַחֲרַת כַּמ"ש
הַרְשֵׁף"א בְּחִידוּשָׁיו שָׁם דְּכָל הַיָּכָא דִּיחִיד מְחַיֵּיב חֲטָאת וְרַבִּים שָׂרֵי לְכַתְחִלָּה ל"ק לִיה
אַלָּא הַיָּכָא דִּיחִיד כּו' וְכַש"כ פְּשָׁרַבִּים מְחַיֵּיב חֲטָאת וְיָחִיד שָׂרֵי לְכַתְחִלָּה קָשָׁה לִיה
יְעו"ש וּבִתְשׁו' א' לְעִנְיָן חֲשַׁשׁ בְּדַמֵּי הָאֲרַכְתִּי ת"ל בְּפֶרֶט זֶה דְּכָל זֶה הַיָּכָא דְמַצִּינוּ בְּהִדְיָא
כֵּן אָבֵל מִסְתַּמָּא הַסְּבָרָא נּוֹתֶנֶת דְּלָא נְשׁוּי פְּלוּגְתָא רְחוּקָה כַּמֶּש"ל וַא"כ גַּם בְּכַנְנַת
הַרְאָב"ד (פ"א מה"ג הי"ד) י"ל דְּלָאוּ מְשׁוּם דְּלָא אֶפְשָׁר הוּא אֵלָּא הַיָּכָא דְלָא מַצִּינוּ
בְּהִדְיָא הַסְּבָרָא נּוֹתֶנֶת דְּלָא נְשׁוּי פְּלוּגְתָא רְחוּקָה בְּכַדִּי] אֵלָּא וְדָאֵי דְאִין שׁוּם סְבָרָא לּוֹמַר
דְּחֹב הַמּוּטָל עָלֶיהָ יַעֲכַב זְכוּת הַבַּעַל מֵהַ שְׁזָכוּ לוֹ חֲכָמִים כַּמֶּש"ל: (ד) וּבְאַמַּת אִם נִתְּבוּנָה
בְּעֵינָהּ הַדִּין דְּפָרִיעַת חֹב שֶׁל אִשָּׁה הָא לְכַמָּה פּוֹסְקִים (הו"ד בד"מ סִימָן צו אוֹת ד) וְכֵן
הַחֲלִיט הַרְמ"א שָׁם ס"ו אִין בַּעֲלָה חַיִּיב לְשַׁלֵּם בְּשִׁבְלָה אַע"פ שְׁנוּשָׂאת וְנוֹתֶנֶת אֵלָּא
כּוֹתְבִים פֶּסֶק שֶׁתְּשַׁלֵּם לְכַשְׁתַּתְּאֲלָמָן אוֹ תַתְּגַרְשׁ יְעו"ש וְהָא אִין לָהּ אִשָּׁה שְׁלֵא יְהִי חֹבֹת
עָלֶיהָ כִּידוּעַ וְלִדְעַת הַפּוֹסְקִים הַנֵּ"ל דְּהַחֹב עָלֶיהָ לְשַׁלֵּם אִי אֵיתָא כְּסְבָרָא הַנֵּ"ל יִתְּבַטֵּל
חֲלִילָה תַק"ח שֶׁתִּקְנוּ מַצִּיאָתָהּ לְבַעֲלָהּ שֶׁתַּעֲכַבְּם עַל פְּרַעוֹן חֹבֹתֶיהָ הַמַּצִּיִּים וְהוּא דְבָר
שֶׁאִין הַדְּעַת תּוֹרָה סוֹבְלָתוֹ, וּלפ"ז מְזַקְנִים אֶתְּבוּנָה גַּם לְדַעַת הַפּוֹסְקִים (וְכֵן הַכְרִיעַ הַש"כ
שָׁם (ס"ק ט) וְהִישִׁישׁ ב"ק פ"ח (ס' כט) וְהַמַּהֲר"מ אֶלְשִׁיף ס' יט) דְּהִכִּי קִי"ל לְהַלְכָה
דְּאֶפִּילוּ דְבָר גְּדוֹל מְוַכָּרַח הַבַּעַל לְשַׁלֵּם הַכֹּל כְּפִי הָעִנְיָן (דִּישׁ מַצִּיאוֹת לְתַקְנַת חֲכָמִים כִּינּוּן
דְּשָׂאָר חֹבֹת הַבַּעַל יְשַׁלֵּם) עַכ"פ יֵשׁ לְלַמּוֹד מִזֶּה דְגַם בְּחֹב מְפִשְׁעָה וְחֲבִלָּה דְּבַכָּה"ג
לכ"ע הַבַּעַל פֶּטוּר וְכַמ"ש הַש"כ שָׁם גַּם כֵּן אִינוּ מְעַכְּבִים חֹב דִּיקָה לְזְכוּתָא דְּבַעַל בְּמַצִּיאָתָהּ
וְכַמֶּש"ל וְכֵן מְנַפֵּת מִדְּבַר הַש"ס ב"ק (פז ע"א) וְהֵם שֶׁחֲבָלוּ בְּאַחֲרִים פֶּטוּרִים כּו'
נִתְּגַרְשָׁה הָאִשָּׁה כּו' חַיִּיבִים לְשַׁלֵּם מְבוֹאָר מִזֶּה דְאִין לָהּ אֶנְפֹן לְשַׁלֵּם רַק אֶתֵר שְׁנִתְּגַרְשָׁה
(דְּמִקְוֹדָם מֵהַ שֶׁקָּנְתָה אִשָּׁה קָנָה בַּעֲלָהּ) יְעו"ן גַּם כֵּן ב"מ (דף י ע"ב) אֵלָּא מַעֲתָה הָאוֹמַר
לְאִשָּׁה וְעָבַד צָאוּ גִבּוּ לִי דְלָאוּ בְּנֵי חַיּוּבָא נִיגְהוּ כּו' וְקָמְתַרְץ אִשָּׁה וְעָבַד בְּנֵי חַיּוּבָא נִיגְהוּ
וְהִשְׁתָּא מִיְהוּ לִית לְהוּ לְשַׁלּוּמֵי דְתַנּוּן נִתְּגַרְשָׁה הָאִשָּׁה כּו' חַיִּיבִים לְשַׁלֵּם יְעו" ג"כ בְּלִשׁוֹן
הַזֶּהָב שֶׁל הַרְמַב"ם (פ"ד מֵהַלְכוֹת חוּבֵל וּמִזִּיק הַכ"א) אָבֵל מְשַׁלְּמִין לְאַחַר זְמַן אִם
נִתְּגַרְשָׁה הָאִשָּׁה אוֹ מֵת בַּעֲלָהּ כּו' וְהָרִי הֵן כְּבַעַל חֹב שֶׁאִין לוֹ מֵהַ יְגָבָה שְׁאֵם הַעֲשִׂיר חַיִּיב
לְשַׁלֵּם עַכ"ל הָרִי מְבוֹאָר שֶׁאִין לָהּ שׁוּם אֶנְפֹן שֶׁתְּשַׁלֵּם בְּעוֹדָה א"א מְשׁוּם דְּהַכֹּל לְבַעֲלָהּ
וְאִי ס"ד כְּסְבָרָא הַנֵּ"ל הָא יְכוּלָה לְשַׁלֵּם ע"י מַצִּיאָתָהּ בְּעוֹדָה תַּחַת בַּעֲלָהּ וְאִף דְּמַצִּיאָהּ
לָא שְׁכִיחָא כ"כ (יְעו"ן רַש"י כְּתוּבוֹת (סו א') ד"ה וּמְשַׁנֵּי דְרוּב מַצִּיאוֹת צָרִיף לְחִזּוֹר
אַחֲרֵיהֶם כּו') מ"מ מַצִּינוּ ג"כ בַּש"ס שָׁם ב"מ (יב ע"ב) כְּגוֹן שֶׁשְׁכָרוּ לְלִקְנוֹת מַצִּיאוֹת
יְעו"ש בַּאס"ז ד"ה שֶׁשְׁכָרוּ מ"ש בְּשֵׁם פִּי הַר"ש וּבְפֶרֶט לַפְמ"ש הַרְמ"א חו"מ (סִימָן עַר
ס"ג) דַּה"ה אִם הִרְוִיחוּ בְּסַחֲרָה א"כ זֶה בְּנוֹדָא הָוֵי דְבָר הַשְּׁכִיחַ (וְיְעו"ש בְּנִתְּיבוֹת
הַמְשַׁפֵּט (ס"ק א) וְיֵשׁ לְפַלְפֵּל עַל פִּי דְבַר הַיְרוּשְׁלָמִי רִישׁ מַצִּיאַת הָאִשָּׁה מַעֲשֵׂה יְדִיָּה
שֶׁהֵן כְּמַצִּיאָה יְעו"ש בַּמֶּאֱה"פ (וַאֲכַמ"ל) וְעַכ"פ כִּינּוּן דְּנִקְטַת הַתַּנָּא זְמַן פְּרַעוֹנָה בְּנִתְּגַרְשָׁה
דְּהוּא ג"כ דְּבָר שֶׁאִינוּ שְׁכִיחַ כ"כ (יְעו" תוֹס' גִּיטִין (לג ע"א) ד"ה וְאֶפְקַעֲיָנָהּ דְרוּב אִין
מְגַרְשִׁין נְשׁוּתִיהֶן) ה"ל לְמִינְקַט ג"כ זְמַן פְּרַעוֹן בְּעוֹדָה תַּחֲתוֹ עַל יְדֵי מַצִּיאָתָהּ אֶנְפֹן דִּישׁ
מְקוֹם לְפָרְוַע בְּכָל יוֹם אִי אֵיתָא כְּסְבָרָא הַנֵּ"ל א"ו דְּמְבוֹאָר מְכָל זֶה דְּכָל זְמַן שְׁעוֹדָה

תחתיו אין לה אופן שתשלם חובותיה מחבלה ופשיעה וכדומה כי חוב שלה אינו מעכב זכות.

בעלה במציאתה, וכן יש להעיר פזאת מדברי המרדכי פרק החובל שם שפכת וזה לשונו של רבינו מאיר ונשא לתוני אם יש להשביע אשת איש כו' נראה שאין להשביעה ולא מטעמא דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד וכו' אלא טעמא משום מה שקנתה אשה קנה בעלה וכו' יעו"ש, א"כ מבואר משטחת לשונו הטהור דכמו דטעמא דאין אדם רוצה הוא טעם כולל שלא להשביעה בכל אופן שיהיה כמו כן טעמא דמה שקנתה אשה קנה בעלה הוא גם פן טעם כולל (ויכעין זה כתב המהרי"ק שו"ת קצ"ב להביא ראיה משטחת לשונו דמירי בכל תביעת ממונו אפילו ע"י מו"מ שנו"נ יעו"ש ודוק) ואפילו באופן שתוכל להשיג מציאה ג"כ אין להשביעה משום דלא תוכל לפרוע מזה דהכל לבעלה וכמש"ל, ומפני רוב הטרדה שמטרידים אותי פה בלי הפוגות הפסקתי באמצע הדיבור והרבה דיו נשאר בקולמוס מה שהיה מקום לפלפל ולסלסל בענינים הנוגעים להלכות אלו ומה אעשה שאין עתותי בידי ועוד חזון למועד ועכ"פ למעשה העיקר כמש"ל: הנני ידידו הדו"ש באה"ר וא"ע מכבודו כערכו הרם כו"ח בנחיצה רבה יום ב' ג' אדר שנת תרנ"ט.

הקטן משה נחום במו"ה בנימין ז"ל ירושליםקי האבד"ק אסטראלענקא והגליל. סימן מב תשובה לכבוד שארי הרב הגאון המפורסם סוע"ה שלשלת דיוחסין מוהר"ר יוסף לעוויןשטיין שליט"א הגאבד"ק סעראצק פלך ווארשא.

בגדון הלאטיריעס מווארשא באופן להתאים דברינו עם חקי הממשלה הרוממה. (א) בדבר הד"ת שבא לפניו שהנגיד ר"פ רוב"ב לקח צעטיל מהלאטיריע פולנישע ואח"כ קנה רש"ז עם שני בניו חלק אצלו בהצעטיל בעד ג' רוב"כ ובניו שלמו תיקף שני רוב"כ והוא לא היה לו אז מעות ועכ"ז העמיד ר"פ על הצעטיל שם רש"ז הנ"ל ועתה עלה הגורל על הצעטיל הלז בריח עשרת אלפים רוב"כ ואינו רוצה ר"פ ליתן החלק של הרש"ז כיון שלא נתן מעות ורש"ז מעולם לא שינה דבריו מהן ללא ומצד זה בא עוד ד"ת לפני הדר"ג ששני אנשים רא"ז ורח"ד לקחו אצל הקאלעקטיר רצ"י צעטיל פולנישע וזאק' ובקלאססע הרביעית הרויחו סטאווקא ושיגלם להם מעט פסג ובעד המותר יקחו צעטיל מהקלאססע חמישית יחד עם ריד"י ואח"כ זכה גם צעטיל זה בריות עשרת אלפים רוב"כ ועתה טוען הקאלעקטער רצ"י כי הריד"י לא רצה להיות שותף עמם ע"כ כתב שם הרז"א ורח"ד על צעטיל אחר והנה מלבד שהוא דבר בלי טעם דמה נ"מ להקונה אם יהי הקאלעקטער בעצמו שותף עמו או איש אחר אף גם הגיע מכתב מהרב המו"ץ דמאקאווא שבעת יצא הגורל על הלאסס הזכיה מארבעים אלפים רוב"כ מיהר הקאלעקטער רצ"י להודיע לחותנו במאקאווא כי הגורל יצא במ' אלף רוב"כ על הלאסס שלו ויותר לא הודיעו ואחר ג' ימים הודיע לחותנו כי בעצמו הרויח ה' אלפים רוב"כ עם הרי"ד ומדוע לא הודיע זאת בפעם הראשון: זת"ד השאלה.

והנה בקניני הלאססען אין יסוד ברור וקשה לדון בזה ע"פ האומדנא כמבואר בחו"מ (סימן טו) וכמ"ש גם כת"ר במכתבו הנכבד: (ב) ומעיקר הדיון הי' נראה לכאורה דשטרי הלאטיריע לא עדיפי ממכירת שאר שטרות שאין גופן ממון ואין נקנין אלא בכתיבה

ומסירה כמבואר (בסי' 10) ונאפשר דגרע דבשאר שטרות הוי החוב פרוור משא"כ בזה דהזכיה הוי דשלב"ל ועומד בספק) אכן לפי דעת התה"ד (סי' שלא) (מוכא פרמ"א שם ס"א) דשטר שפתוב בו לכל מי שמוציאו נקנה במסירה לחודיה א"כ ה"ה בשטרי הלאטיריע שכל מי שמוציא השטר יש לו הכת לגבות התמורה נקנה ג"כ במסירה ואף דהש"כ שם (ס"ק י) האריה לחלוק על התה"ד הנה מלבד דדבריו אינם מוחלטים (יענין תומים (ס"ק ז) ונתיבות המשפט (ס"ק ט) שהעלו פדעת התה"ד) היכא שלא נכתב שם המלנה פלל רק פלוני נתחייב לכל מי שמוציא גם הש"כ מודה דנקנה במסירה לבד ובפרט בנ"ז דגם הקאלעקטער הראשון שמוכרם אין לו זכות רק מפת זה שנמסר לידו מהקאלעקטא למסרו מיז ליד יענין ש"כ (ס"ק צט) ודוק וכן הוא דינא דמלכותא שכל מי שהנומער בידו גובה הזכיה (יענין בש"ע חו"מ (סימן שנו וש"ט) ויענין בשו"ת חת"ס חיו"ד (סו"ס שיד) שכתב דבעניני הקנינים דינא דמלכותא דינא מה"ת הוא בלי ספק ויענין בש"ס גיטין (י ע"ב) וברא"ש שם (סי' י) וב"ק (קיג) וב"ב (נד) ונדריים (פת) ובש"כ חו"מ (סימן עג ס"ק לט) ובש"כ יו"ד (סי' קסה ס"ק ת) ואכמ"ל) ועל הרוב פן הוא ממילא שמי שקונה צעטיל לוקח אותו לרשותו (שאינו מאמין בזה להמוכר) ופשוט דקונה במסירה לבד מעיקר הדין, ובהתפשי בספרי אחרונים הנמצאים במחיצתי ראיתי לכבוד ידידי הרב הגאון מו"ה יחיאל מיכל נ"י עפשטיין אבד"ק נאוהרדק בספרו ערוף השלחן (על חו"מ שנדפס מחדש ושלחו לי למנה מספ"ב) שביאר פן להדיא בענינים אלו (שם סי' 10 ס"ט) דשטרות מהמלוכה שאינם יוצאים במדינה כמטבעות (פגון בילעטין וכדומה) אם זה השטר נכתב על שמו ומוכרו לאחר צריף כו"מ פכל השטרות ואם נכתב לכל מוכ"ז נקנה במסירה לבד כו' ושטרי זכיות שנקרא לאטירענע צעטלין נ"ל דאינם בגדר מכירה פלל שה"ה דשלב"ל וספק אם יבואו בעולם ולכן אינם נקנים בקנין חליפין רק שטרי זכיות כשמוסר לו השטר בתורת מכירה או מתנה קונה את הננייר ככל מטלטלין וממילא פשיהיה איזה זכיה על הנומער הזה יגבנו פיון דהשטר בידו דכן הוא גימזס המדינה דמי שהנומער בידו גובה כו' פכ"ד שם ויענין בש"כ שם (ס"ק ט וע"ו) וחקומים (ס"ק ול"ט) וקצות החושן (ס"ק כז) ונתיבות המשפט (ס"ק לא) ואכמ"ל: (ג) וכ"ז מעיקר הדין אבל מצד המנהג אפילו היכא דלא בא הצעטיל ליד הקונה פגון שקנו אותו פמה שותפים ומניחין אותו ביד אמצעי ולפעמים נשאר אצל המוכר אי מהימן להו כמדינה שדרכי הקנין בזה בכל ערי ישראל שהקונה משלם הכסף מעט או פולו והמוכר רושם על הצעטיל מעל"ד שם הקונה וזוכה בזה בהריוח ואין פוצה פה לחזור אח"כ וא"כ במקום שמבנרר שפן דרכי הקניה בזה (ולכת"ר בטח נודע מנהגי הקנין בזה במדינת פולין) קונה מדינא מטעם סטומתא כמבואר (בסימן רא) ואף דהכא הוי דשלב"ל ומבואר במרדכי שפת פ' הבונה דבדשלב"ל לא מהני גם קנין סטומתא (הו"ד ג"כ בקצוה"ח שם (ס"ק א) וכ"כ בשו"ת רבינו עקיבא איגר (סי' קלד) בשם היש"ש ב"ק פ"ח סי' 10) מ"מ הא הרא"ש בתשובה פלל יג (סימן כ) כתב להדיא דמהני קנין סטומתא אף בדשלב"ל וכן הספימו פמה מגדולי אחרונים ובראשם בשו"ת חתם סופר חחו"מ (סימן 10 אות ב) אמנם אי שטרי הזכיה הוי אותיות כשאר שטרות א"כ י"ל לכאורה דלא מהני בו קנין סטומתא וכמ"ש הנתיבות המשפט שם (סימן רא ס"ק א) לענין מטבע דלא מהני בו קנין סטומתא ע"פ דברי הר"ן המוכא בב"י (סי' קצה) שכתב דצורת מטבע

דמי לאותיות דאין להם קנן והא באותיות לא מציינו קנן סיטומתא אפילו במקום מסירה ובעיני דוקא כו"מ ממש יעו"ש אבל באמת אין דבריו מוכרחים דהוא לשטתו שפסק שם פדעת המרדכי בדשלב"ל לא מהני אף ק סיטומתא וע"כ לא מהני גם במכירת אותיות משא"כ לדין דנוהגין פדעת הרא"ש בתשובה דסיטומתא מהני אף בדשלב"ל א"כ י"ל דמהני גם למכירת אותיות בשטר, ויש להמתיק הדבר ע"פ דברי התוס' ב"ב (עו ע"ב) ד"ה קני שכתבו הא דמכירת שטרות לא מהני דאורייתא הוא משום דמעוה החוב והשרקע עדיין אינו ברשותו וכמו דאינו יכול להקדישו (פסחים לא) פה אינו יכול להקנותו מה"ת יעו"ש.

והנה להמעיין בסוגיא נראה דמה דשטרות צריף פתיכה ומסירה תלוי בזה דקנן שטרות לא הוי אלא דרבנן וכן כתב להדיא הגאון פנ"י בחדושי ליקדושי (מח) בתוס' ד"ה המוכר דמאן דס"ל אותיות נקנין במסירה לחוד משום דס"ל קנן שטרות דאוריין והוי בכלל שאר מטלטלין משא"כ לרבנן דסברי קנן שטרות דרבנן ומשו"ה בעינן פתיכה ומסירה דאלים טובא פיון דמדאוריין לא מיקני פלל יעו"ש בפנ"י (ויעיין בשטמ"ק ב"ב שם (עז א') ד"ה אמר ליה ויען בתנאים (סימן סו ס"ק א) שגחית גם פו לסברא זו ויש לפלפל אכמ"ל) נמצא דמה דבעינן בשטרות כו"מ הוא משום דהוא דבר שאינו ברשותו (דמשו"ה הוי רק קנן דרבנן פנ"ל) ולפ"ז קנן סטומתא דאלים פחו טובא ומהני גם לדשלב"ל שפיר מהני גם למכירת שטרות (דדבר שאינו ברשותו הוא ולא גרע מדשלב"ל ויען בש"ס ב"מ (טז) ובמב"ם (פכ"ד מהלכות מכירה ה"ה) וש"ע וריש סימן ריא) במ"ש דדבר שאינו ברשותו הוי כדשלב"ל) ודלא פדעת הגתיבות המפשט שכתב דצריף דוקא כו"מ ולא מהני קנן סטומתא פמו בכל דבר המטלטל [ובסברא זו הנה מיושב ע"ש אהד מהן ודמי לשטר שכתוב בו לכל מי שמוציאו (ואפשר דעדף טפי כמש"ל) ובשטר פזה הא כתב התנאים דמכירתו דבר תורה וקנינו כשאר פל המטלטלין יעו"ש א"כ פשוט דמהני בו ג"כ קנן סטומתא פמו בכל דבר המטלטל [ובסברא זו הנה מיושב קושית התוס' ב"מ (נו ע"ב) ד"ה יצאו דלמה צריף למעט שטרות מאונאה אי מכירתם דרבנן דנ"מ לשטר פזה דמכירתו דאורייתא הוא אבל באמת התנאים בעצמו שם כתב דלכן הקשו התוספות מהו דהונאה דהרמב"ן פתב דשטר לכל המוציא למ"ד אין ברירה לא מהני וא"כ הקושית למ"ד אין ברירה ל"ל קרא ובפרט דבמשנה ר' יהודה אומר אף המוכר וכו' והא ר"י ס"ל אין ברירה יעו"ש ויש לפלפל אכמ"ל עכ"פ מדברי התנאים אלו נראה דאף שטר שכל המוציא גובה בו מ"מ לא מיקרי גופו מוזן לענין דיני שומרים וכדומה וכמ"ש ג"כ הגאון חתם סופר חיו"ד (סימן קלד) ד"ה ותו פבר יעו"ש דאי פדעת השואל שם שגשבעין גם פן על שטר פזה א"כ בלא"ה לא נוכל לאוקים קרא דאונאה בשטר פזה פיון דלא מקרי שטר פלל גם לענין שומרים ושבועה ואונאה פמוכן ולפלל הוא על התנאים שהקשה מהא דבכורות (נו א') דממעט שטרות וכתב ע"פ דרפ"ה הנ"ל מה דהתוס' לא הקשו מהו דבכורות יעו"ש ואיך לא זכר שר התורה שהתוס' הקשו פן שבועות (ד ע"ב) ד"ה יצאו] ולא עוד דבלא קנן הסטומתא לפי דברי התנאים שם יש מקום לקנן פסוף לחודא מדינא בשטר פזה שכל המוציא גובה שייצא מפלל שאר שטרות וא"צ כו"מ ס אי אתה יכול לדון בו קנן חדש משארי מטלטלין וכיון דמכירת שטר פזה לא שכיח אוקמינן אשל תורה דמעוה לחוד קונה פדאמרינן בב"מ (מו ע"ב) ויש לזה

שׁוֹרֵשׁ בְּדַבְרֵי הַש"ס ב"ק (יד ע"ב) לְפִי גִיּוֹרְסָא א' עֲבָדִים וּשְׁטָרוֹת נִקְנִין בְּכֶסֶף וְהִינּוּ
שְׁטָר כה"ג יעו"ש בְּתוֹמִים וְאֵף דְּשְׁטָרֵי הַלְאָטִירִיעַ שְׂכִיחֵי בזה"ז לְמַכְרָם מִיָּד לְיָד וּבְאֵמַת
מה"ט דְּהוּי דְּבָרִים הַנִּקְנִים מִיָּד לְיָד נִלְפַע"ד דְּעַדִּיפֵי מִשְׁאָר שְׁטָרוֹת וְכֵן מְצֵאתִי בְּשׁו"ת
חַתָּם סוֹפֵר חִיו"ד (סו"ס קלד) שֶׁם שֶׁהֵבִיא פֶן בְּשֵׁם הַשְּׂאִילָת יַעֲבֹץ ח"א (סו"ס פה)
דְּשְׁטָרֵי לְאֵטִירִיעַ לְאֶסְסַעַן עַדִּיפֵי מִשְׁאָר שְׁטָרוֹת שְׂאִינָן שְׁוִין לְהַמְכַר לְכָל אָדָם מִשֵּׂא"כ
בְּאֵלוֹ הַפְתָּקָאוֹת שְׁדַמִּיָּהוּ קְצוּבִים וַיֵּשׁ לָהֶם שְׁעַר בְּשׁוּק וְחִרִּיפֵי זְבִינָא יעו"ש] מ"מ לַפַּע"ד
יֵשׁ מְקוֹם לֹמֵר דְּקָאֲלַעְקָטְעַר הַמוֹכֵר לְקוֹנִים שְׁלוֹ מְהֵנִי קִנְיָן פְּסָף לַחוּד מְדִינָא פִּינּוּ דְכָל
עֵינְקָר הַטַּעַם דְּמַעוֹת אֵינּוּ קוֹנָה בְּמַטְלָטְלִין מִשׁוּם שְׂמָא יֵאמֵר לוֹ נְשַׁרְפוּ חֲטִיָּה בְּעֵלְיָנִי לֹא
שְׂיִיָּהּ בְּמַכִּירַת קֵאלַעְקָטְעַר דְּנִדְאֵי טָרַח וּמַצִּיל פִּינּוּ שְׁלֹקְחָ חֶלֶק בְּזִכְיוֹת הַלְאָטִירִיעַ כְּנֹדַע
וּכְעֵין שְׁפֶסֶק הַש"ע בְּשֵׁם הַנְּמו"י (סִימָן קַצַּח ס"ו) לְעַנְיָן שְׁפִירַת מַטְלָטְלִין שְׁנַקְנָה בְּכֶסֶף
דְּכִינּוּן שְׁהַגוּף שְׁלוֹ טָרַח וּמַצִּיל יעו"ש [וְאֵף שְׁהַאֲחֻרוֹנִים שְׁדוּ נִרְגָּא שֶׁם יעו"ש בְּרִש"י ב"ק
(עט ע"ב) ד"ה שְׂכִירוֹת וּבב"י (סו"ס שז) וּבשֵׁט"מ"ק ב"מ (צט ע"ב) ד"ה שְׂכִירוֹת מ"ש
בְּשֵׁם הַרְמַב"ן וְאֲכַמ"ל דְּבַנ"ז פְּשׁוּט דִּישׁ מְקוֹם גְּדוּל לֹמֵר (דְּקֵאלַעְקָטְעַר הַמוֹכֵר לְקוֹנִים
שְׁלוֹ) דְּהוּי בְּכָלֵל מַה דְּאוּקְמִיָּה אֲדֹאֲוִרִיָּתָא וּבִפְרָט לַפְמ"ש הַמַּקְנָה לְקִידוּשִׁין כּוֹ א') ד"ה
וּמְקוֹמוֹ בְּטַעַם הַחֹלְקִין שֶׁם דְּשְׂכִירוֹת מַטְלָטְלִין ג"כ אֵינּוּ נִקְנָה בְּכֶסֶף הוּא מִשׁוּם דַּס"ל
דְּשְׂיִיָּהּ בְּזָה נְשַׁרְפוּ חֲטִיָּה בְּעֵלְיָנִי פִּינּוּ דְקִי"ל שׁוֹכֵר כַּש"ש אִם פֶּן אִם יִקְנָה הַשְּׂכִירוֹת בְּכֶסֶף
נַעֲשֶׂה עָלָיו הַשׁוֹכֵר מִיָּד ש"ש אֵף שְׁלֹא מְשַׁף וְהוּא בְּבִיתוֹ שֶׁל מְשַׁפֵּיר ה"ל כְּחֹזֵר וְהַפְּקִידוֹ
אֲצָלוֹ וְהַמְשַׁפֵּיר אֵינּוּ אֵלָא ש"ח עָלָיו אֵף אִם יִשְׁרַף יִצְטָרַף הַשׁוֹכֵר לְשֵׁלֵם וְלֹא יִטְרַח
הַמְשַׁפֵּיר לְהַצִּיל יעו"ש בְּאֲוִרָה וּלפ"ז אֵף הַחֹלְקִין הֵתָם מוֹדוֹ הֵכָא בַּנ"ד וְדוּק): (ה) אֲמַנָּם
פֶּן אִם נִחְלִיט בְּזָה דְמְהֵנִי קִנְיָן פְּסָף לַחוּד (מִטַּעַם אוּקְמוּהוּ אֲדֹאֲוִרִיָּתָא) יֵשׁ בְּזָה רִיעוּתָא
לְקִנְיָן אַחַר וְהוּא לְמַשִּׁיכָה לְחֹדָא בְּלֹא פְסָף דִּישׁ מְקוֹם לְהַסְתַּפֵּק דְּהִיכָא דְאוּקְמוּהּ אַד"ת
דְּמַעוֹת קוֹנוֹת לֹא תִקְנוּ בּוֹ קִנְיָן מְשִׁיכָה וְכֵן הִזָּה נִרְאָה לְדַקְדָּק מִלְּשׁוֹן הַרְמַב"ם (פ"ג
מֵהִלְכוֹת מְכִירָה ה"ו) בַּמ"ש לְפִיכָה אִם הִזָּה בֵּיתוֹ שֶׁל לֹקַח כּו' מִןשְׁכָּר לְמוֹכֵר לֹא תִקְנוּ
לוֹ חֲכָמִים מְשִׁיכָה כּו' יעו"ש אוּלָם לְדִינָא צ"ע בְּזָה וְהַגָּאוֹן נְתִיבוֹת הַמְשַׁפֵּט (ס' קצו ס"ק
א) (בְּתִירוּצוֹ עַל קוֹשְׁיַת הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ) כְּתַב לְהַדְיָא דְאֵף בְּמְקוֹם דַּל"ש הַטַּעַם דְּנְשַׁרְפוּ
חֲטִיָּה מ"מ לֹא עֵקְרוּ רַבְּנָן קִנְיָן מְשִׁיכָה וְלֹא פְלוּג רַבְּנָן יעו"ש וּלְפָלֵא שְׁלֹא עֵמֵד בְּדַקְדוּק
לְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְלְדַבְרֵיו יֵשׁ לְדַחֲוֹק דַּמ"ש לֹא תִקְנוּ כּו' הִינּוּ שְׁלֹא תִקְנוּ לוֹ שְׂיִצְטָרַף דְּוָקָא
מְשִׁיכָה כְּבָכֵל מַטְלָטְלִין אֲבָל מ"מ מְשִׁיכָה לַחוּד ג"כ קִנְיָה וְכ"נ מְסַתִּימַת לְשׁוֹן הַש"ע (סִימָן
קַצַּח) שֶׁם ס"ה שֶׁהֵבִיא לְשׁוֹן הַרְמַב"ם (וְלֹא הֶעֱתִיק הַנֶּה תִּיבּוֹת לֹא תִקְנוּ לוֹ חֲכָמִים
מְשִׁיכָה) וְנִרְאָה שְׁדַעְתּוֹ דַּעַת תּוֹרָה הִיא שְׁמַהֲנֵי קִנְיָן פְּסָף פְּדִין הַתּוֹרָה פִּינּוּ דַּל"ש הַגְּזֵרָה
דְּנְשַׁרְפוּ כּו' אֲבָל קִנְיָן מְשִׁיכָה גַם פֶּן מְהֵנִי וְכ"נ מְדַבְרֵי הַטוֹש"ע (סִימָן טז ס"ב) שְׁפֶתַב
יְכוּלִין הַמְשַׁפֵּיר וְהַשׁוֹכֵר לְחֹזֵר בְּהֵם עַד שְׂיִמְשׁוּן אוֹ שְׂיַעֲשֶׂה אֶחָד מְדַרְכֵי הַקִּנְיָן אִם פֶּן
מְבוֹאָר דְּמְשִׁיכָה ג"כ מְהֵנִי בְּשְׂכִירוֹת מַטְלָטְלִין לַכ"ע (אֵף שֶׁהֵבִיא (סִימָן קַצַּח ס"ו) דַּעַת
י"א דְּשְׂכִירוֹת מַטְלָטְלִין נִקְנִין בְּכֶסֶף כּו') כְּמוֹכֵן וְהִינּוּ כְּסַבְרַת הַנַּה"מ מִשׁוּם דְּלֹא פְלוּג
אוּלָם בַּס' הַחִינּוּף לְהַרְא"ה פ' בְּהַר (ס' שְׁלוֹ) כְּתַב לְהַדְיָא בְּלִשׁוֹנוֹ הַזֶּהָב וְאָמְרוּ ז"ל
בְּגַמְרָא ד"ת מַעוֹת קוֹנוֹת וְכו' עַל זֶה אָמְרוּ ז"ל שְׂאֵם הִיוּ הַמַּטְלָטְלִין בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל לֹקַח
אֵע"פ שְׁנִשְׁכָּר אוֹתוֹ מְקוֹם לְמוֹכֵר מִפִּינּוּ שְׁהַרְשׁוֹת הוּא שֶׁל לֹקַח וְעֵינֵינוּ תְּמִיד עָלָיו וְאִם
יֵאָרַע שֶׁמְמַקְרָה בְּאוֹתָן מַטְלָטְלִין גַם הוּא יְכוּל לְהַרְגִישׁ בְּעַנְיָן כְּמוֹ הַמוֹכֵר וַיִּשְׁתַּדֵּל בְּהַצְלָה

שְׁבַצַד זֶה לֹא יִקְנֶה בְּמִשְׁיכָה אֲלָא בְּכֶסֶף כְּדִין תּוֹרָה עַכ"ל הֵטְהוּר, אִם כֵּן מִבְּנֵי אֲרָם לְהִדְיָא
בְּדַבְרֵי דְאִין בְּזֵה קִנְיֵן מִשְׁיכָה וְכֹאשֶׁר דְּקִדְקִיתִי בְּלִשׁוֹן הֶרְמֵב"ם וְצ"ע בְּזֵה לְדִינָא כִּי
פְּשׁוּטוֹת לִשׁוֹן הַש"ע שְׁהֶעֱתִיק דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם וְדִלְגַּת תִּיבּוֹת לֹא תִקְנוּ לֹו חֲכָמִים מִשְׁיכָה
וְכַתֵּב בְּמִקּוֹמָם הֶעֱמִידוּהוּ עַל דִּין תּוֹרָה נִרְאָה יוֹתֵר לוֹמֵר דְּכֹנְנָתוֹ דְּהִדְרָא לְדְאוֹרֵינִיתָא
דְּמַעוֹת קוֹנוֹת אֲבָל לֹא בְּטֵלָה הַתְּקֵנָה דְּקִנְיֵן מִשְׁיכָה דְּהוּי קִנְיֵן כְּלָלִי וְכַמְש"ל, וְאִדְאִתָּאן
לְהִכִּי יֵשׁ לְחִזְק קִצָּת קִנְיֵן הִלְאִטְעָרִיעַ מְדִינָא אַף דְּהוּי כְּדִשְׁלַב"ל ע"פ דְּבָרֵי תְּשׁוּבַת רַבִּינוּ
מְשׁוֹלָם בְּהִגָּהוֹת מְרָדְכִי דַב"ב (ס' תרסג) (הו"ר בְּרַמ"א סִימָן רַט ס"ח) דַּאֲע"ג דְּאִין
אָדָם מִקְנֶה דְּשַׁלְב"ל מ"מ אִם הוּא ג"כ רוֹצֵה לְקִנּוֹת מִקְנֵי ג"כ יַעו"ש בַּסְמ"ע (ס"ק"ל)
א"כ פְּעִין זֶה נִמְי בַּנ"ד שְׁהִקְאִלְעִקְטָעֵר יֵשׁ לוֹ ג"כ חֲלָק הַפְּרִיצֵעֵנְטִין בְּהִזְכִּיָּה וְאִם תְּהִנְי
הַחֲזָרָה מְטַעֵם דְּשַׁלְב"ל גַּם הִקְאִלְעִקְטָעֵר לֹא זָכָה מִד"ת וְשִׁינְיָה הַפֵּל לְהִקְאִלְעִקְצִיעַ
הִרְאִשׁוּנָה ע"כ פְּשׁוּט כִּינּוּן דְּהוּא רוֹצֵה בְּזָכוֹת זֶה דְּשַׁלְב"ל מִקְנֵי ג"כ וְיֵשׁ בְּזֵה לְפִלְפֵּל
יַעו"ש ג"כ בְּשׁו"ת חֲתָם סוֹפֵר חֲחו"מ (סִימָן קפ"ו) וְאִכְמ"ל דַּע"כ"פ פְּשׁוּט דְּיֵשׁ חִיזוּק מְזֵה
לְקִנְיֵי הִלְאִטְרִיעַס שִׁינְיָה קִנְיֵן מְדִינָא לְכַאו"א מְטַעֵם דְּגָמֵר וּמִקְנֵי (וְיֵשׁ לְהַעִיר דְּקִנְיֵן
זֶה לֹא הוּי אֲלָא דְּרַבְּנָן יַעֲוִין נוֹב"י מַה"ק חֲחו"מ (סִימָן פֶּת) וְמַה"ת (סִימָן מַב) וְיֵשׁ לְפִלְפֵּל
בְּדַבְרֵי תְּשׁוּבַת מַה"ק בַּמ"ש ג"כ (סִימָן כו כז) לְדַבְרֵי הַנּוֹגְעִים לַנ"ד אֲלָא שְׁאִין הַזְמָן
מְסַפִּים לְהַאֲרִיף): (ו) וְהִנֵּה לְפַמְש"ל יֵשׁ לְיִישָׁב מַה שְׁקָשָׁה קִצָּת בְּסוּגֵיָא דַב"ב (קכז ע"ב)
דְּאִמְרִינּוּ אֲלָא לְרַבְּנָן יִכִּיר לְמָה לִי כו' אִילוּ בְּעֵי לְמִיתְבָּא לִיָּה בְּמִתְנָה מִי לֹא יִהִיב לִי כו'
וּלְפִי מַה דְּשַׁלְחוּ מִתָּם (שָׁם קכד ע"ב) דְּבַמְלִיָּה בְּשֶׁטֶר בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם דְּכַמָּאן דְּגַבְיָא
דְּמִי יַעו"ש ל"ק יִכִּיר לְמָה לִי דַנ"מ לְשֶׁטֶרוֹת דְּאִינוּ יְכוּל לְהַקְנוֹתָם מִן הַתּוֹרָה וְלִיכָּא מִיגוּ
אִי בְּעֵי לְמִיתְבָּא לִיָּה וְלִזָּה אֲצִטְרִיף יִכִּיר אֲבָל לְפַמְש"ל (אוֹת ג) ע"פ דַּה"ת דְּטַעֵם קִנְיֵן
שֶׁטֶרוֹת דְּרַבְּנָן הוּא מְשׁוּם דְּאִינוּ יְכוּל לְהַקְנוֹת מַה שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ אִם כֵּן א"ש דְּהַא הַש"ס
בְּלֹא"ה קְאָמֵר לֹא צָרִיכָא בְּנִכְסִים שְׁנַפְּלוּ לוֹ לְאַחַר מְכָאן אֲלָא דְּמִקְשָׁה וְלַר"מ דְּאָמֵר אָדָם
מִקְנֶה דְּשַׁלְב"ל יִכִּיר לְמָה לִי וְאִם כֵּן דְּהִקְשִׁיָּא קְאִי לַר"מ לְדִידִיָּה שׁוֹב לִיכָּא נ"מ גַּם
לְשֶׁטֶרוֹת דְּהוּא וְדַאי ס"ל מְכִירַת שֶׁטֶרוֹת מַה"ת כִּינּוּן דְּיְכוּל לְהַקְנוֹת גַּם מַה שְׁאִינוּ בְּיָדוֹ
(וְאִם כֵּן גַּם בְּשֶׁטֶרוֹת אִיכָּא מִיגוּ דְּאִי הוּי בְּעֵי לְמִיתְבָּא לִיָּה כו') וְכ"כ לְהִדְיָא הַכו"פ (סִימָן
פד ס"ק ב) אֲלִיכָּא דְּרַבִּי דַס"ל כַר"מ (יְבָמוֹת צג א') דְּאָדָם מִקְנֶה דְּשַׁלְב"ל יִתְכֵן שְׁפִיר
מְכִירַת שֶׁטֶרוֹת דְּאוֹרֵינִי וּמִיִּישָׁב בְּזֵה קוֹשְׁיַת רַבּוֹתֵינוּ הִרְאִשׁוּנֵי גַבִּי מְכִירַת שֶׁטֶרוֹת
(יַעו"ש שְׁהַזְפִּיר ג"כ מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' שְׁבוּעוֹת שְׁלֹא זָכַר שָׂר בְּתוֹמִים) וְעוֹד י"ל דְּבַלֵּא"ה
א"ש כִּינּוּן דְּקוֹשְׁיַתְנוּ רַק ע"פ מַה דְּשַׁלְחוּ מִתָּם וְהַא טַעֲמָם דְּבְכוֹר נוֹטֵל בּוֹ הוּא מְשׁוּם
דְּכַגְבִּיָּא דְּמִי (יַעֲוִין בַּש"ס סוֹטָה כה) שְׁבוּעוֹת (מח) דְּלַב"ש דַס"ל שְׁטֵר הָעוֹמֵד לְגַבּוֹת
כְּגַבּוּי דְּמִי פַרש"י דְּהַנְּכָסִים בְּחִזְקַת בַּעַל הַשְׁטֵר עוֹמְדִין וּבְאִים לְהוֹצִיא מֵאִתּוֹ יַעֲוִין ג"כ
רַש"י יְבָמוֹת (לח) ד"ה כְּגַבּוּי וְגִיטִין (לז) ד"ה אִינוּ שְׁפָתָב דְּכַגְבּוּי מְמַשׁ וְאִין כָּאן חוֹב
וְלֹא מִקְרִי מְחוֹסֵר גְּוִבְיָנָא יַעו"ש) וְאִם כֵּן לַפ"ז גַּם מְכִירַת שֶׁטֶרוֹת דְּאוֹרֵינִיתָא לְדִידִהוּ
דְּלֹא שִׁינְיָה לוֹמֵר הִבְרַת הַתּוֹסְפוֹת כִּינּוּן דְּהַחֹב הוּי כְּגַבּוּי וּבְרִשׁוּתוֹ שְׁפִיר יְכוּל לְהַקְנוֹת
מַה"ת וְלִיכָּא נ"מ גַּם לְשֶׁטֶרוֹת וְעַפ"ז הִנֵּה נִרְאָה לְדוֹן דְּלַב"ש מְכִירַת שֶׁטֶרוֹת מַה"ת
וּמִמִּילָא גַּם לַנ"ד לְפַמְש"ש הַקְצוּה"ח (סִימָן יב ס"ק א) בְּשֵׁם הַכְּנֵה"ג דְּרַק שְׁטֵר סְפַק לֹא
הוּי כְּגַבּוּי אֲבָל שְׁטֵר בְּרוּר הוּי כְּגַבּוּי יַעו"ש [וּלְפַע"ד מ"ש הַקְצוּה"ח דְּמוֹכַר שְׁט"ח לֹא
הוּי כְּגַבּוּי אֲצֵל הַמוֹכֵר וְכו' יַעו"ש עֲדִינּוּ צָרִיף לְהַעֲלוֹתוֹ בְּכוֹר הַבְּחִינָה וְצ"ע וְגַם לְפִלְא

על הקצוה"ח שלא זכר דחילוק זה פכר פתבו התוספות סוטה (כה ע"ב) ד"ה ב"ה ובפתחי דברי הכנה"ג ראייתי (בסימן פב אות נז) שגם הוא הביא דברי התוס' סוטה וכתב עפ"ז כמה חילוקים בדיני מיגז ואכמ"ל] אם פן יש מקום לחלק דבשטר שחובו ברור שפכר הודה הלנה וכדומה כ"ע מודים דמכירת שטרות דאורייתא פיון דהוי פגבוי ובכרשותו ועפ"ז הנה מקום ליישב קושיות הראשונים מאונאה ופדיון בכור ואם הנה מקום לומר פן הנה נסתר מה שפכתתי לעיל (אות ב) צד לגרוע פח מכירת שטרי הלאטיריעס מבשאר שטרות פיון דהזכיה היא בספק ואינו ברור אבל לפ"ז גם שאר שטרות שהצריכו פתיבה ומסירה (מטעם דקנינם רק דרבנן היא) מייירי בחוב שאינו ברור כ"כ ויש בזה לפלפל לסתור ולבנות יעו' גם פן תוס' ב"ב (עט ע"ב) ד"ה אימור ובקצוה"ת (סימן רט ס"ק ד) ונתיבות המשפט שם ואכמ"ל דכל מה שפכתתי הוא רק לפלפולא בעלמא: (ז) ועתה נבוא לעמק יהושפט דהרש"ז שלא נתן מעות עבור חלקו בהצעטיל וגם לא קבלו במסירה רק מה שרשם ר"פ שמו אז אם במדינת פולין המנהג להקנות בזה הלאטיריע אפי' נדאי קנה כמש"ל (אות ג) דמהני בזה ג"כ קנין סיטומתא (יעו' בש"ס ב"ק (קטז ע"ב) ולא ישנה ממנהג כו' ובש"ע (סימן ער"ב סי"ז) ובש"ו"ת חתם סופר (סימן צו) חחו"מ ד"ה אמנם כו' דמה שהוא ממנהג הסותרים אין לשנות כו' ומנהגם תורה היא ויעוין בספרי ברפת משה בקונטרס התשובות סימן כו) אבל צריך שיהיה הקנין ברור בזה וכמ"ש הש"כ (סי' רא) לענין קנין סיטומתא בקרקעות ובש"ע לא מצינו רק רשימת הלוקח, אולם אם א המנהג לקנות בזה נמצא דלא הנה שום קנין לא פספ ולא מסירה, ומ"ש ר"מ שיש מקום לזכותו ע"פ המבואר בחו"מ (סי' קעו סעיף מא) דבאמר הריני משלם אע"ג שדחה אותו קצת פיון דלא אטרחיה לב"ד קני רוחא אם פן כש"כ בזה שידוע שאינו משנה מדבורו רק שלא הנה לו מעות בשעת מעשה והוא לא תבעו פלל (והביא גם פן מדברי הש"כ סי' עג ס"ק יט) הנה לפע"ד יש להבין שם דבמאי קנה רוחא אי לא הנה שום קנין פלל אבל המעיין במרדכי שם (פ"י דכתובות רלז רלח) ובב"י (מחודשים לט) יבין דמייירי שנסתתפו מעיקרא יחד על פי קנינים המועילים בשותפות ואז אף שאחד לא נתן מעות ודחה אותו קצת מ"מ קנה רוחא דמי שנתן המעות שליחות דכולהו שותפי עביד (וכ"כ גם להדיא בס' ערוף השלחן שם (ס"כ) יעוין ג"כ בנה"מ שם (ס"ק נא) וברמ"א (סו"ס ג) ובש"ו"ת חתם סופר סימן צו) וא"כ אין זה ענין לנ"ד ועפ"ז יש לעמוד על דברי הגאון הצ' דברי חיים חחו"מ ת"ב (סי' כא) דדבריו בענין זה קצרים מאד וצריכין עיון יעו"ש ע"כ בדין הראשון דהר"ג יבצע תמימים ע"פ הינשר והטוב והנה לכאורה בזה אף אם הנה נותן הרש"ז הפספ לא שייך הסברא שפכתתי לעיל (אות ד) דמהני קנין פספ לחודיה מדינא דהא הכא המקנה איש פרטי הוא ואינו קאלעקטער (וגם אפילו בקאלעקטער נחוץ לידע החק אם הקאלעקטער מקבל הזכיה גם בלא הצעטיל פשנאבד דאז לא שייך טרח ומציל פמוכן) אכן מ"מ הא ר"פ השאיר לעצמו גם פן חלק בהצעטיל ושוב שייך גם פן הסברא דטרח ומציל שלא להפסיד חלקו אבל צ"ע שלא חילקו הפוסקים במכירת מטלטלין שאם מקנה רק חלק לחבירו שפיר מהני קנין פספ פיון דנדאי טרח להציל חלקו אולם באלו המטלטלין הראויין לחלוקה אפשר שיציל רק חלקו ולא יטריח על חלק חבירו המותר יעוין ברמ"א (סימן קעו ס"ח) משא"כ כבנדון בזה וצ"ע אי נימא בזה לא פלוג ולא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין יעו' ש"כ (סימן

קצח ס"ק ט) ובנה"מ שם (ס"ק ד) ובירוּשְׁלַמִי בָבָא מְצִיעָא (פ"ד ה"ב) מה בין פָּרַם כּו' צָרִיף לְהַעֲמִיד לוֹ מְקַחוּ וּבפ"מ שָׁם ד"ה צָרִיף וּמֵאָה"פ ד"ה מְפִינֵן, עוֹד הִבְרִיק לְגַד עֵינֵי לְחֹזֵק קִנְיָן הַפְסָף בְּשִׁטְרֵי הַלְאָסְסֵעֵן עַל פִּי דְבָרֵי הַתּוֹס' עִירוּבִין (פא ע"ב) ד"ה שָׁמָא שְׁהַקְשׁוּ דָאָם פֶּן יֵאמֵר הַמוֹכֵר נִשְׁרָפוּ מְעוֹתֶיהָ בְּעֵלְיָהּ וְתִירְצוּ דְמַעוֹת נָח לְשִׁמְרָן וְאִין טוֹרַח בְּהַצְלָתָם כְּמוֹ פִירוֹת דָּאִין יָכוֹל לְהַצִּיל אֱלָא בְּטוֹרַח גְּדוֹל יַעו"ש מַה שְׁתִּירְצוּ עוֹד וְעכ"פ לְפִי תִירוּץ זֶה נִרְאֶה דְבִפְתָּקָאוֹת אֵלּוּ שָׂאִין בְּהֵם טְרַחָה יוֹתֵר מִבְּמַעוֹת ל"ש בְּזַה הַגְזָרָה דְנִשְׁרָפוּ כּו' וּאֲכַמ"ל דְּלֹא פְתַבְתִּי זֹאת אֱלָא דְרָף הָעֶרְה וַיַּעֲוִן בְּסַמ"ע (ס' רג ס"ק טו) וּבְנֵה"מ (ס' רד ס"ק א) וַיַּעֲוִן גַּם פֶּן בְּסַמ"ע (ס' נה ס"ק ו) וּש"כ שָׁם דּוֹק בְּכָל מ"ש: (ח) אָמְנָם הִדִּין הַשָּׁנִי שָׁל רֵא"ז וְרַח"ד עִם הַקְּאֵלְעִקְטֵר מֵהֵרִיד"י וְדַאי יָפָה פְתַב ר"ו"מ שֶׁבְּעֵלְיָתוֹ אֲשֶׁר מְצָא אַחֲרֵי יָצָא גּוֹרֵל הַזְּכִיָּה בְּנוֹמְעֵר זֶה אִין בּוֹ דְבָרֵי טַעַם וְכִינּוֹן שְׁהִיָּה קִנְיָן הַמוֹעִיל בְּזַה לֹא יוֹכַל לְחַזּוֹר וְאַף שִׁקְנוּ רַק בְּמַעוֹת הַמְלֻנָּה שְׁמַגִּיעַ לוֹ מֵהַסְטָאוּקָא מ"מ בְּקִנְיָן מְלֻנָּה מְדִינָא יֵשׁ גַּם פֶּן דַּעַת הָרַמְבַּ"ם (פ"ז מֵהַלְכוֹת מְכִירָה) דְקוּנָּה כְּמוֹ שְׁנוֹתָן דְמִים וְאַף דְבַש"ע (סִימָן רד) הִבִּיא מְקוּדָם דַּעַת הָרַמְבַּ"ם וְאַח"כּ דַּעַת הָרֵא"ש וְסִינְיַעְתּוֹ וּלְפִי דְבָרֵי הַכְּנֵה"ג בְּכָלְלֵי לֹאו"ח (אוֹת מו) לִישְׁנָא בְּתָרָא עֵיקָר אַף בְּפוֹסְקִים וְנִקְטִינּוּ כְּדְבָרֵיהֶם שֶׁבְּאַחֲרוֹנָה מ"מ כָּלֵל זֶה אֵינּוּ מְוַחֲלֵט דְהִיכָא דְהַמְחַבֵּר הִבִּיא שְׁנֵי הַדַּעוֹת בְּשֵׁם י"א וִי"א דְאֲזִיל בְּתֵר בְּתָרָא דִּיִּיקָא וַיֵּשׁ בְּזַה אַרְיִכוֹת דְבָרִים לֹא עַת הָאֶסְפֵּי פֶּה דִיעוֹנֵן בְּב"ח או"ח (סִימָן כז) שֶׁפְתַב עַל דְבָרֵי הַש"ע (ס"ו שָׁם) שְׁלֹא הִכְרִיעַ בְּדִין אֵיטֵר וּכ"נ מְדָבְרֵי הָרַמְ"א שֶׁהַצָּרִיף לְהַכְרִיעַ שָׁם וְהָכִי נִהוּג) וְלֹא עוֹד דֵּהַכְּנֵה"ג בְּעַצְמוֹ סוֹתֵר דְבָרָיו וְכַתֵּב בַּחֲחוּ"מ (ס' עה) (עַל דְבָרֵי הַש"ע שָׁם (סכ"א) שֶׁפְתַב יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁפְטוֹר כּו' וִי"א כּו') בְּהַגְהוֹת הַטוֹר (אוֹת פו) שֶׁהַמְחַבֵּר מְרָן הִבִּיא שְׁתֵּי הַסְּבָרוֹת וְלֹא הִכְרִיעַ עַכ"פּ לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם קִנְיָן מְלֻנָּה הוּי קִנְיָן כְּסָף וְא"כ לְפַמְש"ל (אוֹת ד) בְּנ"ז הוּי קִנְיָן גָּמוּר פִּינּוֹן דְּלֹא שְׁיִיף הַגְזָרָה דְנִשְׁרָפוּ חֲטִיף בְּעֵלְיָהּ הֵן אֲמַת דֵּהַגְּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר חֲחוּ"מ (סִימָן קע) פְתַב דְקִנְיָן מְלֻנָּה לְהָרַמְבַּ"ם לֹא הוּי כְּכֶסֶף מְמַשׁ וְאַף בְּכָל הָאוֹפְנִים דְכֶסֶף קוּנָּה קִנְיָן גָּמוּר בְּמְלֻנָּה אֵינּוּ קוּנָּה קִנְיָן גָּמוּר רַק לְמִי שֶׁפָּרַע יַעו"ש מַה שֶׁהִבִּיא מְדָבְרֵי הַה"מ אֲבָל אִין דְבָרָיו מְוַכְרְחִין וְתַמוּהִים דְאִיף יִפְרִינְס דְבָרֵי הַר"מ גְּבִי קַרְקַע שֶׁפְסַק דְקוּנָּה עִי"ז קִנְיָן גָּמוּר וּכ"כ הַטוֹר מְשַׁמּוֹ (סִימָן רד ס"ז) יַעו"ש וּבְסַמ"ע (ס"ק טו) וּכְבָר תְּמַה עָלְיוֹ בְּזַה גַּם הָרַב פַּת"ש בְּנַת"צ שָׁם (סִימָן קצט) וְעוֹד הָא נ"ז יֵשׁ לְדַמּוֹתוֹ לְחוּב הַבָּא מִחֲמַת מְכָר [שֶׁהַקּוֹנִים מְכָרוּ לְהַקְּאֵלְעִקְטֵר אֵת הַצַּעֲטִיל מִסְטָאוּקָא וְהוּא חֲזִיב לְהֵם מַעוֹת הַצַּעֲטִיל שְׁמָסְרוּ לוֹ (זְכוֹת הַסְטָאוּקָא) וְעַבּוֹר חוּב זֶה מְכָר לְהֵם צַעֲטִיל אַחֵר כְּמוֹבָן] וּבְזַה הָא אֲמַרִּין מְדִינָא דְש"ס ב"מ (מו מז) דְמִלְתָּא דְלֹא שְׁכִיחָא הוּא וְלֹא גְזָרוּ בָּהּ רַבְנָן גְזָרָה דְנִשְׁרָפוּ חֲטִיף, וְאַף דְלַפְמ"ש הָרַב הַמַּגִּיד (פ"ה מֵה"מ ה"ד) הַטַּעַם בְּזַה דְהוּי כְּאֵלּוּ הַחֲלִיפּוֹ פָּרָה בְּשׁוֹר (וַיַּעֲוִן בְּסַפְרֵי מִנְחַת מִזְבֵּחַ חִי"ד (ס' כה אוֹת ג) ד"ה אֲבָל שֶׁהִבִּיא דְבָרֵי הַב"ח וְהַשְׁמַטְתִּי דְבָרֵי הַה"מ וְכֵן מ"ש שָׁם לְחַדָּשׁ דְבַמְקַנָּה אוֹתוֹ מְטַלְטֵלִין עַצְמָן ל"מ פִּינּוֹן דְּלֹא שְׁיִיף לוֹמֵר דְהוּי כְּאֵלּוּ הַחֲלִיפּוֹ חַפְזָן בְּחַפְזָן, לֹא רְאִיתִי אֶז דְבָרֵי הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב ת"ג (סִימָן קע) הַמוֹבָא גַּם פֶּן בַּפַּת"ש (סִימָן קצט ס"ק א) וְעַמַּד עָלְיוֹ מְדָבְרֵי הַה"מ) אִם פֶּן לֹא שְׁיִיף טַעַם זֶה בְּשִׁטְרוֹת דְלֹא מְהַנִּי קִנְיָן חֲלִיפִין מ"מ הָא בְּשִׁטְרַת הַמוֹעִיל לְכָל מִי שְׁיִוְצִיאוּ מְהַנִּי קִנְיָן חֲלִיפִין לְדַעַת הַתַּה"ד וְהָרַמְ"א (סִימָן סו) וְהַתְּנֻמִּים וְנֵה"מ כַּמְש"ל (אוֹת ב) וּכ"ז לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם וְהָרִי"ף אֲכֵן לְדַעַת הָרֵא"ש וְסִינְיַעְתּוֹ הָא מְלֻנָּה לֹא

הגוי פֶּכֶסֶף רק אם אמר לו בהנאת מחילת מלנה (יעוין קידושין ע"ב) וש"ע סימן רד ס"י) וא בחוב הפא מחמת מכר הביא הרמ"א שם (סימן קצט דעה זו דדוקא בפאמר לו מכור לי בהנאת מחילת הדמים כו' (ויעוין בב"י (סימן קצט סוס"א) במ"ש דבחוב מחמת מכר אפילו לא אמר בהנאת מחילת מלנה סובר הרא"ש דקנה כו' ועשו פאלו אין הדמים מלנה והד"מ (אות א) פתב ע"ז דאין בדברי הרא"ש הכרע דאפשר לפרשם דבהנאת דמים אלו קאמר ויעו"ש בהגהת דו"פ שפתב דהטור הבין גם פן דברי הרא"ש פמו שפתב הב"י דלא חילק פאן ש"מ דבלא מחילת דמים נמי ס"ל דקנה יעו"ש ויהדבר צ"ע ויעו"ש בסמ"ע (ס"ק ה ובסימן רד ס"ק טו) ודוק) מ"מ בנ"ז דהמנהג פשוט בכל ערי ישראל לקנות עבור סטאווקא צעטיל אחר וכמעט רוב הקונים שזוכין בסטאווקא לוקחין צעטל אחר ואין פוצה פה אם פן הא הרא"ש בפעצמו פסק בתשובה דקנין סיטומתא מהני אף בדשלב"ל וכמש"ל וע"כ פשוט דרא"ז ורח"ד זכו בזכות הלאטיריע לכ"ע: כ"ד הכו"ח בנתיצה רבה ג' פא שנת תרפ"ו ידיו ש"ב הדורש שלומו באה"ר וא"ע מקבדו ומוקירו משה נחום ירושלימסקי האבד"ק קאמינקא וכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן מג תשובה לכבוד י"ג הרה"ג המפנרסם חו"ב מוהר"ר משה נ"י ראטמאן אבד"ק הארידישץ. אחי הגאון הגביר ר' ברוך עסמאן מח"ס חד וחלק.

בענין צנואה ובעניני צדקה וכמה דברים המסתעפים מזה. (א) קונטרסו שאלת חכם בדבר השטר צנואה שהניח הג' רי"פ מאן אשר פחק נאטיראלניע וכתוב שם בשפ"ר שהוא מניח אלף רז"כ בגס"ד באנק שאחר פטירתו יבררו עדת הארידישץ שני נבררים שהם עם בנו הר"מ יקחו המעות הנ"ל לחלקם לעניי העיר הארידישץ ועתה רוצים אנשי העיר הגבירים ובע"ב שלא לפזר המעות בפעם אחת על פי חלוקה אלא לעשות מזה קרן קיימת לקנות חנות וכדומה שהפירות יחלקו בכל שנה על ת"ת וכת"ר שהוא אחד מהנבררים (שקבלו המעות מהגס"ד באנק) מפלפל בחכמה אם יכולים המה על פי התורה לעשות פן דהגם דבני העיר רשאים לשנות ולעשות מקנפה תמחוי ולשנותה לכל מה שירצו (בבא בתרא ת ע"ב) ולשטת הר"ת מותר לשנות גם לדבר הרשות ואף לדעת הר"י הלוי המובא ברא"ש שם (סימן כט) וטור יו"ד (סי' רנו) שאסרו לשנות היינו דוקא לדבר שאינו לצורך עניים פגון לשומרי העיר אבל לצרכי עניים כ"ע מודים דמותרים בה"ע לשנות ואם פן בנ"ד אם יהיה פירות הנדבה לת"ת אין לה צורך גדול מזה ועכ"ז נראה לכת"ר לחלק על פי דברי הר"ן (המובא בב"י שם) שפתב במה דיכולין לשנות לדבר אחר והא זכו בהם עניים (וכדאמרין ב"ק (לו ע"ב) אנו יד עניים אנו) י"ל דטעמא דמלקח משום דאינו אלאפהלנאה גביתהו שהרי אם יצטרכו עניים עליתהו רמו ועפ"ז דעת כת"ר דעת תורה לחלק דזה שייך בתמחוי וקנפה וכיוצא דהעניים רמו בענין זה על בני העיר מה שאין פן בנדבה מצויינת פזאת שמעולם לא התנדב אחד מנדיבי עירו סכום גדול פזה בפ"א ולא יוכלו העניים לדרוש עד עולם מבני העיר שיהנהו אותם בסכום פזה בפ"א ולא שייך לומר פזה דהוי פהלנאה לגביתהו ואם פן פיון דאנו יד עניים אנו וזכו במעות זה איך יוכלו בני העיר לשנות לדבר אחר זת"ד (באות א), והם דברים נכונים בטעמן וכעין זה פתב מרן מהר"ב אשפנזי בשטה מקובצת שם (ב"ב ח) סוף ד"ה ולשנותו, ועוד נ"ל דכי אמרינן דרשאים לשנותה לכל מה שירצו דוקא פגון שנתאספו להתנדב לצדקה פדי לספק צרכם לעניים להדש או לשני חדשים ועלתה הנדבה למנה

או למאיתם ונמצא שמספיק להם חצי החילוק לאותו זמן ולפיכך יכולים לשנות המותר לצרכיהם כל זמן שייספיקו בני העיר או הפרנסים על פה וכשיעבור אותו זמן יחזרו ויגבו להם כמשפטם אבל אם התאספו לעשות צדקה ולחלקה כולה לעניים לא לתר נדאי אין רשאים לגזול את העניים ולשנות מקצת הצדקה לא לצרכיהם ולא למצוה אחרת עכ"ד וכל המתבונן יראה כי גדול הראשונים קולע אל המטרה קרוב לדעתו הרמה דעת תורה וטעמו מובן כמ"ש כת"ר: (ב) ויש להוסיף נוסף בזה על פי דברי הרא"ש והטור שם שכתב ומיהו דוקא קנפה ותמחוי שהוא דבר קבוע ואם יחסר להם יגבו פעם אחרת אבל אם אינרע מקרה שהוצרכו לגבות לצורה עניים פגון שהצריכו לגבות לצורה פסות וכו' לא ישנו ליתנו לצורה דבר אחר עכ"ד, ותוכן דבריהם הוא דבקנפה יש תרתי למעליותא א' שהוא בקביעות וכמ"ש הרמב"ם (פ"ט מהלכות מתנות עניים הלכה ג) וש"ע שם (ס"א) מעולם לא ראינו ולא שמענו בקהל מישראל שאין להם קנפה של צדקה וכו' ובזמן הש"ס הנה גם התמחוי בקביעות (יעו"ש ב"רדב"ז מכת"י על הרמב"ם דפוס נוארשא תרמ"ב שתמה מי נתן להם רשות לבטל התמחוי) ועכ"פ היו מתעסקים פולם בתקנות אלו בקביעות, והב' שאין שום פסידא לעניים במה שישנו דמה שיחסר להם יגבו מהקהל לצרכם פעם אחרת והתם (שקלים פ"ב מ"ה) גבי מותר עניים לעניים הני בהנהגת תרתי להיפוך דאין שום תקנה בקביעות רק שגבו על פי מקרה וגם שיהיה פסידא לעניים אם ישנו לדבר אחר ועפ"ז מיושב קושית השטמ"ק שם על דברי הרמב"ן שפירש דלשנותה לאו לשנותה לגמרי קאמר אלא ללונתם לצרכיהם ואחר מפאן ישלמו דלפשיעה לא חיישינן שאין פשיעת הרבים מצוייה כפשיעת היחיד כו' והקשה דהא אף בצבור חוששין לפשיעה פדאמרין (שם ב"ב ג ע"ב מגילה כו פ"ב) לא ליסתור אינש בי פנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתא וקמפרש משום פשיעותא יעו"ש ולהנ"ל א"ש דבדבר הקבוע ברבים פקנפה ותמחוי בזמן הש"ס דקביע מלתא להתעסק בזה ברבים ל"ח לפשיעותא שיתעצלו ולא יגבו משא"כ בבנין בית הפנסת דהמקרה הביאה להם בנין הבי פנישתא חיישינן לפשיעותא שיתעצלו בדבר ועפ"ז נבין גם כן סברת הרא"ש דמדוע גבי מותר עניים פסקו למלתא דיתנו לעניים וה"ל לאשמעינן דאם יקבלו עליהם לגבות פעם אחרת ולהשלים אם יחסר לעניים יהיה מותר לשנות א"ו דפסיקא מלתא בדבר שאינו קבוע פקנפה ותמחוי רק על פי מקרה גבו לא מהני אף אם יקבלו על עצמם להשלים החסרון דחיישינן לפשיעותא ולפסידא דעניים ויעוין במהרי"ק שורש ה' מה שכתב על דברי הרא"ש הנ"ל דמשמע מדבריו דאפילו בני העיר שגבו סתם ויפה פחם לשנותם אפילו הכי יהיב טעמא לכשירצו מעות לעניי עירם יגבו פעם אחרת הא פסדי עניים פסידא דלא הדר דלא יחזרו הגבאים מה שנטלו (על צדקה אחרת) אסור לשנות יעוין גם כן (שורש קכח) שהבית על דברי הרא"ש אלו גם דברי הרשב"א בתשובה דבזמן הזה שאין הצבור מספיקין צרכי עניים ואין ממלאין חסרונם אם משנין הקדש זה לדברים אחרים הרי אלו גוזלין את העניים יעו"ש ובט"ו (סימן רנו ס"ק ד) וש"כ (סי' רנב).

ס"ק ב וסימן רנט ס"ק יא) ועכ"פ בנ"ד נכונים דברי כת"ר דלאו בכל יומא אתרחיש נדבה פזו והיא מקרה מיוחדת בכמה שנים אם כן מי ישלים החסרון מה שיהיה פסידא לעניים על ידי השנינו ואף אם יבטיחו להשלים לא מהני כמ"ל דחיישינן לפשיעותא

במעשה מקריות ובכג"ז אין הצבור רשאים לשנות, הן אמת דעת תשובת מהרש"ך ח"א (סימן לח) ומהרש"ח בתשו' ב"י שמואל (סימן לה) ותשו' מהר"מ גא'לנטי (סי' עו וסימן קכג) (הו"ד בשו"ת שער אפרים (סימן סו) יעו"ש באורף וגם הרב הפוסק בתשו' מטה יוסף יו"ד ת"ב סימן יב) דונקא לדבר הרשות אין לשנות בדאיפא פסידא לעניינים אבל כשמשנים אותם לדבר מצוה פולם שנים לטובה דיכולים לשנותה אפילו בפסידא דלא דקרא מ"מ הרב מטה יוסף בעצמו א להוכיח דאפילו לדבר מצוה אין לשנות בדאיפא פסידא לעניינים יעו"ש: (ג) עוד י"ל מטעם אחר פדעת כת"ר דאף אם יהיה לנו ספק איך היה פונת המקדיש דאף דלשון לחלק בנדאי מבואר לחלק בפ"א (וכדנראה מלשון הרמ"א (סימן רנט ס"א) במ"ש שאינה עומדת לחלק רק הקרן כו') אכן מפני שכתב השט"צ בשפ"ר שיקחו הנבחרים את הפסד מהגס"ד באנק לחלק א"כ אפשר פיון דע"פ נימוסי משפטי המדינה בנקל יותר ליקח פסד על חלוקה מלעשות קרו קיימת על פירות כידוע כתב שהלקיחה יהי פנימוס בכדי לחלק אבל מה לעשות אח"כ לא ביאר בפירוש מ"מ הא ידוע שאומדין דעת המקדיש שרצה שיהיה לדבריו קיום ושלא יהיו דבריו לבטלה, הן אמת דלא קי"ל כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה (פתובות נח ב' ערכין ה תמורה כז) יענין ברמב"ם (פ"א מהלכות ערכין וחרמין הלכה ג) ובכ"מ ונדב"ז מכת"י שם מ"מ היינו דוקא לומר ע"פ סב"א זו דא"א מוציא דבריו לבטלה ההפוך מלשוננו ממש כגון דאמר בפירוש ערף פלי זה עלי וכו בפחות מכן חודש לפרש פונתו לשם דמים נגד לשוננו בזה לא קי"ל כר"מ אבל היכא דיש מקום לפרש בלשוננו ממש פתיקון חכמים ויהיה קיום לדבריו בזה כ"ע ס"ל כר"מ וכמ"ש האס"ז שם (פתובות נח ע"ב) ד"ה עוד יש לפרש בשם הריטב"א ואע"ג דלא קי"ל כר"מ במעריף פחות מכן חודש ה"תם הוא שא"תה משנה לשוננו מערף לדמים אבל הכא כו' י"ל דה"ק שהוא מקדיש אותם בדין חכמים וכו' יעו"ש (וע"פ סברת הריטב"א אלו יש ליישב קושית הגאון רעק"א בתוספותיו למשניות נדרים (אות סז) מה שהקשה על הר"ן מסוגיא דכתובות (נח) ולפלא שלא ראה גם כן מה שכתב בזה השער המלך (פי"ב מהלכות נדרים ה"י) ויש לפלפל גם כן בדברי השעה"מ במ"ש בסוף דבריו ליישב דברי הנתיבות הספרדי על פי דברי הריטב"א יעו"ש ואכמ"ל) ואם כן לפ"ז אם היה מקדיש הפירות שיהיה מהפסד דבריו בטלים לדעת הגאונים (הו"ד ברמב"ם פ"ק כב מהלכות מכירה הלכה טו"ב) וקרא"ש פ"ד דב"ק (סי' ג) (הו"ד בטוחו"מ סי' ריב ס"י) וכ"ד הרמ"א בחו"מ (שם ס"ז) דסב"א זו היא עיקר דאם אמר כל מה שיוציא אילן זה לעניינים או כל ש"כר בית זה לעניינים דלא קנו ההקדש ולא הצדקה פלוס דאין אדם מקדיש דשלב"ל וממילא דבריו בטלים יעו"ש משא"כ אי נימא פמשמעות לשון השט"צ שהקדיש גוף הפסד לחלקו תיקף אזי דבריו קיימים אם כן בנדאי נראה ברור דכונתו היה להקדיש באופן שיהיה קיום לדבריו וכמש"ל [ויש לפלפל הרבה בפרט זה דספק צדקה והקדש יעו"ש רמב"ם (פ"ב מהלכות מתנות עניים ה"ג) ובכ"מ שם מ"ש ברמב"ן והרשב"א ויעו"ש ברא"ש פ"ט דב"ב (סימן כט) ובשו"ת הריב"ש (סימן קס) בענין יורש נדאי והקדש ספק דאין ספק מוציא מידי נדאי ובש"ע חו"מ (סימן רנ ס"ג) וברמ"א יו"ד (סי' רנט ס"ה) וש"כ שם (ס"ק יד) ושו"ת מהרי"ט ח"א (סימן לט) ושו"ת חתם סופר חו"ד (סימן רמ) ושו"ת נשמת כל חי חו"מ (סימן לז) ושו"ת פרח מטה אהרן ח"א (סימן סב)

ד"ה ולטענה ושו"ת סמא דחיי חיו"ד (סימן יד דף לב) ויש בזה ת"ל לפלפל לסתור ולבנות ואכמ"ל] ויענין ביו"ד (סימן ריח) דבכ"ד מפרשין לשון הנודר באומדנא שפן הנה פננתו ויענין בשו"ת הרא"ם ח"א (סימן נג) הו"ד בסמא דחיי שם (לב ע"ב, ד"ה וכבר) שפתב בהדיא דבכל מידי דנדרים והקדשות וצדקות לא אולינו אלא בטר אומדנא דדעת הנודרים והוכיח פן בראיות ברורות יעו"ש: (ד) וכ"ז לדעת הגאונים והרא"ש אבל לדעת הרמב"ם שם (פכ"ד מה"מ הלכה טז) והש"ע שם דאם צנה אדם פשהוא ש"מ כל מה שיוציא אילן זה לעניים או כל שכר בית זה לעניים זכו בהם העניים יעו"ש בכ"מ וסמ"ע (ס"ק יט) אם פן אין הכרח לזה שהקדיש דוקא גוף המעות לחלקה דאף אם הקדיש רק את הפירות לעניים גם פן יש קיום לדבריו אכן באמת גם לפי שטת הרמב"ם יש לצדד ע"פ דברי המהר"ם אלשיך בתשובותיו (סימן ז) שחידש בדין נתן מעות לפירות דלא מהני אפ"א אם הנה אומר מעות לפירותיהן דלא דמי לבית ודקל שהם קניימים בעת פא הפירות והדירה לעולם ומשו"ה מהני בית לדור ודקל לפירותיו אבל במעות פשהריוח פא לעולם ואין המעות עצמם בעולם נמצאו הפירות בלי ממשות יעו"ש נמצא דלפי סברת המהר"ם אלשיך גם להרמב"ם אין קיום לדבריו אם הקדיש רק הפירות מהמעות ואם פן גם לשטת הרמב"ם יש הכרח לומר שהקדיש גוף הפסד לחלקה שיהיה קיום לדבריו, אמנם פן פיון דיסוד הסברא הוא דבטח הקדיש באופן שיהיה קיום לדבריו אם פן יש לומר הסברא לאידך גיסא דאם הנה רוצה שדבריו יתקיימו בלי שום חרטה הנה לו למסור מת"י ההקדש ליד א' הגבאים דאז לא יוכל עוד ליתשל עליו כדאפסקא הלכתא בש"ע יו"ד (סי' רנח ס"ו) דאם הגיע ליד הגבאי אינו יכול להשאל עליו (והוא מדברי הרשב"א בתשו' תרנ"ו וכ"כ הריטב"א פ"ק הנהב הו"ד גם פן בשטמ"ק שם (נו א') ד"ה מר בשם ר' אלחנן וכ"כ הרמב"ן וכ"כ הנמו"י ר"פ הא"ר וכ"כ התוס' פסחים (מו ע"ב) ד"ה הואיל) ומדלא מסרו ליד הגזבר (דאז הני הקדש מוחלט בלי שאלה וחרטה) שוב אין הכרח לומר דהקדישו דוקא באופן שיהיה קיום לדבריו פמוכן אכן פיון דסברת הריטב"א דכתובות (דהיא דאינו נגד לשונו ממש כ"ע מודים דא"א מוציא דבריו לבטלה) לא מצינו לו מקום מבואר בדברי הפוסקים להלכה רק ברמב"ם (פי"ב מה' נדרים ה"י) יעו"ש בכ"מ מ"ש קושית הר"ן ובשעה"מ שם במה שהביא דברי הנתיבות הספרדי שפתב בטעמו של הרמב"ם שם דכיון דבידה לומר איני ניוונת ולהפקיע מעליה שיעבוד הבעל נעשה כאומרת יקדשו ידי משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ובכדי שלא יסתרו פסקי הרמב"ם ממה שפסק (בפ"א מהלכות ערכין ה"ג) פסחמים הכריח השעה"מ שם דדעת הרמב"ם שם פדעת הריטב"א הנ"ל וכיון דבשיטת הרמב"ם אנו עומדים בהלכה זו שוב אין סתירה לקיום מאמר הנודב מדלא מסרו ליד הגזבר פיון דיש מקום לומר דלשטת הרמב"ם עצמו אין חילוק בזה לענין שאלה ואף פשהגיע ליד הגזבר יכול להשאל עליו דהנה הרמב"ם (פ"ח מה' מתנות עניים ה"ד) הביא הדין דאם הגיע ליד גבאי אסור לשנותה מש"ס (ערכין ו') ולא הביא בשום מקום מימרא דרב יוסף (ב"ק לו ע"ב) דאנו יד עניים ונראה משום דלא נ"מ מזה לדינא לשטתו (בפכ"ב מהלכות מכירה הט"ו) יעו"ה בהשגת הר"א והתוס' ב"ק שם ד"ה יד ומוכח לכאורה דס"ל להרמב"ם דלא כשטת הראשונים בדין שאלה ולא מהני הך סברא דיד עניים אנו גם לענין שאלה ויכול להשאל על נדרו גם כשפא ליד הגבאי דאל"כ לא ה"ל

להשמיט דברי רב יוסף אי איכא נ"מ עכ"פ לענגן שאלה וכ"כ להקדיא הגאון נוב"י מה"ת חיו"ד (סימן קנד) יעו"ש באורף עכ"פ אי נימא דלשטת הרמב"ם גם בבא ליד גזבר מהני שאלה שוב אין ראיה ממה דלא מסר ליד גזבר שלא הנה רוצה להחליט ההקדש והצדקה ושוב שייך שפיר לומר הסברא הנ"ל.

(פדעת הרמב"ם פי"ב מהלכות נדרים ה"י הנ"ל) דלא הוציא דבריו לבטלה ובנדאי הנה פונתו באופן שיקונים הנדר כמש"ל: (ה) ואדאמתאן להכי אי נימא דשיטת הרמב"ם הוא דגם בבא ליד גזבר מהני שאלה יש מקום לומר בזה לפע"ד דרף החידוד קצת דהרמב"ם: לשיטתו אזל במ"ש (פ"ז מהלכות ערכין ותרמין הלכה יז) ואין אומרים אלו רצה הנה אומר בטעות הקדשתי וישאל על הקדשו לחכם יעו"ש ולפתור זאת יש להקדים דעיקר הדבר דגם בהקדש לא מהני שאלה כשבא ליד גזבר לא מצינו לו הכרח מבואר בש"ס (דהא דאמרו (בגדרים נט) ותרומה ביד פהן כו' הא יש לפרש גם כן כפי' הר"א מוניין המובא כפי' הרא"ש שם) אלא במה שאמרו פסחים, (ה ע"ב) אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה ולא אמרינו דחשוב כשלו מטעם הואיל ואי בעי מתשיל, כדאמרינו הכי גבי חלה (שם מו ע"ב) ומשום זה הכריחו התוס' שם דהיכא דאתי ההקדש ליד גזבר ל"ש בו שאלה אה פן יש לומר דהתוספות לשיטתם במה שכתבו בערכין (כג א') ד"ה בשאלה לפרש טעמו דר' יהושע דלא חייש לקינוניא בהקדש דבידו הוא לאיתשולי אנדריה ולמה לו לעשות קינוניא יעו"ש ודקדק בדבריהם הרב מחנה אפרים הלכות צדקה (סימן ה) דס"ל דיש שאלה בהקדש בחרטה בלבד דאי ס"ד דצריף שימצא פתח לנדרו אם פן עדיין יש ליחוש שמא אינו מוצא פתח על נדרו ומשו"ה עושה קנוניא ואם פן התוס' לשיטתם דשאלה בהקדש גם פן הני בידו הקשו שפיר והכריחו מזה דמייירי בבא ליד גזבר דל"מ בו שאלה אבל לשטת הרמב"ם בהלכות ערכין ותרמין שם דס"ל דבהקדש לא סגי בחרטה לחודיה אלא בעינן פתח לנדרו שייאמר בטעות הקדשתי פלומר דאדעתא דהכי לא הקדש וכמ"ש הרב מחנה אפרים שם בשטת הרמב"ם ואם פן ל"ק פלל מה דאמרינו בפסחים דאינו עובר בשל גבוה ולא אמרינו הואיל פינן דבאמת בהקדש לא הוי בידו ליתשל משום דצריף פתח ודלמא לא ימצא פתח לנדרו ושוב אין הכרח לומר דהקדש שבא ליד גזבר לא.

מהני שאלה משא"כ גבי חלה דהוי כתרומה (יענין פ"ד דב"מ מ"ח וברש"י ורע"ב שם) שפיר אמרינו הואיל פינן דסגי בחרטה לחודיה הוי בידו ליתשל ואף דהא דיש שאלה בהקדש ילפינן מנדרים כדאיתא בש"ס נדרים (עח א') ואיך נחלק ביניהם דבהקדש אין שאלה בחרטה לחודיה כפר פריש לה הרמב"ם (סוף הלכות נדרים פי"ג הכ"ה) שפתב נדרי הקדש אין נשאלין עליהם אלא מדונק דמצוה לקיימן שנאמר נדרי לה' אשלם ומהאי טעמא דאין נשאלין אלא מדונק לא סגי בחרטה לחוד וצריף שימצא פתח גם פן יעו"ש במת"א והא דבתרומה אמרינו (שם נט) דהוי דשיל"מ משום דבידו ליתשל ומנפת דסגי בחרטה לחוד.

(דאי בפתח שמא לא ימצא פתח של חרטה) כפר פתב בזה גם פן הרב מחנה אפרים שם דבתרומה פינן שאינו רוצה להפקיע המצוה שדעתו הוא לחזור ולתרום את"כ ע"כ אפילו בחרטה בלבד יש לו שאלה יעו"ש ועפ"ז יש מקום ליישב דברי הש"ס פסחים שם (מו

ע"ב) דאָמרינו דטעמא דר"א גבי תלה משום הואיל ואי בעי מתשיל דלכאורה תמוה מאד דהא ר"א מתלמידי ב"ש הוא וס"ל בערכין (כג א') כב"ש דאין נשאלין על ההקדש דהקדש בטעות הוי הקדש והתו"ט בפסחים שם (פ"ג מ"ג) עמד בזה וכתב על הרע"ב דמ"ש הוי הקדש טעות ואינו הקדש אגב רהיטא לא דק דהא בהדיא שמעינן לר"א דס"ל דהקדש טעות הוי הקדש כמ"ש הרע"ב עצמו רפ"ו דערכין וכתב הוא דתלה אינה הקדש וכי אמרינו הואיל הוי כאלו איתשל עליו ושליו הוא יעו"ש בתו"ט ונדבר מחוסר תכלין להבין החילוק בין חלה להקדש (והגאון בעל מצפה איתן הביא בשם תשובת רמ"ע מפאנו (סימן סב) לחלק בזה דתלה ממון בעלים הוא ואי בעי יהיב לה לב"ב פהו לפיכך אמר אי בעי מתשיל אף לב"ש ול"ד להקדש דהוי בי גזא דרחמנא יעו"ש ויען' בש"כ (סי' רנה ס"ק ק שהוכיח מזה דהקדש חמור מתרומה) אבל לפי הג"ל א"ש ומוכן החילוק כחומר דבאמת יש להבין מה שאמרו בערכין שם (ובגזיר ל ע"ב וב"ב קכ ע"ב) דלב"ש אין שאלה בהקדש משום דהקדש בטעות הוי הקדש והא שאלה לא הוי דוקא בכלל שם טעות דהיא דניתר בחרטה לא מקרי טעות ורק היכא דניתר בפתח הוי משום טעות דאדעתא דהכי לא הקדיש וכמ"ש הרמב"ם שם יענין גם כן מה שכתב הר"ן בשם הרמב"ן (נדריים כז א') לענין נדר שהותר מקצתו דדוקא נדר שהותר על ידי פתח דומה לנדרי טעות (יענין גם כן בשער המלה פ"ו מה' שבועות הלכה ח"י) ולפמש"ל א"ש על פי שטת הרמב"ם דבהקדש לא מהני חרטה רק על ידי פתח דהתירו משום דהקדש בטעות הוא וע"כ לב"ש לא מהני שאלה דס"ל הקדש בטעות הוי הקדש משא"כ היכא דניתר בחרטה לחודא ולא משום טעות הוא אלא משם שאלה הוא שהתירה התורה שפיר י"ל דמהני לכ"ע אף לב"ש כבנדרים וא"כ כמו שכתב המת"א דמשו"ה מהני בתרומה שאלה על ידי חרטה לחוד כיון שאינו רוצה להפקיע המצוה כן י"ל סברא זו בחלה דכיון דאינו רוצה להפקיע המצוה דיחזור ויתרום חלה אחרת מהני שאלה בחרטה לחוד וכיון דאין היתרו משום פתח דמשוי ליה לטעות אלא משום שאלה דחרטה לחודא מהני לכ"ע אף לב"ש ושפיר אמר ר"א הואיל ואי בעי מתשיל גבי חלה ויש עוד לפלפל אכמ"ל עכ"פ שטת הרמב"ם אחוז זה בזה ומוכן טעמו דס"ל דגם בבא ליד גזבר מהני שאלה ודוק וא"ש מ"ש באות ד: (ו) ולפמש"ל יש מקום להביא ראיה לשטת הרמב"ם מדברי הירושלמי פסחים (פ"ב ה"ב) דגרסינן שם אית תניי תני לא יראה לך לך אין את רואה אבל רואה את של גבוה אית תניי תניי תניי תניי לא יראה לך לך אין את רואה קודם לביעורו מ"ד אפילו לגבוה פשהקדישו לאחר ביעורו (דאז אינו ברשותו להקדישו הלכך עובר עליו) אמר רבי כן בר חייא קומי ר' זעירא תפטר בקדשים שחייב באחרותן כר"ש דסובר בבבא קמא קדשים שחייב באחרותן כגון דאמר הרי עלי פדידיה דמיין ותרנוייהו בהקדישן קודם ביעורן) עכ"ל הירושלמי ומקשין בזה דלפי דברי תוס' פסחים הג"ל אמאי לא תירצו בירושלמי בפשיטות דהא דתני עובר מיירי בלא ליד גזבר ומטעם הואיל ואי בעי מתשיל ולא עוד דלפי מה דמשני בקדשים שחייב באחרותן אם כן בנדאי פשלא בא ליד גזבר הוא (דכשהוא ביד גזבר שוב אינו חייב באחריותו) ושוב אין הכרח לומר כר"ש דבלא"ה עובר מטעם הואיל יעו"ש בהגהות ירושלמי מה שכתב בזה ידיד החכמים הגאון מלבוב ז"ל ובספרי מנחת משה חאו"ת (סימן יג) פתבתי בדרב הפלפול קצת ויש לי לסתור בדברי שם ולבנות ואכמ"ל פי קנה מקומו בספרי כליל

תפארת) אבל לפי שטת הרמב"ם שפתי ליעיל א"ש דבקדשים ל"ש לומר הואיל ואי בעי מתשיל פיו דאינו בידו הוא משום דצריך פתת גם כן ואולי לא ימצאנו (ול"ד לחלה דסגי בחרטה לחוד) ושוב אין חילוק בין פשבא ליד גזבר או לא (ואדרבא לפמש"ל בשטת הרמב"ם מהני שאלה גם בבא ליד גזבר אלא דהואיל לא שיקב בשניהם פיו דאינו בידו למצוא פתח) וע"כ קמתרץ הירושלמי דמייירי דוקא בהקדשו לאתר ביעורו או בקדשים שתיב באחריותו וכו"ש [ובהקפשי מצאתי להגאון מהרי"ט אלגזי בהלכות חלה להרמב"ן (אות י) שכתב גם כן דלשטת הרמב"ם דהקדש בעי פתת מןושב קושית התוס' (נהניתי)] ולכאורה הנה מקום קצת לומר בדברי התוס' פסחים שם דמ"ש היכא דאתי הקדש ליד גזבר לא אמרינו הואיל כו' אין פננתם גם כן דלא יוכל שוב ליתשל אח"כ אלא דלא אמרינו בזה הואיל פיו דלא שכיח ליתשל אחר שפבר בא ליד גזבר לא אמרינו בזה הואיל (יעו"ש בתוס' דיה רבה) וכעין שכתב הרא"ש בשם הר"א ממין גדרים (שם נט) גבי תרומה ביד פהו דלא שכיח כלל שישאל עליה (אבל אי אירע דאיתשל מהני באמת אף פשבא ליד גזבר) ועפ"ז הנה מןושב דברי התוס' סוטה (ו ע"ב) ד"ה פי שהקשו אמאי נשרפת פיו דיש שאלה בהקדש למה אינו נשאל עליה ונמצא לחולין יעו"ש דלכאורה דבריהם תמוהין דהאיך יהיה נשאל אחר שהובאת כבר המנחה ליד פהו שוב לא מהני שאלה לפי פשטות התוס' דפסחים וכבר העיר בזה המשנה למלך (פרק יא מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד) אבל אי נימא כמש"ל דהתוס' דפסחים לא פתבו רק דלא אמרינו הואיל אבל שאלה מהני הוי א"ש: (ז) אמנם כן באמת פשטות לשון התוס' דפסחים נראה יותר דכשפבא ליד גזבר אין נשאלין עליו דאי משום דלא שכיח שיתשל הא גם בלא בא עדיין ליד גזבר גם כן לא שכיח שישאל על החמץ של גבוה ויעבור על ב"י ויהיה חייב לשרפו, דדוחק לומר דבבא לגזבר מקרי לא שכיח כלל כמ"ש התוס' ד"ה רבה דז"א פנות התוס' א"ו פיו דעכ"פ יכול לשאול עליו שיקב בו הואיל ובבא ליד גזבר לא אמרינו הואיל פיו דלא מהני בו שאלה ועוד פיו דכמה מגדולי ראשונים פתבו להדיא דלא מהני שאלה פשבא לגזבר גם בדה"ת לא נעמיס בראור רחוק ודברי התוס' דסוטה הנ"ל יש לתרץ בפשיטות ע"פ מ"ש הרב מהר"י ששון בס' בני יעקב (קסז ע"א) דכלל מסור בדינו דכל היכא דכותבים התוספות תימא ואינם פותבין וצ"ע התירוץ פשוט יעו"ש אם כן ה"נ שפתבו התוס' קשיא ולא העלו בצ"ע י"ל גם כן משום דהתירוץ פשוט דלא שיקב בו שאלה אחרי שהובא לכהו וגם בשני קושיות הראשונות שהקשו התוס' יש למצוא תירוץ פשוט ואכמ"ל וצ"ע לחלק בין תימא לקשיא ובהיותי בזה המכסה אני מידידי נ"י כי באמת בפירושא דהואיל ואי בעי מתשילפתי על גליון השד"ח מידידי הגאון הצדיק חכם מדיני הי"ו מערכת חמץ ומצה (סימן ה אות יז דין כה) שהביא שם קושית ידידי ותלמידי הרב החו"ב וכו' ר' יחזקאל וועפרינסקי מטשעהרין בדין ביטול והפקר דמהני מן התורה לכל הפוסקים ואמאי לא אמרינו הואיל ואי בעי מתשיל דגם בהפקר מהני שאלה קודם שפבא ליד זוכה יעו"ש דסיים בצ"ע וכתבתי דקושיא זו הקשה אותי גם כן יו"ת הרב הנ"ל והשבתי לו די"ל דכאן ליכא החשש דלמא מתשיל בעת שעוסק לבטלו ולהפקירו (כעין דאמרינו (פסחים יא) השתא מיהדר עליו לשרפו אתי למיכל מיניה) משא"כ בחלה פמובן וגם לפי מה דאמרינו בש"ס לרשב"ג גיטין (סו א') גדרים (מח א') חולין (לט ע"ב) הוכיח סופו על תחלתו כן י"ל

להיפוך הוכיח תחלתו על סופו שלא יחזור מביטולו והפקירו יענין גם כן שבת (צא א') כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה וגם י"ל דמעיקרא לק"מ דבבבחה חיישינן שמתשיל עליו אחר הפסח ויהיה שלו למפרע משא"כ בהפקר, ואדאמתאן להכי נוכל לומר דגם בתוך הפסח בבבחה חיישינן דלמא מתשיל ויהיה שלו למפרע נמצא דלא ביטל פלל מה שאין כן בהפקר אם ישאל בתוך הפסח יהיה שלו רק מכאן ולהבא וקודם הפסח שפיר בטל ליה ודוק, ויש לפלפל אם גם בהפקר זכה למפרע ואכמ"ל עכ"ד שפכתתי על הגליון, עכ"פ לפ"ז נסתר הקושיא שפכתתי לעיל איך ישאל על חמץ של גבוה שיעבור על ב"י ויהיה צריף לשרפו די"ל דיתשל עליו אחר הפסח ויעבור למפרע ודוק, אח"ז ראיתי כי מה שהקשה הרב מטשעהרין כבר עמד ע"ז בתפארת ישראל פסחים שם (פ"ג מ"ג) יעו"ש מ"ש בפשיטות: (ח) ולא עוד דגם מש"ל בשטת הרמב"ם ג"כ אינו אלא לפלפולא בעלמא ויש בזה לסלסל ולפלפל אכמ"ל אבל לדינא נלפע"ד העיקר דגם הרמב"ם מודה לדברי הראשונים דדין זה דאין שאלה בהקדש כשבא ליד גזבר לא מתלי תלוי וקאי דוקא בסוגיא דאתה רואה של גבוה ע"פ קושית התוס' אלא כמו שבארו הראשונים ודימו זאת לתרומה ביז פהו דמבואר להדיא (נדריים נט א') דלא מצי מיתשל עלה ואף דלכאורה גם דין זה השמיט הרמב"ם ז"ל (פ"ד מהלכות תרומות הי"ז) שסתם וכתב ה"ז נשאל לחכם ומתיר לו ולא חילק דדוקא אם לא מסרה עדיין ליד הפהו מ"מ לדינא נראה עיקר פתרוץ השני של הפסח משנה שם שמאחר שכתב הרמב"ם המפריש תרומה ומעשרות וניחם עליהם משמע שפיר דמיררי שלא היה אלא הפרשה לבד ועדיין לא באה ליד פהו (דאף דהנוב"י מה"ת חיו"ד (סימן קנד) תפס לעיקר פתרוץ הראשון של הפסח משנה דהרמב"ם מפרש כפי"ה הר"א ממיץ המובא ברא"ש שם י"ל דהנוב"י לא כתב כן אלא מפני שלא ראה דברי הראשונים מה שכתבו גבי הקדש ביז גזבר ומדמי ליה לתרומה ביז פהו (כמש"ל אות ד) דאי הוי רואה אותם לא הוי דחיק אנפשי' להעמיס דוקא בדברי הרמב"ם שלא פדעת הראשונים וכן בינתר דברי הנוב"י שם במ"ש בטעמו של תשו' הרשב"א (סי' תרנו) והוליד עפ"ז חדשות יש ת"ל אתי אריכות דברים מלבד מה שרשום אצלי על הגליון נוב"י בעוד טל ילדותי מה שיש לתמוה בחדושו שם הארכתי זה כמה שנים ת"ל בענין זה בתשובתי לונאלשיקאווא פלך הוראדנא להרה"ג החריף העצום ר' יונה קאסאווסקי ז"ל ואכמ"ל כמה שאינו נוגע לנ"ד ויעני' מש"ל סימן לה באורח] ויענין ג"כ תוס' עירובין (ל ע"ב) ד"ה תרומה במ"ש ולא מצי לאוקמה בתרומה ביז פהו כו' דמבואר בדבריהם דלא קמפרישי בדברי הש"ס (נדריים נט) כפי"ה הר"א ממיץ דאי כפירושו לא הקשו מידי (וכמ"ש הגאון ר"ב רש"ב בהגהותיו שם לישב קושיתם על פי פי"ה הר"א ממיץ יעו"ש) וממילא גם מה שכתבו התוספות פסחים דל"ש הואיל כשבא ליד גזבר פננתם ודאי דלא יכול למיתשל עלה וכמש"ל דהא קמדמי הראשונים הקדש לתרומה ועפ"ז גם בהקדש ס"ל להרמב"ם ג"כ ודאי דלא מהני שאלה כשהוא ביז גזבר והא דלא כתב כן להדיא בסוף הלכות נדריים דאין נשאלין בהקדש כשבא ליד גזבר הוא משום דאין זרפו של הרמב"ם להזכיר אלא מה שהוזכר בגמ' בפירושו וכן מה שלא הביא מימרא דרב יוסף (ב"ק לו בפ"ת מהלכות מתנות עניים ה"ד) לאשמעינן בזה הנ"מ לענין שאלה ג"כ מהאי טעמא הוא כיון דדין זה אינו מוזכר להדיא רק יהיה מוכח דרף שקלא וטרין זרפו של הרמב"ם להשמיטו (יעו' במשנה לפלך (פי"ח

מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד) סוד"ה הכלל ובפר"ח יו"ד (סימן פג סוס"ק ז) ובב"י יו"ד (ריש סימן קצו) סוף ד"ה בְּדָקָה וּבב"ח (סו"ס מת) ד"ה פְּתַח ב"י וְיֵשׁ לְהֶאָרִיף אַכְמ"ל) ועכ"פ בְּזֶה שֶׁפִּיר י"ל שֶׁסִּמְךָ עַל מ"ש בְּהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת דְּשֵׁאלָה מִהֲנִי הֵיכָא דְהִיָּה הַפְּרָשָׁה לְבַד וְהֵינּוּ פְּשִׁילָא בְּאֵי עֲדִינָן לִיד כְּהֵן כַּמְש"ל (יְעֻזְרָן בְּתוּי"ט פ"ק דְּעֶרְלָה מ"ז וּפ"ג דְּגִיטִין מ"ד וְסוּף פ"א דְּפָרָה) וְיְעֻזְרָן בְּכֶסֶף מִשְׁנֵה (פ"ג מִהִלְכוֹת נְדָרִים סוּף הִלְכָה ט וּפ"ד מִהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת ה"י) וְצ"ע וְדוּק וְה"ה בְּהִקְדָּשׁ דְּנֻקָּא בְּשֵׁילָא בְּאֵי לִיד גִּזְבָּר כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹ הֶרְאִישׁוּנִים דְּדָמֵי לְהִדְדֵי וְאֶדְרָבָה לְפִי מִש"ל (אוֹת ה) בְּשִׁטַּת הֶרְמַב"ם דְּהִקְדָּשׁ בְּעֵי גַם פְּתַח לְשֵׁאלָתוֹ א"כ יֵשׁ לְלַמּוֹד מִתְרוּמָה דְּרָף כַּש"כ אִם בְּתְרוּמָה וְקִילָא שֵׁאלָתוֹ וְסִגִּי בְּחֶרֶטָה לְחֹד עכ"ז לֹא מִהֲנִי בְּבֵא לִיד כְּהֵן אִם כֵּן בְּהִקְדָּשׁ דְּחִמּוּר וְאִין נִשְׁאֲלִין עֲלֵיהֶם אֲלָא מִדּוּחַק וְלֹא סִגִּי בְּחֶרֶטָה לְחֹד מַכְש"כ דְּלֹא מִהֲנִי הִשְׁאֲלָה בְּשֵׁילָא לִיד גִּזְבָּר (וּכְעֵין שֶׁפְּתַח הַש"ף חו"מ (סימן רנ"ה ס"ק ה) אֲלִיבָא דְב"ש אֲלָמָא דְּהִקְדָּשׁ חִמּוּר מִתְרוּמָה לְעֻזְרָן שֵׁאלָה וְאִם כֵּן פִּינּוֹן דְּבְתְרוּמָה בִּיד כְּהֵן לֹא מִצֵּי לְמִיתְשֵׁל עֲלֵיהֶם כַּש"כ בְּהִקְדָּשׁ בִּיד גִּזְבָּר יְעו"ש) סוּף דְּבָר הַפֶּל נִשְׁמַע דְּהִלְכָה זֹ (דְּחִשׁוּ הֶרְשֵׁב"א) בְּרוּרָה גַם לְדַעַת הֶרְמַב"ם וּבִפְרָט שֶׁכֵּן אֶפְסָקָא הִלְכְתָא בְּש"ע יו"ד (סימן רנח ס"ו) בְּלִי שׁוּם חוֹלָק: (ט) אָמְנָם כֵּן כְּשֶׁבְּאֵנּוּ לְדִין זֶה דְכ"ע אֶף הֶרְמַב"ם פּוֹסֵק דְּאִין נִשְׁאֲלִין בְּשֵׁילָא לִיד גִּזְבָּר נְסַחֵר לְכֹאֲוֵרָה הַסְּבָרָא שֶׁפְּתַבְתִּי לְעִיל (אוֹת ד) בְּדַעַת הֶרְמַב"ם דְּבִנְדָאֵי הַקְּדִישׁ גּוּף הַכֶּסֶף שִׁיְהִיָּה הַקְּדִישׁ מְוַחֲלֵט דְלפ"ז שׁוֹב י"ל לְאִידָף גִּיסָא דְאִם הִיָּה רוּצָה שִׁיְהִיָּה הַקְּדִישׁ מְוַחֲלֵט הִיָּה מוֹסְרוֹ לִיד הַגַּבָּאֵי דְלֹא הִיָּה בִּיכּוּלָתוֹ לִיתְשֵׁל אֲבָל בְּאֶמֶת ז"א סְתִירָה חֲדָא דִישׁ מְקוּם לוֹמַר דְּאִי הִלְכְתָא הוּא דְאֵנּוּ יָד עֲנִיִּים אִם כֵּן גַם לְעֻזְרָן דְלֹא מִהֲנִי שֵׁאלָה סִגִּי בְּהִקְדָּשׁוֹ בְּפִנֵּי הַקְּהֵל דְהוּי כְּמִסְרוֹ לִיד גַּבָּאֵי פִינּוֹן דְאֵנּוּ יָד עֲנִיִּים וְכַמְש"ש הַמְרָדְכִי (פ"א דְב"ב (הו"ד בְּקֶצֶרָה בְּב"י רִישׁ סִימָן רנ"א) סִימָן תפז) אִם הוֹדִיעוּ כְּבָר לְקֶהֱל כו' לְתַת בִּיד גַּבָּאֵי לְעֲנִיִּים שֶׁבְּעִיר כו' הו"ל כְּאֵלוֹ מְטוֹ לִיד גַּבָּאֵי דְלֹא מִצֵּי לְמִיְהִדֵּר אֵנּוּ יָד עֲנִיִּים אֵנּוּ וְכו' יְעו"ש וּבְש"כ (סימן רנח ס"ק ח"י) וּבְתִשׁוּבַת מֵהֶר"ב אֲשֶׁכְּנֹזִי בְּאֹרְךָ וְיַעֲזֵר בְּתִשׁוּבַת מֵהֶר"מ מְרוּטִינְבָּאָרְג (סימן חשנ"ב וְתַתְקַמְב) וְיֵשׁ בְּפֶרְטִים אֵלוֹ אֲרִיכוֹת דְּבָרִים יְעֻזְרָן בְּתַנּוּמִים (סימן קכ"ה ס"ק ח) וּבְתִשׁוּ' מֵהֶרִי"ט ח"א (ס' לט) אֲכֹן אֶפִּילּוֹ אִם נִימָא דְלְעֻזְרָן שֵׁילָא יוֹכֵל לִיתְשֵׁל עֲלֵיו צְרִיף שִׁיבּוֹא לִיד הַגַּבָּאֵי מִפֶּשׁ וְכַדְנֵרָאָה מְלִשׁוֹן הֶרְשֵׁב"א וְלִשׁוֹן הַש"ע שֶׁם (ס' רנח ס"ו) מ"מ הַסְּבָרָא שֶׁפְּתַבְתִּי לְעִיל (אוֹת ג ד) בְּמִקּוּמָה עוֹמְדַת דְּנֻדָּאֵי אִין אֲדָם מוֹצִיא דְּבָרֵיו לְבִטְלָה וְאִי נִימָא דְּהִקְדָּשׁ רַק הַפִּירוֹת דְּבָרֵיו בְּטִלִין מִמִּילָא וְאִינוּ מְחֻסְרֵי שׁוּם מַעֲשֵׂה לְבִטְלָה דְּבָרֵיו מִשָּׂא"כ כְּשֶׁהִקְדִישׁ גּוּף הַכֶּסֶף לְחֶלֶק אִי אֶף־דִּכּוּל לְהִשְׁאֵל עֲלֵיו כ"ז שֵׁילָא מְסֻרוֹ לְגִזְבָּר מ"מ הָא מְחֻסְרֵי וּמַעֲשֵׂה הִשְׁאֲלָה וּבִפְרָט לְשִׁטַּת הֶרְמַב"ם עֲצָמוֹ דְּצָרִיף שִׁימְצָא פְּתַח וְאִינוּ בִּידוֹ שִׁימְצָאָנוּ וְכַמְש"ל (אוֹת ה) אִם כֵּן דְּבָרֵיו כְּמוֹת שְׁהָם יִצְאוּ לְקִיּוּם מְוַחֲלֵט וְלֹא לְבִטְלָה (יְעֻזְרָן בְּמִשְׁנֵה לְמִלְךָ (פ"ד מִהִלְכוֹת אִישׁוֹת ה"ז וּפ"ו מִהִלְכוֹת גִּירוּשֵׁין ה"ג) אֲרִיכוֹת דְּבָרִים בְּעֻזְרָן מְחֻסְרֵי זְמַן דְּמִמִּילָא קָא אֲתִי וּבְעֻזְרָן מְחֻסְרֵי מַעֲשֵׂה דְהוּי כְּמִי שֶׁאִינוּ בִּידוֹ יְעו"ש בְּאֹרְךָ) וְעַכ"פ טוֹב יוֹתֵר לוֹמַר שֶׁהוֹצִיא דְּבָרֵיו בְּהִקְדָּשׁ הַגּוּף שִׁיְהִי מְוַחֲלֵטִין דְּבָרֵיו וְקִיּוּמִים כ"ז שֵׁילָא יִתְשֵׁל וְיִמְצָא פְּתַח אֲכֹן בְּעִיקָר הַדְּבָר שֶׁפְּתַבְתִּי לְעִיל (אוֹת ד) ע"פ דְּבָרֵי הַמֵּהֶר"מ אֲלִשִׁיף דְּגַם לְהֶרְמַב"ם אִין קִיּוּם לְדְבָרֵיו אִם הַקְּדִישׁ הַמְּעוֹת לְפִירוּתֵיהֶן אֶף דֵּהִמְהֶר"מ אֲלִשִׁיף שֶׁם (סימן ז) הִבִּיא יְסוּד לְדְבָרֵיו מְדְבָרֵי הַמ"מ פ"ט דְּמִתְנָה וְנִמְצָא דְּמִן־סְדִין דְּבָרֵיו גַם כֵּן עַל פְּסָקוֹ שֶׁל הֶרְמַב"ם מ"מ יֵשׁ בְּעֻזְרָן זֶה גַם

בן אריכות דברים יעו' בס' בְּנֵי יַעֲקֹב לְמַהֲרָא שִׁשׁוֹן מְאֹמֵר ב' קִנְיָן (דף עא ע"ב) שְׁהֶאֱרִיךְ לְהַפְלִיא עַל הַמַּהֲרָא מ' אֶלְשִׁיף מִכַּפְּמָה מְקוֹמוֹת בְּש"ס וּפּוֹסְקִים וַיַּעַן בַּקְּצוּה"ת (סי' רט ס"ק ד) וּנְתָה"מ שָׁם (ס"ק ה) וּבִשְׁוִי"ת חַת"ס חַחו"מ (סימָן קז קח וְקִיב) וְשׁוִי"ת סְמָא דְחִי חַי"ד (סימָן יד מא ע"ב) מַה שְׁהֶאֱרִיךְ לְפַלְפֵּל בְּדַבְרֵי הַמַּהֲרָא מ' אֶלְשִׁיף וּבִלֵּא"ה כִּינּוּן דְּכַתְּבֵנוּ לְעִיל ע"פ הַסְּבָרָא דַּא"א מוֹצִיא דְּבָרָיו לְבִטְלָה אִם כּוֹן גַּם לְאִדָּה גִּיסָא הֵיךְ מְקוֹם לְפַלְפֵּל דְּאַף אִם הַקְּדִישׁ לְפִירוֹת יֵשׁ לְהַמְצִיא דְּעֵשָׂה בְּאִנְפּוֹן שִׁוְעִילוֹ דְּבָרָיו ע"פ הַדִּין וְגַם לְפַלְפֵּל שְׁלֵא יִהְיֶה נֶגֶד לְשׁוֹנוֹ מִמֶּשׁ וַיֵּשׁ בְּזָה ת"ל לְסַתּוֹר וּלְבָנוֹת אָבִל א"צ דְּכָל מ"ש (אוֹת ג ד) הוּא לְרוֹחָא דְּמַלְתָּא אַף אִם הֵיךְ מְקוֹם בְּרֵאשׁ לְהַסְתַּפֵּק עַל קַדְוִישׁת פִּירוֹת כְּתַבְתִּי גַם כּוֹן לְצַדָּד אָבִל הָעֵיקָר הוּא דַּמ"ש בְּשֵׁט"צ לְחַלֵּק הוּא לְחַלֵּק בְּפַעַם אַחַת דְּאַף שְׁפַתְבוּ בְּשַׁפ"ר כְּפִימּוֹס גַּם כּוֹן מְהִי לְעִנְיָן הַקְּדֵשׁ ע"פ ד"ת כְּמוֹ אִם הֵיךְ כּוֹתְבוּ בִלְה"ק יַעו' בְּרַדְבָּ"ז ח"א (סימָן סז) בְּאִנְרָךְ וּבְסַפֵּר קַהֲלַת יַעֲקֹב לְמַהֲרָא אֶלְגְּזִי ח"ג (סימָן תְּקַנָּא) וְע"כ הַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים כְּמוֹ שְׁפַתְבוּ כַּת"ר דְּאִין בִּיד בְּנֵי הָעִיר לְשִׁנוֹת לְדַבֵּר אַחַר וְכוֹן בְּכָל הַנֶּה טַעֲמֵי שְׁפַתְבוּ כַּת"ר יֵשׁ ת"ל לְהֶאֱרִיךְ וְאִין הַזְּמַן וְהַפַּח מְסַפִּים לְהֶאֱרִיךְ בְּכָל פְּרָט: (י) אֲמַנָּם כּוֹן עוֹד בְּפִרְט א' נִשְׂאָר לְנוּ לְבָאָר דְּמַלְבֵּד מַה שֵׁישׁ לְפַלְפֵּל בַּנ"ד ע"פ דְּבָרֵי הַמַּהֲרָא ט"ח"א (סימָן כב) בְּאִם הַנִּיחַ מְעוֹת לְחַמֵּשׁ יְתוּמוֹת בְּנוֹת טוֹבִים אַח שִׁירָאָה בְּעִנְיָ פְּלוּנֵי וּפְלוּנֵי וְכוֹן דְּכִינּוּן דְּאִינָם מְבוֹרְרוֹת וַיְדוּעוֹת כְּדִי שִׁיזְכוּ לֹא זְכוּ יְתוּמוֹת אֵלּוּ בְּזָה וּמִתָּר לְשִׁנוֹת יַעו"ש בְּאִנְרָךְ וּבַט"ז (סימָן רַנּו ס"ק ד) אֲכֹן בַּנ"ז שְׁאֲמַר לְעִנְיָ הָעִיר הָנִי כְּמַבְרַר יַעו"ש בְּרַמ"א (סימָן רַנּו ס"ד) וּבְש"ס ב"ק (צג א') עִנְיָ דְּפּוֹמְבְּדִיתָא מִיְקִיז קִינִיז לְהוּ וּבְרַשְׁבִּי"ם ב"ב (מג ע"ב) סוּף ד"ה אַר"פ מ"ש בְּשֵׁם הַתּוֹסַפְתָּא וַיַּעַן בְּמַחְנֶה אֲפָרִים הַלְכוֹת צְדָקָה (סימָן י יא) וַיַּעַן בַּחַת"ס חַחו"מ (סימָן קכ) שְׁפַלְפֵּל בְּדַבְרֵי הַמַּהֲרָא ט"ו וּבַמ"ש שָׁם נְהִי דְּעִנְיִים מְבוֹרְרִים אִין כְּאִן כּוֹן הֵלֵא הַקְּהֵל מְבוֹרֵר הוּא שִׁשְׁיַעֲבַד עֲצָמוֹ לִימָן בְּיָדָם סָף וְכוֹן יַעו"ש בַּמ"ש בְּסוּף תְּשׁוּבָתוֹ וְאִכְמ"ל דְּבַנ"ד יֵשׁ עֲצָה בְּדָרְךָ הַשְּׁלוֹם אִם יִמְצָאוּ הַנְּבָרְרִים (הָאֲפּוֹטְרוֹפּוֹסִים עַל הַמְּעוֹת שֶׁל הַמַּתְנַדָּב) לְדַבֵּר נֶכּוֹן לְשִׁנוֹת עַל קָרוֹן קִימַת שִׁיחְלִקוּ הַפִּירוֹת בְּכָל שָׁנָה לְתַת וְכַדוּמָה יֵשׁ לָהֶם גַּם כּוֹן עַמּוּד גְּדוֹל לְסַמְנוֹה"ה מְרַן הַמַּהֲרָא ט"ח"א (סימָן סג) שְׁפַתְבוּ כִּי כָּל מַה שְׁפַתְבוּ וְנִשְׂאוּ וְנִתְנוּ הַפּוֹסְקִים ז"ל אִם יְכוֹלִין לְשִׁנוֹת הַצְּדָקָה לְדַבֵּר אַחַר זֶה בְּצְדָקָה שִׁיִּצְאָתָהּ מִתַּחַת יַד הַנּוֹתָן וְנִיחָהּ בִּיד הַגְּזַבְרִים אוֹ בִּיד אֲנָשִׁים שְׁמִמּוֹנִים עַל כֶּף כְּגוֹן הַנִּיחָדוֹן שֶׁל הַמַּהֲרָא ק (שׁוֹרְשׁ ה) כּוֹן דִּי"ל דְּתִיכָף שִׁיִּצְאוּ מְרֻשּׁוֹתוֹ שֶׁל נוֹתָן וְנִתְנָם בִּיד הַגְּזַבְרִים זְכוּ בְּהֶם בְּעַד הָעִנְיִים דְּזַכִּינּוּ לְאֵדָם שְׁלֵא בְּפִנּוּי דִּיד הַגְּזַבְרִים כִּי הָעִנְיִים וְכוֹן אָבִל בְּנִדּוֹן שֶׁלְּפִנּוּי שֶׁהַמְּצוּנָה מְנָה אֵת חַתְנוֹ עַל כָּל נְכָסָיו וְעֵשָׂאוֹ אֲפּוֹטְרוֹפּוֹס עַל יוֹרְשָׁיו וּבְכָלל מְנָהוּ גַם עַל הַמְּעוֹת הַלְלוּ שֶׁל הַקְּדֵשׁ לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם לֹא שִׁיף לומר כְּאִן דִּידוֹ כִּי עִנְיִים שְׁעַדִּינּוּ לֹא יִצְאוּ אֵלּוּ הַמְּעוֹת מְרֻשּׁוֹת הַנּוֹתָן וּמְרֻשּׁוֹת יוֹרְשָׁיו דִּיד הָאֲפּוֹטְרוֹפּוֹס כִּי יוֹרְשִׁים דְּמִי וּבְהָא וְדַאי דְּמוֹתָר לְשִׁנוֹתָהּ כְּדַאֲמַרִּינּוּ בְּעַרְכִּין עַד שְׁלֵא בְּאֵתָהּ לִיד גַּבְאֵי כּוֹן וְכִינּוּן שְׁכּוֹן לְמָה לֹא יִהְיֶה מוֹתָר לְשִׁנוֹת לְצְדָקָה אַחֲרַת דְּהַפֵּל צְדָקָה וְכֵשֶׁם שֶׁהוּא עֲצָמוֹ בְּהִיוֹתוֹ בְּחַיִּים הֵיךְ יְכוֹל לְשִׁנוֹתָהּ אַף יוֹרְשָׁיו אַחֲרָיו אוֹ הָאֲפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁהִנִּיחַ וּמְנָהוּ עַל הַנְּכָסִים יְכוֹל לְשִׁנוֹתָם לְכָל מְצוּנָה שִׁיִּרְצוּ עַכ"ל הִזְקָה יַעו"ש בְּאִנְרָךְ מַה שְׁפַלְפֵּל גַּם כּוֹן בְּעִנְיָן מְצוּנָה לְקִימָה דַּה"מ וְעוֹד דְּמְצוּנָה לְעֵשׂוֹת דְּבָר שִׁינִיחַ דְּעָתוֹ שֶׁל מַת וְאִנּוּן סְהַדִּי שֶׁהֵיךְ דְּעָתוֹ שֶׁל מַת נוֹחָה בְּדַבֵּר זֶה (שְׁרוּצִים לְשִׁנוֹת הַצְּדָקָה לְפִי דְּעָתָם יַעו"ש) וְעוֹד דְּלִפִּי דְּבָרֵי הַמַּהֲרָא ק הֵיכָא דְּנוּחֵי נְפֶשׁ מְנִיחִים

לכפרת נפשם מנדבת לבם וממנים גבאים ודאי שנותנים להם פת לעשות פפי מה שיראה בעיניהם כש"כ פאן שהוא חתנו זקן ביתו המושל בכל אשר לו ומנהו אפוטרופוס על כל נכסיו ודאי אמדינו לדעתו שפונתו שיעשה בהם פאשר יראה בעיניו יעו"ש בנועם דבריו (ובתחלת תשו' מה שחילק גם פן בין פשגבו לצורף עניים מיוחדים ידועים ליתן להם מיד וכו' ויש לפלפל בדבריו לפמש"ל ואכמ"ל) עכ"פ לפי דברי המהרי"ט גם בנ"ד שלא מסר פסר הקדשים ליד הגבאים רק הנה מנוח בגס"ד באנק על שמו ולא עשאום רק לאפוטרופוסים על גביית הפסר והחלוקה וא' מהנבררים הוא בנו היורשו ומושל בכל אשר לו אם פן לא זכו בזה העניים עדיין וכמו שהוא בעצמו בחיים חיותו הנה יכול לשנותו (יעו"ש בשו"ת מהר"י באסאן (סימן נב) בענין דהנודר יכול שנות פשלא פא ליד גבאי פינון דליכא רק חיוב הנדר עליו שגדר לה' אם פן מה לי מצוה זו מה לי מצוה אחרת יעו"ש ובתשו' מהר"מ אלשקר סי' ע וסימן עב) לדבר מצוה אחרת שיראה בעיניו פן אפוטרופוסיו יוכלו לעשות בזה פפי אומדן דעתם שתנוח דעתו בזה וכעין שפכת המהרי"ט והא אנו סהדי שהיה דעתו של מת נוחה בדבר זה (יעו"ש גם פן מ"ש המהרי"ט ח"א (סימן כז) בענין אומדן דעת דש"מ) ובאמת בכל מקום אומדן דמוכח הוי פאנו סהדי יעו"ש פ"ס פתובות (קד א') ובתוס' שם (צז א') ד"ה זבין ובמהרי"ט חחו"מ (סי' מה) ובראשונות (סי' קיט) ובתוס' נדרים (כח א') ד"ה במוכר ובמ"ש בספרי ברפת משה קוה"ת (סי' כה סוף אות ג) ואכמ"ל: (יא) ואדאמתן להכי לאומדן דטובת המת הא מצינו בכמה מקומות בלשון הפוסקים דהמניחים לאחר מותם הוא לכפרת נפשם דצדקתם עומדת לעד יעו"ש גם פן לשון המרדכי פ"א דב"ב (סי' תצג) דמידי הוא טעמא דיהיב אלא פי היכי דתיקוי ליה פפרה ותלף לפניו צדקתו ויעו"ש בפנים מאירות ח"א (סו"ס קג) במ"ש אכל ליקח מקרן לא תגע בו יד דכאן אומדן דעתו בהיפוף שפונתו היה שיהיה צדקתו עומדת לעד ואם יכלה קרנו יבטל פונתו יעו"ש ויעו"ש בשו"ת סמא דחיי חיו"ד (סימן יד לב ע"ב) ד"ה וכבר פתב שפכת דאית לן אומדן דמוכח דנדאי גיחא ליה למקדיש שמאחר שהוא לא הקדיש אלא בשעת מיתתו ודאי שלא נתפונן כ"א לכפרת נפשו ובנדאי דחפצו ורצונו שקרנו תרום בכבוד וצדקתו עומדת לעד יעו"ש עכ"פ לא פתבתי זאת לומר שפן היה דעת הנותן מתחלה דבזה נדאי צדקו דברי כת"ר דלשון לחלק שפכתו בשט"צ היינו בפ"א כמש"ל וכתבתי רק ע"פ דעת המהרי"ט בדברך שהוא היה יכול לחזור שוב הנבררים האפוטרופוסים בצירוף בנו יורשו יכולים לשנות לדבר שיראה בעיניהם עתה שהוא לטובתו (דהוי פלכתחלה) דאז אנו סהדי שתנוח דעתו בזה וכמש"ל, הן אמת דמה שפלפל כת"ר בקונטרסו (אות ד) בדברי הש"ס סנפה (נו ע"ב) בוצינא טבא מקרא המה דברים נכונים יעו"ש גם פן בשו"ת מהרי"ט חחו"מ (סימן מב) ובשו"ת שער אפרים (סימן קכב צא ע"ב) ד"ה ואבע"א גמרא כו' אכן זה דוקא במה שפבר זכו העניים אבל לענין לכתחלה איך לעשות חלוקה פזו יש סברא לאידך גיסא דיותר טוב עבור המנדב למעט סכום פסר החלוקה ולהרבות העניים מקבלי הטובה (ובפרט לדורות שתהיה צדקתו עומדת לעד) יעו"ש בב"ח או"ח (סי' תרצה) שכ' והשכל ג"כ יתייב אותו פי מי שיש לו ק' זהובים ליתן לעניים שגדול שפרו פשיחלק לק' עניים מאשר יתן פל ק' זהובים לעני אחד או לשנים וג' פי זה שנתן לק החי' ק' נפשות יעו"ש ובמג"א שם (ס"ק ב') שכ' דבעניים הקפידו ליתן לשני עניים דמצוה לחלק יעו"ש ובפ"ג

דאבות (משנה טו) וברע"ב שם ויענין בחת"ס חלק נשי (סו"ס ט) במ"ש בסוף דברי ולא לחלקו לחלקים קטנים כו' אף יתנו כל הפירות לאיש אחד והוא נגד דברי המג"א לחלק עדיף והחת"ס בעצמו בחחו"מ (סימן נח) הביא דברי המג"א להלכה (ויענין ג"כ בחת"ס חחו"מ (סימן קנז) בענין ש"ץ שרצו היתומים לחשוב הרוחא לקרן במ"ש בזה ואכמ"ל) סוף דבר פי דברי כת"ר צדקו ונכונים להלכה פי חלילה להם לבני העיר לשנות לדב"א אכן כת"ר והנבחרים אתו ובפרט היורש אם ימצאו לנכון לעשות קרן קנימת הרשות בידם ויש להם עמוד לסמוך מרן המהרי"ט דאנן סהדי שתנוח דעת הנפטר במה שייעשו לטובת נשמתו דצדקתו תעמוד לעד לזאת הגם דאנשי הפיר אין להם רשות לשנות על זה עכ"ז למען השלום נכון שייספמו כת"ר ושאר הנבחרים למה שרוצים אנשי העיר אשר אף כת"ר ונבחריו יכולים לעשות פרוצונם: ויתברכו בברכת השלום פחפץ ידידם הדו"ש משה נהום במהור"ר בנזמין ו"ל ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא וקצת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

שער האחד עשר שער התירושים סימן מד תשובה בדברי המרדכי פא"ט (סימן תרלה) וסנסן א' באגדה יום ד' שושן פורים תרנ"א. דברי שלום ואמת לכבוד י"ג הרב התריף ובקי אשכול הפופר וכו' מוהר"ר אברהם מתתיה חלפן שו"ב ביאליסאוועטגראד מח"ס בית האוצר וק' טל אורות ועוד.

ע"ד שדרש ממני במקתבו לבאר לו דברי המרדכי פא"ט (סימן תרלה) לענין חזקה שלא נתבררה כתב פדמוכח פ"ק דאמר מג"ל דאזלינן בתר רובא ממפה אביו ואמו דרחמנא אמר קטליה וכן מעדים זוממין ומפרה אדנמה ודלמא טרפה ניהו אלא משום דאזלינן בתר רובא ואמאי דלמא משום דמוקמינן אהזקתיהו שאינה טרפה דפרה בת נשים וגם האב יש לו יותר על שנה פיון שיש לו בן כו' אלא ש"מ דלא מקרי חזקה עכ"ד, וכל הלומד דברי המרדכי אלו עומד משתומם דפליאה נשגבה היא דגבי מפה אביו לא אמרינן ודלמא טרפה הוא אלא ודלמא לאו אביו ולחומר הנושא י"ל בדרהו החידוד קצת ע"פ מה שהקשיתי מאז בדברי הש"ס סנהדרין (פד ע"ב) דאצטריף קרא או באיבה הפהו בידו ונימות ללמד דסתם הפאה בלא מיתה דלא נימא ומפה אביו היינו דקטיל ליה והחילוק הוא דקטיל אחר בסיף וקטיל אביו בכתק למ"ד דחנק חמור יעו"ש בפסגיא וקשה מאד דאיהו ס"ד לומר פן הא בש"ס חולין שם (יא ב') יליף ממפה אביו דאזלינן בתר רובא דאל"ה הוי אמרינן דלמא לאו אביו הוא והתוס' כתבו שם בשם ר"ת ד"ה ליחוש דהיכא דממ"נ הוא נהרג לענין באיזה מיתה ינהיג נהרג לא אזלינן בתר רובא וא"כ בשלמא אם מפה אביו הוא הפאה לחודיה אי נימא דלאו אביו פטור לגמרי שפיר אזלינן בתר רובא אבל אי נימא דמפה אביו היינו קטליה א"כ קשה דנימא דלמא לאו אביו פיון דקטיל אחר גם פן נידון עכ"פ במיתת סיף וממיתה למיתה לא אזלינן בתר רובא (והיא פעין קושיא המפורסמת בשם הגאון מהר"צ ז"ל מהאלברשטאט מבת פהן שזינתה) ואמרת בישוב קושיא זו ת"ל בכמה דרכים כד הניא טליא וקשה עתיקא מחזתא אחר זמן מצאתי להגאון בעל פרמ"ג שרמזו לקושיא זו בחאו"ת (סי' שכח ס"ק לג) באשל אברהם יעו"ש ונלפע"ד פעת דכוננת המרדכי ליישב קושיא זו דהא דאמרינן ממיתה למיתה לא אזלינן בתר רובא היינו דוקא היכא דחויב המיתה קלה ודאית היא לא מטעם רובא (יעו' בשטה מקובצת ב"מ ו' ע"ב) ד"ה קפץ גבי עשירי ודאי דגם רוב מקרי ספק אלא דהתורה

התירה ספק זה) משא"כ בנ"ד אי נימא דלאו אביו ונחייביה מטעם מפה איש גם כן יש לומר דלמא טרפה היא (וכדיליף באמת שם בש"ס גם מהורג את הנפש) ולא נוכל לחייבו במיתה קלה אי לא משום רנבא אם פן אף דרוב אחר הוא עכ"פ פנין דבע"כ אולת אחר רנבא שוב אולינן בתר רנבא דרוב בעילות ואמרינן דאביו הוא וחיוב במיתה התמורה והבן (ואף דשם גבי נסקלין יש למצוא ג"כ ספק המיעוט שלא לחייבם ג"כ במיתה זו כמוכן מ"מ התם הרובים אינם דומים זה לזה דזה רוב תערוכות וזה רוב אחר יענין בר"נ פ"ק דביצה משא"כ בזה דשני הרובים המה על סגנון אחד ודוק) והנה הש"ס דידן דיליף ממפה אביו דאולינן בתר רנבא ולא קיליף מזה דאולינן בתר חזקה כדאמרינן בירושלמי קידושין (פ"ד ה"י) (יעו' בב"ש (סימן יט ס"ק א) ובמ"ש בספרי מנחת משה חיו"ד סימן ד אות ט) בע"כ דס"ל להש"ס דבמפה אביו ליפא חזקה דאיתרע חזקתו פנין שהפיהו (יעו' שו"ת חות יאיר סי' צב) ואם פן יש מקום לומר דמה דהוי מוחזק לן לאביו בטעות הנה והחזקה אינה מתנגדת לנו פן שפכת בתשובת מיימוני להלכות אישות (סימן ג') ענין ע"א נגד חזקה יעו' מ"ש בק' חה"ש (דין י) ובס' ברפת משה קוה"ת סימן יב אות ב) משא"כ רוב בעילות אחר הבעל דמתנגדת לזה שנגמר דלאו אביו הוא ודוק עכ"פ נדאי מוכרח דלהש"ס דילן במפה אביו ליפא רק רנבא (יעו' גם פן בבכור שור קידושין דף פ) ד"ה מלקין דהחזקה גם פן מטעם רנבא יעו"ש) ולפי זה שפיר מכריח המרדכי גם ממפה אביו סברתו דחזקה שלא נתבררה לא מקרי חזקה דהא נדאי כדאמרינן דלמא לאו אביו בע"כ הא דס"ד דמפה אביו היינו דקטליה אי לאו קרא דאו באיבה וחיוב מיתה חמורה הוא משום דגם אי נימא דאחר הוא דלמא טרפה הוא וכמש"ל א"כ אפתי קשה דבאחר דלמא משום דמוקמינן אחזקתיה שאינו טרפה ואם פן הוי רנבא וחזקה דהוי כנדאי (יענין בר"ן פ"ק דחולין ובראש יוסף שם (יא א') ד"ה אתיא מפרה שפן פונת התוספות דלמא טעמא משום רנבא וחזקה ודוק) משא"כ באביו דליפא רק רנבא דרוב בעילות אחר הבעל א"כ אפילו אי אולינן רנבא נימא דלמא לאו אביו פנין דקטל אחר גם פן ל וחיוב המיתה קלה היא נדאית פנין דאיפא רנבא קה דהוי כנדאי נגד רוב לחודיה) א"ו דחזקה שלא מבררה לא הוי חזקה פלל ומשו"ה פלל המרדכי הך דמפה וביו עם עדים זוממין ופרה אדנמה ולא הביא מהך דהורג הנפש דהא נפש הפחות מי"ב חודש גם פן חייב משא"כ במפה אביו דיש לו יתר על שנה ודוק, פן יש מקום להעמיס בדברי המרדכי דרף החידוד, ועתה הנני לתת לו תודה וברכה על מנחתו משלוח מנות ספרו בית האוצר וכו' ולא אמנע לשלוח אליו מנחה קטנה מה שאני חושב כעת בהמשך דברי המגלה (סי' ט) וישלח וגו' דברי שלום ואמת לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם וכו' דמה המשך דברי שלום ואמת לקיום ימי הפורים אכן ההמשך מוכן ע"פ דברי הש"ס מגילה (ז ע"א) שלחה להם אסתר לחכמים קבועי לדורות שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות וכו' הלא כתבתי לה שלישים ולא רבעים עד שמצאו לו מקרא פתוב בתורה פתוב זאת זכרון בספר פתוב זאת מה שפתוב פאן ובמשנה תורה זכרון מה שפתוב בפניאים בספר מה שפתוב במגילה, כתנאי פתוב זאת מה שפתוב פאן זכרון מה שפתוב במשנה תורה בספר מה שפתוב בפניאים דברי ר' יהושע ר' אלעזר המודעי אומר פתוב זאת מה שפתוב פאן ובמשנה תורה זכרון מה שפתוב בפניאים בספר מה שפתוב במגילה, וא"כ מוכן למענין ישר דהמשך דברי הש"ס הוא דלר' יהושע דשמות ודברים נחשב

לשנים ונביאים לשלישית אין לכתוב המגילה משום שלישים ולא רבעים ואיכא גם פן טעמא שלא לעורר קנאה בין האומות משא"כ לר' אלעזר המודעי דכל התורה שמות ודברים נחשב לאחד ונפרון לנביאים אם פן יש לכתוב המגילה משום בספר דליכא ג"כ חשב דקנאה אפה מעורר בין האומות פינון שמצאו מקרא בתורה שומר מצוה לא ידע דבר רע דבתורה פתיב בה וכל נתיבותיה שלום אלא דלפ"ז תקשי אם מ"ש בשמות ודברים נחשב לאחד (ולא נמנה בפ"ע מה שפתיב במשנה תורה) למאי נ"מ נכתב פעם שנית במשנה תורה דאף דכמה דברים נכפלו במשנה תורה היינו משום דבר שנתחדש במשנה תורה ומאי חידוש יש בזה אם נחשב לאחד ובע"כ צ"ל דהחידוש הוא מה שנסמכה פרשת עמלק במשנה תורה למשקלות וכמ"ש רש"י סוף פרשת תצא דאם שקר במדות ומשקלות הוי דואג מגרוי האויב (וכמו שמבואר בספרים דתתן אמת ליעקב והוא מסטרא דקדושה ועשו איש ציד ומרמה ואם פן כשתופסים אומנתו ומדתו לשקר במשקלות בא ונוטל את שלו) וזה המשך דברי המגילה פי מרדכי פתב אליהם לקיים ימי הפורים ושלא יאמרו דיהיה על ידי זה קנאה בין האומות דליכא למימר שומר מצוה מה דכתוב בספר דאי בספר אתי למגילה ע"כ פתוב זאת אתי למה שפתיב פאן ובמשנה תורה אם פן לאיזה טעם נכפל פינון דנחשב רק לאחד ואין תירוץ לזה רק אי נאמר דמורה שנתפס מדת תתן אמת ליעקב וע"כ הקדים מרדכי דברי שלום ואמת היינו שיהיה שלום בין האומות משום דהשנות הדבר בכאן ובמשנה תורה מורה למדת יעקב אבינו אמת וצדק וכדפרישנא וע"כ לקיים את ימי הפורים האלה דאתי זכירה של בספר למגילה וכל נתיבותיה שלום: כ"ד ידידו הדו"ש ושלום פל ההוגים בתורה הקטן משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא וקצת האבד"ק אסטראלענקא ונהגליל.

סימן מה תשובה בדברי הרא"ש פ' יוה"כ (סימן ח) בענין תוס' יוה"כ. לכבוד הרב החר"ף ובקי זית רענן כש"ת מו"ה מרדכי לורי"א נ"י בגראסווארדין מדינת אונגערין וקצת הוא בעיה"ק צפת תוב"ב מח"ס פנסת מרדכי דברי מרדכי.

ע"ד קושיתו במ"ש הרא"ש פ' יוה"כ (סימן ח) דהא דיליף הש"ס תוס' יוה"כ מקרא צריף שיהיה קודם בין השמשות דאלו בה"ש הוי ספק יום או לילה ובלאו ריבוי דקרא צריף לפרוש מספק ואם פן הא תינח לדעת הסוברים דספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא אבל להרמב"ם ז"ל (פ"ט מהט"מ הי"ב) דכל הספיקות אינם אסורין אלא מד"ס אם פן ניקח דקאי אבה"ש ועכ"ז פסק הרמב"ם בהלכות שביתת עשור פ"א הא דצריך להוסיף מחול על הקודש זת"ד, וע"ז פאתי להשיבו בקצרה פי לא ראה שהר"ן ברפ"ד דביצה הו"ד גם בב"י או"ח (סימן תרח) פתב פה להדיא זה לשונו, ולי נראה פינון שצותה התורה צריך להוסיף מחול על הקודש איזה זמן חוץ מן הזמן שהוא נזהר בו מן הספק שאל"כ לא היה צריף להזהיר על תוס' וזהו על דעת מי שסובר דמאי דאמרינן ספיקא דאורייתא לחומרא דאורייתא הוא עכ"ד, וכתב ע"ז הפר"ח שם דלדברי הר"ן אם פן לדעת הר"מ בהט"מ כו' יש לומר דהתוס' נכלל בזמן בה"ש אלא דהפר"ח בעצמו חולק ע"ז וכתב דהכא ע"כ לכ"ע זמן תוס' הוי מקודם בה"ש משום דכתיב ועניתם את נפשותיכם בט' לחודש בערב דהיינו שנתחיל מבעו"י כדאמרינן סוף יומא וכן הרמב"ם עצמו הזכיר תוספת בהלכות שביתת עשור יעו"ש בפר"ח ויענין תוס' (ר"ה ט) ד"ה ורע"ק ובאמת בלא"ה ניקח שטת הר"מ שפסק תוס' חול על הקודש לפי שטת הפר"ח בעצמו פיו"ד

(סו"ס קי) דבה"ש הוי כב' חתיכות שְהָרִי יום חול יוֹם שַׁבַּת לְפָנָיו (יעו' רש"י שַׁבַּת לה א' ד"ה בְּשִׁלְמָא) וּבְאִיקְבַּע אִיסוּרָא גַם הֵר"מ מוֹדֵה דמֵה"ת לְחוּמְרָא יַעֲזִיב רַמְבַּ"ם הִלְכוֹת שְׁגָגוֹת מֵהֵרִי"ט יו"ד (סי' א) (וּכְבָר קְדָמוּ בְסִבְרָא זֶה הִלָּחֵם מִשְׁנֵה שָׁם (פ"ח ה"ב) לְפָרֵשׁ כֵּן דַּעַת הֵר"מ דְּבִין הַשְּׁמִשׁוֹת שָׁל עֶרֶב שַׁבַּת מִקְרִי גַם כֵּן אִיקְבַּע אִיסוּרָא) וְאִם כֵּן גַּם לְשִׁטַּת הֵרֵמְבַ"ם בַּע"כ צ"ל דְּהַתּוֹס' קָאִי אַקְוֹדֵם בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת כֵּינֵן דְּבַה"ש בְּלֵא"ה אָסוּר מֵה"ת וְרו"מ תַּפְס בְּפִשְׁטוֹת דְּלֵא הֵוִי אֲתַחְזִיק אִיסוּרָא כֵּינֵן דַּעֲדִינֵן יוֹם הָאִיסוּר לֹא בָּא וּכְמוֹ שְׁבִיָאָר בַּעַל חִקְרֵי לֵב (וְהַסְפָּר הֵזֵה אֵינּוּ מְצוּי אֲצִלִּי וְכֹאֲשֶׁר בְּאַמַּת כֵּן דַּפְת הֵר"ן) אֲבָל לְפִי דְּבָרֵי הַלַּח"מ הַנֶּ"ל נִיחָא שְׁטַת הֵר"מ וּבְפִרְט הַפְר"ח או"ח ה"ל לְבָאָר כֵּן דַּעַת הֵר"מ לְפִי שְׁטַתוֹ בַּעֲצָמוּ בִּיּו"ד (סִימָן קי) וַיַּעֲזֵב גַּם כֵּן בְּשׁוֹ"ת מֵהֵרִי"ט יו"ד (סי' א) וְלֹא עוֹד דְּאֲפִילוּ אִי נִימָא דְּבִין הַשְּׁמִשׁוֹת שָׁל הַכְּנֶסֶת יוֹם לֹא מִקְרִי אֲתַחְזִיק אִיסוּרָא גַם כֵּן נִיחָא שְׁטַת הֵר"מ כֵּינֵן דְּבִין הַשְּׁמִשׁוֹת שָׁל סוּף יוֹם בְּנֻדָּאִי מִקְרִי אֲתַחְזִיק אִיסוּרָא וְכַמ"ש הַתּוֹס' (לְכָרִיתוֹת יז) ד"ה מְדֻסְיָא יַעו"ש וּבִמְג"א (כ"י שִׁמְב) (וּבַעֲזָנֵן סְפִיקָא דְּבַה"ש כְּתַבְתִּי בְּסִפְרֵי בְרַפְת מִשֶּׁה קוּה"ת (סִימָן כג אוֹת ט וְסִימָן כד שָׁם) וּבְקוֹנְטְרַס מִשְׁחַת שְׁמֹן הַטּוֹב (שַׁבַּת לד א') ד"ה מַה נִּפְשָׁךְ וְאַחַר הַדְּפֻסָּה סְפָרֵי כְּתַבְתִּי בַּעֲזָנֵן זֶה תְּשׁוּבָה אֲרוֹנָה לְבַעֲרֵשִׁיד וְאִם כֵּן לֹא יַעֲזִיב מִש"ל סִימָן) וְאִם כֵּן יֵשׁ לֹאמַר כֵּינֵן דְּאֲמַרִּינֵן שָׁם בְּש"ס יוֹמָא (פֵּא ע"ב) אִין לִי אֵלָא בְּכַנִּיסָתוֹ בִּיצִיאָתוֹ מִנֵּין ס"ל מְעַרְבַּ עַד עֶרֶב יַעו"ש אִם כֵּן מִקְשִׁינֵן כְּנִיסָה לִיצִיאָה מֵהִיצִיאָתוֹ קָאִי הַתּוֹס' חוּץ מִבַּה"ש כֵּינֵן דְּבַה"ש בְּלֵא"ה אָסוּר מֵה"ת דְּאִיקְבַּע אִיסוּרָא כְּמוֹ כֵּן בְּכַנִּיסָתוֹ מוֹסִיפִין מַחֲוֹל עַל הַקְוֹדֵשׁ, עוֹד י"ל בְּשִׁיטַת הֵר"ן דְּאִי סְפִיקָא דְּאוֹרֵייתָא מְדַרְבְּנֵן אָסוּר קָאִי תוֹס' אֲבַה"ש גּוֹפִיָה וְאֲפִילוּ בְּאִפּוּקֵי יוֹמָא דְּהֵוִי אֲתַחְזִיק מ"מ י"ל עַל פִּי מַה דִּישׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּקִטְוִן שְׁנַעֲשֶׂה גְדוֹל בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת וְיוּה"כ בְּתַחֲלַת הַלֵּילָה יַעֲזִיב יְבָמוֹת (לד א') בְּשׁוֹפְעוֹת כו' וּבִמְשַׁל"מ (פ"ב מַה אִישׁוֹת הִלְכָה כֹּא) וּבִש"כ חו"מ (סי' לה ס"ק א) וּבִמְג"א (סי' נג ס"ק יג) וְא"ר שָׁם ס"ק יב) אִי חֲזִיב בְּתוֹס' וְאִם נִחְלִיט דְּחֲזִיב בְּתוֹס' אַף דְּבַעֲיָקָר שַׁבַּת לֹא הִיָּה חֲזִיב זֶה מִשׁוּם שְׁלֵא הִיָּה גְדוֹל עַדִּינֵן (אֲכֹן זֶה פְּשׁוּט דִּישׁ מְקוֹם לֹאמַר כֵּן דְּוָקָא לַעֲזִיב אִיסוּר מְלֵאכָה מִשָּׂא"כ לַעֲזִיב עֵינּוּי דְּיוּה"כ לֹא שְׁיָךְ לֹאמַר כֵּן כְּמוֹכֵן וַיֵּשׁ בַּעֲזָנֵן זֶה אֲרִיכוֹת דְּבָרִים לֹא עַת הָאֶסְרָה פָּה) אִם כֵּן נ"מ בְּכַג"ז דְּמִשׁוּם סְפִיקָא לֹא הִיָּה חֲזִיב אֲפִילוּ בְּאִפּוּקֵי דְּהָא לֹא אֲתַחְזִיק אִיסוּרָא כֵּינֵן דְּבַעֲיָקָר הַשַּׁבַּת וְיוּה"כ לֹא הִיָּה חֲזִיב וְאִפ"ה חֲזִיב מֵה"ת מִשׁוּם תּוֹסְפוֹת וַיֵּשׁ לְפַלְפֵּל וּלְסַלְסֵל אִכְמ"ל וּבְדַרְךָ הַחֲזִידוּד קִצַּת י"ל בְּשִׁטַּת הֵר"ן דְּדִיִּיק מֵתוֹס' שְׁלִפְנָיו דְּקָאִי אַקְוֹדֵם בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת וְרַק לְדַעַת מִי שְׁסוּבֵר סְפִיקָא דְּאוֹרֵייתָא מֵה"ת לְחוּמְרָא וְאִמָּאִי לֹא דִיִּיק מֵתוֹס' שְׁלֵאֲחֲרֵיו דְּקָאִי אַחוּץ מִבַּה"ש דְּבָזָה סְפִיקָא דְּבַה"ש לֹכ"ע לְחוּמְרָא בְּאַתְחִזִּיק מִשׁוּם דִּי"ל דְּמִתְנַס' שְׁלֵאֲחֲרֵיו גַּם כֵּן אֵינּוּ מוֹכַח לֹכ"ע דְּהֵינּוּ לְמ"ד יְבָמוֹת (דָּף עב) דְּמִילָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה נוֹהֲגָת בֵּין בֵּיּוֹם וּבֵין בְּלֵילָה (יעו' תּוֹסְפוֹת (שָׁם ע"ב) ד"ה אִין וְתוֹס' מְגִילָה ק ע"א) ד"ה דְּכִתִּיב וְקִידוּשֵׁין (כט א') ד"ה אוֹתוֹ דְּהִדְרֵשׁ אוֹתוֹ וְלֹא אוֹתָהּ אֲתִיָּא גַם כֵּן לְמ"ד זֶה) אִם כֵּן שְׁפִיר יֵשׁ לֹאמַר דְּהַתּוֹס' שְׁאֲסָרָה הַתּוֹרָה בְּלֵאֲחֲרֵיו בַּה"ש דְּוָקָא הוּא וְאִף דְּבֵלֵא"ה אָסוּר מְסִפִּיקָא בְּאַתְחִזִּיק אִיסוּרָא הָא אִיכָּא נ"מ בְּתִינוּק שְׁתַּל שְׁמִינֵי שְׁלוֹ בְּשַׁבַּת וְלֹא מְלוּ אוֹתוֹ כֹּל הַיּוֹם עַד בַּה"ש דְּמַצֵּד סְפִיקָא שְׁרִיָּא מִמ"נ לְמוּלוֹ בַּה"ש דְּאִי יוֹם הוּא מִילָה בְּזַמְנָה דּוּחָה שַׁבַּת וְאִי לֵילָה הִיא לֵית בֵּינָה מִשׁוּם שַׁבַּת וְגַם מִשׁוּם מִילָה בְּלֵילָה כֵּינֵן דְּשְׁלֵא בְּזַמְנָה הִיא מִשָּׂא"כ מִשׁוּם חֲזִיבָא דְּתוֹס' שַׁבַּת אוֹ יוּה"כ אָסוּר לְמוּלוֹ בַּה"ש דְּדַלְמָא

לילה היא (והגוי שלא בזמנה לעגנו מילה) ואינו דוֹתה תוס' שבת ויוה"כ דהיא דאורייתא דמשום דהגוי שבת ויוה"כ משום תוספות לעגנו אסורא לא יהיה מקרי זמנו לעגנו מילה כמובן ויש לדחות ולפקפק בזה ואכמ"ל] גם מה שפתיב ר"מ דלגרסת הפסוק משנה (שם פ"ט מהט"מ הי"ב) דבדבר שזונו פרת גם הרמב"ם מודה דספק מה"ת לחומרא אם כן ניקח דגם לשטת הר"מ איפא אסור תוס' חוץ מבה"ש דבלא"ה אסור פניו דהגוי אסור פרת הנה מלבד דהעירו על גרסא זו מדברי הש"ס (יבמות קיט) יעו' תשו' מהרי"ט יו"ד (סי' א) ובמ"ש בספרי מנ"מ חיו"ד (סימן א') ויעו' במלמ"ל (פ"א מה' יו"ט הי"ז) יש לסתור זה ע"פ דברי הש"ס (יומא עג) יוה"כ אסור כו' אסור ענוש פרת הוא כו' לא נצרכה אלא לחצי שיעור יעו"ש א"כ שפיר איפא נ"מ לעגנו חצי שיעור דליפא אסור פרת ומשום ספיקא אינו אסור מה"ת ואסרה התורה משום תוס' ושפיר פתיב הר"ן וזה על דעת מי שסובר כו' ולפמש"ל בדעת הר"מ דיש להקיש פניסה ליציאה אם כן יש מקום קצת לומר בדעת הר"מ באופן פזה דכינון דביציאה ליפא למימר דקאי התוס' אבה"ש ובחצי שיעור פניו דעיקר טעם חצי שיעור דאסור מה"ת הוא משום דחזי לאיצטרופי ואז ביציאת היום היכא דליפא רק זמן חצי שיעור דשוב לא חזי לאיצטרופי דזמן האסור לא יהיה עד שנה אחרת וכינון דביציאה ע"כ מייירי בשיעור שלם וכמו כן בכניסתו (דנאמר בפסוק א') דבבין השמשות בלא"ה אסור מה"ת משום ספק פרת ובע"כ דקאי התוס' חוץ מבה"ש ויעו' ברמב"ם (פ"א מהלכות חמץ ומצה ה"ז) ובכ"מ שם שהקשה על הרמב"ם דלמה צריך קרא דלא יאכל גבי חמץ לעגנו חצי שיעור הא בכל האיסורים קי"ל דחצי שיעור אסור מה"ת ובמה שפתיבתי שם בחבורי הקטן לשד השמן (נדפס ברמב"ם דפוס ווארשא תרמ"א) בשם הצ"ח והחת"ס פסברא הנ"ל דבחמץ התלוי בזמן צריך קרא דלא יאכל לסוף הפסח דלא חזי לאיצטרופי עוד יעו"ש ואם כן אחר דגלי קרא גבי חמץ יש לומר דה"ה ביוה"כ ונסתרו דברינו אלה ויש לפלפל יעו' גם כן בשו"ת נוב"י מה"ת או"ח (סי' ג"ן) ואכמ"ל וכל זה לפלפולא בעלמא בדברי הר"ן המאיר עינינו בסברותיו אבל פשטות הדברים נראין יותר כמ"ש הפר"ח דלכ"ע זמן תוס' הוי מקודם בה"ש משום דכתיב ועניתם כו' בט' לחודש בערב דהיינו שיתחיל מבעוד יום וכמש"ל: הדו"ש משה נחום ירושלמיסקי החופ"ק וקצת האבד"ק אסטראלענא והגליל.

סימן מו תשובה קצרה לאחד מרבני הישיבה בווילנא הרה"ח ונשנון מוהר"ר משה ראבינאוויץ. בעגנו התראת ספק.

מ"ש בדברי הרמב"ם (פ"ג מה' מלכים ה"ד) דהמלך לא ירבה לו פסוף וזהב וכו' ואם הרבה לוקה וקשה דאיהו לוקה הא הוי התראת ספק דהא יכול להפקיר נגד הרבוי דכסף ומדאורייתא א"צ ג' ב"א ואין לציין דהרבוי אינו ברשותו דלא יכול להפקירו דהא עכ"פ יכול להפקיר דבר שברשותו וממילא יחסר לו ולא יעבור על הלאו עכ"ד, אבל באמת לק"מ פניו דרוב בני אדם אין מפקירין נכסיהן כמובן ע"כ לא מקרי התראת ספק וכמ"ש הר"ח על קושית הר"ש (גיטין לג א' ד"ה ואפקינהו) דהיכי מחייבין א"א שזינתה והא התראת ספק היא דשמא ישלח לה בעלה גט ויבטלנו וכ' הר"ת דכינון דרוב בני אדם אין מגרשין לא הוי התראת ספק וגם לתירוץ שם דאוקמינן אחזקתה שהיא עכשיו נשואה גם כן א"ש בנ"ד דמוקמינן הנכסים בחזקתו (ואם יתנדע באמת שהפקיר הנכסים

נדאי לא יעבור אח"כ על הלאו פיון שאין לו ריבוי) וכמו שהוכיחו התוספות שם מנזיר דלוקה אם שתה ולא הוי התראת ספק שמא ישאל על נזירתו יענין ג"כ בתוס' (שבת ד ע"א) ד"ה קודם וביותר נמתק הדבר ע"פ דברי מרן מהר"ב אשפנזי בס' אסיפת זקנים פתובות (ג ע"א) ד"ה פל המקדש שהאריף בקושית הר"ש יעו"ש דלדבריו א"ש גם בנ"ד וביותר תמוה אף לא ראה כת"ר דברי התוס' במקומן בפלוגתא דרשב"ל ור"י בענין התראת ספק (מפות טו ע"ב) במה שכתבו (שם ד"ה במאי) וי"ל דהשתא מיהו עובר כו' והביאו גם כן מהאי דנזיר דלא הוי התראת ספק דאמרנו שיעמוד כמו שהוא עכשיו ולא ישאל לחכם לעולם והלכה לקי פל כמה דלא שאל יעו"ש א"כ גם בנ"ז א"ש דהוי התראת נדאי דלעולם לא יפקיר פל נכסיו שיש לו עתה ואם יקרה באמת שהפקיר היתרון פשוט דלא יעבור אח"כ פשלא יהי לו ויען תוס' פתובות (לג א') ד"ה ניתרי ותוס' שבועות (לז א') ד"ה הזיד ודוק.

ויען תוס' יבמות (פ ע"א) ד"ה נעשה במ"ש דלא תשיב התראת ספק אף על גב דבשעתהתראת הנה ספק כו' דהשתא מיהא איגלאי למפרע שהיה גדול כו' יעו"ש וכן מבואר להדיא בירושלמי יבמות סופי"א במה דאמרנו תמן אפשר לה לעמוד עליו כו' והיינו דאע"ג דבשעת מעשה לא אתיידע לן מ"מ איתגלי מלתא למפרע דהתראת נדאי הנה יעו"ש ובמאה"פ נזיר (פ"ח ה"א) ד"ה התרו וירושלמי פסחים (פ"ה ה"ד) בפלוגתא דר' יוחנן ורשב"ל אם מקבלין התראת על ספק גבי שני יו"ט של גליות ובמאה"פ שם ד"ה דאיתפלגון וכעין זה י"ל בנ"ז דכשאנו רואים אח"כ שלא הפקיר הוי למפרע התראת נדאי ויש לחלק ולפלפל אבל אכמ"ל פיון דמעיקרא לק"מ כמש"ל וגם בעיקר הלכה זו דהתראת ספק יש מקום עיון גדול בפסקי הרמב"ם ז"ל יענין (פ"ה מהלכות שבועות ה"ב ופ"ד הלכה יז) ובלחם משנה שם ובפ"ז מהלכות סנהדרין ה"ד ופ"א מהלכות נערה בתולה ה"ז ופ"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כ' ונ"ס זבחים (עח א') ויען בשו"ת נוב"י מה"ת חאה"ע (סימן עז) מה שהאריף לבאר בפסקי הרמב"ם בהלכה זו יעו"ג"כ בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' ט ומרן הרדב"ז על הרמב"ם שם הלכות שבועות פ"ד האיר עינינו בהלכה זו יענין גם כן תוספות יבמות (קא א') ד"ה הפה וב"ק (מד פ"ב) ד"ה הנה ותוס' זבחים שם ד"ה הפיגול ויש אריכות דברים בענינים אלו ואין הזמן מספיק פעת לבאר באורך: הדורש שלום פל ההוגים בתורה הקטן משה נחום ירושלימסקי החופ"ק פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן מז תשובה להרב המאה"ג וו"ח וכו' מוהר"ר נתן נטע הפהן דאנער אבד"ק דאדשיץ מדינת פולין בפלך ראדום. בדברי הבעל המאור ריש ברבות ובאור דברי החכמת שלמה בכ"מ בברכות וקושיא בפסחים ל' ובענין אי שייך זכית במח ע"פ דברי הרא"ש ס"ק.

מכתבו השגתי ע"ד שאלתו בענין ציון מרב אחד עיר וקדיש שהוא ד"מ הנוגע ליורשיו אשר אף במקומי אני משמיט עצמי בכל האפשרות מן הדין ודברי רשב"י בירושלמי עומדים לנגד עיני תמיד ובפרט למק"א אין דרכי להשיב מטעמים הידועים וע"כ גם עתה לא אצא חוץ לגדרי אף שלא יהיה מכתב חלק מד"ת פניתי על שעתא חדא לעיין קצת בהמקומות התמוהין שהציע לפני לבארם ורוצה לקבועם בדפוס פיון בתוך ספרו ואין הזמן מספיק לכתוב באורך אף בקיצור נמרץ.

(א) דברי הבעל המאור ריש ברכות מאימתי ה"ג וכו' הצריכין ביאור רחב לדעתו הנה כד הוינא טליא אמרתי בפשיטות דכוננתו דתיבת מאימתי הוא ציון להתחלת הפרק וה"ג קאי אדלקמיה וממאי דהאי ובא השמש וכו' והיא גרסת הגאונים דלא כמ"ש לפנינו בגמ' דהוא גרסת רש"י ותוס' דהיינו דלפי הגרסא שלפנינו ביאת שמש וטהר יומא בחדא בבא הוא וביאת אורו וטהר גברא בבא שניה הוא אבל הגאונים שהביא הבעל המאור גרסי וממאי דהאי ובא השמש ביאת אורו הוא ומאי וטהר וטהר יומא כו' דלפ"ז אור ניום בחדא בבא הוא וזהו שבתחלת דבריהם מתנחי בה סימנא ויקרא אלקים לאור יום דסימנא מלתא היא לזכרון דאור ניום בחדא בבא היא לגרסתם שהביא תיכף אחר זמן רב נדפס ספר מגיד תעלומה להגאון הקדוש ר' צבי אלימלך זצ"ל אבד"ק דינוב וראיתי שם (דף כז ע"ב) שפירש פן דברי הבעל המאור והדברים פשוטים וברורים: (ב) דברי החכמת שלמה שם (ג ע"ב) ד"ה דאני ר' יהושע כו' ונ"ב פי' הוא על קרא דקדמו עיני אשמורות וק"ל דדבריו צריכין ביאור נלפע"ד דלכאורה יש להבין דברי הש"ס דקאמר ור"נ ס"ל כר' יהושע הא ר"י ס"ל עד סוף שעה ג' כדפ' הרע"ב משנה ב' וא"כ הוי ג' דיממא ולא תרתי וא"כ אפשר דזה פונת הרש"ל לתרץ קושיא זו במ"ש פירוש הוא על קרא כו' היינו דבדין ק"ש לא ס"ל ממש כר"י דס"ל עד סוף שעה ג' אלא דבפ' הקרא מפרש ע"פ דברי ר"י דתני עד שלש ורבי נתן ס"ל דדרך בני מלכים לעמוד בתחלת שעה ג' והוי תרתי דיממא נמצא דמה דקאמר הש"ס סבר לה כר' יהושע לא דס"ל פן להלכה בדין ק"ש אלא דאסבר לה לפי הפתוב כר"י היינו פועין דברי ר"י פן יש מקום לומר בכונת הרש"ל שלא יהיו דבריו נפלאין כ"כ אלא דבעיקר הכנת דברי הש"ס ראיתי בתוס' הרא"ש שם (הנדפס בשנת תברך) שתירץ תמיהתי בנועם דבריו זה לשונו ר' יהושע אומר עד שלש שעות שכן דרך בני מלכים להיות ישנים עד שתי שעות ויקראו בשעה שלישית עכ"ל הנהב וכוננתו דדרך בני מלכים לעמוד מתחלת שעה ג' עד סופה וע"כ לענן ק"ש מקרי ובקומה עד סוף שעה ג' פיון דיש מלכים שאין עומדין ממטותן עד סוף שעה ג' והכא קאמר תרתי דיממא היינו אף נגד המלכים שעומדים תחלת שעה ג' קדמו עיני שני משמורות וכזה כתב הפסך משנה (פ"א מהלכות ק"ש הי"א) יענין גם פן בהגמיי' שם (אות ט) מ"ש בזה ויען' בפנ"י ברכות שם מה שכתב וכבר קדמוהו בזה המה ולפ"ז נוכל לומר, דר"נ ס"ל כר"י ממש גם בדין ק"ש אכן עכ"ז יש להעמיס כאןפן הנ"ל בדברי הרש"ל דהנה פל הלומד בדברי הש"ס ותפלא דהא ר"א בר פלוגתיה דר"י (לקמן ט ע"ב יענין גם פן כה ע"ב) ס"ל גם פן לעיל ע"א דג' משמורות הוי הלילה ואיך פירש הוא קרא דקדמו עיני אשמורות אבל באמת הא לא פליגי פלל בזה ר"א ור"י אם בני מלכים דרפן לעמוד בג' שעות.

אלא דר"א ס"ל דקרא דובקומה לא קאי דוקא על קימת מלכים אלא על קימת סתם בני אדם וכן ראיתי להגאון צל"ח שכתב עפ"ז דהך סבר לה לאו דוקא דבזה ליכא פלוגתא פלל אלא משום דר"י הנפיר דבר זה שבני מלכים קיימי אז קאמר פאן סבר לה כר"י יעו"ש אם פן אפשר דזה גם פן פונת הרש"ל ליישב דברי הש"ס וכמש"ל דמה דקאמר סבר לה (ולאו דוקא דסובר פנותיה בדין ק"ש) היינו דאסבר לה לפירוש הפתוב על פי דברי ר"י שהנפיר דבני מלכים עומדים בג' שעות כמו דבאמת גם ר"א בר פלוגתיה דר"י בדין ק"ש גם פן מפרש הפתוב על דרך זה ואפשר דזה גם פן פונת רש"י דהוסיף על

ור"נ תיבות אָמר לָהּ הֵינּוּ דִיאָמַר כֵּן בְּפִירוּשׁ הַפְּתוּב וְלֹא דִס"ל כִּר"י וְדוּק, וְיֹתֵר נִרְאֶה דִהֲרִש"ל לֹא גָרַס בְּגִמְרָא וּר"נ סָבַר לָהּ כִּר"י מִטַּעַם הַנַּ"ל אֲלֵא וּר"נ דְּתַנִּי (וְלֹא דְתַנּוּ) ר"י אֹמֵר וְעו"כ כִּצ"ל וּר"נ הֵינּוּ כְּמוֹ וְאִידָּהּ (יְעוֹ בְּסִפְרֵי בֵּית נֶתָן גְּרַסַּת ש"ם יִשְׁן שְׁהִיָּה לִפְנֵי הַגָּאוֹן חֵיד"א וְאִידָּהּ סָבַר לָהּ כִּר"י) דְּתַנִּי כו' הוּא תִירוּץ וּנ"ב פִּי הוּא עַל קֵרָא כו' הֵינּוּ דִר"נ תַּנִּי בְּבִרְיֵיתָא פִירוּשׁ עַל קֵרָא קִדְמוֹ עַל פִּי דְבָרֵי ר"י וְכַמֶּש"ל וְדוּק: (ג) וּמָה שְׁדָרַשׁ כִּת"ר לְבָאָר לֹו דְבָרֵי הַתּוֹס' בְּרַמְתָּשָׁם (ו ע"א) ד"ה חֵי כְעַמָּה יִשְׂרָאֵל שְׁכַתְּבוּ זֶה שְׂיִסַּד הַפִּיטוֹן טוֹטְכַת כְּלִילוֹ גְדִלִי נִלְפַע"ד פְּשׁוּט דְהַמְפָּרַשׁ שָׁם בְּפִיט פִּי תִיבַת גְדִלִי לְעַנּוֹן צִיצִית וּלְפִי מָה שְׁמִבְּנֹאָר בְּש"ס הֵינּוּ תַפְּלִין כו' מִי כְעַמָּה יִשְׂרָאֵל אִם כֵּן פִּירוּשׁ הַפִּיטוֹ גְדִלִי לְשׁוֹן גְּדוּלָּה וְחֲשִיבוֹת הֵינּוּ דְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל אֹמְרַת דְתַפְּלִין דְמָרִי עֲלָמָא וְכִתְרוֹ הוּא גְדוּלְתִי וְתִשׁוּבְתִי דְכְּתִיב בְּתַפְּלִין שְׁבַחוּ וְשָׁל יִשְׂרָאֵל מִי כְעַמָּה וְנָהוּ שְׁחִידְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת, וּמ"ש בְּדָבָרֵי הַחֲכָמָת שְׁלֵמָה שָׁם (לָהּ ע"ב) תּוֹס' ד"ה פֶּאן יַעֲזוּן בְּסִמִּיכַת חֲכָמִים מָה שְׁהָאָרִיף בְּדָבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת וְע"פ דְבָרֵי יֵשׁ מְקוּם לְפָרַשׁ גַּם דְבָרֵי הֲרִש"ל וְאִכְמ"ל וְיַעֲזוּן ג"כ בְּסוּף סִפְרֵי מְלֵא רְצוֹן בְּקוֹנְטְרַס יְרוּשָׁת נִפְתְּלִי מ"ש בְּדָה"ת וּבְבִיאָוֹר דְבָרֵי הֲרִש"ל דְמִיָּרִי בְּבִינוּנִים דְכִי הִדְדִי נִינְהוּ רַק בְּקִרְיַת הַשָּׁם מְחֻלְקִין דְכָאן קֵרָאָן עוֹשִׁין וְכָאן קֵרָאָן אִין עוֹשִׁין וְיֵשׁ לְעַמּוּד בְּדָבָרֵי שָׁם וְאִכְמ"ל: וּמ"ש בְּדָבָרֵי הַחֲכָמָת שְׁלֵמָה שָׁם (מ ע"ב) תּוֹס' ד"ה נִימָא שְׁכַתְּבֵנָּה נ"ב אֲבָל פֶּת וְיִין מְסַתְּמָא חֲשִבִּינוּ שְׁהַפֵּל לְגַבִּיָּהוּ כְּבָרוּף הַמְקוּם וְדוּק עַכ"ד דְצָרִיף בִּיאָוֹר, וְלַפַּע"ד י"ל בְּכִנְוָתוֹ ע"פ דְבָרֵי הַמַּגִּיד תַעֲלוּמָה שָׁם שְׁכַתְּבֵנָּה עַל דְבָרֵי הַתּוֹס' זֶה לְשׁוֹנוֹ וִי"ל דִּה"ק ר"ה דְאָמַר כִּר"י וְס"ל לִר"ה דִּה"ק ר"י כֵּל הַמְשָׁנָה מִמְטַבַּע כו' הֵינּוּ כְּשִׁתְּקֵנוּ לְדָבָר הַחֲשׁוּב בְּרָכָה מִיּוֹחֲדַת כְּגוֹן פֶּת וְיִין דְתַקְנוּ מִטַּבַּע מִיּוֹחֲדַת כְּעַנּוֹן מִטַּבַּע שֶׁל כְּסָף וְשֶׁל זָהָב שְׁטוּבְעִין עֲלֵיו צוּרָה מִשָּׂא"כ אֲסִימוֹן אִין עֲלֵיו צוּרָה וְאִין בּוֹ הֵיכְרָא לְהִיּוֹתוֹ נִיכָר בְּשָׁם מִן שְׂאָר חֲתִיכוֹת כְּסָף הַבֵּן הַדָּבָר עַכ"ל (וְיַעֲזוּן בְּפִנִּי מ"ש כְּעִין זֶה לִיִּישָׁב קוֹשִׁיַת הַתּוֹס' מִדְּנִפְשִׁיָּה) וְאִם כֵּן יֵשׁ לְהַעֲמִיס הַנְּחָה זֹו בְּדָבָרֵי הֲרִש"ל דְבִרְכַת שְׁהַפֵּל (חֻוֹץ מְבָרוּף הַמְקוּם דְלֹא הֵינּוּ בְּכִלֵּל תַּקְנוֹת הַבְּרָכוֹת) בְּשָׂאָר דְבָרִים הֵינּוּ בְּכִלֵּל מִטַּבַּע שְׁטַבְעוֹ חֲכָמִים כִּיּוֹן דְבִשְׂאָר דְבָרִים לֹא תַקְנוּ בְּרָכָה מִיּוֹחֲדַת מִשָּׂא"כ פֶּת וְיִין דְמִטַּבַּע מִיּוֹחֲדַת תַּקְנוּ בְּהֵם וְקִבְעוּ בְּרָכָה לְנַפְשָׁם א"כ גַּם בְּרַכַת שְׁהַפֵּל לֹא הֵינּוּ מִטַּבַּע הַבְּרָכָה כְּבָרוּף הַמְקוּם: (ד) וּמ"ש בְּהָא (דְּפִסְחִים ל') שְׁכַתְּבֵנָּה הֲר"ן שָׁם ד"ה דְאָמְרִי דְאֶפִּילוֹ לִר"ש הַחֲמִץ שְׁעֵבֵר עַה"פ אָסוּר אֶפִּילוֹ לְאֲחֵרִים וְרִאִיָּה לְדָבָר מְדִאָמְרִינוּן פ"ק דְחֻלִּין חֲמִצָּן שֶׁל עו"ע אַחַר הַפִּסַּח מִן מִיד מְפָנִי שְׁהֵן מְחַלִּפִּין כִּר"ש כו' הָא לֹא הֵכִי אָסוּר וְש"מ דְחֲמִץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֵר עֲלֵיו הַפִּסַּח לִכ"ע אָסוּר יַעו"ש וְע"ז הַקְּשָׁה בְּנוֹ הַשְּׁנוֹן שְׁיַחֲלִי דְנִיחֻשׁ שְׁמָא גַּם אַחַר הַחֲלִיף עִם זֶה הַעֲפוּ"ם וְהִדֵּר הֵינּוּ לִיָּה אִיסוּרָא כִּי זֶה יִהְיֶה חֲמִץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֵר עֲלֵיו הַפִּסַּח וּלְפִי דְבָרֵי הַש"ס (חֻלִּין שָׁם ד ע"ב) סְבָרוּהָ הָא מִנִּי ר"י הוּא א"כ הֵינּוּ סִפְק אִיסוּר דְאֹרְיֵיתָא, וְהִיא קוֹשִׁיא רִאִוּיָּה לִיִּנְיִק וְחִפִּים יִשְׁמַח הָאָב בְּיוֹצְאֵי חֲלָצִיו אֲבָל בְּאֲמַת לֹא קָשָׁה דְדוּקָא בְּחֲמִצָּן שֶׁל עו"ע מִן מִיד מְשׁוּם דְלֹא שְׁבִיק הִיתְרָא וְהַחֲלִיף אֲבָל לִיחֻוּשׁ עַל שֶׁל עֲכּוּ"ם שְׁהַחֲלִיף אֶתוֹ יִשְׂרָאֵל אַחַר מְעוּבְרֵי עֲבִירָה דוּקָא לֹא מְקָרִי סִפְק כְּלָל (אֶפִּילוֹ לִר"י) כִּיּוֹן דְהֵינּוּ מִיַּעוּטָא דְמִיַּעוּטָא וְרוּב יִשְׂרָאֵל כְּשָׂרִים הֵם שְׂאִינָם מְשָׁהִים חֲמִצָּם אֲלֵא מְבַעְרִים אוֹתוֹ אוּ מוֹכְרִים לְעַכּוּ"ם קוֹדֵם הַפִּסַּח, וְיֵשׁ לְפַלְפֵּל גַּם כֵּן ע"פ דְבָרֵי הַתּוֹס' (ב"מ קטז א') ד"ה וְהָא בְּמ"ש הָא כְּמָה גַּבְבִּי אִיכָא בְּשׁוּקָא יַעו"ש וְדוּק, אֲבָל בְּאֲמַת נ"ד ל"ד לְדַהֲתָם דְהִכָּא אָנוּ דְנִין עַל הַחֲמִץ שְׁהוּא

לפנינו דמטעם לא שביק אמרינו דהחליף עם עכו"ם אבל ודאי לא שיניף להסתפק דהעכו"ם החליף עם ישראל עובר עבירה דוקא דאמרינו חמץ זה שהוא לפנינו מרובא היא (יעוין בתוס' חולין (צה א') סוד"ה ובנמצא) היינו או מחמץ של עכו"ם עצמו או משל ישראל הפשרים דאלת"ה אם פן לר' יהודה יהיה אסור כל חמץ של עכו"ם מטעם ספק דאוריין דלמא החליף עם של ישראל עו"ע א"ו דזה לא מקרי ספק פלל כמש"ל (ויעוין בפרמ"ג או"ח (סימן תנא) במש"ז (ס"ק טז) במ"ש ונאפשר מספק לא חשו לזה ובמ"ש בספרי מנחת משה חיו"ד סו"ס יט ודוק) ויעוין ג"כ בלב אריה חולין שם במ"ש על קנשית התוס' דאיה מותר הפת באכילה הא גזרו על, פתן של עכו"ם וכתב דיש לתלות הכא דהפת של פותי הוא משל ישראל שמכר לו קודם פסח בכדי שלא יצטרף לבערו כו' וזה עדיף טפי מספיקא אחרינא דבזמן ההוא שכיחא טובא דישאראלים מוכרים החמץ שלהם לנכרים, קודם זמן איסורו פדי שלא יצטרכו להפסיד ולבער וכה"ג אמרינו בפכ"ה האידנא דהיתרא שכיחי טפי יעו"ש ועכ"פ ברור דמשום זה יש לומר דלא מקרי ספק פלל אף לענין דאורייתא פמוכו: (ה) ומ"ש בקונטרסו לפלפל בענין אי שיניף זכיה במת הדברים עתיקין ויעוין בנוב"י אה"ע (סימן מג וסימן נא) לענין חזקה דכל מה שנמצא ביד אדם הוא שלו המבואר בחו"מ (סי' צט) אי שיניף בפגדים שלבוש בהם המת הנמצא יעו"ש, ויש להעיר בפרט זה מדברי הרא"ש מועד קטן פ"ג (סימן עט) במ"ש ולא דוקא זכה כו' וגם לא שיניף זכיה לגבי המת אלא אסורין משום דמחלפי בתכריכי המת יעו"ש ויעוין ג"כ ברש"י גיטין (יד ע"ב) ד"ה פזכי במ"ש וכינון שזכה בהו בחייו דמשמע ג"כ דלא שיניף זכיה במת (אלא דצע"ק מדברי רש"י בעצמו במ"ש אח"כ ד"ה הא דליתא דמשמע דאי לא משום זכיה בטעות הוי מהני וי"ל) ויעוין גם פן ברמ"א חו"מ (סוף סימן רי) ואכמ"ל בפרט זה, ומ"ש בקונטרסו (אות ג) בענין חזקה שאין עמה טענה לא הביא ר"מ דברי התנאים (סי' קמט ס"ק יט) וכתבתי מזה ג"כ בפבורי ברפת משה בקונטרס התשובות (סימן א אות ב) יעו"ש ומרוב הטרדה הפסקתי באמצע הדבור ועוד חזון למועד ברצות ה': הדו"ש משה נחום ירושלימסקי החופ"ק פעת אבד"ק אסטרעלענקא ונהגליל.

סימן מח בדברי הריטב"א חולין (קו) ויתשו הרשפ"א ח"א (סימן ח"י) ובמ"ש בספרי כפרפת משה קוה"ת (סימן מ) ועוד פמה ענינים. לכבוד המופלג חו"ש זית רענן פמר פרוף צבי שגור נכד הגאון המובהק כקש"ת מו"ה חיים אלעזר וואקס שליט"א הגאבד"ק קאליש ופיעטרקוב.

מכתבו השגתי ואני עמוס הטרדות להשיב בדבר ה' זו הלכה ובכל זאת הנני למלאות רצון זקנו ידידי הגאון המובהק שליט"א להשיב לו עכ"פ בקצרה גם במה שאינו נוגע להלכה ולמעשה בכדי להלהיב לבבו לתורת ה' פראוי לענף עץ אבות פמוהו: (א) בדבר מ"ש בספרי ברפת משה קונטרס התשובות (סי' מ אות א) על דברי הריטב"א (חולין קו) (דמי שנטל ידיו וברך ונמלך שלא לאכול לא הוי ברכה בטלה) דמדברי תשובות הרשפ"א ח"א (סימן ח"י) (גבי צדקה וכינוצא דתלויה ביד אחרים שנאפשר שלא לתרצה חברו ונמצא המעשה מתבטל לא תקנו ברכה עליה) לא משמעפן וע"ז תמה ר"מ דלא דמי דהא הרשפ"א הביא ראיה מפתובות (נף מ) דאי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה פלל אם פון פיון דאפשר למיעקרה פמאן דעקרה דמי ואם פן אף דהעני רוצה לקבל מ"מ

אין מְבַרְכִין אֶבֶל הַכֹּהֵן כִּינּוּן שֵׁשׁ בְּיָדוֹ לֵאכּוֹל אֶף דְּנִמְלֵךְ מ"מ לֹא הוּי בְּרָכָה לְבִטּוֹלָה זַת"ד,
וְאִיךָ לֹא רֵאִיתָ דַּמ"ש (בְּסִימָן מ) לֹא דְבָרֵי הַמָּה אֲלֵא דְבָרֵי יְדִידֵי הַגָּאוֹן הַצָּדִיק בַּעַל מִכְתָּב
לְחֻזְקִיהָ וְתַרְאֵהָ נָא שָׁם (סִימָן מֵא) דְּהַשְׁבַּתִּי לוֹ לְחֻלְקָא כְּסִבְרַתּוֹ דְּהֵתָם לְכַתְחֻלָּהּ בְּשַׁעַת
הַבְּרָכָה אִינוּ בְּיָדוֹ וְתַלּוּי בְּדַעַת אַחֲרִים שְׁאֲפֹשֶׁר שְׁלֵא יִתְרַצָּה לְקַבֵּל מִשָּׂא"כ הַכֹּהֵן שְׁבִשְׁעַת
הַבְּרָכָה דַּעַתּוֹ וּבְיָדוֹ לֵאכּוֹל אֲלֵא שֵׁח"כ נִמְלֵךְ יַעו"ש, וּמָה שְׁתַּמָּה רו"מ בְּדְבָרֵי הַרְשָׁב"א
ע"פ דְּבָרֵי הַתּוֹס' יִשְׁנִים כְּתוּבּוֹת שָׁם ד"ה אִי שְׁהַקְשׁוּ מַעֲשֵׂה דְכִיבּוּד אָב דַּג"כ אִי אָמַר
לֹא בְּעֵינָא לְכִיבּוּד מִי אִיתָא לַעֲשֵׂה וְחִילְקוּ דְדוֹקָא הֵתָם בְּאִשְׁהָ שְׁאִינְהָ רֵאוּיָה אִינוּ לָהּ
לַעֲבֹר בְּלֹא מִשּׁוּם עֲשֵׂה דִידִיָּה (וְהִינּוּ כַּמ"ש רש"י דְּמִלְמַדִּין אוֹתָהּ לוֹמַר אִינִי רוֹצֵה)
א"כ אִינוּ רֵאִיָּה כְּלָל לְצַדִּיקָה דַּאֲף דָּאִי אָמַר לֹא בְּעֵינָא אִינוּ כְּאִן פְּשָׁה אֶבֶל כְּלָל שְׁלֵא אָמַר
הוּי כְּמוֹ כִּיבּוּד אָב וְלָמָּה אִינוּ מְבַרְכִין, יָפָה תַּמָּה אֶבֶל בְּאַמַּת אִינוּ הַרְשָׁב"א מְשׁוֹעֲבֵד לְסִבְרַת
הַתּוֹ"י וְכָל קוֹנְשֵׁיָא יֵשׁ לָהּ תִּירוּץ וּבְפִרְט קוֹנְשֵׁיָא זֹו מִתְנַרְצָת בְּכַמָּה אַנְפִּין בְּדְבָרֵי רַבּוּתִינוּ
הֵרֵאשׁוּנִים יַעו"ג"כ בְּשִׁטָּה מְקוּבָצָת בְּכֹא מְצִיעָא (צַף לַב) ד"ה הַלְכָּהּ שְׁהַקְשָׁה גַם כֵּן הִיכִי
ס"ד דַּעֲשֵׂה דְכִיבּוּד דְּחִי אֶפִּילוּ לֹא אֶגְרִידָא הָא אִם אָמַר אָבִיו לֹא בְּעֵינָא לְהֵאִי כִיבּוּד מִי
אִיתָא לַעֲשֵׂה כְּלָל כְּדַאֲמַרִּינוּ פֹא"נ וְתִירוּץ ר"מ דַּל"ד לְהֵתָם דְּכִי אָמַרְהָ לֹא בְּעֵינָא לִיכָּא
לַעֲשֵׂה כְּלָל לְגַבִּי הָאִי מֵאֲנָס אֶבֶל הַכֹּהֵן אִי אָמַר הָאֵב הַשְׁתָּא לֹא בְּעֵינָא בְּשִׁבִיל זֶה לֹא בַּעַל
הַעֲשֵׂה עוֹלָמִית וְאֲפֹשֶׁר שְׁיִתְקַיֵּים תְּדִיר בְּשִׁאָר דְּבָרִים וְעוֹד אֶפִּילוּ כִי אָמַר לֹא בְּעֵינָא שְׁיִיךְ
עֲשֵׂה דַמ"מ מְצוּהָ הוּא בְּכָל דְּבָר אֶפִּילוּ אָמַר הָאֵב לֹא בְּעֵינָא עַכ"ל הַזֶּהֱב, וְאִם כֵּן אֲף
דְּלִתִירוּץ הֵרֵאשׁוּן גַּם צְדִיקָה ל"ד לַעֲשֵׂה דְלוֹ תַהֲיָה וְהוּי עֲשֵׂה גְמוּר כְּכִיבּוּד דַּאֲף אִם לֹא
יִתְרַצָּה עֵנִי זֶה לֹא בִיטּוֹל הַעֲשֵׂה מִהַנּוֹתָן לַעוֹלָמִים (דַּאֲפֹשֶׁר לְהַתְקַיֵּים בְּעֵנִי אַחַר שְׁיִתְרַצָּה)
מ"מ י"ל דְּהַרְשָׁב"א ס"ל לַעֲקִיר כְּתִירוּץ הַשְּׁנִי וְכַנְנַתָּם בְּזָה דְּהָא עֵיקֵר הַקּוֹנְשֵׁיָא מֵהֵאִי
דְכִיבּוּד דָּאִי אָמַר לֹא בְּעֵינָא מִי אִיתָא לַעֲשֵׂה הוּא ע"פ דְּבָרֵי הַש"ס קִידוּשִׁין (לַב א') דַּאֵב
שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מְחוּל (וּכְמוֹ שְׁצִיִּין כְּאִן לְהֵדִיא עַל דְּבָרֵי הַתּוֹ"י הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ ר'
יַעֲקֹב עֲמַדִּין ז"ל בְּהַגְהוֹתָיו לַש"ס) וְע"ז חִידוּשׁוֹ דְלֹא מְהַנִּי מְחִילָה רַק לַעֲנִין שְׁיִפְטֵר הַבּוֹן
מִעוֹנָשׁ אֶבֶל עֲדִיִּין מְצוּתָ עֲשֵׂה אִיכָּא כֵן נִרְאֵה בְּכּוֹנְתָם וּכְמוֹ שְׁפִסַּק כֵּן לְהֵדִיא מְרוֹ הַרְדָּב"ז
ח"א (סִימָן תַּקַּכְד) יַעו"ש שְׁהִבִיא ג"כ קוֹנְשֵׁיָא זֹו בְּסוּגִיא דַּב"מ בְּשֵׁם הַרְמ"ה וְתִירוּצָם
וְכַתֵּב הוּא דְתִירוּץ הֵרֵאשׁוּן לֹא נִתְחַנּוּר אֲצִלוּ דָּאֵם מְחַל הָאֵב בְּכָל הַדְּבָרִים וּבְכָל הַזְּמַנִּים
הָא לִיתָא לַעֲשֵׂה כְּלָל אֲלֵא הַנְּכוּן אֲצִלוּ כְּתִירוּץ הַשְּׁנִי דַּאֲפִילוּ אָמַר הָאֵב לֹא בְּעֵינָא עֲדִיִּין
מְצוּהָ אִיכָּא וְאִם כֵּן לֹא מוֹעִיל הַמְּחִילָה אֲלֵא לְפִטוּר אוֹתוֹ מְהַעוֹנָשׁ אֶבֶל מְצוּהָ הוּא יַעו"ש
עַכ"פ בְּפִשִׁיטוֹת יֵשׁ לְהַסְבִיר דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּ' דְלֹא ס"ל כְּשִׁטַּת רש"י וְתוֹ"י דְדוֹקָא
הֵתָם מִשּׁוּם אִיסוּרָא דִידָהּ מְלַמְדִין אוֹתָהּ שְׁלֵא תִרַצָּה אֲלֵא כְּשִׁטָּה הַשְּׁנִיָּה דְבְּכָל עֲשֵׂה
(וְאִפִּי' בְּקִטְנָה דְלִיכָּא אִיסוּרָא לְדִידָהּ יַעו' בְּהַפְלָאָה שָׁם ד"ה וּלפ"ז) שְׁבַרְשׁוֹת אָדָם לְבִטּוֹל
וּלְעַקְרוֹ קִילָא הִיא כְּמֵאן דְּמִיעַקְרָא וְלֹא דְחִי ל"ת יַעוֹנִין בַּאֲס"ז בְּאַנְרָךְ שְׁתַּמָּה עַל שִׁטַּת
רש"י וְנ"ל נְכוּן כְּשִׁטָּה הַשְּׁנִיָּה וְגַם הַרְשָׁב"א עֲצָמוּ בְּחֻמְשׁ שִׁטוֹת בְּחִידוּשֵׁי לְכַתְּבוֹת שָׁם
ד"ה וְנִתְנִי אֲף שְׁבִיָּאֵר מְקוּנָדָם כְּסִבְרַת רש"י הִבִיא אַח"כ פִּירוּשׁ אַחַר דְּהֵאִי עֲשֵׂה
שְׁבַרְשׁוֹת אָדָם לְבִטּוֹל מְעִיקְרָא קִילָא הִיא וְאִינוּ דוּחָה ל"ת וְכַתֵּב שָׁם דְּזֶה נִרְאֵה לוֹ עֵיקֵר
יַעו"ש וְעַפ"ז שְׁפִיר חִדְּיֵשׁ לָן הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבְתוֹ דְּבְמִצּוֹת צְדִיקָה וְדוּמִיָּהוּ דַּאֲפֹשֶׁר
לְמִיעַקְרָם כְּמֵאן דַּעַקְרָם דְּמִי וְכִינוּ דְקִילוּ לַעֲנִין דְּחִיָּית ל"ת לֹא תִקְנוּ חֻכְמִים עֲלֵיהֶם בְּרַפְת
הַמְצוּת כְּבִשְׁאָר מְצוּתָ עֲשֵׂה: (ב) וְהִנֵּה מ"ש רו"מ בְּדְבָרֵי הַרְמְב"ן (בְּסוּה"מ שׁוֹרֵשׁ יב)

דהפְּרָשָׁה וּנְתִיבָה כ"א מְצוּה בַּפ"ע הִיא דְּלִכְאוּרָה קִשְׁיָה אַמְאִי אִין מְבָרְכִין גַּם עַל הַנְּתִיבָה
אַבְּל לְדַבְרֵי הַרְשָׁב"א בְּתִשְׁבּוּבָה דְּכָל דְּתִלּוּי בְּדַעַת אַחֲרִים אִין מְבָרְכִין נִיחָא אֲלֵא דְקִשְׁיָה
לִיָּה לַפ"ז עַל דְּבָרֵי הַפְּר"ת בְּסִפְרוֹ מִיָּם חַיִּים (ס"ה) שְׁפַתְב דְּמַתְּנוֹת פְּהוּנָה גַּם בַּע"כ הָוִי
נְתִיבָה א"כ הַדְּק"ל אַמְאִי אִין מְבָרְכִין עַל הַנְּתִיבָה פִּינּוֹן דְּלֵא תִּלּוּי פְּלָל בְּדַעַת הַמְּקַבֵּל, הִנֵּה
פְּכָר תְּמָה פִּן עַל הַרְמַב"ן הַגָּאוֹן מֵהֶרַח"ק בְּסִפְרוֹ קִנְאָת סוֹפְרִים יַעו"ש בְּשׁוֹרֶשׁ יב שְׁפַתְב
וּלְדִידֵי קִשְׁיָה בְּדַעַת הַרְמַב"ן כו' וְהָא לֹא תִקְנוּ בְּרַכָּה עַל הַנְּתִיבָה כְּמוֹ שְׁהִיָּה רְאוּי אֵלוֹ
הִיָּתָה נְמִנִית לְמְצוּה בַּפ"ע וְכַש"כ שְׁיֵישׁ הַפְּסָקָה בֵּין הַפְּרָשָׁה לְנְתִיבָה יַעו"ש אַבְּל בְּאַמְת
לַק"מ לְהַמְעִינָן בְּגוֹף תִּשׁו' הַרְשָׁב"א וְהוּא ג"כ בְּתִשְׁבּוּבָה הַמִּיּוֹחֶסֶת לְהַרְמַב"ן (סִימָן קַפְט)
שְׁפַתְב לְהַדְיָא בְּטַעְמָא דְּאִין מְבָרְכִין בְּמַתְּנוֹת פְּהוּנָה עַל נְתִיבָתוֹן לְכַהֵן מִשׁוּם דְּלֵא יִהִיב לִיָּה
יִשְׂרָאֵל לְכַהֵן מִדִּידָהּ פְּלוּם אֲלֵא רַחֲמָנָא הוּא דְּיִהִיב לְהוּי לְפַהֲנִים דְּכַהֲנִים מִשְׁלַחַן גְּבוּזָה
קָא זְכוּ (וּתִשְׁבּוּבָה זֹו הִיָּתָה בְּהַעֲלָם עֵין מְהֶרַב קִנְאָת סוֹפְרִים וְגַם בְּמַגִּילַת אֶסְתֵר שָׁם
(שׁוֹרֶשׁ יב אוֹת ב) הִבִּיא דְּבָרֵי הַרְמַב"ן אֵלוֹ בְּתִשְׁבּוּבָה) נְמַצָּא דְּאֶדְרַבָּא מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ן
וְהַרְשָׁב"א בְּתִשׁו' רְאִיָּה לְדִינוּ שֶׁל הַפְּר"ח בְּמִים חַיִּים מְדָלָא פְּתִיבוּ הַטַּעַם דְּלַכּוּ אִין
מְבָרְכִין בְּמַתְּנוֹת פְּהוּנָה מִשׁוּם דְּתִלּוּי בְּדַעַת אַחֲרִים שְׁאַפְשֵׁר שְׁלֵא יִתְרַצָּה הַפְּהוֹן וְכַהֲי
טַעְמָא שְׁפַתְבוּ גַבֵּי צְדָקָה וְהַעֲנָקָה אֲלֵא וְדֵאִי דְּבְמַתְּנוֹת פְּהוּנָה א"צ דַּעַת הַפְּהוּנִים פְּדַעַת
הַפְּר"ח וּמִשׁוּ"ה חִידְשׁוּ בְּזָה טַעַם אֶתֶר וְיֵשׁ לְפַלְפֵּל יַעו"ש ג"כ בַּקְצוּה"ח (סִימָן רַמְג ס"ק
ד) וְנַה"מ שָׁם (ס"ק ח) וְאִכְמ"ל: (ג) אֲמַנְם פִּן אִי קִשְׁיָא הָא קִשְׁיָא אִי נִימָא דְּהַרְשָׁב"א
וְהַרְמַב"ן מְתַרְצִים סוּגְיָא דְּב"מ גַבֵּי פִיבּוּד דְּהוּי פְּשָׁר מ"ע אַף אִי אֲמַר לֹא בְּעִינָא דְּלֵא
נְפִטֵר רַק מְעוֹנָשׁ אַף דֵּא"ש מַה שְׁפַתְב גַבֵּי צְדָקָה וְהַעֲנָקָה (כַּמִּש"ל אוֹת א) אִפְתִּי תִקְשִׁי
גַבֵּי פִיבּוּד אַמְאִי אִין מְבָרְכִין פִּינּוֹן דְּהוּי מ"ע גְּמוּר אַף אִי אֲמַר לֹא בְּעִינָא וְלֹא עוֹד אֲלֵא
דְּכַגּוּף תִּשׁו' הַרְמַב"ן הַנְּ"ל (וְהוּא ג"כ תִּשׁו' ה"ר יוֹסֵף בֶּן פֶּלְאֵט לְהַרְאַב"ד הוּבָא בְּאַנְרֹד
בְּאַבּוּדְרָהֶם בְּכַרְפַת הַמְּצוֹת וּתִשׁו' זֹו הִיָּתָה בְּהַעֲלָמָה מִפְּמָה גְּדוּלֵי אַחְרוּזִים יַעו"ש בַּחַת"ס
חֵאו"ח (סִימָן נד) הו"ד בְּסִפְרֵי בְּרַכַת מִשָּׁה שָׁם לְחַלֵּק בֵּין בְּרַכַת אִירוּסִין דְּהַרְשָׁב"א לֹא
פְּתַב פִּן אֲלֵא גַבֵּי מְצוּה שְׁהִיא לְטוֹבַת אַחֲרִים כו' וּבְאַמְת פְּכָר בִּיָּאָר פִּן בְּקַצְרָה שָׁם בְּתִשׁו'
ר"י אֲבֹן פְּלֵאֵט בַּמ"ש וְהָא לִיכָּא לְמִימֵר בְּיָבוּם וְנִשְׁוֹאִין דֵּאֵע"ג דְּתִלּוּי בְּדַעַת אַחֲרִים כו'
לֹא מִיַּעֲקֹרָא הָא מְצוּה מִן הָאִישׁ כו' לְכִי מִשְׁפַּח מַה דְּלִיכָּא לְמִימֵר הִכִּי בְּהַכְּנַסַת פְּלָה
וּנְתִיבַת צְדָקָה וּמְאִי דְּדָמִי לְהוּי דְּמִשׁוּם הַנְּאָתוֹן חִיבִיבִי רַחֲמָנָא לְגַמּוּל לְהֵם חֶסֶד וְכו' יַעו"ש
בְּדַבְּרֵי הַנְּעִימִים וַיַּעֲוִין בְּתוֹמִים (ס"ה צז ס"ק א) מַה שְׁהַקְשָׁה מְנִשְׁוֹאִין וְלֹא רְאָה גַם פִּן
גּוֹף הַתִּשׁו' פְּתַב לְהַדְיָא וְגַמְרִינוּ מִיָּנָה לְמוֹרָא וְכִיבּוּד או"א וַעֲמִידָה מְפִנֵי רַבּוּ הוּאִיל
וְאַפְשֵׁר לְמִיַּעֲקֹרָהּ לְהָאִי עֲשֵׂה דִידְהוּ כו' פְּבוּדוֹ מַחּוּל חֲשָׁבִינוּ לִי פְּמֵאֵן דְּלִיתָא וְלֹא
מְבָרְכִינוּ עֲלֵיהָ וְה"ה לְשָׁר מְצוֹת דְּדָמִיוֹן לְהוּי עַכ"ל, מְבוֹאָר דַּס"ל (דְּלֵא פְּשַׁטַת הַרְמ"ה
וְהַרְדָּב"ז) דְּגַם בְּכִיבּוּד לִיתָא לְמְצוּה פְּלָל אִי אֲמַר לֹא בְּעִינָא וְאַפְתִּי תִקְשִׁי לַפ"ז קוֹשְׁיַת
הַרְאַשׁוּנִים בְּסוּגְיָא דְּב"מ (שָׁם לַב) דַּל"ל קְרָא דְּשַׁבְּתוּתִי תִשְׁמֹרוּ כו' דְּהִיכִי ס"ד דַּעֲשֵׂה
דְּכִיבּוּד דּוּחָה אֲפִילוּ לֹא גְרִידָא וְהָא אִי אֲמַר לֹא בְּעִינָא לִיתָא לַעֲשֵׂה פְּלָל וּבַע"כ צ"ל
דְּכְמוֹ דְּאֶמְרִינוּ שָׁם בְּגַמְרָא דְּמִשׁוּם דְּהוֹקְשָׁכְאו"א לְכַבּוּד הַמְּקוּם הָוִי ס"ד דִּידְתִּי אֲפִילוּ
ל"ת וַעֲשֵׂה מַה"ט נְמִי מִשׁוּם חוֹמֵר הַמְּצוּה הָוִי ס"ד דְּדַחֵי אַף עַל גַּב דְּאַפְשֵׁר לְמִיַּעֲקֹרָא
אַבְּל לְבַתֵּר דְּגִלִי קְרָא דְּלֵא דַחֵי אַע"ג דְּהוֹקֶשׁ לְכַבּוּד הַמְּקוּם פְּכָר פְּתִיבוּ הַתּוֹס' יְבָמוֹת (ו
ע"א) ד"ה נְגַמֵר דְּאַפִּילוּ לֹא גְרִידָא לֹא דַחֵי וְאִם פִּן לְבַתֵּר דְּגִלִי קְרָא שְׁפִיר אֶמְרִינוּ דְּהוּי

כְּשֶׁאֵר עֲשֵׂה דְמִשׁוּם דְּאֶפְשָׁר מִיַּעֲקֹרָא כְּמֵאן דְּעֵקְרָה דְּמִי כְּמִשׁ"ל וְכ"כ הַקְצוּה"ח (ס"א) צו
ס"ק א) אֲכֹן נְעֵלֵם מֵאֲתוֹ שְׁקוּשְׁיָתוֹ הִיא קוּשְׁיַת הֶרְאִשׁוֹנִים, עוֹד נִלְפַע"ד לֹמַר דְּהֶרְמֵב"ן
וְהֶרְשֵׁב"א מְפָרְשִׁים פְּרִש"י דְּקָאֵי אֶהְשֵׁבֶת אֲבָדָה דַּא"ל אֵל תַּחְזוּר (יַעו"ש בְּתוֹס' (ל' ע"א)
ד"ה הָא דְנִרְאָה דְקַמְפְּרִשִׁי אֶטְוּמָא וְצ"ע מְדַבְּרִי הַתוֹס' יְבָמוֹת (ה ע"א) ד"ה וְאֶפְתִּי מ"ש
בְּשֵׁם ר"י) וְא"כ הָא בְּמִמוּנָא (דְּהֶשֶׁבֶת אֲבָדָה פְּתַב הֶר"ן בְּכַתְּוֹבוֹת שָׁם פֶּא"נ ד"ה
וּמְהַדְרִינֵן דְּשִׁינָה ג"כ הַסְּבָרָא דְאִי אָמַר בְּעַל הַמְּמוֹן לֹא בְּעֵינָא כו' וְכ"כ בְּחִדּוּשֵׁי לַב"מ
(ל ע"א) סוּף ד"ה נִמְצָאת וּמִשׁוּ"ה שְׁפִיר דְּעֲשֵׂה דְכִיבוּד דְחִיָּא לִיה פִּינֵן דְּשִׁנְיָהֶם הִמָּה עַל
סַגְנוֹן אֲחַד אֱלָא דְאֶפְתִּי צַע"ק דְּנָהִי דְקוּשְׁיַת הַש"ס מְעֲשֵׂה וּל"ת קָאֵי רַק אֶהְשֵׁבֶת אֲבָדָה,
אֲבָל בְּפְרִיָּתָא תְּנִי ג"כ מִנֵּין שָׁאֵם אָמַר לוֹ אֲבִיו הַטְּמֵא כו' שְׁלֵא יִשְׁמַע וּבְזָה שְׁפִיר קָשָׁה
דְּהִיכִי ס"ד דְּכִיבוּד אֲב דוּתָה לָאו דְטוּמְאָה וְאֶפְשָׁר דַּמ"מ יֵשׁ לֹמַר דְּעֵיקַר קָרָא אֲצֻטְרִיף
לְעַנְוֵי הַשְּׁבֶת אֲבָדָה וַיַּעֲוִין בְּתוֹסְפוֹת קִידּוּשִׁין (לַב א') ד"ה רַב יְהוּדָה וְאִכְמ"ל: (ד)
וּבְהִיּוֹתִי בְּסוּגְיָא זֹו אֲדַכְרְנָא מְלִתָּא מַה שְׁאֲמַרְתִּי בַּע"ה יי פֶּד הוּיָנָא טְלִיא כְּבַר תְּלִיסַר דְּרִיף
הַחִידוּד קָצַת בְּיָשׁוּב קוּשְׁיַת הַשְּׁעַר הַמְּלָךְ (פ"ג מֵהִלְכוֹת גְּדָרִים ה"ו) ד"ה וְדַע ע"פ דְּבָרֵי
הֶרִיב"א בְּתוֹסְפוֹת חוּלִין (קָמָא א') דְּכָל מְקוּם דְּאָמְרוּ דְאִין עֲשֵׂה דוּתָה ל"ת וְעֲשֵׂה אִם
עָבַר אִינוּ לֹקָה דְהִלָּא תַעֲשֵׂה כְּמֵאן דְלִיתָא פִּינֵן עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְלֹא נִשְׂאָר אֱלָא עֲשֵׂה
א"כ מֵאֵי פְרִיף הַש"ס הָכָא בְּסוּגְיֵין טַעְמָא דְכַתְּבֵי וְכו' וְאִמָּאי כו' וְלֹא אֲתִי עֲשֵׂה וְדוּחָה ל"ת
וְעֲשֵׂה הָא אֲצֻטְרִיף קָרָא לְעַנְוֵין אִם עָבַר דְלֹקָה מִשׁוּם דְלִיתָא לְעֲשֵׂה דְכִיבוּד כְּלָל (מִשְׁא"כ
אִי רַק מִשׁוּם דְאִין עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְעֲשֵׂה דָאז אִינוּ לֹקָה פִּינֵן דַּהֲל"ת נְדַחִית) יַעו"ש
וּכְבָר נִשְׂאָרוּ בְּזָה כְּמֵה דְרַכִּים (וְקוּשְׁיָא זֹו ל"ש רַק אִי קָאֵי קוּשְׁיַת הַגַּמ' אֶטְוּמָא מִשְׁא"כ
אִי קָאֵי אֱלָא תַחְזוּר כְּמִש"ל בְּזָה בְּלֹא"ה לֹא לְקִי מִשׁוּם דְהוּי לָאו שְׁאִין בּוֹ מְעֲשֵׂה יַעו'
בְּרַמְבַּ"ם פ"א מֵהַק"פ הִלְכָה ז) וְאֲמַרְתִּי ת"ל דְּהִנֵּה הַחֲזוּקֵי (וַיִּקְרָא יט ג) הַקָּשָׁה בְּזָה
דְלָמָה צְרִיף קָרָא דְלֹא יִשְׁמַע לוֹ הָא כְּתִיב וְנִשְׂאֵי בְּעַמָּה לֹא תֵאָוֹר בְּעוֹשֵׂה מְעֲשֵׂה עַמָּה וְאִם
אֲבִיו וְאִמּוֹ אוֹמְרִים לוֹ לְחַלֵּל שְׁבֶת וְכַדּוּמָה אִינוּ חַיִּיב לְכַבֵּד יַעו"ש וַיַּעֲוִין בְּהַמְגִי' (פְּרָקִי
מֵהִלְכוֹת מְמָרִים אוֹת ח) וַיַּעֲוִין בְּש"ס בְּבָא קָמָא (צד ע"ב) וּבְפנ"י שָׁם וְדוּק) וּלְפַע"ד ל"ק
דְהָא בְּהָא תְּלִיא דְאִי לָאו קָרָא וְה"א דְעֲשֵׂה דְכִיבוּד דוּחָה א"כ אִינוּ רְשַׁע וְעוֹשֵׂה מְעֲשֵׂה
עַמָּה הוּא פִּינֵן דְמַצְוָהוּ לְעֲשׂוֹת דְבָר, הַפְּתוּר לוֹ מִשׁוּם מ"ע דְכִיבוּד הַדּוּחָה הִלָּאוּ אֲבָל
הַגְּמָרָא פְרִיף שְׁפִיר וְהָא אִין עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְעֲשֵׂה וְנִמְצָא דְמַצְוָהוּ לְעֲשׂוֹת דְבָר הַאֲסוּר
לוֹ מִשׁוּם דְאִין עֲשֵׂה דוּתָה ל"ת וְעֲשֵׂה וְא"כ אִין נ"מ לְעַנְוֵין מְלָקוֹת דְאִי עָבַר לֹקָה ג"כ
פִּינֵן דְלִיכָא מַצְוָה דְכִיבוּד כְּלָל בְּזָה שְׁאִינוּ עוֹשֵׂה מְעֲשֵׂה עַמָּה וְשְׁפִיר אֲצֻטְרִיף הַש"ס לְתַרְזֵן
דְמִשׁוּם דְהוּשְׁוָה לְכַבּוּד הַמְּקוּם ה"א דִּישׁ לוֹ הַפַּח לְדַחוֹת עֲשֵׂה וּל"ת וַע"כ צְרִיף קָרָא
וְדוּק, אַחַר זְמַן רַב בָּא לִידֵי חִדּוּשֵׁי רַעַק"א וְרֵאִיתִי שְׁפּוֹנְתִי בְּזָה לְדַעְתּוֹ הַגְּדוּלָה בְּחִדּוּשֵׁי
לַב"מ וְנִהְיִיתִי וְהוּא הַגְּאוֹן רַעַק"א לֹא רָאָה אֲזֹו דְבָרֵי הַשְּׁעַר הַמְּלָךְ וְגַם לֹא הִבִּיא דְבָרֵי
הַחֲזוּקֵי: (ה) אֲמַנְם כָּל מ"ש הוּא רַק לְהַסְבִּיר סְבֵרַת הֶרְמֵב"ן דַּמ"ע דְּאֶפְשָׁר לְמִיַּעֲקֹרָא
כְּמוֹ דְלֹא דְחִי ל"ת כֵּן לֹא מְקַרִי מ"ע לְעַנְוֵין בְּרַכָּה וְהוּי כְּמֵאן דְּעֵקְרָה אֲבָל עֵיקַר סְבֵרַתֶּם
תְּמוּהָ דְמָה רֵאָזָה מִשָּׁם דְלֹא אָמְרוּ בַּגַּמ' (שָׁם בַּפֶּא"נ) אֱלָא דְלֹא דְמִי לְמַצְוֹת עֲשֵׂה גְמוּר
דְמַצְוֵינּוּ דוּחָה ל"ת כְּמוֹ מִילָה בְּצַרְעַת דְלֹא אֶפְשָׁר לְמִיַּעֲקֹרָא יַעֲוִין בְּר"ן שָׁם וּבְחִדּוּשֵׁי
הֶרְשֵׁב"א בְּעַצְמוֹ שָׁם שְׁפַתְבּוֹ וְלֹא אֲשַׁכְּחֵן עֲשֵׂה דְקִיל שְׁפַרְשׁוֹת אֲדָם לְבַטְלוֹ שְׁיִהְיֶה דוּחָה
ל"ת דְלֹא גְלִי לָן רַחֲמָנָא בְּכִי הָאֵי עֲשֵׂה וְדְמִי לְעֲשֵׂה שְׁאִינוּ שְׁוָה בְּכָל דְלֹא דְחִי יַעו"ש

דמבואר דרין משום דלא מצינו בעשה פנה שידיחה ל"ת א"כ מנ"ל לענן ברכה שלא יברך על עשה זו ואטו על עשה שאינה שנה בכל (דג"כ ל"ד ל"ת) לא קמברכינן אתמקההא קא איפא ברפת פהנים וכדומה וכן תמה פנה מרן המהרי"ט בשניות חיו"ד (סימן מז) זה לשונו ואני בעניי ראיה זו איני מפיר דע"כ לא אמרו אלא לענן הא דאמרינן דאתי עשה ודחי ל"ת ממילה בצרעת דמה מצינו דלא מצינו למילף מינה אלא פיוצא בה דלא אפשר למיעקרא וכו' אבל לענן ברכה פי איתא השתא לעשה אמאי לא מברכינן יעו"ש, וכבר תמה פן בקצרה על תשובת ר' יוסף בן פלאט באבודרהם שם בהגהתו על הראיה הנ"ל מא"נ זה לשונו א"א אין זה פלוג שאלא אמרו לפטור מן הברכה יעו"ש, ומ"ש ר"מ על המשנה למלך פ"א מהמ"ע מסוגיא דקדושין (נח) הנה דברי המשנה למלך הוא תורת הראשונים בתוס' הרי"ד (אשר ראיתו זה כמה שנים) והמלמ"ל הביאו ג"כ והוא בעצמו פתב זה החידוש באותה סוגיא דקדושין ויעו"ש מ"ש בקונטרס משחת שמן הטוב (כה ע"ב) ד"ה תתן שתמקתו על הנוב"י בענן זה ואכמ"ל ויפרוש בשלום א"ז ידידי הרב הגאון המובהק מהרח"א שליט"א: כ"ד הדו"ש ושלום כל ההוגים בתורה הקטן משה נחום ירושליםסקי האבד"ק קאמינקא וקצת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן מט תשובה להרב המןפלג חו"ב זית רענן מוהר"ר יהודה יודל נ"י בקעשינוב וקצת הוא דמוץ בק' סמילא. בדברי הש"ע חו"מ (סימן לד ס"ז וסכ"ט) וש"ע (סימן רנט סעיף א').

(א) ע"ד קושיתו בדברי הש"ע חו"מ (סי' לד ס"ז וסכ"ט) דגנב וגזלן פסולים לעדות אע"פ שהחזירו עד שיעשו תשובה ומקורו ברמב"ם (פ"י מהלכות עדות ה"ד ופי"ב ה"ד) וכמ"ש הכ"מ וב"י שם דאע"פ שהחזירו המזון ברצונם מ"מ עבירה דעביד עביד וצריכים תשובה עליה] ובש"ע (סי' רנט ס"א) פסק ואם נטלה ע"מ לגזלה כו' ואפילו אם יחזירנה אח"כ כבר עבר על לא תוכל להתעלם והוא כשטת התוס' ב"מ (כו ע"ב) ד"ה מתנה דמה דאמרינן בש"ס שם ואע"ג דחזרה מתנה הוא דיהיב ליה כו' לא קאי אלא אלאו דלא תוכל להתעלם שעבר שלא החזיר קודם יאוש אבל לאו דלא תגזול הא ניתק לעשה] אבל הרמב"ם (פ"ד מהלכות גזילה ואבדה הלכה ו) פסק דכבר עבר על האיסורים (יעו"ש בלח"מ שהביא דברי התוס' דב"מ וכתב דטעם רבינו דכל מי שסובר לאו ואח"כ קיים העשה שנתקו הכתוב לא בשביל פן מקרי שלא עבר לאו וצריך תשובה גמורה יעו"ש והוא פסברת הפסך משנה הנ"ל) ואם פן קשה ליה מדוע בהלכות עדות סתם בדברי הרמב"ם ובסימן רנט סתם פשיטת התוס' דהיא נגד שטת הרמב"ם בהלכות עדות, ונראה לו דלא ס"ל להתוס' סברת הכ"מ ז"ת, והיא לכאורה קושיא נכונה על פי לשון הלח"מ: (ב) אכן באמת אין הכרח דהתוספות דב"מ לא ס"ל כשטת הרמב"ם גבי עדות דהנה הרמב"ם במלחמות שם בב"מ הסביר דאף דגזילה הוי ניתק לעשה הכא גזילה ואבדה הוא ואבדה לאתר יאוש נקנה לגמרי ופטור גם מהשבת דמיה, ול"ד לאבדה דאתי לדידה וקודם יאוש כו' דש"ה דנטלה ע"מ להחזירה דהוי שומר דבעלים והוי פהיא ברשות בעלים ולכן היאוש דאח"כ ל"מ להפקיע מיזם האבדה שברשותם אבל הכא שע"מ לגזולה נטלה אינו שומר דבעלים וכשנתיאשו הבעלים לא היה ברשותם וכמונחת ע"ג קרקע דמי ומפקיע היאוש מהם לגמרי ואפי' בחזרת דמים לא מחייב וכי מהדר מתנה בעלמא הוא דיהיב והלכך עובר בכולן יעו"ש (ובחדושי הר"ן והריטב"א ושטמ"ק שם

במ"ש בַּשֵּׁם תְּשׁוּ' הַרְדָּב"ז (סימן אָלף ר"ב) דְּלָאוּ דְאַבְיָדָה דְגִזְזִילָהּ לֹא נִתְקַוּ הַפְּתוּב אֶלְאֵה
לְהִשָּׁב תְּשִׁיבָם וְכִינּוּן דְּהִשָּׁב תְּשִׁיבָם לֹא נִתְקַוּ דְּלֹא נִקְרָא הַשְּׁבָה אֶלְאֵה קִנְדָם יֵאוּשׁ אִיף
יִתְקַוּ לָאוּ דְגִזְזִילָהּ יַעו"ש) עכ"פ תִּנְכֵן דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ דְּבִגְזִילָהּ דְּפִתִּיף בֵּה אַבְיָדָה לֹא קִינִים
הַעֲשֵׂה פֶלֶל כִּינּוּן דְּלֹא הִיָּה מְחֻנָּב לְהַחְזִיר וְלֹא תִיָּקֵן הִלְאֵוּ וְהוּי פִּשְׁאָר לָאוּ שְׁלֵא נִיִּתְקַ
לַעֲשֵׂה: (ג) וּא"כ י"ל בְּדַעַת הַש"ע דְּהַרְמַב"ם פּוֹסֵק ג"כ כְּשֵׁטָה זֹו דְּלֹא קִינִים הַעֲשֵׂה פֶלֶל
וְכֵן הַכְּרִיעַ הַש"ע (בְּסִימָן רֵנֵט) פְּשִׁיטוֹת הַתּוֹס' דב"מ וְהִינּוּ דָגָם בְּזֵה אֲמַרִינוּ דְּהוּי נִיִּתְקַ
לַעֲשֵׂה וְלֹא עֵבֵר אֶלְאֵה עַל לָאוּ דְּלֹא תוּכַל לְהַתְעַלֵּם אֶבֶל מ"מ גַּם הַתּוֹס' מוֹדָה דְּעֵבֵרָה
דְּעֵבִיד צְרִיכָה תְּשׁוּבָה וְלֹא פְתָבוּ אֶלְאֵה דָגָם בְּזֵה מְקַרִי נִיִּתְקַ לַעֲשֵׂה וְתִיָּקֵן הִלְאֵוּ בְּחֻזְרָתוֹ
וְהִינּוּ לְכַאוּרָה לַעֲנִין דְּאִין לִוְקִין עֲלִיו יַעו' תּוֹס' שֵׁם (סא ע"א) ד"ה לַעֲבֹר בַּמ"ש מְשׁוּם
דְּלֹא לְקִי אֶלְאֵה דְּגִזְזֵל מְשׁוּם דְּנִיִּתְקַ לַעֲשֵׂה (אָכֹוּ בְּעִנִּין מְלַקוֹת דְּגִזְזִילָהּ יֵשׁ מְקוּם עִיוֹן
דְּבִלֵא"ה לֹא לְקִי מְשׁוּם שְׁנִיִּתְקַן לְתַשְׁלוּמִין יַעֲנִין בְּרַמְבַּ"ם (פ"ח מֵהִלְכוֹת סְנֵהֲדָרִין הִלְכָה
ב וּפ"א מֵהִלְכוֹת גִּזְזִילָהּ הִלְכָה א) וּבְשׁו"ת חוֹת יֵאִיר (סימן קצג) בַּמ"ש דִּי"ל דְּלֹא בְּרִירָא
לְתוֹס' פֶּלֶל זֵה וַיַּעֲנִי בְּשׁו"ת פְּנִינִים מְאִירוֹת ת"א (סימן כו) וְשׁו"ת חֲכָם צְבִי (סימן כו)
וְדוּק) וּבַמ"ש בְּחֻזְרֵי לְשַׁד הַשְּׁמֵן עַל הַרְמַב"ם (פ"א מֵה' שְׁכִירוֹת ה"א) דְּמַצִּינוּ עוֹבֵר
בְּכַמָּה לֵאנִין אִף דְּאִין לִוְקִין אֶלְאֵה לְרַבּוֹת בְּעוֹנָשׁ יַעו"ש וּבְחֻגִיגָה (י ע"ב) גְּבִי לָאוּ דְּלֹא
לִין וַיַּעֲנִי ב"מ (נט ב') גְּבִי הוֹנָאֵת דְּבָרִים דְּעוֹבֵר בַּג' לֵאנִין וּבְחֻזְרָתוֹ פ' מְשֻׁפְּטִים וּבִיבְמֹות
(צז א') וּבַר"מ פִּירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה רַפ"ג דְּמַפּוֹת וּמְנַחֹות (צט ע"ב) וּאֲכַמ"ל דְּנִדְּאִי גַם מ"ש
הַתּוֹס' דְּעוֹבֵר רַק בְּלָאוּ דְּלֹא תוּכַל לְהַתְעַלֵּם ג"כ לֹא לְקִי (דְּהוּי לָאוּ שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה יַעֲנִין
שֵׁטְמ"ק ב"מ (לב א') ד"ה אֲנִי וּבְרַמְבַּ"ם הִלְכוֹת קָרְבָן פֶּסַח פָּרַק א ה"ז) אֶלְאֵה דְּעוֹבֵר
וְנִעֲנָשׁ בְּאִסּוּר לָאוּ יַעו' גַּם כֵּן שׁו"ת חוֹת יֵאִיר (סימן צו) מ"ש דְּלָאוּ שֵׁטְמ"מ אִף שְׁאִין
לִוְקִין אִינוּ דוֹמָה לְגַמְרֵי לִשְׁב וְאַל תַּעֲשֵׂה דְּהִתָּם לִיכָא לָאוּ פֶלֶל רַק מְנִיעַת עֲשֵׂה יַעו"ש)
וְזֵהוּ שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' דְּלַעֲנִין לָאוּ דְּלֹא תַגְזוֹל דְּהוּי נִיִּתְקַ לַעֲשֵׂה תִיָּקֵן הִלְאֵוּ לַעֲנִין דְּאִינוּ
עוֹבֵר עֲלֵיהָ בְּעוֹנָשׁ לָאוּ אֶבֶל עכ"פ אִסּוּרָא אִיכָא וְלַעֲנִין אִסּוּרָא דְּעֵבִיד עכ"פ שְׁפִיר י"ל
דָּגָם הַתּוֹס' מוֹדָה דְּאִסּוּרָא וְדֵאִי אִיכָא וּכַמ"ש ג"כ הַשֵּׁג"א (סימן פא) וּלְק"מ מֵה שְׁתַּמָּה
רו"מ עֲלִיו דְּאִין שׁוּם פְּלוּגְמָא בְּזֵה בֵּין הַתּוֹס' לְהַרְמַב"ם וּבַפֶּרֶט לַעֲנִין עֵדוֹת דְּרִשְׁע דְּחַמֵּשׁ
פְּסוּל אִף שְׁאִין בּוּ מְלַקוֹת (יַעֲנִין בַּר"מ שֵׁם הִלְכָה ד) שְׁפִיר י"ל דָּגָם הַתּוֹס' ס"ל דְּאִף
שְׁשֻׁלְמוֹ הַמְּמוֹן וְתַקְנוּ הִלְאֵוּ לַעֲנִין שְׁלֵא יַעֲנֵשׁ עוֹד עַל אִסּוּר לָאוּ עכ"ז לֹא מִתְּפַשְׁרֵי
לְעֵדוֹת עַד שְׁיִנְדַע שְׁחֻזְרוּ בְּהֵן מְדַרְכֵן הָרַע וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה (בְּלֵא הַעֲרָמָה יַעֲנִין שׁו"ת מְשֻׁאֵת
בְּנִימִין (סימן נא) ד"ה הַטַּעַם הַשְּׁנִי) וּכְדִנְרָאָה מְדַבְּרֵי הַש"ס סְנֵהֲדָרִין (כה ע"ב) וְאִימְתִי
חֻזְרָתָן כו' וּכַמ"ש הַכ"מ וּב"י שֵׁם [אָכֹוּ יַעו' בְּתוֹס' ב"מ שֵׁם (ה ע"ב) סוּף ד"ה דְּחַשִּׁיד
שְׁפָתָבוּ דְּמָה נִשְׁוֵא מְשַׁלֵּם ע"י עֵדִים אִין זֵה הַשְּׁבָה מְעַלְיָא דְּעַל פְּרָתוֹ מְשַׁלֵּם א"כ מְבִנְיָר
לְכַאוּרָה מְדַה"ת דָּאֵם שְׁיִלֵם מְרַצוֹנוּ מְקַרִי הַשְּׁבָה מְעַלְיָא גַם לַעֲנִין הַכְּשֵׁר עֵדוֹת וּכְדַעַת
הַרְמ"א (סכ"ט) יַעֲנִין גַּם כֵּן קְצוּה"ת שֵׁם (ס"ק ב) אֶלְאֵה דְּאֶפְתִי יֵשׁ מְקוּם סָפֵק בְּדַבְּרֵי
הַתּוֹס' דְּאוּלֵי דַעַתָּם דְּמָה שְׁמַשְׁלֵם ע"י אַחֲרִים לֹא הוּי הַשְּׁבָה מְעַלְיָא וְאִף אִם אַח"כ עוֹשֵׂה
ג"כ אִיזָה מַעֲשֵׂה דְּבַעַל תְּשׁוּבָה אֲמַרִי אִיעֲרוּמִי קָא מְעָרִים (יַעו' ש"ס שֵׁם (פ' ז"ב כה א)
וְתַשׁוּ' הָרָא"ש פֶּלֶל נַח סִימָן ד) מְשֻׁא"כ כְּשֵׁשְׁיִלֵם מְרַצוֹנוּ מְקַרִי הַשְּׁבָה מְעַלְיָא כְּשַׁעוֹשֵׂה
תְּשׁוּבָה וּכְדַעַת הַרְמַב"ם אִף לְדַעַת הַרְמ"א וְדֵאִי דְּמְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַתּוֹס' כְּפִשׁוּטוֹ אֶלְאֵה
דְּלִדְיָדָה גַּם הַרְמַב"ם סוֹבֵר כֵּן דְּבַפ"א אִם הַחְזִיר מַעֲצָמוֹ אִין לֵף תְּשׁוּבָה גְדוּלָהּ מְזוּ יַעו'

ד"מ נשם (ס"ק ו) [אבל עכ"פ אין שום סתירה בש"ע והדברים פשוטים דשני ענינים נפרדים הם דגבי השבת אבידה אינו עובר בלאו דלא תגזול לדעת הש"ע ואינו מוכשר לעדות עד שיעשה תשובה בלא הערמה.

(ד) והנה ע"פ דברי המלחמות יש לתמוה על דברי הגינת ורדים (פלל כג) ד"ה התנאי הב' שכתב לצדד באשה שהותרה קודש דבעשה דשרפת נותר פטורה דהוי מ"ע שהז"ג שאינו נשרף אלא בינם וכמ"ש התוס' קידושין (לה א') מ"מ אם קיימה ושרפה יש מקום לומר (דאף שאין חייבים במצנת עשה זו דאש תשרף) דאינה לוקה על הלאו משום דהוי ניתק לעשה כיון דקיימה ושרפה אף למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו יעו"ש דבזה רוצה ליישב דברי הרמב"ם (פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט) דמותיר אינו לוקה משום שנתקו הפתוב לעשה (יעו"ש במשנה למלך) ותקשי לשטתו בהלכות תמורה ריש פרק א' שכתב דתמורה לא הוי ניתק לעשה משום דהלאו כולל יחיד וצבור והעשה אינו אלא ביחיד וא"כ גם הכא הלאו כולל זכר ונקבה והעשה אינו אלא בזכרים אבל אי ניקא דגם אם שרפה אשה מקרי קיום עשה א"ש יעו"ש בגו"ר ויעו"ג"כ בתשובת שאגת ארנה (סימן פב) ולפלא על הגו"ר מדברי המלחמות אלו דכמו דלא דיינינו הכא לקיום עשה דהשבת גזילה אף בהחזיר גוף הגזילה לשם תיקון הלאו כיון שפטור מהשבת ה"נ ראוי שלא לדון מה ששרפה הנותר לתיקון הלאו כיון דפטורה משרפת נותר ולא מקרי ניתק לעשה רק במקוויב העשה ומקיימה, ומפני שהגאון גנת ורדים כל רז לא אנסי ליה בע"כ צ"ל דיש לחלק בין גידון דידיה להא דהמלחמות דשרפת נותר אין חסרון עכ"פ בעיקר איכות המצוה מה ששרפה האשה זולת הא דאינה בת חיוב וע"כ יש מקום בראש לומר דבמה ששרפה תיקנה הלאו משא"כ בהא דגזילת אבידה דהחסרון באיכות המצוה היא דהשבת לא נאמר רק במשיב לנגזל מה ששייך לנגזל ולא במשיב לו מה שאינו שייך לו ובזה ס"ל להמלחמות וסייעתו שלא תיקון הלאו כלל ואין פאן מקום להאריך: (ה) ובהיותי בזה ראיתי להקצות החושן שם (סי' לד ס"ק ב) שהקשה על שטת הב"ח (דבגולפ"א אף בהחזיר ע"י כפייית בית דין מקרי השבת מעליא לעדות ולשבועה) מהא דב"מ (ה ע"א) גבי ההוא רעיא כו' אתו סהדי אסהידו ביה דאכל תרתי מינייהו ואר"ז אי איתא לדר' חייא משתבע ופריה והא גזלן הוא יעו"ש והא הני תרתי דאכל בודאי מקוויב להחזיר (ע"פ כפייית ב"ד) וא"כ אמאי הוי פסול עכ"ד הקצוה"ח, ולפע"ד (מלבד סברת הקצוה"ח שם דכל זמן שעדיין לא נלקה ולא החזיר עדיין פסול הוא אף דהוי חזרה אפילו ע"י כפיייה יעו"ש) יש לחלק דאפילו אחר חזרה נוקא אם החזיר הגזילה עצמה שהיא בעיניה אז הוא פשר מיד לעדות דתיקון חטאו לגמרי משא"כ היכא דהחפץ הגזול אינו בעין ת"י הגזלן כגון שאכלו וכו"ג א"כ לא מבעיא לדעת הסוברים דלא תחמוד בלא דמי משמע להו ולא לפי האמת ודאי דנשאר עליו חטא מה"ת דלא תחמוד דלא נמחק לגמרי אף אם השיב דמיהן כיון שלא השיב גוף החפץ שלקח אלא אף לדעת הסוברים דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו וכן האמת (יעו"ת תוס' סנהדרין כה ע"ב) ד"ה מעיקרא ובסמ"ע שם ס"ק לב) עכ"ז איסור חמסן דרבנן עדיין נשאר עליו וכמו שכתב התוס' ב"ק (סב א') ד"ה חמסן וא"כ כיון דלא נמחק עוד חטאו לגמרי ולא קיים השבת מעליא כדיון ע"כ לא מתפטר עדיין עד שיעשה תשובה ולכן א"ש בההוא רעיא דאכל תרתי מינייהו דלא מחזיר גוף החפץ בעין דינו כגזלן עד שיעשה תשובה

פְּדוּן פֶּן יֵשׁ מְקוֹם לְחַלֵּק בְּזָה, אָכֵן מִסּוֹף דְּבָרֵי הַתּוֹסֵ' ב"מ שָׁם (ה ע"ב) ד"ה דַּחְשִׁיד מְבֹנָאָר דְּאָף בְּהַחְזִיר גּוּף הַחֶפֶץ בְּעֵינָיָהּ בַּע"כ לֹא מִתְפָּשֵׁר עַד שְׁיַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְכַדְעַת הַרְמ"א שָׁם (סכ"ט) וְכַדְמִסִּיק פֶּן גַּם הַקְצוּה"ח שָׁם לְדִינָא מִפְּחַ דְּבָרֵי הַתּוֹסֵ' אֵלּוּ וְעוֹד יֵשׁ לְטַיִל בְּעֵינָיִם אֵלּוּ בְּאַרְנוֹכָה וּמְרוֹב הַטְרָדָה קְצָרְתִי: הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹם כָּל הַהוֹגִים בַּתּוֹרָה הַקְטָן מְשֶׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הָאֲבֵד"ק קְאָמִינְקָא וְכַעַת הָאֲבֵד"ק אֲסֵטְרָאֲלֵעֲנָקָא וְהַגְלִיל.

סִימָן נ תְּשׁוּבָה לְכַבּוֹד ש"ב הַגְּבִיר הַמְּפֹרָסִם חֲרִיף וְשָׁנוֹן כַּש"ת מוהר"ר מְשֶׁה נ"י הֵיילִפִּירְעוֹן בִּק' בְּעַרְשִׁיד. בְּעֵנָן סָפֵק בַּה"ש וְתַרְתִּי קוֹלֵי דְסִתְרֵי אֶהְדְּדִי וּבְדָבְרֵי הַגְּבִירוֹת אָרִי (תַּעֲנִית יב) הו"ד נָם פֶּן בְּסִפְרֵי בְּרַפְת מְשֶׁה קוּה"ת (סִימָן בַּד).

מִכְתָּבוֹ קַבְלָתִי בְּדָבָר שֶׁהֵעִיר עַל דְּבָרֵי הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל מְהֻרָמְלִיב הַמּוֹבָא בְּסִפְרֵי בְּרַפְת מְשֶׁה (סִימָן כַּד) שְׁסוֹתֵר דְּבָרֵי הַגְּבִירוֹת אָרִי (תַּעֲנִית יב) בַּמ"ש גַּבִּי סָפֵק בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת דְּהוּי תַּרְתִּי קוֹלֵי דְסִתְרֵי אֶהְדְּדִי וַע"כ לֹא מְקִילִין בְּסִפְיָקוֹ וְכַתֵּב הוּא דְבַה"ש דְּאֶפּוֹקֵי יוֹמָא יֵשׁ לוֹ חֲזַקָת אִיסוּר וּמַחְמִירִין בּוֹ וּבְעָרְב שָׁבַח בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת דְּעֵינָיִם יוֹמָא שְׁפִיר יֵשׁ לְהַקְל שְׁיֵשׁ לוֹ חֲזַקָת הֵיטֵר וַא"כ לֹא סִתְרֵי אֶהְדְּדִי וּלפ"ז לֹא הֵבִין כַּת"ר דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מְלֵא הַרוּעִים דְּבִשְׁטַת סְפִיקָא דְּאוֹרֵייתָא וְדַרְבָּנָן (אוֹת כ) כִּי בַבַּה"ש גַּם הַרְמַב"ם מוֹדָה שְׁשִׁנְיָהֶם לְחוּמְרָא דְּאֵי גַלְדָּ לְקוּלָא סוֹתְרִים זַא"ז וּבִשְׁטַת תּוֹס' שְׁפַת (אוֹת ז) כַּתֵּב הַסְּבָרָא דְּאֶתְחַזְזִיק אִיסוּרָא בְּאֶפּוֹקֵי יוֹמָא אִם פֶּן בְּעֵינָיִם יוֹמָא שׁוֹב יְכוּלִין לְהַקְל מִטַּעַם דְּבִאֶפּוֹקֵי יוֹמָא נַחְמִיר מְשׁוּם אֶתְחַזְזִיק אִיסוּרָא וְאֵיךְ אֲרַכְבִּי אֶתְרֵי רַכְשֵׁי זַת"ד רו"מ, וְהִנֵּה אָף שְׁאִין אַחֲרֵיֹת דְּבָרֵיהֶם עָלֵי בְּכָל זֹאת מִפְּנֵי שֶׁהֵעִיר אוֹתִי בְּעֵנָן זֶה לֹא אֶמְנַע מִלְּהַשִּׁיבוֹ מַה שְׁרָאִיתִי בַּעֲזָה"י בְּהַחֲפָזִי בְּשַׁעֲזָה זֹו שְׁפָנִיתִי לַעֲיִין בְּפֶרֶט זֶה: (א) הִנֵּה מַה שְׁחִילֵק הַגָּאוֹן מַה"ר שָׁם דְּסָפֵק מַה"ת לְהַקְל הוּא דְּוָקָא בְּסָפֵק הַמְּקַרְהָ שְׁקַרְהָ בְּפַעַם זֶה מִשָּׂא"כ בְּסָפֵק הַקְּבוּעַ כַּבַּה"ש שְׁקְבוּעַ תְּמִיד הַסָּפֵק וְכוּלָל לְכָל הָעוֹלָם בְּזָה לֹא מְקִילִין בְּסִפְיָקוֹ, הִנֵּה נִדְּאֵי יֵשׁ מְקוֹם בְּרָאשׁ לְחַלֵּק פֶּן וְהַסְּבָרָא בְּעֶצְמָה נְכוּנָה הִיא (בְּלֵא הַטַּעַם דְּתַרְתִּי דְּסִתְרֵי) וְכַעֲיִן חִילוּק זֶה כְּתָבוֹ הַתּוֹסֵ' כְּתוּבוֹת (כַּח ע"ב) ד"ה בֵּית הַפָּרֶס דְּלֵהֲכִי הוּי דְּרַבָּנָן אַע"ג דְּבַעֲלָמָא טִיְהִירוֹ חֲכָמִים סָפֵק טְוִמְאָה בְּרַה"ר הֵינּוּ הִיכָא שֶׁהִטְוִמְאָה מְבֹנְרָת וְלֹא נוֹלַד הַסָּפֵק אֵלּא בְּאֶקְרָאֵי כו' אֲבָל הִכָּא שְׁלַעוֹלָם הַשְּׂדָה בְּסָפֵק לֹא רְצוֹ לְטַהַר כו' יַע"ש (אָכֵן מִמַּה דְּסִיְיָמוֹ הַתּוֹסֵ' שָׁם אַע"ג דְּמִדְּאוֹרֵייתָא טְהוֹר מְבֹנָאָר דְּלַגְבֵּי דְּאוֹרֵייתָא אִין חִילוּק בֵּין סָפֵק הַמְּקַרְהָ לְסָפֵק תְּמִידִי וְהוּא הַיְפּוּד סְבַרְת הַגָּאוֹן מַה"ר וַיֵּשׁ לְחַלֵּק קָצַת דְּסָפֵק בַּה"פ בְּדְאוֹרֵייתָא הוּי כְּסָפֵק הַמְּקַרְהָ לַגְּבֵי סָפֵק דְּבַה"ש וְאֲכַמ"ל וּלְפַלְפֵּל בְּדָבְרֵי הָאֶחָרֻנִים) עַכ"פ יוֹצֵא לָנוּ מִתּוֹרַת רַבּוֹתֵינוּ בְּעָלֵי הַתּוֹסֵ' לְחַלֵּק בֵּין סָפֵק הַמְּקַרְהָ (בְּטְוִמְאָה בְּרַה"ר) דְּמִתְרַף אָף דְּרַבָּנָן לְבִין סָפֵק תְּמִידִי וְקְבוּעַ שְׁלֵא רְצוֹ לְהַקְל לְעוֹלָם וַעפ"ז יֵשׁ מְקוֹם לְיִישֵׁב קוֹשְׁיַת הַגְּבוּ"א (תַּעֲנִית י"ב) דֵּיֵשׁ לְחַלֵּק פֶּן לַגְּבֵי סְפִיקָא דְּרַבָּנָן לְקוּלָא שְׁלֵא אֶמְרוּ פֶּן אֵלּא בְּסָפֵק הַבָּא בְּמַקְרָה אֲבָל לְהַתִּיר תְּמִיד בַּה"ש שְׁל ת"צ לֹא רְצוֹ לְהַקְל וַעפ"ז יֵשׁ לְיִישֵׁב ג"כ קוֹשְׁיַת הַר"ן פ' עַרְבֵי פְּסָחִים (גַּבִּי הַסְּבָה דְּכּוֹסוֹת שֶׁהַבֵּאתִי בְּסִפְרֵי בְּר"מ שָׁם וּבְמִנְחַת מְשֶׁה חִיו"ד סִימָן כַּט) דִּי"ל דְּסָפֵק דְּהַסְּבָה (פ' ע"פ שָׁם קַח א') דְּאֶמְרֵי לָהּ תְּרֵי פְּסִי קְמָאֵי כו' וְאֶמְרֵי לָהּ תְּרֵי פְּסִי בְּתַרְאֵי כו') הוּי ג"כ סָפֵק תְּמִידִי וְלֹא הַקְּלִי בְּזָה אָף בְּדַרְבָּנָן וְלָכֵן פְּסָקוֹ שָׁם דְּאִידִי וְאִידִי בְּעוֹ הַשְּׁבָה וְאֶפְשָׁר דְּזָה ג"כ פְּנוֹת הַר"ן וְהֵא דְּהַקְּלִי בְּסָפֵק תְּמִידִי וְקְבוּעַ דְּבַה"ש (שְׁפַת לַד) י"ל ג"כ מִטַּעַם דְּבַעֲרֻב הַקְּלִי אָף בְּסָפֵק שְׁאִינוֹ ע"ד הַמְּקַרְהָ וְכִמוֹ שְׁכַתְּבֵתִי בְּסִפְרֵי שָׁם דְּבַעֲרֻב הַקְּלִי אָף בְּדָבְרֵי הַסּוֹתְרִים (עַל פִּי דְּבָרֵי הַתּוֹסֵ' עִירוּבִין

(מה ע"ב) שפֿתבו פֿן לענגן דשיל"מ) וְעַתָּה מַצָּאתִי שְׁפֹתַי כִּי לֹא הָיוּ לִי אֶפְסָרוֹת (עירובין עו) ד"ה אָמַר רַבֵּה שְׁפֹתַי שָׁמַיְמָה אֲבָל בְּעִירֻבֵי חֲצֵירוֹת הִקְלוּ לְעָרַב אֶפְסָרוֹת בְּבַה"ש וְהִתִּירוּ בּוֹ אֶפְסָרוֹת הַיָּמִי תְּרֵי דְמַחְזִי כַּמָּאן דְּסִתְרֵי אֶהְדִּי עַכ"ד הַרִיטְב"א וְנִגְהִינִי מְאֹד שְׁפֹנוֹנְתִי לְדַבְרֵי רַבֵּן שֶׁל הָרֵאשׁוֹנִים: (ב) וְלִכְאוּרָה יֵשׁ סִתְרָה לַמ"ש (דְּבַסְפֵּק קְבוּעַ וְתַמִּידִי לֹא הִקְלוּ אַף בְּדַרְבָּנֵן) מִדְּבַרֵי הַש"ס מְנַחֲוֹת (סח ע"ב) רַב פֶּפֶא כּו' אֲכָלִי חֲדָשׁ בְּאוֹרְתָא דְשִׁיתְסָר נִגְהִי שְׂיָבְסָר קְסָרִי חֲדָשׁ בַּחוּ"ל דְּרַבָּנֵן וְלִסְפִּיקָא לֹא חִיִּישִׁינֵן יַעו"ש, הַרִי מְבוֹאֵר דְּאַף בְּסְפִיקָא דִּיּוֹמָא (דְּהוּ סְפֵק קְבוּעַ וְתַמִּידִי) הִקְלוּ מִשּׁוּם סְפִיקָא דְּרַבָּנֵן, אֲבָל בְּאַמֶּת אֵין קֹנְשֵׁיָא מְסוּגִיָא זֹו לַנ"ד עַל פִּי דְּבַרֵי הַגְּהוֹת מְרַדְכִי (בַּחֲדוּשֵׁי אַנְשֵׁי שָׁמַיְמָה) פ"ק דְּבִיעָה (אוֹת ב) שְׁהַקְשָׁה הָא חֲדָשׁ הָיִי דְשִׁיל"מ וְה"ל לְהַחְמִיר בְּסְפִיקָא פְּבִיעָה (סְפֵק נוֹלְדָה) וְתִרְצֵי דְּבִיעָה קְבִיעָה דִּירְחָא פִּינוּ דְּאַנֵן בְּקִיאִין בְּקִבוּעָא דִּירְחָא ע"כ מְקִילִין יַעו"ש (וכ"כ הַחוֹת דַּעַת בְּבֵית הַסְּפֵק שְׁלוֹ) (אוֹת כ) לְתַרְצֵי קֹנְשֵׁינֵי הַפְּלִתִי בְּזָה דְּהָא אֲתַחְזִיק אִיסוּרָא דְּחֲדָשׁ מִטַּעַם דְּלֹא מְקָרִי סְפֵק פְּלֵל דְּבְקִיאִין בְּקִבוּעָא דִּירְחָא אֲלֵא דַּמ"ש שָׁמַיְמָה הַחוּ"ד וְגִדּוּלָה מְזוּ ה"ל לְהַקְשׁוֹת דְּהָא חֲדָשׁ הָיִי דְשִׁיל"מ כּו' לֹא רָאָה שְׁפֶכֶר קְדָמוּהוּ בַּחֲדוּשֵׁי אַנְשֵׁי שָׁמַיְמָה) וְאַם פֿן לענגן נ"ד פֿשוט דִּי"ל דְּכִינוּ דְּבְקִיאִין אֵנִי בְּקִבוּעָא דִּירְחָא רַק שְׁחָשׂוּ לְשִׁמָּא יַחְזוֹר לְקַלְקוּלוֹ (ר"ה ד ע"ב) עַכ"פ לֹא מְקָרִי סְפֵק תַּמִּידִי וְהוּי רַק פְּסֵק הַמְקָרָה פְּמוּבָן וּבְזָה נִיחָא ג"כ מ"ש הַר"ן סוּף סוּפָה ד"ה וְהַלְכָתָא דְּלֵהֲכִי אֵין נוֹטְלִין לְוֵלֵב בְּשִׁמְיָנִי מְסֵפֵק פְּסוּפָה פִּינוּ דְּלוּלֵב דְּרַבָּנֵן דְּלַפְמ"ש סְפִיקָא דִּיּוֹמָא לֹא מְקָרִי סְפֵק תַּמִּידִי פִּינוּ דְּבְקִיאִין [נְעוּד דְּהָא הָתָם אִיפָא טַעְמָא שׁ ס ל אַחְרֵינָא וְכַמ"ש ג"כ הַר"ן שָׁמַיְמָה דְּבְלוּלֵב אִיפָא אִיסוּר טְלִטוּל יַעו"ש בַּתּוֹס' (מז א') ד"ה מִיָּתֵב שְׁלֵא פְּתָבוּ בְּאַמֶּת רַק הָאִי טַעְמָא דְּבְלוּלֵב לֹא רְצוּ לְתַקֵּן פְּלֵל שְׁיִטְלָנוּ מִשּׁוּם אִישׁוּר מְוַקְצָה וּבְזָה אֲתִי שְׁפִיר ג"כ מ"ש הַר"ן שָׁמַיְמָה ד"ה אָמַר ר"י דְּבַה"ש דְּשִׁמְיָנִי ג"כ אֵינוּ רְאוּי לְמַצְנֵת אֲתָרוּג דְּרַבָּנֵן פִּינוּ דְּבַה"ש סְפִיקָא הוּא וְהוּי סד"ר אַף דְּסְפֵק דְּבַה"ש הָיִי סְפֵק קְבוּעַ וְתַמִּידִי דִּי"ל דְּעִיקָר הַטַּעַם שְׁאֵינוּ רְאוּי לְמַצְנֵת אֲתָרוּג מִשּׁוּם אִיסוּר מְוַקְצָה הוּא דְּלֹא דְּחִינוּ אִיסוּר וְדָאִי מִשּׁוּם סְפִיקָא וַיַּעַן ג"כ מ"ש הַחוּ"ד שָׁמַיְמָה בְּזָה עַל דְּבַרֵי הַכו"פ] וּבְזָה א"ש גַּם פֿן דְּבַרֵי הַבַּעַל הַעֵיטוּר מוּבָא בְּאַבוּדְרָהֶם וּבַעַט"ז (סִימָן תַּע"ר) לְעַנְיָן חֲנוּפָה שְׁאֵין עוֹשִׂין ט' יָמִים פִּינוּ דְּלֹא הָיִי רַק דְּרַבָּנֵן דְּלֹא יִהְיֶה ג"כ סִתְרָה לְמַה שְׁפֹתַתִּי וְדוּק: (ג) וְכ"ז לְפִלְפוּלָא בְּעֵלְמָא לְתַרְצֵי בְּזָה קֹנְשֵׁיָא הַרְשׁוֹת נְתוּנָה לְוֹמֵר בְּדַרְכֵים שׁוֹנִים אֲבָל לְדִינָא קֶשֶׁה לְהַחְלִיט דְּבַסְפֵּק תַּמִּידִי וְקְבוּעַ לֹא מְקִילִין בְּדַרְבָּנֵן דְּמָרְן הַש"כ בְּדִינֵי ס"ס (דִּין לו) נַעַל וְגִזְרֵי דְּרַבֵי הַסְּפִיקוֹת הַרְחֻבִים מְנִי יָם וְאַנֵן יִתְמִי מַה נַּעֲנִי אַבְתְּרִיָה פִי מִמְשֻׁמְשִׁים אָנוּ בַּחֲדָרֵי הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים פְּעוּר בְּאַפְלָה אוֹלִי יֵשׁ סִתְרָה לְזָה הַנַּעֲלָם מֵאַתְנוּ וּבַפֶּרֶט דְּגַם לְדַעַתִּי הַעֲנִיָה בְּהַשְׁקָפָה רֵאשׁוֹנָה יֵשׁ סִתְרָה לְזָה מִדְּבַרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי רִישׁ בְּרַכּוֹת (פ"א ה"א) סְפֵק קָרָא סְפֵק לֹא קָרָא (וּבְפִי' חֲרָדִים שָׁמַיְמָה מְפָרֵשׁ דְּמְסַפְקָא לִיהֵא אִי ק"ש דְּרַבָּנֵן וְא"צ אוֹ דְּאוֹרֵיִתָא וְצָרִיף) נִשְׁמַעֵינָא מִן הָדָא הַקּוֹרָא קוֹדֵם לְכֹן לֹא יֵצֵא דִּי חוּבְתוֹ וְקוֹדֵם לְכֹן לֹא סְפֵק הוּא וְאַתְּ אֲמַרְתָּ צָרִיף לְקָרוֹת (ר"ל שְׁהַרִי אִם קָרָא בַה"ש נְמִי קוֹדֵם לְכֹן הוּא וְזָהוּ סְפֵק מְקָרִי דְּמְסַפְקָא לָן אִם יוֹם הוּא וְלֹא יֵצֵא אוֹ לִלְלָה וְיֵצֵא וְאִפ"ה אֲתָ אֲמַר דְּצָרִיף לְחֲזוֹר וְלְקָרוֹתָהּ בְּזַמְנָהּ) הָדָא אֲמַרְהֵי סְפֵק קָרָא סְפֵק לֹא קָרָא צָרִיף לְקָרוֹת (וּפְשִׁיט דְּצָרִיף וּמִנְיָנָה מִשְׁמַע דְּאוֹרֵיִתָא הִיא, חֲרָדִים שָׁמַיְמָה) וְאִי אִיתָא דְּבַסְפֵּק קְבוּעַ וְתַמִּידִי לֹא מְקִילִין בְּדַרְבָּנֵן אִי, מוּכַח מְזָה סְפֵק קָרָת דְּלֵמָּא לְעוֹלָם סְפֵק הַמְקָרָה אִי קָרָא ק"ש א"צ לְקָרוֹת מִשּׁוּם דַּק"ש

דַּרְבָּנָן ועכ"ז בקרא בה"ש צָרִיף לַחֲזוֹר וְלִקְרוֹת מְשׁוּם דְּבַה"ש סָפֵק קְבוּעַ וְתַמִּידִי הוּא לֹא הִקְיָלוּ אַף דַּק"ש דַּרְבָּנָן א"ו דָּאִין חִילּוּק וְאַף בְּסָפֵק תַּמִּידִי מְקַיְלִין בְּדַרְבָּנָן וע"כ מוֹכִיחַ הִירוּשְׁלָמִי מִבְּרִייתָא זו דַּק"ש דְּאֹרְזִין וּמְדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמִי אֵלּוּ יֵשׁ סְתִירָה גַם לְדַבְּרֵי הַגְּבוּ"א שְׁפַתְב דְּסָפֵק דְּבַה"ש לֹא מְקַרֵי סָפֵק דַּרְבָּנָן מִטַּעַם דְּהוּי תַּרְתִּי דְּסְתִירָה דְּהָא חֲזִינָן דְּמַקְיָל בִּירוּשְׁלָמִי בְּסָפֵק דְּבַה"ש לְעֵנָן ק"ש אִי הוּי דַּרְבָּנָן אַף דְּהוּי תַּרְתִּי דְּסְתִירָה וְאַף דְּלִקְאוּרָה יֵשׁ לְחַלֵּק דְּדוֹקָא הֵתָם גַּבֵּי תַּעֲנִית הוּי תַּרְתִּי קוֹלָא דְּסְתִירָה אֶהְדְּדִי בְּדִין תַּעֲנִית גּוֹפִיָה דְּבַעֲיוּלֵי נִיקָל וְנֹאמֵר דְּהוּא יוֹם וּבְאַפּוּקֵי הָאִי יוֹמָא גּוֹפָא נִיקָל בְּתַעֲנִית וְנֹאמֵר דְּהוּא לִילָה בְּזָה דְּוָקָא פְּתַב הַגָּאוֹן גְּבוּ"א דְּלֹא מְקַיְלִין בְּסָפִיקוּ מִשָּׂא"כ בַּק"ש דְּלִיכָא סָפֵק רַק בְּאַפּוּקֵי יוֹמָא דְּנִיקָל דְּהוּי לִילָה וְיִצָא יְדֵי חוֹבַת ק"ש דְּלִילָה וְלֹא מִשְׁפַּחַת הָאִי סָפֵק בַּק"ש גּוֹפִיָה דְּיוֹם דְּיִהְיֶה סְתִירָה וְנֹאמֵר לְהַפּוֹף דְּבַה"ש הוּי יוֹם לְזָה כְּמוּבָן א"כ אַף דְּלַעֲנָן דִּין אַחַר יִהְיֶה סְתִירָה אֲפֻשֵׁר דְּמַקְיָלִין אֲבָל ז"א דְּהָא הַגְּבוּ"א שֵׁם פְּתַב דְּאַף דְּהַסְתִּירָה הוּא בְּתַרְתִּי גְּבַרֵי ג"כ לֹא מְקַיְלִין [יעו' ג"כ ר"ה (כט) גַּבֵּי טוֹמְטוּם אִינוּ מוֹצִיָא כו' וּבְמַס' (נְדָה נט) גַּבֵּי הַשְּׂאִילָה חֲלֻקָה לְנִכְרִית וּבַמ"ש הַטּוֹרֵי אֲבָן שֵׁם בְּעֵנָן סְפִיקֵי דְּסְתִירָה (וּבַמ"ש שֵׁם לְעֵנָן תַּקִּיעַת טוֹמְטוּם שְׂאָם בָּא אַחַר לְהוֹצִיָאוּ בַּק"ש וּכְיוֹצָא בּוּ וְכוּ' יַעו"ש אַף דְּבַאֲמַת יֵשׁ אֲנָפֹן שְׁהַסְתִּירָה תַּהֲיֶה בְּתַקִּיעָה גּוֹפָה מ"מ עכ"פ מְלִשׁוֹנוּ מְבֹאָר דְּאַף שְׁהַסְתִּירָה בְּעֵנָן אַחַר גַּם כֵּן מְקַרֵי תַּרְתִּי דְּסְתִירָה (וּבְתַשׁוּבוֹת רַעֲק"א (ס' ו) תַּמָּה עַל הַטּוֹרֵי אֲבָן דְּבְטוֹמְטוּם זֶה אַף אִם יִהְיֶה אֶלְף פְּעֻמִּים כו' יִהְיֶה הַכֹּל ס"ס שְׂמָא כְּוָלָם זְכָרִים וְכוּ' וַיַּעַן ג"כ בְּתַשׁוּ' רַעֲק"א (ס' מט) מ"ש בְּפִרְט זֶה דְּסְפִיקֵי דְּסְתִירָה וּלְפָלָא שְׂלֹא רָאָה סוּף דְּבַרֵי הַטּוֹרֵי אֲבָן שְׁהַבִּיא ג"כ מִש"ס (נְדָה נט) דְּמְבֹאָר דְּהִיכָא דְּסְתִירָן אֲפִילוּ בְּשָׁנִים לֹא מְקַיְלִין בְּסָפִיקוּ יַעו"ש וַיַּעַן ג"כ בְּש"ס יְבָמוֹת (עב) וּבְכוּרוֹת (מב) לְעֵנָן אֲשַׁת טוֹמְטוּם חוֹלְצָת וְלֹא מְתִיבְמַת וּבְתַשׁוּ' מֵהַרִּי"ט שְׁנִיּוֹת חִי"ד (סִימָן ב) בַּמ"ש שְׂאָם אֲתָה אוֹמֵר מְתִיבְמַת מַס"ס אַף אֲנִי אוֹמֵר תַּנְשֵׂא לְשׁוּק כו' וְה"ל תַּרְתִּי דְּסְתִירָן וְהֵתָם שְׁנֵי עֵנָנִים הֵם נִשְׂוֹאִין וַיְבוּם וַיֵּשׁ לְפַקְפֵּק וְאִכְמ"ל] מַכְש"כ בְּתַרְתִּי עֵנָנִים וּבְחַד גְּבַרָא דְּלֹא מְקַיְלִין לְדַבְּרֵי פְּשִׁטָּתִי אֶהְדְּדִי וְאִם כֵּן גַּם גַּבֵּי בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת אִיכָא סְתִירָה בְּחַד גְּבַרָא דְּבַבַּה"ש זֶה נִיקָל דְּלִילָה הוּא לְעֵנָן ק"ש וּבְבַה"ש אַחַר נִיקָל בּוּ בְּעֵנָן אַחַר דַּרְבָּנָן (פְּתַעֲנִית וְכְדוּמָה) דְּיוֹם הוּא וְלֹא עוֹד דְּבָבִין הַשְּׂמֻשׁוֹת אֶחָד יוֹכַל לְהִיּוֹת תַּרְתִּי דְּסְתִירָה דְּלַעֲנָן ק"ש נֹאמֵר דְּהוּא לִילָה וְלַעֲנָן תַּעֲנִית וְכְדוּמָה נִיקָל דְּהוּא יוֹם כְּמוּבָן: (ד) וְאִדְאֲתָאֵן לְהַכִּי גַם דְּבַרֵי הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל מֵהַרוֹמְלִיב שְׁפַתְב דְּלֹא הוּי תַּרְתִּי דְּסְתִירָה מְשׁוּם דְּבַבַּה"ש דְּאַפּוּקֵי יוֹמָא קַמְחִמִּירִינָן הוּא גַם כֵּן נִגְדַּד דְּבַרֵי הִירוּשְׁלָמִי אֵלּוּ דְּמַקְיָל בְּבַה"ש דְּאַפּוּקֵי יוֹמָא אֲבָל בְּאַמַת גַּם דַּעַת הַב"י (ס' תַּקס"ב) (יעו' בַּמַּג"א שֵׁם ס"ק א' וְסִימָן שְׁכו"ס יג וּבְסִימָן שְׁמב"ס"ק א' מְסַתְפֵּק בְּזָה) לְחַלֵּק בֵּין אַפּוּקֵי יוֹמָא לְעִיּוּלֵי וְהוּא מְדַבְּרֵי הַמְרָדְכֵי תַּעֲנִית פ"א (סִימָן תַּרְלֵא) שְׁפַתְב לְהַדְּיָא בְּתַעֲנִית דְּאַפּוּקֵי יוֹמָא מְסַפִּיקָא לֹא נְפִיק עַד שְׁיִהְיֶה נִדְאִי לִילָה וְדַבְּרֵי הַמְרָדְכֵי אֵלּוּ בְּנִדְאִי הִיָּה בְּהַעֲלָם עֵין מֵהַגָּאוֹן גְּבוּ"א וַיַּעו"ש בְּגִלְיוֹן הִירוּשְׁלָמִי שְׁעַמַד ג"כ בְּזָה דְּמֵהִירוּשְׁלָמִי מוֹכַח דְּלֹא מְחַלֵּק בֵּין אַפּוּקֵי לְעִיּוּלֵי וְעַכ"פ מְבֹאָר מֵהִירוּשְׁלָמִי דְּגַם בְּסָפֵק דְּבַה"ש מְקַיְלִין בְּדַרְבָּנָן נִגְדַּד דְּבַרֵי הַגְּבוּ"א אֲבָן מ"מ י"ל דְּהַגְּבוּ"א סָמֵךְ עֲצָמוֹ עַל שִׁיטַת ש"ם דִּינָן בְּרִכּוֹת (כָּא ע"א) דְּלֹא מְקַשָּׁה עַל רַב יְהוּדָה אֲמַר שְׂמוּאֵל דַּס"ל ק"ש דַּרְבָּנָן מֵהַף בְּרִייתָא דְּהַקּוֹרָא מְפָאֵן וְהִילָף מְשׁוּם דְּשִׁטַת הַש"ס דִּינָן דְּאַף אִי ק"ש דַּרְבָּנָן מ"מ לֹא מְקַיְלִין בְּסָפֵק דְּבַה"ש מְשׁוּם דְּהוּי תַּרְתִּי דְּסְתִירָה

כְּדַבְּרֵי הַגְּבוּרֹת אָרִי וְע"פ הַנְּחָה זֹה מֵהַ שְׁפָתַי לְעֵיל דְּמַהֲרֵי וְשִׁלְמֵי סְתִירָה לִמ"ש לְחַלֵּק
בֵּין סֶפֶק הַמְּקָרָה לְסֶפֶק תְּמִידֵי אֲבָל לִפ"ז יֵשׁ מְקִימֵי דְשִׁטַּת ש"ס דִּינֵן לְחַלֵּק פְּנֵי וּמִשׁוּ"ה
לֹא מְקַשֶּׁה בִּש"ס דִּינֵן עַל שְׂמוּאֵל מֵהַ בְּרִייתָא מְשׁוּם דְּאָרְף אִי הָוֵי דְרַבְּנָן אֵין לְהַקְל בְּסֶפֶק
בִּה"ש דְּהָוֵי סֶפֶק קְבוּעַ וְתִמְיָדֵי מִשְׁא"כ בְּסֶפֶק קָרָא ק"ש דְּהָוֵי סֶפֶק הַמְּקָרָה וּלִפ"ז מִן שֵׁב
הַ דְּתַעֲנִית כִּמְש"ל (אוֹת א) וְאֵין צְרִיךְ לְסַבְּרַת תְּרַתֵּי דְסִתְרֵי (אֲלֵא דִלִּפ"ז צ"ע דְּתַקְשִׁי
לְכַאוּרָה דְשְׂמוּאֵל אֲדַשְׂמוּאֵל דְּבִבְרָכּוֹת ס"ל ק"ש דְרַבְּנָן וּבִע"כ פִּירוּשָׁא דְבְרִייתָא הַקּוּרָא
מִפְּאֵן וְהִלְךְ לִפְמ"ש הוּא מְשׁוּם דְסֶפֶק דְבִה"ש לֹא מְקַרֵי סֶפֶק וּבְפִסְחִים (גַּד ע"ב) סֶבֶר
שְׂמוּאֵל ט"ב בִּה"ש שְׁלוֹ מִן תְּרַתֵּי אֲלֵא דְקִנְשֵׁי זֹה קִשָּׁה גַם עַל תִּירוּץ הַגְּבוּ"א דְמַה יַעֲנֶה
לְהָא דְשְׂמוּאֵל שֵׁם דִּס"ל דְבִה"ש מִן תְּרַתֵּי גַבֵּי תַעֲנִית דְמַה טַעֲמוֹ לְסַבְּרַתוֹ אִם לֹא דְנִימָא
כִּמְש"ש הַמְרָדְכֵי תַעֲנִית שֵׁם דְּאָרְף מֵאֵן דְשָׁרֵי בִה"ש אוֹסֵר בְּאִפּוּקֵי יוֹמָא כִּמְש"ל דְנַעֲלָם
זֹאת מֵהַגְּבוּ"א דִלִּפ"ז אֵינֵן מוּבָן דַּעַת הָאוּסֵר גַם בְּעִיּוּלֵי וְהַגְּאוּן מֵהַרוּמְלִיב לֹא הָיָה צְרִיךְ
לְהִבִּיא מְמָרְחָק לְחַמּוֹ מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְכְרִיתוֹת אֲלֵא מְדַבְּרֵי הַמְרָדְכֵי בְּמִקּוּמָן וְע"פ
דְרַבְּנָן הָיָה מְקוּם לְוֹמֵר כְּגַרְסַת הַש"ס א"ר יְהוּדָה וְלֹא אָמַר שְׂמוּאֵל שְׁלֵא יְהִיָּה סְתִירָה
אֲבָל ז' וְרֵא"ש הַגְּרָסָא א"ש וְאִכְמ"ל) דְבִבְרָכּוֹת הַגְּבוּ"א הוּא ג"כ נִגְדַּד דְבְרֵי מְרָן
הָרִיטְב"א בְּעִירוּבֵין (עו א') שְׁפָתַי סֶפֶק יִמְמָא סֶפֶק לִילָה פִי' וְאִפְשָׁר לְתַלוּת בְּשִׁנְיָהֶם גַם
כֵּן פִי מְקַצְתוֹ מִן הַיּוֹם וּמְקַצְתוֹ מִן הַלֵּילָה יַעו"ש וְא"כ לְדְבָרֵי סְפִיקֵי דְתְרֵי בִה"ש לֹא
מְקַרֵי סְתִירֵי אֶהְדְּדֵי פִינֵן דִּי"ל דְבִה"ש א' יוֹם וְבִה"ש הַב' לִילָה (זוּלַת לִפְמ"ש"ל דְבִבִּה"ש
א' בְּשַׁעָה א' יוּכַל לְהִיּוֹת תְּרַתֵּי דְסִתְרֵי בְּשִׁנְיָנִים, וּבְחַד גְּבָרָא וּבְזָה הָא לֹא שְׁיִיךְ סַבְּרַת
הָרִיטְב"א אֲבָל הַגְּבוּ"א הָא לֹא נַחֲתִית לְזָה), וּבְעִיקָר שְׁטָה זֹה דְבִבִּה"ש יֵשׁ ג"כ סֶפֶק דְחֻצְיָן
יוֹם וְחֻצְיָן לִילָה יֵשׁ אֲרִיכוֹת דְבְרִים וְאִכְמ"ל לְפִלְפֵל וְסִלְסֵל בְּמוֹ יַעֲוִין ג"כ תּוֹסְפוֹת שְׁפָתַי
(לד ע"ב) ד"ה סֶפֶק דְגַם לִילָה דְבְרֵי הָרִיטְב"א תְּמוּהֵין דְבְרֵי הַגְּבוּ"א מְפִשְׁטוֹת דְבְרֵי
הַש"ס עִירוּבֵין שֵׁם שְׂאֲמָרוֹ סֶפֶק יִמְמָא סֶפֶק לִילָה לֹא מִינְכְרָא מְלִתָּא הָרֵי מְבוֹאֵר דְסִפִּיקָא
דְבִה"ש לֹא מְקַרֵי סְתִירֵי אֶהְדְּדֵי כ"כ פִינֵן דְלֹא מִינְכְרָא כ"כ וְלֹא הָוֵי מִיָּלֵי דְרַבְּנָן פְּחוּכָא
וְאִיטְלוּלָא יַעו"ש בְּפִרְש"י (וְאָרְף דְהִתְם בְּחִרֵי גְבָרֵי הוּא הָא הַגְּבוּ"א לֹא קְמַחֲלָק בֵּין תְּרֵי
לְחַד גְּבָרָא) וְלִפְלֵא שְׁלֵא הִבִּיא כָּלֵל הַגְּבוּ"א מְסוּגֵיָא זֹה: (ה) וְהִנֵּה בִמ"ש דְבְסֶפֶק בִּה"ש
יֵשׁ לְהַחְמִיר יוֹתֵר מְשָׁאֵר סְפִיקֵי אָרְף בְּדְרַבְּנָן לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַעִיר מְדַבְּרֵי הַש"ס עִירוּבֵין
(לִב ע"ב) דְאָמְרוּ לְרַבֵּי פֶל דְבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת לֹא גָזְרוּ עָלֵינוּ בִּה"ש וּפִרְש"י דְבִה"ש
סְפִיקָא הוּא וּשְׁבוּת דְרַבְּנָן לֹא גָזְרוּ יַעו"ש א"כ מְבוֹאֵר דְגַם בְּסֶפֶק בִּה"ש מְקַלִּין מְטַעֵם
סְפִיקָא דְרַבְּנָן (וְהוּא סְתִירָה לְסַבְּרָא דִידֵי וְלְסַבְּרַת הַגְּבוּ"א) אֲכַן נִרְאָה עִיקָר דְהִתְם הָא
בִּלְא"ה קִי"ל אֵין עוֹשִׂין סְפִיקוֹת בְּיָדֵים וַיַּעֲוִן בְּר"ן סוּף פְּסָחִים בִּמ"ש לַעֲנִין סְפִירָה דְרַבְּנָן
שְׁלֵא יִכְנִיס עֲצָמוֹ בְּסֶפֶק לְכַתְּחֵלָה לְסַפֵּר בְּבִה"ש (יַעו"ש בְּרֵא"ש סִימָן מ) וַיַּעֲוִן בְּב"י
או"ח (ס' פג) בְּפִסְקוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם לַעֲנִין הָאֲבַעְיָא דִישׁ יָד לְבִה"כ (נְדָרִים ז) דְאָרְף דְהָוֵי
סֶפֶק דְרַבְּנָן מ"מ לְכַתְּחֵלָה יֵשׁ לִיחּוּשׁ יַעו"ש פִר"ת שֵׁם (אוֹת ב) וַיַּעֲוִן בְּמַג"א (ס' תסז)
סוּס"ק ב) דִּס"ס הַנַּעֲשָׂה בְּיָדֵים אָסוּר וַיַּעֲוִן גַם כֵּן פְּעִין זֶה מִמֶּשׁ כִּמְג"א (סִימָן י ס"ק יא)
דְּבַמְלַבּוּשׁ שְׁחֻצְיָן פְּתוּת דְהָוֵי סְפִיקָא אִי חֲזִיב בְּצִיצִית אֵין יוֹצֵאִין בּוֹ אֲפִילוּ לְכַרְמְלִית
דְאָסוּר לַעֲשׂוֹת סֶפֶק אִיסוּר דְרַבְּנָן לְכַתְּחֵלָה וְעַפ"ז הָיָה מְקוּם לְפִלְפֵל ג"כ גַבֵּי תַעֲנִית
וְאִכְמ"ל] וְאִיךְ יַעֲשֶׂה לְכַתְּחֵלָה סֶפֶק אִיסוּרָא דְרַבְּנָן אֲלֵא דְבִבְרָכּוֹת הִתְם לְאוֹ מְטַעֵם סְפִיקָא
דְרַבְּנָן הִיא (וְאֵינֵן בְּסוּג פְּלִלֵי הַסְפִיקוֹת) דְבִבְרָכּוֹת לֹא הִקְיָלוּ הִתְם אֲלֵא לְדַבֵּר מְצוּהָ וְכַדוּמָה

(דלדבר הרשות הא תנו (שבת לד) אין מעשרין ואין מטבילין בספק חשקה) וכמ"ש הרמב"ם פכ"ד מהלכות שבת הלכה י (יעו"ש בהה"מ שלא התירו השבותים בבין השמשות אלא במקום מצוה פזו ובעירוב) ופ"י מהלכות עירובין הלכה ו והטעם דבמקום מצוה לא גזרו על שבותין בה"ש (יעו" בטוש"ע וב"י (סי' שמב) ויעו" ג"כ במהרי"ט שניות חיו"ד (סו"ס ב) במ"ש בענין השבותין בבה"ש דנדאי עשו לו חיזוק כשאל תורה אלא דלדבר מצוה לא גזרו) אם פן י"ל דוקא החם התירו אפילו לכתחלה דראו חכמים שבמקום מצוה ובה"ש אין לגזור על שבותין ואין מדמין גז"ת זה לזה יעו" ג"כ ש"ס שם (לד ע"ב) גבי גזרה דשמא יקטום ובפיה"מ להרמב"ם פ"ד דשבת וברא"ש שם (סימן ד) ובקרבן נתנאל שם (אות כ) אבל בכל מקום דמקילין מטעם ספיקא דרבנן שפיר יש לומר דבספק בין השמשות לא הקילו כמש"ל, ועוד נלפע"ד דיש צד חומרא בספק זה ע"פ דברי המג"א (סי' קפד ס"ק ז) דכשיש ספק על דאורייתא ודרבנן יחד יש להחמיר גם בדרבנן דלא לזלוזלי ביה יעו"ש גבי ברכה ד' דבהמ"ז וא"כ יש מקום גדול לומר דבספק הפולל כבה"ש וכדומה דבשעה שיש ספק לענין תענית וכדומה יש ג"כ ספק לעניני דאורייתא דמחמירין בספיקו וע"כ הוי פאלו פאו לפנינו שני הספיקות על דאורייתא ודרבנן יחד דיש להחמיר גם בדרבנן שלא יהיה זלוזל (ויעוין מ"ש בספרי מנחת משה חיו"ד (סי' כה אות י) והעירותי על דברי אלה בכתובים מדברי המשנה למלך (רפ"ט מה"א) ומדברי הרמב"ם (פרק יד מהלכות אבות הטומאות הלכה ח) ויש לחלק בזה כמובן, עתה ראיתי שעמד קצת בזה גם בתשו"רעק"א (סימן סד) באופן אחר) ויש בזה אריכות דברים אכמ"ל ועכ"פ מיושב בזה קושית הגבו"א אף מדברי הירושלמי הנ"ל גם פן סתירה לסברא זו ויש גם פן מקום לומר דהש"ס דידן (ברכות כא א') דלא מקשה מהו ברייתא דהקורא קודם לכן כו' משום דבספק בה"ש אין להקל אף אי ק"ש דרבנן מטעם דהוי ספק פללי גם לדאורייתא ודוק ועפ"ז יש לפלפל גם פן בהנהג סוגיות שהבאתי לעיל (אות ב) ואין צריך לכפול הדברים להמענין בהתבוננות וכמש"ל: (ו) ובאמת לענין תענית ט"ב מה דאסור בה"ש (חוץ שאר ת"צ) יעו" ב"י (סימן תקסב) ומג"א שם (ס"ק א וסי' תקסח ס"ו) וברמב"ם (פ"א מהלכות תענית הלכה ד והלכה ת) י"ל בפשיטות דל"ק קושית הגבו"א דניקל מטעם ספיקא דרבנן דכיון דתענית ט"ב מדברי קבלה הוא הוי כד"ת ויש להחמיר בספיקו [אף דבשאר תענית דהוי ג"כ דברי קבלה (יעוין רמב"ם (פ"ה מהלכות תענית ה"ד) וארבעה ימי הצומות האלו הרי הן מפורשין בקבלה כו') הקילו דא"צ להתענות אף בלילה שלפניהם ה"ט משום דכיון דרצו אין מתענין (ר"ה חי ע"ב) אבל בט"ב שהחמירו כיוה"כ יש לומר דאף לילה שלפניו יש לו דין ד"ק ויעו" בטוש"ע סימן תקנן] וכמ"ש הב"י או"ח (סימן תקנד) בשם ר"ת לענין צ"ג (ורק במקום חולי הקיל שם מטעם פיון דרצו מתענין הוי פרושות יעו"ש בב"ח) וכ"כ א"ז הט"ז או"ח (סימן תרפז ס"ק ב) דמגילה דהוא מד"ק הוי כד"ת לענין עבודתו וכ"כ הב"י (סי' תרפו) בשם הר"ן ויעוין ברש"י ביצה (לז א') ד"ה משום ותוס' שם ויעוין בש"ע או"ח (סימן תרצו ס"ז) במ"ש דלשמוח בפורים דברי קבלה ניהו שהם פדברי תורה ועכ"פ על פי הנהג דוכתי דמבואר דדברי קבלה חמור כד"ח יש מקו גדול לומר דאין להקל בספיקו גם פן כבד"ת ובזה א"ש הא דחזקיה קרי בטבר' בי"ד וט"ו (מגילה ה ב') ויהיה מיושב מה שהקשה הר"נ שם דהא ה"ל ספק דברייהם לקולא די"ל

גם פן דקא הי"ל ספק דברי קבלה ולחומרא וע"כ פסק בש"ע שם (סי' תרפח ס"ד) דיש לקרות בשניהם וכן הטמין ברמז הפמ"ג שם באשל אברהם (ס"ק ד) ועפ"ז יש להעיר בדברי הנוב"י חיו"ד מה"ת (סימן קמו) במה שכתב שהח' שגזרין על הנולדים אינו אלא מדברי קבלה והולכין בספיקו להקל יעו"ש דדבריו צ"ע מפל הנה מקומות אבל הגאון חתם סופר אה"ע ח"א (סי' ב) לא פתב בדברי הנוב"י יעו"ש דמתאים לדברי דבנו"ח דקאסור הוי דברי קבלה כדאורייתא דמי וספיקו להחמיר הבאתי ג"כ דברייהם בקצרה בספרי ברפת משה קוה"ת וסימן ל אות ד) ואכמ"ל דכ"ז לפלפולא בעלמא דבעיקר הדבר שכתבו דספק א' בדברבנו דומה לס"ס בדאורייתא שלא ניקל בסתרי אהדדי אמת שכ"כ ג"כ הרב שער המלך (פרק י מהלכות מקנאות כלל א) להדיא דמה שכתבו התוס' (ב"ק יא) לענין ס"ס פן הוא בספיקא דברבנו דלא מקילין בסתרי יעו"ש אכן לפע"ד לכאורה יש מקום בראש להסתפק ולחלק שלא פתבו התוס' הכי אלא גבי ס"ס בדאורייתא דממ"נ יבאלידי איסור תורה משא"כ בדברבנו אולי מקילין בכאו"א מטעם ספיקא דברבנו פנין דעכ"פ לא יבוא לידי איסור דאורייתא (יעו"ג"כ בפרמ"ג בחדושי הספיקות מחודשים א' במה שכתב ולזה יש לנו לומר בדברבנו א"צ שלא יהיו סותרין אהדדי) ולכאורה יש ראיה לזה מהא דתנו (פ"ז דתרומות מ"ו) נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעטן (דאמרינו של תולין נפלה ומשום דמייירי בדברבנו יעו"ש מ"ה ובש"ס פסחים (מד א') וסוגיא דיבמות (פב ע"א) ובב"י (רס"י קיא) ובמב"ם (פי"ג מה' תרומות הי"ג וי"ד) נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעטן הרי דמקילין בכאו"א לומר דשל חולין נפלה מטעם ספק דברבנו אף דסותרין זא"ז בע"כ דטעמא פנין דלא יוכל לבא לידי איסור תורה ועפ"ז יש לסלסל ולפלפל בסוגיא דפסחים (י ע"א) גבי שני שביילין יעו"ב בשנה למלך (פרק יט מהלכות אבות הטומאות ה"ב) מ"ש באורח ויעו"ג"כ מ"ש הרש"ל בחכ"ש (נדה כז) ד"ה חומר ובמהרש"א שם ובחדושי פתבתי ח"ל בענין זה באורח ואכמ"ל ועוד חזון למועד ברצות ה': הנני שאר בשרו המכרכו בכל טוב משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא וקצת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן נא תשובה לכבוד הרב המאה"ג חריף ובקי זית רענן וכו' מוהר"ר לוי יצחק נ"י לעמבירסקי אבד"ק סמילא, חתן הגאון הגדול מהר"י שליט"א הגאבד"ק סטאניסלאוו מחבר ס' הנולדות יצחק ומאת שפריים.

בדברי הר"ן פכ"ה ובדברי א"ז הט"ז יו"ד (סימן רצנ). (א) מכתבו השגתי בדבר מה שכתב על ספיקו של הפרמ"ג (סימן קב) במש"ז (ס"ק ו) לענין נדר שלא לאכול בשר נו"ט ואח"כ נתערב אי הוי דשיל"מ דנפשט זאת מדברי הר"ן פרק כל שעה (ז ע"ב) ד"ה א"ר במה שחוכך על טעם דשיל"מ גבי חמץ שכתב הרמב"ם ומסיק הר"ן דכיון דחומרא דדשיל"מ רק מדברבנו הוא לא החמירו רק פשהמין בעצמו עתיד להיות מותר אבל כאן שהחמץ עצמו אסור אלא דתערובתו מותר לא אמרינו בכה"ג דשיל"מ עכ"ד, ואם פן ה"ה גבי נדר על טרפה אף דלאחר שנתערב פקע מיניה איסור טרפה ושייך מצוה לאיתשולי מ"מ לא הוי דשיל"מ פנין דקודם שנתערב לא היה לו מתירין זת"ד ר"מ, ויפה פתב וכן רשום אצלי מאז בגליוני הספרים שלי ועל פי הנחה זו מובנים דברי הר"ן שלא תקשי מה שכתב המהרי"ט שניות חאו"ח (סימן א) במ"ש ויש פנים לדברי הראשונים וכו' אבל סוף סוף פמו שהוא מעורב עכשיו סופו להיות נותר יעו"ש ודוק

ובעיקר סברת הר"נ שם שפתב דאלו הנה מה שאנו אומרים אפילו באלף לא בטל מדאורייתא יפה הם אומרים אבל נדאי מדרבנן הוא דמחמרינן לפי שעתיד להיות ניתר וכיון שהם אסרוהו לאחר זמנו אין להחמיר עליו יעו"ש ובמהרי"ט יש להביא סעד לסברתו מדברי התוס' חולין (עג ע"ב) ד"ה הוּכְשְׁרוּ עָלָיו יעו"ש ודוק (ובתשו' א' פלפלתי ע"פ דברי התוס' אלו על דברי הפמ"א בענין ע"א במשאל"ס ויש בו ס"א שפתבתי בזה בספרי מנחת משה חאו"ח (סימן ד) ולא הבאתי שם במנחת משה מדברי תוס' אלו) ועיקר דברי הפרמ"ג נפלאין מדברי הש"כ יו"ד (סי' רלח ס"ק ה) דנראה מדבריו גבי שבועה דהיא דלא חלה מתחלה לא חלה גם אח"כ פשיש מקום לחול ובאמת הפרמ"ג בעצמו בפתיחה הפולקת לאו"ח בה"פ חלק השני (אות טז) כתב בדין זה גבי שבועה על טרפה שנתערבה בדברים האלה וכ"ת פיון דעכשיו נתבטלה חזילה השבועה ומיתלא תלוי וקאי הא בורכא פיון שבועה שנושבע לא חזילה תו לית פאן שבועה עש"כ יו"ד (רלח אות ה) עכ"ד.

ועכ"פ הדברים פשוטים דלא הוי דשיל"מ אחר התערובות דממ"נ אי נימא דהשבועה ונדד לא חזילה עד אחר התערובות בלא"ה לא הוי דשיל"מ דהוי פאיסור שלא ניכר קודם שנתערב דבטל אף דהוי דשיל"מ פמבנאר ברמ"א (סי' קב ס"ד) ויש בזה להאריך ולפלפל בדבר הצ"צ (סימן טט) ואכמ"ל: (ב) ומה שהקשה ר"מ על דברי א"ז הט"ז (סימן רצג ס"ק א) שכתב בטעם אחד דחדש לא בטל משום דהוי דשיל"מ והקשה ר"מ דהא אסור להשהותו בפסח ועפ"ז כתב פי מרו הרב (רפן של ישראל) בשו"ת שלו שבוסוף הש"ע שלו פסק בפשיטות דיש"ש של חדש בטל ובנדאי הוא מטעם הנ"ל זת"ד, הנה הרב שם בתשו' כ' כתב פן להדיא מטעם זה דא"א להשהותו כ"א עד הפסח.

וכבר כתב פן הגאון מגיני שלמה בשו"ת פני הושע ח"ב (סימן לה) דחדש לא הוי דשיל"מ דהרי אסור להשהותו ואחר הפסח יהיה אסור מטעם חמץ שעבר עליו הפסח יעו"ש וכבר רשום אצלי דבר זה על גליון הט"ז שלי מדברי תשו' הרב והמג"ש וכתבתי עוד דלפי המבואר (בסי' תמז) דתערובות חמץ שנתערב קודם הפסח אינו אסור לאתר הפסח אם פן בע"כ צ"ל דהפנ"י ס"ל כסברת הר"ן שם דכל דהאיסור בעצמו אין לו מתירין לא מקרי דשיל"מ: ידידו הדו"ש בלונ"ח משה נחום ירושלימסקי החופ"ק פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן נב פבוד י"נ הרה"ג המפורסם חו"ב מו"ה מרדכי פרענקיל נ"י אבד"ק סאראקא פלך באסאראביאן. בענין שחיטת זר (ש"ם יומא מב א') ועין משפט שם ובסופו פליאה נשגבה בדברי התעמק דבר פרשת חקת בענין שחיטת פרה ושרפתה.

ע"ד שדרש ממני לבאר לו בהא דשחיטת זר דמצינו בש"ס יומא (מב א') אתמר שחיטת פרה ופרו רב ושמואל כו' דאמר ר"ז א"ר שחיטת פרה בזר פסולה וציין ע"ז בעין משפט מיימוני (פ"א מהלכות פרה הי"א ופ"ד הלכה יז) ובאמת לא נמצא שם ברמב"ם רמז דבר דשחיטת פרה פסול בזר ואדרבא (בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין ה"ב) פסק הרמב"ם להדיא וכן פר פהן גדול כו' אף פרה אדומה ששחט הזר פשרה שאין לה שחיטה פסולה בזר וכתב שם הכ"מ דפסק כר"י והגאון בעל נוב"י בהגהותיו לש"ס יומא שם ציין לדברי רמב"ם אלו דהלכות פסה"מ ובאמת היא פליאה נשגבה על העין משפט

(ואגב יש להעיר ג"כ על הלח"מ שם פ"א מהפסה"מ שכ' דהלכה כר"י לגבי רב מכש"כ לגבי שמואל כו' דמדוע פותב זאת מסברא.

מפח כש"כ וקא ש"ס מפורש הוא בעירובין (מז ע"ב) שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן יעו"ש) אכן אף אם נאמר שתשתמיט באותה שעה מהעין משפט דברי הרמב"ם (שלא במקומן בהלכות פסולי המוקדשין וכמו שפכת בחוט השני (סימן כ) דלשון אשתמיטתי מצינו בש"ס על גדולי האמוראים והיא לשון נקיה ודרך פבוד לומר דבאותה שעה נשמט ממנו הדבר ההוא פי השכחה היא טבע אנושית כוללת כל האישים והאריז שם בבקיאיות נפלא יעו"ג"כ בעין זוכר מערכת א אות יב) אבל מה שציין לרמב"ם במקומו חלילה לומר שלא ראה מה שציין במה שכתב בספר הרמב"ם לכן נראה דכונת העין משפט דממה שכ' (פ"ד הי"ז) כל מעשה הפרה מתחלה ועד סוף כו' ובזכרי פהונה יש מקום לומר דנראה דעתו דזר פוסל בשחיטה (יעו"ש פ"ה ה"א דשוחט נכלל בהעוסקים בפרה מתחלה ועד סוף) ומה שציין הע"מ בפ"א הי"א י"ל דט"ס הוא וצ"ל פ"ג ה"ב שכתב שם הרמב"ם הפהו עומד במזרח כו' שוחט בימינו א"כ נראה ג"כ דעתו דשחיטת פרה צריך פהו וכדמצינו באמת לגאון א' נפלא ומציין שתופס בדברי הרמב"ם (פ"ג ה"ב) דשחיטה פסולה בזר יעו"ש במראה הפנים ירושלמי יומא (פ"ג ה"ז יז א') ד"ה רב מפקיד שכתב ובבבלי בפרק דלקמן (דף מב) גריס אליבא דרב דקאמר שחיטת פרה בזר פסולה וכן דעת הרמב"ם (פ"ג מהלכות פרה ה"ב) שכתב הפהו עומד במזרח ופניו למערב שוחט בימינו יעו"ש, אמנם פן אף דעל הגאון מאה"פ שכתב להדיא בדעת הרמב"ם דשחיטת פרה בזר פסולה מוכרחין אנו לומר שנגעלם ממנו לפי שעה דברי הרמב"ם דהלכות פסולי המוקדשין (ושם בנר מערכי מהגאונים בעלי מפרשי הים צייט שם (טז ע"ב אות ד) דברי הרמב"ם דהלכות פסולי המוקדשין) אבל בדברי העין משפט שדבריו סתומים ובכל מקום האיר עינינו בבית התלמוד והרמב"ם וכל רז לא נעלם ממנו מצוה עלינו ליישב דבריו שלא יהיו מופרכין כ"כ וע"כ נלפע"ד שיש מקום לומר בכונתו דקא אף בפסה"מ אם נדקדק היטב בלשון הרמב"ם נראה דלא מכשיר בפר כה"ג ופרה אדנמה שחיטת זר אלא בדיעבד דקא בהלכה א' שם פתב דכל הפסולין לעבודה מותרין לשחוט קדשים לכתחלה ואפילו קדשי קדשים (יעו"ש גם פן ברמב"ם (פ"ט מהלכות ביאת מקדש ה"ו ופ"ה מהלכות מעה"ק הלכה א) והוא מדברי הש"ס זבחים (לב א') ה"ה דאפילו לכתחלה נמי כו' ויעו"ש בתוס' ד"ה שהשחיטה ויעו"ש בש"ס ברכות לא ע"ב) חוץ מן הטמא שאינו שוחט לכתחלה וע"ז פתב בהלכה ב' ואם עבר ושחט הגזב כשר וכן פר כה"ג כו' אף פרה אדנמה ששחט הזר כשרה כו' אם פן מדקדק בדבריו דלכתחלה לא ישחוט זר בפר כה"ג ופרה אדנמה ובפרט בהלכותיו במקומו גבי פרה אדנמה פ"ג ה"ב ופ"ד הי"ז מבואר להדיא דמעשה השחיטה יהיה בכהונה וע"ז י"ל דהע"מ ברוחב בינתו הטמין ברמז בציוני ידיו גלילי זהב על דאמר ר"ז שחיטת פרה בזר פסולה להבין טעמו של הרמב"ם במקומות אלו שהצריך לכתחלה פהונה בשחיטת פרה (משא"כ בשאר קדשי קדשים) דכיון דאיכא דפסלו אפילו בדיעבד שחיטת פרה בזר ע"כ אמרינו דאף המכשירין בזה לא הכשירו אלא בדיעבד דלא נשוי פלוגתא רחוקה בכדי וכדאמרינו סברא זו בכמה מקומות אין מספר דלמעט בפלוגתא עדיף וכעין זה פתב הפסוק משנה פ"י מהלכות איסורי ביאה בטעמו של הרמב"ם והה"מ שם דשמא י"ל דכדי למעט

המתלוננת בין ר"א ור' יוחנן פירשו פן יעו' ג"כ בראב"ד (פ"א מהלכות גירושין הי"ד) שכתב אפ"ש לדשמואל אם נשאת הולד פ"ש וילדת רב אפי' ריח הגט אין בו אין השכל מורה פן יעו"ש דכוננתו פשוט דהיכא דלא מצינו בהדיא פלוגתא רחוקה פ"ז אמרינו מסב"א דלמעט בפלוגתא עדיף (וכתבתי כעין זה גם פן בספרי מנחת משה חאה"ע (סימן ד) ובספרי ברפת משה בקוה"ת (סימן ג אות ב) ועוד בכמה תשובות אפ"ש ה"מ בכתובים עמ"ד) ויעו"ש גם פן בספר מעשה רוקח מסכת מפות (נו ע"ד) שכתב גם פן כעין זה ועוד דלא נעשה פלוגתא רחוקה בין הרמב"ם והרא"ש בפ"א אות הראש וכו' ואכמ"ל עכ"פ לדעתי הענייה מפני חומר הנושא יש מקום לומר דציוני הגאון עין משפט קולעים אל המטרה למ"ש להסביר בציון זה פסקו של הרמב"ם דכיון דאיכא הכא (ש"ס יומא מב א') מאן דפוסל אפילו בדיעבד שחיטת פרה בזר ע"כ מוכח מסב"א דגם המכשירין לא הכשירו אלא בדיעבד וכפסקו של הרמב"ם וכמש"ל: ידידו הדורש שלומו משה נחום במוהר"ר בנימין ז"ל ירושלים סקי אבד"ק קאמינקא ובצעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

ואגב לא אמנע להודיעו כי בענין זה יש פליאה בספר העמק דבר לי"נ הגאון המובהק ר' נצי"ב ר"מ דנאלאזין (אפ"ש שלח לי למנה ספרו היקר על ה' חומשי תורה ובקש ממני לעיין בו) כי בפרשת חקת (פסוק ג' פתב ושחט אותה פרש"י זר שוחט וזהו דעת שמואל אבל הלכה כרב דשחיטת פרה בזר פסולה וכו' ואשתמיט מיני' ג"כ לשון הרמב"ם (פ"א מהלכות פסולי המוקדשין ה"ב) שכתב להדיא אף פרה אדומה ששחט הזר פרה ואפ"ש לשון העין משפט (יומא מב) הנרשם למעלה שציון כ"ד ר"ז א"ר למימוני אטעתייה בהתפזו לכתוב דהלכה כרב או מלשון הרמב"ם (פ"ג מהלכות פרה ה"ב) שכתב הפהו עומד במזרח כו' שוחט בימינו חשב דהרמב"ם פסק כרב וכדמצינו להגאון מאה"פ יומא שם שתופס פן בדעת הרמב"ם וגם מאתו במכת"ר נעלם לפי שעה דברי הרמב"ם מהלכות פסולי המוקדשין וכמש"ל דמ"ש בהלכות פרה דצריף פהונה בשחיטה הוא רק לכתחלה ושיש להעמיס פן בכונת העין משפט ובפרט מ"ש שם בהעמק דבר משא"כ שרפה פ"ש בזר משו"ה פתיב והשורף וכו' יעו"ש הוא פליאה.

יותר גדולה דשרפה לכ"ע צריף פהו יעו' פ"ג דפרה משנה א' ותוספתא שם ופ"ד הלכה ג' דיש דעה ששרפת פרה בכה"ג ושם בתוספתא הלכה ו' כל מעשיה בפנהים ובש"ס יומא שם (מב מג) ורמב"ם שם הלכות פרה פ"ד הי"ז ופ"א שם הי"א ובספרי פ' חקת שם ואכמ"ל.

אחר זמן פתב לי ידידי הרה"ג מו"ה משה נ"י אבד"ק הארידישיץ שמתפלל מאד על דברי מחונתנו הגאון העמק דבר בענין הנ"ל, והשבתי לו ג"כ מ"ש לעיל בדברי העין משפט וכי פליאה זו הוא ג"כ על הגאון מאה"פ אפ"ש מדבריו פתב גם פן הגאון הע"ד דהלכה דשחיטת פרה בזר פסולה אבל דבריהם תמוהין מדברי הרמב"ם מהלכות פסולי המוקדשין וכמש"ל: הקטן משה נחום ירושלים סקי החופ"ק וכצעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן נג תשובה לכבוד הרב הקריף ובקי אור הברקי וכו' מו"ה שלמה חיים פעדלאוו בנאוועמינסק סמוך לנוארשא בהרה"צ הק' מהר"י שליט"א. בדברי התוספתא דברכות (פ"ר ה"א) ותוספתא בבא קמא (פרק ש הלכה י).

ע"ד שאלתו לבאר לו דברי התוספתא דברכות (פרק ד' ה"א) לא יטעום אדם כלום עד שיברך שנאמר לה' הארץ ומלואה הנהגה מן העולם הזה בלא ברכה מעל עד שיתירו לו כל המצות עכ"ל, דאין שום פירוש לזה כי מה שפירש המנחת בכורים שם פגון לקט שכתה וכו' דבכל הדברים אינו קנוי לו עד שיקיים המצות שתלוי בזה הוא פירוש דחוק דא"כ ה"ל למימר עד שיעשה כל המצות ולא עד שיתירו זת"ד, והנה בספר חסדי דוד שם פתב דהתנא דמתניתין מזכיר רק ברפת הנהגין (דכת הברכה פודה מן הקודש אבל הקודש הזה נחשב רק פקדשים קלים) והתוספתא מוסיפה גם ברפת המצות (היינו כי גדול פת הברכה אשר גם בתפוצי שמים וזהו המצות הנחשבות פקדשי קדשים ג"כ בעינין ברכה להשתמש מקודם) יעו"ש בחס"ד וזה ג"כ אינו ביאור מספיק, ולפע"ד נראה לומר דיש פננה מוסרית בזה דהנה בש"ס שם (ברכות לה א) דר' לוי רמי כתיב לה' הארץ כו' ומשני פאן לאחר ברכה קאמר ע"ז (שם ע"ב) אר"ח ב"פ כל הנהגה מן העוה"ז בלא ברכה פאלו גוזל להקב"ה וכו' ויש להבין דהא ישראל בתורתו ועבודתו הוא פדין פועל ואמאי יהיה פגוזל ולא נימא דמדידיה קא אכיל משכר מצותיו שעשה א"ו מוכח מזה דאדרבא פיון דפועל הוא העיקר כמ"ד שכירות אינה משתלמת אלא בסופה (קידושין מח ב"ק צט) ובפרט בשכר מצות דלכ"ע שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (וכמו שאמר דוד המלך יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב היינו פר פעולתו לעוה"ב) וכמובן הטעם לדעת רוב המפרשים דמי זה אשר מלאו לבו לומר שגמר עבודתו העמוסה עליו בעוה"ז ובהנהגה נבין דברי הש"ס ע"ז (ד ע"ב) היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם ולא היטול שכרם שתמהו המפרשים דאיך מוכח שני לימודים מפסוק אחד אבל לפי הנ"ל א"ש דהכל אחד הוא ותלוי זה בזה דמשום הכי אינו נוטל שכר בעוה"ז משום דעומד באמצע פעולתו וגמר הפעולה הוא ביום מותו דכיון דמת נעשה חפשי מן המצות (שבת קנא נדה סא) ואז הוא עולם הגמול ולא עולם המעשה וזה פונת הש"ס היום לעשותם משום דהיום הוא עוה"ז הוא עולם המעשה ולא למחר (בעה"ב אז הוא גמר הפעולה) וע"כ היום לעשותם ולא היטול שכרן (רק למחר דהוא יום הגמול יענין ברמב"ן שער הגמול) היצא מזה דשפיר אמרו הנהגה בעוה"ז קודם הברכה (טרם שיקנהו ע"י הברכה) מקרי גוזל ואין לו היתר הנאה משום שכר מצותיו טרם שקיים כל המצות שעומד באמצע המלאכה, וע"פ הנהגה זו מובן דברי התוספתא דנהגה מן העוה"ז בלא ברכה מעל (ואין לו היתר הנאה מצד שכר מצותיו) עד שיתירו לו כל המצות (היינו דרק אחר קיום כל המצות אז המצות יתירו לו ליהנות משכר מצותיו וזה אי אפשר רק דוקא בעולם הגמול ולא בעוה"ז) פן יש מקום לומר בכננת התוספתא להמענין ויען בירושלמי ריש פיצד מברכין דמבואר ג"כ פלשון התוספתא הנהגה כלום מן העולם מעל עד שיתירו לו המצות (ושם אין הגרסא כל המצות) וכתב הפני משה פלומר עד שיברך ואז הותרו לו ליהנות מן המצות וכו' יעו"ש במאה"פ ד"ה פיצד שביאר יותר והביא גם כן דברי התוספתא רפ"ד וכתב ע"ז וכדפרישית בפנים שעד שיברך קאמר שאם לא ברך הרי הפל עליו פקודש הזה וכדברים האסורים עליו מחמת מצוה שלא ליהנות מהם יעו"ש במה דסיים א"נ עד שיתירו פמו עד שנעשה לו כהיתר ליהנות מדבר האסור ומצוה עלה ויעו"ש בפירוש מבעל ספר חרדים שכתב עד שיתירו לו המצות דרמי בבבלי כו' פאן לאחר ברכה, המצות, ברפת הנהגין דהיא מצות עשה דאורייתא והמוציא

דברבנו דהוּנא בכלל על פי התורה אשר יורוה לא תסור וכן בכל מאכל דתקנו לברך
תחלה וסוף עכ"ד החרדים והיגו דמפרש היתר המצות הוא היתר הברכות אבל לפע"ד
יש מקום גדול לבאר דברי התוספתא כמש"ל: וע"ד שדרש לבאר לו התוספתא (ב"ק
פ"ט ה"י) הנהו על מוחו ונרדו מים וחפו את עיניו ויצאו בנות מלך כו' יצא ב"ח דאין
שום הבנה לזה ובאמת בפירושו מנחת בכורים על התוספתא מפרש בנות מלך השחור
שבעין ובמצפה שמואל שם ציין לעיין (שבת קט) והיגו מה שאמרו שם פוה מעביר בת
מלך יעו"ש (דמייירי לענין בת מלך שהזיקה לעינים) ובפני' מגן אברהם על התוספתא
שם (אות כא) כתב אפשר דבית עין קרי הכי ומציין לקידושין (פ"ק כד כה) יעו"ש, ויש
להעיר בזה גם מש"ס הוריות (ה ע"א ז ע"ב) וב"ב (ד א') מעיני העדה היגו בית דין
ויען' ג"כ בתענית (כד א') אם מעיני העדה כו' כל זמן שענייה יפות וברש"י ורש"א שם
ויענין במדרש תנחומא תצוה (סי' ה) עיניה יונים מה העינים הללו כל הגוף מהלך אחר
העינים אף ישראל פולם מהלכין אחר סנהדרין על כל מה שאומר להם כו' (ומה"ט סומא
בשתי עיניו פסול לדון כמבואר בש"ע חו"מ (סי' ז ס"ב) כיון דעיני העדה נקרא ב"ד
יעו"ש בקצוה"ת ונתיבות (ס"ק ב) ואכמ"ל) עכ"פ כיון דהנהגת ישראל ע"פ ב"ד מאן
מלכי רבנן שפיר הנה נופל הלשון בנות מלך על בת עין כמובן ובפרט דעל פי דעת
המקובלים בת עין נקרא בחינת מלכות פיזוע ליו"ח) יענין גם כן קהלת (בי) וכל אשר
שאלו עיני ובתרגום וכל מה דבעו מני רבני סנהדרין ויענין ברש"י שמואל (יא ב') כל
עין ימין שכתב בשם המדרש שהוא ס"ת יעו"ג"כ תקוני הזהר בסוף תקון ו' (קמה ע"ב)
וס"ת הוא עין כו' ועליהו אתמר עיני ה' כו' יעו"ש וס"ת בנדאי נקרא מלכות כנאמר בי
מלכים ימלכו, גם יש מקום לומר דבתוספתא הנה כתוב ר"ת ב"מ היגו בתי מקדש
שהוא גם כן שם מושאל על אור עינים כדאמרין בש"ס בבא בתרא (דף ד ע"א) דבית
המקדש נקרא עינו של עולם כדכתיב (יחזקאל כד) הנני כו' מקדשי גאון עונכם מחמד
עיניכם יעו"ש והמדפיס הדפיס בנות מלך במקום בתי מקדש כן יש מקום לומר אבל
העיקר נראה פאופן הראשון: דורש שלומו משה נחום ירושלימסקי החופ"ק
אסטראלענקא והגליל.

סימן נד לכבוד הרה"ג הצ' חו"פ וכו' מהרפ"מ שליט"א גיסו של הגאון עיר וקדיש צי"ע
מרן מגוד שליט"א. בדברי דש"י בכורות (לג ע"ב) ומענין לענין בכמה סוגיות בש"ס
ורמב"ם ואם שנים ערכו או לשו בחימוץ אי חייבים.

(א) ע"ד אשר בדיק לן מר ליישב קושיתו ברש"י בכורות (לג ע"ב) ד"ה הפל מודים
שפי' דהמחמץ אחר מחמץ כגון אם לש אחד בחימוץ ואפאה אחר שניהם חייבים כו' ולמה
לא פירש באיש אחד שלש ואח"כ אפה חייב גם על אפיה, ואין לומר דאי איתא דחייב
בזה ה"ל להש"ס לומר דחייב ב' דהא במנחות (נו א') פירש"י על הא דעריה חבריה
ויהיב ליה ואפה שחייב האופה ב' משום דגמר עריכה בשעת אפיה זתד"ק, ונלפע"ד
לומר בזה על פי דברי התוספות מנחות (נה ע"ב) ד"ה אף אני שהקשו אי דאתרו כו'
אפילו אפה ואפה נמי ואי דלא אתרו אלא חדא התראה אמאי חייב ומסקי דאפילו בהתרו
על כל אחד ואחד אצטריה קרא משום דכבר נפסלה כו' קמ"ל דהכא חייב מאחר דליכא
אלא פסול של חמץ דמרבין מהכא מחמץ אחר מחמץ שהוא חייב יעו"ש, ואם נעמיק
בזה תיקשי לפי סברת התוס' דעיקר קרא דלא תאפה אתי לרבות דמחמץ אחר מחמץ

חייב אף דכבר נפסל א"כ איך נפרנס דברי הש"ס שם לעיל (נג א') ואימא לא תאפה חמץ למיקם גברא בלאו בעלמא ואיפסולי לא מיפסלא ומסיק הש"ס כדתניא מצה יכול מצוה ת"ל תהיה הפתוב קבעה חובה ולפ"ד התוס' ל"ל קרא לעכב ואיך ס"ד דאיפסולי לא מיפסלא הא מקרא דלא תאפה דאחי לחייב על פל מעשה חימוץ בעצמו אף שפבר נפסל ממילא מוכח דאיפסולי מיפסלא, אכן באמת כל קושיא יש לה תירוץ וע"פ קושיות התוס' אין הכרח גמור לזה דאיפסולי מיפסלא, ולולא דברי התוס' דהכא יש ליישב קושיתם לאיך גיסא דאצטריה קרא לחלק ולחייב על כאו"א אפילו בהתראה אחת וקא דהקשו התוס' אמאי חייב ניקא ע"פ שיטת התוס' בעצמו מכות שם (כ ע"ב) דהיכא דגלי קרא לחלק מחייב אכל חדא אפילו בהתראה אחת יעו"ש ד"ה לא צריכא ודוק, ועפ"ז שוב אין הכרח להא דכבר נפסלה ושפיר ס"ד דלא תאפה למיקם גברא בלאו בעלמא ולולא קרא דתהיה דקבעו חובה: (ב) ואדאמתאן להכי י"ל לפע"ד דאדרבא משום הך סוגיא דהכא (נה ב') מה אפייה מיוחדת יש הכרח להאי קרא דלעכב ומשום זה הוא דהקשה הש"ס לעיל (נג א') ואימא כו' למיקם גברא בלאו כו' בהקדם דברי הירושלמי פסחים (פ"ה ה"ד לא ע"א) תני חזקיה לא תשחט על חמץ דם זבחי התורה קראת אותו בחי כו' המחמץ את הפסולה אית תני חייב אית תני פטור א"ר חסדא מ"ד חייב בשנפסלה מחמת חמוצה מ"ד פטור בשלא נפסלה מחמת חמוצה (יעו"ג"כ בתוספתא פ"ו דמנחות ה"ה ואכמ"ל) ויש להאריך קצת בביאור דברי הירושלמי אבל כבר ביאר דברי הירוש' מרן המשנה למלך (פרק א' מהלכות קרבן פסח הלכה ה) ועכ"ז אין המשך לכאורה בלשון הירושלמי ובסוף דבריו מסיק דמשמע מהירושלמי דמסברא השוחט על החמץ נפסל הגזב פינו דעבר אהורמנא דמלפא אי לאו דגלי קרא שקראו זבח אף לאחר ששחטו על חמץ ועפ"ז הקשה מש"ס דמנחות (הנ"ל נג א') דמתקיף לה רבינא ואימא לא תאפה חמץ כו' ואיפסולי לא מיפסלי ותירצו מצה תהיה הפתוב קראו חובה הרי דאצטריה קרא וכו' יעו"ש דהעיר עוד מש"ס (מנחות לקמן נט) לא ישים עליה שמן ואם שם פסול יכול לא יתן עליה לבונה ואם נתן פסול ת"ל פחטאת יעו"ש במלמ"ל (ובשער המלך מ"ש לחלק בין קדשים לשאר דברים והנה מלבד דבדברי המים חיים ממרן הפר"ח פסחים (סג א') בתוס' ד"ה השוחט מבואר היפוך דבריו יש לפלפל עוד בדבריו לסתור ולבנות ואכמ"ל): (ג) ולפע"ד הגם דבאמת קשה לפרש דברי הש"ס דעיקר קרא דלא תאפה אחי לרבות מחמץ אחר מחמץ א דכבר נפסל וכמש"ל (דפשוטות לשון הש"ס דפריה אח"כ ואימא אפייה דפרט בה רחמנא לחייב חדא כו' גם פן משמע דאין הפירוש פך פמוכן) ובנדאי שטחת לשון הש"ס נראה דלעשותן שמות מחולקין קא דרשינו מה אפייה מיוחדת כו' (וכעין דאמרינו גבי לחם קלי וכרמל בסוגיא דכריתות (ה ע"א) יעוין ברמב"ם (פ"י מהמ"א הלכה ג) וברדב"ז שם הגדפס מכתיבת יד) ועכ"ז מדקא מרבינו דהלש ועורף ומקטף ואופה חייב על פולהו אע"ג דנתחמץ בעשיה א' ממילא שפענו מזה דמחמץ אחר מחמץ חייב נמצא דעל פי סוגיא דהכא פריה (לעיל נג) ואימא לא תאפה כו' למיקם בלאו בעלמא דנדאי מצד הסברא הייתי אומר פינו דעבר אהורמנא דמלפא מיפסל ג"כ) (וכשטת הירושלמי) אבל הכא דמחמץ הפסולה פטור (מדכתיב אשר תקריבו לה' פשרה ולא פסולה לקמן נו א') ועכ"ז מחייבין הכא על פל עשיה ועשיה דממילא מבואר דחייב אפילו אחר חימוץ ומשום זה הוא דנימא דלא תאפה חמץ למיקם

בְּלֹאוֹ אֲבָל לֹא מִיפְסָלָא אִי לֹאו קְרָא דְתַהֲיָה אֲבָל הַשְׁתָּא דְכְתִיב מִצּוֹת תַּהֲיָה דְהַפְתּוּב
קְרָאו חוּבָה וּמִיפְסָל מַחְמַת חִימוּץ וּבְכָל זֹאת מְחִיב אַחַר חִימוּץ בַּע"כ דְּיֵשׁ חִילוּק בֵּין
נִפְסָלָה מַחְמַת ד"א וּבֵין נִפְסָלָה מַחְמַת חִימוּץ וּכְדִמְחַלְק בִּירוּשְׁלָמִי (וְכֵן הָא דְאִמְרִינוּ לְקַמֵּן
קִשׁ ב') לֹא יֵשִׁים עַלֶּיהָ שְׁמֵן מִצַּד הַסְּבָרָא בְּעֶצְמָה הֵייתִי אוֹמֵר דְּפָסוּל אִם שֵׁם וְעֵבֶר
אֶהוּרְמָנָא דְרַתְּמָנָא וּמָה דְמִצְרִיף מִיעוּט דִּהִיא מְשׁוּם דְקַמְרָבִי גְבִי לְבוּנָה מְכִי חֲטָאת דְמִקְרִי
חֲטָאת וּמְכַפֶּרֶת יְכוּל אִף בְּשִׁמְן כֵּן ת"ל הִיא וְדוּק) וַעפ"ז עֲשִׂינוּ שְׁלוֹם בֵּין הַתְּלַמוּדִים
וְשִׁטַּת ש"ס דִּידָן וִירוּשְׁלָמִי שִׁיטָה אֶחָד הוּא, וְיֵשׁ לוֹמֵר גַּם כֵּן עַל פִּי דְבַרְיֵנוּ הַמְּשִׁיף בְּדַרְדַּף
הַחִידוּד קֶצֶת בְּדַבְרֵי הִירוּשְׁלָמִי הַנ"ל הַתּוֹרָה קְרָאת אוֹתוֹ זְבָחִי (וְאֵל"ה הֵייתִי אוֹמֵר
דְּפָסוּל מְשׁוּם דְעֵבֶר אֶהוּרְמָנָא דְמִלְפָּא) א"ר מוֹנָא אֵלּוּלִי דְתַנִּיתָא חֲזַקִּיה מְצִינוּ דְבַר פָּסוּל
וְכו' (בְּתַמִּיה דְאִי לֹאו קְרָא דְזְבָחִי הֵייתִי אוֹמֵר דְּפָסוּל כֵּן"ל וְקָאִי ג"כ אֲדַלְמַטָּה הַמְּחַמֵּץ
אֵת הַפָּסוּלָה) אִית תְּנִי תְנִי כו' (הֵינּוּ דְגַם שֵׁם מִצַּד הַסְּבָרָא בְּלֹאו קְרָא י"ל דְּפָסוּל
כְּשֶׁעוֹבֵר אֶהוּרְמָנָא דְמִלְפָּא אֵלָּא דְתַמּוּהָ מְצִינוּ דְבַר פָּסוּל וְחִיבִין עֲלֵיו בְּתַמִּיהָ הָא תְּנִי
תְנִי דְפָטוּר מֵאֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לָהּ וּמְשׁוּם זֶה הָיִי אֲמִינָא לוֹמֵר דְבָזָה קָאִי רַק בְּלֹאו אִי לֹאו
קְרָא דְתַהֲיָה דְקַבְעוּ חוּבָה דְמוּכַח דְמִיפְסָל) וּמ"מ תְּנִי ג"כ דְמַחְמֵץ אַחַר פָּסוּלָה (הֵינּוּ
מַחְמֵץ) חִיב וְתַנִּי תְנִי ג"כ דְפָטוּר מֵאֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לָהּ אר"ח מ"ד חִיב כו' הֵינּוּ דְבַע"כ
יֵשׁ לְחַלְק בֵּין נִפְסָלָה מַחְמַת חִימוּצָה וּבֵין נִפְסָלָה מִד"א וּכְדִמְסִיק בִירוּשְׁלָמִי: (ד) וְהִנֵּה
ע"פ הַמְּשִׁיף דְבַרְיֵנוּ דְעֵיקָר קְרָא לְעֲשׂוֹתָן שְׁמוֹת מְחֻלְקִין וּמִמִּילָא שְׁמַעִינוּ מִינָה דְמַחְמֵץ
אַחַר מַחְמֵץ ג"כ חִיב (וַע"פ קוֹשֵׁי תוֹס' הַנ"ל) מִינְשִׁבִין שְׁפִיר דְבַרִי רַש"י דְבִאֲמַת
פְּשׁוּטוֹת לְשׁוֹן מַחְמֵץ אַחַר מַחְמֵץ מוֹרָה יוֹתֵר כְּדַבְרֵי כַת"ר דְאֶפִּילוּ בְּאִישׁ א' שְׁלֵשׁ וְאַח"כ
אָפָה יִהְיֶה חִיב גַּם עַל אֶפְיָה וְלֹא עוֹד דְאֶפִּילוּ בְּלֵשׁ אַחַר לֵשׁ ג"כ יֵשׁ מְקוֹם לוֹמֵר דְחִיב
(וְכֵמוּ שְׁנִסְתַּפֵּק בָּזָה גַם כַת"ר דִּיהִיָּה כְּמַעֲלָה בְּחוּץ וְכו' יְעוּיִן מִש"ל אוֹת הָא וְאִי נִפְרָשׁ
מַחְמֵץ אַחַר מַחְמֵץ בְּפִשְׁטוֹת שְׁהֵנִיחַ שְׂאוֹר עַל גְּבִי עֵיפָה וְנִתְחַמְצָה וְחִזַּר וְהֵנִיחַ שְׂאוֹר
וְחִמְצָה עוֹד חִיב א"כ יִהְיֶה מֵא"מ אוֹתוֹ אֲנֹפֵן מִמֵּשׁ דְמִסְרָס אַחַר מְסָרָס וּמִטִּיל מוּם בְּבַעַל
מוּם דְקָאֵמַר הֵתָם בַּש"ס וַע"כ"ז כִּינּוּ דְעֵיקָר קְרָא דְלֹא תֵאָפָה אֲתִי לְעֲשׂוֹתָן שְׁמוֹת מְחֻלְקִין
וְקָאִי בְּעֵנִינִים מְחֻלְקִין אֵלָּא דְמִמִּילָא מוּכַח ג"כ מֵא"מ וְכַמִּש"ל אִם כֵּן בְּדַבְרֵי רַש"י אֵלוּ
(דְּבִכּוּרוֹת לֵג) יֵשׁ מְקוֹם קֶצֶת לְהַעֲמִיס כֹּנֵה זֶה דְמַחְמֵץ אַחַר מַחְמֵץ בְּכ"מ חִיב וּמ"ש כְּגוֹן
כו' הֵינּוּ כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ מִקְרָא דְלֹא תֵאָפָה דְחִיב אֶפְלוּהוּ אִף דְמִמִּילָא כְּבָר נִתְחַמְצָה בְּעֵשֶׂה
הִרְאִשׁוּנָה כֵּן חִיבִים בְּמֵא"מ מִבְּחִימוּץ שְׁנִי בְּכָל אֲנֹפֵן שִׁיָּהִיָּה (יְעוּיִן בַּפ' רַבִּינוּ גְרָשׁוֹם
מְנַחוֹת נו ע"ב) שְׁכַתֵּב מַחְמֵץ אַחַר מַחְמֵץ הֵינּוּ אוֹפָה אֲתֵר עוֹרָף וְכֵן בַּר"ג שֵׁם בְּבִכּוּרוֹת
בְּמֵא"מ כְּתִב הֵינּוּ אוֹפָה אַחַר מַחְמֵץ שְׁבִאֶפְיָה מִיגְמָרָא מְלֵתָא דְחַמֵּץ וּפְשׁוּטוֹת לְשׁוֹנוּ י"ל
ג"כ דְמִפְרָשׁ אֶפִּילוּ בְּאֵדָם אֶחָד וְכַמ"ש הַדְר"ק) וְכ"ז נִיחָא בְּדַבְרֵי רַש"י אֵלוּ דְבִכּוּרוֹת
אֲבָל מָה נַעֲשֶׂה בְּדַבְרֵי רַש"י מְנַחוֹת שֵׁם (נו ע"ב) שְׁכַתֵּב לְהִדְיָא בְּמֵא"מ בְּמְנַחוֹת כְּלוֹמֵר
כָּל הַמְּסִייעִין בְּחִימוּץ כְּגוֹן עוֹרָף אֲתֵר הַלֵּשׁ וְכו' כְּלוֹם חִיבִים א"כ מְבִנְיָר דְמִפְרָשׁ מֵא"מ
בְּשִׁנֵי ב"א וְשְׁנֵי עֲשִׂיּוֹת, וְגַם בְּעֵיקָר הַדְּבָר דְלְעֲשׂוֹתוֹ שְׁמוֹת מְחֻלְקִין קָאִי קְרָא אֲפִתִי
תִּקְשִׁי קוֹשֵׁי ר'ו"מ דְגַם לְזָה א"צ גּוֹפִים מְחֻלְקִים וְאֶפִּי בְּאִישׁ א' יִהְיֶה חִיב עַל כָּל עֲשִׂיָּה
בְּפִנֵי עֲצָמוּ אֲבָל לְפַמִּש"ל (אוֹת א) בְּקוֹשֵׁי תוֹסְפוֹת י"ל דְרַש"י בְּעוֹמֵק דְבַרְיוּ מְטָמִין
בְּרָמְזוּ לִיִּשְׁב קוֹשֵׁי תוֹסְפוֹת דְכִינּוּ דַר' יוֹחֲנָן הִבִּיא עַל הָא דְמֵא"מ קְרָא דְכְתִיב לֹא תֵאָפָה
חַמֵּץ וְלֹא תַעֲשֶׂה חַמֵּץ דְנִלְמַד מִזֶּה הָא דְשְׁמוֹת מְחֻלְקִין וְקוֹשֵׁי קוֹשֵׁי תוֹס' (שֵׁם נָה ע"ב

ד"ה אף) אי דאָתרי אַכל חָדָא וְחָדָא אַפִּילוּ אַפּה וְאַפּה נְמִי כו' וְאִי דְלֵא אַחְרֵי בָּה אֵלָא
חָדָא הִתְרָאָה אַמַּאי חֲזִיב דַּמ"ש לְעִיל (אוֹת א) לִינְשֵׁב דְמִינֵי בְחָדָא הִתְרָאָה וְכו' נִיחָא
לְשִׁטַּת הַתּוֹס' בְּעַצְמוֹ מִפּוֹת שָׁם (כ ע"ב) אַבְל לְפִי שְׁטַת רַש"י שָׁם ד"ה וְאוֹתְבִינְהוּ דַס"ל
דְדוֹקָא בַב"א מְחִיב חֲמֵשׁ (דְכִינּוֹן דְבִבְת אַחַת קָא עֲבִיד מַה חֲזִיב דְחִינְיָא הִתְרָאָה אַהֲאִי
אַצְבַּע טְפִי מַהֲאִי) אַבְל בְּנֵה אַחַר זֶה אַע"ג דְגִלִי קָרָא לֹא מְחִיב אֵלָא אַקְמָא דְהִתְרָאָה
קִינְיָא עֲלֵיהּ יַעו"ש (וְכֵן הִיא שְׁטַת הַרְמַב"ם פִּי"ב מֵהִלְכוֹת עֲפוּ"ם הַט"ו יַעו"ש) אַם פֶּן
הִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה בְחָדָא הִתְרָאָה שְׁיִהְיֶה חֲזִיב עַל פֶּל אַחַד וְאַחַד וְלִזְאֵת מְתַרְץ רַש"י בְּמַתְק
לְשׁוֹנוֹ פְּגוֹן אַם לְשׁ א' בְּחִימוּץ וְאַפְאָה אַחַר כו' וְהִינּוּ דְבְּגוּפִים מְחֻלְקִים אַף בְּהִתְרָאָה
אַחַת שֶׁל לָאו כּוֹלָל דְלֵא תַעֲשֶׂה חֲמֵץ הַעֲשִׂיּוֹת מְחֻלְקוֹת דְחִיב כַּאו"א וְכ"נ מְמַקּוֹר דְבָרֵי
הַש"ס שֶׁהוּא בַחו"כ וַיִּקְרָא דִּיבּוּרָא דְנִדְבָה (פְּרָשָׁה יב פ"ג) לֹא תַעֲשֶׂה חֲמֵץ יְכוּל לָאו
אַחַד לְכוּלָם ת"ל לֹא תַאֲפֶה חֲמֵץ אֲפִינְיָה בְּכָלֵל הֵיטָהּ וְכו' אַף אֲנִי אַרְבֵּה לִישְׁתָּה וְעִרְכָתָה
וְכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה שְׂיֵשׁ בָּהּ לְחִיב עֲלֵיו בְּפִנֵי עֲצָמוֹ וְכָתְבוּ שָׁם מְפָרְשֵׁי הַתּו"כ (יַעֲזִיב
בַעז"כ שָׁם (אוֹת יג ח"י) וְהַחֲוָה"מ ס' קַלֵּד) יְכוּל לָאו אַחַד לְכוּלָם וְאִם הִתְרוּ בּוֹ אֵל
תַעֲשֶׂנָּה חֲמֵץ וְהוּא לְשׁ וְעָרַף וְאַפּה אִינוּ לּוֹקָה אֵלָא אַחַת לְחִיב עֲלֵיו בְּפִנֵי עֲצָמוֹ וְהִלְכָּהּ
אַם הִתְרוּ בּוֹ לֹא תַעֲשֶׂנָּה חֲמֵץ וְהוּא לְשׁ וְעָרַף וְקִטְרַף וְאַפּה לּוֹקָה אַרְבַּע מְלָקוֹת יַעו"ש
וְנָה שְׁחִידֵשׁ רַש"י בְּמַתְק לְשׁוֹנוֹ לְשִׁטְתוֹ דְבְּגוּף א' אֲפִילוּ בְּעֲשִׂיּוֹת מְחֻלְקוֹת לֹא מְחִיב
בְּהִתְרָאָה אַחַת דְלָאו כּוֹלָל דְלֵא תַעֲשֶׂה אֵלָא בְּגוּפִים מְחֻלְקִים אֲפִילוּ בְּהִתְרָאָה אַחַת דְלֵא
תַעֲשֶׂה מְחֻיבִים הֵמָּה עַל פֶּל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה שְׂיֵשׁ בָּהּ (יַעו"ש בְּרַמְב"ם פ"ד מַה' שְׁגוֹת
ה"ד וּפ"ה ה"ג) וְתוֹס' קִידוּשֵׁין (עז ע"ב) ד"ה הָרִי וְרִיטְב"א שָׁם ד"ה הָרִי וְתוֹס' (פְּרִיטוֹת
טו) ד"ה הָרִי וְרַש"י וְתוֹס' בְּסוּגְיָא דְחָדָא מִיְהוּ לְקִי פְּסָחִים (מֵא ע"ב) וּמְנַחֲוֹת (נַח)
וּבְרִיטְב"א קִידוּשֵׁין (עז ע"ב) ד"ה אֲמַר וּבַס' דְבָרֵי אֲמַת קִוְנִטְרַס ו' (סַט ע"ד) וְדוּק) וְאִם
פֶּן פִּינּוֹן דְמְחִיבִים גַּם עַל מַעֲשֶׂה שְׁנִיָּה אַף שְׁפָכְר נִתְחַמֵּץ מִמִּילָא מוּכַח דַּמַּ"מ חֲזִיב בְּכָל
מְקוֹם וְהִינּוּ אֲפִילוּ בְּאֲדָם א' אַם הִיָּה הִתְרָאָה עַל פֶּל חָדָא וְחָדָא דְזֵה פְּשִׁטָּא וְא"צ לְפָנִים
וְכַמֵּש"ל וְכֵן יֵשׁ לְהַבִּיא סַעַד מֵא' מֵהִרְאֵשׁוֹנִים ה"ה הַמְּאִירֵי שְׁבַת (קִיא) ד"ה בְּכוֹר שְׁפַתְב
דְּהַמְחַמֵּץ אַחַר מְחַמֵּץ חֲזִיב ר"ל שְׁכָל עֲשִׂיּוֹתֶיהָ שֶׁל מְנַחַה נֶאֱסָרוּ בְּחִימוּץ וְאִם לְשׁ א'
בְּחִימוּץ וְאִח"פ בָּא הַב' וְעָרְכָה בְּחִימוּץ וְכֵן הִג' וְאַפְאָה בְּחִימוּץ כּוֹלָם חֲזִיבִים שְׁפַתְב לֹא
תַאֲפֶה חֲמֵץ אֲפִינְיָה בְּכָלֵל הֵיטָהּ לְמָה יִצְאָה לְחִיב עֲלֵיהּ אֲפִילוּ בַפ"ע וְדִינָה כְּמִסְרַס אַחַר
מִסְרַס שְׁחִיב אַע"פ שֶׁלֹּא הוֹעִילוּ מַעֲשִׂיו עַל הַדְרָף שְׁבַאֲרָנוּ עַכ"ד, וּמְבַאֲרַר אַחְרֵי
הַתְּבוּנָה שֶׁהֲאִיר עֵינֵי בְּדְבָרֵי הַקְּצָרִים לְקַלּוֹעַ אֵל מְטָרָה אַחַת שְׁפַתְבִּיתִי דְכִינּוֹן דִּינְצָא
לְחַלֵּק א"כ בַּג' ב"א מְחֻלְקִים חֲזִיבִים כּוֹלָם וְהִינּוּ אֲפִילוּ בְּהִתְרָאָה א' דְּאִסּוּר עֲשִׂיּוֹת
חֲמֵץ וְאִם פֶּן מִמִּילָא מוּכַח דְּכָל עֲשִׂיָּה נֶאֱסָרָה בְּחִימוּץ אֲפִי' אַתְר חִימוּץ: (ה) אֲמָנָם פֶּן
מַש"ל בְּשִׁיטַת רַש"י דְבְּגוּף א' לֹא קְמַחֲזִיב בְּהִתְרָאָה א' אַבְל בְּשִׁנֵי הִתְרָאוֹת פְּשוּט דְחִיב
עַל פֶּל אַחַד וְאַחַד אַחַת יֵשׁ לְהַסְתַּמֵּק אִי דוֹקָא בְּעֲשִׂיּוֹת מְחֻלְקִין פְּגוֹן לְשׁ וְעוֹרָף וְכו' אַבְל
לְשׁ אַחַר לְשׁ אִיךָ דִּינוֹ (אֲפִילוּ בַב' הִתְרָאוֹת) וְכַחוֹ שְׁנַסְתַּמֵּק בְּנֵה גַם רו"מ דְלָמָּה לֹא יִהְיֶה
חֲזִיב גַּם לְשׁ אַחַר לְשׁ.

אוּ דְנִימָא דוֹקָא מַעֲשֶׂה חָדָשׁ וְכַדְפֵּרש"י כָּל הַמְּסִינְעִין כו' וּלְפַע"ד יֵשׁ מְקוֹם לוֹמַר בְּשִׁטַּת
רַש"י כִּינְצָד הַשְּׁנֵי דָאָף דְלְרַבּוֹתֵינוּ בְּעִלֵי הַתּוֹסְפוֹת פְּשִׁטָּא לְהוּ אִי אַחְרוּ אַבְל חָדָא וְחָדָא
אֲפִילוּ אַפּה וְאַפּה נְמִי כְּמוֹ אֵל תַּשְׁתָּה וְאֵל תַּשְׁתָּה מ"מ בְּדַעַת רַש"י נִרְאֶה לְחַלֵּק דְדוֹקָא

שם דכל שתייה ושתייה היא שתי' נוספת בפ"ע והתראה שניה משא"כ הכא דלולא הרבינו לא היו מחייבין בחימוץ אחר שפבר נתחמץ ונפסל והיה דומה לנפסל מחמת דבר אחר וא"כ אף שנתרבה דמחמץ אחר חימוץ מפבר גם פן חייב די לומר במעשה חדש ולא במעשה זו ממש שפבר נפסל וכזה כתב ג"כ השער המלה (פ"א מהלכות קרבן פסח ה"ה) יעו"ש שפכת בתוך דבריו וכו' נמי המחמץ אחר מחמץ דחייב התם נמי מייירי בפעולות חלוקות וכמ"ש רש"י וכו' פגון עורה אחר הלש ואופה אחר עורה וכו' (יעו"ש וברמב"ם פ"ט מהק"פ ה"א ופ"י ה"ד) ובירושלמי פסחים סו"פ פיצד צולין ודוק) ואם תנמה היא נבנה עליה טירת פספ להבין עפ"ז שטת רש"י בסוגיין דמנחות (נו ע"א) הא דעריה הוא ואפה הוא (תו לא מחייב אעריכה באפיה) הא דעריה חברי' ויהיב לי' ואפה (חייב שתיים א' על עריכה וא' על אפיה) יעו"ש ובתוס' ד"ה אפאה וכל הלומד עומד משתומם דממ"נ אי אתרו בו גם אעריכה דבשעת אפיה אמאי לא מחייב תרתי (מידי דהוי אתרו לו אל תשמה וכו' וכמ"ש התוס' לעיל ד"ה אף) אפילו עריה הוא תחלה ואי לא אתרו ביה רק באפיה לחוד א"כ גם בעריה ליה חבריה לא מחייב איהו אעריכה פיון דלא אתרו בו אעריכה וכבר תמה פן הגאון הקדוש במים קדושים שם בתוס' ד"ה אפאה וסיים ויש ליישב ולא ביאר תירוצו ולפמ"ש לעיל א"ש דרש"י לשטתו דבמעשה א' פיון דכבר נפסל לא מחייב אפילו בשני התראות וא"כ ה"נ מייירי דאתרו אכל חדא וחדא ומ"מ אעריכה היכא דכבר ערה אינו חייב פיון דאין פאן פעולה חדשה מה שאין פן כשלא ערה הוא חייב באפיה אעריכה ואפיה פיון דאתרו אכל חד ואיכא שני פעולות ושני שמות באפיה כמ"ש רש"י דאפיה הוא גמר עריכה פמוכן והא דחייב אעריכה אע"ג דחייב חבריה אעריכה שפכת רש"י (שם ד"ה ערה חבריה) בלשונו הנהב הוא חייב נמי עלה פדאמר כו' להביא מחמץ אחר מחמץ עכ"ד אע"ג דהר רק פעולה אחת מעריכה י"ל דרש"י חידש בזה דגם מעשה אחת מעריכה שעשו שני אנשים הוי כפעולה חדשה (והוא בכלל מא"מ) וחייבים שנים בשני התראות והא שפכת לקמן גבי הפל מודים על קרא דלא מעשה פגון עורה אחר הלש כו' היינו דאפילו בפעולה חדשה אינו חייב בהתראה חדא דלא מעשה חמץ אלא בגופים מחולקים (וגם אפטר אחי לאשמעינו בפירושא דקרא דשמות מחולקין דבהתראה חדא אינו חייב אכל חדא אלא בגופים מחולקים ועשיות מחולקות) ואופן זה דשני התראות בעשיה אחת ושני בני אדם הוא פשיטות לרש"י (כלשטת תוס' אפילו אפה ואפה א') כמו אל תשמה אל תשמה ועוד דמהשסר פאן ברש"י ע"ב גלה לעיל ע"א דבשני התראות ושני ב"א אפילו בעשיה אחת חייבים והפל הוי בכלל מחמץ אחר מחמץ ודוק, הינצא מזה לדינא ע"פ שטת רש"י לש אחר לש באדם אחד פיון שלא היה פעולה חדשה (לא בשני עשיה ולא בשני מגברא לגברא) אינו חייב אפי' בשני התראות (משא"כ לשטת תוס' פשוט דאפה ואפה או שאר עשיה אחת הוי פאל תשמה וכו') עורה אחר עורה דשני בני אדם חייב בשני התראות וכן שני עשיות באדם אחד בשני התראות (כמו אפיה דאיכא בו עריכה ואפיה) ואם היה התראה אחת דאל מעשינה חמץ חייבים העורה והלש וכו' היינו גופים ועשיות מחולקים וזהו היסוד דקרא לא מעשה ולא תאפה כו' דאתי לעשותן שמות מחולקין ומפילא מוכח מזה פל סוג דמחמץ אחר מחמץ וכמ"ל וגם מדברי הרמב"ם (פי"ב מה' מעשה הקרבנות הי"ד וטו) שפכת המא"מ חייב ולוקין על פל עשיה ועשיה שבה עשה חמץ מתחלה ועד

סוף לוקה על כל מעשה מהן יעו"ש מבואר גם פן דבאדם אחד אינו חייב אלא בפעולה חדשה ולא בלש אחר לש (ומדין דעשיית גופים מחולקים לא באר שם ויש בענין דהתראות הרבה לפלפל בשיטות הראשונים ואכמ"ל) ולפע"ד אין הכרח לומר.

דהרמב"ם ס"ל כפי' התוס' גבי הא דערך וכמ"ש הלח"מ שם דלדעתי הענינה אפילו אם ס"ל כפרש"י הא פתב רש"י דבאפינה גמר עריכה וא"כ באפינה יש שני פעולות והא גלה הרמב"ם שם דלוקה על כל מעשה מהן כמוכח: (ו) ומה שנסתפק הדר"ק אם שנים ערכו או לשו בחמוץ אי חייבים הנה דארף דבכל מקום שנים שעשו פטורים ונלמד מקרא מ"מ י"ל הטעם דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו משא"כ פאן דחייב בזה אחר זה חייבים ג"כ בב"א אלא דעלה ונסתפק גם בזא"ז אולי אין חייבים פאן רק במעשה חדש וכדנראה מדברי רש"י פל המסייעים כו' ועכ"ז אינו מבין כת"ר למה לא יהיה חייב פאן לש אחר לש כעין המעלה בחוץ קדשים דחייב על פל עליה ועליה (ובחיים קח א') ואגב דקדק כת"ר במשנה שם שנים שאחזו בספין ושחטו פטורים למה האריף הלשון אחזו בספין אולי להורות דוקא בבת אחת ממש פטורים משא"כ בזא"ז למ"ד ישנו לשחיטה מתחלה ועד סוף יכול להיות שיהיה חייב כ"א אלא שלא מצא כת"ר מבואר לומר פן ועכ"פ מכש"כ מחמץ אחר מחמץ יש לומר שיהיה חייב זה אחר זה בלשו זה אחר זה], גם פתב הדר"ק בשכלו הנה ד"ל דכאן לא שייך לומר זה יכול כו' פי זה דוקא בדבר שיש לו שיעור אז שייך לומר זה יכול לעשות שיעור האיסור משא"כ ה"ק דהקפידה התוה"ק אף אחר שפבר נחמץ שלא יתוסף חמוץ הוי פדבר שאין לו שיעור זת"ד הדר"ק ודפח"ח, אמנם פן לפמש"ל (אות ה) א"כ לא מבעיא לשיטת תוס' דאפילו בעשיה אחת פגון אפינה ואפינה או בעריכה או לישיה חייב בזא"ז א"כ פשוט דלא שייך בזה הסברא דכל שאינו בזה אחר זה וכו' וכמ"ש גם כת"ר אלא אפילו לשיטת רש"י דאינו חייב בזא"ז אלא במעשה חדש בעריכה אחר לישיה וכדומה וכ"נ עיקר בשטת רש"י כמש"ל (דמה שתמה הדר"ק דלמה לא יהיה חייב פאן לש אחר לש כעין המעלה קדשים בחוץ דחייב על פל עליה ועליה, הנה מלבד הסברא שפתבתי לעיל.

דגבי מא"מ לולא הריבוי לא היו מחייבין מפני שפבר נפסל וע"כ אפילו אחר הריבוי דמחלקין בין נפסל מחמת דב"א ובין נפסל מחמת חמוץ די לומר שנתרבה במעשה חדש ולא במעשה זו ממש הא גם ה"תם גבי מעלה קדשים בחוץ פלוגתא דתנאי היא וגם פלוגתא דר"י ור"ל (שם ע"ב) אם המחלוקת דתנאי בד' וה' אברים או באבר א' ולהלכה הא פסק הרמב"ם (פי"ט מהלכות מעשה הקרבנות הי"א) העלה וחסר והעלה חייב על פל אבר ואבר וכו' ויש אריכות דברים בעומק הלכה זו יעו"ש בכ"מ ולח"מ ומשנה למלך ואכמ"ל אבל עכ"פ הא דלש אחר לש בעיסה אחת אין דומה להא דהעלה וחסר והעלה) מ"מ הא פתבתי לעיל דבשני ב"א אפילו במעשה אחת הוי כפעולה חדשה והוא בכלל מחמץ אחר מחמץ וכמ"ש רש"י גבי עורף אחר דעריף חברה א"כ בנדון שנסתפק כת"ר בשנים שלשו או ערכו פאחד שפיר י"ל דחייבים הנה פדעת כת"ר פנין דבשנים חייבים בזא"ז פן חייבים הנה בעשו פאחד כמוכח: (ז) וכ"ז פתבתי לפי מה שתפס הדר"ק הא דכל שאינו בזא"ז כו' גם להך דנ"ד אבל באמת אחר התבוננות יש לעיין בזה דלפי דעת כת"ר דמה דגבי שבת שנים שעשו פטורים הוא מטעם דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו א"כ קשה הא אמרינן ה"תם (שבת צב ע"ב) דבזה אינו יכול וזה אינו יכול ועשו

שְׁנֵיהֶם חַיִּיבִים אִף דְּלֹא יָכוֹל לִהְיוֹת בּוֹא"ז (דָּקָל א' בַּפ"ע אֵינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ) עַכ"ז בַּב"א חַיִּיבִים וְכֵן הֵקָא גַבֵּי הַעֲלָא דְשָׁנִים שְׁאֶחְזוּ בְּאַבְרָ וְהַעֲלוּהוּ בְּחוּץ חַיִּיבִים אִף שְׁאֵינוּ בּוֹא"ז [יַעו"ש רַש"י (קח ע"ב) ד"ה אָבֵל וְתוֹס' שָׁם ד"ה אָבֵל וְרַמְבַּ"ם שָׁם (פ"ט מֵהַמַּעֲה"ק ה"א) וְהַשְּׁגַת הָרַאב"ד וְכ"מ וּמִלְמ"ל שָׁם וַיַּעַן בְּש"ס שָׁם (קז א') וּכְרִיתוֹת (ג ע"ב) בְּהָא דְמִתְקַנָּה לֵה רַב בִּיבֵי בַר אֲבִי וְהָא אֵיפֵא הַמַּעֲלָה וְהַמַּעֲלָה הֵינּוּ הַמַּעֲלָה אֲבָרֵי פְּנִים וְהַמַּעֲלָה אֲבָרֵי חוּץ) וַיַּעַן בְּלַחֲם מִשְׁנָה (פ"א מֵהַלְכוֹת שְׁגָלוֹת ה"ד) בְּמָה שְׁתַּמָּה עַל הָרַמְבַּ"ם לָמָּה לֹא מָנָה שָׁם הַמַּעֲלָה וְהַמַּעֲלָה אַע"ג דְּכַבֵּר כְּתַב הַדִּין כּו' וַיַּעֲוֶן בְּרַמְבַּ"ם (פ"ח מֵהַלְכוֹת מַעַה ק הֲלָכָה ה) וּבְמִשְׁנָה לְמַלְךְ שָׁם בְּסוּף דְּבָרָיו (בַּמ"ש ע"ד הַלַּח"מ דַּפ"א מֵהַלְכוֹת שְׁגָלוֹת) דְּלֹא יָדַע הֵיכָן מָצָא בְּדַבְרֵי הַר"מ דְּהַמַּעֲלָה וְהַמַּעֲלָה חַיִּיב שְׁתִּים וְדוּק, וְעַכ"פ בְּאַבְרָ אֶחָד לִיפֵא חַיִּיב בּוֹא"ז וְעַכ"ז בְּהַעֲלוֹ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד חַיִּיבִים] אָבֵל בְּאַמַּת הָא דְכָל שְׁאֵינוּ בּוֹא"ז (קִידוּשֵׁין נ ע"ב וְעוֹד בַּכ"ד) אֵינָה סְבָרָא כּוֹלְלַת בְּכָל מְקוֹם וַיֵּשׁ בְּזָה פְּמָה חִילוּקִים יַעֲוֶן קִידוּשֵׁין (ו ע"ב) שְׁנֵי חֲצֵינָהּ בְּפִרוּטָה מֵהוּ אִף דְּלִיתָא בְּזָה אַחַר זֶה כְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת זְבָחִים (ל ע"א) ד"ה דְּבָרָיו דְּכָל שְׁאֵינוּ בּוֹא"ז מֵיַרֵּי בְּדָבָר שְׁאֵין הַשְּׁנֵי יָכוֹל לַחוּל מִחֲמַת שְׁהִרְאִשׁוֹן חַל תַּחֲלָה כּו' אָבֵל הֵקָא בְּקִידוּשֵׁין בּוֹא"ז אֵינוּ לֹא זֶה וְלֹא זֶה אָבֵל בַּב"א תַּפְּשִׁי תַרְנוּנֵיהוּ יַעו"ש מֵה שְׁפָתָבוּ עוֹד לַחֲלֵק בֵּין הֵיכָא שְׁפוֹתֵרִים זַא"ז לְהֵיכָא דְמִקְיָמִי תַרְנוּנֵיהוּ יַעו"ש וּבְפִירוּשׁ הָרַא"ש נְדָרִים (סו ע"ב) ד"ה פֶּל וּבְרַ"ן שָׁם וַיַּעֲוֶן ג"כ תוֹס' בְּכוֹרוֹת (ט ע"א) ד"ה אָמַר וְתוֹס' גִּיטִין (מב א') ד"ה הָא וְתוֹס' זְבָחִים הַנָּ"ל (דָּף ל) בְּמָה שְׁפָתָבוּ עוֹד וַי"ל דְּכִינּוֹן דְּמִשְׁפַּחַת בְּזָה אַחַר זֶה כּו' וּבְצִאן קְדָשִׁים שָׁם ד"ה וַיֵּשׁ מִקְשִׁים מֵה פָּרִיף כּו' הָרִי שְׁחִיטָה וְכו' יַעו"ש וְדוּק) וּבְתוֹסְפוֹת עִירוּבִין (נ ע"א) ד"ה פֶּל וְחִדּוּשֵׁי הָרֶשֶׁב"א קִידוּשֵׁין (נ ע"ב) ד"ה הָא (וְנָא ע"א) ד"ה שְׁאֵנִי וּבְחִדּוּשֵׁי הָרִיטְב"א שָׁם (נ ע"ב) ד"ה מִתְנִיתִין כְּדָרְבָא וּבַט"ז או"ח (סִימָן תַּעֲה ס"ק ב') וַיֵּשׁ בְּזָה לְפִלְפֵל וּלְסַלְסַל אַכְמ"ל דַּע"כ"פ לַפ"ז מוּבָן מַכ"ט מֵה דְהַעֲלוֹ שְׁנֵים חַיִּיבִים אִף דְּאֵינוּ בּוֹא"ז בְּאַבְרָ א' וְדוּק, וּבְפִרְט גַבֵּי שְׁבַת בְּזָה אֵינוּ יָכוֹל וְזֶה אֵינוּ יָכוֹל אִף דְּלֹא יָכוֹל לִהְיוֹת בְּזָה אַחַר זֶה פְּשוֹט דְּחַיִּיבִים בַּב"א מִשׁוּם דְּבוֹא"ז אֵינוּ לֹא לְזָה וְלֹא לְזָה חַיִּיב מִשְׁא"כ בַּב"א חַיִּיב לְשְׁנֵיהֶם וְכַמ"ש הַתּוֹס' גַבֵּי שְׁנֵי חֲצֵינָהּ בְּפִרוּטָה וַיַּעַן ג"כ בְּרַש"י שָׁם שְׁבַת (צג א') ד"ה שְׁאֵינָה מ"ש דְּכִינּוֹן דְּזָה אֵינוּ יָכוֹל וְזֶה א"י כַּאו"א פְּלוֹי מַעֲשֵׂה עֶבֶד וְדוּק בְּכָל זֶה, סוּף דְּבָר דְּהָא דְּגַבֵּי שְׁבַת שְׁנֵים שְׁעָשׂוּ פְּטוּרִים לֹא מִשׁוּם לְתַא דְּכָל שְׁאֵינוּ בּוֹא"ז כּו' הוּא דְּפִטְרוּ כְּמוּבָן אֶלָּא מִמִּיעוּטָא דְּקִרְאָהוּא בְּעֲשׂוֹתָהּ הַעוֹשָׂה אֶת פְּלוּלָה וְלֹא הַעוֹשָׂה אֶח מִקְצָתָהּ וְכַעֲזִין סַעַד לְדָבָר דְּהָא הֵתָם בְּסוּגֵיָא דְּשְׁבַת (צב ע"ב) אֵיתָא גַם אֲבִי כְּדָאֲמַרִּין הֵתָם וְאָמְרֵי לֵה אָמַר אֲבִי כּו' זֶה יָכוֹל וְזֶה יָכוֹל וְכו' וְהָא אֲבִי בְּסוּגֵיָא דְּקִידוּשֵׁין שָׁם אֵיתְבִּיָה לְרַבָּה דְּאָמַר פֶּל שְׁאֵינוּ בּוֹא"ז כּוּ מִכְּמָה מְקוּמוֹת, וְע"פ דְּבָרֵי חִדּוּשֵׁי הָרֶשֶׁב"א שָׁם (נא ע"א) ד"ה וְאֲבִי בְּתִירוּצוֹ הַשְּׁנֵי וְאֶפְשָׁר דְּאֲבִי מוֹדָה כּו' יַעו"ש א"כ יֵשׁ מְקוֹם לֹאמַר דְּאֲבִי לֹא ס"ל הָא דְּרַבָּה וְעַכ"ז בְּשְׁבַת פְּטוּרִים שְׁנֵים שְׁעָשְׂאוּ וּבַע"כ שָׁם הַטַּעַם מִמִּיעוּטָא דְּקִרְאָה וְכַדְמִסִּיק מֵה"מ דַּת"ר בְּעֲשׂוֹתָהּ הַעוֹשָׂה אֶת פְּלוּלָה וְלֹא הַעוֹשָׂה אֶת מִקְצָתָהּ: (ח) וְאִדְאֵתָאן לְהֵכִי י"ל גַבֵּי מַעֲלָה בְּחוּץ לְאִידָף חָשׁ] שְׁ גִיסָא דְּאֵי לֹא קִרְא הֵייתִי אוֹמַר כְּמוֹ גַבֵּי שְׁבַת דְּשְׁנֵים שְׁעָשׂוּ פְּטוּרִים אָבֵל מִשׁוּם דְּכַתִּיב אִישׁ אִישׁ קָא מְרַבִּין שְׁנֵים שְׁאֶחְזוּ בְּאַבְרָ וְהַעֲלוֹ שְׁחַיִּיבִים כְּדֵאִיתָא שָׁם זְבָחִים (קח ע"ב) וְתוֹרַת פְּהֵגִים פְּרָשָׁה י' (סִימָן קא) נִמְצָא דַּע"ז נִרְאָה דְּאֶנְפֹן זֶה דְּבִשְׁבַת פְּטוּר כְּגוֹן זֶה יָכוֹל וְזֶה יָכוֹל גַבֵּי מַעֲלָה

בחויז חייב מיתורא דקרא אלא דבשוחט בחויז שאמרו שנים ששחטו פטורים יש מקום להסתפק אי דוקא בזה יכול וזה יכול באופן זה דחייבים במעלה בחויז פטורים בשחיטה ונמצא דהוי דינו כבשבת או דבשחיטה בחויז אפילו בזה אינו יכול וזא"י גם פן פטורים, ואחר ההתבוננות נמצינו למדין דבר זה מתורת רבינו הריטב"א בקידושין (מג ע"א) דיה סד שכתב סד למעוטי שנים אוחזין ושוחטין וכ"ת וקא ל"ל קרא מהכא תיפוק ליה מדכתוב בעשותה אחת מכל מצות ה' ודרשין התם אחד שעשה חייב שנים שעשוהו פטורין ואיפא למימר דאצטריף דגבי שחויטי חויז כתיב איש איש ומרבינו מינה לחייב שנים שהעלו את האבר לחויז סד"א לרבות נמי שנים ששחטו בחויז קמ"ל ההוא ולא שנים ששחטו עכ"ל הנהב, ואי איתא דבשחיטת חויז אפילו בזה אינו יכול וזה אינו יכול ג"כ פטור מה הקשה הריטב"א הכא ל"ל קרא תיפוק ליה מדכתוב לעשותה כו' הא האי קרא אחי לחדש דאפ"י בזה אינו יכול וזה אינו יכול ג"כ פטור א"ו דמייירי הכא בזה יכול וזה יכול אלא משום דגבי העלאה מרבינו מאיש איש לחייב שנים שהעלו אצטריף בשחיטה מיעוטא דההוא ועכ"פ הא דפטור בשנים ששחטו בחויז דינו כמו בשבת ודוקא בזה יכול וזה יכול פטורין כמש"ל, ובהקפשי מצאתי להגאון רעק"א בתוספותיו שם (אות קא) שכתב פן בדברי הריטב"א וסיים בצ"ע גם הגאון מקנטנא בתפארת ירושלים שם כתב פן להוכיח דבשחיטה פטורים רק בזה יכול וזה יכול ויש לפלפל בדבריהם וגם בעיקר דברי הריטב"א שכתב משום דאתרבי בהעלאה אצטריף בשחיטה מיעוטא צע"ק להבין דברי הש"ס ותו"כ שם איש איש מה ת"ל לרבות שנים שאחזו כו' שייכול וקלא דין הוא ומה השוחט להדיט וכו' ודוק ואכמ"ל: (ט) לפע"ד יש עוד הוכחה לזה ע"פ דקדוק כת"ר במשנה זו דזבחים (פרק יג מ"ג) דחנן שנים שאחזו בספין ושחטו פטורים דלמה האריף התנא בלשון ונקט שאחזו בספין דמ"ש כת"ר בזה אולי להורות דוקא בבת אחת ממש משא"כ בזה אחר זה יכול להיות שיהיה חייב כאו"א למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, הנה מלבד דגם כת"ר מסופק אם יש לומר פן לפע"ד חידוש בזה ה"ל להתנא לאשמעין בפירוש דבזא"ז חייבים לא בדרף רמז, הן אמת דלהלכה קי"ל דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף (יעוין ברמב"ם (פ"י מהלכות טומאת אוכלין הלכה ג) שכתב השוחט ונתו דם כו' הרי זה ספק אבל בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין (הלכה ח"י) כתב שחט מיעוט סימנים בחויז וגמרון בפנים כו' פסולין שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ויעוין ג"כ ברמב"ם (פ"ד מה' שחיטה הי"ג) ונושאי פליו ויש בזה לפלפל אכמ"ל) מ"מ אדרבא מה"ט לא נוכל לומר דבשחיטה זה אחר זה חייבים שניהם דכיון דנפסלה בשחיטת הראשון אפילו במיעוט סי' איה יהיה חייב השני פיון דכבר אינו ראוי מבפנים (יעוין זבחים (ק"ב) וברמב"ם שם פי"ח מהמעה"ק הו"ז) ואף דבשחיטת אחד לא אמרינן הכי דמפי שחטה פורתא אסרה מ"מ יש לחלק בזה בין שחיטה אחת מאיש א' לשחטה דשני בני אדם זא"ז ע"פ דברי התוס' ב"ק (עב ע"א) ד"ה דאי שכתבו ממאי דחייב רחמנא אחזולין בעזרה ואשחויטי חויז לא מצי למיפרף אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מפי שחטה פורתא אסרה ואידך מחתף עפר בעלמא כו' דכיון דאין שום פסול אחר אלא דשחויטי חויז לבדו איפא למימר דבהכי חייב רחמנא יעו"ש ובשטה מקנבצת שם ד"ה דאי שכתב ג"כ פדברי התוספות וביתר ביאור דאין לומר שלא יתחייב אשחויטי חויז משום דסוף שחיטה הוי כמחתף בשר בעלמא מחמת פיסול דשוחט דהא בהכי חייב

רחמנא שוחט חוץ דבענגן אחר לא משפחת חיוב דשחויטי חוץ כו' יעו"ש, נמצא דאפי' בשחיטה אחת הנה מקום לומר דכבר נפסל מפי שחטה פורתא אי לאו דבהכי חייב רחמנא וכיון דרק משום האי טעמא הוא דבענגן אחר לא משפחת חיוב דשוחט חוץ אמרינן הכי חייב רחמנא א"כ די לומר פן באופן דמצינו בפירוש היינו בשחיטה אחת ואפילו בשני בני אדם לולא מיעוטא דההוא פששחטו שניהם פאחת) אבל בשני שחיטות היינו זא"ז אדרבא משום דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף א"כ פשכבר נפסל בשחיטת פורתא דראשון איך נחייב את השני ששחט אחריו, עכ"פ פשוט דקשה לומר דהתנא הטמין ברמז דבר חדש כזה אבל לפי מש"ל (אות ח) דשנים ששחטו פטורין דוקא בזה יכול וזה יכול כמו בשבת מיושב בפשיטות דקדוק אריכות הלשון שאחזו בספין היינו דמייירי שפל אחד לבדו יכול לשחוט רק שאירע פן שאחזו שניהם בספין לשחוט (ולא שנים ששחטו דמורה שנתחבר פח שניהם למעשה השחיטה) והוי דוגמא כמו שנים אוחזין בטלית זה אומר כו' דכל אחד הנה יכול בעצמו להגביה הטלית וכן יש סעד לדקדוק זה ע"פ דברי אבי זקני הטורי ז"ה במשנה חולין (מ ע"א) שנים אוחזין בספין ושוחטין כו' ומקשינן שם בש"ס (מא ע"א) מזה על מאן דס"ל אין אדם אוסר דשא"ש וידוע קושית הב"ח ביו"ד (סימן ד) מסוגיא זו על הר"ן שכתב דלענגן איסור אכילה ל"ש לומר אין אדם אוסר דשא"ש דלאו אסור לה אלא דלא שרי לה וה"נ פאן וכתב א"ז הט"ז שם (ס"ק ד) לתרץ דסברת הר"ן לא שייך אלא ביחיד השוחט משא"כ בשנים אוחזין בספין וכו' שהרי יש פאן השני ששחט כו' יעו"ש דיש להבין מנ"ל דסגי בכח שחיטת שני ובע"כ דאלו הנה תנו שנים ששחטו מורה דהיה צריך חיבור שני פחות לשחיטה משא"כ שנים אוחזין בספין ושוחטין משמע דכ"א יכול לשחוט אלא דאחיזת הספין הנה בשנים וכן בנ"ד יעוין ג"כ ברמב"ם (פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הי"ב) דגבי שחיטה פתב שנים ששחטו וגבי העלאה לא שייך (מלשון המתניתין) וכתב שנים שאחזו באבר זולת שם פ"ח הט"ז פתב שנים שאחזו בספין ושחטו בחוץ כלשון המשנה י"ל דהכא דקדק בבבא דלחומרא דבהעלאה גם בזה יכול וזה יכול אלא שאחזו באבר חייבים וממילא באופן זה פטורים בשחטו ובפרט דכבר גילה לעיל דעתו בשחטו כלשון המשנה שאחזו בספין והבן: (י) ומעתה נבוא לנגידון שנסתפק הדר"ג דבשנים שלשו או ערכו פאחד שפיר י"ל דחייבים המה כמש"ל (אות ו) אלא דע"פ דברי הריטב"א הנ"ל גבי מעלה ושוחט בחוץ א"כ בנ"ז דינו כמו בשבת לכאורה אבל בזא"י וזא"י פשוט דחייבים אלא הכל הולך אחר החתום וסוף דברי כת"ר נראין נכונים וברורים פי בדבר שיש לו שיעור שייך לומר זה יכול לעשות שיעור האיסור משא"כ במחמץ דהקפידה התוה"ק אף אחר שפכר נתחמץ שלא יתוסף חימוץ הוי פדבר שאין לו שיעור והדברים מצהירים פברקים וכעין זה פתב ג"כ הגאון תפארת ישראל שם זבחים (פ"ג מ"ג אות טז) לחלק דכל שחיבו אינו תלוי במלאכה רק במעשה דהיינו בתכלית הפעולה אפילו עשו שנים חייבים זולת היכא דמיעטיה קרא יעו"ש שכתב פן גבי המעלה כו' ולא ראה דברי הריטב"א הנ"ל אבל במחמץ דאפילו בתוספת חימוץ מחייב בודאי דברי כת"ר המה קילורין לעינים דלא שייך בזה שיעור, ולכאורה יש להוסיף נוסף בזה לפע"ד בטעמו של דבר על פי דברי הש"ס מנחות שם (נו ע"ב) הניח שאור על גבי עיסה והלך וישב לו ונתחמץ חייב ואף דקאמר שם כמעשה שבת הא מסיק שם כמעשה צלי של שבת ופרש"י פלומר הכא חייב

בהנחה בעלמא פי היכי דמחייב בשבת אם היה עושה בו מעשה צלי גמור שהיפה בו וכו' יעו"ש, נמצא כיון דהכא במחמץ אפילו בהנחה בעלמא חייב לא שיהי בו שיעור פיון דא"צ בו מעשה ממש משא"כ בשבת דצריה בו מלאכת עשייה ע"כ מעכב בו העושה פולה ולא העושה מקצתה יעו"ש גם פן שבת (קכ ע"ב) א"ה ה"נ פתיב לא תעשה פל מלאכה עשייה הוא דאסור גרמא שרי ויעו"ש בירושלמי שבת (פ"ב ה"א ח ע"ב ד"ז) ולא בשמן שרפה אר"ח זאת אומרת כו' א"ר יוסס בשבת פתיב לא תעשה כל מלאכה נעשית היא מאליה כו' ויעו"ש ג"כ במג"א (סי' ש"כח ס"ק נג), אמנם פן אי משום הא לא איריא דגם בשבת גופיה יש מקום להאריה בענייני גרמא היכא דנדאי תיעשה המלאכה על ידו מצינו ג"כ דחייב יעו"ש במג"א (סימן שטז ס"ק ט) דנראה מדבריו דאם פירש מצודה במקום שפנדאי יש שם חיה חייב אם נצוד אח"כ יעו"ש ובפרמ"ג ובאמת נראה מדברי הש"ס ב"ק (ס ע"א) דשבת חמור מנזקין לענין גרמא דקאמר שם לענין זורה ורוח מסייעתו ה"מ לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה אבל הכא גרמא בעלמא הוא וגרמא בנזקין פטור יעו"ש ובאבן העזר או"ח (סימן ש"כח) שהאריה גם פן בפרט דמלאכת שבת חמור מנזקין ע"פ דברי הש"ס ב"ק ה"ל ותמצית דבריו דכיון דבשבת הפל תלוי במלאכת מחשבת ע"כ בזורה ורוח מסייעתו דמחשבתו לברר מתוכו הפסולת ונעשה מחשבתו אף שהרוח מסייעתו חייב דהא נעשית המלאכה על ידו יעו"ש ובגמיוקי יוסף ב"ק פ"ב (יא ע"א) בסוגיא דאשו משום חציו ויש לפלפל בעניינים אלו דהיא פללא רבתי לשבתא (ויעו"ש ג"כ מה שכתבתי בספרי מנ"מ חאו"ח (סי' ח) ואכמ"ל) ועכ"פ גם בשבת מצינו שייחייב במלאכה הנעשית מאליה בנדאי על ידו ועפ"ז שוב אין הכרח (מהא דאמרו במחמץ בהניח שאור ונתחמצה אחר שהלך שהוא חייב) לחדש בסברת כת"ר דלא שיהי בו שיעור פיון דא"צ בו מעשה ממש כבשבת דז"א פיון דבאמת גם בשבת חייב ככה"ג והא דאמרו שם במנחות ובשבח כה"ג מי מחייב ומסיק מאי חייב דקאמר כמעשה צלי של שבת שהיפה בו היינו כדמסיק שם בטעמא דאי לא היפה בו הוי בשיל מצד אחד משא"כ בחימוץ דליכא לפלוגי כמ"ש רש"י שם ד"ה כמעשה יעו"ש בתוספות ד"ה ומעשה במה שכתבו אע"ג דהדביק פת בתנור מיחייב התם משום דדרכו לאפות פולו כו' יעו"ש שנראה מדברי התוספות דאפילו לא הפך הפת ולא עשה שום דבר בפת משעה שהדביקה אע"פ שנאפה ממילא מ"מ חייב גם בשבת יעו"ש ג"כ במג"א (סי' רנב ס"ק כ) ומחה"ש שם (ובסו"ס רסה) לענין גרם פיבוי ודוק: (יא) נמצינו למדין דצריכין אנו לתורתו של הדר"ק דרק מזה שהקפידה התורה במחמץ גם בתוס' חימוץ אף שפכר נחמץ שפיר יש לחלק דל"ד לשבת וכדומה דמחלקינן בין זה יכול וכו' פיון דבזה סגי בתוס' חימוץ בעלמא הוי מדברים שאין להם שיעור והפל הולך למטרה אחת דבזה נבין מה דחייבו בהניח שאור על גבי עיסה אע"ג שאין דרכו להתחמץ פולו אלא אותו צד לחוד' שנוגע בשאור נאותו צד עצמו אין דרכו להתחמץ חימוץ גמור וכמ"ש התוספות מנחות (שם נו ע"ב ד"ה ומעשה) אף דבשבת כה"ג אינו חייב הוא משום דצריה שיעור משא"כ במנחות דסגי אפילו בתוס' חימוץ כל דהוא ולא צריה שיעור כמ"ש כת"ר.

היוצא לנו ממה שכתבנו כי מה שחייבו בהניח שאור על גבי עיסה לא משום דא"צ בו מעשה ממש (אלא משום דסגי בחימוץ פל דהוא) דבאמת גם במחמץ מצינו בקרא לשון עשייה אלא משום דגם ההנחה מקרי עשייה וכמ"ש התוס' מנחות שם ד"ה הניח ואע"ג

דְּכַתִּיב בְּקִרְא לֹא תַעֲשֶׂה וְלֹא תֵאָפֵף מִשְׁמַע מִיַּד דְּעַשְׂיָה כְּגוֹן לִישָׁה וְעִרְיָה וְאַפְיָה וְקִיטוּף הַ"נ לֹא תַעֲשֶׂה קְרִינָן בֵּיה עכ"ד, וְכוּנְתָם פִּינָן דְּמַתְחַמֵּין אַח"כ מֵאֲלִיו ע"י הַנְּחָתו חֲשׁוּב הַהֲנַחָה כְּעַשְׂיָה וְהוּי כְּנַתְחַמֵּין בְּעַת הַנְּחָה יַעו' ג"כ תוּס' סְנֵהֲדֵרִין (עז ע"א) ד"ה סוּף וְדוּק, וְכַעֲיִן סַעַד לְסִבְרָא זֹו מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ן הו"ד בְּר"ן ע"ז פ"ה בְּסוּגְיָא דְחַמִּירָא דְחִיטֵי וְחַמִּירָא דְשַׁעֲרֵי בְּפִלּוּגְתָא דְאַבְיֵי וְרַבָּא שָׁם שְׁהַקְשָׁה הַרְמַב"ן מִפ"ב דְּעַרְלָה גְבִי שְׁיֵאוֹר שְׁל חֲטִיִּים שְׁנַפְל לְתוֹף עֵיפָה שְׁל חֲטִיִּים דְּמוּכַח דְשְׁאוֹר וְעֵיפָה מִב"מ הוּא אַע"ג דְּלֹא ה"ל חַד שְׁמָא וְלֹא חַד טַעְמָא וְתִקְרָן דְשְׁאֵנִי עֵיפָה הוּאִיל וְרֵאוּי לְהַמְתִּין וְהוּי שְׁאוֹר מִשׁו"ה הוּי לִיה מִב"מ מִהַשְׁתָּא יַעו"ש וְהִינּוּ פִינָן דְּעַתִּיד לְהִיּוֹת כֵּן מִמִּילָא בְּלִי שׁוּם עַשְׂיָה הוּי פְּאֵלוּ כְּבָר נַעֲשֶׂה כְּמוֹ כּוּ בְּהַנִּיחַ הוּא פִינָן דִּיהִיָּה נַעֲשֶׂה מִמִּילָא ע"י הַנְּחָתו הוּי פְּאֵלוּ נַעֲשֶׂה בְּעַת הַנְּחָה יַעוֹנֵן ג"כ בְּרַש"י סוּפָה (לג א') ד"ה וְעַלְתָּה בַמ"ש דְּבַתְלוּש נְמִי סְלָקָא בֵּיה וְכַתֵּב הַרְב מֵהֵרִי"ד זִינְצָהִיִּים בְּסִפְרוּ יַד דְּוֹד שָׁם בְּשֵׁם הַשְּׁבִיתָת יו"ט (דף נח) דְּכּוֹנֵנַת רַש"י לְבָאָר דְּלָמָּה לֹא נִפְסַל מִשׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הַעֲשׂוּי פִינָן שְׁבִישַׁעַת אַגְדוּ פְּסוּל הוּי וְאַח"כ חוֹזֵר לְהַכְשִׁירוּ ע"ז כְּתֵב רַש"י דְּכִינּוּן שְׁדַרְדָּו לִיגְדַל בְּתִלוּש לְאוּ חוּלְמָה"ע הוּא יַעו"ש וְהִינּוּ דְהוּי פְּאֵלוּ בְּעַת הָאֲגוּדָה עַלְתָּה הַתְּמָרָה, וְאַדְאָתָאן לְהַכִּי סְפַקְתִּי כִּי דִינְצָא לְנוּ מָמָה שְׁכַתְּבָנוּ דִּין חֲדָשׁ הַנוֹגַע לְמַעֲשֶׂה לְצוֹרְדָּו קְדוּשַׁת תְּפִילִין (כְּדַרְכֵי ת"ל לִיתָן מִשְׁפַּט הַקְּדִימָה לְהַלְכָה וְלַמַּעֲשֶׂה) בְּדַבָּר הַשְּׂכִיחַ שְׁכּוֹתְבִים בְּדִיו שְׁבַעַת הַפְּתִיבָה דְלַחָה הִיא מְרָאָה שְׁלָה אֲדַמְדָּם וְכַשְׁמַתְיָבִשׁ נַעֲשֶׂה שְׁחֹר אִיף הַדִּין אִם כְּתִבוּ חֲצִי פְרָשָׁה שְׁל תְּפִילִין בְּדִיו כְּזֶה וְהַשְּׁנִיָּה כְּתִבוּ בְּדִיו שְׁחֹר מְעִיקְרָא וְאָז הִיו עוֹד אוֹתִיוֹת מִחֲצִי פְרָשָׁה רֵאוּשׁוּנָה אֲדַנּוּמוֹת מֵה דִינּוּ דְאַף שְׁנַתְּכִשְׁרוּ אַח"כ כְּשֶׁהוֹשְׁחֵרוּ הוּי שְׁלֹא כְּסִדְרָן יַעוֹנֵן ג"כ בִּירוּשְׁלַמִי מְגִילָה פ"ק (הַלְכָה ט) הַלִּמ"מ שִׁיְהִיו כּוֹתְבִין בְּדִיו וּמְדָלָא קְאָמְרוּ שִׁיְהִיו כְּתוּבִין בְּדִיו ע"כ בְּעִינָן שִׁיְהִיָּה דִיו בְּשַׁעַת כְּתִיבָה אֲבָל לְפִי הַנ"ל שְׁפִיר י"ל פִּינָן דְּהַסּוּפֵר כְּתֵב בְּאַמַּת בְּדִיו טוֹב הַמְשַׁתְּחַר מִמִּילָא אַח"כ מִכַּח כְּתִיבָתוּ הוּי לִיה פְּאֵלוּ הִיָּה שְׁחֹר בְּשַׁעַת הַפְּתִיבָה וַיֵּשׁ לְפִלְפֵל עוֹד ע"פ סוּגְיַת הַש"ס חוֹלִין (כו ע"א) בְּהָא דְאַיְגְלָאִי מְלִתָּא לְמַפְרַע וּבְתוֹס' שָׁם ד"ה רַבָּא יַעוֹנֵן ג"כ בַּש"ש (גִּיטִין יט) בְּסוּגְיָא דְמִי מִילִין וְאַכֵּמ"ל: כ"ד הַדוּ"ש בַּאֵה"ר וְאַ"ע מְכַבְּדוּ כְּרוּב גְּדוּלְתוֹ מִשָּׁה נַחוּם בְּמוֹהַר"ר בְּנִימִין ז"ל יְרוּשְׁלִימִסְקִי אַבְד"ק קְאָמִינְקָא וְכַעַת הַאֲבַד"ק אַסְטְרַאֲלַעֲנָקָא וְהַגְּלִיל.

סִימָן נַה דְּבָרֵי שְׁלוֹם וּבְרִית כְּהוֹנָה מִי"ג הַרְב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל שֶׁה"ת וְכו' בְּקַש"ת מו"ה שְׁלוֹם מְרַדְכֵי הַפְּהֵן שְׁלִיט"א אַבְד"ק בְּרַעְזָאן גְּאַלִּיִצְיָאן. פְּלִפּוּלִים בְּדַבְּרִים הַנוֹגְעִים לְסִפְרֵי מְנַחַת מִשָּׁה בַחֲאו"ח (סִימָן א וְסִימָן יב) וּבְקוֹנְטֵרַס חֲקַת הַפְּסַח (דִּין יד כג וְדִין לט) וּבַחֲיוּ"ר (סִי' ג וְסִי' ח) וּבַחֲאָה"ע (סִימָן א), וְעוֹד כְּמָה עֲנִינִים נְחַמְדִּים כּוֹלְלִים בְּדַבְּרֵי הַנְּאֻסָּנִים אֲשֶׁר הַבְּטַחְתִּיו לְהַדְפִּיסָם בְּחַבּוּרֵי שְׁיִצְאָא לְאוֹר מְחַדָּשׁ בְּעִזְרַתוֹ יְתַבְּרָדָּו שְׁמוֹ אֶת אֲדָרֵי אֲשֶׁלֶם לֵה' בְּרוּב תוֹדָה וּבְרָכָה.

בַּעַה"י ג' לְסִדְר וְאַזְפּוֹר אֶת בְּרִיתִי כ"א טַבַּת תְּרַמ"ט בְּרַעְזָאן, הַנְּנִי נוֹתֵן אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם לְכַבּוֹד יְדִיד נְפִשִׁי וְאַהוּב לְבִי ה"ה הַרְב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסָם גּוֹ הַדְּסִים מְוַבְּחָר בְּנִימוּסִים הַמְּפֹרָסָם בְּאַפְסִים סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים הַמְּאִיר לְאַרְץ וּלְדָרִים מְמַנּוּ יִשְׁקוּ הַעֲדָרִים וְכו' בְּקַש"ת מוֹהַר"ר מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקִי שְׁלִיט"א הַגַּאבְד"ק קְאָמִינְקָא וְהַגְּלִיל.

אחדשה"ט כמשפט לגבר יקר כמוהו ירבו בישראל הנני בזה להודיעהו כי זה לא פביר הגיע עדי מנחתו הטורה ספר מנ"מ ונתי להשמת לבבי וששון רוחי בקרבי וברכתי ברפת הנני ותשואת חן חן להדר"ג וכמוהו כמוני לא נחתי עד אשר יגעתי ומצאתי עוד ספר אחד מספרי (משפט שלום) אשר נדפסו זה ערך ח"י שנים ונמכרו מאז למען מלא חפץ הדר"ג כאשר חילה פני במכתבו היקר ולמען תת אות אהבה רשמתי בגליון ספרי מעט מן עיר מההגהות רבות אשר הוספתי עליו מאז ועד עתה ואפס קצהו עלתה בידי להציגם בגליון והנני שולח להדר"ג את הספר הנ"ל ותערב נא גם מנחתי לפניו לשום עיניו בו לעת מצוא, והנה אם אמנם רבות טרדות העמוסות עלי בימים האלה וגם הקיפוני מכתבים נחוצים למעשה וכ"א מבקש תפקידו בכ"ז גערתי בהמון הטרדות ופניתי לעיין בספרו היקר והתפכד ואציגה נא לפני הדר"ג את אשר העירוני רעיוני מדי עברי וגם מאת אשר חנני השם ברו"ח בענינים האלה והנה לאות ברית פי חביבים דברי תורתו הרמה עלי עד לאחת ולזה יסלח נא על אשר התמהמהתי עד פה פי לא חפצתי לבוא במכתב ריקם ונא יכבדני במכתבו להודיעני קבלת ספרי לידו ותנוח רוחי בקרבי ואחלה פני כת"ר לשום עיניו בהערותי הלוטים פה והנה לאות ברית אהבה בינינו ואם יזכה השי"ת להדפיס חיבורו מחדש נא לא ימנע הטוב ממני באם ימצאו דברי חן בעיניו הטורים להדפיסם בשלמות בלא גרעון, והנני ידיד ואוהבו אהבה בלתי סרה ומברכו בברכת פהנים מקרב ולב עמוק הק' שלום מרדכי הפהן אבד"ק ברעזאן.

שלום תנינא לכבד ידיד נפשי הרב הגאון המפורסם שליט"א פאשר נתפכדתי במנחתו הטורה ספר מנחת משה שמתתי עיני בו לטובה: (א) והן ראיתי בספרו היקר שו"ת מנחת משה חאו"ח (סימן א) שנסאל ע"ד הב"ח וט"ז (סימן לב) בדין אותיות דבוקין שבס"ת שכתבו דגם בשפת הוי ראוי לביקה פיון דמצ"ע ראוי לתקן אלא דאריה דאיסורא רביע עליו וע"ז העיר השואל מכמ"ק וגם הדר"ג העיר מכמ"ד ובסו"ס ב' יצא לחלק דבאיסור שאינו תלוי בזמן י"ל דאינו ראוי לביקה והביא ראיה מהמש"ז שם (ס"ק ת"י) ולענ"ד הוא ש"ס ערוף בחולין (פג ע"ב) בהא דכיסוי הדם דאינו נוהג במקדשים ומפרש מ"ט אילימא משום דאר"ז השוחט צריך שיתן עפר למטה וכו' והכא לא אפשר היכי ליעבד ליתוב וליבטלי קמוסיף אבגין וכו' לא ליבטלי הוי חציצה וכו' כדר"ז וכו' וכל שא"ר לביקה וכו' ופרש"י דבמקדשים דאסור ליתן עפר למטה הוי א"ר לביקה ומעכב העפר למטה יעו"ש ומפרש דמשום איסורא דמוסיף אבגין הוי א"ר לביקה ואולם גם בעיקר החילוק בין איסור מוחלט ובין איסור לזמן הגם שיש לו סמוכין מכמ"ק כמ"ש כת"ר ועמ"ש בחבורי משפט שלום (סימן רח) ע"ד הט"ז שם שמחלק כעין זה והבאתי ג"כ מתוס' חגיגה שהביא הדר"ג אולם יש לדון בו מהא דפסחים (מח ע"א) ואי אמרת מוקצה דאורייתא מ"ל איסור גופו מ"ל איסור דבר אחר ופרש"י דהיינו איסור שבת הרי דס"ל להש"ס דאיף סברא לחלק בדאורייתא בזה ונדעתי שיש לחלק בין הנושאים ולא באתי אלא להעיר.

וע"פ סברא הנ"ל פתבתי בתשו' להרב דק' אוזיראן דבר נחמד ליישב דברי הרמב"ם שפסק דעדות שבשטר אין מקבלין מדאורייתא דמפיהם ולא מפ"כ אבל מד"ס מהני משום נע"ד ותמהו עליו מש"ס דשבועות (מה) דפריף ש"ש דחייב רחמנא היכי משפחת לה מתוך שיכול לומר להד"ם יכול לומר נאנסו ומשני דאפקיד בשטר ולשיטת רמב"ם

הרי מדאורייתא ל"מ כלל עדות שבשטר עוד תמה בקצוה"ח (סי' כח) מש"ס דכתובות (כד) דפליגי אם מעלין משטרות ליוחסין להעיד שאינו ב"ג וב"ח וכדומה והא התם גבי יוחסין ל"ש טעמא דנעילת דלת ואמאי יועיל, ונראה לפמ"ש הלח"מ פ"ט מעדות דגם הרמב"ם סובר כר"ת דהיכא דיכול להעיד בע"פ הוי ראוי לביקלה והא דפסק בסתם דעדות שבשטר ל"מ מדאורייתא נראה דלקאורה קשה לפמ"ש"ל דבמקום איסורא לא הוי ראוי לביקלה ונודע דבכל עדות קי"ל דבעינן שיהיה עדות שיכול להזימה וכל עדות שא"א יכול להזימה אינו עדות ואם פן איך מהני עדות בכתב לשיטת ר"ת משום דראוי לביקלה הרי מ"מ הוי עדות שאי אתה יכול להזימה שיהי אם יזימו עדות זה שהעידו בכתב לא יתחייבו העדים פלוג שיהי לא העידו כלל, מאי אמרת הרי הנה ראוי לביקלה ז"א דבאופן זה שיזימו עדות הרי הנה אסור להם להעיד בע"פ עדות שקר ולא הנה ראוי לביקלה כלל יענין תשובת בר"א חיו"ד (סימן נט) וכיון דלא יתחייבו בהזימה שוב אינו עדות כלל ואין קי"ל דגם בשטר בעינן עשאי"ל (ולא כן דעת הר"ן"ה פנודע) וצ"ל דכוננת ר"ת דכיון דתקנו חז"ל דבעדות א לא בעינן דו"ח משום נע"ד ואם פן א"צ שיהיה יכול להזימה וכמ"ש התומים (סימן לג) דלא פה"ש"ד שם ולכן פשר נמי עדות שבשטר מדרבנן עכ"פ, וא"כ י"ל דנהו פונת הרמב"ם דמה"ט לא מהני עדות שבשטר רק מדרבנן משום נע"ד דהא מדאורייתא לא מהני משום מפייהם ולא מפ"כ ולא הוי ראוי לביקלה דמ"מ הוי עשאי"ל אלא דמשום נע"ד לא בעינן שיהיה עשאי"ל ולכן מהני עדות שבשטר או דמשום נע"ד תקנו להכשיר כל עדות שבשטר.

והנה התוספות במכות (ב ע"א) הקשו בהא דמעידין אנו באיש פ' שהוא ב"ג וב"ח אין אומרים יעשה זה ב"ג וב"ח דא"כ הוי עשאי"ל ותי' בתירוץ ב' דכיון דבעדות ב"ג וב"ח לא קאי באשר זמם בשום צד בעולם לא בעינן נמי עשאי"ל יעו"ש ואם פן מיושב קושית קצוה"ח ה"ל מהא (דכתובות כד) ה"ל דהתם גבי יוחסין שוב מהני שפיר עדות מפ"כ משום דראוי לביקלה פיון דלא בעינן התם שיהיה עשאי"ל ובהו מיושב גם הש"ס דשבועות ה"ל דהנה הר"ן פ"ג דקידושין הקשה דהא האב נאמן לומר נשפית מיגו דאי בעי אמר קדשתיה בביאה דמפסלא נמי לכהונה ולתרומה ותי' דמה שהאמינתו תורה חידוש הוא דמהראוי שלא יהא האב נאמן יותר מע"א ולכן אין אומרים ולהאמינו גם בטענה אחרת במיגו פזו דאין לה בו אלא חידוש יעו"ש ויעו"ש בב"ש אה"ע (סי' ז' ס"ק טו) ומעתה לפי דברי תוס' מכות ה"ל דהיכא דלא משפחת לה הזמה אין צריך שיהיה עשאי"ל אם פן הרי כל דין הזמה הוי חידוש ואי לאו שחדשה תורה דמהני הזמה לא הנה מועיל הזמה וכיון דלא הנה מועיל הזמה לא היינו צריכים שיהיה עדות שאתה יכול להזימה פיון דלא משכח"ל כלל הזמה ורק על ידי החידוש שחדשה תורה בעינן עשאי"ל וכמ"ש ואם פן בהא דפרי"ד הש"ס בשבועות שבועות שומרין היכי משכח"ל דיהא נאמן במיגו דלהד"מ משני שפיר בדאפקיד בשטר דהא בשטר מהראוי מדינא שלא יהיה נאמן להכחיש בטענת להד"מ משום דהעדות מפ"כ הנה ראוי לביקלה מאי אמרת הא הוי עשאי"ל ז"א דכיון דמדינא מהני העדות שבשטר ואינו נאמן לומר להד"מ ורק מפ"כ החידוש נאמן בזה אם פן שוב בטוען נאנסו לא שיהי להאמינו במיגו זו פיון דבטענת המיגו אינו נאמן רק מכת החידוש וכמ"ש הר"ן ה"ל וא"ש ודוק היטב: (ב) ומה שהביא הדר"ג שם קושית בנדרים (לה ע"ב) דבעי אי פהני שלוחי דיין או דרחמנא אמאי לא

פְּשִׁיט מְהָא דְאִישׁ אִישׁ לְרַבּוֹת נְכָרִים וְכוּ', הִנֵּה בְּגוּף הַקְּוֹשְׁיָא כְּבָר קְדָמוּ בְּשׁו"ת פּמ"א ח"ב (סִימָן ק וַחַת"ס וַי"ד (סִימָן רְצו וְסִי' שְׂכָא) וּמַעַכְתָּהּ בַּחֲאָה"ע (סו"ס ח) תִּירָץ קְוֹשְׁיָא זֶה עַפ"ד הַמַּח"א דְּכַפּוּעַל יֵשׁ שְׁלִיחוֹת לְעַפּו"ם א"כ י"ל דְּהַפְּהוּ נָטַל שְׂכָר מְהַעֲפּו"ם (וּבְסִפְרֵי מִנ"מ שָׁם הִבְאִתִּי קְוֹשְׁיָא זֶה בְּשֵׁם שׁו"ת גְּבַעַת שְׂאוּל וְעַפְרוֹת זָהָב עַל אֲרַעָא דְרַבְּנָן יַעו"ש) וְהִנֵּה בְּגוּף דְּבָרֵי מַח"א עֵינָן מ"ש בְּחַבּוּרֵי מְשַׁפֵּט שְׁלוֹם (סִי' קַפְח) וְכַעַת אֲנִי מוֹסִיף רְאֵיהּ מְהַמְרָדְכִי פּא"נ וְהוּבָא בּד"מ יו"ד (סִימָן קַסְט) וְהַג"ה שָׁם (ס"ט) דְּמִפְּנֵי דְלֹא כְּהַמַּח"א אֲבָל גַּם בְּלֹא"ה קְוֹשָׁה לְשִׁטַּת מַח"א דֹא"כ אִיף יִלְפִינָן דִּין שְׁלִיחוֹת מְוַשְׁחָטוּ אוֹתוֹ כֹּל קְהַל יִשְׂרָאֵל דְּלִמָּא שְׂכָרוּ פּוּעַל בְּשְׂכָר דִּידוּ כְּיָד בְּעֵלִים וּבַע"כ דְּלִיתָא וּבְעֵיקָר הַקְּוֹשְׁיָא יֵשׁ לְדוֹן לְפִי מ"ש הַנוּב"י מֵה"ק חַחוּ"מ (סִימָן לז) דְּהִיכָא דְבַע"כ עֵבִיד וּכְמוֹ שְׂרֵי הַמְּלָךְ יֵשׁ שְׁלִיחוֹת לְעַפּו"ם וּכְבָר הַעֲלָה הַט"ג לְגִיטִין (כַּת) דְּכַהֲנִים מְחַוְּנִיבִים לְהַקְרִיב קְרָבָנוֹת הָוִי בְּכָלֵל בַּע"כ עֵבִיד ע"ש וְלָכֵן אֵין רְאֵיהּ מְזָה דְלַעוֹלָם י"ל דְּשְׁלוּחֵי דִידָן נִינְהוּ וְאַפ"ה כִּינּוּן דְּרַבְּתָהּ תּוֹרָה דְעַפּו"ם נוֹדְרִים מְמִילָא הַפְּהִינִים מְחַוְּנִיבִים בְּזָה וּבַכַּה"ג יֵשׁ שְׁלִיחוֹת לְעַפּו"ם, וְדַרְךָ פְּלֹפּוּל יֵשׁ לְדוֹן עוֹד בְּזָה וּמִקְוֹדִים אֲבָרָה ש"ס דב"מ (עֵא ב') דְלַחַד לִישְׁנָא ס"ל לְרַב אֲשִׁי כִי אֲמַרִינָן אֵין שְׁלִיחוֹת לְנְכָרֵי ה"מ אֵינְהוּ לְדִידָן אֲבָל אֲנָן לְדִידְהוּ הו"ל שְׁלִיחַ וְהָא דר"א בְּדוּתָא הִיא מ"ש אֵינְהוּ לְדִידָן דְלֹא דְכַתִּיב אֲתָם גַּם אֲתָם וְכוּ' אֲנָן לְדִידְהוּ נְמִי וְכוּ', וַיֵּשׁ לְהַבִּין בְּמֵאֵי פְּלִיגֵי ר"א וְסַתְמָא דְהַש"ס וּמַעֲיָקָרָא מֵאֵי ס"ד דר"א וְנִרְאָה לְפַמ"ש הַב"י בַּא"ה"ע (סִי' טז) בְּשִׁטַּת רַמְבַּ"ם דְּקִי"ל דְּדַרְשִׁינָן טַעְמָא דְקָרָא וְהִנֵּה כֹּל עֵנָן שְׁלִיחוֹת רְאִיתִי לְהַרְבּ תַּפ"י בְּתַשׁוּ' חֲאוּ"ח (סִימָן כה) דְּהוּא מְשׁוּם דְּבִשְׁעָה שְׁצִנְהָה מְשַׁלַּח לְהַשְׁלִיחַ לְעַשׂוֹתוֹ כְּבָר הַתַּחֲחִיל עֵנָן עַשְׂוִיַּת הַשְׁלִיחוֹת כִּינּוּן דְחֻזְקָה שַׁע"ש וּמֵאֵז תְּמַתִּי דְחֻזְקַת שַׁע"ש הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְלֹא מְהַנִּי בְּדֹאוּרֵינִי' כְּלָל וְאוּלָּם י"ל לְפַמ"ש הַמַּח"א הַלְכוֹת שְׁלוּחִין (סִימָן כא) דְּהִיכָא דְהַשְׁלִיחַ הַבְּטִיחַ לְקַנְיִים הַשְׁלִיחוֹת לְכ"ע אֲמַרִינָן חֻזְקָה שַׁע"ש גַּם בְּשַׁל תּוֹרָה יַעו"מ מ"ש בְּחַבּוּרֵי (סִימָן קַפְג) בְּזָה (וּבַמַּק"א הִבְאִתִּי רְאֵיהּ לְהִפּוּד מְהַרְוֹקַת (סִי' קַצְד) וְאִכ"מ) וְאִם כֵּן בַּכַּה"ג מְהַנִּי הַשְׁלִיחוֹת מְסַבְרָא וְלָכֵן אֵין שְׁלִיחוֹת לְעַפּו"ם דְּמִבְּנֹאֵר בַּב"ב (מֵה ע"א) דְּבַכָּל עַפּו"ם כְּתִיב אֲשֶׁר פִּיהֶם דְּבָר שְׁוֹא וּבְכַסְסֵיהֶם (צֵא) חֵי שְׁהַבְּטִיחוּהוּ לְהוֹצִיאֻהוּ מִצִּית הָאֲסוּרִים דְּכוּתִים אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶם בַּפ"ע אֲבָל דִּישְׁרָאֵל כִּינּוּן דְּאַבְטְחִינְהוּ מִפִּיק לֵיהּ דְּכַתִּיב שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עוֹלָה וְלָכֵן ל"מ הַשְׁלִיחוֹת בְּעַפּו"ם כִּינּוּן דְּהַבְּטָחְתוּ אֵינּוּ כְּלוּם וּבְזָה א"ש טַעְמָא דֹאשְׁלַד"ע גַּם בְּמִוְחָזֵק לְעַבּוֹר כַּמ"ש הַש"כ (סו"ס שַׁפְח) (וְדַעְתּוּ שְׁלֹא כְּדַעַת הַרְשָׁב"ץ) כִּינּוּן דְּדַבְרֵי הָרַב וְדַבְרֵי הַתַּלְמִיד לְדַבְרֵי מִי שׁוֹמְעִין וְל"ש בְּזָה חֻזְקַת שַׁע"ש וּמְמִילָא אֵינּוּ כְּשְׁלוּחוֹת כְּלָל וְאַדְרַבָּא בְּמִוְחָזֵק לְעַבּוֹר וְדֹאֵי דְל"ש חֻזְקַת שַׁע"ש דְּוֹדֵאֵי אֵין בְּהַבְּטָחְתוֹ מְשִׁשׁ וְהִנֵּה בְּכֹרוֹת (יג ע"ב) מְשַׁנֵּי רַבִּינָא מְדַסִּיפָא מְשִׁיכָה קוֹנְהָ וְכוּ' קְסַבְר דְּבָרִים יֵשׁ בְּהֶם מְשׁוּם מְחַוְּסָרֵי אֲמָנָה וְה"מ יִשְׂרָאֵל מִיִּשְׂרָאֵל דְּקִינְמוּ בְּדִיבּוּרֵיהוּ אֲבָל יִשְׂרָאֵל וּמַעֲפּו"ם דְּאֵינְהוּ לֹא קִינְמוּ בְּדִיבּוּרֵיהוּ לֹא, הָרִי דְס"ל לְרַבִּינָא דְכִינּוּן דְעַפּו"ם לִישְׂרָאֵל לֹא מְקוּיִם דִּיבּוּרוֹ גַּם יִשְׂרָאֵל לְעַפּו"ם אֵינּוּ חֲזִיב לְקַנְיִים דִּיבּוּרוֹ וְרַב אֲשִׁי דְמְשַׁנֵּי הָתָם בַּע"א י"ל דְלֹא ס"ל סְבָרָא זֶה (יַעו"מ בְּשׁו"ת רַבִּינוּ חַיִּים כְּהֵן תֹּאוּ"ח (סִימָן יב) בְּאֲמַצַּע הַתַּשׁוּ' שְׁנַעְעֵלִם מְמַנּוּ בַּמַּחֲכָת"ה ש"ס דְּבַכּוֹרוֹת הַנָּ"ל וְהַדְר"ג נְמַשְׁדָּ אַחֲרָיו בְּחֻזְקַת הַפְּסַח דִּין ג) וְאִם כֵּן ר"א לְשִׁטַּתוֹ מְחַלֵּק שְׁפִיר בְּהָא דֹאֵם הַעֲמִידוּ אֲצֵל נְכָרֵי אוֹ אֲצֵל יִשְׂרָאֵל דְּמִיָּרִי שְׁקַבֵּל עָלָיו הַשְׁלִיחוֹת וּבַכַּה"ג מְחַלֵּק דְּוֹקָא אֵינְהוּ לְדִידָן אֵין

שליחות לעפ"ם משא"כ אנו לדידהו וכבר נודע מ"ש הפנ"י בקידושין דבדאיפא סברא לחלק יש היקוש למחצה וה"נ בזה אבל אנו קי"ל פרכינא דבכורות דגם אנו לדידהו אין חייב לקיים ההבטחה לכן בכל גווי אין שליחות לעפ"ם וא"כ א"ש קושפא הנ"ל דלפמ"ש התוס' (בע"ז ה) דגם ב"נ מוזהר בכל יחל וכינון דריבטה תורה שנודרים נדרים ונדבות וממילא מחנכים הפהגים להקריב להם הקרבנות ושייך שפיר החזקה דשע"ש ובכה"ג מהגני שפיר שליחות אנו לדידהו גם בעפ"ם אפילו לדין דלא קי"ל כר"א אפילו אי פהגני שלוחי דין פיון דמחנכים בזה לעשותו ובה עלה בלבי לקיים דינו של המח"א דבפועל שליחות לעפ"ם פיון דהפועל השפיר א"ע לעפ"ם וגזל עפ"ם אסור מה"ת וגם ב"נ מוזהר על הגזל ומחנכים לעשות שליחותו לכן שפיר שייך חזקה דשע"ש ולכן הוי ידו פיד בעה"ב וגם בעפ"ם מהגני שליחותו ובה מיושב קושפא השעה"מ פ"ק א' מתרומות שתמה עליו מש"ס (דבבא קמא נא) דפריה בור של שני שותפין היכי משפחה לה וכו' ולפי דברי המח"א היא משפחה לה בפועל עפ"ם ולפי מה שפכתתי נחא דהא הש"ס מהדר שם לאוקמי הך דינא פכולהו תנאי כמבואר שם דפריה הניחא לרע"ק והניחא לרבי יעו"ש בפסגיא וא"כ הרי למאן דלא דריש טעמא דקרא ל"ש לחלק כלל בכל הנ"ל ובה מיושב הא דדייק דשלוחו של אדם כמותו מושטטו אותו ולא דמי דהתם בשכר דז"א דגבי ישראל דשארית ישראל לא יעשו עולה אין חילוק כלל בין בשכר או שלא בשכר דשע"ש: (ג) ובחאו"ח (סימן יב) האריה הדר"ג בדין תנור אם מצרף לחלה והביא מפמה מקומות יענין עוד בתשו' תשב"ץ ח"ב (סימן רצא) שפסק גם כן דבחלה של תורה מצרף ובדרבנן אינו מצרף דהוי ספיקא דפלוגמא וע"ע בצל"ח ברכות (לז ע"ב) מ"ש בזה ומ"ש כת"ר מדברי סה"ת בשם ירושלמי דאור בית מצרף ולא קרקע ותמה ע"ז מאז פירשתי דר"ל דהיכא דיש כותלים ומנוח בתוך אור הבית מצרף אבל בנפלו המחיצות ומנוח על הקרקע של הבית אינו מצרף וכדקי"ל בטב"ל בלא לבזבזין ומה דהוי בעיא בש"ס דילן פשיטא לירושלמי אבל בגוף הדין עלה בלבי להעיר דלפמ"ש בקרבן העדה (פ"ג דפסחים ה"ב) ונהיאו גם הדר"ג בספרו דדוקא פלי מצרף ולא מחובר ולפמ"ש רש"י (בב"ב יז) שהביאו ר"מ דתנור הוא פלי חרס גמור אלא שפחברו בקרקע וזהו דלא כמו שכתב הר"ש והרע"ב ותוי"ט רפ"ה דכלים אם כן הרי בש"ס (דב"ב סו) מבואר לדין ל"מ קביעות בקרקע לבטלמתורת פלי רק בדרבנן ולא בדאורייתא ור"א סובר התם דגם בשל תורה מהגני קביעות בקרקע יענין בט"ז או"ח (סימן קנט) ואם כן בחלה של תורה אין ראיה כלל מר"א דסובר סל מצרף ולא תנור דר"א לשיטתיה דס"ל דמהגני הקביעות גם לשל תורה משא"כ לדין וגם לפמ"ש הר"ש ורע"ב הנ"ל דלא נעשה פלי קיבול עד שמתחבר בקרקע הרי גם בקבעו וא"כ תקנו אף שדעת רמב"ם דמהגני גם לשל תורה מ"מ רבים חלקו עליו כמ"ש הנוב"י מה"ת וגם בתוספות רי"ד לשבת ט"ז מפורש פדעת נוב"י דל"מ רק לדרבנן ובה י"ל דהרמב"ם שפסק דתנור אינו מצרף גם בדאורייתא והרשב"א תמה עליו דהא הוי ספיקא ולפמ"ש הרשב"ם לשי' אגזיל דס"ל דקבעו וחקקו אף בשל תורה מהגני.

ואולם יש לי לדון בזה דבנ"ד גם הרמב"ם מודה בהקדמם מה שנ"ל ליישב דברי רמב"ם הנ"ל התמוהים שפסק גבי צנור דגם בדאורייתא מהגני קבעו וא"כ חקקו ותמהו פולם מש"ס דב"ב הנ"ל דפריה מהא דדף של נחתומים אהא דצנור ומשני שאני שאיבה

דמדרבנן ונראה דהנה בש"ס דב"ב (פט ע"ב) פדרף שאמרו לענין איסורין פה אמרו לענין טומאתו וברש"ם דאין מקבלין טומאה כיון דאסור לשקול בהם יעו"ש הרי דהאיסור מהני לבטלו מתורת פלי ולכאורה קשה לפ"ז מה פריף מהא דדף של נחתומין להא דצנור דלרבנן אפי' קבעו ולסוף חקקו ונפסל הרי בכל פלי קיבול בעינו שיהיה נעשה לקבלה פדאיתא רפ"ב דכלים וכמ"ד והכא בצנור הנעשה לצנור המקנה דוקא ולא לצנור קבלה אחרת אי נימא דפסול ולא בטל לגבי קרקע לא יהיה ראוי לקבלה זו שנעשה לצרכו כיון דאסור להמשיך בו מים ואם פן יש לומר דשאני בדף של נחתומין דגם אם יטלנו מהקרקע יהיה פלי ולכן ס"ל דאין החיבור מבטלו מתורת פלי אבל פאן הרי אם לא יתבטל לקרקע שוב לא יהיה ראוי לתשמישו ולא יהיה פלי כלל ואם פן שפיר מתבטל להקרקע [ויש לדון בזה עפ"ד התוס' בעירובין (לא ע"ב) ד"ה ונתן הפסוף וכו' א"נ התם חשוב תלוש טפי כיון דאי לא קדוש עומד לתלישה וביתר ביאור מבואר פן בתוס' ב"מ (נד ע"א) ד"ה הקדש ע"ש] ואולם נראה עפ"מ ש"הר"ן פ"ב דפסחים ב"האי דחמב"פ הוי דשיל"מ לשיטת רמב"ם והקשה ע"ז דהא גם לאחה"פ אסור מדרבנן ול"ה דשיל"מ פלל וכתב דבעלי סברא זו אומרים דכיון דמדאורייתא מותר לאחה"פ פשאסרו ר"ש אחה"פ מדרבנן משום קנסא ולא להקל פא עליו אלא להחמיר וע"ע כה"ג ברש"י חולין (יג ע"א) בד"ה או מ ורש"י זבחים (נו ע"א) ד"ה והתניא ותוס' ב"ק (עט סוע"א) דלא יתכן שיבא קולא ע"י חומרת חז"ל דלא תקנו להקל על ד"ת אלא להחמיר יעו"ש, ומעתה לפ"ז כיון דפסול שאובין הוא רק מדרבנן אם פן אם באנו לדון לענין הצנור שלא יקבל טומאה הואיל שאינו ראוי לקבל המים לצנור המקנה מחמת איסור שאובין הרי כיון דכל פסול שאובין רק דרבנן נימא דלא תקנו חז"ל להקל אלא להחמיר ושפיר מקבל טומאה כיון דמה"ת ראוי לקבל המים גם לצנור המקנה ולכן פריף הש"ס שפיר דלרבנן אפילו קבעו ואח"כ חקקו פסול ואמנם הרי הר"ן שם מסיק עלה דהתניח אם פל דין דשיל"מ הוא מדאורייתא אבל כיון דכל חומרת דשיל"מ הוא ג"כ רק דרבנן שוב מהני תקנת חז"ל לאיסור חמץ שעעה"פ שלא יהיה על ידי זה דשיל"מ יעו"ש וכסברתו מבואר בירושלמי (פ"ז דיבמות הלכה ג) ודבריהם עוקרין את דבריהם ועמ"ש בבבא ברייתא לחו"מ (סו"ס רח) מכמ"ק פ"עין זה ולא הבאתי מהירושלמי הנ"ל וע"ע ברמב"ם (פי"ב מתרומות ה"א) פ"עין זה וצ"ל דלהרמב"ם חומרת דשיל"מ בחמץ הוי מה"ת דאסמכיה אקרא דכל מחמצת פדמוכח ברמב"ם שם ועיין בכ"מ (פ"ז ממעילה הלכה ו) שפכת דלהרמב"ם פל דשיל"מ מה"ת ומעתה לפ"ז משני הש"ס שפיר דשאני צנור דשאובה מדרבנן פירוש דהא אין אנו דנים עתה לענין קבלת טומאה דאורייתא אלא לענין הכשר מקנה שלא פסול משום שאובין ואם פן פל הדין רק לגבי דרבנן אם פן שוב מהני הביטול על ידי חיבורו לקרקע גם לרבנן כיון דאם לא יתבטל לא יהיה חזי לתשמישו מדרבנן ולא יהיה עליו שם פלי פלל אבל היכא דפסול מה"ת לתשמיש המקנה פשיטא דמהני החיבור כיון דאם לא יתבטל יהיה פסול מדאורייתא מלקבל לתוכו ולא יהיה עליו דין פלי פלל וא"ש ודוק, ומעתה לפ"ז התניח במקנה אבל הכא לענין חלה יש לומר דגם הרמב"ם מודה דל"מ החיבור בקרקע לבטל ממנו דין פלי בדאורייתא ולכך נראה דהרמב"ם מייירי בתנור שאין בו שולים ונעשה לשמש עם הקרקע דבכה"ג לכ"ע מהני החיבור לקרקע וכמ"ש הדג"מ (סימן רא סמ"ח) ותשו' חת"ס חיו"ד (סימן קצח)

ומכש"כ בנ"ד שאינו ראוי לקבל פלל אלא בצירוף הקרקע שתחתיו ומצאתי ברש"י שבת (קכה עא) ד"ה נתנו וכו' שפתיב גם פן פדברי הר"ש ורע"ב הנ"ל דתנור אין לו שולים וצ"ל דגם בב"ב פונתו פן ולפ"ז נראה דבתנור של אבנים או לבנים הנהוג בזה"ז כ"ע מודו דאינו מצרף לחלה אפילו של תורה וגם בתנור חרס יש חילוק בין אם הנה מתחלה פלי קיבול ונחברו לקרקע דכה"ג בחלה של פה לקרקע דכה"ג אינו מצרף ולפ"ז גם מה שעושים תיבות הבנויות בפותל וסגורים בדלתות תליא בחילוקים הנ"ל ובכל גונוי בחלה בזה"ז אינו מצרף וזהו דבר חדש ונכון לדינא בעה"י, ובעיקר הדבר אם אור פלי מצרף יעו' בתוס' חולין (כד ע"ב) ד"ה התורה וכו' שכתבו בפשיטות דגבי צירוף דקדשים דוקא בנוגעים בכלי אכל נתלים באור ל"מ ואם פן י"ל דה"נ בחלה דוקא בנוגע בפלי ויש לדון תורה לכ"ע מצרף ובין אם הנה תחלה בלא שולים ונחברו בדין בית אם מצרף מהתוס' נזיר (נ ע"ב) ד"ה הנה מפוך דהאהל מצרף לענין טומאת מת וענין רמב"ם פ"ד מטו"מ אכל יש לחלק בין הנושאים פמוכן וקצרותי.

ואגב אבאר דין הניחו בתיבה החלוקה באמצע בנסרים ומחיצות אם מצטרפין לחלה והנה במק"ח (סימן תנז) פתיב בפשיטות דהוי פשני פלים ולא הביא שום ראיה ושום חילוק בזה ולענ"ד נראה דדוקא אם המחיצות שבאמצע שוים למחיצות החיצונות אכל אם נמוכים מהם הפל מצטרף ביחד וראיה מהש"ס דמנחות (כד ע"א) בהא דכלי אחד דומיא דשני פלים קמין וכו' ה"ד פגון עריבתא של תרנגולין ואע"ג דמפסקן מחיצתא הא נגעי ומבנאר ברש"י דהיא דמחיצה אמצעית נמוכה ואינה מגעת לשפת העריבה לאו הפסק הוא דנגעי למעלה מהמחיצה באור הפלי וע"ע בר"ש (פ"ג דמע"ש משנה יב יג) במ"ש מהש"ס הנ"ל ובתוס' מנחות (קו ע"ב) ד"ה אפטר וענין זבחים (ג ע"ב) גבי תנור שחלקו במחיצות ורש"י ותוס' שם וענין (פ"ב דכלים מ"ז) בטבלא המלאה קערות וכו' ואם יש לה לבזוז עונדף ור"מ ור"ש שם וימצא ראיה לדבריו ויענין עוד בזה בר"ש סופ"א דטהרות גבי פפרות הקדש שבתוף גומותיהם וכו' במ"ש מהא דכלי מצרף וצע"ק: (ד) ובחאו"ח קונטרס חקת הפסח (דין יד) הביא כת"ר בשם שו"ת שו"מ בדין חטים משומרים שנמצאו בהם מבוקעות ויש ס' פנגדם דאף דכשרים מ"מ לא מקרי משומר והביא מהרמב"ן וריטב"א (חולין ב) דלגבי תרומה דכתיב משמרת תרומתי גם ס"ט ברה"ר טמא וכן בקדשים והנה פגוף הדין יש לדון דתליא במ"ש הרי"ץ גיאות והעיסור שבטואו"ח (סימן תנה) דדינמים שלא לנו הוא רק למצה משומרת ולא לשאר מצות והרא"ש דחה דלגבי חשש חמוץ אין לחלק בין משומרת לשאר פת וכו' דעת רוב הפוסקים כמ"ש הה"מ וב"י שם ואף דהרשב"א בתשו' החמיר בדין מלח במצה שמורה ולא בשאר מצות גם בזה לא קי"ל פן יעו"ש ואם איתא פסברת שו"מ הנ"ל הרי לק"מ קושית הרא"ש וש"פ הנ"ל דה"נ י"ל דהוי חשש רחוק ומ"מ לענין משומרת אסור בכל צד ספק ובע"כ דליתא וגם פגוף סברת רמב"ן פבר נשאל בתשו' שו"מ מהד"ג ח"א סימן ריב מפסחים יט והעלה בעצמו דטעמו משום דהיסח הדעת פוסל בקדשים ותרומה יעו"ש אם פן לא שייך סברא זו פלל הקא ואני מוסיף לתמוה ע"ד רמב"ן ממשנה ערוכה (פ"ד דטהרות מ"ב) השרץ בפי חולדה ומהלכת ע"ג פפרות של תרומה ספיקו טהור משום דאין בו דעת לישאל או דאין הטומאה נחה יעו' (חולין ט) ותוי"ט שם ושם משנה ה' על ששה ספיקות שורפין התרומה וכו' וחכ"א ברה"י תולין וברה"ר טהור וענין שבת (טו

ע"ב) בְּכָל הַסּוּגִיָּא שְׁם וּמְפוֹרֵשׁ דְּגַם בְּתְרוּמָה ס"ט ברה"ר טהור: (ה) וּבְדִין כ"ג שְׁם בַק' חה"פ הָאֲרִיף כַּת"ר בְּדִין חֲמִיץ שֶׁל י"ב שְׁוֹתְפִים שְׁמֹכְרוּ י"א מֵהֶם הֶחֱמִץ וְהֶאֱחָד לֹא מִכֹּר וְהִבִּיא בְּשֵׁם בַּעַל חַפ"י לְדוֹן מִפְּחַ בִּיטוּל בְּרוּב וּפְקַפְקָא עָלָיו וְהִנֵּה זֶה אֵיזָה שְׁנַיִם נִשְׁאֲלָתִי בְּדִין בְּזָה מִק' נֶאֱדַבְרוּנָא וְהֶאֱרַכְתִּי בְּפִלְפוּל רַב וְהִבְאֲתִי הָעֶרְהָ זֹו דְּבִיטוּל בְּרוּב בְּשֵׁם הַחֲמִיד מִשָּׁה (סִימָן תַּמַּח) וְתַמְהָתִי מֵהָא דְּמִמוּנָא לֹא בְּטַל וְהִבְאֲתִי מִפְּמָה מְקוּמוֹת בְּזָה אָף דְּכִינּוּ דִּישְׂרָאֵל בִּיטַל הַחֲמִיץ וְשׁוּב אֵינּוּ מְמוּנָו א"כ שׁוּב הָאִיסוּר בְּטַל בְּרוּב וּמ"ש הַתַּפ"י דְּבַפְסַח הָוִי אִיסוּר בְּאִיסוּר דְּגַם חֲמִיץ שֶׁל עַפּו"ם אָסוּר בְּפַסַּח יֵשׁ לְפַקְפַּק דְּחֲמִיץ שֶׁל עַפּו"ם עוֹמֵד לְהִיּוֹת מְוֹתֵר לֵאחַה"פ וְנִקְרָא שְׁם הָיִתֵר עָלָיו כְּכֹל דְּשִׁיל"מ וְאָף דְּזָהוּ רַק מְדַרְבְּנָן מ"מ אֵינּוּ מֵינּוּ שֶׁל הַחֲמִיץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִמֶּשׁ כִּינּוּן דְּנִה עוֹמֵד לְהִיּוֹת מְוֹתֵר וְזֶה נִשְׁאֲרָ בְּאִיסוּרוֹ וְכִדְאֲשַׁכְּחוּ בַר"פ כָּל הַזְּבָחִים דְּפָרִיף גַּבִּי נִתְעַרַב שׁוֹה"נ וְכִדּוּמָה בְּבִהֲמוֹת דִּיתְבַּטְלוּ בְּרוּב אָף דְּבַחֲזִיִּים כְּוָלָם אָסוּרִים מִשׁוּם אַמ"ה אֶלָּא דַּמ"מ עוֹמְדִים לְהִיּוֹת מְוֹתֵר בְּשִׁחִיטָה אָף בְּזָה י"ל דְּשֵׁא"ה דְּאֶפְשָׁר לְשַׁחֲטוֹן תִּיכָף מִשֵּׁא"כ הִכָּא אֶבֶל הָרִי מְצִינּוּ כַה"ג (בִּיבְמוֹת לֹא) אֲשֶׁה בְּחֻזְקַת הָיִתֵר לְשׁוּק עוֹמְדַת לְכַשְׂיָמוֹת בַּעֲלָה וּמִקְרִי עַכְשָׁיו חִזַּה"ת לְדַבֵּר זֶה, אֶבֶל בַּגּוֹף הַדִּין עוֹרְרָתִי מֵאֲזֵ דְהִנֵּה הַב"ח (סִי תַלְג) חִידֵשׁ דְּחֻצָר הַמְשׁוֹתֵף לְכַמָּה בְּנֵי אָדָם הָוִי כְּהַפְקָר וּבַט"ו (סו"ס תַּמָּה) הַשִּׁיג עָלָיו וְהִנֵּה הַמַּהֲרִיט"א בַּתוֹד"ר (סִימָן קַלֵּט) הָעִיר דִּי"ל דְּחֲמִיץ שֶׁל שְׁוֹתְפוֹת לִיכָּא בִּיהָ לֹא דַב"י דְּכַתִּיב לָהּ וְהִבִּיא (מְחֻלְוִין קַלָּה) דְּבַצִּיצִית אִי לֹא דְכַתִּיב בְּגִדִיכֶם הָוִי מִמַּעֲטִינּוּ שְׁוֹתְפוֹת מִשׁוּם דְּכַתִּיב כְּסוּתָהּ לְשׁוֹן יְחִיד וְאָף דְּכַתִּיב תִּשְׁבִּיתוּ לְשׁוֹן רַבִּים יֵשׁ לוֹמֵר דְּהִינּוּ שְׁעוֹבְרִים בַּעֲשֵׂה אֶבֶל לֹא לִיכָּא וּמִסִּיק דְּלַרְבְּנָן דַּר"א דִּנְקָא בְּשְׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵל וְעַפּו"ם אֲמַעוּט מִתְקִיבַת לָהּ אֶבֶל שְׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲמַעוּט וּלְשִׁיטַת הַרְשָׁב"א גַּם שְׁוֹתְפוֹת דִּישְׂרָאֵל אֲמַעוּט וַע"ש מ"ש מְדַבְּרִי רַש"ל וַח"י בְּזָה וּבַמ"ש שְׁם מְדַבְּרִי הַמְרָדְכִי יַעֲזִיב בְּבִרְכֵי יוֹסֵף יו"ד (סִי רַפּו) מ"ש בְּזָה וּבְדַבְּרִי הַט"ז וְהַש"כ וְאֲנִי הִבְאֲתִי בְּזָה מִש"ס דְּבַכּוּרוֹת לְנוּ ע"ב) יְהִיָּה לָהּ וְלֹא שֶׁל שְׁוֹתְפוֹת הָרִי דְּדַרְיֵשׁ בְּמַלְתָּ לָהּ דְּמַמַּעֲט שְׁוֹתְפוֹת וְעַכ"פ שְׁוֹתְפוֹת עַפּו"ם י"ל דְּנִדְאִי אֲתַמַּעֲט וְהָוִי בְּכֹלֵל אֲתָה רֹאָה שֶׁל אַחֲרִים כִּינּוּן דְּאֵינּוּ כְּוָלוֹ לָהּ וְעִינּוּ תַמּוּרָה (יֵא ע"ב) לֹא תַגְזוּ בְּכוֹר צֹאנָה אֶבֶל אֲתָה גּוֹזוּ בְּשִׁלְהָ וְשֶׁל אַחֲרִים וַע"ש בְּתוֹסְפוֹת ד"ה הַתָּם וְהִנֵּה הַשְּׂאֲגָתָ אַרְיָה (סִימָן עַט) הָעֵלָה דְּהִיכָּא דְּעַבֵּר רַק בַּעֲשֵׂה דְּתִשְׁבִּיתוּ מְוֹתֵר לֵאחַה"פ דְּבִזָּה לֹא קָנִים ר"ש וְאָף דְּהַפְרַמ"ג (סִימָן תַּמ) הִבִּיא בְּשֵׁם שׁו"ת פַּנ"י לְהִפּוֹף כְּכֹר הַשִּׁיג עָלָיו בְּשׁו"ת נַט"ש (סִי ז) וְקָנִים דַּעַת הַשַּׁג"א לְדִינָא ע"ש בְּאֲוֹרָה אִם כֵּן י"ל דַּבְנ"ד מִמִּילָא מְוֹתֵר לֵאחַה"פ דְּלֹא עַבֵּר בַּב"י כְּלָל רַק בַּעֲשֵׂה וַיֵּשׁ לְדוֹן לַפַּמ"ש רַש"י בְּחֻלְוִין (קַלָּה ע"ב) ד"ה וַאֲב"א וְכו' וְאָף עַל גַּב דְּמַצֹּאנָה מִשְׁמַע וְלֹא שְׁוֹתְפוֹת עַפּו"ם לֹא מִשְׁמַע לְהוּ מְדַגְנָה לְמַעוּטִי שֶׁל שְׁוֹתְפוֹת עַפּו"ם דְּדַגְנָן כְּמֵאן דְּפִלְגִי דְּמִי שְׁהָרִי חוּלְקִין אֲוֹתָהּ בְּמַדָּה ע"ש וְאִם כֵּן ה"נ בַּנ"ד אֶבֶל יֵשׁ לוֹמֵר דַּבְּכַה"ג שְׁשִׁכְרוּ אֲוֹרְעַנְדָּא בְּשְׁוֹתְפוֹת הָרִי אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִיחְלַק זַמ"ז כָּל זְמַן הַשְּׁוֹתְפוֹת וְדְמִי לְשְׁוֹתְפוֹת צֹאן וּמ"מ צ"ע דִּי"ל דְּקָרָא לֹא אֲתִי לְמַעַט חֲמִיץ שְׁוֹתְפוֹת דַּע"פ רֹוב עוֹמֵד לִיחְלַק וְגַם יֵשׁ לְפַקְפַּק לַפַּמ"ש הַמְחַבֵּר או"ח (סִי רַמָּה) בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א בְּסִפֵּר הַבְּתִים לַעֲנִין בְּהַמַּת יִשְׂרָאֵל וְעַפּו"ם דְּעוֹבֵר בְּשִׁבִיתַת בְּהַמַּתוֹ שְׂאִין לְנוּ אֶלָּא מַה שְׁדַרְשׁוּ חַז"ל וְלַפְעָמִים דַּרְשׁוּ רַק לְמַעַט שְׂאֵלָה אוֹ שְׁכִירוֹת וְכִדּוּמָה ע"ש וַיַּעֲזֵר בְּשׁו"ת שׁו"מ ח"ב (סִימָן קַעַח) וַתִּשְׁוֵי מַהֲר"מ שִׁיק יו"ד (סִי קַנַּח) בְּדִין רִיבִית בְּפִסְףּ שֶׁל שְׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵל וְעַפּו"ם וְאִין לְהֶאֱרִיף יוֹתֵר וְלֹא בְּאֲתִי אֶלָּא לְהָעִיר יַעֲזֵר כִּי הוּא

דְּבַר חֶדֶשׁ: (ו) וְשֵׁם (בְּדִין לֹט) הָאָרִיף כֹּת"ר בְּדִין חֲטִים הַזְּרוּעִים בְּקַרְקַע יוֹם אוֹ יוֹמִים קוֹנֵדִם הַפֶּסֶח וְהִבִּיא דְבָרֵי הַחַת"ס וְשׁו"מ וְהִנֵּה בְּשׁו"ת מֵהֵרִי"א אֶסְאָד הִבִּיא בְּשֵׁם גְּדוֹל אֶחָד וְשֶׁהִבִּיא מִמִּסְכַּת שְׁמַחוֹת פ"ו דְּאֶסּוֹר ג"י קוֹנֵדִם הַפֶּסֶח אֶבֶל לִפְמ"ש בְּפִי נַחֲי"ע שֵׁם לְפָרֵשׁ בַּע"א אֵין רְאֵיהּ וְע"ע בְּשׁו"ת שִׁיבַת צִיּוֹן (סִימָן ט) וְהִנֵּה בְּמָה וְשֶׁהִבִּיאוּ מִדְּבָרֵי תה"ד וְנֵה"כ וְדג"מ (סִימָן רצג) דְּלִדְיוֹן קְלִיטָה ב' שְׁבַתוֹת הִנֵּה אֲנִי תָמַה עַל כְּוָלָם שְׁלֹא הִבִּיאוּ דְבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי (פ"ב דְּכִלְאִים ה"ב) הִיָּתָה שְׁדַּהּוּ זְרוּעָה חֲטִים וְנִמְלָךְ לְזַרְעָה שְׁעוֹרִים וְכו' עַד כְּמָה הִיא מְזַרְעַת (וּפִי הַפְּנ"מ כְּמָה יִשְׁהוּ הַזְּרוּעִים בְּאֶרֶץ עַד שְׁיִנְכֹסְדוּ) עַד שְׁתֵּהָא בְּאֶרֶץ ג' יָמִים בְּמָקוֹם הַטֵּינָא (בְּקַרְקַע לְחָה) אֶבֶל לֹא בְּמָקוֹם הַגְּרִיד בְּעֵינָא הִיא יוֹתֵר וְתַנִּי כֵן מְקַצֵּת הַיּוֹם כְּכֹלּוֹ בְּמָקוֹם הַטֵּינָא וְכו' יַעו"ש הָרִי דְבְּמָקוֹם הַלַּח נְפֹסְדִים וּמְתַקְלָלִים בְּאֶרֶץ בִּב' יָמִים וּמְקַצֵּת יוֹם ג' וּבְמָקוֹם וְזִמְן הַיּוֹבֵשׁ וְגָרִיד צָרִיף זִמְן יוֹתֵר וְעֵינֵן רַמְב"ם וְרַאב"ד (פ"ב מְכִלְאִים ה"ג) וּמוֹכַח דִּמ"מ נְפֹסְדַת בִּג' יָמִים אוֹ דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין הַרְכָּבַת אֵילָן לְזַרְיַעַת חֲטִים וּבְאֲמַת דְּבִפְסָחִים (נֵה) מְחַלֵּק גַּם ר"י בֵּין מָקוֹם טֵיט לְמָקוֹם גְּרִיד אִף דְּהֵתָם לְעֵינֵן קְלִיטָה לֹא קִי"ל כְּוָנְתִּיהּ אֶבֶל נִרְאֶה בְּרוּר דִּמ"מ מִפְסְדַת וּמְתַלְעַת: (ז) וּבַחֲיו"ד (סִי' ג') בְּסוֹף הַתְּשׁו"ה הִבִּיא הַדֶּר"ג דְּבָרֵי הַנוּב"י דְּאֵין לְגִזּוֹר הִיכָא דְּהוּי רַק סָפֵק אֶסּוֹר וְהִבִּיא בְּשֵׁם הַפְּרַמ"ג לְהִיפּוּף וְלַעֲנ"ד הַדְּבָר מְבִנְיָא בְּתוֹסְפוֹת פְּסָחִים (נו ע"ב) ד"ה מְחַלְקַת וְכו' וּבִירוּשְׁלָמִי דְסו"פ פְּרִיף בְּמָה אֲנִי קִיָּיִמִין וְכו' אֶלָּא בְּמָה קִיָּיִמִין בְּסִתָּם פִּי דְבִסְתָּם ל"ש לְמִגְזוֹר שְׁמָא יַעֲלֶה וַיִּתְלַחֵשׁ אֶלָּא דִּנְקָא בְּנִשְׁרוּ וְדַאי בִּיּו"ט וּמְפֹרֵשׁ כְּדַעַת הַנוּב"י אֶבֶל נִרְאֶה דְּתַלּוּי בְּפִלּוּגְתָּת ר"ת וְתוֹס' זְבָחִים (דף עא) בְּדִין עֶדֶר שְׁנַתְעָרַב בּוֹ שֶׁהּ אֶחָד סָפֵק דְּרוּסָה דְּפֶסֶק ר"ת דְּשָׂרֵי מְשׁוּם דְּכָל דְּפְרִישׁ מְרוּבָא פְּרִישׁ וְהַתּוֹס' חֲלָקוֹ דִּישׁ לְאֶסּוֹר גְּזֵרָה שְׁמָא יַחַח מִן הַקְּבוּעַ הָרִי דִּס"ל לְהַתּוֹס' שֵׁם דְּגַם בְּסָפֵק שְׁיִיף גְּזֵרָה לְדַעַת ר"ת נִרְאֶה דְּהוּא מְטַעַם הַנָּ"ל דְּבִסְפִיקָא לֹא גְזַרִינֵן וְעִי' בַּפֶּת"ש יו"ד (סִי' קי' ס"ק ו) בְּשֵׁם רַדְב"ז וְהַמְעֵינֵן בְּגוֹף הַתְּשׁו"ה יַמְצָא דְּהוּא הַכְּרִיעַ בְּזָה כְּדַעַת ר"ת מְטַעַם ס"ס וּלְפַמ"ש גַּם בְּלֹא טַעְמָא דִּס"ס יֵשׁ לְהַקְלִי וְכַדְמוּכַח מִירוּשְׁלָמִי וְתוֹס' דְּפֶסֶחִים הַנָּ"ל: (ח) וּבַחֲיו"ד שֵׁם (סִימָן ח) בְּדִין יַצָּאוּ הַמִּים דְּרָף פִּי הַטְּבַעַת עַל יְדֵי דוֹחַק אֲדָם שְׁיִשֵּׁב עַלְיוֹן וְנִשְׁחַטָּה כֶּף וְהִנֵּה וְדַאי מְחַשֵּׁשׁ רִיסוּק אֲבָרִים צָרִיף בְּדִיקָה אֶבֶל הַדֶּר"ג הַעֲלֶה דְּגַם בְּהַלְכָה ד' אֲמוֹת כְּרֵאוּי טְרַפָּה בְּזָה כְּדַעַת מְהַרְשֵׁ"ל בְּאו"ש שְׁהוּבָא בַּשֶּׁפ"ד (סִי' מו ס"ק ט) וּבַאֲה"ט שֵׁם וְהִבִּיא רְאֵיהּ דְּכְשִׁיטָא דְּמַתְנִיתִין מִיָּרִי בַּע"כ שְׁנַקְרַע הַבֶּטֶן וַיַּצָּאוּ שֵׁם וְלֹא בְּיַצָּאוּ דְּרָף פִּי הַטְּבַעַת מְדַנְקֵט יַצָּאוּ ב"מ וְלֹא נִקְבוּ וְקִשְׁהּ פְּשִׁיטָא דְּנִקְבוּ טְרַפָּה א"ו דְּמִיָּרִי בְּנִקְרַע הַבֶּטֶן וְלִכֵּן צָרִיף לְרֵאוֹת וְלִידַע שְׁלֹא נִקְבוּ עַכ"ד, וְהוּא תָּמוּהּ דְּגַם בְּיַצָּאוּ דְּרָף פִּי הַטְּבַעַת וְדַאי צָרִיף בְּדִיקָה לִידַע אִם לֹא נִקְבוּ וְלִכֵּן נִקְטוּ וְלֹא נִקְבוּ לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּצָרִיף בְּדִיקָה לִידַע שְׁלֹא נִקְבוּ וְכ"ה בַּפְּר"ת סִימָן זֵה (סוֹס"ק ד) וְזֵה לְשׁוֹנוֹ וְנ"ל דְּכָל שְׁיַצָּאוּ מַעִים בְּעֵי בְּדִיקָה דְּלָמָּא נִקְבוּ מִמָּה שְׁדַקְדַּק רַמְב"ם וְנ"ל ב"מ שְׁיַצָּאוּ לְחוּץ וְלֹא נִקְבוּ אֲמַאי הַנְּצָרָף לֹא נִקְבוּ אֶלָּא לֹא נִקְבוּ לְעוֹלָיִם לְנִקְיָב נִינְהוּ וְנ"מ דְּצָרִיף בְּדִיקָה עַכ"ל וּבְאֲמַת שַׁצ"ע לְמָה לִיָּה לְדַקְדַּק מְלִשׁוֹן רַמְב"ם וְלֹא מְלִשׁוֹן הַמְשַׁנָּה דְּנִקְטוּ כֵּן וְנ"ל לְהִבִּיא סְמוּכִין לְדַקְדוּק זֵה מִדְּבָרֵי הָרֵא"ש פֶּא"ט (סִי' יג) שְׁפַתְבּ בְּהֵהוּא רִיָּאָה דְּאֶגְלִיד כְּפֵאֵהִינָא סוּמְקָא כְּשֶׁרָה כְּתַב בַּה"ג וְהוּא דְּלֹא נִפְקָא זִיקָא מִתּוֹף לְשׁוֹנוֹ מְשַׁמַּע דְּבַעֵי בְּדִיקָה וְכו' ע"ש הָרִי שְׁהוּכִיחַ מְלִשׁוֹן כְּזֵה דְּבַעֵי בְּדִיקָה אֶבֶל אֵין לְהוּכִיחַ מְזָה שְׁיַצָּא דְּרָף הַפְּרַס דִּנְקָא, וּמ"ש הַדֶּר"ג רְאֵיהּ מְדַהֲבִיא סְמוּךְ לוֹ מְעַשֶּׂה דְּהֵאֵי אַרְמָאָה י"ל דְּבָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ

דְּכַל שְׁנִכְנְסוּ מְאֲלִיָּהוּ חֻזְקָה שְׁנִכְנְסוּ פְסֻדָּה וְאִי צְבִדְיָה כַּמֵּ"ש הַבִּי וְעֵינָיו בַּד"ח עַל הָרָא"ש (אוֹת רַעוּ) שֶׁכֵּ"כ לְהִדְיָא דְמִכְּאֵן מוֹכַח דַּ"ז וְגַם י"ל דְּרַבּוּתָא קַמֵּ"ל דְּגַם בַּכַּה"ג שְׁיִפְקַע הַפְּרָס וְאִיכָּא רִיעוּתָא אַחֲרֵת אֶפְשָׁר שְׁיִחְזְרוּ מְאֲלִיָּהוּ וּבְאַמַּת דְּלַפְמ"ש ר"ת דְּאִין לְמַדִּין טְרַפּוֹת דְּבַהֲמָה מְטַרְפוֹת דְּאָדָם דְּאִית לֵי מְזִלָּא צְרִיךְ עֵינָיו אִיךְ אֶפְשָׁר לְלַמּוֹד מִכְּאֵן דִּין זֶה: וְהִנֵּה בַּחג"ש עַל הַלְבוּשׁ (ס"ק ח) הוֹכִיחַ מְדַנְקֵט הַלְבוּשׁ ב"מ שְׁיִצְאוּ לַחוּץ וְלֹא נִקְבוּ כְּשֶׁרָה וְכֵן אִם הִתְחַזְרוּ מְאֲלִיָּהוּ כְּשֶׁרָה וְכו' וְנ"ל מִשְׁמַע אַף דְּעֵדִינָן הֵמָּה לַחוּץ וְלֹא הִתְחַזְרוּ כְּשֶׁרָה וּבְאַמַּת דִּין זֶה לֹא נִתְבָּאָר בַּב"י וְש"ע וְדַעַת עֲצָמוּ הוּא עַכ"ל, וְגַם בַּד"ח עַל הָרָא"ש פֶּא"ט (אוֹת רַעַד) הֶעֱתִיק לְשׁוֹן רַמ"י שֶׁסָּם וְכַתֵּב עָלָיו וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְס"ל דְּהָא דְאַמְרִינָן בְּגִמְרָא ל"ש אֶלָּא שְׁלֵא הִפֵּךְ בְּהוֹן ה"פ שְׁלֵא הִתְחַזְרוּ בְּיָדִים אֶלָּא שְׁנִכְנְסוּ מְאֲלִיָּהוּ וְאִינְשֵׁי אֶלָּא נִכְנְסוּ כְּלָל וְעֵדִינָן הֵם מִבְּחוּץ אֲבָל הִפֵּךְ בְּהוֹן כְּלוֹמַר שֶׁהִתְחַזְרוּ בְּיָדִים וְכו' עַכ"ל, הֲרִי שְׁפַתָּב בְּפִשְׁטוֹת דְּכָל שֶׁהֵם עֵדִינָן מִבְּחוּץ כְּשֶׁרָה וְרֵאִיתִי בַּמַּחב"ר לְסִימָן זֶה שְׁפַתָּב וְנ"ל פְּתַב בַּחג"ש דְּגַם בְּעוֹדָן בְּחוּץ בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה וְנִרְאָה בְּעֵינָיו דְּהֵדִין דִּין אֲמַת פְּשׁוּט וּמִן סִפְסָם וּבְכָלֵל מֵאִי דְתִנּוּ יִצְאוּ ב"מ לַחוּץ וְלֹא נִקְבוּ הוּא וְהֵינּוּ שְׁשַׁחַט בְּעוֹד הַמַּעֲמִים בְּחוּץ עַכ"ל וְנ"ל הָרוֹקַח סִימָן תַּג (אַחַר שְׁמִנָּה דֵינִי טְרַפּוֹת בְּעוֹף) יִצְאוּ ב"מ אִם נִקְבוּ טְרַפָּה וּבְסִימָן תַּה וְאֵלּוּ כְּשֶׁרָה בְּעוֹף וְכו' יִצְאוּ ב"מ וְלֹא נִקְבוּ וְלֹא הִפֵּךְ בְּהוֹן וְכו' וּמִדְּלָא נִקְטַת כְּלָל שֶׁהִתְחַזְרוּ נִרְאָה ג"כ דְּגַם בְּהִיוֹתָן בְּחוּץ כְּשֶׁרָה וְגַם מְלִשׁוֹן רַמְבַּ"ם פ"ו מַה"ש שֶׁהוֹבָא בְּבֵית יוֹסֵף מוֹכַח כֵּן וְנ"ל הַר"מ בַּפִּיָּה"מ וּמ"ש יִצְאוּ ב"מ כְּשֶׁרָה ע"מ שְׁלֵא יִשְׁתַּנֵּהוּ סְדֵרָן ר"ל שְׁלֵא יִהְיֶה בְּיָדִים וְלֹא נִתְקַנּוּ שְׁכָל זְמַן שְׁעוֹשִׂין כֵּן הֲרִי הוּא טְרַפָּה לְפִי שֶׁאִ"א חֲזַרְתָּן עַכ"ל וְגַם מְלִשׁוֹן הַש"ס עֲצָמוּ דְמִפְּלִיג דַּל"ש אֶלָּא שְׁלֵא הִפֵּךְ בְּהוֹן אֲבָל הִפֵּךְ וְכו' וְהוּל"ל דְּגַם בְּלֵא הִפֵּךְ ל"ש אֶלָּא שֶׁהִתְחַזְרוּ אֲבָל לֹא הִתְחַזְרוּ טְרַפָּה וּמַכְש"כ בְּהִנְפֵּךְ בְּהוֹן וְכו' גְּהוֹכִיחַ בִּיש"ש (סִי צַח) לְדַחוֹת דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א שְׁפָסַק דְּגַם בְּלֵא יִצְאוּ לַחוּץ וְנִתְהַפְּכוּ טְרַפָּה וְכַתֵּב הִיש"ש דְּמַדְנְקֵט ל"ש אֶלָּא שְׁלֵא הִפֵּךְ וְכו' וְלֹא נִקְטַת ל"ש אֶלָּא שְׁלֵא נִתְהַפְּכוּ אֲבָל נִתְהַפְּכוּ טְרַפָּה וְכו' שֶׁהִפֵּךְ בְּהוֹן וּבַע"כ מִשׁוּם דְּלַפְעָמִים בְּנִתְהַפְּכוּ מְאֲלִיָּהוּ כְּשֶׁרָה וְכֵן יִצְאוּ לַחוּץ וְנִתְהַפְּכוּ בְּפָנִים יַעו"ש וּמִזֶּה יֵשׁ לְדַחוֹת גַּם מ"ש בְּשׁו"ת טוֹטו"ד מַה"ת (סִימָן קַנּו) וְגַם כַּת"ר דְּהַרְש"ל מְפָרֵשׁ דְּהַש"ס מִיֵּרִי בְּיִצְאָ דְרַף הַפְּרָס דּוֹקָא וְלֹא בְּיִצְאוּ.

דְּרַף פִּי הַטְּבַעַת וְהִנֵּה מְלַבֵּד מ"ש הַדַּר"ג בְּעֲצָמוּ שְׁמַדְבְּרֵי הַב"י שְׁתִּי הָא דְנִקְטַת לֵה בְּעוֹף מִשׁוּם דְּשָׁכִיחַ בְּעוֹף יִצְאוּ ב"מ וְהֵינּוּ כַּמֵּ"ש בַּס' תַּפִּי"ש דְּשָׁכִיחַ עַל דְּיִי הַטְּלַת בְּיִצְאִים וְזֶה וְדָאִי דְרַף נִקְבַת הַטְּבַעַת דָּאִי בְּדְרַף סִירוּס מ"ש עוֹף מְבַהֲמָה וְעִי' (ב"מ צ) אַף גַּם מִהַש"ס עֲצָמוּ מוֹכַח דְּאִיךְ לְחַלְקָא בְּזָה דַּא"כ הוּל"ל ל"ש אֶלָּא שְׁיִצְאוּ דְרַף פְּרָס אֲבָל דְרַף נִקְבַת הַטְּבַעַתוֹן טְרַפָּה וְגַם מְסַתִּימַת הַש"ס וְכָל הַפּוֹסְקִים שְׁלֵא הַזְכִּירוּ חִילּוּק זֶה כְּלָל וּבְפֻרְט מְדַבְּרֵי הַלְבוּשׁ וְד"ת שְׁפַתָּב דְּבַעוֹדָן כֵּן כְּשֶׁרָה וְלֹא הַזְכִּירוּ לְחַלְקָא בֵּין אִם יִצְאוּ דְרַף הַפְּרָס אוֹ לֹא מוֹכַח וְדָאִי דְלֵא ס"ל כַּהַרְש"ל וְלָכֵן נִרְאָה שְׁצַדְקוּ דְבָרֵי הַשַּׁפ"ד שֶׁהֶעֱתִיק בְּדַבְּרֵי רַש"ל דְּמִיֵּרִי שֶׁהִתְחַזְרוּ וְהֵינּוּ בְּהוֹתְרוּ עַל דְּיִי אָדָם וְכַמֵּ"ש גַּם בַּז"א הַסְּפָרְדִי (אוֹת ט) לְסִי זֶה בְּשֵׁם שְׁעַר הַמִּים שְׁבִיָּאָר כֵּן דְבָרֵי רַש"ל וְהַפְּנִיָּה דְבַכַּה"ג שֶׁהִנְקַב צָר אִם הִתְחַזְרוּ בְּסִתְמָא חֲזִינְשֵׁינָן לְהִנְפֹּךְ וְלֹא אֶמְרִינָן דְּגַם הַמְצִוּוֹן אֵלּוּ מְנַחֲחִין הֵן אוֹ דְּגַם בְּאוֹמַר כְּרִי לִי ל"מ בַּכַּה"ג וְכֵן רֵאִיתִי בְּשׁו"ת מַהר"מ שִׁיק חִיו"ד (סִימָן נַח) שֶׁהֶאָרִיךְ לְהוֹכִיחַ כֵּן וְע"ש שְׁפַתָּב דְרַש"ל ס"ל דַּל"מ בְּזָה אֶמִירַת כְּרִי וְאִינוּ נֶאֱמָן נֶגֶד הָרוֹב וּכְבָר נִחְלָקוּ בְּזָה רַבִּים

אי מהני פרי נגד הרוב ודעת הט"א לר"ה כ' ופרמ"ג (סימן א) והמקנה לקידושין שאין
ע"א נאמן נגד הרוב ואף דלגבי עצמו לכ"ע מהני פרי כמ"ש הרשב"א ומהרש"א יבמות
פ' הא"ר מ"מ אינו נאמן לגבי אחרים לשי' כמה פוסקים ויש להעיר ביה מהתוס' חגיגה
(יד ע"ב) ד"ה בתולה דאי דשמואל לא שכיח אינה נאמנת וגם בבב"ב ע"פ חביות חיישינן
שמה לא בדיקו יפה ע"ש ועכ"פ י"ל דהרש"ל סובר פן ולכן אף שבבב"ב רש"ל עצמו
במה שבאר הוראת מהר"א הספרי לא נקט הוהו"מ דחיק ומוקי אנפשיה שלא
יהיו דבריו נגד כל הפוסקים שלא הזכירו חילוק זה וכבר כ' הרשד"ם חאה"ע (סימן
קכד) בשם הרא"מ ורי"ן חביב ו"ל דכל דין וחילוק חדש שלא הזכירוהו הפוסקים ש"מ
דלא ס"ל פן ועיין בכללי הכנה"ג (אות ו אות סח) שהביא פן בשם הראנ"ח ועוד כמה
גדולים ואם פן אי נאמא דהרש"ל מייירי גם בלא הוהו"מ נראה מכל הפוסקים דלא ס"ל
פן ועיין בתשו' מהר"מ שיק הנ"ל (סימן סא) עוד בזה שהסכים לדעת בעל תפ"ש על
המשניות דבכה"ג הוי בכלל אי בדיק ליה סמא דחיי דאפשר שיתרחב הנקב בטבע או
גם בלא ריחוב אפשר שינוחזרו מאליו וכמ"ש הפר"ת דאם הוהו"מ מאליהו פשר ובע"כ
דמשכח"ל שיהיה פן והגם שראיתי בס' עצי לבונה וש"ת חסל"א (סימן כא) וש"ת
ב"ש (סימן צג) שפלפלו הרבה בדין זה והעלו להחמיר (יעו"ש בחסל"א שהעיר גם פן
בקושית הדר"ג מש"ס דזבחים ויעו"ש במ"ש ליישב) הנה אחרי שהרב בעל שעה"מ
ומחבר"ר ותפ"ש ור"מ שיק מקילים בזה ולענ"ד כ"ה דעת כל הראשונים ואולי גם
הרש"ל עצמו מודה בכה"ג לכן במקום הפ"מ המקיל לא הפסיד וע"ע בשו"ת מגדול השן
(סימן מז) בזה ג"כ להקל, ואולם הנה יש להעיר בענין זה בדבר חדש לפמ"ש התוס'
במנחות (דף ע ע"א) בד"ה ביצי גבלות עוף טהור וכתב ור"ת מצא בספר ר"ג מעי גבלות
עוף טהור מקצתה בחוץ וכו' שדרה העוף סמוך למיתתו חולה ויוצאין מעיו לחוץ וקאמר
שבפנים מטמאין בגדים בבית הבליעה וכו' ע"ש א"כ ביצאו מעיו לחוץ יש לחוש שמה
היא חולה מסוכנת פנין שדרה העוף להוציא מעיו סמוך למיתה ולכן צריך לדקדק בסימני
הפרכוס וכדומה גם נסתפקתי בדין יצאו המעים והוהו"מ באופן שפשר אם המעים
אסורים משום פשר שיצא חוץ למחיצתו דחלל הגוף הוא מחיצת האברים הפנימים וצ"ע
בזה: (ט) ובחאה"ע (סימן א) האריך בדין פ"ד ע"י חולי בפלוגמת הרמב"ם ושאר פוסקים
ע"י חולי דינו כבידי אדם הנה בתשו' אחד להרב בד"ק ליטוויסק פלפלתי הרבה בענין
זה ועוררתי בדבר חדש דיש לומר דד"ז תליא בפלוגתא דאמוראי בש"ס דב"מ (קז ע"ב)
והסיר ד' ממה כל חולי אמר רב זו עין הרע רב לטעמיה וכו' צ"ט מתים בע"ה ושמואל
אמר זה הרוח וכו' הפל ברוח וכו' ר"ת אמר זה הצנה דאר"ח הפל ביד"ש חוץ מצנים
וכו' ועיין (בגיטין ע) שחט בו רוב שנים וכו' בביתא דשישא ועי' תוס' שם ובשבועות
(לד) ורמב"ם נראב"ד וכ"מ פ"ה מרוצח ומג"א (סי' קכח ס"ק נב) בשם מרדכי וע"ע
באס"ז ב"ק (כו ע"ב) בשם רשב"א ולישיטת תוס' ורשב"א נרמב"ם לא תלינן בזיקא
אלא לענין גלות ולא במזיד אבל היינו בשחטו ממש משא"כ בסתם חולי ועיין סנפה (לו)
נולדו באתרוג סימני טרפה מהו וכו' התם לא שליט אוירא והדר פריא וכו' וכ"ה בחולין
(מו ע"ב) גבי אונן בכור דשליט ביה זיקא לא הדרא בריא וכו' ומוכח דבכל פאב חיצוני
עיקר הקלוקל ע"י הרוח יענין בירושלמי דשבת מבואר דגם שמואל ס"ל כר"ת דבצינה
ומסיים עלה ורבנן אמרו צ"ט מתים בפשיעה ואחד ביד"ש וכפי הנראה מזה הוציא

רמב"ם הלכות דעות דרוב חלאים באים על ידי פשיעת האדם והביאו גם כן הבית מאיר אבל לא הראה מקורו ולענ"ד מקורו מהירושלמי הג"ל וע"ע במד"ר (מצורע פט"ז) ולפי זה נראה דלרב דאמר בעין הרע ודאי מקרי ביד"א פדאיתא (בב"מ ל) דמיקלי קלי לנגד ובש"ס (דב"ב ס) ונמוק"י וחו"מ (סימן קנד ס"ג) בהג"ה דהוי הניגז בידים וה"ל באדם ועיין בעקדה פרשת תזריע ומפרש שם כמה עובדות נפלאות בענין הניגז ע"ה שנתאמת על פי חכמי הטבע ואף שראיתי בתוס' ר"י החסיד לברכות פתב בהאי דבני יוסף לא שליט בהו ע"ה והקשה דא"כ אמאי לא היו יותר מפל השבטים כיון דצ"ט מתים בע"ה ותיגרין דאם לא היה מנדמן להם ע"ה היו מתים בגזירת המקום בתולי אחר ביד"ש ע"ש אבל גם לפי דבריו אותם שנחלו ומתו על ידי עין הרע ודאי דמקרי ביד"א ובפרט היכא דאינו מת רק הוא חולה וגם לרבנו דהירושלמי דצ"ט מתים בפשיעה ודאי דלדידהו כל חולי מקרי ביד"א ומזה יל"ע בדברי רמב"ם גופיה דס"ל דחולי הוי ביד"ש ובהלכות דעות פתב בעצמו דרוב חלאים בפשיעה ומצאתי בתב"ש (סי' לו ס"ק עה) שהעיר מהא דצננים פחים ותיגרין דלרמב"ם בעינן דומיא דממזר שיהיה ע"י מעשה בגוף האדם ואפתי לא הונח מירושלמי הג"ל דבאים על ידי פשיעת האדם אבל למ"ד ע"י הרוח שפיר י"ל דמקרי בידי שמים וגם כמה שהעיר ר"מ הדר"ג על הב"מ בדין נתמסמס קצת מהא דלא קי"ל כמ"ד דכל העומד לבצור ולגזוז פגזוז דמי גם אני העירותי שם בזה והבאתי מהא דידות הכלים שפסקו הרמב"ם והרא"ש דאין חוצצין ובמקדכי פ"ב דשבועות ותוספות (סוטה כה) מבואר דר"מ לטעמו דהעומד ליבצר כבצור דמי ועיין חולין (עג) ותוספות ורשב"א ובתו"ח שם ובר"ש סוף פ"י דמקנאות וגם הבאתי מהא דפט"ו דאהלות מ"ח שהביא גם כן ר"ר וגם הבאתי מהא דפכ"ט דכלים משנה ת יד מגריפה וכו' ובר"ש שם בשם תוספות מחלק בין עתיד לגוד וגם פלפלי בהש"ס (דזיר נא) גבי שער המת העומד ליגזוז ובדברי שעה"מ פירק ד מגירושין ופירק ה מטוען ואין עת להעתיק יותר: כ"ד ידידו הדו"ש כאה"ר וא"ע מכבדו פרוב גזולתו שלום מרדכי הפהן אבד"ק ברעזאן.

סימן נו דברי הגאון הגדול הג"ל וכו' כקש"ת מו"ה שלום מרדכי הפהן שליט"א. דברים הנוגעים לספרי ברפת משה בקו' התשו' (סימן ד וסימן כד) ומענין לענין למלאות רצון קדשו שינדפסו הדברים במלואים.

בעה"י יום ו' עש"ק לסדר. והארכת ימים יו"ד אלול תרחם ציון לפ"ק ברעזאן.

השומע קול שופר יחוק לחיים טובים בספר את כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם גן הדסים צרוגת הבנושם איש האשכולות סיני ועוקר הרים כקש"ת וכו' וכו' מו"ה משה נחום ירושלימסקי נ"י הגאבד"ק קאמינקא.

כך הגיע עדי באמצעות המדפיס מלבוב. חבורו הנכבד ברפת משה ובו שלשה ספרים נפתחים וברכתי ברפת הנגנין ובצאת השנה אברכהו מקרב ולב עמוק אשר בעת יפתחו ג' ספרים יפתח בספרן של צדיקים גמורים בחיים נעימים לאור באור פני מלך מלכו ש"ע ותורתו ופיצו מעינותיו חוצה להגדיל תורה ולהאדירה ונראה נחת בעמלו בזה ובבא אכ"ר: (א) ולמען תת אות כי ד"ת חביבים עלי עד לאחת (ומצאתי את שאהבה נפשי חדושי תורתו היקרים וגי"ק הנעים ומאד נפשי שוקקה לסבב ביאת חבורי משפט שלום לידו הטהורה ואולם אין אתי מספרי כי פבר נמכרו פולם וכו' אשלקהו

להדר"ג באהבה ורחבה יתירה ולעת פזאת אין אתי ספרו מנחת משה ולא ראיתי מעולם ויאבה.

נא בנסדו לכבדני במנחתו העריכה עלי כמנחת ירושלים כחפץ ידידו ואוהבו מרחוק בלב קרוב מוקירו ומכבדו כערפו הרם) אכתוב לכת"ר מה שהעירוני רעיוני בפתחי את ספרו הנכבד (וברוב חסדו ידפיס דברי פשימאאו חן בעיניו בתוך חבורו שיוציא לאור אח"פ) ראיתי (בסימן ד) האריף בדין ק"ס של פסח נשלח בלא חותם תמהני שלא הביא מדברי הפרמ"ג באו"ח במש"ז (סי' תמה"ס"ק ד) ובענין ט"ע יענין בשו"ת פ"ח החדשות (סו"ס כד) ומ"ש אי בעינן ט"ע וסימן תמהני שלא הביא מאה"ע (סי' קלב ס"ד) וגם יענין בענין זה בשו"ת ב"ש הנדפס מתדש חיו"ד (סי' קפז קפח) באורף, ובסימן כד האריף כת"ר בענין ספק שאינו שקול אם מצטרף לס"ס תמהני שלא הביא הדר"ג דברי הריב"ש (סימן שעז) שחילק בין ספק מחצה על מחצה בטבע העולם או לא וענין בש"ש ש"א פי"ח אכל בסד"ט (סי' קפז ס"ק טו) הוכיח מתוס' נדה להיפוך ואני הבאתי ראיה מהרשב"א גיטין (דף פט) וענין באב"מ (סי' מו ס"ק ד) בזה ועכ"פ מופת מהרשב"א דבכל גוני ספק שאינו שקול מצטרף, ומ"ש הדר"ג לצדד דלשיטת רמב"ם נהי דבכה"ג אין מצטרף לס"ס מ"מ הרי לרמב"ם גופיה ס"ל דאפשר לפהמ"ק בלא דם תמהני דסברא זו שייך רק בדרבנן ולא בדאורייתא וכמ"ש הש"כ (סו"ס רמב) בהנהגת או"ה מדברי הב"י (סימן צב) בדין חנ"נ בלח בשאר איסורים דדוקא בדרבנן יש להקל בכה"ג ודברי הד"מ (סימן נד) כבר תמהו עליו באמת האחרונים ובמק"א הבאתי מדברי הה"מ (פ"ז מאישות הלכה יב) ודברי הכ"מ (פ"ה מהלכות קרבן פסח) וענין בג"פ (סימן קכב ס"ק ח) בשם פמה פוסקים בענין זה באריכות ומצאתי בשו"ת שער אפרים (סימן סח) שהאריף להשיג ע"ד הש"ך וקיים דברי הרמ"א ולא באתי אלא להעיר את הדר"ג: (ב) ומ"ש כת"ר בענין ס"ס וסד"ר דסתרי ונהעיר מזה מדין ק"ד בביצים תמהני שלא הביא דברי המנחת יעקב פללי הספיקות ומדברי פסקי מהרא"י שהובא בש"כ דיני ס"ס (דין יא) ובט"ז (סי' שטז ס"ק ה) ותשו' רעק"א (סימן מט) שהעיר מדין ספק אחד בגוף וס"א בתערובות והעלה ב' חילוקים ומדברי הפרמ"ג או"ח (סימן שעט) בא"א (ס"ק ב) ומהא דשבת (לד) יענין בפ"י שם בזה ובגדון פלוגתא דרבננותא בספק אחד מופת מדברי הב"י א נט) גבי גלודה דמהני ס"ס אף דיןדמן לפעמים גם להיפוך וענין פ"ח ותב"ש (סי' ל וסי' מא) ואם פן ה"נ בדין חלבון וחלמון ואינו בגדר ס"ס דסתרי וגם מהמלמ"ל פי"ג משגגות שרמז הדג"מ (סימן סד) מבואר ס"ס פזה בדין חלב של האמה בפרפשתא וענין שו"ת בר"א (סי' כח) ובבינ"א (אות לו) והארכתי בכל זה בתשו' להרב המו"צ דק מאלמיטש.

ומ"ש מדברי הראב"ד בדין רוב דמים המענין בסד"ט (סו"ס קפח) ימצא דלהראב"ד בע"כ רוב גמור הוא ואינו מצטרף לס"ס ורק להר"ן רצה הס"ט שם לצרף לס"ס דהא בנדה ח"י ותוספות שם מוכח דדין פהמ"ק הוי נדאי וכ"ה להדיא ברשב"א נדה שם יעו"ש דאל"כ תיקשי אמאי לא מנה ר"י שם גם דין פהמ"ק וע"ש ברשב"א דלר"י רק רוב ולדין נדאי ואכמ"ל וענין בשו"ת רעק"א (סימן קנח) שהעלה דאם ראתה מראה טהור בשעת פהמ"ק יש להקל להראב"ד ועפ"ז יש צד בנ"ד לפעמים ובתשו' אחד לביטשאטש הארכתי בענין זה והבאתי מהתפל"מ שדוחה באמת דברי הב"י בענין

שפופרת ומסיק דלא כהב"י ואין חשש כלל ופלפלתי מכמה מקומות בזה: והנה ראיתי בתשובות ידידינו הגאון אבד"ק הריטלוב שהעיר בדין סד"א ודרבנן מהא דטומאה דרבנן חוצץ מהא דלבינה בביה"פ וז"ל דשא"ה דהוי סד"א תמהני מדוע לא הביא דברי המשנה למלך פי"ב מטו"מ שהביא פן מפנרש בשם הר"ש והרשב"א דטומאה דרבנן חוצץ וסד"א אינו חוצץ ובאס"ז ב"ב בשם הר"נ הקשה גם פן מהא דלבינה בביה"פ ותי' דשא"ה דהוי סד"א וכיון דיש לו עיקר בדאורייתא חמור טפי ע"ש, ומ"ש הרה"ג הג"ל די"ל דשא"ה דהא דדבר טמא אינו חוצץ הוי מדאורייתא תמהני שלא הביא מדברי הפנ"י (ברכות יט) שהעלה דהוי רק מדרבנן, ובתשובה אהד לק' דאלינא הארכתי ליישב הא דקשה לדבריו מש"ס (דב"ב יט) בהא דרקי דפריה ותיפוק ליה דדבר המקב"ט אינו חוצץ וגם הבאתי מרש"י ותוס' סוכה (יג ע"ב) דמפנרש דלא כהפנ"י ולזה העירני ח"א ופלפלתי שם בזה ואכמ"ל בזה, אגב אכתוב להדר"ג מה שהקשיתי בענין זה ע"ד התוס' שבת (סו ע"א) ד"ה פנורת ודף פד ע"א ד"ה מפץ שפתבו דכונרת קש וקנים מקב"ט רק מדרבנן ונהרי (בפ"ח דאהלות מ"ג) מפנרש דאין חוצצין וכל שהוא רק טומאה דרבנן חוצץ וכדמוכח מש"ס דב"ב הג"ל ובענין זה הבאתי מדברי הרמב"ן (חולין עד) ותוס' (נזיר לו) ורשב"א (שבת צא) ועוד מכמה מקומות: (ג) ובהיותי בזה אציע לפני הדר"ג מה שאמרת דבר נחמד בענין ס"ט ברה"י ורה"ר היכא דאי אפשר שיהיו שניהם טהורים שפלפל בזה הג' הג"ל והוא בספרי פרשת בהעלותך ויאמרו האנשים וכו' אנחנו טמאים לגפוש אדם למה נגרע וכו' מגיד שיהיו אנשים פשרים ויראים וכו' ובעט"ח תמה מה נ"מ בזה וגם אם חששו להקרבת פסח דבכרת וגם היו נכלמים משאר הקהל מנ"ל שיהיו פשרים ויראים, ונראה דהנה הפי"פ שם הקשה לשיטת רע"ק דמישאל ואלצפן היו ולחד מ"ד גשרף גופן של נדב ונאביהוא וקא אפר המת אינו מטמא כמו שהקשו התוספות ותיצו דשלדן קיימת הוי ובמק"א הבאתי מהירושלמי פ"ג דנדה דשלדן קיימת רק דרבנן ועיין במאה"פ שם בשיטת רמב"ם דהוי מה"ת וכו"ה דעת תוס' הג"ל] וע"ז הקשה פיון דקי"ל דא"א לצמצם אפילו ביד"א וא"א שיעשו שניהם יחד ואם נגע אהד נתקלקל השלדא ושוב אין השני טמא ובפרט שנגעו מרחוק על ידי חניתות ברזל כמ"ש בתו"כ וכיון דהעזרה הוי רה"ר הוי ס"ט ברה"ר דטהור, ותיצו דכיון דבאו בב"א שניהם טמאין פדיו ב' שבילין ע"ש, ואני תמה דמבואר בתוספות פסחים (דף י) דזהו רק מדרבנן וכבר ביאר מהרש"א דס"ט ברה"ר לא ילפינן מסוטה וגם היכא דא"א שיהיו שניהם טהורים מ"מ מטהרין אף דיש לדון לפמ"ש הר"ש פ"ו דטהרות מתוספתא גבי בסילקי דבשעה שפתוחה דינה כרה"ר ובשעה שגועולה דינה כרה"י ע"ש ונודע דט"מ אסור לכנס למקדש ואם פן פשמתו נו"א הנה אסור לשום א' להיות במקדש פיון דנטמאו בהמשפחת טומאה דהוי מה"ת לשיטת מג"א ואם פן באותה שעה הנה לעזרה דין רה"י דדמי לגעולה ועיין בהראב"ד רפ"ג דכלים דאם על פי הדין אסור לטלטל הוי טפי עשוי לנחת מהיכא דקשה לטלטל על ידי פוכד וכ"ה בש"ע או"ת (סימן שע ס"ב) ומג"א (ס"ק ג) בשם הה"מ וה"נ בזה ולא הותר רק למישאל ואלצפן לכנס להוציא המתים עיין עירובין (קד) ולכן דינה כרה"י וספיקו טמא ואף דא"א להיות שניהם טמאים מ"מ ס"ט ברה"י טמא מספק עכ"פ ועיין במהרמ"ל (חולין יו"ד) היטב בזה ואולם יש לדון לפמ"ש הרשב"א (נדה ה) בטעמא דס"ט ברה"ר טהור דכל דין ס"ט ברה"י מסוטה ילפינן ובענין דומיא

דְּסוּטָה שְׁאָסוּר לְהַסְתֵּת מִשׁוּם יַחִיד וְלִכְּנֹ בַּג' אֲנָשִׁים דְּשָׂרִי לְהַתְיַחֵד הָוִי רַה"ר אָבֵל
בְּנָשִׁים דְּאָסוּר אֲפִילוּ עִם מֵאָה נָשִׁים הָוִי רַה"י לְעוֹלָם ע"ש (וְהָא דְקָשָׁה מְנַזֵּר נִז עֵינָן
חַת"ס אה"ע ח"ב סִימָן קב) וְהִנֵּה בְּקִדּוּשֵׁי פ"א מְבֹאָר דְּבִאֲנָשִׁים כְּשָׂרִים גַּם בְּשָׂנִים
שָׂרִי לְהַתְיַחֵד וְאִם פֶּן יוֹצֵא דְבַר חֲדָשׁ דְּבִכְשָׂרִים גַּם בְּשָׂנִים הָוִי רַה"ר וְאִם פֶּן פִּינּוּן
דְּמִישְׂאָל וְאֲלֻצְפֹן כְּשָׂרִים הָיוּ הַדִּק"ל דְּהָוִי ס"ט בְּרַה"ר וְאוֹלָם הִנֵּה בְּר"ש רַפ"ה דְּטְהָרוֹת
הוֹכִיחַ מִתּוֹס' דְּלַרע"ק פֶּל ס"ט בְּרַה"ר בְּאֲדָם וְכֻלִּים טָמֵא פִּינּוּן דְּאֲפִשְׁרַר לְהַזוֹת וְלִטְבֹּל
וּלְדִינָן בְּכַה"ג אֵין מוֹרִין פֶּן (בַּע"ז לז) וְלַרע"ק הָוִי מְדִינָא פֶּן (וּבִמְק"א הַעִירוֹתִי בְּזֵה
מִפְסָחִים יֵט וְעִי' בַּפ"י שָׁם וְאִכ"מ) וְכִינּוּן דְּכָל הַקְּוִשְׂיָא לַרע"ק אִם פֶּן י"ל דְּלִשְׂיֻטָּתוֹ הָרִי
בְּאֲדָם ס"ט בְּרַה"ר טָמֵא וְלַק"מ, וּבְזֵה י"ל מַה שְׁהַקְּשָׁה הָרִיטְב"א (בְּסוּפָה כַּה) בְּהָא
דְּאָמְרוּ לְמַה נִּגְרַע הָרִי תְּשׁוּבָתָם בְּצַדָּם מִפְּנֵי שְׁהֵם טָמֵאִים וְלִפִּי מ"ש נִיחָא דְּהָא בְּתוֹס'
פְּסָחִים (יֵא ע"א) וּמְנַחֵת (פֶּת) בְּהָא דְּלֵא גּוֹדְשֵׁינָן תִּי דְּמִשׁוּם מְצַנַת בִּיעוּר יֵשׁ לְהַתִּיר כְּמוֹ
מִשׁוּם פְּסִידָא ע"ש וְאִם פֶּן ה"נ הָרִי כָּל טַעְמוֹ דְּרַע"ק מִשׁוּם דְּאֲפִשְׁרַר לְהַזוֹת וְלִכְּנֹ בְּאֲוֹכְלִין
מוֹדָה דְּס"ט בְּרַה"ר טְהוֹר וְכַמ"ש הַר"ש לְהַדְיָא פֶּן דְּמִשׁוּם הַפְּסֵד מוֹדָה דְּטְהוֹר וְאִכְּ הָכָא
דִּינְפִּסִּידוּ מְצַנַת ק"פ דְּמִי לְפְסִידָא וְז"ש אֲנַחְנוּ טָמֵאִים וְכו' מְסַפֵּק לְמַה נִּגְרַע וְכו' דְּהָא
נִפְסִיד עִי"ז מְצַנַת ק"פ וְע"ז הַשִּׁיב לְהֵם מַרע"ה דְּלֵא יִפְסִידוּ דִּיקְרִיבוּ פְּסַח ב' וְזֵהוּ פְּנִינַת
הַסְּפָרִי דְּהַקְּשָׁה לוֹ מַה זֵה שְׁאָמְרוּ לְמַה נִּגְרַע הָרִי תְּשׁוּבָתָם בְּצַדָּם בְּשִׁבִיל שְׁנִטְמָאוּ וְצ"ל
כַּמ"ש דְּהָיָה ס"ט בְּרַה"ר וּמִשׁוּם פְּסִידָא טְהוֹר וְקָשָׁה הָא בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הָיָה לְהַעֲזֵרָה דִּין
רַה"י דְּאָסוּר לְכַנּוֹס וְלִזְהַר דִּינִיק שְׁהָיוּ כְּשָׂרִים וִירָאִים וְאִם פֶּן גַּם בְּשָׂנִים יֵשׁ דִּין רַה"ר
וְכַמ"ש לְשִׁפִּיר הַקְּשׁוּ לְמַה נִּגְרַע וְדוּק פִּי הוּא כְּפִתּוֹר פֶּרַח בַּס"ד, וְע"פ הַנְּ"ל הַאֲרַכְתִּי
בְּסוּגִיָּא דְּסוּפָה וְסוּגִיָּא דְּפְסָחִים (וְא"ו) בְּכַלְפּוּל עֲצוּם וְאֵין עֵת הָאָסֶף פָּה וְגַם זֵה הַמַּעַט
כְּתִבְתִּי לְהִרְאוֹת לְהַדְר"ג חֲבִיבוֹתֵיהָ גַבְּן וְכו': (ד) וְהִנֵּה בְּמַה שְׁכַתְבְּתִי לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי הַסְּפָרִי
ע"פ דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א רִישׁ נִדָּה שׁוֹב אֵת"ז עֵינִיגְתִי שְׁנִית בְּרִשְׁב"א (דְּבָרִים אֵלוֹ כְּתִב לִי
הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל שְׁלִיט"א אֵת"ז בְּסוּף קוֹנְטְרָסוֹ מַכ"א טַבַּת תְּרַמ"ט) וְרִאִיתִי דְּהַרְשָׁב"א סוֹבֵר
דְּסֵתָם אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים וּמְוַתְרִים שְׂנִים לְהַתְיַחֵד עִם אִשָּׁה אַחַת וְכַדְעַת הָר"ן וְסִייעָתוֹ אֵלָא
דְּכִינּוּן דְּהֵם שְׂנִים וְהַסוּטָה הִיא הַשְּׁלִישִׁית לְכֹן בְּשִׁלְשָׁה הָוִי רַה"ר וּמְבֹאָר דְּגַם בְּכְשָׂרִים
דוּקָא בְּשִׁלְשָׁה הָוִי רַה"ר וְנִסְתָּרוּ דְּבָרֵי שְׁכַתְבְּתִי לְעֵיל (בְּקוֹנְטְרָס זֵה הָרֵאשׁוֹן) וְזֵה זְמַן
כְּפִיר תְּמַהֲתִי עַל שִׁיטַת הָר"ן הַנְּ"ל דְּס"ל דְּסֵתָם אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים הֵם מִש"ס דְּסוּטָה (ז
ע"א) וּמוֹסְרִין לוֹ ב' ת"ת וְכו' ת"ת אֵין כ"ע לֵא לִימָא מְסִיעַ לִיָּה לְאִידָד דְּרַב וְכו' ל"ש
אֵלָא כְּשָׂרִים וְכו' וּמְפֹרָשׁ דְּסֵתָם בְּנ"א אֵינָם בְּכָלל כְּשָׂרִים וְאַחַר זְמַן רַב מְצַאֲתִי בְּשׁו"ת
הַרְשָׁב"א ת"א (סִי אֶלָף קַעַח) שְׁהַעִיר בְּזֵה וְנִדְחַק לִיִּישְׁבוּ וְגַם דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א נִדָּה הַנְּ"ל
צַע"ג מִירוּשְׁלָמִי פ"א דְּסוּטָה וְרַמְב"ם פ"א ה"ג דְּבִקִּינָא לְהַ מְשָׂנִים וְאֲפִילוּ מִמֵּאָה אֲסוּרָה
עַד שְׁתַּשְׁתָּה וְעֵינָן בְּמַלְמ"ל שָׁם דְּמְבֹאָר דְּגַם הִיכָא דְּבִלָא קִינוּי לִיכָא אִיסוּר יַחִיד מ"מ
פִּינּוּן שְׁקִינָא לְהַ אֲסוּרָה וְאִם פֶּן גַּם בְּשָׂנִים אִיכָא אִיסוּר סוּטָה הָאֲמָנָם בְּיִשׁוּב דְּבָרֵי הַסְּפָרִי
אֲמִינָא פְּעַת עַל פִּי קוֹשִׁית הַפִּי"פ (שְׁהַבְּאֵתִי לְעֵיל בְּקוֹנְטְרָסִי הַקְּדוּם) שְׁהַקְּשָׁה דְּבַעֲזָרָה
הָוִי ס"ט בְּרַה"ר וְאוֹלָם כְּבָר בְּאַרְתִּי שָׁם דִּי"ל דְּהָא כָּל הַקְּוִשְׂיָא הוּא לַרע"ק דְּסוֹבֵר
דְּמִישְׂאָל וְאֲלֻצְפֹן הָיוּ וְהִנֵּה הַר"ש רַפ"ה דְּטְהָרוֹת הִבִּיא מִתּוֹסְפֵתָא דְּרַע"ק לִית לִיָּה ס"ט
בְּרַה"ר טְהוֹר מִיָּהוּ תִימָא דְּכָל הַש"ס קִים לָן ס"ט בְּרַה"ר טְהוֹר וְכו' וַיֵּשׁ לֹאמַר דְּבַעֲשָׂה
טְהָרוֹת מוֹדוּ רַע"ק וְר"י דְּבַרְה"ר סְפִיקוֹ טְהוֹר אִפִּי בְּחֻדָא סְפִיקָא פִּינּוּן דְּאֵין לְהֵם תְּקַנְהָ

אֵלָא בְּגַבְרֵי הוּא דְּפִלְגִי וּס"ל לְהַצְרִיכוּ טְהוּרָה וְהַזָּאָה שְׁמָא הַיּוֹם וּלְמַחַר יִתְבַּרַר הַדְּבָר
וּכּו' וּע"ש שֶׁהֵבִיא מִש"ס (דע"ז לז) הֶלְכָה וְאִין מוֹרִין פֶּן גַּם לְרַבְּנָן וּלְרַע"ק הָיוּ מְדִינָא
הָכִי וְאִם פֶּן לְרַע"ק לְשִׁיטָתוֹ יֵשׁ לֹאמַר דַּס"ל דְּבַכְה"ג מְדַאוּרְיִיתָא טָמְא פִּינּוּ דְּאֶפְשָׁר
בְּהַזָּאָה וּטְבִילָה (וּבַמַּק"א תְּמַהֲתִי ע"ד הַר"ש מִמְשַׁנָּה פ"ב דְּעֵדוּת וּמִיִּיתִי לָהּ בְּפִסְחִים
(יט ע"ב) וּמְפָרֵשׁ מִשּׁוּם דְּעֵזְרָה רַה"ר וּס"ט בְּרַה"ר טְהוּר וְהַתָּם גַּם רַע"ק נִזְכָּר בְּמִשְׁנֵה
וּמְצָאֵתִי אַח"כּ בְּפִנ"י שֶׁהֵעִיר בְּזָה בְּסוּגְיָא שְׁם וּע"ש מ"ש בְּזָה) אַדְּ לַפְמ"ש הַתּוֹס' (פִּסְחִים
י"א) שֶׁהֵבִיאֵתִי (בְּקוֹנְטְרָסִי הַקְּדוּם) לְעֵיל דְּבַמְקוֹם הַפְּסֵד מְצָנָה הָיוּ פְּהַפְּסֵד מְמוֹן אִם פֶּן
שׁוּב דְּמִי לְהַפְּסֵד טְהוּרָת דַּס"ט בְּרַה"ר טְהוּר גַּם לְרַע"ק אִם פֶּן שׁוּב הֵכָא דִּיפְסִידוּ מְצָנָת
הַפְּסֵד הַדַּק"ל דִּיְהִיָּה ס"ט בְּרַה"ר טְהוּר, וּבְזָה מְיֻשָּׁב קוֹשֵׁיִת הָרִיטְבָ"א שְׁתַּמָּה בְּהָא
דְּאֶמְרוּ לָמָּה נִגְרַע דְּהָא תְּשׁוּבַתְּם בְּצַדָּם לְפִי שְׁהֵם טָמְאִים לְנַפְשׁ אָדָם וּלְפַמ"ש א"ש דְּהֵם
אֶמְרוּ אֲנַחְנוּ טָמְאִים וּכּו' לְפִי דְּאֶפְשָׁר בְּהַזָּאָה לָמָּה נִגְרַע וּכּו' וְכִינּוּן שֶׁיְהִיָּה הַפְּסֵד מְצָנָה
שׁוּב ס"ט בְּרַה"ר טְהוּר וְלָזָה הַשִּׁיב לָהֶם מַרְע"ה דְּלֹא יִפְסִידוּ כְּלוּם דְּהָא יִקְרִיבוּ פִּסְחָא שְׁנִי
וּכ"ז נִתְבָּאָר לְמַעְלָה בְּקוֹנְטְרָסִי הַקְּדוּם: וְהִנֵּה בְּתְשׁוּבַת רַד"ךְ (בֵּית ט' חֶדֶר י"א) פְּתַב
לְהוֹכִיחַ (מִכְתּוּבוֹת י"א) דְּהָא דְּזַכִּין לְאָדָם שְׁלֵא בְּפִנּוּ אִינוּ תְּלוּי בְּזָכוֹת הַנֶּפֶשׁ דְּמִי שְׁאִינוּ
חֶפֶץ בְּמְצוֹת אִינוּ זָכוֹת אֶצְלוּ וְלָכֵן בְּמוֹמָר וְכַדוּמָה ל"ש דִּין זֶה אֵלָא בְּתַר רְצוֹנוֹ אֲזַלִּינּוּ
וְהַפֵּל לְפִי מַה שֶׁהוּא אָדָם יַעו"ש וַא"כ זֶהוּ שֶׁהוֹכִיחַ הַסְּפָרִי מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ כְּשָׂרִים וְחַרְדִּים
עַל הַמְצוֹת פִּינּוּ דְּכָל טַעֲנָתָם הָיָה עַל יְדֵי הַפְּסֵד מְצָנָה דְּמִיחְשָׁב כְּהַפְּסֵד מְמוֹן וְהַתִּינַח אִם
הָיוּ תְּרַדִּים עַל הַמְצוֹת וְנִחְשָׁב אֶצְלָם כְּהַפְּסֵד מְמוֹן וְלָכֵן מְהַרְאוּי לְהִיּוֹת ס"ט בְּרַה"ר טְהוּר
מִשָּׂא"כ אִם לֹא הָיוּ כְּשָׂרִים וְחַרְדִּים שׁוּב לֹא הָיָה נִקְרָא הַפְּסֵד וְרָאוּי שֶׁיְהִי טָמְאִים
וְהַדַּק"ל מַהוּ שְׁאֵלְתָם לָמָּה נִגְרַע הָרִי תְּשׁוּבַתְּם בְּצַדָּם וּבַע"כ שֶׁהָיוּ כְּשָׂרִים וַא"ש דְּבָרֵי
הַסְּפָרִי: (ה) וְהִנֵּה לְפַמְש"ל (בְּקוֹנְטְרָסִי הַקְּדוּם) לִיִּישָׁב קוֹשֵׁיִת הַפִּי"פ דְּבִשְׁעָה שְׁמַתוּ
נּו"א וְהָיָה אֶסוּר לְכָל אָדָם לְכַנּוֹס לְמִשְׁכָּן מִשּׁוּם טָמְא בְּמַקְדָּשׁ מִמִּילָא הָיָה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה
גַּם בְּעֵזְרָה דִּין רַה"י נִרְאָה לִיִּישָׁב בְּזָה דְּבָרֵי רַמְבַּ"ם פ"ו מַהֲק"פ שֶׁפֶסֶק דְּהִיכָא דְּהַנְזִיר
מְגַלַּת אִין שׁו"ז עָלָיו גַּם בְּיוֹם ז' אַע"פ שֶׁטְּבַל וְהִנֵּה מִשָּׂא"כ בְּטוֹמְאָה שְׁאִין הַנְזִיר מְגַלַּת
עָלָיו וְהָרָאָב"ד תְּמָה מִנ"ל זֹאת וְנִרְאָה לִיִּישָׁב דְּהִנֵּה הַתּוֹס' (בְּסוּפָה כה) הֵבִיאוּ גִיּוֹרְסָא
דְּלַרְע"ק דְּאֶמַר מִיִּשְׁאֵל וְאֶלְצָפֵן הָיוּ שְׁעָסְקוּ בְּנו"א שְׁחַל ז' שְׁלֵהֵן לְהִיּוֹת בַּע"פ וּבְאֶמַת
שְׁגִיּוֹרְסָא זוּ מְוַכְרַחַת בְּש"ס פִּסְחִים (צג א') דְּלֹא תִיקְשִׁי קוֹשֵׁיִת תּוֹס' שְׁם ד"ה רַע"ק ע"ש
וְתַבִּין אַדְּ דְּהַתּוֹס' תְּמָהוּ ע"ז דָּאָם פֶּן אִיָּד אֶמַר ר' יִצְחָק אִם מִיִּשְׁאֵל וְאֶלְצָפֵן הָיוּ יְכוּלִין
לִיטְהַר אֵלָא עֲסוּקִין בְּמַת מְצָנָה שְׁחַל ז' בַּע"פ וְהָא גַּם לְרַע"ק נִיחָא מַה"ט וְאוּלָם ע"פ
דְּבָרֵינוּ הַנְּ"ל מְתִיִּישָׁב בְּטוֹב טַעַם בַּס"ד דְּלַפ"מ שְׁנִתְבָּאָר גַּבִּי נִדְּב וְאֶבִיָּהוּא הָיָה רַק סְפַק
טוֹמְאָה לְגַבִּי כָּל תַּד אֵלָא דְּהָיוּ ס"ט בְּרַה"י וְעִינֵין תּוֹס' (חֻלִּין ט) וּמַהֲרַמ"ל שְׁם דְּגַם הִיכָא
דַּא"א שֶׁיְהִי שְׁנִיָּהֶם טָמְאִים מְכָל מְקוֹם ס"ט בְּרַה"י טָמְא וְהִנֵּה בִירוּשְׁלָמִי סוּפ"ת דְּפִסְחִים
מִיִּיתִי פְּלֻגְתָּא בַּס"ט בְּרַה"י אִם הַנְזִיר מְגַלַּת עָלָיו וּבְמִרְאָה הַפְּנִים פ"ת דְּנְזִיר הַעֲלָה
דְּלִשְׁטַת רַמְבַּ"ם דַּס"ל דַּסְד"א לְחוּמְרָא רַק מְדַרְבְּנָן וְדָאִי דָאִין הַנְזִיר מְגַלַּת ע"ש וּבַמַּק"א
בְּאַרְתִּי דְּגַם אִי נִימָא דַּס"ט בְּרַה"י טָמְא מַה"ת גַּם לְהַרְמַב"ם מ"מ י"ל דְּהָיוּ רַק סְפִיקָא
וְאִין הַנְזִיר מְגַלַּת אֶבֶל לְהַרְשָׁב"א דַּסְד"א לְהַחְמִיר מַה"ת אִם פֶּן הֶלְכָתָא דַּס"ט בְּרַה"י
טָמְא קַמ"ל דְּהָיוּ וְדָאִי טָמְא וְכַמ"ש הַפְּר"ת (סו"ס קי) וְהָא דְּמִבְּנוֹאָר בְּרַמְבַּ"ם (פ"ו מַק"פ
ה"ז) דִּיחִיד שְׁנַטְמָא בַּס"ט בְּרַה"י נִדְּחָה לְפִסְחָא שְׁנִי כְּבָר בִּיָּאָר מַהֲרִיט"א פְּרַק ה' דְּבַכּוֹרוֹת

דהיננו בדאיפא רגל"ד יעו"ש בשם מהרמב"ח בנה ומעתה לפי זה שפיר הקשה ר' יצחק אם מישראל ואלצפון היו יכולים לטהר אף שחל ז' בע"פ פיון דכל טומאתם רק מספק ואין הנזיר מגלח ובכה"ג הא שו"ז על ט"מ ומזה הפריית ר' יצחק דמיירי במת מצוה דעלמא שחל ז' בע"פ דהתם בטומאה ודאית דנזיר מגלת אין שו"ז על טו"מ ולכן לא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ומפאן למד הרמב"ם דין זה לחלק פן אכל רע"ק לשיטתו דסובר סד"א לחומרא מה"ת פיון דחנייש למיעוטא וכמו שפתיב בקונטרס תפי"ש שבכרו"פ (סוף סימן קי) דלמאן דחנייש למיעוטא גם הרמב"ם מודה דסד"א לחומרא מה"ת ואם פן לדידיה ס"ט ברה"י ודאי טמא ומגלת הנזיר עליו ושוב לא היו יכולים ליטהר וא"ש ודוק: ושלום תורתו יגדל כנפשו ונפש אהבו וידידו הקטן שלום מרדכי הפהן אבד"ק ברעזאן בעהמ"ח ספר "משפט שלום".

והנה על שני קונטרסים הנ"ל מהגאון הגדול מתברר ספר משפט שלום ודעת תורה וגילוי דעת יש לי ת"ל הרבה לפלפל אשר יכיל כמה גליונות ואכ"מ פי קנו מקומם בספרי כליל תפארת [שהוא ספר גדול ורחב ידיים מה שפלפלתי בעומק ים התלמוד והפוסקים בדברים הנוגעים לחבורי הקטנים ומענין לענין לכמה הלכות קלות וקמורות בענינים כוללים יענין גם פן בספר ברפת משה בקוה"ת סו"ס מא] אכן כאשר הבטחתי להגאון הנ"ל למלאות בקשתו ולהדפיס דבריו בשלימות בחבורי שיצא ראשונה (אחרי מו"מ הנ"ל בהלכה) לאור עולם לעשות רצון הדר"ג ורצון כל נושאי דגל התורה והיראה הנני מוכן למלאות בכל פחי בכל עת מצוא ועוד חזון למועד כשאזכר בחיים ושלום להוציא לאור עולם חבורי כליל תפארת כלול בהדרו אשלים בל"נ את כל הדברים שיש ת"ל אתי לסלסל ולפלפל בענינים אלו בעזר החונן דעת לעני ממעש: הקטן משה נחום ירושלים סקי אבד"ק קאמינקא וכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן נז תשובה לכבוד הרב החרף ובקי זית רענן וכו' מוהר"ר שלמה חיים פערלאו בהרה"ק וכו' מהר"י שליט"א במינסק חדש פלך ווארשא: במסכת פותים הלכה ב' וברמב"ם (פ"י מהלכות ע"ו ה"ר) ובסוגיא דמחנה לקרקע שבועות (מג א').

השגתי קונטרסו על מסכתות הקטנות פותים עבדים וכו' והנני שולח לו את הספמתי כרצונו וכו' ולאות כי היתה השקפה לטובה בקונטרסו הנני להעיר כי מה שהאריך במסכת פותים הלכה ב' על פי דברי הש"ס ע"ז (כ ע"ב) בפלוגתא ר"מ ור"י לפלפל בענין הפלוגתא דכל המחנה לקרקע הדברים פשוטים דהאי סוגיא דע"ז לאו מתלא תלוי וקאי בהאי דמחנה לקרקע דהאי האיסור לאו משום מכירת עצמות האילן אלא משום דמשהי ליה בקרקע קאסר ר"מ וכמבואר שם בש"ס והאריכות בזה אף למותר כי אין זה כלל בסוג הפלוגתא דכל המחנה וכמו שמבאר שם רש"י ד"ה משהי בנעם דבריו עכו"ם במחנה ונמצא שנותן לו ישוב וחינה בקרקע יעו"ש והיננו בגוף הקרקע ולא מטעם דבר המחנה אכן להבין טעם פלוגתא ר"מ ור"י וגם שיטת הרמב"ם (הלכות ע"ז פ"י ה"ד) שפסק בזה כר"י וידוע מ"ש בזה הר"ן שם והפסח משנה שם בשם הרמ"ך יענין ש"ס עירובין (מו ע"ב) וכתובות (ס ע"ב) ונהגות מיימוני (פ"א מהלכות ציצית אות מ) ושו"ת שבות יעקב ח"א (סימן לא) ואכמ"ל, ולפע"ד יש לומר בפשיטות טעם פלוגתא ר"מ ור"י דלשטתם אזלי דהא מבואר שם מהסוגיא (כא ע"א) דשכירות אינו

אסור אלא מדרבנן משום גזירת מכירה ולפ"ז ה"ה שאלה לזמן דלא עדיף משכירות גם כן ליפא אלא איסורא דרבנן ואם כן קשה איך שינוי ליחוש דלמא משהי ליה דבשלמא אם מוכר לו סתם יש לומר דהוי כמוכר לו זכות בגוף הקרקע להניח שם תבואתו ואילנו אבל אם מוכר לו על מנת לקוץ דאינו מוכר לו זכות בגוף הקרקע אף אם ישנהו אחר כך הנכרי והישאר אל יניחנו לא הוי רק פשאלה לזמן דלא קדין משכירות אמןם על פי דברי הש"ס גיטין (מז ב' מח א) אי קנין פירות קנין הגוף דמי או לא יש מקום לומר דהאי סוגיא דהכא דשכירות לא הוי אלא איסורא מדרבנן גזרה אטו מכירה אתיא רק למ"ד קנין פירות לאו קנין הגוף דמי ולכן לא מקרי חנייה בקרקע מה"ת אלא במוכר לחלוטין ולא במשפיר ומשאיל לזמן אבל למ"ד קנין פירות קנין הגוף דמי אפילו במשפיר או משאיל לזמן הוי פנותן לו חנייה בקרקע ואסור מה"ת ועפ"ז מוכן היטב פלוגתת ר"מ ור"י דר"מ לשיטתו בב"ק (צ ע"א) גבי המוכר עבדו על מנת שישמשנו שלשים יום דס"ל קנין פירות קנין הגוף דמי שפיר גזר הכא דלמא משהי ליה בקרקע ברשיון המוכר דשאלה לזמן אסור מה"ת דהוי קנין הגוף ור"י לשיטתו דס"ל שם קנין פירות לאו קנין הגוף דמי ואם כן שאלה ושכירות לא הוי רק איסורא דרבנן ומשו"ה מתיר למכור על מנת לקוץ ולא חש לדלמא משהי לה כמובן, ואדאמתאן להכי א"ש שיטת הרמב"ם פחומר דלשיטתו (פ"ד מהלכות בפורים ה"ו) שפסק שם דקנין פירות לאו קנין הגוף דמי שפיר פסק הכא להלכות ע"ז פ"י ה"ד) כר' יהודה דמוכר לו על מנת לקוץ וקוצץ ולא חש לשהייה בקרקע כמש"ל ויש בזה לסתור ולבנות יענין תוס' גיטין (כה ע"ב) ד"ה ר"י במ"ש ר"י דמדין יום או יומים אין למוד בעלמא ובמ"ש התוס' ב"ב (נ ע"א) ד"ה קסבר ודוק יעו' תוס' גיטין (מח ע"א) ד"ה לא וד"ה אי ובפנ"י שם ובברכת הזבח ערכין (כו ע"ב) ואכמ"ל: והנה בהחפזי בקונטרסו ראיתי שהקשה על שטת ר"מ דס"ל בשבועות (מג א) מחנפר לקרקע אינו בקרקע דהא תלוש ולסוף חברו לגבי ע"ז הוי פתלוש (חולין טז) ולגבי גביות חוב גובין מתלוש ולסוף חברו וכן לגבי שבועה בודאי הרי הוא בקרקע דצריכין דבר המטלטל כש"כ במקחופר מעיקרו דודאי ה"ה בקרקע ומדוע פסק ר"מ דמחנפר מעיקרו אינו בקרקע וכו' עכ"ד, הנני להעירו דהיה לו להביא דברי הרשב"ם ב"ב (סז ע"א) ד"ה אפילו ודברי הש"כ חושן משפט (סימן צה ס"ק ז) במ"ש להדיא דהרי ר"ח לא אמר דבריו רק בתלוש ולבסוף חברו כו' אבל בג"ק פגון שעומדים לגדור יש לומר דכגדור דמי וכ"כ התוס' כו' יעו"ש ומה זה שהחליט ר"מ וכן לגבי שבועה בודאי הרי הוא בקרקע דצריכין דבר המטלטל הא באמת יש בזה שני דעות פמבואר שם ברמ"א (ס"א) וש"כ שם (ס"ק ח) וכן מ"ש ר"מ ולגבי גביות חוב גובין כו' גם הש"כ פתב לגבי בית וגם מקרי נכסים שיש לו אחריות לענין שיעבוד וקדימה וכו' ויענין ג"כ בקצוה"ח (ס"ק ג) מ"ש לחלק בין שעבוד לשאר דברים ע"פ דברי הש"ס ב"ב שם ודף סז) שאני שאיבה מדרבנן ולפע"ד יש להביא סעד לסברת הקצוה"ח על פי המשנה שביעית (פ"י מ"ז) יעו"ש ברע"ב גבי פנורת דבורים ובתוס' רעק"א שם (אות מו) מה שהקשה על הרע"ב אבל אחר ההתבוננות בדברי הירושלמי שם תקשי גם כן כעין קושית רעק"א וע"פ סברת הקצוה"ח א"ש ודוק, ומרוב הטרדה הפסקתי באמצע הדיבור ועוד חזון למועד ברצות ה' לטייל בארנקה: כ"ד הדו"ש ושלום

כָּל הַהוֹגִים בַּתּוֹרָה הַקָּטָן מִשֶּׁה נַחוּם יְרוּשָׁלַיִם סְקִי הַאֲבֹד"ק קִאֲמִינְקָא וְכַעַת הַאֲבֹד"ק אֲסֵטְרָאֲלֵעֲנָקָא וְהַגְּלִיל.

סִימָן נַח תְּשׁוּבָה לְכַבּוֹד צוֹרֵב הָעוֹסֵק בְּחֻקֵי חוֹרֵב הָאֲבֹרָה הַמְּנֹפֶלֶג בְּתוֹ"י חו"ש זֵית רַעֲנָן מו"ה חַיִּים הָעֵרֶשׁבֶעֶרְג מְלֵאדוֹ. חֲתָן הַנְּגִיד הַנְּכַבֵּד חו"ש מו"ה אֲבֹרָה נַחוּם לִיעֲבֶעֶרְמָאן בְּאֲסֵטְרָאֲלֵעֲנָקָא וְלְכָל הַגְּלוּיִם אֲתָם שׁוֹכְט"ם.

בש"כ יו"ד (סימן צח) וְש"ס חולין (קטו) וְתוֹסְפוֹת כְּתוּבוֹת (יא). בעה"י יום ג' מִקֵּץ שְׁנַת בִּינָה יְרוּשָׁלַיִם פֶּה קִאֲמִינְקָא מְכַתְּבוֹ עִם חֲד"ת הַשְּׂגָתִי וְאֲנִי עֲמוּס הַטְרַדָּה בְּהַקְפַת כָּל הָרֹאשׁ רְגְלֵי אַחַת בַּתּוֹרָה הַתְּחוּם וְכוּ' וְרוֹב הַסְפָּרִים, מְנֻחִים בְּקוּפְסָא לְשַׁלְחָם לַמַּח"ק ע"כ אֲצַלְתִּי רַק רְגָעִים אֲחַדִּים לְהַשִּׁיבּוֹ עַכ"פ בְּקִצְרָה פִּי פוֹתְחִין בְּכַבּוֹד אֲכַסְנָאִי: (א) ע"ד קוֹשְׁתוֹ בִּשְׁכ"כ יו"ד (סימן צח ס"ק לד), גְּבִי אִיסוּרִים מְבֹטְלִים זֹא"ז דְּהַקְשָׁה הַש"כ אֲמַאי מְוֹתֵר הָא חֲעַנ"ן וְתִירָץ דְּמִיִּירֵי בְּלַח בְּלַח דְּלֵא אֲמַרִינּוּ חֲעַנ"ן בַּהֲפ"מ אוֹ דְּהַרְבּ אֲזוּל לְטַעְמוֹ דְּבִקּוּדָם שְׁנוּדַע לֵא אֲמַרִינּוּ חֲעַנ"ן וְקִשָּׁה לְרו"מ דְּהָא לְשִׁיטַת רַבֵּינוּ אֲפָרִים גַּם כֵּן דְּלֵא אֲמַרִינּוּ חֲעַנ"ן בְּשִׁאָר אִיסוּרִים אֲבָל חֲתִיכָה עֲצָמָה אִיסוּרָה דְּאֲפָשֶׁר לְסוּחְטוֹ אִיסוּר לַכ"ע וְא"כ נֶאֱסָרוּ הַחֲתִיכוֹת שְׁבִקְדָרָה מִשׁוּם אֲפָשֶׁר לְסוּחְטוֹ אִיסוּר וְנִיחָא לִיה דְּהָא מַה שְׁהַחֲתִיכָה עֲצָמָה נִשְׁאָרַת בְּאִיסוּרָה הוּא ג"כ רַק בְּיָבֵשׁ וְלֵא בְּלַח אִם כֵּן י"ל דְּהַתִּירוּץ הַשְּׂנִי שֶׁל הַש"כ ג"כ בְּלַח בְּלַח הוּא אֲלֵא דְּהוֹסִיף וְשִׁאֲפִילוֹ שְׁלֵא בַּהֲפ"מ יֵשׁ אֲנֹכָן דְּלֵא שְׁיִיף חֲעַנ"ן הִיָּינוּ בְּלֵא נוֹדַע וְעַכ"פ אֲפָשֶׁר לְסוּחְטוֹ לֵא שְׁיִיף כֵּינּוּ דְּלַח הוּא זַח"ד, יָפָה כְּתַב רו"מ וְכָבֵר רְשׁוּם אֲצִלִי כֵּן עַל הַגְּלִיּוֹן יו"ד בְּעוֹד הַוִּינָא טְלִיא עַל דְּבָרֵי הַש"כ שְׁנֹתֵעֲרָבוּ כו' קוֹדֵם שְׁנוּדַע הַתְּעַרְבוֹת בְּמִלּוֹת קִצְרוֹת וְהִיָּינוּ גַּם כֵּן בְּלַח אֲלֵא דְּהוֹסִיף אֲפִילוֹ בְּלֵא הַפ"מ מִטַּעַם לֵא נוֹדַע וְאֲפָשֶׁר לְסוּחְטוֹ לֵא שְׁיִיף הֵכָא דְּמִיִּירֵי בְּלַח נְדוּק פ"כ דְּבָרֵי בְּגִלְיוֹן (וַיַּעַן גַּם כֵּן בְּבֵית מֵאִיר מ"ש נ"מ בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ בַּא"מ) וְכ"כ ש"ב הַגְּאוֹן יָד יְהוּדָה שָׁם (ס"ק כח) דְּדִין זֶה לֵא מְשַׁכַּחַת לֵה אֲלֵא בְּלַח בְּלַח דַּא"כ גַּם לְהַמְחַבֵּר דְּלֵא ס"ל חֲעַנ"ן מִיְהוּ אֲפָשֶׁר לְסוּחְטוֹ אִיסוּר ס"ל יַעו"ש וְכָבֵר קֹדֵם אוֹתְנוּ בְּזָה מִן הַרְש"ל בִּיש"ש פג"ה (סימן נז) שְׁאֲחַר שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַטּוֹר אֵלוּ בְּשֵׁם תְּשׁוּ' הָרֹא"ש דְּאֲזוּל לְשִׁיטְתוֹ דַּס"ל כְּרַבֵּינוּ אֲפָרִים דְּלֵא אֲמַרִינּוּ חֲעַנ"ן אֲלֵא בַּבב"ח דְּאֲנִן לֵא קו"ל הֵכִי כְּתַב בְּלִשׁוֹנוֹ הַזֶּה וְעוֹד שְׁאָף לְפִי דְּבָרָיו כו' דְּלֵא אֲמַרִינּוּ חֲעַנ"ן בְּשִׁאָר אִיסוּרִים כו' מ"מ חֲתִיכָה שְׁנֹאֲסָרָה שׁוֹב אִין לֵה הִיָּתֵר וְאִם כֵּן כָּל הַחֲתִיכוֹת שְׁנֹאֲסָרוּ כְּבָר בְּקִדְרָה וְהֵן דְּיוֹעוֹת וְנִיפְרוֹת שׁוֹב אִי אֲפָשֶׁר לְהַתִּירָן דְּכָבֵר נֶאֱסָרוּ וְאֲפָשֶׁר לְסוּחְטוֹ אִיסוּר אִם לֵא שְׁנֹתֵעֲרָבוּ לְגַמְרֵי עַכ"ד וְהִיָּינוּ כַּמֶּש"ל בְּתַעֲרוּבוֹת לַח בְּלַח דְּלֵא שְׁיִיף בּוֹ אֲפָשֶׁר לְסוּחְטוֹ כְּמִבְּנֹאֵר (בְּסִי קי) וְכַאֲמַת דְּבָרֵי הַש"כ אֵלוּ שְׁהַקְשָׁה רַק עַל הַרְמ"א וְלֵא עַל הַמְחַבֵּר מִצַּד אֲפָשֶׁר לְסוּחְטוֹ דְּמוּדָה בְּזָה (בְּסִי קו) י"ל דְּסַמָּה עֲצָמוֹ עַל מַה שְׁהַקְשָׁה כְּזָה בְּיוֹתֵר תְּמוּהָ עַל מ"ש בִּשְׁ"ע (סימן צב ס"ד) לְהַדְיָא וְאֵז אֲפִילוֹ חֲתִיכָה עֲצָמָה חוֹזְרַת לְהִיּוֹת מוֹכְרַת דְּסוּתֵר לַמ"ש (בְּסִי קו) יַעו"ש בִּשְׁכ"כ (סימן צב ס"ק יא) וְע"כ נִיחָא לִיה כָּאן לְהַש"כ לְהַקְשׁוֹת יוֹתֵר עַל הַרְמ"א וְלַפְמ"ש בְּבִאּוּרֵי הַגְּר"א שָׁם (סימן קו ס"ק ד) שְׁשָׁם (סִי צב) נִמְשָׁף אַחַר לְשׁוֹן הַטּוֹר וְהַטּוֹר אֲזוּל לְשִׁיטְתוֹ שְׁחוֹלֵק כָּאן עַל הַרְשָׁב"א וְשׁוֹבֵר דְּגַם אֲפָשֶׁר לְסוּחְטוֹ דְּוִקָא בַּבב"ח וְכַפְרֵשׁ"י יַעו"ש אִם כֵּן גַּם הֵכָא דְּבָרֵי הַש"ע הוּא לְשׁוֹן הַטּוֹר בְּשֵׁם תְּשׁוּ' הָרֹא"ש וְאִין כָּאן קוֹשְׁיָא עֲלָיו כ"כ כְּמוֹ עַל הַרְמ"א וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים: (ב) וּמַה שְׁהַקְשִׁיתָ דְּבָרֵי הַש"ס חולין (קטו א) מִדְּאִסֵּר רַחֲמָנָא מְחַנְּסֵר זְמַן לְגַבוּהָ מְפָלֵל דְּלִהְדִּיּוּט שְׁרִי

דלמא באמת להדיוט אסור וקא דאצטריף קרא דאסור לגבוה דנ"מ היכא דצריף לפסח ואין לו אלא אותו שנשחט אביו בו ביום דה"מ דעשה דפסח דחי (וכעין שפכתבו התוס' שם (עח א') ד"ה מנין סברא זו אי לאו משום דבמחוסר זמן איפא לאו ועשה יעו"ש) ולהכי אצטריף קרא לגבוה דלהגוי עשה ולא תעשה דלא דחי, ואין לומר דכונת הש"ס דל"ל ל"ת ועשה דבעשה לחודא סגי דלא ידחה פסח דמאי אולמא, ז"א דהא עשה דפסח שפיר אולמא דהגוי עשה שיש בו פרת זת"ד, ויפה הקשה אמנם פן בגמר דבריו אדם נתפס ליישב בזה את קושיתו דהא בקרבן אחר תמיד הגוי מצי למימר דבעשה לחודיה סגי דלא ידחה דמאי אולמא אלא דקשה הא נ"מ לענין פסח דהגוי עשה שיש בזה פרת ולפ"ז י"ל דלא מצינו למימר דהאי קרא דלגבוה אתי דליהוי עשה ול"ת דלא דחי דלענין עשה דפסח שיש בו פרת לא מהני גם פן מה דהגוי עשה ול"ת וכמ"ש התוס' עצמו זבחים (לג ע"ב) ד"ה לענין דעשה דפסח דחי עשה ולא יעו"ש ובשטמ"ק, וקא שפכתבו התוספות חולין (שם עח) דהא במחוסר זמן איפא לאו ועשה ובלאו קרא לא דחי ליה עשה פבר תמה שם הגאון ראש יוסף מדברי הש"ס פסחים (כט א') ותוספות זבחים (לג) כמח"ל, ולחומר הנושא יש מקום לומר דהתוס' שם רק לדוגמא נקטו פסח אבל עיקר פונתם על שאר קדשים דקבוע להם זמן (יעו"ש במים קדושים במ"ש ג"כ ליד לפסח ה"ה אם צריף לשאר קרבן דקבוע לו זמן פגון תמידין ומוספין כו') וכונת התוס' דאף דלפסח עצמו היה צריף קרא דבל"ז עשה דפסח דוחה אפילו לאו ועשה מ"מ הא בפרייתא קתני מנין שנוהג במוקדשין דמשמע דאצטריף קרא לכל המוקדשין ולזאת שפיר הקשו דאפילו בקרבן שקבוע לו זמן ואין לו אלא זה בלא קרא לא דחי ליה עשה פנין דבמחוסר זמן איפא לאו ועשה משא"כ ה"כא בפסוקיא דלא תאכל כ"ת ממ"נ א"ש אי בשאר קרבן קבוע י"ל כמו שפכתב דכונת הש"ס דל"ל ל"ת ועשה דבעשה לחודיה סגי דלא ידחה עשה דקרבן את עשה דמחוסר זמן דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה ואי לענין פסח מה אהני קרא דלגבוה דליהוי עשה ול"ת פנין דעשה דפסח דוחה עשה ולא כמח"ל נמצא דמוכרח מדאסרה רחמנא מחוסר זמן לגבוה מפלל דלהדיוט שרי ומינושב קושיתו [והנה חזר השואל ודרש ממני במכתב אחר לבאר לו דברי אלה וזה לשונו ומה שפכתבתי דכונת הש"ס דל"ל לא תעשה ועשה דבעשה לחודיה סגי דלא ידחה פסח דמאי אולמא זה הוא טעות גמור דלא שייף להקשות דל"ל לא תעשה דהלא צריף הלא תעשה לחולין ולפ"ז לא שייף עוד תירוצו דמר ואבבקש מאד להאציל רגעים אחדים ולהשיבני על דברי המועטים עכ"ד, אבל ז"א סתירה פלל למעיין ולא ירד לסוף דעתי דהו אמת דקרא דאוא"ב לא תשחטו אתי לחולין אבל הא דאסרה התורה מחוסר זמן לגבוה הוא דלא נרצה הקרבן מהא דכתיב מיום השמיני והלאה ירצה (ויקרא כב פ' כז כח) ונסמך לו אוא"ב לא תשחטו וכו' נשמע דמחוסר זמן בקדשים הוא בלאו דלא ירצו לכם (שם פסוק כה) וכמ"ש הראב"ע (שם בפסוק כה) ואחר שהזכיר לא ירצו הזכיר פי כל קרבן שיקרב קודם יום השמיני גם הוא לא ירצה עכ"ד, ומקור מקומו טהור מדברי התורת פהנים שם (סימן כח) מנין לשוחט אוא"ב במוקדשין ה"ז בלא ירצה ת"ל ירצה לקרבן כו' ושור או שוה כו' מלמד שהשוחט אוא"ב במוקדשין ה"ז בלא ירצה עכ"ד התו"כ, ועפ"ז נראה הא דאמרו בש"ס חולין (פא א') דמחוסר זמן נתקו הפתוב לעשה היינו דלא לקי אבל לאו דלא ירצה איפא ובפרש"י שם ולפ"ז יש לפלפל בשיטת רש"י ותוס' שם ע"פ דברי

הש"ס זבחים (קיד א') בְּסוּגֵיָא מְחַסְרָא זְמַן הוּא וְקָאָמַר לְהוּ מִזְשָׁה לֹא תַעֲשׂוּנִיעוּ"ש תוּס'
(ע"ב) ד"ה אֵלְמָה וַיֵּשׁ לְפִלְפֵל גַּם כֵּן בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם (פ"ג מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ הַלְכָה
ז ח) יַעו"ש בְּכֶסֶף מִשְׁנֶה וְלַח"מ וְדוּק וְאִכְמ"ל דַּע"כ"פ אִיכָא לָאו בַּפ"ע גְּבִי מְקַדְשִׁין (יעו'
תוּסְפוֹת חוֹלִין (עח א') הַנ"ל בַּמ"ש אִיכָא לָאו וַעֲשֵׂה) דְּלֹא נִרְצָה הַקְרָבָן דַּע"ז אָמְרוּ
בַּש"ס מִדְּאָסַר רַחֲמֵנָא מְחַסְרָא זְמַן לְגַבוּהַ מְפָלַל דְּלֵהֲדִיּוּט שְׁרִי וְשִׁפִּיר הִיָּה מְקוּם לֹדְמַר
בְּכֹנֶת הַש"ס דַּל"ל ל"ת וַעֲשֵׂה בְּקַדְשִׁים (הִיָּנוּ לָאו דַּבַּפ"ע בְּקַדְשִׁים) אִי לָאו דַּעֲשֵׂה
דְּפִסַּח אֲוִלְמָא מַעֲשֵׂה אַחֲרֵת מִשּׁוּם שְׁיֵשׁ בּוּ פֶּרֶת פְּקוּשְׁיָתוֹ וְנִמְצָא דְמָה שְׁתִּירְצָתִי לְפִי גְמַר
דְּבָרֵי נִכּוֹן וְכֹוֹן [כַּמּוּבָן] וְכ"ז פְּתַבְתִּי לְפִי דְּבָרֵי אַכּוֹן בְּלֹא"ה א"ש לְפִי מ"ש הַמִּשְׁנֶה
לְמִלָּה (פ"ג מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ כּוֹף הַלְכָה ח) בְּפִי דְּבָרֵי הַש"ס אֵלוּ דְמָאֵי דְקָאָמַר
תַּלְמוּדָא מִדְּאָסַר רַחֲמֵנָא מְחַסְרָא זְמַן לְגַבוּהַ מְפָלַל דְּלֵהֲדִיּוּט שְׁרִי הִיָּנוּ הַאי דְאָמְרִינּוּ שָׁם
(עח) מְנִין לֹאוּ"ב שְׁנוּהֵג בְּמִקְדָּשִׁין כּוֹ' וְהִשְׁתָּא פְּשׁוּט מְדַאֲצְטְרִיף רַחֲמֵנָא לְלַמֵּד דֹּאוּ"ב
נוֹהֵג בְּמִקְדָּשִׁין ש"מ דְּאִינוּ אָסוּר לְהִדְיּוּט מִשּׁוּם תַּעֲבָתִי לָהּ דְאִי הֵנִי שְׁיָיָה תַּעֲבָתִי לָא
אַצְטְרִיף קָרָא לְלַמֵּד שֹׁאוּ"ב נוֹהֵג בְּמִקְדָּשִׁין דְּתִיפּוּק לִיָּה דְאָסוּר מִשּׁוּם דְּאִינוּ מִמְשַׁקָּה
יִשְׂרָאֵל עַכ"ד הַמִּלְמ"ל וְאִם כֵּן לְפִי פִירוּשׁ זֶה מְמִילָא ל"ק קוּשְׁיָתָהּ וְהֵבִן יַעוֹיִן גַּם כֵּן
תוּסְפוֹת מְנַחֹת (מט ע"ב) בְּאִמְצַע הַדִּיבּוּר בַּמ"ש וְאִי הֵנִי מִיִּפְסֵל לֹא שְׁיָיָה בּוּ דְחִיָּה וְכוֹ'
יעו"ש וְדוּק וַיֵּשׁ לְפִלְפֵל ת"ל יַעו"ש בְּרַמְב"ם (פ"ג מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ הַלְכָה ח)
וְאִכְמ"ל: (ג) וּמָה שְׁהַקְשָׁה ר'ו"מ בְּתוּס' פְּתוּבוֹת (יא ע"א) ד"ה מְטַבִּילִין שְׁפַתְבוּ דַּע"ג
דְּזַכִּיָּה מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת וְאִין שְׁלִיחוֹת לְקַטֵּן מֵה"ת ה"מ בְּדַבְרֵי שְׁיֵשׁ קִצַּת חוּבָה אַבְל וְאִין
שְׁזָכוֹת גְּמוּרָה הוּא יֵשׁ לוֹ שְׁלִיחוֹת וַעֲפ"ז קִשָּׁה לִי בְּמָה דְאָמְרִינּוּ דְקַטֵּן אִין לוֹ חֲצַר אַף
בְּמִצִּיאָה נְהִי דְהוּא מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת מ"מ הָא בְּמִצִּיאָה הֵנִי זְכוּת גְּמוּרָה וְלִיכָא פְּלַל חוּבָא א"כ
בְּזָה הָא פְּתַבוּ הַתוּס' דִּישׁ לוֹ שְׁלִיחוֹת זֶה תִּנְכּוֹן קוּשְׁיָתָהּ וְלַפַּע"ד נִרְאָה לֹדְמַר בְּזָה דְאַף לְפִי
מָה שְׁעָלָה בְּדַעְתּוֹ שְׁהַתוּס' חֲדָשׁוּ זֹאת עַל כָּל דְּבָר שֶׁהוּא זְכוּת גְּמוּרָה וְלִיכָא פְּלַל חוּבָא אִיף
נִיחָא לִיָּה בְּפִשְׁטוּת דְּמִצִּיאָה הֵנִי זְכוּת גְּמוּרָה פִּינּוֹן דְּבַמְתַּנִּיתִין בְּרַכּוֹת (נד א') קָרִי לִיָּה
מַעֲיִן עַל הַרְעָה יַעו"ש (ס ע"א) הִיכִי דְמִי פְּגוֹן דְּאַשְׁכַּח מִצִּיאָה אַע"ג דְּרַעָה הִיא לְדִידִיָּה
דְאִי שְׁמַע בִּיָּה מְלַכָּא שְׁקִיל לָהּ מִיָּנִיָּה הַשְׁתָּא מִיָּהוּ טוֹבָה הִיא יַעו"ש אִם כֵּן אַף דְּוַדָּאֵי
זְכוּת וְטוֹבָה הִיא לַעֲנִין בְּרַפְתָּ הַטּוֹב וְהַמְטִיב מ"מ פִּינּוֹן דְקָרִי לִיָּה ג"כ מַעֲיִן הַרְעָה יֵשׁ לֹדְמַר
דַּע"כ"פ לֹא הֵנִי זְכוּת גְּמוּרָה, וְעוֹד דְלִשְׁיִטַּת הָרֵאשׁוֹנִים שְׁמַחֲלִקִין גְּבִי קַטֵּן בֵּין דַּעַת אַחֲרֵת
מְקַנָּה לְמִצִּיאָה יַעוֹיִן בְּתוּס' עֲצָמוּ (פְּסָחִים צֹא ע"ב) ד"ה קַטֵּן זוֹכָה וְגִיטִין (לט ע"ב)
סוּד"ה קַטְנִים וְסָד ע"ב ד"ה שְׁאֵנִי וּב"ק (קט ע"ב) ד"ה קַטֵּן וּבְרַאָב"ד (פכ"ט מֵהִלְכוֹת
מְכִירָה ה"א) בַּמ"ש וְכִשְׁאָמְרוּ אִין לוֹ חֲצַר כּוֹ' לַעֲנִין מִצִּיאָה בְּלַבַּד אָמְרוּ יַעו"ש בַּה"מ
וּמִלְמ"ל שָׁם בְּמָה שְׁפִלְפֵל לַעֲנִין הַפְקָר אִי הֵנִי בְּמִצִּיאָה ע"פ דְּבָרֵי הַתוּס' ב"מ (יב ע"ב)
א"כ י"ל גַּם בְּדַבְרֵי הַתוּס' אֵלוּ דְאַף בְּזָכוֹת גְּמוּרָה אִין לְקַטֵּן זְכוּת הִיכָא דְלִיכָא דְכַח אַחֲרֵת
מְקַנָּה בְּמִצִּיאָה וְלֹא פְתַבוּ הַתוּסְפוֹת שָׁם אֵלָא גְּבִי גַר דְהוּא ע"פ דַּעַת ב"ד דַּעֲדִיפָא פְחָם
פְּדַעַת אַחֲרֵת מְקַנָּה וְאִפְשָׁר עוֹד יוֹתֵר אֵלִימָא פְחָם (יעו"ש בְּרַש"י ד"ה עַל בַּמ"ש שְׁלִשָּׁה
הִיָּה כּוֹ' וְהוּן נַעֲשִׂין לוֹ אָב יַעו"ש וּבְאַסִּיפַת זְקָנִים שְׁפַתְבַּעַל דְּבָרֵי רַש"י אֵלוּ מִשְׁמַע דְּבַעֲי
לְפָרוּשֵׁי דַּעֲדִיפָא הָךְ זְכִיָּה דְנַעֲשִׂין לוֹ כְּאָב דְלֹא הֵנִי מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת דּוּק וְתַשְׁכַּח עַכ"ד)
וּבַעֲדִיקָר פָּרַט זֶה אִי קַטֵּן יֵשׁ לוֹ זְכוּת מֵה"ת יֵשׁ בְּזָה אַרְיִכוֹת דְּבָרִים ח"ל יַעוֹיִן מֵהִרִי"ט
שְׁנִיּוֹת חֹא"ע (סִימָן מֵא) וְחֹחו"מ (סִימָן כֹּא כב) בְּאַנְרָף וּבְמַחְנָה אָפְרִים הִלְכוֹת קִנְיָן

חָצַר (סימן א) וְהִלְכוֹת זְכוּיָה וּמִתְנָה (סימן ב ד ז) וּבִקְצוּה"ח (סימן ר ס"ק ב) וְנַה"מ שָׁם בְּפִתְיָחְתוּ (וס"ק יד) וּבִקְצוּה"ח שָׁם (סימן רב ס"ק ג') וְנַה"מ שָׁם (ס"ק ה) וּבְסִימָן רִלָּה בִקְצוּה"ח שָׁם (ס"ק ד') וְנַה"מ שָׁם (ס"ק יא יב).

ואכמ"ל דְּבִאֲמַת אִם נִתְּבוּנוּ בְּדִבְרֵי הַתּוֹס' פְּתוּבוֹת נִרְאָה דְּלֹא חִדְּשׁוּ סְבָרְתָם רַק בְּזָכוֹת גְּדוּל פְּזָה דְּגִירוֹת שְׁנִכְנַס תַּחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה שְׁאִין זְכוּת לְמַעְלָה מִזֶּה בְּזָה פְּתָבוּ דִּישׁ לֹא שְׁלִיחוֹת וְאִין לְלִמּוּד מִזֶּה לְשָׂאֵר זְכוּתִים הַחוּמְרִים כְּמַצִּיאָה וְכַדוּמָה דְּבָזָה שְׁפִיר אָמְרוּ דְּאִין חָצַר לְקַטֵּן פִּינוּ דְּאִין שְׁלִיחוֹת לְקַטֵּן יַעוּ' תּוֹס' סְנֵהֲדָרִין (סח ע"ב) ד"ה קָטָן בַּמ"ש לְהִדְאָ, וְנִרְאָה דְּזְכוּיָה דְּגִירוֹת לֹא דְּמִי לְשָׂאֵר זְכוּת דְּמָה שֶׁב"ד מְטַבִּילִין אוֹתוֹ אֵינָם זְכוּיִם בְּעִבּוּרוֹ אֲלֵא הוּא זְכוּיָה בְּעִצְמוֹ וּבְגוּפוֹ שְׁנַעֲשֶׂה גַר וְנִכְנַס תַּחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה יַעוּ' שׁ וְדְּבָרֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים הֵמָּה קִילוּרִין לְעִינִים וְקוֹלְעִים אֵל מִטְּרָה זֹו שְׁפַתְבְּתִי וְעַפ"ז יֵשׁ לְפַלְפֵּל קֶצֶת בְּדִבְרֵי אָבִי זְקַנִי הַט"ז יו"ד (סימן שָׁה ס"ק יא) יַעוּ' שׁ בְּאֶרְבֵּי בְּפִרְטָה זֶה וּבְנַה"ךְ שָׁם (ובמ"ש גַּם כֵּן דַּבְּ"ד שְׁאֵנִי דְּאֶפִּילוּ בְּמִקּוֹם שְׁאִין שְׁלִיחוֹת כו' יְכוּלִין ב"ד לְזַכּוֹת לְקַטֵּן) וַיַּעֲזִיב גַּם כֵּן בְּשׁוֹ"ת פְּרַח מִטָּה אֶהְרֹן ח"א (סימן נט) לֹא עֵת הָאָסֶפֶס פָּה לְהֶאָרִיף דֵּהֲדָבְרִים פְּשׁוּטִים דְּקַנְיָן חָצַר לֹא דְּמִי לְהָא דְּגַר דְּהָנִי זְכוּת גְּדוּל דְּנִכְנַס תַּחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה (דְּנִדְאִי אִין דְּמִיוֹן זְכוּת חוּמְרֵי לְזְכוּת זֶה הַרוּחְנִי הָעוֹלָה עַל פְּוִלְנָה יַעֲזִיב ש"ס סוּטָה (כא סוף ע"א) יִצְתָּה בֵּת קוֹל וְאָמְרָה אִם יִתֵּן אִישׁ אֶחָד כָּל הוֹן בֵּיתוֹ כו' וּבְרַמ"א יו"ד (סימן רמו ס"א) דַּמְשׁו"ה בְּקַטֵּן הָנִי יוֹתֵר זְכוּת לְפָנָיו כְּדַמְחֵלֵק שָׁם בְּש"ס פְּתוּבוֹת דְּקַטֵּן דְּלֹא טַעַם טַעְמָא דְּאִיסוּרָא זְכוּת הוּא לֹא יַעוּ' שׁ: וְעַ"פ הַנְּחָזָה זֹו נְסִיִּים גַּם כֵּן בַּע"י בְּדַבֵּר אֲגִידָה לְהִבִּין בְּפִסּוּק אֲתֵם נִצְבִים הַיּוֹם כְּפִלְגָם כו' דַּפְרֵש"י מְלַמֵּד שְׁהַכְּנִיס כְּפִלְגָם וְתַמְהוּ הַמְּפָרְשִׁים לְמָה הַכְּנִיס כְּפִלְגָם הָא בְּסִיפָא דְּקִרָא פְּתִיב וְלֹא אֲתַכֶּם לְבַדְכֶם כו' וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פִּה אִם כֵּן מְדוּעַ אוֹתָם שְׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן הַצְּרִיכוּ שְׁהָיוּ כְּפִלְגָם מְכֻוֹנְסִים וְכִי גְרִיעֵי הֵמָּה מֵאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פִּה בְּאוֹתוֹ דוֹר, אֲבָל ע"פ דְּבָרֵי הַש"ס אֵלוּ דְּמַחֲלֵק בֵּין גְּדוּל דְּטַעַם טַעְמָא דְּאִיסוּרָא לְבֵין קַטֵּן שְׁלֵא טַעַם טַעְמָא דְּאִיסוּרָא נְבִין בְּעֶזֶר הַחֲזוֹן דַּעַת לְעִנֵי מְמַעַשׁ אֵלָּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דְּבַר מִשָּׁה אֲתֵם נִצְבִים הַיּוֹם כְּפִלְגָם הֵינְנוּ שְׁפַל הַנְּמַצְאִים בְּאוֹתוֹ הַדוֹר צְרִיכִים לְהִיּוֹת נִצְבִים לְפָנֵי ה' לְקַבֵּל בְּרִיחַ וְלֹא אֲתַכֶּם לְבַדְכֶם כו' אֲלֵא גַם עִם דוֹרוֹת הַבָּאִים אֲנִכִי כּוֹרֵת בְּרִית, וְשְׁלֵא יִתְּפִלְאוּ מָה נִשְׁתַּנּוּ אֵלוּ מֵאֵלוּ בְּאֵר לְהֵם כִּי אֲתֵם יִדְעַתֶּם אֵת אֲשֶׁר יִשְׁבְּנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֵת אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם וְתִרְאוּ אֶחָ שְׁקוּצִיָּהֶם אִם כֵּן טַעְמַתֶּם טַעְמָא דְּאִיסוּרָא וַיֵּשׁ לְחוּשׁ פֶּן יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אֲשֶׁר לְכַבּוּ פּוֹנָה וְלִזְאוֹת צְרִיכִין אֲתֵם לְדַעַתְכֶם לְעִמּוּד לְפָנֵי ה' לְהַפְּנִס בְּבְרִיתוֹ וְתוֹרָתוֹ כֵּן דוֹרוֹת הַבָּאִים דְּלֹא טַעְמוֹ טַעְמָא דְּאִיסוּרָא אִם כֵּן זְכִין לְהֵם שְׁלֵא בְּפִנְיָהֶם (וּכְעִין שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת גַּם כֵּן בְּסִנְהֶדְרִין שָׁם וְגַם מְצִינוּ בְּאֲבוֹתֵינוּ שְׁנִכְנְסוּ לְבְרִית וְכו') בְּכַדִּי לְהִבְיָאֵם תַּחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה לְטוֹב לְהֵם כָּל הַיָּמִים אִין טוֹב אֲלֵא תוֹרָה וְהָאֵל הַטוֹב יוֹרְנוּ בְּתוֹרָתוֹ נְפִלְאוֹת לְאֲמַתּוֹ לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת בְּאֵהוּי"ר עֶבֶד לְעַבְדֵי ה' וְלְהַהוֹגִים בְּתוֹרָתוֹ מְצַפֶּה לִישׁוּעוֹת ה': הַקַּטָּן מִשָּׁה נְחוּם בְּמו"ה בְּנִימִין ז"ל רִוְשְׁלִימְסְקִי אַבְד"ק קְאָמִינְקָא וְכַעַת הַאֲבָד"ק אִסְטְרַאֲלֵעֲנָקָא וְהַגְּלִיל.

סימן נט דְּבָרֵי הַרְבֵּה הַחֲרִיף וּבְקִי עַה"ב מְגַזַּע תְּרַשִׁישִׁים וְכו' מו"ה מְאִיר הַלּוֹי אֵיִם הוֹרְוּיָטָן אֲשֶׁר אוֹר תוֹרָתוֹ זוֹרַח בְּעִיר בּוּטְשָׁאֲטֵשׁ גְּאֵלִיצִיאַן נֶכֶד הַגְּאוֹן הַמְּוִבְהָק הַאֲבָד"ק מְטָאֲנִיסְלָאָב. שְׁהַצִּיעַ קוֹשִׁיאַ בְּרַמְבַּ"ם (פ"כ מְשׁוֹפֵר ה"ו).

בעה"י ועש"ק נצבים תרנמ"ל בוטשאטש, עושה פסיל וכימה ייטיב הפתיכה והחתימה לכבוד רב האי גאון הגדול שבה עוז ומגדול חכם הרזים שר התורה עטרת החכמים ונזר הנבונים המפורסם בקצווי ארץ לשם ולתהלה ולתפארת וכו' וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי שליט"א אבד"ק אסטראלענקא והגליל, במדינת פולין: הן קשבתתי רב קושב משמעו הטוב ההולך למרחקים כשמש וכירח וגם שמעתי מספרים תהלות חבריו היקרים אשר חלק ביצקב והפיץ בישראל להאיר להוגי התורה וחקמיה בכל מקצועות החכמה והתבונה ההלכה והפלפול פי רב מאד גדלו וגבורתו לצלול במי ים התלמוד האדירים והפוסקים הראשונים והאחרונים וכל רז לא אנסי ליה לזאת יצאתי פהיום לקדם פני כבוד הדרת גאוננו בכרפת כוח"ט לראשית השנה הבע"ל ולתלות פני כהדר"ג שכל ימנע הטוב ואין טוב אלא תורה גם ממני ולכבדני בחבורי היקרים אשר הוציא לאור זה כמה ואת מחירם אשר ישית כהדר"ג עליהם אשלם במיטב ועתה אציע לפני הדר"ג מאור הגולה קושיא אחת אשר נתקשתי בימים האלו מדי למדי בהלכות דיומא וזה תוארה.

הרמב"ם (פ"כ משופר הלכה י) כתב וזה לשונו ואם חל יום ראשון להיות בשבת ולא היה במקום ב"ד הראונו לתקנע תוקעין בשני בלבד וכתב בכסף משנה נראה מלשון רבינו שאפי' עתה שאין אנו מקדשין ע"פ הראיה תוקעין בב"ד קבוע ולמעלה כתב שאין תוקעין אלא בב"ד שקידשו החודש והגי פסקי סתרי אהדדי ותי' פיו דעכשיו החשבון קבוע בכל ישראל כל ב"ד קבוע חשוב כאלו קדשו החודש ועוד תירץ דיותר נכון לומר שהרמב"ם כתב דינו לזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה כמ"ש דיני טו"ט ודיני הקרבנות יעו"ש ולכאורה יש להתבונן על תירוץ הא' דכיון דחשבון דיוע בזה"ז די בב"ד קבוע וסמוך לחוד הלא ב"ד סמוך מאין מצא בזה"ז אף י"ל כמ"ש ברלב"ח ומהריב"ל דאם יספיקו כל דיני ארץ ישראל על ב"ד אחד יכולים למסמיה יעו"ש וזה אפשר להיות בכ"ע אבל על תי' השני קשה טובא דבשלמא דיני טו"ט ודיני הקרבנות שכתב הרמב"ם הם הלכתא למשיחא פי אם יבנה בית המקדש בב"א יהיה צורך בידיעתן אבל הדין דחל יום א' בשבת ולא היה במקום ב"ד הראויין לתקנע לאיזה צורך כתבו הלא איתא לקמן ברמב"ם (פרק ז מלולב הט"ו) שכל התקנות שהתקין ר"י בן זכאי משחרב בית המקדש פשיבנה בהמ"ק יחזרו הדברים ליושנן ע"ש לפ"ז בזה"ז כבר אמרנו לתירוץ הב' שאין נ"מ בדין הזה וגם לכשיבנה בית המקדש אין נ"מ בו דתתבטל התקנה דריב"ז והדרא קושית הכ"מ למקומה וצע"ג, אנא להשיבני דעת קדשו בזה כי נפשי שוקקה כאל מלקוש להקשיב לקח מפיו הטהור ולשתות בצמא מי באר חכמתו הגדולה והתקנה תאמצני כי כל ישיב פני ריקם וימלא בקשתי בכל אשר שאלתי מאת פני כהדר"ג ובנה אשים קנצי למלי ואכרכהו עוד הפעם כי יכתב ויחתם לאלתר לחיים טובים ונעימים בספרן של צדיקים כנפשו הנבחרה וכברכת המוקירו המשפתחה אפים ארצה מול הדרת גאוננו מאיר הלוי איש הורוויטץ בן הה"ג מוודאוונא נכד הגאון מסטאניסלאב שליט"א, תשו' ע"ז נמצא בקונטרס בגין ירושלים בחלק התשובות לסוף שער פלל גדול יעו"ש: סימן ס דברי הרב הגאון הגדול מהר"ש מאהליווער ז"ל.

שכתב לי בדברי הש"ס (יבמות לז) הנוגע לספרי ברפת משה (סימן מד). [זה לשונו] בעה"י יום ד' כ' אדר תרמ"ז ביאליסטאק כבוד ידיד נפשי יתיב בחוונא דליבאי הרב

הגאון המפורסם חריף ובקי בחדרי תורה עמו שרי נהורא חובר חברים מתוכם עושה פלא וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום נ"י ירושליםסקי הגאבד"ק קאמינקא.

רב שלום וברכה וכט"ס זה איזה ימים אשר שבתי לביתי מנסיעתי הארוכה בשלש ארצות אשכנז פראנקרייך בריטאניא וכו' ומצאתי בו את שאהבה נפשי חבורו הנפלא ברפת משה אמנם מגנדל טרדוטי לא יכולתי עדיין לשום בו עיוני פראוי וגם לא היה פנאי לכתוב לכת"ר מכתב תודה וקבלה וכו' לא יכולתי עוד לאחר את תודתי להדר"ג ממעמקי לבבי עבור חבורו היקר והנפלא וכו' בסימן מד ראיתי מה שרצה כת"ר להתיר לכהן שנשא מיניקת אחר ט"ו חודש שלא לגרשה רק להפריש א"ע מאתה, אמנם הרב הגאון המובהק האבד"ק קוטנא שליט"א הרבה לחלוק על היתר זה ועיקר יסודו מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב דצריכה להמתין כ"ד חודש ואם עבר ונשא קודם זמן זה צריף לגרש ואפילו פהו אמנם לפי שהראיה מיבמות (דף לו ע"א) חזקה מאד אמר שסברת הרמב"ם הוא דמאחר דגגיטין פסקינן דזמן הנקה הוא כ"ד חודש אפילו להקל באיסור א"א אם כן הדעה מי"ח חודש היא פאלו אינה אמנם באמת נלע"ד דא"א ליישב כן דלו יהיה דזמן הנקה הוא כ"ד חודש עכ"ז ביכולתנו לסמוך על דברי רשב"ג דאמר דלמ"ד כ"ד חודש מותרת לאחר כ"א חודש משום דאין החלב נעפר רק עד אחר שלשה חדשים ולזה א"ש סתירה מסוגיא דגיטין וא"כ מדוע פסק הרמב"ם דבתוה"כ"ד חודש צריף לגרש אפי' פהו לכה"פ היה לו להתיר שלא לגרש אחר כ"א חודש אלא ע"כ שהרמב"ם ז"כ רכפו למינקט לשון הגמרא ומה שלא נאמר בגמ' להדיא אינו מביא, ובלא"ה אפשר לומר דלשטת הרמב"ם דאם ברח מהני אין אנו צריכין להתיר לו על ידי פרישה דהא ביכולתו לברוח וע"כ אם אינו רוצה לברוח צריף לגרש ובלא"ה אין שום שייכות לסוגיא דגיטין דהא אפילו ר"י דסובר בכתובות (דף ס') דאחר ט"ו חדשים מותר סובר גם כן דזמן הנקה הוא כ"ד חודש פמבואר בגדה (דף ט) וכן בכתובות (דף ס ע"א) לענין שיעור הנקה, ויען פי מכתב זה פתבתי בשעה כו' מוכרח אנכי להפסיק באמצע הפתיכה.

והשי"ת יאריף ויסגא שלומו והצלחתו מעלה מעלה בתורה וגדולה כנפשו ונפש ידידו בלב ונפש הדורש שלומו באהבה רבה שמואל בהרב מהר"י מאהליווער. יענין מ"ש על זה בשער פלל גדול: סימן סא דברי יד"נ הרב הגאון הגדול וכו' ר' אלכסנדר שמואל היילפרין שליט"א ראב"ד ומ"מ דק' לבוב.

בשבת (דף ע) ומנחות (נב) ותוס' (נדה מו) ד"ה א"ר ובענין ספק רבין השמשות בדברים הנוגעים לספרי ברפת משה זה לשונו. בעה"י יום א' ח"י אייר תרח"ם פה לבוב.

שלום וכל טוב סלה לכבוד ידידי הרב הגאון החריף ובקי חובר חבורים מחונפים איש אשכולות גזע תרשישים כקש"ת מוהר"ר משה נחום נ"י ירושליםסקי האבד"ק קאמינקא מחוז קיוב ה' עליו יחיה: בכניסת שבת קודש קבלתי את ספרו היקר ברפת משה (מהמדפיס הרה"ח אליעזר מארגאשים) תשואת חן תן לכבודו על התשורה הנכבדה קראתי בספרו לשבת עונג וראיתיו פי הוא מלא וגדוש בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים והרבה דברים ראיתי פי הייתי בן גילו ואחד מהן בחידושיו על מסכת שבת (דף ע ע"ב) (בפונטרס משחת שמן הטוב) שם העיר דהרמב"ם אינו שומר הפללים בדבר שאינו נוהג והביא מש"ס (מנחות נב) הי מינייהו אחריתא וכו' ודבר זה פתבתי

בספרי ראש המזבח על מסכת זבחים ברוחב ביאור וקצת פלפול פי' ה' הטובה עלי בעזה"י וכו' מסולק השגת הרמב"ד על הרמב"ם (פט"ז מהלכות טומאת אוכלין הלכה ד) והכ"מ מהפד הגרסא בתוספתא דמכשירין יעו"ש ולהג"ל נכון וא"ש ויבין התשובות (סימן כד) הביא הדר"ג תשו' חתן גיסי שייחיה הרב הגאון הגדול האבד"ק הרימלוב שכתב ליישוב קושיות התוס' במסכת נדה (טו א') אהא דאיתא במסכת יומא דמפרישין כה"ג מביתו שמהא תמצא אשתו ספק נדה ולא קאמר שמהא תמצא נדאי נדה וכתב בזה דלגבי חשש שמהא תמצא נדאי נדה מהני מה דמתקינין לו פהו אחר משום דבעי שחיטה בבועלים חשש שמהא תמצא ספק נדה לא מהני הא דמתקינין פהו אחר משום דבעי שחיטה בבועלים והיכא דנמצא בכה"ג פסול זכה ליה רחמנא (יעוין מגילה ט' תוס' ד"ה אין בין) אבל בספק נדה להרמב"ם לא הוי רק מדרבנן דס"ל ספק דאורייתא מה"ת לקולא ורק מדבריהם אסור וא"כ י"ל דרק בפסול דאורייתא זכתה רחמנא להפקהו המשמש תחתיו אבל בספק נדה לא זכתה רחמנא וכתב ע"ז הגאבד"ק הרימלוב שמהא תמצא נדאי נדה ולא עליו פמה שגיאאות יש בזה במכת"ר נעלם ממנו ש"ס מפורש במסכת יומא (מז ע"א) פעם אחת יצא וספר עם ערבי אחד בשוק וניתנה צינורא מפיו על בגדיו ונכנס ישבב אחיו ושמש תחתיו וזה הנה ביוה"כ ונהרי נכרי אינו מטמא מה"ת רק מדרבנן כמבואר במסכת נדה ועי' בתוס' ישנים יומא (ו ע"ב) ד"ה הפרישהו מבואר דאפילו בפסול דרבנן משמש פהו אחר תחתיו והרמב"ם פתב להלכה דפר יום הפיפורים הוא קרבן השותפין וק"צ וכולהו מתכפרין מקיבועא ובפרק הוציאו לו (נא ע"ב) מבואר בגמרא שאני בי גזא דאהרן דאפקרה רחמנא גבי אהיו הפהגים ולמ"ד דפר יוה"כ הוא קרבן יחיד שאר הפהגים אינם מתכפרין רק מקנפא וממילא כה"ג הוא העיקר ולא חשיבי הפהגים שנותפין כמ"ש התוס' זבחים (ו ע"א) ד"ה מקנפא ויכר כתבתי בספרי ראש המזבח שיש להקשות בהא דאיתא במסכת יבמות דבעי דוקא כה"ג משום שחיטה בבועלים הא הפהגים פוליהו שותפין ע"ש, ובגוף הדבר שכתב דספק נדה להרמב"ם לא הוי מה"ת ליתא דהיכא דאיכא אסור פרת גם הרמב"ם מודה דהוי מדאורייתא וזה מבואר בתשו' מהרי"ט ובכ"ד ונפלאתי מדוע לא הרגיש כבוד הדר"ג בזה ימחול להודיעני אם דברי נכונים בעיניו וכו'.

בתשו' (סי' כג) הביא הדר"ג מ"ש הגבורת ארי על דברי הש"ס פסחים (נד ע"ב דבה"ש דח"צ אסור שהקשה דנימא ספיקא דרבנן לקולא והדר"ג פלפל על דברי הגבול"א שפותר לדבריו סוגיא דשבת (לד א') גבי ספק בה"ש ולענ"ד יש לחלק דע"כ לא אמרינן ספק דרבנן לקולא אלא בספק הבא במקרה אבל להתיר תמיד בה"ש של ת"צ זה לא מקילינן וחילוק זה למדחי מתוס' פתובות (כח ע"ב) ד"ה בה"פ כו' אלא באקראי כו' אבל הקא שלעולם השדה בספק כו', ובחדושי הארכתי בפלפול בזה בעזה"י.

וע"ד הג"פ אבקשו לשלחו ע"י הפאצט כו' אשר פכר יצא הדבר במנהג להיתר בפשיטות ע"פ גאוני הדור שלפנינו וכו' והנני ידידו אוהבו מתעלם באהבתו אלכסנדר שמואל היילפרין ראב"ד ומ"מ פ"ק לבוב מח"ס ראש המזבח: והנה מה שהקשה על ח"ג הגאבד"ק הרימלוב מהא דנכנס ישבב אחיו ושמש תחתיו אין תפיסה כ"כ לחשבו כשגיאאה גדולה דמי יימר שהיה קודם הקרבת הפר דשייך בו החשש דל"ה שחיטת הפר בבועלים לפי דברי הגאבד"ק הרימלוב דלמא מייירי שאחר שהקריב הפר יצא ונטמא ונכנס ישבב אחיו תחתיו [יעו' רמב"ם (פ"א מהלכות עבודת יום הפפורים הלכה ג) זה

שְׁנֵכְנֵס תַּחְתּוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ חִינּוּף אֲלָא עֲבוּדָתוֹ מְחַנְכְּתוֹ וּמְתַחֵיל מְעַבֹּדָה שְׁפָסַק בָּהּ הָרֵאשׁוֹן יַעוֹ"ג כִּי בְּרַמְבַּ"ם שָׁם (פ"ד ה"א) בְּסֵדֶר הַמַּעֲשִׂים שֶׁבְּיוֹם זֶה וּפ"ה שָׁם הֵי"ג וְדוּק] וְלֹא הָיָה עָלָיו הַקְּרִיבָה הַפָּר וּבִפְרֻט לְפִי גִירְסַת הַיְרוּשָׁלַיִם מְגִילָה (פ"א ה"י) דְּהֵי עִוְה"כ עִם חֻשְׁבָּה פְּשׁוּטָמָא הָרֵאשׁוֹן וְנִכְנָס הַשְּׁנִי לְשִׁמְשׁ יַעוֹ"ש אִם פֶּן כָּל עֲבוּדַת הַיּוֹם הָיָה בְּשָׁנֵי וִי"ל דְּהֵי זְמַן לְהַזְמִין פֶּר שְׁלוֹ וַיֵּשׁ בְּזָה לְפַלְפֵּל כַּמּוּבָן, וַיֵּשׁ עוֹד לְסַתְּרָא בְּתַשׁוּ' שֶׁל יָדִיד הַחֲכָמִים הַגָּאבֵּד"ק הַרְיָמְלוּב כַּמּוּבָן אֲבָל אֵין דְּרָפִי לְבַקֵּר דְּבָרֵי זוּלָתֵי בְּמָה שְׁנֵאָמַר רַק לְפַלְפוּלָא בְּעֵלְמָא וְאִכְמ"ל, וּמָה שֶׁהַקְּשָׁה עָלָיו דְּהָא בְּאִיסוּר פְּרִת גַּם הַרְמַבַּ"ם מוֹדֵה דְּהוּי מְדַאֲרֵינִיתָא כַּמּוּבָן בְּתַשׁוּ' מֵהַרִי"ט לְפָלָא שְׁלֵא רָאָה שָׁם פִּי יְסוּד פְּלַפּוּלוֹ הוּא עַל פִּי דְּבָרֵי הַתּוֹס' נִדָּה (יז ע"ב) ד"ה וְאֵין דְּמִסּוּטָה לֹא יִלְפִינּוּ טַנְמָאָה דְּאֲתִיָּא ע"י רֵאֲיִית גּוּפָה וְע"כ פֶּתַב שָׁם דְּרַק הֵיכָא דְּיִלְפִינּוּ מִסּוּטָה הוּי נְדָאִי טַנְמָאָה מֵה"ת אֲבָל הֵכָא פִּינּוּ דְּהַטַּנְמָאָה הוּי מְטַנְמָאָה הַבָּא מִגּוּפָה וְלֹא טַנְמָאָת מַגַּע דְּלֹא יִלְפִינּוּ זֹאת מִסּוּטָה כַּמ"ש הַתּוֹס' וְאִם פֶּן הוּי רַק כְּשֶׁאֵר סְפִיקוֹת דַּל"ה רַק מְדַבְּרִיהֶם לְדַעַת הַרְמַבַּ"ם וְע"כ לֹא סָגִי בְּכַהֵן אַחַר שְׁיִתְקִינוּ תַּחְתּוֹ כו' יַעוֹ"ש, וְגַם אֵיךְ לֹא רָאָה הַדְר"ג כִּי גַם אֲנָכִי בְּתַשׁוּ' שָׁם (סִימָן כַּג אוֹת ו) הַבְּאֲתִי (לְעַנְיַן הַיִּתְרַס"ס גְּבִי נִדָּה) שֶׁתַּת הַר"מ לְפִי גִירְסַת הַפְּסָק מְשַׁנָּה בְּרַמְבַּ"ם (פ"ט מֵהַלְכוֹת טַנְמָאָת מֵת הַלְכָה יד) דְּבַדְבָּר שְׁזָדוּנוֹ פְּרִת מֵה"ת לְחֻזְמָרָא, וּמ"ש הַדְר"ג שֶׁכ"כ בְּתַשׁוּבוֹת מֵהַרִי"ט אֲדַרְבָּא בְּמֵהַרִי"ט חִי"ד (סִימָן א) שְׁדִי נִרְגָּא עַל גִּירְסַת הַכ"מ הַנֶּ"ל מְדַבְּרֵי הַש"ס יְבָמוֹת (קִיט א') דְּאֲמַרִי מְכַדִּי הָא דְּאֲוֹרֵינִיתָא וְכו' מֵה לִי אִיסוּר לֹא מֵה לִי אִיסוּר פְּרִת וְגַם מְדַבְּרֵי הַרְמַבַּ"ם בְּעַצְמוֹ שֶׁפֶתַב בֵּין בְּעַרְיּוֹת וְשִׁבְתוֹת אֵינּוּ אֲלָא מְדַבְּרֵי סוּפְרִים אִף דְּהוּי אִיסוּר פְּרִת וְקִינִיתִי זֹאת מִסְבָּרָא דְּנִפְשָׁאֵי כַּד הוּינָא טְלָא יַעוֹ"ש בְּתַשׁוּ' בְּר"מ שָׁם וּבְמֵהַרִי"ק שְׁוֹרֵשׁ ע"ה וּבְמִשְׁנָה לְמַלְךְ (פ"א מֵהַלְכוֹת יו"ט הַלְכָה יז) מ"ש בְּזָה וַיַּעַן מ"ש בְּסִפְרָא מְנַחַת מִשָּׁה חִי"ד (ס' א) וּתַשׁוּ' זוֹ כְּתַבְתִּי שָׁם כַּד הוּינָא בְּר שְׁיִתְסַר וְאִכְמ"ל וּמ"ש הַדְר"ג לְחַלֵּק גְּבִי ת"צ שְׁאֲסוּרָבָה"ש עַל פִּי דְּבָרֵי הַתּוֹס' פְּתוּבוֹת (כח) הִנֵּה בְּנֵדָאֵי הַסְּבָרָא נְכוּנָה לוֹמַר פֶּן גְּבִי ת"צ שְׁאֲסוּרוֹ בְּסִפְקוֹ מִשׁוּם דְּבָה"ש הוּי סְפַק תְּמִידִי לֹא עַל פִּי מְקַרָּה אֲבָל מֵה לְהָא דְּשִׁבְתָּ (לד) שֶׁהַבְּאֲתִי שָׁם דְּהַקְּיָלוֹ בְּסִפְקָא בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת (אִף בְּדַבְּרִים הַסּוּתְרִין זא"ז וְכַמ"ש הַרְמַבַּ"ן בְּהַשְּׁגוּתוֹ עַל סִפְרָא הַמְצוּת בְּשׁוֹרֵשׁ א' ד"ה וְלֹא עוֹד) אִף דְּהוּי סְפַק תְּמִידִי וְעַ"כ צָרִיךְ לְבוֹא לְסַבְּרַת הַתּוֹסְפוֹת עִירוּבִין (מֵה ע"ב) דְּבַעֲרֻב הַקְּיָלוֹ יוֹתֵר וְכַמוֹ שֶׁהַאֲרָכְתִּי בְּזָה בְּסִפְרֵי שְׁמֵן הַמְשַׁחָה עַל הַש"ס, וּבַעֲיָקָר סְבָרְתוֹ פְּתַבְתִּי בְּתַשׁוּ' א' לֵק' בְּעַרְשִׁיד לְפַלְפֵּל בְּדַבְּרֵי הַגְּבוּ"א בְּעַנְיַן סְפַק ת"צ וְכַתַּבְתִּי גַּם פֶּן לְחַלֵּק בֵּין סְפַק מְקַרָּה לְסִפְקָא תְּמִידִי עַל פִּי דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת פְּתוּבוֹת (כח) וְכַתַּבְתִּי ת"ל בְּזָה לְסַתְּרָא וּלְכַנּוֹת מְדַבְּרֵי הַיְרוּשָׁלַיִם בְּרִכּוֹת (פ"א ה"א) וּמְדַבְּרֵי הַש"ס מְנַחֹת (סח ע"ב) וְעוֹד מְכַמָּה מְקוֹמוֹת שׁ מִש"ל שְׁעַר הַתִּירוּצִים (סִימָן נא) בְּאֲוֹרָה וְאֵין לְכַפּוֹל הַדְּבָרִים): יָדִידוֹ וַיִּדִּיד כָּל נוֹשְׂאֵי דְּגָל הַתּוֹרָה דו"ש בָּאֵה"ר וְא"ע מִשָּׁה נַחֲסִים יְרוּשָׁלַיִם מְסֻקִי הַחוּפ"ק בְּעַת אַבְד"ק אִסְטְרַאֲלֵעֲנָקָא וְהַגְּלִיל.

סִימָן סב דְּבָרֵי הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל זְמַן וַיּוֹשֵׁב בִּישִׁיבָה סוּע"ה וְכו' בַּקִּשׁ"ת מוֹהַר"ר מְרַדְכֵי גִיטְפֵל יָפָה וְצ"ל הַגָּאבֵּד"ק רֵאזִיגָאֵי וְנִפְטֵר בָּאֵה"ק תוֹב"ב. בְּדַבְּרֵי הַמְרַדְכֵי פֶּרַק חֲזַקַת הַבְּתִימִים (סִימָן תְּקַלג) וְדַבְּרֵי הַשְּׂאִילַת יַעֲבִיז לְעַנְיַן חֲזַקַת מְצוּנָה בְּמָה שְׁנוֹגַע לְסִפְרֵי בְּרַפְתָּ מִשָּׁה.

[זו לשונו] כבוד הרב הגאון המפורסם נודע לשם ולתהלה בחבוריו הנחמדים אשר העלה חריף ויבקי משנתו זך ונקי וכו' וכו' כקש"ת מו"ה מ'שה נחום ירו שליםסקי נ"י הגאבד"ק קאמיניקא יצ"ו: אחדשה"ט פמשפט הנני מבקש סליחתו על, מניעת תשובתי עד פה ואמנם פי לא מלפי ורק יען חבורו הטהור הגיעני בימים אחרים לנדם הפסח אשר באין פנות אל המנוחה ומלתא מני אדא וכו' עד עתה בשבוע זה הגיעני מכתב מחתני הגאון אבד"ק שאוזיל שיחיה הנפירני בזה אשר במכתב הדר"ג שיחיה התפלא על זה אמרתי לאו אורח ארעא לעפובא עוד אף שאבא עד הנה בלי שום חד"ת כי מחדושי לא עלה בידי להוציא לאור הדפוס מפמה טעמים ובפרט לעת זקנתי כו' וכאשר אמרו ז"ל הקדש שנה מנה שחללו על ש"פ כו וההקדשות וס"ת אין בהם הונאה הנני שולח לו מחיר ספרו א' רו"כ מה שאחשוב פי זה שעלה לו הוצאת הדפוס ובכלל הנני מודיע להדר"ג כי עיינתי בחבורו הטהור בכמה מקומות גם טרם נתתיו לכריכה ראיתי למענין ישר ומאזני משפלו מכוננים פן בתשובותיו פן בלקיטותיו נפלאתי על רוב חריפותו ובקיאותו והנני חותם בכריכה שלום לו ולתורתו ולכל החוסים בצל קורתו עד העולם אכ"ר: ולא אמנע מלציין מה שחשבתי בעברי בספרו הטהור לפום רהיטא בראש ספרו רמי מ"ש בשו"ת שאילת יעב"ץ דחזקה בפעם אחד די ובמרדכי וש"ע פתבו אדם שרגיל כו' ובעי ג' פעמים ולענ"ד הנה נראה דלק"מ דשו"ת שייעב"ץ איירי שהחזיק ע"פ צבור מפנרש וחזקה די בפ"א ובש"ע איירי בלא פירשו שנותנים לו ורק על פי שלא מיחו בידו וא"כ בפעם א' או ב' אולי במקרה הנה ולמחר יעשהו אחרים וע"כ בעי ג' פעמים בעשאו בפניהם ג"פ ולא מיחו בידו ולא נתנו לאחר זה ראיה גמורה שויתרו לו וז"פ פן קושיא על המהרי"ק במה שהיה בהמ"ד בביתו דאין הצבור יכולים לשנותו משום חשדא ונהרי בלא"ה א"י לדחותו משום חזקה פבר עמד על זה בחידושי רעק"א ז"ל למג"א (סימן קנג) וגם בזה נלע"ד דלק"מ שהרי חזקה שאין עמה טענה אינו פלום ורק משום דחזקה שאין עמה טענה לא מקרי בכה"ג שהרי הניחוהו לעשות זא"ז ולא מיחו והני כדלי ליה צנא דפירי ואמרין שנתנו לו במתנה וכ"ז בשמחזיק בשלטה לבד ואין להם הנאה בזה אבל בכה"ג שמוסר ביתו למקום תפלה מאין הרגלים לומר שהם ויתרו זכותם רק שהם לא חפצו ליתן ביתם לע"ע ובאשר ינדמן שירצה אחר לתת ביתו אזי ישנו באמת וע"כ אמר הטעם רק משום חשדא דלמה ירצו הצבור לשנות וכה"ג בית שנותנין עירוב בתוכו דאין ראיה שויתרו ורק שמוחו שמצאו איש ששיעבד ביתו לקדו ורק משום חשדא א"י לשנות ומטעם זה א"י לשנות אפילו בשכר דויתור זה שנתן ביתו לקדו זהו כמו שפסקו עמו וא"י לשנות אח"כ ולפ"ז אפ"ל גם ביין קידוש פינן שהם לא נתנו לו פלום רק אדרבא הוא נתן להם והיה הדין נותן שיוכלו לשנות אם אין פאן חשדא שימכרו בפרסום לכל המרבה ולפ"ז אדרבא הברא להפוך דדבר שיש בו הוצאה הוי חזקה שאין עמה טענה למה לא מיחו דאפשר דעד פה לא נתצו להוצאה זאת ובהכרזה בפרסום למרבה אין חשדא ול"ד למ"ש ביבמות דלמא איכא דלא שמע בהכרזה פמובן כ"ז פתבתי מה שנתפתי בעיוני בראש ספרו הטהור ועוד לא שקלתי בפלס גם עתה את דברי שפתבתי בחפזון וכו': שנת תרמ"ז דאזנאי הנני חותם באהבה רבה ומכבדו בערבו הרם קאמור ואת יראי ד' אכבר דו"ש וידידו בא"ר וא"ע מרדכי גימפל חופ"ק.

וְנֹה אֲשֶׁר הִשְׁבַּחְתִּי עַל דְּבָרֵי הַגָּאוֹן הַגָּ'ל בְּקִצְרָה. וְהִנֵּה הַמְעִיֵּן בְּשׁו"ת שְׂאִילַת יַעֲב"ץ עֲצָמוֹ ח"ב (ס' סט) (שְׁלֹא הָיָה אֶז בְּאוֹצֵר סִפְרֵי) אוֹת ג' כְּתֹב ג"כ טַעְמָא דְחֻשְׁבָּא יַעו"ש שְׁכַתְּבֵי אֵיבְרָא מִתְּלַתָּא טַעְמֵי קְאָתִינָא עֲלֵה אֵי מְשׁוּם ד"ש וְאֵי מְשׁוּם חֻשְׁבָּא וְאֵי מְשׁוּם דְּמַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ וְכִינּוֹן שְׁעֵלָה לֹא יֵרֵד וְיֵשׁ לְכָל זֶה מְקוֹר בְּגַמ' שְׂאִין לְהַאֲרִיךְ כְּאֵן וְדִין אֶחָד הוּא לְכָל הַמִּינוּיִם (שְׂאִינּוֹן עֲשׂוּיִן עַל תְּנָאֵי לְזִמְן) שְׂאִין מוֹרִידִין בְּלִי טַעְנָה וְאִמְתְּלָא גְדוּלָּה וְאִבְוֶהוֹן דְּכוּלְהוֹן גְּמָרָא דְיוֹמָא עכ"ד, וּבְאֶמְתָּ גַם בְּשׁו"ת מְאִיר נְתִיבִים (ס' לג) וְרַדְבַ"ז ח"ד (ס' יא) כְּתֹב דְּמָה דְאָמְרוּ בְּמִי שְׁהִחְזִיק בְּמִצְוָה אֵין רְשׁוּת לְצַבּוֹר לִיקָח מִמֶּנּוּ הַטַּעַם הוּא נְמִי מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוּם וְחֻשְׁבָּא שְׁיִחְשְׁדוּהוּ וְשִׁחְשְׁדוּהוּ אֵינוֹ הַגּוֹן לְאוֹתָהּ מִצְוָה לְכַף נְטִלוּהָ מִמֶּנּוּ (וְהַזְכַּרְתִּי זֹאת אַח"כ בְּסִפְרֵי שָׁם (סִימָן ב אוֹת ג) בְּהַעֲרִוֹתֵי עַל דְּבָרֵי ש"ב הַגַּאבֵּד"ק פִּיעֵטְרָקוֹב זצ"ל) וְאֵם כֵּן מִמִּילָא בְּלֹא ה"ה מְנַשֵּׁב קוֹשְׁיָתִי עַל הַמַּהֲרִי"ק (שָׁם בְּסִפְרֵי (סִימָן א אוֹת ג) דְּלִפִּי דְבָרָיו הַקִּשָּׁה כֵּן גַם רַעַק"א ז"ל) גְּבִי מִי שְׁהִיָּה בַּהַמ"ד בְּבֵיתוֹ שְׁכַתְּבֵי הַטַּעַם מְשׁוּם חֻשְׁבָּא וְהָא בְּלֹא ה"ה אֵין לְדַחְתוֹ מְשׁוּם שְׁהִחְזִיק בְּמִצְוָה זֹו לְהַתְּפַלֵּל בְּבֵיתוֹ דְּלַפְמִש"ל א"ש דְּחֻזְקַת מִצְוָה הִיא גַם כֵּן מִצְוֵרוֹף טַעְמָא דְחֻשְׁבָּא לְדַעַת הַיַּעֲב"ץ וְרַדְבַ"ז וּמ"ג, וּבְעֵינֵיקָר הַדְּבָר שְׁכַתְּבֵי הַגָּאוֹן הַגָּ'ל לְדַהֲשְׂאִילַת יַעֲב"ץ אֵינִירִי בְּהִחְזִיק עַל פִּי צַבּוֹר מְפֹנְרֵשׁ וְכו' הִנֵּה מִתְּחַלֵּת דְּבָרֵי הַשְּׂאִילַת יַעֲב"ץ נִרְאֶה לְפָרֵשׁ כֵּן שְׁכַתְּבֵי מִי שְׁהִחְזִיק עַל פִּי הַצַּבּוֹר אֶפִּילוֹ פ"א אֵין מַעֲבִירִין אוֹתוֹ דְלִשׁוֹן ע"פ הַצַּבּוֹר מוֹרָה יוֹתֵר שְׁחֻזְקָתוֹ הָיָה מְפֹנְרֵשׁ מִפִּי הַצַּבּוֹר וְכֵן הַלִּשׁוֹן דִּין אֶחָד הוּא לְכָל הַמִּינוּיִם מוֹרָה יוֹתֵר שְׁנִתְּמַנָּה מְפֹנְרֵשׁ יוֹצֵא מִפִּי הַצַּבּוֹר, אֲכֵן טַעְמָא דְד"ש וְחֻשְׁבָּא פְּשׁוּט דְשִׁיכִי נְמִי גְּבִי הַחְזִיק בְּסַתְּמָא וְלֹא מִיתוּ בּוֹ דַּמ"ש הַגָּאוֹן הַגָּ'ל דְּבִש"ע אֵינִירִי בְּלֹא פִירֵשׁוּ שְׁנוֹתָנִים לוֹ וְרַק ע"פ שְׁלֹא מִיחוּ בְּיָדוֹ וְא"כ בְּפַעַם א' אוֹ ב' אוֹלֵי בְּמַקְרָה הָיָה וְלִמְחַר יַעֲשֶׂהוּ אַחֲרֵים וְע"כ בְּעֵי ג"פ כו' יֵשׁ לְדַחְתוֹ דְאֵי נִימָא דְרַק מְקָרָה הוּא לֹא הָיָה מְהִנֵּי אֶפִּילוֹ ג' פְּעָמִים וְכַמ"ש הַמְקוֹר חֲזִיִּים (סִימָן תַּסז ס"ק ה) דְּבִדְבָר שְׁנוֹפֵל בְּמַקְרָה וְלִיכָּא דְבָר הַגּוֹרֵם הַמְסַתְּבָר כ"כ אֵזִי אֶמְרִינּוּ אֵין חֻזְקָה לְמַקְרָיִים (יעו' מִש"ל שְׁעַר הַצְּדָק סִימָן לוֹ אוֹת ב בְּאוֹרֵךְ) אֲבָל בְּאֶמְתָּ אֶף בְּהִחְזִיק בְּסַתְּמָא בְּדָבָר הַנֶּעֱשֶׂה בְּפָנֵי רַבִּים שְׁכַאו"א רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ וּבְיָדוֹ לְמַחְתּוֹ בְּנִדְאֵי לֹא שְׁיִיךְ לוֹמֵר בְּזֶה דְנֶעֱשֶׂה בְּאֶקְרָאֵי מְבִלֵי מְשִׁים לֵב וְכַמ"ש בְּסִפְרֵי שָׁם דְּבָרֵי הַתּוֹמִים (סִימָן קַמֵּט ס"ק יט) דְּמָה שְׁכַתְּבוּ שָׁם חֻזְקָה שְׁיֵשׁ בָּהּ טַעְנָה אֵין הַטַּעְנָה שְׁלִקְחוּ רַק אוֹמֵר שְׁהַסְפִּימוּ הַקְהֵל וְלֹא הָיָה נֶעֱשֶׂה בְּאֶקְרָאֵי מְבִלֵי שָׁם לְלֵב יַעו"ש שְׁכֵן נִרְאֶה מְלִשׁוֹן הַדְרַכִּי מִלְּשֵׁה שָׁם שְׁעֵינֵיקָר הַחֻזְקָה הִיא מַה שְׁלֹא מִיתוּ הַקְהֵל וְהַעֲיָקָר הוּא דְמָה שְׁנֶעֱשֶׂה בְּרַבִּים יֵשׁ לוֹ תְּנִיקָף דַּא"צ אֶפִּילוֹ קִנְיָן כָּלֵל כְּמִבְּאָר שָׁם בְּרַמ"א חו"מ (סִימָן קַסג ס"ו) וְדַמ"ש שָׁם (אוֹת ה) וּב"י (סִימָן שְׁלֵד) וּבְשׁו"ת רַמ"א (סִימָן נ) וּבְעֵינֵיקָר הַדְּבָר יֵשׁ מְקוֹם לְחַלֵּק קֶצֶת בֵּין הָאֵי דְשְׂאִילַת יַעֲב"ץ לְהָאֵי דְהַפְּרִדְכִי דְהִתְּם גְּבִי מִצְוָה דְגִלְיָה אוֹ יִין לְהַבְּדִלָּה בְּעֵינֵינוּ רַגִּיל וּבְפַעַם אֶחָד לְחוּד לֹא מְהִנֵּי מִשָּׂא"כ בְּהָאֵי דְשְׂאִילַת יַעֲב"ץ גְּבִי תְּקִיעוֹת אוֹ תְּפִלָּה לְפָנֵי הָעַמּוּד אֶפִּילוֹ בְּפַעַם אֶחָד (הֵינֵינוּ בַר"ה א מְשֻׁנָּה א וְלֹא בְּעֵינֵינוּ דְּוָקָא שְׁלֵשׁ שָׁנִים) הָא זְכָה בְּכֶמֶה סְדְרֵי תְּקִיעוֹת אוֹ בְּכֶמֶה תְּפִלוֹת וְע"כ יֵשׁ לוֹ חֻזְקָה וְאֵין מַעֲבִירִין אוֹתוֹ וְיֵשׁ בְּזֶה לְפִלְפֵּל אַכַּמ"ל דַּעַכ"פ לְדִינָא נִרְאֶה לְפַע"ד כַּמ"ש בְּסִפְרֵי שָׁם: הַקְטָן מִשָּׂה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי אַבְד"ק קְאָמִינְקָא וְכַעַת הַאֲבֵד"ק אֶסְטְרָאֵלְעִנְקָא וְהַגְּלִיל.

סִימָן סג דְּבָרֵי הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל שֶׁה"ת סוּע"ה אֲב הַחֲכָמִים וְכו' וְכו' כַּקִּשׁוֹת מוֹהַר"ר יוֹסֵף דוֹבְעֵר הַלְוִי וְצ"ל הַגַּאבֵּד"ק בְּרִיסקָ דְלִיטְא. בְּדְבָרֵי רַש"י חוֹלִין (מו ע"ב) ד"ה אֶפִּילוֹ

ועוד קצת דברים הנוגעים לחבורי וברכת צדיקים אדירי התורה ארזי הלבנון על ברכתי ברכת משה.

זה לשונו הטהור ה' שלום ישפנת רוב שלים וברכה לכבוד ידידי וידיד כל יודעיו הרב הגאון הגדול חריף ובקי המפורסם וכו' וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי נ"י שלום וכל טוב סלה: אחדשה"ט הנה בבואי לביתי בליל השייף לצום אסתר העבר מצאתי מכתב כתה"ר בצירוף ספרו הנעים ברכת משה וראיתי במכתבו הטהור התפלא כי זה כמה שלח לי הדר"ג ספרו הראשון מנחת משה וגם כתב לי שאשלח לו כפרי בית הלוי ולא השיג שום תשובה ממני, ידידי יקירי אינני זוכר כלל אם קבלתי ממנו מכתב שאשלח לו ספרי וגם ספרו מנחת משה לא קבלתי רק איזה עלים ממנו הגיע לידי מווארשא לא חבור שלם רק עלים מיוחדים בלא ראשית ובלא סוף ואפשר שלטו בו ידי זרים וע"כ לא הגיע לידי פולו [זוכר אני כי ראיתי בו להקל בבוועא בשיפולי בעורף ועיין בהגהות מרדכי פא"ט (סימן תשל"ט) מבואר להדיא דטרפה] והו עתה שולח אני להדר"ג ספר בית הלוי ת"ב כי ח"א אין בידי לשלחו גם חיבורי הקטן על דרוש ג"כ הנני שולח לכתה"ר וגם יש בו איזה חידושים בה חנופה ובה' סת"מ ישים נא כת"ר עיונו עליו, עתה בעת כתבי לקחתי חיבורו היקר ברכת משה לעיני בו פדי שאוכל לרשום לכתה"ר לעד כי עינתי בו וראיתי בסימן לז הביא כבודו דברי הפמ"א דבעדות דרבנן ומשאל"ס נשארה על איסור דאורייתא ובאמת דכסברא זו ממש הוא בב"ש באה"ע (סימן קמב ס"ק א) אמנם מעובדא דטבע תסא (קכא ע"ב) ונשם ה"ה ע"א במשאל"ס ובכמה מהראשונים מבואר שהיה רק עכו"ם מסל"ת ואפ"ה אמרו נשם דלא תצא וזהו היפוך סברא הנ"ל, עוד ראיתי פעם בקוונטרס יפה לבדיקה חקר בחסרון מבפנים ומחזיק יותר מרביעית לאסור אם יש קמט מבחוץ בזכרונני שדקדקתי מלשון רש"י בגמרא (שם מז ע"ב) פהאו"מ שכתב אפילו מחזיק רביעית הלוג עכ"ד ולמה הנצרך רש"י לפרש דקאי על רביעית הלוג ומוכרת דס"ל דיותר מזה טרפה והנצרך לפרש דקאי על לוג ולהוציא מדעת רבותינו בכמה דוכתי דסתם רביעית היא רביעית הקב, כתבתי זאת למען כבודו הנני ידידו דו"ש באה"ר וא"ע מברכו בכל טוב ויתברך להפיץ מעינותיו ע"פ תבל כחפצו וחפץ ידידו דו"ש יוסף דובער הלוי.

והנה מ"ש הגאון זצ"ל מבוועא בשיפולי אמת שכתבתי שם (סימן ה) לצדד במקום הפ"מ וצורך גדול יעו"ש ג"כ בסי' וז אבל דברי הגהות מרדכי הבאתי גם פן נשם, ובענין ע"א או נכרי במשאל"ס שם בספרי בר"מ כתבתי מזה בקצרה אבל בספרי מנ"מ חאה"ע (סימן ד) פלפלתי בדברי הש"ע (סעיף לד) דגם בכותי שהסיח ל"ת דטבע פלוני אם נשאת לא תצא והוכחתי שם בעה"י להלכה מכמה מקומות דלא אמרינן הדרא לחששא דאורייתא יעו"ש, והגאון זצ"ל לא ראה ספרי בשלמות כמ"ש במכתבו הטהור, ומ"ש בכונת רש"י חולין (מז) הוא דבר נפלא ואמתי ובעיקר דין הרמ"א כבר האריכו שם בסימן לו כל גדולי האחרונים דיש בזה להעיר מכמה מקומות בש"ס היכא דאמרו אפילו אם דוקא הוא או לאו דוקא יענין ג"כ עירובין (כו א') ואפילו בית פור ובכורות (טז ע"ב) אפילו עד עשרה דורות כו' ויענין ג"כ בשו"ת הריב"ש (סימן ל) ושו"ת הב"ח (סי' קח) ויש להעיר ג"כ מדברי הרמב"ם (פ"י מהלכות מעשה הקרבנות הט"ו) כל שיגיע לו חלקו אפילו כזית פת כו' והתם לא שייך לומר דדוקא הוא ולא סגי בפחות מפזית

דְּקָא נִרְאָה מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם שְׁפָתַי שֶׁם אֶבֶל הַסְּפָלָה כּו' אוּ פָחוֹת שְׁאִינוּ רְאוּי לֹא לְלוּשׁ אוֹתוֹ כּו' דְּאִין שְׁיַעוּר לְדַבֵּר דְּהַפֵּל לְפִי רוּב אֲנָשֵׁי בֵּית אָב יַעו"ש גַּם כֵּן בְּהִלְכָה ט"ז וְדוּק וְאִכְמ"ל, דְּלִדְיָנָא נִלְפַע"ד כַּמ"ש שֶׁם שְׁעַר הַשְּׁנַי (נְתִיב ח אוֹת ב) דְּרוּב בְּנִין מְטָרִיפִין כְּדַעַת הָאוּה"מ בְּחֶסְרוֹן יוֹתֵר מְרַבֵּיעִית זוּלַת בְּמָקוֹם הַפ"מ אוּ צו"ג יֵשׁ לְהַקְל בְּזָה וְכַדַּעַת הַחַג"ש (ס"ק כז) אֶכֶן פְּשִׁישׁ קַמַּט ג"כ חֲלִילָה לְהַקְל בְּזָה: וְאַלְה דְּבָרֵי הַגָּאוֹן הַיְשִׁישׁ רֵאשׁ רַבְנֵי אֲנָגְלִיא ר' נְתָן אֲדָלָר ז"ל וּבְנֵי הַרְה"ג מְמַלֵּא מְקוֹם אָבִיו בְּאֲנָגְלִיאֲשְׁכַתְבוּ אַז בְּקַבְלַת) סְפָרֵי בְרַפְת מִשָּׁה זֶה לְשׁוֹנָם.

בַּעֲזַה"י פְּיוֹם ו' עַש"ק שׁוֹשֵׁן פּוּרִים שְׁנַת הוֹסֵר, ה' יִשְׁפֹּת שְׁלוֹם לְכַבּוּד יְדִידֵי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל חֲרִיף וּבָקִי וְכו' מוהר"ר מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסקִי נ"י אב"ד ור"מ דק"ק קאַמינְקאַ. תְּשׁוּאַת חֵן חֵן לְמַעַכ"ת הַרְמָה עַל סְפָרוֹ הַנְּחַמְד בְּרַפְת מִשָּׁה אֲשֶׁר בּוֹ כְּבַדְנִי וְעַדִּין לֹא הָיָה לִי פְּנָאִי לְעֵינַי בּוֹ וְהַשִּׁית יַחֲזִיקָהּ וַיִּזְכֶּהּ לְחַבֵּר עוֹד חַבּוּרִים מִתּוֹכָם וְלִהְפִּיץ מְעִינּוּתָיו הַחוּצָה לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וְלְהַאֲדִירָה כְּעַתִּירַת נְאֻמָּנוּ וּמוֹקִירוֹ הַקָּטָן נְתָן אֲדָלָר הַפְּהוּ.

וְאַלְה דְּבָרֵי בְּנֵי רַב הַפּוֹלֵל נ"י. ב"ה יוֹם ג' ג' שְׁבַט תַּרְמ"ז לּוֹנְדֹן ה' יִשְׁפֹּת שְׁלוֹם לְכַבּוּד יְדִידֵי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים וְכו' מוהר"ר מִשָּׁה נַחוּם נ"י גְּלִילַת יְדוֹ הַטְּהוּרָה הַגִּיעֵנִי וְהַנְּנִי מִן הַמוֹדִיעִים שְׁקַבְלַתִּי אֶת סְפָרוֹ הַטְּהוּר בְּרַפְת מִשָּׁה אֲשֶׁר בּוֹ כְּבַדְנִי הַדְר"ג וּמַחְמַת טְרַדוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר הִקִּיפוּנִי בְּהַקְפַּת כָּל הָרֵאשׁ לֹא הָיָה לִי עַדִּין פְּנָאִי לְעֵינַי בּוֹ כְּרֵאוּי וְהַשִּׁית יַחֲזִיקָהּ וַיִּזְכֶּהּ לְהַפִּיץ תּוֹרָתוֹ וְנַחְמָתוֹ הַחוּצָה לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וְלְהַאֲדִירָה כְּעַתִּירַת אוֹהֵבוֹ וּמוֹקִירוֹ בְּלֵב וְנֶפֶשׁ, הַקָּטָן נְפֹתֵי אֲדָלָר הַפְּהוּ.

וְאַלְה דְּבָרֵי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל מֵר יִשְׂרָאֵל וְתַפְאֵרָתוֹ ר' יִצְחָק אֶהְרֹן הַעֲטִינְגֶעֶר זצ"ל אבד"ק פֶּרַעְמִיסקֵא זק' לְבוֹב יַע"א. זֶה לְשׁוֹנוֹ בַּע"ה יוֹם ד' כַּג טַבַּת תַּרְמ"ז ל"פ"ק לְבוֹב.

רוּב בְּרַכּוֹת שְׁפַעַת הַצְּלָחוֹת לְכַבּוּד יְדִידֵי נְפִישׁ וְלִבֵּי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל הַחֲרִיף וּבָקִי הַמְּפוֹרָס לְתַהֲלָה מְאֹד נַעֲלָה אִישׁ אֲשֶׁר לֹא מְעַטָּה תַּהֲלוֹת כַּקַּשׁ"ת מוהר"ר מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסקִי נ"י הַגַּאבְד"ק קַאמינְקאַ וְהַגְּלִיל יַע"א.

מְכַתְּבוֹ הַיָּקָר הַגִּיעֵנִי וְנִצְטַעֲרַתִּי מְאֹד בְּצַעֲרֵן שֶׁל ת"ח וְכו' וַיְהִי רַעְנָא אֲשֶׁר יִקְוִים בּוֹ מְאֹד הַפְּתוּב (גַּבִּי יוֹסֵף) וְכו' מְאֹן מַלְכֵי רַבָּנָן יְפּוּצוּ מְעִינּוּתָיו חוּצָה וַיִּזְכֶּה לְלַמּוֹד וְלַלְמַד יְרַבָּה גְּבוּלוֹ בְּתַלְמִידִים כְּחַפֵּץ לְבָבוֹ וְכַאֲשֶׁר הַגִּיעֵנִי מְכַתְּבוֹ דְּמַר שְׁלַחְתִּי תִּיכֶפּ לְהַרְבֵּר ר"א מְאַרְגָּאִישׁ לְשִׁלּוּחַ לְיַדִּי סְפָרוֹ בְּרַפְת מִשָּׁה וְכַאֲשֶׁר רֵאשִׁיתוֹ כֵּן תִּמְהַתִּי עַל גּוֹדֵל חֲרִיפוֹתוֹ וּבְקִיאוֹתוֹ עָשָׂה מְטַעֲמִים כְּאֲשֶׁר אֶהְבַּתִּי דְּבָרִים נְכוֹנִים וַיִּשְׁרִים לְאַמְתָּה שֶׁל תּוֹרָה וּבְיַחְדוֹ בְּקוּנְטֵרַס יָפָה לְבְדִיקָה הַגְּדִיל לְעֲשׂוֹת דְּבָרִים נְחוּצִים לְמַעֲשָׂה וּמְמַנּוּ יְרֵאוּ וְכֵן יַעֲשׂוּ הַרְבֵּנִים וְהַבּוֹדְקִים לְהוֹרוֹת עַל פִּי הַהוֹרְאוֹת מְאֹד רַבּוֹתֵינוּ גְּדוּלֵי הָאֲחַרּוֹנִים אֲשֶׁר קִבְּצָם כְּעֵמִיר גְּרָנָה וְהוֹסִיף נֶוֶסֶף מְדִילִיָּה בְּסִבְרָא בְּרוּרָה וַיִּשְׁרָה לְהַלְכָה וּמוֹרִין כֵּן וְהִנֵּה יֵשׁ עַמְדֵי עַנְיָנִים רַבִּים אֲשֶׁר חֲנַנִּי ה'.

לְפַלְפֵּל עִם מַעַכְת"ה וְלַרְב חוֹלְשֵׁת כַּחֲזִי וְגוֹדֵל הַטְּרַדָּה לֹא אוֹכַל לְהַפִּיק זְמַמִּי, דְּבָרֵי יְדִידוֹ מוֹקִירוֹ וּמְכַבְּדוֹ הַנְּאֻמָּן בְּבְרִית אֶהְבַּתוֹ יִצְחָק אֶהְרֹן סג"ל אִיטִינְגֶא. וְאַלְה דְּבָרֵי הָרַב הַגָּאוֹן הַצ' חֲכָם הַפּוֹלֵל סוּע"ה וְכו' כַּקַּשׁ"ת מוהר"ר אַבְרָהָם פְּאֵלְאָגִי זצ"ל חֲכָם בְּאֲשִׁי בְּק'

אזמיר מדינת טורקיה בן לאותו צדיק גאון הגאונים וכו' מהור"ר חיים פאלאג'י זצ"ל מח"ס חיים פמנן חיים זי"ע וזה לשונו, בעה"י ג' שבט שנת ואמרת לברכנו בן תברכנו סלה, לכבוד הגאון הגדול המפורסם בכל תפוצות ישראל האירו ברכיו תבל בכל גולת אריאל מעלת הרב המןפלג בדורנו וכו' וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום נרו ישמרהו האל ונאיר אורו עד ביאת הגואל בן יהו רצון אמן.

בראשית מאמר פפלינו שלמא למלפא (ממ"ר) ויתפלל אברהם אל האלקים לא יעדי מינו זיו אורו בקרב כל ישראל להקים דגל התורה בכת ואל אנס"ו ויבא אברהם בארש מודע לבינה בהגיע הצעיר לפרק המקבל זה כתב ידו של רבי עם מנחתו הטורה.

ספרו הנורא ברפת משה ונתמלאה כל הבית אורה זה כלל גדול התורה ג' ספרים נפתחים מלאים זיו ומפיקים נוגה ליהודים היתה אורה ואעננו עטרה לראשי גדולה עטרה להשתעשע בתורתו התמימה זכה וברה אנה דאמרי ברפת אברהם ישר חיליה לאורייתא ויפוצו מעינותיו חוצה עשות ספרים הרבה וספירת תפארה והאמנתי פי אדבר דלגדול הדור שפמותו מי יתנני להקריב מנחה לפניו מספרי חיים הגאון החסיד ר' אבא זלה"ה ומספרי הקטנים אשר הדפסתי למעלה מעשרה אף הדרה רחוקה והוצאת הדרה יתירה ואפילו אם ספרי חיים מהרב אבא מארי ז"ל שנים להוציא עליהם הוצאת הדרה הנה בספרי הקטנים אינם כדאים להוציא עליהם הרבה עדי יגיעו לידו הטורה ואדוני"ם בהדי שותא ויכתוב משה לתת מחיריהם חלילה לי לעשות עם אדם גדול שפמותו בדרה מכירה פי אם דוקא דרה מתנה ומה שירצה ברצונו הטוב לשלוח בעד נדבות הספרים רצוי ומקובל המעט הוא אם רב פאשר ידבנו לבו פי זה דרכי דנדבות הספרים הוקצו למצותן להדפיס ספרים אחרים אכן מי יתן ידעתי את הדרה אשר ילכו בה שלא יהיה הוצאה מרובה ולפי שעה משום ולא יראו פניו ריקם יקח ניצל אדוני המספר ספר אחד מהם וכתוב שמו הטוב על גבו יודיעני מקבלתו ושלומו יסגא לעילא מדרגיה ממני המעתיב בעדו תמיד אברהם בהרב מוהר"ר חיים פאלאג'י ס"ט.

מח"ס "שמו אברהם" וימהר אברהם" "אברהם את ידו" "אברהם את עיניו" "פדה את אברהם" "ויקרא אברהם" "אברהם אזור" "אברהם אנכי" "ברך את אברהם" "שו"ת שמע אברהם על חו"מ" "שו"ת נייען אברהם על חלקי השלחן ערוך": אחרון חביב דברי ברפת צדיק הרב הגאון הקדוש צי"ע וכו' רבן של ישראל כקש"ת מוהר"ר שניאור זלמן שניאורזאהן הרבי מקאפוסט שכתב לי בעצם ידו הטורה את ברכתו על קבלת ספרי ז"ל הטורה, ב"ה אור ליום ועש"ק וישב כ"ג פסלו תרחם קאפוסט ה' שלום ישפות שלום וברכה לכבוד ידידי הרב הגאון חריף ובקי ותיק וחסיד ונרא אלקים מרבים כש"ת מו"ה משה נחום שליט"א ולכל אשר לו שלום וישע רב מכתב כת"ר קבלתי יום א' העבר וספריו היקרים קבלתי יום ג' העבר באהבה ותיבה השי"ת יחוננו להבין ולהשכיל תמיד לאמיתתה של הלכה ויזכה לאורה ימים בימינה וכ"ש עושר וכבוד ידידו הדורש שלומו באהבה מוקירו ומכבדו ש' זלמן: סימן סד דברי י"ג הפהן הגדול מאחיו ה"ה הרב הגאון המובהק סיני ועוקר הרים גזר הנבונים וכו' כקש"ת מוהר"ר שלמה הפהן מוילנא.

פלפול בענין חזקת מצוה הנוגע לספרי בדכ"מ זה לשונו. בעזה"י במוש"ק פְּרִשְׁת מְקַץ
ה' דחננקה לסדר ולפרט קחו לכם מזמר"ת הארץ לפ"ק ולפרט וזאת הברכה אשר ברך
משה לפ"ק ויילגא החיים והשלום וכל ט"ס ירוקו מן השמים על ראש פבוז נדיד עליון
ויראיו וידיד נפשי עוז ה"ה הרב הגאון המהולל החו"ב סיני ועוקר הרים המפורסם לשם
ולתהלה ולתפארת בחבוריו הנעימים והקדושים חובר חברים מתוכם שלשלת היוחסין
חוטר מגזע ישישים למעלה בקודש הקדשים שכ"ת מוהר"ר משה נחום נ"י ירושלמיסקי
הגאבד"ק קאמינקא יצ"ו, בעמ"ח ספר מנחת משה וספר ברפת משה יהי ד' עמו ובכל
דרכיו ישפיל ויצליח וינפאו ד' לחבר עוד חבורים נכבדים בד' הש"ס והפוסקים ושוי"ת
אליבא דדינא למען לזכות את הרבים פחפצו ורצונו הטוב ויחזק ד' פחו וחיליה לאורייתא
בבריות גופא ונהורא מעליא ויהיה בריא אולם לעבודת ה' ותורתו ויקנים בו הפתוב כי
בי ירבו ימיה ויוסיפו לה שנות חיים וכתוב כי חיים הם למנצאיהם ולכל בשרו מרפא
ולא ימוש התורה מפיו ומפיו ורעו וזרעו וזרעו עד העולם אכיה"ר: ואחדש"ת הרמה כי
מכתבו הטוהר בצירוף חבורו היקר והנחמד ספר ברפת משה קבלתי לנכון בזמנו ומחמת
אינה טרדות וסיבות נתאחר תשובתי עד פה ואתו הסליחה על מה שלא השבתי עד היום,
והנה באמת ראיתי להודיע להדר"ג כי מאד קבלתי נחת מקבלת ספרו הנ"ל כי מדי
פתיחתו וקרייתו בו כשנים ושלשה דלתות תיקף ברכתי עליו ברפת הנחנין כי נתמלא כל
הבית כולה אורה מתורה אור של משה הוא ניהו מר רבה באורייתא נ"י והוא ספר מלא
וגדוש בחריפות ובקיאיות ובסברא ישרה וכמה הלכתא גוברתא איפא למשמע מיני
אשרי שלו פכה ומד' ישא ברכה והכי קרא שמו ברפת משה כי כשמו פן הוא כי הוא כלי
מחזיק ברכה מברפת משה והיינו מה שקבל משה רבינו את התורה מסיני ונתנה לישראל
זה הוא עיקר ברפת משה שפירף את ישראל דהתורה הוא מקור לכל הברכות והיינו
דברפת שזאת הברכה מתחיל מקודם ד' מסיני בא וזרת משעיר למו וגו' ואח"כ התחיל
לברך ישראל ורש"י ז"ל פי' דפתח בתחלה בשבחו של מקום וכו' ויש בו הנזכרת זכות
לישראל וכו', ולדעתי י"ל דזה נמי מפלל הברכות וזו היא ראשונה לכל הברכות דע"י
התורה ניתנו הברכות וכ"כ הבעל הטורים ז"ל בריש פרשת ראה את הברכה אשר
תשמעו ס"ת תורה שפזכות התורה יבואו הברכות] ואם פן יפה פיון בזה כת"ר נ"י
שקראו בשם ברפת משה על שם שברכו ה' לחדש חידושים בתורה והם נקראים על שם
כת"ר נ"י וכדאמרינן בתחלה בתורת ה' חפצו ונהדר בתורתו יהגה יומם וליילה ומעכ"ת
נהג בו טובת עין ונתנה לישראל ופזר עליה סף רב והוציאן לאור ע"פ תכל לזכות את
הרבים [וכמו שעשה משה רבינו וכדאמרינן בנדרים (דף לח) לא ניתנה תורה וכו' ומשה
נהג בה טובת עין ונתנה לישראל וכו' ומסקינן לא נצרכה אלא לפלפולא בעלמא יעו"ש]
ובריף רחמנא דיהיב לן אורייתא תליתאי [והיינו ספרו דמר נ"י דנתחלק לג' ענינים
נפרדים וכולהו שוין לטובה] ע"י תליתאי והוא ניהו מר הוא ניהו רבא באורייתא נ"י דהוא
מוקתר בג' מעלות נשגבות א' כ' תורה והתקמה והב' במעלות היחוס ג' וקתר שם טוב
עולה על גביהן והנה להשיב לו תמורה ותשלומין על תשורתו הנכבדה אין ביכולתי פעת
פדכתיב כי טוב סחרה מפל סחורה מפז ומפנינים יקרה ולכן הוא נצרך להמתין עד שיצא
ספרי בגין שלמה מבית הדפוס אי"ה קרוב לחג הפסח הבע"ל אז אשלח לו ספרי אי"ה
לתשלומין אבל לע"ע לא באתי רק ליתן לו גנדל הודאה ות"ח והחזקת טובה ולברכו

בברכת פהגים יברך יאר ישא אכיה"ר ולמען יהנה לי לאות על מקרא מגילה ראיתי להשתעשע עם הדר"ג באיזה דברים מה שעלה ברעיוני בעת עיוני בספרו דמר נ"י ואף דבאיזה דברים נטייתי מדברי כת"ר שליט"א מ"מ פן דרף התורה זה בונה וזה סותר זה מקשה וזה מפרק וממילא רווחא שמעתתא בעזה"י וזה החלי בעזר ה' וראשון לציון פאתי לכתוב על מה שראיתי להדר"ג נ"י שמפלפל בדרך הראשון בענין השאלה שבא לפניו איש אחד שהחזיק במצנה זמן רב שנותן י"ג על פוס הבדלה לבהמ"ד וכו' וקם איש אחד שרוצה ליתן בעד המצנה דמים מרובים וכו' והראשון החזיק במצנה זו בחנם דהדין עם מי וכת"ר נ"י האריך לפלפל בתחלה דכמה שיעורי החזקה בזה והביא בזה מחלוקת הפרמ"ג בא"א ובסימן תקפ"א) עם הרב מהר"א אלקלעי בשם שאילת יעב"ץ דהפרמ"ג ס"ל דבעינו שיחזיק ג' פעמים והרב מהר"א ס"ל דסגי בפעם אחת וגם מסתפק אם מהני החזקה בחנם דמלשון המרדכי בב"ב ובש"ע או"ח (סוף סי' קנג) משמע דוקא בשכר מהני החזקה ואמנם מסתימות דברי האחרונים משמע דאף בחנם מהני, ועוד כתב כת"ר דמקור דין זה הוא מירושלמי דהוריות אילן דבר פזי וכו' ופשיט ליה מקרא והקמות את המשפן כמשפטו וגו' דקרש שזכה בצפון ינתן בצפון וכו' ואכן לפע"ד לא קל הדברים שוין וב' מיני חזקות הם ולא ראוי זה פראוי זה וכמו שאבאר.

בעזה"י ולפי דברינו אין פאן פלוגתא פלל בזה ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וגם אין פאן ספק להסתפק בזה דבעינו שכר דהנה בדין המבואר במרדכי בפרק חזקת הבתים בנדון אחד שהיה מוחזק בגלילה או בס"ת בדמים שקנה מן הצבור וא"ח"פ אירעו אונס וכו' ונתנו הצבור הזכות לאחר וכו' דהוא דבר שדרף הצבור למפור הזכות לאחרים בשכר או בחנם ואין אדם רשאי לזכות במצנה זו בע"כ של הצבור פשוט דאז הוחזק במצנה על פי הצבור דנתנו לו הזכות במתנה או בדמים דנדאי זכה במצנה זו דלא גרע מחזקה דדבר הרשות כגון חזקת סולם או דהוחזק לפתוח תלונות וזיזין בחצר חבירו דדעת המחבר בחו"מ (סימן קנג) פדעת: הרשב"ם דאין צריך חזקת ג"ש ולא טענה פלל רק אם הוציא הזיזין בחצר הבית ושתק שוב אינו יכול למחות בידו ופשוט דבא בחזקה דמצנה והד"מ שכתב בחו"מ (סימן קמט) גבי דין של המרדכי הנ"ל דבעינו חזקה שיש עמה טענה והביאו הסמ"ע (הביאו גם כת"ר נ"י) לשטתו אזיל דפסק בסימן קנג שם בהגה"ה פדעת הרא"ש דבעינו ג"ש וטענה ורצה לומר שטוען דבעל החצר נתן לו במתנה או דמחל בפירוש דבאמת על זה לא שייך לשון קנין דהא אין מקום על מה לחול הקנין דהא הראיה הוא דבר שאין בו ממש ופשוטי דגם בכאן (בסוף סימן קמט) גבי זכות דגלילה נמי רצה לומר דטענה דמחילה או מתנה שנתנו לו הזכות דקנין לא שייך על זה דהוא דבר שלא בא לעולם [ומערכ"ת שליט"א פתב בספרו על דברי הסמ"ע וז"ל ומה זו טענה אם לא שטוען שנתן דמים וקנה המצנה עכ"ל, ובמחכ"ת אולי לא עיין בטור וש"ע (סימן קנג וסימן קנה) לענין אם לא הרחיק שיעור הרחקה דאף לדעת הסוברים דבעינו בכל זה חזקה שיש עמה טענה מפל מקום סגי בטענה דמתנה או מחילה וכן מבואר ברש"י בבבא בתרא (דף ו' ע"א) ד"ה אחזיק ודברי כת"ר נ"י תמוהין בזה] ולכן לא הביא המרדכי ראיה לעיקר דין זה דמהני חזקה משום דזה פשוט דלא גרע מדבר הרשות וגם אינו ענין לדברי הירושלמי פלל דהתם מיירי במי שהוחזק בדבר שיש בו כבוד ועילוי להאדם כגון לכנוס ראשון דשייך ביה סכרא דמעלין בקודש ואין מורידין

דאין להוריד אדם מגדולתו שהחזיק כבר בלא סיבה וטענה, ועל זה מביא שפיר ראיה מקרשים אבל במי שהחזיק במצנה דגלילה אין בזה פבוד וגדולה דיהיה שינה בזה הורדה מגדולתו [נרק הריב"ש (בסימן רע"א) דמייני בענין חזקה דרבנות שם שפיר הביא ראיה מהירושלמי אבל באמת אין צריף לראיה פלל דהא הצבור יכולין למפנר או ליתן הזכות למי שיצו ופשוט דאין צריף לזה חזקה פלל [ומ"ש במרדכי במי שהיה רגיל וכו' וכן מה שכתב שם דנתן דמים הפל לאו ונוקא רק דמעשה שהיה פה היה ובש"ע לומר דנמשך אחר לשון המרדכי] דכיון שיש עדים דהצבור נתנו לו הזכות גם בפעם אחת סגי ואפשר דאפילו לא התחיל פלל לעשות המצנה גם כן כבר זכה על ידי נתינתם והפרמ"ג (בסימן תקפא) מייני בש"ץ או בתקיעות דהוא דבר שאין דרף הצבור ליתול בעד זה מעות ואדרבא על פי הרוב נותנין מעות עבור זה והלכך אם אהד התנדב להיות ש"ץ או בעל תוקע שם יש סברא דבעינו דהחזוק ג' פעמים דלא שינה בזה זכות וקנין דממי נטלו קנין או זכות דהא אין דרף הצבור להקנות דבר בזה לאחרים ואין להם זכות בדבר זה, וכדברים האלה מצאתי להדיא בחדושי הגרעק"א ו"ל שגדפס על הגליון באורח חיים (בסוף סימן קנג) בדפוס יאהניסבורג שהביא שם בשם מהרא"י ו"ל בתשובה בנדון רב היושב בעיר ולומד לרבים יכול חכם אחר לבוא וללמוד גם כן אפילו מקפח קצת פרנסת האחר וכו' והוא להלכה בדברי הרמ"א יו"ד (סימן רמה סעיף כב)] וכתב מהרא"י דלא דמי לנדון המרדכי דשאני התם דרגילין לקנות כה"ג מהצבור וכו' וביאר הגרע"א שם דכונתו דנוקא בגלילה דהוא דבר שדרף הצבור למוכרם ואין רשאי פל אהד לחטוף המצנה בלא רשות הצבור משום הכי הני ענין חזקה אף דלא מכרו לו דהוי כמו שנתנו לו במתנה שיהא הוא זוכה באלו ולא אחר מה שאין כן במילי דמצנה שהם הפקר לכל מי שירצה כגון ללמוד לרבים וכו' ולא שינה בהם חזקה וכו' ע"ש ומשמע שהסכים לדעת הראנ"ח דיכולים לסלק לגמרי להראשון ודלא פהריב"ש [נרק דהרמ"א ו"ל ביו"ד שם דהביא לדברי שניהם ע"כ דס"ל דמהרא"י לא קאמר רק להשתמש ביחד דאינו מבטל לגמרי חזקתו, אבל באמת נראה לע"ד דלדעת הריב"ש גם זה אסור דמפל מקום איכא איבה וכמו שאביא לקמן מהש"ס דיומא (דף יב)] ואמנם דלא ביאר דמה יעשה מהרא"י בראיית הריב"ש מהירושלמי ואף דבאמת קצת יש לדחות דבקרשים שאני דהוא מילי דקדושה ושינה בהם דמעלין בקודש וכו' אבל באדם שהחזיק בכבוד וגדולה לא מצינו בזה דמעלין בקודש אבל מפל מקים הא הירושלמי מדמה להדדי ובאמת אני תמה על הריב"ש דמה הוצרך להביא מהירושלמי דהא גם בבבלי יומא (די"ב) אמרי' דשני אינו ראוי להיות כה"ג משום איבה ולכהן הדיוט משום מעלין בקודש ואין מורידין (ומה שיש להקשות דבלא"ה אסור משום מחוסר בגדים כבר תירץ התוספות שם ודכה"ג מסתלק בפה) הרי דאף בכבוד וגדולה אמרינו כיון שעלה שוב אסור להורידו וכן ראיה משם דלא בעינו חזקה דג' פעמים ועוד ראיה משם דלהשתמש שניהם בכה"ג גם כן אסור משום איבה דכה"ג משמש ומזה סתירה על מה שכתב הגרע"א ו"ל דהרמ"א מחלק בין נידון דהריב"ש דמייני להעבירו לגמרי ובין נידון מהרא"י דשניהם משתמשין כאחת ולפי מה שכתבתי אם איתא כדעת הריב"ש דאסור להורידו מגדולתו גם שישתמשו שניהם ביחד אסור משום איבה ולכן דברי הרמ"א ו"ל שם צריף עיון דנראה דשני הפסקים שלו סתרי אהדרי לכאורה תוכ"ד וכן בהגבחה וגלילה בנדון המרדכי להפוך

שם לא שייך רק הסברא דקננו וזכות אבל סברת הירושלמי דמעלין בקודש ואין מורידין זה א שייך רק בדבר שבקדושה או בדבר כבוד וגדולה שהוחזק בו האדם אבל בענין זה אין בזה עליו וכבוד יותר משארי האנשים המתפללים שמה דאם זה זכה בגלילה יש אנשים אחרים שמוחזקין במצוה אחרת בהגבהה או בעליה לספר תורה, ואין להשיב על סברא זו מהא דאמרינן בשבת (דף כא ע"ב) גבי גר תנופה דשני זקנים היו בצידון אחד עשה כב"ש פנגד פרי החג ואחד עשה פדברי ב"ה משום דמעלין בקודש ואין מורידין ונהרי גר תנופה אין בו משום קדושה וכדאמרינן להדיא שם (דף כב) דאטו גר קדושה יש בו ומסקינן דאבהו דכולהו דם הרי דאינו אלא מצוה בעלמא כמו פסוי הדם ואף על פי כן אמרינן בהו דמעלין בקודש ואין מורידין, באמת כבר כתבנו להעיר על מה דאיתא במסכת סופרים בנוסח הגרות הללו וכל שמונת ימי תנוכה הגרות הללו קודש והוא תמוה לכאורה דהא אמרינן להדיא בגמרא הנ"ל דגר תנופה אין בו קדושה וכתבתי דמזה ראיה לדעת הבעהמ"א ז"ל שכתב דרב דס"ל דאסור להשתמש לאורה ס"ל באמת דיש בו קדושה מדרבנן דעשאום פגרות המנוחה ולפיכך אסור להשתמש בהם אפילו תשמיש דמצוה אבל רב אסי דאינו אוסר רק בהרצאת מעות ס"ל דאין בו קדושה ואיפא הנאה ולכן אינו אוסר רק תשמיש בזוי ושמואל מתיר גם בזה עיין שם בבעהמ"א ז"ל [וצריף לומר דגריס שם רב אסי סתם וכ"ה הגירסא ברא"ש וכן כתב המהרי"ב בגליון הש"ס דגם רש"י ז"ל גריס כן דאלו לפי הגירסא בגמרא דאמר זה בשם רב תקשי דרב אדרב ודחוק לומר דאמוראי גינהו אליבא דרב] ולפ"ז י"ל דהמ"ס גם כן סובר כן דיש בו קדושה פרב וזה סייעתא לפי של בעהמ"א אבל לא כפסקו דהוא ז"ל פסק פרב אסי ולפמ"ש אדרבא מוכח דהלכה פרב ולפ"ז יש לומר דגם הזקן שעשה כב"ה משום מעלין בקודש ס"ל כן ובהו נחא מה דאמר שם דחד מ"ד ס"ל דטעמא דב"ה פנגד ימים היוצאים ולא משום מעלין בקודש ולכאורה מה נ"מ לדינא והיותו תימה במה דאמר דעשה כב"ה משום מעלין בקודש דבעשיה כב"ה אינו ניכר מאיזה טעם עשה כן ועיין בפר"ת ובבאורי הגר"א ז"ל דנ"מ אם ס"ל גם הידור ראשון דגר לכל אחד ואחד וכו' ע"ש ואכן לפמ"ש י"ל דפליגי בזה דאיך מ"ד דטעמא דב"ה פנגד ימים היוצאים ס"ל דנ"ת אין בו קדושה ולא שייך מעלין בקודש ונ"מ טובא בינייהו לענין אם אסור להשתמש בהם תשמיש דמצוה ועוד נ"מ לענין מותר השמן אם אסור בהנאה ובתשובה הארכתי בזה מאד בדברי התוס' והרמב"ן והרא"ש ז"ל דיש בזה ד' שיטות ואכמ"ל ובגדון דברי הירושלמי דאמר דקדוש שניתן בצפון אסור להחליפו לדרום צריף להבין דמאי הורדה איפא בזה הא ב' המקומות שוין ונראה דהירושלמי סובר דבעינן דוקא להעלות בקדושה דכיון שנוטלו למקום אחר או דמחליף בד"א צריף להעלותו דוקא ובש"ס דילן במגילה (כו) מבעיא לן ולא איפשטא ופסקו הפוסקים לחומרא וכ"ה ביו"ד (בסימן ער) וע"ש בש"כ שכתב דאסור דאינו רשאי למכור אלא כשמעלה בקדושה ע"ש ובגמרא מבואר דאפילו ליטול מטפחת של ס"ת זו ולכורכה על ספר תורה אחרת אסור דכל שמשנה הדבר ממקומו צריף להעלות, והוה דברי הירושלמי, וראיתי לסיים בד' אגדה במש"כ בגרות הללו פדי להודות ולהלל לשמה הגדול כ"ה הגנוסחא בטור (בסימן תרעו) וכן בגנוסח בימי מתתיהו מסיים כן לשמה הגדול ובשמ"ע בברכת הודאה אנו אומרים ויהללו את שמה סתם ורק בגנוסח ספרד אומרים הגדול ובארתי על פי הש"ס יומא (דף סט ע"ב) דאמרינן

שם מאי ד' האלקים הגדול מאי גדול שגדלו בשם המפורש הרי דשם ה' מקרי גדול ובגבולין אסור לאומר ע"ש ולכן בעת שביטלו לעבודת בהמ"ק לא היו יכולים להזכיר השם הגדול ולכן בשמ"ע דקאי על זמה"ז אנו אומרים סתם לשמה [וכן יש לפרש דברי המתזור ויטרי שכתבו התוס' בריש ברכות יחי שם הגדול מבני דוק] אבל פשנצחו מלכי בית חשמונאים והתזירו עבודת בית המקדש למקומו חזרו להודות לשם הגדול, ועתה הנני להודיע לכהדר"ג פי ממכתבו הטהור הנה לי צער מצערן של ת"ת כמוהו ירבה בישראל אשר הודיעני שאינו בקו הבריאה ל"ע והרופאים הזהירוהו שלא לעיין בספר ומצלאין אנחנא קדם מרא דשמאי וארעא שירפאהו רפואה שלמה במהרה ויתן רפאות לשריו ושיקוי לעצמותיו ויחזק פחו וחילו לאורייתא ויהי בריא אולם כבראשונה בכחות הגוף ובכחות הנפשיות לגבר חזקתו לתורה ולהגדיל תורה ולהוסיף לקחה למען לזכות את הרבים בתורתו ובחכמתו הקדושה אמן פן יהי רצון: בחפץ המברכו בברכת פהנים ידודו הדו"ש באה"ד וא"ע שלמה הפהן מו"ץ בן וילנא.

והנה על כל דברי יד"ג הגאון הפהן הגדול מאחיו שליט"א יש לי ת"ל הרבה לפלפל קנו מקומם בקונטרס פליל תפארת ואכמ"ל אכן בעיקר הדבר שכתב הגאון שליט"א לחלק דבחזקת מצנה כגלילה וכדומה אין בזה כבוד וגדולה דיהיה שיין בזה הורדה מקדושה לא ראה דברי השאלת יעב"ץ עצמו ח"ב (סימן סט) גבי חזקת מצנה דשופר וכדומה שכתב שם גם פן טעמא דמעלין בקודש וכו' יעו"ש ודוק, ומה שתמה גם פן על מ"ש בספרי דמה זו טענה אם לא שנתן דמים דהא סגי בטענה דמתנה או מחילה יפה תמה אבל הא לא כתבתי שם אלא בלשון לכאורה אבל אחר פן הא כתבתי לדינא דמהני אפילו בלא נתינת המעות רק משום שהספימו הקהל ולא מיחו בזה יעו"ש ומש"ל (סימן סג) ואכמ"ל: הקטן משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא וכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

למלאות הגליון הסוד אציג מכתב שני מכתב הרב הגאון הפהן הגדול ר' שלמה הפהן מווילנא בענין נחוץ בנניארק להציל עשוק מיד עושקו ובסופו דבר הנוגע לספרי ברפת משה.

(ז"ל) בעזה"י יום ד' י"ב מרחשון לסדר ולפרט פי ברוך אברכה והרבה את זרעה וכו' ווילנא, החיים והשלום וכט"ס ישפות ה' לכבוד ידיד עליון ויראיו וידיד נפשנו האהוב והחביב לנו עד לאחת ה"ה כבוד הרב הגאון הגדול החו"ב סיני ועוקר הרים שמו הטוב הולך ונודף פשמן תורק ונודע בשערים המצויינים בהלכה בחבוריו הקדושים והנחמדים אשר הוציאן ע"פ תכל למען לזכות את הרבים שכ"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי נ"י הגאבד"ק קאמינקא מחוז קיוב יהי ה' עמו ובכל דרכיו ישפיל ויצליח ויזכהו לחבר עוד חבורים נחמדים אליבא דדינא למען לזכות את הרבים ועיניו תחזינה ירושלים בבנינה בנויה על תלה ומכונה וכהן העומד לאורים עומד ומקריב בבית נכון ונשא בראש הרים אכיה"ר.

ואחדש"ת באתי להודיעו פי תיקף פאשר קבלתי מכתבו הנחמד ברכתי עליו ברפת הנהנין פי מאד שמחתי עליו פעל כל הון בראותי כת"י דמר נ"י אשר זה עברו זמן עידן ועידנין אשר לא היה לי שום פ"ש וידיעה משלומו הטוב והיה לי מזה צער ואכן עתה

ראיתי פי אהבתנו אהבת התורה אהבה שאינה תלויה בדבר שמאז עדיין בוערת בלבו לפקדנו במקרב אהבה ושלום.

והנה ע"ד הענין בנניארק וכו' חשתי ולא התמהמהתי וכתבתי תיכף מכתב בקשה להרב הגאון הרב הכולל דנניארק והודעתיו את גדולת חכמתו ותורתו דמר נ"י כפי גודל ערכו הראוי לו וכלי ספק שיתן מקום לדברי כת"ר נ"י ויקיים דברי הדר"ג להשתדל בזה כפי יכולתו, להוציא עשוק מיד עושקו וכו' ויען כי מאד חשקה נפשי להשתעשע עם הדר"ג נ"י בפלפולי דאורייתא פי הם חיינו ובהם נהגה יומם ולילה וכו' ובפרט אכתוב הערות בספריו הנחמדים פי ע"פ הרוב אני מעיין בספרו הנחמד ברפת משה בקונטרס יפה לבדיקה פי הוא נצרך מאד להלכה ולמעשה ונתקבל להלכה ברורה בעיני כל הלומדים ודורשי תושיה וכו'.

ולענין מ"ש כת"ר בספרו הטהור (שער הראשון נתיב ה אות ג) בפיצול מקמא במקום חריץ הנרדא וכו' והסקים כת"ר לדעת המקילין אפי' שלא במקום הפ"מ והביא מדברי הנוב"י (חיו"ד סי"א) לענין פיצול מקמא באונא עליונה דהגרגרת מחזיקו יפה פנון בזה הדר"ג להלכה ובגליון הלב"ש שלי פתבתי דמציינו לכי תמצא דפיצול מקמא יהיה פשר ופיצול מגבה יהיה טרפה והוא ע"פ דברי הלב"ש (סי' לה אות ית) גבי פיצול מגבה והגומא תחתיו והפיצול קצר מהגומא דמזה מוכח דאינו פיצול רק יתרת דיש נ"מ בין הטעמים דלהראשון מטעם יתר פנטול א"כ אף דלא מתחכף ולא יתפרק מ"מ שייך בו י"כ ולטעם השני דליתא ביתרת מגבה טרפות רק מחמת שיתפרק פשר בכה"ג דכיון דגומא תחתיו אינו מתפרק (יעו' בט"ז שם ס"ק יב) ובס"ק פת שם הסכים שלא להכשיר בזה רק בהפסד מרובה והיינו משום דמסתפק איזה טעם הוא עיקר וכתבתי בצדו דעוד יש נ"מ בין הטעמים לענין יתרת מקמא על הגרגרת דמטעם יתר פנטול פשר דהא התם אורחא בהכי דמה"ט אנו מכשירין ימ"ק משום דאורחא בהכי אכל לטעם דתתחכף בצלעות גם פאן יש לחוש דתתחכף בגרגרת והתב"ש (ס"ק יט) פסק באמת דטרפה מפני שמתחכף בגרגרת ותתפרק ואמנם, הב"ח מכשיר והלב"ש מכשיר בהפ"מ ונראה דגם זה מחמת ספק הנ"ל דלדעת הסוברים משום יתר פנטול לא חיישינן ביתרת שמתפרק קלל.

ולפ"ז זכינו לדין אם נמצא פיצול מקמא על הגרגרת דבזה כתב הנוב"י דהגרגרת מחזיקו או אף אם קצר מהגומא פשר דהא אינו אלא חשש דאינו פיצול רק יתרת וזה הוא הסרון אם היא מגבה אולם אם היא מקמא מה איכפת לן הא ימ"ק פשר ונמצא בפיצול שהוא קצר מהגומא במקום שהגרגרת מחזיקו שלא תתפרק אז הוא להיפך דמקמא פשר ומגבה טרפה אכן בהפ"מ גם מגבה פשר דבהפ"מ תלינן דטעמא שמתחכף בצלעות עיקר ובכה"ג לא תתחכף פינון שיש גומא ולענין יתרת במקום הגרגרת מגבה ממ"נ טרפה אף בהפ"מ או משום יתר פנטול משום דמתחכף בצלעות וגם בגרגרת לא שייך לומר דהגרגרת מחזיקו דהא ליכא גומא אכל מקמא בהפ"מ פשר הנלפע"ד כתבתי.

כ"ד ידיו הדו"ש באה"ר וא"ע מברכו בכל הטוב ומצפה לשמוע ממנו אף טוב שלמה הפהן מו"ץ דפה ווילנא. יתר דבריו הנחמדים במקבתו ומה שפלפלתי בדבריו ימצאו מקומם בספרי כליל תפארת.

[שער הי"ב קנה מקומו לקמן דף קליה ע"ב. ברפת חכמים פתיחה לספר שני קונטרס כבוד חכמים בעזה"י פותחין בכבוד אכסנאי של הורה פאשר בשנת תרנ"ח כ' תמוז שלחו לי ראשי עדת אסטראלענקא בהספם כל העיר כתב רבנות ומכתב בקשה בלונ"ח פאיש א' לבוא למת"ק ונעתרתי לבקשתם שישאלו פהוגן ואחרי שעברו ימי המצרים פאתי למת"ק ביום טו"ב מנחם ונתקבלתי ת"ל ברוב כבוד והדר מפל המפלגות ובמשך כ"ח ימים שישבתי אתם נתקשרתי עמהם בקשר אמיץ וחקו באהבה וחסדה ויראת הכבוד ועל י"ג פאתי חזרה לעיר קאמינקא אכן אחרי שנתאשרתי בנימוס מטעם הממשלה הרוממת כחת"י שרי הפלך מלאמזא פאתי עם כ"כ שיהיו לכהן פאר בערתי ביום טו"ב טבת (שנת גאולה עושר וכבוד) לשמחת לבב כל חובבי הורה ותומכיה המאושרים ובמשך ומן קצר נתפרסם משרתי החגשה במקומות הגדולים שערים המצויינים בהלכה (מהם יחידי סגולה אשר לרוב ידידהם הודעתי להם מבהוגתי החדשה ורובם נודע להם ע"פ השמועה) ומכל קצוני ארץ השגתי מכתבי ברכה לי ולעדתי מארירי התורה ארזי הלבנון המאירים עיני חכמים בהלכה הדורשים טובתי באהבה רבה בלי מצרים ע"כ אמרתי לרשום דבריהם בעט ברזל ועופרת (בפתיחה לכבוד חכמים) שיהיה לתפארת לעדתי הנכבדא ולמשמרת לעד ולדורות.

ואני תפלה כי כל הברכות שיצאו מפיות גאוני וצדיקי הדור הי"ו יחולו על ראשם מקטן ועד גדול בתוספת ברכה המשולשת בתורה אנה ימים ושנות חיים מתוך הרחבה ברו"ג ועושר וכבוד (אין כבוד אלא תורה) ובתוכם אתברך גם אנכי העומד לשרת בקודש ומעתיר בעדם לטוב כל הימים, הקטן משה נחום ירושלימסקי האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

מכתב א ברפת פהן צדק מפורז יד"ג הרב הגאון הגדול וכו' כקש"ת מו"ה שלמה הפהן שליט"א מו"צ דק' ווילנא מח"ס בגן שלמה וחשק שלמה. [ז"ל] בעזה"י יום ה' ניום הששי לימי התשובה לסדר ולפרט ובדבר 'ה'ז'ה 'ת'א'ר'י'פ'ו 'ימים לפ"ק, המחיה חיים יתן חיים ארוכים טובים ומתקנים לאיש חי רב פעלים מקבציאל ראש גולת אריאל ידיד ה' וידיד כל יראיו וידיד כל ישראל וידיד נפשי עוז ה"ה הרב הגאון הגדול החו"ב סיני ועוקר הרים שמו נודע בשערים המצויינים בהלכה בחיבוריו הקדושים והיקרים כבוד קדושת שמו מפארים שכ"ח מוהר"ר משה נחום נ"י הגאבד"ק קאמינקא יצ"ו מחוז קיוב [וכעת נתקבל לאב"ד בעיר גדולה ומפוארה ק"ק אסטראלענקא ה' יכוננה] יהי ה' עמו ובכל דרכיו ישפיל ויצליח ויחתם ביוה"כ הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה לחיים טובים וארוכים ומתקנים [נידוע מ"ש המג"א בסו"ס תקפ"ב בשם ספר עשרה מאמרות פי גם הצדיקים נחתמין ביוה"כ וכ"כ הגר"א ז"ל בבבאוריו שם והביא ראיות ברורות מן הש"ס לזה והא דאמר ר' פרוספדאי אמר ר"י דצדיקים גמורין נחתמין ג"כ בר"ה צריך לפרש כפי התוס' שם שהוא דלא כפי הר"ן יעו"ש בבבאורי הגר"א ז"ל וכן דעת ר' אמנון זצ"ל בעל המחבר פיוט ונתנה תוקר] הוא וכל אנשי ביתו וכל הגלויים אליו והמסתופפים בצלו יחתמו בשנת חיים ושלום ובשנת ברכה ופרנסה והצלחה וינפיהו ה' לחבר עוד חבורים נחמדים בגפ"ת ושוי"ת למען לזכות את הרבים כחפצו ורצונו ורצון וחפץ הכותב המברכו בזה אכיה"ר: ואחדש"ת הרמה באחי להחזיק לו טובה על בשורתו הטובה אשר בשרני פי זיפהו ה' להתקבל לרב אב"ד בעיר גדולה לאלהים מלאה חכמים וסופרים ק"ק

אסטרטגיה לענין המפוארה כי מאד קבלתי נחת מזה כי אהבת עולם אהבתיו מאז ומפנה
אהבה שאינה תלויה בדבר פאהבת דוד ויהונתן והיא אהבת התורה הבוערת בלבי ומאד
אני מתענג בעת אשר אני מעיין בחיבוריו היקרים ואני שולח לכת"ר נ"י ברפת מז"ט
ויזפהו ה' לישוב שם בכבוד ובגדולה כל הימים וכל קהל עדת ישראל דקהלה הנ"ל יהיו
סרים למשמעתו ולאור תורתו כולם ילכו ויזפה להרביץ תורה בקרב בני עמו ולהדריכם
בדרך הישרה ולקרבתם לתורה וליראת שמים ולהורות להם את הדרך ילכו בה ואח
המעשה אשר יעשו וישמח הדר"ג נ"י בהם והם ישמחו בו כל הימים כחפצו ורצונו ורצון
וחפץ ידידו הדו"ש ומברכו בברכת פהגים שלמה הפהג מו"ץ דפ"ק ווילנא.

ובהיות שאין רצונו שיבואו דברי ריקם בלא תורה אמרתי לכתוב לכת"ר איזה גרגרים
מה שעמדתי בשנה העברה להעיר על הסוגיא דערכין (דף לג) דבבית שני לא נהג יובל
אפי' מדרבנן ולא מנו יובלות רק כדי לקדש שמיטין [ושמיטין גופא אינו רק מדרבנן
וכמבואר בגיטין (לו) וממילא מוכת דיובל לא נהג כלל אפי' מדרבנן והטעם מבואר
בתוס' גיטין שם ד"ה ותקון רבנן ודברי הסמ"ג והתנאים בח"מ (סי' סז) מש"כ בזה
חמוהים מאד ואכמ"ל] ומבואר ברמב"ם (פ"ב מהלכות תפלה הלכה ח) דאף הברכות
לא נהגו בבית שני ומסתמא דה"ה התקועות [וכן מוכח להדיא מסוגיא דערכין הנ"ל
דאמרינן דמנו יובלות לקדש שמיטין ודלא כר' יהודא ולר"י נשאר שם בקושיא למאי
הוצרכו למנות יובלות ואם איתא הוי מצי למימר דמנו יובלות כדי לתקוע בו ביוה"כ
ולומר תשע ברכות אלא נדאי דאף התקיעות והברכות לא נהג כלל בבית שני] ולפיכך
תימה לי דאף גפרנס להמשנה ר"ה (כו ע"ב) דשנה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות
דבאיזה זמן הנה נהג זה דבבית שני לא נהג לא תקיעות ולא ברכות ובבית ראשון לא
היו עדיין ברכות דכל הברכות נתקנו ע"י אנשי כנה"ג וכדאיתא בברכותבפ' אין עומדין
[וכן קשה הברייתא דר"ה (ל) דתקיעת שופר דר"ה ויובל דוחה את השבת והך דחיה
דשבת היא משום גזרה דרבה דאלו איסור התקיעה בעצמה גם ביוה"כ נהג איסור זה
ולא שייך לומר דדוחה את השבת ומאי נ"מ אם חל יוה"כ בשבת או דחל בחול וע"כ
משום גזרה דרבה וקסבר דאין עירוב והוצאה ליוה"כ וגזרה דרבה בנדאי לא נגזרה רק
בבית שני] אם לא דנימא פדעת הגאון חח"מ נ"י בספרו מכתב לחזקת' בר"ה (דף ק
שדעתו שם דפסוקי מלכות זכרונות ושופרות הוא דאורייתא דהא נפק"ל בר"ה (לב)
מקרא רק לקובען בברכות הוא דרבנן ובה' יישוב קושית הפפות חמרים והטו"א בר"ה
(דף ל) בהא דאמרינן רחמנא אמר אידכר יעו"ש ודו"ק, וא"כ י"ל דהא דתנן דשנה
לברכות ר"ל הפסוקים ומיירי בבית ראשון אבל לדעת הטו"א והפפות תמרים שם ושאר
מפרשים דגם אמירת הפסוקים הוא דרבנן ונתקן בימי בית שני עדיין התמיה במקומה
עומדת וצע"ג, ועוד יש להעיר על דברי רש"י בר"ה (ל) ד"ה איכא דמתני לה שפתב
דליכא לפרושי בפני ב"ד דהא בכל ארצכם כתיב ותמוה דהא אינו אלא איסור דרבנן
ומאי ראיה מקרא ופי' הטו"א דכונתו דא"כ קא עקרא מצנת תקיעה דיובל לגמרי יעו"ש
וקשה לי דהתינח למ"ד דיש עירוב והוצאה ליוה"כ אבל למ"ד דאין עירוב והוצאה
ליוה"כ שפיר יתקיים תקיעת שופר ביוה"כ שחל בחול ושפיר יכול לומר דצריך בפני
ב"ד דוקא והדבר צ"ע.

עכ"ד הגאון הגדול מהר"ש הכהן שליט"א. (ויצ"ן מ"ש ע"ז בקונטרסי בשער פלל גדול בתורה): מכתב ב מהגאון הגדול הנ"ל לראשי עדת אסטראלענקא ברפת בהן צדק תחול על ראשם.

[ז"ל] בעה"י ו' עש"ק פ' האזינו ב' ז' תשרי לפרט ובדבר 'ה'ז'ה 'ת'א'ר'כ'ו ימים לפ"ק, המחנה חיים יתן חיים ארוכים טובים ומתוקים לכבוד אלופי הגבאים הרוזנים ומנהיגי קהל עדת ישרון דק' אסטראלענקא יצ"ו היקרים והנכבדים החכמים השלמים הגבירים המפורסמים הנדיבים ושועים ומן פלגים בתורה וביראה ולכבוד כל יח"ס והנדיבים בעם בכלל נ"י ויתחמו פולם וכל קהל עדתם בגמר חתימה טובה ביוה"כ הבע"ל בשנת חיים ושלוש ופרנסה טובה והצלחה פחפחם ורצונם ורצון וחפץ הפותב המברך אותם בזה אכיה"ר.

ואחדש"ת הרמה באתי לשלוח לכם ברפת מז"ט ואשריכם פי זכיתם לקבל עליכם לרב אב"ד את פבוד הרב הגאון הגדול האמתי החו"ב סיני ועוקר הרים מו"ה משה נחום נ"י אבד"ק קאמינקא יצ"ו אשר כבד מפורסם בכל מדינותינו ברוב גאונו וצדקתו ויראתו הטובה והוא מצויין ברוב גאונו אהד מיוחד פאחד מהגאונים הגדולים המפורסמים בעולם ויהיה לכם לשם ולתפארת בישראל ותשמחו אתם בו והוא בכם ויורה לכם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו וילאו תורתו תלכו ותקבלו נחת ממנו כל הימים וה' יברך את כל קהל עדתכם בענין וכבוד וגדולה ובפרנסה טובה לרגלו וכמאמר ז"ל פי תיקר לת"ח ברכה.

כ"ד הדורש שלום פולכם ומברך אתכם בברפת פהנים שלמה הפהן מו"צ דפ"ק ווילנא. מכתב ג מהרב הגאון הצדיק ר' חיים חזקני מדיגי הי"ו מח"ס אור לי ומכתב לחזקני' וספרי שדי חמד הנפלאים.

[ז"ל] בעה"י יום שהוכפל בו פי טוב לסדר את המאוד הגדול לממשלת "פה יזפו לרוב שמחה" לפ"ק, פבוד רב רחיקא רב נהורא המאור הגדול גברא רבה ויקרא צי"ר המעלות כליל התפארה חריף ובקי בכל מקצועות שבתורה ליהודים הוא אורה הגאון הגדול עצום רב שר התורה כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי מח"ס היקרים מאירים ומזהירים מנחת משה ו"ברפת משה" אבד"ק אסטראלענקא גרו יאיר פזרה וכעצם השמים לטנהר עוטה פשלמה אורה שלום לכבוד גאונו ושלוש אל עמו ואל חסידיו לפ"ג.

שמועה טובה חדשן עצמותינו אשר שמענו ונדע פי נתקבל פבוד גאונו לרב אב"ד בעיר המהוללה אסטראלענקא שמה יכוננה העליון על תלה וישמרי' מפל פגע רע וממחלה ששתי פעל כל הון אשר זיפה ה' לקהלה מפארה וחמודה פולה נאה וחמודה לחסות פחת פנפי גאון עוזנו מרון מלכא (ממ"ר) באשר ה' עמו שפמותו הלכה אשר ארץ שמלכא נהר הנהר הגדול הזה אשר מחזה שדי יחזה וכתר הרבנות הולמתו לרעות בייעקב עמו חבל נחלתו פרוכים אתם להשם וצויתי את ברכתי וצילה גם היא תפלה לעני פחזקיא ובתלותו אנא ה' תהא משרה זו לו ולכל בני עדתו למזל טוב ולהצלחה ומה' ישאו ברכה ותירום רישיה אכוליה פרכא ישמח צדיק באנשי עדתו והם ישמחו בו ובתורתו מה טוב חלקם אשר זכו לראו"ת טוב"ה (לפ"ק) יחד פולם ישבו ישרים מאירים ומזהירים

שקטים ושאננים דשנים ורעננים ברבות הטובה גם עד זקנה ושיבה בהשקט ושלום בגיל וחדוה פנפושם הרמה וכנפוש מוקירם ומכבדם פרויב ערפם, הפא על התתום פה קארסובבאזאר יע"א הצעיר .

חיים חזקיאז מדיני המכונה חח"מ הי"ו מכתב ד מכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם וכו' ר' חיים ברלין שליט"א אבד"ק מאסקוואוקאברין וכעת ביצליסאוועטגראד. [ז"ל] עזרי מעם ה' ג' לסדר ויהי אור שנת "פא גר ד' משה נחום" לפ"ק, ירום ונשא וגבה הדגול באלפי רבבה ודגלו עלי אהבה כבוד ידיד נפשי עוז הרב הגאון המפורסם ערוגת הפושם זה סיני ומלא דבר בכל מקצועות שבתורה פאר הדור וחבר חבורים מחנכמים כקש"ת מו"ה משה נחום ורושלימסקי הי"ו "ברוך אתה בברכה" לפ"ק.

זה היום עשה ה' לי וקראתי היום הזה לששון ולשמחה מאשר נתמלא רצון אהובי שיהיה פאשר אנה למושב לו את מדינת פולין ומנהל שם ה' כי העמידהו בקרן אורה זו תורה בעיר מלאה חכמים וסופרים ויעלהו וכו' ויקם סלע רגליו פונג אשויריו למזל טוב ולברכה יהא רענא דחירום רישיה אפולא פרכא ויהיו דבריו נשמעין בעדתו לתורה ולתעודה ואף שלום נאמת יהיה בימיו ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה בקרב אמוני עם סגולה ושמכם יגדל ויהי למעלה לפ"ק אמן ואמן.

מי יתנני גם אנכי לזכות לזה וכו' למקום שמגדלין בו תורה ולא אבוש מאבותי ועתי ששלום למר ולתורתו ושלום לעדתו, בברכת נאמן בברית אהבתו עד היותו על אדמתו ידיד בן ידיד המצפה לישועה חיים ברלין החופ"ק והגליל.

מכתב ה מכבוד ידידי הרב הגאון הגדול ר' צבי הירש ראבינאוויץ אבד"ק קאנונא. [ז"ל] בשם ה' קאנונא כ"ח אלול תרנ"ח, כבוד ידיד ה' וידיד נפשי הרב הגאון המפורסם חריף ויבקי בחדרי תורה סיני ועוקר הרים כו' כו' כש"ת מוהר"ר משה נחום נ"י ורושלימסקי הגאבד"ק אסטראלענקא שלום וכל טוב סלה.

אחדשה"ט באהבה רבה מאד שמחתי לקראת הבשורה הנעימה ממשמרתו החדשה דק"ק אסטראלענקא יצ"ו והנני לברך את כבוד גאונו מקרב לבי בברכת מז"ט יחד עם אנשי עדתו המפוארה אשר זכו בחותמיהם לקבל להם לאלוף ואב"ד גאון מהנהל ומפורסם לתהלה ולתפארת כמותו רבו בישראל ואשרי לעדתו שבחרו בו אשר יהיה להם לגאון ולתפארת נגד בני עמם יהי נועם ה' עליו ועליהם להתברך בכל טוב ואשר סלה ויעטרום רצון ועונג בכל עניניהם וחספציהם וברכת ה' תחנפף על כבוד גאונו ועדתו כל הימים ויכתבו ויחתמו לאלתר לחיים ארוכים טובים ונעימים ועיניהם תחזינה בישועת ישראל ובהרמת קרנו ותה"ק בכבוד וחיים ושלום להדרת גאונו ולעדתו עד עולם, בנפושם ונפש ידידם מוקירם ומכבדם בערפם הרם צבי הירש דאבינאוויטש חופ"ק.

מכתב ו מכבוד יריד נפשי הרב הגאון הגדול וכו' כש"ת מו"ה מלפיאל צבי הלוי טענענבוים הגאבד"ק לאמזא מח"ס דברי מלפיאל. [ז"ל] בעה"י יום ד' ב"ב מג"א תרנ"ח לאמזא יע"א, כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם החו"ב סיני ועוקר הרים אוצר

תורה ויראת אלהים כש"ת מוהר"ר משה נחום נ"י הגאבד"ק אסטראלענקא שלום
וברכה.

בבואי לביתי ביום ב' העבר בערב נודעתי כי כבר בא חכם הוא ניהו מעכ"ת נ"י לעירו
על ש"ק העבר והנני לברכו בברכת מז"ט אשר יהי פרוץ בבואו ויעלה ויצליח ויהיו
דבריו נשמעים לנהל את ענתו בדרכי התורה והיראה וכו' הנני לברך בזה בברכת מז"ט
את ענת עירו הפבודה פי יקניים בהם תיכף לת"ח ברכה ולרגל בוא מעכ"ת לשפון פבוד
בעירם תעלה הצלחתם פפורחת למעלה ראש וכי ידעו להפיר ולהוקיר את ערך הדר"ג
לשמוע לקולו ולכבדו פמוטל על כל יראי ה' לשמוע בקול מורים וגדולי התורה ובאשר
עודני קצת חלוש מדרכי אקצור ויתברך ידידי ברוך הצלחה וישפע ברכה, בנפש הדורש
שלומו באהבה רבה מלפיאל צבי הלוי החופ"ק לאמזא.

מכתב ז מכבוד ידידי הרב הגאון הגדול וכו' כש"ת מוהר"ר יוסף שלופפער הגאבד"ק
סלאנים. [ז"ל] רב שלום וברכה וכט"ס לכבוד ידיד ה' וידיד אנשים הרב הגאון
המפורסם לשם ולתהלה חריף ובקי סיני ועוקר הרים תפארת ישראל וכו' כש"ת מוהר"ר
משה נחום ירושלימסקי שייתי הגאבד"ק אסטראלענקא והגליל.

אחדשה"ט באהבה פאשר שמעתי שהמתנשא לכל לראש הזמין לכת"ר שיחני מקום
לשבת על על פסא הרבנות דק' אסטראלענקא פאתי לברך את פבוד גאונו שיחני בברכת
מז"ט יתן לו ה' שיהיה ביאתו לתמן ברוך ברכה והצלחה פאנת נפשו העדינה וכן יתברכו
אנשי העיר אסטראלענקא לרגלי פבוד גאונו הרמה שייתי וישמחו הם בו והוא בהם,
משל לענבי הגפן וכו'.

ובזה הנני ידידם ואוהבם הכותב בלב שמה מברכם בכל מילי דמיטב מקרב ולב עמון
יוסף שלופפער החונה פה ק' סלאנים מוצאי ש"ק ז' מ"ח שנת "בונה ירושלים סלאנים".
מכתב ח מכבוד יד"ג הרב הגאון הגדול הישיש גזר ישראל וכו' מוהר"ר יוסף וברך
שטערין שליט"א הגאבד"ק שאוול מח"ס זכר יהוסף הנפלא.

[ז"ל] בעה"י עש"ק לצאת השנה שנח תרנ"ח שאוול, שלום וברכה וכוח"ט לכבוד הרב
הגאון המפורסם וכו' במוהרמ"ג ירושלימסקי מחבר שו"ת מנחת משה וברכת משה וכו'
אבד"ק אסטראלענקא יחי' ולכל אשר לו שלום.

מכתבו הגיעני היום פי נתקבל לאבד"ק הנ"ל והנני נותן לו את ברכתי ברכת מז"ט
שירום ה' קרנו למעלה ולרגלו תתברך העיר בגללו פמאמר חז"ל תיכף לת"ת ברכה
ואשר יהיה להם לתפארת בישראל פי הצליח חפץ ה' בידם להקים עליהם רועה נאמן
פיוצא בו להנחותם בתבונתו ולאור תורתו ילכו וידרשו ממנו הצמא למים ישמח הוא
בהם והמה בו ויאריו ימים ושנים בשובה טובה ובעונג ונחת ושלום ואשר יוקירו את
ערפו הרם ובשמו יתפארו ויהיה חן מקום על יושביה וכן יתברכו המה בהני חלתא
דבמזלא תליא ויהיה שלום בביתם והצלחה בגורלם בכל מילי דמיטב וימלאו כל
משאלות לבבם לטובה ולברכה והנני משתוקק תמיד לשמוע ממנו אף שלום וטוב
ובשורות טובות, פאנת נפשו ונפש הדו"ש הורתו והמוקירו בערכו הרם יוסף זכרני
בלא"א הרב מו"ה נתן שטערין ז"ל החופ"ק שאוול.

מכתב ט מכבוד ידידי הרב הגאון המובהק מוע"ה כקש"ת מו"ה רפאל שפירא שליט"א הגאבד"ק באבראיסק וכעת אב"ד וד"מ בּוואָלאַזין יע"א. [ז"ל] בעה"י ז' מרחשון שנת תרנ"ט באבראיסק, ירום ונשא פבוד ידיד ה' יד"נ הרב הגאון המובהק סיני ועוקר הרים המפורסם לשם ולתהלה בישראל צולל במים אדירים ויורד לעמקי תהומים לשדד עמקים ולהורות חוקים כש"ת מו"ה משה נחום נ"י רב בק' קאמינקא.

אחדשה"ט הנה קבלתי מכתב כת"ר שייח' פי הרים ה' פסא ונתקבל לאב"ד בק' אסטראלענקא והגליל יהא רענא דתרום רישיה אפולה פרכא וישב שם במנוחה והשקט ברוב עוז ושלום וירום ה' פסא למעלה ויגדל שמו בישראל ויפיץ מעינוותיו חוצה להתרות הצמאים לדבר ה' בתורתו וחקמתו ויתרומם קרן התורה על ידו ויתן לו ה' פכל אשר תשאל נפשו היקרה וכאשר אנותה לו נפש ידיו דורש שלומו באהבה ומברכו מקרב לב עמוק רפאל שפירא.

מכתב י מכבוד ידידי הרב הגאון הגדול וקן הגאונים וכו' ד אלקסנדר משה לפידותאן הגאבד"ק ראסיין יע"א. [ז"ל] עש"ק ל"ל תרנ"ט פה ראסיין, פבוד ידידי הרב הגאון המפורסם בכל חדרי תורה סיני ועוקר הרים פאר הזמן כו' וכו' כקש"ת ר' משה נחום ירושליםקי הגאבד"ק אסטראלענקא שליט"א.

אחדשה"ט לשמחת לבבי הנני מברכו בברכת מז"ט פאשר שמעתי פי הדר"ג נתקבל בעיר נכבדה פאסטראלענקא וברכתי ברכת הנהגין לשמועה טובה פי באה יתן ה' ויצלח ויעלה מעלה מעלה על במתי ההצלחה וינפה לשרת בקודש ביתר הדרת פבוד ואשריכם אלופי עזת אסטראלענקא שזכיתם לאיש גאון בישראל כרבכם זה יתן ה' שתזכו להתפרנס בריות בעד פעלכם הטוב ויהיה ברכה והצלחה במעשה ידיכם ותבינו או להוקיר את רבכם הגאון בישראל.

כ"ד ידידו דו"ש באה"ר אלקסנדר משה לפידותאן חופ"ק ראסיין יצ"ו. מכתב יא מכבוד ידידי הרב הגאון הגדול וכו' מו"ה יחיאל מיכל עפשטיין הגאבד"ק נאוהרדאק מח"ס אור לישרים ערוף השלחן.

[ז"ל] ב"ה יום ה' לסדר ונברכו כו תרנ"ט לפ"ק נאוהרדאק, פבוד ידידי ותביבי הרב הגאון המובהק המפורסם חריף ובקי וו"ח כקש"ת מו"ה משה נחום יצ"ו ומצ"פ לק"ק אסטראלענקא יע"א. גי"ק הגיעני וכבר לקתה אזני מהמקום החדש והיה הלוי לכהן לברכו להיות רגלו רגל מבונרכת לכל בני הקהלה הקדושה וישמחו בהדרת גאונו והדר"ג ישמח בם והעושה שלום יחזיק השלום לטובה ולברכה אמן ואשרי חלקם שזכו לאדם גדול פמותו ירבו בישראל ובטח יש להם זכותים שזכו לקה ובזה אומר שלום וברכה למר ולתורתו הקדושה.

ידידו הדורש שלומו באהבה רבה ואהבת עולם יחיאל מיכל הלוי עפשטיין החופ"ק. והנני שולח למד ספרי על חלק ראשון מיו"ד שזכני ה' להדפיסו וכו' גם על שוח"ט אם אין לו למר אשלקנו אפי"ה.

מכתב יב מכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם מו"ה הלל דוד הפהן מח"ס שו"ת ונגש הפהן עבודת הפהן וס' עזן גנים הגאבד"ק ווילקי. [ז"ל] בעזה"י יום ו' עש"ק י"ב

מִרְחֶשֶׁן תִּרְנ"ט ווילקי, כְּבוֹד יד"נ וּמְשׁוֹשׁ נֶפֶשׁ יִשְׂרָאֵל הַהֵרָאֵל וְהָאֲרִיאֵל הוּא הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל פֶּאֶר הַדּוֹר צְדִיק וְנִשְׁגָּב כַּקֶּשׁ"ת מוהר"ר מִשֵּׁה נַחוּם יְרוּשָׁלַיִם סְקִי שְׁלִיט"א הַגַּאבד"ק קְאָמִינְקָא.

אחדשה"ט עֲלֵצָה נִפְשִׁי וְתַעֲלֹנְנָה כְּלִי וְתִי לְשִׁמּוּעָה אֲשֶׁר דְּשָׁנָה כָּל עֲצֻמוֹתַי כִּי גָּפֹן קְאָמִינְקָא גָּאוֹן אֲדִיר אֲבִיר הָרוּעִים כְּמוֹהוּ הִסִּיעַ ה' מֵאֶרֶץ הַנִּגְבַּב אֶל יִרְכַּתַי פּוֹלִין וְלִיטָא אֶת גְּדֻלּוֹ בְּתוֹרָה חֲרִיפוֹתוֹ וּבְקִיאוֹתוֹ הַנּוֹרָאָה צְדָקָתוֹ וְקִדְוֶשׁוֹת דְּרַכּוֹ וְרוּחוֹ הַכְּבִיר כְּחֹק רוּעָה עִם קְדוּשׁ הַלֵּא אֶף יוֹשְׁבֵי פּוֹלִין וְלִיטָא וְיִרְוּהוּ וְיִרְוּמוֹהוּ אֶף עִיר כְּאֶסְטְרָאֲלֵעִנְקָא הַמְּלָאָה תוֹרָה וְיִרְאֵי ה' אֲשֶׁר אֶף הַתּוֹרָה וְהִירָאָה מְשׁוֹשׁ דְּרַכְּכֶם אֲשֶׁר תְּהִי לְהֶם לְקוֹ וּמְשַׁקְלֵת וַיִּבְרְוֶהָ עַל פְּנֵי כָּל תַּנְמָר אֶף הֵם יָדְעוּ לְהוֹקִיר סְגוּלָתְכֶם וְאֶת חוֹבַת הַמְּשַׁמְעַת אֲשֶׁר עַל צֵאן קְדוּשׁ לְרוּעֵיהֶם אֲשֶׁר הִפְקִדוּ עַל פִּי ה' לְנַהַל ע"פ הַתּוֹרָה וְהִירָאָה הַחֲסֵדָה בְּעֻתוֹתֵינוּ לְרוֹב הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר אֶף זֹאת הוּא בְּעוֹכְרֵנוּ יוֹדְעִים יְקָרֵי הָרוּחַ אֱלֹהֵי אֲשֶׁר בְּעִיר ה' שְׁמָה יוֹדְעִים לְשִׁמּוֹת וּלְשׁוֹשׁ עַל חֲבָלָם בְּנְעִימִים עִם גָּאוֹן אֲדִיר צְדִיק כְּבִיר כְּמוֹהוּ אֲשֶׁרֵי הָעַם שְׁפָכָה לוֹ אֶקְנָה כִּי עֵתָה גַם פּוֹלִין וְלִיטָא תַתְּעַנֵּג עַל שְׁמֵשׁ תּוֹרָתוֹ וְצְדָקָתוֹ שְׁמֵשׁ צְדָקָה מֵרַפָּא לְתַחֲלוּאֵי תוֹרָה וְיִרְאֵת שְׁמִים וְה' וְחִיָּהוּ וְיִרְוּמוֹהוּ וְחִלִּין עֲצֻמוֹתָיו וְיִאֲרִיף יָמָיו וְשִׁנּוּתָיו בְּעוֹנֵג וְנְעִימוֹת וּבְרוּכִים יִהְיוּ אֶתְּוּ כָּל הַגְּלוּיִם לוֹ כְּחֶפְצוֹ וְחֶפֶץ יְדִידוֹ בְּנֶפֶשׁ הַיּוֹדֵעַ לְהוֹקִיר וּלְהַכִּיר עֲרַפּוֹ הַגְּדוֹל הַלֵּל דָּוִד הַכֹּהֵן טְרִיוּשׁ הַחוּפ"ק הַגָּ"ל בַּעַמ"ח שׁו"ת וַנְּגַה"כ וְעַבּוּה"כ וּס' עַד"נ.

וְאֵלֶּה דְּבָרֵי חֲתָנוּ הַרַה"ג מַהֲר"א שְׁלִיט"א בְּשׁוּלֵי הַמַּכְתָּב הַגָּ"ל. אֶתְּכַפֵּד לְמֵלֵא אֶת בְּרַכַּת הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל הוּא נִיהוּ כְּבוֹד מו"ת הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל נ"י "בְּרַכַּת אֲבָרְהָם" וְהַנְּגִי שֵׁשׁ וְשִׁמְחָה בְּזֶה כִּי הַזְּמִין ה' לְפָנָי הַדֶּר"ג לְשִׁרְת בְּקוֹנְדֵשׁ בְּמִקּוֹם תּוֹרָה וְיִרְאָה הַצְּמֵאִים לְדַבֵּר ה' וּבְמַדְהָ שְׁאֲדָם מוֹדֵד כִּן מוֹדֵדִין לוֹ וְלִכּוֹן זָכוּ בְּנֵי הָעִיר הַנִּכְפָּדָה לְתַת אֶת עֲטֻרַת הַרְבָּנוֹת בְּרֵאשׁ גָּאוֹנוֹ אֲשֶׁר הִנְהוּ מְהַרְבָּנִים הַמְּצוּנֵינִים וְהִיחִידִים בְּדוֹרְנוֹ אֱלֹהֵי נְעֻלֵיהֶם אָמַר שְׁלֵמָה בְּרַבּוֹת צְדִיקִים יִשְׁמַח הָעַמּוּה' יְרוּמָם כְּסֵאוֹ וְהַצְּלַחְתּוֹ מַעֲלָה מַעֲלָה כְּנֶפֶשׁוֹ הַטְּהוֹרָה וְנֶפֶשׁ הַמְּכַרְףֵּי אוֹתוֹ מְקַרֵּב לֵב וְנֶפֶשׁ בְּכָל טוֹב סְלָה, אֲבָרְהָם זְקֵהִים אַבְד"ק וּוְאֵלֵא אֲנִיחָה נְטָה לְלוֹן בְּבֵית מו"ח נ"י.

מַכְתָּב יג מְכַבֵּד יְדִידֵי הָרַב הַגָּאוֹן וְכו' ר' בְּנִימִין זָאב וּוְאֵלֶּף אַבְד"ק יַעֲקֹב טְרִינְאָסְלָאוּ יַע"א. [ז"ל] בְּשֵׁם ה' יִת"ש הֵן רַחֵשׁ לְבִי דְבָר טוֹב לְהַגִּישׁ לְפָנָי יְדִיד ה' וְיְדִיד בֵּית יִשְׂרָאֵל הָרַב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִם חֲרִיף וּבְקִי בְּחֻדְרֵי תּוֹרָה סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים נוֹדֵעַ לְשֵׁם וְנוֹדֵעַ בְּשַׁעֲרֵים גְּבוּר בְּתוֹרָה וּמְלַחֲמָה מו"ה מִשֵּׁה נַחוּם נ"י כְּאֲשֶׁר נִתְקַבַּל לְאַבְד"ק בְּק' אֶסְטְרָאֲלֵעִנְקָא וְהַגְּלִיל וַיַּעֲתֵק אֶהְלוֹ מַגְּבּוּלְנוּ הַנְּגִי בְּבִרְכַּתִּי בְּרַכַּת הַפְּרִיָּדָה כִּי יִשְׁלַח ה' מְלָאָכוּ לְפָנָיו וַיָּבֵא שְׁלָם וְשְׁלום אֶל מַחֲזוֹ חֶפְצוֹ יְגַדֵּל וַיִּנְשֵׂא כְּסֵא כְּבוֹדוֹ מַעֲלָה מַעֲלָה וַיְהִי שְׁלום בְּחִילוֹ וְשְׁלָוָה בְּאַרְמוֹנוֹ יִשְׁכֵן בְּטַח עַל נְהַרֵי נַחֲלֵי הַצְּלַחָה רַבִּים יִשְׁתּוּ מִי בְּאָרוֹ וַיִּגְבַּר חוֹלִים בְּתוֹרָה חֶפְצוֹ וְחֶפֶץ יְדִידוֹ הַמְּכַרְכוֹ בְּלֵב וְנֶפֶשׁ חֶפְצָה וְדו"ש וְשְׁלום תּוֹרָתוֹ בְּאַהֲבָה רַבָּה וְאַהֲבַת עוֹלָם.

הָבֵא עַה"ח יוֹם א' י"ד מִרְחֶשֶׁן שְׁנַת תִּרְנ"ט לַפ"ק פ"ק יַעֲקֹב טְרִינְאָסְלָאוּ. נְאוּם בְּנִימִין זָאב וּוְאֵלֶּף כַּהֲרַה"ג מוהר"ט"ם ז"ל חוּפ"ק מַנ"ל.

מכתב יד מכבוד ידידי הרה"ג המפורסם ר' שלמה פריינדעש אבד"ק ליאדי בעת אבד"ק בעליניץ פלך מאהליב מח"ס פנים חמד על או"ח. [ז"ל] בשם ה' יום ד' לסדר נהיה ברכה יו"ד חשון תרנ"ט בעליניץ פלך מאהליוו, פבוד קדושת מרנא אור עינינו מחמד לבבינו פליל תפארתנו הרב הגאון הגדול האמתי סיני ועוקר הרים נודע ביהודא פאר דורנו אוצר התורה והתבונה והיראה נר ישראל עה"י פ"ה גדול שמו בקצוני ארץ כו' וכו' כקש"ת מרנא ורנא שר התורה מוהר"ר משה נחום וירושלימסקי שליט"א הגאבד"ק קאמינקא ומצ"פ בק"ק אסטראלענקא והגליל יע"א שלום למר.

אחדשה"ט ששתי פעל כל הון אשר זיפה ה' לקהלה מפוארה נחמודה אסטראלענקא והגליל לחסות תחת פנפי גאון עוזנו פבוד קדשו דמרנא הי"ו הנני נותן אלפי רבבות ברכות לראש מורנו יחי' בברכת מזל טוב ותהא משרה זו לו ולכל בני עדתו למזל טוב ולהצלחה מרובה ישמח צדיק באנשי עדתו והם ישמחו בו ובתורתו ויראתו בברכות הטובת בגילה וחדוה ויהיה להם לעינים עד יבנה ציון וירושלים לרעות בייעלב עמו חבל נחלתו ויאריו ימים ושנים עד ביאת ינון בכל טוב סלה אמן ואמן.

פן אבקש נא את פבוד קדושת מורנו הי"ו כי ישיב לי ברכתי אלי כי ת"ל נתקבלתי לרב אב"ד פה בעיר בעליניץ הסמוכה למאהליב (וזה לא כפיר שעקרתי דירתי מליאדי) ואף כי לא נעלם ממני גודל טרדותיו עתה עכ"ז אבקש מאד כי ייטיב חסדו וצדקתו להשיב לי אף בקצרה מאד ויתניני ממש בדברי קדשו וכו' כי נחוצי לי מאד להלכה ולמעשה לדינא וכו' ואחתום בברכה והצלחה במזל טוב לכ"ק מורנו יחי' יצליח בכל אשר יפנה ויהי פזית הודו ותפארתו נצח סלה וישמח מורנו יחי' בעדתו ויאריו ימים ושנים בכל טוב סלה "פוליהו שני קאמינא" וכו' פן אני מצפה בכליון עינים על מכתבו בברכה ודעת קדשו להלכה ולמעשה בכל הנ"ל.

דברי אהבו פנפשו ממש שלמה פריינדעש אבד"ק בעליניץ פלך מאהליוו מח"ס פנים חמד. מכתב טו מכבוד ידיד החכמים הרב הגאון הגדול המפורסם ר' אברהם יחזקאל ארלאנאראווי זצ"ל הגאבד"ק חארקאוו.

[ז"ל] בעה"י יום ה' י"א מרחשון תרנ"ט חארקאוו, שלום וברכה וכט"ס לידיד נפשי עוז הרב הגאון המפורסם בכל קצוני חבל בחבוריו היקרים המאוה"ג סיני ועוקר הרים נאה דורש ונאה מקיים נעים המדות כקש"ת מו"ה משה נחום שליט"א הגאבד"ק אסטראלענקא.

ב"ה על התוה"ש אחדשה"ט באהבה רבה ועזה שלשום באתי מחערסאן (אשר נקראתי שם על ד"ת) ומצאתי הבשורה הנעימה כי לוקח הדר"ג אחר פבוד לאב"ד בק' אסטראלענקא ושמעתי אשר היא עיר מלאה חכמים וסופרים ואתמול היה אצלי מחותנו ידיד נפשי הרה"ג רא"ם נ"י מאראיעווסקי ושיבת לפני מאד את העיר ונאנשיה היראים והלומדים הודיתי לה' חסדו אשר הזמין השי"ת לפניו העיר הנכבדה הזאת ובלב מלא אהבה הנני מברכו במז"ט אשר ירעה את עדתו על מי מנוחות באריכות ימים ושנים ועושר וכבוד ולא אפונה אשר העיר הנכבדה ידעו להוקיר ערך הדרת גאונו זירווי עונג ונחת זה מזה.

דברי ידידו עוז דו"ש וטובתו באהבה רבה ועזה מוקירו ומכבדו כערכו הרם אברהם יחזקאל ארלאזאראו חופ"ק חארקאו. מכתב טז מכבוד יריד החכמים הרב הגאון הגדול ר' יהונתן עליאשבערג זצ"ל הגאבד"ק וואלקאוויסק פלך הוראדנא.

עמ"י עש"ו אור ליום ה' ד' מר"ח תרנ"ט וואלקאוויסק, אף טוב ושלום סלה לכבוד ידיד עליון ויד"נ הרב הגאון הגדול חריף ובקי בחד"ת חכם לבב ביראת אלהים כו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי הי"ו אבד"ק אסטראלענקא יע"א שלום לו ולכל המסתופפים בצל צלא דמהימנותא סלה.

אחד"ש אחרי הגיע עדי הבשורה פי מעכ"ת נקרא אחרי כבוד לשרת בקודש בעיר אסטראלענקא יע"א שמחתי מאד כי הרימו ה' ית"ש מפלכי ונאלין למקומי התורה כפולין אשר שם יפירו ויזקירו את הדר"ג בתורתו הקדושה ויראתו וחקמתו ושלמותו בכל כערכו פראוי לו אני בתומי אומר כי אשמת פי נתקרב לנו במקרה המקום ומקרב לפי הנני לברך אותו בברכת מז"ט להדרת גאונו ולעירו המהוללה בתורה ויראת שמים אשר לא אספק כי יפירו את ערך רבם ועל פנים ישאיהו וה' יהיה בעזרו להרים קרן התורה בעירו והסביבה ויצליחם לרגל גדול הדור כמוהו באשר ועושר ושלום מעכ"ת ישגא בכריאות גופא ובתורה ועבודה, פאות ידידו המכבדו פרום ערבו דור"ש בכבוד יהונתן עליאשבערג חופ"ק וואלקאוויסק.

מכתב טו"ב מכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם מו"ה יעקב ג"י ווילענציק אבד"ק פיקעלין מח"ס דלתי תשובה ב"ח. [ז"ל] בעה"ש מוש"ק לסדר נאגדלה שמך "ברוך אתה בברוך" לפרט "אבדק"ק אסטראלענקא" לפרט, כבוד ידנ"ע הרב הגאון הגדול האמתי המפורסם בכל קצווי ארץ לשם ולתפארת חריף ובקי בכלא תלמודא ובפוסקים ראשונים ואחרונים פ"ה עה"י נר ישראל נודע בשערים בחבוריו הנעלים המאירים פספירים אב החכמים גזר הנבונים שלשלת היוחסין כקש"ת מוהר"ר משה נחום שליט"א הגאבד"ק אסטראלענקא והגליל שלום ואנושר כבוד ועושר ישכנו בטירווחיו כל שנותיו.

כל חרט כל עט כל כנף וכל נוצה לא יספיקו לתאר במו אף אחת מני אלה מרגשי גיל וחדוה עזן עונג נחת אשר מלאו את חדרי לבבי בשמעי פי נתקבל הוד כבוד גאוננו לרב ואב"ד בקהלה מפוארה בישראל המלאה חכמים וכופרים שועים עדינים היא אסטראלענקא המפורסמת לתפארת אשר תאמצני תקנתי כי יפירו וידעו את רום מעלת רבם ואלופם ויעטרוהו גזר תפארת כבוד ויקר פראוי וכיאות לו אשריכם אנשי עיר אסטראלענקא שזכיתם לרב גאון וגדול ומוכתר במעלות ומדות כמוהו היום ואשרי להרב שזכה לשרת בקודש בעיר עדינה כמוה היום ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל ואני תפילתי לה' הטוב פי יאריף את שנותיו בטוב ובנעימים ברוב עוז ושלום ויראה רוב נחת ועונג מצאצאיו הנעימים המסולאים מפז ותוכן לת"ת ישלח ה את ברכתו בקרב עדתו להשפיע למו שפע ברכה והצלחה פרוצונם ואות נפשם הטהורות וכנפש המברכם מעומקא דלבא בברכה מזל טוב מזל טוב ובכל טוב סלה.

יעקב בְּהֵרֵב הַצַּדִּיק מֵהֶרַר וְנִילְעַנְצִיק חוֹפ"ק פִּיקְעֵלִין מַח"ס תְּהִלָּה לְדָוִד וְשׁו"ת בָּאֵר
יעקב וְדַלְתֵי תְּשׁוּבָה ב"ח. מְכַתֵּב ח"י מְכַבּוּד מְחֻנְתָּנִי הֶרֶב הַגָּאוֹן הַחֲסִיד כַּש"ת מו"ה
אֲלִיעֶזֶר מִשָּׁה מְאַרְאֵי עוֹסְקֵי הַגַּאבֵּד"ק חֲאֵרָאֵל פֶּלֶךְ פֶּאֶלְטָאוּא.

[ו"ל] בַּעַה"י אֶף טוֹב מְנַחֵם שְׁנַת תְּרַנ"ח חֲאֵרָאֵל, כְּבוֹד מְחֻנְתָּנִי הִיקָר הַנְּכַבֵּד הֶרֶב הַגָּאוֹן
הַגְּדוֹל תְּפָאֶרֶת עִמּוֹ וְעֵטְרַת לְאֹמּוֹ מִשְׁכִּיל דּוֹרֵשׁ אֱלֹהִים מְנוֹכַח בְּנִימוּסִין מְהֻלָּל
בְּתִשְׁבָּחוֹת וְכו' כַּש"ת מוהר"ר מִשָּׁה נְחוּם שְׁלִיט"א הַגַּאבֵּד"ק אֲסֵטְרָאֵל עֲנָקָא יצ"ו פֶּסָאוּ
יְהִי נֶכּוֹן וְקָרְנֵו תְּרוּם בְּכַבּוּד יְהִי כְּזִית הוֹדוֹ וְתִהְלֶתּוּ עַד אֲפֹסִי אֶרְצֵי יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ
עַל הַתּוֹה"ש וְעַל כָּל הַטוֹב אֲשֶׁר יִגְמְלֵנוּ.

נְעִימָה הִיְתָה לְנוּ הַבְּשׂוּרָה כִּי פִקֵּד ה' אוֹתוֹ וַיִּקְחֵהוּ אַחֵר כְּבוֹד לְהוֹשִׁיבֵו בְּמְרוֹמֵי שְׂבַת
תְּחַכְמוּנֵי עִיר גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים מְלֵאָה חֲכָמִים וְסוֹפְרִים וְעַל כְּוָלָם אֲנָשֵׁי מַעֲלָה אֲשֶׁר יִרְאֵת
ה' עַל פְּנֵיהֶם, וְאֶף חֲכָמָתָם עֲמָדָה לָהֶם לְבַחֲוֹר לָהֶם לְרֵאשׁ אִישׁ מוֹרֵם מֵעַם כְּמַעֲלַת הַדְּרַת
גָּאוֹנוֹ שְׁלִיט"א אֲשֶׁר בְּנִזְרָם וְתִפְאֶרְתָּם יִתְנוּסְסוּ עַל בְּנֵי גֵילָם.

יִזְאֵל ה' כִּי הִדְר"ג יִמְצָא מְנוֹת בְּמָקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר ה' אָוָה לְמוֹשֵׁב לוֹ עַל מֵי מְנוּחוֹת יִנְהַל
עֲדָתוֹ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַמְצָוָה דְּבָרָיו יְהִיו נְשָׁמְעִים וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים יְהִיו רְצוּיִם לְהָרִים קָרוֹן
הַמְּסוֹתוֹפְכִים בְּצִלּוֹ כֵּן הוּא יִשְׁבַּע רְצוֹן מֵהֶם לְהִיֹּת מְחֻזָּק בְּמִשְׁעֲנוֹתָם וְלְהִיֹּת תּוֹרָה
וּגְדוּלָה בְּמָקוֹם אֶחָד עַד בִּיאַת יְנוּן וְעַד אֲשֶׁר יַעֲרָה ה' עָלֵינוּ רוּחַ מְמָרוֹם לְפָקוּד אֶת שְׂאֵר
יְשׁוּב עִמּוֹ לְנַחֲוֹתָם הַדְּרָךְ יִלְכוּ בָּהּ וְעַד בָּא מְשִׁיחַ קִדְשָׁנוּ אֲשֶׁר מֵאֵתוֹ יִרְיַחוּ בִּירְאֵת ה'
לְשִׁפּוֹט תִּבֵּל בְּצַדֵּק וְעִמּוֹ בְּמִישְׁרִים וְכו' וְהַפְעַם מֵאֲשֶׁר אֵין אֵתִי רַק לְבָרְכוּ עוֹד בְּחֻתְמֵי
בְּרָכוֹת כְּנִפְשׁוֹ ע"כ דְּבָרֵי מַעֲטִים.

מְחֻנְתָּנוּ אוֹהֵב נִפְשׁוֹ מוֹקִירוֹ וּמְכַבְּדוֹ כָּל הַיָּמִים אֲלִיעֶזֶר מִשָּׁה בַּהֲרַה"ג מוהר"א ו"ל
מְאַדְאֵי עוֹסְקֵי חוֹפ"ק חֲאֵרָאֵל. כְּבוֹד א"א מו"ר הֶרֶב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִם גִּזְרֵי יִשְׂרָאֵל
וְתִפְאֶרְתּוֹ לוֹ דּוּמִיָּה תְּהִלָּה כַּש"ת מוהר"ר מִשָּׁה נְחוּם שְׁלִיט"א שְׁלוֹם לוֹ וְלְכָל הַחוֹסִים
בְּצִלּוֹ צַל הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה נְתַפְּדֵתִי הַיּוֹם בְּמְכַתְּבוֹ מֵאֲסֵטְרָאֵל עֲנָקָא וְכו' יְהִי נִנְעֵם ה' עָלָיו
וְעַל בְּנֵי עֲדָתוֹ אֲשֶׁר זָכוּ לְאֹשֶׁר נַעֲלָה כְּזֶה בְּתַתָּם הַגִּזְרֵי עַל דְּגוּל מְרַבְּבָה כְּמוֹהוּ יוֹסֵף לוֹ
ה' אֲנִימָן וְחִיל לְנַהַל עֲדָתוֹ עַל מֵי מְנוּחוֹת וְשִׁלְנָה וְהַשְׁקֵט וְכַסָּאוּ יִכּוֹן בְּחֻסְדֵי וּבְמִישְׁרִים
וְכו' וּבְזֶה אֲצֵא מֵאֵת פְּנֵי אֲמוֹ"ר בְּרוּב בְּרָכָה וְשְׁלוֹם אֵין קֵץ וּכְנִפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ לְטוֹבָה
וְלְבָרְכָה.

כְּנוּ אוֹהֵבוּ בְּכָל נִפְשׁוֹ לְכַבּוֹ וּמְאֻדוֹ הַחוֹתָם בְּרַגְשֵׁי אֶהְבָּה וְיִרְאֵת הַכְּבוֹד דָּוִד יוֹנָה בַּהֲרַה"ג
וְכו' מוהר"מ"ג שְׁלִיט"א יְרוּשְׁלִימִסְקֵי אֶף טוֹב מְנַחֵם תְּרַנ"ח פֶּה חֲאֵרָאֵל. מְכַתֵּב יֵט מְכַבּוּד
יִד"נ הֶרֶב הַגָּאוֹן הָאֲדִיר הַמְּפֹרָסִם וְכו' בַּש"ת מו"ה יִצְחָק שְׁמַעֲלֵקִיס שְׁלִיט"א הַגַּאבֵּד"ק
דַּק' פֶּרַעְמִימְלָא וְק' לְבוֹב וְהַגְּלִיל יצ"ו.

[זֶה לְשׁוֹנוֹ] בַּעֲזַה"י לְבוֹב יוֹם ו' עַש"ק לְסִדְרַת בְּרֵאשִׁית בָּא שְׁשׁוֹן לַפ"ק בְּרַכְתִּי תַעֲלֶה
לְרֵאשׁ יְדִידֵי וַיְדִיד כָּל ב"י ה"ה הֶרֶב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל הַחֲרִיף וּבְקֵי הַמְּפֹרָסִם בְּכָל אֲפֹסִים
לְשֵׁם וְלְתִפְאֶרֶת וְלְתִהְלָה כַּש"ת מוהר"ר מִשָּׁה נְחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי נ"י הַגַּאבֵּד"ק
אֲסֵטְרָאֵל עֲנָקָא וְהַגְּלִיל יצ"ו: שְׁמַחְתִּי לְקוֹל הַשְּׂמוּעָה הַטּוֹבָה הַבָּאָה אֵלַי עַל חֵי מְכַתְּבוֹ
הִיקָר כִּי הָרִים ה' קָרְנֵו בְּכַבּוּד וַיִּשְׁמַחֵהוּ אֲלוֹף לַעֲדַת ה' אֲשֶׁר בְּעִיר אֲסֵטְרָאֵל עֲנָקָא יע"א

והנני מתפונן פנגד המברכים כי תהיה ביאתו שמה לשלום יאריף ימים על ממלכתו באין רוגז וחוגה ישמח באנשי עדתו והמה ישמחו בו ותורה יבקשו מפיהו ועליו יערה ה' רוח ממרום להרביץ תורה להגדילה ולהאדירה: כחפץ ידידו הדורש שלומו יצחק שמעלקיס אבד"ק לבוב והגליל.

מכתב כ מפבוד יד"נ אישי פהו גדול הרב הגאון המובהק וכו' וכו' כקש"ת מו"ה שלום מרדכי הפהן אבד"ק ברעזאן. [ז"ל] ב"ה ב' בראשית אסרו חג שנת תרנ"ט ברעזאן גאליציאן הנני נותן את בריתי שלום לכבוד אהובי וידי"נ הרב הגאון הגדול) המפורסם גן הדסים מוכתר בנימוסים סיני ועוקר הרים המאיר לארץ ולדורים בחיבוריו היקרים כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי שליט"א עד ביאת ינון האבד"ק קאמינקא וכעת אבד"ק אסטראלענקא יצ"ו: לשמחת לבבי הגיעני יקרת מכתבו בקול מבשר ואומר אשר הורם ואשר הונף בעטרת רבנות דק' אסטראלענקא עיר גדולה מלאה חכמים וסופרים ויראי ה' חובבי תורה תגל נפשי מאד בהרמת קרן התורה אחרי פי העטרה הולמתו שם ירעה ושם ירביץ תורה ויחשוף זרועו מפת אל הפועל להגדיל תורה ולהאדירה ומקרב מעמקי לבי אברכהו בברכת בני אהרן יה"ר דתרום רישיה אפולא פרכא ותהי רגלו מבונרכת לכל אנשי עירו ישמח הוא בהם והם ישמחו בו כמאמר חז"ל מלתא אלפישיי יקירא וירום קרנם בכבוד באנשר וענשר ושמש ההצלחה יופיע עלי אהלם ונדגל גאון תורתו יגדל שיאה למעלה ראש וראו כל ע"ה פי שם ד' נקרא עליו וינהל עדתו על מבועי התורה והיראה עד כי יבא ינון, ותחז עינינו בשוב ד' ציון: כנפשו הטורה ונפש אוהבו ידידו נאמנו הדורש שלום תורתו כל הימים ומברכו בברכת מזל טוב.

הקטן שלום מרדכי הפהן אבד"ק ברעזאן והגלילי מח"ס "משפט שלום" ונדעת תורה "וגילוי דעת". מכתב כא מפבוד ידיד הרב הגאון המפורסם וכו' כקש"ת מוהר"ר אברהם בנימין קלוגער שליט"א בהגאון הצדיק מאוה"ג ש מהרש"ק זצ"ל מבראדי.

[ז"ל] ב"ה יום א' ר"ח מרחשון לסדר וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם ברו"ך את"ה בבא"ך לפ"ק, בראדי, השמים מעל אלפי ברכות יריקו פרחי האהבה ריח נחוח פיקו לכבוד ידיד ה' וידיד נפשי עוז רב רחומאי הרב הגאון הגדול המפורסם סיני ועוקר הרים אור לישרים הדרת היקרים כקש"ת מוהר"ר משה נחום שליט"א גרו יאיר לדור דורים אבד"ק קאמינקא וכעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

בעש"ק העבר נתמלא ביתי אורה בקבצת מכתבו היקר המבשר ואומר כי תה"ל הורם והונף לעיר המהוללה אסטראלענקא במדינת פולין במקום תורה וכל אבן יקרה שמחתי מאד על הבשורה הטובה הזאת ואמנה לה פי עדת אסטראלענקא היראים ומפלגי תורה דשם ידעו להפיר את הדרת גאונו וכבוד והדר ועטרוהו פראוי לו על פי פעלו ומקרב ולב עמוק אברכהו אשר יהא רעוא מן גדם אבינו שבשמים דתרום רישיה אכולי פרכא והמדינה ויכנו פסאו בשלום ובמישור וירעה את צאן מרעיתו על פלגי התורה והתושיה פל ימי חיי אמן פן יבורך גבר רם המעלה והתושיה פמוהו וד' יוסיף עליכם אלה פעמים פכה ואבקשהו פאשר יבוא על מקומו בשלום ימהר להודיעני לשמי ולהיות משם הדבור של תיבה מצוי בינינו וירשום נא תיקף האדרעסא לשם למען אדע לכתוב להדר"ג

בְּכֹל פַּעַם מְשֻׁלְמִינוּ וּמְכַל אֲשֶׁר אֲתָנוּ בְּעִזְרַת הַשָּׁם יִתְבַּרְךָ: וּבְזֶה הִנְנִי יְדִידוֹ עוֹז דּו"ש וְשְׁלוֹם תּוֹרָתוֹ בְּאַהֲבָה עֹנֶה וְנִאֲמָנָה מְצַפֶּה לְשִׁמּוֹעַ מִמֶּנּוּ בְּכֹל עֵת דָּב שְׁלוֹם וּכְט"ס.

ה'ק' אַבְרָהָם בְּנִימִין קְלוּגֶעֶר בְּהַגָּאוֹן מוֹהֵרֵשׁ"ק וּצ"ל. מְכַתֵּב כֵּב מְכַבּוּד יְדִידֵי הָרַב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִים וְכו' מוֹהֵר"ר אַבְרָהָם מַעֲנֵדֵל שְׁטֵינְבֶּעֶרְג שְׁלִיט"א הַגַּאבְד"ק סַגְעֵטִין גְּאֲלִיצִיאַן.

[ז"ל] בַּעֲה"י יוֹם א' לְסֵדֶר וְהַגָּה ה' נָצַב עָלָיו תַּנְט"ר לִפ"ק סַנְעֵטִין, יִשְׂאוּ הָרִים שְׁלוֹם וּגְבֻעוֹת בְּרָכָה מְאַלְקִי. הַמְעַרְכָּה לְכַבּוּד יְדִידֵי שְׂאֵהָבָה נִפְשֵׁי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל הַמְּנוֹבָהֵק חֲרִיף וּבְקִי עֲצוּם חוֹבֵר חֲבוּרִים מְחֻנְפָּמִים מְפֹרָסִים לְשִׁבְחָ וְלַתְהִלָּה בְּכֹל מַעֲלָה חֲכָם הַשְּׁלָם וְכו' כַּקִּשׁ"ת מוֹהֵר"ר מִשֶּׁה נַחוּם שְׁלִיט"א הַאֲב"ד דַּק"ק אֶסְטְרָאֶלְעֵנְקָא וְהַגְּלִיל יַע"א: נְעִימַת מְכַתְּבוֹ נֶכּוֹן הַגִּיעֵנִי וְכוּ נִתְבַּשְׂרְתִּי אֲשֶׁר כְּבוֹד הַדַּר"ג נִתְקַבֵּל לְרַב וְאֲב"ד בְּעִיר אֶסְטְרָאֶלְעֵנְקָא וְיִנֵּן שְׁלָא הֵייתִי בְּבֵיתִי זֶה יוֹתֵר מְשַׁלְשָׁה שְׁבוּעוֹת כִּי ע"כ לֹא בָּאתִי בְּכַתּוּבִים בְּבִרְכַת מַז"ט לְהַדַּר"ג וְאַחַר עַד עָתָה וְכַעַת הִנְנִי לְהוֹשִׁיט לְכַת"ר בְּרַכְתִּי הַטְּבֻעַת מְקָרֵב לְבָבִי יְהִי ה' עִמּוֹ וְיַעַל מַעֲלָה מַעֲלָה וְיִזְכֶּה לְנֶהַל עֲדָתוֹ עַל מוֹסְדֵי הַתּוֹרָה וְהִירָאָה עַל מְבוּעֵי הַחֲכָמָה וְהַמוֹסֵר פְּיָאוֹת לְרַב גְּדוֹל בַּתּוֹרָה כְּמוֹהוּ וְהַעֲטָרָה הַלְזוּ הוֹלְמָתוֹ וְרְאוּי הוּא לְאוֹתוֹ אִיֶּטְלָא לְרַעוֹת צֹאן קְדָשִׁים קַהֵל עֲדַת יִשְׁרוּן פַּתּוּרָה וְכַמְשַׁפֵּט וּבְרוּכָה הִיא הַעִיר אֲשֶׁר אֹנָה כַתְּה"ר לְמוֹשֵׁב לוֹ כִּי כְּבוֹדוֹ צָנוּף יִצְנָפָה בְּעֵטְרַת חֲכָמָה תּוֹרָה וְיִירָאָה וְשִׁמְעָה תְּהִלָּה בְּאַרְץ לְשִׁבְחָ וְלַתְפָּאֶרֶת אֲשֶׁר בְּחַזְוֹתְמִיָּה זְכוּ לָהּ לְשִׁכּוֹן כַתְּהַדַּר"ג בַּתּוֹכָה אִישׁ אֲשֶׁפּוֹלוֹת שֶׁהִפֵּל בּוֹ תּוֹרָה וְחֲכָמָה אֲצִלוּ יַחַד צְמוּדִים וִי"ר דְּתִירוּם רִישִׁיָּה אֶפְנֹלָה כְּרָא וְיִזְכֶּה לִישֵׁב עַל מִי מְנוּחוֹת עַל פְּלָגֵי הַתְּבוּנָה וְכִסָּאוֹ יִהְיֶה נֶכּוֹן פִּירַת יְפוֹן עוֹלָם עַד עֲמוּד הַפֶּהָן לְאוּרִים וּבְקָרוֹב בְּיַמִּינוּ נַעֲלָה לְצִיּוֹן בְּרָנָה: בְּעִתִּירַת נֶפֶשׁ אוֹהֲבֵי דוֹש"ת בַּאֲה"ר וְא"ע מְכַבְּדוֹ וּמוֹקִירוֹ בְּעָרְכּוֹ הָרַם אַבְרָהָם מַעֲנֵדֵל שְׁטֵינְבֶּעֶרְג אֲבַד"ק סַנְעֵטִין וְהַגְּלִיל.

מְכַתֵּב כֵּג מְכַבּוּד יְדִידֵי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל הַמְּפֹרָסִים וְכו' כַּקִּשׁ"ת מוֹהֵר"ר יִצְחָק הַלּוֹי אִישׁ הוֹרְוּיץ הַגַּאבְד"ק סְטֵאֲנִיסְלָאָב מְחַבֵּר סֵפֶר תּוֹלְדוֹת יִצְחָק וְסֵפֶר מֵאָה שְׁעָרִים בְּהַגָּאוֹן הַמְּנוֹבָהֵק שֶׁה"ת מַהֲרַמ"י וּצ"ל מַח"ס בֵּר לִינוּאֵי וְס' כְּלֵי חֲמֻדָּה הַנְּחַמְדִּים מְפֹז וּפְנִינִים.

[ז"ל] ב"ה יוֹם ג' תּוֹלְדוֹת פֶּה סְטֵאֲנִיסְלָאָב, שְׁלוֹם וּבְרָכָה אֶל כְּבוֹד יְדִידֵי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל חֲרִיף וּבְקִי עֲצוּם חֲכָם הַשְּׁלָם כַּקִּשׁ"ת מוֹהֵר"ר מִשֶּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלֵימִסְקִי נ"י אֲבַד"ק אֶסְטְרָאֶלְעֵנְקָא בְּמַדִּינַת פּוֹלִין.

אֲמֵרוֹתָיו הַנְּעִימִים הָאִירוּ לְנֶגֶד עֵינַי וְהִנֵּה לִי לְעוֹנֵג בְּרֵאוֹתִי שַׁכְתְּהַדַּר"ג נִתְקַבֵּל לְרַב אֲב"ד לְעִיר גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים וְאַנְשִׁים בַּק' אֶסְטְרָאֶלְעֵנְקָא הִנְנִי אוֹשִׁיט לְמַעַכ"ה אֶת בְּרַכְתִּי בְּרַפְת מַז"ט פֶּה יַעֲזוּר לוֹ ה' שְׁיַעֲלָה עַל שְׁלוֹבֵי הַהַצְלָחָה יַגְדֵּל כְּבוֹדוֹ אֶף יִפְרַח פְּרַח וְשִׁמְשׁ הַתְּקוּנָה נִגְדוֹ תוֹפִיעַ תְּפָרוֹשׁ כְּנֶפֶסִי כְּשֹׁחַר פְּרוֹשׁ עַל הָהָרִים שַׁכְת"ה יִמְצֵא מְנוּחַ בְּמִשְׁכַּנּוֹת יַעֲקֹב וּמְלוֹן בְּאַהֲלֵי יִשְׂרָאֵל טָעַן יַדְעָתִי גַם שְׁמַעְתִּי מִתְהַלּוּכּוֹתָיו בְּקוֹדֶשׁ וּמְכַל תַּעֲלוּמוֹתָיו כִּי מַעֲשָׂיו פּוֹרְחִים כְּגִפְּן אֲדָרַת קָנָה לוֹ שֵׁם טוֹב לְכַבּוּד וְלַתְפָּאֶרֶת יְדוּ הַדָּה בַּתּוֹרָה וְתַעֲוֹדָה הוּא הַגָּבֵר הוֹקֵם עַל לְנֶהַל עֲדָתוֹ עַל מְבוּעֵי מַיִם חַיִּים לְרוּיֹחַם מְמַקְוֶרֶם לְהַקִּים הוֹכַח הַתּוֹרָה בְּיִרְאָת ה' טְהוּרָה לְהַנְחוֹתָם בְּדַרְךְ יִשְׂרָה לְהַשִּׁיב לְאֲדָם כְּפִעֵלוֹ וּכְאֹרַח אִישׁ יִמְצְאוּ פֶּה יִהְיֶה ד' עִמּוֹ לִישֵׁב עַל כְּסֵאוֹ בְּשִׁקְט וְשִׁאֲנָן וּלְהַבְרִיק מְלַכּוֹתוֹ פְּזוֹהֵר שַׁחַר

בן־קור: בְּחַפְצוֹ וּבְחַפְצֵי יְדִידוֹ נִצַּח הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמוֹ בְּאַהֲבָה רַבָּה, הֵק' יִצְחָק הַלְוִי אִישׁ הוֹרְוּיָא אַבְד"ק סְטַאנִּיִסְלָאָב וְהַגְּלִיל יצ"ו.

מִכְתָּב כַּד מִפְּבוֹד בְּנוֹ הַרְבֵּי הַגָּאוֹן הַחֲרִיף הַעֲצוּם גִּזַּר יִשְׂרָאֵל וְכו' כַּקִּשׁוּ"ה מו"ה אַרְיֵה לִיְבוּשׁ הַלְוִי אִישׁ הוֹרְוּיָא הַגָּאֹבְד"ק סְטַרִי וְהַגְּלִיל, מַח"ס הַרִי בְּשָׁמַיִם מַה"ק וּמַה"ת. [ז"ל] בַּעֲזַה"י סְטַרִי כ"ט לִיְרַח בּוֹל תַּרְנ"ט לַפ"ק, בְּרַכּוֹת מְאַלְיָפוֹת מְרֻנְבּוֹת מְרוֹכֵב עֲרֵבוֹת לְכַבּוֹד יְדִיד עֲלִיוֹן וִיד"נ הַרְבֵּי הַגָּאוֹן הַמְּנֻבְּהֵק הַמְּפֻרְסָם גַּר יִשְׂרָאֵל עַה"י פַּה"ח עֲטָרַת תְּפָאֶרֶת הַזְּמַן כַּקִּשׁוּ"ת מו"ה מִשָּׁה נַחום יְרוּשְׁלַיִמְסְקִי נ"י אַב"ד דַּק"ק אַסְטְרָאָלְעֵנְקָא וְהַגְּלִיל יצ"ו.

לְמִשׁוּשׁ לְבִי וְחַדוֹת נַפְשִׁי הַשְּׁגָתִי מִכְתָּבוֹ הַטְּהוֹר הַמְּבֻשְׁרָנִי כִּי עֲדַת אַסְטְרָאָלְעֵנְקָא רַחֵשׁ לְבָה דְבָר טוֹב לְהוֹשִׁיב אֶת כְּבוֹד הַדָּרַת גְּאוֹנוֹ לְכֹסֵא רַבְנוּתָהּ וְתַהֵי הַמְּשָׁרָה הַזֹּאת עַל שְׂכָמוֹ לְרַגְלֵי גְּסִיכַת הַרְבֵּנוֹת הַחֲדָשָׁה הַזֹּאת הַנְּנִי לְהוֹשִׁיט לוֹ אֶת בְּרַכְתִּי הַנוֹבְעַת מִמְּקוֹר לְבָבִי בְּרַפְת׃ מו"ט בְּרוּךְ מַחְיֵה לְשָׁלוֹם וְיֵאֱמָץ ה' פָּחוּ וְחִילוּ לְרַעוֹת אֶת עֲדַתוֹ בְּמַקְל נְנוּעַם וְלִנְהַלֵּם בְּשֶׁבֶט מִישׁוֹר עַל מִי מְנוּחוֹת הַתּוֹרָה וְהִירָאָה וַיִּבְרַךְ ה' גַּם אֶת הַעֲדָה לְרַגְלוֹ תְּצִיץ וְתַפְרַח אַף גִּילַת וְרַגְוֹן צְהַלִי רוֹנֵי יוֹשְׁבַת אַסְטְרָאָלְעֵנְקָא כִּי גְדוֹל בְּקַרְבָּהּ תַּעֲדִי גְּאָה וְגָאוֹן לְקִרְאֵת עָרִים גְּדוֹלוֹת וְנִכְבְּדוֹת מִמָּה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִקְיָמוֹת לָהּ רוּעָה נְאֻמָּן אֲשֶׁר כָּבַר יִצְאָ טַבְעוֹ בְּעוֹלָם וְעוֹמֵד לְגַס בְּתוֹךְ עַם סְגוּלָה לְשֵׁם וְלַתְּפָאֶרֶת וְלַתְּהִלָּה רַבִּים יְאוּתוֹ לְאוֹר חֲכָמָתוֹ וְתוֹרָתוֹ קְרָנִים מִיָּדוֹ לְמוֹ וְכַבּוֹדוֹ יִנְרַח עֲלֵימוֹ יְהִי נְנוּעַם ה' עֲלָיו וַיִּאֲרִיף בְּטוֹב יָמָיו יְנוּב בְּשִׁיבָה דָּשׁוֹן וְרַעְנָן יִהְיֶה אִף שְׁמַח וּמְאֻשָּׁר בְּקָרֵב קַהְלוֹ עוֹלָמוֹ יִרְאָה בְּחַיָּיו וּמַל' יְהִי נְכוֹן עַד בֵּיאַת יְנוּן: כַּעֲתִירַת וּבְרַפְת׃ יְדִידוֹ הַנְּאֻמָּן בְּאַהֲבָתוֹ הֵק' אַרִי לִיְבוּשׁ הַלְוִי אִישׁ הוֹרְוּיָא אַבְד"ק סְטַרִי וְהַגְּלִיל.

מִכְתָּב פַּה מִפְּבוֹד רַבְנֵי הַנּוֹעֵד חֲבֵרַת מְשָׁפִיל אֶל דָּל בַּעִיָּה"ק צָפַת חוֹב"ב חַכְמֵי הַסְּפָרְדִים וְאַשְׁכְּנַזִּים הִי"ו. [ז"ל] בְּשֵׁם ה' עִיָּה"ק צָפַת ת"ו גְּלִיל הַעֲלִיוֹן יוֹם ד' לַחֹדֶשׁ חֲשׁוֹן שְׁנַת תַּרְנ"ט לַפ"ק, וְעַד חֲבֵרַת מְשָׁפִיל אֶל דָּל בַּעִיָּה"ק צָפַת ת"ו אֲשֶׁרִי מְשָׁפִיל אֶל דָּל וְכו' מְלַטְהוֹ ה' וְמִי כָּל חֲמֻדַּת יִשְׂרָאֵל רֵאשׁ גּוֹלַת אַרְיֵאל רַב פְּעָלִים מִקְבָּצָאֵל הַמְּפֻרְסָם לְתוֹרָה וְלַתְּעוּדָה וּבְכָל מִדָּה חֲמוּדָה יְדִיד ה' וִידִיד גְּפֻשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַרְבֵּי הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל שֶׁר הַתּוֹרָה חו"פ בו"ק סוּע"ה חוֹבֵר חֲבִירוֹתִים מְחֻנְכָּמִים אִישׁ תִּי וְרַב פְּעָלִים כַּקִּשׁוּ"ת מְרָן ר' מִשָּׁה נַחום יְרוּשְׁלַיִמְסְקִי שְׁלִיט"א: לְשִׁמְחַת לְבַבְנוֹ וּלְבַב כָּל אַנְשֵׁי חֲבֵרַתְנוֹ שְׁמַעְנוּ וְתַחֲזִי רוּחַנוּ כִּי הַדַּר"ג נִתְעַטֵּר בַּעֲטָרַת תְּפָאֶרֶת הַרְבֵּנוֹת לִישֵׁב עַל כֹּסֵא קְדוּשׁוֹ בְּעִיר תְּהִלָּה ק"ק אַסְטְרָאָלְעֵנְקָא יַע"א, נְאֻנְחָנוּ בְּשֵׁם אֱלֹקֵינוּ נִזְכִּיר וְנִבְרַךְ אֶת שֵׁם הַדַּר"ג נְשִׂיא חֲבֵרַתְנוֹ הֵק' בְּשֵׁם כָּל הַחֲבֵרִים הַנִּכְבְּדִים בְּבִרְפַת מו"ט יְהֵא רַעְנָא שְׁיִהְיֶה בְּשַׁעַה טוֹבָה וּמְצַלַּחַת לְהַדַּר"ג וְלַקְהֵלָה הֵק' וְכֹסֵא תּוֹרָתוֹ וּגְדוֹלָתוֹ כִּימֵי עוֹלָם יְכוֹן לַעֲד לְשֵׁם וְלַתְּפָאֶרֶת וַיִּזְכֶּה לְרַעוֹת בְּיַעֲקֹב עֲמוֹ וּבִישְׂרָאֵל נִחְלָתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל הַדָּרְתוֹ וְכֹסֵאוֹ יְכוֹן בְּמִלְאָתוֹ לְמַעַן יִאֲרִיף יָמִים עַל כֹּסֵא מַמְל' הוּא וּבְנָיו בְּקָרֵב כָּל יִשְׂרָאֵל עַל כֹּסֵאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר כִּי לוֹ יְאִתָּהּ הַהוֹד וְהַמְּשָׁרָה וְכֹסֵא תּוֹרָתוֹ וּגְדוֹלָתוֹ הוֹלְמָתוֹ בַּעֲטָרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אֲנַמְתוֹ וַיִּרְאוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי קָרַן אוֹר פְּנֵי מִשָּׁה צְהַלִי וְרוֹנֵי יוֹשְׁבַת אַסְטְרָאָלְעֵנְקָא יַע"א, כִּי גְדוֹל בְּקַרְבָּהּ קְדוּשׁוֹ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁרִי הָעַם שְׂכָכָה לוֹ וַיִּשְׂמַח מִשָּׁה בְּמַתְנַת חֵלְקוֹ וּזְכוּתָא דְרַבִּים מְסִייעָתָן אֲשֶׁר זָכוּ כִּי הַדַּר"ג יְכַהֵן פָּאָר לְתוֹרָה וְלַתְּעוּדָה וַיִּרְעַם כְּתוּם לְבָבוֹ וּבְתַבּוּנוֹת כְּפָיו יִנְחַם

להתנוסס פאכני גזר בתוך קהל עדתו עד ביאת ינון בב"א וכו': מאתנו ועד החברה החותמים ברגשי ברכה וכבוד אהרן בכור אלחאריץ ס"ט, רב הפולל לעדת הספרדים אליהו רחמים ענתבי בקרב יש"ר ענתבי, הצעיר מכלוף הפהן ס"ט, ב"ד הצדק ק"ק הספרדים מעיה"ק צפת ת"ו, הצעיר מכלוף אלדאורי ס"ט חכם באשי מזרע דוד המלך ע"ה, ונאום חיים חייקל שפירא בהרה"ג מהרי"ל ז"ל, ונאום צבי הירש הפהן ברעכער, ונאום יואל בר' מענדל שוד.

מכתב כו מראשי מנהלי הישיבה ות"ת "חיי עולם" לכוללת אשפנזים רוסיא ונאלין ווארשא פולין עסטרייך גאליציאן בירושלים עיה"ק תוב"ב. [ז"ל] בעזה"י כ"ו שבט שנת תרנ"ט לפ"ק פה עיה"ק בירושלים תובב"א.

תפארת גדולה ועטרת ישועה לכבוד ידיד ה' וידיד ישראל ה"ה הרב הגאון הגדול המפורסם שר התורה ארי שבתבורה חסיד ועניו נודע למשגב כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי שליט"א האבד"ק אסטראלענקא יעא"ס, נשיא בית הת"ת וישיבת חיי עולם אשר בתוכנו בירושלים חוב"ב לפני שמש ינון שמו ועליו יציץ גזרו, אחרי עלות השלום כמשפט לגדול הדור פמוהו ירבו בישראל.

זה כמה אשר נכסוף נכספנו מאד לכתוב להדר"ג נ"י בדבר הישיבה שלנו כאשר עלינו להודיעו בתור נשיא בבית הגדול והקדוש הזה את כל פרטי מצבו החמרי והרוחני אולם לא ידענו אנה לכתוב כי כבר שמענו אשר פנה הודו מעיר קאמינקא ועד היום לא נודע לנו שם העיר אשר אור תורתו זרח פעת שמה עתה התענגנו מאד בהתבשרנו מאת אחד ממפירנו מפעה"ק וכו' כי כ"ג יחיה עלה ונתעלה לשבת על פסא הרבנות בעיר אסטראלענקא וטרם כל שיח הננו בשורותינו אלה לברכו בברכת מזל טוב בברכה היוצאת מבית קודש הקדשים מפיות פמה מאות תלמידים תשב"ר בני ציון היקרים ולומדי הישיבה בעלי תריסין העומדים בבית ה' לקראת עלותו על הפסא הקדשה הזאת יחי כן ה עמו להרים קרנו בכבוד ויתנהו למעלה למעלה אין די עולה ויהא רענא דתרום רישיה אפולא פרכא תשגב שלוחו בקרב עדתו וכסאו יפון לעד כאשר נפשינו תברכהו בקודש עתה ברוך ה' נפשינו עוז תדרכי לדבר את פבוד גאונו אודת מצב הת"ת והישיבה וכו' אי לזאת נחלה פני גאון עוזו שליט"א בשמנו ובשם כל אנשי כוללותינו יצ"ו כי חכם לב יקח מצנה לנהג נא הלאה את נשיאתו נשיאת הקודש מבית אולפנא הדין וכאשר החל רוח ה' לפעמו לכהן פאר בהיכל וכו' אל נא יעזבנו ואל יטשנו גם פעת אשר שם משפנו בפולין המדינה אשר פר נרחב שמה וכו' להגן על משפן התורה וכו' לעזרת ד' בגבורים וכו' למפעלנו הנערץ והנקדש באמצעות כ"ג שליט"א וזכות ת"ת דרבים בעיר קדשנו ותפארתנו ת"ו יחיה תלוי בו ובכל הגלויים לנו עד העולם ויחיה שמו לברכה ולמזכרת נצח בחצרות בית ה' בתוככי ירושלים ויקנים בו כל הברכות הנאמרים ונשנים בשכר מחזיקי תוה"ק אנה ימים בימינו ובשמאלו עושר וכבוד כנה"ר ונפש מוקיריו ומכבדיו בכל רחשי פבוד ותהלה המתחיים קודה קמיה דרב שומרי משמרת הקודש גבאי ומנהלי הבי"ת המדברים בצדקה וחותרים בברכה: נאום דוד צבי שלמה בהרא"מ זצ"ל בידרמאן.

ונאום אליעזר היילפרין. ונאום בנימין בערינשטיין.

וּנְאוּם מְאִיר אֲדָלָר. מִכְתָּב ז"ך מְרֵאשִׁי וּמְנַהֲלֵי חֲבֵרַת קוֹנְדֵשׁ לִינַת הַצֶּדֶק בְּעִיה"ק טְבֵרְיָא תוֹב"ב.

[זֶה לְשׁוֹנָם] בְּעִיה"י ר"ב לְמַטְמוּנִים ז' לְחֻנְדֵשׁ נְיוֹ תְרַנ"ט לִפ"ק עִיה"ק טְבֵרְיָא חוֹב"ב בִּימֵי סְפִירַת הָעֹנָם יִשְׁמְרֵהוּ הַשׁוֹמֵר מִגְזֵרַת קַל וְחוֹמֵר צְדִיק יִפְרַח כְּחֹמֵר כְּבוֹד יָדִיד עֲלִיוֹן וִידִיד נְפִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל צְדָקָתוֹ כְּהַרְרֵי אֵל הָרֵב הַגְּאוֹן הַמְּפֹרָס לְשֵׁם וְלַתְהִלָּה עֲטָרַת תְּפָאֶרֶת אֲמוּנֵי עַם סְגוּלָה שֶׁר הַתּוֹרָה פָּאֵר הַדּוֹר וְהַדְּרָה כְּקַש"ת מוֹהֵר"ר מִשֵּׁה נַחוּם יְרוּשָׁלַיִם מְסִי נ"י וְיוֹפִיעַ לְעַד לְפָנִים אֲבֹד"ק קֵאמִינְקָא.

אַחֲרֵי תְפָאֶרֶת הַשְּׁלוֹם כְּמִשְׁפָּט לְמַעַכ"ת הַרְמָה וְהַנְּשֹׂאָה בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל שְׁמוֹ מֵה נִכְבָּד הַיּוֹם שְׁנַתְבִּשְׁרָנוּ לְשִׁמְחַת לְבַבֵּינוּ כִּי מַעַכ"ת נִתְקַבֵּל לְהִיּוֹת רַב וְרֵאָב"ד מְקוֹנְדֵשׁ בְּעִיר אֲסֵרַלְעֵנְקָא לְכַהֵן פָּאֵר עַל כְּסֵא תּוֹרָתוֹ וְכְבוֹד גְּדוֹל עָשׂוּ לוֹ כָּל אֲנָשֵׁי הָעִיר הַנּוֹז' פְּרֵאוּי לְכְבוֹדוֹ הַרְמָה בְּכֹן בְּאֵנוּ לְבָרְכוּ בְּשֵׁם כָּל קָהֵל עֲדַת חֲבֵרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה "לִינַת הַצֶּדֶק" בְּבִרְכַת מְזֵל טוֹב שְׂיִהְיֶה בְּשַׁעַת טוֹבָה וּמְוַצֵּלֶת שְׂיִצְרִיף יָמִים עַל כְּסֵא תּוֹרָתוֹ בְּטוֹב וּבְנַעֲמִים דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים וְיִזְכֶּה לְנֶהֱלַ עִם ה' עַל מֵי מְנוּחוֹת בְּשׁוֹבַע שְׁמֵחוֹת וּפְלִגֵי הַצִּלְחוֹת עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל בְּב"א.

וְעַתָּה מֵה אֲנַחְנוּ שׁוֹאֲלִים שְׂאֵלָה קְטָנָה מֵאַת מַעַכ"ת אִם מִצַּד גְּוֹדֵל הַמְּצוּנָה הַתְּלוּיָה בְּזֶה בְּקוֹר חוֹלִים וְכו' וְאִם מִצַּד אֲהַבְתוֹ הַנְּאָמְנָה לְאַרְצֵנוּ הַקְּדוּשָׁה וְחִיבַת הַקּוֹנְדֵשׁ אֲשֶׁר תִּקְנֶן בְּלִבּוֹ הַטְּהוֹר לֹא יִמְנַע הַטוֹב וְכו', אֲנָא יָדִיד ה' טְהַר לְבַב יֵאָבֵה נָא לְפָרוֹשׁ כְּפָנֵי חֲסִדוֹ וְחִמְלָתוֹ עַל חֲבֵרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה אֲשֶׁר אֵין לָהּ מוֹשִׁיעַ וְרַב וְכו' וְיִהִי נֶגֶד ה' פְּעֻלוֹ יִשִּׁיב לוֹ גְּמוּלוֹ וְרַב שְׁלוֹם בְּחִילוֹ עַד כִּי יָבֵא שִׁילָה בְּב"א, וְגַם עַל הַטוֹב נִזְכִּיר חֲסִדוֹ לְתַת עֲלָיו רֹב בְּרָכָה וְתִהְיֶה וְלִהְעֵתִיר בְּעֵדוֹ עַל הַר צִיּוֹן אֲדוֹנֵנוּ הַתְּנַא הָאֱלֹקִי הַקְּדוּשׁ ר' מְאִיר בְּעַל הַנֶּס זי"ע, וְשִׁאָר מְקוֹמוֹת הַקְּדוּשִׁים, עֲבוּר שְׁלוֹמוֹ וְהַצִּלְחוֹתוֹ תְּרַב גְּדוּלָתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל תּוֹרָתוֹ וְלְעַד יִפּוֹן כְּסֵאוֹ כְּשֶׁמֶשׁ וְיִהְיֶה עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ הוֹלֵף תְּמִים בְּב"א וְכו' לְהַזְכִּיר תְּמִיד לְטוֹבָה וְלְבָרְכָה נֹכַח שְׁעַר הַשָּׁמַיִם: וְהַנּוֹ יְדִידוֹ מוֹקִירָיו וּמְכַבְּדָיו בְּעָרְפוֹ הַרְמָה וְהַנְּשֹׂאָה הַדו"ש בְּרֵגְשֵׁי כְבוֹד וְאַהֲבָה גְּבֵאֵי וּמְנַהֲלֵי ח"ק לִינַת הַצֶּדֶק הַחוֹתְמִים בְּכָל חוֹתְמֵי בְּרָכוֹת שְׁבַמְקַדֵּשׁ.

הַקְּטָן יִצְחָק בְּר' מְנַחֵם מְעַנְדֵּל ז"ל עֲפִשְׁטִיין, פְּנִחָס שׁוֹלְמָן אֲבָרְהָם וְלָמֵן יָפֵה. מִכְתָּב כַּח מְכַבּוֹד י"נ הַרְה"ג הַמְּפֹרָס חו"ב וְכו' כַּש"ת מוֹהֵר"ר פְּנִחָס הַלּוֹי אִישׁ הוֹרוּוִי"ץ אֲבֹד"ק זוֹרְאֵנוֹנָא חֲתָנָא דְּבֵי נְשִׂאָה הַגַּאבֹד"ק סְטַאנִּיסְלַאוּ: [ז"ל] בְּשֵׁם ה' זוֹרְאוֹנָא גְּאֲלִיצִיאַן יוֹם ד' לְסִדֵּר וְהִנֵּה ה' נִצָּב עֲלָיו ט' כְּסֵלוֹ תְרַנ"ט לִפ"ק, בְּרַכְתִּי בְּרַפְתָּ מִז"ט תַּעֲלֶה לְרֵאשׁ כְּבוֹד יָדִיד ה' וְאַנְשִׁים חֲכָם חֲרָשִׁים הָרַב הַאִי גְּאוֹן הַמְּפֹרָס עֲרוּגַת הַבְּנִשִּׁם גֵּן הַדְּסִים סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים חו"ב כַּה"ח עַה"י נִזְר הַזְּמַן פָּאֵר הַדּוֹר חֲסִיד וְעָנוּ חֲכָמָתוֹ תְּאִיר פְּנִי נוֹדַע לְמַרְחֵקֵי אֶרֶץ לְגְּאוֹן וְלַתְּפָאֶרֶת וּבְיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל כְּבוֹד קְדוּשָׁת שְׁמוֹ תְּפָאֶרֶתוֹ מוֹהֵר"ר מִשֵּׁה נַחוּם יְרוּשָׁלַיִם מְסִי שְׁלִיט"א בְּעַהֲמַח"ס יְקָרֵי הָעֶרֶף הַגַּאבֹד"ק אֲסֵרַלְעֵנְקָא יַע"א.

כֵּן נוֹדַע לִי מִפִּי מְכַתָּב כְּבוֹד גִּיסֵי הָרַב הַגְּדוֹל הַאֲבֹד"ק סְמִילָא שְׂיִחְי' פְּרִשְׁתָּ גְּדוּלַת הַדֵּר"ג אֲשֶׁר גְּדָלוֹ הַמְּלֵךְ, הַקַּב"ה כִּי נָתַן ה' בְּלִב עֲדַת יִשְׂרָוֹן בְּעִיר אֲסֵרַלְעֵנְקָא הַגְּדוּלָה לְאַלֵּהִים וְאַנְשִׁים לְהַפִּיר כַּח חֲכָמָתוֹ הַרְבֵּה בְּתוֹרָה וּבְמִדְעָה אֲשֶׁר זֶה כְּמָה יִצְא לוֹ מוֹנִיטִין בְּעוֹלָם וְחִיבּוּרָיו הַיְקָרִים אֲשֶׁר הוֹצִיא לְאוֹר בְּעִזָּה"י נִתְקַבְּלוּ לְרַצוֹן בֵּין גְּאוּנֵי הַזְּמַן וְאוֹר

תורתו תופיע למרחקים ושמעת'י מבדרין בעלמא ועתה פאשר בקשו למו אנשי העיר הנ"ל להושיב על פסא פבוד הרבנות בקהלתם גבר חכם בעוז ורב גדול בתורה ויראה אשר פשמן תורק שמו לגאון מפונרסם ועטרה זו הולמתו נתנו עיניהם בהדר"ג וישומו פתר הרבנות בראשו הבשורה הזאת נתנה שמחה גם בלבי ותעלוננה רגשת נפשי עד למאד להקשיב רב קשב מנעם שלום תורתו ויקר תפארת גדולתו אשר ת"ל קרנו פרום בכבוד פאשר אליו יאתה כי מעת אשר נתני ה' לפני שלש שנים לבקר בהיכלו ולחזות בנעם זיו פניו הטהור להפיר את יקרת רוח הדר"ג ולראות לדעת את פבודו ואת גדלו בתורה וחקמה מה נפלאו חידושיו ומה עמקו פלפוליו מאז הנני נוטן פבוד ועוז יקר ותפארת לשמו הטוב ולזכרו הנעים והיום הזה עשה ה' רחש לבי לבוא לפני כהדר"ג במגלת ספר פתוב אליו דברי שלום ובכרפת מז"ט ואני אברכהו מקרב איש ולב עמוק כי יאריף ה' ימיו ושנותיו בפעמים עד עמוד הפהן לאורים ותומים וכסאו יהיה נכון בשלנה השקט ושאנן ולפני שמש פבוד שם תפארתו ינון והשביע ה' בצחצחות נפשו וכל עצמותיו יחליץ ועוד יחליף פח לעשות חיל ובתורתו יהגה יומם וליל פחפץ נפשו הטהורה להגדיל תורה ולהאדירה ולדלות פנינים יקרים וחידושין דאורייתא מעומק ים התלמוד והפוסקים וכל אנשי עדתו הי"ו ותברכו לרגלו ואסמיהם ימלאו רוב עושר והצלחה וכולם ישבעו ויתענגו מטוב חקמתו ויהנו ממנו עצה ותושיה וכהד"ג ירעם פתים לבבו הטהור ועל מבועי מי תוה"ק ינהלם קרנים מידו להם ונגה לו סביב מזוהר תבונתו הזפה וירוממוהו בקהל עם ונרחה לו שמש התוה"ש ועוד ירום ונשא הגבה למעלה תרב גדולתו לשם ולתהלה ואף טוב וחסד ירדפוהו לאנרף ימים פברפת ידידו הדוש"ת בלונ"ח אוהבו מוקירו ומכבדו פערכו הרב סלה.

הק' פנחס הלוי איש הורוויץ אבד"ק זוראוונא בגאליציאן. מכתב כט מכבוד ידידי הרב הגאון המפונרסם גזר ישראל ותפארתו וכו' כקש"ת מוהר"ר אלי' חיים מייזל שליט"א הגאבד"ק לארו והגליל.

[ז"ל] בעה"י אוד ליום ג' כ"ו שבט תרנ"ט, פבוד ידידי הרב הגאון הקריף ובקי סיני ועוקר הרים הקסיד כש"ת מוהר"ר משה נחום יצ"ו אבד"ק אסטראלענקא. אהד"ש ושלום תורתו באהבה רבה שמחתי לקראת הבשורה כי בא פבוד גאונו שיח'י לשפון פבוד בגבולנו ואני תפלה כי יצליח ה' לכבוד גאונו במנוחת פבוד ויאריף ימים ושנים לתורה ולתעודה ודבריו יהיו נשמעים ומקובלים בעיני בני עירו לתורה ויראת שמים ומשנה שמחה שמתני בספרו היקר מנחת משה בלולה בשמנה של תורה ואם הטרדות לא נתנוני לעיין בו ורק בדרך העברה אף ראיתי אור נגה העיון האמתי ה' יאריף מי פבוד תורת יוסיף אונים לתורה ותעודה פנפשו הטובה ונפש ידידו הדו"ש וטובתו אלי' חיים מייזל החופ"ק לאדז.

מכתב ל מכבוד ידידי הרב הגאון המפונרסם מוה' אלי' קלאצקי הגאבד"ק מאריאמפאל פלף סובאלק מח"ס אבן הראשה ושוי"ת אמרי שפר. [ז"ל] ב"ה יום ה' י"א מר"ח "בונה רושלים" לפ"ק.

מאריאמפאל, ד' ישפות שלום וברכה לכבוד ידיד נפשי הרב הגאון המפורסם לתהלה ולתפארת חריף ובקי בחדרי תורה רם היחש והמעלה כש"ת מו"ה משה נחום ירושלימסקי נ"י ויופיע ולכל אשר אתו שלום וישע רב.

אחדשה"ט באהבה רבה הופיע עלי יקרת מכתב כתר"ה אשר בשרני מיקרת שלומו הטוב וכי בחר לו לכהן פאר ולהשיג משפנו כבוד בעיר אסטראלענקא וכי הוא שבע רצון מעירו החדשה ומקרב לב עמוק הנני לברך כתר"ה במז"ט יואל ה' ויברכו ברוב טוב והצלחה ואף טוב ישכון באהלו ויתברכו גם אנשי עירו בגללו ותיכף לת"ח ברכה וכאשר הודיעני כתר"ה כי עוד יתמהמה בקאמינקא ערף שבועיים לזאת אכתוב אי"ה לכתה"ר אחר שבועים פאשר כבר ישם משפנו בהצלחה בעיר אסטראלענקא ולעת כזאת באתי בקצרה להגיד ברקתי למעכ"ת ברפת אוהב נאמן הדו"ש והצלחתו מקרב לב ונפש מברכו בכל מיילי דמיטב המצפה להתבשר תמיד מיקרת שלומו הטוב ידידו אלי' קלאצקי ואלה דברי מכתבו השני.

בעה"י יום ה' כ"ד פסלו בונה ירושלים לפ"ק, מאריאמפאל. שלום וכל טוב לכבוד ידיד נפשי הרב הגאון המפורסם לתהלה ולתפארת חריף ובקי בחדרי תורה רם היחש והמעלה סיני ועוקר הרים וכו' וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי נ"י הגאבד"ק אסטראלענקא ולכל המסתופפים בצלו שו"ר.

אחדשה"ט באה"ר וא"ע פאשר הופיע עלי יקרת מכתב הדר"ג אשר בשרני כי אנה למושב לו ולמשפן כבודו בעיר אסטראלענקא מהרתי אז להשיב לכהדר"ג ברפת מז"ט ושלחתי מכתבי להדר"ג לקאמינקא פאשר הודיעני כי עוד יתמהמה שמה ועתה פאשר בטח כבר שם משפנו בעירו החדשה הנני בזה עוד הפעם להביע ברקתי למעכת"ר ברפת מז"ט מקרב לב עמוק יואל ה' ויברכו בכל מיילי דמיטב ברוב אשר והצלחה ויתברכו אנשי עירו בגללו ותיכף לת"ח ברכה וירום ה' קרנם והצלחתם ואצפה להתבשר תמיד מיקרת שלומו הטוב וינזה כתר"ה לשבת שמה בהשקט ושלנה ולנהל עדתו על מבויעי התורה והיראה כחפץ ידידו הדו"ש והצלחתו מוקירו ומכבדו אלי' קלאצקי.

מכתב לא מכבוד ידידי הרה"ג הדרשן וכו' מו"ה יצחק דאנציג מ"ם בס"ט פעטערבורג מח"ס יסודי העקרים ושו"ת בית יצחק. [ז"ל] בעה"י יום ב' לסדר ונהיה ברכה תרנ"ט פטרבורג כבוד ידיד עליון וידיד נפשי הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול סוע"ה פאר הזמן המפורסם בכל אפסים לשם ולתהלה מאד נעלה כקש"ת מו"ה משה נחום ירושלימסקי נ"י הגאבד"ק אסטראלענקא יצ"ו.

אחדש"ת כ"ג הרמה מכתבו מן ב' מר"ח הגיעני לשמחת לבבי ותש"ת למר שהודיעני מהחדשות אשר אתו כי זה מקרוב שמעתי שכהדר"ג תקע אהלו בעיר אחרת בפולין אבל לא ידעתי מקומה יהא צאתו ובואו בהצלחה רבה וכסאו יגדל וירום ה' קרנו מעלה מעלה ויסע ממחננו ברוב שמחה וגילה ובשמחה כפולה ובואו פולם בשער העיר אסטראלענקא ובכל פנות שהוא פונה יצליח הון ועושר בביתו וקרנו תרום בכבוד את העיר אסטראלענקא ידעתי כי בימי עלומי בהיותי מ"מ ומ"צ בק' יאנאווא פלך הורארנא עברתי דרך שם והגדתי שם במקהלות ולפי זכרוני הם מחבבי תורה וכל אחד מהם רחיים

ומוקיר רבנן מאןשרה היא העיר אשר הדר"ג אנה למושב לו פי ילכו לאורו הגדול ויהי מזיו תורתו ברוכים יהיו לה'.

ספרי בית יצחק שו"ת הוא בדפוס פעת בוארשא וכו' חפצתי לשלוח לכתרת"ה אינה גליונות מהקארעקטיס אמן ישים כ"ק עינו בו אולי ימצא הדר"ג לתמן באיזה ענינים וכו' אבל ראה ראיתי פי הוא טרוד מאד ואין חפצי להלאות את כ"ק.

והנני מברכו בברכת הפרידה מברכה משלשת ויתברך בכט"ס פנפשו ונפש ידידו נאמן בבריתו יצחק דאנציג. מכתב לב ברפת אליהו מפבוד ידידי הרב הגאון המפורסם מו"ה אליהו פוסק אבד"ק אלאפאליא מח"ס מור ואתלות וס' כורת הברית.

[ז"ל] ב"ה ה' לסדר ונהיה ברכה תרנ"ט אלאפאליא פ' פאדאליאן, שוכט"ס לכבוד יד"נ הרב האי גאון מפורסם בכל קצוי ארץ סיני ועוקר הרי הרים המאיר לארץ ולדרים וכו' כקש"ת מו"ר ר' משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא פעת הגאון אבד"ק אסטראלענקא והגליל שליט"א.

אחדשה"ט ברפת משה למז"ט לנשואי בני נ"י הגיעני לעיר ולטאפאליא ושתינו כוס מלא לחיי מרן שייח' ונהנה ברך לקחתי וברך אשיב ברפת מז"ט גם לכת"ר הדר"ג שליט"א לאשר עלה לרום המעלה לשבת פסא משפט בעיר חדשה לו אסטראלענקא עיר גדולה לאנשים מלאה חכמים וסופרים פראוי להדר"ג ואין פחי אלא בפי לברכו פי שנים ברוח אליהו יהא רעוא דתרום רישיה אכולא פרכא ואשרי לעירו שזכו לרב רבנן כמוהו תורה וגדולה במקום אחד גם צדיק וקדוש יאמר לו ואם הייתי בבריאאת הגוף פראוי הייתי נוסע באלה מסעי מהסתונה דרך עיר קאמינקא לקבל ברפת הפרידה מכ"ק פי קשה פרידתו אלינו מאד מקרוב לגלילותנו ומי יודע אם נזכה להתראות פא"פ אף אפיסת פחי מטרידות הנשואין מנעני להוסיף בהנסיעה ולזאת צייתי את ברכתי ברפת הדיוט לברכו בכל חותמי ברכות שבמקדש.

והנני דו"ש תורתו רצוף אהבתו ידידו בלב ונפש מוקירו ומכבודו פערפו הרם והנשא אליהו פוסק החופ"ק בעהמ"ח שו"ת מור ואתלות וס' כורת הברית. מכתב לג מכבוד יד"נ הרב הגאון המפורסם החכם השלם כש"ת מוהר"ר ישראל אייזינשטיין שלימה הגאבד"ק באהפאליא פעת אבד"ק ניקאלייעב מח"ב היקר עמודי אש.

[ז"ל] בע"ה יום א' ז' חשון שנת יהיו לעד באסטראלענקא, ניקאלייעב, שלום וישע רב לאור הנערב ה"ה הרב הגאון המפורסם בתורתו וצדקתו החרירי ובקי משנתו זך ונקי הר"ר משה נחום נ"י.

ביום ש"ק העבר הגיעני מכתבו היקר וקראתי לשבת עונג פי זה ימים אשר אני משחוקק לשמנע משלומי ומהעיר אשר אנה למושב לו ובהגיע מכתבו ונתבשרתי מאתו אשר הודות לה' הוא בחו"ש פן אשר העיר שנתקבל שמה לרועה עדת ישראל אנשי אנשי מדות ויראי ה' מה מאד רבה שמחתי פי הקרה ה' לפניו מקים אשר המה יתענגו בו והוא רונה נחת כמו והנני לברכו ברפת הדיוט אשר יעזרהו ה' ויחיהו וינהל אח עדתו על מי מנוחות וישקה את צאן עדת ישראל במי תורתו ויהיה שקט ושאנן בהיכלו עוד הנני

לבקשו כבואו העירה בשלום יודיעני במקתב וכתוב אלי האדרעסע שאוכל לכתוב
מכתבים אליו כפעם בפעם למען תוקד אש אהבתנו על מזבח לכבינו לא תכבה.

ובנה הנני הדו"ש תורתו ותפץ הצלחתו ישראל אייזנשטיין. מקתב לד מכבוד ידידי
ש"ב הרה"ג המפורסם מו"ה אליעזר חריף שליט"א אבד"ק זסלב.

[ז"ל] בעה"י יום כ' לסדר לה לה מארצה תרנ"ט זסלב. פבוד ידידי ש"ב הרב הגאון
המפורסם סיני ועוקר הרים עה"י פ"ה כש"ת מוהר"ר משה נחום נ"י ירושליםסקי
שליט"א אבד"ק אסטראלענקא המתגורר פעת בקאמינקא.

אחדשה"ט את מקתבו ע"י הפאצט קבלתי בו יודיעני פי ת"ל נתקבל לאב"ד בעיר
אסטראלענקא בפולין בכבוד הנאות. את מקתבו קראתי בעליצת נפש והנני שבע נחת
פי הזמין לו השי"ת מקום רבנות בגלילות פולין מקום עוד פבוד התורה במרום תפארתו
עומד והוגיה מנושאים על גפי מרומי קרת שם התקנה משעשעת לפניו פי ילף מחיל אל
חיל עד ירומם וינשא וירום פסאו למעלה ולאור תורתו רבים ילכו, פולין היא הרת פבוד
תורתנו ורפנינו הגאונים הוצבי ובוגי עמודי הדת וסובלי יראתה זה מאות בשנים ומאז
נעד עתה פולין היא לשד חיותנו ואור תורתנו אף פאכן השואכת היא למשנה אליה גאוני
התורה ואפירי לומדיה אשריה עיר אסטראלענקא יי משכת אליה את אביר הרועים את
גאון תפארתנו לשפון פבוד בתוכה הנה חצבת לה באר מים חיים אשר ממנו ישקו כל
העדרים והנה עתה תל שפל פיות פונים אליה יכוננה אלהים מ עליון וישלח לה שפעת
רב ברכה לרגלו ותיכף לת"ח ברכה וגם את פבוד הדרת גאונו אברהם בברכת מז"ט יהא
רעוא שיהיה ביאתו לעיר אסטראלענקא בשעה טובה ומנצחת וישב שם בכבוד וברוב
נחת ויחזקהו ה' להגות בתורתו ולהשיב לשואליו דבר ה' אף יזמין לו השי"ת שם פרנסתו
בכבוד יהי ה' אלהיו עמו ויעל וכו'.

ידידו ש"ב המברכו מקרב ולב עמוק המכפדו בכבוד תורתו הרם הק' אליעזר הפהן חריף
חונה פה"ק זסלב. מקתב לח מכבוד הרה"ג ר' צבי הירש שלעו ר"ם דאנלפנא רבתי
בעיר קארסאן מח"ס ידיו אמונה ונפלאות מתורת ה' נש"ח שת"ח.

[ז"ל] ב"ה יו"ר לחודש מרחשון תרנ"ט לפ"ק פה קארסין, לאיש מצוניין דגול מרכבה
ה"ה ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם למרחקים סיני ועוקר הרים טובניא דחפימא ים
התלמוד ודרום החכמה ירשה יראת ה' היא אוצרו וכו' וכו' מוהר"ר משה נחום
ירושליםסקי נ"י וינרח עד ינון שמו יהי שלום בחילו שלנה במעונו.

הנה לקחה אזני השמועה פי בעוד ימים אחדים יעזוב כת"ר את ארצנו למ' כת"ר הרבנות
בעיר מלאה חכמים וסופרים אסטראלענקא (הסמוכה לנוארשא) אמרתי על גובערניע
קויב וארצות אוקריינא פנה הודף פנה זיוף פנה הדדף מי ישיב תשובתיך "קיעוו" ומי
יתרץ הוימתך "אוקריינא" ומי יתיר נדריה "וואלין" ועתה הנני הנני לברכו ברפת
פרידתו מאתנו ו"הוא" בברפת הנצחי והמזנומה, ברפת המזנומה פי על מי מנוחות ונהלהו
ועל על יעלהו ובכל אשר יפנה יצליחהו וברפת הנצחי, פי חפץ ה' בידו יצליח ויפוצו
מעינותיו חוצה וישמחו בו בני עירו והוא פם ולרגליו יבוא ברכה לכל מקום בואו ואל

תהי ברפת הקדוּט קלה בעיניו ונעתי־תי מכת"ר כי יתפלל בעד שלומנו והצלחתנו ושלום הבתי אולפנא והצלחתם.

ממני אהבו ידידו נצח אשר פניתי חֲדָרֵי לְבָבִי מוֹשֵׁב לוֹ סֵלָה החפץ שלומו וטובתו פל הימים מקרב ולב עמוק צבי הירש שלעז. מכתב לו מכבוד ידידי הרב הגאון הר' יהודה ליב ג"י אבד"ק קארסאן.

[ז"ל] ב"ה יום ו' לסדר נהיה ברכה התרנ"ט, קארסאן, כבוד ידיד ה' וידיד נפשות ישרון וידידי עוז הרב הגאון המפורסם לשם ולתהלה התריף ובקי לאמתה של תורה סיני ועוקר הרים וו"ח בשמן תורק שמו הנעים מוהר"ר ר' משה נחום ירושלימסקי האב"ד ור"מ דק' אסטראלענקא והגליל יהי שמו לעולם אחר נאחז בשבת הוד קרן תפארתו ואחד"ש ושלום תורתו שמחת לב מלא רגשי אהבה יעטני בשמעי אשר בעז"ה הדרת גאוננו עלה למרום שיאו והופיע חקמתו ותורתו על עיר רבתי עם המלאים חכמה ומדע אשר יפירו וינדעו יקר חן ערכו אף בלעדי ציון מלבושיו יעו' תפארת ישראל אבות פ"ד אות לח] ואשריהם חלקם של עיר אסטראלענקא אשר יזפו ליהנות מהוד זיקי שמש בינתו אשר ישפיע להם ומסתמא יכבדוהו כדבר המלך ונתו פראוי לגאון קדוש ה' מכובד כמוהו אולם כגודל שמחתי פן יתמוגג לבבי בקרבי בהגיגי אשר ירחיק מאתנו מרחק רב כזה ואיך נזכה לקבל פניו להשתעשע פא"פ בשנכע שמחות שמחה של תורה ואל מי יפנו רבני גלילותינו אשר בכל עת מצוא דלה דלה להם האיש משה מים חיים מבאר חקמתו ומעיניו המתגברים בים התלמוד ובמים עזים של הפוסקים אף זאת תקנתנו חזקה אשר זיקי אהבתנו אש דת לא תקבה ונביא מפרחק לחמנו של תורה ולא יביט על גודל טרדותיו בעיר גדולה לאלהים ויחזירנו בתשובה שלמה בכל עת שנדרוש כיז ה' הטובה עליו ומקרב לפי הנני מגיש לו ברכתי הנאמנה פי שמו הגדול ותעלה ויתרומם עד קצוני ארץ וכארי וכלביא תנשא להגדיל תורה ולהאדירה כחפץ ורצון יראי ה', ולהיות כי אין מלה בפני להביע לו כל רחשי לבבי לכן יקח נא ברכתי הנאמנה אשר יביע ממקור מורשי לבבי ברגש אהבה וחבה ומעטה שלום למר ולתורתו אשרי יולדתו והורתו מתעלס בעוזו אהבתו.

מוקירו ומכבדו ברגשי כבוד בערכו הרם והנשא יהודא ליב הלוי חונה עיר קארסאן פלך קיוב. מכתב לו מכבוד יד"ג הרב הגאון המפורסם מו"ה מרדכי פּרענקיל שליט"א אבד"ק מאראקא [נכד אור ישראל וקדושו הגאון הצ' רשכבה"ג מרן ר' לוי יצחק זצ"ל אבד"ק ברדיטשוב].

[ז"ל] ב"ה יום ה' לסדר ונברכו בך וכו' תרנ"ט, מאראקא, כבוד ידיד ה' וידיד ישראל הרב הגאון המפורסם על פני תבל בתורתו תורת אמת סוע"ה דייק וגריס ומסיק שמעמטת אליבא דהלכתא פאר ישראל ונהדרו חמדת הימים ויראת ה' היא אוצרו חקוק בתוך תוכיות לבבי כש"ת הרם והנשא מוהר"ר ר' משה נחום ירושלימסקי שליט"א וכירת יפון עולם ועד.

אחוי קידה קדם הדר"ג ומכון פסאו וכעת אשר ת"ל שבת לאיתני אשר ת"ל אוכל למלאות משמרתני הנני ליקח משפט הקדימה לבוא במכתבי זה לפני הדר גאוננו ולברכו במז"ט ומעת הגיעה השמועה לאזני כי כבוד הדר גאוננו נלקח אחר כבוד לכהן פאר בעיר

אסטרטלענאקא לרעות את צאן מרעיתה צאן קדשים מעבר מזה מלאה נפשי רגשי ששון וגיל על אשר ההשגחה עליונה סבבה למושב לו את העיר הזאת הנודעת לשם ולתהלה באנשים חכמים ולומדים ונכבדים אשר יודעים הם את אבן החן סמל התורה והחכמה מה מאד מאן אשר האיש פי עיר הנכבדה אשר פבוד התורה יקר בעיניה נפלה בגורלו להיות מורה ומנהיגה אף מה מאן אשר העיר פהנה וכהנה פי שר התורה חכם מהנל וגבר ענותן מאין פמוהו שוכן בקרבה והוא נזרה ותפארתה פבודה ומרים ראשה ובכן פרוכים אתם לה' גם שניכם ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל ובמזלא וגדא טבא יתנה לשניכם יתן ה' אשר הצעד רב הערף אשר עשה פעת יביא לו רב טוב בעולמו וינפה להאיר באור תורתו וחקמתו לכל בני עדתו הקדושה עד זקנה ושיבה ועד בא ינון וינחם במעגלי צדק מעתה ועד עולם פחפץ נפשו לטובה ולברכה פרוחניות וסומרייות.

אולם מעבר השני יהמה עלי נפשי ולבבי יתחמץ מאד פי הנה הדר גאנו אשר באורו ראינו אור ובו התנימרו כל יושבי הערים אשר סביבותינו ועתה עזב אותנו וביחוד קשה עלי פרידתו בתארי לפני את הימים הנעימים אשר בכל עת ועת מדי עברי דרף עירו ואס מדרכי אל הדר"ג להיות בצלו ימי מספר ליהנות מראיית פניו ואור תורתו ועתה פי הפריד ה' את גופותינו פמרחק פנה מי יודע מתי יבוא לידי לראותו ולהשתעשע בחברתו הנעימה ובזאת אתנחם פי אבוא בכתובים אליו לעתים לא רחוקות והלקבות לא נתפרדו ואהיה מוכרח להסתפק במה שאראה מעשה אצבעותיו חרות למען לא תנתק אהבתו וחברתו מאז ומקדם ולעולמי עולמים ואסיים מעין הפתיחה בפלום כל מאדוה"ש ושיהיה העתקתו במז"ט ורוב הצלחה להדר"ג ולכל בני עירו פנפשו ונפש ידידו עוז מוקירו ומכבדו פערפו הרם מתאבק בפפר רגליו ושותה בצמא את דבריו מרדכי במוהר"ש זללה"ה החופ"ק סאראקא.

מכתב לח מפבוד יד"ג הרב הגאון וו"ח וכו' מו"ה ישראל יעקב יעב"ץ שליט"א הגאבד"ק קרעמענטשונ. [י"ל] קרעמענטשונג יום נ' ד' תשרי, שתא טבתא שלמא רבא בכפליא מן שמיא וברפאין טבין ליקר רחמיאי ורחימא דיהודאין הרב הגאון המאוה"ג מעוז ומגדול חכם וסופר אשכול הכופר איש חמודות מוכתר במדות המפורסם בכל אפסים כש"ת מו"ה משה נחום ירושלמיסקי שליט"א אב"ד לעדת אסטרטלענאקא ולכל המסתופפים בצל החכמה תחל שלום וברכה וכט"ס.

הנה לקול הבשורה פי הביאו ה' עד הלום זו העיר של דחכמים בפלכי פולין תעלוננה פליותי וישמח לפי הנשלב אליו פלולאות ידידות קודש פי תקנתי אשר במקום תורה והחכמה ידעו להוקיר חין ערכו הרם אשר שבע עטרות (שמנה הרמב"ם הלכות סנהדרין פ"ב ה"ז) מהנוססות עליו בהדרן ותשאני רוחי לברכו ברפת מזל טוב אין טוב אלא תורה יהא רענא דירום רישיה אפולא פרכא ובתבונות פפיו וינחם וינהל הקשורים ליעקב ויאחז בידו רסן הדת והרעת וכל המפלגות יענו אחריו מקודש ומנפת צוף אמרותיו בשער תתענג בדשן נפשם וברגש קודש ימלאו אחר דבריו הטובים וינפה להקים עולה של הורה ויפוצו מעינותיו חוצה נבחן ונועם נחל עדניו ישקה בני ירושלים ונזפה להרמת קרן עם ה' ותורתו בישועה מרובה וטובה ויחדש עלינו שנה טובה ומתוקה ומאן אשרה

בגו"נ לתורה ולתעודה בתוך עם ישראל ונתבשר זמ"ז בשורות נעימות כנפשו ונפש ידיו
עוז דו"ש ושלום תורתו, מוקירו ישראל יעקב יעבץ חופ"ק קרעמענטשוג.

מכתב לט מכבוד ידידי הרה"ג שלשלת היוחסין כקש"ת מוהר"ר נחום זלמן
שניאורסאהן אבד"ק טשערקאס נכד הגאון הקרוש מליבאוויטש זי"ע. [ז"ל] בעה"י ב'
לסדר ב' ב' אברכה שלום שלום אקרא מקרוב ומרחוק לכבוד יד"נ הרב הגאון
המאוה"ג המפורסם חו"ב חסידא ופרישא סוע"ה פאר המרע שמו נודע בשערי הלכה
כש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי נ"י האבד"ק קאמינקא אסטראלענקא שלום יהי
בחילו שלוה בהיכלו שלם בתורתו מה מאןשרה היא עדת אסטראלענקא שזכתה להקיימו
על פס הרבנות להרפיבהו אלוף לראשם לחסות בצל חכמתו ותורתו אשרי העם שפכה
לו ואני תפלה לנורא עלילה שיצליח ה' דרכו שתהיה יציאתו וביאתו שמה הוא וכל ב"ב
שיחיו בשעה טובה ומצלחת למצוא חן בעיני או"א להיות אהוב ואוהב וירחמו ליה בני
מתא אף במלין דשמיא ולא יאונה אליו כל רע וינפה לעשות שם תיקוני תורה וינהל צאן
עדתו בצדק ובמשפט להשקותם מבאר תורתו ולהפיץ ביניהם מעין חכמתו ויעלה מעלה
כדאמרינו מעלין בקודש אף על עדתו ישפיע ה' רב טוב למען יוכלו להחזיק די
הצטרכותו.

ממני ידידו הדוש"ת מברכו בכל חותמי ברכות נחום זלמן שניאורסאהן החופ"ק
טשערקאס. מכתב מ מכבוד ידידי הרה"ג המפורסם מגזע ישישים מו"ה יוסף ישראל
היילפרין אבד"ק אדעססא.

[זה לשונו] בעזה"י יום ה' י"ג, תשרי שנת בונה ירושלים לפ"ק. אדעססא יע"א.

ישא ברכה מאת ד' וגמח"ט לכבוד יד"נ הרב הגאון הגדול חו"ב בח"ת עין העדה לתורה
ולתעודה המפורסם בכל אפסים לשם ולתהלה ולתפארת וכו' מוהר"ר משה נחום נ"י
ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא.

אחד"ש תורתו באהבה רבה את יקרת מכתב הדר"ג (ע"ד אטרונגי אה"ק) ממוצאי יוה"כ
העבר הגיעני ושמתתי בשמעי משלומי הטוב ואברך את הדר"ג ואת עדתו בברכת מז"ט
לרגלי משרת הרבנות מעיר תהלה אסטראלענקא בפולין ינפה לנהל את העם על מבויעי
התורה והעבודה ללמוד וללמד להורות לעם ה' חקים ומשפטים ישרים וקרנו וקרן עדתו
בכבוד ירום ועתה הנני לברך אותו ואת כל ב"ב ואת כל המסתופפים בצלו הטהור
בברכת שנה טובה ומבורכת ונביע ברכותינו מעומק הלב תחל שנה וברכותיה ומברכת
שמים ותברך ויתענג על רוב טוב יחוג את החג הבע"ל עם כל הגלויים אליו בששון
ושמחה: כנפשו הטהורה וכנפשו ידיו דורש שלומו ושלום תורתו באהבה דבה ואהבת
עולם מוקירו ומכבדו פיקרת ערכו הרם והנשא יוסף ישראל היילפרין חופ"ק אדעססא.

מכתב מא מכבוד ידידי הרה"ג הדרשן וכו' כש"ת מו"ה דוד שלמה סלאכטש מ"מ ומו"צ
באדעססא מח"ס ראשית דוד פלפולים ודרושים. [ז"ל] בעה"י ט' מ"ח תרנ"ט אדעססא,
ידידי הגאון המובהק וכו' מהרמ"נ שליט"א רבות התענגתי עלי בשורתו הנעימה כי
רצתה בו נפש עדה יראה ותמימה עדת אסטראלענקא המלאה תורה וחקמה והנני לברכו
בכל לב מלא אהבה רבה ושלמה ימצא חן וכבוד בעיני בוחריו הנכבדים בטח יתענגו על

תורתו וחקמתו הרבה הגאון הגדול המפורסם וכו' מוהר"ר שלום דובער הערנגאון
קרן עדתו ויכונן מצבו ועמדתו: כנפשו וכנפש ידו השמח בשמחתו דוד שלמה מ"מ
ומו"צ באדעסא.

מכתב מב מכבוד ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם וכו' מוהר"ר שלום דובער הערנגאון
הגאבד"ק קלעצק, מח"ס היכלי שן מח"ק ומה"ת וספר דרכי נועם. [ז"ל] בשם ד' ד'
ניצא תרנ"ט לפ"ק קלעצק, הדרת פרי תפארת גפן אדרת שורש פורה נטע שעשועים
הדר מדותיו ונמוסיו מי מנה ה"ה הרב הגאון הגדול המפורסם בתורה ויו"ח חו"ב סיני
ועוקר הרים תפארת עדתו וכו' וכו' מוהר"ר משה נחום שליט"א עוד יגדל ויפרח
כשושנה ויהללוהו בפערים ולהחונים על דגלו באותות האהבה עומדים צפופים שואבים
מבאר חקמתו ונהגים מזיו יראתו ד' יגן עלימו בשלומו לסוככם באברתו סלה: לבתר
שלמא רבא דיהיבנא ליה למר וסייעתו אמינא בקושטא דכד אתינא מקרתא רבתא ווילנא
ואשתמודע לן בחיזו שפיר דמר ניהו רבא דעמיה איתוקם על ואתערט בעיטרהא
שפירתא בפלגיא בקרתא חדתא אסטראעלנא יצ"ו, ואיהי דקא מעטרא ליה ביקרא
ותושבתתא וברבו סגי כסאסא לישנבלתא ובלא שפק כפר אתא חכם לאתריה דחזא ליה
ילקוניה ידדה וכדו יהיבנא הורמנא ורשו לעיטא למיקרא בקו קולמסא וקל מגילתא בקל
זיע סגי דמיגד כהדין שופרא מזלא טבא מזלא טבא גדא טבא גדא למר יצ"ו מז"ט
וגדא טבא לקהלא קדישא דיליה דאינון מתרחצין עלוהי למיהוי חכים דלהון יהא רענא
דחירום רישיה בעגלא אפולא פרקא ואפולא מדינתא ושמענתא דיליה יתבדרון בעלמא
וייתון כו"ע למישקל מיניה לבינתא לבינתא ואינון יצלחון בדילהון וכדון רנוח עסקיהון
בפושין סגי לחדא ורב חסדא יהוי בסעדיהי כל קביל דקא לעי באורייתא טובא כולה
שנין ובגין דא איהו ניהו דקא יתיב מיתב תמן בשלמא ויקרא סגי אבינייהו ויפקד ברוחא
עילאה דשלטא בי' אבינרייהו ועל כל דאתי מחמתיה ליומין סגי אין ואידי ישתזבון
מפל בישין עד דייתי בר נפלי למיסוק עמא פזינא דקדמי פומייהו לאודנייהו ורב סגי
זול בהדיניהו בריש קהלא דיליה בקדמייתא ואינהו בפחרייתא עד דיייתון לאמר קדישא
דבריש טורייתא דאתמר עליה דשכינתא שריא תמן לדרא דרא פרעותיה דרב משה נחום
ורענא דחד מסיעות מרחמוהי דצלי בגינותיה בחייתא ושלוותא דיליה תהוי להון ארפא
מברך יתיה ברחימתין עזינתא: שלום דובער הערנגאון בעמ"ח ספר היכלי שן קמא
ותינא וספר דרכי נועם חופ"ק קלעצק.

מכתב מג מכבוד ידידי הרב הגאון הגביר המפורסם מוהר"ר ברוך עסמאן מקיעב מח"ס
סד וחקל. [ז"ל] ב"ה ר"ח פסלו תרנ"ט קיעוו.

שלום לו ולתורתו כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם נגיד ומצנה וכו' כש"ת ה"ר משה
נחום ירושלימסקי שליט"א. אחת היא אלי אם היותו בעיר קטנה פקאמינקא וכמו כן
עתה כי קבלהו עיר גדולה ומפארה כו' אסטראעלענקא במחוז פולין, הגה בעשר מסעות
וכנגדן עשר גליות שקולין בעלי התורה וסנהדריה וכמוהו ידידי הדר"ג הגה אור תורתו
עליו יזרח ומביט אנכי לפרקים בספריו שחיבר בתשו' ופולפולים ונהגי רואה כי
המרגליות התלויה לו בלבן לחדש בלימוד התורה הגה שקם אחד לו על שאר אחיו גם
אם המה בני גילו וילבשו כשריון דת למו יען בעמל אדם יגיעו אל מחוז חפצם לא כן

ידידי בכל ענייניו וחייושיו על עב קל ירפב ובכל עת בוא אל פרמו הנני רואה פי חינוטו ולקיטתו פאחד וכו' זרועו מושלה לו ת"ל שבעתים כו' יהא רענא וירום ראשו אפולא, קרתא וירחיב ד' את גבולו בממון ובתלמידים ורחב לבבו עד פי ישנה גם בעוקצין תלת עשר מכילתין ויארירי זמים ושנים עם כל ב"ב: מאת ידידו וחולק פבוד לתורתו הגדולה ברוף עסמאן.

מכתב מד מפבוד אחיו הרב הגאון המפורסם מוהר"ר משה נ"י אבד"ק הארידישין. [זה לשונו] בעה"י יום ה' לך מארצה לפרט ולשנת ואגדלה שמך והיה ברכה הארידישין החיים והשלום לכבוד ידיד עליון ויראיו הוא תמידא דנפשאי דיתייב בתנונא דלכאי הרב הגאון המפורסם לכל קהל עדת ישראל לתהלה ולתפארת המאיר לארץ ולדרים בחבוריו הנכבדים והיקרים וכו' וכו' כקש"ת הרב ר' משה נחום ורושלימסקי נ"י האבד"ק קאמינקא וכעת באסטראלענקא יע"א.

הגיעני קול מבשר ואומר שחננו השי"ת בנהורא מעליא ועטרה עטרו לו בני עיר ואם בישראל אסטראלענקא ושפר עלי דהיא קרתא דסופרייא וחסמייא והנני לתת להדר"ג ברכתי על דרכו בקודש ואומר יהא רענא דתירום רישיה אפולא פרכא וינהג ברבבותיה גם שם פאשר נהג פה בסביבותיו שבמקום שמצאנו גדולתו ראינו ענותנותו ובחמלתו ונעימתו נחה עמו וצאן מרעיתו ויזכהו השי"ת לשבת שם על מי מנוחה ואור לנתיבתו וכאשר הייתי באמנה אתו כל השנים שהיה הדר"ג סמוך לעירנו הנני לאמר בלבי ונפשי לכהדר"ג מענין יציאתו וביאתו מה טעם יש בה, אבל ע"ד הלימוד דהנה בחולין (דף ז ע"ב) מאמר נפלא דרפב"י שאמר ישראל קדושים הם יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה וידוע קושית התוס' דאם יש לו ואינו רוצה מדוע קרי ליה קדוש ולמדנו ביאור נרמז יקר בכונתו הקדושה דרפב"י לשטת רבי דוקא דהנה בש"ס (מוע"ק טז) רבי גזר וכו' חמוקי ירפיה וכו' מה ירף בסתר אף ד"ת בסתר ור' חייא שם לימד בפרסום דכתיב חכמות בחוץ תרונה וזהו שאומר ישראל קדושים הם יש רוצה שרוצה ללמד ולהשפיע מזון הרוחני דגן שמים דברי תורה הקדושה לשומעי דבר ה' אבל אין לו שיושב גבוה ובודד במקום פנה שאינן בעלי תורה שיעמדו על דעת רבם הורם ומורם ולא יחסר למו כלל מזון הרוחני כו' אם פן מה יעשה אותו חכם בישראל אם אפילו סובר כר' חייא וכו' אחרי שאין לו מי שרוצה לינק ויש שיש לו היינו שהשי"ת זיכהו לישוב במקום תורה שצמאים לשמוע דבר ה' אבל אינו רוצה פי סובר כרפ"י דד"ת יהיה אף בסתר ודבש וקלב תחת לשונו והוא נחבא אל הפלים הצנע לכת עם דאלקיו ולכן אינו רוצה וגם זה מדה טובה שהתורה מספמת לזה ושפיר נקרא קדוש ונכון בעזה"י שרפב"י אמר זה לרבי לשטתו דוקא ודוק, ולזאת אדמהו אכנהו לרב רבנן פמוהו פי עתה יודו ויאמרו פי יבא בכרם ד' צבאות עיר מלאה חכמים וסופרים ת"ל עליו יאמרו המושלים תרתי לטיבותא יש לו וגם רוצה פי בחבוריו היקרים נראה אור פי אותה יבקש ללמד בפרסום לאזני כל ישראל וגם יש לו עתה תלי"ת ויצא לשלום מסביבה וכו' ועליה עיר קאמינקא אשא משלי ואומר דהנה לא מוכן לכאורה פירוש המאמר דיציאת צדיק מן המקום עושה רופם פנה זיוה פנה הודה ואיזה זיו אנו רואין שם בעת שהוא בעיר ואיזה זיו אנו מרגישין שנחסר ביציאתו אבל ע"ד הלימוד תלי"ת יתבאר פדבר בעתו בעת עסוקין אנחנו בצאתו לשלום ובואו לשם לחיים ולשלום דהנה ידוע הפלל הגדול שקודם מתן

תורה הנה הלילה הולך אחר היום העבר ולאחר מתן תורה נתחדש שהיום הולך אחר הלילה שעברה ומה מתוק מדבש דברי הגאון מהרש"ק זי"ע בהקדמתו לס' עבודת עבודה מ"ש בענין זה בפ"י יום הששי יעו"ש וידוע מה שתימצו עפ"י הקושא העצומה איך שמרו האבות הקדושים את יום השבת הא ב"נ ששבת ח"מ ולהנ"ל א"ש וכו' ובזה אני דורש לעצמי שמים שלפניה דק"ש בערבית שבברכה הראשונה אומר בנרא יום הלילה וכן מעביר יום ומביא לילה מעיקרא יום ותיכף ומיד בברכה השניה מהפך הסדר ואומר ע"כ ה"א בשכבנו ונהדר ובקומנו ולפי הנ"ל גיחא דכינן שהתחיל לברך תורה ומצות חקים ומשפטים אותנו למדת הרי פינו שקבלנו התורה שוב סדר אח"כ מעיקרא לילה ונהדר יום וכו' והיננו כי ללומדי תורה הנרדפים מיושבי קרנות וכדומה ברישא חשוכא ונהדר נהורא ודי למבין ועתה יובן בטוב מאמר דפנה זינה דהנה צדיקים הנה חכמי ישראל לומדי תורה משימים לילות פמים ולכן שפיר אומר שביציאת הצדיק חכם ישראל מהעיר עושה רישם כי כל זמן שהוא בעיר שהוא הוא מנהל ומנהיג אותם באור תורתו ואז בנדאי מעיקרא פונה הלילה ונהדר בא יומו אבל ביציאתו הרב רבנו מהעיר פנה זינה דהוי שינוי החזור לברייתו דמעיקרא פונה זיו של יום ואח"כ לילה כמוכן ואשריך עזת אסטראלענקא כי עליך אומר קומי אורי כי בא אורך פ"י שתמיד תאמר מדת לילה תלך לה ואחריה מדת יום משום כי כבוד ד' עליך זרח כן יזפהו ד' שיזפה להאיר בלימודו הטוב לכל יודעי שמו: הנני ידידו מכבודו פערכו הרם והנשא מתרפק באהבהו מתכבד בידדתו מברכו כלב ונפש שילך לחיים ולשלום ויזפור גם אותי לטובה הדורש שלומו באהבה רבה.

הקטן משה בקרב ד' יעקב יוסף ז"ל אבד"ק הארידישין. ויען במקנה קידושין (לז) תוס' ד"ה ממחרת ובפנים יפות עה"ת בראשית (ת כב) ובש"ו"ת צלותא דאברהם (סימן מא) בענין זה דקודם מתן תורה הלילה הולך אחר היום ובעיקר חידוש הנ"ל דרך אגדה יש בזה להשיב קצת אבל אין משיבין על הדרוש ובפרט מה שנאמר בדרך רמז ומליצה להמשיך לבו של אדם לאהבת התורה ולומדי' פחפץ המצפה להרמת קרן התורה והיראה.

משה נחום רוישלימסקי. מכתב מה מכבוד ידידי הרב המאור הגדול חו"ב וכו' מו"ה לוי יצחק לעמבידסקי אבד"ק סמילא.

[ז"ל] בעה"י ממילא יום ר' ר"ח טבת שנת תרנ"ט, הרעיפו שמים מעל שלום וברכה לכבוד ידידי הרב הגאון המובהק פאר הדור ונהדרו יראת ה' היא אוצרו גזר ישראל עה"י פ"ה חסיד ועניו נודע למשגב המפורסם לשם ולתהלה כש"ת מו"ה משה נחום רוישלימסקי שליט"א הגאבד"ק אסטראלענקא והגליל יצ"ו.

רב תודה ירחש לבי למר כהדר"ג על תשובתו הרמה ומה מאד תגל בפשי בהקשיבי מתוך מכתבו הטהור כי בשב"ז נתאשרה רבנותו מטעם שר הפלך וכי נכון הנהו כתה"ר להרים פעמיו למסעיו בשבוע הבע"ל לשכון כבוד בתוך העיר אסטראלענקא ולכהן פאר הרבנות דשם כי ע"כ תשתי אפוא לשית לראש כהדר"ג עטרת ברפת מז"ט הראויה לתת לו פהיום הנה והריקותי אף מעט מרגשי הברכות הצפונים להדר"ג קרב לבי מני אז הושם פתר הרבנות דק' אסטראלענקא בראשו ובלב רגש תבענה שפתי לאמר: ברוך

כת"ר הדר"ג בצאתו וברוה הוא בבוואו לשלום למחוז חפצו ישיתהו הי"ת ברכות לעד וסעד בחדס פסאו עד לנצח שם יצו את ברכתו אח כהד"ג וירבה לו שנות חיים עתה יגדל נא פחו ישגא חילו ועצמותיו פדשא תפרחנה למען יאריה ימים על ממ' בקרב עדתו עדת מי מנה ובטוב צדיק תעלן קרית אסטראלענקא המעטירה ונאנשיה יתברכו לרגל בוא "משה" האלה אשר נטע לו העירה יען פי נפקחו עיניהם לחזות מרחוק נוגה אור יקרות ובחרו באשר חפץ ה' הוא "משה בחירו" הרב האי גאון ע"כ ראויים הם לברכה אשרי עדתם אשר לה ככה בצלו יחיו בצל החכמה והיראה הקודמת לחכמתו והיו עיניהם רואות את מורם ורבים מאןשר בארץ ומאד תרב גנדולתו ירום נסו ויגדל פסאו הוא ינהלם על מבויעי מי התורה לנחותם הדרך תשפן אורה והמה יעלו בהר מרום פסגת ההצלחה ויוסף ה' עליהם אלה פעמים ככה וכאשר ישישו הם פי מצאו את אשר חפצו פן יגל פבודו וישמח בעדהו חבל נחלתו ובשמחתו ישמח לב כל אוהביו ובתוכם גם אני ידידו עוז דו"ש באהבה רבה מוקירו ומכבדו ביקרת חן ערכו המצטער בהתרחקו מגבולנו ושמח בגנדולתו ומצפה להתראות איתו פנים אל פנים באלה מסעי דרבו דרך הקודש ולקבל מאתו ברפת הפרידה בחיים ושלום לוי יצחק לעמבירסקי האבד"ק סמילא.

מכתב מו מדידי הרה"ג מו"ה אליעזר שילאוויץ נ"י מנהל הישיבה הקדושה דק' לאמזא. [ז"ל] עמ"י עש"ו יום ר' ז' שבט שנת גדולה הורה לפ"ק, ירום ונשא וגבה מאד מעלת פבוד הרב הגאון הגדול צדיק וחסיד פאר הדור והדרו המפורסם בכל קצוני תבל לתהלה ולתפארת וכו' זכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי שליט"א הגאבד"ק אסטראלענקא יע"א.

שלמא רבא מן שמיא למר ולכל הגלויים אליו הנה אנכי בא במכתבי זה הנושא ברכות מאליפות להדרת גאונו שיח' בשם כל הקהל הקיבוץ הקדוש רבנו ותלמידיהו היושבים לפני ה' בבית אולפנא רבתי ישיבה הקדושה דפ"ק לאמזא יע"א ובין המון הברכות אשר רבים וכן שלמים יברכו את רומעכ"ת ליום בואו לשלום לשבת על פסא הרפנות הקדושה ותהי המשנה על שכמו עטרת תפארת לנהל עדת אסטראלענקא יצ"ו הנני גם אנכי להגיש מנחה מבורכת ברפת מז"ט ואןשר פסאו יהיה נכון ונשא ולשלום אין קץ ה' הטוב פתח את אוצרו וממעון קדשו יברכהו שלום והשקט ישביעהו פבוד והדר יעטרהו וירומם פסאו ולמעלה נשאהו לאורה ימים יחניהו ולהרים מכשול מדרך עם הקודש זכיהו ומאד ישמח לבנו פי זכינו אשר הדר"ג יהיה לכבוד בתוכנו ותקנתנו תאמצנו פי לא על ק"ק אסטראלענקא לבדה יפוש פנפי צדקתו וינהלם באור תורתו וחקמתו רק יאיר לארץ ולדרים בכל סביבותינו ורבים ילכו לאורו ויתענגו על קדושת תורתו ונדקחו ויחשוף זרוע קרשו להיות למעוז ומשגב להקים דבר ה' ולגדור הפרצות אשר פרץ הזמן בחומת הדת בימיו ובימינו נו ירום קרן תורתנו וקרן עמנו ובא לציון גואלנו במהרה בימינו פנפשו הטורה ונפש דוש"ת, מוקירו ומכבדו פרום מעלת ערכו הנשגב אליעזר בעא"ם מו"ה מאיר דוב שילאוויץ מנהיג הישיבה דפ"ק לאמזא.

מכתב מז מפבוד הרב הגאון הצדיק המפורסם אור ישראל וקדושו מו"ה מרדכי דוב שליט"א מ"ם דק' הארנאסטאפאלי ושאר ק"ק. [ז"ל] ברפת שמים מעל תחול על ראש ידיד נפשי הגאון הגדול המפורסם רחב המדע והבינה חריף ובקי וכו' כש"ת הר"ר משה

נחום נ"י אבד"ק קאָמינקא ונתקבל עתה לאבד"ק אסטראלענקא שלום וברכה וכ"ט סלה.

מכתב פבוד ידידי הגיעני בקול מבשר שנתקבל לאב"ד בעיר הגדולה עיר חכמים וסופרים יהא רענא מן קדם ה' שיהא ישיבתו שמה בהצלחה ותעטרהו פתח הרבנות בתן וחסד וכבוד וקדר ולחיות חיי נעימים בגודל הרחבה ושמעו יגדל ויהלך בכל אפסים ומתוך הרחבה ונדעת צלולה יהיה בתורת ה' לעשות פרי.

הנני המברכו ומעתיר בעדו לטובה ולברכה ברו"ג מרדכי זאב באמו"ר הרמ"ז זצ"ל. מכתב מח מפקוד הרה"ח חו"ב מו"ה שלמה חיים פערלאוו בהרח"ק מהר"י שליט"א מנאואמינסק.

בס"ד במיעל שתא תיתי ברפתא שלימתא בברפת השנים להאי גברא רבא ויקרא המנפלא בין האנשים חכמי חרשים ונבונים לחשים הגאון הגדול המזריח אור לישרים סיני ועוקר הרים מורג חרוץ חותם תכנית תפארת ישראל עה"י פ"ה כקש"ת הר"ר משה נחום שליט"א ירושליםסקי הרובץ תחת משא דבר ה' ועדתו דק' אסטראלענקא אורך ימים ישביעהו ובישוועתו יראהו.

אחדשה"ט באהבה רבה הנה שמוע שמענו אשר כת"ר אנה למושב לו סמוך לגלילותנו וא"ל אשר כת"ר נעשה שם שר האלפים לצאן הקדשים שה פזורה ישראל אמרתי אפתח את נפשי בשלום לכת"ר הדר"ג ולהודיע לו ממצבנו אשר ת"ל חוסים אנחנו בצל החוה"ש פה יכתוב לנו השי"ת שנה טובה מבנרכת ועתה באתי לברכו ברפת הדיוט ירוממהו ה' וינשאהו בהרמת פס גדולתו בהוד וקדר וירנה שנותיו דשן ורענן עם כל שכיות החמדה וינקה לכוח"ט בספרן של צדיקי גמור'י ונא למלאות בקשתי להודיעני ממצב שלומו הטוב פי מאד נכסוף נכספתי לידע משלומו הטוב וגם אם פבר הדפסי הדר"ג עוד איזה ספר פי מאד משתוקק אני לדברי קדשו היוצאים ממעיני החמדה והגם דלא נהגו גבן למשאל בשלמא דרבא אף זכרתי אהבתו אלי עוד מימים הקדמונים אשר זכיתי לפני עטו לננעם זיו אמרותיו הטהורים והיקרים פן אל יעזוב חסדו ואמתו ממני ויחנה את נפשי מדבריו היקרים והנחמדים ויזה אצא ואחתום בשלום מאת הצעיר באלפי דורש שלום קדושתו באהבה רבה אהבה בלי מצרים צופה ומביט לשמוע מהדר"ג תמיד אף טוב סלה.

שלמה חיים פערלאוו בתרה"ק שליט"א. כ"ק אמו"ר שליט"א פובשה"ט ומברכו בכוח"ט ובכטו"ס.

מכתב מט מפקוד הרב המאה"ג חו"ב מו"ה דוד נ"י אבד"ק גראבאוי. בעה"י יום א' לסדר אנכי נותן לפניכם היום ברכה רג"ח לפ"ק, גאשעלסק, פכבוד האי גברא רבא ויקרא חקוק במורשי לבבי רב האי גאון המאה"ג החריף העצום ויבקי נפלא בתדרי תורה סיני ועוקר הרים נר ישראל עה"י פ"ה המפורסם בחיבוריו היקרים והנחמדים ערוגת הפושם וגן ההדסים אוצר בלום אשכול הפופר חכם וסופר כקש"ת מו"ה משה נחום שליט"א הגאבד"ק אסטראלענקא יע"א.

עלֹז לְבִי בְּקִרְבִי וְשִׁפְתֵי רִנּוֹת יִהְלֵל פִּי לְקוֹל הַשְּׁמוּעָה כִּי בָּא הַחֶכֶם הוּא נִיהוּ מֵר גְּאוֹנוֹ
הַרְמָה שְׁלִיט"א לְשִׁפּוֹן כְּבוֹד בְּסִבִּיבוֹתֵינוּ וְלִשְׁבֹּת כְּפֶסֶא לְמִשְׁפָּט בְּעִיר מְפֹאָרָה
אִסְטְרָאֲלֵעֲנָקָא אֲמַרְתִּי אָבוּא גַם אֲנִכִי בְּתוֹף הַבָּאִים לְהוֹשִׁיט לּוֹ בְּרַכְתִּי מֵעֲמֻמָּא דְלִבְאִי
יִנְפֹהוּ הַש"י לְנֵהֱל צֹאן קִדְשֵׁי בְנֵי עַל מִי מִבּוֹעֵי הַתּוֹרָה וְהִירָאָה בְּהִרְחִיבַת הַדַּעַת וּמְנוּחַת
הַלֵּב בְּהַשְׁקֵט וּבְטַח וַיְהִי לּוֹ וּלְכָל בְּנֵי הָעִיר שִׁיחִיו וּלְכָל הַדּוֹרְשִׁים גְּדוּלְתוֹ לְמִזְלָא טָבָא
וּלְגִדָּא רַבָּא וְעוֹד יִגְדֵל כְּפֶסֶא לְמַעְלָה רֵאשׁ וַיִּפּוּץ מְעִינּוֹתָיו עַל פְּנֵי הַתְּבַל לִיקְנוֹת בְּהֵם
בְּנֵי אֲכַפְזִי נִפְשׁוּ הַטּוֹבָה וְהַזָּפָה אִף מַה מְאֹד וְכו' בְּכָל לֵב וְנִפְשׁ נְפִסוּף נְכֻסְפִיתִי לְהַשְׁבִּיעַ
נִפְשֵׁי הַצְּמָאָה מְבֹאָרוּ בְּאֵר מַיִם חַיִּים אֲשֶׁר מֵאֵז הַפְּרִתִי הַדֶּר"ג שְׁכּוּחַ לֹא אוּכַל אֶת דְּבָרָיו
הַיְקָרִים וְהַנְּעִימִים הֵן בְּד"ת וְהֵן בְּמִילֵי דְעֻלְמָא וְכו' וּבְלִתִּי סְפֵק כִּי נוֹדַע לְהַדֶּר"ג כִּי
נִבְחַרְתִּי ת"ל לְרַב אַבְד"ק בְּעִיר גַּדְאָבָאוּי סְמוּךְ לְלוֹנְשִׁיץ פְּלֶה קְאֵלִישׁ וְאַמְנֶה בַּעַה"י
לְנִסְוֵעַ שְׁמָה בְּאֵלוֹ הַיְמִים לְחו"ש וְכו"ט וּמִשְׁתַּוְּקָא אֲנִכִי מְאֹד לְקַדָּם בְּרַפְתִּי קִדְשׁוֹ עוֹד טָרַם
נִסְעֵי מִפֶּה וּבִזָּה הַנְּנִי חוֹתֵם אוֹהֲבוֹ בְּכָל עֵזוֹ דּוֹש"ת בְּלֵב וְנִפְשׁ מוֹקִירוֹ וּמְכַבְּדוֹ כְּעֶרְכוֹ
הָרֵם וְהַנְּשֵׂא צוֹפֶה תְּשׁוּבָתוֹ הַרְמָתָה דְּוֹד בְּלֵאָמוֹ"ר ר"י בַּעַר אַבְד"ק גְּרֵאָבָאוּי וְכַעַת
בְּנֵאשְׁעֵלְסֵק.

מִכְּתָב נִ מְכַבּוֹד יְדִידֵי הָרַב הַמֵּאָה"ג חו"ב מו"ה רֵאוּבֵן יְהוּדָא נ"י נְיִפְעֵלְד נ"י אַבְד"ק
דְּאַצִּיאָנוּ פְּלֶה פְּלֶה אֲצִיאָק. [ז"] בַּעַהֲשִׁי"ת יוֹם ג' ו' לְחֻנּוֹדֵשׁ שְׁבַע־רַאצִּיאָנֵז פְּלֶה פְּלֶה אֲצִיאָק, שְׁלוֹם
וּבְרַכָּה מְאֵלֵהִי הַמְּעַרְכָּה לְכְבוֹד הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים הַחֲרִיף הַעֲצוּם חֲסִידָא
וּפְרִישָׁא פְּאָר הַדּוֹר וְכו' מוהר"ר מִשֶּׁה נַחוּם שְׁלִיט"א.

אַחַד"ש תּוֹרְתוֹ הֵנָּה קַבְלִיתִי מִכְּתָב מְכַבּוֹד אַחֵי הַיְקָר מוהר"ר דּוֹב בְּעַרִישׁ נ"י חֲתָן הַגָּיִד
הַחֲסִיד מוהר"ר יוֹסֵף סֵג"ל מְמַתְנֵם וּמְבַשֵּׁר אוֹתִי כִּי הַדֶּר"ג שְׁלִיט"א בָּא עִם ב"ב הַיְקָרִים
שִׁיחִיו לְשִׁפּוֹן כְּבוֹד בְּעִיר אִסְטְרָאֲלֵעֲנָקָא וְתֵאָר לְפָנָי אֶת פְּרִישַׁת גְּדוּלַת הַכְּבוֹד שְׁנַחַל
מִעֲדָתוֹ הַיְקָרָה בְּעַת בּוֹאוֹ.

בְּשִׁמְעֵי הַבְּשׂוּרָה הַיְקָרָה הַזֹּאת רִגְשֵׁי שְׂמִחָה וְגִיל מְלֵאוֹ חֲדָרֵי לְבָבִי בְּרֵאוּתִי כִּי עוֹד גְּדוֹל
כְּבוֹד הַתּוֹרָה וְחֻשׁוֹבֵי עֲדָתוֹ הַמְּפֹרְסָמִים בַּחוּרָה וְחֻכְמָה בְּיַדְעֵם אֶת אֲשֶׁר זָכוּ בְּגוֹרְלָם
לְבַחוֹר אֵלּוּף לְרֵאשֵׁם רַב גָּאוֹן אֲמַתִּי וְחֲסִיד כְּמוֹהוֹ עֲשׂוֹ אֶת חוֹבְתָם לְקַדָּם אֶת פְּנֵי הַדֶּר"ג
בְּיֵרֵאת הַכְּבוֹד כִּיאוֹת לְמִשֶּׁה גְּבָרָא רַבָּא וַיְקִירָא וּמְבִלִי מְרָא פְּנִים נוֹכַח לְהַגִּיד כִּי אִם
הַרְבֵּה קַהְלוֹת עֲשׂוֹ חֵיל בְּבַחְרָם לְהֵם רַבָּנִים נְכַבְּדִים הֵנָּה קַהֵל עֲדַת אִסְטְרָאֲלֵעֲנָקָא עֲלֵתָה
עַל כּוֹלְנָה יִתֵּן הַשֵּׁם שְׂתַהֲיָה זֹאת לְהַדֶּר"ג וְלַעֲדָתוֹ לְמִזְלָא טוֹב וּלְשַׁעֲרָה מוֹצֵלַחַת.

כְּעַת אֵיחָד אֶת כְּבוֹדֵי בֵּין הַבָּאִים לְבָרַף אֶת הַדֶּר"ג שְׁלִיט"א וְאַפְרוֹשׁ כְּפִי אֶל הַהַשְׁגָּחָה
עֲלִיוֹנָה שְׂתוֹאִיל נֹא לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו שְׁפַעַת חַיִּים שְׁלוֹת הַשְׁקֵט וְהַצְּלַחַת נְצַח הֵן בְּמִילֵי
דְשִׁמְיָא וְהֵן בְּמִילֵי דְמֵתָא יִנְהֵל אֶת עֲדָתוֹ הַמְּפֹרְסָמִת בְּתִירָה וַיִּרְאָה בְּדֶרַךְ הַחַיִּים לְטוֹב
לָה כָּל הַיְמִים מְבֹאָר חֻכְמָתוֹ יִשְׁקָה אֶת כָּל הַצְּמָאִים לְשִׁמּוֹעַ דְּבַר ה' זֹו הַלְכָה יוֹסִיף לּוֹ
הַשִּׁי"ת חֵיל וְעֵזוֹ שְׁיֻכַּל לְכַהֵן פְּאָר בְּהִיכַל הַתּוֹרָה וְהַחֻכְמָה עַד זְקֻנָּה וְשִׁיבָה שְׁלִיוֹ וְשִׁאָנֵן
בְּאִין מְתִרִיד לְשִׁמְחַת לֵב כָּל דּוֹרְשֵׁי שְׁלוֹמוֹ הַטְּהוֹר אֲשֶׁר כָּל דְּבַר הַקְּשָׁה יְבִיאֹן אֶל מִשֶּׁה
דְּבָרָיו הַטְּהוֹרִים יְהִיו נִשְׁמָעִים לַעֲדָתוֹ פְּדָבְרֵי הָאוּרִים וְכָל הַמְּפִלְגּוֹת יַעֲמְדוּ לְפָנָי הַדֶּר"ג
שְׁלִיט"א בְּיֵרֵאת הַכְּבוֹד יְהִי ה' כְּמוֹ וַיַּעַל אֲמֵן.

אם אמןם חפצי ה'יה לבוא עם הדר"ג בפתובים וליהנות מאור תורתו אף אמרתי אל לבי כי הדר"ג בטח הוא טרוד פעת בעניני עדתו ועוד חזון למועד ברצית ה'. אסיים את מכתבי פכל חותמי ברכות שבמקדש.

אחד מאהביו הדורש שלום תורתו וחקמתו באהבה יקרה והמצפה לשמוע ממנו בשורות טובות עד נצח ראובן יהודא נייפעלד אבד"ק ראציאנוז. מכתב נא מכבוד ידידי הרה"ג המפורסם חו"ב מו"ה שלמה אברהם דזעכמע נ"י מאזארקאוו מח"ס בכורי שלמה.

[ז"ל] בעה"י יום ו' עש"ק נצבים "בונה ירושלים" לפ"ק, אזארקאוו, ישגא ורענון בהיכלו פבוד אומר פולו, פבוד ידיד נפשי ורב חביבי ה"ה הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול חובר חבורים מתוכם נף הרעיון הקסיד המפורסם איש האשכולות כקש"ת מו"ה משה נחום ירושלימסקי שליט"א אבד"ק אסטראלענקא מח"ס היקרים מנחת משה ברכת משה כו' וכו'.

אחדשה"ט פמשפט האהבה ליראי ה' ולחונשבי שמו הנה זה זמן פביר חלף הלף לו מעת אשר נסתם פל חזון בינינו הנסיכה לזה מאשר הקיפוני טרדות מאליפות מעסק ביש ל"ע וכו' אשר עי"ז לבי פל עמי לערוך שום מכתב לאוהבי גדולי הדור יחיו וינדעתי כי פבוד גאוונו ידון אותי לכף זכות וכו' ועתה הודות לה' הרחיב לי ויצאתי נקי מעסק הזה לזאת עתה הנני לברך את פבוד גאוונו בפרכת מז"ט מהרבנות אשר קבל על שפמו בעיר אסטראלענקא יצ"ו במדינתנו יתן ה' שיהיה למר גאוונו הי"ו להצלחה רבה וגם לאנשי עירו אשרי לאנשי עירו שפבוד גאוונו שרוי בתוכו וזכו לרעיא מהימנא פמוהו ויזכה כ"ג לנהל צאן מרעיתו על מי מנוחות התורה והעבודה ומרוב פל בכני חיי ומזוני ידעתי כי בני עירו יהיו שבעי רצון ממר נ"י והוא תפארת לעושיה ותפארת להם מן האדם פל בני מדינת פולין.

גם באתי לברכהו בברכה היוצאת מקרב לבי לשנה הקדשה הבע"ל ותכלה השנה וקללותיה ותחל השנה וברכותיה ויכתב ויחתם עם פל הנלוים אליו בספרו של צדיקים לאלתר לחיים טובים גם יאבה לשמחני כמו עטו להודיעני משלומו הטוב ומשלום תורתו ופרנסתו.

אלה דברי אהבו דורש שלום תורתו באהבה דבה וא"ע מצפה לתשובתו הרמתה שלמה אברהם ברד"ז רזעקטע: מכתב נב מכבוד ידידי הרב המאה"ג חו"ב מו"ה יחזקאל וועפרינסקי אבד"ק טשהערין. [ז"ל] בעה"י ג' האזינו תרנ"ח, טשעהרין, התולה ארץ על פלימה ייטיב הפתיכה והחתימה לכבוד ידיד ה' וידיד פל בית ישראל פבודי ומרים ראשי ה"ה הרב הגאון המובהק המפורסם פכל אפסים סיני ועוקר הרים יקר הערוך והמעלה יפה פר"ת וכו' וכו' כקש"ת מו"ר ר' משה נחום ירושלימסקי שליט"א.

אחדשה"ט פמשפט לאוהבי שמו כי"ב לפי השמועה אשר באה באזני כי כהדר"ג נתקבל לאב"ד בעיר גדולה מחו"ס במדינת פולין באתי אנכי הקטן לברך את הדר"ג פחוק לידיד ישראל ואהוב לכל שלומי אמוני בית ישראל בברכה הנובעת מקרב ולב עמוק שיבא למקומו בשעה טובה ומנוצחת וקרנו תרום בפבוד ותירום רישיה אפולא פרכא אם כי צערא תקועה בלבאי מסטרא דא אשר יתרחק הדר"ג מאתנו למדינה רחוקה וכמה פעמים

בצר לי קראתיו וענני ועמד לימין צדקי וזרועו היא סמכתני בכל זאת חנה תקועה בלבאי מסטרא תנינא פי עשה ה' רצון יראיו אשר זה מפבר רצתה נפשו להתנישב במדינת פולין.

אנא להודיעני בפרטות שם העיר שזכתה לעטרה זאת וכו' יזכור נא עטרת ראשי הדברים של חבה שדבר עמדי וכו' ייטיב נא עמדי לזכור אותי לטובה בכל עת כו'. ובזאת אשאר אוהבו בלב ונפש מוקירו ומכבדו מברכו בכוח"ט ברוך כ"י משתחנה מרחוק מול הדר"ג מצפה לתשובתו הרמה יחזקאל ונעפרינסקי החופ"ק טשעהרין.

מכתב נג מכבוד ידידי הרה"ג המפורסם מו"ה מרדכי גאלרבערג כ"ונ"י אבד"ק זלאטאפאליא נכד הרה"ג הצדיק המפורסם מו"ה משה זאב היילפרין ז"ל שהיה אבד"ק ז"פ. [ז"ל] בעזה"י יום ב' כ"ט מרחשון שנת בשפע דרה.

זלאטאפאליא, החיים והשלום וכל ט"ס לכבוד ידיד נפשי עוז ה"ה הרב הגאון הגדול המפורסם חריף ובקי משנתו קב ונקי וו"ח יראת ה' אוצרו וכו' וכו' כקש"ת הר"ר משה נחום ירושלימסקי שליט"א.

אחדשה"ט פנכון הגיעני השמועה פי באלו הימים יעזוב מדינתנו הנני לברך את הדרת גאוננו בברכת הדרף יתן ה' שיהיה דרכו צלחה ויבוא למכנו חפצו עם כל ב"ב בחיים ושלום ויארף ימים על ממ' וכסאו יגדל שם בתו"מ ויזריף קהלתו הנכבדה על במתי התורה והמצוה ואנשי קהלתו בטח יקבלו עונג נחת מהדר"ג תכה"י אחלה מכת"ר אשר בעת נסיעתו כו' יקבל החוה"ש ורב טוב: בנפש היפה ונפש ידידו נצח המברכו בכל טוב סלה.

הקטן מרדכי גאלדבערג החופ"ק זלאטאפאליא. מכתב נד מכבוד ש"ב תרה"ג המפורסם מגוע ישישים וכו' מוהר"ר צבי יחזקאל מיכלזאהן אבד"ק פלונסק.

[ז"ל] בשם ה' יום א' תצא תרנ"ח פלונסק, לכבוד יד"נ ש"ב הרב הגאון המובהק פאר הדור ונהדרו מגוע תשישים וכו' וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום שליט"א ירושלימסקי הגאבד"ק אסטראלענקא והגליל יצ"ו.

אחדשכ"ת באהבה רבה שמעתי לשמחת לבבי פי נתקבל כהדר"ג בהדרת הפבוד פראוי לו לאב"ד במדינתנו בק' הנ"ל אכן לא אדע אם פבר אנה למושב לו בעיר הזאת ולכן לא אוכל לדעת איה לכתוב אל הדר"ג ברכתי ברכת מז"ט מעומק לבבי יואל השי"ת להצליחו בכל מעשיו וירומם קרנו בתורה וגדולה ועדתו ותברך לרגלי בואו לשם והנני מצפה לתשובתו הרמה בפרוטרוט: פה דברי הכותב בנחיצה ידידו ש"ב צבי יחזקאל מיכלזאהן אבד"ק פלונסק.

מכתב נה מהרב החריף ובקי מ' מרדכי ארי' מו"צ דזווינאראדקא. [ז"ל] בעזה"י אור ליום ג' פרשת בראשית תרנ"ט, החיים והשלום ישכון באהל פבוד הרב הגאון הגדול חריף ובקי סוע"ה הולך משרים בעמקי מצולות ים התלמוד והפוסקים להוציא לאור רב פנינים אשר ישמח בהם לב אדירים שם תפארתו נודע בשערים ע"י חבוריו היקרים ה"ה בשמו הנאה מרנא ר' משה נחום ירושלימסקי שליט"א ותופיע אורו פשמש בצהרים עד ביאת ינון אס"ו.

שמועה שמעתי אשר כהדר"ג נתמנה בשעה טובה לרב אב"ד בעיר רחוקה מאד במדינת פולין יעזור לו השי"ת שיהיה בשעה טובה ומצלחת וימיו ושנותיו יאריף עם כל מרבית ביתו בטוב ובנעימים למען יוכל להפיץ אור ולהגדיל תורה פאשר אותה נפשו הטוהרה והנה בלי רמיה אגיד לכהדר"ג כי מה מאד המו מעי בזכרי פי הרחק ירחיק את ישיבתו מגלילותינו יען פי כל עוד אשר ישיבתו היתה קרובה לנו היתה תקנותי ליסע בכל עת מצוא לצל קורתו לקבל פני הדר"ג ולהתענג מזיו אור תורתו וכו' ועתה אשר יפנה בהודו והדרו למקום רחוק נכזבה תוחלתי ומה מאד יהמה לפי על העבר והנה אם פי ידעתי שכהדר"ג טרוד מאד פעת בעמדו על פרק הנסיעה בכל זאת אציע כמה ענינים אנא להשיב לי תשובתו הרמטה עכ"פ בקצרה וכו' וכל אנ"ש מימים ימימה יודעים פי מאד חביבים ויקרים המה דבריו הטוהרים וחבוריו היקרים המה לי קילורין לעינים ותמיד אשתעשע בהם אנא להודיעני האדרעס למקום שנתמנה הדר"ג ומי יתן שיעזור לי השי"ת שאזפה עוד לראות הדר"ג פא"פ ומעתה ישאר בחו"ש כהדר"ג עם כל ב"ב היקרים שלו ושקט שאנו בהיכלו לאוי"ט עד ביאת הגואל בב"י אס"ו: דברי המשתוקק וצמא לדבריו היקרים ומצפה לתשובתו הרמטה חיש ומהר מרדכי אריה בר"מ מו"ץ דק"ק זונענירארקא.

מכתב נו מפבוד ידידי הרב הגאון המפורסם החה"ש מו"ה יהודא לובעצקי אבד"ק דו"פ בפאריש הבירה. [ז"ל] ב"ה יום ב' עשרה לח' ניסן מתיר לפ"ק, פאריז.

פבוד ידיד ד' וידיד נפשי הרב הגאון הגדול המפורסם פאר הדור גנר ישראל והדרו איש שהפל בו וכו' וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושילמסקי הי"ו האבד"ק אסטראלענקא והגליל שלום וברכה לו ולכל הנלוים אליו.

כבר לקחה אזני שמץ פי הדר"ג נתקבל לראב"ד בעיר אסטראלענקא אבל לא ידעתי אם כבר הוכן כסאו לשבת שם אף בימים האלו הגיעני מכתב מאיש א' פי כבר הדר"ג הופיע בעירו החדשה שמחתי מאד בזה בראשונה פי שמר ד' את רגלי יראיו וכו' וביותר אשמח פי הדר"ג בא למדינה ועיר של חכמים וסופרים אשר שם יפירו ערכו הרם והנשא וכו' וכמו ענבי הגפן לא יצליח לשגשג כ"א במקום גפנים בטח ישמחו המה בהדר"ג והוא בהם והנני פאתי פעת להדר"ג בדבר ענין פרטי וכו' זולת זה אין דבר יתברך הדר"ג בכל טוב ויחוג הדר"ג את חג המצות בעונג והקשר: פאנת נפשו ונפש מוקירו ומכבדו פערפו הרם הקטן יהודה לובעצקי חופ"ק דו"פ בפאריש.

מכתב נו מפבוד ידידי הרב הגאון המובהק וכו' וכו' ר' אלי' דוד ראבינאוויץ אבד"ק מיר יע"א. עמ"י ערב חג הסוכות שנת "פא ששון" יצו ה' את הברכה חיים ושלום יגמור חתימתו לטובה ולברכה חיים טובים ארנפים ומתוקים לידיד ד' ועמו אוהבי וידיד נפשי הגאון הגדול החריף ובקי בכל חדרי תורה חובר חברים מתוכם שלשלת היוחסין כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושילמסקי נ"י הגאבד"ק קאמינקא ומצ"פ לק"ק אסטראלענקא יצ"ו.

שמחתי פמוצא שלל רב על הבשורה הטובה אשר הגיע עדי פי נתקבל הדר"ג לאב"ד בעיר אסטראלענקא עיר מלאה חו"ס ד' עליהם יתיו שמחתי פי בחרו בכבוד גאוונו נ"י מאד נמלאתי ששון וגיל פי כתר"ה יופיע באור תוה"ק קרוב למדינתנו מדינת ליטא יתן

ד' להצלתה ומזל טוב ותבוא ברכה לרגליו כדברי חז"ל הק' תיקף לת"ח ברכה יתברכו בזכות תורתו וישמחו הם בו והוא שייחיה בהם ויהיו דברי קדשו נשמעים לעבודת ד' ותורתו ונצליח במעשיו להגדיל תורה ולהאדירה ולהוסיף אומץ ביראת ד' להדריף עם קדשו בדרך ד' ותורתו ולהחזיק אגודת השלום בכל המפלגות ויעלה מעלה מעלה כגודל תורתו ורב מפעליו: הכ"ד המברכו מלב ונפש מתפכד בידיתו המוקיר גאון תורתו ושמח בהצלחתו המצפה לרחמי שמים אלי' דוד ראבינאוויץ תאומים באאמו"ר הגאון מו"ה בנימין זצלה"ה החופ"ק מיר.

מכתב נח מפבוד ידי"נ הרה"ג חו"פ מגזע אראלים ותשישים וכו' מוהר"ד משה שפירא שליט"א האבד"ק מאגליניצ'א וגארוואלין בתרה"ק הצ' המפורסם עה"י מוהר"ר יעקב זצ"ל הרבי מבצעגדיוו נכר ראש גולת אריאל הרבי ר' אלימלך זצ"ל ונכד הגאון הקדוש המגיד מקאזניץ זי"ע.

[ז"ל] ב"ה יום א' לסדר על מקומו יבא בשלום תרנ"ט לפ"ק, ווארשא, שלמא רבא לידיד נפשי חביבי הרב הגאון הגדול המפורסם בכל אפסים גן הדסים מןכתר בנימוסין מגזע אבני שיש טהור מוהר"ר משה נחום שליט"א האבד"ק אסטראלענקא.

אחדשה"ט זה איזה שבועות אשר נתנדע לי כי כתר"ה נתקבל לק' אסטראלענקא ומה מאד יחד נפשי ב' הפירושים ששתי על בואו למדינתנו ויש לי עג"נ הרבה כי עוד לא בא לעיר הגדולה כערכו וכראוי לפני כתר"ה אשר לדעתו בכל עיירות הגדולות בפולין כמו וכו' בדעתי את הרבנים ושיחם הנה משה עלה על פולם ולא ידעו שיחתו דמר ואף מן הסתם מד' היא יתן השי"ת שיהיה לו להצלחה רבה ואבקש מהדר"ג לכתוב לי מה הדבר אשר הכריחו לבוא לשם ומכל הנעשה אתו לטובה וש' ב"ב שייחיו וגם אני אודיע לכ"ג כי עזבתי הרבנות דעיר גארוואלין ואני דר פה ווארשא השי"ת יעזרני ע"ד כבוד שמו ותברך בכ"ע לטובה: הנני ידיד כבוד הדרת גאוננו ודורש שלומו בלונ"ה, הקטן משה שפירא אבד"ק מאגליניצ'א חונה פה ווארשא.

מכתב נט מפבוד הרה"ג הק' המפורסם עה"י צי"ע מהר"ם שליט"א הרבי מאמשעניאוו. [ז"ל הטהור] בעה"י אור ליום ועש"ק תשא תרנ"ט לפ"ק, אמשינאוו.

החיים והשלום וכט"ס לכבוד ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם לשבת שמו מפואר חו"נ וכו' כש"ת מוהר"ר משה נחום שליט"א האבד"ק אסטראלענקא. אהד"ש כת"ה יקרת מכתבו עם הספר שלו לנכון קבלתי ע"י כבוד ידידינו הרב החרף ובקי ר' שלמה ירמין שייח' (דומ"ץ דק' אסטראלענקא) והנני לברך את כת"ה בברכת מזל טוב מקביעת מקומו באסטראלענקא והשי"ת יתן שיהיה להצלחה רבה לו ולכל ביתו שייחיו ושיוכל להשפיע כל טוב לכל בני עירו שייחיו בכ"ע והנני לברך את כת"ה בכשרות ובשמחת החג הקדוש הבע"ל: הנני ידידו הדו"ש כת"ה באהבה הקטן מנחם בהרב הקדוש זצלה"ה זי"ע.

מכתב ס אחרון חביב ברפת מז"ט מפבוד דאש גולת אריאל עיר וקדיש אדמו"ד מגור שליט"א שפקד על עו"ד לבחוב אלי ברפת קדשו. [ז"ל] בעזה"י עש"ק שופטים תרנ"ה, גור, רב שלום וברכה אל כבוד ידידי ה"ה הרב הגאון החרף ובקי סיני ועוקר הרים

צמ"ס הקסיד המפורסם וכו' כש"ת מוהר"ר משה נחום נ"י ירושליםסקי אבד"ק אסטראלענקא.

אחדשכה"ג כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר לי לכתוב לכהדר"ג ברפת מזל טוב מהתמנות הרבנות בק' אסטראלענקא וידע כהדר"ג שאנכי לא דברתי מזה רק כ"ק מעצמו אמר לי לכתוב זאת ואי"ה פשנתראה פא"פ אספר להדר"ג כל הענין באר היטב: מנאי ידו הדוש"ת והפכותב בפקודת אדמו"ר שליט"א וכו'.

בשולי המכתב פ"ש מגיסו של מרן שליט"א. גם אני דו"ש ידדי הרה"ג המאה"ג הקסיד וכו' מהר"ם נחום נ"י פאשר כ"ק גיסי מרן שליט"א צוה למשמשו וכו' נ"י לכתוב לכ"ת מז"ט פן יעזור השי"ת שתתקיים ברפת קדשו ויזכה כת"ר לשנה טובה ומבורכת וכעת אבשר שעזרני הי"ת להשיא בני הצעיר שיחיה אי"ה יום ד' תבוא הנ"ל יעזור השי"ת שיהיה למז"ט לבנין ע"ע ונזכה תמיד טוב וחסד: בחפץ ידו דוש"ת פנקס מנחם.

תם ונשלם מכתבי זאת הברכה וזאת הוא פליל תפארת בני ישראל ז'את תפארת אסטראלענקא המצוינת פקדונשת ר'גש פיבוד התורה המעוטרת ב'עטרת ר'אש פ'תר ה'חכמה המבורכת ב'שפעת ר'חמים פ'ל ה'ימים ה'מה ב'רפות פ'ל ר'בנים הגאונים המשפיעים ב'אהבה ר'בה כל הטוב להעדה המפוארה לרגלי בא למחנם מנ"י איש ירושלים לכהן פאר בעדתם זאת היא "מנחת משה" להביא "ברפת משה" לקהל עדתו אשר ברכו ידיו הגאונים וצדיקים ארזי הלבנון ולהיות רשום בעט ברזל ועופרת למשמרת צעד וצורות ולהשקותם מי הדעת והתקמה מן הבאר אשר חפרותו שרים כנפש המעתיר בעדם משה נחום ירושליםסקי.

בסוף הברכה ברפת חכמים הנני להציג בקצרה דבר הלכה בענין ברפת פה"ג הקובע לעצמו ברכה בענין הקארינקעם (מין ענבים קטנים) שנתרבו במדינתנו ועושין מהם יין צמוקים והמשקה טוב יותר מה שעושין מהקארינקעס מהיי"ג של שאר צמוקים פשנשאלתי על זה דין הברכה השבתי פי פשוט הוא לברך על המשקה הנעשה מהם פדת בפה"ג כמו שמברכין על כל יין גפן מצמוקים מכמה טעמים המבוארים אצלי (פי אם נבוא לבאר באורח יחזיק קונטרס שלם): אח"ז בא לבקר בהיכלי יד"ג הרב הגאון ר' ישראל אייזנשטיין מח"ס צמודי נש, ואמר לי שכתב ע"ז קונטרס ארוך לברך על המשקה מהם שהנ"ב ותוכן דברי קונטרסו (א) משום דקטנים המה בגדלם ויש להם דין פוסק פמבואר ש"ע (סי' רב ס"ב), (ב') משום דיש להם נשם לנאי ולא נקראו ענבים, (ג') משום דאין להם גרעינים והמתניתין שביעית (פ"ד מ"י) והגפנים משיגרו מבואר דענבים יש להם גרעינים וכלשון הכתוב מחרצנים וכו' זת"ד, ויש לי בענין זה אריכות דברים (אשר יכיל קונטרס שלם ואכמ"ל מפני הוצאת הדפוס דכבר נשלם בפתובים מה שהיה בדעתי להוציא לאור עולם) ולא באתי פאן רק לרשום בקצרה (מה שרשמתי בקונטרסי מנחת זכרון סימן מד) דשיעור פוסק שאמרו עד פפול הלכן היינו פשדרכו לגדל יותר משא"כ פשידוע שנגמר הפרי חין שיעור לגדלו וידוע שיש פמה מיני יינות טובים ומתוקים הנדרכים מענבים קטנים מאד כמו מושקאט וכדומה דענבים קטנים מאד וכן דרך גידולם ומתוקים המה ביותר מהענבים הגדולים ולית מאן דחש לברכות היינות הללו פמוכן ויען' בתוס' סופה (לא ע"ב) ד"ה שיעור ובברפת ראש ברכות (לו

ע"ב) ואכמ"ל דפשוט דהקארינקעס האלו שמיביאים למדינותינו ממדינת יון כמה עשרת אלפים פוד בכל שנה מדוע יתלשו אותם בעת בוסרו קודם שנגמר הפרי ובנדאי פן הוא דרו גידולם בקטנות פדרה כל הענבים קטנים הינצא מהם ינו מוכחר פידוע, וכו' החשש דנקרא בשם לואי זה בנדאי אינו דגם כל הצמוקים אינם נקראים בלשון ענבים רק ראזינקעס (דהיינו שהוא גבש) וקארינקעס אלו נקראים ע"ש המדינה פידוע שגדלים באי קרעטא במדינת יון (ובליט"א נקראים קארינטען) וכן הרגיה מהא דהגפנים משוגרעו מלבד דגם שם יש כמה פירושים יעו"ש פירוש' שפי' משוגרעו מים ויען' בר"ש שם ויען' ג"כ במעשרות (פ"א מ"ב) ויען' גם פן ברמב"ם (פ"א מהלכות שמקטה ויובל הט"ז והי"ח) ויען' בתוי"ט מעשר שני (פ"ה מ"ה) ואכמ"ל הנה גם לפי זה אין הכרח דענבים יש להם דוקא גרעינים דחכמים על הרוב דברו שרובם יש להם גרעינים וכלשון הפתוב מחרצנים וכו' אבל באמת נמצאים גם פן ענבים בלא גרעינים והמה מוכחרים וטובים יעו' רד"ק ישעיה (ה ב) שפתב נטעתיה שורק פי נקרא שורק הגפן שמוציא ענבים טובים שאין בהם תרצן וכ"כ הרד"ק בירמיה (ב כא) פי שורק הוא הגפן המשופח שבמיני הגפן ובענביו לא ימצא תרצן יעו"ש ולפ"ז הגם דמזה שאין להם גרעינים אין להחליט דהמה המשופחים ממין שורק אבל עכ"פ אין הכרח וראיה מזה שאין להם גרעינים דלא הני מין ענבים וא"כ מדוע נפריש מין זה מפל מיני ענבים קטנים דעושים מהם יין מתוק ולא עלה על דעת שום אדם להסתפק בברכת בפה"ג הן אמת דיש מקום לומר בשני מינים הבא לומר דגם זה בכלל גפן עליו להביא ראיה אף אם שם גפן עליו ויש לכלפל בסוגיא דחולין (דף פ ע"א) גבי הני עזי דבאלא מהו לגבי מזבח יעו"ש ואכמ"ל פיון דבאמת אנו טועמים בהמשקה הנעשה מהקארינקעס טעם י"ג טוב ומוכחר והא אמרו רבנו בטעמא א"כ נראה פשוט דאינם מוחלקים משאר צמוקים המוחזקים למין ענבים ובפרט אחר שנתנדע לי ע"פ חקירה ודרישה ממקור נאמן פי המה מין ענבים טובים הגדלים בגרעציה וכל היינות המוכחרים בצרפת נעשו מקודם מקארינקעס אלו (אשר יש בהם מתיקות וכת הי"ג יותר משאר ענבים) ומעת שפטרנו במדינתנו מלשלם מש מענבים אלו נתרבו במדינתנו והתחילו לעשות הי"ג מהם א"כ הדברים פשוטים דהי"ג הנעשה מהם לא גרע משאר צמוקים ושיעורו כמ"ש הבכ"ש ב"ב (צז ע"ב) דשיעור הי"ג שנעשה מצמוקים שלא יהיו הצמוקים אחר שנתגדלו אחד מששה במים ויען' ג"כ בשו"ת צ"צ החדש האו"ת (סי' כח) עכ"פ כשנעשה מהם הי"ג פדת פשוט לברך עליו בפה"ג: הקטן משה נחום ירושלימסקי.

וזה דבר המכתב מזמן הגאונים הרב הגאון המובהק וכו' ר' יצחק אלחנן אבד"ק קאוווא שכתב לי בזה. [ז"ל] בעה"י יום ו' עש"ק ב"א שבט תרנ"ה, קאוווא, פבוד ידיד נפשי וידיד ה' הרב הגאון המובהק המפורסם בכל אפסים סיני ועוקר הרים יא"מ וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי נ"י הגאבד"ק קאמינקא שלום וכל טוב סלה.

אחדשה"ט מכתבו היקר הגיעני והיה לי לנחת כמה שהודיעני פי השיג ב"ה תעודה מאושרת פחוק ויהיה בהצלחה ב"ה שישגי רבנות מפוארה פראוי לגברא רבה ויקרא פנותיה ואשרי העדה הקדושה שישפו בהתומיהן פי גאון נפלא פמוהו יכהן פאר בתוכם וה' יהיה בעזרו להצליחו מעלה מעלה וירומם פסאו במקום רום המעלית לפי ערכו הרמה והנשאה.

וע"ד הקארינקעס שנקראים אצלנו קורענטען דעתי לברך על היין הנעשה מהם בפה"ג ואין לי פת לכתוב יותר מפני חולשת פחי ל"ע. ידידו דורש שלום הורתו בלב ונפש חפצה ומברכו בברכה כפולה ומכופלת כנפשו ונפש ידידו הנאמן באהבתו יצחק אלחנן החונה פה קאוונא.

והנה בהלכה זו לפל אתי גם ידידי הגאון מהרא"י ארלאזאראו אבד"ק חארקאוו וגם דעתו הנה לברך ע"ז בפה"ג כיון דאנו טועמין בו טעם יין כמשאר ענבים וגם הרב הגאון העצום זקן ההוראה כש"ת מו"ה יוסף זכריה שטערין שליט"א הגאבד"ק שאוול כתב לי בהלכה זו באריכות בתריפות ובקיאות פדרפו בקודש ודעתו ג"כ לברך בפה"ג גוזה לא כביר נדפס ספרו הנפלא שו"ת זכר יהוסף ונדפס שם ח"א (סי' נג) מה שכתב אלי ולפלא שלא זכר שר התורה פי מדברי הרד"ק ישעיה ירמיה גם אנכי כתבתי לו והוא הזכיר רק בקיצור נמרץ מה שדחיתי השלשה חששות בין פה יש לנו גדולי עמודי הוראה לסמוך עליהם (ומה שיש לי לפל בהלכה זו בעזר החונן דעה ימצא מקומו בקונטרס כליל תפארת אשר לי) ולא כתבתי רק לסמוך לברכת חכמים דין ברכה אשר הורו חכמים כהלכה בדבר הנחויז למעשה בכל יום ועלינו יערה רות הבורא להורות בהלכה.

משה נחום ירושלימסקי האבד"ק אסטראלענקא ונהגיל. למלאות הגליון אציג בפתיחה למ' "כבוד חכמים" מ"ש בשנת ששו"ן אדות אתרוגי אה"ק ושנת השמטה אשר הרבה רבנים יותר מארבעים פנו אלי בשאלותיהם אם לברך או על אתרוגי אה"ק מצד איסור שמטה וגלאיתי להשיב לכאו"א וכתבתי אז תשובה כללית בשער בת רבים וזה לשון הקול קורא בקצרה "אדות אתרוגי אה"ק ושנת השמטה".

כאשר גלאיתי להשיב לכל הרבנים אשר שאלו דעתי בדבר אתרוגי אה"ק בשנה הזאת שהיא שנת השמטה הגם פי בענין העבודה בשנת השמטה לא רציתי להכניס ראשי ולהשיב להגדולים בענין זה מכמה טעמים אבל בזה שראיתי פי מעריצי אתרוגי קורפו מצאו פעת מקום לזלזל באיסור אתרוגי קורפו כאשר לא הוסר מסנה הבושה מעל פני כמה רבנים לכתוב אלי פי האיסור הנה רק הוראת שעה ועתה יש לפנינו איסור שביעית ע"כ אמרתי אבוא במקבלי זה שיהיה כתשובה כללית פי אפי' כל רוחות שבעולם לא יזיזו את האיסור של אתרוגי קורפו ופארגא אשר יותר ממאה גדולי דורנו יצאו כולם כאיש אחד (בשנת תרנ"א) לאנסרם איסור עולם ומי זה מהרבנים אשר ימרה פי כל הגדולים אדירי התורה וגם היראים והחרדים מכל המפלגות איך לא יחושו לדברי האי סבא קדישא ראש רבני הצדיקים וכו' מרן מהר"י זצ"ל מרמס"ט שהשיב אלי במקבלי (שנת תרנ"ב ו' פנחס מועתק למטה) "פי קימו וקבלו עליהם כל היראים והחרדים לדבר ה' שלא לצאת י"ח פרי עץ הדר פי אם באתרוגי אה"ק והספימו שלא יבואו אתרוגי קורפו ופארגא בקהל ה' עד עולם", ומצד איסור שביעית בשנה הזאת הנה גדולי אה"ק המשגיחים על הכשר אתרוגים יודעים את אשר לפניהם ויחכמו לעשות באופן שלא יהיה שום חשש איסור כלל כאשר יש לי להאריך בעזה"י בענין זה שאין חשש איסור מכמה טעמים אבל אכמ"ל בקול קורא פי יכיל כמעט ספר שלם ולא מצאתי רק להעיר בקצרה להמעיין כמה שנוגע לפרט זה דהנה היכא דגוף הקרקע של נכרי דעת כמה פוסקים דיש בכח הנכרי להפקיע קדושת שביעית בזה"ז יעו' רמב"ם פ"א מהלכות

תְּרוּמוֹת ה"י וְכֵן דַּעַת הַגֵּר"א בִּיּו"ד (ס"י שְׁלֵא ס"ק ח) יַעו"ש בְּאֵרֶךְ אַכֵּן אַף בְּשֵׁל יִשְׂרָאֵל
הָא בְּשֵׁנַת הַשְּׂמִטָּה עֲצָמָה אֵיכָא סַפֵּק בְּחֻשְׁבוֹן פְּלוּגְתָּא רַש"י ור"י וְכַמ"ש הָרַא"ש פ"ק
דַּע"ז יַעו"ג כ"כ בְּרַמְב"ם הַלְכוֹת שְׂמִטָּה וְיֻזְבַּל פ"י ה"ו וְבִרְאָב"ד שֵׁם וּבִטּוֹר חו"מ (ס"י סז
ס"ט) וּבְפִרְיָשָׁה שֵׁם בְּאֵרֶךְ וְא"כ הָיִי כְּסַפִּיקָא בְּדַרְבָּנָן בּוּזָה"ז יַעו"ו תּוֹס' קִידוּשֵׁין (לח ע"ב)
ד"ה הַשְּׂמִטָּה וְתוֹס' סְנֵהֲדָרִין (כו ע"א) ד"ה מְשַׁרְבּוּ וְכֶסֶף מְשֻׁנָּה פ"ד מֵהַשׁו"י הַלְכָה כ"ה
וּבַמ"ל שֵׁם וּבַכ"מ שֵׁם הַכ"ט וּבִתְשׁו"י אַבְקַת רֹכֵל (ס"י כג) בְּאֵרֶךְ וַיֵּשׁ לְפִלְפֵל בְּעֵינָן
סַפִּיקָא דְרַבָּנָן כְּשִׁסְתְּרֵי אֶהְדְּדִי וְכַמוֹ שֶׁפֶתַח הַר"ן בְּעַרְבֵי פְּסָחִים וּבְמִשְׁנָה לְמִלְכָּה פ"א
מֵהַלְכוֹת מְגִילָה הִיא"א [וְכַתְּבֵתִי בְּזָה ג"כ בְּסַפְרֵי מִנְחַת מִשְׁה חו"ד ס"י כט] אַכֵּן יַעו"ג כ"כ
בש"ע או"ח (ס"י רלג) לַעֲנִין שְׁעַת הַדְּחָק כְּמוֹכֵן.

גַּם יֵשׁ הֵיטֵר ע"פ הַסְּוֵגִיא דר"ה (טו) אֶתְרוּג בַּת שְׁשִׁית שְׁנֹכְנֵס לְשִׁבְעִיעִית וַיֵּשׁ בְּזָה לְפִלְפֵל
ע"פ פְּלוּגְתָּא הַרְמַב"ם (פ"ד מֵהַשׁו"י הִיא"ב) וְהָרַאב"ד וְהַלְכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי פ"א ה"ה) יַעו"ו
ג"כ בר"ש בְּפוּרִים (פ"ב ה"ו) וְבִרְא"ש שֵׁם וְדוּק, גַּם אִם מְבַלִּיעֵין דְּמֵי הָאֶתְרוּג בְּלוּלָב
פְּשוּט דְּמִתְרַבְּרָא בְּסוּפָה (לט) וּבְנֻדָּי הַמוֹכְרִים אֶתְרוּגִים בַּאֲה"ק עוֹשִׂים פֶּן ע"פ
דַּעַת הַגְּדוּלִים לְהַבְלִיעַ דְּמֵי הָאֶתְרוּגִים בְּלוּלָבִין אוֹ שְׁאָר דְּבָרִים יַעו"ג כ"כ בִּירוּשְׁלַיִם
שְׁבִיעִיעִית (פ"ז ה"ג) הוּבָא ג"כ בְּתוֹס' סוּפָה שֵׁם ד"ה וְלִיתּוּב דַּע"י הַבְּלָעָה מוֹכֵר שְׁלוֹ וְשֵׁל
חֲבִירוֹ וְלֵיכָא אִיסוּר סְחוּרָה בַּפ"ש יַעו"ש, וְגַם בְּאִיסוּר דָּאִין מוֹצִיאִין פִּירוּת שְׁבִיעִיעִית
מֵאֶרֶץ לַחוּץ לְאֶרֶץ הַמְּבֻנָּאָר בְּמִשְׁנָה פ"ו דְּשִׁבְעִיעִית מ"ה ג"כ יֵשׁ הֵיטֵר ע"פ דְּבָרֵי הַתּוֹס'
פְּסָחִים (נב ע"ב) ד"ה רב סַפְרָא לְתִירוּצָא קַמָּא שֵׁם דִּישׁ סְחוּרָה שְׁמוֹתָת.

עוֹד יֵשׁ הֵיטֵר בְּזָה ע"פ דְּבָרֵי הַגָּאוֹן תְּפָאֶרַת יִשְׂרָאֵל בְּהַלְכָתָא גְּבִירְתָּא שֵׁם דְּהָאִיסוּר הוּא
דְּנֻקָּא לְאַחַר זְמַן הַבִּיעוּר יַעו"ש (אַכֵּן מְדַבְּרֵי הַר"ש שֵׁם מְבֻנָּאָר דָּאִין מוֹצִיאִין אִפִּי קוּדֵם
הַבִּיעוּר וְאִכְמ"ל) גַּם בְּעִיקָר חִילוּל פִּירוּת שְׁבִיעִיעִית יֵשׁ בְּזָה קוּלָּא גְּבִי אֶתְרוּג ע"פ דְּבָרֵי
הַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ שֵׁם (סוּפָה לט) בְּתוֹס' ד"ה יוֹתֵר שֶׁפֶתַח דְּמַסְבְּרָא מְשַׁמַּע דְּכִיּוֹן דְּכּוּלָּא
מְלֵתָא דְּשִׁבְעִיעִית מְקָרָא דּוּלְאֶכְלָה נְפָקָא לָן א"כ מְשַׁמַּע דְּלָא חָל קַדוּשַׁת שְׁבִיעִיעִית אֵלָּא
בְּשִׁיעוּר דְּמֵי שְׁוִיָּין לְאֶכְלָה דְּהוּי כְּדָרָךְ חִילוּל מִשָּׂא"כ בְּמָה שְׁמוּסִיפִין עַל דְּמֵי בְּשִׁבִיל
מְצוּתוֹ דָּאִינוּ מַעֲנִינֵי אֶכְלָה כָּל יַעו"ש (וְא"כ יֵשׁ עֲצָה לְמַהֲדָרִין לְהַפְרִישׁ סְכוּם שְׁוִי
הָאֶתְרוּגִים לְאֶכְלָה שְׁיִבּוּעַר בְּקַדוּשַׁת שְׁבִיעִיעִית וּבְפִרְט מִי שְׁיִחְמִיר לְאַכּוֹל הָאֶתְרוּג עֲצָמוֹ
וּלְבַעְרוֹ ע"י טִיגוֹן בְּאֶכְלָה אַחַר סוּפּוֹת יֵצֵא מִכָּל חֻשׁ וְכ"ז לְמַהֲדָרִין מִן הַמְּהַדְרִין אֶבֶל
מְדִינָא א"צ מְכַמָּה טְעָמִים כַּמֶּש"ל) יַעו"ו בַּמֶּלֶם"ל סוּפ"ד מֵה"א בְּקִידוּשׁ בְּאֶתְרוּג דָּאִינוּ
ש"פ וּבְשִׁבִיל מְצוּתוֹ שְׁוֵה יַעו"ש וְלַע"ד נְפִשֵׁט סַפֵּק זָה מְרִישׁ קִידוּשֵׁין דְּתַנּוּ בְּפִירוּטָה
וּבְשְׁוֵה פְּרוּטָה וּמִיּוֹשֵׁב קוֹשִׁית הַתּוֹס' שֵׁם וְדו"ק וַיַּעַן"ג כ"כ בְּכַפּוֹת תְּמָרִים יוֹמָא פ"ג מ"ש
לַעֲנִין פִּירוּת שְׁבִיעִיעִית דְּאִנְשֵׁי מַעֲשֵׂה וְחִסְדִּים נְהָגוּ לְהַפְקִיר הַפִּירוּת וְלַחְזוֹר וְלִזְכוֹת בְּהוֹן
יַעו"ש א"כ יֵשׁ כַּמָּה דְּרָכֵי הֵיטֵר ע"פ הַתּוֹרָה אֲשֶׁר דְּרָכֵיהּ דְּרָכֵי נִוְעָם כְּתִיב וּגְדוּלֵי אַה"ק
הַמְּשַׁגִּיחִים עַל הַכֹּשֶׁר הָאֶתְרוּגִים שְׁלֵא יִהְיֶה חֻשׁ מוֹרְכָב וְעָרְלָה וְתו"מ הֵלָּא זָהָב הָאֶרֶץ
הַהִיא טוֹב (וְאִין תּוֹרָה כְּתוּרַת א"י) לַעֲשׂוֹת ע"פ הַתּוֹרָה בְּאִנְפֵּן בְּרוּר שְׁלֵא יִהְיֶה שׁוּם
חֻשׁ שְׁבִיעִיעִית כַּמֶּש"ל לְזָאת גַּם בְּשִׁנָּה זוֹ בְּלֻקְחָנוּ פְּרִי עֵץ הַדֶּר תַּעֲלֶה גַם יְרוּשָׁלַיִם עַל
לְבַבְנוּ וּבְזָכוֹת זָה נְפָקַד מְלַפְנֵי ה' בִּישׁוּעָה וְרַחֲמִים וּמָה מְאֹד שְׁבַעְנוּ נַחַת (אַחֲרֵי) גִייעָה
וְעַמֵּל לְחֻזַּק הָאִיסוּר עַל אֶתְרוּגֵי קוּרְפוּ וּפִאֲרָגָא) בְּרִאוּתְנוּ כִּי דְבָרֵינוּ עָשׂוּ פְּרִי וְרַבִּים
מֵאֲחֵינוּ שְׁלוּמֵי אַמוּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמַעוּ לְקוֹל הַתּוֹרָה אֶבֶל אַח"כ דָּאָב לְבַנוּ בְּרִאוּתְנוּ כִּי אֵיזָה

סוחרים נוכלים הוליכו את ההמון שולל ובעת האחרונה התחילו גם איזה רבנים בסביבותינו לזלזל באיסור התמור ע"כ מהראוי פי גאוני דורנו ישתדלו לצאת עוד הפעם לאשר ולחזק דבריהם (נדברי הגאונים הצדיקים אשר נבג"מ) הנאמרים באמת וצדק עפ"ד תורתנו הקדושה ואז נוכל להיות נכונים ובטוחים פי אף אחד מאתרוגי קורפו ופארגא לא יראה ולא ימצא בכל גבול ישראל ורק על אתרוגי אה"ק נברך באהבה טהורה ונאמנה בחפץ המעטיר ומיחל לתשועת ה' כו"ח כ"ג אלול שנת ששון.

משה נחום במו"ה בנימין זצ"ל ירושלימסקי האבד"ק קאמינקא. וזה דבר האיסור על אתרוגי קורפו ופארגא שנתעודדו בשנת תרנ"א גאוני רוסיא לאוסרם איסור עולם ונמנתי אף ג"כ לדבר מצנה זו להודיע דעתי בשער בת רבים.

[זה לשונו] קאמינקא פלך קיעב יום ה' י"ג אייר שנת תרנ"א. ב"ה ע"ד אתרוגי קורפו בדבר שאלת אתרוגי א"י לבכרם על אתרוגי חו"ל וביחוד על אתרוגי אי קורפו ופארגא ששהירו בזה גדולי ישראל כי אף משדמת ארץ אבותינו הקדושה והטהורה נביא פרי טהור פרי קודש הלולים אמרתי הגיעה העת שגם הרבנים יצאו מד' אמותיהם ומהוגם הצר ויפנסו ברשות הרבים של כלל ישראל להכריז ולהודיע (באופן שלא יהיה חלילה נגד חקי הממשלה הרוממה) בקול קורא בשער בת רבים (טרם יעבור המועד וסוחרו האתרוגים יכוננו מצב עסקיהם כפי הרגלם מאז לזכות את הרבים באתרוגי קורפו לבל יבולע למסחרם ולא ישבר מטה לחמם) כי כל אחב"י התרדים לדבר ה' ותורתו יתנו פבוד להמצנה החביבה הזאת ולארכנו הקדושה לקיים מצנת החרג באתרוגי ארצנו הקדושה וימשכו ידיהם מאתרוגי קורפו ביחוד שפכר נודע בין החיים איסור אתרוגי קורפו ובשנת תקס"ט פאשר לא היו נמצאים אתרוגים אחרים זולת אתרוגי קורפו תקן הגאון בעל חמודי דניאל זצ"ל דמצד ספק ברכה יברכו רק בריף רחמנא וכו' וקילס תקנתו הגאון רמ"ס זצ"ל (יעו' ג"כ בתשובותיו לחאו"ח סי' רז) וגם הגאון בית מאיר זצ"ל לא רצה לברך על אתרוגי קורפו וכבר קבץ הגאון נפש חיה בספרו דעת מאה ועשרים גאונים להעביר אתרוגי קורפו מגבול ישראל א"כ בעת הזאת (אשר קול דמי אחב"י צועקים אלינו מן האי הדורש דמים) התעוררו נא כל שלומי אמוני ישראל לשמוע לחוקקי יהודה גדולי הדור המזהירים באזהרה רבה למשוך יד מאתרוגי קורפו והפסוף רבבות אשר תוציאו על מצנה זו בכל שנה תנו לאחיכם העובדים בזעת אפם אדמת הקודש וזכו במצות פרי הדר הפשרים בלי שום חשש פלל ומובטחני שכל רבני דורנו לא יעמדו מרחוק ויודיעו דעתם ברבים בקול חוצב להקבת אש ואחב"י התרדים לדבר ה' ותורתו ואוהבים עמם וארצם באמת ישמעו לקול מוריהם ולא יראה ולא ימצא אף אתרוג אחד מאתרוגי קורפו בכל מושבות ישראל ויזכו אל המנוחה ואל הנחלה פחפפם וחפץ המעטיר הכותב וחומם בדמי לבבו למען האמת והצדק חונב עמו באמת מצפה לישועת ה' פי קרובה לבוא משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא מח"ס "מנחת משה" "ברפת משה" ו"לשד השמן".

ואלה דברי המכתב מהאי סבא קדישא וכו' מרן תרה"צ מפונרסם עה"י פ"ה ר' יוחנן זצ"ל מראחמיסטריווקא ששלח אז לארעססא ולברדיטשוב וכו'. [ז"ל הטאהור] אליכם ראשי העדה יושבי על מדין אקרא הידעתם אם לא שמעתם את אשר ירעשו מפל אפסי ארץ

בקול גדול ונורא בדבר אֶתְרוּגִי קורפו וְכָל הַחֲרָדִים לְדַבֵּר ה' הַתְּעוֹרָרוּ מִחֲדָשׁ לְהַחְזִיק אֶת הָאִסּוּר הַרוֹבֵץ עֲלֵיהֶם מֵאֵז מֵגֵאוּנִי זְמַנּוֹ בַתּוֹקֵף וְעָזוּ לְזֹאת קָנָא קָנָא מִי לֵה' צְבָאוֹת וּלְיִשְׂרָאֵל עִמּוֹ בְּסוֹד הַרְבָּנִים הָאוֹסְרִים תְּבוֹא נִפְשֵׁי וּבִקְהָלָם תִּחַד כְּבוֹדִי לְאַסּוֹר אִסּוּר עַל אֶתְרוּגִי קוֹרְפוּ וְאַגְפֵיהָ לְבַל יְבוֹאוּ בְּקֵהֶל ה' פְּסוּלִים הֵמָּה וְאִין לְצֹאת בָּהֶם יְדֵי חוֹבַת פְּרִי עֵץ הַדֶּר בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַחֵג וְעֲלֵיכֶם מוֹרֵי הוֹרָאוֹת בְּיִשְׂרָאֵל הַחוּבָה מְנוֹטֶלֶת לְהַזְהִיר בְּאַזְהָרָה רַבָּה לְכָל הַקְּאָנְטָאָרִין סוֹחְרֵי אֶתְרוּגִים לְבַל יִזְיָדוּ ח"ו לְקִנּוֹת אֶתְרוּגִי קוֹרְפוּ לְמַעַן לֹא יֵאָבְדוּ כְּסָפָם בְּעִנְיָן רַע כִּי כָּל הַעֲדָה עֹדֶת יִשְׂרוּן כְּנֹלָם קְדוּשִׁים כְּנֹלָם יִשְׁמְעוּ וְלֹא יִקְנוּ מֵהֶם הָאֶתְרוּגִים הַגְּ"ל רַק אֶתְרוּגִי אֵה"ק וּקְאָרְסִיקְאָנְעָר וְכַדוּמָה.

הַגְּנֵי הַמְדַבֵּר בְּאַמַּת תְּנַמָּה יְדֵי נוֹדְרֵי גְדֵר וְעוֹמְדִים בְּפָרֵץ מַעֲתִיר כְּעַד כְּבוֹדָם לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה לִישׁוּעוֹת וְנִחְמוֹת בְּמִהְרָה בְּיַמֵּינוּ אֲכִי"ר יוֹחֲנָן בְּהַרְבַּ הַמְּפֹרָסָם מו"ה מְרֻדְכֵי זְכוּקֵלֶה"ה. וְהִנֵּה בְּאַמַּת אֵז בְּשָׁנָה הַגְּ"ל הִיָּה לִי מְכַתְּבִים רְצוּא וְשׁוֹב עִם רֹחַב גְּאוּנִי הַדּוֹר וְיִצְאָנוּ כְּלָנוּ כְּאִישׁ אֶחָד לְחֹזֵק אֶת הָאִסּוּר עַל אֶתְרוּגִי קוֹרְפוּ וּפְאָרְגָא מְאֹד שְׁבַעֲנוּ נַחַת בְּרֵאוֹתֵנוּ כִּי דְבַרְיָנוּ עָשׂוּ פְּרִי וְרַבִּים מֵאַחֲזִינוּ שְׁלוּמֵי אַמוּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמַעוּ לְקוֹל הַתּוֹרָה אֲפֹ כִּי לְדַאֲבוֹן לְבָנוּ אֵיזָה סוֹחְרִים נוֹכְלִים הוֹלִיכּוּ אֶת הַהֶמוֹן שׁוֹלֵל בְּתַתָּם לָהֶם אֶתְרוּגִי קוֹרְפוּ וּפְאָרְגָא בְּחַתִּימַת אֶתְרוּגִי א"י בְּכָל זֹאת לֹא עָרַב אֶחָד מֵהֶם לְצֹאת גְּלוּי בְּמוֹדְעָה ע"ד מְכִירַת אֶתְרוּגִי קוֹרְפוּ וּפְאָרְגָא וּמַעֲלֵלֶיהָ הֲרַעִי עָשׂוּ בְּסִתֵּר [כִּי בְּמִדִּינּוֹתֵינוּ אוּקְרִינָא וּפְאָדְאֵלִיאַן וְנֵאלִין כָּל שְׁלוּמֵי אַמוּנֵי יִשְׂרָאֵל קָבְלוּ כְּנֹלָם הָאִסּוּר בְּרִצּוֹן הַטּוֹב וּבְכַרְט בְּמִדֵּינַת לִיטָא אֲשֶׁר נֶאֱסְרוּ לָהֶם עוֹד רַבּוֹת בְּשָׁנִים מְלֻפְנִים ע"פ גְּאוּנִי לִיטָא נִבְג"מ] אֲכֹן בְּשָׁנָה שְׁלֹאֲחֵרִיָּהֵן שְׁנַת תְּרַנ"ב רֵאִיתִי מוֹדְעָה נְדַפְסָה מְסוּחָר אֶחָד כִּי בִּידּוֹ נִמְצָאִים אֶתְרוּגִי פְּאָרְגָא רַעְדָה אֶחְזוֹתֵנִי פֶן וְאוּלֵי יַעֲלֶה עַל לֵב אֲחִינוּ דְבַר בְּלִיעַל לֵאמֹר כִּי הָאִסּוּר הִיָּה רַק הוֹרָאת שְׁעָה ע"כ יִצְאָתִי אֵז בְּהוֹדְעָה גְלוּיָה כִּי הָאִסּוּר הִנְעֻשָׁה בְּשָׁנָה הַעֲבָרָה (בְּאִנְפֹן שְׁיֵהִיָּה ע"פ חֻקֵי הַמְּשָׁלָה הַרוֹמָמָה) ע"י יוֹתֵר מִמֵּאָה רַבָּנִים גְּדוּלֵי עִמּוֹ אֲדִירֵי הַתּוֹרָה אִין בְּכַח אִישׁ לְבַטֵּל וְהַחוּבָה עַל כָּל גְּאוּנֵי דוֹרְנוּ לְצֹאת עוֹד הַפַּעַם לְאֲשֶׁר וּלְחֹזֵק דְּבַרְיָהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאַמַּת וְצִדֵּק עַפ"ד תּוֹרַתֵנוּ הַקְּדוּשָׁה וְאֵז נוֹכַח לְהִיּוֹת נְכוֹנִים וּבְטוּחִים כִּי אֲפֹ אֶחָד מֵאַתְרוּגִי קוֹרְפוּ וּפְאָרְגָא לֹא יִרְאֶה וְלֹא יִמְצָא בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וּבְלֻקְחָנוּ פְּרִי עֵץ הַדֶּר תַּעֲלֶה גַם יְרוּשָׁלַיִם עַל לְבַבְנוּ וּבְזָכוֹת זֶה נִפְקֵד מִלְּפָנֵי הָאֵל בִּישׁוּעָה וְרַחֲמִים הַמַּעֲתִיר וּמִיחַל לְתִשׁוּעַת ה' חֲנוּב עִמּוֹ בְּאַמַּת.

הַכּו"ח יוֹם כ"ח סִינּוֹן שְׁנַת תְּרַנ"ב קְאָמִינְקָא פְּלֻךְ קִיּוּב מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשָׁלַיִם סְקִי הַחוּפ"ק מַח"ס "מְנַחַת מִשָּׁה" "בְּרַפְת מִשָּׁה" "לְשֶׁר הַשְּׁמֹן". וְהַעִירוֹתִי אֵז אֶת אֶחָד מִשִּׁירֵי כְנֵה"ג הָאִי סְבָא קְדִישָׁא רֵאשׁ רַה"ח עִיר וְקְדִישׁ הַרַה"צ וְכו' מְרֹן, מְהֵר"י זצ"ל מְרַמְס"ט שְׁיִרְאָה נָא לְחֹזֵק הַדְּבַר בְּאַזְהָרָה רַבָּה וְהַשִּׁיב לִי אֵז בְּמַכ"ק לְפָרְסָם אֲזַהְרָתוֹ בְּשַׁעַר בֵּית רַבִּים כִּי אִסּוּר מְנוֹחֶלֶט הוּא וְלֹא יְבוֹאוּ בְּקֵהֶל ה' עַד עוֹלָם, וְזֶה מְכַתְּבוֹ הַטְּהוֹר: ב"ה יוֹם ו' עַש"ק פְּנֻחָס בְּרַנ"ת, רֵאחַמִּיסְטְרִינּוֹנְקָא, חַיִּים וּבְרָכָה לְכַבּוֹד יְדִיד נִפְשֵׁי הַרַב הַגְּאוּן הַמְּפֹרָסָם לְתַהֲלָה וּלְתַפְאָרַת מְּוִפְלָא שְׁבַסְנֵהֲדָרִין מְּוִכְתֵּר בְּכַתֵּר תּוֹרָה וְיִרְאֶה כַּש"ת מוֹהַר"ר ר' מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשָׁלַיִם סְקִי נ"י אֲבַד"ק קְאָמִינְקָא.

אַחַדְשָׁה"ט כְּמִשְׁפֵּט לִירְאֵי ה' לְנִכּוֹן קְבִלְתִּי מְכַתְּבוֹ וְהִנֵּה נִבְהַלְתִּי מְרֵאוֹת בְּקִרְאֵי בְּמַכְתְּבֵי שְׁנַדְפָּס מוֹדְעָה מֵאַחַד הַסּוֹחְרִים שְׁיֵשׁ לוֹ לְמַפְּוֹר אֶתְרוּגִי פְּאָרְגָא מִי הוּא זֶה אֲשֶׁר מְלָאוּ

לבו לפרוץ גדר אשר גדרו גאוני זמננו (ובתוכם גם הדר"ג) ואסרו איסור על אתרוגי קורפו ופארגא ואשר ע"פ אזהרתי ופקודתי בשנה העברה קומו וקבלו עליהם כל היראים והחרדים לדבר ה' לבלתי יגעו בו יד לצאת י"ת פרי עץ הדר כ"א באתרוגי אה"ק וכדומה, עתה מי לה' אלי ולא יאבו ולא ישמעו לקול המלחשים לאמר פי רק הוראת שעה היתה אף בקולי ישמעון פי נפסלו בפסול גמור ומחלט ולא יבואו בקהל ה' עד עולם וכהדר"ג פירסם אזהרתי זאת בשער בת רבים למען הסיר המכשלה מדרך עם ה' ולמען אשר הסותרים הגדולים ידעו להזהר לבלתי יבולע פספם פי בטח ישראל קדושים הם וישמעו לקול דברי ואזהרתי הנאמרים באמת וצדק ע"פ התורה ובזה תבוא עליהם ברכת טוב.

הנני המברכו בכל הטוב מעתיר בעדו ובער ב"י לטובה ולברכה תבה"י יוחנן בקרב המפורסם מו"ה מרדכי צוקללה"ה. ואלה דברי מבהבו של זקן הגאונים הרב דגאון המובהק סוע"ה וכו' ד' יצחק אלחנן זצ"ל שהעירו תומו אז במכתב ע"ד אתרוגי קורפו ואגפיה.

זה לשונו: בעה"י יום ג' ב"ד תמוז שנת תרנ"ב, קאוונא, ה' ינחמנו בנחמות ציון וירושלים, כבוד ידידי וידיד ה' ה"ה הרב הגאון המפורסם בכל אפסים חריף ובקי בחד"ת ויא"מ סוע"ה וכו' כש"ת מוהר"ר משה נחום שליט"א אבד"ק קאמינקא.

אחדשה"ט מכתב הדר"ג הגיעני בקמה שדרש ממני לחוות דעתי ע"ד אתרוגי קורפו ואגפיה הנני להודיע להדר"ג כי הלא כבר זה ערף שש עשרה שנה שאסרתי אתרוגי קורפו ואגפיה וכן הנני עומד בדעתי הראשונה גם היום ע"כ אין לי מה להוסיף בזה וקצרתי לפי שאין לי פת לכתוב יותר ויקבל החיים והשלום כנפשו ונפש ידידו דורש שלום תורתו ומברכו בכל טוב ומצפה לישועות ה' ולנחמות של אחב"י.

יצחק אלחנן חונה פה קאוונא. והנה בבואי לכהן פאר במדינת פולין (מקום התורה והיראה) ראיתי ושמעתי כי האיסור הנ"ל לא נתפשט במדינה זו ובנדאי נעשה כן ע"פ דעת גאוני וצדיקי המדינה הי"ו וע"כ לא יכולתי לעשות בזה דבר או חצי דבר אבל בעירי פקדתי באזהרה שלא לברך רק על אתרוגי אה"ק (יעו' בשו"ת נחלת דוד סי' ג' ובמש"ל סי' כא ובסוף ספר זה) ומובטחני שכל שלומי אמוני ישראל ישמעו לקול גדולי הרועים ארזי הלבנון לבכר אתרוגי אה"ק ובלקחם ד' מינים (אשר אין שום שר שולט עליהם רק גדלים בהשגחתו ית"ש כמבואר במד"ר ומקובלים יעו' ג"כ בבי"ש חודש תשרי מאמר י"א אות א') יזכרו את ארצנו הקדושה ויקיימו וילקחם לכם מפרי הארץ אשר ה' אלהינו דורש אותה מתחלת השנה ועד סופה ובשכר מצוה זו פתיקונה נזפה להקים סופת דוד הנפלת ולהתלונן בצלא דמהימנותא בבנין ציון וירושלים אכ"ר.

הקטן משה נחום ירושלימסקי אב"ד דק. אסטראלענקא והגליל.

למלאות הגליון אציג מכתב ברבה שכתב לי ידידי שארי הרב הגאון מגזע תרשישים וכו' מו"ה יוסף לעווינשטיין שליט"א הגאבד"ק מעראצק בעת בואי עם ב"ב שיהיו לאסטראלענקא: (ז"ל) ב"ה ב' טבת א"ב שוב"ן מרו"ם (לפ"ק) יבר"ך אות"ך (לפ"ק) ברו"ך את"ה בבוא"ך (לפ"ק) כ"ל בג"י הבי"ת עמ"ך (לפ"ק) ושמב"ם יגד"ל ויה"י

למעלה"ה (לפ"ק) הי"ה צב"י אוסטרלענ"קי (לפ"ק) גלא יאי ויסק למלפא דרבנן
ושפעת חן וילמעלה חנן פבוד שארי וידידי הגאון המובהק המפורסם בכל אפסים שר
התורה הנשר הגדול בעל פנפים קדושת שמו תפארתו מוהר"ר משה נחום שליט"א
הגאון האבד"ק אסטראלענקא והגליל ולכל אשר לו שלום: אהד"ש הדר"ג לקול
השמועה כי בא חכם הפולל למזרח דאין ומזרח הבאים ישר"ש ישג"ב במעון אריות
חבל ארי גוב ובשמן רענן אהרח בארצנו יציץ ופרח גאון אדיר בתורה ויראה ומלאו פני
תבל תנובה [מזלא טבא לכל העיר אשר הוא פנה ויתד פנודע אשר טובה גדולה לעיר
בהיות לה ראש ואלוף לגאון נפלא מרום הרים) ובפרט להיותה עתה העיר אשר ממנה
תצא הוראה לכל המורים מפבוד רבם האי גברא רבא הגאון האמיתי נר ישראל שר
התורה האב"ד שליט"א אשר הוא ידיד התבל וכי יפלא דבר למשפט משפטי פיהו ידרשו
ותורה יבקשו מפיו יתן ד' להיות מופתיו לגדא טבא להצליח דבריו ולא ישיבו ריקם
להיות ישראל נושע תשועת עולמים) זה חמשה עשר שנים קויתי שינרח אור תורתו
במדינותינו אל הנהר הגדול הזה התפללתי זמה גדלה תשוקתי לראות זיו הוד פניו
בקשתי אף אשר הרצון חושק אפיסת היכולת עושק אין שלום בעצמי ראשי לא ילך
עמי לפי יבקש להסיע רגלי וכו' אם השם בעזרתו ויהל אורי לחזק אברי ויעברו ימי
הסתיו ולא אראה אור פני משה אעופה כפפור פנה להדר"ג וכו' פן אבקש מהדר"ג להיות
רצוני מאד להיות זכרהו נפטרנו בכל עת בדבר הלכה ושלחתי להדר"ג הרבה מכתבים
מחד"ת וכו' אולי טעיתי ח"ו כי יודיעני טוב לי פיסופי דהאי עלמא וכו' הנני שארו
מתפבד בכבוד הדר"ג ואוהבו עוז הק' יוסף במוהר"א ז"ל האבד"ק סעראצקספר שני
קונטרס פבוד חכמים בעזה"י ספר זה קראתיו פבוד חכמים מפני שבכמה ענינים לא
נתגלו השמות רק ההלכה היוצאת מתשובתי ע"ד פבור חכמים הסתר דבר ובקונטרס זה
ג' שערים שער הראשון שער היראה בו יבואר יקרת ערך פבוד החכמים שפרור שלא
לפגוע בכבודם וזכותם הליקה הן בדבר הנוגע למזון והן בדבר הנוגע לכבוד "נושאי
רגל התורה והיראה" שהוא בכלל יראה ד' פמו שדרש ר' עקיבא (פסחים כב ע"ב
קידושין ב"ק סא) את ה' אלהיה תירא (דברים יב) לרבות הסירי חכמים וגם דמזנה זו
דכבוד והידור ת"ח מביא ליראת ד' בפתוב בתורה (קדושים יט לב) מפני שיפה תקום
והדרת פני זמן [אין זמן אלא מי שקנה חכמה, קידושין לב ע"ב] ויראת מאלקיה אני ד'
ומבואר בזה"ק על זה מאן קא חמי דיקנא יקרתא ולא קא איכסוף מקמיה ונראה
דהזוה"ק מפרש הפתוב דשכר המקיים הידור פני זמן הוא שיהיה לו יראת ד וכן הוא
במד"ר ובירושלמי הביאם ג"כ הריטב"א שם פ"ק דקידושין וכ"כ החרדים פרק ששי
סוף אות ו' והרגיל במצות אלו יובה ליראת שמים דכתיב מפני שיבה וכו' ויראת.

שער השני שער קדושת ישראל (אשר הוכן נכלל גם פן פבור חכמים פכוון) בו יבואר
עניני תקנה בעניני הפדיקה וגדר לשמירת הפה ממאכלות אסורות אשר בזה הלוי
קדושתו של ישראל כמ"ש בספר חובת הלבבות שהחסידים היו פורשים משבעים
שערים שערי המותר מיראתם משער א' האסור והאריה בזה השל"ה הקדוש בשער
האותיות בסוד קדושת המאכל וכמבואר גם פן בירושלמי הו"ר בתוס' ובל הפו' עד
שאתה מתפלל שיפנסו דברי תורה בתוך מעיה התפלל שלא יפנסו מ"א בתוך מעיה עיין
תוספות פתובות (קד ע"א) ד"ה לא בשם המדרש שם הגרסא יתפלל שלא יפנסו מעדנים

לתוך גופו] יעו' ג"ב בתוספתא פ"ג דסוטה ובספרי דברים (לב מו) ובמד"ר בראשית (פ' לח) א"ר לוי בב"מ שאמה מוצא אכילה ושתייה השטן מקטרג ובש"ס סנהדרין (קח וקט).

שער השלישי שער התפלה (אשר תוכו נכלל גם בן כבוד חכמים כמובן) בו יבואר פרטי המדות השניכים לשלוחי צבור פני ישראל לאבינו שבשמים בדבר העומר ברומו של עולם והאל הטוב יתן בלבנו אהבתו ויראתו לעבוד אותו בלב שלם, ונזפה במהרה לראות בבנינו ירושלים עיה"ק עת עמוד הפהן לאורים וישיב שופטינו כבראשונה פחפץ המצפה לישועה ה' משה נחום במוהר"ר בנימין ז"ל ירושליםקי האב"ד דק"ק אסטראלענקא והגליל.

שער הראשון שער היראה ובו י"א סימנים. סימן א תשובה לכבוד הרב המאה"ג חריף וקבי אור הברקי שלשלת היוחסין פע"ח מוהר"ר זאב אלטר הורוויץ אבד"ק מטריזוב בגבול אונגערין.

בענין כבוד וחקת הרבנות והש"ג בענין זה. מכתבו הגיעני והגם כי כבר השיבו לו בענין זה ידידי הגאונים המובהקים ממדינת אוסטרייה ואונגערין בכל זאת לכבוד התורה ונושאי דגלה הנבי להשיב בעה"י בקצרה לגדור גדר (באופן שלא יהיה נגד חקי הקיר"ה) ולהיות נמנה ג"כ לדבר מצנה: (א) בדבר אשר זה ששה שנים שנתמנה כת"ר לרב אב"ד ע"י רוב מנין ובנין וקודם ר"ה הדבר בא לעירו הרב ר' משה ליב מסאסוב אחרי השרפה שהיה שם ואמר שלא להשתקע בא רק עד שתתמלא העיר סאסוב מחורבנה ועתה נראה ערמתו שקבץ אליו כמה המונים ונתנו לו כתב רבנות והוא משיג גבול כת"ר ושופך דמו כמים אהה למשמע אונן דאבה נפשינו על גודל חה"ש שאיש שישיב על פסאות למשפט יבוא בגבול רעהו ויפרץ גדר התורה אוי לדור שפך עלתה בימיו דרב שהחזיק בפירכה כבר כתב מרן הריב"ש (סימן רעא) באור דזכה בה ואין נוטלין אותה ממנו לתתה לאחר אף לגדול ממנו פיון שפך זכה במצנה דפרנסי ישראל (וכתבתי מזה בתשובתי בענין חזקת מצנה) ויסודתו בהררי קודש בדברי הירושלמי הוריות סופ"ק (טו ב') אילין דבר פזי ודבר הושעיה הו עילין ושאלין בשלמא דנשייא בכל יום והוון אילין דר' הושעיה עליו קדמאי אילין דבר פזי ואתחתינן בנשיאותא אתון בעין מיעול קדמי אתון ושאלין לר' אימי (והשיב).

להם) והקמות את המשפן כמשפטו וכי יש משפט לעצים אלא איזה קרש זכה לינתן בצפון ינתן בצפון בדרום יאן בדרום וכן הוא בירושלמי שבת (פי"ב ה"ג מ ע"א) וכן מבואר בתש"ו המבי"ט (סימן ר) (ראיתיו זה כמה שנים וכעת אינו לפני) דאין שום פח ביז הקהל לקבל שום רב על הרב הקודם אפילו לשתף עמו מטעם דכיון שעלה שוב לא ירד (וזה מבואר גם בן בתש"ו הריב"ש שם והוא ע"פ דברי הש"ס ברכות (פת א') ומנחות (קט ע"ב) ויענין בירושלמי בתובות (פי"ב ה"ג נח ע"ב) ברבי דהוי עינוון סגין והנה אמר כל מה דאמר לי בר נשא אנא עביד חוץ ממה שעשו זקני בתירה כו' יעו"ש) ואפילו לא היו כותבין לו המינוי ולא היה בא מכת האב אלא שיש לו שני חזקה אין שום אדם יכול להעבירו שגדולה חזקה מן התורה בכל מקום ומכש"כ בדבר שררה של מצנה אפילו בלא כתיבת הסכמתם ואפילו יש אחר ראוי יותר ממנו שפכל הדורות שעברו היו

מלכי ישראל וכהנים גדולים בקצתם היו פמה אנשים ראויים יותר למלכות מן השבט הנבחר ולא היו רשאים להעביר מי שהיה כבר מלך וכהן גדול זה"ד המבי"ט, ויען גם כן בשו"ת הרדב"ז ח"ד (סימן יא), בתוך דברי תשובתו לענין חזקה במצנה פתב ולא זו בלבד אלא כל מי שהחזיק בשום מינוי בקהל אין יכולין לסלקו אא"כ אינו מתנהג כשורה במינויו יעו"ש ויענין ג"כ בס' עק"ד חיו"ד (סימן כו אות טו"ב) שהביא בשם הרב בעי חיי שתמה על החכם הבא מחדש איה מעלה בנדעתו ליטול שררה מעצמו ע"י בעלי אגרופין העומדים על ימינו לעזרו ולהקימו על ידי הורדת הא' וזהו שלא יכוו בגחלתו שאם בכח יעמדו עליו במסתרים תבכה נפשו ושערי דמעה לא ננעלו יעו"ש ועכ"פ זה פשוט דאפילו רוב הקהל אינם יכולים לדחות הא' מכש"כ בזה דהשני אסף אליו רק יחידי המונים ונוטל שררה לעצמו הלא יש ע"ז א"ח מגדולי הראשונים ה"ה הרשב"ם והריב"ם והראב"ן ועוד ק"נ מרבנותינו הקדמונים (נדפס בסוף תשובת מהר"ם מרוטינבארג) שלא יהיה אדם רשאי ליטול שררה על חבירו כו' אם לא שימנו אותם רוב הקהל מפני חשיבותם והעובר על גזירותם יהיה באוננו"ש כו' ופתו"פ כו' וינינו י"נ כו' והשומר תקנתם ינוחו ברכות על ראשו יעו"ש והובא גם כן באורים (סימן ג ס"ק יג) וכ"ז בדורות הקודמים שלא קבלו את הרב פשוט את הפועל אלא כל ת"ח הנהיג את בני עירו שהיה דר שם וממילא היה מקבל שרר מגיטין וקידושין ובזה הוא דיש מקום עיון בפוסקים אם יש חזקה בכח תורה (יענין ברמ"א יו"ד סימן רמה סכ"ב) וש"כ שם (ס"ק יד טו) ובפסקי מהרא"י (סימן קכו קכח) ועו"פ) אבל עתה שמקבלים רב ליתן לו פרנסתו ופעמים מקבלים אותו ממק"א א"כ פשוט לכ"ע דזה שפא בגבולו אפילו יחניף לצבור ויתרצו לו רשע מקרי ככל היורד לאומנות חבירו וכמ"ש בשו"ת חת"ס חחו"מ (סו"ס כא) ובחיו"ד (סימן רל) וכ"נ גם מדברי התה"ד להמעיין בדבריו שם וכ"כ בשו"ת בית שלמה חיו"ד (סימן כ) וכ"כ בספרי ברפת משה קוה"ת (סימן י) לענין שו"ב המשגיג גבול רעהו בשחיתות דשחיתותו אסורה כנו"ט) ע"כ פשוט דאסור לסמוך על הוראת הבא להשיג גבולו והוא פסול לדון ולהורות באתרא דמר (וכ"כ בתשובה א' בארנפה לעיר לאנדאן המעוטרה בעת שפגעו לנגוע בזכות כבוד הרב הכולל שיחיה ועמדו אז לימינו כל גאוני הדור וגם אנכי הצעיר בתוכם נדרשתי להשיב דעתי ומלאתי רצונם): (ב) ומה שנתן המשי"ג טעם לפגם פיון שנתן אביו הרה"צ שליט"א מעות לאנשי העיר בעת שנתקבל כת"ר לאב"ד א"כ הני דינו פנתמנה בשביל כסף המבואר בש"ע חו"מ (סימן ח ס"ב) והב"ח שם החמיר בזה אפילו בדליכא עדיף מיניה הנה מלבד דדברי הב"ח צריכין עיון מדברי התוס' ישנים יומא (ת"י ע"א) ד"ה מרתא שפכתו דהיו בעלי תורה וחשובים ממנו וראויים למנות יותר (ועמד בזה החת"ס חחו"מ סי' קס) ומדברי התוס' ב"ב (כא) ד"ה זכור שפכתו דהיו אחרים חשובים ממנו וכמ"ש גם המהרש"א בסנהדרין (שם ז ע"ב) בת"א ד"ה בשביל נזה שנתמנה בפסוף ואין לו ריח תורה כו' יעו"ש דמבואר דדוקא כשאינו ראוי לכך ולדעתי הענינה נראה כן מבואר מדברי הירושלמי בפורים (פ"ג ה"ג ת פ"ב) שהוא מקור דין זה דאין עומדין מפניו דאחר שאמרו זה שהוא מתמנה בפסוף אין עומדין מפניו כו' הביאו מה דתירגם יעקב איש פפר נבוריא הוי אומר לעץ הקיצה כו' לא בכספייא איתמני וכל ריח אין בקרבו לא חפים פלום כו' (יענין ג"כ בש"ס סנהדרין ז ע"ב) שהביאו זאת על האי דבי נשיאה אוקמי דיינא דלא גמיר) מבואר כדברי

המהרש"א דמייירי דוקא פשנתמנה רק בשביל צל הפסוק ואינו בצל החכמה כלל מדסמכו ענין זה להאי דנתמנה בכסף וכעין זה פתב הרבנינו יונה פ"ז דברכות (לח ע"ב) ד"ה קטן יעו"ש בא"ד (לט א') במ"ש וממה שהביא בגמ' זה המעשה סמוך לדברי ר"נ כו' ויענין ג"כ ברבנינו יונה שם פ"ח (מד א') ד"ה ולענין פסקא ויענין בר"ן מגילה פ"ק (רס ע"א) ד"ה מיחייב (יעו' מ"ש בחרבורי מנחת משה חיו"ד סימן ח אות א), הנה מלבד כל הנ"ל בלא"ה ל"ד פלל נ"ז להך דנתמנה בשביל פסוק [דלפי דברי המשיג הנה לו לערער על פמה גדולי רבני גאליציאן אשר למשמע און נותנים סכום הגון קודם שיתקבלו דאף דמנהג זה אינו מהקודר ונוכל לומר כמ"ש השל"ה הקדוש על אותיות "מנהג" אבל חלילה לדמותו להך דמתמני בכסף] ושפיר פתב ר"מ דזה דוקא שנתמנה שלא ברצון העיר אלא בפקודת איזה מושל שנתן לו ממון שימנהו בפקודתו אבל היכא שנתקבל ברצון אנשי העיר רק שרצו ממון עבור זה (ולאיש שאינו מרצה ועטרת הרבנות אינו הולמתו לא היו מקבלים אותו אף אם היה נותן סכום רב יותר מזה) פשיטא דאינו בסוג דנתמנה בכסף וקבלתם קבלה וחיובים בכבודו וכל מי שפגע בכבודו דינו כמבזה כל רב פשר בישראל ולא יהיה נקי מעונש החמור וד"ז פשוט וא"צ לפנים וכן יש לדקדק מלשון רש"י סנהדרין (שם ז ע"ב) ד"ה אלוהי הפא בשביל פסוק שפתב דין שהעמידוהו ע"י שנתן ממון למלך על כף דל"ל לרש"י להוסיף הנה תיבות למלך על כף [דדי לפרש שהעמידוהו ע"י שנתן ממון לאפוקי שלא נפרש שהעמידוהו מחמת עשרו בלא נתינת ממון (יענין בב"ת סימן ח מ"ש בדברי הרמב"ם) וגם שלא נפרש דדינו באים בשביל פסוק היינו שנוטל שכר לדון ואל תתמה בזה דבאמת כן הוא שיטת א' מרבותינו הראשונים ה"ה רבנינו טוביה בר' אליעזר בפסיקתא זוטרותא פרשת יתרו (סי' כ) זה לשונו רבותינו אמרו מדרש בפסוק הנה אלהי כסף ואלהי זהב דין שנוטל ממון לדון נקרא אלוהי הפא בשביל כסף ואלהי זהב הפא בשביל זהב מיפן אמרו הנוטל שכר לדון דינו בטלין יעו"ש ודוק, ולפי דבריו יש מקום לפרש גם דברי הירושלמי בכורים דאילין דמתמניי בכסף היינו דשרותם להוציא דבר חק ומשפט הוא ע"י כסף שמקבלים ואינם דנים בחנם ולפי שטת זו פשוט דהנותן מעות עבור הרבנות אינו בסוג זה דמתמניי בכסף ועפ"ז הנה מקום קצת לומר דהרי"ף אית ליה גם כן פשיטה זו ומדלא הביא שם בפ"ק דסנהדרין הא דאלוהי הפא בשביל כסף ואי מפרש כהפסיקתא יש לומר דסמך אהא דהביא שם הא דכתובות (קה) דבטלה דלא מנפת אסור ואכמ"ל בזה] ובע"כ דכונת רש"י לפרש דדוקא שנתן ממון למלך (או למושל אחר) לכוף את הקהל שיקבלוהו לדין הוא דהוי אלהי כסף משא"כ אם היה נתינת ממון בלא כפייה שפיר דמי: (ג) ולפע"ד יש מקום קצת לדקדק כן בדברי הרמב"ם (פ"ג מהלכות סנהדרין דבסוף הלכה ח) פתב וכן אמרו חכמים לא תעשו אחי כו' זה הדין שמינוהו מפני עשרו בלבד ואח"כ בהלכה ט' פתב כל.

דין שנתן ממון כדי שיתמנה אסור לעמוד מפניו דאף דפשטות לשון הר"מ נראה יותר דבהלכה ת מייירי שלא נתן ממון אלא מפני פבוד עשרו וגדולתו מינוהו (וכמ"ש הב"ח (ריש ס"ח) וכ"נ מדברי הריב"ש (סוף סימן רעא) דהר"מ אינו מפרש כפרש"י) מ"מ לפע"ד יש מקום לומר דגם הר"מ מפרש כפרש"י ומ"ש בה"ח מפני עשרו ר"ל מפני ממונו שנתן ובה"ט הביא דברי הירושלמי דאין עומדין מפניו פדרכו בקודש בכל מקום

ואי נימא דמפני עשרו פונתו מפני נתינת הממון יש לדקדק בלשונו דרק עשרו בלבד (היינו נתינת הממון בלבד) הנה הסיבה להתמנותו (היינו ע"י כפייה מהמושל וכדומה) ונה דוקא נקרא נתמנה בכסף אבל אם הנה גם רצון הקהל בנפש תפיצה לזה אלא שקבלו ג"כ ממון (כמו שנוהגין בגאליציאן וכדומה) אין קפידא (והב"ח שם דקדק בלשון בלבד דר"ל דאינו חכם בחכמת התורה ולפע"ד יש מקום לדקדק גם פן כמ"ש) ויעוין בש"ס נדה (סה א) במאי דקאמרינן וכי תימא כו' הא טפי איפא הא בלבד קאמר יעו"ש דמבואר דלשון בלבד ממעט לגמרי ענין אחר וכ"ז לרוחא דמלחא אבל באמת אף דפשוטות לשון הר"מ הוא כפי' הב"ח מ"מ לדינא פשוט כמ"ש"ל דאם הנה ברצון הטוב מפל ראשי העיר אינו מזיק נתינת המעות וכעין זה פתב מרן הריב"ש (סו"ס רעא) לענין הא דנטילת רשות מהמלך לא מהני מ"מ הרב מהרר"י נתמנה מן המ' ברצון הקהלות וכולם חפצים ושומחים בגדולתו כו' ובכג"ז הורמנתא דמלפא מלתא רבתי הוא יעו"ש ויעוין גם פן ברמ"א (סימן ג ס"ד) וכן י"ל בנתינת מעות דדוקא פשלא הנה רצון מקרי נתמנה בכסף אבל אם פולם חפצים בו רק שהנה ג"כ נתינת מעות לא מפסיד פלום כמ"ש"ל: (ד) עוד נלפע"ד ללמד זכות על כמה גדולי רבני גאליציאן שנתנו מעות לקהל עבור הרבנות דכינן דכבר נהגו להחזיק הרבנים בחזקת הרבנות שיוכלו למכרו לרב אחר גם פן אם יספימו עליו הקהל יעוין ברמב"ם (פט"ו מהלכות מכירה ה"ה) ובש"ע חו"מ (סי' רלב סי"ט) ופשטא דאין בנה שום איסור פשרב א' נוטל ממון מהשני עבור חזקתו א"כ בעיר שאין שם רב מוחזק י"ל דמה שאנשי העיר נוטלים מעות מרב שנתקבל בעירם (ובטח מוציאים המעות על צרכי צבור או לדבר שבצדקה וכדומה) הוא שמוכרים לו חזקת הרבנות שיזפה בזה בכל תוקף ועוז באופן שיוכל לקבל הממון שנתן או יותר בעת שימכור הוא חזקת הרבנות לרב אחר (אשר יספימו עליו הקהל): ואדאמתא להכי עדיף טפי פח חזקת הרבנות בנתינת ממון (אפילו לדעת הפוסקים שפקפקו בחזקה דכתר תורה כמ"ש"ל (יעוין גם פן בשו"ת חת"ס חאו"ח סימן יב) דא"כ פשמשלמין ממון עבור החזקה מדוע יגרע פח החזקה מפל מיני חזקות המבוארים בחושן משפט ח"ב (יעו"ש (סימן קט) ובש"כ (סימן רלה ס"ק ב) לענין חזקת חנות ובשו"ת מהרי"ט חחו"מ (סי' ל) ובתשו' באר שבע (סימן לט) בשאלה הד') יעוין גם פן בשו"ת הרדב"ז ח"ב (סו"ס תרכח) לענין הא דאין חזקה למקומות דהנ"מ במקומות שאין מוכרין המקומות אבל במקומות שרגילין למכור הרי הוא פשאר דיני החזקות יעו"ש וגם התה"ד שפקפק בחזקה דכתר תורה הא פתב שם (סימן קכח) דכל חד וחד בעי למזכי בשכר פרנסי ישראל שהוא שכר שאין לו שיעור ולא דמי למי שהחזק במצוה כמה שנים דאית ליה בה חזקה דשאני התם דרגילין לקנות חזקה כה"ג מן הצבור וליהנות צדקות והקדשות על פכה להניח להם וליורשיהם לחזקה אבל פתר תורה ושררתה דינדה הרי היא מונחת ומפקרת לכל מי שהוא רוצה לזפות בה עכ"ד (ויעוין מ"ש בספרי ברפת משה קוה"ת (סימן א אות ב) לענין חזקת המצוה שאדם מחזיק בחנם דלפמ"ש שם צע"ק בדברי התה"ד) א"כ יש מקום ללמוד מדברי התה"ד דבמקום שקונין חזקת הרבנות מהצבור בתשלומי ממון אדברא עוד עדיף פת וזכות החזקה להניחה לו וליורשיו ויש בזה לפלפל ת"ל אכמ"ל עכ"פ נתיי טעם לשבת למנהג רבני גאליציאן ולכת"ר ג"כ מעליותא הוא מה שנתן אביו הרה"צ שליט"א מעות להצבור עבור חזקת הרבנות וזכה בו בהקשר בהסכם פל אנשי העיר: (ה) ומה

שִׁטְעֵן הַמְשִׁי"ג שׁיֵישׁ לוֹ זְכוּת מִכַּח חֲזָקַת אֲבִיו שְׁהִיָּה רַב בְּסִטְרִיזוּב ג"כ אֵין מִמֶּשׁ בְּדַבְרֵיו
לפמ"ש ר"מ שְׁעוֹד בְּשָׁנִים שְׁעָבְרוּ הִיָּה יוֹצֵא וְנִכְנַס בְּכָל עֵת לְמִצּוֹא עֵיר אַחֲרַת וְנִסְע
כַּמָּה פְּעָמִים לְעִירוֹת אַחֲרוֹת עַד שְׁעוֹב לְגַמְרֵי הָעֵיר סִטְרִיזוּב זֶה רַבּוֹת בְּשָׁנִים וְנִתְקַבַּל
לְרֹאב"ד ב'ק' מוֹנְקֵאטְשׁ (אַחַר שְׁעָקֵר דִּירְתוֹ מִשָּׁם הָרַב הַגָּאוֹן הַצ' ר' חַיִּים סוֹפֵר זצ"ל
לְעֵיר פֶּעֶסְט קמ"ר) וְלֹא הוֹעִיל מְאוּמָּה בְּקִשְׁתָּ עֲדַת סִטְרִיזוּב שְׁלֹא לְעֻזּוֹב אוֹתָם וּבְרַח
אֲבִיו אֲזַי מִשָּׁם בְּלִילָה אִם כֵּן זֶה פְּשוֹט דָּרַב שְׁעוֹזֵב עֵירוֹ (בְּלֹא אֲנֹס רַק שְׁרָצָה בְּעֵיר
הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה) וְנִתְקַבַּל בְּעֵיר אַחֲרַת אֲבָד חֲזָקַתוֹ בְּעֵיר הָרֵאשׁוֹנָה יַעֲזוּב תּוֹסְפוֹת יוֹמָא (יג
ע"א) ד"ה הִלְכָּה וּבש"ע או"ת (סוף סִימָן קנג) וּכ"כ לְהַדְיָא בְּשׁו"ת מַחֲנֵה חַיִּים חָחו"מ
(סִימָן י) דָּאם יֵלֵךְ הָרַב וְיַעֲזוֹב עֲבוּדְתוֹ וּמִשְׁמַרְתּוֹ וַיִּבְקֶשׁ לוֹ עֲדָה אַחֲרַת דְּמִיּוֹם שְׁהַשְׁפִּיר
עֲצָמוֹ לְקַהֲלָה הַשְּׁנִיָּה וְקַבַּל מֵהֶם פָּרַס וְעַבְד שָׁם עֲבוּדַת קַהֲלָתָם אֵין לוֹ עַל קַהֲלָתוֹ
הָרֵאשׁוֹנָה כְּלוּם (וּכְת"ר הִבִּיא בְּמַכְתָּבוֹ עוֹד מְסַפְּרֵי אַחֲרוֹנִים שְׁפָתָבוּ כֵּן וְאֵינָם נִמְצְאִים
בְּמַחֲצִיתוֹ) וְהַדְּבָרִים פְּשוּטִים וַיֵּישׁ עוֹד מְקוּם לְפַלְפֵּל הִיכָא דִּידַע דְּבַעֲרֵרוֹ הָרֵאשׁוֹנָה נִתְנוּ
כְּתַב רַבְנוֹת לְרַב אַחַר וְשָׁתַק אֵי נִימָא דְשִׁתִּיקָה הָיִי כְּמַחֲלֵה יַעֲזוּב בְּרַמ"א חו"מ (סִימָן פֹּא
ס"ב) וּש"כ שָׁם (ס"ק מ) (וּבְסִימָן קלח ס"ו וְסִימָן רכג ס"ג וְס"ה וְס"ו וְס"ז רמ"ה ס"א) וּבְשׁו"ת
מֵהַר"ט ח"א (סִימָן קו) וּבְשׁו"ת הַרְדָּב"ז ח"א (ס"א תכז) וּבְמַחֲנֵה אַפְרַיִם הַלְכוֹת שׁוֹמְרִים
(סִימָן ב) וּבִנ"ד אֶפְשָׁר יֵישׁ לְדַמוֹת יוֹתֵר לְהַדְיָא דְנִזְקֵי שְׁכָנִים דְּלֹאֲלֵתֵר הָיִי שְׁחִיקָה כְּמַחֲלֵה
יַעֲזוּב ש"ס ב"ב (ע"א) שְׁאֵין אֲדָם עֲשׂוּי שְׁסוֹתְמִים אוֹרוֹ בְּפָנָיו וְשׁוֹתֵק וּבְרַמְבַ"ם (פ"ו
מֵהַלְכוֹת שְׁכָנִים ה"ז) וּבש"ע חו"מ (סִימָן קנד ס"ב) וּבִסְמ"ע שָׁם (ס"ק כז) וַיַּעֲזוּב ג"כ
בְּשׁו"ת מֵהַר"ט (סִימָן קיד) וַיַּעֲזוּב ג"כ בְּשׁו"ת מֵהַר"מ פֶּאֲדָאוּוֹאָה (סִימָן מ) בִּמ"ש וְכֵן
בִּנ"ד הָרַב שְׁרָאָה שְׁהַקְהֵל הַקְּצִיבּוֹ לוֹ שְׁכָר לְהַבָּא וְכַבְּשׁוֹ שְׁכָרוֹ לְשַׁעֲבֵר וְנִשְׁתַּמְשׁוּ
בְּמַעֲוֹתָיו הִיָּה לוֹ לְקַרָּא בְּקוֹל גְּדוֹל אֲנֻמְדָּנָא דְמוֹכַת הוּא שְׁמַחַל וְהוּא עֲדִיף מְשִׁתִּיקָה
בְּעֻלְמָא יַעו"ש בְּאַנְרָף וַיֵּישׁ בְּעֻלֵין זֶה לְפַלְפֵּל וְלִסְתוֹר וְלִכְנוּת (וְצַע"ק בְּלִשׁוֹן הַש"ע או"ת
שָׁם (סִימָן קנג סכ"ב) בִּמ"ש וְנִתְרָצָה) וְאִכְמ"ל דְּבִנ"ד בְּלֹא"ה הָא מְחַל בְּפִירוּשׁ שְׁפָתָב
אֲזַי מְמוֹנְקֵאטְשׁ בְּמַכְתָּבוֹ לְאַנְשֵׁי סִטְרִיזוּב שֹׁא"צ לְסִטְרִיזוּב לֹא הוּא וְלֹא בְּנוֹ יְכוּלִים לְיַקַּח
לְהֵם רַב אֵיזָה שְׁיִרְצוּ וּמַחֲלֵה א"ל קִנְיָן יַעֲזוּב בְּש"ע חו"מ (ס"א יב ס"ח וְס"א רָמָא ס"ב)
(וַיֵּישׁ לְפַלְפֵּל בְּדִין אִם תְּפַס שְׁטֵר דִּי"ל דְּכַתְבַּת הָרַבְּנוֹת לֹא הָיִי כְּשִׁטְר דְּעֻלְמָא יַעֲזוּב בְּש"ס
גִּיטִין (לז א') וּבְקִצוּה"ח (סִימָן יב ס"ק א) וְדוּק) וּבְפָרְט לְרַבִּים הָא כְּתַב הַדְּרָכִימְשָׁה
(סִימָן שְׁלָג אוֹת ה) דְּכָל דְּבַר הַנְּעֻשָׂה בְּרַבִּים א"צ קִנְיָן וּכ"כ בְּב"י שָׁם (ס"א שְׁלד) יַעֲזוּב
ג"כ בְּתִשׁוֹ הַרְמָ"א (סִימָן נ) וְעַכ"פ הַדְּבָר פְּשוֹט דְּאֲבָד חֲזָקַתוֹ ע"כ כְּפֶאֶשֶׁר אֵלוֹ הִימִים
יַחֲשׁוֹב הָאֲדָם עִם קוֹנָהוּ אָעִיר לְמוֹסֵר אֲנֻזֵן הָרַב ר' מִשָּׁה לִיב מְסָאֵסוּב יַעֲזוֹב נָא דְרַכּוֹ כִּי
אֵיף יִשָּׂא פָּנָיו בְּיוֹם הַדִּין הַבָּא לְקַרְאֲתָנוּ וּמְנוֹכְטַח אֲנֻכִי שְׁאָם יִשְׁמַע לְקוֹל הַתּוֹרָה יִנְמִין לוֹ
ה' עֵיר אַחֲרַת בְּהִיתֵר וְלֹא בְּאִסּוּר וְאֵלִיכֶם עֲדַת יִשְׁנוֹרֵן עֵיר סִטְרִיזוּב אַקְרָא מְמַעַמְקֵי הַלָּב
כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִרְאֵת ה' נִגְעַ בְּלִכְבוֹ חֲזָקוֹ וְאַמְצוֹ לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹל הַרָּה"ג מֵהַרְז"א שְׁלִיט"א
שְׁנִתְקַבַּל לְאִב"ד זֶה שֵׁשׁ שָׁנִים בְּהִיתֵר וְהָיִי עֵינֵיכֶם רוֹאוֹת אֵת מוֹרִיכֶם וְחִיבִים אִתְּם
בְּכַבּוּד וּלְפָרְנִס אוֹתוֹ וְאֵת בֵּיתוֹ וְכַמְבֻּנְאָר בְּרַמְבַ"ם (פ"ד מֵהַלְכוֹת שְׁקָלִים ה"ז) יַעֲזוּב ג"כ
בַּחַת"ס חָחו"מ (ס"א קכו) וְה' יְכַרְף אֶתְכֶם בְּכָל הַטּוֹב וְשְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל וְרַבְּנָן: הַפּוֹתֵב
וְחוֹתֵם לְכַבּוּד הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֵיהָ הַקָּטָן מִשָּׁה נְחוּם בְּמוֹהַר"ר בְּנִימִין יְרוּשְׁלִימְסְקֵי אֲבָד"ק
קְאָמִינְקָא וְכַעַת הַאֲבָד"ק אֲסִטְרָאֲלֵעֲנָקָא וְהַגְּלִיל.

תשובה זו השבתי לגבול אונגערין להצדיק את הצדיק שנתקבל מפבר ע"פ השתדלות אביו הרה"צ מגזע תרשישים שנתן ג"כ מעות להקהל ואגב באחי ללמוד זכות על מנהג גדולי ישראל בגאליציאן ואונגערין וכ"ז במקומות שנהגו ליתן סכום פסוף להקהל בגלוי על הצטרפות איזה דבר שבקדושה בזה יש צדדי היתר שכתבתי בתשו' (וגם בזה יותר טוב לבטל המנהג ולקבל רב בלי שום סיוע וגרמא דמזון רק בשביל גדולתו ותורתו תהיה בחירתו בקדושה וכמ"ל) אכן במקומות שפשתה המספחת בערי פולין וחול"ל שהרבנים נותנים ממון ליחידי סגולה בחשאי והמה הבורחים בו אשר ידוע כי רק על ידי שוחד ממון נוטים הבורחים לטובתו זה בנדאי מקרי מתמני בפסוף המבואר דינו בש"ס ופוסקים דרבנתו פסולה ואסור לנהוג בו פבוד כמ"ל ע"כ מהראוי שיקומו כל גדולי הדור פולם פאיש אחד ולבטל המנהג הרע הזה אשר גיהנם פתוחה מתחתיו ולעמוד בפירץ ולהודיע בשער פי כל רב שיבחר באופן זה הוסרה עטה"ר ממנו ואין לו דין רב פי אסור הוא ע"פ חקי הממשלה הרוממה וע"פ התורה: הקטן משה נחום ירושלימסקי אב"ד דק"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן ב לעיר ר' בפלך קארסאן להרה"ג מהרא"פ. בענין שובי"ם המשגיגים גבול הרב אב"ד.

בדבר השוחטים שלקחו לעצמם את ההוספה שנתנו הקהל עבור הרב ואחרי ההתראה עשו תקנה שלא ישחטו אלא שוחטים ידועים והמה עברו על התקנה הנה נבהלתי לשמוע מה שנעשה בדורנו והאריות בזה אף למותר פי בשוחט המקפח שפר של הרב הקצוב לו מכל דקה וגסה (כנהוג חול"ל) קבר השיב בזה הגאבד"ק פרעמיסלא (גאליציאן) בתשו' תפארת יוסף חיו"ד לאסור שחיטתו כנו"ט ודבריו בנויים שם על דברי הש"ס והפוסקים והדברים פשוטים דאף אם אינו נוטל לעצמו אלא שמקלקל השכירות הרי הוא בכלל ארור משיג גבול שמבואר דינו בתשו' הגאון הקדוש מאור הגולה מהרש"ז זצ"ל דשו"ב המשגיג גבול רעהו השו"ב נקרא רשע ואינו נאמן על בדיקת הספין [והארכתי בענין זה בספרי ברפת משה קוה"ת (סימן י) יעו"ש] ומכש"כ כשמשיג גבול הרב הממנה להשגיח גם עליו ושהוא ישמע בקולו להם ודאי לא מחלו חכמים פבודם וממונם (וידועים המה דברי הנוב"י מה"ת סימן מח) ויענין גם כן בשו"ת דברי חיים ח"ב (סימן יד) כמה שהשיב להגאון מהר"א תאומים ז"ל דאסור להם להשוחטים לשחוט בלא השכירות עבור הרב כפי התקון יעו"ש ובהשמות (סימן לח) ויענין גם כן בשו"ת בית שלמה חיו"ד (סימן כ) מה שהאריך בענין זה ויען' בשו"ת טוטו"ד מה"ג (סימן סב) שהשיב ג"כ שהשוחט מחויב לקבל השכירות עבור הרב מפל מה שישחוט כמאז ומקדם בלי קבלת שכר טרחה כלל גם אם יוסיפו העיר להרב מחויב השו"ב לקבל כפי ההוספה ואם לא ישמע לזה שחיטתו אסורה כנבלה ממש יעו"ש (ש) ויען' בס' משא חיים מערכת ש' (אות קיז וקכא) ובתורת המנהגים שם מערכת השי"ן (אות רמז) ובשו"ת ויען אברהם חיו"ד (סימן א) דכולם הספיקו בכג"ז לאסור שחיטתם ובפרט אחר שעברו על התקנה אשר מבואר דינם בש"ע (סימן א סי"א) והוא מקום שכל בעלי תשובה עומדים בענין זה בספריהם ויען' ג"כ בספר רוח חיים (סימן א אות י) וגם לפמ"ש כת"ר שאין שומעים למשפט התורה אשר יצאו מרבנים היושבים פסאות למשפט א"כ האף נוכל להאמין להם על השחיטה יעו' בספרי ברפת משה בקונטרס יפה לבדיקה שער השלישי (נתיב ד

אות ג) שְׁהִבַּאתִי בְּשֵׁם הַגָּאוֹן הַקְדוֹשׁ הַמְּגִיד מִקְּאֲזִינִין וְהִרָה"ק בִּנ"ק מִרְאָפְשִׁין זִי"ע דִּהְשׁו"ב הַמְּהַרְהָר, רַק אַחַר הוֹרְאָת הָרַב הַמְּמֻנָה בְּמִקוּמוֹ רְאוּי לְהַעֲבִירוֹ אֲכֹן מִפְּנֵי נְשִׂאֵן דְּרַפֵּי לְהַשִּׁיב בְּכַג"ז (שֶׁהוּא ד"נ מִמְּש) לְמִקוֹם רְחוּק וְנֶאֱנִי מִבְּחוּץ וְלֹא יִדְעָתִי אִם אֵין בְּזֶה עַקוּלֵי וּפְשׁוּרֵי (יַעַן כֵּת"ר נִוּגַע בְּזֶה בִּד"מ) ע"כ חֲלִילָה לִי לְהַשִּׁיב דְּרַף הַחֲלֵט וְלֹא בְּאִתִּי רַק לְהַעִיר לְמוֹסֵר אֲזַנָּם שִׁישְׁמְעוּ לְקוֹל הַתּוֹרָה וְלֹא יִרְמִיזוּ יָדָם לְשַׁחֲטוּ וְלִבְדוּק עַד שִׁישְׁמְעוּ לְאוֹר מְשֻׁפְּטִים רַב מְוַבְּהֵק הַסְּמוּדָה וְנִרְאָה לְמִקוּמָם ע"ד הַשְּׁלוֹם בְּאֲנֹפֶן שְׁלֹא יִשְׁיָגוּ פְּרַנְסָתָם זֹא"ז וְיִתְאִים ג"כ עִם חֲקֵי, הַמְּמַשְׁלָה כִּי אֲנִי פִי מְלִיךָ שְׁמֹר וְאִז יֵאָכְלוּ עֲנוּיִם וְיִשְׁבְּעוּ: מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הָאֲבֵד"ק קֶאֱמִינְקָא וְכַעַת אֲבֵד"ק אֶסְטְרָאֶלְעִנְקָא וְהַגְּלִיל.

סִימָן ג תְּשׁוּבָה לְקִרְאָתֵי סִימָן מְחֻזָּן לְוִפְלִין, לְכַבּוֹד רְאִשֵׁי וּקְצִינֵי הָעִיר וּבְרֵאשֵׁם שְׁאָרֵי הִרָה"ג הַמְּפֻרְסָם מֵהִרָה"י נ"י מִיְכַלְזָאֵהוֹן הָאֲבֵד"ק, כְּנֹלָם יַעֲמְדוּ עַל הַבְּרָכָה. אֵת קוֹל עֲנוּת חֲלוּשָׁה שְׁמַעְתִּי כִּי הַהֲבָעָה לְלֵהַב יִצְאָה וְלַחֲלֵק בֵּין הַדְּבָקִים ע"י שׁו"ב אֶחָד שֶׁסִּילְקוּ אוֹתוֹ מִמְּלֵאכְתּוֹ בְּלֵאדְמוּר פֶּלֶף וְנֵאֲלִין וְכֹא לְעִירָם וְאֶסְפֵּף לוֹ חֲתִימוֹת מְשַׁלְשִׁים ב"ב לְהִיּוֹת שׁו"ב שְׁלִישֵׁי וְאֵינוֹ מִרְאָה סִפִּינוֹ לְהִרְבּוֹת וּמִסִּיג גְּבוּל הַשְּׁחוּטִים הַקְּבוּעִים מֵאִז שֶׁנִּתְקַבְּלוּ בְּהַקְשָׁרוֹבְהַסְפָּמוֹת כָּל אֲנָשֵׁי הָעִיר (וְגַם בֵּאֵה"ח בְּאִיסוּר חֲמוּר וְשִׁד"א שְׁלֹא לְאָכְלוֹ מִשְׁחִיטָת שׁו"ב אַחֲרֵי כָּל עוֹד שִׁיְהִי שֵׁם אֱלוֹ הַשְּׁנֵי שׁוֹבֵי"ם) זֹת"ד הַשְּׁאֵלָה.

הִנֵּה מֵה מְאֹד תְּסַמֵּר שְׁעָרוֹת בְּשָׂרֵי לְשִׁמּוֹעַ גְּוָדָל הַפְּרָצָה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּדוּרְנוֹ הֵלֹא יְדוּעִים הֵמָּה דְּבָרֵי הַגָּאוֹן הַקְדוֹשׁ מֵהִרָש"ז זצ"ל בְּתְשׁוּבָה ט דְּשׁו"ב הַמְּסִיג גְּבוּל רַעְהוֹ הַשׁו"ב הַמְּסִיג נִקְרָא רְשַׁע וְאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל בְּדִיקַת הַסִּפִּין וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים שִׁישׁ כְּזֶה מִשׁוּם הַשְּׁגָת גְּבוּל כְּמִבְּנֵי בְּכָלֵי הַחֲזָקָה לְהַכְנִיחַ אֹתָהּ וְיֵישׁ בְּזֶה מִשׁוּם עֲנֵי הַמְּהַפֵּף בְּחִרְרָה כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ כְּחוּ"מ (סִי רֵלוֹ) וְיַעַן תּוֹס' קִדְוִשִׁין (נֵט א) וְהֶאֱרַכְתִּי בְּזֶה ת"ל בְּחִבּוּרֵי בְּרַפְתִּי מִשָּׁה קוֹנְטְרָס הַחֲשׁוּבוֹת (סִי י) יִדְעַת כָּל הַפּוֹסְקִים הוּא דְּכַג"ז שֶׁחִיטָתוֹ אֶסְוִרָה כְּנִבְלָה מִמְּש וְאֵין לְכַפּוֹל הַדְּבָרִים כִּי יוֹכְלוּ לְעִיֵּן וְלִרְאוֹת מֵה שְׁכַתְּבֵתִי שֵׁם וְכֵן מִבְּנֵי אֶרֶץ בְּשׁו"ת בֵּית שְׁלֵמָה (סִי טז ת"י) וּבִנ"ד שֶׁהוּא שׁוּחַט ג"כ בְּלֹא רְשׁוּת כֵּת"ר (הִרְבֵּי אֲב"ד) וְאֵינוֹ מִרְאָה לוֹ סִפִּינוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם שְׁאֵלָה וְיֵישׁ לוֹ קֶשֶׁר עִם הַקְּצָבִים לְהַקְלֵל לָהֶם בְּכַמָּה עֲנִינִים א"כ אִף אִם הִיא מְחֻזָּק בְּשִׁחִיטוֹת כְּלֵי שׁוּם הַש"ג ג"כ יְכוּלִים לְאֶסְוֵר שְׁחִיטָתוֹ (וְיִדְעִים הֵמָּה דְּבָרֵי הַנוֹב"י מֵה"ת (סִי מֵח) יַעו"ג"כ בִּי"א בְּשֵׁם שְׁאִילַת יַעֲב"ץ (סִי קֶצו) דְּכַשְׁשַׁחַט בְּלֹא רְשׁוּת הָרַב אַחֲרֵי הַהֲכָרָזָה הַבְּשָׂר וְגַם הַפְּלִים אֶסְוִרִים) דְּכַג"ז לֹא מְחֻלוֹ חֲכָמִים כְּבוֹדָם וְיַעַן בְּתְשׁוֹ הִרְיָב"ש (סִי תֵק) דְּעַל בְּזִיוָנָם לֹא מְחֻלוֹ וְיַעַן בְּפִלְתִּי (סִי ח) דְּחוּץ מִכְּבוֹדוֹ שֶׁל חֲכָם יֵישׁ ג"כ לְתֵא דְאִיסוּרָא דְּכַמוֹ שְׁאֲמָרוּ בְּמוֹרָה הַלְכָה בְּפִנֵּי רַבּוֹ דְּלֹא מְסַתֵּייעַ מְלֵתָא לְהוֹרוֹת כְּהַלְכָה כֵּן בְּמַעֲמִיד סִפִּינוֹ וְלֹא מִרְאָה לְחַכְּמֵי לֹא אֶסְתֵּייעַ מְלֵתָא לְהַעֲמִיד הַסִּפִּין עַל בְּנֵי וְלֹא יִרְגִישׁ בְּפִגְמָה יַעו"ש וְיַעַן ג"כ רִיטְבָ"א חוֹלִין (דָּף חֵי) שְׁכַתְּבֵת בְּשֵׁם מוֹרוֹ דְּאֵם רְאָה חֲכָם לְהַחֲמִיר בְּדִינוֹ שֶׁל טִבְתִּי מִשׁוּם דְּעֶשֶׂה דְּרַף מְרַד הַרְשׁוּת בְּיָדוֹ (וּבְחִדּוּשֵׁי הֶאֱרַכְתִּי ת"ל בְּדְבָרֵי הִרְיָב"א אֱלוֹ) וְיַעַן ג"כ בְּשׁו"ת דְּבֵית בְּהַשְׁמָטוֹת (סִי לֵח) וְכ"כ בְּשׁו"ת וְיַעַן אֲבָרְהָם חִיו"ד (סִי א אֹתָהּ) יַעו"ש שֶׁהִבִּיא ג"כ דְּבָרֵי הִרְיָב"א וְסִיִּים וּמַכְש"כ אִם הָרַב מוֹתֵה בּוֹ וְצָנוּת עָלָיו שְׁלֹא יִשְׁחַח וְהוּא חֲצִיף כְּנֹלֵי הֵאֵי וּמַעֲיִז כ"כ בְּנִדְאֵי אֶסְוִר לְאָכְלוֹ מִשְׁחִיטָתוֹ שֶׁהִיא כְּנִבְלָה וְטִרְפָּה וְהַפְּלִים שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה בָּהֶם הַבְּשָׂר אֶסְוִרִים יַעו"ש וּמַכְש"כ בִּנ"ד שֶׁהוּא מִש"ג הַדְּבָר פְּשׁוּט כַּמ"ש בְּסִפְרֵי שֵׁם וְכִי כֵן דְּעַת כָּל גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים דְּשִׁחִיטָתוֹ אֶסְוִרָה כְּנִבְלָה וְכ"כ ג"כ בְּשׁו"ת תְּפֻאֶרֶת יוֹסֵף חִיו"ד

(ס"ו) דאם העצירף לבוא לעיר נגד הספמת הרב להסיג גבול כו' הוי גזלן גמור ושחיתותו אסורה יעו' בשו"ת ויען אברהם שם (אות ד) שפכת דהאיסור מצד הש"ג הוא אף אם השו"ב הראשון לא נתקבל לבני העיר רק שהחזיק מעצמו לשחוט עכ"ז יש בזה משום יורד לאומנות חבירו ופוסק חיותא אבל בשו"ב שנתמנה מהצבור חוץ איסור הש"ג בנדאי האחר ששחט במקומו שחיתותו אסורה דהיינו דינא דתשובות הרא"ש (המוכא בסי' א) בקהל שעשו תקנה שלא ישחוט אלא טבת ידוע ועבר אחר ושחט שחיתותו אסורה יעו' בש"כ (ס"ק לח) ודבריו מסתברין ומכש"כ בנ"ד שהיה תקנה בפירוש באיסור ח"ח ושד"א שלא ישחוט אחר ויען' בס' משא חיים מערכת הש' (אות קיז וקכא) ותורת המנהגים שם מערכת הש' (אות רמז) ובס' רות חיים (סי' א אות י) ובשו"ת חיים בנד (סי' ד) דמבואר בכ"ז לאסור שחיתותו כנו"ט וכל הפורש מזה פפורש מן החיים (ובתשו' לעיר נוידיפאליא הסמוכה לאדעס השבתי ג"כ בענין פנה וכתבתי דאף אם המשי"ג אינו מפסידו רק הנוצות (הנהוג שם ובמדינתנו בהרבה מקומות שהשוחטים לוקחים לעצמם) ג"כ מיקרי מש"ג ולא אמרינן פיון דהשובי"ם בעצמם התחילו למרנט הנוצות בלא דעת הבע"ב הוי ספק גזלה ובנדאי לא הוי בכלל השכירות ועכ"פ לא יהיו נקראים מוחזקים בזה יעו' פסקי מהרא"י (סי' קכח) (הו"ד ג"כ בש"כ יו"ד סי' רמה ס"ק טו) שפכת על קבול פָּרס זה אנו בושים כו' והאיך נחזיק אותו פולי האי כו' לבלתי ישיג אחר שהם דז"א דפשוט פיון דכבר נהגו בגלילות אלו למרנט הנוצות ואין מוחה בהם הוי בכלל שכירות השוחט וכמו שנגדפס פסקו של הגאון מאור הגולה החת"ס (בשו"ת כתב סופר חיו"ד סי' יב) לענין מנהג השוחטים ליקח מפל אנו רגל בטבת ושכט דיש בזה לענין דיני ממונות ולענין או"ה מה שנוגע לענין ממונא נראה פיון שנהגו פן בכל גלילות אלו הוי בכלל שכירות השוחט ובעל האנזא ג"כ יודע שפן מנהג השוחטים ואין פאן בית מוחוש והשוחט שלו הוא נוטל עכ"ד שם וא"כ גם בדבר הנוצות י"ל שפבר זכו בזה השובי"ם פיון שעושין פן בפני רבים ואין מוחה (יעו' בדרכי משה חו"מ סי' של"ג אות ה דכל דבר הנעשה ברבים א"צ קנין וכ"כ בב"י שם סי' שלד ויען' בתשו' הרמ"א סימן נ) ע"כ הפא לגזע גם בזה הוי פנוגע בשכירתו ומחיתו ודינו כמשי"ג] וע"כ אליכם אנשי קראסניבראד אקרא ממעמקי הלב חזקו ואמצו לכבוד התורה.

לבל יפרוץ המשי"ג הגדר שגדרו קדמונינו השתדלו ברוב עוז ותעצומות לדחות ממת"ק את המכשיל את הרבים במ"א ונו"ט באופן שלא יהיה נגד חקי הממשלה הרוממה יר"ה ועבור זאת התברכו בכל הטוב ושלום על ישראל ורבנן.

הדו"ש בלונ"ח משה נחום ר'ושלימסקי אבד"ק קאמינקא וקצת האבד"ק אסטראלענקא והגליל. סימן ד תשובה לעיר נא' בפלך לאמזא לי"נ הרה"ג חו"ב מוהרי"י ג"י ולכל הגלויים אתו שוכט"ם.

ע"ד שאלתו פי שה"ע תקן הרה"ג מהריל"ג בעירם תקנה גדולה ועשה כתב אי' במעמד פל הבע"ב החשובים שאין השוחטים רשאים לשחוט גסות כאו"א בפ"ע רק מחויבים להיות בצותא חדא בשעת השחיטה והבדיקה ולהראות ספיניהם זה לזה ובשחיתות דקות מחויבים להראות ספיניהם איש לרעהו בכל יום בפוקר ואם לא יהיה שו"ב אחד בביתו מחויב לבוא השו"ב השני קודם שישחוט להראות ספינו לפני הרב אב"ד (לבד מה

שְׁמִחוּב לְהִרְאוֹת סְפִינוּ לְהִרְבֵּי דְמָתָא פְּנֵהוּג) פֶּן לְהִבִּיא הִרְיָאוֹת לְבִדּוּק לְפָנֵי הָרַב וּבְהִפְתָּב
שְׁעֵשֶׂה הִרְהֵ"ג מֵהִרִיל"ג שְׁנָה וְשִׁלַּשׁ בְּלִשׁוֹן זֶה וְקִבְּלֵנוּ עָלֵינוּ בְּחֵד"א וּבִת"ג בְּרִצּוֹנֵנוּ
הַטּוֹב בְּלִי שׁוּם אֲנֹנְס וְע"ז חֲתָמוּ הַשׁוֹחֲטִים וְקִרְאוּ בְּפִיהֶם הַכ"א טָרָם שְׁחַתְמוּ וְאַחֲרֵי כֵּן
יָמִים נַעֲשֶׂה פִּירוּד בֵּין הַשׁוּבִי"ם וְלֹא קָרְבוּ זֵא"ז אֲכֹן שׁו"ב אֶחָד רִש"נ בָּא לְפָנָיו בְּכָל יוֹם
וְיוֹם עִם סְפִינוּ מְגִסוֹת וְדַקּוֹת לְהִרְאוֹתָם וְהַשׁו"ב הַשְּׁנֵי הַחֲזָן רִי"ח לֹא בָּא לְפָנֵי כַת"ר
לְהִרְאוֹת סְפִינוּ וּבִימֵי הַחוּרָף פְּאֶשֶׁר נִסְעֵי רִש"נ שְׁנֵי פְּעָמִים עַל מִשְׁה קָרוֹב לְשִׁבּוּעוֹת
שְׁתֵּים שְׁחַט הַחֲזָן רִי"ח גִּסוֹת וְדַקּוֹת וְלֹא הִרְאָה סְפִינוּ זֹת"ד שְׁאַלְתּוּ וּמְרוֹב טְרִדוֹתֵי אֶשֶׁר
אַף לְבָלְנֵע רֹקֵי אֵין לִי פְּנָאֵי לֹא אוֹכֵל לְטִיגִיל בְּאַרְנֹפָה וְאַשִּׁיב לַכַּת"ר בְּקֶצֶר הָרַק מֵה
שְׁנוֹגַע לְדִינָא.

(א) דְּבִאֲמַת אַף בְּלֹא הַתְּקֵנָה וְכַת"א נִפְלְאוֹתֵי מְאֹד הָאֵיף הַשׁו"ב הַשׁוֹרֵר הַעִיז פְּנָיו בְּרַבּוֹ
שְׁלֹא לְהִרְאוֹת סְפִינוּ וְיִאֲכִיל לְעַדְתּוֹ מִשְׁחִיטָתוֹ אֶשֶׁר זֶה רַבּוֹת בְּשָׁנִים הַתְּעוֹרְרוּ גְּאוּנֵי
דוֹרְנוּ בְּמִכְתָּבֵיהֶם אֵלֵי לְהַעִיר בְּקוֹל קוֹרָא לְשִׁלּוּמֵי אָמוּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַחֲזִיר הַעֲטָרָה לְיוֹשְׁבֵיהָ
(בְּהַסְפֵּם חֲסֵי הַמְּשַׁלָּה הַרוֹמָמָה) דְּכָל טַבַּח דְּלֹא כֵר סְפִינָא קָמֵי דְרַבִּיהֵיהִי שְׁחִיטָתוֹ
אֲסוּרָה וּבִתְשׁוּבָה אַחַת לִי"נ הַגְּאוּן הַמְּנוֹבָהּ מֵהִרָא"י שְׁלִיט"א אַבְד"ק חֲאָרְקָאוּ הַאֲרַכְתִּי
פ"ל בְּפֶרֶט זֶה אֵי גַם בְּזֵה"ז אֲסוּר שְׁחִיטָת שׁו"ב שְׁאִינוּ מְרָאָה סְפִינוּ לְחַכֵּם אִם הוּא מְקַפִּיד
ע"ז דָּאף דְּלִכְאוּרָה יֵשׁ מְקוֹם לְהַקְל מְדַבְרֵי תִשׁו' מְהֵרִי"ל (ס' סז) וְלִלְמוֹד מְדַבְרֵי דָאֵין
בְּיַד הַחֲכָם לוֹמֵר שְׁאִינוּ מוֹחֵל ע"ז עו"ש שְׁכַתָּב וּמ"ש מֵר הִיכָא דְאִיכָא טַבַּח זִהִיר וְזָרִיז
טְפִי מֵי מְצִי ת"ח לוֹמֵר לֹא מְתִילְנָא גַם זֶה לֹא הִבְנִיתִי דֹא"כ לְעוֹלָם לֹא יִמְחֹל כו' וְעוֹד
אִפִּי לְטַעֲמָא דְהִרָא"ש הָא קָמֵן חֲזִינָא דָאֵין שׁוּם שׁוֹחֲט מְרָאָה סְפִינוּ לְחַכֵּם וְכו' כ"ז פְּתַבְתִּי
לְדַעַת הִרָא"ש אָמְנָם בְּאַגְוָדָה כְּתָב טַעַם אַחַר וְצִפְרִינֵיהֶם שֶׁל רֵאשׁוֹנִים וְשִׁיחְתָּן עֲדִיפָא
מְפָרִסָן וְתוֹרְתָן שֶׁל אַחֲרוֹנִים וְכו' וְלֹא שְׁיִיף בְּזֵה יִפְתַּח בְּדוֹרוֹ וְכו' דְהֵאֵי לְעִנְיָן דִּינָא
וְלִשְׁמוֹעַ אֵלָיו אֲתָמֵר וְלֹא לְעִנְיָן כְּבוֹד עַכ"ל הַזֶּהָב וַיַּעַן' ג"כ בְּתִשׁו' מֵהִרִי"ו (ס' קסג)
וּמֵהִרִי"ק שׁוֹרֵשׁ קִסָּג (רְמֵז לְדַבְרֵיהֶם גַּם הַש"כ סִימָן ח"י ס"ק כַּט) מֵה שְׁהֶאֱרִיכוּ בְּזִמְנָם
אֵיף שְׁנַתְמַעֲטוּ הַלְּכָבוֹת וְהִרְבֵּה רַבָּנִים דְּאִפִּי צְוֹרְתָא דְשְׁמַעְתָּתָא לֹא יָדְעוּ וְכַש"כ אֲנִי
דְרַדְקֵי יִתְמֵי דִּיתְמֵי שְׁאִין לָנוּ לְהַחֲזִיק עֲצָמָנוּ כַּת"ח וְכֵאֵין אָנוּ נִחְשָׁבִין יַעו"ש בְּנוֹעַם
דְּבִרֵיהֶם וְאֲנִי מֵה נַעֲנָה אֲבַתְרִיָּהּ וּבְכָל זֹאת מְלַבֵּד דְּגַם לְדַבְרֵי הַמְּהֵרִי"ל שְׁכַתָּב דְּאִיכָא
טַבַּח זִהִיר וְזָרִיז טְפִי יֵשׁ מְקוֹם לוֹמֵר דְּהִיכָא דְהִרְבֵּי אִינוּ רוֹאָה זִהִירוֹת וְזָרִיזוֹת בַּהֲשׁו"ב
רְשׁוֹת בְּיָדוֹ לְהַחֲמִיר עָלָיו לְהִרְאוֹת דְּוָקָא סְפִינוּ הִנֵּה כְּבָר כְּתָבוּ הַשְּׁמ"ח וְהַפְרַמ"ג דְּטוֹב
הִיָּה לְהַחֲזִיר הַדְּבָר לְיוֹשְׁבֵי פְּדִין הַש"ס וּבְכֶפֶרֶט בְּדוֹרוֹת אֵלוּ שְׁהַפְרוּץ מְרוּבָה עַל הַעוֹמֵד
וְכֹאֶשֶׁר נִתְמַעֲטוּ הַלְּכָבוֹת בַּתוֹרָה וְהוֹסְרָה הַעֲטָרָה נִתְמַעֲטָה הִרְאָה וְהַשׁוּבִי"ם יָרְדוּ עוֹד
עֶשֶׂר מַעֲלוֹת אַחֲרוֹנִית פְּיָדוּעַ בְּנֹדָאֵי רֵאוּי לְהַחֲזִיר הַעֲטָרָה לְיוֹשְׁבֵיהָ וְהָאֵל הַטּוֹב יִשִּׁיב
שׁוֹפְטֵינָן כְּבִרְאשׁוֹנָה.

(ב) וּבְדַרְךָ צַחוֹת אֲמַרְתִּי עַל הַשׁוּבִי"ם (הַמּוֹנְעִים א"כ לְהַכְּנֵעַ לְפָנֵי הַחֲכָמִים) מֵה טוֹבּוֹ
אֲהֵלִיף יַעֲקֹב מִשְׁכַּנּוֹתֵיךָ יִשְׂרָאֵל ע"פ דְּבָרֵי הַפְּנִים יְפוֹת שְׁם שְׁפִירֵשׁ מִשְׁכַּנּוֹתֵיךָ הֵמָּה ת"ח
שְׁתוֹרְתָן אוֹמְנָתָן שְׁשִׁכְנֵיהָ שׁוֹרָה בֵּינֵיהֶם כַּמ"ש חֲזו"ל אֵין לוֹ לְהַקְב"ה בְּעוֹלָמוֹ אֶלָּא ד"א
שֶׁל הַלְּכָה יַעו"ש ג"כ שְׁפִירֵשׁ אֲהֵלִים עַל הַעוֹסְקִים בְּמִצּוֹת ה' בְּכָל לְבָבָם וּבְכָל נַפְשָׁם
וְנִמְשְׁלוּ לְאֲהֵלִים אֵלוּ בְּעֵלֵי רִיחַ טוֹב הַמְּפִיקִים רִיחַ טוֹב יַעו"ש וְכַעֲנָן זֶה י"ל עַל הַקְּרִבָּנוֹת
בְּשֵׁם אֲהֵלִים דְּנִאָמַר בְּזֵה לְרִיחַ נִיחוּחַ.

והנה הגאון מאוה"ג הצ"צ או"ת (סי' כא) פתב דשחיטת חולין יש לו ג"כ קצת דמיון לשחיטות קרבנות דהוא עסק הכה"ג להקרבתם דהא שלחננו של אדם מכפר עליו במקום מנבח וע"כ גבי שו"ב בנו קונדם פמו בכה"ג יעו"ש ויש להטמין ברמז ולכונן בתיבת אהליה הענינים השייכים לשו"ב, אות א מורה שיהיה אמן יד, ה על ה' הלכות שחיטה, לי היינו יודע לומר הלכות שיהיו שגורים בפיו וכמ"ש אבי זקני הט"ז (סי' א ס"ק ה) (או דהיוד לעצמו מורה על יראה שצריך שיהיה י"ש מרבים), א"כ הוא מרמז על י"ב בדיקות ושמונה מיני טרפות ואכמ"ל [ברמזים] ועפ"ז יש מוסר השכל בדרך צחות להשובי"ם האוחזים החבל בשני ראשין שאין מראין הספין לחכם מטעם שאין ת"ח בזמננו (כדעת הגאון דה"ל ומהרי"ו ומהרי"ק) ובעיקר אומנות הבדיקה והרגשת הספין הוא מחזיק עצמו ליותר בקי ורגיל וחושב בדעתו שפכל עת הוא מוסיף והולך בדיעתו פזקן ורגיל ומדוע טחו עיניהם להבין ולהשפיל דברי רבינו יונה בשערי חשובה (שער השלישי אות פט) (הו"ד בש"ע ש"ס יח גבי וקהם מחלו חכמים פבודם) דהרבה ישוב הדעת צריך לבדיקת הספין ובחינת חוש המישוש פפי פננת הלב יעו"ש וידוע דברי חז"ל במשנה סוף קנים דרק בת"ח אמרו זקני תורה פל זמן שמזקינין דעתן מתיישבת יותר עליהם שנאמר ביישישים חכמה (אבל בזקני ע"ה פל שמזקינין דעתן מטורפת עליהן) ולפ"ז אם אינם מראים הספין לחכמים מטעם שאין ת"ח בזמננו מדוע לגבי עצמם חושבים שפכל עת מוסיפים ידיעה בהרגשה ובדיקה ה"א הדעת מתיישבת יותר רק גבי ת"ח ואם החכמים אינם ת"ח מדוע לא יחושו המה אולי המה בכלל עמי הארץ (אשר בעו"ה נמצאו באמת פמה שובי"ם ריקים מתורה וחכמה) אשר פל זמן שמזקינין פוחת והולך מהם הישוב הדעת הנחוצ לבדיקת הספין וידוע מדברי חז"ל במד"ר וזה"ל ככמה מקומו' דההמון מכונה בשם יעקב ות"ח בשם ישראל וז"ש מה טובו אהליה יעקב משפנותיה ישראל היינו העוסקים בעבודה שהוא ג"כ שחיטת חולין כמ"ל יחזיקו עצמם בשם יעקב ויראו לנפשם אולי בתוס' הימים ניטל מהם חוש ההרגשה הצריך הרבה ישוב הדעת ולאותם הנושאים דגל התורה ויושבים בד' אמות של הלכה יחזיקו לת"ח בשם ישראל והמה מהפכים הסדר והשוחט יעור עיני חכמים יחזיקו עצמם פחכמים שמוסיפים ידיעה בהרגשה ובדיקה ולחכמים אינם מראים ספינם מפני שאין ת"ח בזמננו והדבר הזה מביא לידי גיחוף, אף הלא גם בשחוק יכאב לב והדבר מוטל על גדולי הדור לעמוד בפניו ולגדור גדר התורה.

(ג) והנה בעיקר הדין אם הרב אינו מוחל על פבודו מלבד דברי הגאון מהר"מ שיק (הו"ד באחרוני זמננו) דפשוט ליה דחונר הדבר לדין הש"ס גם הגאון מהרש"ק בטוטו"ד מה"ג (סי' יט) פתב דהוא חיוב מדינא דש"ס והפוסקים לא פסקו רק בסתם דהחכמים מחלו להם פבודם וכו' אבל אם החכם אינו מוחל ותובע פבודו להראות לו ספינם ודאי מחויב להראות וכו' וכל הבא לשנות מדין הש"ס עליו להביא ראיה ובפרט שדבר זה בכוננת הלב פליא מלתא ואם הרב רואה דהוי צורך שעה ודאי מחויב להראות לו ואם אינו רוצה פושע הוא וראוי להעבירו יעו"ש ובס' דלתי תשובה (לידידי הגאבד"ק פיקעלין פלך קאוונא סי' ח"י ס"ק י) הביא דברי המהרש"ך ח"ב (סי' לב) ושו"ת ראש משביר (סי' א) שכתבו ג"כ הכי אף לענין בדיקת הריאה דרבנן וכש"כ בשחיטה דאורייתא שאם לא הראה ספינו או בדיקתו לחכם במקום שאינו מוחל על פבודו ראוי

להעבירו יעו"ש ויעו"ג"כ בתש"ו הריב"ש (סי' תקכ) בשם הרמב"ם ד"ק על פסוק יבול
הרב למחול אבל לא על בזיונו (הו"ד ג"כ דברי אלו בפסוק משנה סופ"ז מהלכות ת"ת
סוף הלכה יג ובב"י יו"ד סי' של"ד ד"ה מנוחה לרב בבד"ה שם יעו"ג"כ בתש"ו הריב"ש
סי' תצז וסו"ס תקע) עכ"פ אף דהעדר ראיה ספין הוי רק מניעת פסוק אבל אם אינו
מראה הספין בדרך מרד הוי בזיון הרב (ובתשובתי לקראסניבראד פלך לופלין פתבתי
ג"כ בענין זה והבאתי דברי הריב"ם א חולין יח מ"ש בשם מורו ודברי י"נ הגאון הישיש
מהר"א פאלאגי ו"ל חכם הפולל באזמיר נאגפיה שחקמיר ג"כ בזה והביא ג"כ דברי
הריב"ם א חולין בשם מורו דאם ראה החכם להחמיר בדינו של הטבח משום דעשה דרך
מרד הרשות בידו) ובפרט במקום שהנהיגו משך זמן להראות הספין ואח"כ אינם רוצים
נדאי דמיקרי דרך מרד ובזיון.

ויש להעיר מהא דעירובין (סג א) שאני התם דהתחילו בכבודו יעו"ש בפרש"י ואכמ"ל
ובלא"ה במקום דהיה פן ההנהגה משך זמן הוי פתקנה ע"פ הרב מד"א א"כ מי פכחו
לבטל תקנה זו וכמ"ש בשו"ת נחלת דוד (סי' ג) כי ב"ד או חכם שפער שגזרו ותקנו
אינה תקנה לטעם ידוע להם הוי פועל גזרת ח"י דבר וכשם שב"ד הגדול והסנהדרין היה
גזרתו ותקנתו על כל ישראל ואין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ גדול ממנו
בחקמה ובמנין פן כל ב"ד או חכם שפכל עיר ועיר לבני עירם כב"ד הגדול לכל ישראל
וכו' יעו"ש ובש"ס גיטין (לו א) וברמב"ם פ"ב מהלכות מקרים ה"ג וד' ובשו"ת חת"ס
חיו"ד (סי' יג) וברוח חיים יו"ד (סי' א אות ו) ואכמ"ל.

ועוד יש מקום לומר דאף להמקילין בזה"ז בהסרת ספין לפני חכם משום דאין ת"ח
בזמננו ג"כ יש לחלק בין סתם חכם ובין רב העיר הממונה לרבים (ובפרט על השגחת
השוחטים יעו"ג"כ בשו"ת שיבת ציון (סי' כג) לענין נאמנות הרב פשנים ובשו"מ מה"ג
ח"א סי' צו ושהביא תשובת הרשד"ם סימן נג ומ"ש הוא ע"ז) וכמ"ש בשו"ת פנסת
הזקאל חחו"מ (סימן צה) בענין דאין ת"ח בזמננו אמנם מי שהנמחה ורבים קבלוהו
להיות להם רב ומאור עינים וקובע מדרש וישיבה נדאי דין ת"ת גמור יש לו ויעו"ג"כ
בשו"ת מהרי"ט שניות חחו"מ (סו"ס מז) סוד"ה ולענין אבות ובמ"ש אח"כ ד"ה ומה
כו' דכל ת"ח שנעשה פרנס על הצבור שאין באותה העיר גדול ממנו ב"ד חשוב הוא
ואפילו אם היה גדול ממנו מאתר שהוא ראוי לקד דין ת"ת יש לו יעו"ש בדברי הנעימים
עכ"פ פשוט דהיא דהרב מקפיד ע"ז להראות לו ספינו והוא אינו סר ספינו קמיה דרב
שחיטתו אסורה כנו"ט מש.

ולפע"ד יש להוסיף נוסף עפ"י דברי הרמב"ם פ"א מה"ש הכ"ו דהיא דהרב מעכב
לכ"ע מעכב בדיקת הספין ויש בזה משום לתא דאסורא דהא הש"כ (שם סימן תי ס"ק
כח) כתב דלשטת הרמב"ם אין החכם יכול למחול אלא שהקשה ע"ז מדברי הש"ס חולין
' (י ע"ב).

(ד) והנה מכל התירוצים שנאמרו בזה ימתקו יותר דברי הפלתי (שם ס"ק ו) דדברי
הרמב"ם וגמ' אהד הוא דחויז מכבודו של חכם יש ג"כ לתא דאסורא וכמו שאמרו
במורה הלכה בפני רבו לא אסתמיע מלתא להורות פהלכה פן גם בזה מש"ה מנדין אותו
לפי שישמנה על עצמו פעם אחרת ותהיה פגומה וישחוט וכמש"כ הרמב"ם שם דהיינו

דלא אסתניע מלתא שיעמד הספין פראוי יעו"ש [ותיתי לי כי הספר זה בדברי הרמב"ם אמרתי ת"ל כד הוינא טליא פבר תליסר והוא עפ"י דברי הש"ס פתובות (ס ע"ב) דאפילו ביעתא בכותחא לא לישרי אינש במקום רבו כו' משום דלא מסתייע מלתא יעו"ש בתוס' ד"ה פי דמשו"ה לא מהני אפילו מחילה יעו"ג"כ בהרב המגיד שם בהלכות שחיטה הנדפס מפתיבת יד שהביא דברי הראב"ד דבדיקת הספין הוי כמו הוראה אלא דצ"ע מ"ש שם דהרמב"ם לפי דין התלמוד כתב פון] עכ"פ לפ"ז נראה פשוט דראיית הספין לפני הרב מעכב וינש בזה משום לתא דאיסורא דלא אסתניע מלתא לבדוק פראוי, וע"פ הנחה זו יש להבין דברי הש"ס עירובין (סג א) אר"א לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש וכו' וכל הוראה ישתומם דהא מבואר בפתוב משום שהקריבו אש זרה (ובמדרש מבואר עוד פמה דברים) ואיך אמר הש"ס דלא מתו אלא משום שהורו הלכה בפני רבם ולפי הנ"ל א"ש ומינושב ג"כ קושנית התוס' שם ד"ה מאי דאי על מזבח הפנימי הקטירו מאי שייקא הך דרשא לשם דהא לא הנה יורד אש על מזבח הפנימי וע"כ הכריחו התוס' לומר שהקטירו על מזבח החיצון והוראת שעה היתה אלא שהביאו מהתו"כ דמשמע שלבית קה"ק נכנסו להקטיר וסיימו בצ"ע ובאמת בחדושי הריטב"א שם הביא בשם פ"י הראב"ד כי עושים היו בהוראה שלא אמר הפתוב פן אלא לענין מזבח החיצון אבל להקטיר קטורת במזבח הפנימי אין להביא ראיה מן ההדיוט וכו' והם טעו שהשוו מזבח הפנימי למזבח החיצון יעו"ש, וע"פ הנ"ל יש להעמיס זאת בכוננת הש"ס דאיך טעו גדולי עולם פמוהם בענין זה שהקריבו אש זרה וע"ז אמר בדרך שלילה לא מתו ב"א עד שהורו וכו' ומזה נמשך להם טעות זה מאי דרוש וכו' היינו שתפסו דרוש השייך למזבח החיצון ודרשו זאת למזבח הפנימי (ועי"ז הקריבו אש זרה) ואין לה טעות גדול מזה וכ"ז נמשך להם מפני שהורו הלכה בפני רבן ולא מסתייע מלתא להורות כהלכה בדברי הש"ס פתובות [אלא דלפ"ז צ"ע בש"ס ברכות (לא ע"ב) גבי שמואל דאמר מורה הלכה בפני רבו הנה ושם הוראה ברורה הנה דשחיטה פשרה בזר וכדאמר ליה עלי מימר שפיר קאמרת כו', וינש לפלפל ע"פ דברי הצלי"ח שם ואכמ"ל וגם הא באמת שמואל קטן הנה ולא הנה בר עונשין וי"ל דרק מרוב קדושתו מקטנותו עלי הנה רוצה להענישו ולהחמיר עליו יעו"ג"כ בת"א שם להמהרש"א מ"ש משום עונש ב"ש וצ"ע ועכ"פ מפני שאינו בר עונשין לא שייך גביה ג"כ לא מסייע מלתא ובלא"ה לפי דברי הפני הושע שם ד"ה א"ל דלא מקרי מורה הלכה בפני רבו פנין שלא הורה פן למעשה יעו"ש א"כ א"ש דאסתניע מלתא ואכמ"ל].

(ה) סוף דבר הפל נשמע דלשטת הרמב"ם החכם אינו יכול למחול בדיקת ספין לפניו ולתא דאיסורא אית ביה וכ"כ בשו"ת שאילת יעב"ץ (ת"ב סי' קצו) דנ"מ בין שטת רש"י והרמב"ם אי מצי חכם למחול על כבודו (ולפלגא שלא הביא מדברי הש"ס כו' והתוס' פתובות שהבאתי) יעו"ש שכתב דהרא"ש שכתב וע"כ מחלו להם פבודם קאי בשטת רש"י נאדאתאן להכי פיון דמצינו בכמה מקומות דלמעט בפלוגתא עדיף (יעו"ב ב"י י"ד סי' קצד ד"ה ומאימתי ואה"ע סי' קכא ד"ה הנה בריא ובש"כ חושן משפט סי' כה ס"ק יד אות יד וסי' פא ס"ק נו ובשו"ת באר שבע סי' כ ובמ"ש בס' מנחת משה אה"ע סי' ד ובברפת משה בקוה"ת סי' ג אות ב וכן יש להעיר מדברי הראב"ד פ"א מהלכות גירושין הי"ד דאפשר דכוננתו שם כמ"ש בחבורי דהיכא דלא מצינו בהדיא פלוגתא רחוקה פזו

אמרנו מסבא דלא נשוי פלוגתא רחוקה דלמעט בפלוגתא עדיף) א"כ גם בנ"ד פיון דלדעת הרמב"ם וסייעתו אסור לשחוט בלא הסרת הספין ולא מהני אפילו מחילת חכם בפירוש ע"כ שפיר י"ל דגם לשטת רש"י והרא"ש שפכתבו ועכשיו מחלו חכמים על פבדום היינו בפירוש או בסתמא אמרנו דמחלו אבל אם מיחה בפירוש דעת תורה נוטה דכ"ע מודים דאסור לו לשחוט נגד דעת החכם (וכדעת גדולי האחרונים הנ"ל) דלא נשוי פלוגתא רחוקה בכדי, וכן יש לדייק מדברי הרב המגיד שם שזכינו לאורו דאף שדעתו שם פדעת הרא"ש שנתבטלה בדיקת החכם לגמרי מ"מ פתב שם בלשונו הזהב ואע"פ שנתבטלה לגמרי עדיין קצת לחלוחית נשארה והוא פשהחכם עובר והטבח בודק הספין נותן לחכם לבדוקה עכ"ד והיינו פשוט דכיון דעובר בשעת הבדיקה הוי פתובע בדיקתו מכש"כ פשמוחה בפירוש ורופה לבדוק הספין דחלילה להרים ראש ויד בלא דעת החכם ואל"ה שחיתתו אסורה כנו"ט ובפרט לפמ"ש הדר"ג במכתבו דהחזן הזה שנוטל עטרה לעצמו הוא זמן קרוב לשבעים מהראוי לו לקיים מ"ש הגאון מאיר נתיבים (סימן עו) (על אותן שוחטים זקנים באים בימים) שראוי להם לקיים והדרת פני זמן שלא יהיו ידיהם מלוקלכים עוד וספין של שחיטה טוב שיהיה חדודו קודם ללבונא שלחם יעו"ש מה שהאריך דהאידיא כל שעה ושעה ממש נשתנו הטבעים והפחות והעיד בדבר שראה בעיניו שוחטים שהיו ידיהם רותחים והם סברו שהם מרגישים גדולים והראה להם שפטל אצלם פת ההרגש מפני זקנה והחזיק לו טובה ופסקו מהיום שהוא לשחוט יעו"ש בדבריו כי נעמו ויען' ג"כ בתשו' הרדב"ז ח"א (סי' תז) מ"ש פי השכחה מצויה וכש"כ בזקנים וכו' יעו"ש נאנן מה נענה אבתרייהו בדורנו החלש בחומר וצורה: (ו) והנה כל מ"ש הוא לרוחא דמלתא אפילו בלא התקנה וכת"א מהראוי פי השו"ב השני ר"ח החזן יפסוק מלשחוט ומכש"כ אחר שעבר על התקנה וכת"א הלא דינו מבואר בש"ע (סי' א סי"א) דשחיתתו אסירה וכאשר עמד בזה גם כת"ר וכבר הארכתי בזה ת"ל בספרי ברפת משה קוה"ת (סימן י אות ה) ואין לכפול הדברים שפבר נדפסו ובפרט דגם מה שפלפלו האחרונים שם על דברי הש"ע (סי"א) יעו"ש בחו"ד ובנו"ב חיו"ד (סי' א) ושו"ת חת"ס יו"ד (סימן ו) הנה דברו רק בתקנת הקהל אבל בנ"ד מלבר התקנה שמתקן הרה"ג מהריל"ג בצירוף הבע"ב החשובים גם השובי"ם הספימו ע"ז וחתמו וקראו בפיהם בנדאי שחיתתו אסורה פדין עובר על שו"ח דא"צ לפלפל בזה שפלפלו האחרונים לענין שבועה בכתב (יעו' בתומים סי' צו ס"ק ה ובתשו' רעק"א סי' כט) דכבר הוכיח מרן הנוב"י חיו"ד (סי' סו) וחחו"מ (סי' ג אות יב) דאסור ח' מהני בכתב ועוד דגם בשבועה בכתב הספימו גדולי האחרונים להחמיר בזה"ז ויען' ג"כ בשואל ומשיב מה"ג ח"ב (סי' קכה) שכתב הנה לדבר זה יחרד לבבי ורואה אני שע"ז סמכו כל השובי"ם שגשבעים שבועה בכתב ואח"כ חוזרים באומרים שהרבנים יתפשו להם היתר ועפ"ז תפוג תורה חלילה וכתב דבלבוב אסר הוא שו"ב שעבר על שבועה בכתב ויען' ג"כ בטוטו"ד מה"ק (סי' ח וכג וכד) שהחמיר ג"כ בענין זה והספימ דשחיתת שו"ב כזה אסורה כנו"ט יעו"ש במ"ש דאם נותנין לו לקרות פדי שיהיה שבועה ממש נדאי הוי שבועה בפועל וכ"כ בשו"ת דברי חיים להגאון הצדיק מצאנז ח"א (סימן יב) דאם קרא השו"ב בעצמו השבועה לכ"ע הוי שבועה ממש וכ"כ שם (סימן טו) דכבר החליטו האחרונים דאין נאמנים לומר שלא הוציאו בפה ומלבד זאת פיון שהם חשודים לעבור

על הפתב בלתי ידיעת הרב כו' הם בזויים וקלים ובנדאי הם חשודים על כל דבר שהמה רק חומרא כמו בועה בפולי ויתיר פיס וכדומה יעו"ש שמסיק דחלילה לסמוך על שו"ב פנה אפילו בעומד ע"ג וכל דבריו דברי אלהים חיים ע"כ לא מצאתי שום היתר להחזן השו"ב ר"ח (יעו' בשו"ת צ"צ הקדש חיו"ד סי' קכב במ"ש בלשון קדשו מהראוי למשנה ידי ולא להשיב בעניני איסורים ושבועות החמורים מאד אשר ראוי לכל אדם לברוח מהם כברנח מן הנחש כמבואר בש"ס ופוסקים יעו"ש ונאנן מה נענה אבתריה) ולזאת אברכם בברכת השלום שייספיו כל העדה באגודה אחת למנות שו"ב אברך בקי ורגיל וי"א והחזן לא ירים ידו לשחוט ולבדוק רק ירים קולו בתפלה ותחנונים לפני המקום (ויש בענין זה ג"כ לדבר לפמ"ש השאילת יעב"ץ שם ח"ב סי' קצו במ"ש פי מאחר שנספסל משו"ב כו' ואיך שיהיה לדברי הפל אינו ראוי להיות שליח צבור וכו' יעו"ש ולפלא שלא הביא מדברי היש"ש פג"ה (סי' טו"ב ואכמ"ל) ומהשחיטה יקבל ג"כ שלשה ר"כ ובצירוף התננות יאכל וישבע מןבטחני שישמעו כולם לקול התורה וכאשר יספס ג"כ כת"ר ויעשו כולם אגודה אחת באופן שיהיה מותאם ע"פ חקי הממשלה פי אני פי מלך שמור.

כ"ד הפותב למען האמת והצדק דו"ש באה"ר מכבדם ומוקירם ומברכם בכל הטוב משה נחום במו"ה בנימין ז"ל ירושלימסקי האבד"ק אסטראלענקא והגליל. סימן ה' מכתב תוכחת מגולה לכבוד האלופים היקרים קצינים ורוזנים עדת ישרון עיר ס' פלך באסאראביאן יע"א כולם יעמדו על הברכה המשולשת בתורה.

בדין הש"ג מתלמיד לרבו. אחרי דרך מבוא השלום בלקחי קסת הסופר בידי תנוע הקולמוס פעצי יער מפני רוח בזכרי פי בעדה מפוארה הנודעה בשערים המצויינים בהלכה (וישבו שם על כסאות למשפט גאונים וצדיקים ה"ה הגאון הצ' מח"ס ערבי נחל ולבושי שרד וקמחו' הגאון הצדיק ר' אברהם חרף זי"ע) נעשה תועבה גדולה אשר כל השומע תצלינה אוניו ובמסתרים חכמה נפשי על תוה"ש ברבים פי קמה מפלגה אחת בעירם לפרוץ גדר התורה ע"פ מסית ומדיח המכונה מורה רעה ל"א שמו להשיג גבול מורם ידידי הרה"ג המפורסם גזר הגבונים מגזע ארזלים ותשישים וכו' מהרמ"פ שליט"א (נכד הגאון הקדוש בעל קדושת לוי זי"ע) אשר יכהן פאר בעדתם זה רבות בשנים בהסכם כל העיר אחרי עזבו עיר נכבדה אוי לדור שפך עלתה בימיו פי האיש הרוצה להורות לישראל דרכי התורה יפרוץ בעצמו גבול אשר גבלו ראשונים וכבר נודע בשערים המצויינים בהלכה פי מורה כזה ראוי למתחו על עמוד הקלון וכל האוכל מהוראתו פאלו בשר נו"ט וכאשר באמת גדולי דורנו הי"ו עשו משמרת גם לעדתם לנטור פרים ה' צבאות ממחבלים פאלו הרחוקים מתורה ויראה והיה למראה עיני כל הפתובים מהגאונים המפורסמים אדירי התורה ארזי הלבנון אשר כתבו וחתמו איסור חמור ונורא על המורה רעה הנ"ל פי הוראתו אסורה בעדתם ע"פ התורה והמה עדה קדושה ובראשם י"ג זקן הגאונים כו' מהרי"א זצ"ל מקאוונא וכבוד ידידי הגאון ראב"ק מבראדי וידידי הגאון המפורסם וכו' מהר"ש הפהן מוילנא מח"ס חשק שלמה ובנין שלמה וידידי הגאון המפורסם רצ"ה שליט"א מקאוונא ממלא מק"א בתו"י ועוד יתר הרבנים הסמוכים לעדתם ומפורסמים בתו"ח וכל הפורש מדבריהם פאלו פורש מן החיים וכל איש משלומי אמוני ישראל בטח ישמע לקול התורה אכן הסורר ומורה פפי

ששמעתי עבר עבירה ושנה ונעשה לו כהיתר והאיסור שפרשו עליו נתיישרן אצלו ומחדש הוא רוצה לפרוץ גדר התורה אשר כל השומע תסמר שערות בשרו ולזאת אמרתי להיות ג"כ נמנה לדבר מצנה וללחום מלחמות הדת לאסרו איסור עולם פי חלילה לו להנ"ל להורות שום הוראה ולהתנהג באיזה משנה בעירם וכל האוכל מהוראותיו פאלו אוכל בשר נו"ט ומצנה רבה על כל מי שיראת ה' מצאה קן בלבבו לעמוד בפרץ נגד המפלגה הזאת אשר קיטור קא חזינא ויתפרדו כל פועלי עון וכולם יעמדו לימין רבם האבד"ק הרה"ג מהרמ"פ נ"י פדת תוה"ק אשר מפיה אנו חיים וזה רבות בשנים אשר השבתי ללאנדאן הבירה וגם לעיר א' בגבול אונגאריין בענגן פנה אשר כל גאוני דורנו קמו פולם פאיש אהד לאסור הוראת המשי"ג ע"פ התורה והמצנה ות"ל דברינו עשו פרי וכל התרדים לדבר ה' שמעו בקול התורה באהבה טהורה ונאמנה ויש בענגן זה אריכות דברים אשר יכיל כמעט ספר שלם ואין עתותי בידי כעת לכתוב בארובה אכן בכדי שלא יהיה מכתב חלק מד"ת הנני להעיר בקצרה כמה שנוגע להלכה זו דהנה רב שהחזיק בשררה פבר כתב מרו הריב"ש (סי' רעא) באורח דנכה בה ואין נוטלין אותה ממנו לתתה לאחר אף לגדול ממנו פינו שפבר זכה במצנה דפרנסי ישראל (וכתבתי מזה בתשו' בענגן חזקת מצנה) ויסודתו בהררי קודש בדברי הירושלמי הוריות סופק אילין דבר פזי ודבר הושעיא הו עילין ושאלין בשלמא דנשיא בכל יום והנון אילין דר' הושעיא עילין קדמאי אזלין אילין דבר פזי ואתחנתנון בנשיאותא אתון בעון מייעל קדמי אתון ושאלין לר' אימי (והשיב להם) והקמות את המשפן כמשפטו וכו' וכי יש משפט לעצים אלא איזה קרש זכה לינתן בצפון ינתן ובדרום ינתן בדרום וכן הוא בירושלמי שבת פי"ב ה"ג (מ ע"א) וקזה מבואר בתשו' המבי"ט ח"ג (סי' ר) דאין שום פח בידי הקהל לקבל שום רב על רב הקודם אפילו לשתף עמו מטעם דכינון שעלה שוב לא ירד (וזה מבואר ג"כ בשו"ת הריב"ש שם והוא ע"פ דברי הש"ס ברכות (פת א) ומנחות (קט ע"ב) ויען בירושלמי פתובות פי"ב ה"ג (נח ע"ב) ברבי דהוי עינון סגי והוי אמר כל מה דאמר לי בר נשא אנא עביד חוץ ממה שעשו זקני בחירה כו' יעו"ש) ואפילו לא היו פותבין לו המינוי ולא היה בא מפת האב אלא שיש לו שני חזקה אין שום אדם יכול להעבירו שגדולה חזקה מן התורה מכל מקום ומכש"כ בדבר שררה של מצנה אפילו בלא פתיבת הסכמתם ואפילו יש אחר ראוי יותר ממנו שבכל הדורות שעברו היו מלכי ישראל וכהנים גדולים בקצתם היו כמה אנשים ראויים יותר למלכות מן השבט הנבחר ולא היו רשאים להעביר מי שהיה מלך וכהן גדול זת"ד המבי"ט ויעוין ג"כ בתשו' הרדב"ז ח"ד סימן יא (בתו' דברי תשו' לענגן חזקה במצנה) פתב ולא זו בלבד אלא כל מי שהחזיק בשום מינוי בקהל אין יכולין לסלקו אא"כ אינו מתנהג פשוטה במינויו יעו"ש ויעוין בעק"ד (סימן כו אות טו"ב) שהביא בשם הרב בעי חיי שתמה על החכם הפא מחדש איה מעלה בדעתו ליטול שררה מעצמו ובעלי אגרופין העומדים על מינו לעזרו ולהקימו ע"י הורדת הראשון ונהרו שלא יכוו בגחלתו שאם בכח יעמדו עליו במסתרים תבכה נפשו ושערי דמעה לא נגעלו יעו"ש ועכ"פ זה פשוט דאפילו רוב הקהל אינם יכולים לדחות האחד מכ"ש היכא דהשני אסף אליו רק מיחידי ההמונים ונוטל שררה לעצמו הלא יש ע"ז איסור חמור מגדולי הראשונים הרשפ"ם והריב"ם והראב"ן ועוד ק"נ מרבותינו הקדמונים (נדפס בסוף תשובות מהר"מ מרוטענבערג) שלא יהיה אדם

רשאי לִטְוֹל שְׂרָרָה עַל חֲבִירוֹ כּו' אִם לֹא שְׂיִמְנוּ אוֹתוֹ רוֹב הַקְּהָל מִפְּנֵי חֲשִׁיבוֹתָם וְהַעוֹבֵר
עַל גְּזֵירוֹתָם יִהְיֶה בִּאוֹנוֹ"שׁ וּפְתוֹ פ"כ וַיִּינוּ י"נ כּו' וְהַשּׁוֹמֵר תִּקְנָתָם יִנּוּחוּ בְּרִכּוֹת עַל רֵאשִׁי
יַעו"ש וְהו"ד ג"כ בְּאוֹרִים (ס"ג ס"ק יג) וּכ"ז אֶפְיָלוּ בְּדוֹרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים שְׁלֹא קָבְלוּ אֶחָ
הֶרֶב פְּשׁוֹכֵר אֶחָ הַפּוֹעֵל אֶלָּא פֶּל ת"ח הִנְהִיג אֶת בְּנֵי עִירוֹ שְׁהִיָּה דָר שָׁם וּמִמִּילָא הִיָּה
מְקַבֵּל שְׂכָר מִגִּיטִין וְקִידוּשִׁין וּבְזָה הוּא דִּישׁ מְקוֹם עֵינִין בְּפוֹסְקִים אִם יֵשׁ חֲזָקָה בְּכַתֵּר
תּוֹרָה וְכַמָּה קוֹלְמוֹסִין נִשְׁתַּבְּרוּ בְּזָה (יַעו' בְּרַמ"א יו"ד סִימָן רֵמָה סכ"ב וּש"כ שָׁם ס"ק
יד טו וּבְפִסְקֵי מֵהֵרָא י"י ס"י קְכוּ קַכַּח וַעו"פ וְאִכְמ"ל) אֲבָל עֲתָה שְׁמַקְבְּלִים רַב לִיתָן לוֹ
פְּרִנְסָתוֹ וּפְעָמִים עוֹקֵר דִּירְתוֹ מִמֶּקְ"א (שְׁהַסְפִּיקוּ לוֹ פְּרִנְסָתוֹ כִּבְנ"ד) א"כ פְּשׁוֹט לִכ"ע
דְּזָה שְׁבָא בְּגִבּוּלוֹ אֶפְיָלוּ יַחְנִיף לְצַבּוֹר וַיִּתְרַצּוּ לוֹ רְשָׁע מְקַרֵי פְּכָל הַיּוֹרֵד לְאַנְפָּנוֹת חֲבִירוֹ
וְכַמ"ש בַּחַת"ס חֲחו"מ (סו"ס כֹּא) וְחִיו"ד (סִימָן רל) וְכ"נ גַּם מֵהַתְּהַ"ד לְהַמְעִיֵּן בְּדַבְּרֵיו
שָׁם וְכ"כ הַגָּאוֹן בֵּית שְׁלֵמָה חִיו"ד (ס"י כ) (וְכֵן פְּתַבְתִּי בְּאוֹרְךָ בְּסִפְרֵי בְּרַכַּת מִשֶּׁה קוּה"ת
סִימָן י לְעִנְיָן שׁו"ב הַמְשִׁיג גְּבוּל רַעְהוּ בְּשִׁחִיטוֹת דְּמִקְרֵי רְשָׁע וּשְׁחִיטתוֹ אֲסוּר כִּנְו"ט
יַעו"ש) וּבְנ"ד דֵּהֶסו"מ לְמַד דְּרַכִּי הוֹרָאָה אֲצֵל הַגֹּאֵב"ד דְּקַהֲלָתָם הִנְהוּ בְּלֵא"ה אִף אִם לֹא
הִיָּה מְשִׁיג גְּבוּלוֹ בְּמִמּוֹן הָאִיף יָכוֹל לְהוֹרוֹת בְּמִקּוֹם רַבּוֹ בְּלֵי רְשׁוֹתוֹ וְכִי נִסְתָּמוּ עֵינָיו
לְרֵאוֹת דְּהַמּוֹרָה הַלְכָה בְּפָנָי רַבּוֹ חֲזִיב וְכו' וּמִצַּד זֶה לְחוּד הַכְּשִׁיל אֶת הַרְבִּים בְּנֹדָאֵי וְלֹא
הַשִּׁיב פְּהַלְכָה פְּיֹדַע דְּבָרֵי הַש"ס פְּתַנּוּבוֹת (ס ע"ב) דְּאֶפְי' בִּיעֲתָא בְּכַוְתָּחָא לֹא לִישְׁרֵי
אִינְשׁ בְּמִקּוֹם רַבּוֹ כּו' מְשׁוּם דְּלֹא מְסַתְּיַע מְלַחָא יַעו"ש בְּתוֹס' דִּיָּה פִי דַּמְשׁו"ה לֹא מְהַנִּי
אֶפְיָלוּ מְחִילָה (וּמַכְש"כ בְּנ"ד דְּגוֹרָם צַעַר וְנִזְק וּבְזִיּוֹן לְרַבּוֹ דְּאֶפְיָלוּ פְּתוֹלֵי בֵּיתוֹ יַעֲיֵדוּ
עָלָיו שֶׁהוּא פְּסוּל לְדוֹן וְלְהוֹרוֹת וְהוּא נִקְרָא מְסִית וּמְדִיחַ מְפַלְגַת יִשְׂרָאֵל מִדְּרַכִּי ה' שְׁנִמוּ
שְׁמִים עַל זֹאת) וַע"פ הַנְּחָה זֹה יִמְחַקּוּ דְּבָרֵי מְרוֹן הַרְמַב"ם פ"א מֵהַלְכוֹת שְׁחִיטָה הַכ"ו
שְׁפַתְב לְכֹאוֹרָה טַעַם נּוֹסֵף עַל דְּבָרֵי הַש"ש בְּדִין טַבַּח שְׁלֹא הִרְאָה סְפִינוּ לְחַכְּם כּו' דֵּהוּא
מְשׁוּם דִּיִּסְמֹן עַל עֲצָמוֹ פַּעַם אַחֲרַת וַיִּשְׁחַן וְתִהְיֶה פְּגוּמָה יַעו"ש בְּכָל נוֹשְׂאֵי פְּלִיּוֹ שְׁחַתְרוֹ
לְמִצּוֹא פְּתוֹרָן לְדַבְּרֵיו, וּמְפָל הַתִּירוּצִים שְׁנֹאֲמָרוּ בְּזָה מֵהַתְּהַ"ד דְּבָרֵי הַפְּלֵתִי (ס"י
ח"י ס"ק ו) (אֲשֶׁר זֶה רַבּוֹת בְּשָׁנִים פֶּד הַוִּינָא טְלִיא כְּבַר תְּלִיסַר קִינִימֵתִי זֹאת ת"ל מְסַבְּרָא
דְּנַפְשָׁאֵי) דְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וּגְמָרָא אַחַד הוּא דְּחוּץ מְפָבּוּדוֹ שֶׁל חַכְּם אִיתָא לְתָא דְּאִיסוּרָא
וְכַמוֹ שְׁאֲמָרוּ בְּמוֹרָה הַלְכָה בְּפָנָי רַבּוֹ לֹא אֶסְתְּיַע מְלֵתָא לְהוֹרוֹת פְּהַלְכָה פֶּן גַּם בְּזָה
מְשׁו"ה מְנַדִּין אוֹתוֹ לְפִי שְׁיִסְמֹן עַל עֲצָמוֹ פַּעַם אַחֲרַת וְתִהְיֶה פְּגוּמָה וַיִּשְׁחַן בָּהּ וְכַמ"ש
הַר"מ דְּלֹא אֶסְתְּיַע מְלֵתָא שְׁיַעֲמִיד הַסְפִּין פְּרָאוּי יַעו"ש בְּפֵלֵתִי וְהִינּוּ ע"פ דְּבָרֵי הַש"ס
פְּתַנּוּבוֹת (שָׁם) וַע"פ"ז נְבִין דְּבָרֵי הַש"ס עִירוּבִין (סג א) אַר"א לֹא מֵתוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן עַד
שְׁהוּרוּ הַלְכָה בְּפָנָי מִשֶּׁה רַבֵּן מֵאֵי דְרוּשׁ וְכו' דְּכָל הַרוּאָה יִשְׁתּוּמֵם דֵּהָא מְבֹאָר בְּפַתּוּב
מְשׁוּם שְׁהַקְרִיבוּ אֵשׁ זָרָה (וּבַמְדָּרָשׁ מְבֹאָר פְּמָה דְּבָרִים) וְהָאִיף קְאָמַר הַש"ס דְּלֹא מֵתוּ
אֶלָּא מְשׁוּם שְׁהוּרוּ הַלְכָה בְּפָנָי רַבָּם אֲבָל ע"פ הַנְּ"ל א"ש וּמִינְשׁוּב ג"כ קְוִשִׁית הַתּוֹס' שָׁם
ד"ה מֵאֵי דָאֵי עַל מְזַבַּח הַפְּנִימִי הַקְטִירוֹ מֵאֵי שְׁיִיכָא אוֹתָהּ דְּרִשָּׁה לְשָׁם דֵּהָא לֹא הִיָּה יוֹרֵד
הָאֵשׁ עַל מְזַבַּח הַפְּנִימִי וַע"כ הַכְּרִיחוּ הַתּוֹס' שְׁהַקְטִירוֹ עַל מְזַבַּח הַחִיצוֹן וְהוֹרָאת שְׁעָה
הִיתָה אֶלָּא שְׁהִבִּיאוּ מֵהַתּוֹ"כ דְּמִשְׁמַע דְּלְבֵית קַה"ק נִכְנָסוּ לְהַקְטִיר וְסִימּוּ בַצ"ע וּבְאֶמְת
בְּחִידוּשֵׁי הַרִּיטְב"א שָׁם הִבִּיא בְּשָׁם פִּי הַרְאֵב"ד פִּי טוֹעִים הִיוּ בְּהוֹרָאָה זֹה שְׁלֹא אָמַר
הַפְּתוּב פֶּן אֶלָּא לְעִנְיָן מְזַבַּח הַחִיצוֹן אֲבָל לְהַקְטִיר קְטוֹרֶת בְּמְזַבַּח הַפְּנִימִי אִין לְהִבִּיא רֵאָה
מִן הַהִדְיוֹט וְכו' יַעו"ש וַע"פ הַנְּ"ל יֵשׁ לְהַעֲמִים זֹאת בְּכַוְנַת הַש"ס דְּאִיף טַעוּ גְּדוּלֵי עוֹלָם

כְּמוֹהֶם בְּעֵינָיו זֶה שֶׁהִקְרִיבוּ אֵשׁ זָרָה וְע"ז אָמַר בְּדִרְךָ שְׁלִילָה לֹא מָתוּ ב"א עַד שֶׁהוֹרוּ כּו' וּמִזֶּה נִמְשָׁף לָהֶם טְעוֹת זֶה מֵאֵי דְרוֹשׁ וְכו' הֵינּוּ שֶׁתְּפֹסוּ דְרוֹשׁ הַשִּׁינָה לְמִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן וְדָרְשׁוּ זֹאת לְמִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי (וְעִי"ז הִקְרִיבוּ אֵשׁ זָרָה) וְאִין לֵה טְעוֹת גְּדוֹל מִזֶּה וְכ"ז נִמְשָׁף לָהֶם מִפְּנֵי שֶׁהוֹרוּ הֶלְכָה בְּפָנָי רַבָּם וְלֹא מִסְתַּיֵּעַ מִלְתָּא לְהוֹרוֹת פְּהֻלָּה וּכְדָבְרֵי הַש"ס פְּתוּבוֹת הַנ"ל [אַלְא דַּלְפ"ז צ"ע בַּש"ס בְּרִכּוֹת (לֹא ב) גַּבִּי שְׁמוּאֵל דָּאָמַר מוֹרָה הֶלְכָה בְּפָנָי רַבּוּ הֵיָה וְשֵׁם הֵיָה הוֹרָאָה בְּרוּרָה דְשִׁחִיטָה פְּשָׁרָה בְּזָר וְכַדָּאָמַר לִיה עָלֵי מִימָר שְׁפִיר קָאָמַרְתָּ וְכו' וַיֵּשׁ לְפִלְפֵּל בְּזֶה ע"פ דְּבָרֵי הַצַּל"ח (שָׁם) וְאִכְמ"ל וְגַם בְּאַמַּת שְׁמוּאֵל קָטָן הֵיָה וְלֹא הֵיָה בַר עוֹנָשִׁין וַי"ל דְּרַק מִפְּנֵי רוּב קְדוּשָׁתוֹ מְקַטְנוּתוֹ הֵיָה עָלֵי רוּצָה לְהַעֲנִישׁוּ וְלִהְחַמֵּיר עָלָיו וּבְאַמַּת לֹא הַעֲנִישׁוּ מִפְּנֵי שְׁאִינוּ בַר עוֹנָשִׁין (יַעו' ג"כ בַּח"א רַש"א מ"ש מִשׁוּם עוֹנָשׁ בִּינִישׁ וְצ"ע) וְעַכ"פּ מִשׁוּם שְׁאִינוּ בַר עוֹנָשִׁין לֹא שִׁינָה בּו ג"כ לֹא מִסְתַּיֵּעַ מִלְתָּא וּבִלְא"ה לְפִי דְבָרֵי הַפְּנִי"שׁ ד"ה א"ל דְּלֹא מְקַרֵּי מוֹרָה הֶלְכָה בְּפָנָי רַבּוּ פִּינּוֹן שְׁלֹא הוֹרָה פֶּן לְמַעֲשֶׂה, יַעו"ש א"כ א"ש דְּאֶסְתַּיֵּעַ מִלְתָּא יַעו' ג"כ בְּסִימָן הַקּוֹדֵם אוֹת ד) וְעַכ"פּ בַּנ"ד רַבּוֹת רְעוֹת עֲשֶׂה הַסו"מ פָּרֵץ גְּבוּל אֲשֶׁר גָּבְלוּ רַאשׁוֹנִים הוֹרָה הֶלְכָה בְּפָנָי רַבּוּ וַיִּתֵּר עַל כּוֹלָנָה שְׁהִסִּית וְהִדִּיחַ מִפְּלֻגָה אַחַת לְבָנוֹת בְּמָה לְעֲצָמָה וְהַבְּעָרָה לְחֻלְק יִלְאָה לְהַפְרִיעַ מְנוּחַת רַבּוּ וְשְׁלוֹם הָעִיר נִגְדַּד דַּעַת גְּאוּנֵי דוֹרְנּוּ הִי"ו שֶׁהִתְרוּ בּו ע"כ אֶפּוּנָה אִם יֵשׁ לוֹ פְּפָרָה וְסִלִּיחָה יַעו' ש"ס סוּטָה (כָּה א) שְׁלֵשָׁה דְבָרִים סָח לִי כּו' בַּעַל שְׁמַחַל עַל קִינּוּיוֹ מְחוּל וְזָקֵן מִמָּרָא שְׁרָצוּ ב"ד לְמַחְנֹל לוֹ מוֹחְלִין לוֹ כּו' וְעַל זָקֵן מִמָּרָא לֹא הוֹדוּ לוֹ שְׁלֹא יָרְבוּ מִחְלֻקַּת בִּישְׁרָאֵל יַעו"ש וּבְרַמְבַּ"ם הַלְכוֹת מְמָרִים (פ"ג ה"ד) וְעַפ"ז אֲמַרְתִּי מִכְּבָר לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַש"י בַּמְדָּבָר (טז ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפְּוֹל עַל פָּנָיו פִּרְש"י מִפְּנֵי הַמְחְלֻקַּת דְּלְכָאוּרָה אִינוּ מוּכָן מֵה חִידוּשׁ רַש"י בְּזֶה וְע"פ הַנ"ל א"ש דְּקָשָׁה לְרַש"י בְּזֶה דְּבַכ"מ מְצִינוּ דְּמֹשֶׁה רַבִּינוּ הֵיָה מַס"נ עֵבוֹר כָּל או"א מִיִּשְׂרָאֵל וּמְכַש"כ בְּדָבָר הַנוֹגַע לְכַבּוֹד דְּהַרְשׁוֹת לְמַחְנֹל וּבְכַפְרֵט מֹשֶׁה רַבִּינוּ דְּכַתִּיב בּו וְהֵאִישׁ מֹשֶׁה עָנִיו מְאֹד מִפְּלֵ הָאָדָם וּמִדּוּעַ לֹא מְחַל בְּזֶה עַל כְּבוֹדוֹ (וּבְדְרוֹשׁ אֶחָד אֲמַרְתִּי ת"ל בְּאַרְיִכוֹת עַל דְּבָרֵי הַמַּד"ר פ' תְּצַנֶּה וְאַתָּה הַקָּרֵב אֵלֶיךָ בְּאוֹפֶן דָּאָז בַּעַת מִחְלֻקַּת קִרְח וְעִדְתּוֹ כְּכָר נִתְנַדַּע לְמֹשֶׁה ע"פ ה' שְׁיָכוֹל לְמַחְלוּעַל כְּבוֹדוֹ) וְע"ז פִּרְש"י מִפְּנֵי הַמְחְלֻקַּת הֵינּוּ כְּמוֹ דְּאָמְרוּ בַּז מִמָּרָא דְּאִין מוֹחְלִין לוֹ מִפְּנֵי שְׁלֹא יָרְבוּ מִחְלֻקַּת בִּישְׁרָאֵל כְּמוֹ כֵּן קִרְח הִי' ק מִמָּרָא וּמִשׁוּ"ה לֹא מִתַּל לוֹ מִפְּנֵי הַמְחְלֻקַּת הֵינּוּ כְּנ"ל שְׁלֹא יָרְבוּ מִחְלֻקַּת בִּישְׁרָאֵל, סוּף דְּבָר הַפֵּל נִשְׁמַע כִּי מִכְּבָר הָאִסּוּר חָל עַל הַמוֹרָה רְעָה ל"א שְׁמוּ וְאִסּוּר לוֹ עַפ"י הַתּוֹרָה לְהוֹרוֹת וְלָדוֹן אוֹ לְנַהוּג אֵיזָה מִשְׁרָה בַּעֲדָתָם וְאִם יִרְאֵת ה' עוֹד מְצָאָה קֵן בְּלִבָּבוֹ אֶת מְצוֹתָיו יִשְׁמֹר וַיִּשְׁמַע לְקוֹל הַתּוֹרָה הַמְכַרְזֹת עָלָיו אִסּוּר הוֹרָאָה בַּס' וְאִין לֵה דְבָר שְׁעוֹמֵד בְּפָנָי הַתְּשׁוּבָה אֶפְשָׁר זְמִין לוֹ ה' עִיר אַחֲרַת בְּהִיתָר וְלֹא בְּאִסּוּר אֶכְּן אִם עִדְיִין יַעֲמֹד בְּמַרְדּוֹ הַנְּגִי מוּכָן בְּרִצּוֹת ה' לְקַרְוֹא בְּקוֹל לְכָל אֲדִירֵי הַתּוֹרָה הֵמָּה בְּיַדֵּי הַגְּאוּנִים בְּמַדִּינּוֹת שׁוֹנוֹת לְאֹסְרוֹ אִסּוּר עוֹלָם וְלִהְסִיר מֵאִתּוֹ עֲטָרַת הַהוֹרָאָה בְּכָל מוֹשְׁבוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַתָּם שְׁלוּמֵי אֲמוּנֵי יִשְׂרָאֵל הַתְּרִידִים לְדָבָר הַתּוֹרָתוֹ עֲשׂוּ אֲגוּדָה אַחַת לְעֲשׂוֹת רְצוֹן הַתּוֹרָה גְּרָשׁוּ לְצַד וְיִצְא מְדוֹן מִעִירְכֶם שְׁמַעוּ לְדְבָרֵי הַיּוֹצְאִים מִמַּעַמְקֵי הַלֵּב חִזְקוּ וְאַמְצוּ לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹל הַרָה"ג מִהַרְמ"פ שְׁלִיט"א שְׁנַתְּקַבֵּל זֶה רַבּוֹת בְּשָׁנִים לֹאב"ד בְּעִירְכֶם בְּהִסְכֶּם כָּל הָעֵדָה וְהִיו עֵינֵיכֶם רוֹאוֹת אֶת מוֹרִיכֶם בְּמִנוּחָה וְחִיָּיִבִים אֶתְּם בְּכַבּוֹדוֹ וּלְפָרְנֵס אוֹתוֹ וְאֶת בֵּיתוֹ הַתּוֹרָה הַרְחֵבָה כְּמִבְּנוֹרָר בְּרַמְבַּ"ם פ"ד מֵהֶלְכוֹת שְׁקָלִים ה"ז יַעו' ג"כ בְּשׁו"ת חַת"ס חַחו"מ ס' קס"ו וְאוֹחִילָה פְּנֵי

רַבָּנוּ קְשִׁישָׁאֵי גְדוּלֵי דּוֹרְנוּ אֲדִירֵי הַתּוֹרָה דֵּי בְּכָל אֲתֵר וְאַחַר לֵהֲיוֹת נִמְנָה לְדַבְרֵי מִצְוָה
לְגִדּוֹר גְּדָר עֲבוּר מִחֲבָלֵי פְרָמִים וְלֵהֲרִים קֶרֶן הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֵי וְלֵהֲגִדִּיל תּוֹרָה וְלֵהֲאֲדִירָה
וְכֹאוּ"א מְנוּשָׁאֵי דְגַל הַתּוֹרָה מְחֻיָּב לְפָרְסָם דַּעְתּוֹ דַּעַת תּוֹרָה בְּרַבִּים בְּאִנְפֵּן פִּי דְבְרֵינוּ
אֵלֵה' הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת וְצִדִּיק יִהְיוּ מְנוּתָאֵמִים עִם חֲקֵי הַמְּשַׁלָּה הַרומָמָה כְּמִצְוָה עֲלֵינוּ כִּי
מִלְכוּתָא דְאַרְעָא כְּעִין מִלְכוּתָא דְרַקִּיעָא וְאֲנִי פִּי מְלִךְ וְשֹׁמֵר וְמוֹכֵטְחֵנִי כִּי דְבְרֵינוּ אֵלֵה
כְּכֹסוּ בְּחֻדְרֵי לְבוֹת שְׁלוֹמֵי אֲמוּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲדַת ס' וְיִקְוִימוּ כְּכֹל הָאֲמוּר לְמַעַלְהָ וְעֲבוּר זֹאת
יִתְקַיְּמוּ בְהֵם הַבְּרָכָה הַמְּשֻׁנְלֶשֶׁת בַּתּוֹרָה וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנוּ יִשְׁפִּילוּ וְיִצְלִיחוּ מַעַלְהָ מַעַלְהָ
וְהָאֵל הַטּוֹב יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם כְּחֻפְזָא הַמְּעַתִּיר וּמְצַפֵּה לִישׁוּעָה וְהִרְמַת קֶרֶן הַתּוֹרָה
וְלוֹמְדֵיהָ: הַקְטָן מְשֵׁה נְחוּם בְּמוֹ"ה בְּנִימִין וְ"ל יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הָאֲבָד"ק קְאָמִינְקָא וְכַעַת
אֲבָד"ק אֲסֵטְרָאֵלְעִנְקָא וְהַגְּלִיל.

סִימָן וּבְעֵנֵן הַגְּ"ל. הִנֵּה אֲחֵרֵי הַגִּיעַ קִוְנוֹתֵרְסֵי לְהַעִיר הַגְּ"ל וְנִעְתָּק יוֹתֵר מִחֻמְשָׁה וְעֲשָׂרִים
הַעֲתִיקוֹת לְכָל בַּה"מ וְבַה"ת שְׁבַעִיר רַבִּים מִהַמְּפִלְגָה נִפְרְדוּ מִהַמְּשִׁי"ג אֲכָל הוּא עֵמֵד עוֹד
בְּמִרְדּוֹ לְהִסִּית יְחִידֵי הַמְּוֹנִים הַרְחֻקִים מִתּוֹ"י לְהַחְזִיק בּוֹ ע"כ פְּקֻדָּתִי עַל עוֹ"ר לְהַעֲתִיק
מִכְּתָבֵי הַגְּ"ל לְב"ד שֶׁל שְׁלֹשָׁה גְּאוּנִים מִפְּנִינְסִים עֲמוּדֵי הַתּוֹרָה הַ"ה הָרַב הַגְּאוּן הַגְּדוֹל
וְכו' וְכו' מו"ה שְׁלוֹם מִדְרָכֵי הַפֶּהן הַגְּאֲבָד"ק בְּרַעְזָאן וְהַגְּלִיל מַח"ס דַּעַת תּוֹרָה גִּילּוּי דַּעַת
מְשַׁפֵּט שְׁלוֹם וְהַ"ה הָרַב הַגְּאוּן הַגְּדוֹל וְכו' וְכו' מו"ה מְלִפְיָאֵל צְבִי טַעֲנִינְבוּיָם הַגְּאֲבָד"ק
לְאֲמָזָא וְלֵהֲשַׁבְחָל"ת הַ"ה הָרַב הַגְּאוּן הַגְּדוֹל וְכו' וְכו' מו"ה יְהוֹנָתָן עֲלִיסְבַעְרָג וְ"ל
הַגְּאֲבָד"ק וּוְאֲלִקוּוֹיִסְק פְּלִךְ הוֹרְאֲדָנָא מַח"ס דְרָכֵי הוֹרְאָה וְאֵלֵה הֵם דְבְרֵיהֶם הַיּוֹצְאִים
מִמְעֵין טְהוֹר לְגִדּוֹר גְּדָר הַתּוֹרָה: ב"ה בְּרַעְזָאן הַנְּנִי נוֹתֵן אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם לְכַבוֹד דִּיד
נִפְשֵׁי הָרַב הַגְּאוּן הַמְּפִנְרָם סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים גִּן הַדְּסִים מְנוֹכְתָר בְּנִימוּסִים וְכו' וְכו'
כְּקַש"ת מוה' מְשֵׁה נְחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי נ"י הַגְּאֲבָד"ק קְאָמִינְקָא, כֵּן הַגִּיעֵנִי מִכְּתָב יִקְרָתוֹ
וְשִׁמְחָתִי בְּשִׁמְעֵי מְשֻׁלּוֹמוֹ הַטּוֹב אֲשֶׁר זֶה כְּפֵה אֵין חֲזוֹן נִפְרָץ וְלִבִּי הוֹמָה לְהַקְשִׁיב קוֹל
מִבְּשָׂר טוֹב מְשֻׁלּוֹמוֹ וְהַנְּנִי שׁוֹלַח רְצוּנָה פֶּה מִכְּתָב עֲרוּף לְאֲנָשֵׁי ק"ס לְחֻזְקָא יְדֵי הַרְה"ג
מִהַר"מ נ"י רַב דְּשָׁם כְּאֲשֶׁר אוֹתָהּ נִפְשׁ מַעַכְתָּה וְיִאֲבָה הַדְר"ג לְשַׁלְּחוֹ לְשָׁם וְהַנְּנִי יְדִידוֹ
וְאוֹהֲבוֹ אֶהְבֶּה בְּלִתֵי סְרָה דוֹש"ת וְחֻפְזָא הַצְּלַחְתּוֹ: הַקְטָן שְׁלוֹם מְרָדְכֵי הַפֶּהן אֲבָד"ק
בְּרַעְזָאן וְהַגְּלִיל.

ב"ה יוֹם ב' לְסֻדָּר וְלֹא יָבֵא הַמְּשַׁחִית אֶל בְּתוֹכְכֶם וְכו'. שְׁלוֹם מְרַחֵק אֶקְרָא לְכַבוֹד
הָאֲלוּפִים הַנְּגִידִים הַמְּפִלְגִים יְרָאֵי ה' וְכֹל אֲשֶׁר בְּשָׁם יִשְׂרָאֵל יִבְוֹנָה בְּעִיר ס' יצ"ו.

הֵן שְׁמוּעָה שְׁמַעְתִּי מֵאֶרֶץ מְרַחֵק וְתַרְגּוּז בְּעֵנֵי יְחֻרְד לְבִי וְיִתֵּר מִמְּקוֹמוֹ עַל אֲשֶׁר בְּקִהְלַתְכֶם
(קִהְלָה הַנּוֹדַעַת בְּשָׁם) פּוֹעֲלִים קְטַנִּים מְחַבְּלִים כְּרַמִּים כְּרַם ה' פְּרָצוּ גְדָרָה שֶׁל תוה"ק
תּוֹרַת מְשֵׁה אֵמֶת בְּדַבְרֵי אֲשֶׁר קָם אִישׁ בְּלִיעֵל וְשָׁמוֹ ל"א וּמְכַנֶּה עֲצָמוֹ בְּשָׁם מוֹרָה וּמוֹרָד
בְּרַבּוֹ הָרַב הַ"ג בְּתוֹ"י בְּנִש"ק מִהַר"מ פ' שְׁלִיט"א אֲשֶׁר זֶה רַבּוֹת בְּשָׁנִים הַחֲזִיק בְּהַרְבֵּנוֹת
וְהוֹרְאָה בְּמַחֲנֵךְ וְעַתָּה בָּא זֶה הַבְּלִיעֵל וּמְשִׁיג גְּבוּלוֹ וּמוֹרָה בְּעִירוֹ וְנוֹדַע גְּנוּדֵל הָאִיסוּר
מִדְּבָרֵי רַבִּינוּ הַרְמ"א יו"ד סו"ס רמ"ה וּמְקוּרוֹ בְּדְבָרֵי הָרַאשׁוּנִים יַעוֹ בְּשׁו"ת מְהַר"י
מְבַרְוֵנָא (סִי רַכּוֹ וְסִי רַנְג וְסִי רַעֲז) וְהַגֵּם דְּמִבְּנִינְרָא שָׁם דָּאֵם הַחֲכָם הַשְּׁנִי קוֹבַע בְּעִירוֹ
דִּירְתוֹ יְכוֹל לְהוֹרוֹת אִפִּי מְקַפֵּחַ קֶצֶת פְּרִנְסָתוֹ אֲכָל כְּבָר הוֹרָה זְקֵן הַגְּאוּן הַצְּדִיק בְּתִשׁוֹ
חַת"ס ס' ר"ל דְּבוּזָה"ז לֹא שְׁיִיף ד"ז אֵם קְבֻלוֹהוּ מִמְּקוֹם אַחַר וְכֵן בְּנ"ד הָא הַבִּיאוּהוּ

מע"ס ואף דבשו"ת דב"ח (סי' נא נב) השיג על החת"ס כב"ר בא אחריו בשו"ת מהר"ם שיק חיו"ד (סי' שצ"ו) והסיר כל תלונת הדב"ח וקיים דברי החת"ס יעו"ש באורו וגם כב"ר פשוטה ההוראה בכל תפוצות ישראל פו יעו"ג כבשו"ת תועפת ראם חו"מ (סי' כו) ויעו"ב בש"ע התנא ליו"ד (סי' תי בקו"א ס"ק ט') שכתב בפשיטות דאסור להורות באתרא דחברין ובפרט בנ"ד שהוא תלמידו משפטו חרון בגמ' וש"ע שתייב מיתה והוא שוטה רשע וגס רוח וכל אשר בשם ישראל יכונה החיוב עליו להרחיקו ולגרשו מתוך עדת ישראל והמתזיקים ביד הבליעל הזה הם מתזיקים ביד עובר עבירה ועתידים בעלי זרוע ליפול ומה תהי' אחריתם והוראתו אסורה והמורה יורה פבן סורר ומורה הרם הגזר הסר העטרה ומאן דלבש מדא ילבש מדא פאשר כב"ר גזרו גאוני מדינתכם וצדיקי הדור וכפי שראיתי בכתובים לפני פאשר כתב לי ידידי הרב הגאון המפורסם אבד"ק קאמינקא נ"י והגני קורא בקול התורה הקדושה ובגזירת עירין פתגמא ומזהיר את מל"א הנ"ל שיפרוש ממעשיו הרעים כי בלי ספק נתקיים בו מ"ש רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל פ"ו מתשובה וזה לשונו ואפשר שיחטא האדם חטא גדול וכו' עד שימתן הדין לפני דיין האמת וכו' שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב בתשובה כדי שימות ויאבד בחטאו הוא שהקב"ה אמר ע"י ישעיה הנביא השמן לב העם הזה וכו' וכה אומר ויהיו מלעיבים וכו' עד לאין מרפא וכו' יעו"ש בכל לשונו הזהב ואתם אחב"י חדלו לכם מן האדם הזה פן תספו ח"ו בחטאתו כי יבא מועד ועת ישפוך ה' זעמו ת"ו ותהיו מן הצועקים ואינם נענים ח"ו.

שמעו אלי ותחי נפשיכם לקיים מ"ש ובערת הרע מקרבך ותמכו בימין הרה"ג מהרמ"פ נ"י וזכות התורה וזכות אבותיו הקדושים יגן בעדכם פצפרים עפות ותתברכו ממעון הברכות וכמ"ש עץ חיים הוא למחזיקים בה וכו' פעתיבת נפש ידיד לכל הוגי דת האמת ומצפה לישועה ונהרמת קרן התורה ישראל: הקטן שלום מרדכי הפהן אבד"ק ברעזאן והגליל (במדינת גאליציאן) בעמח"ס משפט שלום ודע"ת וגי"ד ושו"ת ד"ש: סימן ז דברי י"ג הגאון והגדול וכו' מהרמ"צ שליט"א הגאבד"ק באמזא בענין הנ"ל ומ"ש קצת על דבריו.

בעזה"י יום ג' ט' שבט לאמזא, פבוד ידידי הרב הגאון המפורסם לשבת החריף ובקי סיני ועוקר הרים אוצר תורה וי"א כש"ת מוה"ר משה נחום נ"י הגאבד"ק קאמינקא שלום וברכה. מכתבו היקר הגיעני והגני עושה פרצונו ורצון יראי ה' ומנסגר בזה מכתב לעדת ס' ונמשך איזה ימים באשר נטרדתי באיזה עסק מקהלה סמוכה וכו' ולפלפל בדברי מעכ"ת הדר"ג לא מצאתי תועלת פי דברי הדר"ג נכונים וברורים ומה לי לסתור ולבנות וכו' וה' ירים קרנו ברוב הצלחה כנפש הדו"ש תורתו מרתחק באהבה רבה וא"ע מליאל צבי אבד"ק הנ"ל.

ב"ה לאמזא פבוד האלופים הנכבדים קצינים ורוזנים אפרתי עם יקירי עיר ס' יע"א יחי שלום בחילם ושלנה בארמנותם. היות פי שמענו אשר בעירם הפבודה קם איש א' ל"א שמו ירם יד בהרב מרא דאתרא הרה"ג המפורסם מהרמ"פ שליט"א ניחל להורות ולדון בעירכם וזאת מצאתי א"ע מחוייב להיות נדרש ללא שאלוגי ולעוררם על חוקר האיסור אשר יש בענין זה ועוצם העון הפרוץ במחלוקת כזאת: (א) הנה כב"ר הורה זמן וגאון

החת"ס חיו"ד סי' ר"ל דהאידיןא שמקבלים בכל עיר רב מיוחד ומגבילים לו לפרנסתו מהקנסות שונות אסור לאחר להשיג גבולו וכ"כ הרבה אחרונים ועוד נראה דבכל כה"ג העיקר הוא המנהג וכבר נהגו אצלנו אשר בכל עיר אין מקבלין רק רב אחד ולו שנייכים כל ההקנסות הקבועות לרב וממילא פשקבלו אותו לרב קבלוהו אדעתא דמנהגא ואסור להם לשנות וכדקיי"ל בחו"מ (בסי' שלא) שבשכירות פועלים אולינו בתר מנהגא בכל דבר ובפרט בנ"ד שפפי שנודע לי הוגבל שם לשכירות הרב ההקנסה ממכירת השמרים ובלי ספק נעשה זה בגזירת אסור פנהוג בהרבה מקומות ואסור זה חל על כל הפאים לדור בעיר וכמו כל תקנת הקהל שתלה על כל מי שבא לדור בעיר וכדקיי"ל שם בחו"מ (סי' קסג ס"ב) שפינון שקובע דירתו בעיר הרי הוא לכל דבר כיושבי העיר להחזקת רב וש"ץ ושאר דברים ובנדאי שאסור לו למכור שמרים לאחרים וגם הוא בעצמו מחויב ליקח שמרים אצל הרב והוא גזל גמור וגם עובר על לפני עור במה שמזכר לאחרים ומכשיל אותם לעבור על האיסור ותקנת הקהל ולגזול את הרב ואף אם האיש הזה המתנשא להורות ראוי להוראה מ"מ אינו יכול לומר שפטור מהחזקת הרב לפי שאינו צריך להוראותיו וכדקיי"ל (בסי' קסג ס"ג) שלצרכי רבים צריך ליתן אף מי שא"צ לזה ובחבורי שו"ת ד"מ ח"א (סי' לו אות ג') בארתי סברת דין זה שלא יקשה ע"ז משו"ת ר"מ אלשיך (סי' נ"ב) ובארנו שם שהעיקר שע"ד פן נשתתפו ונתנישבו בעיר אשר להם בשותפות רב וכל דבר ההכרחי לכל רבים מישראל והנראה שהאנשים שלקחו שמרים אצל האיש שהרים ידו בהרב מחויבים עפ"י דין לשלם להרב אח כל הריוח שהי' מרויח אם היו קונים אצלו השמרים דאף דקיי"ל המבטל פיסו של חבירו פטור מ"מ הקא מדין שכירות פועל נגעו בה והריוח מהשמרים זה שכירתו ובנדאי אם הי' מבטיח לפועל בשכרו לקנות ממנו איזה סחורה במשך מוגבל בנדאי אם יקח מאתר צריך לשלם לו הריוח האפשר מזה וכ"כ בשטמ"ק בב"מ (ע"ג ב') דהפועל חייב אף בגרמא אם נתחייב ומישיב בזה הא דאיתא התם דבאומר לחבירו שיקנה לו יין משלם לו הריוח ע"ש וה"ה הקא דגם בבעה"ב ששוכר את הפועל קיי"ל שחייב גם על גרם היזק פהא דר"פ האנפנים אם לא מצאו מה לעשות שחייב הבע"ב לשלם להם אם כבר התחילו במלאכתם ובפרט דהקא ברי היזקא ולדעת קצת פוסקים עיקר טעם מבטל פיסו דפטור הוא משום שאין ההיזק ברי יעו' חת"ס חחו"מ (סי' קעח) באנרף ואכמ"ל בזה ועוד דבנ"ד גם מדין נדר נגעו בה שאין לה נדר גדול מזה שנדבו להחזיק ת"ח ולנקוט ליה שוקא במכירת שמרים וראוי להם לירא מעון גזל ועון נדרים לשלם להרב כל ההפסד וא"ל שאין תקנה במה שישלמו לו פעת פינון שפכר עברו על נדרם דהא מפנרש בחו"מ (סימן עג) וביו"ד (סי' רכח סמ"א) שאם נשבע לפרוע לחבירו ביום מוגבל ועבר היום בכ"ז חלה עליו השבועה לפרוע ביום אחר ועובר על השבועה בכל יום יעו"ש באחרונים ובחבורי ח"א (סי' נח) וה"ה הקא החיוב ליקח שמרים הוא חיוב פרעון שוכר פעולה כמש"ל ולזה חייבים לצאת ידי נדרם ותקנת הקהל לשלם להרב הריוח מהשמרים שלקחו מאחר וידוע שעון נדרים תמור מאד ויזהרו שלא יענשו ע"ז ח"ו ונהרי ביוה"כ תחלת הבקשה וההשתדלות לפירת עון אנו משתדלים לתקן עון נדרים באמירת כל נדרי ויש לי אריכות בזה ואכמ"ל: (ב) והנה בנ"ד פפי שפכת לי ידי הגאון המובהק אבד"ק קאמינקא נ"י האיש שקם להורות הוא תלמיד הרב מרא דאתרא דשם וידוע דאסור לתלמיד להורות במקום רבו ואף תלמיד

תָּבַר אֲסוּר לְהוֹרוֹת בְּמָקוֹם רַבּוֹ מִמָּשׁ יְעוֹ יו"ד (סי' רמב"ד) וייען' ש"כ שם (ס"ק טז) ויש להאריך בזה ולפ"ז השואלים מאיש הלז איזה דין או הוראת או"ה עוברים על לפני עור שמכשילים אותו להורות במקום רבו ועוד נראה פיון דקיי"ל בכתובות (דן ס' ע"ב) שתלמיד המורה במקום רבו לא מסתייע לו מילתו להורות פדיון ועלול לטעות אף בביעותא בכותמא א"כ אסור לסמוך עליו בהוראה אף אם הוא מוסמך פי הלא זה ידוע אשר פעת הוא עלול לטעות אף בביעותא בכותמא ואינו ראוי להוראה פלל ואף דקיי"ל (בסי' רמב"ס"ת וס"ט) דבדבר פשוט בפוסקים מותר להורות במקום רבו וכגון נטל"פ וששים וכן כל דין הפתוב בפסחים מ"מ השואל אינו יודע אם שאלתו הוא דין מפונש או שצריך לדמות מילתא למילתא ועוד דבהרבה שאלות יש בהם דעות שונות בפוסקים ואף בשאלות פשוטות וצריך בזה הכרעת המורה שיורה כא' הפוסקים וזה אסור לו להורות וממילא עלול הוא לטעות בזה פנ"ל וכמה דברים תלויים באומדנא כגון לשער ששים ולשער איזה דבר פגום בעין וכדומה ובה אפשר לטעות ובכל דין אף המפונש בפוסקים בכל זאת יש מקום לדון בזה ולעשות איזה ספק וממילא אסור להורות במקום רבו דאפשר שיטרא לך לו כדבר פשוט ובאמת יש בזה חידוש ואפשר לטעות בזה ועפ"ז נראה ליישב קושיות התוס' בעירובין (דף סג ע"א) דיה מאי דרוש שהקשו אהא דאיתא שם שנדב ואביהו דרשו ונתנו בני אהרן הפהן אש שמצנה להביא מן ההדיוט דהא קרא פתיב גבי מזבח החיצון ולא על מזבח הפנימי ונראה דבאמת קשה האיה מלאו לבם להורות במקום מרע"ה וגם לשון הש"ס מאי דרוש קשה קצת דמהיכא פשוט להם שדרשו מקרא ונראה שהם חשבו שהוא דין מפונש בפסוק ומותרים להורות במקום רבם וכן במהרש"א הקשה באמת דזה מפונש בפסוק ומה חידשו בזה אכן בכ"ז הי' זה הוראה במקום רבם פיון שבכ"ז אינו מפונש כ"כ וכמו שתיירץ המהרש"א יעו"ש ולזה טעו בדרשתם וחשבו דקאי גם על מזבח הפנימי כדאיתא בכתובות ס' דלא מסתייע מלתא ומצאתי בחדושי הריטב"א שכתב בשם הראב"ד שבאמת טעו בזה אף לא ביאר שסיבת הטעות הי' מצד שהורו בפני רבם וכנ"ל ועפ"ז נראה לבאר לשון הש"ס (בפרכות לא ע"ב) דאיתא שם ששמואל הורה בפני עלי דשחיטה פשרה בזר ואמר עלי מימר שפיר קאמרת מיהו מורה הלכה בפני רבו את וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה ומבואר אח"כ שחנה בקשה את עלי שלא יענישהו ונעמתי לה יעו"ש ולשון מימר שפיר קאמרת צריך ביאור ועו"ק לי דבעירובין (סג) איתא שתלמיד אחד הורה בפני ר"א ואמר שלא יוציא שנתו וכן הי' וקשה למה לא התפלל ר"א עבורו שלא יענש וכמו עלי על שמואל וכבר נאמר גם ענוש לצדיק לא טוב וכדאיתא (בפרכות דף ז') וכן קשה למה נענשו נדב ואביהו דהא מרע"ה נדאי הי' מוחל על כבודו וכמ"ש הרמב"ן פ' בהעלותה וביותר קשה דבפרכות שם איתא שעלי אמר לחנה שבקי לי דאענשי הרי מבואר דזה תלוי בהרב, והנראה לחלק בזה דבמקום שהתלמיד המורה טעה בהוראתו ומוכח שאין חפץ בהשגחה שיורה דהרי לא אסתיע מלתא ולזה עונשו מרובה בשביל עצם ההוראה אף אם הרב מוחל על כבודו ואין הרב יכול להצילו מן העונש אכן אם הורה בהלכה א"כ אין עבירתו רק משום אפקירותא נגד רבו כדאיתא בכתובות (דף ס') בזה שפיר יכול הרב למחול לו על כבודו שלא יענש וכ"כ התוס' פתובות שם שמועיל בזה מחילה ולזה גבי נדב ואביהו שטעו פנ"ל לא הועילה מחילת משה רבינו ע"ה וכן אותו תלמיד של

ר"א טעה בהוראתו אכן שמואל הורה פהלכה ולזה אמר עלי דאף דשפיר קאמרת וניפר שמן השמים הרשוהו ע"ז מ"מ הוי פאפקירותא נגד רבו וכיון ששמעה חנה דברי עלי שהורה פהלכה בקשתו שימחול לו כי באופן פנה תלוי רק במחילתו וכנ"ל: (ג) ובירושלמי פ"ו דשביעית איתא תלמיד שהורה אף שהורה פהלכה אין הוראתו הוראה וצריך להבין למה אין הוראתו הוראה ונראה דבסנהדרין (דף ה') איתא שתלמיד אהד דרש מי ביצים אין מכשירין וסברו השומעים שהוא מי בצעים ולשו עיסותיהם בטומאה באותה שעה גזרו תלמיד אל יורה אא"כ נוטל רשות מרבו מבואר מזה שתלמיד המורה בלי רשות רבו אף שמורה פהלכה בכ"ז אפשר שהשומעים יטעו בדבריו דלא מסתייע ליה מילתא וכ"ה בירושלמי שם דמיתי שם עובדא דמי ביצים הנ"ל [רק קצת באופן אחר ע"ש שלפי הירושלמי מנושב קושית התוס' בסנהדרין שם] ועלה קאמר הא דאפי' הורה פהלכה אינה הוראה והיינו מטעם הנ"ל שפא יטעו השומעים בדבריו ולפ"ז י"ל דאף שכתבו הפוסקים שמוותר לו להורות בדבר פשוט היינו רק במקום שהרב נותן לו רשות ע"ז אבל כשאינו נותן לו רשות ע"ז נהי דדידיך לא שייך לא מסתייע מילתא פיון שהוא דבר פשוט מ"מ יש לחוש שהשומע יטעה בדבר וזה מעשים בכל יום שרוב השואלים הם נשים וקטנים ועלולים לטעות בדברי המורה אף בדבר פשוט ואף שפבר נתן לו רבו רשות להורות בכ"ז עתה שמורה במקומו יכול לבטל סמיכה שנתן לו ובפרט בכג"ז שאנו רואים שנתחמץ זה האיש שמורה בפני רבו וגורס מחלוקת בישראל ראוי להסיר ממנו עטרת הסמיכות עכ"פ שמענו שהמורה במקום רבו עלול לטעות אף בדבר שנתראה כמפורש ולזה נדאי אסור לשאול ממנו ולסמוך על הוראתו ובפרט שאין לו רשות מרבו ע"ז ולא משום רב וגדול ולבד כל אלה הוא חילול השם גדול בעיני ההמון שתלמידי חכמים ישיגו איש את גבול רעהו וע"פ רוב בענינים כאלו מתהנים שני צדדים וכל צד מבזה את הרב של הצד שפנגדו ועי"ז מתבזים שניהם ומתבזים כל הת"ח בעיני עמי הארץ וכבר בארתי בחבורי א"א סי' ל"ו שטובת העיר הוא שיהא להם רב אהד לכולם ויכולים לכוף זא"ז על זה וכל העובר ע"ז הוא גורם מחלוקת בישראל ועובר על לאו דלא יהי פקרח ועדתו וכדאיתא בסנהדרין (דף קי ע"א) שכל המחזיק במחלוקת עובר על לאו זה ונראה דנקט לשון מחזיק במחלוקת דאף אם הוא בעצמו אינו מן החולקים רק שמחזיק ביד העושה מחלוקת ג"כ עובר בלאו ולזה מיתי קרא דלא יהיו פקרח וכעדתו דקשה ל"ל למיכתב וכעדתו דסגי דלימא פקרח לחוד אבל הפוננה דלא מבעיא שאסור לעשות מחלוקת דזה הוי פקרח אלא אסור אף להחזיק עם החולק על הרב והיינו שלא יהיה פענת קרח שהם החזיקו בידו ואיתא שם בסנהדרין דיליף שאין מחזיקין במחלוקת מדכתיב ויקם משה וילך אל דתן ואבירם נראה הפונה שמוכיח ממה שלא הלך מרע"ה אל קרח שהי' עיקר בעל המחלוקת אבל הלך אל דתן ואבירם שהיו ראשי המחזיקים במחלוקת והיינו משום שאם לא יהיו מחזיקים בידו ממילא תבטל המחלוקת כי כל בעל מחלוקת לא יפון לבדו בלא עוזרים וגם פיון שיראו את גודל העון של המחזיקים ממילא ילמדו בעל המחלוקת בעצמו וידע את גודל חטאו ולזה שפיר ילפינו ממה שהלך מרע"ה לדתן ולאבירם שאסור להחזיק במחלוקת ויש להאריך בכל פרט ופרט שהזכרנו אף טרדומי מרובות וההכרח לקצר: (ד) עכ"פ שמענו מכל הלין שאסור לסמוך על הוראות האיש ל"א אשר הרים ידו להורות בעיר ס' במקום רבו

הרה"ג המפונרסם מהרמ"פ שליט"א וְכָל הוֹרְאוֹתָיו אֲסוּרוֹת עַל כָּל בְּנֵי הָעִיר הַהִיא כַּנִּבְלָה וּטְרָפָה וְחִלְיָה לְסִמּוֹן עָלָיו וּבִפְרָט כְּפִי שְׁשִׁמְעֵתִי כְּבָר אֶסְרוּ אֶת הוֹרְאוֹתָיו הַגָּאוֹן מֵהַרִּי"א זצ"ל הַגַּאבֶּד"ק קְאֻוֹנָא וְעוֹד גְּדוֹלִים וּבְתוֹכָם י"נ הַגַּאבֶּד"ק קְאֻמִּינְקָא וּמִי זֶה פְּתִי יָסוּר הִנֵּה לְכוּת בְּגַחֲלָתָם לְעִבּוֹר עַל אִיסוּר הַגָּאוֹן הַנֶּ"ל אֲשֶׁר כְּבָר נִתְקַבְּלוּ כָּל הוֹרְאוֹתָיו בְּכָל הָעוֹלָם וְכָל הַמַּחְזִיק בְּזֶה עוֹבֵר עַל לְאוֹ וְכַמְש"ל וּמְכַש"ל שֶׁחִלְיָה חוֹלִין הוּא לְכָל יִרְאֵי ה' לְקַפֵּחַ פְּרִנְסַת הַרְה"ג רמ"פ שְׁלִיט"א וְכָל אֲשֶׁר עֲבָרוּ עַד פֶּה וְלִקְחוּ שְׁמָרִים מִל"א אוֹ מֵאַחַר בְּנוֹדָי צְרִיכִים לְשֵׁלֵם לְהֶרֶב אַב"ד הַרְיָנֹחַ וְכַמְש"ל אִי מְשׁוּם גְּזִילָה אִי מְשׁוּם נִדְרָה וְתַקְנַת הַקְּהָל וְגַם צְרִיכִים לְפִיִּסּוֹ עַל מַה שְׁצִיִּעְרוּ אוֹתוֹ בְּזֶה שֶׁקִּפְחוּ פְּרִנְסַתוֹ עַד פֶּה וְכַדְקִי"ל (בב"ק דף צב) וְחֶרֶפָה הוּא לְעִיר כְּבוֹדָה כְּעִיר שֶׁהָיוּ שָׁם רַבָּנִים גְּדוֹלֵי עוֹלָם אֲשֶׁר שׁוֹעֲלִים קִטְנִים יִפְרְצוּ בָּהּ פְּרִצָה בְּכָבוֹד הַתּוֹרָה וּבִיּוֹתֵר חָל הָאִיסוּר עַל מִל"א הַנֶּ"ל וְשֵׁלָא לְהוֹרוֹת שׁוּם הוֹרְאָה בְּעִיר הַנֶּ"ל וְשֵׁלָא לְקַפֵּחַ פְּרִנְסַת רַבּוֹ הַאֲב"ד וְרָאוּ נָא מ"ש הַגָּאוֹן הַחֲסִיד מֵהַרְש"ז זצ"ל בְּשׁו"ת שְׁבִסוּף ש"ע שְׁלוֹ סִי' ט' עַל שׁו"ב שֶׁהִשְׁיֵג גְּבוּל שׁו"ב אַחַר דְּכִיּוֹן דְּבִשׁו"ב בְּעִינֵי שְׁיִהָיְתָה מוֹחֲזֵק לְאֲדָם כְּשֶׁר וּמְפֹרָשׁ בְּש"ס וּפּוֹסְקִים שְׁעָנִי הַמְהַפֵּף בְּחֶרֶב וְאַחַר גְּטָלָה הִימָנוּ וְקָרָא רְשָׁע וְאִיךָ נוֹכַח לֹמַר עָלָיו שֶׁהוּא אֲדָם כְּשֶׁר כִּי הִלָּא רְשָׁע וְאֲדָם כְּשֶׁר וִירָא שְׁמַיִם הֵם שְׁנֵי הַפָּנִים וּמְטַל חוֹבָה עַל כָּל.

הַאֲנָשִׁים הַשׁוֹמְעִים לְהַתְּאַמֵּץ בְּכָל עוֹן לְהַסִּיר הַמְּכַשׁוּל ע"כ דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ וְהַדְּבָרִים מְאִירִים וְאַמְתִּים וְאִם פֶּה אָמַר בְּשׁו"ב מַה נֶּאֱמַר וּמַה נִּדְבָר בְּרַב וּמוֹרָה אֲשֶׁר הוּא יוֹרֵה דַעַת לְכָל הָעֵדָה וְעָלָיו לְהַדְרִיף אֶת עֲדָתוֹ בְּדַרְכֵי יוֹשֵׁר וּמִדּוֹת טוֹבוֹת וְלֹא שְׁיִחַלֵּל עוֹד אֶת הַשֵּׁם שְׁיִאֲמְרוּ הַהַמוֹנִים אִם הַמְּתַנַּשֵּׂא לְהוֹרוֹת עוֹשֶׂה כֵּן לְהִשְׁיֵג גְּבוּל רַב גְּדוֹל מִמֶּנּוּ הַסֹּפֵר לָנוּ אִף לְגִזּוֹל ח"ו לְעִינֵי הַשָּׁמַשׁ אוֹי לְאוֹתָהּ בּוֹשֶׁה וְכֹלֶמָּה וְגַם נִיפְרָ שְׁאִין בּוֹ יִרְאֵת שְׁמַיִם וּבְנוֹדָי אֵינּוּ רְאוּי לְהוֹרוֹת וּלְקַבֵּל תּוֹרָה מִפִּיו (וְאִם אִפִּי' הִי' בְּיָדוֹ אֵיזָה טַעַם נְאֻמְתָּלָא יִבְאָר דְּבָרָיו לְפָנֵי גְּדוֹלֵי הַדּוֹר וְשִׁמּוֹעַ בֵּין אֲחֵיכֶם כְּתִיב אוֹ הִבִּיאוּ לְמוֹ אֵיזָה ב"ד מִן הַסְּמוּכִים לְמָקוֹם הַחִילּוּל וְיִתְבָּרַר הָאֱמֶת) וּמִי שֶׁחֹתְמוֹ אֱמֶת יִנְחָה אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וְנִזְכָּה כּוֹלָם לְאוֹר בְּאוֹר הָאֱמֶת וְעַכ"פ נָא אַחֲרֵי אֵל תִּרְעוּ וְכָבוֹד לְכֶם שִׁבְתָּ מְרִיב וְשִׁמְעוּ לְקוֹל הַגַּאבֶּד"ד דְּעִירְכֶם וְחֹוּשׁוּ לְכָבוֹדוֹ וְקִיַּיְמוּ הַמְּקָרָא גְּרַשׁ לָהּ וְיִצְא מְדוֹן וְסוּרוּ מִן הָאִישׁ הַגּוֹרֵם מַחֲלֻקָתָהּ וְאֵל תַּחְזִיקוּ בְּיָדוֹ וְכָל הַשׁוֹמֵעַ לְדְבָרֵי חֲכָמִים יִהְיֶה שְׁקֵט וְשָׁאֵן יִיקוּיִם בּוֹ כָּל הַהִבְטָחוֹת שֶׁהוֹבְטָחוּ מִכְּבָדֵי הַתּוֹה"ק וּמַחְזִיקִים בָּהּ אֵלֶּה דְּבָרֵי הַכּוֹתֵב לְכָבוֹד הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֵי מְבָרְכֶם בְּרוּב שְׁלוֹם וְשִׁפְעָה וּבְרָכָה מְצַפֶּה לִישׁוּעַת ה'.

מִלְפִּיאַל צְבִי טְעֵנִיבּוֹיִם הַחּוֹפ"ק לְאַמְזָא. וְהִנֵּה מ"ש יְדִידֵי הַגַּאבֶּד"ק לְאַמְזָא בְּקוֹנְטְרָסוֹ אוֹת ב' לִיִּישֵׁב קו' הַתּוֹס' (עִירוֹבִין סג) ע"פ דְּבָרֵי הַרִיטְב"א עִירוֹבִין שָׁם לְפֶלָא שְׁלֵא הִבִּיא שְׁגָם אֲנִי כְּתַבְתִּי כְּזֹאת בְּקוֹנְטְרָסִי וְהַפֵּל הוֹלֵךְ אֶל מָקוֹם אֶחָד דְּמְשׁוּם דְּהוֹרוּ הַלְכָה בְּפָנֵי רַבִּים לֹא אֶסְתַּיִעַ מִלְתָּא לְהוֹרוֹת כְּהַלְכָה אֲכֵן מַה שֶׁפִּלְפֵּל הַגָּאוֹן מִלְאַמְזָא מְדוּעַ נִעְנְנְשׁוּ בְּנֵיב וְאִבִּיהוּא אִף דְּנוֹדָי מְרַע"ה הִי' מוֹחֵל וְגַבִּי שְׁמוּאֵל שֶׁהוֹרָה בְּפָנֵי עָלֵי הַתְּפִלָּה עָלָיו שְׁלֵא יָמוּת וְכֵן מַה שֶׁהַקְּשִׁיתִי בְּקוֹנְטְרָסִי מְדוּעַ גַּבִּי שְׁמוּאֵל אֶסְתַּיִעַ מִלְתָּא לְהוֹרוֹת כְּהַלְכָה וְכַתַּבְתִּי ג"כ דֶּהָא בְּאֱמֶת קִטּוֹן הִי' וְהַבְּאֵתִי דְּבָרֵי הַמְּהַרְש"א שֶׁרְצָה לְהַעֲנִישׁוּ בְּעוֹנֵשׁ יְדֵי שְׁמַיִם דְּבָרֵי הַרְש"א צְרִיכִים עֵיוֹן דֶּהָא עוֹנֵשׁ בִּידֵי שְׁמַיִם לֹא הָיוּ בְּפָחוֹת מְעַשְׂרִים יַעוֹ שִׁבְתָּ (פֵּט ע"ב) דַּל עֲשָׂרִין דְּלֹא עֲנִישָׁתָּ עָלֵיהֶוּ וּבְרַש"י שָׁם (אֲכֵן יַעוֹ בְּשׁו"ת חֲכָם צְבִי סִימָן מֵט ד"ה וְאֶפְשָׁר מ"ש בְּזֶה וְדו"ק): אֲמָנָם כֵּן לְפַע"ד נִרְאֶה לֹמַר בְּזֶה דְּהוֹרְאֵת שְׁמוּאֵל

גבי שחיתת זר דהא מבואר שם בעירוובין (סג) דלאפרושי מאיסורא אפי' בפני רבו מותר להורות (והכי אפסקא הלכתא בש"ע יו"ד סי' רמב סי"א) וא"כ פשהשחיתא פשרה בזר ואין הפרת לפנהנים א"כ אסורים הפנהנים לשחוט מלובשים בבגדי פהונה משום איסור שעטנז [ויהי' מזה סייעתא לדעת הרמב"ם פ"י מהלכות פלאים הלכה ל"ב שפסק דכהנים שילבשו בגדי פהונה שלא בשעת עבודה אפי' במקדש לוקין מפני האבנט שהוא פלאים ויעו"ש בהשגת הרמב"ד ויען' מה שפתבתי בחבורי הקטן לשד השמן פ"ח מהלכות פלי המקדש הלכה י"א הערה מדברי הש"ס (יומא יב ע"א) דיתנישב גם פן רק לשטת הרמב"ם ודו"ק].

ואם פן הוראת שמואל היתה לאפרושי מאיסורא ועל פן לא מת והשיב פהלכה וזה דרצה עלי להענישו משום דקטן הי' ואינו בכלל ערבות שיהי' מחויב להפריש אחרים מאיסורא וא"כ לא הי' לו להורות בפני רבו על ריב לא לו (וכבר פתבתי בקונטרסי שם שפפני רוב קדושתו בקטנותו הי' עלי רוצה להחמיר עליו וכעת נתוסף הסברא דמפני שהוא קטן ואינו בגדר ערבות ל"ש בו לאפרושי מאיסורא) אכן באמת אי הי' מצד חינוף אבותיו מונהר לדבר מצוה שפיר הי' מורה ההלכה להפרישם מצד חיוב החינוף עליו אבל אביו אלקנה לא היה שם רק אמו חנה ותלוי אם גם האם מחוייבת בחינוף בנה יעו' במג"א (סי' תרט"ז ס"ק ב') ובתוס' (נזיר כח ע"ב) ד"ה בנו ועפ"ז א"ש דהא בסוגיא שם דתנו האיש מדיר בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר וכו' וקאמרין שם בגמ' (כ"ט א') דאין האשה חייבת לחנף את בנה וא"כ חנה שהדירה בנה שמואל בנזיר ועלי הסכים לזה וגם הקב"ה וממילא מוכח דחייבת ג"כ בחינוף בנה וזה הי' טענתה אל הנער הזה התפללתי ויטן ד' את שאלתי נמצא שהסכים השי"ת על גזירת בני וממילא אני חייב ע"כ בחינוכו וע"כ יפה עשה מצד מצות חינוף שהורה שהשחיתא פשרה בזר בכדי לאפרושי פהנים מאיסורא דשעטנז ומשו"ה הודה עלי לדבריה ושמואל נשאר חי וקיים בצדקתו ויש בזה ת"ל לסלסל ולפלפל אבל אכמ"ל כ"ד הקטן משה נחום ירושלמיסקי אב"ד דק"ק קאמינקא וכעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

ובענין עונש לקטן יעו' ג"כ בנחלת יעקב בפירושו למסכת פלה (נ"א א') ד"ה ואפילו קטנים שכתב ונ"ל הא דמיייתי האי דרשא הכא בא לישוב שלא תקשה היכי ילפינן מער שחייב מיתה הא ער ואונן קטנים היו וא"כ ע"כ לאו משום חטאן מתו דלאו בני עונשים גינהו משו"ה מביא ראיה דקטנים מקבלין פני השכינה וא"כ מסתברא דיענשו נמי פשיחטאו ואל דעות ד' לו נתפנו עלילות לידע על איזה חטא יענש אף הקטנים ועל איזה חטא יפטרו עכ"ד ולפ"ז י"ל דכבוד חכמים חמור טפי ומו"ה בפנ"ר אף לקטן יש עונש ואפשר להעמיס פן גם בדברי המהרש"א ואכמ"ל: סימן ח תשו' י"ג הרב הגאון הגדול וכו' מו"ה יהונתן עלישבערג אבד"ק וואלקאוויסק בענין זכות וכבוד חכמים: ב"ה פה וואלקאוויסק ידידי הרב הגאון הגדול וכו' וכו' מו"ה משה נחום ירושלמיסקי הי"ו הגאון אבד"ק קאמינקא פלף קיוב יע"א שלום למר ולתורתו סלה: אהד"ש באה"ר וא"ע הגיעני מכתבו בצירוף תשובתו הרמתה לקהלת ס' בדבר הרב המאה"ג דקהלתם שנתקבל ברצון פולם ואחרי כן קפץ עליו רוגזו של אותו תלמיד ששמע בהוראה אצל הרב המאה"ג הנ"ל וקבע הוראה לעצמו וכו' מקצה העיר שנתפרצו מרבם הראשון וגם גרע מקור השכירות מכירת השמרים שנקבע להכנסת הרב הישן הוא מוכר שמרים

לצד השני וכבר יצאו גדולי דורנו ואסרו הוראת השני והוא לא ישמע ולא יאבה שמוע ובקש ממני הדרת גאונו לצאת לקראת לחם שערים בזה לחביבותא דמר אמרתי אשיחה את אשר עם לבבי בזה: (א) פתב הרמ"א ביו"ד סימן רמ"ה סכ"ב זה לשונו רב היושב בעיר ולומד בפרים יכול חכם אחר לבוא וללמוד ג"כ אפילו אם מקפת קצת פרנסת הראשון פגון שהקהל קבלו עליהם הראשון לרב ונוטל פרס מהם על זה אפ"ה יכול השני לבוא ולדור שם ולהחזיק רבנות בכל דבר כמו הראשון אם הוא גדול וראוי לכך עכ"ל וכתב הש"כ ע"ז פרנסת הראשון כו' פגון בשכר חנופות וקידושין וכ"כפסקי מהרא"י ו"ל ואי משום דמי קיפות פרנסה בדבר מחמת הפרש מגיטין וחליצה והשבעת נשים ושכר ברפת אירוסין ונשואין וכו"ג על קבלת פרס הלזה אנו בוששים ובטורח למצוא היתר לרנפן והאיך נחזיק אותו פולי האי להחשיבו פרנסה ומחיה לבלתי ישיג בהם אחרים עכ"ל מהרא"י ומשמע דפרס שהוא היתר גמור אין לו להאחר לקפת מיהו כ"ז מדינא אבל מצד המנהג אפ"ש דיש למחות גם בזה עכ"ל הש"כ ולפ"ז יש לנו לבדר ראשית דבר איזה פרס הוא היתר גמור למען דעת מה נקרא השגת גבול ואחרי כן נדבר אח דברינו מנהגן של ישראל תורה היא שכ"ה דאפ"ש דיש לילף אחרי המנהג ולפי שקבלת פרס עולבנא דדייני הוא וכמ"ש התה"ד שאנו בוששים על קבלת פרס הלזה זאת חובתנו לדעת את המותר ואת האפ"ש ואת הנמנע בזה והנה הפל יודעים שמקור כל הדברים סוגיא דבכורות דכ"ט הנוטל ש"כ לזון דיניו בטלים להעיד עדותיו בטלה להזות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה כו' אם הנה פהו ומטמאו מתרומתו מאכילו ומשקהו וסכו כו' מרפיבו על החמור ונותן לו ש"כרו פפועל ע"כ ובגמ' מנא הנ"מ אר"י א"ר דאמר קרא ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ד' מה אני בחנם אף אתה בחנם תנ"ה כאשר צוני כו' מה אני בחנם אף אתה בחנם ומניין שאם לא מצא בחנם שילמוד בש"כ ת"ל אמת קנה ומנין שלא יאמר כשם שלמדתי בש"כ פן אלמדנה בש"כ ת"ל אמת קנה ואל תמכור עכ"ל [והנה לפי הפשט הא דהביאו בתנ"ה סיפא דברייתא ומנין שאם לא מצא בחנם שילמוד בש"כ אף שלא נדרש לזה לסייעתא לדברי רב יהודא הוא דאגב גררא הביא לכל הדין דלימוד תורה השנוי בברייתא ואפ"ש עוד לומר דהנה שני פירושים ישנו בהאי כאשר צוני הא' ופירוש הרא"ש בנדרים דל"ז כמו שה' למדני וצוני בחנם ולא קיבל ש"כ ע"ז פן אני מחויב ללמד אתכם בחנם וכן אתם מחויבים ללמד לאחרים בחנם אבל שיטת הר"ן דהאי ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים והלכות הלימוד הוא כאשר צוני ה' האיך ללמד והאי צוני מותר ומה צונה דהיינו שילמוד בחנם ולפירוש הר"ן אפ"ש דמוכרח להביא סיפא דברייתא ומנין שאם לא מצא בחנם שילמוד בש"כ ואם לא הי' מביא רק התחלת הברייתא לא הי' שום ראיה לרב יהודא דאסור ליטול ש"כ בעד לימוד תורה ואפילו לבקש ש"כ רק דהייתי אומר דמותר לבקש והא ששנה בברייתא כאשר צוני ה' כו' אף אתה בחנם ותפרש עפ"י דברי הרמב"ם בפ"א מהלכות ת"ת ה"ב וחיוב לשפור לבנו מלמד ואינו חייב ללמד בן.

חברו אלא ב נם עכ"ל והייתי אומר מה אני מחויב ללמד עמכם בחנם אבל אם נדרש ליתן ש"כ פדי ללמד אתכם אינני מחויב ללמד אתכם בש"כ אף אתם מחויבים ללמד עם השני אבל רק בחנם היינו שאין אתם מחויבים ליתן ש"כ פדי ללמד אבל ליטול ש"כ לא דיבר מאומה ומותר גם ליטול וע"כ פדי להציא משמעות זו סיים ומנין שאם

לא מצא בחנם שילמוד בשכר דהיינו שיתן להמלמד שכר כדי ללמוד א"כ האי פירושא דמה אני בחנם אף אתה בחנם היינו ללמוד עמכם בחנם ולא לקבל שכר וע"כ נדרש לומר ומנין שאם לא מצא בחנם שילמוד בשכר דאף מפאת המלמד אסור לקבל (אם) הלומד יתן אבל אם נפרש דאין המלמד מחויב ליתן שכר כדי שילמוד התלמיד אבל לקבל שכר מותר לו בעד הלימוד ממילא מחויב השני ליתן שכר ואין כאן חיוב מפאת אמת קנה כו' באם לא מצא וא"ל] אבל באמת ישנו לישאל שאלה גדולה אהא דמנין שאם לא מצא בחנם שילמוד בשכר ת"ל אמת קנה דאחרי שהתורה אמרה מה אני בחנם ואסור לקבל שכר בעד הלימוד א"כ הרב שמקבל שכר בעד הלימוד עובר על ד"ת והנזותן לו עובר על לפ"ע ל"ת מכשול בנדאי שהרי אפילו אדרבנן פתבו התוס' סו"פ דע"ז וכן רש"י שבת בעברי ומכש"כ אדאורייתא בכה"ג] א"כ שאלה גדולה היא אם מותר להתלמיד ליתן מעות להרב כדי ללמוד תורה ולא נוכל לומר דהוי חטא כדי שתוכה שהרי אמרו במנחות (דמ"ח) דחטא בעולה כדי שתזכה בחטאת לא אמרינו וא"כ ה"נ לא אמרינו תעא בלפ"ע כדי שתזכה במ"ע דלימוד תורה וא"כ האיה התירו שלמה בחקמתו לומר אמת קנה ואולי יש לומר דלאו דלפ"ע אינו לאו פרטי אלא כללי על כל מכשול שבה והלאו נקרא באותו שעה לפי מעשיו של המכשול וע"כ אחרי שהמכשול הוא בענין לימוד התורה דחיובו משום מה אני בחנם נקרא לאו דלפ"ע בכה"ג לפ"ע דתורה ואם פן הוי חטא בתורה בשביל שתזכה בתורה ומשו"ה מותר אפילו היכא דהמקבל עובר פמוכן אבל אמיתות הדברים בפשט הברייתא מפני שיש אנפי שמותר ליתן שכר כאשר נבאר וע"כ ה"א שאין לימוד התורה רק בחנם גם מפאת המלמד וע"כ אמר אמת קנה אבל באופן שהרב לא יעבור על דברי תורה והנה בהמשך דברינו נבאר א"ה כל פרטי ההיתרים בזה (ואפשר דהיכא דליכא הני היתרים אסור ליתן שכר פהצד השני) פן הי' נראה לי בהשקפה הראשונה והנה היתר שכר בטלה דמוכח מןספם מפל הראשונים ומפורש בסוגיא דכתובות (דק"ה) ועוד יתבאר לפנינו כמה אנפי מתורתן של ראשונים בהיתר ליקח שכר.

(ב) אבל ראיתי להב"ח בחו"מ (סימן ט' ס"ט) שכתב זה לשונו ונראה מסוגיא דכתובות פ"ב דבגידון זה איכא ד' חלוקים א' אית בי' אסור שונד והוא באומר לדיין לא תסייבני אם זכאי אני דייןן שמזכיר בדבריו לדונו יפה אין דעתו מתקרב לצד החובה ולכך נקרא שונד שנעשה לב אחד ואפילו נוטל משניהם בשונה ומזכה הזכאי ומסייב הסייב אית בי' תורת שונד, הב' אם אינו אומר לא תסייבני אם זכאי אני אעפ"י שאומר לזכות את הזכאי ולסייב את הסייב אין זה תורת שונד אלא תורת אגרא דדיניו בטלים מן הסתם ואיסורי' מהא דאמר רב בפ' עד כמה ראה למדתי אתכם מה אני בחנם אף אתה בחנם ואע"ג דמקרא לא משמע דאם עבר וזן בשכר דדיניו בטלים מ"מ רבנן קנסוהו בכך שעבר על דברי תורה וכדכ' התוספות בפרק האיש מקדש ומשו"ה דוקא אותם דינים שנטל בהם שכר א"נ מן הסתם נדאי נטל שכר ובטלין אבל אותם שנודע שלא נטל שכר אינם בטלים דלא קנסוהו אלא באותם שעבר על ראה למדתי כו' ונראה דכש"כ היכא דמקבל בתורת שונד דדיניו בטלים אלא דאיכא לחלק דאם לקחו בתורת שכר א"צ להחזירו בדין דדוקא אם לקחו בתורת שונד דאמרה תורה לא תקח אם לקח הוי גזל ביזו אבל כמה שעבר

על מה אני בחנם כו' א"צ להחזיר ותדע מדתני בפ' עד כמה מנין שאם לא מצא בחנם שילמוד בשכר ת"ל אמת קנה ואי חייב להחזיר אף בשכר לא ימצא ומאי אמת קנה.

השלישי אם אינו נוטל אלא שכר בטלה דלא מוכח על זה תני מכוּעַר הדיין שנוטל שכר אלא שדינו דין דדוקא אגר דינא שאומר לא אומר לכם הדין כ"א בשכר כה וכה דכיון שמתירח אותם שלא לומר להם הדין דינו בטלים דה"ל אגר דינא אבל פשאומר להם הדין ומבקש שכר בטלה א"נ הם מעצמה נותנים לו שכר בטלה אעפ"י שנותנים קודם שאמר להם הדין ליפא אגר דינא ודינו דין אלא שמכוּעַר הדיין פינו דהוי בעלה דלא מוכח.

הרביעי בטלה דמוכח כעונבדא דקרנא דתהי באמברא שרי אפילו לכתחלה וכגון שקבל משניהם בשנה כו' עכ"ל. מתוך הדברים למדנו דמפרש בחלק הב' סוגיא דבכורות מנין שאם לא מצא בחנם שילמוד בשכר אין השאלה שהמתלמד מחויב ליתן שכר דוקא בתורת היתר אלא דהשאלה היא אף באופן שהמתלמד עושה איסור עכ"ל המתלמד נותן לו שפר ומחויב להתלמד בשכר דאל"כ מהקשה ליה להב"ח על דאם לא מצא בחנם שילמוד בשכר שהרי לא ימצא בשכר אם המקבל יהיה מחויב להחזיר השכר ולפי מ"ש הא אפשר להתפרש שמחויב לבקש רב שישלם לו שכר בטלה דמוכח ויתן לו שכר וא"כ יהי בתורת היתר אבל היכא דלוקח באיסור אפשר דמחויב להחזיר א"ו נראה דלהב"ח סתמא דגמ' ניקח ליה לפרש בלומד באיסור ועכ"פ אפשר בעינין פהצד הראשון בלומד באיסור ג"כ מותר לו ליתן שכר אם הרב אינו רוצה ללמוד כי אם בשכר: (ג) אלא דלדידי יש לי לדון לפני רבותי דלא זכיתי להבין מנ"ל לחכמים להתיר שכר בטלה לתלמוד תורה אחר שאלה תורה ואותי צוה ד' ללמד אתכם וכו' מה אני בחנם ואם אמנם פי ד' שלמד תורה עם משה ל"ש לגבין בטלה ולמשה שהי מאוכלי מן לא הי שייך חסרון ושכר בטלה אבל אחר שהתורה צוה שם ללמד דוקא בחנם מניין לנו להתיר ליקח שכר בטלה, והרבה נצטערתי על זה ומתוך כה אילו אחייהב רשות לתלמיד שפמוני הייתי אומר דהא נדאי דעל מצות תלמוד תורה אסור ליקח שכר בשום אופן ואפילו שכר בטלה אבל הנה מצות דינים הוא ששני הבעלי דינים מסתפקים בממון למי שייך לראובן או לשמעון נמצא הדין שיודע הדין מחויב להגיד להם פדי להשיב הממון לבעליו אם מגיע לו או אם אינו מגיע לו לפוטרו פדי שלא יתפוס מהשני והוי זה בגדר השבת אבדה ומחויב להשיב אלא דהשבת אבדה הדין אבדתו קודמת מהא דאפס פי לא יהי כה אביון שלף קודם נמצא אם יהי לו בטלה מפני דין ממונו של שני ממונו קודם ואין ממון נדחה מפני ממון וה"נ אם הבעלי דינים אינם באים לשאול מפני שרצונם ללמוד הדין כי אם מפני שאלת הממון נמצא שאלו לא היו מבקשים הממון לא היו באים לשאול הדין ואין זה רק כבקשת השבת ממון ממילא הוא מחויב להגיד להם פהשבת אבדה אכן בטלה דמוכח מותר ליקח מקרא דאפס פי לא יהי כה אביון וכן האיש הבא לשאול הוראה השניף לאיסור והיתר אין הוראה זו כ"א הכשרו של חשבון ממון או חפץ לחבירו שהחפץ יאסר לו ויפסד ממונו אם ימנע הוראתו מהכשרו ויטריפו מספק והוי בגדר השבת אבדה ומחויב להגיד ובאופן כזה מצינו ילפותא דהיתר ממון וכזה מצינו באגרא דלקח קרנא בדיני ממונות אבל פשבאים ללמוד תורה או להורות הוראה על תפילין וציצית כו' בזה אסור ליקח שכר בטלה ולא מצאתי לו שום היתר בענייניו במה שהספיקו

חכמים אבל לא כן למדני מתורתו של ראשונים דהתירו ללמד תורה בשכר למלמדים בשכר בטלה דמוכח כמו שפיתבו רבותינו בעלי התוס' בכורות והרא"ש והטור בסיומן רמ"ו ולכאורה תמוה מאד מניין לרבותינו בזה וכנראה שדעת רבותינו מפני שהם מפרשים הנוטל שכר להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו אלא אם כן הנה מומחה פאילא ביבנה שהטעם הוא משום חשד ומשום מה אני בחנם ומשו"ה לסלק חשד תקנו לאילא מתם ובע"מ אבל משום מה אני בחנם אין פאן שום תי' שאסור ליקח שכר בעד מצות וע"כ מוכרח כמו שכתב הרא"ש בכורות פ"ד אות ה' זה לשונו וכן אילא ביבנה התירו לו חכמים ליטול שכר לפי שהפל הוי מביאים אליו בכוריהם פל היום והי' צריך להיות בטל מכל מלאכה עכ"ל וא"כ ה"ל שכר בטלה דמוכח יעו"ש פרא"ש ובש"ע יו"ד סימן שי"ב ובפרישה וא"כ מהא דאילא מוכח דגם בהוראה מוכרחת לידע בזמן שבהמ"ק קיים להקרבת קרבן וא"כ הוי הוראה המוכרחת להיתרו של מצנה ומפל מקום התירו לו משום שכר בטלה דמוכח [שכנראה הי' בשעה שהי' ר"ג ביבנה וא"כ אפתי יש לי לדון דאחר חורבן הנה ולא הי' שום הקרבת קרבנות והבאת בכורים למקדש להקריב וא"כ הוי רק היתר ממון לא יותר.

ועוד נ"ל לדון דהוראת מום אי קבוע אי עובר לא ידענא אי דבר התלוי בתורה היא והוא תלוי בבקיעת טבעתם ואין פאן הוראת תורה פלל וכנראה זו היא שיטת רש"י דמפרש הא דאילא ביבנה רק משום חשדא ולא זכר פלל שום היתר דבטלה דמוכח ולא איסור דרואה בכורות ונוטל שכר משום מה אני בחנם דזה לא שייך להיתר תורה פלל אבל הרא"ש נדאי לא ס"ל הכי אבל חילוקי הראשון דאילא דיבנה הנה לאחר החורבן והוי רק ענין ממונא ומנ"ל ענין רוחני בלי ממון שיהנה מותר ליקח שכר צריך בירור לתלמיד קטן פמוני אבל אנחנו דברי רבותינו אנו מקבלים (פאימה ויראה) שהספימו התוס' והרא"ש וכל הראשונים ובטור סי' רמ"ו ששכר בטלה מותר ליקח בעד הלימוד לבדו ובאמת דבר זה כנראה מתלמד לדברי הראשונים מסוגיא דכתובות ק"ו דמלמדי הלכות שחיטה והלכות קמיצה נוטלים שכרם מתרומת הלשפה וקשה הא אסור משום מה אני בחנם כו' ואין לנו לתרץ כ"א פתירוף התוס' כתובות ק"ה ד"ה גזירי גזירות בסופו וכתוס' כתובות ק"ו שם שפסקו פל היום בזה והי' בטלה דמוכח ומותר דבטלה דמוכח מותר וכדעת רבותינו ז"ל אבל טעמא דמלתא לא ידענא מהיכא וד' יאיר עיינו בתורתו: (ד) ועוד יש לי לדון דהנה האי קרא דראה למדתי אתכם בתורה פתיב א"כ הא תינח בתורה והוראה ודינים אבל הנוטל שכר להעיד להזות ולקדש דאסור ליטול שכר מצנה כנראה לא ידענא מנ"ל וכנראה דילפי חכמים מהאי גילוי דכאשר צוני ד' דלאו דוקא שכר ללמד תורה אלא שכר פל מצנה המוטלת עליו שהחויב מנח אקרספתא דגברא לעשות להשני אסור לקבל שכר בעד זה וכן למדתי מתורתו של הרמב"ן בספר תורת האדם סוף שער הסכנה שכתב לענין שכר רפואה נ"ל דמותר ליטול מהם שכר בטלה וטרחה אבל שכר הלימוד אסור דאבדת גופו הוא נרחמנא אמר והשבות לו ואמרו לענין מצות מה אני בחנם כו' עכ"ל הרי דילפינו מהאי אני בחנם לענין פל המצות ודבר זה מתקאי מהא דלהעיד ולהזות ולקדש כו' [ואולי אפשר לומר לפ"ז דאחרי דמזה ילפינו לכל המצות א"כ השבת אבדה ג"כ אסור לקבל שכר כמו פל המצות ואחרי ששוב מצינו היתר אפס פי לא יהי' בך אביון שלח קודם ילפינו מזה דמותר ליקח שכר בטלה בכל

המצוות אבל זה דוחק דכאן לא נאמר רק שלח קודם והיינו בממון לענן ממון של חבירו
אבל לא בממון לענן ענין ריחני של חבירו שישאל שאלה על מצוה עוברת פציצית
ותפילין ואתרוג וקמיצה וכו' וע"כ נראה דהיתר זה קבלו חכמים בע"פ ואולי יש לומר
דהיתר זה למדו חכמים מהא דתני ומנין שאם לא מצא בחנם שילמוד בשכר ת"ל אמת
קנה וקשה פשאלתנו באות א' דאיך אפשר שמותר ליתן כסף ולעבור אל פ"ע כו' וע"כ
מוכרח שמתפרש שאם לא מצא אצל איש שיש לו זמן לבטל וילמוד אצלו בחנם שילמוד
בשכר אצל מי שאין לו זמן לבטל וישלם לו שכר בטלה א"כ מוכח מקרא דאמת קנה
דהלכתא גמירי ואסמכוהו שלמה וגמרון דמה אני בחנם לא נאמר רק בבטלה שאין לו
שום היזק אבל היכא דמבטל מעסקיו מותר ליקח שכר ומוכרח מזה לפע"ד כפי' דסוגיא
נגד מ"ש מ"ח תוצאת הדברים מדברינו דשכר בטלה מותר ליתן אבל בזה הוכרע
להיפוך שאם האיש בטל ממלאכתו ומבקש שכר אסור לו ליתן ואין לו רשות ללמוד
בשכר פ"נ נלע"ד: (ה) והנה שיטת הרמב"ן דחייב הלימוד ונעשיות כל המצוות שמוחזק
לעשות לחבירו בחנם למדנו מקרא דמה אני בחנם לפע"ד אין שיטת רש"י פ"נ למדקדק
בדברי רש"י שכתב ז"ל מנה"מ דאסור להורות הוראה וילמד תורה בשכר עכ"ל ושייר
להעיד כו' משמע דעיקרא דהאיקרא בת"ת פתיב ודין היינו תורה אבל להעיד ולהיות
ולקדוש כו' לא הוי רק מדרבנן פ"נ נלע"ד וכן מצאתי ת"ל להגאון מהר"י ברלין בשאילת
שלום פ' דברים שאילתא ק"מ אות קל"ו ועוד ידרוש לנו איה"ש אחרי נרחיב בזה איזו
פרטים והנה הרע"ב כתב בפ"ד דבכורות מ"ו בבית ישראל ראיתי שעורר' כו' שלא
יבוש הרב ליקח מעות בעד סידור והגט וכן העדים החתומים על הגט וסיים זה לשונו
וחושש אני לגט זה שהוא פסול דהא תנן במתניתין הנוטל שכר לדון דיניו בטלים להעיד
עדותו בטלה עכ"ל והרמ"א באה"ע סימן קנ"ד כתב עליו שאינו פלוג שיהא מדמה דבר
זה למה שאמרו הנוטל שכר לדון דיניו בטלים ואין ראיה כי סידור הגט אינו דין אלא
לימוד בעלמא וכן העדים הואיל ומתנים שאם יקלקלו שישלמו מכח זה מותר להם ליטול
שכר הרבה או מטעם דהעדים אסורים לישא הגרושה עכ"ל, ודברי הרמ"א מןפלאים
כמו שחמה עליו הט"ז שם ס"ק ב' דהא גם לימוד אסור בשכר דהכי איתא בפ' עד כמה
(דכ"ט) מנה"מ פרש"י דאין נוטלים שכר על הוראה ות"ת שילמוד אר"י א"ר דא"ק
ראה למדתי אתכם כו' מה אני בחנם כו' עכ"ל ונרחיב הדברים הנה אם נאמר שפונת
הרמ"א שרק הלכה למעשה אסור ליטול שכר אבל לימוד שלא למעשה מותר נמצא
דסוגיית התלמוד דנוטל שכר לדון לק"מ ששם מיירי למעשה שפיר דיניו בטלים משא"כ
לימוד בעלמא מותר ליקח שכר וכן משה למד הפל לישאל הלכה למעשה וע"ז נאמר
ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צונוי ד' אלקי וע"כ לא הקשה הט"ז רק מדברי
רש"י שכתב על ת"ת שילמוד אבל א"כ עדיפא הנה לו להקשות דסידור הגט הני הלכה
למעשה, ואם נאמר דכונת הרמ"א דרק על דינים שפין אדם לחבירו נאמר איסור מה
אני בחנם ונפרש ומשפטים כאשר צונוי ה' כו' דקאי רק אחלק המשפטים ועל פ"נ לימוד
מותר, בשכר מלבד דזה דוחק עצום דכאשר צונוי קאי גם אחוקים מלבד זה איך יפרש
הרמ"א הא דלהעיד עדותו בטלה ואף שתחלק ותאמר דגם זה במזמנות דוקא דשייך
למשפטים אפתי תקשה דלמה טרח הרמ"א בהחזון של עדי הגט שיקחו שכר הא התם
באיסור אין כאן דרש דמה אני בחנם ועוד דקשה לדידיה מהא דלהיות ולקדש מימיו מי

מַעֲרָה וְאָפְרוּ אַפ"מ הָא הָתָם אֵין בּוּ ד"מ אֶלָּא ע"כ דְּגַם אַחֲקִים קָאֵי הַצְּוּי וּבִיחֻוד
לְהַרְמַב"ן דְּכּוֹלָם יִלְפִינוּ מְהָא דְּמָה אַנִּי בְּחַנְּם אַם כּוֹן דְּבַרֵּי רַש"י שְׁפַתְבּ ו"ל לְהוֹרוֹת
הוֹרָאָה מְנוֹכַרְח וְגַם דְּבַרֵּי רַש"י שְׁפַתְבּ וּלְלַמֵּד תּוֹרָה מִתְּנִיתִין מְפֹרְשֵׁת בְּנִדְרִים (דל"ז)
הַמְּנַדֵּר הַנָּאָה מִתְּבִירוּ מְלַמְדוּ מְדַרְשׁ הַלְכוֹת וְאֶגְדוֹת וְיִלְפִינוּ שְׁם בְּגִמְרָא מְהָא דְּמָה אַנִּי
בְּחַנְּם וַא"כ דְּבַרֵּי הַרְמ"א ש"כ ו"ל לִימוּד בְּעֵלְמָא תְּמוּהָ מְאֹד וַע"כ אֲמִיתוֹת כּוֹנֵת הַרְמ"א
ו"ל כְּדְבַרֵּי הַט"ז לַפַּע"ד וְאֵין חִילוּק בֵּינֵיהֶם שְׁפַתְבּ ו"ל וּלְפַע"ד דְּבִין בְּגַט וּבִין בְּחִלְיָה
אַף אַם קְרוּי דִּין הַאִיף יַעֲשֶׂה הַבְּעַל וְהֵיבָם מְכַל מְקוּם אֵין הָרַב עוֹשֶׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה אֶלָּא
הַבְּעַל וְהֵיבָם הֵם הָעוֹשִׂים וַא"כ אִיף שְׂיִיף לֹאמַר דְּהַגַּט בְּטַל אִו הַחִלְיָה דְּהָא ע"כ הַבְּעַל
וְהֵיבָם עָשׂוּ כְּדָת וְלֹא אֶמְרִינוּ הַנוֹטֵל שְׂכָר לְדוֹן דִּינָיו בְּטַלִּים אֶלָּא דְּהוּי כְּאֵלוּ לֹא הִי דִּין
כְּלָל עַדִּינָן בֵּינֵיהֶם וּמַעֲשֶׂה הַדִּין בַּעַל וְכֵן בַּמ"ש הַנוֹטֵל שְׂכָר לְהוֹזוֹת וְלִקְדָּשׁ אֶפְרוּ אַפ"מ
וּפְסוּל דְּהוּא עֲצָמוּ הַמְקַיָּים הַמְצֻנָה וְכִינוּן שְׁמַעֲשֶׂה שְׁלוֹ בְּשְׂכָר הוּא בְּטַל כְּאֵלוּ לֹא הִיָּה
הַמְצֻנָה כְּלָל מִשְׁא"כ בְּגַט וְחִלְיָה שְׂאָרְךָ אַם יִתְבַּטַּל הוֹרָאָת הָרַב מ"מ הַמַּעֲשֶׂה שְׁעֲשֶׂה
הַבְּעַל וְהֵיבָם אֵינוּ בְּטַל אֶלָּא דַּמ"מ יֵשׁ אִיסוּר עַל הָרַב הַלּוֹמֵד בְּשְׂכָר מִכַּח מַה אַנִּי בְּחַנְּם
כּוֹ' ע"כ וּבְאַמַּת לַפַּע"ד לֹא חִיָּדֵשׁ הַט"ז מְאוּמָה דְּלֹא בָּא הַרְמ"א לֹאמַר רַק עַל מ"ש
הַרְע"ב שְׁחוֹשֵׁשׁ שְׂיִיָּה הַגַּט פְּסוּל כְּמוֹ הַנוֹטֵל שְׂכָר לְדוֹן ע"ז פַּתְבּ הַרְמ"א כִּי הוּא מְדַמָּה
ד"ז לַמ"ש הַנוֹטֵל שְׂכָר לְדוֹן דִּינָיו בְּטַלִּים וְאֵין רְאִיָּה (שְׂיִיָּה דִּינָיו בְּטַלִּים) כִּי סִידוֹר הַגַּט
אֵינוּ דִּין אֶלָּא לִימוּד בְּעֵלְמָא וְכַמ"ש הַט"ז שְׁהַמְגַרְשׁ בְּעֲצָמוּ עוֹשֶׂה הַדְּבָר אַם כּוֹן סִלַּק
לִימוּד הָרַב הַמַּעֲשֶׂה לֹא תִתְבַּטַּל וְאֵי דַּא"כ טַעְמָא בְּעֵי אַמְאֵי לֹא הַשְׁוָה הַרְמ"א אֶת מְדוּתָיו
בְּגַט וּבְחִלְיָה כִּי בְּחִלְיָה כָּתַב בְּסִי' קַס"ט שְׁהַמְסַדֵּר לֹא יִקַּח וְכָל הַטְּעָמִים שְׁפַתְבּ בְּגַט
לֹא מְהַנִּי בְּחִלְיָה וְתְמוּהָ שְׁהָרִי שְׁוִים הֵם כַּמְש"כ הַט"ז לַפַּע"ד חִילְקֵם הַרְמ"א מְפִנִי
שְׁשִׁיטְחוּ דְּלֹא כַּהֲנוּב"י (סִימָן) שְׁהַסְפִּים דְּגַם בְּגַט בְּעֵינוּ שְׁלִשָּׁה אֶלָּא דְּסַבֵּר דְּכַגַּט ל"ב
שְׁלִשָּׁה מִשְׁא"כ בְּחִלְיָה בְּעֵינוּ שְׁלִשָּׁה מַה"ת וְחִלְצָה בְּשָׁנִים פְּסוּלָה וַא"כ בְּחִלְיָה אַם
הַדִּינָן נוֹטֵל שְׂכָר דְּהוּי כְּמִי שְׂאֵינוּ הִנֵּה חִלְצָה כְּלִי דִּינָיִם וְהַחִלְצָה בְּטַלָּה מִשְׁא"כ בְּגַט
אַם נוֹטֵל שְׂכָר דְּהוּי כְּמִי בְּלִי דִּינָיִם כַּה"ג הַגַּט כְּשֶׁר (וּלְפ"ז עַד כָּאֵן לֹא הִתְחַמֵּיר הַרְמ"א
רַק בַּג' הַדִּינָיִם מִהַחִלְצָה אֶבֶל הַשָּׁנִים הַנוֹסְפִים יְכוּלִים לִיקַח) וּבְגַט יְכוּלִים ב"ד לִיקַח
כִּי לֹא נִצְרְכוּ לְב"ד כְּלָל שְׂאֵינוּ אֶלָּא לִימוּד וְלֹא דִּין וַע"כ לֹא אֵיכְפַת לָנוּ אַם בְּשִׁבִיל
הַקְּבֵלַת כְּסָף לֹא יִהְיֶה הַמְסַדֵּר דִּינָן שְׁמַתְבַּטַּל שְׁם דִּין מְזַה וְדוּק, וַיֵּשׁ לִי לְהוֹסִיף בְּזַה
דְּבָרִים דְּבְאַמַּת הָא דְּקִי"ל הַנוֹטֵל שְׂכָר לְדוֹן דִּינָיו בְּטַלִּים תְּמוּהָ מְאֹד דְּמָה שְׂיִיף דִּינָיו
בְּטַלִּים אִטּוּ אַם רְאוּבֵן יִטְעוֹן מְנָה לִי בִּידָךְ וְשְׁמַעוֹן מְשִׁיב לוֹ חֲמִשִּׁין יְדַעְנָא וְחֲמִשִּׁין לֹא
יְדַעְנָא וּפְסַק הַדִּינָן שְׂיִשְׁבַּע (וְאֵילוּ"מ) יְהִי דִּינָיו בְּטַלִּים וּמַה יוֹסִיף הַדִּינָן הַשְּׁנִי וּכְבָר
מְצָאֵתִי לְמַהֲרִי"ט ח"א סִימָן ס"ט שְׁהַקְשָׁה כּוֹן וְתִרְצַן דְּמִיָּרִי בְּשׁוֹדָא דְּדִינָיִי יַעו"ש וַא"כ
הָא תִּינַח הָתָם אֶבֶל בְּגַט שְׂיִשְׁנוּ סִדֵּר מִיּוֹחֵד מַה שְׂיִיף דִּינָיו בְּטַלִּים וְזַה כּוֹנֵת הַרְמ"א שְׂאֵינוּ
אֶלָּא לִימוּד בְּעֵלְמָא כִּי וְלֹא נִדְרָשׁ לְהַכְרַעַת הַדִּינָן בְּכָאֵן מִשְׁא"כ בְּחִלְצָה שְׁנִדְרָשׁ שְׂיִיָּה
בְּכָאֵן יִשְׁיַבַת שְׁלִשָּׁה דִּינָיִם וְאֵם כּוֹן כִּינוּן שְׁנִפְסַל וְלֹא נִקְרָא דִּינָן חֲסַר דִּינָן אֶחָד וְהַחִלְצָה
בְּטַלָּה וְאוֹסִיף בִּיאוֹר בְּדִין מְפֹרְשׁ אֵין הַדִּינָן רַק כְּמַעֲשֶׂה קוּף בְּעֵלְמָא וְדַל הַדִּינָן מְהִכָּא
וְלֹא הַבַּע"ד יְדַעוּ בְּעֲצָמָם הַדִּין וְעֵינָיו בְּסַפֵּר הִיָּה דִּי וְכֵן בְּסִדֵּר הַגַּט מִשְׁא"כ בְּחִלְצָה
בְּעֵינוּ לְגוּפוֹ שֶׁל הַדִּינָן שְׂיִיָּה בְּכָאֵן שְׁלִשָּׁה דִּינָיִם עֵינָן בְּדְבָרִים: (ו) וְהִנֵּה לְפַמְש"ל
לְחַדֵּשׁ דְּבָר דְּלִדִּינָן לְשִׁיטַת רַש"י הָא דְּמָה אַנִּי בְּחַנְּם לֹא נֶאֱמַר רַק בַּח"ת וְדִינָיִם אֶבֶל

להזות ולקדש ולהעיד לא הוי רק מדרבנן נ"ל לבאר בזה דברי הירושלמי דסנהדרין פ"ק חד בר נש אזיל למידן קמי' דרב הונא א"ל אייתי לי בר נש דיסוק תחותי לדקלא רב הונא הוי רעי תורין והוי ידע בסקהדוּתא לחד בר נש א"ל אייתי שְהד עלי א"ל הב לי אגרא ותני פן נותנין לדיין שְכר בטלו ולעדות שְכר עדותו עכ"ל הירושלמי ועמדנו לדקדק דברי שא א"ל אייתי לי בר נש תתותאי ובסיפא לא א"ל פן פי אם הב לי אגרא הלא דבר הוא ואמרנו דרב הונא השמיענו ד"ח לפמש"כ לעיל דהא דלהעיד שאסור ליטול שְכר לא הוי רק מדרבנן ולפ"מ שהבאנו לעיל אות א' בשם הב"ח דשְכר בטלה דמוכת מותר ליקח ושְכר בטלה דלא מוכת דתניא מכוּעַר הדיין שנוטל שְכר אבל דינו דין דלא אסור רק מדרבנן ולפ"ז אמינא דהא תינח בדיין שנוטל שְכר לדון אסור מה"ת ובלא מוכת גזרו מדרבנן לכתחלה משא"כ מוכח דמותר אבל בעד שנוטילת שְכר לא הוי רק מדרבנן ע"כ מותר ליקח שְכר בטלה אפילו דלא מוכח ולפי זה רב הונא פשטא דין לפניו רצה להראות לכל שלוקח שְכר בטלה דמוכח דוקא ע"כ אמר הב לי גברא דיייתי תחותאי לדקלא אבל בעדות שדי בשְכר בטלה דלא מוכח ע"כ אחרי שהיה רועה תורין אמר לו הב לי אגראי ולפי שרב הונא הבין שיתמהו הרואים והשומעים דכפעם הראשון בקש גברא תחותיה וכפעם הב' בקש אגרא וע"כ הביא ראיה לדבריו שהדין פן מבריייתא שגם בבריייתא ישנו שינוי עצום כמו שאמר ותני פן נותנים לדיין שְכר בטלו ולעדות שְכר עדותו שאמאי חלקם לשנים ובלשונות שונות אבל הן הדברים שלדיין אינו מותר רק בטלה דמוכת ע"כ אמר שְכר בטלו ולעדות מותר אפילו בטלה דלא מוכח ע"כ אמר שְכר עדותו והדברים נחמדים: (ז) ובירושלמי שם תני חד גברא סאיב לחד פהו אתי עובדי' קמי דר' יצחק (פירש הפנ"מ שתבע מה שטמאהו והפסידו שלא לאכול בתרומה) ואוכלי' חולין (חייבו להאכילו חולין סברין מימר שיוצאין לו דמי תרומה מתוכן ע"כ ותמוה מאד לפי המפרשים דמייירי בעלמא איף יתחייב איש שיטמא לכהן להאכילו חולין הא הוי היזק שאינו ניכר ולא עשה מעשה בגוף דבר הנזק כו' ואולי משום קנסא אבל אמתת הדברים דמייירי בכהן שהלף להעיד בארץ העמים ומטמאו מתרומתו וכמתניתין דבכורות (דכ"ט) ואם הי' פהו ומטמאהו מתרומתו מאכילו חולין אבל השמיענו שיוצאין לו דמי תרומה מתוכן פנ"ל ואין ספק בזה שכן הוא שהרי הרא"ש הביא בפרק עד כמה סימן ה' דברי הירושלמי הלזו לענין שְכר בטלה הביא עובדא דר"ה והביא ג"כ בסופו עובדא דר' יצחק דלפני המפרשים ל"ש פלל להכא ולפמ"ש שייף לעדות ולמתניתין דבכורות וכן הרמב"ן בהלכות בכורות וסלה הביא אמתני' הלזו כל דברי הירושלמי הנ"ל והדברים מפורשים פנ"ל: (ח) נשובה נא לבאר פרטי ההיתרים ממה שמותר ליקח שְכר לכ"ע אם פי אסור ללמוד בשְכר אבל המשגיחים על התלמידים נראה שמותר ליקח שְכר וכן מצאתי לא מן הראשונים שפירש דברי הירושלמי בנדרים פ"ד ה"ג פתיב ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' מה אני בחנם אף אתה בחנם יכול מקרא ותרגום פן ת"ל חוקים ומשפטים חוקים ומשפטים אתם מלמדים בחנם ואי אתם מלמדים בחנם מקרא ותרגום וכן חמי מתנייא נסבין אגריהון א"ר יודן בי ר' ישמעאל שְכר בטלה היו נוטלין עכ"ל שטרותו המפרשים ופירשו וכן חמי כו' דקושיא היא שאנו רואין שלומדי משנה נוטלין שְכר ותי' שְכר בטלה היו נוטלין אבל המפרש הקצר פי' וכן חמי מתנייא המשגיחים על הלימוד נסבין אגרי' נוטלים שְכר שבעד המשגחה מותר ליקח שְכר אלא

דלפ"ז לפי המסקנא שפדחה דשכר בטלה הו נוטלין משמע דחמי מתנייא (משגיחים) גם כן אסורים ליקח שכר והיא חומרא גדולה ועל פן הי' נ"ל דר' יודן לא דחי הדין דחמי מתנייא נסבין אגריהו רק אמר דבי ר' ישמעאל שכר בטלה הו נוטלין פי' חמי מתני' שאצל ר' ישמעאל או שבבית מדרשו של ר' ישמעאל התמירו על עצמן והיו נוטלין שכר בטלה ולא שכר פעולת המצוה [ובזה א"ש לישנא דהיו נוטלין] יעו' בר"ן גדרים ל"ז וברי"ף שפולם גרסו א"ר יודן בר' ישמעאל והנלע"ד כתבתי ויען' מע"מ בכורות פ' עד כמה אות ו' אבל דע לה דעוד נ"ל ד"ח בשיטת הירושלמי דבאמת גשתוממתי שהתיר לשלם שכר בעד תרגום דהוי פירוש התורה א"כ איך מותר ליקח שכר ועוד דאיך ממעט ממשפטים הלימוד בפ' משפטים וחקים וביחוד דבגמ' דידן (דל"ז) לא התירו רק שכר פיסוק טעמים ולא יותר וכאן התירו שכר פירוש גמור על התורה מפי ר"א ור"י וע"כ הי' נ"ל דשיטת הירושלמי דדברים שבכתב שהתורה מונחת בקרון זוית וכל הרוצה לראות יבא ויראה מותר למלמד ליקח שכר אבל האיסור הוא תורה שבע"פ שהרי כפאשר צוני ה' אלקי היינו רק בע"פ ומשה למד ד' עם משה בע"פ ואח"כ אמר לי' פתוב לה את כל הדברים האלה כו' ומשה למדן לישראל בע"פ ואח"כ פתבן משה ולפי זה נמצא שאחרי שתרגום נכתב מותר ללמוד בשכר אבל דברים שבע"פ לא ולפי זה עד שלא נכתב המשנה הנה המשנה נלמדת בחנם ומשנכתבה מותר ליקח שכר בעד מתני' וע"כ אמר וכן חמי מתני' לומדי משנה נסבין אגריהו אבל לומדי גמרא לא וע"ז דחי א"ר יודן כו' את הדין לא דחה אף סובר דבי ר' ישמעאל היו נסבין שכר בטלה כן נ"ל ולפ"ז לשיטת הירושלמי אפשר דאחרי שנכתבה הגמ' אולי מותר ללמוד ככתב גם בשכר אבל שטת הבבלי ודאי אינו כן שהרי שיטת הבבלי שלא התירו רק משום דבפיסוק טעמים לאו דאורייתא ואל"כ אסור ע"כ להלכה אין נ"מ בזה כמש"כ: (ט) נ"ל דדיני קנסות מותר ליקח כמו דיני פשרות שכ' הב"ח בסימן ט' ודבר זה למדתי מעומק דברי התוס' בכתובות (דק"ה) שכתב ז"ל אהא דגוזרי גזירות שפירושלים היו נוטלים שכרם מתרומת הלשכה ז"ל הא דלא פריף הקא והיכי עבדי הכי והא כתיב ושונד לא תקח כדפריף עלה דקרא אומר ר"ת משום דלא אסור אלא מבעלי דינים אבל הכא משל צבור ורבי מפרש דהני לאו בתורת שכר היו נוטלים אלא הרי כל שעה היו יושבים בדין ולא היו עוסקים בשום מלאכה ולא הנה להם במה להתפרנס והי' מוטל על הצבור לפרנסם אבל קרא אקראי בעלמא הנה יושב בדין ולא הנה לו ליטול שכר ומהאי טעמא גמי א"ש הא דאמרינו לקמן דק"ו מלמדי הלכות שחיטה והלכות קמיצה היו נוטלים שכרם מתרומת הלשכה אעפ"י ששכר ת"ת אסור פדאי' בפ' אין בין המון דל"ו עכ"ל ולפי שראיתי להפני יהושע שכתב ז"ל שלא יכול להלום דברי התוס' דמה מהני התירוץ הראשון דהנה משל צבור אטו משל צבור מותר לעבור על מה אני בחנם כו' אמרתי לבארם והוא דכשנזקק בדברי התוס' לא הקשו רק היכי עבדי הכי והא כתיב ושונד לא תקח כו' ולא פרכי' והא כתיב מה אני בחנם וע"כ נ"ל שכל דברי התוס' אחד פשאנו יודעים לדורשם דגוזרי גזירות שפירושלים פרש"י דנין דיני קנסות היו דיני קנסות וכל ענין השניף לקנס הנה שניף להם ועליהם אין פאן חובת דין ולימוד תורה וע"כ אין פאן מה אני בחנם אבל ושונד לא תקח איכא גם על קנסות שהרי פשם שאסור להטות את הדין כף אסור להטות הפשרה וכן הקנס והיו צריכין לתרץ דנקיטי מתרוננויהו אבל

קוֹשְׁיֵי־תֵם אִמְאִי לֹא פְּרָכִינֵן עֲלֵיהֶם כְּדַפְּרָכִינֵן אַקְרָנָא וְתִי שְׁלֵא הָיוּ נוֹטְלִים מִהַבְּעֵלִי דִינִים כ"א מְשַׁל צְבוּר וּא"כ לֹא שְׁיִיךְ שְׁוֹחַד וּמָה אֲנִי בְּחֻנָּם ל"ש כָּלֵל הֵכָא וְתִי הִב' תִּרְצוּ דְכִינֵן דְּכָל שְׁעָה הָיוּ יוֹשְׁבִים בְּדִין כּו' הָיוּ יְכוּלִים לִיטּוֹל שְׁכָר וְהִתְבוּנָן שְׁכ' וּמֵהֵאִי טַעְמָא פִּי מִהֻטְעִים הַשְּׁנִי א"ש הָא דְאִמְרוּ לְקַמְן מְלַמְדֵי הִלְכוֹת שְׁחִיטָה וּקְמִיצָה לְקַחוּ שְׁכָרִם מִתְרוּמַת הַלְשָׁפָה אַעפ"י שְׁשָׁכֵר ת"ת אָסוּר כּו' אָבֵל מִהֻטְעִים הִרְאִישׁוֹן אִינוּ מִיּוֹשֵׁב הָא דְהִלְכוֹת שְׁחִיטָה וּקְמִיצָה שְׁלַקְחוּ שְׁכָרִם מִפְּנֵי שְׁנִטְלוּ מִצְבוּר דְאִפְתִּי אִיכָא אִיסוּר דְמָה אֲנִי בְּחֻנָּם וּמְוַכְרָחִים אָנוּ לְתִירוּץ הִב' נִמְצָא דְבְדִינֵי קְנֻסוֹת מוֹתֵר לִיקַח מִשְׁנֵי הַצְּדָדִים אַף שְׁאִין פְּאֵן בְּטִלָּה דְמוּכָח וּמִצְבוּר וְדִאי מוֹתֵר לִיקַח וְגוֹרֵי גְזֵירוֹת הָיוּ דְיִינֵי קְנֻסוֹת וְלֹאוּ דוֹקָא קְנֻסוֹת קְבוּעוֹת כְּלוּמַר כָּלִילִים בְּקְנֻסוֹת אַף גַּם כָּל עֶסֶק שֶׁהִי שְׁיִיךְ לְדִינֵי קְנֻסוֹת הָיָה נִמְסָר לָהֶם וּמְסוֹלֵק כָּל מָה שְׁטָרַח הַפְּנִי יְהוֹשֵׁעַ בְּזָה.

לפע"ד: [י] אם מניית כל עסקיו פתבנו תירוצו של התוס' שכתבו בלשונם ורבי מפרש דהכא לאו בתורת שכר היו נוטלים אלא הכא כל שעה היו יושבין בדין ולא היו עוסקים בשום מלאכה ולא היה להם במה להתפרנס והיה מוטל על הציבור לפרנסם עכ"ל ובאמת דבריהם מפורשים בשבת קי"ד איזו ת"ח שבני עירו מצוים לעשות מלאכתו זה שמניח חפצו ועוסק בחפצי שמים והנ"מ למטרע ברפתי' יעו"ש וא"כ כל שהוא יושב כל שעה בדין ומניח כל חפציו מוטל על הציבור לפרנסו וזה היתר יותר משכר בטלה דמוכת לפע"ד שיהי מוכח לכל שאין לו במה להתפרנס ואלו הי' דואג לנפשו הי' מוצא מאומה והוא מקדיש כל ימיו קודש לה ודאי מותרלו ליקח שכר וכן כתבו התוס' בבכורות (דכ"ט) שלא היו עוסקים בשום מלאכה ובע"כ מוכרחים להתפרנס עכ"ל והרא"ש בבכורות שם מסיים ולא הי' אפשר להם למות ברעב כו' יעו"ש ומ"מ היתר זה ג"כ תמוה מנ"ל לחכמים אחרי שהתורה אמרה מה אני בחנם וכנראה לי דאפילו תאמר שכר בטלה דמוכח מותר אולי אפשר להסתפק דהתם מניח עסקיו והולך ללמוד ומתבטל אבל האיש הלזה אפשר שלא היה מרויח מאומה והיה מוכרח לחזור עה"פ אבל בתורת צדקה ולא בתורת שכר וא"כ אפשר דאין היתר זה שאנו אומרים שמצוים הציבור למטרע ברפתי' כ"א בתורת צדקה והוא מקבלם בתורת צדקה ובזה מותר לקבל דכינון דכל עסקיו בזה א"כ ימות ברעב וע"כ הוא מוכרח גם כן להתפרנס מן הציבור והציבור מוכרחים לפרנסו אבל רק בתורת צדקה ולא בתורת שכר וזה הוא ההיתר שלו ונפ"מ שאם ת"ח שני בא לעיר יכולים צבור גם כן לפרנסו והוא יכול לקבל מפרנסת הראשון דאין בזה שום חיוב רק צדקה ואין זה בתורת שכר כ"א בתורת צדקה ולפ"ז הנה לנו דבר חדש במלמדים שאין היתרן אם לומדים גמרא דוקא שאין להם שכר שימור אם לומדים עם גדולים ולא שכר פישוק טעמים אם לומדים גמרא כמו ראשי ישיבות ונקצב להם שכר אם לא היה להם שכר בטלה דמוכת דהיינו שבטלו מעסקיהם ואין להם שום היתר לקבל רק בשביל שכל עסקם בקו' אם לא נוכל לומר שמניח כל עסקיו פ"י דהוי מופת כמו שכתבו בלשונם התוס' בבכורות (דכ"ט) והרא"ש ס"פ עד פמה והמחבר סימן רמ"ו ס"ה רק אפילו בלא אגר בטלה דמוכח שהתירו באין לו במה להתפרנס א"כ דלא הוי רק בתורת צדקה נמצא שאין שום חיוב בכה"ג להוציא בדיינים ולא הוי רק מטעם נדר ואם יבא מלמד לד"ת על מה שהבטיחו לו בכה"ג לא יהיה באפשרי להוציא בדיינים וזה ד"ח שלא שמענו מעולם ועל כן נ"ל דהיתר זה אינו בתורת צדקה כי אם בתורת שכר ובכה"ג

התירה התורה שהרי מקרא דמה אני בחנם כו' אנו לומדים דאסור ליקח שכר כל מצוה וכמו שפתי הרמב"ן וכל הראשונים בסופ"ב דקידושין יעו"ש ב"ר"ן וריטב"א ותמוה טובא דאיה צותה התורה לתת לכהנים ולוים מתנות חלה עבודתם ודבר זה שייך להם עפ"י דין וכבר מצאנו פן להמצדני מלה בסו"פ עד כמה בדברי תמודות אות י"ג שפתי אכל למידן דינא נ"ל דנפ"ל ממתנות פהונה ולויה דכתיב חלה עבודתם עכ"ל הרי שפיון שמבטלים כל ימיהם על זה מותר להם ליקח שכר ושכרם אתם עד שיכולים למכור קביעתם זל"ז וכאמרם ז"ל בסוף סופה לבד ממכריו כל האבות מה מכרו האבות זל"ז אני בשבתי ואתה בשבתך ואם בא ספק פהן ורוצה לקבל חלק במקדש דוחין אותו כס"פ נושאין ק"א והא דאמרנו מזיק מתנות פהונה פטור משום דה"ל ממון שא"ל תובעין כחולין ק"א אבל אלו הנה קבוע ליחיד הנה חייב לשלם ששלהם הוא ודבר זה בתורת חוב להנותנו ולא בתורת צדקה ואם פן דיו מינה בכה"ג למלמד יחיד דה"ל ממון שי"ל תובעין ודאי מגיע לו ומוציאים בדיינים פנ"ל ויען' בגט מקושר אות י"ט שהעיר מחלה עבודתם ולא זכר דברי הדברי תמודות: (יא) והנה אף שידוע שהמהר"מ מרוטינבערג בתשו' (סי') רצה לומר דרק בלוים הוי חלה עבודתם ולא בכהנים מפל מקום גם מלוים איפא למילף ועוד שהרי גילתה לנו התורה בקרבנות לכהן המקריב לו תהיה ואף שהדין הוא ששייך למי שהוא ראוי להקריב אבל רק לבית אב שעובד באותו יום ולא לאותו משמר אפילו וכן כ' רש"י מפנרש בפרשה צו (ז ט') והוא מתו"כ שם וכן מפנרש פ"י ממעה"ק ה"ד הרי דשייך דוקא להעובדים חלה עבודתם ובטלים מעבודת ביתם [וכמה תמוהים לי דברי רש"י ביבמות (דף קא) שכ' ז"ל שכל בית אב עובד יומו ונוטל עורות קדשים של יומו עכ"ל דמדוע לא אמר לענין חלק המנות ששייך לאותו בית אב ועוד קשה שלפי התקנה האחרונה בפסחים דנ"ז הוי מחלקים העורות בע"ש הפל ביחוד וא"כ פירש רש"י לפני התקנה האחרונה וצ"ע] אבל קשה לי לפי המתבאר בב"ק דק"י שגזל הגר אשם קרי רחמנא ושנה לאשם בכל פרטיו ושם מתבאר שיהא שו"פ לכל המשמר יעו"ש בכל הסוגיא וברש"י ובשטמ"ק ותמוה מאד דה"ל לכל בית אב וצ"ע ואמרנו לישוב עפמש"כ הקרבן אהרן פרשה צו פירוש על קושית הרא"ם דהא מפנרש בזבחים ר"פ טבו"י לענין פהן המחטא דמפרשינו ראוי לחיטוי דיהבינו לכולה משמורה ובתו"כ קאמר לבית אב (ויען' לח"מ פ"י ממעה"ק מה שתי' ע"ז) והק"א חידש דבחטאת ואשם שייך לכולה משמורה ובמנחה כתוב בקרא שני פעמים א' לכהן המקריב ב' לו תהיה וע"כ לא מרבינו רק בית אב דהוי מיעוט אחר מיעוט נמצא דבאשם ודומה לו שייך לכל המשמר וא"ש סוגיא דב"ק משא"כ בתו"כ מייירי במנחה והדבר נחמד אלא דדברי הק"א תמוהים לדעתי וגם דברי הרא"ם לפי דברי הר"מ בספר המצות וברמב"ם הלכות בית הבחירה .)

(דהללמ"מ הוי משמורות אבל לא בתי אבות ובתי אבות הנה תיקון שהיו יכולים לתקן עפ"י ראשי הפהנים ולשנותם כמו שירצו ובכל זמן הנה הראש של הפהן מחלקם לבתי אבות רצונו ראש כל משמר וא"כ מה"ת לא הוי רק כולה משמורה והא שאמרנו בתו"כ לכולו בית אב היינו לאחר שתקנו ומינשב קו' הרא"ם פשוט וברור ובזה שכתבנו מינשב לנו מה שהקשינו בערכין די"ב ארבע משמורות עלו מן הגולה ידעו' וחרים פשחור ואמר עמדו נביאים שביניהם וחלקום לכ"ד משמורות בללום ונתנום בקלפי בא ידעו')

ונטל חלקו וחלק חבריו שיש כו' וקשה לנו לפי המבואר במנחות ק"ז דששה פתי אבות
היו בכל משמר א"כ ד' משמורות הני כ"ד פתי אבות א"כ לא היו צריכין לשום חלוקה
ושום גורל פי יזפו ויתחלקו לפי הב"א ורצוני לה"ר מזה לשי' רש"י בתענית דט"ו דז'
פתי אבות הני אבל לפמש"כ שהפתי אבות היו משתנים לפי דעת ראש המשמר א"ש
[ובאמת קושית הרא"ם העצומה לק"מ לפע"ד דבלשון חכמים לבית אב משמורה קרי
ליה פדאמרנו בפסחים דנ"ז דהפתי אבות היו נוטלים בזרוע ע"כ תקנו בע"ש עד דאתי
פולו משמרות וכונתו פולו פתי אבות שאחר שחלקם לב"א נקראו גם הם משמורות
יעו"ש]: (יב) ויש לי עוד לדון לפני רבותי דבר חדש והוא דהרמ"א ז"ל כתב בריש
דבריו בסימן רמ"ה רב היושב בעיר ולומד בפרים יכול חכם אחר לבוא שם וללמוד
אפי' אם מקפח קצת פרנסת הראשון מה זה שדקדק הרמ"א רב היושב בעיר ונלפע"ד
לומר שדבר גדול דיבר הרב שהרי אין היתרו של הרב מהרא"י רק מפני שהפנסת הרב
אנו בוששים על היתרה, וע"כ ל"ש לומר ע"ז השגת גבול והנה לפי מה שחידש התוס"ט
בבכורות פ' עד כמה אהא דהנוטל שר לזון וכ' ז"ל לפמש"כ הב"י סו"ס כ"ח בשם
תשובת הרשב"א שלא אמרו הנוטל שר להעיד עדותו בטלה אלא בעדים שנעשו עדים
פבר שהם מצוים להעיד ולא רצו להעיד עד שננטלו שר ודומיא דנוטל שר לדון כו'
אבל מי שאינו מחויב להעיד אינו בדין זה לפ"ד עכ"ל והשתא דאתית להכי אף בדין יש
לומר פה שלא אמרו אלא בבאו לפניו לדין אבל פשקובעין אותו להיות קבוע לדין זה
אינו בכלל המצנה שפשאינו קבוע היום יבואו לפניו ולמחר לפני אחר ולפיכך פשקובע
רשאי להתנות בתחילת קביעתו שיטול שר על פה עכ"ל ולפי זה אמינא עוד יותר
דלדידי ברור שאם באים לדון ומבקשים אותו ליסע למקום אחר כדי לשמוע דין
נדאימותר לו לקבל שר וכעין תשובת הרשב"א לענין עדות ולפ"ז אמינא רב שדר
בעיר אחת ובאים בני עיר אחרת ומבקשים שיבוא לשם ללמוד ולהורות נדאי אינו מחויב
שיכול לומר בואו אלי ואורה לכם א"כ פשתנים ומחייבים אותו לקחת לעירם מותר
ליטול שר בזה והם יכולים להתחייב לו וחייבים פאלו נדאי מותר ע"פ ד"ת ואח"כ
פשמיגי לו אחד את גבולו נדאי הני השגת גבול אלא דבעונדא דהתה"ד למי שרואה
בפנים (סי') ה"ר לעמיל היה דר שם בתורת בע"ב וקבלוהו לרב ואח"כ בא הר"י ברונא
וע"כ בזה התירו דוקא ברב שהוא בן עיר אבל רב דעקר סיכיה ומשכניה לבוא בעיר
אחרת ע"פ תנאים ידועים נדאי מותר לו ליקח שר וממילא המשגיג הני ש כגוזל ממנו
פן נראה לפע"ד: [יג] ויש לי להוסיף דעת בזה והוא דיש לי להסתפק אמנם פן אסור
לכל אדם מישאל לבקש שר בעד לימוד תורה ומחויב ללמוד בחנם אבל מסתפקנא
אם תלמיד חכם עומד ושני תלמידים באים לפניו ושניהם מבקשים שילמוד עמהם זה
בזבחים וזה בפסחים והנה נדאי הרשות נתונה לו לבחור איזה מהם שירצה וללמוד עמו
בחנם והנה הוא בוחר למסור זמנו למבקש ללמוד זבחים והשני המבקש ממנו ללמוד
פסחים נשאר בלא רב אם מותר להמבקש ללמוד פסחים שיאמר לו אנכי אתן לך שר
ולמוד עמי ולא עם המבקש זבחים שנמצא שאינו מקבל שר הלימוד כי אם שר
הבחירה עם מי ללמוד וזה אחרי שאין התורה מקריח לו שילמוד דוקא עמו נמצא על זה
חייב של חנם ונמצא שמותר לו ליקח שר בעד זה או דלמא גם על זה אסור ליקח שר
שמ"מ הוא נוטל שר מנסיונת לימוד והנה הדעת מכרעת שאחרי שמותר לו לבחור

ללמוד עם מי שירצה נמצא שאין התורה מכריח לו ללמוד עמו ממילא מותר לו לקבל שקר ע"ז.

ואחרי ההתבוננות אמרנו הנה התוס' בב"ב דל"ה ד"ה שו"ד דדייני פתבו בשם ר"ת למי שירצה דיינין ליתן יתן ולא כפי' הקונטרס שיאמרו דעתי של נותן כו' ובהדיא אמרו בירושלמי למי שירצו להחליט מחליטין וא"ת אם פן יתן למי שיסתן לו שקר יותר וי"ל דכל דיינא דמקבל אגרא לאו דיינא הוא עכ"ל וביאר ההפלאה בכתובות בפ"ו דכונת התוס' הוא משום דקיי"ל הנוטל שקר לדון דיניו בטלים יעו"ש הנה למדנו מזה אף דהבכירה בידם ליתן לאיזו שירצו וא"כ אין להם הכרח שיסתנו לזה דוקא והבכירה בידי א"כ בעד הבכירה יהיה מותר ליקח שקר ואעפ"כ גם בעד הבכירה היכא שהרשות בידם כ' התוס' שאסור להם ליקח שקר א"כ ה"נ בכה"ג בנד"ד אסור אבל להר"ן בשבועות פ"ג בחי' לאלפסי שפתיב ז"ל שיכולים ליקח שקר והביאו הד"מ חו"מ (סי' ר"מ) מןפת להיפוף דכיון דהרשות בידי ליתן לכל מי שירצו הקדימה בזה את זה לפני זה לא מקרי נוטל שקר לדון א"כ ה"נ דכונתיה פן יהיה נראה לכאורה, אבל דא בורכא לפע"ד דבאמת דברי התוס' בקושיתם נ"ל שמיושב לפי שיטת הרמב"ן בחי' לב"ב בשיטתו של ר"ת דהפונה באמרו למי שירצה דיינין ליתן יתן היינו לפי השערת דיינין מי ראוי לכך יותר ואין חילוק בין שיטת רש"י לר"ת אלא דלרש"י אמדינו דעת הנותן עם מי יהיה מקורב יותר ולשיטת ר"ת אומד דיינין דעת עצמו למי יהיה הוא נותן יותר וה"ר לזה מהא דשבועות ד"ל עולא חברנו עמית בתורה ובמצות למאי נפ"מ לשו"ד דדייני יעו"ש וא"כ כיון דדיינין צריכי' לאמוד דעת עצמו אם יקח פסוק וימסור להשני הלא הוא לעומת אנמד שלו שבלי הפסוק יהיה נותן לראובן מפני שהוא ת"ח וכעת מוסר לשמעון והוי הטיית דין אלא דקושית התוס' הוא שהבנתם בשיטת ר"ת כמ"ש הרא"ש בב"ב שם למי שירצה דיינין ליתן בבלי טעם וע"כ שפיר הקשו פנ"ל דא"כ מי שיסתן לו שקר יותר יתן לו אלא דגם זה תמוה לי מאד מה שתיירצו דהוי פנטל שקר לדון כפי' הבנת ההפלאה שהרי בשעה שיצא הדין מפיהם איש פלוני אתה זכאי כו' דהיינו גמר הדין פסקו שהדין הוא שו"ד דדייני דהיינו שתלוי ברצונו של דיינין ובזה נגמר הדין ובעד גמר הדין הנה לא לקחו שקר נמצא שלא היו נוטלים שקרם לדון ולא הוי דינם בטל ואמר גמר הדין שנמצא נתינת החפץ תלוי ברשותם מ"ט לא יהיה להם רשות ליקח שקר או פסוק בעד זה ומה שייך זה להדין הא אין זה דין רק קיום הדין וקיום הדין תלוי ברצונם וכאות נפשם בבלי טעם ומדוע לא יהיה להם רשות ליקח פסוק אחרי שעושים מעשה קיום פדיון ואין הדבר רק ברירה בידם וע"כ התיר הר"ן ליקח אבל דברי התוס' תמוהים שאוסרים, ודוחק לומר שקיום הדין ג"כ מצוה ואסור ליקח שקר בעד זה שהרי אין נוטלים בעד קיום הדין כ"א בעד הבכירה והבכירה חפשי בידם והנ"ל לפמש"כ לעיל (אות) דשם דיינין לא מקרי רק בלי שום פסוק אבל דיינין דמקבל אגרא לאו דיינא וע"כ בפליצה הוי פמאן דליתא וע"כ נ"ל דבדיוק פתבו התוס' דכל דין דמקבל אגרא לאו דיינא ולא זכרו הנוטל שקר לדון דיניו בטלים דהא לא שייך כלל לדינא דהנוטל שקר לדון שיהיו דיניו בטלים אלא לפי שהדין יצא שו"ד דדייני נמצא דבשעת השו"ד דהיינו קיום הגמר צריכים להיות דייני ואם יקחו פסוק בעד השו"ד נמצא דלא הוי דייני ונמצא דלא הוי בשעת מעשה שו"ד דדייני וזהו שדקדקו התוס' וכתבו דכל דיינא דמקבל אגרא לאו דיינא הוא וא"כ אם יקחו

שְׂכָר לֹא מְקַרֵי שׁוּדָא דְדִינֵי וְנִמְצָא שְׁלֵא קִיִּימוּ הַפְּסָק כְּלָל וְאַחֲרֵי שֵׁיִצָּא הַפְּסָק שִׁיְהִיָּה שׁוּדָא דְדִינֵי מִמִּילָא מְחֻיָּבִים שִׁיְהִיָּה בְּשַׁעַת הַשׁוּדָא בְּלִי שׁוּם קְבֻצַּת שְׂכָר וּע"כ בְּדִיּוּק פְּתֻבוּ הַתּוֹס' בְּלִשׁוֹנָם דְּכָל דִּינָא דְמִקְבֵּל אֲגָרָא לֹא דִינָא הוּא כְּנֻלַע"ד בְּבִיאור דְבָרֵי הַתּוֹס' (וְהוּא נִגְדַּד דְבָנֵי הַגָּאוֹן הַהַפְּלָאָה): [יָד] וְרֵאִיתִי בִש"כ חוֹשֵׁן מִשְׁפָּט (סִי' ר"מ) שְׁפַתְבּ דְבָרֵי הַד"מ וְרָצָה לְדַחֲוֹת דְבָרֵי הַר"ן בְּדוּחַק וְלִהְיוֹת דְבָרֵי הַרְמַב"ן עִם דְבָרֵי הַתּוֹס' לְעִנְיָן קְבֻלַּת שְׂכָר וּלְפַע"ד לְדְבָרֵי הַרְמַב"ן אִין מְקוּם לְקוֹשְׁיַת הַתּוֹס' מְקַבֵּלַת שְׂכָר וְכִמוּ שְׁפַתְבִּיתִי אֲמַנָּם גַּם דְבָרֵי הַד"מ נְפֻלָּאִים שֶׁהַשְׁוֶה דְבָרֵי הַנְמו"י לְדְבָרֵי הַר"ן בְּשִׁבּוּעוֹת וּבְאַמַּת הַנְמוּק"י בְּב"ב פְּתַב פְּהַרְמַב"ן וְכִמְש"כ וְדְבָרֵי הַר"ן נְפָרְדִים בְּפ"ע וְכִמְש"כ אֲתֵאן לַנ"ד דְלִפ"ז נִשְׁאַרְנוּ בְּהַשְׁקָפְתָנוּ הִרְאִישׁוֹנָה דְאַחֲרֵי דְאִין הִכְרַח ע"פ הַתּוֹרָה לְלַמֵּד לְזֶה מוֹתֵר לוֹ לִיקַח שְׂכָר ע"ז לְכ"ע וּבְזֶה מִיְנֻשָׁב פְּשׁוּט וּמִנִּין שְׂאֵם לֹא מְצָא בְּחֻנָּם שִׁיְלַמּוּד בְּשְׂכָר ת"ל אֲמַת קְנָה דְמִשְׁכַּח"ל בְּהִיתֵר גְּמוּר בְּאִפְּוֹן פְּזָה וּלְפ"ז ת"ח שִׁיּוֹשָׁב וְלוֹמַד אֲמַנָּם כֹּן שְׁמַחְוִיב לְלַמֵּד בְּחֻנָּם אֲבָל אֲפֻשֵׁר לוֹ לְקַבֵּץ חֻכְמִים אֲצֻלוּ בְּעִירוֹ וְאִינוּ מְחֻיָּב לְלַמֵּד לְלַמּוּד בְּעִיר אַחֲרַת נְאֻפִילוּ בְּעִירוֹ אֲפֻשֵׁר לְלַמּוּד עִם רְאוּבֵן וְלֹא עִם שְׁמַעוֹן נְמָצָא שְׁפַעַד הַבְּרִירָה הַלְזוּ וְנֵדְאִי רְשׁוּת לוֹ לִיקַח מְעוֹת לְפַע"ד וּבְזֶה אֲתִי שְׁפִיר שִׁיטַת רִש"י בְּהוֹרִיּוֹת ד"י בְּהֵאִי עוֹבְדָא דְשִׁנֵי ת"ח שִׁישׁ בִּיבְשָׁה ר"א חֲסָמָא וּר' יוֹחָנָן כֹּן גְּוֹדְגָדָא שִׁיּוֹדְעִים לְשַׁעַר כְּמָה טְפוֹת יִשְׁנוּ בֵּינָם וְאִין לְהֵם פֶּת לְאַכּוֹל וּבְגַד לְלַבּוֹשׁ נִתְּנָן דְעֵתוֹ לְהוֹשִׁיבָם בְּרֵאשׁ פְּרִש"י כְּדִי שִׁיְהִיּוּ מִתְפָּרְנְסִים מֵאוֹתוֹ שְׁרָרָה שִׁיְתֵן לְהֵם עכ"ל וְהִקְשׁוּ הִרְאִישׁוֹנִים דְהָא לְהוֹשִׁיבָם בְּרֵאשׁ הִינּוּ רֵאשׁ יְשִׁיבָה וְהָא אֲסוּר לִיקַח שְׂכָר ע"ז וְע' בְּרֵאשׁוֹנִים שֶׁפִּירְשׁוּ דְהַפְּנִיָּה לְשֵׁם כְּבוֹד וְלֹא לְשֵׁם פְּרֻנְסָה אֲבָל דְבָרֵי רִש"י צ"ע וּבְאַמַּת כָּל הַתִּירוּצִים לֹא מְהִי בְּזֶה שְׁהָרִי בְּטָלָה דְמוּכַח לֹא הִיָּה לְהֵם שְׁהָרִי לֹא הִיָּה לְהֵם פֶּת לְאַכּוֹל וּבְגַד לְלַבּוֹשׁ וְהָא אִין לְהֵם רְשׁוּת לִיקַח רַק כְּפוֹעֵל בְּטַל שֶׁל אוֹתוֹ מְלֵאכָה דְבְטַל מִיְנִיָּה וְכָל הַהִיתָרִים שְׁבַתּוֹס' פְּתוּבוֹת דְק"ה ד"ה גּוֹזְרֵי לֹא מְהִי שְׁהָרִי רִש"י פְּתַב בְּכַתְּוֹבוֹת (דָּרָה קַה) גּוֹזְרֵי גְּזִירוֹת נוֹטְלִין שְׂכָרָן וּמִתְפָּרְנְסִים מִמֶּנּוּ לְפִי שְׁלֵא הִיּוּ פְּסוּקִים בְּמְלֵאכְתָן עכ"ל הָרִי דְשִׁי דְהִיָּה לְהֵם מְלֵאכָה וּבְטָלוּהוּ דְאֵל"כ הִיָּה לוֹ לומר בְּשׁוּם מְלֵאכָה כו' כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' וְדוּחַק לְהַשְׁוֶה דְבָרֵי רִש"י לְדְבָרֵי הַתּוֹס' אֲבָל לְפַמְש"כ אוֹתָם הַעֲנִיִים הִיּוּ יְכוּלִים לְלַמּוּד עִם תְּלַמִּידִים בְּחֻנָּם מִבְּלַעֲדֵי הִיְשִׁיבָה שְׁהִשִּׁיבָם ר"ג וְא"כ פְּשָׁבָא ר"ג וּבְקֻשָׁם לְלַמּוּד בִּיְשִׁיבָה שְׁלוֹ הִיּוּ יְכוּלִים לְקַבֵּל שְׂכָר כֹּן נ"ל לִישָׁב שִׁיטַת רִש"י [וְע' בִּשְׁט"מ] לְכַתְּוֹבוֹת שֶׁם שְׁהִבִיא לְשׁוֹן רִש"י בְּמַהדו"ק כְּהַתּוֹס' אֲבָל לְשׁוֹן רִש"י בְּתַלְמוּדָא דִּינָן מַהדו"ת מְשַׁמַּע כְּמִשְׁכ"ל] וְהִנֵּה הָא נֵדְאִי מוֹסְפָם דְשְׂכָר טְרַחָא מוֹתֵר לְקַבֵּל וְאִינוּ אֲסוּר אֲלֵא שְׂכָר לִיחוד וְכִהְדָא דְאַמְרִינָן בְּסַפ"ב דְקִידוּשֵׁין דְשְׂכָר הַבָּאָה וּמִילוּי מוֹתֵר וְכֹן אֲמַרִינוּ בְּאִילָא דִּיבְנָה דְבַנְפִישׁ טְרַחָה הַתִּירוֹ לוֹ לִיקַח יוֹתֵר] אֲבָל כ"ז טְרַחָה שְׁאִינוּ מְשַׁתְּמָר עִם הַלְיָמוּד אֲבָל הַטְרַחָה הַמְשַׁתְּמָר עִם הַלְיָמוּד כְּנִרְאָה אֲסוּר לְקַבֵּל וְכֹן בְּרִפּוּאָה שְׂכָר הָאֲמִירָה הוּא הַלְיָמוּד כ' הַרְמַב"ן שְׁאֲסוּר לְקַבֵּל אֲבָל שְׂכָר טְרַחָא מוֹתֵר לְקַבֵּל הִינּוּ (כְּדוּמָה) אִם מְטָרִיחַ אֵת עֲצָמוֹ בְּעִשְׂוִיּוֹת הַרְפּוּאוֹת אוֹ כְּדוּמָה וְהִי כְּמוֹ שְׂכָר הַבָּאָה וּמִיְצוּי וִיעוּן' ב"י (סִי' שִׁי"ב) וּבְדְרִישָׁה שְׂאָר לְפִי שְׁאִין לוֹ בְּטָלָה דְמוּכַח נוֹתְנִים לוֹ שְׂכָר טְרַחָא וְאִכְמ"ל: [טו] וְהִנֵּה מְצָאִיתִי דְבָר נְפֻלָּא וְחֻדָּשׁ בְּעִינֵי בְּסַמ"ק מְצוּהָ ק"ו שְׁכ' מְצוּהָ לְלַמֵּד לְאַחֲרִים וּבְחֻנָּם כְּדְרִישִׁינוּ רֵאִה לְמַדְתִּי אֲתָכֶם חוֹקִים וּמְשַׁפְּטִים כְּאֲשֶׁר צוּנֵי ה' אֲלֵקִי מָה אֲנִי בְּחֻנָּם אִף אֲתָה בְּחֻנָּם וְהַתִּירוּ חֻכְמִים לְמַלְמָדִים לִיטוֹל שְׂכָר שְׁמִירָה כְּגוֹן קְטָנִים וְהוּא הַדִּין לְכָל אֲדָם שִׁישׁ בּוֹ טְוַרַח כְּדְאַמְרִינָן

מלמדים הלכות קמיצה נוטלים שְׁכָרָם מתרומת הלשפה עכ"ל, נראה שתימצו בזה שאינו מחויב רק ללמד באמירה ולא בפעולת הגוף להראות איך קומצין וע"כ קמיצה שהיא מעבודות קשות ולא יוכל ללמד לאחרים כי אם בפעולת הגוף שיקמין לפניו או שישחוט לפניו מחויב לשלם לו בעד הטורח ומותר לקבל שכר בעד זה אף שהמצוה משותפת עם הטורח ולפי"ז בעד כל פעולת הגוף המשותפת עם מצוה צריכה לקבל שכר ומותר לקבל שכר כ"א בעד אמירה אינו רשאי ונמצא דבעד השבת אבדה משום מה אני בחנם כו' מותר ליקח שכר ומסוף דבריו נשתוממתי שלמדתי עוד שכתב ז"ל אף למבינים באמירה אחת אסור ליקח שכר [וכנראה ששיטתו דבאמירה השניה מותר ליקח שכר בעדה וכן סיים וכתב ז"ל] ואעפ"כ יש מצוה לומר כמה פעמים פדאמרין בעיר אמריה תאמר אם אמרת דברי תורה חזון ואמור ולפום צערא אגרא עכ"ל הרי דאעפ"י שמצוה לומר כמה פעמים מותר ליקח שכר בעד הפעמים השנים ואינו אסור רק באמירה הראשונה ואולי מפני זה התיר למלמדי הלכות קמיצה מפני שהיא מלאכה שצריכה ללמודה כמה פעמים ועל הפעם השני וכו' מותר לקבל שכר אלא דקשה לי מסוגיא דנדרים (דל"ז) מייתי תינוקות אין קורין בתחלה בשבת אבל שונין בראשון בשלמא לר' יוחנן דאמר שכר פיסוק טעמים היינו דאין קורין בתחלה בשבת ופרש"י ז"ל דהואיל ומעולם לא למדו ד"ז אלא עכשיו אינו מלמדו אלא בשכר ואתי למשקל שכר שבת אבל שינון עביד ליה בלא שכר עכ"ל וכן כתב הר"ן ז"ל לפי שעיקר השכר אינו אלא על קריאה ראשונה ואחזרה לא שקלי אגרא עכ"ל ומתבאר בדברי הרא"ש שכתב ז"ל אין קורין בתחלה משום דאסור ליטול שכר שבת אבל שונין ושכר ידעו בפעם הראשון פיסוק טעמים ועל שאר הלימוד אינו נוטל שכר עכ"ל וקשה לפ"ז גם לר"י להסמ"ק הוה בפעם השני מותר ליטול שכר בעד לימוד וא"כ נהי דפיסוק טעמים הוי חזרה אבל מה שחזר עמם הלימוד הלא יענל שכר בעד זה שהרי מותר לו ליקח שכר בעד הלימוד בפעם השני וא"כ אסור בשבת ועל פרחנו דעת הרא"ש אין פדעת הסמ"ק לכל הפחות ולדעת הסמ"ק נהנה מוכרחים לפרש אבל שונים רק הפיסוק טעמים ובעד חזרת לימוד פיסוק טעמים אינו נוטל שכר אבל אכתי קשה גם לפירוש הזה דהא איכא גם לימוד חזרה, ודוחק לומר דבעד חזרת לימוד מותר לקבל ודאי בחול מקבלי ע"ז וא"כ איך יהיו שונין בשבת ובאמת סברת אחזרה לא מקבלי אגרא דוחק מאי טעמא לא יקבלו אטו לית לי בטלה וטרחת השמיעה ואין לנו רק להוסיף דברי הרא"ש דאחזרה בשינון לא היו מקבלים אגרא רק מפני שפיסוק טעמים כבר יודעים וא"צ לחזור זה וע"כ כל השינון הוא מפני התורה והלימוד ושכר הלימוד אשור לקבל וע"כ לא מקבלים אחזרה וא"כ לשיטת הסמ"ק קשה דיקבלו אחזרה שכר שלפע"ד נראה דדברי הרא"ש מתאחדים עם דברי הר"ן ורש"י דאל"כ אין לו הספר מ"ט לא יקבלו אגרא אחזרה] ודברי הסמ"ק מןפלאים בעיני מאד: [טז] ובאמת לימוד התורה כאשר צוני ה' אלקי דילפינו מראה למדתי אתכם מצינו בעירובין (דנ"ד) דכיצד סדר משנה מצינו דמשה למד ארבע פעמים אבל עם כל אחד רק פעם אחת משה למד עם אהרן ואח"כ עם בניו ואח"כ עם זקנים ואח"כ עם כל ישראל אבל שילמוד משה עם אהרן ארבעה פעמים לא מצינו וכבר עמדנו על שמועה זו שקשה להולמה דהגמ' אמרה שם מכאן אמר ר"א חייב אדם לשנות לתלמידו ד' פעמים ק"ו

מאָהרן וְמָה אַהֲרֹן שְׁשֻׁמַּע מִפִּי מֹשֶׁה שְׁשֻׁמַּע מִפִּי הַגְּבוּרָה כִּי הַדּוֹרֵשׁ מִפִּי הַדְּיוּט עֲאֹכּוּ"כ
וְתַמּוּהָ שְׁהָרִי אֵין הַלִּימוּד רַק שְׁהַתְּלַמִּיד חֲתִיב לְשִׁמּוֹעַ ד' פְּעָמִים אֲבָל שְׁהָרַב יִהְיֶה מְחֻיָּב
לְלַמַּד ד' פְּעָמִים לֹא שְׁמַעְנוּ פֶּלֶל שְׁהָרִי מֹשֶׁה לָּמַד לֹכ"א בַּפ"ע וְאֵין לֹמַר שְׁהִלְפוּתָא
דְּהָרִי הָיָה בְּאַפְשָׁרֵי מֹשֶׁה יְלַמּוּד פַּעַם אַחַת לְאַהֲרֹן וְאַהֲרֹן יְלַמּוּד פַּעַם אַחַת לְבָנָיו וּבָנָיו
לְזַקְנִים וְזַקְנִים לְיִשְׂרָאֵל וְא"כ לָמָּה לָּמַד מֹשֶׁה ד' פְּעָמִים וְע"כ מִפְּנֵי שְׁהָיָה מְחֻיָּב לְלַמּוּד
עִם אַהֲרֹן ד' פְּעָמִים מִמִּילָא רְצָה לְזַכּוֹת בְּזָה עוֹד לְלַמַּד עִם בְּנֵי אַהֲרֹן וְעִם הַזְּקֵנִים וְעִם
יִשְׂרָאֵל וְא"כ מוֹכַח מִזֶּה שְׁמְחֻיָּב לְלַמַּד ד' פְּעָמִים כִּן רְצִיתִי לִישָׁב בְּדוּחַק אֲבָל הַדְּבָר
תַּמּוּהָ שְׁאַפְשָׁר לָמַד עִם כֹּאו"א כְּדֵי שְׁיִשְׁמְעוּ מִפִּי מֹשֶׁה שְׁשֻׁמַּע מִפִּי הַגְּבוּרָה וְכַדְפָּרְכִינּוּ
וְלִגְמָרוּ בְּוִלְהֵו מִמִּשְׁה כְּדֵי לְחַלֵּק כְּבוֹד לְאַהֲרֹן כּו' וְנִגְמָרוּ מִמִּשְׁה וְלַעֲיִילוּ בְּנָיו וְלִגְמָרוּ
מִמִּשְׁה וְלַעֲיִילוּ זַקְנִים לִילְפוּ מִבְּנָיו וְלִיזְלוּ לְגַמְרִינְהוּ לְכוּלְהוּ יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁנִינּוּ כִּינּוּ דְמִשְׁה
מִפִּי הַגְּבוּרָה לָמַד מְסִתִּיעַ מְלִתָּא ע"כ וְא"כ אֲפָשָׁר דְּבִשְׁבִיל זֶה לָּמַד מֹשֶׁה עִם כָּוֶלֶם וְהַדְּבָר
צ"ב וְחִיפּוּשׁ בְּרֵאוּשׁוֹנִים אֲבָל זֹאת לְמַדְנוּ שְׁפִדָּר לִימוּד מְחֻיָּב הָרַב לְלַמַּד ד' פְּעָמִים וְא"כ
יִהְיֶה הַדְּבָר תְּלוּי בְּהֵאֵי לִימוּדָא דְמָה אֲנִי בְּחַנּוּם אִם יִתְפָּרֵשׁ מָה אֲנִי לְמַדְתִּי מָה בְּחַנּוּם א"כ
לֹא לָמַד מָה רַק פַּעַם אַחַת וְאִם נֶאֱמַר מָה אֲנִי לֹא לְמַדְתִּי עִמָּכֶם כִּי אִם בְּחַנּוּם א"כ לָמַד
מֹשֶׁה ד' פְּעָמִים בְּחַנּוּם וְא"כ ע"כ יְפָרֵשׁ הַסְּמ"ק כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הָרֵא"ש מָה ה' לָמַד עִמִּי
בְּחַנּוּם וְכָל זֶה דְּבָרִים חֲדָשִׁים שְׁיִשְׁנוּ לְפַלְפֵּל בְּזֶה הַרְבֵּה: [יא] וְהִנֵּה יִשְׁנוּ עוֹד פְּרָטִים
קְטָנִים שְׁיֵשׁ לְהַעִיר הַרְבֵּה כְּמוֹ כָּל תְּקֻנוֹת דְּרַבָּנָן שְׁמוֹתָר לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם שְׁכָר כְּפִיּוּק
טְעָמִים וְכַרְמ"א יו"ד (כ"י רמ"ו) וַיֵּשׁ לִי עוֹד לְהַעִיר עַל דְּבַרְתִּי הַמְּהַרְשָׁ"א בְּיוֹמָא (ד"כ)
אַהֲא דְאֵי תַגְרַת לִיה פּוּץ עַמְרִיָּה שְׁכ' ז"ל וְרַב הָיָה נִשְׁפָּר לְרַב שִׁילָא יַעו"ש דְּמִשְׁמַע שְׁרַב
נִטַּל שְׁכָר בְּעַד מָה שְׁהָיָה אֲמוּרָא לְפָנָי רַב שִׁילָא וְרַש"י ז"ל נִזְהַר בְּזֶה וְכָתַב ז"ל ה"נ פִּינּוּ
שְׁהַתְּחַלְתִּי אֲגָמּוּר עַכ"ל נִמְצָא שְׁאֵין זֶה רַק דְּמִיּוֹן אֲבָל הַמְּהַרְשָׁ"א מְפָרֵשׁ כְּפִשׁוּטוֹ
וְכַנְרָאָה שְׁהָיָה לוֹ לְהַרְבֵּי ז"ל הַרְגֵּשׁ הַלְזָה שְׁהָרִי הָכִי אֲסוּר לוֹ לְקַבֵּל שְׁכָר ת"ת וְאִיָּה לֹא
הָיָה נִזְהַר רַב בְּהָא דְמָה אֲנִי בְּחַנּוּם דְּהוּא עֲצָמוּ קְאָמַר לָהּ וְע"כ פִּירֵשׁ דַּה"נ פִּינּוּ שְׁהַתְּחַלְתִּי
אֲגַר כִּן יֵשׁ לָנוּ לְהַעִיר הַרְבֵּה בְּהָא דר' אַבָּא דְמִן עַכּוֹ דְנִפְיֵשׁי לִיה בַּע"ת בְּסוּטָה וְדַמ"ו
שְׁרַש"י נִזְהַר וְכָתַב ז"ל שְׁנוֹתָנִים לוֹ מִתְּנוֹת וְלֹא כָתַב ז"ל שְׁנוֹתָנִים לוֹ פֶּרֶס מִצְבוּר וְכַבָּר
הָאֲרִיכוּ הָרֵאוּשׁוֹנִים בְּהִיתָר קְבֵלַת מִתְּנוֹת אֲבָל כְּבָר כָּתַב הָרַב אֶלְבֶּרְצֶלוֹנִי כְּמוֹ שְׁהִבִּיא
הַטּוֹר בַּחוּ"מ (ס' ט) דְּנִהְגּוּ בְּכָל תְּפּוּצוֹת יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַסְּפָקוֹת קְבוּעוֹת לַת"ת הַמְּמַנּוּנִים
עַל הַצִּיּוּר יַעו"ש וְהִנֵּה כְּבָר הָאֲרִיכוּ בְּזֶה הַרְבֵּה וְאֵין זְמַנּוֹ אֲתַנּוּ כַּד קְאָמִינָא בְּפֶרֶטִים
אַחֲרִים אֲתַאֲזֵן לַנ"ד הִנֵּה אֲמַרְנוּ ת"ל כְּמָה פְּרָטִים בְּהוּ הִיתְרָא דְעוֹלָבְנָא דְדִינִי וּבִיחּוּד
דְּבָאוֹת יֵא יַב הָאֲרַכְנוּ דְּבָרַב שְׁנַתְּקַבֵּל בְּחִיּוּב לְלַמּוּד דְּוָקָא עִם אֱלוּ מוֹתָר לוֹ לִיקַח שְׁכָר
נִמְצָא לַפ"ז שְׁהַחִיּוּב מֵגִיעַ לוֹ ע"פ הַדִּין הִנֵּה כִּי כֵן הֵבֵא לְגִרוּעַ מִמֶּנּוּ הִנֵּהוּ מִגְרַע מֵאֲתוֹ
דְּבָר בְּעוֹל גְּמוּר וְהִנֵּהוּ מִמִּסִּיגֵי גְבוּל עוֹלָם וְקֵאֵי בְּאֲרוּר ע"פ דִּין וְלֹא מִמְּנִהְגָא אִפִּי
לְפִי דְבָרֵי רַמ"א וְכַש"כ מִמְּנִהְגָא כְּמוֹ שְׁכָתַב אֲדוֹנָנוּ הַש"ך וְכ"ז אִפִּי בְּסֵתֶם רַב הֵבֵא
לְהַשִּׁיג גְּבוּל רַעְהוּ אֲבָל בְּתַלְמִיד שְׁקַבֵּל תּוֹרָה מֵרַבּוֹ וְקוֹבַעַ שְׁיָבָה לַעֲצָמוּ וְעוֹשֶׂה סְדָר
לַעֲצָמוּ זֹאת חוֹבְתוֹ ע"פ דִּין שְׁאֲסוּר לוֹ לְקַבֵּל עִם שְׁיָבָה בְּמִקּוֹם רַבּוֹ בְּחַי רַבּוֹ וּמְכַש"כ
שְׁאֲסוּר לוֹ לְהַתְּנֵהַג בְּרַבְנוֹת וְלְגִרוּעַ בְּכָבוֹד רַבּוֹ שְׁדוּמָה מוֹרָאוּ לְמוֹרָא שְׁמִים וְתַלְמִיד זֶה
רְאוּי לְכָל גְּדוּלֵי הַדּוֹר שְׁיִגְדְרוּ בְּעַד פּוֹרְצֵי גְדָר וְהַנְּנִי פּוֹנָה הַיּוֹם בְּמִכְתָּבִי לְקַהֲלַת ס' כְּרִצּוֹן

הדר"ג מעכ"ת לתשובת הדר"ג אקנה להשתעשע באהבה ובנה הנני דורש שלומו באהבה רבה ואהבת עולם.

ידידו יהונתן עליסבערן חופ"ק וואלקאוויסק: ואלה דברי המכתב מהגאון הנ"ל לעדת ס' פבוד הרבנים הנגידים המנפלאים ויראים כו' אשר בקהלת ישראל עדת ס' יע"א: אה"ש באה"ר וכבוד שמוע שמעתי פי בעיר מעלתכם קמו אנשים ויפרצו פרצות לעומת הרב המאה"ג דקהלתם מהרמ"פ נ"י והנה העמידו עליהם לראש תלמידו ל"א שמו הפורץ גדר התורה והנה אנחנו ממרחק לא ידענו אמיתתן של דברים פי אם מפי גדולי הדור אשר אין ספק באמיתת דבריהם העידו לנו כי הרה"ג דקהלתכם הוא הרב שנתקבל בהסכם כל הקהלה וכי פורץ הגדר תלמידו הוא הנני להגיד לכם אחי פי ע"פ דין תורתנו הקדושה אסור לאותו תלמיד להשתמש ברבנות ואם עובר על דברי גדולי הדור המתרים אותו הוראותיו הנה ע"פ הדין אסורים ואסור לשאול תורה מפיו ואתם פולכים חייבים בכבוד רבכם הראשון ואם אותו תלמיד הוא ירא אלקים יטה אָננו לשמוע לדברי חכמים ולבקש מעו מרבו שקבל תורה מפיו ולא יגזול לחמו מפיו וכבר הארכתי בזה להלכה בקונטרסי באריכות לידידי הרב הגאון הגדול ר' משה נחום ירושלימסקי הי"ו אבד"ק קאמינקא הכ"ד המדבר בצדקה אהד אחוזי בעבותות אהבת כל בית ישראל.

ר"ח אדר שני תרנ"ז לפ"ק וואלקאוויסק יהונתן בהגאון מו"ה מרדכי ז"ל העליסבערן חופ"ק. והנה יש לי ת"ל הרבה לפלפל בדברי תשובתו וקנה מקומו בספרי פליל תפארת אשר הוא בכתובים עמדי יעזרני ה' להוציא לאורה.

סימן ט דברי הרב המאה"ג וכו' מו"ה אלטר זאב הורוויץ אבד"ק סטריזוב בגבול אונגערין מלואים למש"ל סימן א'. כ"ה יום ה' לסדר ויצעקו בני ישראל כו' לפרט בונה ירושלים פה ק"ק סטריזוב: החיים והשלום וכט"ס לכבוד הרב הגאון האמתי ראש גולת אריאל רשכבה"ג החריף ובקי מסיק שמעתתא אליבא דהלכתא עמוד העולם פטיש החזק סיני ועוקר הרים נר ישראל ותפארתו וכו' קש"ת מו"ה משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא והגלילות: אחרי הקידה פראוי לכבוד קדושתו הדרת גאווה שליט"א הנה בקשתי שטותה מול הדרת גאווה היות כבר ידוע לכ"ק את המעשה הרע אשר עושה לי הצר וכו' והנה מקפח פרנסתי בכל מה דאפשר וערכתי מכתבים לגדולי דורנו אודת זה וכ"ק הדר"ג שליט"א שלח תשובתו הרמטה והחזיק אותי בידי הטהורות ודבריו הקדושים הנאמרים באמת עשו רושם גדול בעיני כל בני עירנו ואחריו מלאו דבריו כל גאוני ארצנו ומאז ועד היום שקטה העיר אכן ביום אתמול שב לקיאו שהסית א' מהבע"ב שלא יתן לי הרח"ש המגיע לי ע"פ הדין והוא בעצמו סינר הקידושין אחר ההתראה שלא יסדר שום אדם קידושין בלא רשותי כאשר הנה המנהג עד היום כמבואר בנוב"י ובחת"ס סופר יו"ד (סי' ר"ל) והשואל ומשיב תליתאה (סי' קכד) ובשאלת שלום (סי' קב) ובכמה תשובות הגאונים ולזאת פסלתי הקידושין כמבואר בתשו' הגאונים הנ"ל (ובתועפת ראם חחו"מ סי' כו) שהבא להשיג גבול הרב דמתא ומסדר קידושין הקידושין בטליו ומבטליו לזאת בקשתי שטותה מול הדר"ג לרחם עלי ועל ב"ב להחיש תשובתו הרמחה ע"פ דת תוה"ק לגדור גדר שפרץ וכו' וכי יתפאר ג"כ שבעוד אינה ימים יביא לכאן שו"ב שיהיה תחת דגלו ואז ת"ו תתרבה המכשלה אנא להרים קרן התורה

וְשׁוֹחֲרֵיהָ וְכו' דְּבָרֵי עֲבָדוֹ הַמְּשַׁתְּחֶנּוּ מֵרַחֵק מוֹל כְּפוֹת רַגְלָיו וּמִצָּפָה לְתִשׁוּבָתוֹ הַרְמָתָה לְגִדּוֹר פְּרָצוֹת הַדּוֹר וְלַעֲמֹד לִימֵין הַתּוֹרָה הַק' אֶלְטֵר זָאב הוֹרְוִיץ חוֹפ"ק סְטְרִיזוֹב.

וְזֹאת אֲשֶׁר הַשְּׁבִתִי כְּקִצְרָה לְכַבּוֹד הָרַב הַמֵּאֵה"ג מֵהַר"א זָאב הוֹרְוִיץ אֲבֹד"ק סְטְרִיזוֹב הֵנָּה ע"ד הַמֵּש"ג כְּבָר הַשְּׁבִתִי לוֹ בְּאַרְנוֹפָה (וְהוּא לְעֵיל ס' א) בְּעֵנֵי חֲזָקַת הַרְבְּנוֹת דְּבָעַת הַזֹּאת שְׁמֻקְפָּלִים רַב לִיתֵן לוֹ פְּרִנְסָתוֹ וְהוּא עוֹקֵר דִּירְתוֹ מִמֶּק"א פְּשׁוּט דְּהִבָּא לְגַבּוּלוֹ לְהַזִּיקוֹ מִקְרֵי יוֹרֵד לְאוֹמְנָתוֹ שֶׁל חֲבָרוֹ וּמִקְרֵי רִשְׁעֵי וְכָל גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַסְּפִימוֹ לְזֶה דְּהוֹרְאוֹתָיו בְּטָלִין וּמְבִטְלִין א"כ עֲתָה שֶׁשָּׁב הַמֵּש"ג לְדַרְכּוֹ וְסִידֵר קִדְוִישֵׁין וְלִקַּח הַרַח"ש הַשְּׂיִיף לְכַת"ר הֵנָּה מְלַבֵּד דְּכָבֵד כְּתֵב הַנוֹב"י מֵה"ת חֵא"ע (ס' פג) דְּמִצַּד הַמְּנֶהֱגֵי אֵין אַחַר יָכוֹל לְסִדֵּר (אָף אִם יִתְּנוּ לְהַרְבֵּ שְׁכָר הַקְּבוּעֵי) וַיֵּשׁ ע"ז תְּקִנָּה וְאִיסוּר מְכַבֵּר כְּמוֹ שֶׁהִבִּיאוּ בְּשֵׁם תְּשׁוּ' מְהָר"י מְבִרוֹנָא (ס' רפב) הֵנָּה בִּזְה"ז דְּזֶה פְּרִנְסַת הָרַב וְכִמוֹ שֶׁכְּתֵב ג"כ הַחַת"ס חִיו"ד (ס' ר"ל) דְּבִזְה"ז לֹא שְׂיִיף לֹא מ"ש הַמֵּהֲרָא"י [וְהַעֲתִיקוֹ הַשְּׂיִיף יו"ד ס' רמ"ה ס"ק טו] עַל פְּרָס זֶה אָנוּ בּוֹשִׁים וְכו' דְּכָעַת כִּינּוֹן שְׁשׁוֹכְרִים אוֹתוֹ הַקְּהֵל כְּפוּעֵל וּמְבִיִּאִים אוֹתוֹ מְמַקְוֵמוֹ לְכָאן וּמֵרָאִים לוֹ מְקוֹם לְפְרִנְסָתוֹ מִגִּיטִין וּקְדוּשֵׁין א"כ הוּא אֵינוֹ נוֹטֵל פְּרָס שְׁלֹא כְּדִין כָּלָל וְכו' אֶלָּא שְׁנָה הוּא שְׁכָרוֹ עַל עֵיקַר יִשְׁיבְתוֹ בְּכָאן וְהָרָאוּ לוֹ מְקוֹם לְגַבּוֹת מְבַעֲלֵי חַתְּנוֹת וְכַדוּמָה וְאֵין בּוֹשָׁה כָּאן עַל נְטִילַת פְּרָס זֶהֲאִם יִטְלְנוּ בְּדַרְךָ כְּבוֹד וְכָל הַמְּקַפְחוֹ גּוֹזֵל וְחוֹמֵס יַעו"ש וַא"כ הַדְּבָר פְּשׁוּט דְּגִזְלוֹ וְחֲמִסָּן שְׁסִידֵר גו"ק בְּטָלִין וּמְבִטְלִין וְכֵאֲשֶׁר הָאֲרַכְתִּי בְּסִפְרֵי בְּרַכַּת מִשְׁהָ קוֹה"ת סִימָן י' דְּשׁו"ב הַמֵּש"ג רַעְהוֹ שְׁחִיטָתוֹ אֲסוּרָה כְּנו"ט מְכַש"כ רַב הַמֵּש"ג רַעְהוֹ בְּהוֹרְאוֹתָיו וְגו"ק בְּטָלִין וּמְבִטְלִין כְּמ"ש בְּתִשׁוּ' הָרֵאוּשׁוֹנָה וּבְפִרְט דְּהוּא ג"כ נִגְדַּד דִּינָא דְּמַלְכוּתָא לְסִדֵּר גו"ק בְּלֹא רִשׁוּת וְכו' וְהָאֵל הַטּוֹב יִשִּׁיב שׁוֹפְטֵינוּ כְּבִרְאוּשׁוֹנָה: וְהִנְנִי מְבָרְכֶיךָ בְּבִרְכַּת הַשְּׁלוֹם הַדו"ש כָּל נִישְׂאֵי דְּגַל הַתּוֹרָה מִשְׁהָ נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הָאֲבֹד"ק קְאָמִינְקָא בְּעַת אֲבֹד"ק אֲסִטְרָאֲלַעֲנָא וְהַגְּלִיל.

סִימָן י' אוֹדַת הַרְבְּנוֹת דְּק' הָרוּמְלִיב גַּאֲלִיצִיאַן שְׁכַתְּבֵי לִי הַרְה"ג הַר' יַעֲקֹב מְנַחֵם דְּוִבִין אֲבֹד"ק טַאֲסַט חֲתָן הַגָּאוֹן הָאֲדִיר הַחֲרִיף הַעֲצוּם וְכו' מְהָר"י וצ"ל הָאֲבֹד"ק הָרוּמְלִיב אוֹדַת יְרֻשָׁת כְּסָא הַרְבְּנוֹת דְּשָׁם, וצ"ל מְכַתְּבוֹ.

ב"ה יוֹם ה' ב' אֲדָר תְּרַנ"ו הָרוּמְלִיב. שְׁלוֹם וְכַס"ס לְכַבּוֹד הָרַב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִם חֲרִיף וּבְקֵי נְפִלָא סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים פַּת"ח עֲמוּד הַיְמִנִי מְהוֹלֵל בְּכָל הַתְּבַל בְּחִיבּוּרֵי הַנְּפִלָאִים כְּקִש"ת מוֹהַר"ר מִשְׁהָ נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי שְׁלִיט"א הַגַּאֲבֹד"ק קְאָמִינְקָא וְהַגְּלִיל: נִשְׁעֵן עַל הָאֲהָבָה וְהִדְיוּת בֵּין כְּהַדְר"ג (וְלִהְבְּדִיל בֵּין חַיִּים לְחַיִּים) וּבֵין כְּבוֹד חוֹתְנֵי הַגָּאוֹן הָאֲדִיר כְּש"ת ר' יַעֲקֹבִי וְנִיידְעַנְפֶּעֶלֶר אֲבֹד"ק זצ"ל בְּאֵתִי בְּמְכַתְּבֵי הַנּוֹכְחֵי לְבַקְשׁוֹ כִּי עֲתָה כְּהַדְר"ג יִרְאֶה אוֹת אֲהָבָתוֹ וְטוֹבוֹ חֲסָדוֹ שֶׁל אֲמַת לַעֲמֹד לִימֵין ב"ב שְׂיַחֲיוֹ הַרְבְּנִית הַצְּנוּעָה הָאֲלֻמָּה הַעֲלוּבָה וּבְנִיָּה הַיְקָרִים הַנְּחַמְדִּים יְקָרֵי הַמְּצִיאוֹת וְכָעַת הוּא שְׁעַת הַפְּנוּשׁ לְשִׁלְמֵי גְמוּלָה אֲהָבָה וְתוֹדָה וּבְיָדוֹ הַגְּדוּלָה לְהַטִּיב כְּעַת מִצַּב אֲלֻמְנוֹתוֹ וּבְנִיָּו שְׂיַחֲיוֹ לְחֲזֹק יְדִים רְפוּת וְלֵאמֹץ בְּרַפְּיָם כּוֹשְׁלוֹת הֵנָּה זֶה שְׁלִשֵׁי שָׁנִים שֶׁשַׁלַּח"ת הָרַב הַגָּאוֹן חוֹתְנֵי מְהָר"י זצ"ל וְהַנִּיחַ אַחֲרוֹ ז' הַרְבְּנִית וּבְנִים צְעִירִים לִימֵים וְגַם שְׁנֵי בְּנִים גְּדוּלִים חֲרִיפִים וּבְקִיאִים יִרְאֵי ה' רְאוּיָם לְמַלְא מְקוֹם אֲבִיהֶם זצ"ל אָף לְאֲשֶׁר שְׁאַחַד מֵהֶם עוֹד לֹא נִשְׂאָ אִשָּׁה אִז לֹא נִגְמַר עוֹד אֵת מִי מֵהֶם לְקַבֵּל לְרַב אֲב"ד פֶּה לְכֹן גְּמָרוֹ בִּינֵיהֶם וְנִתְּנוּ כְּתֵב

קאנסים שאנכי חתנו אמלא לע"ע את מקום חותני ו"ל עד שלש שנים וכל הפרס וההכנסות יתן להרבנית כמקדם ואחר השלש שנים יתקבל א' מבניו לרב אב"ד פה ועתה ביום כ"א שבט העבר פלו השלש שנים כמעט כל אנשי העיר בלב אחד פאיש אחד חפצים בטוב לקיים את אשר קימו וקבלו עליהם לתת משרת הרבנות דפה לאחד משני בניו הגדולים בתורה וביראה וראויים לאותה איצטלא וכאשר בינים פתבי תעודה הורמנות מפוארות מגדולי גאליציאן ה"ה הרב הגאון הגדול ר' יצחק שמעלקיש אבד"ק לבוב נ"י והרב הגאון המפורסם ר' שלום מרדכי הפהן אבד"ק ברעזאן נ"י אבל קמו עלינו כו' הרוצים להפר ברית לגרוע החזקה מבניו יחיו המגיע להם עפ"י דת תורתנו הקדושה ובפרט אחר שפבר נכתב ונחתם בכתמת כל אנשי העיר לקבל את אחד מהם והמה יעשו תחבולות וכו' שעי"ז יהיו מוכרחים למחול את חזקת הרבנות דפה וכתבנו להרבנים גדולים דמדינותינו הרה"ג מלבוב וברעזאן ושלחו לנו תשובתם פתבי איסור על השובי"ם דפה שלא ירימו ידם לשחוט שום דבר הצריף שחיטה עד שיתנו הפרש המגיע להרבנית וכו' עד שיעמדו אנשי העדה לד"ת עמה ובניה הרבנים שיחיו בדבר חזקת הרבנות אבל הנרגנים כו' ועתה מה גדלה צרת הרבנית העלובה ונדפאה ומאין תקח לפרנס את בניה הצעירים יחיו האמונים עלי תולע ואין עצה מז תבונה נגדם וכו' וע"כ יעצו אותנו הרבנים הגדולים וצדיקי גאליציאן לפעול פתב איסור על השובי"ם מגאוני חוץ למדינותינו כו' ואין לט למי לפנות כ"א אל כהדר"ג שהיה ידיד חותני הגאון זצ"ל והחליף מכתביו עמו כמה פעמים בשו"ת ולכן אבקשו שיזכור אהבתו לזרעו אחריו ולהיות להם למשענה ויחוש למחול להריץ אלינו את תשובתו הרממה בתוקף פת התורה שאסור להם להשובי"ם לשחוט בלא הפרס של הרבנית תחי' עד שיעמדו לד"ת פתוקף פתב האיסור מגאוני גאליציאן הרצוף תוף מכתבי וכו' וחקומי בטוחה שכהדר"ג יחיש תשובתו הרממה למען כבוד חותני הגאון הגדול ו"ל וכו' ותשובתו תפעול בטח לטובתנו פי גם עתה החרדים לדבר ה' לא יאכלו מזביחת העיר דפה וכו' וכאשר נשיג תשובתו הרממה כו' אז בטח לא ימצא אף אחד שיאכל מהזביחה וגם השובי"ם לא יהיו להרים יד ובעזה"י יצמח לנו טובה שיגמרו אתנו לתת הפרס להרבנית ולקבל אחד מבני הרבנים הגדולים לרב אב"ד פה ובזה אצא מאת כהדר"ג ואומר שלום לו ולתורתו כו'.

והנני ידיו דוש"ת מתכה לתשובת יקרתו במוקדם יעקב מנחם רובין אבד"ק טאסט חתן הגאון הגדול מהר"י וצ"ל אבד"ק הרומליב. ואלה דברי הגאון המובהק מהר"י שמעלקים שליט"א הגאבד"ק לבוב והגליל: הדרת החיים והשלום לכבוד האלופים הגדולים המופלגים שלמים ומשפילים ויראת ה' היא אוצרם ראשי הקהל ועיני העדה אשר בק' הרמלוב ואליהם גלויים בעלי בתים חסידים ת"ח ויראים איש כפי מהללו מעיר הנ"ל? יהי נועם ד' עליכם ויהי שלום בחילכם שלנה בארמנותיכם קול צעקת האשה החשובה בת טובים אלמנת הגאון המובהק מוכח הדור האב"ד פא לאזני והוחרד לבבי פי מלבד אשר גדול פים שברה שבא שמשנה בצהרים שאסף בעו"ה גאון יעקב תפארת הרבנים ועטרת כל ישראל את נגה אורו ועלה לשמים באביב ימיו וחסד העולם בעדה עוד נתקיים בה אשר נאמר בתוכחה והיו חייך תלויים לה מנגד ואימה וחרדה ובעתה פי בקרב ימים יכלו השלש שנים אשר קבלו השוחטים עליהם לשלם שכרה משלם ועתה מגור לה מסביב אולי יגרעו ממשפונרתה ומאין תחי' את ביתה ויו"ח זרע קודש בני הארי

הסי יקרת גאון ישראל נהדרו והנה ת"ל לא אלמן ישראל ועוד שביבי אש הדת הקדושה לא פכה ולא זנה מדת הישר והצדק אף זיו כל שהוא מבית ישראל ובלי תפונה עד ימים מועטים יתקיים בכם ונרח השמש ובא השמש וינרח שמש אחד מבניו של גאון יעקב הרב ו"ל אשר לו יאפה המלוכה וראוי הוא לאותה איצטלא פאשר פבר הוא מןכתר פכתבי תעודה ושארית ישראל לא יעשו עולה אולם יכול להיות שיתעכב הדבר או שיעמדו מקצת מהמנגדים מנגד הנני בזה לבקשם לבלתי יחטאו בנפש האלמנה וילדיה ויקיימו תוקף אזהרתי ואזהרת גדולי הדור אשר קדמוני באזהרתם לבל יהינו השוחטים דקהלתם לשחוט שום דבר הצריך שחטיטה עד שיתנו הפרס המגיע להרבנית האלמנה תחי' עד שיבחקן עפ"י ד"ת בדבר משרת הרבנות בין הרבנית ובין אנשי העיר ויקוב הדין ביניהם ואני תפלה ד' ירום קרנם בכבוד ועד מהרה ד' ברחמי ישלח לנו המורה אשר יורה צדקה לבית ישראל: ותיים ושלום לכל ישראל כנפש המעטיר יצחק שפעלקיס האבד"ק לבוב והגליל.

ואלה דברי ידידי הרב הגאון המובהק וכו' מו"ה שלום מרדכי הפהן שליט"א האבד"ק ברעזאן והגליל: ב"ה יום ה' ב' ויחי תרנ"ו. לכבוד ידידי הנכבדים נ"י דק' הרימלוב לתשובת מכתבכם בדבר הנעשה בעירכם אשר מאז פעת ששחל"ח הגאון האדיר האבד"ק ו"ל נמנו וגמרו בכתב קאנסעס שיתקבלו אחד מבניו להיות רב ממלא מקומו פדת של תורה וכל אשר רוחו נאמנה עם ד' ותורתו גם עתה כמאז עומדים על המשמרת לקיים כל תוקף אולם אלו אשר לכבם רחוק מנתיבות הישר והצדק פניהם מועדות להפר ברייתם ולצאת לקראת נשק והנה גם אנכי מאז ידעתי את כל הנעשה ולא אומן פי יסופר פי יעלה על רות להדאיב נפש אלמנה אשת גדול הדור ובני' יו"ת הראויים למלא מקום אביהם ו"ל גם מבלעדי חותמם אשר זכו להם ומה גם את אשר פבר נעשה ובל אפונה פי כל גדולי הדור יצאו בחרב של תורה וילחמו למולם וכהן קורא ראשון והנני מהמודיעים ולפנים פי אם יעלה ח"ו פדעת מי ומי ההולכים בפתיבות עקלקלות להפר בריית וחקקה טרם יקוב הדין בפני ב"ד הנרצה משני הצדדים חלילה להשו"ב דקהלתם להרים יד לזבח שום זבת גדול או קטן אפילו עוף בלעדי קוויטעל של הרבנית תחי' פאשר עד פה נהוגה בקהלתכם ולא ישמעו לקול מלחשים פורצי גדר ואם יעברו ע"ז שחטיטתם אסורה ומרה תהי' אחריתם ולהשומע ינעם ותבוא ברפת טוב כ"ד הפותב פדת תוה"ק תורת משה אמת: הקטן שלום מרדכי הפהן אבד"ק הג"ל.

ואלה דברי מכתב השני של הגאבד"ק ברעזאן: ב"ה ה' יתרו תרנ"ו לכבוד הנגידים מחזיקי האקציז דק' הרימלוב לתשובת מכתבם הנני פי אני פתבתי מכתבי כו' רק שיקוב הדין בין הרבנית ובין הצד הממאנים פעת מלקיים פפי הפכתב הנעשה ביניהם וכו' ולא אכחד פי תצילנה אנני כל שומע אשר בעיר נכפדה שחי להם רב גאון עולם יחפצו להעביר נחלתו גם אתר שכבר קיימו וקבלו עליהם לעשות הטוב והישר בעיני אלקים ואדם ויהי' מה הלא יש אלקים שופטים בארץ יבחרו להם ב"ד ממנצע או בזבל"א וזבל"א וכתורה יעשו וכו' לולא גזירת הקיר"ה אין להשובי"ם כו' להיות בכלל מסייע לעוברי עבירה להשיג גבול אלמנה ויתומים וחלילה להם לבדוק וכו' זולת אם יהנה בהסכמת הרבנית עד שיקוב הדין בינה ובין צד הממאנים ואזי פפי אשר יצא המשפט פן יקום וכו' נאני פי מלך שמור וכו'.

הקטן שלום מרדכי הפהו אבד"ק ברעזאן והגליל. סימן יא מ"ש פּענן הנ"ל לק' הרימלוב.

בעה"י לכבוד האלופים הנכבדים ראנים וקצינים ראשי הערה "בק' הרומליב" במדינת גאליציאן פולם יעמדו על הברכה גדולים וקטנים יהי נועם ד' עליהם שלום ושלום בארמונותיהם אף טוב וחסד ישפון באהלם תמיד.

נדרשתי להגיד תו"ד עפ"י התורה בדבר השערורי' שנעשה בעירם אונת פסא הרבנות של גאון יעקב עטרת הגאונים שה"ת מהר"י זצ"ל שהיה עטרת תפארת לעירם והפיר מקומם במדינות רחוקות ואחרי שנשבה האה"ק והאראלים נצחו התחוננים זה שלש שנים כתבו וחתמו כתב רבנות לא' מבניו שהמה גדולים וחרפים וטרם שיבחרו מי מהם ישמש חתנו הרה"ג שליט"א במשך שלש שנים וכל הפרס והכנסות יתנו להרבנית שתחיל' ובכלות שלש שנים יבחרו א' מבניו החרפים בהספם כל העיר ועתה קמו עדת מרעים (בטח מהבוערים בעם) הרוצים להפר ברית ולגרוע התזקה מבני הרב גאון יעקב ותפארת ישראל אף שפבר נכתב ונחתם בחתימת כל אנשי העיר עושים תחבולות לצער האלמנה הרבנית שתחיל' בצערא דממונא וגופא בכדי שיהיו מוכרתים למחול חזקת הרבנות אהה למשמע אונן דאבה נפשנו איה לא יחוסו על נפש אלמנה אומללה אשר גדול פים שברה שפא שמשה בצעריים ונלקח ממנה עטרת ראשה גאון יעקב וחסד העולם בעדה במבחר ימי' ועוד נתקיים בה כי תיי' תלויים לה מנגד על ידי אנשים אכזרים פיענים במדבר ואיה טח עיניהם מראות מה שפכתוב בתורה (שמות כ"ב) כי שומע ד צעקת אלמנה ויתומים יראו נא לשון הזהב של הרמב"ם פ"ו מהלכות דיעות הלכה י' חייב אדם להזהר ביתומים ואלמנות מפני שנפשו שפלה מאד ורוחם נמוכה וכו' אפילו אלמנותו של מלך וכו' אעפ"י שאין לוקין עליו הרי עונשו מפורש בתורה וחרה וכו' ברית פרת להן מי שאמר והי' העולם שפל זמן שהן צועקים מחמס הם נענים שנאמר כי אם צעק כו' יעו"ש וכן הוא לשון הסמ"ג מצות ל"ת' בקצרה והוסיף בנעם לשונו מ"מ אני אומר שתפשו אלמנה ויתום מפני הברית הפרושה להם שפל זמן שהם צועקין על מעניהם הן נענין שנאמר ע"ז כי אם צעק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו יעו"ג"כ בסמ"ק סימן פ"ו ובמכילתא סימן קע"ט וברבינו בחיי שם (כ"ב פ"כ) שפכת וצרף אליו (לגר) האלמנה ויתום לפי שפולן תשושי פח והבריות מקילין בהם להרע ולהצר אותם והנה דמעתם מצויה כי שערי דמעה לא ננעלו וע"כ צריך אדם להזהר בהם להיטב ולהתחסד עמם בין בגופו בין בממונו וכו' ומה שהזכיר לשון כל אלמנה אפילו עשירה ובעלת נכסים מפני שדמעתה מצויה יעו"ש גם כן בפכ"ב שפכת והיתום והאלמנה הם חלוישי הפת אין להם עוזרים ולכך לא יבטחו באדם כי אם בהקב"ה שהוא עוזר ומושיע ומגן ובעבור זה יודיע הפתוב כי הם נעזרים יותר מפל אדם וכענין שפכתוב בהם (משלי כג) כי גנאלם חזק הוא ריב את ריבם אחף וכו' ולשון חגיגה מדת הדין הוא פלומר מדת הדין מתוחה כנגדו [יעו"ש פכ"ג שפסיים וכל זמן שאתם נוהרים בהם ומרחמים עליהם מדת הדין תתהפף לרחמים שהרי מדה טובה מרובה ממדת הפורענות ובה תאריכו ימים אתם ובניכם ולכם תהי' צדקה לפני השי"ת שהרי פרי הצדקה אריכות ימים שנאמר (משלי י') וצדקה תציל ממנות וכתוב (שם יב) באורח צדקה חיים ונדרף נתיבה אל מנות וגדולה צדקה יותר מן הקרבנות שנאמר (שם כ"א) עושה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח

וכ"כ הרמב"ן עה"ת שם פי אגני רואה דמעט העשויקים אשר אין להם מנחם ומיד עונשקיהם פת ואגני מציל כל אדם מיד חזק ממנו וכן האלמנה ויתום לא תענו פי אשמע צעקתם שכל אלה אינם בוטחים בנפשם ועלי יבטחו וכו' וטעם כל אלמנה אפילו עשירה בעלת נכסים פי דמעטה מצויה ונפשה שפלה וכו' מיד אשמע צעקתו איננו צריה לדבר אחר פלל פי אגני אושיענו ואנקום אותו ממה והטעם פי אפה לוחץ אותו מפני שאין לו מושיע מידה והנה הוא נעזר יותר מפל אדם פי שאר האנשים יטרחו אחר מושיעם שיושיעם ואחרי עוזרים לנקום נקמתם ואולי לא יועילו והצל לא יצילו וזה בצעקתו בלבד נושע בהם וינקם ממה פי נוקם ד' ובעל חמה ויבא פענין הזה בפתובים רבים כו' פי ד' יריב ריבם כו' פי חזק ה' צבאות שמו שיש להם גואל חזק וקרוב יותר מפל אדם אף כאן אמר פי בלבד בצעקתו יושיע עכ"ל הרמב"ן וכדברים האלה כתב גם פן הרבינו יונה בשערי התשובה שער השלישי [יעו' ג"כ בספר המצות להרמב"ם ח"ב מצנה ר"נ ובספר החינוך להרא"ה מצנה ס"ה ובחדב"א א"ר פכ"ט ופ"ל ובילקוט שמעוני סימן שמ"ט דברים חוצבים להבות אש פענין מדת החמלה דאלמנה ויחום] יעו"ש גם פן במדרגה השלישית והששית במה שסיים בלשונו הזהב אבל ביותר החמירה התורה באלמנה ויתום והנכפל אזהרתה בלאו יתירה לומר שצריכין לזהר באלו יותר מבשאר ישראל והוא להתנהג עמם ברחמים ובחמלה גדולה ובכיד הקטנה הלכות דעות פ"ו הביא ג"כ דברי הרבינו יונה והוסיף שם גם פן באות י' אמרות טהורות (מקור מקומם טהור מדברי הגאונים הראשונים) ולפיכך גדול עונשם משל שאר אנשים פי שאר אנשים יטרחו אחר מושיעם ואחר עוזרים לנקום נקמתם ואולי לא יועילו והצל לא יצילו ולכן הרב עמקם נגד אדם הוא ריבו אבל אותן האומללים אשר אין להם משען ומשענה ואין להם אל מי לפנות פי אם אל ד' לבדו עיניהם תלויות לכן זה הרב עמקם הלא לה' יריב ריבו פי על אשר אין פחד אלקים לנגד עיניו ואמר נבל בלבו אין אלקים להשגיח על מעשה בני אדם ע"כ מלאה לבו ללחוך את האומלל בחשבו מי יעמוד נגדי ומי יצילנו מידי פענין שנאמר על מה אן רשע אלקים אמר בלבו לא תדרוש ע"כ יחרה אף ה' וקנאתו באיש ההוא וקבע את קובעיהם נפש למען ידע פי יש גבוה מעל גבוה שומר יושב בשמי שמים ועושה חסד ומשפט בארץ זשה"כ פי אם צעק כו' פלומר הלא צעקתו אינה פי אם אלי לבד לכן מיד שמוע אשמע צעקתו וחרה אפי וחרגתי אתכם בחרב עכ"ד היד הקטנה ועל פי זה נבין דברי מרן הרמב"ם בספרו מורה נבוכים ח"א פל"ו שכ' פשתסתפל בכל התורה ובכל ספרי הנביאים לא תמצא לשון חרון אף כו' אלא בע"ז לבד עכ"ד והקשו מהא דכתיב כאן ותרה אפי אבל לפי הנ"ל אחי שפיר פי מי שלוחץ עני ואומלל יתום ואלמנה חושב מי יעמוד נגדי הוא פכופר בה' אבל המאמין בד' ותורתו הוא מרחם על יתומים ואלמנות וצדקה תהיה לו ופרי הצדקה אריכות ימים כמש"ל, הארכתי מעט במאמרי חז"ל בכדי להסיר העקמימות שפלב אינה אנשים העושים תחבולות לצער הרבנית האלמנה ובני' יראו נא ג"כ דברי הש"ס שבת (י"א א') תחת ת"ת ולא תחת יתום ואלמנה ופרש"י מפני שדמעטן מצויה יעו"ש וכן הוא להדיא בפסיקתא זוטרתא דרבינו טובי' ומכש"כ בנ"ד דהיא אלמנת ת"ת (גאון יעקב) ובת ת"ח ובניה ת"ת ראויים לכהן פאר יחושו אלו הבורחים בעם לנפשם שלא יכוו בגחלתם ואל יפרשו מן הצבור הרוצים לבנות בית נאמן לגאון יעקב זצ"ל יעו' בתשו' הרא"ש פלל ו' דין ה' דהיחידים אינם

יכולים לפרוש מהרוב בכל ענין שהקהל מסכימים וכ"ה בש"ע יו"ד סימן רכ"ח סל"ד
ובנדאי דהחולקים על הרבים ה"ה כקו"ע ע"כ מי לד' אלי יתאחדו פולם לבנות בנן
ההרוס ואל יחטאו בנפש האלמנה הרבנית וילדי' ויקיימו תוקף אזהרת גאוני גאליציאן
וכן גם אזהרתי עפ"י התורה (באופן שיהיה מותאם עם תקי הממשלה במדינתם, לבל
יהינו השובי"ם לשחוט או לבדוק עד שיתנו הפך המגיע להרבנית א' גאון יעקב ובדבר
משרת הרבנות יקוב ק ביניהם אשר בנדאי יזפו לכהונה זאת כמבואר בפ"ק דמגילה י"ג
ע"ב כשהקב"ה פוסק גזילה לאדם פוסק לבניו ולב"ב עד סוכה"ד יעו' פתובות ק"ג
וברמב"ם פ"א מהלכות מלכים ה"ז ואכמ"ל דבזה ישפטו רבנים הקרובים ועכ"פ
השובי"ם שיעברו על ה"ל שחיתתם אסורה כנו"ט מובטחני שישמעו לקול התורה וגם
פי יתקיים בהם וזרת השמש שיזרח שמש א' מבניו של גאון יעקב ויתברכו בברכת
השולם: כנפש המעטיר משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא.

כו"ח ז' אד"ר תרנ"ו. שער השני שער קדושת ישראל ובו י' סימנים סימן יב בענין
תקנה גדולה בעיר א' אודת הנהגת הבדיקה.

פתח דבר בענין סדר השחיטה והבדיקה בעיר א' חו"ל כל תהלוכות השובי"ם הפרוע
לשמצה אשר כל השומע תצלנה אנו ויכל הגליל ה"ל הי' שיחה בפי כל יודעי דת
ואפילו בין ההמונים שמאכילים שם טרפות לישראל וכל החרד לדבר ד' מונע עצמו
לאכול שם בשר והנה זה חמסה עשר שנים בבואי לכהן פאר פה קאמינקא נדרש נדרשתי
מכל אנשי העיר להגיד להם דעתי דעת תורה ע"ד הכתב איסור שקבלו עליהם השובי"ם
וכו' באו"ש שלא ישחטו ול' בדקו בלא רואה ומשגיח על בדיקת הספין והריאה ואסרו
ידיהם בקונם ושבועה לשחיטתן אם ישחטו ויבדקו בלא רואה ומשגיח הר"ר י"ס ואגב
שלו לי משם כתבים ישנים ע"ד השערורי' ביניהם עוד מלפני שלשים שנים וכי כמה
רבנים העבירו לגמרי את א' מהשובי"ם ואחר כך החזירו אותו לאומנתו בקושי גדול
והתקינו אז גדולי הדור שלא ישחטו ולא יבדקו שניהם בלא רואה ומשגיח על בדיקת
הספין והריאה ואח"כ במשך הזמן נתבטלה התקנה באין גודר גדר ובראותי שקשה עלי
להכניס ראשי בענינים שעברו מכמה שנים ובפרט בזה שלא נדרשתי וכמה גדולי הדור
שתקו ולא מיהו טוב להשיב רק על הפרט (כתב איסור שעשו בעצמם) ששאלו ממני
ובראותי שאחר הכתב איסור עבר משך שתי שנים ששחטו ובדקו בלא רואה ומשגיח
והיה קשה בעיני מאד להשיב לאיסור באופן שקהלת עדת ישורון אכלו ח"ו נו"ט משך
שתי שנים וגם שפטי למראה עיני אשר היו נראים לי כמחזקים בכשרות (כי אז לא
נודע לי מאומה מקלותם בסדר הבדיקה) ברוב עמל יגעתי ומצאתי להם היתר להכס"א
שנהגו והתשובה שכתבתי אז אין אתי באוצר כתבי כי בשנת הרעמים במדינותינו נאבד
ממני אוצר יקר מכתבי חז"ת וקשה עתיקא מחזקתא אף זאת רשום בזכרוני כי יסוד
ההיתר היה ששבועתם לא היה אלא אם יהי רואה ומשגיח הרי"ס אבל אח"כ שהוסר
מאנשי העיר מלהיות רואה ומשגיח והוקם על ולא הי' יכול לילה לבית המטבחיים וכו'
ע"ד כן לא נשבעו והארכת ת"ל בזה בפלפול דברי הש"ס בבלי וירושלמי] אכן מפני
חומר הענין התרתי להם ג"כ בצירוף ב"ד הקונם והשבועה עפ"י פתח חרטה ובכל זאת
בכל תוקף ועוז פתבתי בפס"ד שלא ישחטו א' בלא חבירו ומחוייבים כאו"א להראות
ספניהם זה לזה קודם השחיטה ובכל חודש לכה"פ יראו הספין להרב אחר כך באותה

שְׁנָה שְׁלֹא־חָרִי' לִיל שְׁמִינֵי עֲצַרְת שְׁנַת תַּרְמ"ב הוֹכִיחַ אוֹתִי ד' וְנִלְקַח מִמֶּנִּי בֶן יָקִיר יָלֵד שְׁעִשׂוּעִים בְּמִיתַת שְׁרָפָה ר"ל (שָׁמוּ הַטּוֹב יַחֲיֵאל ע"ש דוֹדֵי הַרֶה"ג הַחֶסֶד ר' יַחֲיֵאל ז"ל אבד"ק אומען תנצב"ה) פִּשְׁפִּשְׁתִּי בְּמַעֲשֵׁי וְתִלְתִּי בְּעֶזְרֵי הַקּוֹנֵם וְשִׁבּוּעָה אֲשֶׁר רָאוּי לְכָל אָדָם לִמְנוּעַ מִלְּהֻשִׁיב בְּזָה וְלִבְרוּחַ מִהֵן כְּבוֹרֵחַ מִן הַנֶּחֱשׁ (יעו' תשו' צ"צ הַחֲדָשׁ יו"ד סִימָן קצ"ב) וּבִפְרָט אַחַר כֶּף בְּמִשְׁפָּה זְמַן בְּהוֹדַע לִי אֶת קְלוֹת דַּעְתָּם שֶׁל הַשׁוֹבִי"ם (ע"י מִכְתָּבֵי רְצוּא וְשׁוֹב) וְנִתְפָּרְסָם זֹאת בְּכָל הַסְּבִיבָה שֶׁכָּל הַשְּׂאֵלוֹת הַטְּרָפוֹת הֵמָּה בִּקְהָלוֹת וְכו' כְּשֵׁרוֹת הֵמָּה בְּעִיר א' וְכָל הַפְּרוֹת הַזְּקֵנוֹת אֲשֶׁר כָּל הַקְּצָבִים מִהַסְּבִיבָה לֹא רְצוּ לִקְנוֹתָם שֶׁע"פ אֲנִימְדַנְתֶּם טְרָפוֹת גְּמוּרוֹת הֵמָּה נִמְכְּרוּ לְעִיר אַחַת וְשָׁם כְּשֵׁרוֹת הֵמָּה וּבִידְעָה כְּרֵאִיָּה נוֹדַע לְכָל שְׂפִמָּה קְצָבִים לֹא הָיָה אֲצֵלָם שׁוֹם טְרָפָה בְּמִשְׁפָּה שְׁנָה וְיוֹתֵר וְעוֹד כְּמָה דְּבָרִים מְכֻוָּעִים בְּסֹדֵר הַבְּדִיקָה אֲשֶׁר תִּסְמַר שְׁעֵרוֹת בְּשֶׁר הַחֲרָד לְדָבָר ד' וּבִפְרָט אַחַר שֶׁהוֹשׁו"ב א' הִזְקִין וּבָא בִּימֵים וְהֶעֱמִיד בְּמִקוֹמוֹ בְּנוֹ רַף בְּשָׁנִים וְכו' וְאֵינּוּ כְּדָאִי לְהַעֲלוֹת עַל הַגְּלִיּוֹן מִה שְׁנִשְׁמַע עוֹד בְּעֵנִין הַזֶּה כִּי כְּבוֹד חֻקִּים הַסְּתֵר דְּבָר אֲכָל הֵלֵא בְּמִסְתָּרִים תִּבְכָּה נִפְשֵׁי עַל אֲשֶׁר נִכְשַׁלְתִּי בְּשׁוֹבִי"ם שְׂאִינָם מִהַגְּנִיָּם וְהַתְּרֵתִי לָהֶם הַפְּתֵב אִסּוּר לְשַׁחֲט וְלִבְדֹּק בְּלֹא רוּאָה וְכו' צְפִיתִי לִישׁוּעַת ד' אוֹלֵי יַתְעוֹרֵר אֵיזָה שְׂאֵלָה מִהֵתָם בְּאִמְצָעוֹת הַרְבֵּ וְהַחֲרָדִים לְדָבָר ד' לְשֵׁאוֹל מִשְׁפֵּט הַשׁוֹבִי"ם וְאִזּוֹ אֶפְּיֵלוּ בְּעֵלִילָה כָּל דֵּהוּא יֵהֵא בִּיכּוֹלְתִּי לְהַחֲזִיר הַעֲטָרָה לְיוֹשְׁנָה שֶׁכ"פ לֹא יִשְׁחַטּוּ וְלֹא יִבְדְּקוּ בְּלֹא רוּאָה וּמִשְׁגִּיחַ יֵרֵא אֱלֹקִים הַבְּקִי בְּשַׁחֲטָה וּבְדִיקָה זֶה הַיּוֹם שְׁקוּיִתִּי לוֹ לְסֹדֵר אֲמֹר אֵל הַפְּהִנִים לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים הַתְּעוֹרֵר רוֹת טְהָרָה אֲצֵל הַחֲרָדִים מִשָּׁם בְּאִמְצָעוֹת הַרְבֵּ לְדָרוֹשׁ מִמֶּנִּי מִשְׁפֵּט הַשׁוֹבִי"ם עַפ"י סִיבָה שֶׁהַחֹכֵר הַחֲדָשׁ הַעֲמִיד אֶטְלִיז בְּשׁוֹתְפוֹת עִם קְצָב א' וְשָׁם שַׁחַט רַק הַשׁוֹב"ב הָאֲבָרָה וְכו' (אֲשֶׁר כְּפִי הַשְּׁעֲרָתָם יֵשׁ לוֹ לְהַשׁוֹב"ב הַתְּקַשְׁרוֹת עִם הַחֹכֵר ע"י וּוְעַסְלִין שְׂאִישׁ אֶת רַעְהוּ יַעֲזוּרוּ בְּכָל הַפְּרָטִים) וּבְמִשְׁפָּה זְמַן מִן אֲדָר רֵאשׁוֹן עַד מוֹצָאֵי פֶסַח שַׁחַט שְׂשָׂה וְחַמִּשִּׁים שְׁנָרִים וּבַהֲמוֹת וְלֹא הָיָה שׁוֹם טְרָפָה אֶפְּיֵלוּ שְׂאֵלָה א' וְרַק בְּשִׁבּוּעַ שְׂאֵחַר פֶּסַח הָיוּ שְׁנֵי טְרָפוֹת וְהַשׁוֹב"ב הַשְּׁנֵי שַׁחַט בְּאִיטְלִז הַשְּׁנֵי, לְעַרְףֵּה שְׂלֵשִׁים וּשְׁמֹנֶה שְׁנָרִים וּבַהֲמוֹת וְהָיוּ שְׁנֵי טְרָפוֹת עַל הַרִיָּאָה וּשְׂלֵשָׁה נְטְרָפוֹ ע"י סְרֻכּוֹת מִטְרָפֵשׁ לְבַה"כ ע"כ שְׁלַחוּ בְּכַתָּב אֵלַי כִּי מִבְּקָשִׁים הֵמָּה מִמֶּנִּי לְגִדּוֹר הַפְּרָצָה בְּסֹדֵר הַבְּדִיקָה וּלְהוֹדִיעַ לָהֶם מִשְׁפֵּט הַשׁוֹבִי"ם לֹא אֶכְחַד כִּי שְׂשֵׁתִי עַל שְׂאֵלָה זוֹ כְּעַל כָּל הוֹן וְכַלְפֵּי שְׂמִיאָ גִלְיָא שְׂאִין לִי חֲלִילָה שׁוֹם שְׁנָאָה וּנְטִירָה עַל הַשׁוֹבִי"ם מִשָּׁם (כִּי אֲדַרְבָּא בְּכָל עַת מְצוּאָ שְׂבָאִים לְקַבֵּל פְּנֵי בְּשִׁפְתֵי חוֹנָף יִדְבְּרוּ אֵתִי וּבְרוּב הַדְּרַת הַכְּבוֹד כְּפִינָה) וְלֹא שׁוֹם נְגִיעָה צְדָדִית רַק כָּל כְּוֹנָתִי לְהַצִּיל עֲדָה יִשְׂרָאֵל מִמֵּ"א וְכִפִּי רוּב הַיְדִיעָה כְּעַת תְּהִלּוֹכוֹת הַשׁוֹבִי"ם הִ' מִהֲרָאוּי לְהַעֲבִירָם לְגַמְרֵי וּבִפְרָט הַשׁוֹב"ב הַחֲדָשׁ שְׂלֵא נִתְמַנָּה עוֹד מִהַקְּהֵל רַק אֲבִיו בְּעֲצָמוֹ הַעֲמִידוֹ לְשַׁחֲט כְּדָרָה הַשׁוֹבִי"ם אֲשֶׁר עַל חֲרָבֵי חֲזַקְתָּם יַחֲיוּ אֲכֹן בְּיָדַעִי כִּי כְּעַת הַזֹּאת קָשָׁה לְהַעֲמִיד הַדָּת עַל תְּלָה וְכָל קְרוּבֵיהֶם שָׁם הֵמָּה בְּעֵלֵי אֲגְרוּפִים (וְכִידוּעַ בְּכָל מְקוֹם הַשׁוֹבִי"ם קָלִי הַדְּעַת יוֹדְעִים אִיף לְנִקֵּר עֵינֵי הַהֲמוֹן וּבִפְרָט רֵאשֵׁי הַבְּרִיּוֹנִים לְהִיּוֹת בְּעֲזָרְתָם בְּכָל עַת מְצוּאָ בַעו"ה) וְאִם נִתְמַח עֲלֵיהֶם רַק מִדַּת הַדִּין לֹא יִשְׁמְעוּ מְאוּמָה וְיִהְיֵ' מְהוּמָה בְּעִיר כְּיָדוּעַ הַמְּסַפַּחַת הַזֹּאת שְׂגָבְרָה בְּכָל מוֹשְׁבוֹת בְּנֵי ע"כ יִגְעַתִּי לְצַרְף מִדַּת הַרְחָמִים לְמַה"ד (כִּי טְפָלֵי תְלוּיִם בָּהֶם וְהוּא דְּבָר הַנוֹגַע לַד"נ) וּבְכָל זֹאת אִף בְּמִדַּת הַרְחָמִים וְהַחֲנִינָה לֹא מְצָאֵתִי לָהֶם הַתְּרָה בְּלֹא רוּאָה וּמִשְׁגִּיחַ עַל הַשַּׁחֲטָה וְהַבְּדִיקָה וּבִפְרָט שְׂכָף הִ' הַתְּקַנָּה שָׁם מִלְּפָנִים עַפ"י גְּדוֹלֵי הַדּוֹר נְבַג"מ וְכֹן הַשְּׂבָתִי לָהֶם בְּקַצְרָה

על תוכן השאלה והוספתי רק פי כָּבֵר יָדְעוּ גִּדְּל הַפְּרָצָה בְּסֵדֶר הַבְּדִיקָה וּבִיָּדְעֵי שְׁלֹא יִהְיֶה שְׁנֵה קִיּוּם וְחִיּוּק לְתַקְנָה זֶה רַק אִם יִפְסְקוּ הַקְּשֶׁר (אֲשֶׁר קִיטוֹר קָא חֲזִינָא הֵכָא) וְרַק אִישׁ זֶר וְלֹא קְרוֹב יֵהִי הַרְוָאָה וּמִשְׁגִּיחַ כִּי רְאִיתִי אֶת הַנּוֹלָד שְׁאֵם יִהְיֶה נִכְתָּב בִּפְס"ד סָתָם רוּאָה וּמִשְׁגִּיחַ תֵּהִי מִפְּלֶגָה אַחַת שְׁיֵאמְרוּ כְּאֲשֶׁר הַשּׁו"ב הִזְקֵן לֹא יוּכַל לְשַׁחֲט וּלְבַדּוֹק אֲבָל עכ"פ יְכוּל לְהִיּוֹת רוּאָה וּמִשְׁגִּיחַ וּמִפְּלֶגָה שְׁנֵי יָרְצוּ בְּבֵן הַשּׁו"ב הַשְּׁנֵי הַיּוֹדְעַ בַּשּׁו"ב וּמִסִּיעַ גַּם פֶּן לְפָרְקִים שֶׁהוּא יֵהִי הַרְוָאָה וְעִי"ז תִּתְבַּטֵּל הַתַּקְנָה וְיִהְיֶה פְּמַקְדָּם (כְּאֲשֶׁר בְּאַמַּת הָיוּ שְׁנֵי מְפַלְגוֹת בְּזֵה וְנִסְתָּם פִּיהֶם עִפ"י הַפְּס"ד) ע"כ כְּתַבְתִּי בְּתִשְׁבּוּבַתִּי בְּקִצְרָה שְׁלֹא יִשְׁחַטוּ הַשּׁוֹבִי"ם וְלֹא יִבְדּוּק בְּלֹא רוּאָה וּמִשְׁגִּיחַ שְׁיִבְדּוּק הַסְּפִין קִוְדָם שְׁחִיטָתָם וְיַעֲמִיד וְיִשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּעַת הַבְּדִיקָה מִתְחַלָּה וְעַד סוּף וְהַמִּשְׁגִּיחַ לֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם קְנוּרָפָא עִמָּהֶם כְּמוֹעֶתֶק בְּסִימָן שֶׁאֵח"ז מְכַתְּבִי לְשֵׁם אֲשֶׁר יֵשׁ בּוֹ רַק תּוֹכַחַת מוֹסֵר וּמַעֲט ד"ת וְכֹאֲשֶׁר כְּתַב הַגָּאוֹן הַצ' דב"ח ח"א סִימָן כ"ג בְּשֵׁם חֲמִיּוֹ הַגָּאוֹן בְּעַל בְּרוּךְ טַעַם שְׁבַכְגוֹן אֵלֶּה הַדְּבָרִים (הִיָּנּוּ לְגִדְּוֹר גִּדְּר וּלְזָפוֹת אֶת הַרְבִּיּוֹם) אֵין לְגִלוֹת הַטַּעַם רַק לְפִסּוּק הַדִּין בְּהַחֲלֵט וּבְתַחֲלָה כְּשֶׁהַשִּׁיגוֹ תִּשְׁוֹבְתִי קִימּוֹ וְקִבְלוּ כָּל הַמְּפַלְגוֹת שֵׁם אֶת דְּבָרֵי בֵּאֵה"ר וְלֹא הִיָּה פּוֹצֵה פֶּה וּמַצְפַּצֵּף אַח"כ הַצְּלִיחַ מַעֲשֵׂה שְׁטָן ע"י א' מֵהַשּׁוֹבִי"ם שֶׁהִטָּה אֶת לֵב א' מִהַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְץ (גָּאוֹן מְנוֹבְהֵק עִיר וְקִדִּישׁ שְׁלִיט"א אֲשֶׁר אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל מְסֻתּוֹפִים בְּצִלוֹ הַטְּהוֹר) שְׁיַעֲמִיד לִימִין הַשּׁוֹבִי"ם וְרָשָׁם לְבָנוּ כְּמָה הַשְּׁגוֹת עַל הַפְּס"ד שְׁלֵי וְהַשּׁו"ב שְׁלַח אֶת הַבְּעִיָּרָה בְּעִיר ע"י כְּמָה הַעֲתִקוֹת מִדְּבָרֵי הַגֵּה"צ הַמַּעֲרָעֵר אֲשֶׁר בְּזֵה נִתֵּן הַשּׁו"ב יָד לְפּוֹשְׁעִים לְהָרִים רֹאשׁ וְלַעֲשׂוֹת הָעִיר כְּמַרְקָחָה בְּאַמְרָם הֲלֹא יֵשׁ לָנוּ תַּנָּא דְּמִסִּיעַ גָּאוֹן וְצַדִּיק שְׁלִיט"א וְסִדְדֵי בְּשָׂמִים כִּי אֵין אֲנִי מְקַפִּיד עַל כְּבוֹד הַמְּדוּמָה רַק עַל חִילּוּל כְּבוֹד הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֵי כִּי מָה יֵאמְרוּ הַהֶמּוֹן הַתּוֹרָה נִחְלָקָה לְשְׁנֵי תּוֹרוֹת וְמָה עֲלֵתָה בְּזֵה כִּי הַהִבְעָרָה לְלֵהֵב יִצְאָתָה וְלֹא רְצִיתִי עוֹד לְהַזְדַּק לְזֵה כִּי רְחוּק אֲנִכִי מִמִּדַּת הַנִּיּוּחַ וְאֲנִי אֶת נִפְשֵׁי הַצְּלִיחֵי בְּמָה שְׁכַתְּבִי לְשֵׁם הַשּׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע וְכו' וְמָה לִי עוֹד לְהַכְנִיס רֹאשִׁי בְּזֵה אֲכֹן נַעֲמַתִּי לְבַקְשַׁת וּפְקוּדַת מָרְן עִיר וְקִדִּישׁ וְכו' מְהָר"י שְׁלִיט"א מֵרַמְס"ט לְכַתּוּב קוֹנוֹטְרַס שְׁלֵם בְּזֵה וְלִהְקָרִיב אֶת מִשְׁפָּטָם לְפָנַי אֲדִירֵי הַתּוֹרָה אֲרִזֵי הַלְּבָנוֹן שֶׁהִמָּה יִכְרִיעוּ בְּטוֹבָם בְּלֵי מִשָּׂא פָּנִים וּבְחִסְדָּם יַעֲמְדוּ לִימִין הַתּוֹרָה לְהַצִּיל נַפְשׁוֹת רַבּוֹת מִמ"א רְצוֹן יִרְאֵי ד' עֲשִׂיתִי הַעֲלִיתִי בְּעֶזֶר הַחוּגֵן דַּעַת הַכֹּל עַל הַגְּלִיּוֹן וְגָאוֹנֵי הַדּוֹר הַמְּנוֹבְהָקִים שְׁיַחֲיוּ לְאוֹיוֹ"שׁ עֲמְדוּ לִימִינֵי לְגִדְּוֹר גִּדְּר וְהַעֲלִיתִי דְבָרֵיהֶם בְּעַט בְּרִזָּל וְעוֹפְרַת לְהִיּוֹת לְמִשְׁמַרְתִּי לְעַד וּלְדוֹרוֹת לְנִטּוֹר כְּרָם ד' צְבָאוֹת וְהָאֵל הַטּוֹב יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם ע"י ת"ח הַמְּרַבִּים שְׁלוֹם: כְּחַפְזֵי הַמַּצְפָּה לִישׁוּעַת ה' וְלִהְרַמֵּת קֶרֶן הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֵי מִשָּׂה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הַחוּפ"ק: אַחֲרֵי פְתַח דְּבָרֵי אַעֲתִיק בַּעֲזַה"י כָּל הַנִּכְתָּב בְּעִנְיָן זֶה.

סִימָן יג מֵהַ שְׁכַתְּבִי בְּזֵה בְּקִצְרָה לְעִיר הַנִּזְ"ל לְהַרְבֵּ הַמְּנוֹפְלָג בְּתו"י הַשְּׁנוֹן זִית רַעֲנָן וּו"ח מֵהַרִּי"ם ג"י אב"ד דָּשֵׁם וּלְכָל רֹאשֵׁי הָעֵדָה רוֹזְנִים וְקִצְיָנִים חֲרָדִים לְדַבֵּר ה' וְתוֹרָתוֹ כּוֹלָם יִתְבָּרְכוּ "בְּבִרְכַת שְׁלוֹם".

ע"ד שְׁאֵלָתָם בְּדַבֵּר סֵדֶר הַבְּדִיקָה בְּקוֹהֲלֵתָם שֶׁהֶאֱבָרָךְ כּו' שְׁחַט וּבְדַק בְּאִיטְלֵז הַחוֹכֵר בְּהַמְשָׁךְ הַזְּמַן מְאֹדֵר רֹאשׁוֹן עַד אַחַר חַג הַפֶּסַח תְּמַשִּׁים וְשִׁשָּׁה שְׁנָרִים וּפְרוֹת וְלֹא הִיָּה שׁוּם טְרַפָּה וְאֶפְּלוֹ שְׁאֵלָה אַחַת לֹא הִיָּה זוּלַת אַח"כ בְּשָׁבוֹעַ שְׁאַחַר פֶּסַח הָיוּ שְׁנֵי טְרַפּוֹת וְגַם בְּשָׁבוֹעַ הָעֶבֶר הָיוּ שְׁנֵי טְרַפּוֹת וְהַשּׁו"ב הַשְּׁנֵי שְׁחַט וּבְדַק בְּשִׁאֵר הַיֵּאֲטָקִים בְּמִשְׁךְ הַנִּזְ"ל לְעָרֵךְ שְׁלִשִׁים וּשְׁמֹנֶה שְׁנָרִים וּבְהִמּוֹת וְהָיוּ שְׁנֵי טְרַפּוֹת עַל הַרְיָאָה וּשְׁלִשָּׁה טְרַפּוֹת

מנסרה טרפיש הפכד לבה"כ, ת"ת שאלתם ובקשתם מאתי לגדור גדר בסדר הבדיקה ובאמת פבר שמענו ונדענו גנדל הפרצה בעירם בסדר הבדיקה אשר לא נשמע פזאת בכל ערי ישראל וכל השומע תצלנה אנניו היתכן פי מלאך הממונה על הפשרות עומד ביום השוק ומכריז בהמה פשרה דוקא ומפרו לעיר א' בזכרי זאת תסמר שערות בשרי בהגיגי תבער אש ובאמת היה לפלא בעיני על כת"ר ששמתק עד פה פי אינו דומה שמיעה לראיה אכן מהעבר אין לדבר שאין בידינו לתקן ולכל תכלה ראיתי קץ ועתה פאשר התעורר בזה כת"ר יישר פחו וחילו והנני מספים לדעתו (באופן שלא יהיה נגד חקי הממשלה פי אני פי מלך שמור) פי ע"פ התורה חלילה להשובי"ם במחנם לשחוט ולבדוק בלא רואה ומשגיח שיבדוק הספין קודם שחיתתם ויעמוד וישגיח עליהם בעת הבדיקה מתחלה ועד סוף והמשגיח לא יהיה לו שום קרובה עמהם ויהיה בקי בשחיתות ובדיקות ויש לנו ת"ל להאריך הרבה במשפט השובי"ם ולפלפל בקרובה בשיטות הש"ס והפוסקים אבל אין הזמן מספים פעת ולא באתי רק לאפרושי מאיסורא עדת ישורון כמוהם שלא תגאלו חלילה בנו"ט פי אחר כל האריכות וכל צדדי היתר לתפוס בדינם גם מדת הרחמים לא יעלה בידינו ובני ארץ להתירם בלא רואה ומשגיח פנ"ל מןבטחני שכל שלומי עדתם אשר יראת ד' נוגע בלבכם ישמעו לקול התורה ויהיו בעזרתו לתקן הפרוץ המרובה על העומד בעירם להעמיד רואה ומשגיח עליהם ורק אז יאכלו ענוים וישבעו פי כל מי שיש לו ריח תורה ידועים לו דברי התב"ש ריש (סי' לט) דהאינדנא יש לנו לפעמים רוב טרפות מהפשרות והגאון דב"ח בתשובותיו (פעת אינו לפני) השיב על טבחים שלא שאלו שום שאלה במשהו זמן להעביר אותם מלמפור בשור פשר אף דשאר טרפות לא הוי מיעוט המצוי מכש"כ בטרפות הרואה דתקנו משום מיעוט המצוי ובפרט בזה"ז וידוע ג"כ מה שהרעיש העולם הגאון מהרש"ק מבאדי בדבר השו"ב הידוע מבארדיטשוב שהיה מכונה בשם אומן מןפלא והוא גילה קלונו ברבים שאין באפשרות שכל הנשחטין יהיו פשרות והספימו אתו גאוני דורו יעו' בקונטרס פרט ועוללות הנדפס בסו"ס סת"ם (דף ע אות ד) העיד שבעירו היה שו"ב אומן מןפלא בבדיקת הסרסא יותר מחביריו ומ"מ בכל השנה ביחד לא נמכר למחצה פשרות יעו"ש ונאמן לנו עדותו יותר מצפורנרם של בודקים אמנים יעו' בשו"ת משיב פהלכה חיו"ד (סי' א) [ונדרה לחות אני אומר על השובי"ם המתפארים רק באומנות ידם מדוע בעיקר חזקת השחיטה מתרעמים המה על הרב שא"ר חחו"מ (סי' לז) ששדי נרצא בעיקר חזקתם ומשנה אותם רק לבעלי אומנות דהאומנים אין להם חזקה (ובאמת להלכה סתתי דבריו בספרי ברפת משה קוה"ת לסימן י) והוכחתי דהוי משמרת הקודש) ולענין בדיקה שבקי למשמרתם משמרת הקודש ופושטים טלפי צפונייהם להראות פח אומנותם פפועל פשוט הפושט עור הבהמה] ובפרט בדבר הידוע לכל וכן שמעתי מכמה רבנים ושובי"ם מןמחים במדינותינו ומחוזי פולין וחו"ל פי פחות מן חמשה ועשרים פריצענט טרפות למאה אינו באפשרי להיות בשום אופן בעולם ובפרט בבהמות הזקנות כמו ששוחטין בעירם אם פן אותן השובי"ם הממונים לרבים המראין קלותם נגד רובא דעלמא אינם נאמנים לנו ובנדאי נמצא בכל קהל עדת ישורון רבים התרדים לדבר ד' שאינם מאמינים להם באופן בזה ואם פן יש עוד איסור מצד שו"א אנפשי' חתיכה דאיסורא יעו' בחדושי הר"ן פ' ז"ב (כ"ה א) מ"ש בשם הרמב"ן שהחמירו בממונה לרבים ודיק דעפ"י סברא זו היה מקום

להאריף בשני תשו' הרשב"א המוכא בב"י יו"ד סימן קי"ט יעו' ג"כ בשו"ת מהרי"ט חיו"ד סימן ט"ו ואכמ"ל ובפרט בעירם שפבר הנה תקנה מגדולי הדור שיהיה שם רואה ומשגיח וא"כ אף במלתא דלא שכיחא פתב הרד"ך בית ל"ב סדר ד' דבמלתא דרצו לזכות את ישראל פשיטא דעל כל צד תועלת וזכ"ל תקנו יעו' במשנה למלך פ"ד מהלכות מלות הי"ד שהאריף בזה והביא ג"כ דברי המהריב"ל ח"ג סימן ס"ה ויעו' ג"כ בשו"ת חכ"צ סימן ס"א ויעו' בישועות יעקב חיו"ד סימן ט"ו ס"ק א' מה שחידש דכשאנו דנין לעשות תקנה כוללת צריכין אנו לתקן גם עבור המיעוט דהרי גם המיעוט יש בעולם ולא הזכיר כלל מדברי המהריב"ל והרד"ך והמלמ"ל עכ"פ פשוט דבלא"ה הוי תקנה טובה יעו' גם פן ברמב"ם פ"ב מהלכות מקרים ה"ב וג' ובפרט בנ"ד דאיטרע חזקתו נגד רובא חלילה לאכול משחיטתם ובדיקתם בלא רואה ומשגיח הבקי בשחיטות ובדיקות וכמש"ל ראו נא שלומי אמוני ישראל מ"ש הר"ן להריב"ש סימן ש"ץ (הו"ד בב"י או"ח סימן תר"צ) בלשונו הטהור רואה אני דבריה טובים ונכונים שאפילו בעסקי העולם כל משכיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח והמשומר מכל נזק ומכשול ואפילו באפשר הרחוק עאכ"כ שיש לנו לעשות פן בדברי התורה והמצוות שהם כבשונו של עולם ואיך נניח הדרך אשר דרכו בה רבותינו הקדומים ונכניס עצמנו במקום צר ובמשעול הפרמם יעו"ש בדבריו הנעימים ומכש"כ בענין פזה הנוגע ברומו של עולם היהודית להשמר מחשש נו"ט אקנה שכל החרדים לדבר ד' ותורתו ישמעו לדברי אלה היוצאים ממעמקי לבבי ותחי נפשיכם יגדל שלומכם ותתברכו בכל הטוב כחפץ הכותב וחותרם למען האמת יצדק: יום ל"ג לעומר שנת תרנ"ד לפ"ק פה "קאמינקא".

משה נחום ירושלימסקי החופ"ק כעת האבד"ק אסטראלענקא והגליל. סימן יד דברי רב האי גאון עיר יקדיש שליט"א ששלח לבנו השגות על הפסק שלי זה לשונו ממש אם פנים הם הדברים שהם מועתקין מתשובת הרב הגאון מקאמינקא מאד נפלאים דבריו בעיני: (א) בראשונה לא עיין בתשו' מהרש"ל ורמ"א דלהוציא אדם מחזקת פשרותו דמאי לדיני נפשות שבעיני דו"ת ושיהיו העדות בפני בע"ד והחכם הזה לא כן עשה רק מפי השמועה ואומדנא קלה דן את השוחטים שהם מוחזקים בכשרות ועשה אותן פדיו מומרים ח"ו שצריף לבדוק ספין ליתן לו ולא דן וגבה שום עדות בזה ובפניהם דוקא כאשר באמת יש בזה הכחשה ויותר מהמה שמזמוב' חדשים דן ועשה הוכחה על כל זמן וזמן והלא לפחות הביא הוא בעצמו מקונטרס פו"ע מה שהעיד מאומן שבעירו דבכל השנה ביחד לא נמכר למחצה פשרות הרי מוכח מהדברים דיש זמן שהיו הרבה פשרות וכמו כן יש שנמצא זמן מה שיוצא הרבה טרפות והם רוב נגד הכשרות ולכך אומר עדותו מכל השנה יחד וגם בזה אין חיוב שיהיו הטרפות רק על שאלת הריאה שנה מוטל על השו"ב פי אם בצירוף שארי טרפות שא"א לדון מזה על השו"ב ואם פן לפחות הנה לו להחכם לעשות צירוף מכל השנה כמו שהביא סייעתו, מהקונטרס ואז הנה דן בזה לפי דעתו אם עלה בידם לצירוף השנה לשליש או לרביע אשר לא שמענו עד פה השיעור בזה וגם בזה בדרישא וחקירה דוקא: (ב) לו יהיה שפסד על שמועתו ואומדן דעתו הלא אין זה רק אומדנא שמקילין הם בבדיקה של הריאה שאינה רק מדרבנן ואיך דן מזה לחשוד אותם על בדיקת הספין שחיוב הבדיקה מה"ת ומסתמא איננו בחזקת בדיק כמו בריאה דאיכא רוב מה"ת וכמ"ש בתשו' ביא"פ ואין נעשה חשוד מאיסור לאיסור כ"ש

מחמור לקל ונהלא פמה פוסקים חולקין על הרמב"ם וסוכרים דאפילו במומר לדבר א' א"צ לבדוק לו סכין כש"כ בחשוד על דבר אחד דלכ"ע לא נעשה חשוד על דבר אחר: (ג) מה שכתב שהמשגיח לא יהיה לו קורבא עמהם נתחלף לו ענין בענין שנה שנייה לחקור אם הקרוב מעיד על השו"ב ליטן לו קבלה ולהסמיה אותו אבל המשגיח שעומד על השו"ב איננו מעיד רק על הבהמה שיצאה בחזקת פשרות ומה שנייה לזה פסול קורבא וקא ע"א נאמן באיסורין ואם השו"ב איננו נאמן בעדותו על הבהמה משום שנעשה חשוד בעיניו למה לא יהיה נאמן הקרוב בעדותו על הבהמה וישתקע הדבר ולא יאמר שע"ז שנייה לחקור בענין פסול קורבא: (ד) מה שהביא בשם תשו' דברי חיים אנכי חפשי ולא מצאתי שם כעת אף גם למה שהביא אין דמיון משם לכאן שבמוכר בעצמו בפשר בענין חזקת פשרות יתירה וכמ"ש בש"ע סימן ס"ה סעיף י"ד וכמו שהאריכו הפוסקים בטעמא דרמב"ם וגם שנייה בשם חזמוד ממון לא כן בשו"ב שנוטלין שכתן בשנה: (ה) מה שהביא בשם הגאון מהרש"ק במעשה דב"ד מלבד מה ששם היה כל ימיו כן אף לא ע"ז לחוד פסול אותו רק שהגאון עמד בעצמו על בדיקתו וראה שברוב מהירות אומנתו העלים ת"י פמה טרפות והשו"ב הכחישו וע"ז רצו איזה גאונים לדון בזה דין ע"א בהכחשה ולא להאמין להרב וע"ז היו רבים העוזרים להגאון מהרש"ק להאמין להרב נגד השו"ב: (ו) מה שכתב מהא דרמב"ן שהחמירו בממונה לרבים ז"א אלא לענין אם יצא שגגה מת"י לתת עליו דין מזיד אבל מאין הוא דן שיצא איזה מכשול מתחת ידם ואדרבא כיון שנעשה ממנוה לרבים חזקת פשרותו הוא ביותר שלא לחשוב עליו מחשבת פיגול פי אם בראי' ברורה פנודע מענין ש"ץ הממונה לרבים: (ז) מה שהביא דגם במלתא דל"ש עושין תקנה והעיר בזה מהמלמ"ל פ"ד מהלכות מלנה הלכה י"ד הנה שם מבואר להיפוך דבדבר שהוא משום גדר לכ"ע אין עושין גדר ומקנה משום מלתא דל"ש וכאן אין התקנה רק משום גדר וגם מה שהביא בשם הישועות יעקב טעם זה לא שנייה אלא בתקנה פללית שגזרו חז"ל על כל ישראל משום שהמיעוט בעולם אבל לא להחזיק אנשים פרטים שהם מן המיעוט: [ח] מ"ש שפבר היה בעירם תקנה מגדולי הדור שיהיה רואה בעיר א' כפי ששמעתי הנה הרב הגאון הנ"ל בעצמו היה מן המבטלין התקנה ואם רוצה הרב הגאון מחדש לעשות תקנה וכו' אבל על הרב אני אומר דאף שהוא נחשב לגדול זמנינו מ"מ מצינו גם על הלל אמרו דגזר לדורו ולא קבלו ממנו מה שנלע"ד רשמתי לה אביה דו"ש.

ע"כ דברי הרה"ג ה"צ בחי"ק אף פבוד חכמים הסתר דבר: סימן טו מה שכתבתי בעו"ה על דברי המערער הגאון עיר וקדיש שליט"א והמענין יראה פי דברי ת"ל מכוננים להלכה: [א] בתחלה הראה כ"ק פי אוהב לטעון ולא לפרוק ש מתפלל שלא עיינתי בתשו' רש"ל ורמ"א (הידועים לכל בר בי רב והוא דינא דש"ס ב"ק קי"ב ע"ב) לו יהיה כדבריו הא נשאלתי בענין זה מרב העדה אשר עליו מוטל לעשות גב"ע וכי זה פעם הראשון להשיב למקומות רחוקים לרב העיר כפי הצעת שאלתו אכן אף אם רב העיר לא גבה עדות בפניהם לא עדיף פח השובי"ם עי"ז ויש בזה אריכות דברים [ובתשו' לטולטשין פתבתי בעזר החונן דעת באנרף בדברי הרש"ל והרמ"א והנוב"י אה"ע (סי' ע"ב) ופלפלתי בדברי הריב"ש וסי' רסו] במה שדקדק בדברי רש"י פתובות (כ' ע"א) ובתשו' הרלב"ח (סי' קלא) חלק עליו מדברי הרמב"ם פי"ח מהלכות עדות ה"ה ויען'

בתשובה מהרי"ט אה"ע (סי' לז) והבאתי שם דברי הגאון מהר"י תאומים בקונטרסו מה שתמה בזה וכתבתי לישב שם ע"פ שיטת הרמב"ן בכתובות שם באופן שמדונקדק היטב בלשון הרמב"ם שם פשיטת הריב"ש ויען' ג"כ בשו"ת דברי ריב"ת (סי' ש"ל) ומהר"מ אלשקר (סי' סא) וש"כ (סי' מו ס"ק קב) וסו"ס לח ואכמ"ל] וידועים דברי המאירי בחידושו (לב"ק קיב) דלאפרושי מאיסורא מקבלין עדות שלא בפני בע"ד שזכות הוא לו וכ"כ בתשובה הרדב"ז ח"א (סי' ע) דהלכה זו דבאיסורא מקבלין עדות שלא בפני בע"ד אינה צריכה לפנים ואף לדעת המהר"ב אשכנזי בתשובותיו (סי' ה) דהיכא דפתח בהדיה דררא דממונא אין מקבלין שלא בפניהם אפי' על האיסור הגהה בנ"ד בפירושו פתבו לשם שלא יגרעו שכירתם ורק להוסיף רואה ומשגיח ואין להם שום דברא דממונא רק תוס' זהירות והקשר וכבר ראינו להגאון מהרש"ק בא' מתשובותיו בטו"ט מה"ק שהשיב אפי' לפסול שו"ב בגב"ע שלא בפניו מטעם דאין צריך בזה תורת עדות כלל כיון דהוי לאפרושי רבים מאיסורא (ויען' ג"כ בשו"ת רמ"ץ להגאון מסאמבור חיו"ד (סי' יב) שחיזק דברי הגאון מהרש"ק בנדון הקצב הידוע שפסל אותו בגב"ע שלא בפניו מטעם דבאיסורא א"צ תורת עדות ודי באמיתות הענין) ובפרט דכפי הנראה גם לכתחלה הנה קשה לו להרב שם לקבל עדות בפניהם מהקצבים והחוכר אשר יש קשר ביניהם (כאשר אנו רואים עתה בחוש) והיכא דלא אפטר הא אפי' לכתחלה גובין עדות שלא בפנים (וכמבואר בפסקי מהרא"י הו"ד ברמ"א סכ"ח סט"ז) אכן באמת וכי אנו דנין רק על השחיטה ממשה שני חדשים דרק עילה מצאנו שיתעוררו עי"ז על סדר בדיקתם אשר מפמה שנים נודע ומפורסם לכל בידיעה כראיה שטרפות בעיר א' הוא מלתא דלא שכיחא כלל ולא יכחיש זאת כל איש חרד היושב שם ואגפיה וא"כ הא בדבר המפורסם וידוע א"צ גביות עדות כלל ואם הנה מעיין הגה"צ בגוף תשובה הרמ"א שם (סי' יב) הנה רואהשפן נראה גם מדבריו שם גבי פסול ע"א שנמצא גנבה בידו וא' הוחזק לריק ופוזז ואף שלא גבו עדות בפניהם מיפסלי משום דכן הוא מפורסם לכל ואף הפעל דבר לא יוכל להכחיש זאת (יעו"ש דאח"כ פתב רק ליתר שאת דיש לפסול עדותם משום דלא גרע סוף דינא מתחילת דינא) ויען' ג"כ בשבילי דוד יו"ד (סי' קיט ס"ב) ויען' ג"כ בשו"מ מה"ק להגאון מלבוב ח"א (סי' נא) דאפ"י רק ברגלים לדבר (בשו"ב שיהיה קלא דלא פסיק שהוא נוטה אחר הבצע) א"צ גב"ע בפניו אף להעבירו ועכ"פ בזה נסתר ג"כ דברי הגה"צ המערער דאיה דנתי מזמן ב' חדשים על כל זמן וזמן ואיה לא הבין מדברי מכתבי (שכתבתי שנודע לנו מכבר גודל הפרצה ותמהתי על הרב משם ששמתק עד פה) כי מפה נושנת היא ועכ"פ הנה לכ"ק לדרוש מהקורבים אל החלל ומדוע בי מצא חוב שגביתי עדות שלא בפניהם והוא האמין לדברי השובי"ם בעצמם ונתן בידם השגותיו אשר עי"ז ניתנו יד כו' לסתור הבנין והגדר להציל נפשות רבות מחשש איסור נו"ט אשר פן לא יעשה וכו' וכן מ"ש הגה"צ אשר באמת יש בזה הכחשה ממי קבל האמת הזה אם לא מפי השו"ב אותו ואת בנו אבל סהדי בשמים וגם על הארץ כי אחרי שהשיגו שם מכתבי וקבלו פולם באהבה לקיים כל הפתוב שם באו כלל קורת השובי"ם וכו' וגם החוכר הישן והחדש ושאר נכבדים משם ובתחלה התחילו השובי"ם להכחיש מספר הכשרות וכשהראה להם החוכר הישן מהבוה רשימות הכשרות לא מצאו מענה וגם אני אמרתי להם אז וכי על משה השני חדשים לבד אנו דנין הלא גלוי וידוע לפנינו מעשיכם מאז

ומקדם אם תרצו לתקור ולדרוש בכל הפרטים בפניכם לא ידעתי אם יהיה לזכותכם ונאלמו פאלמים לא פתחו פיהם וא"כ בלא"ה נסתרו פל ההשגות מגב"ע שלא בפני בע"ד ובמה שלא עשיתי צירוף מפל השנה וכן מ"ש פי רק מפי השמועה ואומדנא קלה דנתי את השובי"ם שהם מן חזקים בכשרות כו' מי הגיד להגה"צ נביאות זו אם לא השובי"ם המסתופפים בצלו אבל מה יאמרו אנשי א' ואגפיה החרדים לדבר ד' (חויז מבצלי אגרופים) היודעים דרכי השובי"ם מאז ומקדם ויען ג"כ בשו"ת טוטו"ד מה"ג (סי' ח"י) דבע"א ורגלים לדבר יש לפסול שו"ב דהוי פסוטה (ויען במהרי"ק שורש לג ורמ"א יו"ד (סי' ב' ס"ב) וש"כ ותב"ש שם ויען בנוב"י אה"ע סו"ס נ"ד שחידש פן אפי' בדשב"ע והעירותי בזה בספרי מנחת משה אה"ע (סי' יב אות ד) מדברי המשנה למלך פ"ג מהלכות סוטה הכ"ג) ויעו"ש בטו"ט (סי' מ) דאפי' ברגלים לדבר לחודיה בלא ע"א יש לאסור שחיטתו (וכמש"ל ג"כ בשם השו"מ) ויען בשו"ת רמ"ץ חיו"ד (סי' ג) דאפי' ע"פ אומדנא לחודיה יכולים הקהל להוסיף עוד שוחט ומחוייבים הב"ד לתקדם שישטענו כן וחזק דבריו מש"ס ופוסקים ויש לי ת"ל להאריך בזה אכמ"ל דעכ"פ המעיין לאמיתו יבין שרק במדת הרחמים התרתי השובי"ם ע"י רואה ומשגיח: [ב] פתב פיון שמקילין רק בבדיקת הריאה דרבנן איך דנתי אותם לחשודים על בדיקת הספין דאורייתא הנה אף לדברי כ"ק הא בתשב"ץ מבואר דהמזלזל בבדיקת הריאה נקרא אפיקורס ואין לו חלק וכו' וא"כ תלילה לנו ליתן מקום ביד השובי"ם שידעו דבדיקת ריאה קיל מבדיקת ספין ובפרט פיון שהביא דברי הבית אפרים ומדוע לא ראה שהב"א בתשובותיו (חיו"ד סי' ד') תמה על הנוב"י (מה"ת חיו"ד סי' ג) שכתב דחשוד לבדיקה שהוא מדרבנן אינו חשוד לשחיטה דאורייתא ותמה דהא גם בשחיטה יש פמה איסורי דרבנן כגון שהיה במיעוט בתרא וכדומה יעו"ש וא"כ הא גם בבדיקת ספין יש פמה עניני דרבנן ובגוף פגימת הספין אם הוא פחות מחגירת צפון פיון דיש מקילין א"כ יש מקום לומר דאף להמתירין לא הוי אלא דרבנן יעו' שבת קלת מי איפא מידי דרבנן מחייבי חטאת ור"א שרי לכתחלה אבל אי משום הא לא אירא יעו' בש"ע אה"ע (סי' קכ) ובב"ש ס"ק ת' ויען בתוס' (יבמות ק"כ ע"ב) ד"ה פליו ובש"כ חו"מ (סי' סה) ושם בש"ס גבי מגיד דיש חולקין ובתשו' הריב"ש (סי' שע"ט) פתב דדינא דאורייתא קאמר ר' שמעון בן אלעזר יעו' ב"ש שם ס"ק ק"ב (בסי' יז) ועוד בכמה מקומות אין מספר אכן זה דוקא היכא דמצינו בהדיא דלאחד יהיה מותר לכתחלה ולהשני יהיה חשש דאורייתא (דבדברי הש"ס דשבת יעו' מ"ש הרשב"א) אבל היכא דאינו מבואר להדיא הסברא נותנת דלא נשוי פלוגתא רחוקה יעו' בש"כ תו"מ (סי' כה ס"ק יד אות יד וב"י יו"ד סי' קצד ובב"י אה"ע סי' קכא) ד"ה הנה בריא ובתשו' באר שבע (סי' כ) ויען מ"ש בס' מנ"מ אה"ע (סי' ד) לענין חשש דבדמי ובס' ברפת משה קוה"ת (סי' ג אות ב') וראיתי להריטב"א (בחולין יז) ד"ה ר"ת פתב וכל מה שמרגיש בו פגם אין שוחטין בו לכתחלה ואע"פ שאין בו אלא חגירת חוט השערה ואם שחט פל שלא יהיה בו חגירת צפון פשרה עכ"ד א"כ מוכח דס"ל דפחות מחג"צ לא הוי רק איסורא דרבנן מדקמפשיר דיעבד וכמ"ש הריטב"א עצמו (סוטה יא ע"ב) ד"ה ואי רבנן דליפא למימר דמצוה לאגדו לכתחלה מה"ת אלא דיעבד אם לא אגדו פשר דהא פל בדאורייתא לא שני לה בין לכתחלה בין בדיעבד וכו' יעו"ש ויען בפ"י גיטין (כט ע"א) ד"ה רשב"ג וד"ה ורמינהו ובשב

שְׁמַעְתָּהּ ש"ו סוף פי"ח (שְׁפַתְּב כּוּן מְסַבְּרָא דְנִפְשִׁיהּ וְלֹא רָאָה שְׁכּוּן פְּתַב הָרִיטְבָ"א
בְּסוּפָה) וַיַּעַן מ"ש בַּס' מִנְחַת מִשֶּׁה אה"ע (סִי ת' אוֹת ב) (מ"ש לְהַעִיר מ"ש"ס סוּטָה י"ט
ע"ב) וְסִי יֵא אוֹת א) וּבַס' בְּרַפְת מִשֶּׁה קוּה"ת (סִי מ) דְבַרְי יְדִידֵי הַגָּאוֹן וְצַדִּיק חָכָם
מְדִינֵי הִי"ו (כְּעַת גְּדַפְסוּ דְבַרְיֵי ג"כ בְּסַפְרוֹ הַנִּפְלָא שְׁדֵי חֲמַד מְעַרְכַת ד' אוֹת ט"ז) שְׁהִבִיא
הַרְבֵּה מִחֲכָמֵי סְפָרַדִּים דְדַעַת רַוְבָם דְבַדְאוּרֵי יִתָּא לֹא מְפַלְגִינֵן בֵּין לְכַתְחָלָה לְדִיעְבַד וַיַּעַן
בְּשׁו"ת צְמַח צְדָק חִיו"ד (סִי טז) שְׁהָאֵרִיף לְבָאָר שִׁטַּת הָרֵאשׁוֹנִים בְּשִׁיעוֹר פְּגִימַת הַסְּפִין
וּבְאוֹת י הִבִיא ג"כ דְבַרְי הָרִיטְבָ"א דְבַדְיַעְבַד הַכֹּל מוֹדִים שְׁאִינוּ נְפֹסֶל אֶלָּא בְּחִגִּירַת צְפוּרָן
וְאִם כִּי תַחֲלַת דְבַרְיֵי צ"ע מְאֹד בְּמָה שְׁרָצָה לְדַמּוּת פְּגִימָה דְקָה לְחֲצֵי שִׁיעוֹר דְאָסוּר מַה"ת
מִשׁוּם חֲזָנָא לְאִיֶּצְטְרוּפֵי דְאִין לְזֵה הַבְּנָה וְאִכְמ"ל כִּינּוּן דְגַם לְפִי דְבַרְיֵי מְסִיק דְכִינּוּן דְאִין
הָאִסוּר בְּמֵאֶכְלֵל רַק בְּסַפִּין אִין בְּחֲצֵי שִׁיעוֹר אֶלָּא אִסוּרָא דְרַבָּנֵן יַעו"ש וְעַכ"פּ לְפַמְש"ל
הַכֶּרֶח לֹאמַר כּוּן בְּדְבַרְי הָרִיטְבָ"א לְפִי מ"ש הוּא בְּעֲצָמוֹ בְּחִידוּשֵׁי לְסוּפָה וְאִכְמ"ל דְּנִדְאִי
כְּמָה אִסוּרֵי דְרַבָּנֵן יֵשׁ גַּם בְּבִדְיַקַת הַסְּפִין וְאִכְמ"ל כִּי אִף לְפִי דְבַרְיֵי דְאִינָם חֲשׂוּדִים רַק עַל
בְּדִיקָה בְּדְרַבָּנֵן ג"כ צְרִיכִין רוּאָה וּמְשַׁגִּיחַ גַּם עַל בְּדִיקַת הַסְּפִין וְכ"ז פְּתַבְתִּי אִפִּי לְפִי
דְבַרְיֵי דְקִמְשׁוּי לְהוּ לְדַעַתוֹ רַק כְּחֲשׂוּדִין עַל הַבְּדִיקָה אֲבָל בְּאֶמַת זֵה דְנוֹקָא בְּמִי שְׁחָשׂוּד
שְׁמַעְלִים עִין מְבִדְיָה מִשְׁא"כ בְּזֵה דְאֶדְרַבָּא בּוֹדְקִים הַרְבֵּה וּמְרָאִים אֲנֻמְנָתָם בְּטִלְפִי
צְפוּרָנֵיהֶם עַל הַסְּרָכוֹת וּמִחֲמַת רִיבּוּי הַפְּשָׁרוֹת שְׁהוּא נֶגֶד הַחֹשׁ נֶפֶל הַחֲשָׁד עֲלֵיהֶם
שְׁנוֹתְקִין הַסְּרָכוֹת מִבְּפָנִים וּמְכַשִּׁירִין הָאִסוּר (יעו"ש מ"ש"ל אוֹת ה) אִטוּ אִסוּר סְרָכָא
אִסוּרָא דְרַבָּנֵן הִיא אֶתְמָהּ יַעו"ש סִי קִיט סִי"ד בַּט"ז שְׁמ"ס טו וְש"כ שְׁמ"ס ק כַּט וּבְזֵה
יּוֹבְנוּ דְבַרְי הַעֲבוּדַת הַגְּרָשׁוֹנֵי דְלֹא יִסְתְּרוּ דְבַרְיֵי דְסִי יֵט לְהַף דְסִי נָד וְכַמ"ש בַּס' בְּרַפְת
מִשֶּׁה קוּה"ת (סִי כה) אוֹת ד' (וְכ"כ בְּשׁו"מ מַה"ג ח"א סִי קא) וְהוֹסְפִתִי נֻפֶּה שְׁמ לְפַלְפֵּל
בְּעַנְיָן זֵה וְאִכְמ"ל לְדִיעַתִּי כִּי הַמְשִׁיג בְּרַצוֹתוֹ לְהַשִּׁיג יֵאמַר דְזֵה דְנוֹקָא בְּנִמְצָא אַחֲרֵי סְרָכָא
אֲבָל מִי שְׁיֹדַע מִצַּב הַבְּדִיקָה בְּעִירָם (וְאֵת הַקְּלָא דְלֹא פְּסִיק זֵה רַבּוֹת בְּשָׁנִים כִּי בְּעִיר א'
אִין אוֹכְלִין בְּשָׁר פֶּשֶׁר) יִרְאָה וַיְבִין דַּנ"ד גְּרַע טְפִי דְלֹאֲבֻמְתַּעְצָלִים בְּבִדְיָה נְחָשְׁדוּ
(דְאֶדְרַבָּא יָד וְצְפוּרָן הַמְרַבָּה לְבִדּוֹק וְלַקְלוֹף הָרִי הִיא מְשׁוּבַחַת בְּעִינֵי הַקְּצָבִים שְׁמ) אֶלָּא
דְבַעֲקִיר הַסְּרַת הַסְּרָכָא נְחָשְׁדִים הָמָה שְׁאִינָם עוֹשִׂים כְּהַלְכָה וְהוּי חֲשָׁד בְּאִסוּרָא
דְאוּרֵי יִתָּא דְבוּדָא צְרִיף מְשַׁגִּיחַ גַּם עַל בְּדִיקַת סְפִין וְגַם לֹא רָאָה דְבַרְי מְרוֹן הַרְב
בְּתַשׁוּבוֹתָיו (סִי ט) דְבוּזָה"ז בְּשׁוֹחַט דְמַתָּא פֶּל דְאִתְרַע חֲזַקַת יִרְאָתוֹ שׁוּב אִתְרַע נְאֻמְנָתוֹ
בְּבִדְיַת הַסְּפִין וְכ"כ הַד"מ (סִי א) יַעו"ש בְּקוֹנְטְרַס אַחֲרוֹן לְמְרוֹן הַרְב שְׁמ אוֹת ב מַה
שְׁהָאֵרִיף בְּפֶרֶט זֵה דְצְרִיף שְׁיִהְיֶה אָדָם פֶּשֶׁר וְכַתְב דַּמ"ש בַּש"ע (סִי ס"ו) דְפֶסוּל לְעַדוֹת
בְּעַבְרָה שְׁל תוֹרָה א"צ בְּדִיקַת סְפִין אִפִּי לְהַרְמָב"ם הִינּוּ ג"כ בְּשׁוֹחַט בְּאִקְרָאֵי וּבְחֻנָּם
מִשְׁא"כ בְּשׁוֹחַט דְמַתָּא וּבְזֵה"ז (יעו"ש בְּשׁו"ת צ"צ סִי יב וְאִכְמ"ל) וַיַּעַן ג"כ בְּפֶרֶי תְּנוּאָר
(סִי ח"י ס"ק לא) שְׁפַתְּב וּלְדִידֵי חֲזִי לִי דְכָל בֵּן אָדָם דְמַזְלוּל קִצַּת בְּמַצָּה אַחַת מִמְצוֹת
הַתּוֹרָה קִים לִי בְּגוּיָה דְלֹא רָמִי נִפְשִׁיהּ לְמִיֶּעְבַד בְּדִיקָה הַצְּרִיכָה לְסַפִּין פֶּשֶׁר צְנָנוּ ה'
יעו"ש בְּדְבַרְיֵי הַנְּעִימִים הַנְּאֻמְנִים לָנוּ יוֹתֵר מִמָּאָה עֲדִים נְאֻמְנִים וַיַּעַן בַּצ"צ יו"ד (סִי
יג) בְּשׁו"ב דְהִי פּוֹשַׁע לְתַפְלָה דְרַבָּנֵן יֵשׁ מְקוּם לֹאמַר דְלֹא הוּי פּוֹשַׁע לְשַׁחֲטָה מ"מ לְעַנְיָן
בְּדִיקַת הַסְּפִין יֵשׁ לְהַחְמִיר טְפִי וְאִין לוֹ חֲזַקַת כְּשָׁרוֹת לְבִדְיַת הַסְּפִין יַעו"ש שְׁהִבִיא ג"כ
מְדְבַרְי הַפְּר"ח שְׁהִבִיאִי וַיַּעַן ג"כ בַּטו"ט מַה"ג (סִי ח) בְּאִם יֵשׁ רְגָלִים לְדְבַר שְׁעֶבְרוּ עַל
תַּק"כ דִּישׁ לְהַעֲמִיד עֲלֵיהֶם רוּאָה אַחַר וַיְבִדּוֹק לָהֶם סְפִין דְמַחֲצִצַת כְּרָם בֵּית יִשְׂרָאֵל

שנפרצה אין אומרים לפרץ ח"ו יותר אלא גזור יעו"ש עכ"פ לא ידעתי מה היה לו להרהגה"צ המשיג שרצה בהשגותיו לפרץ גדר בדיקת הספין מהשובי"ם (שיעסקו במלאכתם בלא השגחה פלל) אשר לפי דעתי נחוץ להם השגחה גם על בדיקת ספין ע"פ התורה והמצוה מפל הנך טעמי שפתבתי לעיל ויותר ממה שרשום על הגליון חרות על לוח לכבי מעשה השובי"ם ותחבולותם בעיר א' והשם יגדור פרצת עמו ישראל וישיב שופטינו פבראשונה: [ג] כתב הגה"צ שליט"א ישתקע הדבר ולא יאמר למה לא יהיה הקרוב נאמן בעדותו על הבהמה הנה הוא כתב פן מסכרת עצמו והיה לו להביא דברי הש"ס בכורות (לה ע"ב) דכהן אינו נאמן על בכור משום דחשוד להטיל בו מום ואפסקא הלכתא פרש"פ"ג דאפילו בנו ובתו נאמנים ולכאורה הטעם בזה כיון דמעידין על הבהמה לא קמפסלי משום קורבא אבל באמת אחר התבוננות יש מקום לומר להיפוך דמשם ראיה לסתור דברי המערער דהא רבי יהושע שם אומר דבכור בי פהן צריך שנים מן השוק להעיד עליו ור' יוסי אומר אפי' הו עשרה והו בני ביתו אין מעידין נמצאנו למדין מדבריהם דאף שהו מעידין על הבהמה מ"מ כיון דהפקו חשוד והמה קרובים לא מיהמני וא"כ יש מקום לומר שלא לאפשי בפלוגתא (וכמש"ל אות ב) דאף רש"פ"ג לא פליג אלא בחשד דכהן דלא הו חזוק בכך אלא דרבנן גזרו על כל הפהנים (וכדאמרין בש"ס שם לר"מ דאמר החשוד על הדבר כו' ה"נ דלא דיינו כו' אומר דאמר ר"מ לחששא לאחזקיןתו מי אומר) יעו"ש ברמב"ן ורא"ש לענן רועה פהן בי ישראל שפתב להדיא דכיון דאפילו בנו ובתו מיהמני סברא הוא דכש"כ רועה פהן בי ישראל דהא מיקרבא הנאתיהו דבנו ובתו הסמוכי על שלחן אביה' טפי מרוע הפהן בי ישראל ואפ"ה מיהמני משום דלא גזור רבנן אלא של עצמו ממש יעו"ש עוד במה שפתבו וכיון דפלוגתא דלישנא הוא וליכא איסורא אלא גזירה דרבנן גרידא לקולא נקטינו יעו"ש (ובש"ס לו א' דהקילו בזה אפילו בעד מפי עד כבעדות אשה וברמב"ם פ"ב מהלכות בכורות הט"ו דאפילו אשה נאמנת והיינו מדאמרין אשתו כגופו מןפת דאשה דעלמא נאמנת ויען' בתפארת למשה יו"ד (סי' שי"ד) שחקר אי עכו"ם מסל"ת נאמן בזה כיון שאינו אלא דרבנן נראה שנאמן) אבל היכא דאין לו נאמנות מצד שהחזוק לחשוד שפיר יש מקום לומר דאדרבה מוכח משם דאף בכה"ג דאינם מעידים רק על הבהמה לכ"ע אין קרובים נאמנים כמובן ועוד דאפילו נימא דיותר נראה משם דאפילו שאר חשוד ג"כ נאמן קרובו להעיד בכה"ג דמעיד על הבהמה מ"מ יש מקום לחלק דהיינו דוקא היכא שהעיד בפירוש לפני ב"ד בודאי לא ישקר אבל רואה ומשגיח דא"צ עדותו בפירוש וסגי לנו בשתיקתו שלא יאמר עליהם שום ריעותא א"כ שפיר יש מקום לומר דקרוב אף אם יראה איזה דבר יחפה עליהם ויש סעד לסברא זו מדברי הש"ס פתובות (כו ע"ב) התיב דשתיקתה מתירתה לא מיהמנה (להיות זו מותרת על ידה דא"נ חזיא לא מסהדא) ה"כ דשתיקתה אוסרתה מהימנא כו' תרתי לא עבדי (חדא למישתק בקולקולה ועוד דתייתי ותשקר) ויש בזה לפלפל ע"פ ב' תירוצי תוס' (שבועות ל ע"ב) ד"ה אבל ואכמ"ל דלפע"ד יש עוד מקום לומר להיפוך דאפי' לדעת גדולי האחרונים שהתירו שאב יוכל ליתן קבלה לבנו היינו משום שאין עליו שום רעותא יעו' בשו"ת שבות יעקב ת"א (סי' מד) מ"ש בשם הלכות קטנות ובמה שחלק עליו ובמה שכתב הוא צד קולא כיון דבלא"ה רוב מצויין אצל שחיטה מומחיו הו (ויען' בתשו' בל"י סי' א ובתשו' חות יאיר סי' קכ"א ודו"ק)

משא"כ בנ"ד דאיתרע חזקת השובי"ם ואינם נאמנים בלא רואה שפיר יש מקום לומר דכ"ע מודים דצריף רחוק ולא קרוב וכמש"ל ויען ג"כ בשו"ת צ"צ החדש (סי' יא) ויען ג"כ בטוטו"ד מה"ג (סי' ת) לענין תשואא דגומלין דיש בזה פלוגתא שחקר ג"כ לחלק דהיקא דלא בעי בדיקת הספין ואינו רק זהירות לא שניף תשואא גומלין אבל היקא דאיתרע חזקתיהו ובעי בדיקת הספין מדינא א"כ יש לחוש לגומלין יעו"ש ויש בזה אריכות דברים אכמ"ל דעכ"פ בנ"ד אף פי יש עוד לפלפל בענין זה דדין קורבא אכן בנ"ד בלא"ה פתבתי בפס"ד דצריף רחוק ולא קרוב מפני שראיתי את הנולד דבל"ז יהיה הקלוקל כמקדם דמפלגה א' ירצו שהשו"ב הגזקן כו' שאינו ראוי לשחוט עוד הוא יהיה הרואה ומפלגה שני' ירצו בבנו של השו"ב השני ויהיה פשומר לי ואשומר לך וכאשר באמת פן דרשו אח"כ ונסתמו דבריהם מפני הפס"ד ולכן לא ידעתי מה רצה הרה"ק המשיג להכניס ראשו למקום רחוק פי גם קרוב יוכל להיות רואה ולעשות אותי פטועה בדבר פשוט ובמכת"ר פי רב לא תלי ולא הרגיש בכל מ"ש וגם לא היה לו חקירה ודרישה (רק במה ששמע מפי השובי"ם) להבין ולראות פי עיקר הבנין תלוי בזה להציל נפשות רבות ממ"א כאשר פן קיימו וקבלו כל החרדים למנות עליהם רואה ומשגיח י"א ומנפלא רחוק (גם ממעשיהם) ולא קרוב (לפסוק הקשר שעשו מכבר) ורק אז יאכלו ענונים וישבעו: [ד] מ"ש כ"ק באות ד א"צ שום תשובה דכל בעל שכל ישר יבין דהוי כש"כ דאם בטבחים שלא שאלו משף זמן שום שאלה בשאר טרפות אף דלא הוי מיעוט המצוי מ"מ פיון שהוא נגד החוש העבירם לגמרי מכש"כ בריאה דהוי מיעוט המצוי וצריף בדיקה משום זה והבדיקות יוצאים מאתם בהקשר דנדאי איתרע חזקת השובי"ם ומה שיהביא מהא דש"ע (סי' סה) אם פי לפני השובי"ם פאלו טובים דברים אלו פי הטבחים צריכים יותר חזקת פשרות מהשובי"ם אבל בזה לא העדיף כ"ק פת השובי"ם שהחרדים לא יתהירו אחר בדיקתם ובפרט שהד"מ (סי' א) פתב שם גם על השו"ב דבזה"ז גם השו"ב צריף להיות אדם פשר פדלקמן (סי' חי) דהרבה צריף ישוב הדעת ויראתשמים לבדיקת ספין) וכ"כ מרן הרב שם (סי' א) בק"א (אות ב) דשוחט דמתא הנוטל שחר (ומחויב לשלם פשיארע קלוקל) דינו פשוחט לעצמו ומוכר לאחרים וכמש"ל (אות ב) החילוק בין שוחט באקראי לשוחט דמתא יעו' בשפ"ד (סי' ב ס"ק יא) דמה שלוקחין הפרכשאות מקרי ג"כ חימוד ממון וכ"כ האבקות רוכל (סי' רז) דמה שנטל הפרכשאות אף דהנאה מועטת היא מקרי ש"ש והוי חימוד ממון: [ה] פבר פתבתי דגם בנ"ד לא רק על השחיטה שבמשף שני חדשים לבד אנו דנין אלא גם על התנהגותם מאז ומקדם שהיה נגד רובא דעלמא וא"כ נסתרו ד"ק שפכת.

מלבד מה ששם היה כל ימיו פן וכו' דהא בנ"ד ג"כ גלוי לכל שזה יותר מעשרים שנה שצוותים פכרוקיא על בדיקת השובי"ם שם בעיר א', וגם מ"ש שבב"ד ראה הגאון מהרש"ק בעצמו שהעלים פמה טרפות כו' הנה מפני מה נעשה ההתפוררות בב"ד ששלחו להגאון מהרש"ק זצ"ל שיבא למח"ק אם לא מפני רוב אומנתו לעשות הרבה פשרות א"כ גם בנ"ד אם היינו מחפשיין ובודקין אחריהם בנדאי היה מתגלה קלות דעתם בעניני הבדיקה פיון שהוא נגד הדעה והשכל וגם הגאון מהרש"ק זצ"ל מרוב הפשרות היה דן אותו שהוא בנדאי מעלים פמה טרפות ומה אעשה פי הגה"צ המשיג לא ראה רק סוף דבריו באות ה' מה שרשמתי במכתבי בלבד שימצא מקום להשיג עלי יראה נא

דְּבָרָיו שֵׁם (בַּקוֹנְטֵרַס פְּרִט וְעוֹלָלוֹת) סוּף אוֹת ב שְׁכַתְב לְהִדְיָא לֹא רְאִיתִי מֵאֲכִיל טְרַפּוֹת
כְּמוֹהוּ בְּעוֹלָם הוּא בְּעֵינַי בְּדִיקַת פְּנִים כִּי זֶה עֲדוֹת הַמְתַּקְיָיֶמֶת בְּלִי רְאִיָּה לְפִי עֲרַף בְּהַמּוֹת
הַנְּשַׁחֲטִים פ"ק פִּי הֵמָּה בְּעֲרַף שְׁבָעִים בְּכָל שָׁבוּעַ וְלֹא שְׁכִיחַ רִיָּאָה בְּלִי סִרְכָא וּבִקְהִלְתְּכֶם
שְׁכִיחַ בְּלִי סִרְכָא וְאַף אֵלּוּ רִיָּאוֹת שְׁיִישׁ בְּהֶם אֵין בְּהֶם רַק אַחַת אַחַת בְּנֹדָאֵי מְנַתְקֵן בְּפְנִים
כְּמָה דְאֶפְשָׁר וְלִזְכָּרוֹן בְּעֶלְמָא מְשִׁירִין אַחַת אוֹ שְׁתֵּים וּבְזָה יָמִים יְדַבְּרוּ וְרוֹב שְׁנִים
הַמְתַּעֲסָקִים בְּזָה הַעֵינַן הֵמָּה יְדַבְּרוּ עַל כָּל יַעוּ"ש וְהַרְבֵּה יֵשׁ לָנוּ לְדַבֵּר בְּבְדִיקַת הַשׁוּבִי"ם
מִשֵּׁם כִּידוּעַ לְהַקְרוּבִים אֶל הַחֲלָל אֲבָל לֹא לְדוֹן מְרַחֵק פְּאֶשֶׁר דָּן הוּא כ"ק רַק ע"פ דְּבָרֵי
הַשׁוּ"ב וְכו' וְעַלֵּינוּ יַעֲרָה רוּחַ הַבּוֹרָא לְהַשִּׁיב פְּתוּרָה: [ו] מִי לֹא יָדַע דְּהַרְמַבְּ"ן מִיָּרִי
בְּיָצָא שְׁגָגָה מִת"י וְלֹא כְּתַבְתִּי רַק דִּי"ל דְּטַעַם הַחֲנוּמְרָא שֵׁם בְּמִמוּנָה לְרַבִּים פִּינוֹן דְּהַרְבִּים
נְתוּנִים ת"י בְּלִי סֶפֶק נִמְצְאוּ אֲנָשִׁים שְׁאִינָם מֵאֲמִינִים לוֹ וְאֶמְרִינוּ שְׁוִיָּא אֲנַפְשִׁיָּה חֲתִיכָה
דְּאִיסוּרָא וְכַמ"ש הָרָא"ש ג"כ לֹא הִיָּה לְבִי נוֹתֵן לְסַמּוּף עָלָיו וְכַמוֹ כֵּן י"ל סְבָרָא זֹו בַּנ"ד
דְּשׁוּם אָדָם לֹא יִכְחִישׁ דְּנֹדָאֵי נִמְצְאוּ כְּמָה חֲרָדִים שְׁאִינָם מֵאֲמִינִים לְהֶם דְּכָל הַכְּשָׁרוֹת זְכוּ
בְּהֶם קֶצְבִי עִיר א' וְשִׁפִּיר שְׁיִיף לֹוֹמֵר ג"כ בְּזָה הַסְּבָרָא דְשְׁוִיָּא אֲנַפְשִׁיָּה חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא
וּמֵאֵי חֲזַקַת כְּשָׁרוֹת שְׁיִיף בְּזָה פִּינוֹן דְּאִיתְרַע חֲזַקַתְּם וּא"צ בְּיֹאוֹר יוֹתֵר: [ז] מ"ש בְּהַשְּׁגָה
ז הִנֵּה אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדַע כִּי א' מְקַדוּשִׁים יִשְׁגִּי עָלַי לֹוֹמֵר רַק הַהִיפּוּף מְדַבְּרִי הֵייתִי מְבָאֵר
דְּשֵׁם בְּמִשְׁנָה לְמַלְךָ מְחַלֵּק בֵּין גְּדָר לְזִכּוֹת וְאֲנִי חוֹשֵׁב דְּבָר זֶה לְזִכּוֹת וְהָא פְּתַבְתִּי בְּבִיאוֹר
בְּמַכְתָּבִי לֹא דְבַמְלַתָּא דְרָצוּ לְזִכּוֹת אֵת יִשְׂרָאֵל פְּשִׁטָּא דְעַל כָּל צַד תּוֹעֲלַת וּזְכִיָּה תִקְנוּ
וְחֲשַׁבְתִּי דְכַאוּ"א יָבִין דְלִשְׁמוֹר יִשְׂרָאֵל מְחַשֵּׁשׁ מ"א אֵין לָהּ זְכוּת גְּדוֹל מְזָה וּבְנֹדָאֵי פִּנוֹת
הַמְתַּקְנִים הִיָּה לְזִכּוֹת אֵת אֲנָשֵׁי הָעִיר א' וְאִם הוּא בְּרוּחַ קְדִישׁוֹ רוּצָה לֹוֹמֵר לְהִיפּוּף דְּזָה
מְקַרִי גְדָר יֹאמֵר כֵּן מְסַבְרָא דְנַפְשִׁי וּמִדּוּעַ כְּתַב שְׁבַמְלַמ"ל מְבֹנָאֵר לְהִיפּוּף (לִיתָן יָד
לְהַמְחַזְקִים בַּהַשׁוּבִי"ם הַקּוֹרְאִים הַפְּשׁוּטִים שְׁאִינָם יוֹדְעִים בֵּין יָמִינָם לְשְׂמֹאלָם לֹאמֵר
שְׁאִין אֲנִי מְבִין חֲלִילָה מַה שְׁכַתּוּב בְּסִפְר) וְכֵן מ"ש עַל הַיְשׁוּעִי"ק אֵין זֶה בְּכָלֵל הַשְּׁגָה
דְּלֹא כְּתַבְתִּי רַק דְּנַפְלָאֵת הוּא שֶׁהַיְשׁוּעִי"ק לֹא הִבִּיא מְדַבְּרִי הַמַּהֲרִיב"ל וְהַרְד"ך וְהַמְלַמ"ל
וּבְאֶמֶת יֵשׁ מְקוֹם לְדַבֵּר דְּזָה הֵנִי פְעִין תִּקְנָה פְּלִילִית דְּאִיף הוּא הַדִּין בְּעִיר אַחַת שְׁהִיא נִגְד
רוֹב הָעוֹלָם וְלֹא נִמְצָא בָּהּ הַמְיַעוּט שְׁיִישׁ בְּעוֹלָם וְאִכְמ"ל: [ח] מִמֵּי שְׁמַע שְׁאֲנִכִי הֵייתִי
מֵהַמְבַטְלִין הַתִּקְנָה וְאִיף סִמַּף כ"ק עַל שְׁמוּעָתוֹ מִפִּי הַשׁוּ"ב כּו' אֶשֶׁר דְּבָרָיו לֹא אֶמֶת
וְלֹא הִיָּה בְּכַחֵי לְבַטֵּל תִּקְנָה מְגֹדֹלִי הַדּוֹר אֲבָל לֹא נִשְׂאֵלְתִי אֶז רַק עַל הַכְּתָב אִיסוּר שְׁעָשׂוּ
בְּעֶצְמָם וּמִצָּאֵתִי לְהֶם אֶז הִיתֵר בְּכַדִּי לְהַצִּיל לְמַפְרַע רַבִּים מִמ"א וְעַד הַיּוֹם הַנְּנִי מִתְחַרֵּט
ע"ז אַחֲרֵי שְׁנוּדַע לִי מַעֲשִׂיהֶם (וְכַמ"ש בְּפִתַח דְּבָר) וּמִדּוּעַ לֹא רָאָה מַה שְׁרַשְׁמַתִּי לְעֵינַי
בְּרַמְב"ם (פ"ג) מֵהַלְכוֹת מְמָרִים (הֵינּוּ שְׁאִין כַּח בִּינְד ב"ד לְבַטֵּל תִּקְנָה מְגֹדֹלִי הַדּוֹר)
וּמַה זֹאת כִּי כ"ק מְסַתְּפֵק וְשׁוֹאֵל וְאִם רוּצָה הִרָה"ג מְחַדָּשׁ לְעֲשׂוֹת תִּקְנָה בְּעִיר וְכו' מְהַפֵּף
הָעֶבֶר לְעֵתִיד בְּכַדִּי לְהוֹדִיעַ שְׁאִין בְּכַחֵי לְעֲשׂוֹת תִּקְנָה כְּזוֹ וְכו' וּבְאֶמֶת גַּם רַב הָעִיר (וּבְכַרֵּט
בְּצִירוּף הַחֲרָדִים אִם פּוֹנְתָם לִש"ש) יְכוֹל לְתַקֵּן תִּקְנָה טוֹבָה כְּזוֹ יַעוּ"ג"כ בְּתוֹשׁוֹ חֲת"ם
(סִי"ג) וּבְעִיָּקֵר דִּינֵי תִקְנַת הָעִיר לֹא עַת הָאֶסְפֵּה פָּה אִם יַעֲזְרֵנִי ה' לְהוֹצִיא לְאוֹר עוֹלָם אֵת
אֶשֶׁר בְּכַתוּבִים עִמָּדִי בְּעֵינַי תִּקְנוֹת יְכִיל סִפְר שְׁלָם וּבְקוֹנְטֵרַס זֶה נִתְבָּאֵר נ"כ מַה שְׁשִׁיָּיָד
לַנ"ד וְכַעַת פְּאֶשֶׁר נִתְתִי סִפְרֵי בָּאֵר מִשָּׁה תַחַת מְכַבֵּשׁ הַדְּפוּס חֲשַׁבְתִּי בְּתַחֲלָה לְהוֹצִיא
לְאוֹר כָּל מ"ש בְּעֵינַי תִּקְנוֹת בְּאוֹרָה אֲכֵן בְּרֹאוֹתִי שְׁכַבְר נְמִשֵּׁף קו' הַשִּׁיב מִשָּׁה בְּדְפוּס
בְּאוֹרָה ע"כ הַוּכְרַחַת יִלְקָצֵר מִפְּנֵי הוֹצָאת הַדְּפוּס כִּי רַבָּה הִיא] אֲבָל א"צ בַּנ"ד לְתַקֵּן

תקנה חדשה והקורא באמת יראה שלא פתבתי רק לרוחא דמלתא דבלא"ה פנין שהיה תקנה מפבר מגדולי הדור שצריך שם רואה ומשגיח על הספין והבדיקה ולא נתבטלה ע"י גדולי הדור רק במשך זמן באין גודר גדר לזכות את הרבים (ומפני תקיפי דעיר התומכים בהם פאשר רואים גם עתה) א"כ מהראוי לט בכל תוקף ועוז להחזיר העטרה ליושנה ובפרט לפמש"ל אין להם עתה שום היתר לשחוט בלא רואה ומשגיח על הספין והריאה רחוק ולא קרוב א"כ כל מי שבענין התחדשות תקנה הוא למותר ולפע"ד כל מה שפתבתי בדין השובי"ם בעיר א' הוא ע"פ התורה והמצנה ובכל דברי השגת הגה"צ שליט"א אנו רואים במכת"ר סחירה לתחלת דבריו שמתפלא עלי שלא עשיתי גב"ע בפניהם ואח"כ בכל דבריו סמך על דבריהם ונתן חרב בידם (בלי שום חק רה ודרישה ממקום המעשה) ע"י מכתב קדשו שיעוררו את ההמון הפרוע לשמצה לחלל התורה ולומדיה וכלפי שמיא גליא שאין אני מקפיד על כבוד המדונה רק על גודל הפרצה ותוה"ש למה יאמרו ההמונים שהתורה נחלקה לשני תורות ובפרט עתה בנסיעה השניה השו"ב הידוע להגה"צ שליט"א אומרים שהביא גב"ע בידו מפמה רבנים והמסתופפים בצל הגה"צ שליט"א) שנמצא בכמה עיירות יותר מארבע מאות פשרות פסדן בלי הפסק טרפה ביניהם אם אמת בשמועה זו חרפה שברה לבי לשמוע זאת שעל פרצה כזו סייעו גדולי הדור נושאי דגל התורה והיראה להחליש פת השובי"ם היראים ולהרים ראש הטבחים שש"ע שיעללו על השובי"ם המובהקים שמפסידין ממונם בחנם אהה למשמע אונן דאבה נפשינו אוי לדור שפך עלתה בימיו וגם בהשגת הגה"צ בסוף (אות א) נתן מקום להסתפק פי גם לצירוף השנה שיהיו טרפות לשליש ולרביע ג"כ לא ידע השיעור עד פה ואנכי לא ידעתי וכי לא נאמנו דברי התב"ש ריש (סי' לט) דהאינדנא לפעמים רוב טרפות וגם דברי הגאון מהרש"ק זצ"ל שהרעיש עולם ומלואו והסכימו אתו כל גאוני וצדיקי הדור זי"ע והוא דבר הידוע בחושומי יכול להכחיש ולערער בזה יסבר פי דוברי שקר מהנרגנים ומפיחי מדון אז בדורו של מהרש"ק וגם עתה שפערו פיהם נגד הגאון מהרש"ק שלא הראה שום מקור לזה ועל פיוצא בזה (אף אם לא היה פתוב בספר) נאמרו דברי מרן הים של שלמה בהקדמתו שהדור שלפנינו סוכרים וכו' מ"ש בכתב אין לערער אחריו וכל מה שייצא מפי אדם אפילו הוצק חן בשפתיו ופיו מפיק מרגליות א"ה אומרים מה גבר בגוברין יעו"ש בדבריו פי נעמו: כ"ד הפותב וחותם למען דאמת והצדק משה נחום: רןשלימסקי האבד"ק קאמינקא פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן טז מכתב האי סבא קדישא אור ישראל וכו' מר"ן טרמס"ט זצ"ל ומכתב זקן הגאונים גור הנבונים וכו' ר' יצחק אלחנן ז"ל אבד"ק קאנונא מה שכתבו בענין הג"ל. בעזה"י א' לסדר פי כל העדה כולם קדושים תרנ"ד חיים וכט"ס אל כבוד מערכת א"ח תושבי עיר א' נגידים מפונרסמים בע"ב נכבדים הולכי תמים חסירים וישרים רברביא עם זעיריא כולם ישאו ברפת ד' ושלום ושלום והשקט וכט"ס מאת ד' עד עולם, אחרי אריכות הטיול עם הרב הגאון הגדול אבד"ק קאמינקא בתהלוכות רחובות קריות א' וגם בחקי השוחטים ובאור חכמת תורתו האיר עיני בעומק דין השוחטים אשר לפי רב ידיעתו בכל מעשיהם: כולת בידו בכת התורה הקדושה להחמיר במשפטם אולם במדת רחמים ילף עמהם וכו' ובקושי גדול מצא מזור לנפשם למנות רואה ומשגיח עליהם איש

זר רחוק ולא קרוב אף בקי בשחיטות ובדיקות והמה יעבירו תחת שבטו בהראות סכינים קודם השחיטה וגם יציין אף פנימיות הבדיקה ומחוקם הקצוב לא יגרע אף פ"א, הבנתי אחרית דבר מח"ק אשר כל דברי מכתבו של הגאון מקאמינקא למחנכם יציב ונכון וישר לקיים בלי שום מגרעת לזאת לפל הסרים למשמעתי וחרדים לדבר ד' ותורת אמת בלבם הנני לפקוד אשר בהשתדלות נמרצה תשקדו לקיים מכתב אזהרת הגאון מקאמינקא בכל פרטיה ודקדוקיה באיסור קנרבה ובבקיאות שחיטה ובדיקה תתורו אחר רואה ומשגיח ואי"ה בעוד כמה ימים אשלח למח"ק שו"ב מןפלא וד' וישר ואמן יד והולך תמים אשר בו בחרתי והרימותיו למח"ק להיות בצאתם חזק עם השובי"ם שלכם למען יבוא כל דבר על מקומו בשלום ובלבד שתקבלו אותו בספ"י ותקבעו לו מקום נאמן ומבטח למחייגתו ותגיבו עליו מכל צד ומסטיין ואל ישיאכם רוחכם פי הרה"ק וכו' ישלח למח"ק שו"ב ורואה להשגיח על כל הנ"ל כי קבלתי ידיעתו אשר עלי דידי קא סמיה בכל הפרטים לכן שמעו ותחי נפשיתם ואם גם בזאת לא תשמעו אלי בפה מלא אדבר לכם לא תוסיפו לרמוס חצרי ולראות פני ואעלים עיני מכם ואראה מה אחריתכם וד"ל: כ"ד המדבר לטובת כל בני עירכם דו"ש תכה"י ומעתיר בעדכם ובעד כ"י לטוב ולברכה יוחנן בתרה"ק המפורסם מו"ה מרדכי זצ"וקללה"ה: ואלה דברי הגאון המובהק האבד"ק קאוונא.

ב"ה פין המצרים יגיענו פדות ודושה יום ב' י"ט תמוז תרנ"ד קאוונא כבוד ידיד נפשי ה"ה הרב הגאון הגדול המפורסם סיני ועוקר הרים וכו' כש"ת מו"ה משה נחום ירושלימסקי שליט"א הגאבד"ק קאמינקא שלום וכלו טוב סלה: אחדשה"ט מכתבו הגיעני וכאשר הנני עוסק ברפואות צ והרופאים מזהירים אותי לבלי לקרוא במכתבים מחמת חולשת עיני ל"ע וכן מחמת חולשת גופי ד' ירחם ע"כ אין לי פח לעיין ולקרוא במכתבו ולכן לא הנדקקתי לענין הזה ובעצם הענין ידעתי את הדר"ג מכבר כי רב חילו לאורייתא וכת"ר הוא מן הרבנים הגאונים המפורסמים וע"כ אין מן הצורך לבקש הסכמה עוד על פסקיו שהן הן דברי תורה ואסיים ואומר שלום: ידידו דורש שלום תורתו בלב ונפש חפצה ומברכו ברוב חיים ושלום והצלחתו יצחק אלחנן החונה פה קאוונא.

סימן טו"ב מכתב הרב הגאון הגדול וכו' וכו' כש"ת מו"ה ירוחם יהודא ליב ז"ל המד"א דק' מינסק בענין הנ"ל. [ז"ל] בעזה"ת"ש יום ד' כ' מג"א תרנ"ד פה מעון קיץ סמוך למינסק יצ"ו, שלום וכל טוב אל כבוד ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם וכו' מו"ה משה נחום ירושלימסקי נ"י האבד"ק קאמינקא יצ"ו מכתבו הגיעני לנכון ע"ד הגמר שעשה עם השו"ב שבעיר א' לגדור גדר לעמוד בפרץ והרב וכו' ערער על הפסק של הדר"ג.

הנה מאד נפלאתי ונשתוממתי ע"ז דלמגדור גדר ולעמוד בפרץ איננו ענין לרחוקים כלל להתערב בזה רק להסמוכים אל מקום החילול והיודעים בטוב הענין עליהם מוטל לגדור כפי הראוי ולעשות תקנות וגדרים אפילו שלא עפ"י ד"ת רק לפי הפרצה וכדאמרין בכמה דוכתי בש"ס בקעה מצא וגדר בה גדר שלא עפ"י הדין והסמוכים לזה וטובי העיר שהמחים רבים עליהם הם כב"ד הגדול אף וכו' שלא עפ"י דין רק לפי הצורך וכמבואר בחו"מ סימן ב' (באופן שלא יהי נגד חקי הממשלה) ומעתה מאחר שהרב וטובי העיר

דא' בקשו מכתר"ה לעשות תקנות וגדרים בעירם וכתר"ה סמוך למקום החילול ויודע לנכון עד היכן הדברים מגיעים וכתר"ה עשה לתקן הפרצה וקבלו עליהם השובי"ם מחוייבים לעשות ונעשה להם התקנות כדין גמור פאלו חז"ל תקנו וכב"ד הגדול והעובר ע"ז דינו פאלו עובר על דינא דגמרא וגזירת חז"ל בש"ס וכן"ל ובהיות פן נפלאתי על כתר"ה שציין לאיזה פוסקים ופלפל קצת בזה שזה נותן מקום להמתעקש לפקפק בזה רק הנה לכהדר"ג לכתוב רק התקנות והגדרים בלי שום טעם ובהזדמנות לדון לכף זכות להרב המערער שראה תשו' כתר"ה שפלפל בזה ומחמת זה עלה על דעתו שכתר"ה כתב זה לפסק הלכה עפ"י דין גמור ולכך פקפק בזה ובאמת איננו ענין כלל לפסק הלכה רק לפי ענין הפרצה מההכרח לגדור יותר מעפ"י דין וכעין שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה דהבעל תשובה א"א לו לילך בדרך המצוה רק להתרחק לצד האחר ובמס' ע"ז אמרו דגם חז"ל לא גילו טעם גזירתם בעת שגזרו עד תריסר ירחי שתא בכדי שלא יפקפקו בזה.

ואני הגבר ראה ראיתי קילקול השובי"ם בזמנינו בעוה"ר והיטב אשר דבר בזה החת"ס שהביא בשם רבו שאמר בדרך צחות שהמלך זמן וכסיל לעת זקנתו עשה לו פסא של ג' רגלים וא' מן הרגלים עשה מן השובי"ם שיאכילו לישראל גבלות וטרפות ח"ו ומה יעשו גדולי הדור שאין דורם דומה יפה וא"א להעמיד הדת על תלה שהשו"ב המוכרח אף שהוא ירא וחרד עכ"ז קשה לו לעמוד בהנסיונות שיש לו בכל שעה שבעל השור עומד על שורו וכשיצא טרפה מתח"י הוא תולה הקלוקל בהשו"ב שאיננו אמן טוב וכינצא ורוב עניני השאלות שבריאה הם תלויים בשיקול הדעת לאיזה שם יקראו זה הקלוקל וכינצא והשוחטים מהקצב העומד ע"ג וכינצא מעוננים את עיניו ומסלפים דברים המצוננים ד' ית"ש ירחם ויגדור פצצות עמו ברחמים וכמה השגחה ופיקוח עין נצרך אף להשוחטים המוכרחים היראים על אחת כמה וכמה על קלי הדעת ר"ל ולכן יישר פח כהדר"ג שעשה תיקון קצת לגדור וכפי שצייר כתר"ה סדר ההנהגה בעיר א' מהראוי היה להעבירם לגמרי אף מה נעשה שאין בידינו להעמיד משפטי הדת וכן"ל עכ"פ מה שתיקן כתר"ה לגדור קצת הם מחוייבים לקיים לשמור ולעשות בלי שום שינוי כי די להם במה שהקייל כתר"ה עליהם להניחם על מקומם ולבל להעבירם לגמרי עכ"פ על להבא מוטל עליהם לשמור כפי הגדרים שגזר הדר"ג וכולי האי וגזר קצת הפרצות שבעיר הנ"ל והוא רחום יכפר עון על העבר והנני מסכים ג"כ עם כתר"ה בכל מה שגזר וכל מי שנוגע יראת ד' בלבבו שבעדת עיר א' עליהם מוטל לעמוד לימין כתר"ה לשמור שינהגו השובי"ם על להבא פכל מה שתיקן כתר"ה נאבקש מכתר"ה שימחול להודיעני אם יקיים פסק כתר"ה בעיר הנ"ל בכל פרטיה ואם יעבור אחד מהם על להבא לבל לקיים כפי פסק כתר"ה דינו פאלו עובר על גזירת חז"ל בגמ' ודינו להעבירו מאומנתו לגמרי לבל יעבור עוד באומנות השו"ב בשום מקום ואם יצטרך כתר"ה שאכתוב ג"כ איסור עליהם הנני מוכן ומזומן בל"נ א"ה כי אין חכמה ואין תבונה ואין עצה כו' והפל חייבין בה ומחמת פי לגדור גזר הוא ולעמוד בפרץ לא פתיתי בזה שום ד"ת כמ"ש בריש דברי שאין פאן מקום לזה ויקבל כתר"ה ברפת החיים והשלוש מאדון השלוש וד' ית' ברחמינו ופניי ללמוד וילמד לשמור ולעשות ולקיים וישם בלבנו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו כנפשו ונפש ידידו דורש שלומו ירוחם יהודא ליב חוב"ק מינסק.

סימן יח מכתבי ידיד החכמים הרב הגאון המובהק ראש דיני ונילנא וכו' כש"ת מו"ה שלמה הפהן נ"י מח"ס חשק שלמה ובנין שלמה וגם מהרב הגאון ר' ישראל אייזנשטיין אבד"ק ניקאלאיעוו מח"ס עמודי אש מ"ש בענין הג"ל: (ו"ל) בעה"י אור ליום ה' כ"ב תמוז לסדר ולפרט הנני נותן לו את בריתי שלום לפ"ק בין המצרים מהרה יזרח אור לישרים וינפה לראות פהו העומד לאורים עומד ומקריב בבית נכון ונשא בראש הרים ה"ה פבוד ידיד עליון ויראיו וידידנו האהוב והחביב לנו עד לאחת הרב הגאון הגדול המפורסם ברוב גאונו ותורתו וצדקתו בכל איים ועברים המאיר לארץ ולדורים בחבורין הנחמדים והיקרים סיני ועוקר הרי הרים בפלפוליו הנכונים והישרים שכ"ת מו"ה משה נחום נ"י ירושליםסקי הגאבד"ק קאמינקא יצ"ו פלך קיעוו לו ולכל הגלויים אליו וכל המסתופפים בצלו יהיה חיים ושלום וכל טוב סלה אכיה"ר: אחדשה"ת הרמה באתי להשיבו ע"ד מכתבו אשר קבלתי היום אודת השובי"ם מעיר א' וכו' ודרש ממני לחזק הפס"ד ש"ל ע"ד השובי"ם הג"ל והנה אף שלא יכולתי להשיבו על פל דברי מכתבו אשר האריך לפלפל ברוב חכמתו בדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים בענין זה וכו' מ"מ למען גודל אהבתו אהבת התורה הבוערת בלבי מאז ומפבר חשתי ולא התמהמהתי לאחר אף פרגע בזה ואען ואומר אף כי ודאי שראוי בכל מקומות ישראל להשגיח על השו"ב לפעמים אם הם נזקקים בבדיקת הספין ובבדיקת הריאה אף אם לא שהם מוחזקים לאנשים פשרים ויראי חטא ומבטחים בהם שלא יצא מכשול מהתו ידם ואף בכל זאת מ"מ הנהוג בכל תפוצות ישראל וכן בעירנו שהראב"ד הולך לבית המטבחים פעם אחת בשבוע או פעמים להשגיח ולעמוד עליהם בעת בדיקת הספין ובדיקת הריאה ובפרט בנידון השו"ב דק' הג"ל דכבר היה תקנה קדומה מאח גדולי הדור על השו"ב הג"ל שלא יבדקו הספין ולא יבדקו הריאה בלא משגיח וגם השובי"ם בעצמם קבלו עליהם בשבועה ובאיסור קונם שלא יבדקו הספין והריאה בלתי משגיח אף מאיזה ענין וטעם התירו להם הקונם והשבועה ומ"מ החמירו עליהם שלא ישחטו ולא יבדקו שו"ב א' בלא חבירו וגם שיראו להראות הספין לחכם פעם א' בחודש לכה"פ וגם אירע שלערך ג' חדשים לא בא מהם שאלה לחכם ויש ריבון על השובי"ם בסדר הבדיקה שלהם ע"כ בודאי יש להתזיר התקנה על מקומה אף מ"מ כו' בורח אני מן מחלוקת כמטחוני קשת פי מזרעא דאהרן קאתינא אוהב שלום ורודף שלום וכו' וד' יהיה בעזר הדר"ג להרים מכשול ותקלה מקרב העם ועושה שלום במרומו הוא יעשה שלום עליכם ועלינו ועל פל ישראל אכיה"ר: שלמה הפהן מו"ץ בןוילנא.

ואלה דברי מכתב השני שכתב הרב הגאון המובהק שת"ח פהו צדק מהר"ש הג"ל בענין זה וז"ל. בעה"י אור ליום ד' ב' מנחם אב לסדר ולפרט ד אהבה וברכה, וגם פרוף תהיה מפל העמים לפ"ק, רוב ברכות ושלום תנינא לכבוד ידיד עליון ויראיו וידיד נפשינו האהוב והחביב לנו עד לאחת הרב הגאון הגדול החו"ב סיני ועוקר הרים המפורסם ברוב גאונו וצדקתו ויראתו הטהורה בכל איים רחוקים המאיר לארץ ולדורים בחבוריו הנחמדים והיקרים שכ"ת מו"ה משה נחום שליט"א הגאבד"ק קאמינקא לו ולכל הגלויים חליו והמסתופפים בצלו יהי חיים ושלום עד העולם וד' יזכהו לחבר עד חבורים בגפ"ת למען לזכות את הרבים ולא ימוש התורה מפיו ומפי זרעו וזרעו עד העולם אכיה"ר: אחדש"ה הרמה באתי להתנצל לפני הדר"ג נ"י ע"ד שלא השבתי לו תיקף ע"ד בקשתו

כפי הראוי לשוב בענין הזה הוא מפני שאז חשבתיו אולי הדבר נוגע למחלוקת ח"ו וחששתי דשמא יהיה דברי בזה ללא תועלת אבל בעיקר הדבר גם אז הסכמתי שתקנה גדולה עשה כת"ר נ"י כמה שתיקן שמתוקיבים להעמיד משגים מיוחד שישגים על השוביים שבק"א תמיד בעת השחיטה והבדיקה ושיהיה משגים איש א' נאמן ולא יהי קרוב להשוביים ואין להם לשחוט ולבדוק כלל אם לא יהי המשגים בבית המטבחים ואין לזוז מדבריו זמין ושמאל פי מלבד אשר היה תקנה קדומה מכבר בק' הנ"ל שלא לשחוט בלא משגים עוד הדבר ראוי מצד כמה ריעותות וחששות שיצא פעם על השוביים שבק' הנ"ל כפי שפתוב (בקונטרסו הנחמד ובפרט עתה ששמעתי כי רבים מגאוני זמנינו נ"י הסכימו לדעת הדר"ג נ"י הנה גם אני באתי לאיצטרופי בהדייהו כי כן הדבר ראוי ונכון וישר מצד הדין והיושר ומתוקיבים אנשי ק"א לשמור תקנה הלזו כפי אשר תיקן כת"ר נ"י בכל הפרטים ומובטחני שבנדאי גם המערערים בזה יחזרו ויסכימו לדברי כת"ר נ"י והנה באמת הגם שהיה ראוי קצת לפלפל בדברי כת"ר נ"י ובפרט שאין דרכי לבוא ריקם בלא תורה אף מפני שאני טרוד מאד בכמה ענינים ובפרט שאני פוסק בסידור של ספרי בגני שלמה חלק ב' על יו"ד ואה"ע אשר בדעתי להוציא לאור בדפוס בקיץ של שנת תרנ"ה הבע"ל אם יגמור ד' בעדי ולכן הצרכתי לקצר פעם וד' שנותיו דמר יאריף בטוב ובנעימים כחפצו ורצונו ורצון ונפש ידידו הקשור באהבתו ומברכו בברכת פהנים שלמה הפהן מו"ץ בווילנא.

ואלה דברי ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר ישראל אייזנשטיין נ"י מח"ס עמודי אש מ"ש בזה: (ז"ל) בעה"י יום ג' י"ט מנחם אב תרנ"ד ניקאלייעב פבוד הרב הגאון הגדול הקריף ובקי חובר חברים מתוכם עומר פפרץ לבל ישחיתו את גבול ישראל הר"ר משה נחום ירושלימסקי נ"י הגאבד"ק קאמינקא.

אחדשה"ט ושלוש תורתו הנני להודיעהו כי קבלתי באהבה את מכתבו עם קונטרסו הנחמד וראיתי כי כל דבריו דברי תורה והמה לאמתה של תורה ודברי המערער על פסקו הגם שממקום קדוש יהלכון עכ"ז ראינו אשר דברי קדשו לא יתכנו ולא אדע אנה פנה דודי יאמין לי כת"ה כי לילא אשר כת"ה פותב אשר המה דבריו בתשובתו לבנו לא האמנתי שיצא מפי קדשו דברים פאלו אשר מלבד שהמה נגד קדושתו אשר מהראוי לגדור גדר ולעמוד בפרץ לפני השו"ב אף לפני משורת הדין אף גם דבריו בלימוד לא יתכנו וכאשר האריף כת"ה בקונטרסו לערער כל דבריו עד היסוד בה ויאמין לי כת"ר כי בעת קראי תשובת המערער אז עלה על רעיוני רוב דברי כת"ר הרמה והנה כל דברי הרה"ק המערער המה נגד דברי האחרונים שמפיהם אנו חיים ובנדאי שגם הוא נ"י יודע מפל זה כמו דברי הרב והצ"צ שהביא כת"ר שמסתמא המה חרותים על לות לבו והוא פותב היפוד דבריהם ובנדאי נמצא אצלו תשו' דברי נחמ"ל חיו"ד מהגאון החסיד ר נחמ"ל זצ"ל ששם סי' ה' האריף בזה שמי שאינו ירא שמים ונחשד על איזה איסור אינו נאמן כלל בבדיקת ספין שבזה צריף הרגשה והבטחה רבה וישונו לבו ועיונו לדבר הזה ומי שאינו ירא שמים הגם שאינו נחשד שבאם היה יודע שיש פגימה שיכשיל אולם הוא לא ישית לבו לדבר הזה ולא ירגיש פגימה דקה ועתשו' מאמר מרדכי ושאר אחרונים הפלל כי אין להוסיף ע"ד כת"ה וכאשר החזיק בימינו רבן של ישראל במדינותינו הרה"צ מרמס"ט ובטח ד' יהיה בעזרו ולילא שאני פעם ביסורין שאינו של אהבה שיש בהן

ביטול תורה ותפילה הייתי מאריף בזה [ויש לעורר ג"כ בזה שתמה המערער על מה שרצה כת"ה להיות הרואה רחוק ולא קרוב הלא על הבהמה הוא מעיד וע"א נאמן באיסורין ולא ידעתי מה זו תימא כי לדעתי הרואה הנצג גם על השו"ב שפאשר יראה איזה פעמים שהשו"ב יתן לו ספינו ויאמר שהוא יפה והוא יראה שהוא פגום או שיראה שהעלים סרסא וכדומה אז יסיר אותם מממשמרתם פאשר אני הלכתי שנה תמימה עת היותי בב' לבית המטבחים עד אשר ראיתי בשו"ב א' שאמר על בהמות שיש בהם סרכות שהמה פשרות ונתק את הגנב ואת"פ הראיתי לו הסרכות והוסר מעבודתו לעדי עד א"כ הוא מעיד על השו"ב שהוא פשר ובזה אין קרוב יכול להעיד] והכלל שכל מה שעשה כת"ר הרמה פתורה עשה ויהיה חלקי עמו במה שזיפה את הרבים: הדורש שלום תורתו ומברכו אש ועודתו ד' וילמוד מתוך הרחבה ישראל אינונשטיין.

סימן יט מפתבי הרב הגאון המובהק וכו' פשית מו"ה אברהם יחזקאל ארלאזאראוו הגאבד"ק חארקאוו מה שכתב בענין זה וזה לשונו. בעזה"י יום ה' ו' מנ"א תרנ"ד חארקאוו, ייטיב ה' הכוה"ת ליד"נ עמיתי אמיתי הרב הגאון המפורסם בכל קצני תבל נודע בשערים חובר חבורים מחוכמים המאה"ג מעוז ומגדול כש"ת מוה' משה נחום שליט"א אבד"ק קאמינקא ב"ה על התיים והשלום: אחדשה"ט פאתי היום לביתי מדרכי אשר התמהמהתי פחודש ימים ומצאתי מכתבי הדר"ג והקונטרס ומעמל הדרך לא אוכל לעיין בדבריו הנעימים פעת וכו' ובדרך כלל הנה הקהל הק' עדת א' שאלו את הדר"ג לתמן המענות והדר"ג בחקמתו הק' ראה לפי צורך הענין וקבלו את דברי הדר"ג ואין הענין נוגע למ"ש בשו"ת שיבת ציון ובלי ספק יעשו פתקנת הדר"ג והרה"ק כו' אולי לא סיימו קמ"א ובפרט שגם בענין שורת הדין הספים עמו גאון דורנו ידינו הגרי"א שליט"א והגאון המפורסם בעל משפט שלום ולמה זה ישאל הדר"ג לשמי והוא פלאי כי הדרת גאוונו ובפרט בהסקמת גאוני דורנו הי"ו אינם צריכים לדידי ולדכונתי עכ"ז לעשות רצון הדר"ג חפצתי אחרי אשר ענוותו הרבני לבקשני להשיבו אשתדל בל"נ לעיין בזה תיקף אחר ט"ב אבקש את הדר"ג להודיעני מכאש"ל כי כמפא"פ ואהבת עולם אהבתי את הדר"ג ידידו עוז דושו"ט באה"ר ועזה מקלו"ע אברהם יחזקאל ארלאזאראוו.

ואלה דברי מכתבי השני של הגאון המובהק מהרי"א אבד"ק חארקאוו ששמר הבטחתו לעיין ולהעיר בקונטרסי הנ"ל זה לשונו: בעזה"י יום ב' ט"ז אלול תרנ"ד חארקאוו פבוד ידי"ע הרב הגאון המפורסם בכל קצני תבל חובר חבורים מחוכמים נודע בשערים המאוה"ג לממשלת התלמוד והפוסקים כש"ת מו"ה משה נחום שליט"א ב"ה על התוה"ש: אחדשה"ט הגני לקיים הבטחתי להשיב ע"ד קונטרסו הנעים בדבר השובי"ם דק' א' אף כי טרידנא טובא גולתי איזה שעות לפנות א"ע להשיב להדר"ג מפני הפבוד ולהעיר רק איזה הערות בדרך כלל כי יכבד עלי להכניס עיוני בכל פרטי פלפולו בחריפות ובקיאות פיד ד' עליו השפיל: [א] מ"ש הרה"ק שליט"א להשיג על הדר"ג שיהיה על אשר דן עפ"י השמועה לבד בלי חקו"ד וגב"ע בפניהם אולי נראה לו פן ממ"ש הדר"ג בתשו' הראשונה ונ"ל פבר שמענו וידענו מפמה אנשים נאמנים גודל הפרצה בעירם בסדר הבדיקה כו' עכ"ל דמסגנון הלשון נראה דהדר"ג לקח גם השמועה לסניף לפסק דינו וגם אפשר לומר דהרה"ק ס"ל פיון דלרוב הפוסקים אין להעביר שו"ב מחזקתו אא"כ נמצא בו פסול ודאי ודאי פמו מינוי [ומ"ש מעכת"ר בשם תשו' רמ"ץ

(סימן ג') יעו"ש דס"ל דבאיזו ריעותא אף שלא נפסלו יוכלו להעבירם מטעם אןמנדנא דמוכח טפי יעו"ש ומביא ראיה מתשו"ה הרא"ש ביהמירה אחות המשוך דיוכלו לבטל השידוך וע"כ דהוא משום אןמנדנא דמוכח לענ"ד אין ראיה משם דהתם שניהם נחתו לאןמנדנא פזאת אם ימיר אף של א' מהם יתבטל השידוך משא"כ בשו"ב הוי כמו מוכר פרה ונמצאת טרפה שפתבו התוס' בב"ק (ק"י ע"ב) ד"ה דאדעתא ול"ד לאןמנדנא דע"מ לכוונסה שפתבו התוס' בכתובות (מ"ז ע"ב) דהתם נדאי לא ה"ה נחית לספיקא משא"כ בנ"ר כיון דלא נפסלו לא עדיף מנמצאת טרפה ועוד דבנ"ד דכבר אכלו משחיטתם ונהנו הוי כמו מן הנשואין שפתבו התוס' בב"ק שם דאמרינו אפילו אדעתא דתפול אחר כף למנפה שחין מקדשה נפשה] וא"כ לדברי המבי"ט (ח"ג סימן ר') כשם שאין להעביר ה"נ אין לשתף אחר עמו יעו"ש אמנם אפילו לפ"ז שפיר עבד הדר"ג שפסק בלא גב"ע בפניו ונכנס בזה לפניו משוה"ד לטובת השו"ב דאם ה"ה הגב"ע בפניו כד"ת אולי ה"ו נפסלים לגמרי ואז נדאי לא ה"ה על העדה שום חוב לטפל בהם ולהושיב עליהם רואה עוה"ג רק ה"ו מעבירים אותם לגמרי פדת ואף אם לא ה"ו נפסלים עפ"י דין בנדאי מ"מ מקלא דלא פסיק ומאיזה חשד לא ה"ו מנוקים ובל"ס ה"ו היראים נזקרים מלסמנה עליהם לבד יעו' בתשו' מהרש"ל סימן כ' בענין שו"ב שלא נפסל מדינא וזה לשונו אם רוצים הקהל או יחידים להחמיר ע"ע שלא לאכול מבדיקתו מאן לימחא בהו רק שיהי' דעתו לש"ש כו' ומ"מ שלא לקפח מחייתו ולשלם לו מן הצבור מה שהי' ראוי לבא לו מן השחיטה כו' עכ"ל ויעו' בשו"ת שיבת ציון (כי"א כ"ה) בשו"ב שהעיד על הטבח שמנתק סרכות והטבח הכחישו אף דאין לפנסלו מדינא מ"מ שפיר עשו שהעמידו רואה ומשגיח ושאין רשות לרב אחר לבטל דינו [ויעו' בשו"ב שם בד"ה אמנם דרמי דברי הש"ע מסנים א' דהשוחט נאמן נגד הע"א בהכחשה ובסי' ל"ט ס"ט בא' אומר שלא פסדון וא' אומר פסדון דלא התירו אלא מחזקת פשרותו של הפרה ותיירץ ב' תירוצים הא' דבסי' א' דהוי דאורייתא והאמינוהו פשנים משא"כ בבדיקות הריאה דהיא מדרבנן ל"ש לומר שהאמינוהו פשנים מלבד שתיירצו דחוק לא א"ש לפ"ד הש"כ והט"ז סו"ס א' שהביאו דברי הריטב"א דל"א שהאמינוהו פשנים כ"א בעדות אשה הב' דבסימן ל"ט מירי דשניהם בודקים יעו"ש וג"ז דחוק ולעד"נ דבסימן א' כיון שבעדות של העד פוסל גם השו"ב לכן מעמידין השו"ב בחזק"כ ממילא גם הבהמה מותרת (ולכן אם יש רול"ד נאטרע חזקת השו"ב אפ"ל דגם הבהמה אסורה) משא"כ בסימן ל"ט דהראשון אמר של"כ היתה וא"כ עדות השני שאומר פסדון אינו נוגע להשו"ב לכן אצטרף לטעמא דחז"כ דבהמה ותו אכמ"ל] ויעו' בשו"ת אמרי אש חיו"ד סימן א' דפליג על הגרש"ק ז"ל בעובדא דהשו"ב מב"ד ויעו"ש (דף כ"ב ע"ד) ד"ה ואולם דאם דעתם לשלם להשו"ב ה"ו כהוראת או"ה וכמ"ש הדר"ג באריכות ובפרט שפבר היתה תקנה שם שיהי' עליהם רואה וכן ה"ה עליהם רואה רחוק וא"כ ממ"נ אם ה"ה התקנה רק לדבר מצוה וידעו שמותר בלי התקנה יעו' בטועו"ד מה"ת סימן קי"א בתקנה שיבדקו השובי"ם זה בפני זה וז"ל גם מה שרצו מקצת לבטל התקנה נמי אין בידם כיון דהתקנה ה"ה לדבר מצוה יעו' ביו"ד (סי' ריד) כו' ובזה כיון שידעו שהוא מותר ונהגו איסור אין להתיר להם בשו"א בעולם עכ"ל ואם ה"ה התקנה מצד שפברו שאסור בל"ז שיהי' עליהם איזה חשד הלא א"א פעת לברר בגב"ע להוציא מלב היראים החשד הקודם ולפ"ז

מה שפסק כתר"ה להעמיד עליהם רואה רחוק פאשר הנה מקנדם א"א ע"ז שום גב"ע בפניהם ונראה שמעכת"ר נכנס עמהם לפני משוה"ד שלא יגרעו הקהל שכירותם ושללא יעבירום פיון דעכ"פ בעו"ג מותר לאכול משחיטתם (ומדברי המבי"ט הנ"ל נראה דבלא"ה לא שייך צדין שו"ב דאינו מינוי להנהגה ול"ש ע"ז דבר א' לדור שפכת המבי"ט ונליף לה מלך): [ב] וגם בענין שהצריף הדר"ג שיהיה עו"ג רחוק ולא קרוב אף אי נימא פדברי הרה"ק דסגי בקרוב אמנם לטובת השו"ב נאה ומתקן לפניהם יותר שיהיה רחוק ויהיה פדברי השמ"ח (סי' ח"י סעיף כ) דטובים השנים כו' ולא יהיה ניפר כ"כ שיהא מטעם שהשו"ב חשוד משא"כ אם יעמידו עליו עו"ג קרוב דב' קרובים לגבי הימנותא פחד דמי כמ"ש רש"י (ב"ב ח ע"ב) על ומינה רבי ב' אחין על הקנפה וא"כ יראו מזה דהשו"ב הוא חשוד ואין מאמינים לו רק להעו"ג הקרוב (אמנם אפ"ל לענין שנים שפכת השמ"ח סגי בקרובים ויען' בפני יהושע (פתנפות כב ע"ב) תוס' ד"ה אי הכי כו' וז"ל פגון ששני עדים קרובים מעידים כו' דמותרת לכתחלה בהרגנוהו היכא דב' מעידין עכ"ל ויען' בסנהדרין (לו א) הטירות והטומאות בו' האב ובנו כו' מונין להם שנים ופרש"י הטירות והטומאות שהוראתן ביחיד ואין בהם מנין אא"כ חולקין כו' עכ"ל וא"כ אפ"ל דה"ה לזהירות בעלמא או אפ"ל דכיון דלהמרדכי ודעימיה נאמן היחיד להוציא מחזקת איסור דוקא אם הוא מוחזק בכשרות טפי משמע דבלא"ה בעיני שני עדים ובעיני רחוקים דוקא לדידה ולפ"ז לזהירות יש לעשות לצאת גם דעת המרדכי): [ג] ובעיקר הדין בחשוד על בדיקת הריאה אי סגי בעו"ג קרוב הביא הדר"ג ראה מוכרות (לה ע"ב) פלוגתת רשב"ג ור"י ור"י דלר' יהושע ור' יוסי בבכור בי פהן אין קרובו נאמן לומר דהמום נפל מאליו ורשב"ג ס"ל דאף בנו ובתו נאמנים וכתב הדר"ג דאולי גם רשב"ג לא פליג אלא בחשד דכהן דלא הוחזק בכף משא"כ בשאר חשוד יודה גם רשב"ג דאין קרוב נאמן ויש להביא ראה לדברי הדרת גאונו מדברי הט"ז יו"ד (סי' שי"ד ס"ק ב) דאם יש ריעותא דהערמה אפי' רשב"ג מודה יעו"ש אמנם לע"ד אין ההיא דבכורות שייך פלל לנ"ד דבבכור בי פהן פיון דבדיעבד ע"פ דין מותר אם הטיל בו הפהן מום ואינו אסור אלא משום קנסא (ובנו לא קנסו אחריו) לכן האיסור קיל בעיניהם ועדות הקרובים הוא לענין אי צריף לאסור לקנוס קרובם הפהן או לא אי עביד קרובם איסורא או לא בזה אמרו ר"י ור' יוסי דאין קרוב נאמן משא"כ בשאר איסורין אם האב מעיד דהבשר שביד בנו החשוד הוא פשר בנדאי פי ראה שקנהו מאדם פשר והאב מוחזק בכשרות בנדאי נאמן האב ואינו גורע מה שגם בנו החשוד אומר שהוא פשר וכן מעשים בכל יום אם אשה כשרה משגחת בביתה בזהירות ותנצחת שיהיה בהכשר גמור אוכלים בביתה אף שבעלה הוא אוכל נבילות וא"כ בנ"ד אם העו"ג בדיק הספין ובדיקת פנים ובדיקת חוץ ויהיה הוא המעיד על הבהמה שהיא כשרה ודאי צדקו דברי הרה"ק שליט"א דסגי בעדות קרוב ולא מגרעהשו"ב בקמה שאומר גם הוא שהוא פשר אמנם באמת הא הרואה הוא על השו"ב שיתעסק בדבועי ואם יהיה רואה קרוב אולי לא יחשוד אותו כ"כ ויסמוך עליו על בדיקת פנים ולא יחשוד אותו שיצטרף לעיניו עליו בעין פקיחא אולי ינתק איזה סרפא ובפרט אם יהיה הדבר נוגע אח"כ להשיב השו"ב לחזקת פשרות אם יעיד עליו העו"ג שנהג זמן רב פשוטה דבזה ודאי אין קרוב נאמן: [ד] ובענין מיש הרה"ק שליט"א דחשוד על בדיקת הריאה שהוא מדרבנן אינו חשוד על בדיקת הספין

דהוא מדאורייתא סבור הייתי לומר שחשוד לעבור על לאו דלפ"ע להכשיל במידי דרבנן חשוד להכשיל גם בדאורייתא דלאו דלפ"ע חד הוא ועובר מדאורייתא על לפ"ע אפי' במכשיל רק במידי דרבנן ויש לי ראיות ע"ז ויען' בשו"ת פני יהושע חיו"ד (סי' ג) אמנם אפ"ש לומר דבנ"ד הוי הבהמה לתבירו פנאבדה הריאה ולא עביד תבירו איסורא פלל והוי פלא הכשילו ולא עבר על לפ"ע או אפ"ל פיון דאם הנה תבירו יודע דלא בודק הריאה לא הנה אוכל א"כ עבר על לפ"ע ולא עיינתי עוד בזה פלל וכתבתי העולה על רוחי רק להעיר להדר"ג אף לפה"נ חשודים המה להעביר עינם גם בראותם סרסא שלא פסדון וזה הוי דאורייתא כמ"ש התשב"ץ: [ה] והנה הדרת גאוונו פתב דנראה דפגימה פחות מחג"צ הוא דרבנן והביא ראיה מהריטב"א שפתב דפחות מחג"צ אסור לתחלה ומותר בדיעבד ולשטתו ביומא (יא ע"ב) דבדאורייתא לא שני לן בין לתחלה לדיעבד וא"כ פחות מחג"צ הוא דרבנן עכת"ד בזה הנה אפ"ל פיון דאין החשש אלא לתחלה אין להחמיר ולהצריך רחוק דוקא וגם ראית הדר"ג מהתשב"ץ דהמזלזל בבדיקת הריאה הוא אפיקורס פננתו למ"ש בח"א (סי' סז) יעו"ש דמייירי באותם שבועטים ומתפקרים פנגד חז"ל שאומרים שהם גזרו עלינו גזירות שאין אנו יכולים לעמוד בהם שאיסור הסרכות גורם הפסד כו' עכ"ל ונראה דאם רק משום עצלות אינו בודק ולא משום אפקירותא אינו ענין לדברי התשב"ץ ואפ"ל אי מחמת חקמוד ממון ג"כ אינו ענין לאפיקורסת אמנם הדר"ג צדקו דבריו בדר"ג ממ"נ אי משום אפקירותא הוי אפיקורס כמ"ש התשב"ץ ואי משום עצלות א"כ אינו נאמן גם על בדיקת הספין שיש בו טורח פאשה דמשום דסתמן עצלנות הן אין סומכין עליהם בדבר שיש בו טורח יעו' בש"כ יו"ד (סי' קכז ס"ק ל) ויען' בפני יהושע ריש חולין על דברי התוס' ד"ה הפל שוחטים דנשים אין נאמנות על בדיקת ספין (יעו"ש ויש להוסיף על דבריו דבקדשים היו נוהגים להם ספינים בדוקים מבית החלפות ואפ"ש שגם הוא ז"ל נתפנין לזה) ואפ"ל לדברי הרשב"א שהביא שם דנשים נאמנות על בדיקת הספין אפ"ל דוקא בימיהם שלא הנה הבדיקה בעצמה שום טרחה שהיו מרגישים בבשרא ובמ"א וס"ל להרשב"א דאפ"ל מומר לתאבון טרח בבדיקת הספין (יעו' בחב"ש סי' ב ס"ק יג) ורק לא יטרח לחזור אחר ספין אחר (כמ"ש רש"י חולין ד ע"א או לתקני שמ"ח (סי' ב ס"ק יב) דבבדיקת הספין לא טרח ובהליכה טרח צ"ל דלא לחזור על ספין אחר שפתב רש"י היינו לחפש אם א"י באיזו מקום ימצא בזה לא יטרח) משא"כ לדידן דאין אנו מרגישים בבשרא בלשנא ובמ"א רק בטופרא וצריך ע"ז מתינות גדולה וישוב הדעת ויראת שמים כמ"ש רבננו יונה וכאשר אנו רואים בעינינו דלעמידו שיהנה חד וחלק הוא טרחה גדולה הן הבדיקה והן ההשחזה אח"כ ביה ודאי הוי טרחה דאין עצל נאמן בזה ועוד פיון דבלא מתינות וישוב הדעת וי"ש קרוב מאוד לטעות בו צריך ע"ז מוחזק בכשרות דוקא פביו"ד (סי' פג ס"ז) ובט"ז שם (ס"ק יא) ושם (ס"ח) וכברירת דגים קטנים (בסי' קכז ס"ג) לענין אשה ואם איתרע חזקתו לא עדיף מאשה ויען' בס' הארוך מש"כ (סו"ס ח"י) בענין מ"ש הרמב"ם בהלכות שחיטה (פ"א הכ"ו) שאם לא תראה ספינו לחכם מנדין אותו אף בנמצאת יפה לפי שישמנה ע"ע פעם אחרת ותהנה פגומה וישחוט בה וכתב הש"ך וז"ל מיהו י"ל דהרמב"ם ס"ל דהא דקאמרין ע"א נאמן באיסורין היינו דוקא בע"א נאמן וא"כ זה שלא תראה ספינו לחכם לא פ"ש מקרי ודוק עכ"ל (והא דהקשו על הרמב"ם מנגבבו

גְּדִיּוֹ אֶפ"ל דְּבִזְמַן הַש"ס שְׁהִיוּ מִרְאִים לְחֻכְם הִיָּה יָרָא אִם לֹא יִרְאֶה לְחֻכְם שְׁיִהְיֶה נִתְפָּס
ע"ז) וְאֵף לְהַחֲזִיקֵם עַל הַרְמַב"ם אֲפֹשֶׁר דְּבִזְמַן דְּאִין אָנוּ מְרַגְּשִׁין כ"א אֲטוּן פְּרָא וּבְגוּדֵל
יָשׁוּב הַדְּעַת וי"ש צְרִיף דְּנֻקָּא י"ש מִמֶּשׁ וּכְמ"ש אֲדָמוּ"ר בְּשׁו"ע סִימָן י"ח וּבִתְשׁוּבוֹתָיו
שָׁם בְּסוּף הַש"ע וּבְכַמְּה תְּשׁוּבוֹת וְלֹא מִי שְׁאִיתְרַע חֲזָקתוֹ אֵף בְּדַרְבָּנָן [הַג"ה וּבְעֵנָן מ"ש
הַדְּרַת גְּאוֹנוֹ בְּפִלְפוּלוֹ הַנְּעִים בְּפָחוֹת מַחַג"צ אִי הָיִי דְאוֹרְיִיתָא אוֹ דְרַבְּנָן יְעו' בְּב"י סִימָן
י"ח שְׁפָתַב בְּעֵנָן זֶה דִּישׁ לְהַחְמִיר בְּאִיסוּרֵי תוֹרָה וַיַּעַן' בְּשׁבו"י ח"ב סִימָן נ"ז דְּהָיִי סְד"א
וְלֹא נִכְחַד מֵהַדְר"ג פְּלִנְגַּת הַרְמַב"ן וְהָרָא"ש וַיַּעַן' בְּחֻדוּשֵׁי הַרְמַב"ן חֲזָקוֹת (י"ז ע"ב)
וּבְר"ן שָׁם וּבִיש"ש פ"ק סִימָן ל"ח דְּהַרְמַב"ן מְפָרֵשׁ דְּהָיִי דְבִדְקוּ בְּשִׁמְשָׁא כו' ס"ל דְּפָגִימַת
הַסְפִּין דְּכ"ש וְהָא דְלֹא מְתַרְצִין בְּגַמ' עַל־רֵשֶׁב"ל דְּחֻשָׁב רַק ג' פְּגִימוֹת דְּס"ל דְּפָגִימַת הַסְפִּין
בְּכ"ש לְכֹן לֹא חֻשִׁיב אוֹתוֹ בֵּין הָיִי פְּגִימוֹת דְּחַג"צ תִּירֵץ הַרְמַב"ן דְּאִי ס"ל דְּפָגִימַת סְפִין
בְּכ"ש כְּש"כ דְּהָיִי לִיָּה לְמִיחֻשָׁב פְּגִימָה ד' בְּכ"ש דְּהָיִי רְבוּתָא טְפִי יְעו"ש וַיַּעַן' בְּרַמְב"ם
בְּהַלְכוֹת בִּיאַת מְקַדָּשׁ פ"ז ה"ב מִי שְׁנִפְגַּם סְחוּס אוֹנוֹ פְּדִי שְׁתַּחֲגוֹר צְפוֹרָן, בְּפָגַם וְשָׁם
ה"ד מִי שְׁנִפְגַּם כְּצ"ל וְכ"ה בְּרַמְב"ם יִשָּׁן שְׁנִפְגַּם בְּלִי כ"מ וּמ"מ) רִיס מְרִיסֵי עֵינָיו בְּכָל
שְׁהוּא עַכ"ל וְאִם פֶּן לְדַבְרֵי הַרְמַב"ן תִּקְשִׁי אֲמַאי ל' חֻשִׁיב רֵשֶׁב"ל בְּקַדְשֵׁים ד' פְּגִימוֹת
פְּגִימַת אֲנָזָן כו' פְּגִימַת רִיסֵי עֵינָיו בְּכ"ש, ב' צַע"ג לְכְאוֹרָה בְּכְאוֹרוֹת ל"ז ע"ב ת"ר הַסְדָּק
כָּל שְׁהוּא הַפְּגִימָה בֵּין בִּיד"א בֵּין בִּיד"ש מְפָלֵל דְּסָדָק בִּיד"ש לֹא אֵלָא סְפָק וּפְגִימָה בֵּין
בִּיד"ש בֵּין בִּיד"א וְכַמְּה שְׁיַעוֹר פְּגִימָה פְּדִי שְׁתַּחֲגוֹר בְּהַ צְפוֹרָן ע"כ וְהִנֵּה סָדָק הוּא בְּלִי
חֲסָרוֹן וּפְגִימָה עִם חֲסָרוֹן כְּמ"ש רִש"י בְּמִתְנִי' שָׁם וְכ"נ מְלִישְׁנָא דְּמִתְנִיתִין וְלִישְׁנָא
דְּהַרְמַב"ם (שָׁם ה"ג) מִי שְׁנִפְגַּם סְחוּס אֲנָזָן אַעפ"י שְׁלֹא חֲסָר וְאִיָּה יִתְכֹּן שְׁיִהְיֶה פְּגִימָה
עִם חֲסָרוֹן קִיל מְסָדָק בְּלֹא חֲסָרוֹן דְּפָגִימָה דְּנֻקָּא פְּדִי חַג"צ וְסָדָק אֲפִילוֹ בְּכ"ש [וְאִפ"ל
דְּסָדָק בֵּינוֹן שְׁנִרְאָה לְעֵין גְּרַע לְעֵנָן מוּם מְפָגִימָה דְּמִיָּרִי אֲפִילוֹ לֹא נִרְאִית רַק בְּמִשְׁמוּשׁ
חַג"צ מְרַגְּשִׁין הַמוּם אֲמָנָם לְפִי זֶה תִּקְשֶׁה מ"ש בְּגַמְרָא מְפָלֵל דְּסָדָק בִּיד"ש לֹא מְשַׁמַּע
דְּסָדָק קִיל אֵף דְּמִלִּישְׁנָא דְּאֵלָא סָדָק כו' מְשַׁמַּע דְּמְפָלֵל פְּרָכָא הִיא וְאִי סָדָק קִיל מַאי פְּרִיף
אִפ"ל דְּהָיִי מְקוּבְּלִים דְּגַם סָדָק אֲמוֹר בִּיד"ש אוֹ דְּהַסְבְּרָא נוֹתְנָת דְּאִין לְחַלְקָא, וְדוּחַק לְפָרֵשׁ
דְּמְפָלֵל כו' פְּרָכָא הִיא מְשׁוּם דְּסָדָק הַמְּוֹר דְּלִפ"ז מַאי קוּשְׁיָא דְּלִמָּא אֲשַׁמוּעֵינוּ פְּגִימָה
וְכַש"כ סָדָק וְאוּלַי אִפ"ל דְּמִדְּנָקֻט מְעַיְקָרָא סָדָק וְאַח"כ פְּגִימָה מְשַׁמַּע דְּדוּקָא הוּא
(וְעַכְצ"ל פֶּן לְהַסְבְּרִים דְּחַג"צ הוּא יוֹתֵר מְכ"ש) וְאִפ"ל דְּבִאֲמַת לְפִי הַתִּירוֹץ אֵלָא סָדָק
וּפְגִימָה בֵּין כו' יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַבְּרִייתָא ת"ר סָדָק בְּכ"ש וְכ"ש פְּגִימָה פְּגִימָה בֵּין בִּיד"ש בֵּין
בִּיד"א וּמְתַרְץ אֵלָא סָדָק וּפְגִימָה וְיָמָה דְּנָקֻט אַחַר כְּףָּה וְכַמְּה שְׁיַעוֹר פְּגִימָה הִיָּנוּ הִיָּכָא
דְּאִינָה נִרְאִית אִיָּה הַרְגִּישׁוּ אֲשֶׁר מְזָה נִרְאֶה סִינְעֵתָא לְדַבְרֵי הַפְּר"ח (סִימָן י"ח ס"ק ה')

דְּסִבְרָא לִיָּה דְּהַרְמַב"ם סְבִירָא לִיָּה דְּחַג"צ הִיא גַּם פֶּן כ"ש וּמְתַרְץ בְּזֶה מַה דְּקָשָׁה עַל
הַרְמַב"ם (בַּה"ש פ"א ה"ד) דְּכַתְּבֵי וְאֲפִילוֹ הִנֵּה הַתְּלָם קָטָן בְּיוֹתֵר שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה (תְּלָם
אִפ"ל פְּגָם לְשׁוֹן תְּפִירָה כְּבַמְקוּנָאוֹת בְּתוֹסְפֵתָא פ"ד מִן הַתְּלָמִי לְבְרִיכָה) וּבְהַלְכוֹת בֵּית
הַבְּחִירָה (פ"א ה"ד) כְּתַב אֲבָן שְׁנִפְגַּמָה פְּדִי שְׁתַּחֲגוֹר בְּהַ צְפוֹרָן בְּסִפִּין שְׁלֵ שְׁחִיטָה ה"ז
פְּסוּלָה עַכ"ל וּמְתַרְץ דְּחַג"צ הוּא כ"ש דְּהִיָּנוּ עַפְכֵּת צְפוֹרָן כְּמ"ש רִש"י בְּכְאוֹרוֹת שָׁם
וּבִתְהֵלִים (ע"ו י"א) וְהִיָּנוּ מַה שְׁהַצְּפוֹרָן מְרַגִּישׁ וּמְתַעַפֵּב בְּהַלִּיכָתוֹ וְהוּא בְּכ"ש וְכַמְּה ש'
הָרָא"ה בְּבַדָּה"ב (וְלִשׁוֹן פְּדִי חַג"צ אִפ"ל דְּאִינוּ מְלִישׁוֹן פְּדִי חֲזִיּוֹ רַק בֵּינוֹן דְּאִין הַחֲסָרוֹן
נִרְאֶה אֲמָרִינוּ וְכַמְּה הִיא הַפְּגִימָה בְּמַה יִּרְגִישׁ הַפְּגָם וְאֲמָרִינוּ דְּאֲפִילוֹ פְּדִי שְׁיִרְגִישׁ בְּצְפוֹרָן)

ויתן רצו בזה ב' הקושיות הנ"ל דהרמב"ם סבירא ליה דהדין שנה באונן וברסי עיניו ויען' בריטב"א חולין (י"ז ע"ב) פגימת אונן כו' וה"ה לשאר מומין של פגימות הנזכרים שם אלא דנקט קמייטא עכ"ל ולפי הנ"ל גם לרמב"ם פן הוא (רק הריטב"א פליג עליו בשיעור חג"צ) ואי נימא פדברי הדר"ג דפגימה פחותה מחג"צ הוי רק דרבנן ותירץ ג"כ קושית הפר"ח דבמזבח לא גזרי רבנן וס"ל פעיקר הדין של פגימת הספין שהוא כחג"צ (וגם קושיתי השנייה אפ"ל כמ"ש בהג"ה אף קושיתי הראשונה אמאי לא חשיב רשב"ל ד' היינו ריסי העין צ"ע ואפשר לומר דהרמב"ם פהרא"ש סבירא ליה דפגימה כ"ש לא חשוב אמנם אי הוי רק דרבנן אפילו להסוברים שפעה ואם פן כש"כ שמשא ומיא צ"ע מאי קושיא למה לא תירץ דסבירא ליה פהני אמוראי דהא מדאורייתא פולם סבירא להו כדי חג"צ ואפ"ל פנין דעכ"פ בספין אסור מדרבנן אפילו פחות לא חשיב ובמזבח אפילו מדרבנן מותר ע"כ הג"ה): (ו) ומ"ש הרה"ק שליט"א דאין לשער הפשרות נגד הטרפות כ"א מפל השנה ביחד לא ידענא מנא ליה הא פי חקרתי מפמה שובי"ם וקצבים ואמרו שיש חילוק בין פרות ילדות לזקנות אבל לא בין זמן לזמן ודרך פלל בכל חדש ישתנוה פמעט הסכום מפשרות נגד הטרפות וגם ממה שקראו את הגאון מהרש"ק לברדיטשוב ע"ד השו"ב שהוציא פשרות ג"ח נגד חלק א' טרפה לא בא להתמהמה שם שנה תמימה כ"א איזו שבועות ויען' בתשובת הגאון מהרי"א ענזל מסי' נ"ב עד סימן נ"ז שהרבה לחלוק על הגאון רש"ק לא כתב אלא דאין ראיה ממה שאצלו ג' פשרות נגד טרפה א' ובשאר קהלות ג' נגד ב' דבב"ד יש קולות הרבה ובשו"ת תועפות ראם חיו"ד סי' א' ד"ה אמנם כתב פנ"ל וגם פי תלוי באמנות השו"ב ולא כתב ג"כ כ"א ג' רביעים וכן הגאון ר"א תאומים בסו"ס נחלת יעקב סי' ג' (דף מ"ג ע"ב) כתב ג"כ אחרי שהונהג מנהג הקילוף אין תימא כ"כ אם ימצא אופן מופלא בענין הקילוף עד אשר ימצא ג"ח פשרות נגד ח"א טרפות ואם פן בנ"ד שמאדר ראשון עד סוף חה"פ הוי נ"ו פולם פשרות וכו' והבהמות הוי זקנות זה נדאי מן הנמנע ודברי הדר"ג אמת ותורתו אמת (ויעו"ש בכל התשובות וכו' יורו דעכ"פ מי שקראוהו מחוניבים לשמוע לפסק דינו יעו' בשו"ת אמרי אש חיו"ד סימן א' ובענין דברי הרמב"ן בסנהדרין ותשו' רמ"א סימן י"ב יש לי הרהורי דברים להעיר אף לא ראיתי להאריך בדבר שעלה לו בהשקפה ראשונה בדבר שאיננו נוגע פמעט לנ"ד) את זה כתבתי בפמעט עיון פהעולה על ריחי בסקירה ראשונה פמעט ולא כתבתי כ"א להעיר בפלפולו הנעים אבל להלכה הדר"ג אינו צריך לדידי ולדכונתו וכמו שכתבתי מכתבי הראשון: ידידו עוז המברכו בכוח"ט דושו"ט באהבה רבה ועזת מקרב ולב עמוק אברהם יחזקאל ארלאזאראו חופ"ק וחארקאו.

והנה יש לי ת"ל הרבה לפלפל בדברי ידידי הרב הגאון המובהק האבד"ק חארקאו ימצא מקומו בקונטרס פליל תפארת אשר בו ת"ל פלפולים שונים שפלפלתי עם כל גאוני הדור ואכמ"ל (ובפרט מפני הוצאת הדפוס שלא ינה יותר ממה שביכולתי פעת להדפיס) פנין שנהלכה בלא"ה דברי מותאמים לכל מה שכתבתי ולא באתי רק להעיר במה שכתוב באות ד' דבמכשיל לחבירו אפילו בדרבנן עובר מדאורייתא וכן מה שחילק אחר פה דבנ"ד הוי לגבי חבירו פנאבדה הריאה פכר כתבתי בזה באורך בספרי ברפת משה קוה"ת סימן כ"ה אות הי"ז ורשמתי זאת בקונטרסי על השגת הרה"ק אות ב'.

הקטן משה נחום ירושלימסקי סימן כ דברי יד"ג הרב הגאון המובהק אישי פהו צדק סיני ועוקר הרים וכו' בקש"ת מו"ה שלום מרדכי הפהן שליט"א אבד"ק ברעזאן מח"ס רעת תורה ומשפט שלום זה לשונו.

בעה"י ועש"ק פ' מ"מ ר"ח אב תרנ"ד ברעזאן. ימי המצרים יתפכו לששון ולנחמה, לכבוד ידיד עליון וידיד נפשי הרב הגאון המפורסם סיני ועוקר הרים גן הדסים נר ישראל עה"י פ"ה מו"ה משה נחום ירושלימסקי שליט"א הגאבד"ק קאמינקא מחוז קיוב, מכתבו מגלה עפה הגיעני ושמחתי בשמעי משלום תורתו אשר זה כמה אין חזון נפרץ וחסותי לעינין בהמכתבים ולהשיב חו"ד בעזה"י ראיתי התשובה הטרהורה שהשיב הדר"ג לעיר א' שגשאל מהרב מהרי"ס מו"צ דשם פי פנגע נראה לו בעסק בדיקת השובי"ם וכו' אשר מן אדר א' עד אחה"פ שחט תמשה ונשה שוורים ובהמות ולא היה שום טרפה ושום שאלה והשו"ב השני שחט ל"ח בהמות והיו ב' טרפות וכו' וכפי הנודע לכבוד הדר"ג מפי השמועה בקלא דלא פסיק מאנשים נאמנים אשר תצילנה אננים משמוע כי תמיד מתפשרים בהמות בעיר הג"ל יותר מכל ערי ישראל ועל פי זה תיקן הדר"ג שיעמידו שם איש נאמן רואה ומשגיח על בדיקת הספין ובדיקת הריאה והמשגיח לא יהיה שום קרוב להשובי"ם פי איתרע חזקת השובי"ם ולענמתו יצא הרב הגה"צ וכו' שליט"א וינה חיצוי השגותיו דאין להוציא השובי"ם מחז"כ מפי השמועה זולת בגב"ע בסגי בע"ד ובדבר חשבון פשרות וטרפות אין לדון רק בצירוף פל, ימי השנה כי יש זמן שמתפשרים בהמות הרבה ועוד דאם חשודים על בדיקת ריאה דרפנן אינם חשודים על הספין דאורייתא ועוד דעכ"פ יועיל השגחת נאמן קרוב דבאיסורין מהני עדות קרוב עכ"ת"ד והגאון הגדול מקאמינקא שליט"א האריף להסיר תלונותיו והנה מ"ש בדין גב"ע שלא בפניו פבר הארכתי בחיבירי דעת תורה (סי' ב ס"ק מג) והעליתי דהיכא דאינו מפסיד ממונ מהני שלב"פ ושם הארכתי יותר בזה והעליתי דשפיר מהני הגב"ע פיון דגם בע"א ורגל"ד יכולים להעבירו יעו"ש עוד טעמים נכונים וברורים בס"ד ושם ס"ק מ"ה העליתי דבדבר המפורסם א"צ לגב"ע וה"נ פיון שהקול מפורסם בסביבות יש לחוש ולתקן הדבר ובפרט דכיון דנמצא שם רבים בעיר מיראי השם וחוששים לנפשם א"כ החיוב מוטל על הב"ד לתקן שיהיה שנה לכל נפש שהרימבואר בתשו' בגדי פהונה וש"ת דברי חיים (סי' ד) דגם יחיד יכול למחות בכה"ג שפרננים אחריהם וע"ש בדעת"ת (סי' א ס"ק מ) מ"ש בזה וכבר נודע מ"ש חז"ל (פגדה סא) האי לישינא בישא למיחוש מיהו בעי ובפרט בדבר הנוגע לחשש מכשול רבים בתמידות מצינו שחששו חז"ל ביותר דגם בס"ט ברה"ר מחמירים בזה כמ"ש התוס' פתובות (פת סוף ע"ב) וכריש פ' ח"י דאהלות ומ"ש הגה"צ שליט"א דצריף לצרף לחשבון פשרות וטרפות של כל השנה גם לפי דבריו הרי הגאון הגדול מקאמינקא כתב באמת כי זה רבות בשנים הקול הולך וחסוק גם מספק ראוי לחוש להוציא מידי מכשול הרבים ולא לחוש על כבוד השובי"ם וגם מ"ש דבדיקת ריאה דרפנן הוא תמוה מאד חזק דגם בבדיקת ספין איכא דרפנן כמ"ש הגאון מקאמינקא בשם תשו' בא"פ ועמ"ש בדעת"ת לסי' ח"י ס"ק ז וסי' ו ס"ק ג' וסי' א ס"ק כג) בשם הלב אריה וכס"ד להדיא פן וגם נתבאר בדעת"ת (סי' ב ס"ק יג יד) דבמקום הי"מ גם בדרפנן מעבירין ובוזה"ז שנהגו ליקח פרפרשות איכא חמווד ממונ כמ"ש בשפ"ד (סי' ב) ובדעת"ת (סי' ב ס"ק ו) הבאתי פן בשם תשו' אבקת רוכל לרפינו הב"י (סי' רז) ועמ"ש

בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה דְּמִשׁוּבָה וְחִידוּשֵׁי רַעֲקָא דְּגַם בְּנוֹטְלִים גַּם מְטַרְפוֹת דִּינָא הָכִי וְעַמּוּשׁ בְּתִשׁוּבָה
בְּרַפְתָּ יוֹסֵף יוֹ"ד סו"ס ו' בְּשֵׁם מַהְרִיק"ש וְתִשׁוּבָה זָרַע אֲמַת דְּגַם בְּשׁוֹפְרֵי אֵיכָא דִּין חִי"מ
וְעוֹד דְּכִינּוּן שְׁהֵם בּוֹדְקִים וּמְתַפְשֵׁר אֲצֻלָּם א"כ אֵיכָא אֲנִימְדָנָא שְׁמַאכִילִין טְרַפּוֹת שֶׁל תּוֹרָה
דְּכָל סַרְכָּא הָיִי מַה"ת כַּמ"ש בְּתִשׁוּבָה תִּשְׁב"ץ וְהוּבָא בְּחַבּוּרֵי גִילּוּי דַּעַת בְּפִתְיָה (לְסִי
לֹט) וְעַמּוּשׁ בְּדַע"ת (סִי ב ס"ק יג) וּמ"ש הַגָּה"צ שְׁלֹא מְצָא בְּתִשׁוּבָה דְּבָרֵי חַיִּים מ"ש
הַגָּאב"ד דַּק"ק קְאָמִינְקָא בְּשִׁמּוֹ שְׁאָסֵר טְבַחִים שְׁלֹא הִבִּיאוּ שְׁאֵלוֹת זְמַן רַב יַעוֹב"ש ח"ב
יו"ד (סִי לז) וְיָפָה פֶּתַח הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל מְקַאֲמִינְקָא נ"י מַהֲטוּטוֹ"ד מַה"ג (סִי ח) דְּגַם
בְּרַגְלֵי דְּשִׁעְבְּרוּ תַק"כ יֵשׁ לְהַעֲמִיד רוּאָה וּבְשֵׁם צ"צ הַחֲדָשׁ יו"ד (סִי יג) דְּגַא בְּמִזְלוֹ
בְּתַפְלָה דְּרַבְּנָן יֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְבְּדִיקַת הַסְּפִינָן וְכַבֵּר הַבְּאִתִּי בְּחַבּוּרֵי ג"כ מְדַבְּרֵי הַפַּח"ת שְׁהִבִּי
שָׁם דְּכָל דְּמִזְלוֹ קֶצֶת בְּמִצְוֵה א' לֹא רָמַז אֲנִיפְשִׁיָה לְמִיבְדַּק שְׁפִיר וְלָכֵן בְּמַתְכַת"ה שֶׁל
הַגָּה"צ שְׁלִיט"א שְׁהִפְרִיז עַל הַמְּדָה בְּפַעַם הַזֹּאת וּבְדַבָּר הַזֶּה לְעַרְעֵר עַל הַתְּקֵנָה הַטּוֹבָה,
וּמ"ש דַּע"פ סְגִי בְּהַשְׁגַּחַת קְרוֹב הַנֶּה גַּם דְּבִאֲסוּרִים נֶאֱמַן הַקְּרוֹב וְאֲמַרִּינוּ דְּאִין אָדָם
חוּטָא וְלֹא לֹו כְּמוֹ שְׁפַלְפֵּל הַגָּאוֹן מְקַאֲמִינְקָא בְּסוּגְיָא דְּש"ס בְּכוֹרוֹת (לֵה) אָבֵל מ"מ חֲשׂוֹד
הַקְּרוֹב לְתַפּוּחַ עַל קְרוֹבוֹ אִם יֵצֵא מְכַשׁוֹל מִת"י יוֹדֵעַ שְׁיִשְׁיָגְהוּ עוֹנֵשׁ הַעֲבָרָה וְהַיּוֹק
פְּרִנְסָה וְכַדוּמָה וְרִאָיָה לְזֶה מְהֵא דְּאֲמַרוּ (בְּגִיטִין יז) דְּתַקְנוּ זְמַן בְּגִיטִין שְׁמָא יִחְפָּה עַל
ב"א וְנִחְלְקוּ שְׁם ר"י וְר"ל אִם זְנוּת שְׁכִיחַ אוֹ דְּתַקְנוּ גַם בְּמַלְתָּא דְּלֹא שְׁכִיחַ וְהָא בְּלֹא"ה
הוּל"ל דְּגַם אִם זְנוּת שְׁכִיחַ מ"מ חֲזָקָה דֹּא"ח וְלֹא לֹו וְלֹא יִחְפָּה עָלֶיהָ בְּעֵלָה בְּגִט שֶׁל
שְׁקָר וְבַע"כ מִשׁוּם דְּבַת אַחֻתוֹ הִיא וִירַחֵם עָלֶיהָ שְׁלֹא תָמוּת וְיִתְפָּה עֲלֵיהָ וְכַדֵּאִיתָא
בְּיְרוּשְׁלַמִּי שְׁם עוֹבְדָא כְּזוֹ בְּבַת אַחֻתוֹ וְא"ל דְּשֵׁא"ה דִּירְצָה לְהַחֲזִירָה וְלְדוֹר עָמָה וְלִגְבֵי
אֲשֵׁתוֹ ל"ש חֲזָקָה דֹּא"ח כְּדֹאִיתָא בְּבַכּוֹרוֹת שְׁם דְּאֲשֵׁתוֹ כְּגוֹפוֹ דו"א דְּהָא קִי"ל בֹּא"ה ע
רס"י קִי"ז דְּבִזְיָנְתָה מְאִיסָה לִיהָ וְבַע"כ דִּיגְרַשְׁנָה בְּאֲמַת וְלֹא יִחֲזִירָנָה אֲלָא מִשׁוּם דְּב"א
הִיא יִחְפָּה עָלֶיהָ, וְעוֹד הַדְּבָר מְבֹאָר בְּת"כ וְרַש"י סו"פ קְדוּשִׁים וְשִׁמְתֵי אֲנִי וְכו'
וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְכו' אר"ש וְכִי מִשְׁפָּחָה מְהַ חֲטָאָה אֲלָא לְלַמְדָּה שְׁאִין לָהּ מִשְׁפָּחָה שְׁיֵשׁ בָּהּ
מוֹכֵס שְׁאִין כּוֹסִין שְׁפֹלָם מִתְּפִים עָלֶיהָ ע"ש הָרִי שְׁהַעִיד ר"ש שְׁכָל מִשְׁפַּחְתּוֹ
מִחֲפִין עָלֶיהָ וְהַ"נ בְּזֶה כִּינּוּ דְּבַעֲיָנָן הַהַשְׁגָּחָה מְזַדְּמָן לְפַעְמִים שְׁיִוְדַע לֹו שְׁיֵצֵא מְכַשׁוֹל
מִת"י וְחֲשׂוֹד שְׁיִחְפָּה עָלָיו וְחֲלִילָה לְהַעֲמִיד מִשְׁגִּיחַ קְרוֹב וְלִזְאֵת הַתְּקֵנָה שְׁתִּיקוּן יד"ג
הַגָּאב"ד קְאָמִינְקָא שְׁיִחְיָה הוּא אֲמַת וְיִצִּיב וְחֲלִילָה לְאֲנָשֵׁי עִיר א' לְהַקֵּל אַף כְּחוּט
הַשְׁעָרָה נֶגְדַּת הַתְּקֵנָה וְלֹא יְרִימוּ הַשׁוּבִי"ם אֵת יָדָם מִבְּלַעֲדֵי מִשְׁגִּיחַ יר"ש רְחוּק וְלֹא קְרוֹב
שְׁיִעֲמֹד וְיִשְׁגִּיחַ הֵן עַל הַסְּפִינָים וְהֵן בְּבְדִיקַת הַבְּהֵמוֹת וְהַעוֹבֵר ע"ז כְּחֹלֶק עַל הַתּוֹרָה
הַקְּדוּשָׁה וּבְפֶרֶט כִּי כָל רַב גְּדוֹל בְּגִלְלִיל שְׁלֹו כָּל הַתְּקֵנּוֹת שְׁלֹו הֵם כְּתַקְנַת רַבּוֹתֵינוּ
הֲרֵאשׁוּנִים וְאִין בִּיד שׁוּם ב"ד לְבַטֵּל תְּקֵנְתּוֹ וְיָמִי שְׁמַקִּיל עֲתִיד לִיתֵן אֵת הַדִּין וְלְהַשׁוּמַע
וְיִנְעַם וְתִבּוֹא עָלָיו בְּרַפְתָּ עוֹבֵב כְּנֶפֶשׁ הַכּוֹתֵב לְכַבּוֹד הַתּוֹרָה וְלִוְמִדְיָה לְמַעַן הֲאֲמַת וְהַצְּדִק:
הַקְּטָן שְׁלֹום מְרַדְכֵי הַכֹּהֵן אַבְד"ק בְּרַעְזָאן וְהַגְּלִיל בְּעַתְמָה"ס מְשַׁפֵּק שְׁלֹום וְדַעַת תּוֹרָה
וְגִילּוּי דַּעַת: סִימָן כֹּא מְלוֹאִים לְדַבְּרֵי קוֹנְטְרָסִי בְּעַנְיָן הַשׁוּבִי"ם הַנְּ"ל מ"ש עַל דְּבָרֵי
דִּידֵי הַגָּאוֹן הַמְּנוּבָהּ בְּעַל מִשְׁפָּט שְׁלֹום שְׁלִיט"א: הַנֶּה מ"ש הַדְּר"ג דְּכָל רַב גְּדוֹל בְּגִלְלִיל
שְׁלֹו כָּל הַתְּקֵנּוֹת שְׁלֹו הֵם כְּתַקְנַת רַבּוֹתֵינוּ הֲרֵאשׁוּנִים וְאִין בִּיד שׁוּם ב"ד לְבַטֵּל תְּקֵנְתּוֹ
כ"כ הַגָּאוֹן הַמְּנוּבָהּ נִחְלַת דָּוִד (סִי ג) כִּי ב"ד אוֹ חֲכָם שְׁפַעִיר שְׁאֲזָרוּ וְתַקְנוּ אֵיזָה תְּקֵנָה
לְטַעַם יְדוּעַ לְהֵם הָיִי כְּעִין גְּזִירוֹת י"ת דְּבָר וְכַשֵּׁם שֶׁב"ד הַגְּדוֹל וְהַסְּנֵהֲדָרִין הֵיזָה גְּזִירוֹתוֹ

וּמִתְקַנְתָּן עַל פֶּל יִשְׂרָאֵל (וְאִין ב"ד יְכוּל לְבַטֵּל דְּבָרֵי ב"ד חֲבִירוֹ אַא"כ גְּדוּל מִמֶּנּוּ בְּחֻקָּהּ
 וּבְמִנְיָן) פֶּן פֶּל ב"ד אוֹ חָכְם שֶׁבְּכָל עִיר וְעִיר לְבַנֵּי עִירָם כַּב"ד הַגְּדוּל לְכָל יִשְׂרָאֵל דְּמִי
 וְכו' יְעוֹ"ש (מ"ש לְחֻלְק בֵּין אִם לֹא תִיִּקְנּוּ רַק לְדוֹרָם יְעו' גִּיטִין לוֹ) וְהוּא מְכַוֵּן לְדְבָרֵי
 מֵה שֶׁפְּתַבְתִּי בִּישׁוּב הַשְּׁגָת הַרֵה"ק הַמְּעַרְעֵר שְׁלִיט"א (אוֹת ת) דְּגַם רַב הַעִיר יְכוּל לְתַקַּן
 תִּקְנָה טוֹבָה אֲבָל בְּאִמַּת לֹא הָיָה כְּנֻתִי עָלַי שֶׁהִנְנִי מִתְקַן מִחֲדָשׁ הַתִּקְנָה דְּאִין צְרִיךְ לְתַקְנָה
 חֲדָשָׁה וְכַמ"ש שֶׁם דְּרַק לְרוּחָא דְּמִלְתָּא פְּתַבְתִּי בַּהֲפִס"ד פִּינּוֹן דְּבִלָּא"ה הָיָה תִּקְנָה ע"ז
 מִגְּדוּלֵי הַדּוֹר מִהֲרָאֵי בְּכָל תְּוִקְרָף וְעוֹז לְהַחְזִיר הַעֲטָרָה לִישׁוּבָה אֲבָל בְּאִמַּת פְּכִי הַנְּהַגְתָּם
 בְּסֻדְר הַבְּדִיקָה בִּלָּא"ה אִין לְהֶם עֵתָה שׁוּם הַיִּתֵּר לְשַׁחוּט וְלִבְדוּק בְּלָא רוּאָה וּמִשְׁגִּיחַ עַל
 הַסְּפִין וְהַבְּדִיקָה וְכַמ"ש בְּאִנְרֵךְ.

וּמ"ש הַדְּר"ג דְּמַהְנֵי הַגִּב"ע שֶׁלֹּא בְּפָנָיו פִּינּוֹן דְּגַם בַּע"א וְרַגְל"ד יְכוּלִים לְהַעֲבִירוֹ (וּבְסֻפְרוֹ
 הַנִּכְבָּד הֵבִיא פֶּן בְּשֵׁם הַדְּב"ח) כ"כ ג"כ הַגְּאֹן הַמְּנוֹבָהֵק מִהַרְש"ק בְּסֻפְרוֹ קְנָאת סוֹפְרִים
 (כַּא ע"א ס' נז וס' נח) וְכַתְּב שֶׁהַגְּאֹן מְסַאֲמַבּוֹר שֶׁיִּבַּח סְבָרָא זוּ וְהוֹסִיף בְּדְבָרָיו הַנְּעִימִים
 לְבָאָר דְּהַלְוֵי שֶׁיַּעֲיָדוּ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו בַּע"ד וּבְפָנָיו בַּע"ד לֹא יִמְצָא אֶחָד מִנֵּי אֶלְף וְכו' וְאִין
 כְּנֻתִי לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵיהֶם כִּי אִינָם פְּדָאֵי שְׁשׁוּם בַּר אוֹרִינְן יִשִּׁיב עַל הַבָּלָם וְכו' רַק אֲנִי
 פּוֹתֵב לְהַחְזִיק לְכַבּוֹ שֶׁל כַּת"ר וְגַם יְהִיָּה נ"מ לְדוֹרוֹת אוּלֵי ת"ו לֹא נִזְכָּה לְבִיאַת מְשִׁיחַ
 בְּמַהְרָה בְּיַמֵּינוּ וַיִּתְרַבּוּ עוֹד עֲזֵי פְּנִים יוֹתֵר מִשֶּׁל דוֹרֵינוּ עֵתָה וְהָיָה זֶה לְבָאָר לִפְנֵי יוֹדְעֵי
 דָּת וְדִין ע"פ הָאִמַּת עַכ"ד הַגְּאֹן מִהַרְש"ק וְאֵינּוּן מֵה נַעֲנָה אִבְתְּרָיָה בְּדוֹרֵנוּ אֲשֶׁר קָרַן
 הַתּוֹרָה וְהִירָאָה עוֹד יוֹתֵר בְּסֻדְר הַמְּדֻרָגָה בַּעוֹה"ר יְעו"ג"כ בְּקוֹנְטְרַס פְּרֻט וְעוֹלְלוֹת סִי
 ה' (ע ע"ב) בְּהַתְּנַצְלוֹתוֹ לְפָנָיו הַגְּאֹן מִהַר"מ אֲשׁ בַּמ"ש מִי שֶׁמַּע פְּזָאת לְצָאת לְעֹזָר שׁוֹחֵט
 וּבּוֹדֵק הֵלֵא זֶה מִלְתָּא דְּשִׁכְיָחָא כְּמַעֲט בְּכָל שָׁנָה אֲשֶׁר שׁו"ב הוֹסֵר מִמְּלֶאכְתּוֹ ע"י מְעַרְעָרִים
 כָּל דְּהוּא וְאִין אִישׁ מִתְחַזֵּק לְהִיּוֹת יוֹצֵא לְקִרְאָת נַשְׁק לְעֲשׂוֹת מְרֻבָּה כְּזוֹ וְהֶאָרִיף שֶׁם ג"כ
 בְּעִנְיָן אֲנוּמְדָנָא דִּישׁ לְהַעֲבִיר אִפְּלִי לְגַמְרֵי ע"י רַגְל"ד וְע"א וְכַתְּב דְּאִטּוֹ הָיָה רַגְל"ד יוֹתֵר
 מִזֶּה שֶׁיְהִיָּה עֲשָׂרָה לְמֵאָה טְרַפּוֹתוֹ וְהִפְל פָּשַׁר וּמִי נְשַׁמַּע פְּזָאת בְּכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הַמְּדִינּוֹת
 וְהַשְּׂאֵמֶת אַרְיָה בְּהַלְכוֹת יו"ט (ס' סד) כְּתַב בְּפִירוּשׁ דְּבַנְמִנְיוֹ שֶׁכִּיחֻטְרַפּוֹת כְּמוֹ כְּשֶׁרוֹת
 יְעו"ש בְּדְבָרָיו כִּי נַעֲמּוּ [וּבְזֶה נִדְחוּ ג"כ דְּבָרֵי הַרֵה"ק הַמְּשִׁיג (אוֹת ה) שֶׁכְּתַב דְּבַנְדוּן
 הַמִּהַרְש"ק עֵינָקֵר הַפְּסוּל הָיָה מְשׁוּם שֶׁרָאָה שֶׁהַעֲלִים כְּמָה טְרַפּוֹת וְהָרֵי מְבֹאָר לְהַדְּיָא
 בְּדְבָרָיו [לְהִיפּוֹף] עַכ"פ מִכָּל הַנֶּהֱטָעִי אִין שְׁיִיכוֹת לְדוֹן בְּזֶה מְשׁוּם גַּב"ע שֶׁלֹּא בְּפָנָיו
 וְכַעַת רְאִיתִי ג"כ בְּשׁו"ת בֵּית שְׁמוּאֵל אַחֲרוֹן חַחוּ"מ (ס' כח) שֶׁהַשִּׁיב לְפָסוּל שׁוֹחֵט אֶחָד
 שֶׁקִּבְּלוּ עָדִים עָלָיו שֶׁלֹּא בְּפָנָיו יְעו"ש וּמַכְש"כ בְּדְבָר הַמְּפּוֹרָסִם דְּאִפְּלוּ בְּשָׂאָר דְּוִכְתִּי
 (לֹא בְשׁו"ב) א"צ לִגַּב"ע כְּלָל וְכַמ"ש בִּישׁוּב הַשְּׁגָת הַמְּעַרְעֵר (אוֹת א) בְּשֵׁם תְּשׁו' הַרְמ"א
 וְכַן הַעֲתִיק דְּבָרָיו לְהַלְכָה מִרֶן הַכְּנַה"ג אֵה"ע (ס' מב) וְהַגְּב"י (אוֹת קַעֲט) וְהֵבִיא שֶׁכ"כ
 הַר"מ אֶלְבוּלֵי בִתְשׁו', וְמֵה שֶׁפְּתַבְתִּי בְּעִנְיָן שֶׁהַרוּאָה לֹא יְהִיָּה קְרוֹב אֲשֶׁר הַמְּשִׁיג כְּתַב
 ע"ז יִשְׁתַּמְעַה הַדְּבָר וְלֹא יֵאמַר וּבְאִמַּת לֹא מְצִינוּ לְשׁוֹן כְּזֶה אֶלָּא הֵיכָא שְׁנַפְסָקָה הַהַלְכָה
 בְּדֻרָף פּוֹלָל וְאֶחָד רוּצָה לְחַלֵּק אִיזָה חִלּוּק מִסְבָּרָא דְּנַפְשֵׁיָה וְכַמ"ש פֶּן הַגְּאֹן יֵד מְלֶאכֶי
 בְּכָלֵי הַפּוֹסְקִים (אוֹת א) בְּשֵׁם הַגּו"ר או"ת פֶּלָל דְּ נִסְיָן יֵד) וְהַחֲכ"צ (ס' ה) וְשׁו"ת
 חוֹת יָאִיר (פ"ת א') וּמַעַה יוֹסֵף ח"א יו"ד (ס' ד) וְכַנֵּי חִיָּא אֵה"ע סו"ס נ"א אֲבָל בְּנ"ד
 אֲדַרְבָּה הַרֵה"ק הַמְּשִׁיג כְּתַב חִלּוּקוֹ מִסְבָּרַת הַפְּרֶס וְהַדְּר"ג הַגְּאֹב"ק בְּרַעְזָאן כְּתַב רָאָה
 לְדְבָרֵי מַהָא דְּמַחְפָּה עַל בֵּית אַחוּתוֹ תִּיתִי לִי כִי עִם לוּמְדֵי לְמַר בְּדְבָרֵי בְּעִנְיָן זֶה אֲמַרְתִּי

ג"כ דמצינו בש"ס דקרוב מחפה כגון מחפה על בת אחותו אכן בקונטרסי לא כתבתי
מזה בידעי שהמשיג ברחותו להשיג יאמר דדוקא להציל קרובו ממיתה חפה עליו אבל
באמת ראית הדר"ג נכונה דיותר י"ל יחפה עליו בדבר הנוגע לפרנסתו שאם יודיע
המכשול שיצא מת"י יעבירוהו מאומנתו ויגוע ברעב חלילה דקשה ממיתה דב"א וכעין
דאמרין בש"ס (ב"ב ת ע"ב) רעב קשה מחרב אבע"א סברא האי קא מצטער כו'
ואבע"א קרא טובים היו כו' יעו"ש, והנה מלבד מ"ש בקונטרסי מדברי הש"ס פתובות
וכי גם בדברי הש"ס בכורות יש מקום לומר ולהוכיח משם דבחשוד גמור לא מהני קרוב
אפי' בכה"ג דמעיד על הבהמה אפריון נמטיה להדר"ג על ראיתו מהת"כ ורש"י סוף
קדושים ובמשפחתו וכו' שכולם מחפין עליו ובאמת הוא ג"כ ש"ס מפורש שבועות (לט
ע"א) ויען"ג"כ בס' חסידים (סי' קעט) ולא ידור אדם במקום שיש משפחות מקנבצות
כי אין מקבלין תוכחה כי המשפחה מחפה יעו"ש ודי לו בעדותו של ר' שמעון לסתור
דברי הרה"ק המערער שהרעיש עולם על איסור קנרבה ובפרט להיודע ובקי בהנהגות
השחיטה והבדיקה בעיר א' מאז ומקדם רואה בעין יפה איך שנתקנים שם דברי ר' שמעון
שקשר המשפחה גרם להם את רוע ההנהגה במצב העדה והאל הטוב ישיב שופטינו
כבראשונה: הקטן משה נחום ירושלמיסקי תם ונשלם שער השני שער קדושת ישראל
ויצור ד' לכל נושאי דגל התורה שיוכלו לגדור גדר בעניני השחיטה והבדיקה אשר
הפריז מרובה על העומד כאשר כתב בבר הגאון חת"ס דבר צחות בשם דבו דא'
מהשליטה רגלים מהפסא שעשה לעצמו המלך וכן וכסיל הוא השובי"ם המאכילים נו"ט
לישראל (הו"ד ג"כ לעיל בדברי הגדול ממיונסק סי' ס"ב) וכזאת כתב ג"כ הגאון הקדוש
בתולדות יעקב יוסף פ' נשא ד"ה העולה בשם חכם א' כי עתה (התחכם היצה"ר שלא
יצטרף לילה לפתות וללפוד ברשתו כל יחיד ויחיד רק כל עצמו ללפוד את היחיד אשר
רבים נכשלים בו והוא שמעמיד שוחט בעיר א' מסטרא דיליה המאכיל טרפות לרבים
וכולם נלפדים ברשתו וכן הש"ץ שהוא סרסור בין ישראל לאבינו שבשמים וכו'
שבותרין הגרוע שבעם וכו' יעו"ש גם הגאון רכ"ח בתשו' שהחמיר פעניני השובי"ם
כתב דכמדינת אשכנז וכו' שירדה מצב התורה והיראה וכו' נעשה בתחלה ע"י שובי"ם
קלי הדעת שהכשילו כולם בנו"ט וטמאו רו"נ וכו' יעו"ש ח"א יו"ד (סי' ז) והנה בעיר
א' הנ"ל בתחלה הצליח מעשה שטן לסכסוף איש ברעהו ושללא לשמוע לקול גדולי התורה
ער שראו שמן השמים הספימו לזה להיות זהיר בנחלתן כי ממרום שלח אש וכו' ואחרי
השרפה הגדולה קימו וקבלו כולם לקיים בכל הפתוב למעלה והנה גם הרב הגאון עיר
וקדיש שליט"א אם כי בתחלה ערער עכ"ז אח"ז בהיותו בעיר א' ורצו איזה אנשים
שיעורר הוא אולי לא נצרך עוד רואה ומשגים והראה צדקתו וקדושתו וענותנותו לקיים
האסור כל הבודע בהודאה זוכה לשם טוב ומודים דרבנן הוא שבחניהו והשובי"ם שם
מקיימים בכל האמור למעלה והפל על מקומו שם בשלום: משה נחום ירושלמיסקי שער
השלישי שער התפלה בו דובר מענין קבלת ש"צ ודינים המסתעפים בענין זה ומכתבי
גאוני הדור מה שכתבו לי בענין זה וכו' יב סי'.

סימן כב [א] בעה"י ע"ד העסק ביש שאירע ב"ק קאמינקא בסוף שנת תרמ"ח בא לשם
חזן א' (אל"ב שמו) עם להקת משוררים וכאשר הבטתי על פניו בעין חודרת לא מצא
חן בעיני ובכל זאת באשר היה קרוב לימי נוראים ובהכנס"ס הגדול לא היה להם ש"צ

קבוע שיתפלל לפני התיבה כי מפל התננים שעברו לפני כבני מרון לא הוטבו בעיני וידוע אהבת ההמון אל הרנה ולא אל התפלה וכשלא יהי חזן מנגן ב"נ ידעתי כי יהי ריב ומדון ב"נ בבהכנ"ס ע"כ מפני השלום הרפנתי ראשי לתפוס הרע במיעוטו ולהספיק שיתפלל ב"נ ולהעמידו מסתמא בתזקת פשרו אבל התנתי מפונש שלא יקבלו אותו לש"צ קבוע עד שאעשה חקירה ודרישה עליו במקומות שהיה על כל מעשיו והנהגתו (ובפרט פי בתחלה היה לצחוק בעיניו לדבר מחזנות בקאמינקא באמרו שהוא ש"צ קבוע בעיר הפלך צערניגאו ורק מפני איזה סכסוך שהיה לו עם א' מגבאי בהכנ"ס עזב את הבהכנ"ס על י"נ א' בכדי שהיה מוכרת הגבאי למלאות חפצו) ואם פי האדם יראה רק לעינים בכ"ז מפני שלא הוטב בעיני האיש הנ"ל במראהו ותהלכותיו אני בעצמי לא שמעתי תפלתו אבל בכל עת בואו לביתי הראיתי לו מעט התקרבות בתחלה בכדי שלא יעלים ממני כל המקומות שהיה בקביעות פי הבנתי מדבריו אשר בצערניגאו הוא ג"כ פאורח לא קרוא והרב דשם הוא יא"מ ומובדל מבריות ע"כ לא פנה אליו כלל לידע דרכיו ומאין בא וכאשר נתנדע לי מפיו כל המקומות שהיה מפקח ג"כ בתור שו"ב פתבתי תיכף לכל המקומות לחקור ולדרוש עליו אכן טרם שהשגתו מענה (מפל המקומות פי רבים הטה) השגתי מכתב מכבוד מחותני הרב הגאון ר' אליעזר משה נ"י מאדאיעווסקי האבד"ק חאראל פי בהיות החזן מצערניגאו בחאראל טרם נסעו למחננו היה עליו איזה ריבון מכוער ומפני שאמר שם שהיה גם כן חזן בנישטאט ע"כ כתב נכבד א' משם איש ישר לחתנו היושב בנישטאט גבול פרייסען אם מכיר הוא את האיש (אל"ב הנ"ל) ומעשהו והשיב לו חתנו על כל פרטי דברים שכתב לו בעניני מסחר ובתורה מכתבו כתב אלה הדברים אונת הש"ץ אשר דרש כבודו עליו אין הצר שנה בנוק המלך לא אחפון ולא אוכה לנבל שמו פי כבר קדמוני אחרים הוא אל"ב אשר נס מנוסת חרב מפולין ומליטא פי בע"ר נלכד במעשה תעוועים בבא"נ וע"כ רדפוהו אחריו ויגרשוהו פלה אמנם שמעתי עליו פי הוא ש"ץ בצערניגאו ומאין בא הבליעל הזה ואיזה דרך עבר הוא רשע בעונו ימות וכבודו למה דרוש אחריו האם לכבוד לו יחשב לרדף רקים.

בקבלי המכתב נבהלתי מאד פי לפרסם מעשיו לא יכולתי מפני שרק ע"א הוא בכתב אשר לא ידעתי מי הוא ואגב שמעתי מתלחשים שרצון אנשי בהכנ"ס לקבלו לש"ץ קבוע ואני אף שלא היה עוד ספק בלבי פי רשע הוא בכל זאת טרם שהשגתי מענה מהרבנים וגב"ע פדת לא יכולתי לפרסם מעשיו בהחלט ולהוציאו בש"ר ע"כ קראתי לא מהגבאים שהחזקתיו לאיש אמונים וגליתי לו מסתרי לבבי ופקדתי עליו שאם יתאספו לדבר מקבלת הש"ץ ידחה הדבר מסיבות שונות פי כבוד חכמים הסתר דבר ומוטב שיצא הלץ הזה על ידי מלחמה בשלום ולא יגרע ג"כ כבוד בהכנ"ס שהתפלל שם י"נ אבל הבליעל הזה פשהרגיש שאינני מסכים לקבלתו ע"פ דת תורתנו הקדושה (שבכג"ז שמעשיו אינם מהוגנים בכל מקום בואו אפילו יחיד יכול לעכב ובפרט רב דמתא) התחיל להראות פחו במחלוקות שהמשיך אליו הבוערים בעם מההמונים והסית אותם שיתנו לו כתב חזנות נגד רצוני אשר פזאת לא היתה בקאמינקא שיימרה א' את פי אפילו פחות שבהמונים פי מאז בואי לשם לכהן פאר עבדתי בכל פחי לגטוע שם נטעי נאמנים נצר מטעי היה אהבה ואחנה וריעות ושלום בין כל המפלגות שהיו כגוף א' גופא בטר רישא אזיל [יעו' עירובין מ"א ע"א חזי אנא דבחר רישא גופא אזיל ויען' בשו"ת

באר שבע סימן נ"א במ"ש ששנשאל מפי חבורה מאין בא מה שהעולם אומרים גופא בטר רישא אגיל והשיב דמשנה שלימה היא (סוטה מה ע"ב) רע"ק אומר הגוף אצל הראש וידוע דהלכה כרע"ק כמו שפסקו הרמב"ם והסמ"ג יעו"ש וילפלא שלא הביא מדברי הש"ס עירובין דהדבר מבןרר] אח"ז שלחתי את התראתי שקבלתם אינו קבלה ואסורים לשמוע תפלתו וכל החרדים לדבר ד' עזבו את בהכנ"ס ונשארו רק הבוערים בעם פלוו חלפנה אשר הבליעל אל"ב הבעיר הבעירה על ידם עד פי גם אחר כך בהשיגי כל המכתבים והגב"ע אודותיו (פמבואר להלן בקונטרס זה) הסית אותם בחלקת לשונו הטמא (שמשיל פגם בדברי גדולים וטהורים) שלא לשמוע בקול התורה ועשה העיר פמקחה משף תשעה ירחי צער ועמל עד כי בעזרתו ית"ש נתגלה קלונו ברבים וגם פת דילה וגרשוהו בחרפה כן יאבדו כל רשעי ד' המסיתים את העם לכל נגע ותקלה וקטטה נגד דת תורתנו הקדושה ונגד חקי הממשלה הרוממה הדורשת אף שלום ושלנה בין כל המפלגות שהוא פלי המחזיק ברכה: (ב) והנה זאת אשר רשמתי לי אז במה שנוגע להלכה זו (לא דברי פלפול אף מוסר השכל בתורת הלכה זו) בראשית מאמר עומד לעינינו דברי הש"ס תענית (טז ע"ב) וביתו ריקם ופרקו נאה אר"ח זה שפיתו ריקם מן העבירות ופרקו נאה אמר אב"י זה שלא יצא עליו ש"ר ביגלותו היתה לי נחלתי כו' ע"כ שנאמרה אמ"ז וכו' זה ש"צ שאינו הגון היורד לפני התיבה ופרש"י זה המעמיד חזן שאינו הגון לפני התיבה רשע שהקב"ה שוין אותו יותר מפולן והוא נותן בקולו לפני יעו"ש וידוע מה שפכת הבכור שור שם ד"ה היתה בלשונו הזבה תוכחת מוסר בעניני החזנים ז"ל הטהור נראה הא דכל הפסוק נאמר בלשון נקבה על הש"ץ דידוע דכל תפלה נקרא רחמי שצריך הש"ץ לעורר הרחמים שהם מצד ימין שהוא דכורא פידוע ליודעי חזן וש"צ שאינו הגון לא די שאינו מעורר צד דכורא אלא אפילו מהפך מדת הרחמים למדת הדין שהוא מצד נוקבא ולכך קרי ליה בלשון נקבה נתנה וגו' והנה באחת אומר הריעו כו' שאין מעמידין חזנים כ"א חסרי מדע לא ידעו דרך ד' כו' זולת קול ושוכרו עמו והפונה ליהנות מקולם להשיג השבח והמעלה בדרמים אמת אם הש"צ יש בו כל המדות שמנו חז"ל וגם קולו ערב ומכונן לתת שבח להקב"ה בנעימה וכו' אין בו איסור וכו' אבל הם עושים מהטפל עיקר ומהעיקר אפילו טפל אין עושין שמעמידין ע"ה ואינם יראי ד' אין לו מחשבה ויש לו מעשה ומחשבתו נכרך מתוך מעשיו עומד לפני העמוד ובבת ראש לאחוריו מנדקר ומלפניו הרה עמל וילד שקר שולח הזמירה אל אפיו בהרמת ידיו וכו' אוי לאזנים שפך שומעות ואלו הלכו לבתי טיאטריות לשמוע שיר פסילים אז אין בידם כ"א עון מושב לצים כמ"ש פ"ק דע"ז אבל עתה שהם עושים שחוק ועונג זה בבית המקדש לד' ובמקום תפלה ובתוך התפלה הרי יגדל העון למעלה ראש וע"ז נאמר קול ישורר בחלון חורב בסף פי' דידוע שיש חלונות בשמים שתלף לשם התפלה כמ"ש בפיוט יום ב' דר"ה וקאמר שאם בחלון לא יבא דברי התפלה רצונו' כ"א קול ישורר בחלון יבא ע"י חורב בסף ר"ל הגע בעצמה הקרב נא לפחתה שליח להעמיר עבורך ותשלח על ידו מנחה פירות יפים וכדומה וכו' ולא נשאר כ"א העוקצים והעלים ואותן יביא הציר אל האדון הלא האדון יתקצף ויתקור אל שולחיו לקחת נקמתו מהם כן ממש הדבר הזה וכו' ודבר שפתי התפלה אף למחסור אחת ידבר בלא פננה ושתיים יבליע וכו' אף אנו נאמר הלא מבואר בספרים דצוותו קמאי דקמאי אף שלא היה הקלוקל כ"כ

בימיהם וכו' ראוי לכל אשר יראת ה' בלבבו להיות אל חפו שופר בל יחשון פיו וכל אשר
בכחו יעשה לבטל פרצה זו מישראל וישומעים ינעם ויען גם פן ביש"ש חולין פ"א
מסימן מ"ח עד סו"ס נ"ב ויעו"ש סו"ס מ"ט במ"ש והלואי שגמץא ש"צ הגון כמ"ש
ועכשיו בעונותינו חוקרים אחר שני פרטים הא' שיהיה לו נעימת קול וקולו ערב אפילו
הוא בעל עבירות לפניהם ואני הגבר אשר ראה עני עמי וכו' יעו"ש ובהג"ה סי' טוב
ויען מ"ש תלמידו הגאון מטה משה בעמוד העבודה חלק א' סימן נ"ט ודע כי ש"ן עתה
בזה"ז במקום כהן המקריב בזמן הבית ולקח נקרא גם ש"צ קרוב כמו שאומר במדרש
שיר השירים פד דמך ר"א בר' שמעון היה דורו קורא עליו מקנטרת מור ולבונה מפל
אבקת רוכל דהוי ר"א קרוי ותנוי וקרוב ופיטן ובכרכות ירושלמי ר' זעירא הוי סמיך
לקרובה פדי שיהיה תחלה וסוף ועוד אמרו שם ר' יוחנן בשם ר' מנחם דמן גליא זה
שעבר לפני התיבה אין אמרים לו בא והתפלל אלא בא וקרב עשה קרבנינו עשה צרכינו
עשה מלחמותינו פייס בעדנו וכו' יעו"ש גם פן בסי' ס"א וס"ג ונדבר זה דש"צ במקום
כהן יסודתו בהררי קודש בזה"ק פ' ניקרא (ח"י א') על פסוק אם הפה המשיח יחטא
ר' יצחק אומר כו' דא פהו דלתתא דאתתקן לעבודה ואשתכח ביה חטאה כו' נוי לאינון
דסמיכין עליה פגונא דא שליחא דצבורא דאשתכח ביה חטאה כו' נוי לאינון דסמיכין
עליה יעו"ש באורח ובמ"ש אמר ר' אלעזר חמינא לאבא ביומי דר"ה ויוה"כ דלא בעי
למשמע צלותא מפל בר נש אלא אי קאים עליה תלתא יומין קודם לדפאה ליה וכתבתי
מזה גם פן בחבורי מנחת משה חאו"ח סימן ה יעו"ש ויען גם ק במהרי"ק שורש ל'
דהתפלה במקום תמידין שהיו באים מש צבור ואין ראוי שיהי שלוחם להקריב קרבנות
שלא מדעתם יעו"ש וכ"כ בתשו' מהרי"ל סימן צ"ז הא למדת שאין לפהו להקריב אלא
במסורת הבעלים ה"נ אין לש"צ להתפלל אלא בהסכמת פולם וכו' דהתפלה היינו עבודה
פדכתיב די אנת פלח ליה שתדירא וכי עבודה יש בכבל אלא היינו תפלה וכו' יעו"ש
באורח עכ"פ פיון שהש"ץ במקום פהו גדול הוא דעת לנבון נקל איה שצריך לזקק בו
שיהיה נקי מכל חטא ופשע ותמים במעשיו כאשר שפתי כהן ישמרו דעת התורה: (ג)
ובספרי מנחת משה שם סימן ד' הבאתי תשוב' הגאון המובהק מהרש"ק זצ"ל מבראדי
שהאריך ע"פ דברי אגדה לבאר טעם הדבר למה בש"צ קפדינו טפי על קלא דלא פסיק
יותר משאר התמנות ואף בשוחט לא קפדינו על פה דכינו דאמרו חז"ל (מ"ק יח ע"ב)
דאין אדם נחשד בדבר אלא א"כ עשאו וכו' ואם לא עשה מקצתו הרהר בו ע"כ היכא
דיצא עליו ש"ר בקדל"פ עכ"פ הרהר בלבבו לעשותו ולפי זה בשו"ב וכדומה מה בכך
דהרהר בלבבו כל שלא חטא בפירוש לא מיפסל בשחיטה אבל בחזן השליח לתפלה בזה
יש קפידא אפילו בהרהור הלב פיון דתפלה עיקרה בלב כמו שדרשו חז"ל איזה עבודה
שבלב זו תפלה וכשמהרהר עבירה בלבבו לא יקבל תפלתו וכמו שפירשו הפתוב און אם
ראיתי בלבי לא ישמע ד' דמחשבה רעה אין מצרפין למעשה אכן שמע אלקים בקול
תפלתתי? שלגבי קול תפלתתי שומע אף לאון? שבלב ולכן פיון דיצא כליו קדל"פ (אם
אינו נצמח מחמת אויבים פמבואר בש"ס) דמוכח דהרהר בלבבו ומשו"ה פסול הוא
לתפלה יעו"ש באורח דמסיק דבזמנים אלו דנתרבו קלי הדעת והשעה צריכה לכך למגדר
מלקחא שלא יאמרו ח"ו התירו פרושים הדבר ואין מקפידין על הדבר פיון דשמעו ולא
מיוחו ע"כ בקדל"פ ובפרט היכא דיש רגל"ד ודאי פסול מלהיות ש"צ ויש להעבירו זת"ד

שם, הן אמת דיש בזה לפלפל ולסתור ולבנות אכן אין משיבין על הדרוש ולדינא פתבתי
שם (בספרי סימן ה') ג"כ דמה שהחמירו בש"צ יותר מבשו"ב בהררי קנדש יסודתו
בדברי הזוה"ק (ניקרא ח"י א' שפתבתי לעיל אות ב') וכתבתי גם כן דבעיקר הדבר
שחמתו על המג"א (שם סימן נ"ג ס"ק ז') שהביא דברי הראנ"ח שכתב דבקלא דל"פ
אפילו יחיד יכול למחות להעבירו מדברי הרמ"א סכ"ה לפע"ד הי' נראה לתרץ בנקל
דהתם בסעף כ"ה מייירי שאין שום אחד מערער ומוחה שאינו רוצה בו אלא ששואלים
עפ"י הדין ע"כ אין מסלקין אותו ע"י ריבון בעלמא אפילו בקלא דל"פ משא"כ היכא
דאיכא מוחה ואומר שאינו רוצה בש"צ שייצא עליו ש"ר ע"י קדל"פ אז שומעין לו ובזה
הוא דקמייירי התשו' ראנ"ח שכתב דאפילו יחיד יכול למחות להעבירו (ויען' בש"ע
אה"ע סימן קט"ו ס"ז גבי היכא דהוא מאמין לדברי העד) וכי דכן מצאתי אח"ז בשו"ת
חת"ס חאו"ח סימן י"א שכתב דיש מקום לומר כן וכי דיש להוכיח הכי קצת מדברי
תשו' רבינו שמחה (הו"ד בתשו' רש"ל סימן כ') וסוף דברי שם דאף דקשה מאד בעת
הזאת להעביר איש על ידי קדל"פ דבעו"ה רבחה שנאת תנם ורבו בודקי מומים זולתן
(יעו' ש"ס מו"ק שם ואה"ע סימן י"א וב"ש שם ס"ק י"ב) ד' ירחם ויקרב את הרחוקים
עכ"פ המורה החכם יראה במין שכלו להבין אם יש ממש בקול הזה והדבר פשוט לדינא
דבענין זה הפל תלוי בראות עיני המורה דהיכא דיש רגל"ד הקדל"פ אז מעבירין אותו
זת"ד שם בספרי מנ"מ ואחר זמן העתיק דברי אלה להלכה יד"נ הגאון המובהק הצ' ר'
אברהם פאלאגי הי"ו הפם באשי דק' אזמיר בספרו אברהם אפנור מערכת ש' או"ח
רכ"ב] ובאמת ברגל"ד יש מקום לפלפל דאפי' בשו"ב יש שהעבירו עפ"י דברי המהרי"ק
שנרש ל"ג דבע"א ורגל"ד יש להעבירו ויען' בדב"ח ח"א סימן א' וסימן ז' ובמש"ל
קונטרס זה בשער השני סימן כ"א ואכמ"ל דבנ"ד א"צ לזה דמלבד דמבואר בכמה
ראשונים דבקדל"פ לחוד מעבירין ש"צ אפילו בדליכא עדות ברורה דזה לשון מרן
המ"הר"י אבן מיגאש בתשו' צ"ה אם ריבון זה שייצא על ש"ץ זה עודנו עליו ראוי לסלקו
לפי שהתמדת יציאת הקול עליו הוא מאמת בו הפסול וכבר אמרו דומא דמתא יומא
ופלגא ואם הנה הש"צ חזן ובלתי הגון אין ראוי להתפלל אחריו וכבר דרשו רז"ל בפסוק
היתה לי נחלתי וגו' נתנה עלי בקולה וגו' זה ש"צ שאינו הגון וכו' עכ"ד וכ"כ בס' תניא
רבתי סימן ג' שלים צבור שאין מעשיו מתוקנים ומרננים אחריו בדברים רעים דין הוא
להעבירו ולמנות אחר תחתיו לפי ששלים צבור מרצה בין ישראל לאביהם שבשמים
והוא כמו סרסור בין הקב"ה לישראל לפיכך צריך להיות צדיק וישר ונקי בכל גופו מכל
דופי ואם אינו כן כבר אמרו חכמים (תענית טז ע"ב) עליו היתה לי נחלתי וכו' זה ש"צ
היורד לפני התיבה שאינו הגון ולא מבעיא בר"ה ויוה"כ ות"צ שצריך להרבות בתחנונים
ורחמים שצריך להיות שליח צבור נקי כמו שאמרנו אלא אפילו בחול נמי צריך להיות
השליח כמו ששנינו עכ"ל וכ"כ האור זרוע לצדיק בהלכות ש"ץ סימן תקט"ז בשם ס'
המקצעות והיכא דאיכא חזן הפנסת ומרננים עליו בדברים רעים מוציאין אותו ומכניסין
אחר תחתיו שיהא מרצה בין ישראל לאביהם שבשמים וצריך להיות צדיק וישר ונקי
בגופו וכו' עכ"ל וכן מצאתי בס' הפרדס לרש"י ז"ל סימן כ"ו וישאלתם חזן הפנסת
שהוא ש"צ שמרננים עליו בדברים רעים מהו להוציא ולהכניס אחר תחתיו דבר זה
צריך שאלה בודאי יכניסו אחר תחתיו מי שמרצה בין ישראל לאביהם שבשמים הלא

צָרִיף לְהִיּוֹת צָדִיק וְיָשָׁר וְנָקִי בְּגוֹפּוֹ מִכָּל דּוֹפֵי נְאֻם אֵינוֹ כֵּן אָמְרוּ חַכְמִים הֵיטָה לִּי כּוֹ
יַעֲוֹ"שׁ וְעַפ"י דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים הָאֵלּוּ אֲשֶׁר הֵמָּה פְּרוּחַ הַחֲזִיקָה בְּאוֹפְנֵימַי הֵיטָה מְקוֹם לְהֵאָרִיף
בְּדְבָרֵי הָאֲחֵרוֹנִים (יעו' בא"א שָׁם סִמָּן נ"ג ס"ק כ"ט מֵה שְׁחִילָק בֵּין קוֹל בְּעֵלְמָא לְקַדְל"פ
וּבַחַת"ס סִי י"א שְׁהִבְאֵתִי בְּסִפְרֵי שָׁם וְדוּק) וְאִכְמ"ל דְּכ"ז אִפִּי אִם הֵיטָה כְּבָר מְוַחֲזָק
בְּהַתְּמַנּוּתוֹ יֵשׁ מְקוֹם בְּהִלְכָה לְסַלְקוֹ אִפִּי רַק עַל יְדֵי רִנּוֹן וְקוֹל לְחוּד מְכַש"כ בַּנ"ד דְּהוּי
לְכַתְּחִלָּה בְּנֻדָּי דְּאִפִּילוּ הַמֵּיֵעוּט יְכוּלִים לְמַחֲוֹת יַעוֹ"שׁ בְּש"ע שָׁם סִמָּן נ"ג ס"ד וְס"ט וְסַכ"ה
וְאֲחֵרוֹנִים שָׁם וּבְכַרְט הֵיכָא דְהַמְנַהֲיָגִים הֵם הַמּוֹחִים הוּי פְּאֵלוּ מוֹחִים כָּל הַקְּהֵל כְּמִבְּנֹאֵר
בְּשׁו"ת מְשֻׁפְּטֵי צָדֵק ח"ב סִמָּן ע"ז הו"ד בַּמַּג"א שָׁם ס"ק ז' וּבְכַרְט שְׁהִי הַתְּרָאוֹת ב"ד
שְׁלֵא יִקְבְּלוּהוּ פְּשִׁיטָא דְלָא הוּי שׁוּם הַתְּמַנּוּת כִּינּוּן דְּהוּי עֲנִין שֶׁל גִּיבּוּי מְמוֹן וְתַקְנָה וְנָדָי
דְּדוּמָה לְהָא דְאָמְרוּ בְּש"ס ב"ב ט' ע"א וּבְש"ע חו"מ סו"ס רל"א (וַיַּעַן ג"כ בְּשׁו"ת
הַרִיב"ש סִי שְׁצ"ט וּבְשׁו"ת מֵהַר"מ אֲלֶשְׁקֵר סִמָּן מ"ט וַיַּעַן בַּפֶּת"ש שָׁם ס"ק ו' מ"ש
בְּשָׁם תְּשׁוּ"ו וְשָׁב הַפֶּהוּ סִי צ"ב וְדוּק) וְכ"כ לְהַדְיָא בְּשׁו"ת שְׁאִילַת יַעֲבֹ"ץ ח"ב סוֹף סִמָּן
קצ"ו (בְּכַעֲיִן זֶה שְׁמֵרַד נֶגֶד הָרַב חַד"א) וְאִיף שְׁיִהְיֶה לְדְבָרֵי הַפֶּל אֵינוֹ רָאוּי לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ
צְבוּר וְכו' שְׁהָרִי א' מִתְּנַאֲוֵי הָרֵאשׁ וְהָרֵאשׁוֹן שְׁיִהְיֶה בֵּיתוֹ רִיקוֹן מְעַבְּרֹת וְאֵין לָהּ כְּלֵי אֵין
חֶפֶץ בּוֹ וְכו' יַעוֹ"שׁ וּבְאַמַּת מְצִינּוֹ גַם בְּנוֹב"י מֵה"ת חִיו"ד זִמָּן מ"ח לְעַנְיָן שׁו"ב שְׁהַעֲיִז
נֶגֶד הָרַב דִּיכּוֹל לְאַסּוֹר שְׁחִיטָתוֹ (וְהַבְּלִיעֵל הַנָּ"ל פֶּעַר פִּיו לְמַרּוֹד וּלְהַסִּית הַבּוֹעֲרִים בְּעַם
כִּיִּדּוּעַ וְכו') וּלְפַמֵּשׁ"ל יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּש"צ יוֹתֵר מִבְּשׁו"ב וַיֵּשׁ בְּזֶה לְסַלְסֵל אֲבָל א"צ דְּלַעֲנִין
לְכַתְּחִלָּה בְּנֻדָּי יְכוּלִים לְמַחֲוֹת עַל מִנּוּי ש"ץ כְּזֶה וְאִף דְּלָא מְחִיתִי בְּתַחֲלָה עַל תְּפִלַּת י"ג
דְּחִמּוֹר מִשְׁאָר הַשְּׁנָה (דְּדִינוֹ כַּת"צ כְּמִבְּנֹאֵר בְּרַבֵּינוּ שְׁמַחָה הו"ד בְּשׁו"ת רַש"ל סִי כ'
וּתְשׁוּ"ו מֵהַר"י לְסִמָּן צ"ט דִּינֵי דִּינוֹ פְּעַצִּירַת גְּשָׁמִים) מ"מ לָא דְמִי לְהָא דְמִבְּנֹאֵר בְּשׁו"ת
לְחַמְרַב (לְהַגְּאוֹן לְחַם מִשְׁנָה סִי ב) דְּמִי שְׁהַתְּפַלֵּל כְּמָה יָמִים וְרָאוּי לְהִיּוֹת ש"ץ אִף שְׁלֵא
קְבִלוּהוּ הוּי פְּהוֹחֲזֵק יַעוֹ"שׁ דְּהֵתָם הֵינּוּ בְּלֵא שׁוּם טַעַם מִשְׁא"כ בַּנ"ד דִּישׁ טַעַם כְּרוּר
מִפְּנֵי הַשְּׁמוּעוֹת לֹא טוֹבוֹת בְּכָל מְקוֹם בּוֹאוֹ וְעוֹד דְּבַתְּחִילָה לֹא הִסְפַּמְתִּי עַל י"ג רַק בְּאִנְפִּין
שְׁלֵא יִקְבְּלוּהוּ לִש"צ קְבוּעַ עַד שְׁאֲעֲשֶׂה חו"ד וְהַחְקִירָה לֹא עָלְתָה יָפֵה כְּמִבְּנֹאֵר לְהֵלֵן
בְּשַׁעַר הַזֶּה וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים: [ד] עוֹד י"ל בַּנ"ד לְפִי מֵה שְׁנַתְּפָרְסָם פֶּה כִּי הוּא מְנַבֵּל
פִּיו בְּכָל עַת מְצוּא וְשְׁמַעְתִּי ג"כ מֵאִישׁ מְהִימָן כִּי אַחַר כָּל נְדָרֵי וְתַפִּלַּת מְעַרִּיב בְּעַת שְׁאָמְרוּ
הַקְּהֵל מִזְמוּרֵי תְהִלִּים פֶּעַר פִּיו לְבָלִי חֵק כְּפִי הָאֲתוֹן יִסְכַּר כָּל פֶּה דוֹבֵר נְבִלָה) א"כ אִיף
יַעֲמוּד הוּא לְהַמְלִיץ בְּפִיו הַטָּמָא לְפָנָי אֲבִינוּ שְׁבִשְׁמַיִם וְאִיף קְטִיגּוֹר זֶה יִהְיֶה סְנִיגּוֹר
כְּדָאֲמַרִּינּוּ בְּש"ס ר"ה (כו א) אֵין קְטִיגּוֹר נַעֲשֶׂה סְנִיגּוֹר וְכִזָּה לְמַדִּין מִתּוֹרַתוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ
הָאוּר זְרוּעַ הַלְכוֹת ש"ץ (סִי קטז) שָׁם שְׁכַתָּב וְהִדִּין נוֹתֵן שְׁאֵין לְהוֹרִיד לְפָנָי הַתִּיבָה שׁוּם
אָדָם שְׁאֵינוֹ הֶגּוֹן דְּאֵין קְטִיגּוֹר נַעֲשֶׂה סְנִיגּוֹר כְּדָאֲמַרִּינּוּ פ' רָאוּהוּ ב"ד וְכו' יַעוֹ"שׁ וְא"כ
הוּא בְּאֵינוֹ הֶגּוֹן בְּשָׂאֵר מְעַשִּׂים מְכַש"כ בְּאֵינוֹ הֶגּוֹן בְּקוֹלוֹ הַטָּמָא דְּאֵינוֹ נַעֲשֶׂה סְנִיגּוֹר
בְּקוֹלוֹ הַשְּׁנֵאוּי לְפָנָי אֲבִינוּ שְׁבִשְׁמַיִם וְעַפ"ז יֵשׁ לְהַבִּין תּוֹכַחַת הַנְּבִיא (יִשְׁעֵי' נח) כְּשׁוֹפֵר
הָרַם קוֹלָהּ מֵה זֹאת שְׁמִדָּהּ הַקּוֹל לְשׁוֹפֵר וְגַם נִבִּין דְּבָרֵי הַש"ס (ר"ה ט"ז א) א"ר אֲבָהוּ
לְמָה תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפֵר שֶׁל אֵיל אָמַר הַקַּב"ה תּוֹקְעוּ לְפָנָי בְּשׁוֹפֵר שֶׁל אֵיל כְּדִי שְׁאֲזַכּוֹר לְכֶם
עֲקֻדַּת יִצְחָק וְכו' דְּמָה זֹאת דְּקַמְקָשָׁה לְמָה תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפֵר שֶׁל אֵיל וְאֵלוֹ הֵנּוּ מִיֵּן אַחַר הוּי
ג"כ קָשָׁה לְמָה בֵּינָה וְגַם הַמְּשִׁיף הַתִּירוֹץ אֵינוֹ מוֹבֵן כִּינּוּן דְּעֵיקָר הוּא מֵה שְׁיַעֲלָה לְפָנָי
הַקַּב"ה כְּפֵאלוֹ עֲקָדוֹ עֲצָמָם לְמָה לוֹ לומר בְּתַחֲלָה כְּדִי שְׁאֲזַכּוֹר לְכֶם וְאַח"כּ וּמַעֲלָה אֲנִי

עליכם וכו' אמנם פן זאת יובן היטב ע"פ דברי הש"ס שם (כו א) דשופר של פרה פסול ומסיק שם דפרה נמי אקרי שופר אלא כמו דכה"ג אינו נכנס בבגדי זקב לפני ולפנים משום דאין קטיגור נעשה סניגור כמו כן שופר של פרה קטיגור דעגל הוא ופריה הא איפא בגדי זקב ומשני מבחויז ואנו מבפנים קאמרינו ופריה הא שופר נמי מבחויז הוא ומשני פיון דלזפרון הוא כפפנים דמי יעו"ש בש"ס ופרש"י ועפ"ז א"ש דמקשה הקא מפני מה תוקעין בשופר של איל ולא של פרה ואי משום אין קטיגור כו' הא איפא בגדי זקב ואי משום דהתם מבחויז הא גם שופר מבחויז] ומשני אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם כו' וכיון דלזפרון הוא פלפנים דמי וזה ג"כ כונת הנביא בתוכחתו [להמוכיחם בעם וכן לנושאי דגל העבודה הפהנים בעבודתם בזמן המקדש וכעת השלוחי צבור שהמה מליצי יושר לפני אבינו שבשמים בקול תפלתם שהוא ג"כ במקום תמידים פהלכתם וכמ"ש בזה"ק דהוי קאים עלי' ר"ש תלתא יומין לדפאה ליה וכמ"ש המט"מ והמהרי"ק כמ"ל אות ב] כשופר הרם קולף היינו כמו גבי שופר פסול של פרה משום אין קטיגור נעשה סניגור כמו כן קול מליצי יושר לא יהיה מלונקלף בטומאת הלשון ע"י פשעים לה' ורכילות וניבול פה כהבליעל הנ"ל שפוטרו פיו וכו' ועוד פיון דהנוכל הזה בכל מקום בואו חרחר ריב ומדון ושנאה בין איש לרעהו (וגם פה עירנו במשפך כמה שבועות עלה בידו לסכסך איש ברעהו וכו') הא כתב בזה הספר חסידים (סי' תשנ"ח) זה לשונו הטאהור אם יש איש רע מעללים או בעל מחלוקת וגורם מריבות ויודע להרים קול בנעימות ורוצה להתפלל כו' אם יד הצדיקים תקיפה לא יתנוהו להתפלל או לתקוע בשופר לפי שאין קטיגור נעשה סניגור וכתוב וגם מליצי פשעו בי וכו' עכ"ל גם יש בבליעל הזה פסול מצד מעשיו הידועים וכו' עפ"מ"ש הכנה"ג או"ת (סי' תרי"ט) בשם תשו' הרא"ש (הו"ד ג"כ בספר החפץ חיים להגאון מהר"ח פאלאגלו סי' נה אות צו) דמי שלא רצה לעמוד בדין התורה והלך בערפאות אין לעבור לפני התקפה אפי' באקראי יעו"ש סוף דבר הבליעל אל"ב הסיר אוניו מלשמוע לקול התורה ולא ידע מאמר החכם מפל אדם (משלי פת ט) מסיר אוניו משמוע תורה גם תפלתו תועבה ע"כ פשוט דאסור לענות אמן אחר ברכותיו ולהשומע ינעם ותבא עליו ברפת טוב ועלינו יערה רות הבורא להשיב פתורה: [ה] ובאמת ענין זה דחזנים הפושעים היא צרעת ממארת נושנת כאשר כתב עוד הרא"ש בזמנו ה"ה בתשו' הרא"ש (פלל ד סי' כב) זה לשונו וחלילה להיות מלאכת שמים אומנות בעלמא כו' אלא עטרה לראש גם אני נתרעמתי מיום בואי הנה על חזני הארץ הזאת אבל לא נתרעמתי על שלף שתלית הדבר ביחוס המשפחה ואינו פן בעיני המקום פי אם הוא מיוחס ורשע מה תועלת לפני המקום ביחוס שלו ואם הוא ממשפחה כו' שלום שלום לקרוב מזרע רחוקים אבל נתרעמתי פי חזני הארץ הזאת הם להנאתם לשמיע קול ערב ואפילו הוא רשע גמיר אין חוששין רק שיהיה נעים זמירות והקב"ה אומר נתנה.

עלי בקולה ע"כ שגאתיה עכ"ד הרא"ש ויען' במגדול עוז שער עליית דרוך ארץ (פרק ח דף צה ע"א) ד"ה בבית הפנסת במה שפיים גיני חונים הזם בפיהם שיר עגבים פה קול פקול הסירים משפים וצנינים ואפי' ידברו בלעגי שפה ובלתי מבינים פה נהגו משנים קדמונים ויען' מ"ש בנעם דבריו בשאלת יעבץ ח"א (סי' קסא) והיא אחת הסיבות החזקות לאריכות גלותינו החל הזה אחר שפלו כל הקצים פי איה תקופל תפלתנו שייבנה

בהמ"ק במהרה בְּיָמֵינוּ ע"י צִירִים וְחֻבְלִים פְּאַלֶּה הַמְּוֹקְצִים שֶׁעַל יְדֵיהֶם נִדְמָה בֵּית מִקְדָּשׁ
מְעַט לְמַעֲרַת פְּרִיצִים פְּמָה קֵהְלוֹת נִחְרְבוּ בְּסִיבָתָם פְּמַעַט כְּסֻדוֹם הָיוּ פְּאַבְנֵי גֵיר מְנוֹפְצִים
אוֹי לְנוּ עַד מָתִי יִהְיֶה עוֹן זֶה טָמוּן בְּיַדֵּינוּ לְשָׁלוֹן לְפָנֵינוּ אֲנָשִׁים מְלִיצִים זֹרְקִים כְּלָפִי
מַעֲלָה כּו' וְנִיגוּנִים מְתוֹעֲבִים וּמְשׁוֹקְצִים כּו' לְדַבְרֵי נִבְלָה בְּפִיהֶם חֲרוּצִים כִּי כָּל הַמִּדּוֹת
שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּגֵרָע בְּגֵרָע הִלְזוּ הוּא בּוֹסֵר נִקְבְּצִים שְׁנוּאִים לְמָקוֹם פְּקוּצִים נִרְאִים מְבֻרָכִים
וְאֵינָם אֵלָּא מְנַאֲצִים ע"כ יִשְׁוֹעוּ וְאֵין מוֹשִׁיעַ כּו' עוֹד יִקְבֹּץ עָלָיו לְנִקְבְּצִים לְשׁוֹב לְבָנוֹת
רְחוּב וְחוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר הֵם פְּרוּצִים נִכּוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ד' בְּרֹאשׁ הַהָרִים כְּמַגְדֵּל דָּוִד
בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת תַּאֲנוֹת כָּל חֲפָצִים אֲזִי יִמְלֵא שְׁחֹק פִּינוּ אֲזִי יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל אֵל גִּיל אֲזִי יוֹשֵׁר
הַשִּׁיר בְּאַרְצָךְ יְהוּדָה כְּמִלְאֲכֵי מְרוֹם מִקְדֵּישִׁים וּמַעֲרִיצִים עַכ"ל הַזֶּהָב וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים
וּמִזְהִירִים כְּבַרְקִים דִּש"צ כְּזֶה הַשְּׁנוּאוֹי בְּעֵינֵי הַמָּקוֹם אִיךָ יִשְׁמַע לְקוֹל תַּחֲנוּנָיו יְעו"ב בִּש"ס
פְּסָחִים (קִיח ע"ב) דְּרַשׁ רַבָּא מַאי דְּכָתִיב אֶהְבֵּתִי כּו' אִימָתִי אֲנִי אֶהוּבָה לְפָנֶיךָ בְּזָמַן
שֶׁתִּשְׁמַע לְקוֹל תַּחֲנוּנָי יְעו"ב שׁ וְכָל מ"ש לְמַעֲלָה הוּא אֶפִּילוּ רַק מִשׁוּם מַה שֶׁנֶּרְאָה וְנִשְׁמַע
עָלָיו שְׁמוֹעוֹת לֹא טוֹבוֹת דְּבִנְדָּאֵי יֵשׁ לְמַחֲזוֹת ע"פ דַּת מְלַקְבְּלוּ וְמַה שֶׁנִּתְקַבֵּל ע"י הַבּוֹעֲרִים
בְּעַם (מִפְּנֵי שְׁהִסִּית בָּהֶם) בְּלִתִּי רְשׁוֹת הָרְאוּי לְזֶה אֵין שׁוּם מְמַשׁ בְּהַתְּמַנּוֹת זֶה וְאֶסּוּר
לְעַנּוֹת אֲמֵן אַחַר בְּרֻכּוֹתָיו וּבְפִרְט אַחַר שֶׁהַשְּׁגָנוּ הַגְּבִיעַ מַגְדוּלֵי הַרְבָּנִים וְאַחֲרֵי שֶׁנִּתְגַּלָּה
קְלוֹנוּ כְּמַבְנֵאָר לְהִלָּאָה בְּשַׁעַר זֶה א"כ אֵין שׁוּם סִפְק בְּרִשְׁעָתוֹ מִתְחַלָּה וְעַד סוּף דֵּיִשׁ בּוֹ
כָּל הַמִּדּוֹת מֵהַפּוֹשְׁעִים וְהַחוֹטְאִים בְּנִפְשׁוֹתָם [וְהֵאֵל הַטּוֹב יַצִּיל עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל מִרְשָׁעִים
כְּאֵלוֹ הַמִּתְחַבְּלִים כְּרָם ד' צְבָאוֹת וּמַחֲרָרֵי רֵיב וּמְדוֹן בְּקֵהְלוֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹשְׁבִים בְּשָׁלוֹם
וְשָׁלוֹה] פְּשׁוּט דֵּיִשׁ לְהַעֲבִירוֹ מִכָּל מְלָאכָת שְׁמִים בְּרִשְׁיוֹן מְטַעַם הַמְּמַשְׁלָה הַרוֹמְמָה כִּי
אֲנִי פִי מְלֵךְ שְׁמוֹר וְכָל מ"ש רְשָׁמִתִּי לְעֲצָמִי בְּעַת שְׁבָא הָעֵנִין לְפָנַי אֲבָל לִידִידֵי הַגְּאוּנִים
שִׁיחִיו הוֹדְעֵתִי דְבָרִים כְּהוֹנֵיִתָּן וְלֹא בְּאִתִּי רַק לְהוֹדִיעַ צַעֲרֵי לְבוֹשָׁאֵי דְגָל הַתּוֹרָה וְלִשְׁמֹעַ
מַה בְּפִיהֶם מִשְׁפָּט הַחֵן אֵל"ב וְכֹאו"א כְּתִב לִי מִכְּתָב עוֹז וְתַעֲצוּמוֹת לְגֵרֶשׁ הֵלֵן מִשְׁעָרֵי
בְּתֵי תַפְלוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹעֶתְקָ לְהֵלֵן דְּבִרְיָהֶם כְּכַתְּבָם וְכַלְשׁוֹנָם וְלִזְאֹת לֹא יִתְמָה הַקּוּרָא
שִׁימְצֵא בְּדַבְרֵיהֶם אֵיזָה דְבָרִים שֶׁנִּמְצְאוּ גַם בְּרִשְׁמִתִּי כִּי לָהֶם לֹא הוֹדְעֵתִי רַק תּוֹכֵן הַמַּעֲשֵׂה
בְּקִצְרָה וְהַכֵּל הוֹלֵךְ אֵל מְקוֹם אֶחָד וְלִמְטָרָה אַחַת כִּי לְעַבּוּדָה שְׁבֵלֵב זֶה תַפְלָה בְּמִקְדָּשׁ
מְעַט הָעוֹמֵד לְפָנַי הַתִּיבָה לְהִיּוֹת ש"צ בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְנֵינוּ שְׁבִשְׁמִים יִהְיֶה בּוֹ כָּל הַמִּדּוֹת
שֶׁמִּנּוּ חו"ל כְּמִש"ל בְּאִנְרָךְ כ"ד הַכּו"ח לְמַעַן הָאֲמַת וְצָדֵק מְצַפֵּה לְגֵאוּלָּה וְיִשׁוּעָה שֶׁנִּזְכָּה
בְּמַהְרָה לְרִאוֹת עַמּוּד הַכֶּהֱן לְאוּרִים: סוּף חוֹדֶשׁ תַּשְׁרִי שְׁנַת תַּרמ"ט לַפ"ק.

הַקָּטָן מִשֶּׁה נַחוּם יְרוּשָׁלַיִם אַבְד"ק קְאָמִינְקָא מַח"ס "מְנַחַת מִשֶּׁה" וּבִרְכַת מִשֶּׁה:
וְהִנֵּה אַחַר שֶׁהַשְּׁגָתִי הִלְעַז הָרֵאשׁוֹן ע"י מַתו' הַגֵּאבְד"ק חֲאֵרָאֵל וְכַתְּבֵתִי לְנִיִּישְׁטָאָדֵט פֶּלְךָ
סוּבְאָלֵק כִּי מַחו' לֹא הוֹדִיעֵנִי בְּאֵיזָה ג"ב וְאֵם כִּי אִישׁ הַמְּעַרְעֵר לֹא נִמְצָא שָׁם אֲבָל גַּם שָׁם
נִתְפָּרַס הַאֵל"ב בְּמַעֲשָׂיו הָרַעִים וְהַשְּׁגָתִי מִשָּׁם גַּב"ע וְאַח"כּ גַּם מְעִיר חֵדֶשׁ פֶּלְךָ קְאוּוּנָא
וְגַם מִכְּתָב מֵהַגֵּאבְד"ק רֵאסִיִּין אֲכֹן הַבְּלִיעֵל הַנִּז"ל בְּפִיו הַטְּמֵא הַסִּית הַבּוֹעֲרִים בְּעַם שְׁלֹא
לְשִׁמּוֹעַ לְדַבְרֵי הַמְּכַתְּבִים הַחֲשׁוּדִים בְּעֵינָיו עַד שֶׁסִּיבֵב ד' שְׁנַסַּע בְּמִסִּילַת הַבְּרִזָּל בֵּין הַרֵה"ג
מַהֲרִי"ק אַבְד"ק רֵאשׁ וְהוֹדִיעַ מַעֲשֵׂי הָאִישׁ הַנוֹכַח לְהַנּוֹסְעִים וְכַתְּבוּ בְּלַחֲשֵׁה לְהַרֵה"ג
הַגַּם כִּי דָנוּ תְּשׁוּבָתוֹ בְּגִיזָה אֲבָל הוּא בְּחֻכְמָתוֹ הַבֵּין זֹאת וְהַעֲרִיךְ אֵלַי מִכְּתָב עַר"ת סִינּוֹן
מִכָּל מַעֲשֵׂי הַנוֹכַח הַנִּז"ל וְכִשְׁהַתְּחִיל לְגַדֵּף גַּם הַרֵה"ג דִּק' רֵאשׁ כְּתַבְתִּי מְזֶה גַם לְהַגְּאוֹן
הַנִּצְצִי"ב ר"מ דְּוּוּלְאִיזִין וְכִשְׁהַשְּׁגָתִי מִכְּתָבוֹ אֲזִי נִתְמַלֵּא סְאָתוֹ וְנִתְגַּלָּה קְלוֹנוֹ בְּרַבִּים וּגְרִשׁוּהוּ

בְּחֶרֶף וּנְתַבְרָכָה הָעִיר בְּכָלִי הַמְחֻזֵּק בְּרָכָה: הַקָּטָן מִלְּשָׁה נַחוּם יְרוּשְׁלַיִם מִסְקִי וְאֵלֶּה דְבָרֵי
הַמְּכַתְּבִים מִגְּאוּנֵי הַדּוֹר שְׂיִחְיוּ וְהַגִּב״ע בְּעֵינֵי הַשׁ״ץ אֶל־ב הַגָּ״ל: סִימָן כִּג הַגִּב״ע
שֶׁהַשְּׂגָתִי מְעִיר חֶדֶשׁ כְּלָף סוּבְאָלֶק וּמְעִיר חֶדֶשׁ ל כְּלָף קֵאוּנָא עַל מַעֲשֵׂה הַשׁ״ץ הַבְּלִיעַל
הַגָּ״ל וְזֶה לְשׁוֹן הַגִּב״ע בְּמוֹתֵב תְּלַתָּא כְּחֶדָּא הַוִּינָא וְאֶתּוּ לְקַדְמָנָא הַרְבְּנֵי הַמְּוֹפְלָג מו״ה
יְצַחְק אֵיזִיק בְּמו״ה שְׂמוּאֵל שְׂמֵשׁ דְּפ״ק וּר׳ יוֹסֵף בֵּר׳ שְׂפָתַי שׁ״ץ וְשׁו״ב דְּפ״ק וְהַעִידוּ
בְּתוֹרַת עֲדוּת כְּדָת אֵיף שְׂיִוְדָעִים הֵמָּה אֶת הַשׁ״ץ אֶל־ב כִּי הוּא מְפָרְסֵם לַשׁ״ץ שְׂאִינוּ
הֶגוֹן וְנִשְׁמַע עֲלָיו דְּבָרִים מְכֻוָּעִים וּפְעַם אַחַת הָיָה פ״ק וּבִיקָשׁ לְהַתְּפַלֵּל וְלֹא הִנְיָחוּהוּ
מִחֻמַּת, דְּסָנִי שְׂנִמְעֵנִיה וּבִק׳ רֵאסִינֵן עֲשֵׂה שֵׁם תּוֹעֵבָה גְּדוּלָּה אֲשֶׁר כָּל הַשׁוֹמֵעַ יִשְׁתּוֹמֵם
כ״ז הִגִּידוּ לְפָנֵינוּ בְּתו״ע כְּדָת וְלִרְאֵיה בְּאֵנוּ עַל הַחֲתוּם יוֹם א ד׳ שְׂבֵט תְּרַמ״ט פ״ק
וּולֵאדִיסְלֵאוּאוּו (כְּנֻנָה נִיִּשְׁטֵאֵט): נְאוּם יִשְׂרָאֵל חַיִּים בַּהֲרַה־ג מֵהֵרָא־ם דִּיִּכְעֵשׁ
הַחֹפ״ק וּולֵאדִיסְלֵאוּאוּו וְנְאוּם קְאֶפִּיל פְּרָאָגְעֵר וְנְאוּם שְׂלֵמָה זָאֵב יְעוּזִין: וְזֶה לְשׁוֹן
הַגִּב״ע מְעִיר חֶדֶשׁ כְּלָף קֵאוּנָא בְּמוֹתֵב תְּלַתָּא ב״ד כְּחֶדָּא הַוִּינָא וּבְא לְפָנֵינוּ הַרְבְּנֵי הַמְּוֹפְלָג
בו״ה שְׂמוּאֵל בֵּר׳ מְאִיר שׁו״ב דְּפָה וְהַעִיד בְּהו״ע כְּדָת אֵיף שְׂיִוְדָע הוּא אֶת הַשׁ״ץ אֶל־ב
וְהוּא מְפָרְסֵם לְאִישׁ בְּלִיעַל וּפ״א הָיָה פָּה בִּק״ק עִיר חֶדֶשׁ וּבִקָּשׁ לְהַתְּפַלֵּל לְפָנֵי הַתִּיבָּה
וְלֹא הִנְיָחוּהוּ וְאִף תְּפִלַּת מְנַחֵה לֹא הִנְיָחוּהוּ כ״ו הִגִּיד לְפָנֵינוּ בְּתו״ע כְּדָת יִשְׂרָאֵל בְּאֵתִי
עַה״ת יוֹם גְּזוּ טַבַּת תְּרַמ״ט פָּה עִיר חֶדֶשׁ סִיגוּנֵט: נְאוּם אֲלִיעֶזֶר יְהוֹשֻׁעַ בֵּר׳ יַעֲקֹב שְׂפִירָא
חֻנָּה פָּה עִיר חֶדֶשׁ סִינ׳ וְנְאוּם יְהוּדָה לִיב בְּמוֹהֲר״ר יְצַחְק שְׂרִירָא שׁ״ץ דְּפָה וְנְאוּם בְּצֵלָאֵל
בֵּר׳ יְצַחְק: וְזֶה לְשׁוֹן הַגִּב״ע הַשְּׂנִי מִשָּׁם בְּמוֹתֵב תְּלַתָּא ב״ד כְּחֶדָּא הַוִּינָא וְאֶתָּא לְקַדְמָנָא
מו״ה יְצַחְק בֵּר׳ אֲרִיָּה וְהַעִיד בְּפָנֵינוּ בְּתו״ע בְּאֵלִיוֹנ״ע כְּד״ת אֵיף שְׂמִפִּיר הוּא אֶת הַשׁ״ץ
אֶל־ב מְנַעֲרִיו לְאִישׁ שְׂאִינוּ הֶגוֹן וּפ״א אָמַר לוֹ אִישׁ יִשָּׁר מִנְאֵמֶקֶסֶט אֲשֶׁר הָיָה שָׁם הַגָּ״ל
לַשׁ״ץ וְאֶח״כ בְּפּוֹלִין בְּסִינֵי כִי הַשׁ״ץ הַגָּ״ל בָּא מְסִינֵי לְרֵאסִינֵן וְהַתְּפַלֵּל שָׁם עַל בְּיָלְעֻטִּין
וְאֶח״כ הִפְרִיחוּהוּ בְּבֵית הַזּוֹנוֹת וְרַץ מִשָּׁם וְנִשְׂאָר הַמֵּאֲנִטֵּל שְׁלוֹ וְתִפְשׁוּ בְּתוֹף הַמֵּאֲנִטִּיל
וּמִצָּאוּ חוֹתֵם שׁו״ב דִּק׳ סִינֵי כ״ז הַעִיד פְּנ״ל וְגַם הַעִיד בְּתו״ע פְּנ״ל שְׂפָה עִי״ח לֹא
הִנְיָחוּהוּ לְהַתְּפַלֵּל גַּם בְּתִפְלַת מְנַחֵה בְּחוּל כ״ז הַעִיד בְּתו״ע פְּנ״ל וְלִרְאֵיה בְּאֵנוּ עַה״ת יוֹם
ג ז טַבַּת תְּרַמ״ט פָּה עִיר חֶדֶשׁ סִי״ג: נְאוּם גְּרִשׁוֹן בֵּר׳ בְּנִימִין וְנְאוּם יְצַחְק בֵּר׳ צְבִי אֶהְרֹן
קֵאֲצִין וְנְאוּם יְהוּדָא לִיב בֵּר׳ יְצַחְק שׁ״ץ: וְזֶה דְּבַר הַמְּכַתְּבִים מִהַגְּאוּן הַגְּדוֹל מֵהֵרָא־מ
שְׂלִיט״א אֲבַד״ק רֵאסִינֵן: בַּעַז״ה יוֹם ג׳ יֵא מְרַחֲשׁוֹן בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם פֶּה״ק רֵאסִינֵן יצ״ו
כְּבוֹד הַרְבֵּה הַגְּאוּן הַגְּדוֹל חוּב״ק סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים תְּפָאֲרַת עֲדָתוֹ וְכו׳ כַּשׁ״ת מֵהוֹר״ר מִלְּשָׁה
נַחוּם יְרוּשְׁלַיִם אֲבַד״ק קֵאֲמִינְקָא יצ״ו בַּעַז״מ״ס מְנַחַת מִלְּשָׁה וּבִרְכַּת מִלְּשָׁה וְלִשְׁד הַשְּׂמָן
וְלִכֵּא״ל שׁוּבִמ״ס: אַחַדְשָׁה״ט וְשְׁלוֹם תּוֹרָתוֹ וְכו׳ לְשִׁמְעַ אֲנֹן שְׂמַעְתִּי שָׁם הַדְר״ג וְחַבְּרִיו
עַל טַהֲרַת הַקְּוֹדֶשׁ וּבְדָבַר הַשְּׂעִירוֹרִי שָׁם בְּמַחְנִיכֵם הִנֵּה שְׂמוֹ שֶׁל הַשׁ״ץ וְשׁו״ב אֶל־ב לֹא
יְדַעְתִּי אִף זֹאת יְדַעְתִּי כִי זֶה אֵיזָה שְׂנִים שְׂעֵבֵר דְּרָף פָּה שׁ״ץ וְשׁו״ב מְסִינֵי בְּפּוֹלִין
וְהַתְּפַלֵּל פָּה בִּשׁ״ק וְיִצְאָ עֲלָיו קוֹל מְכֻוָּעֵר וְלֹא שְׂמַחִי לְבִי ע״ז אִף כֵּאֲשֶׁר נִשְׁמַע הַדְּבָר
בְּקַהֲלָתוֹ וְנִשְׂאֵלְתִי ע״ז מִהֶרֶב הַגֵּאֲבַד״ק סִינֵי וְיִצְאֵתִי לְחַקֹּר בְּזֶה בְּכַדִּי לְהַשִּׁיב לְשׁוֹאֲלֵי
דְּבָר וְאַחַר הַחֲקִירָה וְדִרְיִשָּׁה לֹא הָיָה בְּזֶה רַק ע״א וְהוּא הַמְּחֻזֵּק אֶת בֵּית הַקְּדוֹשׁוֹת וְהַשְּׂבָתִי
לְהַרְהֵ״ג הַגָּ״ל וְעוֹד לְמִקּוּמוֹת אַחֲרוֹת אֶח״כ שְׂאִין לְהַעֲבִירוּ מְאוּמָנָתוֹ ע״פ עֲדוּת זוֹ
לְהוֹצִיאֹ מִחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת וְאוּלָּם עֲתָה בְּלִתִּי הַסְּכַמַּת הַדְר״ג נ״י אֵין קַבְּלַת בְּנֵי הָעִיר כְּלוּם
וּבְלֵי כָּל תְּפֻנָּה שְׂאֶפִּי אַחַר יְכוֹל לְמַחֲזוֹת לְכַתְּחֻלָּה בְּזֶה שְׂיִשׁ עֲלָיו רִינוּן וּמִכַּשׁ״כ רַב בְּעִירוֹ

ובכפרט גברא רבא דכונותיה ואם יסרב להזקרת הדרת גאוונו נ"י תפלתו תועבה ואין לענות אמן אחר ברכותיו ומכש"כ לבל לאכול משחיטתו שאסור לכל בלי הסכם רב העיר ואף כי אינני יודע ברור שזהו הש"ץ ושו"ב דק' סיני אבל קרוב הדבר שזהו בעצמו ואיך שיהיה אסור לקבל ש"צ או שו"ב בלי השפכת הרב והקבלה שאינה בהסכם אדם החשוב שבעיר לאו פל פמינייהו (ב"ב ט') וא"ב להאריה בדברים גלויים וידועים ובלי ספק שכל הגדולים הרבנים יקראו מלא ע"ז ומקדור הפנאי אקצור ואומר שלום הדו"ש הכו"ת: אלכסנדר משה בלא"א מו"ה צבי זצלה"ה אבן לפידות חונה פה ק"ק ראסין יצ"ו.

ואלה דברי מכתבו השני של הרב הגאון הגדול אבד"ק ראסין בענין הנ"ל וה לשונו: ב"ה יום ה' ח"י פסלו בונה ירושלים פה"ק ראסין יצ"ו, פבוד הרב הגאון הגדול המפורסם חוב"ק סיני ועוקר הרים מעוז ומגדול כ"ש מו"ה משה נחום ירושלימסקי נ"י האבד"ק קאמינקא יצ"ו בעהמח"ס מנחת משה וברכת משה ולשד השמן ולכל אשר לו ברכה ושלום עד בלי ירח: אחדשה"ט תשורתו הגיעני נכון והנני לתת תודה להדר"ג נ"י על התשורה שפכדני בספריו היקרים השקפתי בהם ומצאתי נחת התענגתי בשעשוע פלפולו הישר דמסיק שמעתתא אליבא דהלכתא והנה ע"ד השו"ב ופ"ד עפ"י הדרישה והחקירה נודע לי שזהו שיצא עליו שם רע בפה הוא הנקרא אל"ב שהוא במחניכם וכבר גליתי דעתי שזההתמנות שלו במחניכם בטלה שהיתה בלי הספמת הרב ובכפרט רב גדול וגאון דכונותי ומכש"כ בזה שאפילו אחד יכול לעכב וראוי לחרדים ע"ד השם בקהלתכם להתרחק מזבחו ומתפילותיו ותמה אני שנמצאו אנשים בקהלתו שממרים הם להדרת גאוונו וכו' ואומר שלום פנפשו ונפש תדרשנו לטובה: אלכסנדר משה בלא"א מו"ה צבי זצלה"ה לפידותואן חופ"ק ראסין יצ"ו.

והנה מה שהשיב הגאבד"ק ראסין אז שלא היה מקום להוציא מחזקת פשרות עפ"י ע"א יש מקום לפלפל עפ"י דברי המהרי"ק שורש ל"ג דבע"א ורגלים לדבר יש להעבירו יעו"ג כ"כ בדב"ח סימן ה' וסי' ו' ובמש"ל שער השני סימן כ"א ואכמ"ל דאין נ"מ פעת על התמנותו מאז בסניני פינן דבנ"ד לכתחלה בלא"ה אפילו יחיד יכול לעכב ובכפרט רב העיר וכמש"ל: הקטן משה נחום ירושלימסקי החופ"ק.

סימן כד דברי ידידי הרב הגאון הגדול ר' ישראל חיים דייכעש נ"י אבד"ק ניישטאט פלך סובאלק מח"ס אמרי ינושר נתיבות ירושלים מה שכתב בענין הנ"ל: בשם ה' ג' וישלח בונה ירושלים לפ"ק, ישאו הרים שלום וכט"ס אל פבוד ידידי הרב הגאון המפורסם בקל אפסים החו"ב סיני ועוקר הרים חובר חבורים מחופמים החכם השלם כקש"ת מוה"ר משה נחום ירושלימסקי שליט"א הגאבד"ק קאמינקא יצ"ו שלום עד בלי ירח: אחדשה"ט באהבה רבה כמשפט יקרתו מן ד' ויצא העבר נכון הגיעני ולמלאות רצון כת"ר חקרתני ודרשתי על האיש אל"ב ש"ץ אצל אנשי עירי ואחרי החקירה והדרישה היטב אוכל להגיד להדר"ג כי מעולם לא נשא האיש הזה בפ"ק משרת החזנות אף שעה אחת אף השובי"ם והש"צ דפה (ושמו ר' יוסף סוראק ולא רי"ל שרירא כמ"ש הדר"ג ובטח נתפנון לניישטאדט אחרת) יודעים ומפירים את האיש הזה ואת מעלליו המכונערים וכל מ"ש הדר"ג עליו במכתבו אלי (מה שהודיעו לו מעשיו) אמת הוא

והשמש דבהכנס ס' ס'פ'ר לי כי בפעם אחת עבר האיש הזה דרף עירנו ורצה לעבור לפני התקנה בש"ק ולא נתנוהו אנשי עירנו יען דסני שומעניה ונסע בפחי נפש ובכגון דא הדין פשוט דאף אם מינוהו לש"ץ דמסלקין אותו כמבואר במג"א (סימן נ"ז ס"ק ז') בשם הראנ"ח דכשיצא עליו ש"ר והוא קלא דלא פסיק דאפילו יחיד יכול למחות להעבירו ומה שהקשו עליו האחרונים מסעיף כ"ה שם דמבואר דאין מסלקין סוף מאומנתו משום רינון בעלמא פגון שיצא עליו שם וכו' אם לא יש עדים בדבר והוא מדברי הרשב"א בתשו' הנדפסת בסוף ספר הפל בו במת"כ לא ראו גוף דברי הראנ"ח בתשובתו והוא בספר מים עמוקים (סימן מ"ב) שהוא בעצמו הקשה כן וז"ל ובתשו' שבס' פל בו כתוב ש"ץ שנתפס עם הנכרית אם נתברר.

עפ"י עדים פשרים שנתפס עמה תפיסה שהוא חייב עליה מלקות כו' מכלל הדברים למדנו שכל שיש חיוב מלקות פסול מלהיות סוף [ויען] בסוף התשובה שם דף מ"ח ע"א בראור דבריו אלה] ולא מבעיא לכתחלה אין למנות ש"ץ פנה וגנאי ציבור הוא ודאי אלא אפי' היה מוחזק פבר בחזנות וכבר קבלוהו עליהם מתחלה דכל כה"ג אין יחיד יכול לעכב כו' מ"מ כיון שהגיע למדה זו נראה דיכולין לעכב ואפילו לא היה בדבר אלא רינון בעלמא [וזהו דלא כמ"ש הפרמ"ג באו"ח שם לתרץ בדעת הראנ"ח] ומ"ש בכל בו ובתשו' הרשב"א שסוף אין מעבירין אותו אלא בעדות ברורה אבל ברינון בעלמא לא אפשר שלא אמרו כן אלא לענין שאין אסור בהעמדתו ואין חייבין לסלקו ברנה בעלמא אבל אם הם נקיי הדעת ואינם רוצים להשתמש בו אינו בדין שיהיה שלוחם בע"כ אע"פ שקבלוהו עליהם מתחלה עכ"ל וזהו כמ"ש החת"ס בכוננתו (חאו"ח סי' י"א) וכן מ"ש החת"ס שם להוכיח כן מתשו' רב האי גאון ומ"ש לפלפל בדקדוק לשון הפל בו הפל מבואר כן בדברי הראנ"ח שם ותורת אמת היתה בפי רבינו משה ז"ל ויעו"ש בחת"ס סימן ר"ה מ"ש פנה ובשו"ת הר"י מיגש (סימן צ"ה) מבואר יותר דברינון מסלקין אותו מהתמנותו וז"ל שם אם רינון זה שיצא על הש"ץ זה עודנו עליו ראוי לסלקו לפי שהתמדת יציאת הקול עליו הוא מאמת בו הפיסול כו' ואם היה הש"ץ חשוד ובלתי הגון אין ראוי להתפלל אחריו וכבר דרשו חז"ל (תענית ט"ז ע"ב) היתה לי גחלת פארי' ביצר נתנה עלי בקולה וגו' זה ש"ץ שאינו הגון עכ"ל ואפ' לשיטת הרמב"ם דס"ל דכל התנאים דצריף להיות בש"ץ המבואר בגמ' וש"ע שם סעיף ד' זה רק בתענית אבל לא בעלמא מ"מ בכה"ג מסלקין אותו כמבואר בדברי הר"י מיגש שם שהוא ג"כ כתב כשטת הרמב"ם הנ"ל וכל אלה בשאר ימות השנה אבל בימים הנוראים לכו"ע בענין פל התנאים המבואר בגמ' ובש"ע שם ובסי' תקע"ט דצריף שיהיה הגון ואיזהו הגון שיהיה ריקן מעבירות שלא יצא עליו שם רע אפילו בגללותו כו' דבכה"ג אף אם עשה תשובה לא מהני כמבואר בדברי הר"י מיגש שם וע' בעט"ז סי' תקפ"א סוף אות ב' סוף דבר בהא נחתין ובהא סלקין שאין למנות להאיש אל"ב להיות ש"ץ ואם נתמנה מסלקין אותו ואף גם להיות ש"ץ בימים הנוראים מוחזיחין אותו ומה רע המעשה הזה בעיני פל על אשר בחרו אגודה מאנשי קהלתו באיש הזה להיות להם לפה ולמליץ לפני אדון פל למרות רצון מורם ורבים המפורסם לגאון בישוראל המוחה בידם שלא למנותו ולא אפונה פי גם האגודה הזאת אשר נתנו לו כתב החזנות הוא מנסובת אי ידיעתם מהות האיש הזה וכאשר יודע להם מעשיו ותעלוליו יבריחו אותו מקהלתם ולא יאמרו קשר לכל מי

שיאמר להם קשר ויהיה בזה שלום על ישראל: והנני ידידו המכבדו ומוקירו כערכו הרהם
ישראל חיים דייכעש החופ"ק הנ"ל.

ואלה דברי מכתבו השני של הרב הגאון האבד"ק ע"ח מ"ש בענין הנ"ל. בשם ר' יום
א' דשכט תרמ"ט לפ"ק ניישטאדט ישאו הרים שלום וכט"ס, אל כבוד ידיד פל תופשי
תורה וידידי ה"ה הרב הגאון המפורסם התריף ובקי סיני ועוקר הרים אוצר בלום חובר
חברים מתוכם כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי שליט"א הגאבד"ק קאמינקא
יצ"ו שלום לו ולכל המתזיקים בו: אהדשה"ט ושלום תורתו פי רבה היא מכתבו קבלתי
במועדו ותרפה שברה לבי בקראי דברי מכתבו וכו' וכי איזו אנשים מאנשי קהלתו העיזו
במורם ורפם זה ואמרים קשר לכל אשר יאמר הש"ץ אל"ב הנודע ר אוי לדור שפך
עלתה בימינו חי נפשי פי לולא כתב כבוד הדר"ג אשר איזו אנשים מתזיקים בידי הש"ץ
הזה פי אז לא האמנתי אשר יוכל להקרה פה בעיר אשר רב גאון יושב בה ואף אשר
לפי הדין אסור לענות אמן אחר ש"ץ כזה כפי שפתי בזה להדר"ג במכתבי הראשון
וכעת נ"ל להוסיף בזה דהנה כבר הבאתי במכתבי הראשון מ"ש הפרמ"ג לחלק בין ריגון
בעלמא לקלא דלא פסיק דבקלא דלא פסיק מעבירין אותו ואף דהראנ"ח לא פיון לזה
כמ"ש לשונו במכתבי שם בכ"ז לדינא ע"כ צ"ל כמ"ש הפרמ"ג הנ"ל דבקלא דלא פסק
מעבירין אותו אפילו היכא דליכא עדות ברורה פי כן מבואר בדברי רבותינו הראשונים
ז"ל הר"י מיגש בתשו' (סימן צ"ה) כתב וז"ל אם ריגון זה שיצא על ש"צ זה עודנו עוד
ראוי לסלקו לפי שהתמדת יציאת הקול עוד הוא מאמת בו הפסול כו ואם היה הש"צ
חשוד ובלתי הגון אין ראוי להתפלל אחריו וכבר דרשו חז"ל היתה לי נחלתי וגו' זה
ש"צ שאינו הגון עכ"ל וכן מבואר להדיא בספר תניא רבתי (סימן ג') וז"ל ש"צ שאין
מעשיו מתקנים ומרננים אחריו בדברים רעים דין הוא להעבירו ולמנות אחר תחתיו
לפי שש"ץ מרצה בין ישראל לאביהם שבשמים והוא כמו סרסור בין הקב"ה לישראל
לפיכך צריך להיות צדיק וישר ונקי בכל גופו כו' ול"מ בר"ה ויוה"כ וח"צ שצריך
להרבות בתחנונים ורחמים וצריך להיות ש"צ נקי כמ"ש אלא אפילו בחול נמי צריך
להיות הש"ץ כמ"ש עכ"ל וכ"כ בספר אור זרוע לרבינו יצחק מווינא ז"ל (הלכות ש"צ
סי' קט"ז) בשם ס המקצועות וז"ל והיכא דאיכא חזן הפנסת ומרננין אחריו בדברים
רעים מוציאין אותו ומכניסין אחר תחתיו ושיהיה מרנצה בין ישראל לאביהם שבשמים
וצריך להיות צדיק וישר ונקי בגופו ואם אינו כן עליו הפתוב אומר היתה לי נחלתי וגו'
עכ"ל וכ"כ בשבולי הלקט (חלק תפלה סימן י') וז"ל ש"צ שמרננים אחריו בדברים
רעים כו' בנדאי הדין נותן להכניס אחר תחתיו מי שמרצה בין ישראל לאביהם שבשמים
הלא צריך להיות צדיק וישר בכל גופו מכל דופי ואם אינו כן כבר אמרו חכמים היתה
לי נחלתי וגו' זה ש"ץ היורד לפני התיבה שאינו הגון וסתמא אפי' בחול בלא תענית
אסור כש"כ בר"ה ויוה"כ ותענית יום שצריך להרבות בתחנונים ורחמים שצריך הש"צ
וכו' עד שלא יצא עוד שם רע בגילדותו השתא כ"כ אנו צריכין אפילו מילדותו אם מרננים
אחריו עכשיו לא כש"כ שמסלקין אותו עכ"ל ויען' בשו"ת הרדב"ז (ח"ה סי' שני אלפים
ע"ת) מה שהביא תשו' הרמב"ם בזה ונראה דהרמב"ם לשטתו אגיל למ"ש (בפ"ד
מהלכות תענית ה"ד) ואולי הרמב"ם לא מייירי בש"צ אלא על פרנס או שאר ממונה על
צרכי ציבור כמ"ש בלשונו "חזן הפנסת" דזה לא קאי אש"ץ אלא אפרנב כמ"ש להדיא

הָרִ"ן בְּפִי לְהֵאֲלֹפֶס סַפ"ק דְּחֻלִּין וְדוּק עַכ"פ בְּהָא נְחֻתִינֵן וּבְהָא סְלֻקִּינֵן דְּהַש"צ אֵל"ב לְפִי הַדִּין אַחֲרֵי שְׂיָצָא עָלָיו קָלָא דְלֵא פֶסֶק שְׁמֵרְנָנִים עָלָיו דְּבָרִים מְכֻוְעָרִים וּכְפִי שְׂיָרָאָה הַדְר"ג בְּהַגְב"ע שְׂעֵשִׁיתִי וְלוּטָה פֶּה אֵין לְסַפֵּק אַף רַגַע פִּי אַף אִם כָּבֵר מִיָּנֹו אוֹתוֹ לַש"ץ שְׂמַעְבִּירִין אוֹתוֹ וּמַכְש"כ שְׂאִין לְמַנּוּתוֹ לַש"צ לְכַתְחֻלָּה וְאֲנִי תְּפִלָּה יִתֵּן ה' בְּלֵב כָּל אֲנָשִׁי קַהֲלָתוֹ שְׂיִתְּנוּ מְקוֹם לְדְבָרֵינוּ אֵלֶּה וְיִטוּ אֲנִי אֶזְנוֹן קַשְׁבָּת אֵל רַבִּם וּמוֹרֵם הַגָּאוֹן שְׂלִיט"א אֲשֶׁר יוֹרֵם אֶת דְּרָף ה' הוּא דְרָף הַתּוֹרָה וְיָרוּם קַרְנוֹ בְּכַבּוּד כְּחַפְצוֹ וְחַפְצֵי יְדִידוֹ הַדו"ש בְּאַהֲבָה רַבָּה יִשְׂרָאֵל חַיִּים דִּיִּקְכַּעַשׁ הַחוּפ"ק הַנְּ"ל: וְהַנְּנִי לְהַשִּׁיב לְהַדְר"ג הוֹרָה וּבְרַכָּה בְּעַד סִפְרוֹ הַיְקָר אֲשֶׁר כְּבַדְנִי בּוֹ וּבְלֵא שְׂפָתַי חוּנְף הַנְּנִי אוֹמֵר כִּי סִפְרוֹ הוּא סִפְרֵי יְקָר מְאֹד וְנִי עוֹנֵג שְׂבַעְתִּי מֵאֲתוֹ יִתֵּן ה' וְיַפְיֵץ יִתֵּר מְעֵינּוֹתָיו חוּצָה כְּחַפְצוֹ וְחַפְצֵי כָּל אוֹהֲבֵי תּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל חַיִּים הַנְּ"ל: סִימָן כֹּה מִכְּתַב הָרַב הַגָּאוֹן הַחֲרִיף הַעֲצוּם וְכו' בְּקַש"ת מו"ה יַעֲקֹב וְיִידַענְפֶּעֶלְד אַבְד"ק הַרוֹמְלִיב ס"ש לִי בְּעֵנֵן הַנְּ"ל וְנ"ל: ב"ה יוֹם ד' י"ב מְרַחֲשָׁנוּן שְׁנַת תַּרְמ"ט הַרִימְלוּב שׁוֹכְט"ס לְכַבּוּד יְדִיד נְפִשֵׁי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל הַחֲרִיף וּבְקִי הַמְּפֹרָסִם בְּכָל אַפְסִים עֲרוּגַת הַבְּנוּשָׁם חָכֵם וְסוֹפֵר אֲשֶׁכּוּל הַכּוֹפֵר וְהַשְׂכָּל וְנְקִי הַרְעִיוֹן כְּקַש"ת מוהר"ר מִשָּׁה נַחוּם.

שְׂלִיט"א יְרוּשְׁלִימִסְקִי אַבְד"ק קְאָמִינְקָא: בְּזוֹ הַרְגַע הַגִּיעֵנִי יִקְרַת מִכְּתָבוֹ לְנִכּוֹן וּבְקִרְאֵי אוֹתוֹ אֲשֶׁתּוֹמֵם כְּשֵׁעָה חֲדָא כִּי לֹא הֶאֱמַנְתִּי זֹאת שְׂיִמְצָאוּ בְּעֵדוֹתוֹ הַיְקָרָה וְהַנְּכַבְדָּה אֲנָשִׁים שְׂיַעֲשׂוּ דְבָר אֲשֶׁר הוּא לְמוֹרַת רוּת כְּבוֹד הַדְרַת גְּאוֹנוֹ וְיֵאָבוּ לְקַבֵּל ש"ץ אֲשֶׁר כָּבֵר בָּא עָלָיו מִכְּתָבִים שְׂאִינוּ הוֹלְךָ כְּשׁוֹרָה וְהֵאֵי לִישְׁנָא בִּישְׂא אַף עַל גַּב דְּלִקְבוּלֵי לֹא מְבַעֵי לְמִיחּוּשׁ מִיָּהָא בְּעֵי כְּדֵאִיתָא בְּש"ס נְדָה (ס"א ע"א) וּבְכַרְט כִּי עַפ"י דִּין אֶחָד יְכוּל לְעַכֵּב בְּקַבְלַת ש"צ כַּמ"ש הַמַּהֲרִי"ק כִּי תְּפִלוֹת כְּנֻגַד תְּמִידִין תְּקַנּוּ אַף הַמַּג"א דְּחַק לְקַיִּים הַמְּנַהֵג שְׂמִקְבָּלִין הַש"צ עַפ"י רֹב פִּינּוֹן דְּבִזְמַן הַזֶּה אֵין הַש"צ מוֹצִיא הַרְבִּים יְדֵי חוּבְתָן דְּכוּלָּם בְּקִיָּאִים הֵם אוּלָּם הָא תִּינַח לְעֵנֵן שְׂאָר יְחִיד הַמְּעַכֵּב אֲבָל לְגַבֵּי רַב דְּמִתָּא וּבִיחּוּד נִגְדַד רַב גְּאוֹן נְפִלָא וְגְדוֹל כְּמוֹתוֹ מְפֹרָסִם בְּיִשְׂרָאֵל חֲלִילָה לְקַבֵּל ש"צ בְּלִתֵּי הַסְּכַמַת כַּהַדְר"ג לְכוֹן אֲבִלְיָה בְּחֻקוֹתַי כִּי אֲנָשִׁי עֵדוֹתוֹ הַיְקָרָה כְּוָלָם כְּאֶחָד יִקְשִׁיבוּ לְקוֹל תּוֹפְשֵׁי הַתּוֹרָה וְיִגְרָשוּ אַח הַש"ץ הַזֶּה תִּיִקַּף כִּי לֹא יָאָה לְעִיר מְפֹאֲרָה כְּזוֹ (אֲשֶׁר רַב גְּאוֹן נְפִלָא יְכַהֵן פֶּאָר בְּתוֹכָהּ) לְקַבֵּל ש"צ כְּזֶה אֲשֶׁר יָצָא עָלָיו קוֹל רִיבּוֹן גְּדוֹל וְנִגְדַד הַסְּכַמַת כַּהַדְר"ג אֲשֶׁר מִן שְׂמִיָּא קִזְכוּ לְהוֹ לְרַב גְּדוֹל כְּזֶה אֲשֶׁר מְמַנּוּ תַצָּא הוֹרָאָה לְיִשְׂרָאֵל וְכַעַת יִמְרוּ אֶת רוּחוֹ ח"ו וּלְקַבֵּל ש"צ נִגְדַד רְצוֹנוֹ לֹא תִהְיֶה כְּזֹאת בְּיִשְׂרָאֵל וּבְנֻדָּאֵי יִתְּנוּ אֲנִינּוֹן קַשְׁבָּת לְדְבָרֵי הַיּוֹצֵאִים מִן הַלֵּב וְנִאָמְרִים בְּצִדְקָה וּבְמִשְׁפָּט וְצָא צָא יֵאָמְרוּ לוֹ הַכ"ד יְדִידוֹ דוּשָׁה"ט וְשְׁלוֹם תּוֹדָתוֹ בְּאַהֲבָה רַבָּה וּבְאַהֲבַת עוֹלָם וּבְלֵב וְנִפְשׁ חֲפְצָה יַעֲקֹב וְיִידַענְפֶּעֶלְד אַבְד"ק הַרִימְלוּב.

סִימָן כוּ מְכַתְבֵי יַד"ג הָרַב הַגָּאוֹן הַמְּנוּבָהֵק אִישִׁי פֶּהֵן גְּדוֹל וְכו' כְּקַש"ת ר' שְׁלֹמֶה הַכֹּהֵן מוֹוִילְנָא מַח"ס בְּגִין שְׁלֹמֶה וְחַשְׁק שְׁלֹמֶה וְעוֹר חַבּוּרִים נְפִלָאִים הִי"ו וּבְאוּרוֹ נִרְאָה אוֹר סְלָה: (ו"ל) בַּעַז"ה אוֹר לְיוֹם ג' ח"י מְרַחֲשָׁנוּן שְׁנַת בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם לַפ"ק שְׁלוֹם וְיִשְׁע דָּב, לְכַבּוּד יְדִיד עָלִיוֹן וִירָאִיו הָרַב הַגָּאוֹן הַאֲדִיר הַחֲרִיף וּבְקִי סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים הַמְּפֹרָסִם לְשֵׁם וְלַתְּהִלָּה וְלַתְּפָאֲרַת בְּחַבּוּרֵי הַקְּדוּשִׁים וְהַנְּחַמְדִּים כְּבוֹד קְדוּשַׁת ש"ת מוהר"ר מִשָּׁה נַחוּם שְׂלִיט"א יְרוּשְׁלִימִסְקִי הַגָּאב"ד דְּק"ק קְאָמִינְקָא יַצ"ו בְּעַל הַמְּחַבֵּר ס' מְנַחֵת מִשָּׁה וְסִפְר בְּרַכַּת מִשָּׁה יְהִי ד' עֲמוֹ וּבְכָל דְּרָכָיו יִשְׁפִּיל וְיַצְלִיחַ: אַחַדְש"ת הַרְמָה בְּאֲתִי לְהוֹדִיעוֹ כִּי מִכְּתָבוֹ הַטְּהוֹר אֵלֵי קַבְלַתִּי לְנִכּוֹן בְּמוֹש"ק הַעֲבָר וּמִיָּדֵי פְתַחְתִּי אוֹתוֹ רְאִיתִי שְׂהוֹדִיעֵנִי

צִעְרוּ מְדַבֵּר מִיָּנְוֵי הַש"צ בְּקַהֲלָתוֹ נִגְד רְצוֹן קָדְשׁוֹ וְהִנֵּה גַם אֲנִי יֵשׁ לִי צֶעַר מִצִּעְרוֹ שֶׁל ת"ח כְּמוֹתוֹ יִרְבֶּה בְּיִשְׂרָאֵל וְהִנֵּה עֲרַכְתִּי מִכְּתַב לְכַבּוֹד הָאֱלוֹפִים וְהֶרְאִישִׁים דְּקַהֲלָתוֹ שִׁירָאוֹ לְתַקֵּן הַמַּעֲוֹת וְהוּא לּוֹטָה פֶּה בְּמִכְתָּב הַזֶּה וְכִמוֹ שִׁירָאוֹ עֵינֵי כַת"ר נ"י וְאַקְנָה שִׁיתְקוֹן הַמַּעֲוֹת וְהַמִּכְתָּב יַעֲשֶׂה פָרִי וְכו' שְׁנִית בְּאִתִּי לְכַתּוֹב לְהַדְר"ג כִּי ת"ל זִכְרֵנִי ד' שְׁסָפְרֵי בְּנֵן שְׁלֵמָה נִגְמַר בְּשִׁלְמוֹת כּו' וְאֲנִי שׁוֹלַח לְמַעַרְכֵי ת אֶת סְפָרֵי בְרוּב חַפָּה וְאַהֲבָה וְאַבְקָשׁ שִׁימְחֹל לְעֵינַי בּוֹ הֵיטֵב וְאַקְנָה שִׁיְהִיָּה אֶצְלוֹ לְנַחַת וְשִׁעֲשׂוּעִים וְשׁוֹבַע רְצוֹן וְיִמְחֹל לְעֵינַי גַּם בְּהַקְדָּמָה שְׁנִיָּה שֶׁעַל הַחֲנוּמָשׁ כִּי נִמְצָא שֶׁמֶּה דְבָרִים הַנּוֹגְעִין לְהִלְכָה וְגַם יַעֲיִן בְּתִיקוּנֵים וְהוֹסְפוֹת אֲשֶׁר בְּסוֹף הַסֵּפֶר כִּי כְּמָה דְבָרִים תִּקְנֵתִי שֶׁמֶּה בְּמָה שִׁישׁ לְעוֹרֵר עַל סְפָרֵי וְכו' אִם יִמְצָא בּוֹ הַדְר"ג אֵיזָה הָעֲרוֹת אֲזַי יִמְחֹל לְהוֹדִיעֵנִי בְּמִכְתָּב וְאִם אוֹכַל לְתַרְץ דְבָרֵי אֲזַי אֲשִׁיב פְּאֲשֶׁר עִם לְבָבִי כִּי מֵה שִׁירוּנֵי מִן הַשְּׂמִימִם וְאִם לֹא אוֹדָה עַל הָאֵמֶת וְאוֹמֵר דְבָרִים שֶׁאֲמַרְתִּי לְפָנֶיכֶם וְכו' וּבֵין כֶּה וְכֶה יִרְאֶה לְהַשִּׁיבֵנִי דְבָר וְזֶה יִהְיֶה לִי לְנַחַת וְלִשְׁעֲשׂוּעִים וְגַם אֲנִי אֶכְתּוֹב לְהַדְר"ג אֵיזָה דְבָרִים אֲשֶׁר יֵשׁ לִי לְעוֹרֵר בְּתוֹךְ ס' מְנַחַת מִשֶּׁה כִּי לְעֵתוֹת הַפְּנָאֵי בְּשִׁבְתוֹת וּבְמוֹעֲדֵים אֲנִי מַעֲיִן בְּתוֹךְ סְפָרוֹ הַנֶּ"ל וּבְכַרְט בְּסִפְרוֹ בְּרַפְת מִשֶּׁה מֵה שֶׁחִיבֵר עַל בְּדִיקַת הַרִיָּאָה הוּא סְפָר יָקָר וְנִצְרָף בְּכָל יוֹם לְהִלְכָה וְלִמְעֻשָׂה וְכַמְעַט בְּכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ אֲנִי מַעֲיִן בִּי מֵה שֶׁנִּצְרָף לְמַעֲשָׂה וְכַמָּה פְּעָמִים פִּסְקָנוּ עַפ"י דְבָרֵי סְפָרוֹ הַיָּקָר בְּרַפְת מִשֶּׁה כִּי מַעַכ"ת שְׁלִיט"א הֵבִיא כְּמָה סְפָרִים הַמְדַבְּרִים בְּדִינֵי בְּדִיקַת הַרִיָּאָה אֲשֶׁר לֹא נִמְצָאוּ בְּמַחְנֵינוּ וּבְכַרְט אֲשֶׁר חִידַשׁ הַדְר"ג כַת"ר נ"י מְדַעְתּוֹ הֶרְמָה אֲשֶׁרֵי שְׁלוֹ כְּכָה וּמַד' יֵשׁ בְּרַכָּה וּמְשַׁמְּיָא זְכוּ לִיָּה לְהִיּוֹת מִמֶּנּוּפֵי הַרְבִּים כֵּן זִכְרוֹ ד' לְחַבֵּר עוֹד חֲבוּרִים הַנִּצְרָכִים ע"פ תַּבֵּל לְפִסְקָה לְמַעֲשָׂה כְּחִפְצוֹ וְרִצּוֹנוֹ וְרִצּוֹן נֶפֶשׁ יְדִידוֹ הַדו"ש הַמְכַרְכוֹ בְּבִרְכַת כְּהֵנִים שְׁלֵמָה הַפְּהֵן מו"צ מוֹוִילְנָא.

וְאַלְהָ דְבָרֵי מִכְתָּבוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן הַנֶּ"ל לְרִאשֵׁי עֵדֶת קְאָמִינְקָא. ב"ה אִזְר לְיוֹם ג' ח"י מְרַחֲשׁוֹן שְׁנַת תַּרְמ"ט לַפ"ק וְוִילְנָא חַסִּים וְהַשְּׁלוֹם יִשְׁפּוֹת ד' לְכַבּוֹד הָרִאשִׁים וְאַלּוֹפֵי הָעֵדָה וּמְנַהֲיָה קַהֲלָ עֵדֶת יִשְׁרוּן דַּק"ק קְאָמִינְקָא אֲשֶׁר בְּמַחְזוֹ קִיעוּוֹ וַיַּח"ס דְּלִשְׁמ הַגְּבִירִים הַמְּפֹרְסָמִים הַמְּוִפְלָגִים בְּתו"י נ"י כְּוִלָּם יַעֲמְדוּ עַל הַבְּרַכָּה וְיִתְבָּרְכוּ בַחו"ש וְעוֹשֶׁר וְכַבּוֹד נִנְחַת רוּחַ כָּל הַיָּמִים וְיִהְיֶה שְׁלוֹם בְּחִילָם שְׁלֵמָה בְּאַרְמְנוֹתֶם אַכִּיָּה ר': אַחַד"ש הַרְמָה בְּאִתִּי לְכַתּוֹב לְכַבּוֹדֵם הַרְמָה נ"י כִּי לֹא טוֹבָה הַשְּׂמוּעָה אֲשֶׁר שְׁמַעְנוּ עֲלֵיָהֶם בְּדַבָּר שְׁמִינּוֹ אֵיזָה ש"צ אַחַד בְּלִתֵי רְצוֹן כְּבוֹד הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל נֵר יִשְׂרָאֵל פ"ה אב"ד שְׁלֵהֶם וְאַדְרַבָּא הוּא גִילָה לְאַחַד מִיָּוֹחַד מְקַהֲלֵתְכֶם שְׁלֹא יִקְבְּלוּ אוֹתוֹ לַש"צ מַחְמַת אֵיזָה טְעָמִים הִידוּעִים לוֹ וְאֵיזָה אֲנָשִׁים מְקַהֲלֵתְכֶם מֵהַמּוֹנִים נִמְשָׁכוּ אַחַר הַש"ץ וּפְקִיָּתָה אוֹתָם שְׁלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹל מוֹרִיָּהֶם וְהַזְקֵנִים שֶׁבְּעִיר וּמִינּוֹ אוֹתוֹ לַש"ץ וְנִתְּנוּ לוֹ כְּתַב עַל כְּמָה שְׁנִים וְהִנֵּה מְאֹד אֲנִי חַמָּה וְאַתְּפִלָּא אֵיךְ נִהְיִיתָה בְּדַבָּר הַזֶּה בְּעִירְכֶם לַעֲשׂוֹת דְבָר נִגְד רְצוֹן הָרַב אב"ד שֶׁבְּעִיר וְאַפִּילוֹ יִהְיֶה מִי שִׁיְהִיָּה כִּי כְּבָר יְדוּעַ בְּגַמְרָא וּפּוֹסְקִים כִּי כָּל מִילֵי דְמִתָּא מוּטָל עַל הָרַב וּמְנַהֲיָה הָעִיר וְאִסוּר לַעֲשׂוֹת דְבָר בְּלִתֵי יְדִיעַתוֹ וְרִצּוֹנוֹ וְכַדְאִיתָא ב"ב דָּף ט' דַּה"מ הֵיכָא דְלִיכָא אָדָם חָשׁוּב אַבְל אֵיכָא אָדָם חָשׁוּב לָאו כָּל כְּמִינֵיָּהוּ דְמִתְּנוּ יַעו"ש וְכ"ה בְּטוֹש"ע חו"מ סִימָן רל"א סְעִיף כ"ח דְּבְעִיר שִׁישׁ בְּהַ חָכָם אֵין הַתְּנָאֵי שְׁלֵהֶם [וּבְהַגְהוֹת רַמ"א כְּתַב שֶׁמֶּה דְאַפִּילוֹ תְּנָאֵי שְׁלֵ כָּל בְּנֵי הָעִיר] מוֹעִיל כְּלוּם יַעו"ש וְאַף שְׁשֶׁם מִיָּרִי לְעֵינַי תִּקְנָה שְׁתַּקְנּוּ הַצְּבוּר לְעַצְמָן לְקַנּוּס מִי שִׁיעֲבֹר עַל הַקְּנָתָם דְּהוּא דְבָר שְׁבִמְמוֹן בְּדַבָּר שֶׁאֵינּוּ נוֹגַע לְעֵינַי אִסוּר וְהִתֵּר וְק"ו הַדְּבָרִים בְּדַבָּר מִיָּנְוֵי ש"ץ אוֹ שו"ב

בעיר דהוא דבר הנוגע לאו"ה בנדאי דאין לעשות דבר בלתי השפמת הרב ומנהיג בעיר דהוא יודע להכיר ולידע אם המדובר ראוי לאותו איצטלא או לא ולו משפט הבחירה וכיון שהרב ומנהיג העיר גזר אומר שלא לקבלו אסור להרהר אחר פסקו והוראתו ודבורו ואין לזוז מדבריו ימין ושמאל כמו אם פוסק שאר או"ה דמחוניבין לילה אחר פסקו והוראתו וכמו שאמרו חז"ל דתקם שאסר אין חבירו רשאי להתיר ובפרט פי כבוד הרב אב"ד שלכם מפונרסם בעירנו ובכל המדינה לגאון נפלא וצדיק ועניו כמותו ירבה בישאל ק"ו בן ק"ו דאסור להרהר אחר דבר ו ולכן הדבר מוטל על ראשי העדה והפרנסים שלכם לתקן המענות וראוי לפייס את הש"ץ באיזה סף פדי שייחזיר הכתב שנתנו לו ויתרצה ליסע מקהלתם וכו' ובזה יהיה שלום לכם ושלום להרב הגאון אב"ד שלכם ושלום לכל ישראל ובזכות זה יברך ד' אתכם ברב טוב ונחת כל הימים ויתן לכם ברכה והצלחה ופרנסה ועושר וכבוד כחפצכם וכחפץ הכותב באמת הצעיר מפרחי קהונה שלמה הפהן מו"ץ בווילנא.

סימן כז מכתב יד"נ הרב הגאון המובהק וכו' מוהר"ר אברהם בנימין קלוגער שליט"א בהגאון הצ' מהרש"ק זצ"ל מבראדי מ"ש בענין הנ"ל: (ז"ל) ב"ה אור ליום ה' לסדר וחסאתם פי כברה מאד תרמ"ט לפ"ק בראדי שלום וכט"ס, אל כבוד ידיד נפשי ורב חביבי הרב הגאון הגדול המפונרסם סוע"ה גזר הגבונים חו"ב בכל חדרי תורה וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום נ"י ירושליםסקי אבד"ק קאמינקא בעהמ"ת חיבורים מחונפים: יקרת מכתבו אתמול הגיעני ושמחתי בדבריו היקרים לשמוע משלומי ומטובו פה לחי אף גם אשפלות מרורת למו ושמחתי מהולה בחונה ועצב בשמעי פי מקצת הבוערים בעם קבלו עליהם לש"צ מי שיצא עליו ש"ר וכו' ועוד דברים מכונעים ונגד דעת ורשות מרא דאתרא מעכת"ה הגאון האדיר שליט"א אשר הדין פשוט ומבואר בש"ע או"ח (סי' נג ס"ד) שהש"צ צריך להיות ריקן העבירות שלא יצא עליו שם רע הגם שבסעיף (כה) שם כתב הרמ"א בהג"ה שאין מסלקין ש"צ משום רינון מ"מ כבר כתב הבאה"ט שם היינו דוקא דאין מסלקין אבל לא למנותו לכתחלה ויען בבאה"ט שם ס"ק ז' שהביא בשם הפוסקים דאם יצא עליו ש"ר עתה והוא קדל"פ אפילו יחיד יכול למחות להעבירו וכל שפבר העבירוהו ועמד כף ימים ושנים ורוצים עתה למנותו הוי עכשיו כתחלת קבלה ואפי' מיעוט יכולים לעכב יעו"ש ומכש"כ בנ"ד שהוא לכתחלה ממש ומעכ"ת הרב הגאון אב"ד מוחה בנדאי חלילה ואסור לקבלו ותפילתו תועבה אפי' בקלא דפסיק וזה פשוט לכל בר בי רב דחד יומא ומאד בשרי עלי יכאב ונפשי עלי תאבל לשמוע שריקת העדרים מפל עבר ופינה פי פשחה המספחת בבית ישראל לבלי לשמוע לקול הורים ומורים שאלו נא אל הימים הראשונים ההיתה פזאת בישאל לקבל עליהם ש"צ דמתא בלי ידיעת רבן רב אב"ד ומכש"כ בימינו אלה אשר רב החוננים קלי הדעת ונחוחי הלב המתפרצים לפני אדוניהם הוא אדון כל הארץ ית' שמו ואומרים גרונו ושפתינו אתנו ומי אדון לנו ופורקים מעליהם עול תורה ויראה ועושים מה שלכם חפץ אוי לדור שפך עלתה בימיו וכבר צונח על זה רבינו הגדול התב"ש בספרו בכור שור ויתר הגאונים זכרם מבורך ומה נעמו דברי הרב הגאון הגדול מו"ה אלעזר פלעקליש זצ"ל בעהמ"ת ס' תשובה מאהבה בספרו מילי דשמאי (דף ה מאמר יד) וזה לשונו ועפ"ז אמרתי תוכחת מוסר על חזני הקהלות ובעלי התפלות בעלי שיר השירים פקול הסירים

קול תרועה ושברים שמשברים את האותיות את המלות ואת הנקודות ואת הטעמים הן
אמת שאחת מהמעלות הש"צ אם יש לו נעימה וקיל ערב פמבואר בטוש"ע וכו' אבל
העיקר עיקר והטפל טפל העיקר הש"צ צריך להיות ירא אלמים מרבים ורגיל בתורה
נו"כ וגדול בשם טוב ובמעשים טובים ודבריו חביבים וכו' ואינו יושב בסוד משחקים
שחוק וקלות ולא יצא עליו ש"ר בוחר בטוב ונוטל ברע ואינו בעדת חגף ומרע וכו' אבל
בעו"ה בין המון עם נעשה הטפל לעיקר טף ונשים באים לשמוע קול זמרה בעיר ועל
פינצא בזה רמזו חו"ל (סוטה מח) אודנא דשמע זמרא תעקר והעיקר פירוש המלות
ושאר המעלות אינם עושים אפי' טפלות יעו"ש בארנפה בלשונו לשון הזקב ויותר מזה
כתב הגאון הנ"ל ז"ל בספרו עולת ציבור דרוש ג שם שפך פאש חמתו על הבורים וע"ה
שפקבלים עליהם רב או ש"צ בלי ידיעת לומדי התורה אשר להם משפט הבחירה וכתב
ונו"ל הזקב רוב פעמים לא ידע המשורר קוהו כי גם הבוחרים המשוררים בורים רואים
את הקולות את הסיר ולא את המעלות וכו' מורידין לפני התיבה מי שאין תיבה קולטתו
החזן עם המשוררים הסוררים שלשה בני נח יוצאים מן התיבה ואינם שואלים את לומדי
העיר מי הוא הראוי לבא בקהל ד' בעד כל קהל ישראל הקדושים להיות שלוחא דידן
ושלוחא דרחמנא וכו' עכ"ל העתקתי מקצת דבריו וז"ל יען כי הספרים הנ"ל לא שכיחי
וביותר מבואר הדבר בזה"ק פ' ויקרא על פסוק אם פהו המשיח יחטא ויען בס' שלמי
צבור להגאון מהרי"ט אלגזי זצ"ל ואין מהצורך עוד להאריך בזה לכן הדבר פשוט
ומבואר שחלילה להם לקבלו לש"ץ ובפרט בלי רשות מעכת"ה לזאת קולי אל בני אדם
כי תושבי קהלהכם שיחיו שמעו אלי ותחי נפשכם חדלו לכם מן האדם הן תנו פבוד
לקה הוא פבוד מוריקם הרב הגאון המובהק אב"ד דקהלתם שיחיה המדריך אתכם בדרך
ישרה לטוב לכם כל הימים אליו תשמעו ובו הדבוקן ולא יצמח חלילה חילול השם על
ידכם לאמור רבם כו' ואמנה לד' כי דברי אלה יפסו באזניכם כי דברים היוצאים מן
הלב המה ואין ברוחי רמיה ובעבור זה יקשיב ד' בקול תפלתכם למלאות משאלות
לבבכם לטובה וימלא אסמיכם ברכה פחפץ נפשיתם ונפש אוהבתם מרחוק מצפה להרמת
הקרון התורה וישראל במהרה בימינו: הקטן אברהם בנימין קלוגער בהגאון מהרש"ק
זצ"ל.

סימן כח מכתב הרה"ג דחו"ב ר' יצחק קוויניאם אבד"ק ראש פלך הוראדנא אשר נתגלגל
זכות ע"י בן זכאי פי באמצעות בנו ומכתבו ואח"כ מכתב יריד ה' הגאון שה"ת נצי"ב
בוואלאזין נתגלה קלון התועב וגם הבוחרים מאסו בו וגרשוהו בחרפה ונתקנים בעזר
הצור דברי המשורר קאפי' ח"י ונו"ל המכתב: בעה"י יום ה' לסדר מזכרת עון כט אייר
מ"ד לסב"י תרמ"ט לפ"ק ראסין, החיים והשלום על ראש ידיד עליון וידיד פל חי ה"ה
הרב הגאון הגדול סיני ועוקר הרים חוב"ק אור הברקי גזר ישראל ותפארתו פ"ה עה"י
נ"י וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא קא יע"א שלום למר
ולתורתו שלום להמסתופפים בצלו ד' עליהם יחיו: אחרשה"ט ושלום תורתו את הדר"ג
הסליחה על דברי אשר אדבר במכתבי זה הן קודם פסח העבר נסע בני הרב מו"ה דוד
קזוייאת על מסילת הברזל והנה צללו אזניו להקת אנשים נכבדים על דברי ריב ונגזן
אשר נמצא אצלם בקאמינקא ע"ד ש"צ אשר זמן לא רחוק שנתקבל אצלם ובמרוצת
הדברים ספר לפנייהם לפי תומו אשר מעשה כזו הנה במשך העבר גם בסביבותינו עיר

לונא ע"ד שו"ב וש"צ אחרי שומעם ממנו הדברים הנ"ל הבינו אשר זהו האיש הנדבר
אצלם התחילו לחקור ולדרוש אצלו עד שנתברר להם בכל הסי' שזהו בקשו אותו שיסע
למחנם וכו' הניח להם פתיבתי אשר ממני ישאלו וכן היה פי בימים מועטים בא אלי
מכתב בקשה להודיעם פרטי הדברים החתומים וכו' השבתי להם האמת והצדק ורק
נוראות נפלאתי הלא הדבר הזה שינה להרב אב"ד שלכם היושב על פסא ההוראה אף
אולי אינו בביתו ואתם זריזים ונשפכים אף פי יש להסתפק בזה אולי ח"ו המה האנשים
המתזיקים בידי החזן ימ"ש ונזכרו והמה באו רק לנסות וכו' אף הלא אז"ל צו לזון כל
איש לכף זכות וכו' רק חכיתי להשיג מכתב מהדר"ג ולא השגתי לכן נפל בדעתי ספיקות
הרבה א' אולי לא בא מכתבי להשואלים או אולי בא והם הסתירו מכת"ר ע"כ הנני עתה
להודיעהו מעשה האיש וכתורה יעשה, האיש הזה ימ"ש אל"ב המתנועב והמשונקן הזה
בתחילה שו"ב וש"ץ בעיר סיני ואח"כ נתקבל בעיר לונא סמוך לעירי ג' פרסאות פלך
הוראדנא שמה נתברר לעין כל מעשיו הרעים כי אכל חמץ בפסח ובכל ש"ק מימי החורף
בביתו מבהכנ"ס היה מתקן הלאמפ להגדיל המדורה ואף פי כל מעשיו הרשעים המה
במחשף אף פי כן הוא הסוף מפל הפושעים ומורדים בתוה"ק אשר היא מפרסמת את
הרשעים וכאמור אם יסתיר איש במסתרים ואני לא אראנו ובהיותו בע"ר פלך קאונא
הלך לבית הזונות וכו' ובפירוש אמר שאינו חפץ בבת ישראל וכו' ובכיו מלא בלשון
רוסיא לחרף ולגדף אמה הישראלית וכו' והנה אספר לכם הסיבה אשר עוררני לגשת
להתערב בעיר אשר אינני שוכן בה אני נקראתי פ"א לבוא לישוב יחד על ד"ת עם הרב
דוואלפא אשר היא בין לונא ובין עירי ובצירוף עם הרב דעיר מאסט ובעת ישבנו ועסקנו
בהד"ח שאולנושנינו להרב דמאסט אשר היה בלונא על ד"ת עם הרב דאמדור ע"ד ריב
ומדון בעסקי השו"ב דלונא בתוף פך אמר הרב ר' זאב וואלף טורבאווין (בעהמ"ת ס'
אבן פינה על הלכות מליחה האבד"ק וואלפא כעת אב"ד בעיר קראז פלך קאונא) אל
הרב דמאסט לא הטבתם בעשייתכם אשר נשאר עתה על מקום השו"ב החזן וש"ב
מסיני אשר אני בעצמי וכו' ושמעתי אשר, נתפס עם נכרית ועוד מעשים מלועזים אשר
לא יכולם הנני בתוף פך בא עני אחד איש זקן ושערו לבן נתן לו הרב נדבה ושאלו
מאין אתם והשיב מעיר סיני שאלו הידעתם את השו"ב שלכם אשר הוא עתה בלונא
סמוך לפה והשיב ידעתיו שאלו על דרכיו ולא רצה להשיב ובקושי גדול אחרי רוב
הפצרות ספר כל מעשיו המלועזים והרעים אשר המה הכל פמעשי ארץ פנען
וכמקולקלים שבהם לא כמתוקנים שבהם נחרדתי לקול השמועה הזאת ושלשתנו רצינו
לקרוע אהה אהה שמים על זאת תרגז ארץ האיש רשע וכו' מחלל שבת אשר הוא
מומר לכל התורה כולה ואינו בר זביחה הוא יאכיל לעדת ישראל כשרים ויראים זבח
פיגול לא ירצה ואני נקראתי לבוא על חתונה בשבוע השניה בעיר לונא מדי שבתי שמה
ראיתי את התועב הזה הבטחי עליו בעין חודרת ראיתי החציפות והטומאה והשיקוץ על
פניו סיכף פרסמתי הדבר לאנשי העיר והחרדים לדבר ד' באו אלי מה לעשות ולהורות
להם הדרך איה יעשו וכו' ואף פי ידוע להדר"ג כמה ירדה מעלות התורה בדור הזה כמה
הושפל כבודו וידוע דברי חז"ל הנקלה בנכבד מ"ש ע"ז מי שחמורות שקול בעיניו
פקלות ע"כ נתנה מחלוקת ונחלקו לשהי פתות היראים והחרדים לא אכלו מזבחו ולא
שמעו בקולו הטמא רק שמעו לקול שובר ארזים פי המגנול הזה אף בעת יעמוד אצל

העמוד בעין אחת יביט אל הנשים בע"נ וכו' ונתעכב הדבר מעט פידוע דברי התיקוני זוהר תצופי דדרא ממזרי דדרא אינון מנהיגי דדרא בעקבתא דמשיחא אף בהמשך הזמן נתגלה קלונו ברבים (פתחונו שאכל חמץ בפסח ועוד מעשיו הרעים ומקולקלים) או קראו אחריו מלא ורדפוהו והדפו אותו ממקומו ויאמין לי הדרת גאוונו אף כי אני רחוק מלונא ג' פרסאות מקום אשר דר הרשע הזה עכ"ז תקעתי עצמי לדבר זה ות ל כי נתקיימו דברי אשר הבטחתים אשר בקרב ותגלה מעשיו המכוערים פי באמת ד' ית"ש הנה בעוזרי פי קנא קנאתי לתוה"ק אשר נתחללה ע"י עושי רשע פאלו ועתה נבהלתי פי עוד יעמוד בבהמ"ק מעט חצוף פנה אשר רגע אחת עברה שעשה כל התועבות בביתו עם אשתו המופקרת שלקח אותה מבית הזנות אשר לא שמרה חוק ישראל בכל פרטי תוה"ק ונהיתה לעזר לרשע הזה (וכידוע זאת בגלילותינו) וכדברי המשורר לא ינוח שבת הרשע על גורל הצדיקים ואשר ע"כ אחי ורעי בלתי מכירי מי שנוגע יראת ד' בלבד וחרד על דברו ואף אנשים הפשוטים אשר פעם בשנה יזכרו את אדון כל הארץ הלא יגוזו שער ראשם ויבכו ע"ז איה נתחלל בית קדשינו הוא בהכנס"ס אשר זאת נשאר לנו בגלות המר תחת בהמ"ק הגדול האם שמה יעמוד השעיר המשפלת לעזאזל להיות שליח לפני ממ"ה הקב"ה הבתפלת תועב פנה יבחר השליט על פני תבל עוד אעיד עדים נאמנים הן בני הצעיר החרף למד בוואלאזין עת בא התועב הזה עם להקת משוררים וידוע כי תיכף ההמון נפחו לקולו הטמא אף מרן רשכבה"ג מוהר"ר נפתלי צבי יהודא ברלין ראש ישיבה ואב"ד דוואלאזין חקר ודרש אחריו ושמה למד בן הרב דסייני וספר לו כל מעשיו ונדחה מוואלאזין בבזיון לזאת אחי יקירי עזבו הנצחון ורק דרשו האמת והצדק ושכרם יהיה כפול מן השמים האם אין נמצא מנגנים יראים וכשרים אשר חנו היוצר אותם בנגינה עריכה הלא ידוע לכם דברי החת"ס שיותר טוב לברוח לבית עפ"ם מבית קאהר וכאמרם ז"ל זה מפיר וכופר ורק אדון השלום ששמו שלום ישפין ביניכם שלום וריעות ואחנה ואהבה ותזכו לביאת ינון עת ארמון על משפטו יבנה, אלה דברי ידיו בלתי מפירו רק לשמו הטוב ותורתו דבקה נפשי מברכו בכלי טוב ירום פסאו על כחצו וחפץ אוהבו המדבר באמת למען כבוד תורתנו הקדושה והטהורה וקנאת ד' צבאות עבד נרצע להוגי תורה ושומריה: הקטן יצחק קווייט החופ"ק ראש פלך הוראדנא.

סימן כט מכתבי הרב הגאון המובהק שה"ת וכו' כקש"ת מוהר"ר נפתלי צבי יהודא ברלין זצ"ל האב"ד ור"ם דק' וואלאזין מח"ס הנפלאים "העמק שאלה" "העמק דבר" "שו"ת משיב דבר" מ"ש בענין הנ"ל: ב"ה ה' לסדר ובתוכם ה' תרמ"ט וואלאזין אלקים יענה שלום ידיד ד' ועמו הרב הגאון המובהק ונודע בשערים חובר חבורים מחונפים וברורים כש"ת מו"ה משה נחום ירושלימסקי ג"י אבד"ק קאמינקא יע"א: הגיעני מכתבו וראיתי מרי שיחו אשר נגע אל לבו דבר הבליעל אל"ב כי בא לקהל ק' לפרוץ גדר ולהטיל מדנים ורצונו לדעת ממני אודותיו הנדחי למעכ"ה נ"י כי כו' זה אני זוכר כי בא הנה ש"צ מלונא והדחתיו מלעבור לפני התיבה אף מי זוטר עדות הרבנים: וגאוני הדור אשר הטה גידו תועבותיו וביחוד דברי הרב הג' ר' יצחק קווייט נ"י אבד"ק ראש וחלילה לחשוב איזה נטיית הדעת על הרב בקהלה ק' ופשיטא שעלינו חובה להרחיקו מלשרת בקודש אבל מה נעשה ורבה שחצנית ההמון אשר ע"פ הנאתם יישירו כל עקוב ונפתה לבם להמשיך אחריהם גם הראש והגוף והנה ידענו כי רבה אהבת הזמרה ליודעים

וכח הפתוי ואהבת הנצוח כבוד משניהם ובמה אקנה פי יבואו דברי ויהיו המה נחתיים
ממני עתה ברוד ה יתפלל למי שהשלוש שלו ית"ש שישיר לב העקוב מאנשי קהלתו הק'
וישים שלום במעונו ועד פה: וכה ירגיל עצמו הדר"ג נ"י במדת הסבלנות כי נטל עליו
משא הרבנות ואמרו חז"ל בסנהדרין עד כמה על הדיין לסבול את הצבור עד פאשר
ישא האמן את הינוק ונכלל בזה אע"ג שהינוק מטפח על פניו ופעמים מטנף אותו בכ"ז
חלילה להאמן להשליכהו מידי ונהני להפיק רצון מעכ"ה נ"י לכתוב איזה דברים
לאנשי קהל ק' אם ישמעו אם יחדלו אני לעשות רצון מעכ"ה נ"י רבה דעמ' תפצתי וה'
העושה שלום במרומו הוא ירחיב לבב מעכ"ה נ"י להיות שוקד במנוחה על תלמודו
וישפם ויעריב בבהמ"ד ויאירו פני הדרו והודו וידוע מאמרם ז"ל הלומד תורה בלילה
חוט של חסד משור עליו ביום שנגמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי ולא ביארו:
חז"ל מהו עושה חוט של חסד המשור עליו ונראה דזהו סיפא דהאי קרא תפלה לאל חיי
והיינו בחוט של חסד שעליו מועיל תפלתו לאל חי וכדאיתא עוד במס' תמיד פל הלומד
תורה בלילה שכינה פנגדו שנגמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבד
נכח פני ה' ומסיים המקרא שאי אליו כפי' וגו' הקב"ה יתן אומר למעכ"ה נ"י מבשר
שלומו כי הוא מאןשר בעמו ומבןרף טעמו וישמח לבי גם אני העמוס בעבודה רבה גם
בשני זקנה ושיבה וכבד עלי מעשה הפתיכה: הנני ידידו מוקירו ומכבדו נפתלי צבי
יהודא ברלין.

אלה דברי מכתבו השני אשר תוכו רצוף גם ברפת מז"ט. ב"ה א' בדר"ח תמוז וולאזין:
שלום כפילא ושמחה פלולה לאדם המעלה כבוד הרב הגאון המפואר וחרירי וקבי אור
הברקי המפורסם כש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלים קי שליט"א אבד"ק קאמינקא:
הגיעני מכתבו מבשר טוב וראש שמחת בנו החתן השנון פמר דור יונה שיח' עב"ג בת
ת"ח מןבהק המושיב יחידים ביתה ית"ש ויתעלה הוא יברך את הזוג הנעלה ברפת יציר
כפיו להחיות דגן בחורים ולפרוח כגפן זרע ישירים יבורכו לדור דורים וישמחו בהם לב
הורים, על מכתבו הראשון במרי שיחו אודת הכליעל אל"ב פבר השבתי למעכ"ה נ"י
וה' ישים שלום במעונו ולמעלה ירים קרנו: כברפת ידידו העמוס בעבודה רבה נפתלי
צבי יהודא ברלין: ואלה דברי מכתבו של הגאון ר"ם ונצי"ב וולאזין שכתב לראשי
העדה: ב"ה ה' לסדר ובתוכם ה' תרמ"ט וולאזין, דברי ייטיבו לב אמינו הנכבדים
ומשפילים על דבר בק' קאמינקא יצ"ו אחי למה זה פרצתם מסלות לאלקינו לישא פני
איש יודע נגן אשר הוא נודע לרבנים וגאונים הדור כי הוא מלא חרצונות רשע ואיך
תשימו לב לדבריו אשר הוא מטיל פגם בדברי גדולים אשר צפונם יקר מראשו ואיך
מצאתם לב להיות פוסע על ראש הגאון האב"ד (מהרמ"נ שליט"א) ולא תבינו ותשפילו
כי עינו רואה יותר מעיניכם ועליכם ללכת אחריו בכל אשר יורה ואם אפ' נפתה לבבכם
לחשוב כי הנאת הגנינה והזמרה פדאית לצער את רבכם אשר לא ירגיש בזה אבל איך
תמצאו בזה פשרון לדעת להעמיד אותו לפני העמוד של תפלה לאלקינו ית"ש הבזה
תקוו להפיק רצון מה' שומע תפלה ית"ש אשר תפלת אדם רשע תועבה לפניו אחי באו
חשבון וחדלו לכם מן האדם המביא לידי מדון ומחלוקת המתרבת עיר ומלואה ומוספת
רשע וכסל גרשו לץ והוציאו מדון וטוב לכם ותשאו.

בְּרָכָה מֵאֵת ה' וְתִהְיוּ מְאֻשְׁרִים בְּכֹל סְבִיבוֹתֵיכֶם כִּי בְטֹלְתֶם דַּעַת וְרָצוֹן מִפְּנֵי דַעַת תּוֹרָה
שֶׁל הַגָּאוֹן הָאֵבֶד נ"י וַיִּשְׁמַח לְפִי גַם אֲנִי הַעֲמוּס בַּעֲבוּדָה: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָה בְּרַלִּין. סִימָן
ל דְּבָרֵי יִדִּי"נ הֶרֶב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל זָקֵן שֶׁבְּחִבּוּרָה וְכו' וְכו' כַּקִּשׁוֹת מו"ה יוֹסֵף זְכַרְיָה
שֶׁטְעָרִין שְׁלִיט"א הַגֵּאֵבֶד"ק שְׁאֵאוֹל מ"ס הַנִּפְלֵא זְכַר יוֹסֵף מ"ש בְּעֵנֶן הַגָּל"ל זֶה לְשׁוֹנוֹ:
ב"ה יוֹם ד' וַיִּשְׁלַח תַּרְמ"ט לַפ"ק שְׁאֵאוֹל, יִשְׂאוּ הָרִים שְׁלוֹם וּגְבָעוֹת בְּרָכָה בְּבֵיתוֹ וְרַעְנָן
בְּהִיכְלוֹ כְּבוֹד יְדִיד ד' וַיְדִיד כָּל יוֹדְעֵי שְׁמוֹ הֶרֶב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָס בְּחִרְפוֹתוֹ וּבְקִיאוֹתוֹ נ"י
עַה"י פ"ה הַחֲכָם הַשְּׁלֵם דְּרֹפְתִיקָא דְאֹרֵייתָא פָּאָר יִשְׁרוּן כַּקִּשׁוֹת מו"ה מְשֵׁה נַחוּם
יְרוּשְׁלַיִם מִסְקֵי אֲבֶד"ק ד קְאָמִינְקָא יצ"ו: מִכְתָּבוֹ הַגִּיעַנִי וְצַר לִי מְאוֹד עַל צַעְרוֹ וְהַמְּפְרִיעִים
שְׁלוֹמוֹ אֲשֶׁר מִהְרָאוֹי לְנִכְבְּדֵי עִירוֹ לְהַשִּׁיב אֶל לְבָבָם לְהִתְאַמֵּץ בְּכֹל פֶּחֶם שְׁלֵא לִיתֵן מְקוֹם
לְהִיּוֹת פּוֹטֵר מִיָּם רֵאשִׁית מְדוֹן ח"ו וְאֲשֶׁר בְּשְׁלוֹמוֹ לְהֵם שְׁלוֹם וְאֲשֶׁר עַד פֶּה הִיָּתָה קְהֵלְתֶם
לְתַפְאָרַת בְּמִרְחָקֵי אֶרֶץ וְלִשְׁם טוֹב בְּהִיּוֹת בְּרֵאשִׁים לֵאב"ד גָּאוֹן מְפֹרָס אֲשֶׁר שָׁמַן תּוֹרַק
שְׁמוֹ וְאֲשֶׁר מוֹעֲטִים בְּדוֹרְנוֹ בְּנֵי עֲלִיָּה פְּיוּצָא בּוֹ וְאִיךְ הִיָּתָה עִתָּה קִרְיָה נְאֻמָּה לְמִקּוֹם
מְדֻנָּים בַּעֲבוּר עֵנֶן נִקְלָה כְּזֶה מִש"צ אֲשֶׁר לְפִי הַנְּשַׁמֵּעַ בְּכֹל מְקוֹם הִיּוֹתוֹ הוּא מוֹעֵד לְעוֹרֵר
מְדֻנָּים וְלְהַמְשִׁיף עֲלָיו לְזוֹת שְׁפָתִים הַרְבֵּה (גַּם בְּהִיּוֹתוֹ כַּעַת בְּפֶה יְדַבְּרוּ עֲלָיו אֲשֶׁר הוּא
רַגִּיל בְּשִׁכְרוֹת וְכו') וְאֲשֶׁר לֹא תִהְיֶה תַפְאָרְתָם גַּם כֵּן מְאֻנְשִׁים הַמְּחַזְּקִים עַל יְדוֹ
(מִהַבּוֹעֲרִים בָּעַם) לְהִיּוֹת נִתְעִים מֵאִישׁ כְּזֶה לְהַקֵּל בְּכָבוֹד וּמוֹרָא ת"ח וְכו' כֵּן נוֹדַע לִי ע"י
שׁו"ב שְׁזוֹכְרִים אוֹתוֹ מְזִמֵּן רַב בְּהִיּוֹתוֹ בְּפֶה וְאֵז לֹא הִיָּה פִּרְקוֹ נְאֻה וּמְחַזְּקֵי לְקַל הַדַּעַת
וְכַדוּמָה אֲשֶׁר הִתְפַּלְאוּ מְאֹד אִיךְ יִתְעַרֵּב לְבָבוֹ לְהִתְנַיֵּצַב בְּמִקּוֹם שֵׁישׁ לְהֵם רַב אֲב"ד אָדָם
גְּדוֹל כְּזֶה וְאִיךְ לֹא יְחַסֵּם עַל נַפְשׁוֹ שִׁיגְרוֹם רָעָה וְתִקְלָה לְעַצְמוֹ בְּכֹל מְקוֹם בּוֹאוֹ וְכו' וְהִנֵּה
אֶל אֲנָשֵׁי עִירוֹ לֹא אוֹכַל לְעַצּוֹר לְקַרָּא בְּאֻזְנֵיהֶם כִּי אִיךְ יַעֲלֶה עַל דַּעְתָּם לְגָרוֹם מִחֲלֻנְתָה
בַּעֲבוּר מִיָּנוֹי ש"ץ שֵׁישׁ עֲלָיו עֲרַעוּרִים בְּמִקּוֹם שָׁרֵב גָּאוֹן כִּי"ב שׁוֹכֵן בְּקַהֲלָתָם אֲשֶׁר רַבִּים
נִהְנָן לְאוֹר תּוֹרָתוֹ וְאֲשֶׁר הוּא לְתַפְאָרַת וְלְכָבוֹד לְאֲנָשֵׁי עִירוֹ גַּם בַּעֲיִירוֹת הַרְחֻקוֹת אֲשֶׁר
יְכוֹבֵד עִירוֹ בְּשְׁמוֹ וְאִקְנֶה אֲשֶׁר גַּם דְּבָרֵי הַמוֹעֲטִים יִסְפִּיקוּ כְּמִרְוֵבִים לְפָנָי אוֹהֲבֵי הַשֵּׁם
וְתוֹרָתוֹ לְשִׁמּוֹעַ לְקוֹל הַתּוֹרָה (כַּאֲשֶׁר אֲבָאָר בַּעַה"י לְמַטָּה) וְהַשִּׁי"ת יִפְרוֹס סוֹכֵת שְׁלוֹמוֹ
עֲלֵיכֶם וְיִהְיֶה שְׁלוֹם לְכָל לְמוֹדֵי ה' וְכו': וּמַעֲתָה נְבוֹא לְעִיקָר הַשְּׁאֵלָה שֶׁהִצִּיעַ הַדַּר"ג אִם
מִיָּנוֹי ש"ץ מִן־רַחַח לְהִיּוֹת בְּהַסְכַּמַת חֶבֶר הָעִיר וּבְכַרְט שֵׁישׁ עַל הַש"ץ רִינּוֹן וְקָלָא דְלֵא
פְּסִיק וְכו': (א) כְּבָר הָאָרִיךְ בְּשֵׁאִילַת יַעֲבֹץ ח"ב סו"ס קצ"ו בַּש"ץ שְׁנַתְמָנָה שְׁלֵא בְּרִשׁוֹת
הֶרֶב שְׁאִין רְאוּי לְהוֹצִיא אֶת הַרְבִּים יְדֵי חוֹבְתָם שֶׁהִתְנַאי הָרֵאשִׁי שִׁיָּהִי בֵיתוֹ רִיקָן
מִעֲבִירוֹת כּו' וַע"ש בְּסִי ע"ח אוֹת ה' בְּמֵאֲמָרָם בְּאֲבוֹת דַּר"נ פִּרְק ל"ו חֲזָן וְטַבַּח כּו'
וּבְחֻלְקָא א' סִימָן קס"א שֶׁהוּא אֶחָד הַסִּיבּוֹת לְאָרִיכוֹת גְּלוּתֵינוּ אַחֲרֵי שֶׁכָּלוּ כָּל הַקִּיּוּצִים כִּי
אִיךְ תִּקְוָבֵל תִּפְלִתֵינוּ שִׁיבְנָה בַּהַמ"ק ע"י צִירִים וְחֻבְלִים פְּאֵלָה שֶׁעַל יְדֵיהֶם נִדְמָה בַּהַמ"ק
מְעַט לְמַעֲרַת פְּרִיָצִים כְּמָה קְהֵלוֹת נִחְרְבוּ בְּסִיבְתָם עַד מְתֵי יְהִיָּה עָוֹן זֶה טְמוֹן בְּיָדֵינוּ
לְשִׁלּוֹחַ לְפָנֵינוּ מְלִיצִים לְהַטִּיל קְטִיגוֹרִיָּא וְכו' וַע" בְּסִפְרוֹ מְגִדוֹל עוֹד עֲלִיָּת? חוּד הַמַּעֲשֵׂה
פ"ה בַּד"ה וְנֶאֱמַר וּבִשְׁעַר עֲלִיָּת דְּרַף אֶרֶץ פ"ח בַּד"ה בַּהַכ"נ צְרִיף לְהַשְׁמֵר שְׁלֵא לְהַלְכֵד
בְּרִשְׁתָּהּ הַהַמּוֹן כּו' בְּמִנְהֲגֵי נְגִינֵי חֲזָנִים כּו' וּבְכָבוֹר שׁוֹר לְתַעֲנִית ט"ז ב' הָאָרִיךְ בְּדְבָרִים
הַיּוֹצֵאִים מִהֶלֶב הַנְּאוֹתִים לְעַמּוֹד הוֹרָאָה כְּמוֹהוּ (וְכַמ"ש בְּנוֹב"י קָמָא חִיו"ד סִימָן כ"ב
וְרֵאשִׁיתִי אֶחָד קְדוֹשׁ מְדַבֵּר הַגָּאוֹן הַתְּב"ש כּו' שִׁהְיָה מִמֶּשׁ יְחִיד בְּדוֹרוֹ עַכ"ל) וְשֵׁם מְדַבֵּר
בְּהַתְּהַלְבוֹת תּוֹכַחַת חוֹסֵר עַל מִיָּנוֹי הַחֲזָנִים מְטִיבֵי נֶגֶן שְׁמַצֵּד זֶה לֹא יִשְׁגִּיחַ אִם פִּרְקוֹ נְאֻה

ובחידושי לר"ה כ"ה ב' ונתמנה פרנס כו' מתרעם על הפרצה מהמנויין על ידי תחבולות אשר מזה נמשך קלקול שוחטים וחסידים ומקנאות וסופרי סת"ם כו' ובתנא משה על הלכות שחיטה בסימן י"ח סו"פ י' האריה באיסור קבלת ש"צ בלי הספמת הרב דמתא ובלאו הכי הרי מינוי הש"צ צריך להסיע על קצתו ולאו כל מינייהו היכא דאיכא אדם חשוב כב"ב ט' ע"א וחו"מ סימן רל"א וע' בשו"ת מהר"י ברונא סימן פ"ה בש"צ שזינתה בתו שיש להעבירו אם אפשר באחר וקצתו שצריך הספמת חבר העיר להשיג שיהיו הבוחרים אותו לש"ש מצד מעשיו ומדותיו ולא שיהיה הריצוי לעם מצד עריבת קולו לחוד ולבדקם ועכ"פ החובה לעמוד בפנין ולהורות לעם לבחור הדרך הישרה לקבל ש"צ פשר ואף שאינו יודע בנגינת נכר ולהפריד אות מחברתה ולא במי שראוי לדון עליו ולתפות על מומיו בעבור היותו מיטב נגן וע' במג"א סימן פ"א ס"ק ד' וכבר האריכו הקדמונים בגנות המשוררים המפרידים תיבה וכו' ולא גרע משאר מינויין של מצוה אשר זה כל פרי התמנות הרבנים להשיג במילי דשמאי וכמבואר בש"ס מו"ק ו' ע"א האי צורבא מרבנן כל מילי דמתא עלי' רמיא ובמג"א סי' תקע"ט ס"ק ז' דלא בעינן רק רגיל בתפלה שמה וטעה ובמטה משה סימן ח' האריה במה שסיים הרב בסימן תקפ"א שהכל פשרים רק שיהיה מרוצה לקהל וע"ש בא"ר ס"ק ט"ו כל המסייעין לש"צ שאינו הגון פאלו גוזל טוב מן הקהל ונעתידין ליתן את הדין כו' ובתענית ט"ז ע"א היתה לי נחלתי פאריה ביצר ע' רש"י והיינו שגורם סלוק השכינה מבית המקדש מעט ולברוח מנחלתו כמו מאריה ביצר ובתשו' הרא"ש פלל ד סימן כ"ב מתרעם פי חזני הארץ הזאת רק להנאתם לשמוע בקול ערב כו' והקב"ה אומר על פן נתנה עלי בקולה כו' וע' בס' ראשית בכורים ח"ב משו"ת חינוך ב"י בתוכחת מגילה דף כ"ט סו"ע"א מחולשת העבודה במדינות הללו מצד השליח וע' בטל אורות שער רביעי דף פ"ה ע"א שהאריה בדברים החוצבים להבות אש במינוי ש"צ מצד נעימת קולו לבד ובקהלת שלמה בדיני שופר דאם אין הש"צ י"א ובעל מעש"ט ואינו מתחרט על חטאיו בכל לבבו איך יתכן שיהיה המלין בין הקב"ה והצבור ובסוף אגרת המוסר להר"ר שלמה אלעמי מלילות קטלונא בשנת הקנ"א ובקשטיליא ועוד תשוב תראה בעבודת התפלה כו' ולא שתו לב לבחירת חזניהם זולתי אל ערבות הקול ולא הקפידו על מיעוט הבנתם ופתיחת מדותיהם ועוד נוסף עליהם חשודים וכו' יעו"ש ובחת"ס האו"ח סימן כ"ה בש"ץ שציצא עליו רינון וכלה זמן הפתב שמצד המנהג הוי פתוח זמנו שאין מעבירין.

משום רינון אבל אם התנו בפירוש שיכולין שני הצדדים לחזור אחר ג' שנים דצריכין קבלה ומגן חדש אין נכון לקבלו מדינא אבל אם יראה שיהיה מחלוקת עי"ז יניח ידו פי בלא"ה אינו מוציא את הרבים בזה"ז כו' יעו"ש באנרף וכנראה שלא החליט סברתו פיון שלא נכתב בפטר חזנות שהיה תנאי מפנין דצריף לברר בעדים בלתי נוגעים או בהודאת בע"ד ועכ"פ במה שאין מסלקין אותו לא מינכר כ"כ שיהיה פאלו מספימין על התמנותו פיון שפבר החזיק ורק במה שאין מוחין בידים ובכח דאין החובה מןטלת כ"כ באינו ידוע שיצייתו אבל למנותו לכחלה פשיצא רינון בקלא דלא פסיק דכשהרב מעלים עין נראה כמתזיק בידם בשתיקתו שיחשבו שעושין פדין ומחניף לעוברי עבירה וכמו שהאריה בבכור שור סוטה מ"ז ב' משרבנו רואי פנים בטל לא תגירו שדברי מהרי"ו סימן קנ"ז והובא בחו"מ ר"ס י"ב בהג"ה ויו"ד סימן של"ד דנהגו עכשיו שלא למחות

משום שיש סכנה כו' היינו בכרי הזיקא וכגיטין י"ד אבל פשיש ניסה והמלטה מיד הרוצה וכש"כ דין הממונה לרבים כו' דאלת"ה בטלה לא תגורו מעיקרא וכנדה ס"א שלא נאמר אל תירא כ"א בדאיכא מקום לירא וכעין זה בתשו' הרשב"א הובא בחו"מ סימן י"ב יעו"ש: (ב) ובעיקר הדין להמג"א סי' נ"ג ס"ק ז' בשם ראנ"ח סימן מ"ב דקלא דלא פסיק אפילו יחיד יכול למחות להעבירו ובהג"ה סעיף כ"ה דאין מסלקין משום ריגון וע' בשו"ת רש"ל סימן כ' ויש"ש סימן נ"ב ולהפרמ"ג דהרב איירי בקלא דפסיק וכ"כ במחצית השקל דאפשר דשניהם שוין קלא דלא פסיק ועדים ובשו"ת השיב משה חאו"ח סימן ד' הקשה דהא אפילו ממון אין מוציאין בקלא דלא פסיק ונדחק דארף דלא נגבה ככל דיני גב"ע דהוי בקלא דלא פסיק פינון דלרי"ו ומרדכי בעדות שלא בפניו פשר בדיעבד כחו"מ סימן כ"ת סט"ו בהג"ה וכן חולין אינהו מיכל אכלי לדידן מסתם נמי לא וליתא וכשו"ת רמ"א סימן י"ב ורש"ל סימן י"א דארף להמכשירין בעניני ממון אבל לפסול איש מחזקת פשרותו לא ובשו"ת רשמי שאלה סימן כ"א האריף לדחות דברי הבית שמואל אחרון חחו"מ סימן כ"ת בהעידו על השו"ב שלא בפניו לפסלו וגם למאירי דלאפירושי מאיסורא כ"ע בע"ד ניהו ומ"מ מסיים בנוב"י קמא חאה"ע סימן ע"ב בשם ר' בצלאל דכינון דפתיף בי' דררא דממונא לגבות פתנפתה אין רשאין לגבות שלא בפע"ד ניותר מסתבר מ"ש עוד דהא דאין מסלקין ע"י ריגון היינו שנוולד אחר הקבלה אבל פשנתנדע מריגון שמקודם הנה קבלה בטעות ובסגנון זה העלה בשו"ת מהר"י פהן תנינא חאו"ח סי' ל"א ומדמה למפות י"א וירושלמי תרומות רפ"ח בעומד ומקריב נודע שהוא בן גרושה ונחלוצה ולרמב"ם כמ"ד בטלה פהונה וכנגמר דינו בלא כה"ג שאינו יוצא משם לעולם ובחתי"ס חאו"ח דהרב מייירי כשהש"ץ מרנצה לכל הקהל דמדינא אין מעבירין אפילו בקלא דלא פסיק וראנ"ח מייירי דהמיעוט מוחים וכן מתשו' רבינו שמחה שבמרדכי והובא בתשו' רש"ל סימן כ' שמסיים וכשנתמנה לש"ץ ואח"כ יאמרו אהד או ב' אין אנו חפצים בו ולא פשע שום דבר וכו' וע"כ דיחידים טוענים ע"י קול וכדומה וכה"ג קיי"ל בקלא דלא פסיק דאם לדידן מהימן האי קלא יכול להוציאה בע"כ וכב"י סימן י"א ס"ק ו' עכ"ד וע' ביש"ש חולין פ"א סימן נ"ב וכן למ"ש ראנ"ח בשו"ת מים עמוקים סימן נ"ב שאפילו מוחזק פבר בחזנות דבכה"ג אין היחיד יכול לעכב פדמוכח מדברי רבינו שמחה וכמ"ש הר"מ מפאדונה ואף להפל בו ותשו' הרשב"א אפשר שלא אמרו אלא לענין שאין חייבין לסלקו בריונו בעלמא אבל אם הם נקיי הדעת אינו בדין שיהא שלוחם בע"כ וכן נראה מתשו' רה"ג וכו' וכדאשפחן בדברים מכווערים שאין בהם לאסור אשה לבעלה ובקלא דביתר גשוואין ומ"מ אם בא הבעל להוציאה הרשות בידו ומצוה לגרשה וכו' יותר יש להקהל לחוש לפגמם ולכבוד עצמם מלחוש לכבוד אחרים ולפגמם עכ"ל ובשו"ת אורן תליתאי סימן פ"ג האריף ע"ד רש"ל דבאי תרע חזקת פשרותו י"ל דאדעתא דהכי לא קבלוהו כחו"מ סימן ע"א ס"ג בנמצא פפרן בדבר אהד בטל הנאמנות שכתוב בשטר והכי נמי הוי מום במקח כסי' רל"ב ס"ב ובספק טרפות מחזקתא בעלמא וכסי' תכ"א ס"ו מהמרדכי דהמניח אבל מה שהעתיק.

החתי"ס שאם יאמרו אהד או ב' כו' לא מצאתי פן במרדכי פ"ק דמענית בלשון רש"ל וכמ"ש בתשובה הורה ר' שמחה כו' ומסיים ר' יצחק בר שמואל וחסר הציון על אינה תשובה סובב דבריו ורק דכל הענין בתשו' מהרי"ל סי' ק"ב ומהר"מ ביר פרוף סי' קי"א

וּכְבָר שְׁלַח לִי ר' שְׁמֻחָה כִּי הִשׁוּ"ב וְהַחֲזִינוּ יְכוּל לְמַחֲוֹת וּלְעַכְבּ וְאִינִי חוֹלֵק עָלָיו כְּשֵׁי שֵׁשׁ רַבִּים הַמְמַאֲנִים אֲפִילוּ מוֹעֲטִים ג' או ד' אֶף יַחֲדֵי כָל דְּהוּא אִיךָ יְכוּל לְמַחֲוֹת כּו' וְהִינּוּ מִלְּתָא דְפְסִיקָא דְבַעֲשָׂרָה מִתְּפַלְלִים הַמֵּיִעוּט וּבִתְשׁו' מְאִיר נְתִיבִים סִימָן ל"ז הַכְרִיחַ מִלְּשׁוֹן הַש"ע סִימָן נ"ג בְּיַחֲדֵי שְׁהֶסְפִים עַל ש"ץ אִינוּ יְכוּל לְעַכְבּ אַחַר כֶּף וְכִתְשׁו' מֵהַר"מ מִפְּאֲדוּנָה סִימָן ס"ד דַּש"מ דָּאִם אֵין הָרֹב חֲפָצִים בּוּ יְכוּלִין לְעַכְבּ וּכְמֵהַר"ק שְׁוֹרֵשׁ ל' שְׁהַתְּפִלָּה בְּמִקּוֹם תְּמִידִין שְׁהִי בְּאִים מְשָׁל צְבוּר וְאִין רְאוּי שְׁיִהְיֶה שְׁלוּחָם לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת שְׁלֵא מִדַּעְתָּם עַכ"ל וְכֵן בִּתְשׁו' מְהַר"ל הַנ"ל דְּתַפְלָה בְּמִקּוֹם קָרְבָן וְאִין לִכְהֵן לְהַקְרִיב אֱלָא כְּשֶׁמְסַפִּימִים לְעַבּוּדְתוֹ הִלְפֶה אֵין לְמִנּוֹת ש"צ אֱלָא בְּהֶסְכֶּמֶת כָּל הַצְּבוּר וְאִם אַח"כ יֵאמְרוּ הַמֵּיִעוּט אֵין אָנוּ חֲפָצִים בּוּ וּבְלֵא פְּשִׁיעָה לָאו כָּל כְּמִינֵיהוּ לְבַטֵּל הַתְּמִיד הוּאִיל וְקַבְלוּהוּ עָלֵיהֶם וּבִשׁו"ת מֵהַר"א ז"ע עֲנִיזֵל סִימָן י"ג דָּאִף אִם נִתְקַבֵּל מִתְּחִלָּתוֹ בְּהֶסְכֶּמֶת כְּוָלָם הִרְשׁוּת בְּיָדָם לְסַלְקוֹ כְּשִׁיִּהְיֶה נִרְאָה לְהֶם אֵיזָה טַעַם כִּינּוּן שְׁקַבְלוּהוּ בְּסִתָּם וְכִיִּר וְשִׁלְמִי שְׁהוּבָא בְּתוֹס' יוֹמָא י"ג סוּע"ב שְׁהוּסַר מִן הַכַּה"ג מְפָנִי שְׁזָחָה דַּעְתּוֹ עָלָיו (וְכַה"ג בְּמַגִּילָה י"ג ב' כַּשֶּׁהִקְב"ה פּוֹסֵק גְּדוּלָה כּו' וְאִם זָחָה דַּעְתּוֹ בְּהַ מְשִׁפִּילוֹ) וּבְסו"פ טָרַף בְּקַלְפֵי שְׁהַעֲבִירוֹם מְאוּמַנְתָּם מְפָנִי שְׁלֵא הִיּוּ רוֹצִים לְלַמֵּד מַעֲשֵׂה הַקְּטוֹרֶת וְלַחֵם הַפְּנִים וּמ"ש ב"י מִתְשׁו' הַרְשָׁב"א שְׁהִי הַמְּנַהֵג שְׁלֵא לְסַלֵּק שׁ בְּלֵא פְּסוּל מִשׁוּם חֲשָׁדָא הָא כְּתִב בְּעַצְמוֹ דְּמֵאֲחַר שְׁנֵהֲגוּ לְמִנּוֹתוֹ לְזִמְן מְוַגְבֵּל לִיכָא חֲשָׁדָא וּמִסְתַּמָּא כְּפִירוּשׁוֹן וְאִף שְׁמִתְשׁו' מֵהַר"מ בְּסוּף הַכַּל בּוּ דְכָל מִינֵיהוּ וּנְשִׂיאוֹת שְׁל צְבוּר הִי לְהֶם זְכוּת שְׁל הַמְּנַהֵג שְׁלֵא לְהַסְתַּלֵּק בְּלֵא פְּסוּל כָּל זֶה בְּמִינֵיהוּ כְּשִׂיאוֹת שְׁהוּא כְּמוֹ פְּסִיקַת גְּדוּלָה שְׁפּוֹסֵק לוֹ וּלְכַנּוּי וְכַמְּגִילָה י"ג ב' וְאֶפְשָׁר גַּם ש"צ בְּכָלֵל כְּשִׁנְעֵשָׂה שְׁלִית וְאֶמְצָעֵי לְשִׁמִּים כְּשִׁכְּוֹנָתוֹ רְצוּיָה אֲבָל לֹא נִתְפַּשֵׁט הַמְּנַהֵג עַל בְּעָלֵי אֲנָפְנוֹת כְּמוֹ שׁו"ב וּמְנַקֵּר וְסוּפֵר עַכ"ל אֲמַנָּם הַחַת"ס סִימָן י"א דְקָדֵק לְחַלֵּק כַּשֶּׁהַש"צ מְרַוְצָה לְכָל הַקְּהָל וְאִין מְעַרְעֵר וְכַנ"ל דְּאִזֵּל לְטַעֲמִיהַ בְּאו"ת סִימָן ר"ה בַּש"צ שְׁיִצָּא עָלָיו רִבּוּן דָּאֵין הַקְּהָל רְשָׁאֵין לְסַלְקוֹ גַּם לְאַתֵּר כְּלוּת הַזִּמְן מִצַּד הַמְּנַהֵג דְּהָא שְׁרָגִילִין לְכַתּוּב ג' שְׁנִים לְטוֹבַת הַמְּשׁוֹנְעָבְדִים וְאִף דְּכַפּוּעַל אַחַר דְּהוּי מְלֵאכֶת דְּבַר הָאֲבוּד אִינוּ יְכוּל לְסַלְקוֹ בְּאֶמְצָע זְמַנּוֹ וְהָא זְמַנּוֹ לְעוֹלָם הוּא מ"מ אֲסוּר לְהַשְׁפִּיר עַצְמוֹ בְּיֹתֵר מַג' שְׁנִים דְּיוֹצָא מְכָלֵל שְׁכִיר וְא"כ אִם הִיָּה קְבִיעוֹת זְמַן בְּשִׁטֵּר חֲזִנוֹת הֵנָּה כְּתוּב זְמַנּוֹ אִם לֹא כְּשִׁהֲתַנּוּ בְּפִירוּשׁ שְׁלֵאֲחַר ג' שְׁנִים שְׁנֵי הַצְּדָדִים יְכוּלִין לְחַזֵּר דְּצָרִיף קְבִלָה לְמַנְיָן מַחֲדָשׁ וְע"ש בְּסִימָן ר"ו וְאֶפְשָׁר דָּאִם כְּתִבוּ עַל שְׁנָה א' או ב' שְׁלֵא כְּדָרְךָ הִנְהוּג דְּמִזָּה מְנַכַּת דְּהִתְנוּ מְפֹרֵשׁ עַל זְמַן וְאִם נִמְשָׁף אַח"כ הוּי כְּחִזְקָה שְׁאִין עֲמָה טַעֲנָה וּבִשׁו"ת רַאנ"ח הַנ"ל וְחִזְקַת הַחֲזָן אֵינָה חִזְקָה לְגַבֵּי צְבוּר שְׁכָל צְבוּר שׁוֹכְרִים חֲזָנִים וּמוֹצִיאִים אוֹתָם כְּפִי רְצוֹנָם כַּש"כ שְׁלֵא קַבְלוּ אוֹתוֹ לְחֲזָן קְבוּעַ אֱלָא לְאַקְרָאֵי בְּעֻלְמָא וְאַח"כ נִמְשָׁכָה חֲזָנוֹתוֹ בְּהִסְתָּהּ הַדַּעַת וְהִינּוּ כִּינּוּן שְׁהַחֲזִיק מַעֲצָמוֹ וּבִשׁו"ת רַדְב"ז ס' קפ"ב שְׁאִם לֹא הִיָּה לְצְבוּר ס"ת וְקִרְאוּ בְּשֵׁל יַחֲדֵי וְאַח"כ קִנּוּ הַצְּבוּר ס"ת אֵין טַעֲנָה לְיַחֲדֵי וְכֵן מִדְּבָרֵי רַבִּינוּ מְאִיר שְׁכָמְרָדְכִי פ"ג דְּב"ב סִימָן תְּקַל"ג בְּסוּף דְּבָרֵיו דְּגַם בְּמַצְוָה בְּעִינֵי חִזְקָה שְׁיִשׁ עֲמָה טַעֲנָה וְכֵן בְּמַג"א סִימָן קנ"ג ס"ק מ"א מִתְשׁו' רַד"ךְ סִימָן מ"ה אֲנָשִׁים שְׁהַחֲזִיקוּ בְּמַצְוָה אֵין יְכוּלִין לְמַחֲוֹת בְּאַחֲרִים שְׁרוֹצִים לְזַפּוֹת וּבִשׁו"ת מְהַר"ש הַלּוּי ס' כ"א דוֹקָא שְׁמִינּוּהוּ הַקְּהָל עַל כֶּף דְּוִמְיָא דְכִהֵן וּבְחִזְקַת שְׁרָרוֹת אֲבוֹת וְכו' וּבִשׁו"ת פְּרִי תְּבוּאָה סִימָן ס"ה דַּמ"ש בְּאו"ת סִימָן קנ"ג ס"כ"ב מִיַּיְרִי שְׁכַתְּחִלָּה כְּבָדוּהוּ הַקְּהָל בְּמַצְוָה זָו וְע"ש בַּט"ז ס"ק י' וּבִשׁו"ת בְּגַדֵי כְּהֹנֵס תְּאו"ת סִימָן ג' בַּמ"ש הַמַּג"א

דְּכַשְׁיָצָא עֲלֵיו ש"ר בְּקֵלָא דְלֵא פְּסִיק אֲפִילוּ יַחֲדִיד יָכוֹל לְמַתְּנָח וּלְהַעֲבִירוּ וְהוּא מְשׁו"ת
רלנ"ח סִימָן קט"ז דְּאֲפִילוּ הִנֵּה מְוַחֲזָק כְּבָר בְּחֻזְנוֹת וּמ"ש בְּתַשׁו" רַשְׁב"א שְׂאִין מַעֲבִירִין
בְּרִינוֹן הִינּוּ שְׂאִין אִיסוֹר בְּהַעֲמֻדְתּוֹ וּכ"מ בִּיש"ש פ' גה"נ דְּאִין מְחַוְּבִין לְקַיָּמוֹ (וע'
בְּשׁו"ת אורי וישעי סימן ס"ה) וּקְצַת רְאִיָּה מְתַשׁו' מְהַר"ל דְּהַאי פְּשִׁטָּה שְׁלֵא כְּהוֹנֵן
ע"כ לֹא מִיַּרְי בְּיַשׁ עֲדִים וּמִהַדִּין לְהַעֲבִירוֹ דַּא"כ אִפִּי בְּנֵלָם.

מִסְפִּימִים בְּהַעֲמֻדְתּוֹ אִין רַשְׁאִים וְהַעֲלָה דַמ"מ רְאוּי לַכ"א לְחוּשׁ לְעַצְמוֹ וְלֹא יִהְיֶה שׁו"ב
דְּמַתָּא וְלֹא יִתְפַּלֵּל בַּר"ה וְיוֹה"כ וְאוּלָם בְּשׁו"ת מְהַר"מ מִיַּנֵּץ מְאוּבִין סִימָן י"ד שְׁפַנְרָאָה
הִנֵּה הַשְּׂאֵלָה בְּעוֹבְדָא זֹאת מַש"צ וְשׁו"ב הֶחְשׂוֹד עַל עֲרִיּוֹת מְצַד רִינוֹן וְהִבִּיא מְתַשׁו' הַר"י
הַלְוִי חֵאָה"ע פ' י"ג דְּאֵף דְּבִשְׂאָר עֲבִירוֹת אִינוּ נְפֹסֵל אֵף לְאוֹתוֹ דְּבָר שְׁנַחֲשֵׁד עֲלֵיו בְּקוֹל
חֲשָׁדָא בְּעֵלְמָא שְׂאִי גַבִּי עֲרִיּוֹת דְּפֹסוּל דְּלוֹקִין עַל לֹא טוֹבָה הַשְּׂמוּעָה וּמִזָּה הוֹצִיא דְּבָרְגִיל
לְהַתִּיחֵד עִם א"א דְּאִין לוֹקִין מְשׁוּם הוֹצֵאת לַעֲזוּ פְּקִידוּשִׁין פ"א וְהָיוּ כְּמוֹ שְׂאָר עֲבִירוֹת
דְּאִינוּ נְפֹסֵל לְאוֹתוֹ דְּבָר מְשׁוּם רִינוֹן בְּעֵלְמָא וְאֵף דְּהַלְיָמוּד מְבַנֵּי עָלֵי וּכְשֶׁבַת כ"ה עַל
הַנְּשִׂים שְׁשֵׁהוּ קִנְיָהֶן י"ל לְפַרְש"י בְּקִידוּשִׁין שְׁם בַד"ה אֵתָה מוֹצִיא לַעֲזוּ כו' וַא"כ בְּזִמְן
שְׁדָנוּ ד"נ לִיכָא לַעֲזוּ שְׁיִהְיוּ לוֹקִין עַל הַיְחוּד דַּא"א וְעוֹד דְּבַבְנֵי עָלֵי לֹא יֵצֵא לַעֲזוּ עַל אִשָּׁה
מִיְחֻדָּת וְאִם שְׁנָיָה קָשָׁה לְכַוֵּן בְּלִשׁוֹן הַחֲשׂוֹד עַל הַעֲרִיּוֹת דְּהִינּוּ רַק בְּעֲרִיּוֹת הַרְבֵּה שְׁלֵא
נִוְדַע בְּשִׁבִיל מִי שְׁלָקָה שְׂיָצָא הַלַּעֲזוּ עַל בְּנֵיהּ וְגַם שְׁגוּף הַסְּבָרָא אִינוּ מוֹכְרַת דְּהַא מ"מ
אִיכָא חֲשָׁדָא דְּזִנוּת עַל כָּל הַנְּשִׂים שְׁנַתְּיָחֵד שַׁמ"מ בָּא הַמְּלָקוֹת בְּשִׁבִילֵן וְעִיקַר דְּבָרֵיו
תְּמוּנָה דְּבִשְׁבִיל שְׁחַז"ל תְּקַנּוּ שְׁלֵא לְהַלְקוֹת בַּא"א שְׁלֵא לְהוֹצִיא לַעֲזוּ לֹא יְכוֹל לְמִילַף מְקַרָּא
דְּלֹא טוֹבָה הַשְּׂמוּעָה שְׁקוֹנָם תְּקַנְתָּ חַז"ל וּמְצַתִּי בְּשׁו"מ רְבִיעֵאָה ח"ג סִימָן קל"ב
שְׁהַשִּׁיגוּ בְּזָה וְגַם דַּלְב"ח אַה"ע סִימָן כ"ב דְּדוֹקָא הִיכָא שְׁהַלְקוּ לְשִׁנְיָהֶם אִיכָא לַעֲזוּ אָבֵל
אוֹתוֹ לְבַד מֵאֵן יַדַּע דְּבַעֲבִירָה הַלְקוּהוּ וְכֵן הַשִּׁיגוּ בְּשׁו"ת הַיְחוּדָה יַעֲלָה חֵאָה"ע ס' צ"א וְע'
בְּשׁו"ת מוֹצֵל מֵאֵשׁ סִימָן ע' בַּד"ה אָמְנָם בַּמ"ש הַנְּמ"י דְּהַאי וְדַאי מְרַדוֹת דְּרַבְּנָן דְּהַא לֹא
פְּתִיבָא לָאוּ עֲלָה יַעֲש"ב וּבְשׁו"ת רַאנ"ח בְּמִים עֲמֻקִּים סִימָן מ"ב בְּדַף מ"ב ע"ב וְגַם מַה
שְׂרָצָה לְחַדֵּשׁ דַּבַּא"א דְּאִין לוֹקִין עַל לֹא טוֹבָה הַשְּׂמוּעָה לֹא מְקַרִי חֲשׂוֹד עַל הַעֲרִיּוֹת
וְלִיתָא דַמ"מ חֲשׂוֹד הֵנָּה יַעו"ש בְּשׁו"מ הַנְּ"ל עוֹד כְּפַמָּה הַשְּׂגוּת וּבְשׁו"ת מְשִׁיבַת נְפֶשׁ ח"א
סו"ס ח' ע"ד הָרַא"ש דְּגַם עַל יַחֲוֹד יֵשׁ מְלָקוֹת דְּלֹא טוֹבָה הַשְּׂמוּעָה וּפְסוּל לַש"צ וְהַאֲרִיף
לְדַחֲוֹק בְּדַבְּרֵי הַפֶּל בּוֹ וְע"ש בְּתַשׁו' מְהַר"מ מִיַּנֵּץ הַנְּ"ל בַּסִּי' ת"י שְׁהַאֲרִיף לְפַלְפֵּל בַּמ"ש
רַאנ"ח דַּמ"מ בַּר חֵיּוּבָא הוּא אֵלָא דַּאי אֲפִשֵׁר מְשׁוּם לַעֲזוּ כו' וְעִיקַר דְּבָרֵי רַאנ"ח בְּשֵׁם
תַּשׁו' רַד"ךְ דְּלִהַתְּרַחֵק מִהַחֲשָׁד הוּא מַה"ת כְּדַאֲמַר בַּפ' בְּמַה מְדַלִּיקִין וְכַדְמִשְׁמַע בַּפ'
הַמְּקַבֵּל דְּסַבֵּר ר' טְרַפּוֹן (צ"ל ר' שְׁמַעוֹן וְע' בְּשׁו"ת רַאנ"ח סִימָן ע') אֲלִמְנָה כו' וְכִינוֹן
שְׁכָבֵר יַדַּע הַש"ץ שְׁמַרְגִּינִין עֲלֵיו מְפַל הַחֲשָׁשׁוֹת שְׁמַמִּילָא אִיכָא מְלָקוֹת מְשׁוּם לֹא טוֹבָה
הַשְּׂמוּעָה פְּקִידוּשִׁין וְרַמְב"ם פֶּרֶק כ"ד מְסַנְהֵדְרִין וְרַאֲיָתוֹ מִהַתְּשׁוּבָה שְׁבַסו"ס הַפֶּל בּוֹ
בַש"ץ שְׁמַרְגִּינִין אַחֲרֵיו שְׁנַתְּפַס עִם הַנְּכָרִית אִם נִתְבָּאָר עַפ"י עֲדִים כְּשִׁרִים שְׁנַתְּפַס עֲמָה
תְּפִיסָה שְׁחִיב כו' שְׁמַפְלֵל שְׁכָל חֵיּוּב מְלָקוֹת פְּסוּל וְעַכ"פ לֹא כְּתַבּוּ רַק בְּעוֹבְדָא שְׂיָצָא
שְׁם מְזוּנָה בְּעִיר וְאֵף שְׁהַקּוֹל יוֹצֵא רַק מִחֻמַּת הַכִּיעוּרִים סוֹבֵר דְּשִׁיף בְּזָה מְשׁוּם לֹא טוֹבָה
הַשְּׂמוּעָה כִּינוֹן שְׁהִבִּיא עַצְמוֹ לְכַף ע"י רִיבּוּי הַחֲשָׁדוֹת וְשְׁלֵא נִזְהַר שְׁמַתוּף כְּף יֵצֵא הַקּוֹל
שְׁעֵשֶׂה עֲבִירָה בְּפִנְעַל וְאֵף שְׁלֵא נִזְכַּר בְּכָל הַעֲרִיּוֹת רַק מְדַבְּרִים מְכּוֹעֲרִים בְּלַבַּד מ"מ
סוֹבֵר דְּגַם לֹא טוֹבָה הַשְּׂמוּעָה דְּבַנֵּי עָלֵי לֹא הִנֵּה הַקּוֹל רַק מְצַד הַיְחוּד שְׁבָא הַגּוֹרֵם לְזָה

שִׁיחֻשְׁדוּם ע"ז הַזְנוּת וְאִם שִׁפְשֻׁטוֹת לְשׁוֹן הַפֶּל בּוֹ דְּבַרְנָה שְׁמֵרְנָנִין אַחֲרָיו לֹא נִפְסָל לֹא מִשְׁמַע כְּדַבְּרָיו וְכַמ"ש בְּתִשְׁבֵּי הַר"ת פִּינְאָרִי שְׁלֵפִי זֶה מוֹכֵרֶת לְדַחֲוֹק דַּמ"ש דְּמִלְקִין עַל לֹא טוֹבָה הַשְׁמוּעָה הֵינְנוּ בְּשָׁנִים אִו שְׁלֵשׁ פְּעָמִים הֵגַם דְּמָה שֶׁהַשִּׁיג מִהַרְשֵׁב"א דְּבַחֲזָן אִין מְסַלְקִין אַא"כ נִמְצָא בּוֹ פְּסוּל וְרַנְנָה לֹא מִיְקָרִי פְּסוּל זֶה כְּבָר נִתְיַשֵּׁב בְּרֵאנ"ח וְכַמ"ש גַּם כֵּן תִּלְמִידוֹ בְּסוּף הַתְּשׁוּבָה דַּמ"מ אִם הֵם נִקְיֵי הַדַּעַת יְכוּלִין לְהַעֲבִירוֹ גַּם כֵּן וְע' בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה מִתְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים סִימָן קַע"ט וּבְאֵי הֵם וְע' בְּשׁו"ת עֲדוּת בִּיהוֹסֵף מִהַר"י אֶלְמוּשְׁנֵינוּ סִימָן ר"ז דְּמִשׁוּם רִנְנוֹן אִין לְהַעֲבִירוֹ מִטַּעַם חֲשָׁדָא כִּינּוּן שְׁבִימְנֵינוּ לֹא נִהְיֵי לְהַחֲלִיף ש"ץ מִזְמַן לְזְמַן וְע' בְּשׁו"ת הַר"י מִיְגָאָשׁ סִימָן צ"ה אִם הַרְיָנוֹן עַל הַש"צ עוֹדְנוּ עָלָיו רְאוּי לְסַלֵּק כּו' וְאִין רְאוּי לְהַתְּפַלֵּל אַחֲרָיו כּו' אֶמְנָם אִם הֵיָה הַרְיָנוֹן עַל מָה שֶׁעָבַר וְעַתָּה נִרְאָה עָלָיו אוֹתוֹת תְּשׁוּבָה אִין מְסַלְקִין כּו' וְעִיְקָרוֹ מָה שֶׁצָּרִיכִין שְׁלֹא יֵצֵא עָלָיו ש"ר בְּיַלְדוּתוֹ הוּא בַת"צ כַּמ"ש מְעַבְרִין לִפְנֵי הַתִּיבָה זְקַן וְרִגְלִיל וּפְרָקוֹ נָאָה שְׁלֹא יֵצֵא עָלָיו ש"ר בְּיַלְדוּתוֹ כּו' וּבְשׁו"ת תְּפָאֶרֶת צְבִי חֲאו"ח סִימָן ג' הַרְגִישׁ דְּבַתְּשׁוּ רֵאנ"ח דְּצָרִיף רֹב הַקְּהֵל לְהַעֲבִירוֹ וְרַק שֶׁבַתְּחִלָּה צִיָּדָד דִּיחִיד יְכוּל לְמַחֲוֹת וּמ"מ פְּתַב אַח"כ שִׁיְהִי רֹב הַקְּהֵל וְנוֹדַע דְּרַכִּי הַפּוֹסְקִים שְׁאִין לְלַמּוֹד מִתּוֹךְ הַתְּשׁוּבָה הֵיכָא שְׁכַתְּבָה כַּמָּה סְתִירוֹת מְפֹל סְבָרָא בַפ"ע אֲבָל לְמַעֲיִין שְׁגַם בְּהַתְּחִלַּת הַתְּשׁוּבָה לֹא צִיָּדָד רַק כְּפִי שֶׁשְׁלַחוּ לוֹ הַרְבֵּה עֲנִינִים מְפָרְטֵי הַעֲדוּת שֶׁהַרְבֵּה חֲשָׁשׁוֹת שֶׁהֵיָה עַל הַחֲזָן מִקְוֶדֶם וְכִינּוּן שֶׁהוֹחֲזִק אַח"כ בְּפָרִיצוֹת וְשְׁאִינוּ נִזְהָר מִלְּהַבִּיא עֲצָמוֹ לִידֵי חֲשָׁד כַּמָּה שְׁנִיתָן לְחֲשׂוֹד אוֹתוֹ וּבְפָרֵט שֶׁטַּעֲנוּ שְׁלֹא קָבְלוּ אוֹתוֹ לְחֲזָן קְבוּעַ וְהַצִּיעוּ ג"כ שֶׁהֵם רֹב הַקְּהֵל קְרוֹב לְשִׁלְשִׁים אִישׁ הַתּוֹבְעִים לְהַעֲבִירוֹ וּלְפִי הַדְּבָרִים שֶׁהַעִידוּ עָלֵיוֹאִם אִין בְּהֵם חֲשַׁשׁ אוֹיְבִים אֶפְקוּהָ לְקַלָּא יוֹתֵר יֵשׁ לְכַבּוֹד שְׁמִים וְלְכַבּוֹד הַצְּבוּר שְׁלֹא לְהַפְּנֵס בְּחֲשַׁשׁ נִתְנָה עָלָי בְּקוּלָה ע"כ שְׁנֵאוֹתֵיהָ כִּינּוּן שִׁיָּצֵא עָלָיו שֵׁם מְזוּנָה מְרִיבּוּי הַחֲשָׁשׁוֹת שֶׁהוֹחֲזִק כְּבָר בְּהֵם אֲבָל לְמָה שֶׁנִּתְבָּרַר לוֹ אִתֵּר כְּפֹךְ מִהַחֲכָם שֶׁבְּמִקּוֹם הַש"ץ הַר"ר חַיִּים פִּינְאָרוֹ שְׁלֹא נִמְצָא בְּכוּלָם יוֹדַע דְּבָר מָה שֶׁהֵיָה רְאוּי לְהַעֲבִירוֹ כּו' וְשֶׁהַעֲדִים לֹא הַעִידוּ בַב"ד עַל רֹב הַפְּרִטִים מִהַדְּבָרִים מְכוּנְעָרִים וְכַתְּבָה שֶׁאַחַר שֶׁהַשְּׁבִיעַם וְאָמְרוֹ שְׁלֹא רְאוּ דְבָר מְכוּנְעָר פֶּלֶל אִין לְחוּשׁ עוֹד גַּם אִם יִהְיֵה מִמֶּשׁ בְּעֲדוּתָם הַשְּׁנִיָּה וְכַפִּי שֶׁנִּתְבָּרַר שֶׁהֵיָה יוֹתֵר מִשְׁשִׁים אִישׁ בְּעוֹזְרֵי הַש"ץ שֶׁהֵיָה רֹב הַקְּהֵל וְשׁוֹב הַסְּפִים גַּם רֵאנ"ח לְזֶה דָּאִין נְאֻמְנִים לְחֲזוֹר וּלְהַגִּיד כּו' וּמ"מ אִם הַחוֹשְׁשִׁים לְנַפְשָׁם מְעַפְּבִים כִּינּוּן דְּאֶפִּילוּ בְּלֹא טַעֲנַת פְּסוּל יְחִיד יְכוּל לְעַכֵּב לְרַבֵּינוּ שְׁמַחָה שֶׁהַבִּיא מֵהַר"י קְוֶה אֶלָּא שְׁמַהֲרַם בְּתִשְׁבֵּי חוּלְק וְהַבִּיאֵה גַּמ"י בְּהַלְכוֹת חֲשׁוּבָה וְכו' וַיֵּשׁ לְחַלֵּק דְּלֹא אָמַר אֶלָּא לְכוּף לְהַיְחִיד לְפָרוּעַ חֲלָקוֹ וְשִׁיְהֵיָה שְׁלוּחוֹ בַע"כ אוֹ פְּשִׁישׁ חֲזָן מְרוּצָה לְכוּלָם וְזֶה רוּצָה לְזַפּוֹת מְאִיזָה טַעֲנָה אֲבָל כְּשֶׁהַיְחִיד רוּצָה בְּחֲזָן אִתֵּר אִינוּ בְּדִין שִׁיְדַחוּ הַצְּבוּר כּו' עוֹד כְּתַב מֵהַרמ"פ בְּתִשְׁבֵּי שְׁלֹא נְאֻמְרוּ דְּבָרֵי הַרר"ש אֶלָּא כְּשֶׁלֹּא הַסְּפִימוּ עָלָיו בְּתַחֲלָה עוֹד נִרְאָה דְּוָקָא כְּשְׁאִינוּ בָּא עָלָיו מִטַּעֲנַת פְּסוּל אֲבָל בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ אִינוּ בְּדִין שִׁיעַכְב עָלָיו לְסַלְקוֹ מִפְּנֵי שִׁישׁ בּוֹ פְּגָמוֹ שֶׁל חֲזָן וְכַעֲנִין שֶׁחֲשָׁשׁוֹ לְפָגְמוֹ שֶׁל כְּהֵן וְס"ח וְלָכֵן גִּילָה דַּעַתּוֹ בְּהִיפּוּף דָּאִין הַיְחִיד יְכוּל לְמַחֲוֹת אֶפִּי בְּקַלָּא דְּלֹא פְּסִיק כִּינּוּן שְׁלֹא הַחֲזִיק הַעֲדוּת בַב"ד וְהָבּוֹ דְּלֹא לְהוֹסִיף עָלָיו דְּבַכָּל מְקוֹם יְחִיד יְכוּל לְמַחֲוֹת עַכ"ד רֵאנ"ח שֶׁהַעֲתִקְתִּי בְּקִיצוֹר בְּאֶשֶׁר הַרְבֵּה מֵהַאֲחֲרוֹנִים שְׁלֹא הִי לְפָנֵיהֶם מְקוֹר דְּבָרָיו שְׁרַמְזוּ עָלֵיהֶם הַמַּג"א וְהִלְכוּ בְּסִגְנוֹן אַחַר מְדַבְּרָיו, וְמָה שֶׁכְּתַב עוֹד בְּתַפְאֶרֶת צְבִי בְּשֵׁם הַר"ח פִּינְאָרוֹ דְּגַם הַקּוּל צָרִיף שִׁיְהֵיָה מַעֲשֵׂה שֶׁהֵיָתָה בְּפוֹעַל אֲבָל אִם הַקּוּל הֵיָה עַל הַפִּיעוֹר וְלֹא נִזְהָר לֹא נִזְכַּר בְּדְּבָרָיו

דעיקר השגתו משום דלא נפסל בריונו רק עפ"י עדים פשרים, ומ"ש הפל בו בשם רב
האי בש"ץ שפיצא עליו שם רע וראוהו נשים פשרות ונדחה מלהתפלל ואח"כ הראה
בעצמו שעשה תשובה אין דבר עומד בפני התשובה התם הנה השאלה שפבר העמידו
אותו יעו"ש ועכ"פ לדינא יפה השיב דהקול צריף שיהיה לא משום עדי פיעור כאה"ע
סימן י"א ואף שהיו עדים פשרים על הפיעור ובשו"ת הר המור בחלק ג' דנולת מרדכי
סימן ל"ג שגם להרש"ל לא מקרי קלא דלא פסיק כ"א כשהקול הוא ממקום אחר ולא
מהפיעור אבל איננו מוסכם כלל וע"ש בדרישה סימן י"א שחולק עליו וכן מתשו' רמ"א
סימן י"ב הקול דע"י עדות רעוע לא מקרי קול ולא כתב על עדי פיעור ממש והנה עיקר
השאלה בתפארת צבי הנ"ל מצד שאינו מתפלל בתענית וימים נוראים והשם רע הנה
קודם קבלתו ואף שיהיו טוענים אנו רוצים בש"ץ שיהיה ראוי לתענית וימים נוראים
מ"מ אחר ששיתקו לו ט"ו שנים אין נכון להעבירו ואף שקבלוהו על ג' שנים מפל מקום
פינו שהניחוהו על עמדו ותלוי ברוב פורעי המס פתיקון הקהלה עד כמה המה קרואי
העדה וכו' ואולם אחר שנתחדש עליו אח"כ תוף הזמן והרוב רצו להעבירו יעשה
המעשה פראוי עמו ויפייסו לו בממון לפנים משה"ד עכ"ל ונראה שגם דעתו פדעת
האחרונים דבסתם ממילא נמשך הקבלה הראשונה שהיה על משך זמן זולת היכא
שנתברר אח"כ דבר פגום שראוי להעבירו והרוב מסכימים ולכן כתב פאן פינו שגם
מתחילה לא היה מתפלל בימים נוראים וממילא שנתרצו על זה וע' בשו"ת ארץ צבי
חיו"ד סו"ס ה' בד"ה ומה שפאו בטענה שלא קבלו אותו בכתב התמנות פינו שהחזיק
כמה שנים לשחוט אצלם פאלו קבלו אותו וכתוס' יומא י"ב דכה"ג מתמנה בפיה ובשו"ת
משיב פהלכה חיו"ד סו"ס ב' דלהש"ע חו"מ סימן ל"ד פיפצא עליו קול שחשוד על עריות
אין לפסלו לעדות יעו"ש בסמ"ע דחף להרשב"א שמחמיר בקלא דלא פסיק לעדות ממון
אבל באיסורין להיות חשוד לדבר אחר לא אמרינו יעו"ש אף לפמ"ש בש"ע הרב מלאדי
דאף להסוברים דפסול לעדות בא' מעבירות של תורה א"צ בדיקת ספין אבל בשו"ב
קבוע דמתא פינו דהאידינא ממנים אנשים ידועים לפשרים ונאמנים על השו"ב כזה לא
שייך זה ובשו"ת אורנין תלתאי (סי' קכא) דכש"כ לש"ץ שפל הפוסל בעבודה יש לינהר
ג"כ בש"צ משום הקריבהו לפחתה ע' במג"א (סי' נג ס"ק ח'): (ג) והנה הדרת גאוונו
בספרו מנחת משה חאו"ח (סי' ד) הביא תשו' הרש"ק מבראדי דמ"ש ראנ"ח דבקלא
דלא פסיק נמי מעבירין היינו אם היה הקול שעבר על איסור תורה אבל בבא על הכותית
דהוי מדרבנן בעינו עדים ממש וכבר הובא בשו"ת מהר"מ מינץ החדש שביאר זה
ברחבה, ומ"ש לחלק דרמ"א מיירי שהיה הריונו שעשה עבירה אתת פעם אחר אבל
פשעבר כמה פעמים מעבירין ע"י קול בעלמא וכבר נזכר זה בדברי הר"ח פיזארי בתשו'
ראנ"ח וכו"ל ומ"ש דרמ"א דסובר דאין להעבירו ע"י קול בעלמא מיירי בענין שאין
רגלים לדבר והמג"א מיירי בענין שיש קצת רגלים לדבר וכדמשמע מתשובת מהרי"ק
והובא בתשו' הגר"מ חלק י' (וצ"ל בבית אפרים חיו"ד סימן א) דאף גבי שוחט ראוי
לחוש לו ובהכי מיירי בנדה ס"א דלמחוש בעי עכ"ל ושם הביא דברי מהרי"ק (סי'
קפח) והנה במהרי"ק לא נזכר רק לענין שפיצא קול הברה ע"פ אשה שאמרה שמפלוני
נתעברה כדי להשתיקו שהיה מחזיק הקול שפיצא עליה ולקחת נקמה ממנו שאין לביישו
שלא להעלותו לתורה דלפי' השאלות (שהובא בתוס' נדה ס"א ע"א ורא"ש פ' האשה

סי' ה) דלמיחויש מיבעיא שאם יטמין אותם יתייב ראשו [וע' בפשאלתות פ' וישב וסי' כח] ופרשה שלח סי' קכט] וא"כ אי לאו אימתא דמלכותא הי' מצילם ואפ"ל לפירש"י שמא הרגתם ואסור להציל אתכם דלא חשש אלא לעשות מעשה ההצלה שהרי השאם להסתיר עצמם א"ו פשיטא דלקבולי לא בעיא לענגן עשיית שום מעשה וביוש והא דמלקין על לא טובה השמועה היינו נמי בקול שהרבים מסכימים עליו ואינו פוסק אבל ביצוע שיוצא ממי שאין ראוי להאמינו הוי כשוכרו עמו עכ"ל, וגם הבית אפרים פתב להיפוך דברינון לא מפקינו השוחט מחזקתו ואפ"ל בקלא דלא פסיק אין להוציא שום אדם מחזקת פשרות לענגן פסול עדים ומכש"כ של אשה פטטניות דלאו לאפרושי מאיסורא מפוננה כ"א להשיאו שם רע דאף בעל נפש א"צ לחוש במקום שיש אמתלא לתלות שבשפט נפש הוציאו עליו ש"ר בני בלי שם וכו' ושוב ראה ששאלתו פשאלת המהרי"ק וכו"ל ומחמת שקצר בהעתקת המהרי"ק שקכת בכינצא בענגן זה חשב שגם מהרי"ק מייירי לענגן שו"ב והרי שם מבואר דלקבולי לא בעי לענגן עשיית שום מעשה ומה ענגן לזה לקלא דלא פסיק ביש קצת רגלים לדבר דאדרבא להעביר שו"ב מאומנתו הוי מעשה ויותר היה לו להביא ממהרי"ק שורש ל"ג בשוחט שהעיד עליו עד אחד ששחט שלא פהוגן שאין לפסלו ומ"מ יש לדונו לפי מה שהוא אדם ואם הוא אותו שפכר נכשל בענגן הבדיקה אי לדידי צייתי היו מעבירין אותו לגמרי פיון שיש רגלים לדבר והובא ג"כ בש"כ יו"ד (סי' ב ס"ק יא) ועי' בשו"ת רמ"א (סי' צא) מתשו' הרשב"א אבל פשיהיה הדיוט מוציא קול ומתוך זה יצא רינון אין זה קול פלל וע' בשו"ת מהר"י מברונא (סי' קסז) ובשו"מ קמא ח"א (סי' קפה) ועי' בשו"ת מזרחי (סי' כד) פשיש רגלים לדבר שהם שונאים ורוצים להנקם הם נוגעים בדבר וגדולה שגאה ואהבת נצחון יותר מממון וכ"כ רש"ל (סי' לג) וע' בספר חרדים מצות תשובה (פרק ד) וע' במג"א (סי' קנ"ו) משפת נ"ו א' בדרך דבדברים גיפרייםרשאי לקבל ובאגודת אזוב הפיר על הירושלמי והובא בסמ"ע (סי' תכו ס"ק ב) דחייב להכניס עצמו בספק ספנה להצלת חבירו שזה נדחה מהא דנדה (סא) וכמ"ש התוס' מהשאלתות ובמג"א (סי' נו אות ב) דחהו פיון דהספק גם על הצלתם אם יודע שהטמנים שישתפנו ג"כ עמו ואין חלוקו מוכרח למעיין וע' במשנת חכמים הלכות דעות בתשובתו (דף מב ע"א) בד"ה ונסתפקתי ובשו"ת טוטו"ד תגינא סו"ס רט"ז בסתירת הרמב"ם פי"ז מהא"ב בקול חליצה אין חוששין וכמ"ש בהה"מ דהנה דרבנן ולא חיישינו לקלא ועש"ב בד"ה ועל שאלתו השגיה ובתליתאי (סו"ס כז) בשו"ב שאלמנת אחיו הרתה לזנוגים ואמרה כי מאחי בעלה היא מעוברת דאף דאין לה דין עד מ"מ לפי ראות עין שגיסתו לא תגיד עליו שקר וכדי בזיון לאכול משחיתתו ולשמוע תפלתו ובפרט שאשתקד העיד עליו עד אחד ששחט שלא פהוגן והאמינו לשוחט פיון דנאמן פשנים ומ"מ עכשיו שיצא עליו הקול אף דהחשוד על עריות פשר לשחיטה כמו בחשוד על הגנבה דאכילת גבלות וטרפות חמור בעיני העולם מעריות ע' ביו"ד (סי' קיט) וכו' אבל למעשה אפי' אחרים לא יתגעלו במרק פגולו עכ"ל, ולא בא מבורר בשאלה אם היה קטטה ביניהם שזה שכיח יותר מצד שהוכיח לגיסתו על מעשיה ורצתה להנקם ממנו וכעובדא דבית אפרים שמכר לעיל וגם על עד אחד שהעיד עליו מכבר היה לחקור הרבה בפרטי הענגן ולא היה לו להשיב אלא שצריך למנות ב"ד וכמג"א (סי' נג ס"ק כה) מהכנה"ג לענגן רינון בש"ץ שאולי יתברר ע"י דו"ח שיהיו

אמתלאות להחזיק דבריה אצל לפי אופן השאלה רק מצד שאין גיסתו חשודה לשקר עליו אין בזה ממש ולפי דרכו הנה לו לנישב דרמ"א דבקלא דלא פסיק מעבירין היכא שהיתה גיסתו ונה ודאי דבר בטל מעצמו ואף היכא שלא הנה לו שום קטט עמו אפשר שחושבת שיאמינו לה יותר על גיסה ושיחייבו אותו לזונה ולפרנס הולד או לחפות על מי שזינה אתה שהבטיח לישא אותה או שהיה יותר נאות להפרוזה לומר על השו"ב שחושבת שהיה לטובת הולד להסתיר האמת זיפה פתב הדרת גאוונו בספרו מנחת משה (סימן ה) מענין פנה דהכל תלוי בראיית עיני המורה דיש רגלים לדבר לקלא דלא פסיק דהא מבואר באה"ע (סי' יא) וע"ש בב"ש ס"ק יב דקול מחמת אויבים לאו ריעותא היא פלל עכ"ל במנ"מ ובשו"ת רמ"א ר"ס י"ד השיג על פסק הג"ר שכנא בענין אויבים אפוקיה לקלא היכא דעברי עבירה ודחה דבריו ובאלפסי פ"ב דיבמות ואית ליה אויבים לנטען וכו' סוף דבר בנ"ד אף אתר הקבלה היו כולין להעבירו מכש"כ שנתקבל שלא ברצון הדר"ג דאין בקבלה זו שום ממש ואסור לשמוע תפלתו כמש"ל, וע"ד אשר הזכיר הדר"ג במכתבו שהש"ץ אל"ב זה פעש שנים עסק בשו"ב ושמתפאר שבקרוב הימים יתברר גם באומנות השו"ב על דברים פאלה אין להשים לב ולדבר פלל בזה פי לא תהנה פזאת בישראל שיתקבל ח"ו שום שו"ב בעיר בלתי הסכמת הרב ואף במקום שיצטרף לקבל שו"ב באופן שלא יהיה השגת גבול וכמ"ש הגאון בעל תורת יקותיאל שלא מהני פלל לענין שו"ב קבלתו שהשיג מרב אחר להתמנות בקהלה בלתי הסכמת הרב דמתא שבזה צריך קבלה מחדש מרב דעירו ובפרט היכא שהרב התרה בו שלא ישחוט מחשש איזה ערעור דגרע משו"ב דלא סר ספינו קמי חכם ששחיתתו אסורה מדינא דגמרא וכמו שהאר"י בשו"ת בריית אברהם חיו"ד (סי' ב) והאר"י בזה בתשו' ואף למותר לדבר מזה בדבר שהוא רחוק המציאות ובפרט שפמה שנים שלא עסק באומנות זו פלל, ז"ז הנני נכון תמיד בעת בא מכתב הדר"ג בד"ת להשתעשע בדבריו פדרפה של תורה וכו' פי דברי קדשו יקרים וחביבים מאד בעיני ונהני חושש תמיד לכבודו הגדול יקרא דאורייתא ואני מוכן תמיד לטובתו בכל אשר יהנה לאל ידי ברצות ה' בל"נ והנני מחפה לשמוע מבשורת השלום במחניכם וישמח לבבי גם אני ממני המחפה לשמוע ממנו אף טוב ושלום: והנני אוהבו הדורש שלום תורתו ומבקש הצלחתו יוסף זכריה בלא"א הרב מו"ה נתן שטערין זלה"ה אבד"ק שאוול: סימן לא דברי הגאון הגדול גזר הנבונים וכו' מו"ה אברהם יחזקאל ארלאזיראוו אבד"ק סארקאוו מ"ש בענין הנ"ל: בעזהש"י יום א' א' דר"ח פסלו ד' משה נחום לפ"ק הוא יגדל זרעו יאריף ימיו לפ"ק, סארקאוו פבוד ידיד נפשי הרב הגאון המובהק המפורסם בכל קצוני תבל אוצר התורה והיראה והחכמה תורה וגדולה במקום אחד חו"ב סיני ועוקר הרים חובר חבורים מחנכים כש"ת מוהר"ר משה נחום שליט"א אבד"ק קאמינקא הי"ו: אחדשה"ט באהבה רבה בקבלי מכתב הדר"ג חשתי למלאות בקשתו ושלחתי מכתב ליד"נ הרב החסיד רד"צ נ"י אבד"ק צערניגאוו שאלתיו מדוע לא ענה לכהדר"ג תקיף כו' ואם יודע את הש"ץ כו' או רק שלא לגנאי ונהני שולח לכהדר"ג את תשובתו אלי ובו יחזו עיני הדר"ג פי גם דעת הרד"צ נ"י אין נוחה הימנו ואני מאשר חכיתי על מכתבו לא פתבתי להדר"ג עד פה ואתו הסליחה והנה ע"ד העסק ביש עם הש"ץ לא יאומן אשר ימצאו במחננו אפילו מעט אנשים שלא ישמעו לקולו אחרי ידעם אחר כבוד הדרת גאוונו פי פל דבריו במנוצות ודעת

כדתה"ק ויבחרו באשר שנה ד' נתנה עלי בקולה כו' (יעו' הדר"ג ביש"ש פ"ק דחולין סו"ס מ"ט ועכשיו בעונותינו חוקרים כו' נעמית קול כו' ואפ"ל הוא כו' ואני הגבר וכו' ואין בידי כו' וד' יתן בידי הדר"ג כו') והנה בנדון דהדר"ג נראה דאפ"ל לדברי הר"א די בוטין בתשו' לקחם רב סי' ב' דס"ל דמי שהתפלל כמה ימים וראוי להיות ש"צ אף שלא קבלוהו הוי פהחזק וכן אפילו שפרוהו לזמן וכלה זמנו הוי בזה"ז מוחזק ואין מעבירין אותו בלא טעם וכן אפ"ל לדברי רבינו שמחה שהובא בתשו' מהרי"ל סימן צ"ז ובתשו' רש"ל סימן כ' דמים נוראים הוי פעצירת גשמים ובנ"ד לא מיקח פבוד הדרת גאוונו בימים נוראים מ"מ פיון שהדר"ג אמר להדיא דיתפלל בימ"נ באופן שלא יקבלוהו לש"ץ קבוע הוי נדאי אחר זמנו פמינוי בתחלתו (ומכש"כ לדברי הרשב"א והט"ז ס"ק י') ובפרט די"ל דלא הסכים פלל הדר"ג מתחלה והא דלא מיקח הדר"ג שלא יתפלל גם בימ"נ הוא משום שפבר שפרוהו על ימ"נ והוא בתוך הזמן שאין בכח כל הקהל להעבירו (אם לא בפסול גמור) וכמ"ש בתשו' הרשב"א ובש"ע סעיף כ"ה ובזה יש לתרץ דלא תקשה אמהראנ"ח שהובא במג"א סימן נג סק"ז דכשיוצא עליו ש"ר עתה והיא קדל"פ אפילו יחיד יכול למחות להעבירו דלכאורה קשה ממ"ש רמ"א שם סעיף כ"ה דאין מסלקין ש"צ משום ריבון דאפשר לומר דמהראנ"ח מייירי שלא קבלוהו עוד וכעובדא דתשו' לקחם רב סימן ב' דהתפלל איזו ימים ולא קבלוהו עוד ואשמעין דאף דהסכים עליו מתחלה דאין יחיד יכול למחות (כמ"ש מהרי"ק שו' ל' בשם רבינו שמחה) מ"מ פיון שבשעה שהסכים לא יצא עוד הקול וזהו שמדייק פשיוצא עליו שיר עתה וכמ"ש בתשו' מהרלב"ח סימן ע"ט ונ"ל עוד כו' שרוב הקהל רוצים שיהיה פבוד ר"י גאליפפה ש"צ קבוע שקולו ערב כו' גם בזה אשיב דעתי ואומר שגם אני יודע שקולו ערב כו' אבל עם כ"ז פיון שלא נמצא בש"צ הקדום שום דבר של דופי ופסול מחדש אין ראוי להעבירו עכ"ל הרי דאפילו שרוב הצבור לא יוכלו להעביר אם לא בפסול מחדש פיון שהסכימו עליו מתחלה (ויען' בתשו' לר' הג"ל דמדייק מדברי הרלב"ח דמייירי אפ"ל בכלות זמנו מדלא הביא דברי הרשב"א ע"ש) והא דבסעיף י"ט בש"ע דדוקא יחיד אונו יכול למחות פשהסכים עליו מתחלה עכצ"ל דמייירי בפסול כל דהוא דהא דברי הש"ע הוא מדברי רבינו שמחה וע' בדבריו שהובא ברש"ל סימן כ' ובתשו' מהרי"ל סי' צ"ז ונ"ל וכשימתמנה לש"ץ ויפנס לתפלה ואח"כ יאמרו א' או ב' כו' אין אנו חפצין בה ולא פשע בשום דבר הקרוי פשיעה שלא פהוגן לאו כל פמינוי להעבירו כו' הואיל וכבר נתמנה וקבלוהו עליהם עכ"ל משמע דיחיד אינו יכול למחות אלא בפשיעה גמורה ולא בפסול כל שהוא והרוב יכולין לסלקו אפילו בפשיעה כל שהוא וע' בתשו' לר' הג"ל ונ"ל בשלמא אם היה נמצא בו שום צד פסול נדאי דאזלינן בטר רובא אפילו שהמיעוט לא היה נראה בעיניהם הפסול כו' ואע"ג דהסכימו עליו מתחלה וכתב ר"ש דהיכא דהסכים תחלה אינו יכול למחות היינו יחיד אבל רבים נדאי דיכולין למחות עכ"ל ומדלא כת' דרבינו שמחה מייירי שפבר קבלוהו וכמ"ש ר"ש להדיא ובתשו' לר' מייירי שלא קבלוהו עוד משמע דמפרש דברי רבינו שמחה גם כן באופן שלא קבלוהו עוד לזמן רק שנכנס להתפלל איזו ימים וכעובדא דבתשו' לר' וזה קרי ר"ש קבלוהו היינו שהסכימו עליו ועכצ"ל לדברי מהרי"ק והשו"ע דדייקו מדברי ר"ש לענין יחיד שהסכים עליו מתחלה משמע אף שעדיין לא קבלוהו דאלו קבלוהו לזמן הא אפילו כל הקהל אין יכולין

להעבירו כבתשו' הרשב"א וכבסע"ף כ"ה אא"כ נמצא בו פיסול גמור וזהו שכתב מהראנ"ח הובא במג"א ס"ק כ' דאין יחיד יכול למחות בטענת פיסול דיש לחוש לפגמו משא"כ רבים יכולין וזהו פ"י דברי ר"ש וכתשו' לחם רב הנ"ל ואשמעין הראנ"ח דבקלא דל"פ שייצא מחדש יכול אפילו יחיד להעבירו (אם לא קבלוהו עוד לזמן) דלא שייך לחוש, לפגמו פ"ן דגב"א פגימא פנים וכבסע"ף כ"ה מיי"ר שקבלוהו לזמן והוא בתוך הזמן דאז אפילו כל הקהל אין יכולין להעבירו כ"א בפסול גמור ותירוצו של התח"ש בזה שכתב דבסע"ף כ"ה מיי"ר לדינא אם מחוייבין לסלקו ואין גם אחד מוחה בו צ"ע דהא הרמ"א העמיד דבריו על דברי הש"ע דאין מסלקין ש"ל מאומנתו אא"כ נמצא בו פסול והו מתשו' הרשב"א דאסור לסלקו ומשמע אפילו כל הקהל רוצים להעבירו וא"כ מ"ש הרמ"א א"ח"פ ואין מסלקין משום ריבון משמע ג"כ דאסור לסלקו אפילו כל הקהל רוצים גם דברי הפרמ"ג בא"א ס"ק כ"ט דמחלק בין ריבון לקדל"פ צ"ע דהא בכל בו פתוב להדיא דאין מסלקין עד שיתברר בעדים פשרים שנתפס עמה חפיסה שהיה חייב עליה מלקות ומשמע דלא סגי בעדים שתבע אותה כאה"ע סימן קע"ז סע"ף ד' בהגה"ה וכש"כ בקלא דל"פ ומה שפירש החת"ס דבריו דפירושו שהקול יצא שנתברר בעדים לא נראה כן מדברי הד"מ אות יו"ד ומהרמ"א סע"ף כ"ה שכתב אבל אם באו עליו עדים כן בלבד סע"ף כ"ה משמע להדיא דמפרש דברי הרמ"א דאסור לסלקו עד שיבואו עדים ע"ש ומ"ש החת"ס תשובה י"א שם לתרץ דברי רבינו האי שלא יסחרו חשבות הקודמות שכלל בו דרבינו האי מיי"ר שיחידים מוחין צ"ע למענין בדברי ר"ה שם דמשמע שפ להדיא דדינא קאמר ולענ"ד יש לתרץ גם כן דרבינו האי מיי"ר שלא קבלוהו עוד דבפסול כ"ד יכולין להעבירו ושקיל וטרי אי מהני תשובתו יעו"ש, היצא מזה בקבלוהו לזמן אין יכולין אפי' כל הקהל להעבירו כ"א בפסול גמור כבשו"ע סע"ף כ"ה (דהיינו להורידו מאומנתו א"א פי אם באופן שהיה פסול).

גמור) וכבכל בו עד שיתברר ע"פ עדים כו' (ב) אם לא קבלוהו עוד רק התפלל איזו ימים (או בכלות זמנו לדברי הל"ר) והסכימו עליו מתחלה אם לא נמצא עליו שום דופי ופסול כ"ד אין יכולין ג"כ הקהל להעבירו (כברלב"ח סי' ע"ט ותשו' ל"ר (סי' ב) ג) אם יש עליו פסול כ"ד יש ביכולת רוב הקהל להעבירו אם הוא פיסול מחדש (כברלב"ח שם ותשו' ל"ר שם וכתשו' רבינו האי וכדמשמע מדברי ר"ש) ויחיד אין יכול למחות פ"ן שהסכים עליו מתחלה (כבש"ע סע"ף יט דבפסול שאינו מדינא אלא משום מחאת היחיד א"י למחות פ"ן שהסכים) ואפ"י בפסול מחדש פ"ן שאינו פיסול גמור משום פגמו (כבראנ"ח שבמג"א ס"ק כ' וכדמשמע מדברי ר"ש) (ד) אם הוא משום ש"ר וקדל"פ שייצא עליו עתה מחדש פ"ן דליכא למיחוש לפגמו דגב"א פגימא פגים אפילו יחיד יכול להעבירו פ"ן שלא קבלוהו עוד עליו לזמן ובנ"ד פ"ן דהוי מיני בתחלה ויש עליו ש"ר ודאי דאין למנותו לש"צ ובפרט שהדרת גאוונו הוא המוחה יעו' במשפטי צדק ת"ב (סי' עז) בארנפה הובא במג"א (ס"ק ז) דאם המנהיגים הם המוחים הוי כאלו מוחין כל הקהל ודינו מבואר (בסע"ף כב) בהגה"ה ועוד אפ"ל בנ"ד פ"ן שהיא ענין גיבוי ממון ותקנה וגם כמו תנאי וקנס שלא יוכלו לסלקו תוך זמנו אולי הוי כבחז"מ (סו"ס רל"א) וצ"ע בזה פתבתי בקצרה וכו' פי דעתי שהדרת גאוונו אין צריף לדידי ודכונתי וד' יברך את עמו בשלום ויעלה ביד כבוד סילק הש"ץ לפ"ק ויגרש ה' הלץ לפ"ק ויצא מדון והפל

יבא לשלום כנפשו הטהורה ונפש אחוזו באהבתו דורש שלומו וטובתו באהבה רבה ועזה מוקירו ומכבדו: אברהם יחזקאל ארלאזאראו חופ"ק סארקאו.

סימן לב מפתחי הרב הגאון המובהק זקן המורים ונזר הגבוהים וכו' כקש"ת מוהר"ר יצחק אלחנן הגאבד"ק קאנווא ובנו הרב הגאון המפורסם ר' צבי הירש ראבינאוויטש האבד"ק מיטאווא במדינת קורלאנד בענין הג"ל וז"ל: בעזה"י יום ה' י"ג ס"ח תרמ"ט קאנווא כבוד ידידי חביבי ה"ה הרב הגאון הגדול המפורסם סוע"ה חריף ובקי בחדרי תורה ויא"מ וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי נ"י האבד"ק קאמינקא יע"א שוכט"ס: אחדשה"ט מכתבו היקר הגיענו בבקשתו להודיע ע"ד האיש אל"ב משאנול שרוצה להיות ש"ץ וכו' ואומר שיש לו קבלה ממני ע"ז הנני להודיע להדר"ג כי אינני זוכר כלל את האיש הזה וכן איני זוכר אם נתתי לו קבלה ובאמת פאשר רבים הם שבאים לפני ע"ד קבלות וכינצא ע"כ אין ביכולתי לזפור זה ובעצם הענין אין אני יכול להודיע לחות דעתי דכן דרכי מעולם שלא להודיע בענינים פאלו במרחק מקום ממני ובפרט במקום כת"ר אשר הוא מהרבנים הגאונים המפורסמים שבדור ואינו צריך לשום הספמה והנני מברכו כי ד' יהיה בעזר מעכת"ר הרמה שיהיו דבריו מתקבלים לכל (גם להמיעוט שנמשכוואחרי הש"צ) ויהיה ד' עמו להצליחו ולישב בשלנה ולהקים הדת על תלו ולשמרו מכל מכשול ומחלוקת רק יהיה בשלום ובשלנה נכונה ובהצלחת פסאו מעלה מעלה כנפשו ונפש ידידו דורש שלום תורתו באה"ר וא"ע: יצחק אלחנן ספעקטער החונה פה קאנווא: ואלה דברי מכתבו השני.

בעה"י יום ב' ח' חנוכה תרמ"ט קאנווא, כבוד ידיד נפשי הרב הגאון המובהק המפורסם בכל אפסים חריף ובקי בכל חד"ת סוע"ה וכו' כש"ת מוהר"ר משה נחום שליט"א הגאבד"ק קאמינקא יע"א שוכט"ס: אחדשה"ט מכתבו היקר הגיעני והנה באמת מחמת רוב חולשתי אין לי פח להודיע ולהחליט דעתי בענין הש"צ ובפרט במרחק מקומי ממחנהו וכאשר כבר כתבתי שהדר"ג א"צ הספמה לפסקיו וע"כ יסלח לי בזה וד' יהיה בעזרו שיבנר האמת ויסיר ד' מאתנו פל מכשול וזכות כבוד התורה תגן עליו להצליחו מעלה מעלה ויהיה דברי קדשו נשמעים לכל בעניני הדת והיראה וכנפשו ונפש ידידו דורש שלום תורתו באהבה רבה וא"ע מברכו ברוב חיים ושלום: יצחק אלחנן החונה פ"ק קאנווא.

ואלה דברי מכתב בנו הגאון הגדול מהרצ"ח אבד"ק מיטאווא מ"ש בענין הג"ל: (ז"ל) בשם ד' מיטאוי יא פסלו תרמ"ט שוכ"ט לכבוד ידיד ה' וידיד נפשי הרב הגאון הגדול המפורסם בכל אפסים חריף ובקי משנתו זך ונקי סיני ועוקר הרים כשמן תורק שמו כקש"ת מוהר"ר משה נחום שליט"א וכו' נצח, נתפדתי במכתבו היקר מד' לח"ז פן שמחתי לקבל מנתתו היקרה ספרו הנעלה מנחת משה אשר הואיל לכבדני ומקרב ולב אגיד לכת"ר הרמה את תודתי יחד את ברכתי יפוצו מעינות חקמתו חוצה ויזכהו ה' להגדיל תורה ולהאדירה ויהי שמו לגאון ולתפארת בקרב עצמו לעד אמן פה יאמר ה' וע"ד הש"ץ כו' הנה מרחוק אומר לכבוד גאנו כי דברי בזה אף למותר ודבר כזה ניתן בידי הרב היושב על פסא ההוראה במקום המעשה ובטח לא ימרו אנשי עדתו המפוארה את דברי רבם המורים מעם לכהן פאר בקרבם לגאון ולתפארת ולאור תורתו ילכו גם

בְּדָבָר זֶה הַעוֹמֵד בְּרוֹמוֹ שֶׁל דַּת קִדְשָׁנוּ וְלֹא יִטּוּ חֲלִילָה מִהַדְרֵךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה אֲשֶׁר כְּבוֹדוֹ הָרַם יִנְהַלֵּם עַל מַבּוּעֵי הַתּוֹרָה וַיִּרְאֶה טְהוֹרָה וְזָכוּת הַרְבִּים יִהְיֶה תְּלוּי בַּכַּת"ר הַדֶּר"ג אֲשֶׁר הוֹאִיל בְּצַדִּיקוֹתָו לַעֲמֹד בַּפְּרִיץ וְלַהֲסִיר מִכְּשׁוֹל מִקְרַב עֲדָתוֹ וּמִשְׁפּוֹרְתוֹ תְּהִי מֵאֵת ד' וְגַם אֲנָשֵׁי עִירוֹ יִתְבָּרְכוּ מֵאֵת ה' בְּכָל מִילֵי דְמִיטָב וְשְׁלוֹם וְכָל טוֹב לָהֶם עַד עוֹלָם בְּלִי שְׁפָתַי חוֹנֵף אֶגִּיד לַהֲדֶר"ג אֲשֶׁר סִפְרוּ הַיְקָר מֵצֵא חֵן בְּעֵינַי לְמֵאֵד אֶף כִּי לֹא הָיָה עֲתוּמֵי בְּיָדֵי לְעֵינַי בּוֹ הַרְבֵּה אִף מִהַמְעַט אֲשֶׁר רָאִיתִי נוֹכַחְתִּי לְדַעַת כִּי פָּנְלוּ מִחֲמַדִּים וַדְּבָרָיו נְכוֹנִים וַיִּשְׁרִים נְאֻמִּים בְּהַשְׁפֵּל וְדַעַת בְּרוֹב חֲרִיפוֹת וּבְקִיאוֹת וּסְבָרוֹת יִשְׁרוֹת אֲשֶׁר נוֹכַח הֵאֱמַת דְּרַפָּן וּלְאוֹת נְאֻמָּן כִּי עֵינַיִתִי קִצַּת בְּסִפְרוֹ הַיְקָר אֲבֹא בַקְצָרָה לְהַעֲרִיר וְכו' וְחֻקוֹתֵי כִּי דְבָרֵי יִהְיֶה לַכַּת"ר לְרִצּוֹן וּלְאוֹת אֱמַת וְנְאֻמָּן כִּי חֲבִיבִים דְּבָרָיו הַנְּחַמְדִּים בְּעֵינַי אֲשֶׁר יִפְלָפֵל כַּת"ר הַדֶּר"ג בְּחֻקְמָה וְכו' (דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מֵצֵאוֹן מְקוֹמָם בַּקּוֹנְטֵרַס כְּלִיל תַּפְאֲרַת אֲשֶׁר לִי) מֵאֲשֶׁר עוֹמֵד אֲנֹכִי עַל הַדְרֵךְ לְנִסְנוֹעַ לְקַאוּנָא לְרֵאוֹת אֵת שְׁלוֹם כְּבוֹד א"א מו"ר הַגָּאוֹן נ"י כְּתַבְתִּי בְּחַפְזוֹן וּבְלִי סְדָרִים וְהֵנִי חוֹתֵם בְּאַהֲבָה וּבְבִרְכַת חַיִּים וְשְׁלוֹם לַכַּת"ר: יְדִידוֹ הַדּו"ש בַּאֲה"ר וַא"ע מוֹקִירוֹ וּמְכַבְּדוֹ כְּעֶרְכּוֹ הָרַם צְבִי הִירֵשׁ רַאבִּינְאוּוֹיטְשׁ חוֹנֵה פֶּה מִיטְאוּוִי.

וְהִנֵּה כְּבָר כְּתַבְתִּי שְׂאֲחָרֵי שֶׁהַשְׁגָּתִי מִכְּתַב הַרַה"ג דק' רֹאשׁ פְּלֶדֶ הוֹרְאֵדְנָא וְאַח"כּ מִכְּתַב הַגָּאוֹן ר"מ דְּוֹאֵלְאֵזִין גְּרֵשׁוֹ אֵת הַנוֹכַח הַנ"ל בְּחֻרְפָּה וְשְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל: סִימָן לֵג מְלוֹאִים לְשַׁעַר הַתְּפִלָּה בַע"ה הִנֵּה בְּשַׁעַר הַנֶּה הַבְּאֲתִי דְבָרֵי יְדִידֵי הַגָּאוֹנִים אֲרִזֵּי הַלְבָנוֹן שִׁיחֵיו לְאוּוִי"וֹשׁ שִׁיחֵיהֶם חֲרוֹת בְּעַט בְּרִנָּל וְעוֹפְרַת לְמִשְׁמַרְתָּ לְעַד וּלְדוֹרוֹת כִּי בְּעֵינַי מִשְׁמַרְתָּ הַחֲזוֹנוֹת לֹא יִזְלָלוּ הַהַמוֹנִים וְאִין בְּכַחַם לְקַבֵּל ש"צ בְּקַבִּיעוֹת זוֹלַת בְּרִשׁוֹת הָרַב וּמִנְהִיגֵי הָעִיר הַמְּוִפְלָגִים הַיּוֹדְעִים לְבַחֲרוֹר בְּמִי שְׂרָאוּי לְכַהֲנֵה זֶה לְהִיּוֹת מְלִיץ יוֹשֵׁר בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָנוּ שְׂבַשְׂמִים וּמְלַבֵּד כָּל הָאָמוֹר לְמַעַלָּה יְדוּעַ ג"כ מֵהַ שְׂכַתְבַּ הַגָּאוֹן הַק' בַּעַל טְהַרַת הַקּוֹדֵשׁ חֲלֵק שְׁנֵי (פְּרָק י) בְּלִשׁוֹנוֹ הַטְּהוֹר עֵינַיִנו הַרְוֹאוֹת בְּזַמְנֵינוּ זֶה וּבְמִדְּיִנוֹתֵינוּ מְדִינַת פּוֹלִין לִיטָא וְרִיִּסִין שְׂרוֹנְבֵם כְּכּוֹלָם כּו' מִחֲזִירִין תְּמִיד אַחַר ש"צ בְּקוֹל גְּדוֹל וְנִעִים זְמִירוֹת וְאִינֵם בּוֹדְקִים בּוֹ יוֹתֵר אִם הוּא יִרָא שְׂמִים אוֹ לֹא וְאִם הוּא כְּדֹאֵי לְשִׁלְיַחוֹת גְּבוּהַ כְּזֶה לְהִיּוֹת מְשׁוֹלַח לִילָף וְלַעֲמֹד לְפָנָי הִיכָל ה' לְבַקֵּשׁ צְרָכֵי כָּל יִשְׂרָאֵל יצ"ו וְאִם בַּעַל אֲמוּנָה הוּא כִּי דוֹבֵר שְׂקָרִים לֹא יִכּוֹן נֶגֶד עֵינַי ה' צְבָאוֹת וְאִם הוּא יוֹדֵעַ לְכוֹנֵן בְּתַפְּלָתוֹ כְּרָאוּי וְנִכּוֹן אוֹ עכ"פ לְפָרֵשׁ פִּי הַמְּלוֹת בְּכָל מְקוֹם לְבַל יִהְיֶה דְבָרָיו כְּצַפְצוּף הָעוֹפּוֹת אוֹ כְּדְבָרֵי שְׂיִפּוֹר שְׂאִינָן מְכוֹנְנִין כ"א לְהוֹצִיא מִהַשְׁפָּה וְלַחֲוֹץ בְּלַבֵּד וְכו' וְהִנֵּה אֲתֵם עַדִּי שְׁעַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֵינָן מִשְׁגִּיחִין לְדַקְדָּק בָּהֶם אִף הוֹלְכִין אַחַר קוֹלוֹת הַחֲזָנִים שְׂמִזְמִרִין לָהֶם בְּקוֹל נְעִים בְּהַרְבֵּה מֵינֵי נִיגוּנִים אֶף מֵהַ שְׂמִנְגָנִים לְכַתִּי מִשְׁתָּאוֹת וּבְכַתִּי תוֹעֵבָה כּו' נִיגוּנִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּם חֲדָשִׁים מְקֻרָב בְּאוֹ לֹא שִׁירוֹ אֲבוֹתֵינוּ וּבְזֶה כְּבִיכּוֹל צוֹר יִלְדֵךְ תִּשִׁי וְכו' בְּשַׁעַר שְׂבָאִים לְבַקֵּשׁ שְׂיִיטִיב ד' לְנוּ הֵן הֵם הַחֲזָנִים הַמְּתַפְּלִים בְּעַדְנוּ וּמְבַקְשִׁים צְרָכֵינוּ אִז מְכַעִסִין לְפָנָיו ית"ש בְּשִׁירִים יִרְקְדוּ שֵׁם לֹא עֲשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ שִׁירִים הִלְלוּ וְכו' וְדֹא עַל דָּא וַיִּרָא ד' וַיִּנְאָץ מִכַּעַס וַיֹּאמֶר אֶסְתִּירָה פָּנָי מִהֶם כִּי מִי בְּקֵשׁ ד' זֹאת מִיִּדְּנוּ כִּי א' הַמְּרַבֵּה בְּנִיגוּנִים וַא"ל הַמְּמַעַט בְּנִיגוּנִים וּבְלַבֵּד שְׂיִכּוֹן לְבוֹ לְשָׂמִים כּו' שְׁעֵיקָר הַתְּפִלָּה הִיא הַיְדִיעָה כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר כִּי יִדַע שְׂמִי וְכו' וְלֹא זֶה בְּלַבֵּד שְׂמִיכְבִּלִין חֲזָן שְׂאִינֵנוּ יוֹדֵעַ לְכוֹנֵן אֶף פִּי הַמְּלוֹת אֶף זֶה שֶׁהוּא נֵעַר בְּשָׂנִים שְׂמִיָּד אַחַר נִשְׂוֹאִין שְׁלוֹ מְקַבְּלִין אוֹתוֹ שְׂבּוֹדֵאֵי אִין דַּעַתוֹ שְׁלִימָה כ"כ עִם הַבּוֹרָא הַעֲלֵתָה עַל דַּעַתְּם לְשִׁלּוֹחַ לְמֶלֶךְ ב"ו נֵעַר כְּזֶה כַּש"כ

וק"ו לפני ממ"ה הקב"ה וכו' ואין איש שם על לב לעורר ולתקן דברים המקולקלים האלה ולהסיר המכשלה העולה נוכח בית אל בכו"ע גם כמזכיר באתי ואולי נושא הפירות לבטל הצרות והגזירות מעלינו וכו' כלל הדבר כל ש"ץ יצ"ו הירא וחרד את דבר ד' ודתו לעולם יוכיח את עצמו ויכונן מחשבתו לד' וכל מה שמזמר יהא בקול נעימתא באופן שיהיה נעים טוב וינשר בעיני אלקים ואדם כו' בזמירות ורננות לד' כמו שמזמר דוד המלך ע"ה ראש כל המזמרים הרנינו לאלקים עוננו שאו זמרה וכו' אבל למען יזמרה כבוד שצריך לומר בניגון של כבוד לד' אז רוח הבריות אנשי יראי ד' נוחה הימנו ובודאי שרוח המקום ג"כ נוחה הימנו כי זה תכלית הזמר וזה יכונן וז"ל הזהר פרשת (ניחי קלה) באמצע המזמר ויכל יעקב וכו' וע"ד צהלי קולה מההוא אוליפנא כל דבעיא ליה לשבחא בקלא נעימותא דיערב לחברייה דשמעין ליה ואי לאו לא יקום לארמא קלא וכו' ואף בזה אל תטעה לומר שמה שכתב הזהר דיערב באודנין דחברייה תעלה בדעתה לומר הן הם החברים אנשי ההמון אדם נמשל בפיהמות נדמו כי לאלו נדאי יערבו כל הנגינים שבעולם אף אלו שאסרנו בהם כו' כי אין להם דעת להבחין בין טוב לרע אבל דע שבכל מקום תלמידי חכמים נקראים חברים לאלו צריף שיערב קולם זה דעת הרשב"י במאמרו הנ"ל ואם יודע לכונן בכל התפלה מה טוב ומה נעים וכו' כי מה מאד הפליג והחמיר בזה הזוהר חדש פ' נשא בפ' נידבר ד' פה תברכו ת"ח פיון דש"צ סיים צלותא ואתא לברכא ברפחא דכהנא אצטריף נדאי לכוננא ברענותי דלפא לברכא ליה לעמא קדישא די בעובדא ובמילולא קשיר קשורא דייחודא וישתפח דעל ידיה מחברכין עילאין ותתאין וכו' נוי ליה למאן דאתא למפתי למריה בלפא רחיקא ולא ברעותא שלימתא כד"א ויפתוהו בפיהם כו' ונדא הוא שליחא דציבורא דיסתפל בקדמיתא בסטרא דשמאלא דיליה וכו' ועל ידיה הוי פירודא ולא קישורא דייחודא דצלותא וברכתא תלייא בדיבורא ובמילולא דפומא פולא תלייא בעיקרא דעובדא ומאן דלא ידע עיקרא דעובדא לאו עבידתה עובדא ואיפגים עובדא ומילולא לא אשפח אתר לשריי' ביה ברפחא ולא איהי צלותיה צלותא ואתפגים ההוא ב"נ לעילא ותתא ווי להאי ב"נ דפגם צלותיה פולחנא דמאריה עליה פתיב כי תבואו לראות פני רמוס חצרי לא תוסיפו כו' לא אוכל אנון ובעצרה עכ"ל הזה"ק ואיש אשר עיני שכל לו כו' יבין וישפיל פי מי יוכל להגיד את מעשה עבודת ה' כי נורא הוא ויראה שאין רע יורד מלמעלה כ"א האדם בעצמו גורם חלילה הרע כנזכר במאמר הנ"ל ואי פגים עובדי' וכו' וכן בהיפוף גורם הטוב כנזכר דעל ידיה מתברכין וכו' ואז נדאי יתן אל לבו לחקור ולדרוש ולשמור ולעשות ולכונן פראוי ונכון בעבודת האל ונזכה בזכות זה ויבא לציון גואל עכ"ל ד הטה"ק ויען ג"כ מיש הגאון המקובל אור עולם מהר"מ גבאי בספרו תולעת יעקב סוד תפלת מעומד (דף טז) זה לשונו הטהור ואוסיף שנית ידי ואומר כבר ידעת היות התפלה בזמן הזה במקום הקרבו פענן שכתוב ונשלמה פרים שפתינו וכתוב ולעבדו בכל לבבכם ודרשו רז"ל איזו היא עבודה שבלב זו תפלה והנה המתפלל צריף לראות את עצמו כאלו הוא במקום הפה העומד לשרת את ה' ולהזהר בדברים שהפכו נזהר בהם בשעת העבודה וכו' והנה הפה היה מכונן בענן זה להמשיך האור אל הכתרים המכונים בשם ידים ואל הכתרים המכונים בשם רגלים וליחדם כדי שיתברכו בבת אחת ממקור הכל וכו' פונה כיצד צריף שיפנה לבו מפל מחשבות כבר ידעת כי המתשבה פוסלת במקדשין ודוגמא זו צריף

שלא לערב בתפלה מחשבות זרות וסוד זה תבין ממה שכתבנו בסוד ק"ש ודע כי התפלה שיש בה תערוכות מחשבות זרות אינה נכנסת לפני הקב"ה ומכריזין עליה למעלה כבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים פי התפלה ההיא פסולה ולא תעלה לרצון ובעל התפלה היא גורם שילמדו עליו קטיוגוריא למעלה וירעו מזלו ודע והבן כי המתפלל צריך לכונן בתפלתו מה שפהו הנה מכונן בהקריבו הקרבן וכבר זכרנו זה וזולת זה אין תפלתו מכוננת וקעיקר לזה הוא העוסק במקרא ובתלמוד תחלה ואחר בתקמה העליונה והיא אשר תודיע לאשר מצא חן בעיניו הדרה אשר ילכו בה בעבודת האל וזולתו אין מקום לעבוד עבודה אמתית עכ"ד ויען' ג"כ בספר נוי העמודים מהגאון החסיד מו"ה שעפטעל מפונא בן הגה"ק השל"ה זי"ע בעמוד העבודה פרק י' שהאריך בענין התפלה בזמן הזה שחרבה עירנו ושמים בית מקדשנו בעו"ה ואין לנו לא קרבן ולא כהן וכו' כי אין לנו לא אישים ולא אשם לא היכל ולא הנהגה ומי יעמוד לנו ביום צרותינו ויכפר בעדנו וכו' ואשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו שאנו משפיימים ומעריבים בתפלתנו ואנחנו אבותינו בדינו וכו' כדי שידע לכונן התפלה לעלות במסילה לעילת עילה ומכש"כ הסוגים שהמה שלוחי הקהל יצ"ו שידעו מה יאמרו ויבינו מה ידברו וכוננתם תהנה על הדברים היוצאים מפיהם ולא על הגוונים כאשר ראיתי שערוריה בעו"ה ואין ספק שאריכות בקולות היא אריכות הגלות בעו"ה ואשרי הדור שאין מקבלים עליהם שום חזן אם לא שיש בו כל המדות מה שמונה בפ' קמא דחולין, והגאון מהרש"ל בים של שלמה האריך לדבר מעניני הסוגים ועכ"פ אין למנות חזן אם לא שידע ויכין עניני התפלה ומצוה גוררת מצוה אם יודע האדם מה שמדבר עי"ז ותעורר הלב ויוריד דמעות וזה מעלה גדולה לתפלה כשבוכה בעת שמתפלל ועיין בזוהר פ' ויחי עכ"ד הווי העמודים ויען' בספר חסידים סימן תשפ"ה במ"ש ואוי לו למי שירד לפני התקבה כדי ליטול שם ואוי לצבור שיתפללו עליהם שאינם ראויים והקב"ה מונע הטוב מאת הקהל ומעלה כל מי שיייעום כאלו גזלו את הטוב מן הקהל ונעתידים ליתן את הדין וכתוב והמה עזרו לרעה וכתוב נושאים פנים בחורה והתורה צועקת על כל יודעי התורה ועל כל שבידם למחות או מחניפים וכתוב ותופשי התורה לא ידעוני וכתוב על הרועים חרה אפי ואוי לצבור שקטן או גדול מתפלל בעבורם שאינם מבינים וכתוב אי לך ארץ שמלכה נער לקח אם איש שאינו מבין או אינו הגון יודע להרים קולו בנעימות ורוצה להתפלל להוציא את הרבים י"ח לא יתנו להתפלל רע מעללים לפי שאין קטיוגור נעשה סניגור וכו' ואם הלב מבין טוב יקבלו ממנו תפלתו ותפלתו זכה עכ"ד ויעו"ש גם כן בסימן תש"ע דבעת שהוא מתפלל לא יעמוד ולא ישב אצל אדם רשע דמהרהר הרהורים רעים ושכינה מתרחקת ממנו וכו' והקב"ה מעלים עיניו מהם וכו' אוי לרשע ואוי לשכנו יעו"ש א"כ נלמד מזה דכש"כ כשהשליח צבור הוא אדם רשע ומהרהר ה"ר דהקב"ה מעלים עיניו מהם ויען' גם כן בס"ח שם סימן תרי"ב שהביא ספר התשובה של רב סעדיה גאון דקחשיב הנה דברים דבשבילם אין תפלתו של אדם נשמעת א' המתפלל בלא פנות הלב אין תפלתו נשמעת כמו שכתוב ויפתוהו בפייהם ולבם לא נכון עמו ב' השווא את התורה ואינו מקשיב לדברי תורה אין תפלתו נשמעת וכן כתיב מסיר אָזְנו מִשְׁמוֹעַ תּוֹרָה גַם תּפִלְתּוֹ תּוֹעֵבָה ג' מי שאינו משיב לדברי העני ואוטם אָזְנו מִזַּעֲקָתוֹ שְׁנֵאֲמַר אוטם אָזְנו מִזַּעֲקַת דָּל גַּם הוּא יִקְרָא וְלֹא יַעֲנֶה ד' שעושק וגוזל ואוכל את האסור לו כמו שכתוב

אֲשֶׁר אָכְלוּ וְשָׂאָר עִמִּי וְגו' אִזְּעִקוּ אֵל ה' וְלֹא יַעֲנֶה אוֹתָם ה' הַמִּתְפַּלֵּל בְּלֹא נִקְיֹת וְטָהֳרָה כְּמוֹ שִׁפְתוֹב גַּם כִּי תִרְבּוּ תִפְלָה אֵינֶנִּי שׁוֹמֵעַ יְדִיכֶם דְּמִים מְלֹאוּ ו' אֲשֶׁר גָּבְרוּ עֲוֹנוֹתַי עֲצָמוּ מְשׁוּבוֹתַי וְהוּא מִתְפַּלֵּל בְּלִי עֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אֵין תִּפְלָתוֹ נִשְׁמַעַת כְּדִכְתִּיב וַיְהִי כַאֲשֶׁר קָרָא וְלֹא שָׁמַע עַכ"ד הַס"ח [וַיַּעַן] בַּס' אֹר הַמְּאִיר פ' תְּצַנֶּה מֵה שֶׁהָאֵרִיף בְּעֵנָן אַחֲרֵי הַס"ח וְהוּא צָרִיף לְקַבֵּץ תִּפְלָה אֲצִלוּ בְחִי צְרוּפִיָּהם שֶׁל כָּלֹלֹת הַצְּבוּר וְהוּא בְחִי הַמַּעֲבֵר אֲשֶׁר דָּרָךְ בּו עוֹבְרִים כֹּל אֵלוֹ הַצְּרוּפִים וְאֵיף לֹא יִירָא וַיִּפְחַד וְחִיל וַיִּרְעַדָּה יִאֲחֲזֶנּוּ טָרֵם יַעֲבֹר לִפְנֵי הַתִּיבָה יִפְלֵס בְּמֵאזְנֵי שִׁכְלוֹ אִם רָאוּי הוּא לְכָל הַנִּזְכָּר וְאִם פָּחוּ יָפָה לַעֲזוֹ בְּמַעֲזוֹ שִׁכְלוֹ וְעוֹצֵם הַשְּׁגָתוֹ לְדַעַת פְּרִטֵי הַצְּרוּפִים כְּמִדְּוָר וּבְהָאֵיף אֲנַפִּין יָקוּם קָדָם מְלָפָא לְהִיּוֹת ש"צ וְלְהַעֲלוֹת תִּפְלָתָם דָּרָךְ פִּתְחוּ מַעֲט הַכְּמוֹת יַעו"ש בְּאֲנָרָךְ וְכָל הַמַּעֲיִין בְּזֶה תִּסְמַר שְׁעָרוֹת בְּשָׂרוֹ בִּידְעוּ כִּי קִשָּׁה לְמִצְוֹת ש"ח בְּזֶה בְּדוֹר יְתוֹם כְּדוֹרְנוֹ: וְיַמְעֵתָה הַחֲזוֹן אַל"ב הַנ"ל אֲשֶׁר שָׁבַע תּוֹעֲבוֹת בְּלִבּוֹ כִּי מְלִבְד שֶׁנִּמְצָאוּ בּו כֹּל הַשְּׁשִׁיעָה דְּבָרִים דְּקִתְּשִׁיב הַס"ח דְּמַעֲפָבִים שְׁעָרֵי תִפְלָה נִמְצָא בּו גַּם תּוֹעֲבָה הַשְּׁבִיעִית שֶׁמְנַבֵּל פִּיו כַּמִּש"ל דָּאֵין קְטִיגוֹר זֶה נַעֲשֶׂה סְנִיגוֹר וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים דְּשִׁנְאוּי כְּזֶה לֹא יִשְׁמַע ד' קוֹל תִּחְנוּנוֹ וְיִמְסִיר אֲזַנּוֹ מִשְׁמוֹעַ תּוֹרָה (הֵינֵנו לְקוֹל הַתּוֹרָה וְנוֹשְׂאֵי דְגִלְהָה) גַּם תִּפְלָתוֹ תּוֹעֲבָה וְנִסְיִים בְּדָבָר אֲגָדָה לְהַבִּין דְּבָרֵי הַמַּד"ר תְּבֵא פ"ז בְּכִסּוּק כ"ח א' וְהָיָה אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל ד' וְכו' וְיִתְנַבֵּר ד' אֲלֵקִיף עֲלִיוֹן עַל כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ זַש"ה (מְשָׁלִי ח' א') אֲשֶׁרִי אָדָם שׁוֹמֵעַ לִי אָמַר הַקַּב"ה אֲשֶׁרִי לְאָדָם בְּשִׁעָה שֶׁשְׁמוֹעוֹתַי לִי מֵהוּ לְשִׁקוֹד עַל דִּלְתוֹתַי אָמַר הַקַּב"ה אִם הִלַּכְתָּ לְהַתְפַּלֵּל בַּתּוֹרָה בַּהַכְּנֹס אֵל תַּעֲמֹד עַל הַפֶּתַח הַחֵיצוֹן לְהַתְפַּלֵּל שֶׁם אֵלֵא הָיִי מִתְפַּנֵּן לְהַכְּנֹס דִּלְת לְפָנִים מְדֻלֵּת כו' עַל דִּלְתֵי אֵין כְּתִיב אֵלֵא עַל דִּלְתוֹתַי ב' דִּלְתוֹת עַכ"ל הַמַּד"ר וְצָרִיף לְהַבִּין הַשְּׁיִיכוֹת מְדַרְשָׁה זֹו לְפִסּוּק זֶה וְגַם מֵהוּ הַכְּנֵנָה אֲשֶׁרִי אָדָם שֶׁשְׁמוֹעוֹתַי לִי וְגַם הַמְּשִׁיף סוּף דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ וּלְפִי מֵה שֶׁפְּתַבְתִּי לְעִיל א"ש דְּהָא דְּמִסִּיר אֲזַנּוֹ מִשְׁמוֹעַ תּוֹרָה קָאֵי גַם עַל הַלּוֹמֵד הַתּוֹרָה אִם אֵינוֹ לְשִׁמָּה דְּהַעֲיָקָר הִיא ע"מ לַעֲשׂוֹת וְלִשְׁמוֹעַ לְקוֹל הַתּוֹרָה הַמְּכַרְזוֹת עַל גְּפִי מְרוֹמֵי קֶרֶת שְׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אָבִיף וְכו' ע"כ גַּם הַלּוֹמֵד אוֹ שׁוֹמֵעַ קוֹל נוֹשְׂאֵי דְגֵל הַתּוֹרָה אֲבָל אֵינָם נִכְנָסִים לְאֲזַנּוֹ לְשִׁמּוֹעַ לְקוֹל פְּנִימִית הַתּוֹרָה לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם הָיִי מִסִּיר אֲזַנּוֹ מִשְׁמוֹעַ תּוֹרָה (כִּיֹּן דְּבִאֲמַת אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְקוֹל הַתּוֹרָה לְקַיֵּם פְּאָמוֹר) וְגַם תִּפְלָתוֹ תּוֹעֲבָה כִּיֹּן דְּהוּא שִׁנְאוּי לְפָנֵי ד' וְהֵנָּה הַחֵילּוּק בֵּין שׁוֹנָא לְאוֹהֵב מוֹבֵן לְכָל דְּמֵי שְׁבָא אוֹהֵב נֶאֱמָן לְפָנָיו וְחִבִּיב עֲלָיו חֲבוּרָתוֹ הוּא מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שְׁיִכְנֹס עִמּוֹ לְפָנֵי וְלְפָנִים אִף דַּע"ז כְּשִׁיִּצְטָרָךְ לִיִּצָא יִתְעַפֵּב יוֹתֵר מ"מ הָא חֲבִיב עֲלָיו יִשְׁיבְתוֹ בְּבֵיתוֹ מִשָּׂא"כ כְּשִׁבָא שׁוֹנָא לְפָנָיו וּמְוַכְרַח לְדָבָר אֵתוֹ אִזִּי רוּצָה שְׁיִדְבֵר אֲצֵל הַפֶּתַח כְּדִי שְׁיִהָיֶה מוֹכֵן לְצִאֵת מִהַרָּה דְּוַגְמָא לְזֶה מִי שֶׁתִּפְלָתוֹ חֲבִיבָה לְפָנֵי הַקַּב"ה (מִפְּנֵי מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים שֶׁשׁוֹמֵעַ לְקוֹל פְּנִימִית הַתּוֹרָה לְקַיֵּם מֵה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה) וְקִשָּׁה עֲלָיו פְּרִידָתוֹ (בְּבַחֲזִי עֲצָרַת תְּהִיָּה) רוּצָה הַשִּׁי"ת שְׁיִכְנֹס לְפָנִים מִן הַפֶּתַח חִים דָּאִף כְּשִׁיִּצָא מִהַמְּקַדָּשׁ מַעֲט לֹא יִצָא מִהַר אֵלֵא יִתְעַפֵּב מַעֲט (בְּבַחֲזִי עֲצָרַת) אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ חֲבִיב לְפָנֵי הַקַּב"ה אִף שֶׁהַבְּטִיחַ ד' לְשִׁמּוֹעַ כֹּל תִּפְלָה אֲבָל רוּצָה שְׁיִעֲמֹד הוּא אֲצֵל הַפֶּתַח בְּכִדִי שְׁיִצָא חֵישׁ מִהַר וְהֵנָּה זֶה יְדוּעַ כִּי הַעוֹמֵד לְמַעֲלָה בְּרֹאשׁ בְּמִקּוֹם פְּנֹסֵת רַבִּים הוּא הֵינְצָא אַחֲרוֹן כִּי הַעוֹמְדִין לְמַטָּה מַעֲפָבִים דְּרָכּוֹ מְלִצָאֵת וְכֵן הוּא תְּמִיד הַנְּכַנֵּס רֹאשׁוֹן יִנְצָא אַחֲרוֹן וְזֶה פְּנֹת הַפִּסּוּק וְהָיָה אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל ד' (הֵינֵנו שְׁלֵא יִסִּיר אֲזַנּוֹ מִשְׁמוֹעַ תּוֹרָה וְיִשְׁמַע לְקוֹל פְּנִימִית הַתּוֹרָה שֶׁהוּא קוֹל ד' שׁוֹבֵר אֲרָזִים לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת דָּאִז אֵתָּה בֵּן חֲבִיב לְפָנֵי מַמ"ה) אִז

וּנְתַנֶּה ד' אֱלֹקֶיךָ עֲלֵינוּ עַל כָּל גּוֹיֵי אֶרֶץ שְׁתִּהְיֶה בְּמַחֲצֵה עֲלִיוֹנָה לְפָנַי וּלְפָנִים מִפְּנֵי בְּכַדִּי שְׁכַשְׁתַּצָּא תַתְּעַכֵּב ג"כ יִצְיָאָתָךְ לְהוֹרוֹת עַל בַּחֲיָיָא עֲצָרְתָּ כִּי קָשָׁה לְפָנָיו ית"ש פְּרִידַתְכֶם וְזֶה ג"כ פְּנֹת הַמְדַרְשׁ זש"ה אֲשֶׁרִי אָדָם שׁוֹמֵעַ לִי וְכו' בְּשִׁעָה שְׁמוּעוֹתָיו לִי ר"ל דְּלֹא מְהַיְי מִיָּדִי שְׁמִיעָה חִיצוֹנִיּוֹת כְּשׁוֹמֵעַ קוֹל קְרִיאָה בְּעֵלְמָא אֱלָא שְׁמִיעָה פְּנִימִית לְשֵׁם ד' (ע"ד נִיקְחוּ לִי תְרוּמָה שְׁפָרַשׁ"י לִי לְשָׁמַי) אֱלָא בְּשִׁעָה שְׁהוּא קוֹרָא בְּתוֹרָה אוֹ שְׁלוּמָד מִפִּי מוֹרָה יִהְיוּ שְׁמוּעוֹתָיו לִי לְשָׁמַי שְׁיִשְׁמַע לְקוֹל פְּנִימִית הַתּוֹרָה הַמְלַמֶּדֶת אֲוֹרְחוֹת חַיִּים דְּאִזְ חָבִיב הוּא לְפָנַי ד' וְתַפְלָתוֹ חָבִיבָה וְאִזְ אוֹמֵר לוֹ הַקַּב"ה וְכו' אֵל תַּעֲמֹד עַל הַפֶּתַח הַחִיצוֹן לְהַתְּפַלֵּל אֱלָא הוּי מִתְּפִינָן לְהַפְּנִי דְלֵת לְפָנִים מְדַלֵּת כּו' אֱלָא עַל דְּלֵתוֹתֵי ב' דְּלֵתוֹת וְהִינּוּ פְּדִי שְׁלֵא תַצָּא מֵהָר וְזֶה מוֹרָה עַל בַּחֲיָיָא עֲצָרְתָּ שְׁקָשָׁה עָלַי פְּרִידַתְךָ וְכַבְרַת הַתּוֹרָה הַכָּא וּנְתַנֶּה ד' עֲלֵינוּ עַל כָּל גּוֹיֵי הָאֶרֶץ שְׁתַּעֲמֹד לְפָנִים מִב' פְּתָחִים פְּדִי שְׁתַּתְּעַכֵּב יוֹתֵר בְּבַחֲיָיָא עֲצָרְתָּ אֱבָל הַש"ץ הַשְּׁנֵאוֹי בְּעֵינַי אֱלֹקִים וְאָדָם (אֲשֶׁר אִפִּי לַעֲמֹד לְפָנַי הַפֶּתַח אֵינוֹ רָאוּי) אִיךָ יוֹכֵל לַעֲמֹד לְמַעְלָה מֵהַצְּבוּר לְהִיּוֹת בַּחֲיָיָא הַמַּעֲבָר לְכָל צִירוּפֵי הַתְּפִלָּה וּבְנֵדָאֵי לֹא יִשְׁמַע ד' לְקוֹל תַּחֲנוּנָיו זוּלַת לַש"צ הַגּוֹן שְׁיֵשׁ בּוֹ כָּל הַמְדוֹת שְׁמָנוּ חֲכָמִים כַּמֶּש"ל בְּאֲוֹרָךְ וְהָאֵל הַטוֹב יִתֵּן בְּלַבְנוֹ אֶהְבֵּתוֹ וְיִרְאֵתוֹ לַעֲבֹד עֲבוּדָה שְׁכַלְב בְּלַב טְהוֹר וְרוּחַ נְכוֹן וְלִשְׁעָבֵד כָּל הַרְמ"ת אֲבָרִים וְשֵׁס"ה גִּידִים לַעֲבֹדוֹתוֹ ית"ש פְּנֵאָמֵר בְּתוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה וְהַטְּהוֹרָה וְנִזְכָּה לְרֵאוֹת בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ בְּבִנְיָן יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקְּדוֹשׁ וְהַפְּהִיגִים עוֹמְדִים עַל מִשְׁמַרְתָּ הַקְּדוֹשׁ בְּעֲבוּדַתְּם וְלוֹיִם בְּדוּכָבָם וְיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדָם אַכִּי"ר: הַקְּטָן מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשָׁלַיִם מִסְּקִי אַבְד"ק קַאֲמִינְקָא וְכַעַת אַבְד"ק אֶסְטְרָאֵלְעִנְקָא וְהַגְּלִיל.

תָּם וְנִשְׁלַם בְּעֵזֶר הַחוּנָן דַּעַת לְעֵנִי מִמַּעַשׁ סֶפֶר שְׁנֵי קוֹנְטֵרַס כְּבוֹד חֲכָמִים אֲשֶׁר בּוֹ יְבוֹאֵר עֲרָךְ בְּכַבוֹד הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֵיהָ לְהִיּוֹת נִזְהָר בְּגַחְלָתָן שְׁלֵא לְנַגּוֹעַ בְּגִבּוֹל שְׁגָבְלוּ הַכַּפִּים נוֹשְׂאֵי דְגָל הַתּוֹרָה וְהִירָאָה לְשִׁמּוֹר תַּקְנוֹתֵיהֶם שְׁגָדְרוּ כְּרָם ד' צְבָאוֹת בְּפִרְט בְּדָבָר הַנּוֹגֵעַ לְקַדוּשְׁתָּן שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׁהוּא בְּכָל מ"ע דְּקְדוּשִׁים תְּהִיּוּ כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת הַרְמַב"ן בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה וְהַפֶּל הוֹלֵךְ אַחַר הַחַתּוּם שְׁהוּא שְׁעַר הַתְּפִלָּה מְדַבְּרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שְׁל עוֹלָם שְׁנִזְכָּה שְׁיִקְוֵבֵל תְּפִלְתָּנוּ לְפָנַי אֲדוֹן כָּל ע"י מְלִיצֵי יוֹשֵׁר שׁוֹמְרֵי תוֹרָה וּמַצּוֹת וּבְלַצ"נ: וְהַעֲתִקְתִּי בְּשִׁעָר הַשְּׁלִישִׁי כָּל הַמְּכַתְּבִים וְהַגַּב"ע אֲוֹדָת הַש"ץ הַבְּלִיעַל הַנּוֹדַע אַל"ב שְׁיִהְיוּ לְמִשְׁמַרְתָּ חֲרוֹת בְּעַט בְּרַזָּל וְעוֹנְפֵרְתָּ לְעַד וּלְדוֹרוֹת לְהָאִיר עֵינַי הַשְּׁכָל וְלְרֵאוֹת אִיךָ שְׁגָבְרָה אֶהְבֵּת הַנִּיגוֹן אֲצֵל הַמּוֹן הַבוֹעָרִים בְּעַם אֲשֶׁר נוֹכַל וּבְלִיעַל כַּאֲל"ב שְׁחָלֵל שְׁבַת בְּפִרְהֶסְיָא וְאֲכַל חֶמֶץ בְּפִסַּח וְכו' עַד כִּי צָא טְמֵא יִקְרָא לוֹ בְּכָל זֹאת מִפְּנֵי מַעֲלַת הַנִּיגוֹן גְּבַר הַנִּצְחָוִן שְׁשִׁמַּשׁ בְּכַמָּה קַהֲלוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁמַרְתָּ ש"צ וְשׁו"ב וְהַכְּשִׁיל אֶת הַרְבִּים בְּנִבְלוֹת וּטְרָפוֹת אֶהְיֶה לְמִשְׁמַע אֲנֹן דְּאָבָה נְפִשְׁנֵנוּ כִּי כַּמָּה עֵינֵינוּ נִחְרְבוּ עַל יְדֵי זְוִיג זֶה שְׁבָר אֵל שְׁבָר יַחֲדָיו יְדוּבְקוֹ שׁוֹחֵט מִן הַצְּוָר מִכָּה הָאִישׁ בְּסִתֵּר וּבְגִלּוֹי בְּקוֹל הַסִּירִים אֲשֶׁר הַשְּׁלוּחִים וּמִלְאֲכֵי רְעִים הָאֵלוּ כְּאִחַת הַנִּבְלוֹת קוֹלָם מְרִימִים נוֹגְגִים וְשָׁרִים בְּתְרוּעָה וְשְׁבָרִים וְהַבוֹעָרִים בְּעַם לְהֵם עוֹזְרִים בְּכֶסֶף וְדִינָרִים וְלַמְהַלְמוֹת יִקְרָאוּ לְמִי שְׁלֵא בָּא בְּחִבּוּרָתָם וְהִזְדִּים יְדֵי עֲשׂוֹ לְשַׁחוּט וְלְבָדוּק מִן הַכָּא בְּיָדָם בְּבַהֲלָה וְחַפְזוֹן וּבְקוֹלָם הַטְּמֵא יִמְשְׁכוּ אֶת כָּל הַמְּנוּלִים לְבַתִּי מְדַרְשׁוֹת וּבַתִּי כְּנִסְיוֹת כְּאֲשֶׁר תַּעֲשֶׂנָּה הַדְּבוּרִים יְהַפְּכוּ בַתִּי הָעֲזָרִים כְּלֶהְקַת שְׁפוּרִים בְּיִנּוֹת וְשְׁבָרִים וְאַחַר כֵּן יִכְּלוּ לְהַעֲמֵם מְזַבְּחֵי פִּיגוּלָם לֹא יִרְצֶה לְפָנַי ד' אֲדוֹן הַשְּׁלוֹם וְהַנְּהַה בְּמִדִּינוֹתֵינוּ מְדִינַת אוּקְרִינָא מְדִינַת וְנָאֵלִין זֶה רַבּוֹת בְּשָׁנִים אֲשֶׁר גְּדוּלֵי הַדּוֹר גְּדָרוּ גָדַר וְעַתָּה לֹא יִרְאָה וְלֹא יִמְצָא עוֹד אִישׁ מְשַׁמֵּשׁ בְּשִׁתֵּי כְּהוֹנוֹת הָאֵלוּ

אכן במדינת פולין וכן בכמה ערי ליטא נמצאו עוד דו פרצופין אלו שו"ב וש"צ אשר על ידי חיבור זה נעשה פירוד בכמה ערי ישראל שנתקרו על ידי ריב ומדון לזאת הנגי להעיר אח גדולי הרבנים שיחיו להתאסף ברשיון הממשלה ולאסור איסורעולם פי כל מי שמשמש בכהונת חזן וש"צ לא ירים ידיו בשחיטה ובדיקה ועכ"פ כל רב בעירו יכול לתקן כל תקנה טובה בעירו לטובת השלום ולעשותם משמרת למשמרת להציל אחיו ממ"א ע"כ גם אנכי בעירי אסטראלענקא הנגי לתקן מהיום תקנה גדולה (באופן שיהיה על פי חקי הממשלה הרוממה פי אני פי מלך שמור ובאמת חקי הממשלה במדינותינו מותרים עם חקי התורה אשר דרכי דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום) מעתה ועד עולם פי כל מי שישמש בכהונת חזן היינו שיהיה לו פתב חזנות מעיר הזאת על קבלת פרוס השנייה לחזן או שיקבל שאר הכנסות השנייה לחזן כרח"ש וכדומה אסור לו לשחוט ולבדוק מן עוף הדק ועד בהמה גסה וכל מי שיעבור על תקנה זו שחיטתו ובדיקתו אסורה כגבלה וכל הרוחות שבעולם לא יניזו את האיסור ממקומו פי איסור זה (ברשיון מטעה"מ) נעשה בכל תוקף ועוז בכת התורה הקדושה והטהורה וכבר פתב הגאון המובהק ממינסק בנחלת דוד סימן ג' פי ב"ד או חכם שבעיר שגזרו ותקנו איזה תקנה לטעם ידוע להם הוי פעין גזירת י"ח דבר וכשם שב"ד הגדול והסנהדרין היה גזרתו ומתנתן על כל ישראל (ואין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין) פן כל ב"ד או חכם שפכל עיר ועיר לבני עירם כב"ד הגדול לכל ישראל דמי יעו"ש (מ"ש לחלק בין אם: לא תקנו רק לדורם יעו"ש גיטין לו ובקונטרס בעניני התקנות אשר בכתובים עמדי הארכתי ת"ל בענין זה יעו"ש גם פן מש"ל סימן כ"א ואכמ"ל) ומובטח אנכי פי כל אנשי העיר מקטן ועד גדול אשר רובם פכולם חרדים לדבר ד' ותורתו ישמעו לדברי אלה הנאמרים באמת.

, כ"ד הכו"ח יום ה' לסדר הנגי נותן לו את בריתי שלום. כ"ב תמוז שנת סת"ר לי פה אסטראלענקא: משה נחום במוהר"ר בנימין ז"ל ירושלימסקי האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

ספר השלישי קונטרס בנין ירושלים בו ג' שפעים. שער הראשון שער הקנות עגונות.
שער השני שער תיקון עולם. שער השלישי שער כפל גדול.

הוכן הספר ומעשהו מבואר בהקדמה והאל הטוב יאיר עינינו בתורתו תורת אמת פחפץ המצפה לרחמי שמים ולהרמת קרן התודה ולומדיה עבד לעבדי ה' ולההוגים בתורתו. הקטן משה נחום ירושלימסקי האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן א תשובה לכבוד יד"נ הרה"ג החסיד המפורסם עדונת הבושם וכו' מו"ה יהודה ליב שליט"א אבד"ק קארסאן בדבר עגונה אחת אשר מענין לענין יתבארו בעה"י כמה דברים כוללים בסוגיות הש"ס והפוסקים: קונטרסו הנחמד השגתי בדבר העגונה האומללה רבקה בת יעקב גאבינסקי ממחננו אשר ביום השני לנשואיה נסע בעלה שמואל דוד בר' נחמיה אליחאנוסקי עמה לעיר קייניב וביום השלישי נחלה מאד נסע בליל ש"ק לקיעב לדרוש ברופאים וברחוב העיר בקיעב נפל שם חולה אחד בדרך הליכתו ונמסר מהפאליציא לבה"ת אלכסנדרובסקא ומת שם וכפי התעודה (פאס) שנמצא אצל החולה הוא שם בעלה שמואל דוד הנ"ל וכשנתנדע להאשה מהפאליציא נסעה לקיעב והפירה

שם המלבושים בטב"ע כפי הגב"ע הרשום בקונטרסו ובוכת במר נפשה להתיירה מכבלי העיגון שיתלחץ לה אחי בעלה העומד על פרק הנסיעה לאמעריקא והנה שאלת חכם פמזהו לא תצי תשובה אלא תשובה ברורה ועמד כמעט בכל צדדי היתר שיש בענין זה כמבואר בקונטרסו: (א) פתח דבריו יאיר לסלק מאתתא דא איסור דאורייתא עפ"י דברי המבי"ט סימן קל"ה (הו"ד בק"ע סימן רכ"א) דאם נאבד יהודי בדרך ואחר פה באותו דרך נמצא הרוג מדאורייתא תלינו שזהו שנאבד והאריף בזה כת"ר ובאמת בענין זה פבר האריכו גדולי אחרונים וכמה קולמוסין נשתברו בזה וגם אנכי פתבתי בזה בחבורי ויש ת"ל להאריף בזה אשר יכיל ספר שלם ואין עתותי בידי אבל מפני שאין בהמ"ד בלא חידוש אמרתי להעיר קצת בזה דהנה המקור לזה בש"ס ידוע לכל מפלוגתת רבי ורשב"ג גבי קבר שנאבד (פסחים י"א ע"א) וכמו שהעיר בזה גם פן השב יעקב אה"ע סימן י"א מטעם דידוע דקיי"ל הלכה כרבי מחבירו וכיון דבשדה דיש לברר לכתחלה לבדוק כל השדה כולה אפ"ה סמכינו אחזקה זו וס"ל לרבי דכיון דנמצא קבר אמרינו דחזקה דזה הוא שנאבד מכש"כ בנ"ד דידעינו דנאבד יהודי א' באותו דרך ונמצא יהודי א' דאמרינו דמה שנאבד נמצא יעו"ש אכן הנוב"י קמא סימן מ"ו שדי ביה נרגא מדפליגי דוקא באדם הנכנס לתוכה ולא בשדה עצמה מוכת דגם רבי אינו סומך על הך חזקה אלא לטהר אדם הנכנס שיש לו חזקת טהרה אבל השדה עצמה שיש לה חזקת טומאה לא סמכינו לומר היינו הך דנמצא וא"כ באשה שיש לה חזקת איסור א"א לא מהני סברא דהיינו האי שנמצא יעו"ש ובתשו' מ"ז שחזק דבריו הראשונים שרבי לא סמך על סברא זו אלא בצירוף החזקת טהרה אבל במקום שחזקה סותרת גם רבי לא סמך לטהר השדה [ואף דבתשו' מ"ו הוא בעצמו העיר מדברי הש"ס גבי עכבר נכנס דהפית הוא בחזקת שהוקא לתוכו חמץ בע"כ צריף לדחוק בכונתו דכיון דשיטת הטור הוא דמייירי בביטול א"כ בדרבנן מתירין אף בחזקת איסור אבל בדאורייתא כמו בשדה נראה דס"ל להנוב"י בהחלט דלא טיהר רבי ואכמ"ל בדבריו) ולדעתי העני' פליאה נשגבה על הנוב"י איך העלים עיניו הבדולחים מדברי הש"ס בכורות (כ"ה ע"ב) גבי בעלי מומין שנתערבו בתמימים (והוא בעצמו שם ד"ה תמוה על הפוסקים כרבי פלפל בסוגיא זו ואפשר משום דהוכיח שם דהעיקר כרחב"א דפליגי בפלוגתא דר"מ ורבנן ע"כ לא העיר בזה וצ"ע) דמוחזק העדר שיש ביה בע"מ ועכ"ז קאמרינו שם דקמיפלגי בפלוגתא דרבי ורשב"ג ואם פן מבואר דלרבי מטעם היינו האי שנמצא מוציאין את העדר מחזקתו וא"צ בדיקה יותר (ויש לפלפל בענין היכא דאפשר להפיר האיסור אי לא שייך ביטול ברוב מה"ת יעו' בפר"ת יו"ד סימן ק"ד ס"ק ג' ותוס' תולין צ"ה ע"א ד"ה ספיקו ויען' גם פן במנחת פהן ת"ב פ"ג ובמש"ז יו"ד סימן ק"ד ס"ק א' ואכמ"ל) ועוד דעיקר חילוק הנוב"י בין אדם לשדה אינו מוכן דאם השדה עצמה יש לה חזקת טומאה גם האדם שהלך לשם אין לו חזקת טהרה וכמ"ש הריטב"א בקידושין ע"ט בסוגיא דקדושה אביה זה לשונו וקשיא לן אמאי אזלינן בטר חזקת טמא ניזיל בטר חזקת טהרות שנגע בהן שהיו בחזקת טהרה ולא נטמאם מספק ואיכא למימר דכיון דנדאי נגע בהם אין להם שום חזקה וכדאמרינו בשליא בבית כו' וכן בנדה לב"ה דמטמו למפרע כל טהרות שנגעו דכיון דנדאי נגעו נפשו טהרות מחזקתם והוא פנדה גופה וכן אתה דן בכ"מ דאיכא ודאי מגע ולא אזלינן בטר חזקת טהרות אלא פשיש ספקבמגע עצמו ושמא לא נגע עכ"ל הנהב מבואר מזה

דְּכַל דְּבַר הַבָּא לְאוּקְמָא אַחְזִיקָה אֲנִי דְנִין עַל דְּבַר הַמְהִינָה הַסְפֵּק וּמְמִילָא דְּבַר הַנְּגַרְר מְמַנּוּ כְּמֹהוּ אַף שְׂיֵישׁ לוֹ חֲזִיקָה לְהִפּוּף וּכ"כ הָרִיטְבֵּי"א עִירוּבִין ל"ו א' ד"ה רְבָא בְּשֵׁם הַר"מ ב"ר שְׁנִיאֹר שְׂבָכְל מְקוּם אִין לְנוּ לְדוּן חֲזִיקָה אֱלָא מְדַבֵּר שְׂבָא הַסְפֵּק מְמַנּוּ יַעו"ש (ויען) מ"ש בְּסַפְרֵי מְנַחַת מְשֵׁה חִי"ד סִימָן ד' אוֹת ב' וּבְסַפְרֵי בְרַכַּת מְשֵׁה קוּה"ת סִימָן ה' אוֹת ו') ועכ"פ פְּשׁוּט גַם בְּנ"ד דְּאִי הַשְּׁדָה עֲצָמָה שְׂנַאֲבַד בְּהַה קְבָר הָוִי כְּמִן חֲזִיקָה בְּטוּמְאַה אִין חִילוּק בֵּין אֲדָם לְשְׁדָה: (ב) אֲכֹן בְּאַמַּת יֵישׁ מְקוּם לוֹמַר דְּגַבֵּי שְׁדָה שְׂנַאֲבַד בְּהַה קְבָר לֹא מְקַרֵי חֲזִיקָת טוּמְאַה כְּלָל עַפ"י דְּבַרֵי הַרְשֵׁב"א חֲוָלִין צ"ד וְהָרָא"ש שֵׁם סִימָן י"ט שְׂפַתְבוּ בְּשֵׁם הָרָאב"ד לְחַלֵּק בֵּין שְׁחִיטָה לְנִיקוּר דְּגַבֵּי שְׁחִיטָה אֲמַרִּינּוּ בְּהִמָּה בְּחִיטָה בְּחֲזִיקָת אִיסוּר עוֹמְדָת כּוּ לְפִי שְׂאִי אֲפִשֵׁר לְכַוֵּי בְּשֵׁר בְּלֹא שְׁחִיטָה וּמְשׁו"ה קִינְיָמָא בְּחֲזִיקָת אִיסוּר עַד שְׂיִדְעַה לָּהּ בְּמָה נְשַׁחֲטָה אֲבָל יָרָף כְּוָלָה בְּחֲזִיקָת הָיִתַר חוּץ מִן הַגִּיד וְכו' יַעו"ש וּלְפִי זֶה גַם בְּשְׁדָה שְׂנַאֲבַד בְּהַה קְבָר וְעַדָּר שְׂנַתְעַרְב בְּהַה בַּע"מ יֵישׁ מְקוּם לוֹמַר דְּלֹא הָוִי חֲזִיקָת אִיסוּר כִּינּוּן דְּכַל הַשְּׁדָה וְכֹן כָּל הָעַדָּר חוּץ מְמָקוּם הַקְבָר אִינוּ אִיסוּר רַק שְׂבָלָא בְּדִיקָה כָּל הַשְּׁדָה וְהָעַדָּר הוּא בְּסַפֵּק כְּמוֹ גַבֵּי יָרָף דְּאִינּוּ אִיסוּר בְּהַה רַק הַגִּיד מְכָל מְקוּם בְּלֹא בְּדִיקָה וְנִיקוּר אִיסוּר מְסַפֵּק וְעַכ"ז לֹא מְקַרֵי חֲזִיקָת אִיסוּר לְדַעַת הָרָאב"ד וְהָרְשֵׁב"א וְהָרָא"ש וְאִם כֹּן שׁוֹב שְׂפִיר יֵישׁ לְחַלֵּק דְּבַעֲדוֹת אִשָּׁה דְּאִיכָא חֲזִיקָת א"א לֹא מְהַיֵּי הָוִי סְבָרָא הִינּוּ הָוִי שְׂאֲבַד וַיַּעֲוִן גַם כֹּן בַּתב"ש סִימָן ס"ג ס"ק ט"ו שְׂפַתְבוּ וְכֹן גַבֵּי קְבָר הַנְּמַצָּא בְּכַסְחִים אֲנִי דְנִין עַל הַשְּׁדָה שְׁהִיא בְּחֲזִיקָת טְהָרָה אֱלָא שְׂנַאֲבַד בְּהַה קְבָר וְאַחַר כֹּף כְּשֶׁנְּמַצָּא מוּקְמִינּוּ לְהַשְּׁדָה אַחְזִיקָתָה הָרָאשׁוֹנָה וְהַנְּכַנָּס בְּהַה טְהוּר וְאֵע"ג דְּבִינֵי וּבִינֵי אִיתְרַע חֲזִיקָתָה לִית לֹן בְּהַה כְּדַמוּכַח בְּכַמָּה דְּוֹכְתֵי וּמְהֵם בְּב"ב דָּף ל"ב יַעו"ש בְּרִשְׁבֵּי"ם וְאִי כִי יֵישׁ לְעִינֵי בְּדַבְרֵי הַתב"ש עַל פִּי הַתּוֹס' כְּתוּבוֹת כ"ו ע"ב ד"ה אֲנִי בְּשֵׁם הַר"י ב"ר בְּרוּךְ וְתו"י שֵׁם יַעו"ש גַם כֹּן תּוֹס' כְּתוּבוֹת ע"ה ע"ב ד"ה סְפֵק מ"ש בְּשֵׁם ר"ת וַיַּעֲוִן בְּר"ש פ"ד דְּנִגְעִים מְשֻׁנָּה י"א מֵיֵישׁ עַל הַר"ת וַיֵּישׁ בְּנָה לְכַלְפֵּל אַכְמ"ל דַּעַכ"פ עַפ"י סְבָרָת הָרָאב"ד גַבֵּי נִיקוּר יֵישׁ לְהַמְתִּיק דְּבַרֵי הַחַב"ש וְכַמְש"ל אֲמָנָם כֹּן מְלַבֵּד דְּגוּף הַסְבָרָא לוֹמַר בְּתַעֲרוּבוֹת אִיסוּר אוֹ טוּמְאַה דְּלֹא מְקַרֵי חֲזִיקָת אִיסוּר אִינוּ מְוַסְפֵּם לְכ"ע פִּידוּעַ פְּלִגְמָת הַט"ז וְהַש"כ יו"ד סִימָן קכ"ז יַעו"ש בַּט"ז ס"ק נ"א וְשֶׁהִבִּיא גַם כֹּן מְדַבְרֵי הָרָא"ש פּג"ה אֲבָל הִנְהִיךְ חוּלְק עֲלִיו וּס"ל דְּגַם חֲתִיכָה שְׂאִינָה מְנַקְרַת דְּמֵי לְטָבֵל דְּקוֹדֵם הַנִּיקוּר כְּוָלוּ אִיסוּר וְאִיתְחַזִּיק אִיסוּרָא בְּהִיא חֲתִיכָה וְהָרָא"ש בַּפּג"ה לֹא כָּתַב אֱלָא מְשׁוּם דְּכִינּוּן שְׂיִדְוַע שְׂנִיקְרוּ אַחַד אֲמַרִּינּוּ מְסַתְמָא מְוַמְחָה הוּא יַעו"ש וַיֵּישׁ בְּנָה אֲרִיכוֹת דְּבָרִים (יעו"ש גַם כֹּן בַּמְנ"י כְּלָל ל"ב סוּס"ק א' וּבְשֵׁב שְׂמַעְתָּא ש"ו פ"א וַיַּעֲוִן בְּשׁו"ת שִׁיבַת צִיּוֹן סִימָן ל"ב מ"ש דְּבַתְעֲרוּבוֹת הָיִתַר עִם אִיסוּר ל"ש לְדוּן מְשׁוּם חֲזִיקָת הָיִתַר כִּינּוּן דְּבוּדָא נָפַל לְשֵׁם אִיסוּר הָוִי הָאִיסוּר כְּמוֹ קְבוּעַ יַעו"ש וּלְפָלֵא שְׂלֹא הִבִּיא מְדַבְרֵי הָרָאשׁוֹנִים) וְאִם כֹּן לֹא מְבַעֲיָא לְשִׁטָּה זֹו דְּגַם בְּכַג"ז מְקַרֵי חֲזִיקָת אִיסוּר דְּבוּדָא יֵישׁ לְלַמּוֹד עֲדוֹת אִשָּׁה מְהִיא דְּשְׁדָה שְׂנַאֲבַד וּמוּמִין שְׂנַתְעַרְבוּ בְּתַמִּימִים אֱלָא אַף לְשִׁטָּה הָרָאשׁוֹנָה דְּכַג"ז לֹא הָוִי חֲזִיקָה גְּמוּרָה גַם כֹּן יֵישׁ לְלַמּוֹד עֲדוֹת אִשָּׁה מְהֵתָם כִּינּוּן דְּגַם בְּעֲדוֹת אִשָּׁה יֵישׁ מְקוּם לוֹמַר דְּלֹא הָוִי חֲזִיקָה גְּמוּרָה וְכַמ"ש הַתּוֹס' (בְּמֹת פ"ח ע"ב כְּתוּבוֹת כ"ב ע"ב) דְּחֲזִיקָה דְּאִשָּׁה דִּיקָא מְרַעָא לִיהַ לְחֲזִיקָה דֹא"א וְהַגָּאוֹן נוֹב"י קָמָא אַה"ע סִימָן כ"ט בְּתַחֲלָה מְצָא גַם כֹּן מְרַפָּא לְשַׁבֵּר זֶה דְּחֲזִיקָת א"א עַפ"י דְּבַרֵי הַתּוֹס' הַנְּ"ל וְאַח"כ הָדַר בְּיָה מְשׁוּם שְׁהַתּוֹס' לֹא כְּתוּבוּ אֱלָא שְׂמַרְעָא לְחֲזִיקָה דְּלֹא יִתְחַיֵּיב חֲנֵק אֲבָל עַכ"פ בְּאִשְׁמֵ תְּלוּי קָאִי אֲכֹן רַבִּינוּ חַיִּים הַכֵּן

הגדול מאחיו חאה"ע סו"ס כ"ז התלינו בהיתר עגונה דאין פאן חזקת איסור מטעם הנ"ל דחזקה דדייקא מרעא לחזקת א"א ועכ"פ יש סעד לסברת המבי"ט מדינא דש"ס וכדברי השב יעקב ובספרי מנחת משה חאה"ע סימן ה' אות א' הבאתי סעד וסמך לסברת המבי"ט מדברי רבן של הראשונים מהר"מ ב"ב סימן שע"א יעו"ש: (ג) הן אמת דבעיקר הראיה להמבי"ט מדברי הש"ס פסחים יש עוד לפלפל לסתור ולבנות והגאון מהר"מ בנעכן בספרו פרשת מרדכי שנדפס מחדש העיר ע"ז שם חאה"ע סו"ס פ"ד זה לשונו ובשו"ת שב יעקב חזק דבריו מפסחים י' כו' ותמהני התם הספק טומאה נולד לנו ע"ז שנגאבד קבר בשדה זו דבלא"ה לא היה פאן ספק ע"כ שפיר בנמצא אתברר לנו ספיקא דנגאבד וה"ל פמקודם שנגאבד אבל פאן הספק איסור לא נודע ע"י אבדתו אדרבא על ידי אבדהו נולד לנו ספק להתיר וא"כ אף שנגמץ ההרוג עדיין בספיקו עומד עכ"ד, והיא סברא נכונה (וכעין זה כתב גם כן השב שמעתתא ש"ז פ"ז) ויש מקום להמתיק סברא זו גם בדברי התב"ש הנ"ל [ויען] גם כן בנוב"י שם סימן מ"ו שסתר דברי הש"י במ"ש וידוע דהלכה פרבי מחבירו דזה שגיאה במחילת כבודו ואם אמרו הלכה פרבי מחבירו אבל לא נגד רבו ורשפ"ג אביו ורבו היה ואדרבא בכללי הש"ס מבואר רבי ורשפ"ג הלכה פרשפ"ג יעו"ש בנוב"י אבל באמת אף שפן דעת הרי"ף והרא"ש פ' הנזקין סימן ה' ורא"ש ב"מ פ"ט סימן י"ד וכתובות פ"ד סימן כ"ב וגיטין פ"ה סי' ה' ועוד גדולי הראשונים כתבו כן להלכה אבל אין זה כלל מוחלט יעו' ברא"ש פ"ק דמציעא סימן ט"ו פסק פרבי לגבי רשפ"ג (יעו' גם כן בק"נ פ"ה דגיטין סימן ה' מה שתיגר על האי דפ"ק דב"מ) וכן ברא"ש מ"ק פ"ג סימן ל"ב כתב ואע"ג דאביו פליג עליה פיון דיחידא הוא הלכה פרבי מחבירו קרינו ליה ונביא שם גם כן מדברי רש"י סנהדרין כ"ג סוע"ב ומרשפ"מ ב"ב ק"ע ע"ב ויען גם כן ברמב"ם פכ"ד מהלכות שבת ה"ו ופ"ל הלכה י"ג שפסק פרבי נגד רשפ"ג בפלוגתא דשבת י"ט א' יעו' דב"ח או"ח סימן רמ"ח ואכמ"ל] אכן לפמש"ל אות ב' יש מקום לגמגם גם על סברת הפרשת מרדכי פמוכן (והוא בעצמו שם בפרשת מרדכי סימן כ' צירף סברת המבי"ט) ואין להאריך בזה דבלא"ה יש עוד להעיר ולחלק בין דינא דהמבי"ט להך דש"ס פסחים וכבר האריכו בזה הרבה מגדולי אחרונים (יעו' גם כן בש"ש שמעתתא ז' פי"ז במ"ש לחלק דלא אמרו אלא היכא שנגאבד קבר ונמצא קבר משא"כ היכא שנגאבד חי ונמצא אדם מת שלא נמצא מה שנגאבד לא אמרינו היינו הך יעו"ש ועפ"ז בנ"ד שנסע לקיעב חולה מסוכן ונמצא מהפאלציא חולה מונח ברחוב ואח"כ הוא שמת בבה"ת שפיר יש מקום לומר דהיינו הך דפסחים אף לסברת השב שמעתתא אח"כ עינתי בגוף הגב"ע המועתק גם כן בסוף תשובתו וכתוב שם שמת פתאום ברחוב משמע שמצאוהו מת אכן לפי הרשום בזכרונ'י אמר לי כת"ר פא"פ בהיותו אצלי משפט א' שנגמץ חי ברחוב ומת בבה"ח) אלא דבאמת גו השב יעקב בעצמו לא כתב זאת להוכחה גמורה אלא דנראה קצת ראייה לזה מהש"ס דפסחים יעו"ש משום דהבין ג"כ דיש לסתור ולבנות בראיה זו ועכ"ז סמך שם להלכה המבי"ט דסברתו בעצמו נכונה היא וכן סמכו עליו להלכה הרבה מגדולי הפוסקים וע' בשבות יעקב ת"ג סימן קי"ד בא' שנסע מפאריז למיץ ונמצא בדרך זה הרוג דנדאי יצאה מאיסור דאורייתא וכדעת המבי"ט וגם בשו"ת רבינו חיים פהן אה"ע סימן כ"ז וסימן ל' ועוד בכמה מקומות סמך על סברת המבי"ט להלכה ויען גם כן בשו"ת רבינו משולם

איגרא אה"ע סימן ב' בספק מל"ת שהתיר מטעם ספיקא דרבנן פנדון דהמבי"ט ובפרט
בנ"ד דיש כמה אומדנות שנסע לדרוש ברופאים ע"מ לחזור ועוד בתוך שבועת ימי
המשטה ולא בעיל עדיין בעילת מצוה יעו' יבמות קי"א ע"ב א"כ שפיר כתב ר"ר דאין
לה אומדנא גדולה יותר מזו שפונדאי הוא שמת בקיעב שם וכמ"ש גם פן בפסקי מהרא"י
סימן קל"ט הו"ד ברמ"א סט"ו דאם יש ראיות ואומדנות שמת אסתלק איסור דאורייתא
וכ"כ הנוב"י סימן ל"ז דאף בסתם אדם שייצא לסחורה ע"ד לחזור ולא חזר שעכ"פ
איטרע חזקת א"א שתיכף נולד לנו ספק מיתה על האיש הזה יעו"ש ומכש"כ בנ"ד וכ"כ
בשו"פ אגודת אזוב (מהגאון האדיר בעל מראות הצובאות) שגדפס מחדש חאה"ע סימן
י"ב להקל למעשה עפ"י תשו' המבי"ט הנ"ל וסיים וכש"כ בנ"ד שייצא מביתו ע"מ לחזור
כו' וברור לאשתו שאלו היה קיים היה בא פשמצאו עכשיו הרוג באותו הדרך שאמר
ללכת שם פשוט דיש לתלות מדין תורה פי הוא בעלה של זו וכמ"ש בפסקי מהרא"י
סימן קל"ט ונהביא גם פן דברי הנוב"י סימן ל"ז והעיר מדברי רש"י פתובות כ"ב ע"ב
ברי לי אילו היה קיים היה בא (וכמו שהעיר גם פן רי"מ) וגם מדברי הש"ס פתובות
(ס"ב ע"ב) בעובדא דיהודה חתניה דר' ינאי יעו"ש שפלפל גם בדברי התשו' מהרי"ו
סימן ע"ט המובא בדרך משה סימן י"ז ס"ק כ"ג: (ד) והנה מה שהביא כת"ר בקונטרסו
דברי הרב שב שמעתא שם שמעתא ז' שהעיר ע"ד המהרי"ו הנ"ל והעלה לחלק בין
מקום שהשיירות מצויות יש ת"ל לפלפל הרבה בסוגיא דיצחק ריש גלותא שם יבמות
קט"ו ובשטת בעל המאור והמלחמות ויעו' בתשו' הרא"ש המובא בטור סו"ס קי"ח
ובשו"ת מהרי"ק שורש קפיד מה שביאר בזה ובשו"ת מהרי"ט חאה"ע סימן ל' מ"ש על
המהרי"ק ובשו"ת פאת נגב אה"ע סימן ב' ובשו"ת רבינו משולם איגרא סימן ו' בענין
זה דכאן נמצא ויעו' גם פן בחידושי הרמב"ן ב"ב כ"ד במ"ש דכל דנמצא בתוכו ממש
לאו קורבא בלחוד הוא אלא במקומו ממש וחזקה דכאן נמצא פאן היה ונהביא מהא
דקידושין ל"ח ע"ב פ"ר הנטוע ירק וכו' וכ"כ הש"כ יו"ד סימן קכ"ט ס"ק כ"ז וס"ק מ'
בשם הרשב"א וט"ז שם ס"ק י"ז וכ"כ הסמ"ע סימן רנ"ט ס"ק ו' ויעו' גם פן בשו"ת
מהרי"מ מבריסק סימן ח"י ד"ה מתחלה מ"ש בדברי הש"ס ב"ב כ"ג ביושבת בין ההרים
ויעו' בשו"ת אגודת אזוב סי' ל' אות כ"ה כ"ו ואין הזמן מספים פעת לבאר באורח אכן
בפשיטות יש מקום לומר לפמ"ש הנוב"י שם סימן מ"ו שכ' דע"כ לא פליגי רבי ורשב"ג
אלא במקום דלא שייך לומר פאן נמצא פאן היה פגון שדה שנמצא בה קבר כו' אבל
בצ'וב דנ"ד אם אמרינן שזה נצלב אמרינן פאן נמצא פאן היה מהעת שאפשר לומר פאן
היה דהיינו שעה שנתלה אבל אם אתה אומר שזה שנצלב נפסק החבל וירד ואח"פ נצלב
אחר פאן א"כ זה הנמצא פאן לא היה פאן משעה ראשונה אלא אח"פ הובא ולזה ל"ח
דאפילו רשב"ג מודה היכא דשייך לומר פאן נמצא פאן היה יעו"ש (דמשו"ה בנפול למים
והעלו רגל א' מארפובה ולמעלה כ"ע מודים דלא אמרינן היינו הך דנפול היינו הך דעל
דאדרבא אמרינן פאן נמצא רגל זה פאן היה זמן רב מקודם שנפול זה האחר למים (ויעו'
בספר מנחת משה חאה"ע סימן ז' אות י' מה שהעירותי ע"ז מדברי הירושלמי שקלים
פ"ז ה"ב ומה שכתבתי על דברי הרב שיבת ציון סימן ע"ט) ואם פן פיון דידוע לנו
שבאותו היום שנמצא החולה היה בעלה בקיעב כפי ערך הנסיעה מביתו ושם ברחוב
העיר במקום מגולה אין באפשרית שיהיה איש מונח ברחוב משה זמן אם פן שפיר יש

מקום לומר דאמרינו לכ"ע פאן נמצא פאן הנה מהעת שאפשר לומר פאן הנה פפי אנמדן הנסיעה ולא אמרינו האיש הנה הלה משם לעלמא ואיש אחר בא אח"כ ונפל ברחוב כמובן ויש לגמגם בזה ולחלק בין הפרקים דאפשר איש אחר אתרמי שם מקודם אבל מפל הנה טעמי המבוארים לעיל פשוט דכ"ע מודים דמה"ת אסתלק איסור א"א וכמ"ש גם כת"ר ובפרט בזה"ז דקביעא ב"י דנאר ומסילת הפרזל וחויטי הבזק ומה"ע המודיעים פל התדשות מכל קצוי ארץ יש יותר אנמדנא לסלק החשש דאורייתא וכמ"ש גם כת"ר בשם החת"ס (ח"א סי' מח ונ"ב וס"ה) וכ"כ הרב חיים ושלום ח"ב (סי' א דף י ע"ב ג) בשם גדול א' לחלק פן פי בזה"ז שיצאו אלו הספינות כו' הסוכבים בכל העולם לקצוי ארץ ואיים רחוקים אם איתא דיצא חי הנה מתנדע בעולם ואח"כ הביא פן בשם תשו' לחם אבירים יעו"ש שפלפל בענין אם יש לחדש קולא מצד התחדשות הזמן והביא ג"כ מדברי התה"ד (סי' קלט) ויען' ג"כ בשו"ת ויען אברהם אה"ע (סי' כו) והמה תתרו שם להקל בזה"ז בעיקר הדין דמשאל"ס אף מדרבנן (ובנדאי דחליקה להקל בזה זולת אם יש עוד צדדים להיתר מכש"כ בנ"ד דלא פאנו רק לסלק איסור דאורייתא פשוט דיש לצרף ג"כ קולא זו ולהכריע דכ"ע מודים בנ"ד דאסתליק מאתתא דא א"א דאורייתא וכמ"ש"ל: [ה] ומעתה שוב יש היתר מצד הפרת הבגדים (וכמ"ש גם כת"ר בסוף קונטרסו) דכיון דאיסורא דרבנן היא לא חיישינן לשאלה וכמ"ש בתשו' רח"כ אה"ע (סי' כח) והנוב"י (סי' מג) ותשו' חת"ס ח"א (סי' צב) ויען' בספרי מנ"מ אה"ע סי' ז אות ב) ולפע"ד יש סמך (להנהיג תרי היתרי סברת המבי"ט וסברת האחרונים דברבנן ל"ח לשאלה) וסעד קצת מדברי הש"ס סוף יבמות לכשתהא הפונדקית נאמנת הפונדקית הוציאה להם מקלו ותמילו וכו' יעו"ש בתוס' דלא היתה ממש מסיחה לפי תומה ויען' בתשו' מהר"מ מלובלין (סי' קל) בפ"י הסוגיא דאליבא דכ"ע אפילו הא בשביל דחזינהו בכיאי לא נחשב בשביל זה מסל"ת ממש אלא התחלת מסל"ת קצת וע"י שאחר ששאלו אותה איה חבירו הראתה להם מקלו ותמילו ס"ל לרע"ק דנעשה מסל"ת גמור כו' והחכמים ס"ל דבכל הני הוכחות דקא בכיאי וגם הראתה להם מקלו ותמילו וקברו בכל זה אינו נחשב למסל"ת גמור והא דהאמינו אותה היינו משום דע"י פל ההוכחות הנזכרות אע"פ דלא הני מסל"ת גמור מ"מ לא גרע מע"א יעו"ש (בתשו' צ"צ סי' מב ובצ"צ החדש סי' עז) ויש להבין דאיה מצרפין פל הוכחות פיון דמה דבכיאי והראתה קברו לא הני כמסל"ת ומה דהראתה מקלו ותמילו הא אפילו בבגדים שעל גופו חיישינן לשאלה אכן פפי מש"ל יש מקום לומר דבזה שהראתה להם קברו דיש ביזם לפתוח הקבר ולראות אף דלא יפירוהו (יעו' בשו"ת פנסת יחזקאל סי' מו ודו"ק) עכ"פ יראו דנקבר שם מת וא"כ יש מקום לומר דהני פנמצא מת במקום שנאבד והניחוהו שם דמדאורייתא תלינן שיהו ונסברת המבי"ט ושפיר מהני הוכחת הבגדים מקלו ותמילו דל"ח לשאלה באיסורא דרבנן ואף דהתם לא נמצאו הבגדים על גופו דיש מקום לפלפל בזה דלא הני פמלונפש בהם (יעו' ב"ש ס"ק סט ופנ"י בחידושו לגיטין כ"ח ובשו"ת נוב"י (סי' נב) סוד"ה ובנדון ובשו"ת צ"צ (כי' קו) המובא ג"כ בק"ע אות תכ"ז ובשו"ת רח"כ אה"ע סי' ל ודו"ק) עכ"ז מהני הוכחת הבגדים לחששא דרבנן מכש"כ במלונפש בבגדים (דבנ"ד אף דלא הפירה הבגדים עליו מ"מ פיון דנדאי הנה מלונפש בהם מה לנו שהוקפוט אח"כ ע"י הקברנים וכמו שכתב להדיא בשו"ת נוב"י שם סי' נב) וליכא רק איסורא דרבנן

די"ל דל"ח בְּזָה לְשֹׂאֵלָה וַיֵּשׁ בְּזָה לְפִלְפֵּל לְסִתּוֹר וּלְבִנּוֹת וּאֲכַמ"ל דַּעֲכ"פ קֶצֶת סַעַד אִיפֵּא לְסִבְרַת גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים הַנְּל"ל דְּבִדְרָבְנֵן ל"ח לְשֹׂאֵלָה: [ו] אָמְנָם פֶּן אַף שְׁפַתְבְּתִי בְּסִפְרֵי מִנְחַת מִשֶּׁה אַה"ע שָׁם (ס' ז אות ד) דִּישׁ סְתִירָה לְסִבְרָא זוּמְדִבְרֵי הַתּוֹס' יְבָמוֹת (קטו ע"ב) ד"ה וְקִאָמְרֵי שְׁפַתְבוּ וְאִי סִימְנִים לְאוּ דְאוֹרְיִיתָא מִיְיָרֵי הֵכָא בְּס"מ דְרוֹב הָאֲחֵרוּנִים הִקְשׁוּ עַל סִבְרָא זוּ שְׁחִידְשׁוּ דַבְּמִשְׁאֲל"ס סְגִי בְּס"א (יעו' בְּשׁו"ת רח"כ (ס' מב) וּתְשׁו' חת"ס ח"א (ס' צב) וּכְבָר עֲמַד בְּזָה ג"כ הַגְּאוֹן מְגִינֵי שְׁלֵמָה בְּתִשׁו' פְּנִי ח"א (ס' ז) וְכַתְּבִיתִי שָׁם לְהוֹסִיף לְהִקְשׁוֹת מְזָה ג"כ עַל סִבְרָא זוּ שְׁפַתְבוּ דְבִדְרָבְנֵן לֹא תִיַּשְׁיֵנוּ לְשֹׂאֵלָה ע"פ דְּבָרֵי רח"כ שְׁהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי תוֹס' אֵלּוּ (נְגַד דַּעַת הַמְהַר"ל מִפְּרָאג הַמוֹבָא בְּב"ש ס"ק סט) דְּאִי נִימָא דְלִישְׁנָא ס' דְרָבְנֵן לֹא תִיַּשְׁיֵנוּ לְשֹׂאֵלָה ל"ל לְהַש"ס לְאוֹקְמִי דְחִזְיָנְהוּ לְאַלְתֵּר וְהוּא מְשׁוּם דְכְּשִׁשׁוּהָ אַחַר הַעֲלָאָה מִתְּפַח תְּפִיחַ הו"ל לְאוֹקְמֵי דְס"מ הָיוּ בְּבִגְדֵימָא וְלְשֹׂאֵלָה ל"ח דְּהָא קְיָיִמִין אֵלִיבָא דְלִישְׁנָא ס' דְרָבְנֵן וְשׁוֹב א"צ לְאַלְתֵּר דְּהַבְּגָדִים אֵינָם מְשַׁתְּנִים אֲלָא וְדָאֵי דְאֵף אִי סִימְנִים דְרָבְנֵן תִּיַּשְׁיֵנוּ לְשֹׂאֵלָה עַכְת"ד רח"כ וְאִי אִיתָא דְבְּאִיסוּרָא דְרָבְנֵן ל"ח לְשֹׂאֵלָה לְכ"ע עֲדִינֵן הַקְּוִשְׁיָא בְּמִקּוּמָה עוֹמְדַת ל"ל לְאוֹקְמֵי דְחִזְיָנְהוּ לְאַלְתֵּר מְשׁוּם חֲשִׁשְׁא דְנִתְּפַח וְהָא פִּינֵן דְּמִיְיָרֵי בְּמִשְׁאֲל"ס ה"ל לְאוֹקְמֵי דְהַסִּי הֵיךָ בְּבִגְדֵי דְהָא ל"ח לְשֹׂאֵלָה בְּאִיסוּרָא דְרָבְנֵן וְשׁוֹב א"צ לְאַלְתֵּר, מ"מ מְלַבֵּד מִישׁ לְתַרְזֵן דְּלֹא יִסְתְּרוּ דְבָרֵי הַתּוֹס' לְסִבְרָא זוּ יַעו"ש הִנֵּה בְּלֹא"ה לְפִי סִבְרַת הַפְּמ"א שְׁהַבְּאִיתִי שָׁם דְּהִיכָא דְלִיכָא רַק עֲדוּת דְרָבְנֵן אַף בְּמִשְׁאֲל"ס הִדְרָא לְחֲשִׁשְׁא דְאוֹרְיִיתָא א"ש וְכַמ"ש שָׁם בְּסִפְרֵי וְאֵף דְּהוֹכַחְתִּי שָׁם (ס' ד) מִפְּמָה מְקוּמוֹת נְגַד סִבְרָא זוּ דְכִינֵן דְּהַנְּצָרוּ לְתַמּוֹן בְּעֲדוּת אִשָּׁה שְׁיִהֵינָה נְאֻמָּן אִפִּי אִשָּׁה וְא"י מַסְל"ת מִמִּילָא גַם דְּבָרֵי עַד זֶה מְאֻמְתִּים אֲצִלְנוּ כְּשִׁנֵּי עֲדִים מ"מ אַף אִי נִימָא פֶּן לְהִלְכָה נִלְפַע"ד לְתַרְזֵן וְלְהוֹסִיף נִנְפֵךְ דְּמְדַבְּרֵי הַתּוֹס' לְק"מ ע"פ שְׁטַת הַתּוֹס' עֲצָמוּ (חֻלְיִן ע"ג ע"ב) ד"ה הַנְּכָשְׁרוּ שְׁהִקְשׁוּ דְר"מ ס"ל כַּר"ש דְּשַׁחֲטָה מְכַשְׁרָה וְר"ש נְמִי כו' מְפָרֵשׁ רַב אֲשֵׁי שָׁם (קַכַּח א) דְּטַעְמֵנוּ מְשׁוּם דְּשַׁחֲטָה מְכַשְׁרָה וְלֹא דָם וְשַׁחֲטָה נְמִי לֹא מְכַשְׁרָה הוּאִיל וְאִינָה מִתְּרַת הָאֲבָר בְּאֲכִילָה וְקִשָּׁה וְאִמְאֵי וְהָרֵי מוֹתֵרַת בְּאֲכִילָה מִן הַתּוֹרָה וְתִירְצוּ דְּמְשׁוּם דְּמְדְאוֹרְיִיתָא לֹא מְכַשְׁרַת שַׁחֲטָה אִפִּי לְר"ש כו' וְכִינֵן שְׁאֲבָר אֲשׁוּר מְדְרָבְנֵן לֹא מְהַנִּי לִיהַ הַכְּשֵׁר שַׁחֲטָה יַעו"ש דְּמְבִנְאָר סִבְרַתְּם דְּבוֹדָאֵי הֵיךָ רְאוּי לִזְמַר אוֹקְמֵי אַד"ת דְּמוֹתֵר הָאֲבָר בְּאֲכִילָה וְהָוֵי הַכְּשֵׁר מִשְׁא"כ בְּזָה דְּמַה"ת בְּלֹא"ה ל"מ הַכְּשֵׁר שַׁחֲטָה כָּלֵל וְאִי נִיזֵל בְּתַר דְּרָבִין הָרֵי הָאֲבָר אֲסוּר בְּאֲכִילָה וְלֹא הָוֵי הַכְּשֵׁר וְא"כ ע"פ שְׁיִטַּת הַתּוֹס' אַף אִי נִימָא דַבְּמִשְׁאֲל"ס מְהַנִּי ס"א בְּגוֹף אוּ טב"ע בְּבִגְדִים הִינֵנוּ מְשׁוּם דְּאוֹקְמִינֵן אַדְאוֹרְיִיתָא דְּבִלֹא"ה מוֹתֵרַת אֲבָל אִי לִיכָא רַק עֲדוּת דְרָבְנֵן עַל הַטְּבִיעָה א"כ שׁוֹב אִין לְהַקְל מְשׁוּם דְּאוֹקְמִינֵן אַד"ת פִּינֵן דְּמַה"ת אִין שׁוֹם עֲדוּת כָּלֵל וְכַעֲיֵן סִבְרַת הַפְּמ"א וְעַכ"פ לְק"מ מְתוֹס' יְבָמוֹת לְשִׁיטַּת הַתּוֹס' בְּעֲצָמוּ בְּחֻלְיִן כַּמְש"ל וַיֵּשׁ בְּעֵנָן זֶה לְסַלְסֵל וּלְפִלְפֵּל אַכְמ"ל: [ז] וְכ"ז אֲכִילוּ בְּסִתְּם כְּלִים דְּחִיַּשְׁיֵנוּ לְשֹׂאֵלָה בְּדְאוֹרְיִיתָא מ"מ בְּדְרָבְנֵן יֵשׁ מְקִילִין אֲבָל בְּנ"ד הָיוּ ג"כ כְּלִים דְּלֹא מוֹשְׁלֵי (וְכַמ"ש גַּם כַּת"ר) דְּהִינֵנוּ הַבִּילְעַט (יעו' תְּשׁו' נוֹב"י מַה"ת (סִימָן מו) וְכַסו"ס אֲבָנֵי מְלוֹאִים תְּשׁו' הַגְּאוֹן בְּעַל ס' יְהוֹשֻׁעַ לְעֵנָן אֲטַעֲסִטָאט וְעוֹד בְּכַמְהָ תְּשׁו' אַחֲרוּנִים) וְגַם הַבְּתִי שׁוֹקִים וְכַתּוּבַת וַיַּעֲנֵן שׁו"ת רח"כ אַה"ע (ס' לב) ד"ה וְאִנִּי חוֹזֵר וְכַנְה"ג הִגַּתְּ ב"י אוֹת שְׁס"ט וְתְשׁו' נוֹב"י מַה"ת (ס' ס) וְתְשׁו' אֲגוּנַת אַזוֹב (ס' יב) וְגַם פִּינֵן דְּהַפִּירוּ כָּל הַבְּגָדִים בְּטב"ע שׁוֹב ל"ח לְשֹׂאֵלָה וְכַמ"ש בְּתִשׁו' מַהֲרִי"ט ח"ב אַה"ע (ס' לה) וְכַשׁו"ת גְּאוֹנֵי

בְּתַרְאֵי (סו"ס ב וסי' מט) ובשבו"י ח"ב (סי' קטו) (יעו"ש במ"ש דְּבַמְטוֹרָף יֵשׁ מְקוֹם לומר דל"ה לְשֵׁאלָה דב"א מוֹנְעִין עֲצָמָם מִפֶּת מְשׁוּנְעִים דְּפָגִיעַתָּן רַעְיָה אֵלָא שְׁסֹתֵר אַח"כ דְּאֶדְרָבָא יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׁפִשְׁט בְּגִדָיו דְּסִי' שׁוֹטָה דְּהוֹלֶה עָרוֹם יְעו"ש ועפ"ז יֵשׁ מְקוֹם לומר דְּבַחֻלָּה מְסוֹפֵן כֵּנ"ד שְׁאִינוּ מְפִשִׁיט עֲצָמוֹ עָרוֹם י"ל דל"ח לְשֵׁאלָה מְשׁוּם דְּבָנֵי אָדָם מוֹנְעִים עֲצָמָם מִבְּגָדֵי חִילֵי הַרְיָאָה פִּידוּעַ) וּבְשׁו"ת פֶּאֶת נֶגֶב לְסִי' ד' וְנוּב"י (סי' נב) וְשׁו"ת רח"כ (סי' לד לו) וְאָף דְּגַם ע"ו יֵשׁ מְפַקְפְּקִין וּבְרֵאשֵׁם בְּשׁו"ת הַב"ח (סי' פ"ו) שְׁכֶתֶב וּלפ"ז מְשַׁמַּע דְּלֹא נִתְּנוּ חֲכָמִים דְּבְרִיָּהֶם לְשִׁיעוּרִין דְּאֶפִּי' נִמְצָא כָּל בְּגָדָיו עָלָיו חוֹשֵׁשִׁין לְשֵׁאלָה (וידועים גַּם דְּבְרֵי הַב"י בְּתִשׁוּ' הַמּוֹבָא בַּב"ש ס"ק הַט) מ"מ הָא לְדַעַת הַב"ח עֲצָמוֹ שֶׁ מְוַתֵּרֵת בְּלֹא"ה בִּנ"ד מְשׁוּם דְּבִימִים מוֹעֲטִים ל"ח לְשֵׁאלָה וְהוּי פְּעִין מ"מ"נ וּבְפֶרַע בְּאִיסוּרָא דְּרַבְּנָן יְעו"ב ב"י או"ח (סי' ד') וּבב"י יו"ד (סי' קצו) וּבְדַרְכֵי מִשְׁה יו"ד (סי' נד) הו"ד ג"כ בַּש"כ שֶׁם ס"ק ט (וצע"ג מְדַבְּרֵי הַד"מ אַה"ע (סי' מ"ה ס"ק ד) וּבַש"כ חוֹנְשֵׁן מְשַׁפֵּט (סי' כה ס"ק יט) וּבְסֻדְרֵי טְהָרָה (סי' קפד ס"ק יא) וְאִכְמ"ל גַּם הֵיטֵב אֲשֶׁר דָּבַר ר' ר"מ לְצַרְף ג"כ דְּבְרֵי הַפְּנ"י ב"מ כ"ז וּבְהַשְׁמָטוֹת (וְהַגָּאוֹן מֵהַר"מ בְּרַבֵּי הו"ד בְּתִשׁוּ' נוּב"י קָמָא (סִימָן נֹא) וּתְשׁוּ' רַעַק"א (סי' קז) דְּרַק בְּסִי' פְּלִים חֲתִינְשִׁין לְשֵׁאלָה אֲבָל טב"ע בְּפְלִים דְּהוּי בְּיָרוּר גְּמוּר ל"ח לְשֵׁאלָה וּבְתִשׁוּ' אַחַת פְּתַבְתִּי לִישֵׁב כָּל קוֹשְׁיַת הַנוּב"י בְּמָה שְׁדַחָה דְּבְרֵי הַמַּהֲר"מ בְּרַבֵּי וּבְזָה יִשְׁבַּתִּי ג"כ קוֹשְׁיַת הַב"ש עַל הַמְּהַר"ל מְפָרָאג אִכְמ"ל מְחֻלְשֵׁת פְּתִי וְרוּב טְרַדוּתִי וְהַעִירוּתִי ג"כ לְהַבִּיא סַעַד לְסֻבְרָא זֹו מְדַבְּרֵי הַש"ס (בְּרַכּוֹת נג א) ה"ל מִיַּעוּטָא לְכַשְׁפִּים כו' וּמְדַבְּרֵי הַר"ן פֶּא"ט גַּבֵּי הָא דְּלוֹקָחִין בִּיְצִים כו' וְכַעַת נִרְאָה לְהַבִּיא עוֹד סַעַד לְסֻבְרָא זֹו מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם (פְּרָק כ) מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאָה הִלְכָה ט"ו זֶה לְשׁוֹנוֹ מִי שְׁבָא בְּזָמַן הַזֶּה וְאָמַר פֶּהֵן אֲנִי וְעַד אֶחָד מַעִיד לוֹ שְׁאֲנִי יוֹדַע שְׁאֲבִיו שֶׁל זֶה פֶּהֵן אֵין מַעֲלִין אוֹתוֹ לְפָהֵנָה בְּעֵדוּת זֶה שְׁמָא חָלָל הוּא עַד שְׁיַעִיד שְׁזֶה פֶּהֵן הוּא אֲבָל אִם הוֹחֲזִק אֲבִיו פֶּהֵן אוֹ שְׁבָאוּ שְׁנַיִם וְהַעִידוּ שְׁאֲבִיו שֶׁל זֶה פֶּהֵן הָרִי הוּא בְּחֻזַּק אֲבִיו עַכ"ל הַזֶּה וִיעו"ש בְּמַגִּיד מְשֻׁנָּה א"כ מְבֹאָר דְּאָף שְׁמַעְמִידִין הֵבִין בְּחֻזַּק אָב וּל"ח שְׁמָא חָלָל הוּא הֵינּוּ דוֹקָא פְּשִׁישׁ בְּיָרוּר גְּמוּר עַל הָאָב בְּלֹא סַפֵּק אֲבָל הִיכָא דְּלִיכָא רַק ע"א אָף דָּאִם הִיָּה מַעִיד עַל הֵבִין בְּעֲצָמוֹ הִיָּה מוֹעִיל עַכ"ז אֵינוּ מוֹעִיל עֵדוּת זֶה לְשִׁפּוּט מִן הָאָב עַל הֵבִין וְכַעֲיִן זֶה י"ל סִימְנֵי אֶנְפֵּךְ לְמִשְׁלַל דְּהִיכָא דְּעַל הָאֶנְפֵּךְ יֵשׁ בְּיָרוּר גְּמוּר כְּגוֹן עֵדִים אוֹ טב"ע אָנוּ מְחֻלְשִׁין מִן הָאֶנְפֵּךְ עֲצָמוֹ גַּם עַל הַחֲמוּר אֲבָל אִם עַל הָאֶנְפֵּךְ אֵין בְּיָרוּר רַק סִימְנֵים (וְאֶפִּי' ס"מ ג"כ לֹא הוּי בְּיָרוּר גְּמוּר פְּעֵדִים פְּדָאֲמֵרִין בַּש"ס (ב"מ כח) סִימְנֵים וְעֵדִים יִנְתֵּן לְבַעַל הַעֵדִים) אֵין אָנוּ מְחֻלְשִׁין מֵאֶנְפֵּךְ לְחֲמוּר וְחִינְשִׁין לְשֵׁאלָה פְּסֻבְרַת הַגְּדוּלִים הַנְּ"ל: [ח] הֵן אֶמֶת דְּעַל הַפְּרַת הַבְּגָדִים בַּטב"ע פִּיּוֹן דְּנִתְּנָדַע מְקוֹדָם לְהַאֲשֶׁה מִמִּיתָתוֹ ע"י הַפֶּאֱלִיצִיא א"כ שׁוּב יֵשׁ חֲשֵׁשׁ בְּדַדְמֵי עַל הַפְּרַת טב"ע כְּמוֹ בְּשַׁמַּע הַטְּבִיעָה וְכַעֲיִן שְׁכֶתֶב הַמַּהֲרִי"ט ח"ב (סי' לָה) וְאִיכָא לְמִימַר שְׁמָה שְׁאָמַר שְׁהוּא דוֹד הַנְּזַכֵּר בְּדַדְמֵי לְהוּ הוּא דְּקֶאֱמְרֵי לְפִי שְׁהִיוּ דְּבְרֵיהֶם אַחַר שְׁיַצָּא הַקּוּל וְנִתְּפָרְסָם שְׁזֶה דוֹד יִצָּא מִמְּקוֹמוֹ וְלֹא שָׁב לְחֲנוּתוֹ יְעו"ש (וִיעוּן' מ"ש בַּס' מִנ"מ אַה"ע (סי' ה אֹת ח) דְּבַאֲמַת הַפּוֹסְקִים לֹא הִזְכִּירוּ הַחֲשֵׁשׁ דְּבְדַדְמֵי רַק לְעַנְיָן נְטִבַע מְלִבַּד הַמַּהֲרִי"ט) וְכ"ז לְדַעַת מַהֲר"ב אֲשֶׁפְּנִזִּי וְהַרְשָׁד"ם וְהַמַּהֲרִי"ט דִּידַע הוּי פְּרָאָה יְעו"ב ק"ע (סי' רמו ושל"ט) אֲבָל הָא דַּעַת כְּמָה פּוֹסְקִים דִּידַעָה לֹא הוּי פְּרָאָה יְעו"ב ק"ע אֹת תִּי"ד וּבַכְּנֵה"ג הַגְּהוֹת הַטּוֹר אֹת תִּי"ב שְׁכֶתֶב שְׁפֵן דַּעַת הַטּוֹר וְהַתְּנֻמַּת יִשְׂרָיִם (סי' קמז) וּמַהֲר"א שְׁשׁוֹן

(סי' א) וכ"ז אפילו בטב"ע דגוף אכל בטב"ע דבגדים כבנ"ד אף דהנוב"י (סי' כח) פתב דגם בטב"ע דבגדים שייך חשש דבדדמי מ"מ מדברי המהר"מ פאדאוווא ת"ש ל"ו לא משמע פן וכאשר הנוב"י בעצמו הרגיש בזה ואח"כ בסימן ג"ם פתב לחלק דדוקא בטב"ע דגוף פיון דעשוי להשתנות ע"כ אפ"י אם אינו מפירו לגמרי תולה דהוא ומשום דנשתנה קצת ומשום זה אומר בדדמי אכל הבגדים דאינם משתנים אי לאו דהיה מפירם הפרה ממש לא היה אומר בדדמי (יעו"ש ג"כ ד"ה והששית מה שפתב עוד דבלא ראה הטביעה רק שמע קול איש פלוני נטבע מן הסתם אין הקול יוצא באיזה בגדים נטבע ולכך לא שייך לומר על הבגדים בדדמי, אכן בשו"ת רבינו חיים אה"ע (סי' לב) פתב בענין שהפירה האשה מלאכת תפירת ידה שמאחר שקודם לזה היה בפי פל שזה נהרג לפי האומדנות וקלא דלא פסיק חיישינו דאמרה בדדמי לפי שסבורה שנהרג בודאי נדמה לה שזה מלאכתה שפן יש לחוש בט"ע של פלי כמו שחוששין בטב"ע של הפרת המת וכעין שפתב התוס' גיטין (כ"ז ע"ב) ד"ה העולם יעו"ש והוא הפוך סברת הנוב"י וגם מבואר מדבריו פדעת המהרי"ט דלאו דוקא בנטבע יש חשש דבדדמי) ולפע"ד יש מקום לפשוט ספיקו של הנוב"י מש"ס מפורש (ב"מ י"ט א) רבב"ת אירכס ליה גיטא בי מדרשא אמר אי סימנא אית לי בגנוניה אי טב"ע אית לי בצווייה אהדרוהו ניהליה אמר לא ידענא כו' אי משום טביעת עינא כו' ולפי דברי הנוב"י (סי' פת) איך מהני הטב"ע דגט פיון דהוא ידע מפילה איפא למיחוש לבדדמי ושפא זה הגט נפל מאחר אלא ודאי דבדדמי שאינו משתנה לא שייך חשש דבדדמי והנה היה מקום לומר דחשש דבדדמי לא הוי חשש היכא דליכא אלא איסורא דרבנן ואם פן בגדון דיין דליכא אלא איסורא דרבנן בלא"ה לא הוי לנו חשש דבדדמי) פיון דחשש דבדדמי ג"כ לא הוי אלא דרבנן וכמ"ש בתשו' גאוני בתראי (סי' כה) וכן פתבתי בספרי מנ"מ (סי' ד' וסי' ה אות ד) יעו"ש באורח וא"כ יש מקום לומר דלא חששו אלא באיסורא דאורייתא ואף דעיקר חשש בדדמי פתבו בעובדא דטבעה הספינה במשאל"ס (יבמות קטו) מ"מ הא לפמ"ש בספרי שם מוכרחין לומר דמייירי הסוגיא שם בלא שהו כדי שתלא נפשם דהוי איסורא דאורייתא לדעת הרמב"ן בתשו' וע"פ הנחה זו היה מקום לסתור ראיה זו דהתם גבי אירכס גיטא לא חששו לבדדמי פיון דלא הוי אלא איסורא דרבנן וכמ"ש התוס' (ב"מ כ ע"ב) ד"ה איסורא דמדאורייתא ל"ח לשני יוסף בן שמעון אבל באיסורא דאורייתא דאיכא חשש בדדמי אפשר אף בבגדים איכא חשש זה: [ט] אכן מלבד דאין הברח לומר דבדדמי ל"ח חכמים לבדדמי ומנ"ל להחליט פן מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה היא שיטת התוס' יבמות דלפמ"ש בספרי שם (סי' ד) סבירא להו דחששא דבדדמי דאורייתא וא"כ ודאי שייך החשש אף במשאל"ס דרבנן וגם לדעת ר' בצלאל אשכנזי מוכא בק"ע (אות רמז) דאם נשברה הספינה בים ג"כ אם נשאת ל"ת (יעו' בשו"ת חת"ס ח"א (סי' סא) וירושלמי יבמות פט"ז ה"ה במאה"פ שם ד"ה שקעה) א"כ לשיטה זו אפ"י אם נימא דעובדא דהתיר רבי מייירי בלא שהו ג"כ יש הברח דחששו לבדדמי אפ"י דרבנן שם (וגם מפמה מקומות במקום שבעלי חשובה עומדים בספרן של צדיקים מביאים חששא דבדדמי אפ"י במשאל"ס גמור) ובע"כ הא דאין חשש בדדמי שם גבי גט הוא משום דבדדמי שאינו משתנה לא שייך החשש דבדדמי ויש בזה לפלפל ע"פ דברי התוס' גיטין (כז ע"ב) ד"ה מעולם שרשמתי לעיל וכפי מה שפירש רח"כ החם הטעם משום בדדמי ואכמ"ל דעכ"פ

הוּי כְּעֵין ס"ס דְּלָמָא רַק בְּנֻטְבַּע אָמְרוּ חֲשֵׁשׁ דְּבַדְדָּמִי וְדַלְמָא שְׁמִיעָה לָא הוּי פְּרָאִיָּה יֵאת"ל
דְּגַם בְּשִׁמְעַע אִיכָא חֲשֵׁשׁ בְּדָדְדָּמִי דְּלָמָא דְּוֹקָא בְּגוּף וְלֹא בְּבַגְדִים עַכ"פ יֵשׁ כְּמָה הֵיחֲתִירִים
לְהַקְל מְצַד הַטַּב"ע בְּבַגְדִים כַּמֶּש"ל וְכֵן הֵיטֵב אֲשֶׁר דְּבַר רו"מ בְּקוֹנְטְרָסוּ (אוֹת ה) דָּאִין
חֲשֵׁשׁ בַּטַּב"ע מְצַד שְׁלֵא שְׁבַעְתּוּ הָעֵין דְּרַק בְּכָלִים שְׁצוּרוֹת פְּוֹלָם שְׁוֹה כְּמוֹ בְּדִי מְחָטִין
וְצוּרוֹת לָא מְהַנִּי טַב"ע בְּחֲדָשִׁים אֲבָל שְׁאָר פְּלִים אִפִּי חֲדָשִׁים אֵית בְּהוּ טַב"ע אִפִּי בְּמַעַט
זְמַן וְכַדְנֶרְאָה מְדַבְּרִי הַרְמַב"ם (פִּי"ד מְהֵלְכוֹת גְּנִיבָה וְאֲבִיזָה הֶלְכָה יב) וְש"ע חוֹשֵׁן מִשְׁפָּט
(סו"ס רס"ב) וְכַמ"ש הַשְּׁטַמ"ק וְהַתּוֹרַת חֲזִים שָׁם בַּב"מ וְכַדְמְפֶרֶשׁ ג"כ בְּשׁו"ת מִים
חֲזִים אַה"ע (סִי' כ) אֲמַת דְּלַפְמ"ש שָׁם בְּתִשׁו' מ"ח עַל עֲנָן טַב"ע דְּמַת וְהַרְוֵג דְּבַרִי הַשְּׁ"ס
סְנֵהֲדָרִין (לז א) הַקַּב"ה טַבַּע כָּל אָדָם בְּחוֹתְמוֹ שֶׁל אָדָם הֵרָאשׁוֹן וְאִין אֲחַד מִהֶן דּוֹמָה
לְחַבְרוֹ יַעו"ש הֵיָה מְקוֹם לְחֻלְק בֵּין טַב"ע דְּאָדָם לַטַּב"ע דְּכָלִים וְכַבֵּר כְּתַב כֵּן בְּקַצְרָה
הַבֵּית שְׁמוּאֵל (סִי' יז ס"ק סח) גַּם י"ל טַב"ע בְּגוּף אָדָם עֲדִיף טְפִי יַעו"ש מ"מ נֶרְאָה יוֹתֵר
מְדַבְּרִי הַפּוֹסְקִים שָׁם דְּגַם בְּכָלִים שְׁיֵשׁ שְׁיִנּוּי בְּצוּרְתָם מְהַנִּי טַב"ע אַף בְּחֲדָשִׁים וְגַם הָא
לְשִׁיטַת הַתּוֹס' שָׁם ב"מ (כד ע"א) ד"ה וּמוֹדָה דְּרַבְּנָן פְּלִיגִי אַרְיֵשׁ וְס"ל דְּאִפִּילוּ בְּלֹא
שְׁבַעְתָּן הָעֵין מְהַנִּי טַב"ע יַעו"ש בְּהַגְמִי' שָׁם (אוֹת ד) בְּמָה שְׁתַּמָּה עַל הַר"מ וּבִלְח"מ שָׁם
וּבְתִשׁו' א' כְּתַבְתִּי ת"ל לִישָׁב בְּזָה דְּרָף פְּלִפּוֹל יַעו"ש ג"כ מ"ש בְּסִפְרֵי בְּרַכַּת מְשֵׁה בַקּוֹה"ת
(סִי' ד אוֹת ב ג) וּבְתִשׁו' נוֹב"י קָמָא אַה"ע (סִי' לט) וּמַה"ת (סִי' סב) וְאַכְמ"ל דַּעַכ"פ
פְּשׁוּט דְּמְהַנִּי טַב"ע בְּבַגְדִים הַנְּ"ל וְא"כ הֵיא נְאֻמַּת בְּזָה לוֹמֵר דְּהַפִּירְתֶּם בַּטַּב"ע גְּמוּר
כְּמוֹ שְׁנַאֲמַנְתָּ לּוֹמֵר מֵת בְּעֵלִי וְכַמ"ש גַּם כַּת"ר אֲלָא שַׁכְתָּר הֵבִיא כֵּן בְּשֵׁם תִּשׁו' הַרַ"ם
לְסִימָן (יג) (מְסֻטָּאנוֹב) וּבְאֻמַּת כְּבָר כְּתַב כְּזֹאת א' מִן הֵרָאשׁוּנִים לְעֲנָן סִימָן אַף שְׁלֵא
כְּוֹנָה הַסִּימָן מַעֲיַקְרָא רַק אַחֲרֵי שְׁמַצָּאָה הַסִּימָן אֲמַרָה שְׁכֵן הֵיָה לְבַעֲלָה נְאֻמַּת ה"ה
בְּשׁו"ת מַהֲר"מ מְרוֹטוֹנְבֶּעֶרְג (סִימָן שַׁעַא) זֶה לְשׁוֹנוֹ וְגַם אֲשֶׁתּוֹ אוֹמְרַת שְׁבַעֲלָה הֵיָה כְּגוֹן
שְׁיֵשׁ לוֹ שׁוּמָא כּו' אֲבָל ע"פ הַשׁוּמָא שְׁאֲשֶׁתּוֹ אוֹמְרַת יֵשׁ לְסִמּוֹן עֲלֶיהָ וְלַהֲתִירָה כִּי כְּמוֹ
שְׁנַאֲמַנְתָּ לּוֹמֵר מֵת בְּעֵלָה גַּם נְאֻמַּת ע"ז עַכ"ל: [י] אֲמַנְם כֵּן לְהַקְל מְצַד הַבְּגָדִים לְחוּדִי'
אַף דַּהֲנוֹב"י (סִימָן לז) כְּתַב דְּמַעוֹלָם לֹא הֲתִיר ע"פ פְּלִים לְחוּד אִם לֹא בְּהַצְטָרְף עוֹד
שְׁאָר הֵיחֲתִירִים מ"מ הָא בַּנ"ד יֵשׁ יוֹתֵר צְדִדֵי הֵיחֲתִיר מְנַדוֹן דַּהֲנוֹב"י שָׁם (סִי' לז) שְׁהַקְלִי
שָׁם בְּכָלִים דְּלֹא מוֹשְׁלִי וְכַמֶּש"ל וּבְכַרְט בְּזָה דְּנִסְתַּלְק מִפְּנֵה אִיסוּרָא דְּאוֹרֵיִתָא דְּבָנָה כ"ע
מוֹדִים דַּל"ח לְשִׁאֲלָה עַכ"פ בְּכָלִים דְּלֹא מוֹשְׁלִי וְכַמ"ש גַּם כֵּן בְּשׁו"ת מַהֲרִי"מ מְבַרִיסק
(סִי' ח"י) בְּשֵׁם זְקִינוּ בְּקוֹנְטְרָס עֲנָף עֵץ אַבוֹת דְּהֵיכָא דְּאִיכָא רַק חֲשֵׁשׁ דְּרַבְּנָן גַּם הַב"י
מוֹדָה דַּל"ת לְשִׁאֲלָה בְּכָלִים דְּלֹא מוֹשְׁלִי וַיַּעַן' בְּסִפְרֵי מִנ"מ שָׁם (סִי' ה אוֹת י) שְׁכַתְבִּיתִי
לְהוֹסִיף נוֹפֵף בְּזָה ע"פ דְּבַרִי הַתְּפָאֶרֶת צְבִי אַה"ע (סִי' לד) בְּיִשׁוּב קוֹשִׁית הַב"ש ס"ק ט
בְּאוֹפֵן דְּמְהַנִּי מִמ"נ טַב"ע בְּכָלִים דַּל"מ בְּאִיסוּרָא דְּרַבְּנָן יַעו"ש וְאִין לְכַפּוֹל הַדְּבָרִים
שְׁנַדְפְּסוּ בְּסִפְרֵי וְעוֹד דְּאִיכָא גַּם סִי' גוּף (וְכַמוֹ שְׁהַעִיר בְּזָה גַּם רו"מ) בְּשַׁעְרוֹת רֵאשׁוּ
וּזְקִנוּ וְשַׁפְמוּ וְחֻטְמוּ שְׁקוּעַ מְעַט (דְּלַדְעַת רַבִּינוּ חֲזִים כְּהֵן אַה"ע (סִי' לד) חֻטְמוּ נְשַׁקַּע
מְעַט לְמַעֲלָה עַכ"פ ס"א הוּי וְלַדְעַת הַחַת"ס ח"ב (סִי' קלז) לָא הוּי אֲלָא סִי' גְּרוּעַ) עַכ"פ
כְּמָה סִי' גְּרוּעִים הוּי כַּס"א לְדַעַת כְּמָה גְּדוּלֵי אַחְרוּנִים (יַעו"ש, ג"כ בְּשׁו"ת מַהֲרִי"מ מְבַרִיסק
(סִי' יז) שְׁהַבִּיא כֵּן בְּשֵׁם ס' בְּגִדֵי כְּהוֹנָה וְשׁו"ת פְּנִים מְאִירוֹת) וְא"כ כְּשִׁישׁ גַּם ס"א בְּגוּפוֹ
יֵשׁ לָנוּ הֵיחֲתִיר הַמְּהַר"ל מְפָרָאג (הַמוֹבָא בַּב"ש שָׁם ס"ק ס"ט וְהַנוֹב"י (סִי' לב) הֶלְדָּ
בְּאוֹרְחָא חֲרִיפְתָא לְהוֹכִיחַ מְהַש"ס כְּשִׁיטַת הַמְּהַר"ל מְפָרָאג) וְגַם הֵיחֲתִיר הַחֲכָם צְבִי (סִי'

קלד) דשאַלע דייחיד ל"ח וגם הדיתר שפּתבו האַחרונים דבאָיסורא דרבּנן מהני ס"א (יעו' בּשו"ת נוב"י (סי' כט ומ"ג) ובס' מים קדושים בּסופו ותשו' חת"ס ח"א וסי' מח וצ"ב) ותנאים (סי' סה ס"ק יב) ושו"ת חמדה גנוזה וסי' יב) וכבּר פּתב פּו הגאון מגניי שלמה בתשו' פנ"י ח"א (סי' ז) גם בּשו"ת פּאת נגב אה"ע (סי' ב) הביא בּשם תשו' גו"ר (סימן כו וכת) שְהביא בּשם רבני מצרים שְהעלו דבאָיסורא דרבּנן מהניס"א וכ"כ בּשו"ת פּרשת מרדכי אה"ע (סי' כא) ויען' מ"ש בס' מנ"מ אה"ע (סי' ז אות ו) דהיתר דמהר"ל מפראג ודהיתר דבאָיסורא דרבּנן מהני ס"א פּשינדמנו שְניהם יחד עכ"פ היתר אַחד חזק הוא בלא שום התנגדות מדברי הש"ס יעו"ש ודו"ק ועוד פּשיש לט עכ"פ ס"א בגוף יש לנו עוד היתר בצירוף הטב"ע דבגדים דאף לדעת הב"י וסייעתו דאפילו בפלים דלא מושלי חיישינו לשאלה מבואר טעמו בב"ש (ס"ק סט) שם משום דעכ"פ ס"מ לא הוי יעו"ש נמצא דהוי עכ"פ כמו עוד ס"א בגופו והב"ש אַזל בּשטת רמ"א דפוסק דאפילו כּמה ס"א אינם מצטרפים (ובאַמת פּו משמע פּשטא דמתניתין אע"פ שיש סימנים וכ"כ בבאורי הגר"א שם (ס"ק פו) וכבּר קדמו' ר' יעקב בכור שמואל בתשו' בית יוסף לדייק פּו מלשון המתניתין) אַבל דעת המהרא"ם מובא בב"ש (ס"ק עג) דשני ס"א מצטרפים ודעתו י"ל בּמתניתין דלשון סי' קאי אסימנים דעלמא) יעו' בב"ש (סי' קלב ס"ק ז), מבואר דהב"ח ס"ל ג"כ ס"א מצטרפין (ויען' בתשו' נוב"י (סי' לב) במ"ש דאפשר לדחות דשאני שני ס"א ששניהם בגופו) ויען' בּשו"ת רבינו חיים פהן אה"ע (סי' מ) שפּתב דבתשו' אחת פּתב פּלפולא חריפּתא להשיג על בעל ת"ה שהוא מרא דהאי דינא שפּתבּהת רמ"א דאפילו ק' סימנים שא"מ כו' שהשיג אספר המתי"ת והוא החזיק דברי המתי"ת יעו"ש וכ"כ בס' ים של שלמה יבמות פט"ז דין ו' דברי המתי"ת דהיא דאיפא סי' בגופו ושי' בכּליו מצטרפין יחד והוי ס"מ וכתב הוא עליו דהדברים מראים פּנים להלכה יעו' ג"כ בּשו"ת מהרי"ם מפריסק סי' ח"י ובמ"ש בספרי מנחת משה אה"ע (סי' אות ז) ויען' ג"כ בתשו' לחם רב (מהגאון לחם משנה סי' לח) שנגראה מדבריו דמצטרפין סי' פלים אפי' לסי' גרועים שפּגופו מכש"כ בנ"ד דיש לנו אומדנא מצד שנומצא באותו הדרה (כמש"ל אות א) ויש טב"ע בפלים (ובכּרט בפלים דל"מ) דבזה הוכיח הגאון בעל מראות הצובאות בספרו אגודת אזור (אה"ע סי' יב) מדברי התשו' מהרי"ו (סי' עט) (שהבאתי לעיל סוף אות ג) שהתיר בּנומצא הרוג באותו הדרה ע"י צירוף סי' גרועים בגופו ובכּליו (כמ"ש שם וכולהו סימני דהקא הוי כמו חנוורי וסומק) וא"כ כש"כ בטב"ע או ס"מ דכלים לחוד דעדיף טפי דללישנא פּליו בּחנוורי וסומק דל"ח לשאלה סגי בטב"ע או ס"מ דכלים לחוד וסי' גרועים דגופו וכליו ביחד לא מהני פּדקתני בּמתניתין אע"פ שיש סי' בגופו ובכּליו דהיינו אפי' בשניהם יחד וכמו שפּירש מהרי"ו שם וא"כ אי בּסימנים גרועים דגופו וכליו הקיל המהרי"ו בצירוף אומדנא כש"כ דיש לצרף טב"ע דכלים לאומדנא זו יעו"ש בדבריו הנחמדים ומכש"כ בנ"ד דחוז הטב"ע בפלים יש ג"כ סי' גופו ושאר אומדנות שפּתבתי לעיל הדבר פשוט דלכ"ע לא אמרינו דכולהו אתרמי באיש אחר יעו' ג"כ בּשו"ת פּאת נגב אה"ע (סי' ד) שהביא בּשם תשו' דרכי נועם שהקיל ג"כ בּמי אתרמי כ"כ גם היטב אַשר דבר כת"ר לצרף ג"כ מה שהודיעו מהפּאליציא ומה שהודיעו במה"ע (אַשר בּטח הודיעו פּו מבה"ח להרעדאקציא) שמת שמואל דוד פּו נחמיה אליחאווסקי די"ל דהוי פּערפּאות שפּתבו כּמה גדולי אחרונים לסמוך ע"ז לחודיה

ובתש"ו א' לבערשיד פתבתי בזה ע"פ דברי המהרי"ק שןרש קכ"א ואכמ"ל ונאף
דהשבו"י ח"ג (סי' קיד) פתב בכעין זה דהא הערפאות לא היו יודעים ומפירים פלל
היהודי אף שפתבו תוך הפתבים שם היהודי כו' לא ידעו במופת פלל רק במה שראו תוך
פתביו ופאסין ש'לו יעו"ש מ"מ הא ידוע שהשיב לו הגאון פנסת יחזקאל (סי' נח)
דבמסל"ת אנו תולין לקולא וגם בהחשש דהשבו"י פתב דתולין דאולי א' מבעלי המשפט
הפיר אותו וכו' וכמו כן בנ"ד יש לומר דבשעה שמצאו אותו עדיין לא יצאה נשמתו
והגיד להם מי הוא ובפרט בנ"ד דצאתה בלא"ה מחזקת א"א דאורייתא י"ל דבנדאי תולין
להקל גם בזה ובפרט אחר דנשפח זכרו היינו אחר יב"ח וכמ"ש המבי"ט הו"ד בק"ע
(סי' רכג) יענין ג"כ שו"ת שבות יעקב ח"ב (סי' קטו) במ"ש ג"כ דאין להתיר עד אחר
יב"ח ובח"ג סו"ס ק"י ובתש"ו חיים ושלום ח"ב סימן ז' (מ"א ע"א) וסימן ט' (נ"ג א')
ושו"ת ויען אברהם אה"ע סימן כ"ת סוף דבר דפשוט לפע"ד להסכים לדעת כת"ר
שהאשה רבקה בת יעקב גאבינסקי מותרת לכל אדם אחרי שיחלוץ לה יבמתה.

ידידו דושח"ט משה נחום ירושלימסקי האבד"ק קאמינקא ונכעת אבד"ק אסטראלענקא
והגליל: וזאת היא הגב"ע שנשלח לנו אודת שאלת העגונה הנ"ל רבקה בת יעקב
גאבינסקי אשר הזכרתי בתש"ו כמה פעמים הגב"ע אשר עפ"י עדות זה מצאתי בעה"י
להתיר העגונה הנ"ל מכבלי העיגון כד הוינא פחדא במוטב תלתא אתו קמן תרי סהדי ר'
יעקב ב"ר ר' נחום מאליער ור' הירש ליב ב"ר מרדכי פינק ונהעידו לפנינו בתו"ע פדת
איה שפיוס ג' ב' אדם מת מנותח מאת בית החולים אלקסאנדראוסקע אשר מת פתאום
ברחוב פיוס פת אלול תרנ"ג אשר לפי תעודתו שנמצא אצלו שמו שמואל דוד ב"ר
נחמיה אליחאווסקי והוא היה מלובש במלבושיו פענזיאק אשר מראהו סיערע מכנסים
שחורים מלובשים עם קליעטקעס סקארפעטקעס סיערע פתונות שתיים תחתונה ועליונה
מגוהצות זאפינקעס של בדיל זקנו שחור ועגול שערות ראשו שחורות ושפמו מגודל
בגובה חוטמו אצל העינים היה שקוע בעומק מעט במלבושיו אלה קבלנוהו וקברנוהו
בקברות ישראל ואחר ר"ה באה אשתו מ' רבקה בת ר' יעקב גאבינסקע לדרוש אותנו
ע"ד האיש הזה באמרה כי הוא בעלה ונאנחנו דרשנו מאתה שתגיד לנו סימנים עליו ועל
מלבושיו והגידה כי בעת נסעו לקיעב לדרוש ברופאים היה מלובש במלבושים פאלה
פענויאק סיערע מכנסים שחורים עם קליעטקעס סקארפאטקעס סיערע פתונות שתיים
תחתונה ועליונה מגוהצות זאפינקעס של בדיל זקנו שחור ועגול שערות ראשו שחורות
שפמו מגודל בגובה חוטמו אצל העינים היה שקוע בעומק מעט הפלל כי דבריה היו
מכוננות כפי אשר ראינו בעינינו כ"ז העידו לפנינו בתורת עדות פדת וע"ז בעה"ח יום
א' ערב סוכות שנת תרנ"ד לפ"ק פה קיוב.

נאום אהרן זאב וואלף במהר"י ווייל הרב דפה קיוב. ונאום מנחם מענדיל מו"ץ דקיוב,
ונאום גרלי' האסרסטרעץ כ"ו העתקת הנכ"ע מקימעב.

ואלה דברי ידידי הרה"ג אבד"ק קארסאן: בפני אמרה האשה רבקה בת ר' יעקב הנ"ל
אשר הפירה כל המלבושים הנ"ל בטב"ע היטב גם העיד בפני איש א' חייט מעיר קאניוב
אשר מלבוש אחד ממלבושיו הנ"ל הוא מפיר היטב בטב"ע כי הוא תפר אותו ממלבוש
ישן אשר קנה ר' שמואל דוד הנ"ל מאיש א': יהודה ליב הלוי חונה פה קארסאן.

והנה בדברי עדותו של הרה"ג מקארסאן בפני אמרה האשה כו' גם העיד בפני איש א' חייט וכו' וחתום ע"ז רק הרב מקארסאן יש להעיר דהא לא הנה קבלת עדות בפני שלשה אכן עכ"פ אנו יכולים לסמוך על דברי מכתבו דהוי כעד מפי עד דכשר לעדות אשה וכזאת מצינו ברדב"ז חלק שני סימן תרנ"ז באשה עגונה שפא לה עדים מצפת תוב"ב ונה נוסחו בפני העיד כר' שלמה שבהיותו במוזריר אמר לו וכו' וחתום ע"ז (מין הגאון) ר' יוסף קארו וכתב ע"ז הרדב"ז דאשה זו מותרת להנשא אבל צריך לדקדק בקבלת העדות דמשמע שלא הנה בפני ג' מדכתב בפני ומדכתב העיד משמע דבתורת עדות הנה ואע"ג דיש מי.

שכתב שרב העיר יכול לקיים את השטר ואין אני מודה בדין זה מ"מ כ"ע מודו בנ"ד שהוא להתיר את הערוה שצריך ג' מקבלי העדות דהתם הקילו משום דקיום שטרות מדרבנן נחזקה על חבר שאין דבר בלתי מתקן יוצא מתחת ידו ואין זה בתורת עדות אלא בתורת הגדה והוי עד מפי עד ומה שכתוב בלשון עדות דעבדי אנשי דכל דבר המתיר את האשה קרי ליה עדות ולא תלין בוקי סריקי בגברא רבא וקיי"ל דעד מפי עד כשר לעדות אשה עכ"ל הרדב"ז יעו"ש ג"כ במ"ש וכש"כ בנ"ד דתלין להקל דבהכשר נעשה כיון שנעשה עפ"י גדול ובי דינא בתר בי דינא לא דייקי עכ"פ בנ"ד דהרב השואל הוא מגדולי הרבנים בודאי עשה כהכשר בעת קבלת העדות ומה שכתב לנו הוא בתורת הגדה דעכ"פ הוי כעד מפי עד פנ"ל ובפרט דבנ"ד יש לסמוך ג"כ על הגב ע מקיוב וכאשר כתבתי בעה"י לעיל בתשובתי דיש להתירה מכבלי העיגון: משה נחום ירושלמיסקי סימן ב תשובה לכבוד י"ג הרב החו"ב זית רענן וו"ח וכו' מו"ה יחיאל שפירא דומ"ץ דק' טאמאשפיל בענין עגונה א' ששלח הגב"ע בארובה ושעתקתי רק ה תוכן השאלה בקצרה: (א) בדבר העלובתא לאה בת ר' ליב שמש שבעלה ליב בר' יצחק נטבע זה שתי שנים ומחצה בנהר דינעסטער סמוך לקאמינקא פלך פאדאליאן וראו הטביעה האנשים שנסעו איתו אחד שזה שם ערוך שלשה שעות ואחד ערוך שעה ולא ראו אותו יוצא ואחר שנמצא הפירו אותו אנשים (אתר שעה מעליותו מן המים) בטב"ע גמור וגם אשתו הפירו בטב"ע וגם הפירה הפתונת היטב שהיא בעצמה תפירה פמה טלאות וגם נמצא דבריה מכוונים בהסי' שאמרה שיש לו שני שומות על הצואר א' גדולה לצד העורף וקטנה לצד הפנים וסימן שער ראשו שהיה מסולסל (גקרייזעלט) וחוטמו עקומה גם נמצא הפאס שלו עם פרעמעטעס.

זה תוכן השאלה מתמצית הגב"ע וכבר פתחו בהיתרא דהאי איתתא פמה רבנים ע"כ גם אנכי מצטרף להתיר והנני למלאות בקשתו להשיב לו עכ"פ בקצרה פי למותר הוא להאריך בזה הלא ספרי בידו יראה נא בחאה"ע שם סימן ה' וסימן ז' וימצא פי רוב ההיתרים שכתבתי שם בספרי ישנם גם בנ"ד ואין לכפול הדברים (ואם באנו לכתוב מה שנתוסף לנו מאז בהלכה זו יכיל ספר שלם) ובפרט שכת"ר הרגיש במכתבו בקצת היתרים היינו בצירוף ששא"מ שמצטרפין להיות ס"מ ובענין פלים דלא מושלי ובהיתר החכ"צ סימן קל"ד והנה לו להביא גם פן היתר המהר"ל מפראג (הו"ד בב"ש סימן י"ז ס"ק ס"ט) מטעם ממ"נ דמהנה טעמי לחוד' יש להתירה מכבלי העיגון: (ב) ובפרט בנ"ד שנטבע בלא"ה במשאל"ס דכבר כתב המהרי"ט חאה"ע סימן ל"א דכל שיש עדות המועיל מה"ת שנטבע במשאל"ס אין להתמיר בהספיקות אח"כ דהו"ל ספיקא דרבנן

וילקולא ובנ"ד הא הוי שיעור פדי שתצא נפשו לכ"ע (יעו' בשו"ת הריב"ש סימן תט"ז ותשו' מהרי"ט שם סימן כ"ו ותשו' רדב"ז ח"א סימן רנ"ח וירושלמי פ"ה דשקלים ה"ד ושו"ת חת"ס ח"א סימן צ"ב ויעו' בתשו' אגודת אזור שגדפס מחדש מהגאון האדיר בעל מראות הצובאות בחאה"ע סי' ל' שפכת לחלק בין גטבע במים נחים לנטבע במים שוטפים אשר אין שליט ברוחו את הרוח דאז סגי בשעה קלה שהוא רבע שעה יעו"ש) כיון שחפשו אותו משך גדול ולא מצאוהו וגם הביטו מסביב בכדי שיעין רואה ולא ראו שום אדם יוצא מהמים יעו' רש"י יבמות ק"כ ע"ב ד"ה מן הארכובה גבי משאל"ס שפכת דחיישינו שמא עלה ברחוק פרסה או יותר שפלוהו האחרונים במ"ש רש"י ריחוק זה דנקא יעו' באגודת אזור שם מ"ש ולפע"ד הנה מקום לומר דהיינו דמה"ת לא חיישינו שיצא למרחוק בכדי שיעין רואה אלא דרבנו חשו במשאל"ס שיצא מרחוק בכדי שיעור הבטת העין (יעו' בשו"ת הב"ח סימן ע"ט) וא"כ יש להביא סעד קצת דעד פרסה הוא שיעור הבטת העין (יעו' בשו"ת הב"ח סימן ע"ט) וא"כ יש להביא סעד קצת דעד פרסה הוא שיעור שליטת העין מדברי הש"ס (ב"מ ל"ג א') כי תראה יכול אפילו מרחוק ת"ל כי תפגע כו' תנא ומדדה עמו עד פרסה ומנ"ל לתז"ל דעד פרסה הוא מדדה ע"כ יש מקום לומר דמלישנא דקרא כי תראה דרשו דכל שיעור ראיה שהיא פרסה הוא מחויב עוד בדבר הזה ויש לדחות בזה כמובן בפשיטות ובפרט דצ"ע מדברי הש"ס בכורות (נ"ד ע"ב) וקיים להו לרבנו דשיסתר מיל קא שלטא עינא דרועה יעו"ש ואכמ"ל דעכ"פ בנ"ד פשוט שיצא מאיסור דאורייתא לכ"ע על ידי הטביעה שראו ושוב יש להקל בכל הספיקות הן בהפרתו והן בהסי' וכמו שפכת המהרי"ט וכמ"ש בש' מנחת משה שם דגם מ"ש גדולי האחרונים דבאיסורא דרבנו מהני ס"א (דהיתר זה הוא ג"כ בנ"ד וכבר קדמם בזה הגאון מגיני שלמה בתשו' פני יהושע סימן ז') נראה העיקר גם כן מהאי טעמא כיון דמספקא לן אי סימנים דאורייתא ע"כ באיסורא דרבנו הוי ספיקא דרבנו וילקולא וכ"כ בתשובת בית שמואל אחרון אה"ע סימן ד' ומה"ט הקילו בסימני בגדים במשאל"ס דאף דחששא דשאלה דאורייתא הוא (וכמ"ש התוס' יבמות ק"כ ע"ב סוד"ה פליו) מ"מ ספיקא מיהו הוי ואם כן במשאל"ס הוי ספיקא דרבנו וילקולא וכמ"ש גם כן הנוב"י שם סימן מ"ג ד"ה ואומר דהך ספיקא דדינא אי סימנים דאורייתא הוא עצמו הספק אי חיישינו לשאלה (וכמ"ש המהר"ל מפראג הו"ד בב"ש ס"ק ס"ט) ובאיסור דרבנו אמרינו ספיקא לקולא יעו"ש וכ"כ הגאון רח"כ אה"ע סימן כ"ח יעו"ש דעכ"פ בנ"ד יש לנו היתר מצד סימני הפגדים דמהני במשאל"ס גם כן מטעם ספיקא דרבנו ונסברת המהרי"ט: (ג) והנה אף דבמקום חזקה לא מקילינו אף בדרבנו וכמ"ש הש"כ בדיני ס"ס דין כ' מפל מקום מלבד מ"ש שם בספרי דהיכא דהוי ספיקא דדינא יש להקל אף במקום חזקה דלא ישתנה הדין בשביל החזקה וכמ"ש המל"ל פ"ט מהלכות טומאת צרעת ה"א (יעו' מ"ש בספרי מנ"מ שם סימן ח' אות ה' וסימן י"א אות ב' ובחבורי לשד השמן פ"א מהלכות ממרים ה"ה ובחבורי ברפת משה קוה"ת סימן ט"ו אות ז וסימן ל' אות ד' וסו"ס ליה) יש לומר עוד דלא שייך בזה לאוקמי אחזקה עפ"י דברי רבינו הר"ש פ"ב דמקנאות דהיכא דטומאה דאורייתא אזלה לה לא שייך לאוקמי אחזקה לענין דרבנו כיון שאינו כמו שהיה מקודם יעו"ש (ובספרי ברפת משה קוה"ת סו"ס כ"ד וכ"ז) אם כן ה"א נמי כיון דנטבע במשאל"ס ואזלה לה חזקה א"א דאורייתא שוב לא שייך לאוקמי אחזקה א"א דמעיקרא גם לענין דרבנו כמובן וביה א"ש סברת המהרי"ט דהקיל במשאל"ס

בספיקון אף דלא מיירי נשם בספיקא דדינא ועל פי סברא זו יש מקום להמציא חידוש בפסולי אתרוג דרבנן אם יש בו ספק פסול ונטלו לצאת בו יהיה חמור יום השני מיום ראשון לפמ"ש התב"ש בבכור שור מ"ק דף כ' ובתש"ו רעק"א בכמה דוכתי דחזקת חיוב הוי פחוקת איסור א"כ ביום ב' דאין עליז חיוב אלא דרבנן הוי ספיקא דרבנן במקום חזקה משא"כ ביום ראשון דהיה עליו חיוב דאורייתא ואחר שפירא באתרוג זה אולה לה חזקה דאורייתא ושוב ל"ש לאוקמי אחזקה גם לרבנן ואכמ"ל] עכ"פ בנ"ד מלבד דיש צד היתר מצד הפרת הטב"ע דאף שיזעו מהטביעה מקל מקום ה דעת הרא"ש פ' האשה שלום סימן ב' ג' דבשנים לא שייך בדרךמי (יעו' בק"ע סימן ו' ורל"א מה שכתב המהריב"ל והמבי"ט) וגם יש דיעות דידיעה בזה לא הוי פראיה (יעו' בק"ע סימן תי"ד ובכנה"ג הגט"ו אות תי"ג שכתב שפן דעת הטור והתומת ישרים סימן קמ"ו ומהר"א ששון סימן א' ויעו"ש אות תמ"ו מ"ש בשם המהרח"ש סימן נ"ו) ועוד דאפילו בראיה הטביעה מהני הטב"ע אם יש בו גם פן ששא"מ יעו' בש"ס יבמות קט"ו ע"ב וקאמרי סימן וברא"ש ורנ"ה שם וברמ"א סכ"ח אלא דמצד הפרת הטב"ע יש לנו חשש דאשתי (המבואר בש"ס שם) ובאנו לפלוגתא דרבנותא אי גם היכא דלא שייך חשש דבדרךמי בעינו שראוהו מיד ויען' בתש"ו החמ"ת שם ס"ק נ"ה וב"ש ס"ק צ' מ"ש בשם הרא"ם ומהר"ב אנשפנזי ומהר"י בן לב ותש"ו הרד"ך ואכמ"ל דעכ"פ צירוף להיתרא מיהו הוי הפרת פניו ובפרט דיש ג"כ סימני גוף ובגדים דיש הרבה מתירין דברבנן מהני ס"א וגם ל"ת לשאלה דרבנן (ועוד כמה היתרים המבוארים בספרי שם) ובתשובה לנאווע ארתאנגילסק פתבתי להביא סעד לסברא זו דברבנן ל"ת לשאלה מסוגית הש"ס סוף יבמות לכשתהיה הפונדקית נאמנת ואכמ"ל בפלפול: (ד) וכ"ז אפי' בסתם פלים דחיישינן לשאלה בדאוריית' אבל בנ"ד הלא הי' סימן הפרה בפתונת א"כ ל"ת בזה לשאלה בלא"ה דהוי מפלים דלא מושלי וכמ"ש הנוב"י מה"ת סי' ס' הן אמת דידוע דעת הב"י בתשובה (הו"ד בב"ש ס"ק ס"ט) דלדין דסי' דרבנן חיישינן לשאלה אפילו בכלים דלא מושלי מ"מ הנוב"י קמא סימן ל"ב העלה בתיובתא שיטת הב"י ומסיק להלכה דלא חיישינן לשאלה בכלים דלא מושלי יעו' בכנה"ג הגב"י אות שס"ט שכתב שפן נראה דעת הרדב"ז ובפרט בנ"ד דלא הוי רק איסורא דרבנן דמשאל"ס הא פכר פתבתי בתשובתי לרו"מ (בספרי מנ"מ אה"ע סי' ה' אות י') להוסיף נופך על פי דברי הגאון תפארת צבי אה"ע סימן ל"ד ביישוב קושית הב"ש דנמצא דברבנן לכ"ע לא חיישינן לשאלה בכלים דל"מ מטעם ממ"נ ואין לכפול הדברים שגדפסו בספרי יעו"ש [ומה שפתסתי רק מצד הפרת הפתונת אף שנמצא גם הפאס וזהו ג"כ מפלים דלא מושלי וכמו שכתב הנוב"י מה"ת סימן מ' ובסוף תשו' אבני מלואים עכ"ז לא ידעתי איך צירף רו"מ לנ"ד היתר מצד הפרת הפאס הא לפי מה שמבואר בגב"ע נטבע רק בפתונת ושם נדאי לא היה מונח הפאס אלא בפגדים שנשארו על שפת הנהר אם פן מה מועיל לנו הפאס וכי יש לנו ספק מי הי' הנטבע הלא פולקם ראו שליב בן יצחק נטבע נדאי רק דהחשש ה א שפא יצא לחוץ מרחוק והאיך מפיק לנו חשש זה מציאת הפאס ויתר בגדיו שיזוע שהפשיט אותם והניחם שם קודם הטביעה דהפרת הפגדים גם בהרוג (או נטבע דעל ידי הפגדים נתפרר לנו מי הוא הנטבע) לא מהני רק פשנמצא לבוש בפגדים ואף בנמצאו סמוכים להרוג יש מקום להקל יעו' בק"ע סימן תכ"ז ופנ"י גיטין כ"ת ובש"ו"ת רבינו

חיים פהן סימן ל' ועכ"פ מצד הכרת הבגדים שפשוטם קודם הטביעה אין ראיה רק לטביעתו והא הטה בלא"ה ראוי שנטבע הוא והחשש דשמה יצא לא אסתליק בהכרת בגדים אלו זולת על ידי הפתונת שנמצא לבוש בו כשהוציאוהו מן המים ודאי יש להתיר] אכן בזה יש לעיין שרו"מ לא ביאר היטב איך הנה הכרת הפתונת וכתב בקצרה את הגב"ע מראשקבי שהפירה אותו היטב שתפירה בו כמה טלאות וגם הנה לה סימן בחוט אדום מהכביסה והפירה הסימן ולא ביארו אולי היתה הפירה רק מפני סימן הצבעים וכדומה דזה לא הני הפירה דחינרי וסומקי לא הני סימן כלל (זולת בהצטרפות שינוי הצבעים בכל מלבוש שהקיל בזה הגאון חתם סופר סימן מ"ח וס"ט גם הגאון מקארלין בקהלת יעקב סימן י' וי"ב דמיני הצבעים הנמצאים בכל א' ביחוד הפאשקעס א' שחור וא' לבן אין זה בכלל חינורי וסומקי יעו"ש באנרד) או אפשר דהפירתה הנה בטב"ע גמור את תפירתה והדעת תורה נוטה שהפירה בטב"ע (כמו שמצוי שכ"א מכיר מלאכתו וזה אפשר לברר גם אם הפירה בטב"ע) דעדיף מסי' ואף שלא הנה הטב"ע בכל הפתונת רק במקום התפירה ודאי דמהני טב"ע אף במקום פרטי וכמ"ש השבות יעקב ח"ב סימן קט"ו לענין סימן השראם שהנה לו בפנים והנה ניכר אותו מקום בפנים בטב"ע דאפילו מאן דס"ל דסימן במקום מיוחד לא הני ס"מ מכל מקום פיון שיש לו ט"ע באותו מקום של הסי' י"ל דעדיף כדאמרינן פג"ה דט"ע עדיף מסימן וכו' יעו"ש פן יש מקום לומר דטב"ע במקום פרטי של בגד מהני עוד יותר מס"מ ולשון הגב"ע שהפירה את הפתונת היטב שתפירה כו' נראה יותר שהפירה בטב"ע על ידי מלאכת התפירה ואופן התפירה וכדומה דזה עדיף מס"מ וכן דקדק הגאון בעל מאיר נתיבים חאה"ע שאלה לז בהגב"ע שהנה הכרת מכנסים והקונפליד וכתב פעין ה בתשובתו שם (דף ס"ו ע"ב) דזה ולפי וכ"ש באם שנקרים בטב"ע דעדיף מסי' כסתם משמעות הלשון שהאשה והחייט הפירו וכו' ולא כתב שהפירו בסי' יעו"ש במ"נ: (ה) ואדאמתא להכי שהנה טב"ע בפגדים יש צד להקל מצד פלים דלא מושלי אף לשטת הב"י בתשו' ה"ה הגאון מהר"מ ברבי אבד"ק פרעשבורג (הו"ד בנוב"י סי' ז') שכ' דהב"י בתשו' לא החמיר אלא בסימנים אפילו מובהקין אבל בטב"ע גמור מהני לכ"ע בכלים דל"מ אף דהנוב"י דחה דבריו בשתי ידיים בתשו' אחת כתבתי דיש מקום בראש לומר דסברתו קילורין לעינים ועשיתי סמוכין לדבריו מכמה דוכתי בש"ס אלא דלשון הב"י בעצמו בתשו' יש לעיין קצת ואכמ"ל גם הרוחני בטב"ע דבגדים דעדיף מטב"ע דגוף דאין בזה חשש בנדמי אף בראה הטביעה פיון דבגדים אינם משתנים אי לאו דהנה מכירם הפירה ממש לא הנה אומר בנדמי משא"כ בגוף דעשוי להשתנות פ"כ אף אם אינו מכירו לגמרי תולה משום דנשתנה קצת ואומר בנדמי והוא סברת הנוב"י סימן מ"ג (יעו' גם פן שם ד"ה והנשטית מ"ש עוד דבלא ראה הטביעה רק שמע בלא"ה ל"ש בנדמי בפגדים דמסתמא אין הקול יוצא באיזה בגדים נטבע פלוני כמובן) ובס' מנ"מ שם הבאתי גם פן דברי הנוב"י שנסתפק בזה וקצת נלפע"ד לפשוט ספיקו של הנוב"י מש"ס מפנרש ב"מ י"ט ע"א רבב"ת אינרפס ליה גיטא וכו' (יעו' מש"ל סי') אות ת' ט' ג"כ ראיה זו ואין לכפול הדברי' בדפוס) ויש לפלפל אכמ"ל גם שפיר כתב ר"מ לצדד משום דהסי' אמצעים מצטרפים לס"מ וכמו שכתב החמ"ת סימן מ"ג וב"ש ס"ק ע"ג ובנ"ד ה' מלבד השומות ה'א דשערותיו תלתלות (געקרייזעלט) ג"כ הני ס"א וכמו שכתוב בשו"ת קהלת יעקב סו"ס י"ג שכתב גם סניף

גדול מהסימן אשר היו כל שערות ראשו סלסלאות געקריינעלט אשר זה אינו מצוי כלל ועכ"פ יחשב זה לס"א יעו"ש ואף דרבק סימנים אמצעים מצטרפין ובנ"ד השומא לחד לישנא בש"ס יבמות ק"כ הוי רק סימן גרוע וכו' משמעות הטור בסימן י"ז (והאחרונים חלקו על הב"ש שם ס"ק ע' שכתב דשומא הוי ס"א) מ"מ פבר פתב בשו"ת רעק"א סימן ק"ז דבר מושפל דשומא מצטרפת לסימן אחר אמצעי דאי סימנים דאורייתא (דאז הוי שומא סי' גרוע לדעת חכמים דאין מעידין על השומא פמבואר בש"ס שם) אם פן סגי בסימן האמצעי.

השני נאי סי' דרבנן אז הוי שומא גם פן ס"א ומצטרפין שני סימנים האמצעים ובנ"ד הא איפא עוד צירוף דעת הרד"ך (הו"ד בב"ש ס"ק ע"א) דצמצום מקום גם בשומא הוי ס"מ ובפרט בנ"ד דהיה לו שני שומות בצמצום מקום ובענין איך שיהיה הצמצום מקום יש להאריך בדברים וכתבתי בתשו' א' בארנפה אכמ"ל דבנ"ד בלא"ה יש פמה צדדי היתר גם יש לצרף היתר קצת מה שכתב הגאון בעל משיבת נפש בקונטרס עגונות שלו הו"ד בס' נה"ש הוספה לקונטרס עגונות למהר"א אלפאנדרי בפתחה ב' לענין א' שנטבע וצעק בשעת טביעה ראטיוועט איך בין פאר ביא דנדאי לב יודע מרת נפשו שומות פהאי דתנן משיאין עפ"י בת קול וכו' איש פלוני וכו' ומנא ידע דלמא אתא אהד ויעשה לו רפואה אע"כ משום דלב יודע מרת נפשו יעו"ש ואף פי יש לפקפק בדבריו (אבל גברא רבא אמר מלחא וכו') וגם יש לחלק דהתם בגידון דהמשיבת נפש אמר איך בין פאר ביא משא"כ בנ"ד דצעק אהה אהה הצילו אותי ואל אטבעה וויא וויא ראטיוופט איך זאהל ניט דער טרענקין ווערין וכו' דאפשר לומר להיפוך דלא הרגיש בנפשו שהוא מת אלא שעומד להנצל אם ישתדלו פדרך כל הנטבעים שצועקים להצילם ויש מקום לפלפל בזה ואין צורך דבנ"ד בלא"ה יש פמה צדדים ברורים להיתר כמש"ל ע"כ גם דעתי הענייה מצטרפת להתיר האשה לאה בת ליב שמש מכבלי העיגון ויתירו אותה בב"ד של שלשה פמו שכתוב בשו"ת רח"כ סו"ס כ"ג בשם אביו שלא התיר מימיו עגונה בפחות משלשה וכן נהוג הוא יעו"ש גם פן בשו"ת חת"ס ח"א סו"ס מ"ח ובשו"ת הריב"ש סימן א ובביאור הגר"א ס"ק קכ"ט וקל"א: כ"ד הדו"ש משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא וקעת אבד"ק אסטראלענקא ונהגליל.

סימן ג תשובה להרב החר"ף ובקי זית רענן מו"ה מרדכי ג"י אבד"ק נאווע ארחנגילסק (מאראנויצא) בענין עגונה א' שנטבע בעלה בספינה ששטה על נהר סינאכא לארחאנאראד וכל הנוסעים באו במצולה תחת הגליד והכפוד.

(א) בדבר שאלתו באשה לאה א' מ' משה מעירם עגונה וגלמודה מבעלה משה זה שלש שנים שישב על ספינה בנהר סינאכא לשוט מעירו לארחאנאראד הוא ועוד שלשה אנשים ובמקום מים חדים נהפכה הספינה ונפלו במצולה תחת הגליד והכפוד (פי עדיין היה הגליד על כל פני הנהר ורק באמצע הכפוד סללו הספינים דרך קצר בקרונות שהספינה תוכל לשוט מעבר זה לעבר השני) ועמדו שם פמה אנשים בעת הטביעה לערך ג' שעות והביטו על כל גדות הנהר עד מקום שענים היה מגעת וגם הלכו על שפתי הנהר משני עבריהם ברחוק ווערסט אולי ימצאו אותם ולשוא היה תוסלתם אז אף באיחור ג' שבעות נמצא נטבע א' שהפירו אותו בטב"ע גמור ובאיחור ה' שבעות נמצא נטבע שני

וְזֶה שְׁנֵיתִים שְׁעָמְדוּ נְכָרִים עַל שְׁפַת הַנְּהָר לְצוּד עֲצִים הַנִּשְׁטָפִים וְרָאִי מְרַחֵק דָּבָר הַצָּף
עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְחָשְׁבוּ כִּי חֲתִיכַת עֵץ הוּא וְכֹאֲשֶׁר הִמְשִׁיכוּ בְּכָלוֹנְסוֹת לְשֵׁפֶת הַנְּהָר רָאוּ כִּי
עֵץ הַשְּׂדֵה אָדָם הוּא וְהִפִּירוּ שְׂיֵהוּדִי הוּא כִּי הָיָה עָלָיו הָאֲרֵבַע פְּנֹפֹת עִם הַצִּיצִית וּפְרָצוּף
פְּנִים לֹא הָיָה לוֹ כָּלֵל וְגַם הַשְּׁעָרוֹת וְהַזָּקֵן נִחְסְרוּ לְגַמְרֵי וּכְשֵׁהוּדִיעוּ מִזֶּה לְאִשָּׁת מ' מִשָּׁה
וּלְאִשָּׁת הַנְּטֻבָּע הַשְּׂנִי בָּאוּ לְהַגִּיד סִי' בְּמַלְבוּשִׁים וְנִמְצָא הַכֹּל כְּדַבְּרֵי הָאִשָּׁה לְאֵה א' מִשָּׁה
וְאִף כִּי הַמַּלְבוּשִׁים הָיוּ בְּמִקְוֹמוֹת הַרְבֵּה חֲסָרִים וּבְלוּיִם עַכ"ו מֵאֵת ה' הָיְתָה זֹאת הַפְּלֵא
וּפְלֵא כִּי בְּמִקְוֹמוֹת הַסִּימָנִים לֹא הָיָה בָּלוּי וְנִשְׁחַת כָּלֵל וּמִנְעָלָיו הָיוּ שְׁלֵמִים כְּמוֹ חֲדָשִׁים
וְהִפִּיר הַסַּנְדֵּל מְלֹאכְתוֹ מִהַמְנַעְלִים שֶׁתִּפְרַר לוֹ וְזֶה הוּא הַסִּי' שֶׁאֲמָרָה הָאִשָּׁה לְאֵה וְנִמְצָאוּ
דַּבְּרֵיהֶּ מְכוּוֹנִים הָאֲרֵבַע פְּנֹפֹת הָיָה מִסְּחוּרָה צִיעֵץ עִם פָּאֶסֶן וְהֶאֱלָדוּ שְׁטִיעַק שֶׁל
פֹּאטְשֶׁעֲלִיא מְשִׁי וְהַשְּׂזִילְעֵט וְוֹאס עַר הָאֵט גְּקוּפֵט אִיז עַר מִיט אֵינן אוֹסְגִישְׁנִיעֵנֶם הַאֵלְדוּ
אוֹן דִּיָּא קִנְעֵפְלִיָּה זְעִנִין צִיָּא פִּיעֵר לְעַכְלִיָּה אוֹן אִיָּה הָאָב זִינָא אֵלִינן צָנָא גִינִיט וְהַחֲסִיט
הִפִּיר הֵיטֵב אֵת מְלֹאכָה שְׁלוֹ אֶפִּילוּ בְּלֵא סִימָן וְגַם אָמַר סִי' בַּהֲקַעֲשִׂינָא אִיָּה הָאָב גְּדֹאֲרֵפֵט
פָּאֵר וְיִימְעֵן אֲזוּנִים אוֹן אִיָּה הָאָב גְּמוּזֵט ע"י סִיבָה פָּאֵר וְיִימְעֵן פָּאֵר קַעֲרֵט דִּיָּא פִּלְעִצִיא
אוֹן הָאָב גְּמוּזֵט שְׁטִיקוּוֹעֵן וְצִיָּיר לַכַּת"ר מְקוֹדֵם אִיָּה הָיָה שִׁנּוּי עֲשִׂינִית מְלֹאכְתוֹ בְּזֶה וְכֵן
נִמְצָא מְכוּוֹן זֶה תוֹכֵן הַשְּׂאֵלָה בְּקַצְרָה: (ב) וְהִנֵּה אִף כִּי בְּעִנְיָנִים אֵלוּ יֵשׁ לְטִייל בַּעַה"י
בְּאַרְנֶפֶה בְּתוֹךְ כָּרֶם ה' צְבָאוֹת עַל פִּי דַבְּרֵי הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים אֲשֶׁר לֹא יִסְפִּיקוּ כְּמָה גְּלִיוֹנוֹת
אֲכֹן מְחֻלְשֵׁת כַּחַי וְרוֹב טְרֹדוֹתֵי אֲצִלְתֵי רְגָעִים אֲחָזִדִים לְהַשִּׁיב בְּקַצְרָה רַק כְּמָה שְׁנוֹגַע
לְדִינָא בְּעֵזֶר הַחֻזֵן דְּעָה דְּהִנֵּה בְּנֶפֶל לְמִשְׁאֵל"ס לְתוֹךְ מְקוֹם הַפְּתוּחַ בְּנִהָר שְׁנִקְרַשׁ סְבִיבוֹת
הַמְּקוֹם שְׁנֶפֶל כְּבָר הוֹרֵי לְמַעֲשֵׂה לְהַקֵּל בְּזֶה לְחֻדְיָה בְּזִמְן הַב"ח וְהַט"ז יַעו' מַה שֶׁכ' אָבִי
זְקֵנִי הַט"ז (סִימָן י"ז ס"ק מ"ה) דְּהַמְהַרְש"א הָיָה מִן הַמַּתִּירִין וְדַקְדַּק כֵּן מְלִשׁוֹן רַש"י
יְבָמוֹת (קכ"א א') גְּבִי אֲגָמִי דְּסוֹמְקָא דְּהִיכָא דְּאִינוּ יָכוֹל לְשׁוּט לְמַרְחֹק לֹא אָסְרוּ וְכ"כ
בְּשׁו"ת הַב"ח סִימָן ק"ד וּבִיָּתֵר בִּיאֹר שָׁם סִימָן ע"ט דְּכִינּוֹן שְׁנֻטְבַּע וְכֹא לוֹ תוֹךְ הַמַּיִם
שְׁתַּחֲת הַקֶּרֶח דְּלִיכָא לְמִיחֻוֹשׁ לֹא לְגַלִּים וְלֹא לְדָף הַדְּבָר פְּשׁוּט דְּאִשְׁתוּ שְׂרִיָּא וְהִבִּיא שָׁם
בְּסוֹף תְּשׁוּבָתוֹ דַּבְּרֵי הַמַּהֲר"מ פְּאֵדְאוּוּה (סִימָן ל"ו) דְּחֻזִּינָא קְמָאִי דְּקָמָאִי שְׁבִקְשׁוּ עֲלִילוֹת
לְהַקֵּל בְּמִשְׁאֵל"ס רַק שְׁמֻצָּאוּ קַצַּת רְאִיוֹת לְעֲלִילוֹתָם ע"כ בַּב"ז דְּאִין תַּקְנָה לְעַגְוִנָה זֹו אֵלָּא
ע"י עֲדוֹת זֶה כו' הַבָּא לְהַחְמִיר עֲתִיד לִיתֵן עָלָיו אֵת הַדִּין וּמְסִיק דְּהַסְכִּימוּ אֵתוּ רֹב גְּדוּלֵי
אַרְץ וּבְתוֹכָם הַמְהַרְש"א וְנִשְׂאֵת לְאִישׁ יַעו"ש אֲכֹן הַגָּאוֹן מְגִינֵי שְׁלֵמָה בְּתִשׁוּ' פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ
ח"א סִימָן ז' הַחְמִיר בְּזֶה דְּאִין לְנוּ לְבַדּוֹת סְבָרָא מְלַבְּנוּ לְחֻלְק בֵּין מִים קְרוּשִׁים לְשִׁאִינן
קְרוּשִׁים כֵּינּוֹן דְּלֹא מְצִינוּ חִילּוֹק זֶה מְבֹנָאֵר וְאִף דְּמִסְבָּרָא פְּשׁוּטָה א"א לוֹ לְחִיּוֹת כַּה"ג
שִׁאִין לוֹ שׁוּם אֹוִיר וְכו' מ"מ קָשָׁה לְהַתִּיר אִשָּׁה מְסָבָרָא וְאַצ"ל בְּמִשְׁאֵל"ס דְּרֹבֵן לְאַבּוּד
וְאַפ"ה הַחְמִירוּ חֲכָמִים כו' מְשׁוּם חוּמְרָא דֵּא"א חָשׁוּ לְמִיעוּטָא ה"נ אִיכָּא לְמִיחַשׁ דְּלִמָּא
אִיכָּא אֲחָד מִנֵּי אֵלָף שְׂיָכוֹל לְחִיּוֹת יַעו"ש בַּדְּב"ק וּבְנֹדָאִי חֲלִילָה לְנוּ לְעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה לְהַקֵּל
בְּעִנְיָן חֲמוּר כְּזֶה נֶגֶד רַבֵּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּעַל ס' מְגִינֵי שְׁלֵמָה דְּבִאֲמַת הִנֵּה זֶה כְּמָה שְׁנִים
הַעִירוֹתֵי עַל דַּבְּרֵי הַב"ח בְּתִשׁוּ' דְּהוֹכִיחַ דְּהִיכָא דְּלִיכָא לְמִיחֻוֹשׁ לְגַלִּים וְלְדָף הַדְּבָר פְּשׁוּט'
דְּאִיתְתָּא שְׂרִיָּא דְּדַבְּרֵי קְדָשׁוֹ צ"ע דִּי"ל דְּלֹא הֲצִרִיכוּ בְּגַמְרָא שָׁם יְבָמוֹת קכ"א לְטַעְמָא
דְּגַלֵי אֵלָּא גְּבִי אֲגָמָא דְּסוֹמְקָא דְּקוּוֹ וְקִינִימוּ מִשְׁא"כ בְּנִהָרוֹת הַנְּמַשְׁכִּים אַע"ג דְּלִיכָא גְּלִי
מ"מ מְרוּצַת הַמַּיִם הַזּוֹחֲלִין וְנִמְשָׁכִין הֵם נוֹשְׂאִים אוֹתוֹ וּבְתוֹסְפָתָא שָׁם שְׁאֲמָרוּ ג"כ טַעְמָא
דְּגַלֵי הִינְנוּ גְּבִי יָם דְּהוּי כְּמִקְנָה יַעו' פ"ה דְּמִקְנָאוֹת מ"ד וּבִש"ס מְכוֹת ד' ע"א וְדוֹקָא לִיָּם

הגדול דקאי וקנימא, אחר זמן מצאתי להצ"צ החודש אה"ע ח"א סימן ס"ת אות ב' שְהַאָרִיךְ בְּזֶה וּאֲכַמְ"ל וַיַּעַן גַּם כֵּן בְּתִשׁוּבָה נֹבֵ"י מֵה"ת סִימָן נ"ח שְהַעִיר ג"כ דְלָמָּה לֹא נִיחֹוֹשׁ לְמַחִילָה שֶׁל דְּגִים: [ג] אָמְנָם כֵּן בִּנְדָה שְׁהִיָּה ג"כ טב"ע וְסִי' בְּבִגְדִים שְׁפִיר יֵשׁ לְהִקְלֵל פִּינּוֹן דְּעֵמְדוּ שֶׁם אֲנָשִׁים בְּעַת הַטְּבִיעָה לְעַרְףָּה ג' שְׁעוֹת דָּאָרְף אִם לֹא הִיָּה נִקְרַשׁ לֹא הָיָה אֲלֵא אִיסוּרָא דְרַבְּנָן דְּהָיָה שְׁיַעוּר כְּדֵי שֶׁת"נ (יעו' בְּשׁוֹ"ת הַרִיב"ש (סי' תט"ז) וּתְשׁוּ"מ מֵהַרִי"ט שְׁנִיּוֹת אַה"ע א כו) וּתְשׁוּ"מ רַבְּב"ז ח"א (סי' רנח) וִירוּשָׁלַיִם פ"ה דְּשִׁקְלִים ה"ד וּתְשׁוּ"מ חת"ס ח"א סי' צב) וּבְאִיסוּרָא דְרַבְּנָן לֹא חִיָּיְשִׁינּוּ לְשִׁאֲלָהּ וְכַמ"ש הַנוּב"י (סי' מג) וּתְשׁוּ"מ חת"ס שֶׁם (סימן צב) ד"ה דְּבָרֵי וְלֹא עוֹד דִּבְנֵי ד' שְׁנָטְבַע תַּחַת הַקְּרַח שְׁרַבּוּ הַמְּקִילִין וְעִקְרֵי הַמְּחַמֵּיר בְּזֶה הוּא הַמְּגִינִי שְׁלֵמָה בְּשׁוֹ"ת פּוֹנֵי א"כ יֵשׁ לְהַמְצִיא דְהוּא בְּעֵצְמוֹ מוֹדֵה לְהִקְלֵל בְּכַג"ז לְפַמ"ש הַנוּב"י שֶׁם לְתוֹלֹת קְוֵלָא זֹו בְּמָה שְׁהַמְצִיא שֶׁם ג"כ לְהִקְלֵל דְּבְאִיסוּרָא דְרַבְּנָן סְמִכִינוֹ אֶס"א וְכִינוֹ דְּסְמִכִינוֹ אֶסִימְנִים אֲמַצְעִים בְּאִיסוּרָא דְרַבְּנָן מִמִּילָא סְמִכִינוֹ אֲבָגְדִים ג"כ בְּאִיסוּרָא דְרַבְּנָן יַעו"ש ד"ה וְאוֹמֵר וְא"כ הָא בְּקוֹלָא זֹו דַּס"א בְּדְרַבְּנָן כְּבָר קִדְמוֹ הַגָּאוֹן מַג"ש עֵצְמוֹ בְּפַנ"י שֶׁם (סו"ס ז) דְּבַמְשַׁאֲל"ס דְּאִינוּ אֲלֵא חֲשָׁשׁ דְרַבְּנָן פִּינוֹן דְּמֵן הַתּוֹרָה וְדַאי מֵת סְמִכִינוֹ אֶס"א יַעו"ש וְלִפְנֵי הַנ"ל מִמִּילָא גַם בְּחֲשָׁשׁ דְּשִׁאֲלָהּ יֵשׁ לְהִקְלֵל בְּמַשַׁאֲל"ס לְדַעְתּוֹ א"כ אֲתַתָּא דָּא שְׁרִיא גַם לְדַעַת הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ עֵצְמוֹ וּבְכַרְט לְפַמ"ש בְּסִפְרֵי מְנַחַת מִשָּׁה חֵאָה"ע (סימן ז סוֹף אוֹתִי) דְּהַעֲיָקָר נִרְאָה מַה שְׁהַקִּילוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּדְרַבְּנָן לְסַמּוֹךְ אֶסִימְנֵי אֲמַצְעֵי הוּא מְשׁוּם פִּינוֹן דְּמִסְפָּקָא לֵן אִי סִי' דְּאוֹרֵיִיתָא ע"כ בְּאִיסוּרָא דְרַבְּנָן הָיָה סְפִיקָא דְרַבְּנָן וְלִקְוֵלָא יַעו"ש ג"כ בְּשׁוֹ"ת בֵּית שְׁמוּאֵל אַחֲרוֹן אַה"ע (סי' ד) שְׁכַתָּב כֵּן (אֲכֵן בְּפַנ"י שֶׁם מְבִינָא דְדַעְתּוֹ לְהִקְלֵל בְּדְרַבְּנָן מִטַעַם הֵם אָמְרוּ וְהֵם אָמְרוּ וְכַמ"ש בְּסִפְרֵי שֶׁם (אוֹת ד וְסִי' ה סוֹף אוֹת א) דְּמִוְכַרְחִין לוֹמֵר כֵּן בְּדַעַת הַמַּהֲר"מ ב"ב יַעו"ש וְדו"ק) א"כ מֵהָאִי טַעְמָא יֵשׁ לְהִקְלֵל ג"כ בְּחֲשָׁשׁ דְּשִׁאֲלָהּ אֲרַף דְּהָיָה חֲשָׁשׁ דְּאוֹרֵיִיתָא (וְכַמ"ש הַתּוֹסֵ' יְבָמוֹת קַכ ע"ב סוּד"ה פְּלִיּוֹ נִיחֹוֹשׁ לְשִׁאֲלָהּ מִן הַתּוֹרָה) מ"מ סְפִיקָא מִיְהוּ הָיָה וְא"כ בְּמַשַׁאֲל"ס הָיָה סְפִיקָא דְרַבְּנָן וְלִקְוֵלָא וְכַמ"ש ג"כ הִכִי לְהִדְיָא הַנוּב"י שֶׁם דְּהָיָה סְפִיקָא דְדִינָא אִי סִי' דְּאוֹרֵיִיתָא הוּא עֵצְמוֹ הַסְּפָק אִי חִיָּיְשִׁינּוּ לְשִׁאֲלָהּ (וְכַמ"ש הַמְּהַר"ל מְפָרָאג הו"ד ב"ב שֶׁם ס"ק ט) וּבְאִיסוּרָא דְרַבְּנָן אֲמַרִינוּ סְפִיקָא לְקוֹלָא יַעו"ש וְכ"כ הַגָּאוֹן רַח"כ בְּתִשׁוּבָה אַה"ע (סי' כח) יַעו"ש וְאַרְף דְּבְמִקּוֹם חֲזָקָה לֹא מְקִילִינוּ בְּדְרַבְּנָן וְכַמ"ש הַש"כ בְּכִלְיִ (ס"ס דִּין כ) מ"מ מְלַבֵּד מ"ש שֶׁם בְּסִפְרֵי דְכִינוֹן דְּהָיָה סְפִיקָא דְדִינָא יֵשׁ לְהִקְלֵל אֲרַף בְּמִקּוֹם חֲזָקָה דְלֹא יִשְׁתַּנֶּה הַדִּין בְּשִׁבִיל חֲזָקָה וְכַמ"ש הַמְּשַׁנֶּה לְמִלְךָ פ"ב מֵהַלְכוֹת טוֹמְאָת צָרַעַת ה"א (יעו' מ"ש בַּס' מַנ"מ שֶׁם (סי' ח אוֹת ה וְסִי' יָא אוֹת ב) וּבְחַבְרֵי הַקְּטָן לְשֵׁד הַשְּׁמֹן פ"א מֵהַלְכוֹת מְמָרִים ה"ה וְכַס' בְּרַכַּת מִשָּׁה בְּקוּה"ת כִּי טו אוֹת ז וְסִי' ל אוֹת ד וְסו"ס לָה) י"ל עוֹד דְּלֹא שְׁיָיָה בְּזֶה לְאוֹקְמֵי אַחֲזָקָה ע"פ דְּבָרֵי הַר"ש פ"ב דְּמִקְנָאוֹת דְּהִיכָא דְטוֹמְאָה דְּאוֹרֵיִיתָא אֲזַלְהָ לָה לֹא שְׁיָיָה לְאוֹקְמֵי אַחֲזָקָה לְעַנְיָן דְרַבְּנָן פִּינוֹן שְׁאִינוּ כְּמוֹ שְׁהִיָּה מְקוֹדֵם יַעו"ש (בְּסִפְרֵי בְּרַכַּת מִשָּׁה קוּה"ת סו"ס כד וְכָז) א"כ ה"נ פִּינוֹן דְּנִטְבַע בְּמַשַׁאֲל"ס וְאֲזַלְהָ לָה חֲזָקָת א"א דְּאוֹרֵיִיתָא שׁוֹב לֹא שְׁיָיָה לְאוֹקְמָא אַחֲזָקָת א"א דְּמַעֲיָקָרָא גַם לְעַנְיָן דְרַבְּנָן כְּמוֹכֵן (וְע"פ סְבָרָא זֹו פְּתַבְתִּי בְּתִשׁוּבָה לְהַמְצִיא חִידוּשׁ בְּפִסּוּלֵי אֲתֵרוֹג דְרַבְּנָן דִּיהִי' חֲמוּר יוֹם הַשְּׁנִי מִיּוֹם הָרֵאשׁוֹן וְכו' יַעו"ש מַש"ל סִי' אוֹת ג וְכַמ"ל): [ד] וְלַפַּעַ"ד יֵשׁ לְהַבִּיא סַעַד קֶצֶת לְסְבָרָא זֹו (דְּבְאִיסוּרָא דְרַבְּנָן ל"ח לְשִׁאֲלָהּ) מְדַבְּרֵי הַש"ס סוֹף יְבָמוֹת שֶׁם לְכַשְׁתָּהּ הַפּוֹנְדִיקָתִי נְאֻמָּת הַפּוֹנְדִיקָתִי

הוֹצִיָאָה לָהֶם מִקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ וְכו' יַעו"ש בַּתּוֹס' דְּלָא הֵיִתָּה מִמֶּשׁ מְסִיחָה לַפ"ת וַיַּעַן' בְּשׁו"ת מַהֲר"מ מְלוּבְּלִין (ס"י קל) בְּפִי הַסּוּגָא דְּאַלִּיבָא דְכ"ע אֶפִּילוּ הָא דְבִשְׁבִיל דְחִזְיָנִיגְהוּ בְכִי לֹא נִחְשָׁב בְּשִׁבְלִי זֶה מַסְל"ת מִמֶּשׁ אֶלָּא הַתְּחִלַּת מַסְל"ת קֶצֶת וַע"י שְׁאַחַר שְׁשָׂאֵלוּ אוֹתָהּ אִיָּה חֲבַרְנוּ הֶרְאָתָה לָהֶם מִקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ ס"ל לַרַע"ק דְנַעֲשֶׂה מַסְל"ת גְּמוּר כּו' וְהַחֲכָמִים ס"ל בְּכָל הַגְּי הוֹכָחוֹת דְּנִקָּא דְקָא בְּכִיָּא וְגַם הֶרְאָתָה לָהֶם מִקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ וְקִבְרוּ בְּכָל זֶה אֵינּוּ נִחְשָׁב לַמַּסְל"ת גְּמוּר וְהָא דְהֶאֱמִינוּ אוֹתָהּ הֵיִינוּ מְשׁוּם דַּע"י פֶּל הַהוֹכָחוֹת הַנִּזְכָּרוֹת אַע"פ דְּלָא הָיִי מַסְל"ת גְּמוּר מ"מ לֹא גָרַע מַעַד א' יַעו"ש (וּבְתַשׁוּ' צ"צ ס"י מַב וּבַצ"צ הַחֲדָשׁ ס"י עֵז) וַיֵּשׁ לְהַבִּין דְּאִיָּה מְצַרְפִּין פֶּל הוֹכָחוֹת פִּינּוּ דְמָה דְבְּכִיָּא וְהֶרְאָתָה קִבְרוּ לֹא הוּי' כַּמַּסְל"ת וּמָה דְהֶרְאָתָה מִקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ הָא אִפִּי בְּבִגְדִים שְׁעַל גּוֹפוֹ חִיָּשִׁינּוּ לְשִׂאֵלָה אֲכַן יֵשׁ מְקוֹם לּוֹמַר ע"פ דְבָרֵי הַמְבִי"ט הו"ד בַּק"ע (ס"י רַכָּא) דְאָם נֶאֱבַד יְהוּדֵי בְּדַרְךָ שְׁהִלְךְ מִמְּקוֹם פְּלוּנֵי לְמְקוֹם אַחַר וְאַח"פּ בְּאוֹתוֹ הַדַּרְךָ נִמְצָא הַרוּג מְדֹאֲוֵרֵיָתָא תְּלִינּוּ שְׁזַהוּ הַנֶּאֱבָד יַעו"ש (וּבְשׁו"ת שְׁפִיעֶקֶב אַה"ע ס"י יָא וְנוּב"י קָמָא ס"י מו) וַא"כ גַּם בְּזֶה שְׁהֶרְאָתָה לָהֶם קִבְרוּ דֵּיִשׁ בְּיַדָּם לַפְתּוֹחַ הַקְּבָר וְלִרְאוֹת אַף דְּלָא יִכִּירוּהוּ (יַעו' בְּשׁו"ת פְּנוּסַת יַחְזַקְאֵל ס"י מו וְדו"ק) עַכ"פ יִרְאוּ דְנִקְבְּרָ שָׁם מֵת וַא"כ יֵשׁ מְקוֹם לּוֹמַר דְהָיִי פְּנִמְצָא מֵת בְּמְקוֹם שְׁנֶאֱבַד וְהִנִּיחוּהוּ שָׁם דְּמְדֹאֲוֵרֵיָתָא תְּלִינּוּ שְׁזַהוּ וְשְׁפִיר מְהֵי הוֹכַחַת הַבְּגָדִים מִקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ דַּל"ח לְשִׂאֵלָה בְּאִסּוּרָא דְרַבְּנָן וְאַף דְהֶתֵּם לֹא נִמְצָאוּ הַבְּגָדִים עַל גּוֹפוֹ דֵּיִשׁ מְקוֹם לַפְּלִפֵּל בְּזֶה דְּלָא הָיִי כְּמִלְוִבְשׁ בְּהֶם (יַעו' ב"ש ס"ק סַט וּבַפְנ"י בְּחִידוּשֵׁי לְגִיטִין כַּח וּבְשׁו"ת נוּב"י (ס"י נַב) סוּד"ה וּבְגִדוֹן וְשׁו"ת צ"צ (ס"י קו) הַמּוּבָא בַּק"ע ס"י תַּכּוּז וּבְשׁו"ת רַח"כ אַה"ע ס"י ל וְדו"ק) עַכ"ז מְהֵי הוֹכַחַת הַבְּגָדִים לַחֲשָׁשׂא דְרַבְּנָן מַכְש"כ בְּמִלְוִבְשׁ בְּבִגְדִים וְלִיָּכָא רַק אִסּוּרָא דְרַבְּנָן דַּמְשָׂאֵל"ס דִּי"ל דַּל"ח בְּזֶה לְשִׂאֵלָה וַיֵּשׁ בְּזֶה לַפְּלִפֵּל לְסִתּוֹר וְלִבְנוֹת וְאִכְמ"ל דַּע"כ"פ קֶצֶת סַעַד אִיָּכָא לְסִבְרַת גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים הַנִּזְכָּרִים וְאַף שְׁפִתְבְּתֵי בְּסַפְרֵי מַנ"מ אַה"ע וְס"י ז אוֹת ד) דֵּיִשׁ סְתִירָה לְסִבְרָא זוּ מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' יְבָמוֹת (קַטוּב) ד"ה וְקֶאֱמָרֵי דְרוּב הָאֲחֵרוּנִים הַקְּשׁוּ מְזַהּ עַל סְבָרָא שְׁחִידְשׁוּ דַבְּמִשְׂאֵל"ס סְגִי בַס"א וְכֵן עֲמַד בְּזֶה בְּשׁו"ת פְּנ"י שָׁם וְהוֹסַפְתִּי לְהַקְשׁוֹת מְשָׁם גַּם עַל סְבָרָא זוּ דַבְּמִשְׂאֵל"ס ל"ח לְשִׂאֵלָה ע"פ דְבָרֵי רַח"כ שְׁהוֹכִיחַ מַדַּה"ת נֶגֶד דַּעַת מְהֵר"ל מְפָרָאג הַמּוּבָא בַב"ש יַעו"ש בְּסַפְרֵי מ"מ מְלַבֵּד מ"ש לְתַרְץ דְּלָא יִסְתְּרוּ דְבָרֵי הַתּוֹס' לְסִבְרָא זוּ הִנֵּה בַלֹּא"ה לְפִי סְבָרַת הַפְּמ"א שְׁהַבְּאֵתִי שָׁם דְהִיָּכָא דְלִיָּכָא רַק עֵדוּת דְרַבְּנָן אַף בַּמִּשְׂאֵל"ס הִדְרָא לַחֲשָׁשׂא דְאִוְרֵיָתָא א"ש וְכַמ"ש שָׁם וְאַף דְהוֹכַחְתִּי שָׁם (ס"י ד) מְפָמָה מְקוֹמוֹת נֶגֶד סְבָרָא זוּ דְכִינּוּ דְהִנְצָרְכוּ לְתַקּוֹן בְּעֵדוּת אִשָּׁה שְׁיִהְיֶה נֶאֱמָן אִפִּי אִשָּׁה וְנִכְרֵי מַסְל"ת מְמִילָא גַּם דְבָרֵי עַד זֶה מְאֻמְתִּין אֶצְלִינוּ כְּשֵׁנֵי עֵדִים מ"מ אַף אֵי גִימָא פֶּן לְהִלְכָה גַּלְפִּנ"ד לְהוֹסִיף נִזְכָּר דַּע"כ"פ מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' לַק"מ לְשִׁיטַת הַתּוֹס' עֲצָמוּ חֲוָלִין (עַג ע"ב) ד"ה הַנְּקָשְׁרוּ שְׁהַקְשׁוּ דַר"מ ס"ל כַּר"ש דְשְׁחִיטָה מְכַשְׂרָה וְר"ש נְמִי כו' מְפָרְשׁ רַב אִשִּׁי שָׁם (קַכַּח א) דְטַעְמוֹ מְשׁוּם דְשְׁחִיטָה מְכַשְׂרָה וְלֹא דָם וְשְׁחִיטָה נְמִי לֹא מְכַשְׂרָה הוֹאִיל וְאִינְהּ מִתְּרַת הָאֲבָר בְּאִכִּילָה וְקָשָׁה וְאִמָּאֵי וְהָרֵי מְוַתְרַת בְּאִכִּילָה מִן הַתּוֹרָה וְתִנְרָצוּ דְמְשׁוּם דְּמְדֹאֲוֵרֵיָתָא לֹא מְכַשְׂרַת שְׁחִיטָה אִפִּי לַר"ש כו' וְכִינּוּן שְׁאֲבָר אִסּוּר מְדַרְבְּנָן לֹא מְהֵי לִיָּה הַכְּשֵׁר שְׁחִיטָה יַעו"ש דְּמִבְּנֹאֵר סְבָרְתֶם דְּבִנְדָאֵי הֵיָּה רְאוּי לּוֹמַר אוֹקְמֵי אַד"ת דְּמִוְתֵר הָאֲבָר בְּאִכִּילָה וְהָיִי הַכְּשֵׁר מִשְׂא"כ בְּזֶה דְמַה"ת בַּלֹּא"ה ל"מ הַכְּשֵׁר שְׁחִיטָה פְּלִל וְאֵי גִיזֵל בְּתֵר דְרַבְּנָן הָרֵי הָאֲבָר אִסּוּר בְּאִכִּילַת וְלֹא הָיִי הַכְּשֵׁר וַא"כ ע"פ שִׁיטַת הַתּוֹס'

אף אי נימא דבמשאל"ס מהני ס"א בגוף או טב"ע בפגדים היינו משום דאוקמינו
אדאורייתא דבלא"ה מותרת אבל אי ליכא רק עדות דרבנן על הטביעה א"כ שוב אין
להקל משום דאוקמינו אד"ת פינון דמה"ת אין שום עדות פלל וכעין, סברת הפמ"א ועכ"פ
ל"ק מתוס' יבמות לשטת התוס' עצמו בחולין ויען' מש"ל (סי אות ה ו): [ה] וכ"ז אפילו
בסתם פלים דחיישינו לשאלה בדאורייתא אבל בנ"ד הנה ג"כ טב"ע במועלים שהפירם
הסנדלר במלאכתו א"כ הא בלא"ה פתב השבות יעקב ח"ב וסי' קיג) דמועלים על הדרך
נדאי לא מושלי אינשי שמתקלקלים מאד וכמ"ש הטור בחושן משפט (סי' ע"ב) פלים
שמקפידין עליהם להשאל כו' או שמתקלקלים יעו"ש הן אמת דדעת הב"י בתשו' (הו"ד
בב"ש ס"ק סט) דלדין דקיי"ל סי' דרבנן חיישינו לשאלה אף בכלים דלא מושלי מ"מ
הא יש לנו עמוד גדול בהוראה הגאון מהר"מ ברבי האבד"ק פרעסבורג הו"ד בנוב"י
(סי' נא) דזה דוקא בסי' אפי' מובהקין אבל בטב"ע גמור פשוט דמהני לכ"ע בכלים דלא
מושלי ואף דהנוב"י דחה דבריו בשתי ידים אלא דמרוכב חביבותא מצא קצת סברא
דבאמת שאלה לא שכיח אבל עכ"פ ע"צ האפשרית הוא אלא מיעוטא היא ול"ת ליה וגם
ס"מ ביותר ג"כ בצד האפשרות הוא שימצא בגד כזה ע"כ כשמצטרפין שני חששי
המועטים יחדיו ה"ל פלגא יעו"ש מה שהפליא לסתור דבריו ולפע"ד יש מקום בראש
לומר פן דכעין סברא זו מצינו בש"ס ברכות (נג א) ה"ל מיעוטא לכשפים ומיעוטא נמי
לגמר את הפלים אשתכח רובא דלאו לריחא עביד יעו"ש וכעין ה כתב הר"ן פא"ט גבי
הא דלוקחין בצים דמיעוטא דטמאין פי מסמכין להו בהדי מיעוטא דנבלות וטרפות ה"ל
רובא א"נ מחצה על מחצה יעו"ש וא"כ גם ה"נ דדוקא בס"מ בכלים מצטרפין המיעוטין
אבל היכא דמפירין הפלים בטב"ע דאין שום ספק לומר דאתרמי אחר פמותו לא חיישינו
לשאלה בכלים דלא מושלי ולהכי תמור בעדי אןכף דמפירין בטב"ע לאןכף שהוא שולו
(כפרש"י ב"מ שם כז ע"ב ד"ה אימא) מהדרין וא"ש דל"ת לשאלה בטב"ע בכלים
דל"מ ומינושב קושית הב"ש שכתב דהסוגיא אינו מנושב [אלא דהמענין בתשו' ב"י עצמו
שם (סי' ז) צע"ק להעמיס זאת בדבריו שכ' בתחלה וכי אמר רבא כו' ומפיר הפיס בטב"ע
ונאמן במיגו כו' וא"כ גבי עדות אשה דליכא למימר מיגו אין מעידין אפי' על פיס כו'
וע"ז סיים הב"י שם סברתו אבל פינון דמספ"ל אי סי' דרבנן אפי' בכלים דליכא למיחוש
לשאלה לא הני סימן יעו"ש ובעיקר קושית הב"ש מ"ש דהסוגיא אינו מנושב יש מקום
לישוב עוד בפשיטות ע"פ דברי הפנ"י בחידושו לכתובות (יב ע"ב) ד"ה בגמרא אתמר
שהקשה לפי מה דקיי"ל ברי ושמא ברי עדיף אמאי אצטרף קרא לאהדורי אבידה כו'
תיפוק ליה דבלא"ה מהדרין אפי' בלא סי' אלא בטב"ע פינון שטוען ברי ואין אדם
מכחישו בברי דהמוצא טוען שמא ואין לו ג"כ חזקת ממון כמ"ש התוס' סוף דמצינא
ותירץ דהמוצא מצי למימר דלאו ממנו נפל אלא מרובא דעלמא דהא דאין הולכין בממון
אחר הרוב היינו להוציא מן המוחזק דוקא משא"כ ה"כא דלא הוחזק יעו"ש והשתא א"ש
דגבי מציאה מהני עדי אןכף או ס"מ דאף דחיישינו לשאלה בכלים דלא מושלי גם
בעיגונא דאתתא היינו אף דלא שכיח דמשאל חיישינו דלמא אתרמי ליה איש פלכבו
והשאל לו משא"כ במציאה שפיר אמרינו בזה ברי ושמא ברי עדיף פינון דעכ"פ אין
פאן רובא דעלמא למיזל בתריה פמוכין] ובה"ה א"ש ג"כ מה דהב"ש סתר ראית הפה"ל
מפראג שדקדק דאמאי לא תני במשנתנו רבותא יותר דאפילו טב"ע שהוא דאורייתא

ל"מ משום דחיישינן לשאלה והוכיח מזה דאי סי' דרפנן ל"ח לשאלה וסתר הב"ש ראיה
 זו די"ל דמייגרי בכלים דלא מושלי דל"ח לשאלה וא"כ הא לשיטת הב"י הקנשיא
 במקומה עומדת דה"ל לאשמעינן במתניתין דאפילו טב"ע לא מהני פנין דחיישינן
 לשאלה אף בכלים דל"מ אבל לפמש"ל להכריח פחילוק הגאון מהר"מ ברבי) א"ש דרק
 בסימנים חיישינן לשאלה בכלים דל"מ אבל פשמכירין הכלים דל"מ בטב"ע לא חיישינן
 לשאלה לכ"ע: [ו] אמןם פן אף לדעת הנוב"י שדחה חילוק זה (דמהר"מ ברבי) ויש
 לפלפל בכל דבריו ולישב תמיהותיו לפע"ד ואכמ"ל פנין דלדעתו בלא"ה אין להחמיר
 דהא (בסי' לב) העלה בתיובטא שיטת הב"י ומסיק להלכה דל"ח לשאלה בכלים דלא
 מושלי (גם בסי') ויען' בכנה"ג הגהת ב"י (אות שסט) שכתב שפן נראה דעת הרדב"ז
 ועוד דאף לשיטת הב"י ונאף אי גימא דחיישינן לשאלה אף באיסורא דרפנן (דחשש
 דשאלה חמור טובא מהא דאמרו ס"א לא מהני דמהני עכ"פ בדרפנן משום דשאלה הוי
 תשש דאורייתא וכמש"ל אות ג) מ"מ בכלים דלא מושלי י"ל דלכ"ע ל"ח לשאלה
 באיסורא דרפנן פנין דעיקר חומרות הב"י בכלים דל"מ הוא משום דסי' דרפנן וצריף
 ס"מ וע"כ אף בכלים אלו ליכא ס"מ ביותר פנין דלפעמים משאיל אותם יעו' בתשו' ב"י
 וב"ש נמצא דכלים דל"מ הוי עכ"פ כס"א בגוף (וכעין סברא זו פתב הנוב"י סי' לב ד"ה
 ואפילו להב"ש) דמהני בנ"ד דלא הוי רק איסורא דרפנן ובפרט דעיקר המחמיר בדין
 זה הוא הפני יהושע דס"ל דתחת הקרח הוי כמשאל"ס והוא בעצמו פתב להדיא שם
 להקל במשאל"ס דסגי' בס"א בגוף וכמש"ל (אות ג) וטב"ע דכלים דל"מ הוי כס"א
 בגוף ויען' בס' מנ"מ אה"ע שם (סי' ה אות י) שכתבתי להוסיף נוסף בזה דבאיסורא
 דרפנן לכ"ע ל"ח בכלים דל"מ ע"פ דברי הגאון תפארת צבי אה"ע (סי' לד) בשוב
 קושית הב"ש יעו"ש דמהני ממ"נ ואין לכפול הדברים שנדפסו בספרי ועוד דלכמ"ש
 רומ"מ דהיה טב"ע וסי' בקל הבגדים פבר פתב המהרי"ט שניות חאה"ע (סי' לה) דל"ה
 לשאלה בקל בגדיו דאין אדם עושה מעשה שטות להקא ל כל בגדיו וישאר ערום (ובתוך
 הבגדים היה ג"כ בגד של ציצית דמבואר שם במהרי"ט דציצית לא מושלי אינשי) גם
 בשו"ת גאוני בתראי (סו"ס ב) פתב דפשיטא דלא השאיל כל בגדיו וכ"כ שם (בסימן
 מט) יעו"ש ובשו"ת נוב"י (סי' נב) וכ"כ בשו"ת רת"כ (סי' לד ול"ו) הן אמת דגם ע"ז
 יש חולקין א' מגדולי הפוסקים ה"ה א"ז הב"ח בתשובה פ"ו סוף ד"ה והכי מוכח שפתב
 ולפ"ז ודאי משמע דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורים דאפי' נמצאו כל פליו עליו
 חיישינן לשאלה וכו' יעו"ש מ"מ הא בנ"ד לדעת הב"ח עצמו אמתא דא שריא פנין
 דבעלה נטבע תחת הקרח כמש"ל (אות ב) נמצא דממ"נ יש להתיר יעו' בב"י או"ח (סימן
 ד) בדברי תשו' הרשב"א ובב"י יו"ד (סי' קצ"ו) ובד"מ יו"ד (סימן נד) הו"ד בש"כ שם
 (ס"ק ט) (וצ"ע מדברי הד"מ אה"ע סי' מה ס"ק ד) ובש"כ חושן משפט (סי' כה ס"ק
 יט) ובס"ט (סי' קפד ס"ק יא) ואכמ"ל.

הן אמת דעל הפרת הבגדים בטב"ע פנין דינעו פולם מטביעת אנשים אלו א"כ יש
 לכאורה חשש בדדמי לדעת מהר"ב אשפנזי והרשד"ם ומהרי"ט דינע מהטביעה הוי
 פראה יעו' בק"ע (סי' רמו ושל"ט) (וזה ודאי דאף בנטבעים הרבה שייך חשש בדדמי
 וכמ"ש בתשו' נוב"י (סי' מז) ד"ה ומה לסתור דעת הרב מהר"י הפהן שרצה לחלק
 דבנטבעים הרבה לא שייך בדדמי והוא דבר פשוט דהא מקור החשש בדדמי פתבו

הפוסקים דהוא עונבדא דיבמות קט"ו ששהתיר רבי נשותיהן יעו"ש בתוס' ורא"ש וקא מיירי בהרבה נטבעין) מ"מ מלבד דבכג"ז גם בטב"ע דגוף יש מקילין דקא דעת הרא"ש פ'ק הא"ש (סי' ב ג) דבשנים לא שייך ב'דמי ודעת מהריב"ל (סי' ב) והמבי"ט (יעו' בק"ע סי' י ורל"א) דגם בפסולים הדין פו וגם ב'נדע הטביעה יש דעות דלא הוי פ'ראה יעו' בק"ע (אות תי"ד) ובכנה"ג הגטו' אות תי"ג ש'פתב ש'פן דעת הטור והתנמת יש'רים (סי' קמז) ומהר"א ש'שון (סי' א) (ובפ'רט דמציאת הנטבע ה'ה אחר זמן רב מן הטביעה דאפשר דנשפח מהם ע'נן קול הטביעה) וכ"ז אפי' בטב"ע דגוף מכש"כ בטביעת עין דבגדים כבנ"ד אף דהנוב"י סי'כח) פ'תב דגם בטב"ע דבגדים שייך חשש ב'דמי מ"מ קא מדברי המהר"מ פ'אדאוואה (תשו' לו) לא משמע פן וכאשר הנוב"י בעצמו עמד ב'זה ואח"פ (בסי' מג) פ'תב לחלק ד'דוקא בטב"ע דגוף פ'יון דמ'שוי להשתנות ע"כ אפ'ילו אם אינו מפירו ל'צרי תולה דהוא משום דנשתנה קצת ומשום ז'ה אומר ב'דמי א'בל הבגדים דאינם משתנים אי לא דה'ה מפ'רם הפ'רה ממש לא ה'ה אומר ב'דמי (יעו"ש ג"כ ד"ה והששית מה ש'פתב עוד דבלא ר'אה הטביעה רק ש'מע קול איש פ'לוני נטבע מן הסתם אין הקול יוצא באיזה בגדים נטבע ול'קה לא שייך לומר על הבגדים ב'דמי) ולפע"ד יש לפשוט ספיקו של הנוב"י מ'ש"ס מ'פ'רש (בב"מ יט ע"א) רבב"ח א'רכס ל'ה ג'יטא ב'י מ'ד'רשא א'מר אי סי' אית לי בגנו'ה אי טב"ע אית לי בגו'ה א'ה'רו'ה נ'ה'ל'ה א'מר לא ידענא כו' אי משום טביעת עינא וכו' ולפי דברי הנוב"י (סי' כח) א'יך מהני הטב"ע בגט פ'יון דהוא ידע מנפ'לה איפא למיחוש לב'דמי וש'מא ז'ה הגט נפל מאחר א"ו דב'דבר שאינו משתנה לא שייך חשש ב'דמי ויש ב'זה לפלפל אכמ"ל יעו' מש"ל (סי' אות ח ט):

[ז] א'מנם פן מה ש'פתבתי הוא באופן אם נתפוס ש'ה'ה סי' וטב"ע בבגדים פי רו"מ לא ב'יאר פל צ'רפו א'יך ה'ה ההפ'רה היטב ול'כן אם נ'דקדק בגב"ע ש'פתב בקצ'רה יש מקום גדול לפקפק בהפ'רת הסנ'דלר מ'לאכת המנע'לים והפ'רת הח'יט המ'לאכה ש'לו דלא מקרי טב"ע במלבושי הנטבע מ'שה דמנ'לן ד'זהו מלבושי מ'שה דלמא הוא מ'לאכת הסנ'דלר והח'יט ש'עשו מ'לאכתם גם לאיש אחר וכעין ז'ה פ'תב הצ"צ הח'דש אה"ע ח"א (סי' מט סוף אות א) ז'ה לשונו ונ'דון סימני פ'ליו שהר"צ ח'יט הפ'יר המ'כנסים וא'מר בזה"ל א'יך ק'אב ד'ער קענט אז ד'אס איז מ'יין מ'לאכה כו' איני יודע הא'יך ח'שוב ז'ה לר'אה ש'המה מ'כנסים של בעל הא'שה זו דלמא איש אחר הוא ש'ה'ה לבוש ג"כ מ'כנסים של הח'יט הנ"ל עכ"ל הצ"צ וכן מה שאמ'רה הא'שה ש'תפ'רה בעצמה הקענפ'ליך להשזילעט לא ב'יאר דו"מ אם הפ'רה ד"ז בטב"ע א'מת ד'יש מקום לומר דכ'יון דהסנ'דלר והח'יט הפ'ירו בעל הא'שה זאת מ'חיים ומלבושיו ש'תפ'רו לו ומ'זה האיש מ'שה א'נו מ'דברים מסתמא הפ'ירו בטב"ע את מ'לאכתם והפ'ירו צ'מצום מקום ח'פ'רתם הידוע להם במ'לאכת מלבושי האיש מ'שה א'שר ע"י הפ'רה זו יודעים הם ש'זה הוא האיש מ'שה וכעין סב'רא זו פ'תב הח'כם צ'בי (סי' קלד) לע'נן פ'ציעה במ'צחו אף שלא צ'מצמו המ'קום מ"מ פ'יון שע"י פן הפ'ירוהו מסתמא באותו מקום מהמ'צח ש'ה'יו יודעין ומפ'ירין בו באותו האיש הנא'בד מ'צאו במ'צת האיש הנמ'צא יעו"ש ש'פ'יים לא מפ'ני שא'נו מ'דמ'ין נע'שה מע'שה וכבר ק'דמו בסב'רא זו המהרי"ט ש'נ'יות חאה"ע (סי' לה) ד"ה ועל סי' ש'בגופו ויש לחלק קצת ב'זה לנ"ד פמוכן א'בל א"צ דלפי הש'ערת'י בטח העידו ל'פ'ניו ש'הפ'ירו בטב"ע מ'לאכתם ש'עשו להנטבע מ'שה אלא שלא ב'יאר פן במ'כתבו (ובמ'לאכת המנע'לים פ'תב רו"מ במ'כתבו הפ'יר

מלאכתו מהמנועלים שתפר לו דמשמע דהיינו להנטבע משה ואם לאו יוכל לברר עוד
אם יעידו הבע"מ שהפירו בטב"ע את מלאכתם שעשו להנטבע משה בעל א' לאה העגונה
דאז הוי טב"ע גמור בבגדי הנטבע ובאופן זה דוקא פתבתי לסמוך על היתר הפרת בגדיו
גם לא הנפיר רו"מ בהגב"ע רק שמו לבד וקא בעינן שמו וש"א ושם עירו פמבואר סי"ח
ויש בענין זה אריכות דברים אבל א"צ דהא בטח הנפירו שם אשתו דהוי כש"א וכעין
שכ' הרש"כ הו"ד בק"ע (סי' שסב) דשם רבו הוי כש"א יעו"ש וסי' רצה) לענין שם
משפחתו יעו' ג"כ בק"ע למהר"א אלפנדר (סי' ה אות יג) לענין משרת פלוני דהוי כב"פ
וגם פשוט הוא דעל האיש משה הידוע העידו וכמ"ש המהרי"ט שניזות אה"ע (סי' כג)
אבל ממה שאמר פי הנה באלי נתעבב והרגו אותו משמע שהוא באלי הידוע להם כו'
יעו"ש ובק"ע סי' ש"ע וסי' קס"ט רע"ו שכ"ד של"ג ש"מ שד"מ ושס"ד ויעו"ג"כ בתשו'
מהר"מ אלשיך (סי' מה) במ"ש שאמר את ההרוג אשר אתם מחפשים אין הנפרת שם
גדול מזה פינון שהוא ידוע ומפורסם בעיר פי את יוסף ההוא הם מבקשים ויעו"ג בתשו'
הר"ן (סי' לב) ותשו' שער אפרים (סי' קא) ותשו' בני יעקב (סימן ט) ותשו' חיים ושלום
ח"ב (סימן ט) (דף סא ע"א) ותשו' בנו ויעו"ג אברהם אה"ע (סי' כט) שהביאו דרי דגברי
גדולי הספרדים בתשובותיהם דהיכא דידוע דעליו פינונו לא בעינן דוקא הנה תלתא שמו
וש"א וש"ע יעו"ש באורח מ"ש ג"כ בשם תשו' בני שלמה (סי' צו) ושער אשר (סי' כו)
ובאר המים (סי' סד) דהנפרת שם אשתו הוי פשם אביו יעו' ג"כ בכנה"ג הגהות טור
(אות רז) שהאריך ג"כ בפרט זה דהיכא דיש דבר מסויים דידענין דאי שהוא זה אתתא
שקרא וא"צ להאריך בזה פי כת"ר יראה שיבררו עדותם: [ח] גם מ"ש רו"מ שהסימן
שאמרה האשה לאה דהארבע נפוחת הנה מסתורה ציעץ עם פאסין וכו' הנה אם לא הנה
הפרה רק עי"ז לא הוי סי' פלל דהוי פחינרי וסומקי זולת בהצטרפות שינוי הצבעים בכל
מלבוש (היינו השזילעט והפאטשעליא של משי ונקבי הקנעפליך) דיש מקום לומר דהוי
סימן מובהק פמבואר בתשו' חת"ס (סי' מח וסט) ובפרט אם הפרה בטב"ע מה שתפרה
בעצמה דזה נדאי מהני דעדיף מסי' (וכן משמע הלשון דיא קנעפליך האב אליין צו
גענייעט דמשמע שהפירם בטב"ע דעדיף מסי') יעו' בשו"ת מאיר נתיבים שאלה ל"ז
בהגב"ע שהיה הפרת מכנסים ושלשה קנעפליך ומ"ש שם בתשו' (סו ע"ב) ד"ה ולפי
שכ' וכ"ש באם שניפירים בט"ע דעדיף מסי' פסתם משמעות דברי אדוני שהאשה והחייט
הפירו וכו' ולא פתב שהפירו בסימנים עכ"ד) וכ"ז הנה לו לרו"מ לבאר פמכתבו אכן
מה שהפיר החייט את התפירה בתוך הפיס שהיה מהופכת ע"י איזה סיבה והיה מכונן
פאשר צייר לו מקודם י"ל דהוי ס"מ אף דלא צמצם מקום פרטי בהקעשינע רק מייחד
הקעשינע משאר הבגד וא"כ לא מקרי צ"מ (יעו' בט"ז ס"ק לא ובב"ש ס"ק ע"א ובתשו'
הב"ח (סי' פא) ובנוב"י (סימן נא) ושו"ת חכם צבי (סי' קלד ודו"ק) מ"מ הא פתב
השטמ"ק ב"מ (כח א) ד"ה ולענין בשם הרמ"ך דאפילו קובע איזה מקום פרטי באמצע
שיטה פלונית הוי ס"מ (ויעו"ג בסוף ש"ע הרב בתשו' סח שהאריך בפרט זה והביא ג"כ
דברי השט"מ יעו"ש במאמר המוסגר במה שנסתפק דכל אורח החוטם לגבי שטח כל
הגוף יהיה דומה לאות א לגבי כל האותיות שפגט ויעו"ג בשו"ת צ"צ הקדש (סי' סו אות
ו ז) בענין שלא צמצם לומר שהתפירה הנה מקום פרטי בהקאלנער רק מייחד הקאלנער
משאר מקומות מ"ש בזה ויעו"ג בק"ע למהר"א אלפנדר (סי' ו אות לז) לענין פניה

בפדחתו ובאות סג שם לענגן בהרת על הקזה) ואם פן מה שציייר לפניו אופן עשיית השפה (זוים) מהנפך בתוך הכיס הוי עכ"פ פאמצע שיטה או תחלתו ואפשר צמצם לפניו מקום פרטי ממש כמו אות פלוגי דודאי ה ס"מ ובפרט דיש לצרף ג"כ סברת המהרי"ט והחכ"צ (שהבאתי לעיל אות ז) דמסתמא באותו מקום שינדע מצא התפירה והוי צמצום מקום: [ט] אמנם פן יש מקום לומר דסימן היפוף התפירה בעצמו לא הוי רק סימן גרוע ולא מהני הצמצום להחשיבו סימן מובהק וכמ"ש בספרי מנחת משה אה"ע שם (סי' ז אות א) מ"מ מלבד דיותר נראה לומר דשינוי התפירה בעצמו הוי ס"א ולא גרע מנקב בעלמא בגט (יעו' בשו"ת גאוני בתראי (סי' כא) במ"ש דגבי גט שאני ששכיחי נקבים וכו') הנה גם בסימן גרוע נלפע"ד פעת דיש מקום גדול לומר דצמצום מקומו מחשבו לסימן מובהק ויש להביא סעד לזה לפענ"ד מדברי הש"ס (ב"מ כח א) דאמרינן אילימא במדת ארכו ורחבו דלמא בהדי דנקט לי' חזיתו' אלא נקב יש בו בצד אות פלוגי וכל רואה ישתומם ודמדמסיק דוקא נקב בצד אות פלוגי דהוי ס"מ ע"כ ס"ל סי' דרבנן דאי סי' דאורייתא סגי בס"א וא"כ הוא מדוע נקיט בקושיא אילימא מדת ארכו כו' דפשוט דהוי סימן גרוע פיון דחזיתו' לנקוט רבותא טפי דאפילו סי' אמצעי מהני וכן ראיתי בשט"מ שם ד"ה אילימא שהביא קושיא זו בשם תלמיד הר"פ ז"ל אבל לפע"ד יש מקום לומר דבכונה נקט תחלה סי' גרוע דל"מ כי היכי דנידוק מזה במסקנא דמשני בצמצום מקום דנשמע מזה דאפילו סי' גרוע מהני בצמצום מקומו ולא סתר האי סימן גרוע אלא משום דלא צמצם מקומו ויש בזה לסתור ולבנות אכמ"ל דודאי קשה להחליט ע"פ שיקול הדעת בעניני הסימנים וכמ"ש ג"כ המהר"א אלפנדרי בק"ע ש"ל (סי' ו אות סד) בשם מורו להיות כי עניני הסי' היותר מובהקים או בלתי מובהקים תלוי בשיקול הדעת לא אסמוך על דעתי זולתי מה שנמצא מפונש בדברי הראשונים והאחרונים יעו"ש ואנן מה געני אפחרי' עכ"ז הדעת תורה יותר נוטה דמה שציייר לו אופן תפירת השפה בתוך הכיס הוי ס"מ ובפרט אם הכיר התפירה ג"כ בטב"ע פאשר מצוי דכל בעל מלאכה מכיר מלאכתו (וכמו שמשמע מלשון הגב"ע החייט הכיר היטב את המלאכה שלו אפילו בלא סי' וגם אמר סי' דמשמע שהכיר ג"כ בטב"ע) א"כ טב"ע עדיף יותר מס"מ ואף דהבגדים נשתנו ונבלו ורק במקום סי' ההפך נשאר שלם מ"מ מהני הטב"ע אף במקום פרטי וכמ"ש השבות יעקב ח"ב (סי' קטו) לענגן סי' השואהם שהיה לו בפנים והיה נזכר אותו מקום בפנים בטב"ע וא"כ אפשר לומר אפי' מאן דס"ל דסימן במקום מיוחד לא הוי ס"מ מ"מ פיון שיש לו ט"ע באותו מקום של הסימן י"ל דעדיף כו' אע"ג דביבמות מבואר דהפך פנים פולו בעינן כו' סי' בפנים במקום מיוחד עם טב"ע באותו מקום היטב אפשר דלית מאן דחולק יעו"ש וכמו כן י"ל דסי' וטב"ע בהתיכת בגד מיוחד מהני, סוף דבר פשיטברר לפני ר"מ הפך הסי' והטב"ע היטב כפי מה שהעירותי לעיל באופן שיש טב"ע גמור בהפך פל הבגדים ובכלים דלא מושלי שפיר יש להקל להתיר להאשה לאה א' משה שתנשא ויתירה מפבלי העיגון בב"ד של שלשה מומחים פיון דבעיקר חשש שאלה יש פמה גדולים שהקילו יעו' תשו' גאוני בתראי (סי' כא) ובש"כ חושן משפט (סי' סה ס"ק כו) דסיים בצ"ע וכן הקיל בזה בשו"ת חוט השני וסי' צה) ובשו"ת שבו"י ח"א (סי' צט) שפן דעת המהר"ל מפראג והגאון מהר"ד אפנהיים אף דלמעשה חלילה לסמוך על טב"ע דבגדים לחודיה (וכמ"ש ג"כ השבו"י שם דאין להקל אא"כ שיש עוד

צָדָדִים לְקוֹלָא) וַיַּעַן בַּפִּנּוּי מִירוּשְׁלַיִם (יְבָמוֹת פֶּט"ז ה"ג) מ"מ בנ"ד דַּיֵּשׁ טב"ע בְּכָלִים דְּלֵא מוֹשְׁלֵי וּבְכָל בְּגָדָיו וּבְאִיסוּרָא דְרַבְבִּינּוּ דַּיֵּשׁ כָּל הַנֶּהָ צָדְדֵי הַתִּירָא שְׂכַתְבִּיתִי לַעֲיִל וּבְפֶרֶט בְּנֻטְבַע תַּחַת הַקֶּרַח דְּהַקִּילוּ כַּמָּה גְדוֹלִים בְּדוֹרוֹ שֶׁל הַב"ח ז"ל וְרַק הַמְּגִינֵי שְׁלֵמָה הַחֲמִיר בְּזָה בְּשׁוֹ"ת פנ"י (וְהוּא בְּעֶצְמוֹ מִן הַמְּקִילִין בְּחֻשׁ שְׂאֵלָה בְּשׁוֹ"ת גא"ב סי' כא) וְהֵתֵם בְּשְׂאֵלְתוֹ הָיָה חֻשׁ שְׂמָא הָיָה בְּמָקוֹם קָרוֹב הַקֶּרַח פְּתוּחַ יַעו"ש בְּתוֹךְ דְּבָרֵי תְשׁוּ' שְׂכַתְבִּי וְאַפְי' אֵי הָיָה אֶפְשָׁר לְהַתִּיר מְסַבְרָא מ"מ כְּתַבְתִּי כְּכָר שְׂהֵכָא שְׂרָאוּ בְּלִילָה אִיפָא לְמִיחֻוּשׁ שְׂמָא בְּמָקוֹם קָרוֹב הָיָה פְּתוּחַ וְלָכֵן אֵין לְהַתִּירָה מֵהָאֵי טַעְמָא עכ"ד וא"כ בנ"ד שהי' ביום וְהַבֵּיטוּ עַל כָּל גְּדוּתָיו בְּכָל צָדְדֵי הָיָאוֹר עַד מְקוֹם שְׁעֵינֵי הָאָדָם רוֹאִים אֶפְשָׁר דְּגַם לְדַעַת הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ יֵשׁ מְקוֹם לְהַקֵּל וּמַכְש"כ בְּצִירוּף כָּל צָדְדֵי הַיָּתֵר (אִם יִתְבָּרַר הַגַּב"ע כַּמְש"ל) יֵשׁ לְהַתִּירָה מִכְּבָלֵי הָעֵיגוֹן בַּב"ד שֶׁל שְׁלֵשָׁה (יעו"ש בְּשׁוֹ"ת רח"כ סו"ס כ"ג שְׂכַתְבִּי בְּשֵׁם אָבִיו שְׁלֵא הַתִּיר מִיָּמָיו עֲגוּנָה בְּפָחוֹת מִשְׁלֵשָׁה וְכֵן נִהְגָה הוּא וַיַּעַן בְּשׁוֹ"ת ח"א סִימָן מ"ח) וְהָיָה יָאִיר עֵינָיו בְּתוֹרְתוֹ: קָטָן מִשָּׁה נְחוּם יְרוּשְׁלַיִם מְסַקֵּי הָאֲבָד"ק קָא קְאָמִינְקָא וְכַעַת אֲבָד"ק אֶסְטְרָאֶלְעֵנְקָא וְהַגְּלִיל.

סִימָן דְּתְשׁוּבָה לְהַרְבַּח חו"ב זֵית רַעְנָן מוּה' נְחָמָן חֲסִיד רַב וּמו"צ בְּסַמְעֵפְעֵנִיץ בְּהַיָּתֵר עֲגוּנָה עַפ"י הַגַּב"ע מְקוֹרֶסֶק וְהַגַּב"ע מְסַטְעֵפְעֵנִיץ הַמְּוַעֲתֵק בְּסוּף הַתְּשׁוּ' (א) ע"ד שְׂאֵלְתוֹ בְּדָבָר הָאִשָּׁה אֲדָל בַּת מְאִיר אִשְׁתְּ צְבִי בַר מִשָּׁה פִּינְקְעֵלְשְׁטֵיין הַעֲלוּבָה וְגַלְמוּדָה מִבְּעֵלָה זֶה אַרְבַּע שָׁנִים כִּי עוֹד בְּשָׁנַת תר"נ נִסַּע קוֹנְדָם הַפְּסַח עִם שְׁוֹתְפִיו לְרֵאמֵעַן פְּלִיָּה פֶּאֶלְטָאוּוֹעַ וְכֹאֲשֶׁר גָּמַר שֶׁם מְסַחֲרוֹ שְׁלַחוּ אוֹתוֹ שְׁוֹתְפִיו לְעִיר קְרָאֶסְטְאָרְנֵעַ שְׂיִהֵינָה לְעֶזְרָ לְשׁוֹתְפִי הַנְּמַצָּא שֶׁם וְנִשְׂאָר עַל ש"ק בְּקוֹרֶסֶק שְׁנֵי סְטַאנְצִיעַם מִשְׂאֵלֵינְצָאוּוֹעַ וּמִשָּׁם שְׁלַח ט"ג לְשׁוֹתְפִי שְׂיָבוֹא אֵלָיו אַחַר ש"ק וְכֹאֲשֶׁר לֹא בָּא לְיוֹם הַמְּוַגְבֵּל יָצָא קוֹל שְׁנֵהֲרַג וְחִקְרוּ בְּקוֹרֶסֶק וְאָמַר בְּעַל אֶכְסְנָאֵי שְׂשַׁבְתָּ אֲצִלּוֹ כִּי בְּמוֹש"ק לָנָה אוֹתוֹ לְוָנְאִגִּיזְאָהֶל וּמִשָּׁם נִסַּע לְשְׂאֵלֵינְצָאוּוֹעַ אֲשֶׁר מִשָּׁם לְקְרָאֶסְטְרָנֵעַ נוֹסְעִים עִם בַּע"ג וְכֹאֲשֶׁר חִפְשׁוּ אֲצִל הַבַּע"ג מְצָאוּ אֲצִלּוֹ הַמְּפָתַח שֶׁל בְּעֵלָה צְבִי בַר מִשָּׁה הַנֶּ"ל וְגַם הִזְיַלְעַט שְׁלוֹ וְיָצָא דְבַר הַמְּשַׁפֵּט עַל הָעֲגָלוֹן לְשַׁלְחוֹ לְעֵבֹדֵת הַפְּרָךְ עַל מְשִׁיף שְׂבָעָה עֲשָׂר שָׁנִים (כִּי אִף שֶׁהוּא לֹא הוֹדָה בְּהַרְיָגַת הָאִישׁ אָבֶל אַחֲוָתוֹ הַעֵידָה לְפָנָי הַחֹזֵקֵר דִּין שְׂרָאָתָה בְּמוֹש"ק אִיף שְׂאֵתִיָּה הֲרָג אִישׁ עֲבָרֵי אֲוֶרַח) וְכַשְׁנֹתוֹדַע הַדְּבָר לְהַאֲשִׁיחַ הַנֶּ"ל שְׁלַחָה אֶת אָבִיהָ מ' מְאִיר לְסַטְאָנְצִיא שְׂאֵלֵינְצָאוּוֹעַ לְחַקוֹר הַיֵּטֵב שֶׁם וּמְסַרָּה לוֹ הַסִּימָן שְׂיֵשׁ בְּגוּפוֹ וְכַשְׂפָּא לְשָׁם עַל חַג הַפְּסַח מְצָאוּ אֶז הַרוּג וְנֻטְבַע בְּנֶהָר וּמְלָבַד שֶׁהִפִּירוּ בַּטְב"ע גְּמוּרָה שֶׁהוּא חֲתָנוּ כִּינּוּן ג"כ הַסִּימָן שְׂמַצָּאוּ אַחַר כֶּהָ בְּגוּפוֹ אֶלָּא שְׂיֵשׁ הַכְּחָשָׁה בֵּין הַגַּב"ע דְּקוֹרֶסֶק שְׂהַעִיד לְפָנָי הַבַּיִת דִּין הַבְּעַל אֶכְסְנָאֵי וְאָבִי הָאִשָּׁה מ' מְאִיר בָּעַת מְצִיאַת הַנְּטָבַע וּבֵין הַגַּב"ע שְׂהַעִיד אָבִיהָ בַּסְטַעֲפֵעֵנִיץ כְּמִבְּנָאוֹר בְּאוֹרְךָ בְּהַגַּב"ע שְׂנִשְׁלַח אֵלָי (הַמְּוַעֲתֵק גַּם כֵּן מַעַל"ד) גַּם הַפִּירָה הָאִשָּׁה בַּטְב"ע גְּמוּרָה כָּל הַמְּלַבּוּשִׁים שְׂשַׁלְחוּ מֵהַחֹזֵקֵר דִּין וְגַם הַשְׂאֵרְפֵעַ וְהַאֲנְטֵעָה שְׂהִיו קְשׁוּרִים עַל רֹאשׁ הַנְּטָבַע הַנְּמַצָּא שֶׁם בְּשְׂאֵלֵינְצָאוּוֹעַ וְגַם הַמְּפָתַח וְהַאֲשִׁיחַ בּוֹכַת כְּמַר נִפְשָׁה עַל בְּעַל נְעוּרֵי שְׂהֵינָה דַּר אִתָּה רַבּוֹת בְּשָׁנִים בְּלֵי שׁוּם קְטָטָה וּמְבַקְשָׁת לְמַצּוֹא לָהּ תְּרוּפָה לְהַתִּירָה מִכְּבָלֵי הָעֵיגוֹן וְכ' פְּתַח בְּהַיָּתֵרָא כְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְדַרְשׁ חו"ד הִנֵּה פְּתַח דְּבָרָיו לְסַלַק מֵאִתְּתָא דָּא אִיסוּר דְּאוֹרֵיִתָּא עַל פִּי דְּבָרֵי הַמְּבִי"ט ט' ס' קל"ה הַמּוּבָא בַּק"ע ס' רכ"א דְּמְדְּאוֹרֵיִתָּא תְּלִינּוּ שְׂזָה הַנְּאָבָד וַיֵּשׁ בְּזָה אֲרִיכוֹת דְּבָרִים וְכו' (וְכַתְבְּתִי בְּזָה כָּל מ"ש לַעֲיִל סִימָן עַד סוּף אוֹת י' כִּי כָּל אֵלָה הַדְּבָרִים שְׂיִיכִים גַּם כֵּן בְּהַיָּתֵר עֲגוּנָה זֹו וְאֵין לְכַפּוֹל הַדְּבָרִים בְּדַפּוּס וְשֵׁם

גם כן בְּשׁוֹ"ת שְׁעַר אֲפְרַיִם סִימָן נ"א ד"ה וְאֵין לְחַלֵּק וְדוּק וַיַּעַן' גַּם כֵּן בְּשׁוֹ"ת חֲכָם צְבִי סִימָן קט"ז ד"ה וְעוֹד בַּמ"ש וַאֲע"ג דְּאִיסוּרָא מִמְּמוֹנָא לֹא יִלְפִינּוּ וְכוּ' הַאי לֹא מִילָף הוּא אֲלֵא גִילּוּי מִקְלָתָא בְּעַלְמָא כּו' עכ"ד וְלִפְלֵא שְׁלֵא הִבִּיא מְדַבְרֵי רִש"י דִּיבְמוֹת שְׁם שְׁפַתְב כֵּן לְעַנְיָן אִיסוּר מִטְּוִנְמָאָה וְכַמְש"ל) וְכִי דְבַרְי מְהֵר"ש הֵמָּה יִתְד וְשְׁלֵא תְמוּט וְהִבִּיא רְאֵיהּ לְזֵה מִפְּמָה מְקוּמוֹת בְּפוֹסְקִים יַעו"ש בַּמִּק"ש וּבְאַמְתָּא אִם נִתְבוּנָן מְצִינּוּ פְעִין סְבַרְתָּ תְשׁו' הֵר"ן גַּם בְּאִיסוּרָא יַעו' תְשׁו' מֵהֵרִי"ט ח"א סִימָן ל"ז בְּדִין אִי אִיפָא לְמִתְלֵי בְּמִשְׁמוּשׁ יִדָּא דְטַבְּחָא תְלִינּוּ אֲפִילוּ הוֹקְפוּ וְלֹא אִיְדָמִי כִינּוּ דְהִקְפָּה אִינוּ נְסִיוֹן גָּמוּר (דְּבַנְקֵל מְשִׁתְּנָה הַמְרָאָה) יַעו"ש וְהִינּוּ פְעִין סְבָרָא הַנ"ל כִינּוּ דְבִלֵּא"ה יֵשׁ לְתַלוּת בְּהִיתָר וְהַקְשֵׁר מִצַּד מְשִׁמוּשׁ יִדָּא דְטַבְּחָא שׁוּב הַאי דְהִקְפָּה דְלֵא הוּי סִי בְּהִחְלֵט (מְשׁוּם דְבַקֵּל מְשׁוֹנָה הַמְרָאָה) אִינוּ מְטִיל שׁוּם סְפָק אַף לְהַחְמִיר בְּהַךְ הִיתָר מְבוֹרֵךְ דְתוּלִין בְּמִשְׁמוּשׁ יִדָּא דְטַבְּחָא יַעו"ש (וַיֵּשׁ לְפַלְפֵּל וְלַחְלֵק בֵּין הַפְּרָקִים דְהֵתָם נִשְׁחַטָּה בְּחֻזְקָתָהּ עוֹמְדָת מִשְׁא"כ בְּמִקוּם חֻזְקָתָא א"א אָכֵן בַּנ"ד הָא כְּבָר אֶסְתַּלַּק חֻזְקָתָא א"א כַּמְש"ל אוֹת א' ב') וּבְגִלְיוֹן הַמְהֵרִי"ט שְׁלֵי כְּתַבְתִּי סַעַד לְסְבָרָא זֹה עַל פִּי דְבַרְי הַש"ס גְּדָה י"א ע"ב דְתוּלִין בְּדָם בְּתוּלִים וְאִי נִשְׁתַּנּוּ מְרָאָה דְמִי טְמָאָה וְה"מ בְּלֵא שְׁמֵשָׁה אָבֵל בְּשְׁמֵשָׁה אִימֵר שְׁמֵשׁ עַכְרָן הֵרִי דְאַפִּילוּ בְּאִיסוּר גְּדָה הַחֲמוּר אִין מְשַׁגְּיחִין בְּשִׁנּוּי מְרָאָה הַדָּם בְּשְׁמֵשָׁה כִינּוּ דְעֵשׂוּי לְהַשְׁתַּנּוּת עַל יְדֵי אֲבָר הַתְּשָׁמִישׁ שׁוּב אִינוּ מְטִיל שׁוּם סְפָק בְּהַךְ הִיתָר מְבוֹרֵךְ דְתוּלִין בְּדָם בְּתוּלִים.

אַחַר זִמָּן רַב גִּדְפַס שׁוֹ"ת אֲגוּנֹת אַזוּב (מֵהַגְּאוֹן מְרָאוֹת הַצּוֹבְאוֹת) וְרְאִיתִי עֲתָה בַחֲאָה"ע סִי יֵא שְׁהִבִּיא רְאֵיהּ זֹה לְדְבַרְי תְשׁו' הֵר"ן הַנ"ל וְהִבִּיא עוֹד פְּעַד לְזֵה מְדַבְרֵי הַש"ע יו"ד סִי נב ס"ד יַעו"ש שְׁפַתְב דְּגַם מְדַבְרֵי הַמְהֵרִי"ק שְׁנוֹרֵשׁ קַע"ו נְרָאָה פְּסַבְרַת הֵר"ן יַעו"ש (גַּם כֵּן בְּסו"ס ט"ו לְעַנְיָן שַׁע"א אָמַר דְּמַת בִּי"ד אִייר וְהַשְׁנִי הַגִּיד שְׁמַת בְּלִיל שְׁאַחַר י"ד אִייר וְבִסִי כ"ה) הַרְבֵּה פְּרָטִים בְּעַנְיָן זֶה דְהִקְחַשְׁתָּ עֲדוּת אֲשֶׁר יוֹעִילוּ גַם כֵּן לְנ"ד יַעו' גַּם כֵּן נוֹב"י סִימָן מ"א וְאִין הַזְמָן מְסַפִּים לְבָאָר בְּאוֹרְךָ מַה שֵׁיֵשׁ לִי ת"ל לְפַלְפֵּל בְּכָל הַפְּרָטִים אֲשֶׁר לֹא יִסְפִּיקוּ כְּמָה גְלִיוֹנוֹת וַיַּעַן' גַּם כֵּן בְּשׁוֹ"ת רַח"כ אַה"ע סִי כ"ח שְׁהֶאָרִיךְ בְּפָרְט זֶה דִּישׁ לִישֵׁב דְבַרְי הַעַד שְׁלֵא תַהֲיָה עֲדוּתוֹ מְוַחֲשֵׁת אֲפִילוּ בְּבִיאוֹר מְשִׁמְעוֹת רַחוּקָה (יַעו' ש"ע חו"מ סִימָן ס"ט וְסַמ"ע שְׁם ס"ק ו') וְעַמְד גַּם כֵּן בְּזֵה דְהֶאָרִיךְ גִּילָף אִיסוּרָא מִמְּמוֹנָא וְהַעֲלָה מְזוֹר לְזֵה עַל פִּי דְבַרְי הַש"ס יְבָמוֹת קכ"ב ע"ב דְהַפְּלוּגְתָּא אִי עֲדוּת אֲשֶׁה בְּעֵי דְרִישָׁה וְחֻקִּירָה תְלוּי בְּזֵה אִי הוּי כַד"נ אוֹ כַד"מ וְכִינּוּ דְאַפְסָקָא הַלְכְתָּא בַש"ע סִי י"ז סכ"א דְלֵא בְּעֵי דְרִישָׁה וְחֻקִּירָה וְהוּי כַד"מ אִם כֵּן שְׁפִיר יֵשׁ לְלַמּוֹד עֲדוּת אֲשֶׁה מְד"מ יַעו"ש וּמְמִילָא נִתְיַשְׁבוּ גַם דְבַרְי הֵר"ן כְּמוֹכֵן וּבְאַמְתָּא הַמְעַיִין בְּגוּף דְבַרְי תְשׁו' הֵר"ן נְרָאָה שְׁהוּא בְּעַצְמוֹ עַמְד בְּזֵה דְאִיךְ נְלַמּוֹד אִיסוּרָא מִמְּמוֹנָא וּמִיֵּשֵׁב זֹאת בְּמִתְק דְבַרְי בְּקַצְרָה בְּתוּף דְבַרְי וְאִם כֵּךְ אָמְרוּ בְּמִמוֹן שְׁהוּא חֲמוּר לְדָבָר זֶה שְׁאִין מוֹצִיאִין מִחֻזְקָה הַרְאִשׁוֹנָה אֲלֵא בְּרִאָה בְּרוּרָה כָּל שְׁפָן בְּעֶרְוָה שְׁהִיא קְלָה לְדָבָר זֶה יַעו"ש בְּדְבַרְי הַנְּעִימִים וְדוּק וּמַכְש"כ בַּנ"ד דְכְּבָר אֶסְתַּלַּק מֵאַתְתָּא דָּא אִיסוּר א"א דְאוֹרְיִיתָא פְּשוּט דְלכ"ע מִיֵּשְׁבֵין הַכְּחַשְׁתָּ הַעֲדוּת אֲפִילוּ בְּבִיאוֹר יוֹתֵר רַחוּק וְכַמוֹ שְׁכ' בְּשׁוֹ"ת רַח"כ סִי כ"ח לְהִדְיָא עַל פִּי דְבַרְי הַחכ"צ בְּתְשׁו' דְחֻזְקָתָא.

מְמוֹן עֲדִיף מֵאִיסוּר לֹא דְבְּאִיסוּרָא אֲזֵלִינּוּ בְּתֵר רְוּבָא וְכוּ' וְלֹא אֲזֵלִינּוּ בְּתֵר רְוּבָא בְּמְמוֹנָא לְהוֹצִיא מִיַּד הַמְּוַחֲזָק (וְלִפְלֵא שְׁלֵא הִבִּיא שְׁם מְדַבְרֵי הֵר"ן בְּתְשׁו' הַנ"ל) וְאִם כֵּן כִינּוּ דְלֵא הוּי אֲלֵא מִשְׁאֵל"ס שְׁהוּא דְרַבְּנָן הוּי ק"ו וְיֵמָּה בְּאִיסוּר לֹא כְּתַב בְּתְשׁו' הַנ"ל שְׁהוּא קִיל

מחזקת ממון איסור דרבנן לא כש"כ שהוא קיל מחזקת ממון ואם פן אם בדיני ממונות מתרצין דברי העד כו' מכש"כ בדיני איסורא דרבנן דיש לכונן דברי העד אפ"י בביאור דר"ך רחוקה שלא תהיה עדותן מוכחשת יעו"ש בתשו' רח"כ ואם פן גם בנ"ד דבלא"ה ליפא אלא איסורא דרבנן פשוט דלכ"ע מינישבין הכחשת העדות בכל האפשרות וגם פשוט דמה שאמר מ' מאיר מקודם שהלכו בליל ב' דפסח להפיר הנמצא נעתה חוזר ואומר שזוכרהיטב שהיה ביום ב' אף דאינו יכול לחזור ממה שאמר בפני ב"ד כמבואר בתשו' הר"ן יעו"ג גם פן בחמ"ח ס"ק י"ז מ"מ בנ"ד דיש אחר המכחישו ודאי דיכול לחזור ולומר שגזפר שהיה בדברי השני וכמ"ש להדיא השער המשפט חו"מ ריש סי' כ"ט דרק לחזיר ולומר ששקר הגידו אינם נאמנים אף שיש עדים המכחישים משא"כ כשאומרים מוטעים היינו נאמנים לחזור דכיון שיש שני עדים המכחישים אין לה ראי' גדולה מזה שטעו יעו"ש בדבריו כי נעמו דאף שלא כתב זאת רק בשני עדים המכחישים זא"ז פן י"ל בעד נגד עד המכחישים זא"ז (ויעו' בנחל יצחק שם ענף ב' ובש"כ סי' ל"א ס"ק א' ודוק) ובפרט פסול (שהוא אבי האשה) החוזר מדבריו ואומר בדברי העד שהכחיש אותו ודאי דמהני חזרתו יעו"ג גם פן בק"ע סי' ש"ה ובנודע ביהודה סי' מ"א ד"ה ואומר אני ודוק (ומה שרצה רו"מ לומר חידוש דבעדות אשה דעד פסול נאמן מטעם אנומדינא הנה יכול לחזור מדבריו פבר קדמו פיעין זה הרב ש"א חאה"ע סי' ק"א דעד אחד יהי נאמן באמתלא לחזור מדבריו יעו"ש: (יג) נעתה כשאין לנו שום ריעותא מצד ההכחשה שוב יש לנו היתרים (מלבד עדות האשה עצמה) גם מצד הגב"ע מהאחרים בהפרכת פניו והסימנים דיש לנו עוד כמה היתרים (שמהם עמד בזה גם רו"מ) (א) אף אם נחשוב סי' הגוף רק לס"א פיון דהי' גם טב"ע בפגדים ואף דלפי הגב"ע מקורסק אמר העד שהפגדים נמצאו רחוק חצי ווערסט מנהר אם פן הא ידועים דברי הב"ש ס"ק ס"ט שהחמיר אף בסמוך אם אינו מלובש ואף המקילין לא הקילו אלא בסמוך יעו' בשו"ת אגודת אזוב אה"ע סי' י"ד אות י"ב מ"מ גם לגב"ע זה יש היתר טב"ע דבגדים מצד האנטועף והשארפע שהיו קשורים על ראשו וגם בנמצאו בגדים בלא גוף יש להאריך יעו' שו"ת רח"כ סי' כ"ת וסי' ל' ואכמ"ל) ואם פן הא יש לנו דעת המהר"ל מפראג דס"א בגוף וס"מ או טב"ע בפגדים מהני ממ"נ יעו' בספרי מנחת משה אה"ע סי' ז' אות ו' מ"ש בענין זה בהיתר ג'.

(ב) דעת הפוסקים דשני ס"א מצטרפין לס"מ יעו"ש בספרי אות ז מ"ש בהיתר ד'. (ג) דעת החכ"צ סי' קל"ד דלשאלה דיתחיד לא חיישינן יעו"ש מה שכתבתי בהיתר ה'.

(ד) דעת העה"ג סי' ע"ב דהיכא דיש ס"א מהני טב"ע אפילו ודאי אחר ג"י יעו"ש בספרי אות ח' מה שכתבתי בהיתר ז' דיש לצרף סברא זו אף בנשתהה אחר שהנעלה מן המים ויעו' ג"כ באגודת אזוב סי' ט"ז אות טו"ב.

(ה) סברת הנוב"י סי' מ"ד יעו"ש בספרי מנ"מ בהיתר ח'. (ו) דעת הר"ת סכ"ח דבכל גופו שלם אפילו אחר ג"י מעידין עליו וכתב שם הרמ"א דאפ"י בנפל למים יעו"ש בספרי היתר ט' ושם אות ט' דיש מקום לומר דכ"ע מודים דמהני בזה הטב"ע על פי דברי הב"י בתשו' ו' יעו"ג גם פן בתשו' מימוני להלכות אישות סימן ט' ובכנה"ג הגהות הטור אות של"ה ומכש"כ בנ"ד דהוי ספק אשתהי'.

והנה מצד המפה גם פן אין להחמיר לומר מיא מרזי מפה בנ"ד כמו שפכתב הדרישא מוכא בב"ש ס"ק פ"א (יעו' גם פן מה שפכתב א"ז הט"ז ס"ק ל"ג) ודברי ריבות סי' ט"ו ותשו' רח"כ סי' ל"ו וכתבתי מזה גם פן באורף בספרי שם אות ג' ופלפלתי גם פן בענין ספק מפה מחיים אשר אם ניקל בספיקו פמה מעליא הא שמעתתא לתקנת עגונות יעו"ש בהתבוננות דכל דברי המה תרופה גם לעלונבתא דא.

(ז) פיון דכבר אסתלק מעלונבתא דא איסור א"א דאורייתא אם פן שפיר מהני אפילו ס"א וכמו שפכתב הנוב"י סימן כ"ט ומ"ג ותשו' רח"כ סימן מ"ב ועוד פמה גדולי אחרונים יעו"ש בספרי אות ד' מ"ש בענין זה באורף ואין לכפול הדברים הכתובים בספרי וכבר פכתב פן גם הגאון מגיני שלמה בשו"ת פני יהושע ח"א סימן ז' גם בשו"ת פאת נגב אה"ע סימן ב' הביא בשם תשו' גנת ורדים סי' כ"ו וכ"ח שהביא בשם רבני מצרים שהאלו דבאיסורא דרבנן מהני ס"א וכ"כ בשו"ת פרשת מרדכי אה"ע סי' כ"א ובספרי שם אות ו' ד"ה אכן פכתבתי דעכ"פ היתר המהר"ל מפראג והיתר זה דבאיסורא דרבנן סגי בס"א כששנייהם יחדיו ידבקו עכ"פ היתר א' חזק הוא בלא התנגדות מדברי הש"ס והוא עפ"י תרי צנתרי דדהבא הפני יהושע והחת"ס יעו"ש ודוק ויעו' מ"ש לעיל סי': (יד) והנה כ"ז אפילו רק על פי הסי' בחוטמו שהיה שקוע מעט גם מעט עקום דאף דלדעת החת"ס ח"ב סי' קל"ז לא הני אלא סי' גרוע יעו' גם פן בשו"ת אגודת אזור סימן כ"ה אות א' מפל מקום הא לדעת הגאון רח"כ סי' ל"ד חוטמו נכפף מעט למעלה הני עכ"פ ס"א ובפרט היכא דאיכא תרנוניהו נשקע מעט ונעקם מעט אפשר דלכ"ע הני ס"א ויש לנו היתר הנ"ל (יעו' בשו"ת מהרי"מ מפריסק סימן ט"ו במ"ש בשם תשו' פמ"א ובגדי פתונה דשני סי' גרועים מצטרפין לס"א) ובפרט דנמצאו בו גם פן סי' הלישיעס דהני מחולי העור יפה פכתב רוי"מ דיש מקום לומר דהני פרושם דלדעת הלבוש הני ס"מ ובפרט בצמצום מקום דגם לדעת א"ז הט"ז ס"ק ל"א הני ס"מ ויש להעיר בזה מדברי החכם צבי סי' קל"ד ד"ה ובעיקר הדין ומדברי תשו' הב"ח סימן פ"א ותשו' נוב"י סימן נ"א ויעו' גם פן בק"ע למהר"א אלפנדרי סימן ו' אות ס"ג שפכתב דבהרת גדולה על החזה הני ס"מ ובאות ל"ז שם פכתב בשם תשו' מהר"מ אלשיך סי' קי"ט דכונה בפדחתו הני ס"מ ויעו' גם פן בשו"ת גא"ב סימן כ"ה במ"ש בדין רישם והביא שורש לזה מש"ס פתובות ע"ה ובשו"ת צ"צ הקדש סימן מ"ט בנדון צעכין שבקנעכיל בשם תשו' תורת יקותיאל ויעו' מה שפכתבתי בס' ברפת משה קוה"ת סימן י"א אות ה' ובספרי מנחת משה סימן ו' אות ג' ד' מ"ש באורף בפרט זה דרושם וצמצום מקום ויעו' בשו"ת אגודת אזור אה"ע סימן ט"ז מאות כ"ג עד אות ל"א ובסי' ח"י מאות ל"ה עד אות מ"א ואכמ"ל בכל פרט ופרט ומה גם דיש עוד טב"ע דכלים (דמלבד דעת ס' המתית דמצטרפין סי' פלים לסי' גופו יעו' יש"ש יבמות פט"ז דין ו' ובשו"ת רח"כ אה"ע סו"ס מ' ותשו' מהרי"מ מפריסק סימן ח"י) הא נראה מדברי מרן הגאון לחם משנה בספרו לחם רב סימן ל"ח דמצטרפין סי' פלים אפילו לסי' גרועים שבגופו מכש"כ בנ"ד דיש לנו אןמדנא משום שצמצא באותו הדרף (וכמש"ל אות א' וד') ויש עוד טב"ע בפלים הא הוכיח הגאון בעל מראות הצובאות בספרו אגודת אזור אה"ע סימן י"ב מדברי תשו' המהרי"ו סימן ע"ט (הבאתיו לעיל סוף אית ג) שהתיר בנמצא הרוג באותו הדרף על ידי צירוף סי' גרועים בגופו ובכליו (כמו שפכתב שם וכולהו סימני דהקא הני כמו חינורי וסומקי) ואם פן כש"כ בטב"ע או ס"מ

דכלים לחוד דעדיף טפי דללישנא פליו בחינורי וסומקי דל"ת לשאלה סגי בטב"ע או כ"מ דכלים לחוד וסי' גרועים דגופו וכליו בנתד ל"מ כדקתני במתניתין אף על פי שיש סי' בגופו ובכליו דהיינו אפילו בשניהם יחד וכמו שפירש מהרי"ו ושם ואם כן אם בסי' גרועים דגופו וכליו הקיל המהרי"ו בצירוף האומדנא דנאכד באותו הדבר כש"כ דיש לצרף טב"ע דכלים לאומדנא זו יעו"ש בדבריו הנחמדים ומכש"כ בנ"ד דחויז הטב"ע דכלים יש ג"כ סימני גופו ושאר אומדנות שפתבתי לעיל הדבר פשוט דלכ"ע לא אמרינן דכולהו אתרמי באיש אחר יעו' גם כן בשו"ת פאת נגב אה"ע סימן ד' שהביא בשם תשו' דרכי נועם שהקיל גם כן במי אתרמי כ"כ ובפרט אחר דנשפח זכרו (דסגי ביב"ח וכמ"ש המבי"ט הובא בק"ע סימן רכ"ג ויעו' בפשבות יעקב ח"ב סימן קט"ו וח"ג סו"ס ק"י במה שפכת ובפרט שזה הנטבע כבר נשפח זכרו זה שנה שנתים יעו"ש) וזהארבע שנים יושבת עגונה וגלמודה (יעו' שו"פ נוב"י מה"ת חאה"ע סימן מ"ז שפכת ובצירוף שזה ארבע שנים אכד זכרו ולא נראה בו סימן שנאה על אשתו שירצה לעגנה וכו' יעו"ש ובתשו' חיים ושלום ת"ב סי' ז' (מ"א א') וסי' ט' (ג"ן א') ובתשו' בנו ידידי הגאון ויעו' אברהם אה"ע סימן כ"ת) ע"כ מפל הנה טעמי דאורייתא שפכתה ידי י"ד הקטנה (בעשרת האותיות) בעזר החונן דעת לעני ממעש נלפע"ד הסכים להתיר האשה אדל בת מאיר מקהלתו מפבלי העיגון והרי היא מותרת לכל אדם ויתיר אותה בב"ד של שלשה יעו' ברמ"א סעיף ל"ט ושו"ת חת"ס אה"ע ח"ר סימן מ"ת ושו"ת רח"כ אה"ע סוף סימן כ"ג במ"ש בשם אביו: כ"ד הכו"ח י"ד מנחם שנת תרנ"ד לפ"ק.

הקטן משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא וכעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל. אלה דברי הגב"ע מקורסק העתקה אות באות אשר ע"ז השבתי ת"ל תשובתי הנ"ל במוטב תלתא ב"ר כתרא הוינא יום ב' כ"ו ניסן שנת תרנ"א פה קורסק ואתא לקדמנא ד' דוב בער ב"ר אברהם משה הורוויץ מחזיק האכסנאי סביבות סטאנציא שאלינצאונע על דבר סארקאוו והעיד לפנינו ב"ד הח"מ בתורת עדות פדת באליונ"ע בזה הלשון.

אבי האשה אשת הנהרג המנות צבי בר"מ פינקעלשטיין בכואו קודם תג הפסח שנת תר"נ לסטאנציא שאלינצאוו לחקור אחרי תפנו הנאכד בנסעו מסטאנציא הנ"ל כפי שנתברר מקודם התאכסן תג הפסח בביתי ויעו' פי גם אני הייתי כמסייעו בהדרשות וחקירות בעת שנתבשרתי מערל א' מפפר שצידי דגים משכו ברשת דגים יהודי א' נהרג ונטבע האב איך גיפרעגט אצל אבי האשה הנ"ל איזה סימנים נמסר לו מבתו על בעלה הנאכד השיב לי אבי האשה הנ"ל אחויז דיא סימנים שנמסר מכבר להמושלים על גופו ונחפציו ועל פליו מסרה לי בתי עוד סי' בגופו של בעלה היינו שני לישאייאס שנוארצע און רויטליכע על שני רגליו למטה מארפופה היינו ברגל השמאלי שלו למטה מהארפופה בא איין זייט לישאייא ארוף בערף פרבע ארשין שנוארץ און רויטלעך ברנחב הרגל הוא במקום שבין האיקרעס והשינדביין וברגל הימין א לישאייא גם כן למטה מארפופה נמוך יותר למטה מכפי שמתחיל הלישייא (בהרת) ברגל השמאל וגם כן מהצד און איז א קאליכדעקער לישאייא כמו פיטאק ישן וברנחב הרגל הוא קרוב יותר לשינדביין משא"כ ברגל השמאלי נוטה יותר הלישייא לצד האיקרעס ורחוק מעט מהשינדביין פה הגיד לי אבי האשה מקודם והצידיים משכו את הנטבע בהניעוועד (רשת) של דגים מהנהר לשפת הנהר שעה ט' בלילה השייף ליום ב' של פסח והודעת הערל המגיד לי הנה בפוקר ערף

שְׁעָה ד' תִּיכַף הִלְכְנוּ אֲנִי וְאָבִי הָאִשָּׁה לְשֹׁפֶת הַנְּהָר וּמִצְאָנוּ אֶת הַנְּטֻבָּע מְנוֹשְׁפָב עַל עֲצִים מִתְחַתְּיו סְמוּךְ לְשֹׁפֶת הַנְּהָר עָרוּם בְּלִי שׁוּם מִלְבוּשׁ מְכֻסָּה בְּתֻבָּן אֲשֶׁר כְּסוּהוּ הַצִּיִּידִים וְהָאוֹר הִי קָר בְּיוֹתֵר וְגוֹף הַנְּמִצָּא הִי בְּהִיר וְלָבָן וְלֹא הִי שׁוּם רוֹשֶׁם בְּגוּפוֹ וּבְפָנָיו וְלֹא שׁוּם נְפוּחַ וְתִיכַף בְּדִקְתִי אוֹתוֹ אוֹן הָאָב גִּיפּוֹנָעוֹ דְּיָא סִימְנִים פּוֹן דְּיָא לִישִׁיאַם אַקוֹרְאֵט בְּצִמְצוּם הַמְּקוֹם וּבְתַבְנִיתָם כְּמוֹ שֶׁהֲגִיד אָבִי הָאִשָּׁה מִקְּוֹדֵם וְגַם אָבִי הָאִשָּׁה הִפִּירוּ תִיכַף בְּפִרְצוּף פָּנָיו כְּטַב"ע כִּי כָּל פִּרְצוּף פָּנָיו הִי שְׁלֵם וְנָקִי זוֹלַת אֲשֶׁר אֲרַבְעֵן אִיז גּוֹוִעֲזִין צָנָא שְׁלֵאֲגָעוּ שְׁקוּעַ בְּתוֹף הַמְּנוֹת לְרִסִּיסִים וְאָבָן קָשׁוּר עַל פְּתֻכּוֹ לְמַעַן הַכְּבִידוֹ בְּתוֹף הַמִּים וְיִתֵּר הַסִּימְנִים עַל גּוּפוֹ שְׁנַמְסֵר מִקְּוֹדֵם לְהַמּוֹשְׁלִים רְאִיתִי וּמִצְאָתִי בּוֹ גַם כֵּן הִינְנוּ עַל חוֹטְמוֹ הִי כְּעִין שְׁקִיעָה קָצַת וְגַם הַחוֹטֵם אִיז מְעֵט כְּמוֹ פָּאָר בְּיִיגֵט וְאַח"כּ כְּשִׁיזָא הַשְּׁמֵשׁ עַל הָאָרֶץ בְּעָרְףָּ שְׁעָה תְּשִׁיעִית אוֹ עֲשִׁירִית רְאִיתִי שְׁנִית הַנְּטֻבָּע נְשִׁתְּנָה וְנַעֲשָׂה שְׁחוֹר וְנִפְוִחַ אַח"כּ אֲתֵר מְשֻׁף יָמִים כְּשֶׁנְּמִצָּאוּ הַבְּגָדִים וְהַחֲפָצִים רְחוּק מִהַנְּהָר שְׁנַטְבַּע בּוֹ עָרְףָּ חֲצִי וְנוֹעֲרֵסֵט רְאִיתִי הַבְּגָדִים וְהַטו"ח וְהַשְּׂאָקָפְעִיאַז אֲצֵל הַשְּׁלִיעֲדָאוּאֲטָעֵל וּמִצְאָתִי הַכֹּל כְּמוֹ שְׁנַמְסֵר לְהַמּוֹשְׁלִים מִקְּוֹדֵם וְעַל אֵיזָה מִהַחֲפָצִים הָיוּ אוֹתִיוֹת ה' ש' כֹּל זֶה הַעֵיד בְּתו"ע ר' דּוֹב בְּעַר בֵּר' אַבְרָהָם מְשֻׁה הוֹרְוּיִץ בֵּאלִיוֹנ"ע לְפָנֵינוּ ב"ד הַח"מ וְהוֹגֵבָה הַעֵדוֹת בְּפָנֵינוּ יוֹם ב' כ"ו לְחוֹדֶשׁ נִיסָן שְׁנַת תַּרנ"א לַפ"ק פֶּה קוֹרְסָק: נְאוּם חִיִּים מְשֻׁלָּם דּוֹב בְּמַהֲר"א ג"י בְּעֵלִינְקִי רַב וּמו"ץ דְּפָה קוֹרְסָק נְאוּם דּוֹב בְּעַר בְּמו"ה אֲרִי לִיב ז"ל וְנְאוּם חִיִּים בְּמו"ה יַעֲקֹב זִלְלָה"ה: וְהִנֵּה ע"ד רְשִׁימוֹת הָאוֹתִיוֹת יֵשׁ לְהַעִיר ג"כ מִדְּבָרֵי הַחַת"ס ח"א (סִי צַב) שְׁפָתוֹב וְרְשׁוּם עָלָיו ב' אוֹתִיוֹת ב' ה' ר"ל בְּעָרֵל הַעֲנָדֵל וְזִהוּ סִימָן מְוָבְהָק בְּלִי סֶפֶק פִּינּוֹן דְּלֹא הוֹחֲזָקוּ עוֹד וְכו' נְעוֹד בְּנָקֵל יֵשׁ לְהַפִּיר חַת"י הָאִשָּׁה הַרוֹשְׁמִים אוֹתִיוֹת אֵלוֹ וְכו' יַעו' גִּיטִין כ"ז ע"ב וְתוֹס' שָׁם ד"ה מְעוֹלָם עַכ"ד וְכֵן י"ל בַּנ"ד: וְאַלְהַ דְּבָרֵי הַגַּב"ע מְסֻטְעָפְעֵנִין הַעֲתָקָה אוֹת בָּאוֹת (אֲשֶׁר הַזְּכָרִיתִי בְּתֻשׁוּבָתִי בְּקִצְרָה) בְּמוֹתֵב תְּלָתָא כְּחָדָא הוֹינָא וְאַתָּא לְגַדְמָנָא ה"ר מְאִיר בֵּר' צָבִי וְהַעֵיד בְּתוֹרַת עֵדוֹת בֵּאלִיוֹנ"ע בְּזֵה"ל בְּיוֹם וּבְפִנְקֵר עַר"פּ שְׁנַת תַּר"ן בֵּין אֵיף דְּעָרִיף גְּעַגְאֲנָעוּן בְּכָפֵר שְׂאֵלִינְצָאוּוֹעַ וּוִיא דְּיָא עָרְלִים הַאֲבָעוּן פָּאָר קוֹיפֵט דְּגִים בְּמִקְחַז הַזּוֹל אֲשֶׁר הוֹצִיאָו מְנַהֵר סְעֵם וְאַמְרָתִי לְהַעֲרֵלִים אִם תּוֹצִיאָו אֶת חַתְנִי צָבִי בֵּר' מְשֻׁה מִהַנְּהָר הַנ"ל אֶז הִיִּיתִי נּוֹתֵן לְכֶם חַמְשָׁה רו"כ וּבְשִׁבְתָּ בְּפִנְקֵר הוֹצִיאָו עוֹד הַפְּעַם הַעֲרֵלִים דְּגִים מִן הַנְּהָר הַנ"ל וְלֹא מִצְאָוּהוּ וּבְיוֹם הַשְּׁבִיבָתָ לַעַת עָרַב שְׁעָה חֲמִישִׁית הַאֲבָעוּן זִינְיא פָּאָר וּוִארְפֵּעַן דְּעֵם נִיעוּוֹעֵד אוֹן הַאֲבָעוּן דְּעַר זִינְיעִין אִמְעַנְטִשִׁין הַאֲבָעוּן דְּיָא עָרְלִים גְּעַזִּאגֵט אֶז דָּאֵם זַענְעוּן זִינְיא תִיכַף גַּעקוּמַעוּן מִיר זְאָגְעֵן אוֹיף דְּעַר סְטִאנְצִיא וְוִאס אֵיף בֵּין גּוֹוִיעֵן וּמְמָקוֹם מְצוּדַת הַדְּגִים עַד אַכְסָנָאִי שְׁלִי הָיָה מְהִלָּף פְּתוֹת מִן וּוְעַרְסֵט וְתִיכַף וּמִיד לְקַחְתִּי עֲמִי אֶת הַעֲבָרִי בַּעַל הָאֲכָסָנָאִי וְרַצְתִּי אֶל מְקוֹם אֲשֶׁר הוֹצִיאָוּהוּ אוֹן מִיר זַענְעוּן גִּילְאָפְעֵן אֶז אֲפֻעֵרְד וּוִאלֵט אוֹנְז נִיט דְּעַר יַאָגֵט וּקְוֹדֵם שְׂבָאֵנוּ אֶל מְקוֹמוֹ הַתְּבוּנְנָתִי כִּי יוֹדַע אֲנִי סִימְנִים עָלָיו וּפִן לֹא יַאֲמִינוּ לִי יַעַן כִּי אֲנִי חוֹתְנּוּ וְאַמְרָתִי אֶל בַּעַל הָאֲכָסָנָאִי אֲנִי אֶעְמֹד עַל מְקוֹמִי אִין אֵיף וּוְעַל אֵיף זְאָגְעוּן דְּיָא סִימְנִים אֲשֶׁר עָלָיו אִין אֵיִהַר גִּיט וּוְעַט אֵיִהַר זִינְיעִין אוֹן הָאָב אֵיִהַם גְּעַזִּאגֵט עַר הָאֵט לִישִׁיאַס אוֹיף דְּיָא רְגָלִים בְּמְקוֹם הַשּׁוּק סְמוּךְ לְפִרְסוֹת הַרְגָל בְּצַד הַחִיצוֹן וְנִמְשָׁף לְמַעְלָה אוֹן דְּיָא לִישִׁיאַס הָאֵט עַר אוֹיף בֵּינְדַע רְגָלִים רַק אוֹיף דְּעַר רַעֲכָטְעַר פִּיעַס אִיז דְּעַר לִישִׁיאַס לְעַנְגְעַר אוֹן בְּרִיִּיטְעַר אוֹן אוֹיף דְּעַר רְגָל שְׂמֵאל ג"כ בְּמְקוֹם הַהוּא רַק קוֹרְצַעַר אִין שְׂמַעְלַעַר כֵּן אֲמַרְתִּי לְבַעַל הָאֲכָסָנָאִי וְהִלָּף הַבַּעַל אַכְסָנָאִי וְרָאָה כִּי כֵּן הוּא הָאֵט עַר מִיר

גזאגט סע איז אקוראד אזוי וויא איהר האט גזאגט בין איך ציגא געגאנגען אל מקום הנהרג האב איך איהם תיקף דער קענט אין פנים אז ער איז מיין איינדיקעם אזוי פריש אזוי וויא ער לעבט גם בגידול גופו גם דין סימנים אין האב גזייען אז ממקום וואס דין שערות הייבן אן וואקסין על הראש על שטת כל הראש איז דא א נקב אין איז ציגא שלאגען אין דאם גאנצע פרצוף פנים דער שטערין עם כל הפנים ועם כל גופו איז גאנץ רק על מקום הנקב פראש איז מקושך מיט אטיף אין מיט אהנטעד אין למעלה אידיפאר בינדען מיט זיין שארפע אין דין שארפע קעהן איך גיט נאך דפר מראה אז דא איז זיינע גם איך האב גהאט אויף איהם אסימן דין בארד איז גווייזן פין הינטען ארם גירובין פין דין מלבושי חורף פלעג זעה אנים רייבין דין בארד אין סע איז אזוי גווייען כ"ז העיד לפנינו בתורת עדות באליו"ע ובאנו עה"ת.

יום א שמיני שנת תר"נ לפ"ק פה סטעפעניץ: נחמן בר' יהודה חסיד הרב רפה ונאום דוב בער בר' שרגא מו"צ דפה ונאום מאיר בלא"א מו"ה משה ז"ל מו"צ מקאזין: וזאת ההעתקה מגב"ע ע"ר הסימנים שאמרה האשה אדל.

במותב תלתא פחדא הוינא נאמאי לקדמנא האשה אדל אשת הנאכד צבי בר' משה פינקעל שטיין ואמרה לנו הסימנים שיש לבעלה צבי בר' משה היינו שני לישייאם רויטליכע על שני הרגלים למטה מהארפובה לצד החיצון בין האיקרעס והשינבין ועל רגל א' הנה הלישייא גדול ארוך ורחב ועל הרגל הב' הנה הלישייא קטן רק איך געדיינק ניט אויף ונעליכען רגל סע איז גווייען דער קלענעריר לישייא אלו הסימנים אשר מסרתי לאבי קודם נסיעתו לשאלניצאווע פן האב איך דער קענט אלע מלבושים וואס מע האט מיר אפ גישיקט מהסליעדאוואטעל האב איך זיין דער קענט בט"ע ובתוך המלבושים האב איך דער קענט בטב"ע גם השארפע והאנטיף אשר היז קשורים על ראש הנטבע אשר נמצא בפפר שאלניצאווע בחג הפסח בשנת תר"נ גם דאס שליסעלע עם כל הפלים שלו הפרתי היטב בטב"ע כל זאת אמרה האשה הנ"ל לפנינו ובאנו עה"ת יום ד' ששה ימים לחודש אדר שנת תרנ"ד לפ"ק פה סטעפעניץ נאום נחמן בר' יהודה חסיד הרב, דובער כר' שרגא מו"צ ונאום יעקב שלמה במו"ה צבי, ואחר ההתבוננות היטב בדברי הגב"ע כתבתי את תשובתי הנ"ל בעה"י י"ד אותיות מה שיש לפלפל בענין זה במה שנוגע להלכה זו בקצרה והסקמתי להתיר האשה מכבלי העיגון כמש"ל: משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן ה תשובה קצרה לכבוד הרב החו"ב זית רענן וו"ח וכו' מו"ה מאיר בר' משה צבי האלובשטיק דב ומו"צ בק' טשאַרנאַכיל יע"א בדבר העגונה אשה ר' ניסן בר' אברהם שנטבע והגב"ע בארובה והעתקתי רק הוכן השאלה בקצרה: ע"ד העגונה אשת ר' ניסן בר' אברהם מטשאַרנאַכיל שבראשונה ראוהו שני וגים צף על פני המים והפירוהו בטביעת עין ואח"כ אחרי שהוציאוהו מן המים וכבר התחיל להיות נתפח הפירוהו המתעסקים בקבורתו ע"פ סימן שומא תחת אָנוו שהגידה אשתו ונמצא כדבריה וע"פ טב"ע מכל בגדיו שהיה לבוש בהם בחייו שהפירו היטב המתעסקים עמו בפת קבורתו וכבר השיג היתר לעגונה זו מהנה תרי לכתרי דדחבא ה"ה הגאון הקדוש הצ' וכו' ר' מרדכי דוב שליט"א מהארניסטאפאליא יע"א ומפבוד ידידי הרב הגאון המובהק וכו' ר'

חיים ברלין שליט"א אבד"ק מאסקוויא וינעליסאוועט גראד וכבר כתבו בזה כל הענינים השנינים להיתר עגונה זו פפי רחב בינתם ובכל זאת כתבו שאספים ג"כ בהיתר עגונה זו וכבר הארכתי בזה בכמה תשו' ולא באתי עתה רק להצטרף בצירופא דרבנן פדעת הגדולים הנ"ל אשר כל רז לא נעלם מהם אכן בעיקר הענין לא חקרו אם אסתלק מעיקרא דדינא איסור א"א דאורייתא דהא פלפלו מקודם בענין עדות הנכרים אי הוי מסל"ת יעו' ברמב"ם פי"ג מהלכות גירושין הלכה יא (ובלח"מ ומלמ"ל שם) ותשו' הריב"ש (סי' שעז) וש"ע ש יז סעיף יד) וב"ש שם (ס"ק צח) וקונטרס עגונות (סי' ח"י וסי' קכז וסי' קצג וסי' רנג וסי' שסח) ואכמ"ל ובאמת אפי' במקום דלא הוי מסל"ת הא כתב הפסקי מהרא"י (סי' קלט) הו"ד ברמ"א שם סעיף טו דאע"פ שאינו מסל"ת ואסורה להנשא מ"מ אם עברה ונשאת ל"ת א"כ לכאורה נסתלק איסור א"א מן התורה אכן ז"א לפי מ"ש הרדב"ז ח"א סי' תקכ"ו דכשאינו מסל"ת לא דמי למשאל"ס דבזה לא פקע מינה חזקת א"א ואפילו אם נשאת תצא יעו"ש באנרף אמנם ע"פ דברי המבי"ט המובא בק"ע אית רכא שכתב אם נאבד בדרך שהלך ממקום פלוני למקום פלוני כו' מדאורייתא תלינו שניהו הנאבד עכ"ד ובתשו' א' הארכתי לפלפל בענין זה בדברי הש"ס והפוסקים ואין לכפול הדברים יעו' ג"כ בשו"ת רח"כ (סי' כז וסי' ל) ובשו"ת ש"ב יעקב אה"ע (סי' טז) ושו"ת שבו"ת יעקב ת"ג (סי' קיד) ושו"ת אגודת אזור (סי' יב כג ע"ב) ובשו"ת רבינו משולם איגרא שו"ת (סי' ב) שסמכו ג"כ על דברי המבי"ט להלכה ועכ"פ כשליכא רק איסורא דרבנן א"כ יש לנו עוד היתרים (שלא דברו בזה הגדולים הנ"ל בתשובתם לכת"ר) א' מצד הסימן אמצעי (לדעת הרמב"ם והמ"ב סי' מג וא"ז הב"ח בקו"א דשו"ת הוי פ"א יעו' בב"ש ס"ק ע) דמהני באיסורא דרבנן וכמ"ש הנוב"י (סי' מג וכ"ט) ועוד כמה גדולי אחרונים יעו' ג"כ בשו"ת פאת נגב (סי' ב) שהביא בשם תשו' גו"ר (סימן כו נכח) בשם רבני מצרים דבאיסורא דרבנן מהני ס"א וכבר כתב פן בשו"ת פני יהושע ת"א (סי' ז) והב' מצד הטב"ע דבגדים דבאיסורא דרבנן ל"ח לשאלה לכ"ע כמ"ש בשו"ת רח"כ (סי' כח) ונוב"י (סי' מג) וחת"ס ח"א (סי' צב) והארכתי בזה בכמה תשובות יעו' ג"כ בחבורי מנחת משה חאה"ע לסי' ה וסי' ז) והמענין שם בהתבוננות יראה שרוב ההיתרים שכתבתי שם שייכים ג"כ בנ"ד יעו"ש מהיתר א' עד היתר י' ועכ"פ גם אנכי מסכים להצטרף לדעת הגאונים הנ"ל ולהתיר א' ר' ניסן בר' אברהם מטשארנאביל שתנשא לכל גבר דיחיצבין ע"פ ב"ד של שלשה, באתי עה"ח יום ב' טו שבת תרנ"ו משה נחום ירושלימסקי החופ"ק: סימן ו תשובה קצרה לכבוד הרבנים המופלגים בתו"י חו"ב הישרים במעלות ומדות כש"ת מו"ה שפ"ר נ"י ומו"ה נחום ב"י דיני עיר בארשיד שוכט"ס בענין עגונה.

ע"ד העגונה אשת מיכל בער דאבינסקי שעבד בעבודתהצבא והאביד על"ד בעת שעמד על המשמר (וואכט) ע"י ירי' בכלי מלחמה שבידו ושלחו משם תעודת שרי החיל מהקאמאנדיע לשרי פקידת עירם להכתב בין המתים וגם השיגו מכתב מא"ח אחד בן עירם פי באשר שמע קול ירי' ואמרו פי דאבינסקי אע"ל רדף לשם אם פי לא הפירו בפניו שהיה תפוח אכן כל הבגדים הפיר והגב"ע בענין זה בארנפה וכבוד תורתם פלפלו בחכמה פדרפה של תורה בכל הנוגע להלכה זו הלכה ומורין פן ואני עמוס הטרדות וחלוש ל"ע ובכל זאת לתק"ע הנני למלאות חפצם ולהשיב עכ"פ בקצרה דכבר נתפשטה

ההוראה לסמוך על עדות הערפי ונדוע מה שיש לפלפל בדברי הש"ע (סי' יז סי"ד) ונושאי פליו שם אבל פבר מבואר בכל דברי גדולי האחרונים ובראשם הגאון חת"ס ז"ל ח"א (סי' מג מט צד) להקל בעדות זו יעו"ש באורו ויעו"ג כ בשו"ת פנסת יחזקאל (סי' נג) במ"ש דערפאות עדיף ולא בעי קישור דברים יעו"ש והדבר פשוט דהממונים מהממשלה הרוממה להשיב מטעה"מ אד אפילו ע"י שאלה שפיר י"ל דנאמנים דהא הלכה רוחת בישראל דגם להוציא ממון סמכינן על שטרות העולין בעש"ג וגם לענין גיטין הוי סמכינן עלייהו אי לא משום דלאו בני כריתות ניהו מכש"כ לענין עדות אשה דהקילו חכמים הרבה להכשיר עד מפי עד מפי עבד ושפחה כש"כ דסמכינן עלייהו משום דלא מרעי נפשייהו וכן יש ללמוד מדברי מרן המהרי"ק שורש קכ"א יעו"ש באמצע התשו"ב במ"ש וטעמא דמשום עגונא הקילו בה דהא אפילו בחזקה שצריף עדות גמורה פגון להוציא ממון וכו' סמכי אחזקה דלא מרעי נפשייהו גבי שטרות העולים בעש"ג וכו' יעו"ש ודו"ק ויעו"ג כ בשו"מ מה"ק ח"א (סי' י) ויש בזה אריכות דברים ואין הזמן מספיק לי פעת להאריך בזה וכן מהני ג"כ עדות הא"ח אף שלא הפירו בפנים רק במלבושיו הא עכ"פ מצאו במקום שעמד על המשמר א"כ יש היתר של המבי"ט המובא בק"ע (סי' רכא) דמדאורייתא תלינן שזהו הנאכד ושפיר מהני רק סי' בגדים דל"ח לשאלה באיסורא דרבנן וכמ"ש פל גדולי האחרונים וגם היתר המהרי"ט דבכל בגדיו ל"ח לשאלה וכאשר הארכת ת"ל בענין זה בחבורי ועוד בכמה תשובות ואין לכפול הדברים ואף דלא הוזכר בעדותו שם אביו הא פתב בתשו"ב מהרא"ם דכינוי הוי פשם אביו יעו"ב בק"ע (אות קב קה) ובפרט פשפתב לאבי האשם הא נודע לכל ממי הוא מדבר דאז הוי פהזכיר פולם ש"א וש"ע פמבואר בתשו"ב משאת בנימין (סי' סח) ובתשו"ב מהר"י באסאן (סי' מז) ובתשו"ב חוט השני (סי' צה) וש"ת פנסת יחזקאל (סי' נ) ואכמ"ל והנני מסכים לדעתם דעת תורה להתיר האשה א' מיכל בער דאבינסקי ע"פ ב"ד של שלשה: הקטן משה נחום ר' ושלמסקי אבד"ק קאמינקא וכעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן ז דברי י"ג הרב הגאון האדיר החרף העצום גור ישראל ותפארתו וכו' מו"ה יצחק שמעלקיס שליט"א הגאבד"ק פדעמישלא פעת הגאבד"ק לבוב והגליל מה שהציע לפני בענין נשתטית להיות נמנה לדבר מצוה: בעה"י ד' תשא תרנ"ג פרעמישלא שלום וברכה וכל טוב לכבוד הרב הגאון המובהק המפורסם החרף ובקי בכל חזרי תורה עומד לגוס כקש"ת מוהר"ר משה נחום ר' ושלמסקי הגאבד"ק קאמינקא מחוז קיעב שליט"א אחדשה"ט לכהדר"ג פמשפט הנני בזה לבקשו פי גם כהדר"ג ייחד בקהל המחירים לר' קלונימוס בן מו"ה זאב לישא אשה על אשתו כאשר עיניו תחזינה מישרים בתשובתי הרצופה פה ונא לצרף עמו בציריפא דרבנן גם את הבד"צ שלו ויאבה נא הדר"ג להשיבנו פמוקדם האפשרי פי הדבר נחוז גם ישלח לו את מכתב הספמתו בצירוף חתימת הרבנים הנלויים אליו יצ"ו במכתב אשר חפשה לא ניתן לה ואני אשלם בכפלים אי"ה והנה הזפתי את ספרו היקר בספרי בית יצחק חלק ירד (סי' מה) אולם לא אוכל לשלחו לכהדר"ג כי לא יבא לשם וישאר אצל הצענזיר וכו': והנני ידו דורש שלומו מברכו בברכת החיים והשלום וכל טוב יצחק שמעלקיס האבד"ק פרעמישלא והגליל: וזה דבר קונטרסו הנזקד ב"ה להרבנים הגאונים הגדולים היראים והשלמים בשלש ארצות חיי אריכא וטבא ושלמא רבא ישגא ע"ד הנגיד מ' קלונימוס קלמן בן מו"ה זאב

מפה"ק שְׁנֵשָׂא אִשְׁתּוֹ חֲנָה דִּינָה בֵּת מו"ה מְרַדְכֵי מְדוּקְלָא וְזֶה אַרְבַּע שָׁנִים שִׁיְצָאָה מִדַּעְתָּהּ ר"ל וְנִשְׁתַּטְּתָה וְהִיא מִתְגוֹרְרֶת בְּבֵית אַחוּתָה בְּדוּקְלָא וּבַעֲלָה מ' קִלְמֵן הַגָּ'ל מְשַׁלֵּם לְאַחוּתָה עֲבוּר הַחֲזִיקָה אוֹתָהּ וְכַעַת רוּצָה ר' קִלְמֵן לִישָׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת שְׁלֵא יִהְיֶה שְׂרוּי בְּלִי אִשָּׁה וְגַם שִׁתְּשָׁגִיחַ עַל בְּנָיו מֵאִשְׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה וְנִגְבָּה עֲדוּת עוֹד בְּשָׁנָה הַעֲבָרָה אֶצֶל הָרַב הַג' אַבְד"ק דְּנוּקְלָא וּבד"צ דְּשָׁם שֶׁהָאִשָּׁה חֲנָה הַגָּ'ל הִיא שְׁטִיָּא גְמוּרָה וַא"א בְּשׁוּם אֲוָן לְדוֹר עֲמָה וְעוֹד הַעֵיד אִישׁ א' מִפֶּה"ק לְפָנֵי הַבַּד"צ דְּעֵירָנוּ שֶׁהִיא עִם הָאִשָּׁה הַגָּ'ל בְּוִינְעָן אֶצֶל הָרוֹפְאִים וְהַפְּרָאָפֶּעסְסָר אָמַר שֶׁאֵין תְּרוּפָה לְמַחֲלָתָה וּבְכָל דֶּרֶךְ גְּסִיעָתָם דְּבָרָה שְׁלֵא בְּדַעַת וְכֵן סִיפֵר לָנוּ גִיסָה בְּשֵׁם אַחוּתָה שֶׁשָּׁמְעָה כֵּן מִפִּי הָרוֹפְאִים וְכַעַת הַשְּׁגָנוּ גב"ע מֵהַבַּד"צ דַּק' דְּנוּקְלָא שֶׁהָאִשָּׁה חֲנָה דִּינָה הַגָּ'ל שׁוֹכֶכֶת בְּמִטָּה וְאֵינָה מְזוּזַת שׁוּם אֶבֶר רַק מְנַעֲנַעַת בְּרֵאשִׁיָּה מְעַט וְעַל שְׂאֵלַת הָעֵדִים וְקְרוֹבִים אֲשֶׁר עִמָּה בְּבֵית אִם מִפְּרַת אוֹתָם לֹא עָנְתָה דְּבָר וְלֹא נִעְנְעָה בְּרֵאשִׁיָּה רַק צָעֲקָה פִּתְאוּם בְּקוֹל מֵר וּמוֹזֵר וּבִכְתָּה וּבִיּוֹם הַשְּׁנִי כְּאֲשֶׁר הִלְכוּ הָעֵדִים עוֹד הַפַּעַם לְשֵׁם רָאוּ אוֹתָהּ מְוַנַּחֶת בְּמִטָּה כְּאֲבָן דּוֹמֵם וְשִׁאֲלוּ אוֹתָהּ אִם הִיא מִפְּרַת אוֹתָם כִּי הִמָּה הַשְּׁמִשִּׁים דְּשָׁם וְלֹא עָנְתָה דְּבָר וְלֹא עָשְׂתָה שׁוּם רְמִיזָה רַק שִׁתְּקָה פִּתְאוּם וּבָאָה אַחוּתָה וְהִשְׁתִּיקָה אוֹתָהּ, מְכַל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִרְאָה מֵאֵין בָּהּ דַּעַת וְכֵן אָמְרוּ קְרוֹבֵיהָ שֶׁאֵין בָּהּ דַּעַת כְּלָל וְאֵינָה יוֹדַעַת לְהַבְדִּיל בֵּין שְׂבַת לְחוֹל וְאֵינָה יוֹדַעַת לְהַפִּיר וּלְהַבְחִין יוֹמָא דְּרַגְלָא וְאָף יוֹה"כ כְּחֹל נִחְשָׁב אֶצֶלָה וְאֵינָה מְרַגְּשָׁת אִם הִיא רַעֲבָה אוּ צְמָאָה כְּלָלוּ שֶׁל דְּבָר אֵין בָּהּ דַּעַת כְּלָל וְנִחְשָׁבַת כְּבַהֲמָה וְצוּנָה לְהַבְעֵל שִׁישְׁלִישׁ סוּף מְסוּנִים כְּפִי מַה שֶׁהִתְפַּשֵּׁר עִם קְרוֹבֵיהָ בְּאֲוָן שֶׁאִם תִּחְזוֹר לְאֵימָתָהּ וּתְקַבֵּל ג"פ שִׁינְיָה לָהּ הַמְעוֹת הַגָּ'ל גַּם יִשְׁלִישׁ כְּפִי פְתוּבָתָהּ וְתוֹס' הַמְחַנְיָב לָהּ גַּם נָתַן נֵאטֵאֵרִיאֵלְנוֹעֵאקֵט בְּתוֹךְ הַיְעוֹז שֶׁמְחַנְיָב לְהַחֲזִיקָה כֹּל יְמֵי חַיֶּיהָ וּלְפָרְנֶסָה לְפִי כְבוֹדוֹ וְאַחוּת הָאִשָּׁה הַגָּ'ל הַתְּחִיבָהּ לְהַחֲזִיקָה אֶצֶלָה בְּדִירָה עֲבוּר שִׁישְׁלֵם לָהּ ה"ר קִלְמֵן הַגָּ'ל כְּפִי הַתְּחִיבוּת בַּהֲנֵאטֵרִיאָסְאָקֵט וּכְבָר הוֹשְׁלַשׁ הַכֹּל וְנִעְשׂוּ הַפְּתָבִים כְּפִי מִשְׁפָּטֵי הַמְּדִינָה וְשׁוֹאֵל מֵאִתְּנוּ אִם יֵשׁ לְהַתִּיר לוֹ ע"פ הַיִּתֵּר מִמָּאָה רַבָּנִים אִם יִשְׁגִּי רִשְׁיוֹן מֵהַמְּשַׁלָּה הָרוֹמְמָה תְּשׁוּבָה גוּף הַדִּין מְבֹאָר בַּב"ש (סִימָן א) בְּשֵׁם הַב"ח דְּנִהְגוּ לְהַתִּיר בְּנִשְׁתַּטְּתִית לִישָׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ בְּהִיתֵר מֵאָה רַבָּנִים וּבִינֵיהֶם גְּדוּלֵי הַדוֹר שִׁיעֵינּוּ בְּדָבָר וַיִּסְפִּימוּ וְאָף מְהֵרָשׁ"ל בְּתִשְׁבָּה מוֹדָה בְּזָה ע"ש וְאָף שֶׁכְּתַב בַּב"ח דַּר"ג לֹא גָזַר בְּזָה בְּמָקוֹם מְצוּה דְלֹא תִהְיֶה בְּרֵאָה דְזָה לֹא שִׁינְיָה הִיכָא שֶׁכְּבָר קִיַּים מְצוּת פו"ר מ"מִישׁ לְהַתִּיר שְׁלֵא יֵשׁב כֹּל יָמָיו בַּעֲבִירָה דְהַצְּלַת עֲבִירָה הוּא ג"כ פְּעוּשָׁה מְצוּה וּבְשֵׁב יַעֲקֹב מֵיְתִי ק"ו דְהָרִי מְצוּת יְבוּם נִדְחָה מִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ קִטְטָה כַּמ"ש בַּח"מ ס"ק י וְכ"כ הַחַמ"ח שֶׁם דְהָרְהוּר עֲבִירָה קִנְשָׁה יוֹתֵר מִלְּשָׁבַת יְצָרָה וְעוֹד דְהָרִי בַּעֲשָׂה א"צ לִיתֵן כֹּל מְמוֹנָה רַק שְׁלִישׁ וּבַל"ת צָרִיף לְמִסְוֹר כֹּל טְמוֹנָה שְׁלֵא יַעֲבֹר כְּמִבְּאָר (סִי תֵרְנו) וְכֵן אֲמַרְיָנוּ (בֵּיבְמוֹת ז) דְל"ת תְּמוֹר מַעֲשֶׂה וְחִידוּשׁ הוּא שֶׁחִידוּשָׁה תוֹרָה דַּעֲשֶׂה דוֹתָהּ ל"ת וְרַש"י כְּתַב (פ' תְּצַא) דְהַמְחַטֵּיא אֵת חֲבִירוֹ יוֹתֵר מֵהוֹרְגוֹ ע"כ בְּנִדְאֵי לְהַצִּיל מִעֲבִירָה גְּדוּל פְּעוּשָׁה מְצוּה וְהַמְלַמ"ל כַּכ"ד מְשַׁבַּת מְסַתְּפָק בְּרוֹדֶף אַחַר עֲרוֹנָה אִם מוֹתֵר לְהַרְגוֹ בְּשַׁבַּת (יעו' בְּסִפְרֵי ב"י או"ת (סִי ט) בַּש"פ לִיִּישָׁב מַה שֶׁקִּשָּׂה עָלָיו וְשֵׁם כְּתַבְתִּי הַקּוֹשְׁיָא בְּשֵׁם הַמְלַמ"ל וְכַעַת לֹא מְצַאֲתִי שֵׁם) וְלַהַגָּ'ל דְהָוִי כְּהָרְגוֹ וְדֵאֵי מוֹתֵר לְחַלֵּל שַׁבַּת יַעו' מַג"א סו"ס ש"ו דְאַפִּילוּ בְּרוּצִים לְאֲוֹנְסָה מוֹתֵר לְחַלֵּל שַׁבַּת (וְחֲזוֹת קִנְשָׁה רֵאִיתִי בְּשִׂאֲלֵתוֹת פ' וְאֵרָא שֶׁכְּתַב הַטַּעַם דְּבַגְלִיל וְעֲרִיּוֹת יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר מְשׁוּם דְּפָגִים לָהּ דְהָוִי לִיהַ פְּקִטָּה יַעו"ש הַגַּם דְלְדְבָרָיו מִיִּישָׁב קוֹשִׁית תוֹס'

סנהדרין (ע"ד ע"ב) דמקשה בגמ' והא אסתרי פרהסיא הואי ולא מקשה והא אסתרי גילוי עריות הוא ומתהרג ואל תעבור ולהשאלתות ל"ק דדוקא האישי מחויב למסור עצמו למיתה משום דפגים לה ולא האשה בעצמה כמו שכתב השאלות להדיא בטעם דאסתרי לא מסרה נפשה לקטלא אף לדברי השאלות אם תהיה הערוה פבר פגומה שפבר זינתה א"צ למסור עצמו וזה נדאי ליתא דסתמא אמרו יתרג ואל יעבור ע"כ נראה פננת השאלות דפגמה לה היינו שמחטיא אותה דהנה פקטלה כמו שכתב רש"י פ' תצא ולפי זה אף שפבר פגומה מ"מ חייב למסור עצמו ובכ"ז לדידנ' מיושב קושית התוס' הנ"ל דלפי זה לנכרי אינו צריך למסור עצמה למיתה ועדיין צ"ע בדברי השאלות) ועכ"פ יוצא מכל זה דמותר לישא אשה על אשתו משום הצלת עבירה אף שפבר קיים פ"ו וכן הוא בתשו' זקני חכ"צ סימן ל"ת יעו"ש והנה בתשו' רש"ל סימן ס"ה כתב בהיתר נשתטית דאין הבעל יכול לדור עמה אפי' על ידי בדיקות פקחות והגאון מלבוב בשואל ומשיב מה"ק ת"א סימן ק"כ הקשה עליו דהוא נגד המשנה בנדה י"ג דשוטה פקחות מתקנות אותה ומטבילין אותה והיא אוכלת בתרומה ונ"ל ליישב דבריו שלא יהיו תמוהין כ"כ דקשיא איה תספור ז' נקיים לפמ"ש הפוסקים דבעי שתכונן לספירה כמו שכתב בתשו' מעיל צדקה הטעם דאם לא פונה לספירה שמה תרגיש ולא אדעתה וע' בס"ט א"כ מה מהני מה שתכונן חבירתה נהי דאמרינן בתולין (ל"א ע"ב) פונה דחבירתה פונה מעליותא היא זה דוקא לטבילה אבל לספירה דבעי פונה משום דבלא פונה שמה ארגשה ולא אדעתה ל"מ פונה דחבירתה ע"כ סבירא ליה לרש"ל דסוגיא דנדה י"ג סבירא ליה דלא בעינן ספירה לפנינו ע"כ מהני בדיקות פקחות משא"כ לדידנן דבעי ספירה וכנה ל"מ בדיקות פקחות אף בש"ע לא פסקינן פן מפל מקום דברי המהרש"ל אין תמוהים כ"כ מדברי הש"ס עוד נ"ל ליישב דברי רש"ל דהנה בשוטה יש לחוש שמה ארגשה וראתה דם ונפל לארץ הדם ול"מ לענין זה בדיקות פקחות וכבר נשאלתי ע"ז מרב אחד אף י"ל כמו שתירץ הרב הנ"ל דהוי ספק באין בו דעת לשאול כמ"ש תוס' נדה (דף ג') וספיקו טהור (ואף בימי הספירה אינה עומדת בחזקת טומאה דאם עומדת בחזקת טומאה אף ספק טומאה ברה"ר טמא יעו' תוס' זבחים כ"ט דנהי דאינה עומדת בחזקת טהרה אבל גם בחזקת טומאה אינה עומדת) ואמנם התוס' ריש נדה (דף ג') פתבו בד"ה מודה שמהי בשוטה דאדם שנגע בה ורוצה לעסוק בקדשים אף שהיא אין בה דעת לשאול מפל מקום האדם יש בו דעת לשאול וספיקו עמא ולפי זה מיושבין דברי רש"ל דנדה לבעלה אף שהיא שוטה מפל מקום הספק אם הבעל מותר לבוא עליה לדידה אסורה דהוא יש בו דעת לשאול ול"מ בדיקות פקחות דיש ספק שמה ארגשה ונפל הדם לארץ ול"ה ספירה משא"כ בגמרא נדה י"ג דמייירי להאכילה תרומה דאין נ"מ להאדם המאכיל רק אם היא מותרת לא ספי לה איסור והיא מותרת דאין בה דעת לשאול וספיקא טהור אף בטומאה שיצאה מגופה כמ"ש תוס' נדה (דף ב') וזה ישוב נכון וע' נוב"י תנינא חיו"ד (סי' קכ) שכתב דלבעלה ל"מ סברא דאין בה דעת לשאול דזה דוקא בטהרו' ומשמע מדבריו דלטהרות קיל מלבעלה וזה ליתא דלטהרות חמור מלבעלה כמו שכתוב תוס' נדה ס"ו ומ"ש תוס' ב"ק י"א דלבעלה מהני ס"ס ולא לטהרות היינו משום דלבעלה קיל מלטהרות משא"כ לענין אין בו דעת לשאול להחמיר על בעלה מנ"ל (וע' ב"י סימן קצ"א וט"ז סי' ק"צ אות ח"י) אף לפי מ"ש החילוק פשוט כמ"ש תוס' נדה ג' וקצרתי

במקום שאמרו להאריה ומ"מ גם לתרוץ זה דברי הרש"ל נגד כל הפוסקים ולדינא פיון
שכל הפוסקים התירו בנשתטית שבעלה ישא אשה על אשתו גם אנחנו נלך בעקבותיהם
באופן שיקנים פפי המבואר לעיל גם שישליש גט וטראטע וכו' הכל פפי המבואר בנוב"י
קמא אה"ע סימן ג'.

והנה בדבר השלשת הגט ראיתי למקצת פוסקים אחרונים שרוצים להקל שלא ישליש
גט מטעם הקושיות שהקשו הפוסקים איה יגרשה בגט זה שלית הגט כשתשתפה והרי כל
מלתא דאיהו ל"מ עביד השתא לא מצי משני שלית כמו שהאריה בדין זה המלמ"ל פ"ט
מאישות והעיר ע"ז המגיה במלמ"ל פ"ו מגירושין ואמנם המלמ"ל שם מביא דעת
מהרי"ט בתשובה לח"מ סימן כ"ג שכתב בדעת הרמב"ם דדוקא בסתמא אמרינו אין
אדם עושה שלית מה שאינו יכול לעשות בעצמו אבל אם עשה שלית בפירוש מהני אלא
שהמלמ"ל תמה עליו דא"כ מה מקשה בגזיר י"ב מהאומר לאפטרופס כל נדרים שתדורי
והוצרה לשנויי הא מני ר"א והרי שם עשה שלית בפירוש ואמנם זה רבות בשנים
שפתבתי לישב דהנה דעת הריב"ש והרמב"ן דכל הנודרת על דעת בעלה היא תנאי גמור
ומשו"ה הבעל מצי מפר והכי מופת מתוס' נדה מ"ו ע"ב (ולא כן דעת הר"ן נדרים דהוא
גזה"כ) ולכאורה קשה איה מיפר ע"י שלית הרי לא תלתה הנדר בדעת השלית אף פיון
דדרה לעשות שלית תלתה הנדר דאם הבעל יקפיד או שלוחו לא יקנה הנדר יעו' מהרי"ט
ח"א סימן ד' והנה באומר כל נדרים שתדורי לאחר מכאן והיא נדרה אחר כף לר"א
דמהני הפרה צ"ל שהיא לא ידעה שאמר כן דאם ידעה הרי לא נדרה על דעתו ולפי זה
שפיר מקשה למאי דס"ד דר' יאשי' אליבא דרבנן דהבעל לא מצי מיפר בנדרים שלאחר
מכן איה שלית מצי מיפר דנהי דהוא עשה שלית בפירוש פיון דסתמא דמלתא אין אדם
עושה שלית מה דהוא ל"מ עביד לא סלקא אדעתא שהבעל יעשה שלית ולא נדרה אדעת
זה לתלות נדרה בשלית ע"כ משני ר"א הוא דיכול להפר בעצמו ומהני שלית ונדרה
אדעת זה והארכתי בפרט זה וכאן אקצר ולדינא יש לחוש לדברי מהרי"ט עוד יש לחוש
שמה היא יודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה ודבר תורה מגורשת ול"ש
לומר כל מלתא דאיהו ל"מ עביד בדרבנן כמ"ש המלמ"ל פ"ב מביאת מקדש וכבר העירו
מזה הפוסקים האחרונים וע' בספרי ב"י או"ת סימן י"ג הארכתי בפרט זה ועכ"פ אין
לזוז ממנהג הראשונים ליתן גט ליד שלית ומכל מקום כשתשתפה ההכרח ליתן גט אחר
כמו שכתב הנוב"י והנה מה דכותבין בהרשאה מגט המושלש שהשלית יכול לעשות
שלית אחר כפר הקשיתי בתשו' דהא אמרינו בגיטין כ"ט בהאי דשדר גיטא לדביתהו
שיתן לבתר תלתין יומין ורצה לעשות שלית אחר ואמרינו והא שלית שלא ניתן לגרושין
הוא ומשני פיון דלכתר ל' יום מגרשה הוא שלית שניתן לגרושין א"כ זה דוקא במקום
זמן דזמן ממילא קאתי אבל בשוטה דאינו יכול לגרשה עתה הוי שלית שלא ניתן לגרושין
ואינו עושה שלית וידעת יש מי שאומר בסי' קמ"א סעיף ל"ד גם בלאחר ל' יום לא
יעשה עתה שלית רק ימסור לב"ד והם יעשו שלית לאחר ל' יום יעו"ש דחיישינו שמה
ישנה השלית וה"ה הקא אף י"ל דזה דוקא אם לא הרשה הבעל לעשות שלית אחר אבל
כשצונה הבעל והרשה לעשות שלית אחר גם הרמ"ה מודה וכן משמע בר"ן שכתב פיון
דשלית שלא ניתן לגרושין הוא אין לו לשנות כלל ממה שאמר הבעל עיי"ש א"כ פיון
שאמר הבעל בפירוש יכול לעשות שלית, וכעת מצאתי בספר שדי חמד שגדפס מחדש

מערכת אישות סי' ב' אות ח' מביא בשם ספר שם אריה סימן ג' שכתב דאין השליח עושה שליח מטעם דהרי בקדושין אין שליח עושה שליח כמבואר סימן ל"ה ס"ו משום דלא נגמר השליחות שמה לא תרצה האשה וה"ה הכא שמה לא תשחפה האשה ולא נגמר השליחות ואין שליח עושה שליח, והספר שם אריה ראיתי, ולפע"ד זה ליתא דגם בקדושין אם הבעל מרשה לעשות שליח אחר מהני לדעת ה"ש מתירין בסימן קמ"א סעיף מ"ג דאף בשליח לקבלה אם נתנה רשות יכול למנות שליח דאף שהוא שליח דידה ובאומר אמרו ל"ה מילי ולא פסול רק מדברבן דל"ה מילי פינו שהשני שליח הבעל וה"ה בקדושין אף אפי' לדעה ראשונה שם ולפי זה בקדושין ל"מ מה שהרשה מ"מ נידון דידן אינו דומה לשם דכאן לע"ע הגט בפקדון ביד השליח ועושה השליח לגרשה כששתשתפה וכשתשתפה יגרשה יבעל מרשהו לעשות שליח באופן זה ול"ה מילי פינו דכשתשתפה לא בעינן ריצוי.

דידה הו אמת דבתשובה אחרת הארכתי בזה אם יכול לגרשה אז בע"כ (כשיהיה רשיון מהמשלה הרוממה) אבל יהיה אף שיהיה לדעתי אין לשנות משאר הרשאות ולכתוב שיהיה יכול לעשות שליח ושליח שליח כמו בכל הרשאות והנה בנ"ד שנשתתפת זה הרבה שנים וכעת אינה מזיזה בשום אבר אף אם לא נודע לנו שאין בה דעת כלל אין לחוש שמה עתה לאו שטיא היא ונתרפאה וניתקה מחולי לחולי דרש"י פתב בגיטין ע"ב ע"ב ד"ה אידך דמי שלא הלך בשוק אעפ"י שניתק מחולי לחולי אחר יש בו מחולי הראשון יעו"ש כש"כ בנ"ד שלא פסקה ממנה חולי השגעון וכש"כ שיש עדים שאין בה דעת כלל ואינה יודעת מאומה על פן ההיתר פשוט והנני לצרף עם מאה רבנים להקיתר הנ"ל באופן שישגי רשיון מטעם המשלה הרוממה ואני מבקש מכבוד הרבנים הגאונים (ובראשם הדר"ג) שיאבו בטובכם להצטרף בהיתרא דהאי גברא ולחתום שם פבדום על הגליון הנשלח ליד הדר"ג ובטובכם יחתימו גם שאר תלמידי חכמים החונים במחיצתם והי' זה שלום למרנן ורבנן מנאי הכותב וחותם פרעמישלא יום ג' תשא י"ב אדר תרנ"ג לפ"ק: יצחק שמעלקיס האבד"ק פרעמישלא והגליל: גם אנחנו יושבי על מדין בצירוף הרב הגאון המפורסם האבד"ק שליט"א הננו מהנמנים בצירופא דרבנן בהיתרא דהאי גברא אחרי ראה ראינו הגב"ע וכל העולה והפתוב למעלה מפני הרב ובאופן שיקיים ככל הנ"ל ואנן שליחותיהו דקמאי עבדינן וע"ז באה"ח יום הנ"ל פה"ק הנ"ל: נתן העבנשטרייט האבד"ק זאמושטש, ארי' יהודה לייבוש מייזלס, הק' משה יעקב פעלדשטיין: והנה במ"ש להתיר משום הצלת הרהורי עבירה פבר פתבתי בזה בספרי ברפת משה (שנדפס עוד בשנת תרמ"ו) קוה"ת סימן ל' אות א' ב' יעו"ש באורח ונדפסה גם פן תשובתי בשלימות (שנת תרנ"א) בס' היקר שדי חמד מערכת אישות סימן ב' דין כ"ד ויען גם פן מ"ש בספר מנחת משה חאה"ע סי' ח' אות ד' ודוק: משה נחום ירושליםקי החופ"ק.

סימן ח דברי י"ג הגאון האדיר החרף העצום שמו נודע בשערים וכו' וכו' כקש"ת מוה' אריה לייבוש הלוי איש הורוויץ שליט"א האבד"ק סטרי והגליל במדינת גאליציאן בענין היתר נשתתפת שדרש ממני חו"ד העני' להיות נמנה ג"כ לדבר מצנה להתיר האיש מכבלי עיגון: בעה"י יום ה' כ"ה לירח האיתנים תרנ"ח לפ"ק סטרי אורח ימים ושנות חיים כימי העץ ושלום אין קץ לכבוד ידידי הרב הגאון המובהק המפורסם חריף וקבי אור

הַבְּרִי סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים פֶּאֶר הַדּוֹר כַּקֶּשׁ"ת מוֹה' מִשֶּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלַיִם סְקִי נִי"י הַאֲבֹד"ק
קֶאֱמִינְקָא יצ"ו: אַחַדְשָׁה"ט כְּמִשְׁפֵּט לְגַבְרָא רַבָּא דְכְּוֹנְתִי' יְרַבּוּ בִישְׂרָאֵל אַקְדָּמָה פְּנִי
בְּתוֹדָה רַבָּה וְשִׁפְתֵי תְשׁוּאוֹת תֵּן חֵן לֹו תִּבְעֵנָה עַל תְּשׁוּרְתוֹ הַנִּכְבְּדָה סְפְרוּ הַבְּהִיר שׁו"פ
"מִנְחַת מִשֶּׁה" אֲשֶׁר כְּבִדְנִי בּוֹ וּמֵאֵד הַתְּעַנְגְּתִי לְרֵאוֹת מֵתוֹכוֹ מֵעֲשֶׂה תִּקְפוּ וּגְבוּרְתוֹ עֲזוֹז
כַּחוֹ לְכַרֵּר וּלְלַבֵּן כָּל דְּבַר הַקֶּשֶׁה כְּשִׁמְלָה מִפּוֹרְשֵׁה נַחְזִיתִי לְרִישִׁי' בִּינֵי עֲמוּדֵי הוֹרָאָה
אֲשֶׁר בֵּית יִשְׂרָאֵל נִשְׁעַן עֲלֵיהֶם וּמִקְרָב וְלֵב עֲמוֹק אֲבָרְכֵהוּ בְּשֵׁם ה' כִּי יִתְבַּדְרוּן שְׁמַעְתִּי
בְּעֲלָמָא וַיַּעֲשֶׂה חֵיל בִּישְׂרָאֵל לְהַגְדִּיל תוֹרָה וּלְהַאֲדִירָהּ לְהָרִים נְסָה וּדְגָלָה עַד בֵּיאת יְנוֹן
וַעֲיִנֵינוּ תַחְזִינָה בְּתַפְאֶרֶת עֲוֹזָה וּבְהֶרְמַת קֶרְנוֹת חֲכָמֵי תוֹשִׁיָה וְעַמְלִיָה בְּטִהְרָה וּמִצִּיּוֹן תִּצְאָה
תוֹרָה וּמְלֻכֵי בְּרֵאשִׁיָה אֲנִס"ו תֵּרַב שְׁלוּחוֹ וַיִּשְׁגָּא אַחֲרֵיתוֹ וְכִסְאוֹ יִגְדֵל גַּא כְּנֶפֶשׁ יְדִידוֹ
דוֹרש"ת בְּאַהֲבָה מוֹקִירוֹ וּמְכַבְּדוֹ אִף מִחֻבְבוֹ וְאַבְכָּשָׁה נָא אֶת שְׂאֵהָבָה נִפְשֵׁי יְדִידֵי הַמְּוַבְהֵק
שְׁלִיט"א לְשֵׁים עֵינֹו הַטְּהוֹר עַל הַקּוֹנְטְרַס הַנּוֹכְחֵי (בְּדַבַּר הַמְּעוֹנֵן מ' יִשְׁעֵי' ב"ר אַרְיֵי יוֹסֵף
מְכַפֵּר צִיִּסנָא שְׁשׁוֹלָח אֲנִכִי לְהַדְר"ג שְׁלִיט"א) וּלְהַמְנוֹת לְדַבַּר מַצְוָה לְהַתִּיר לְבַעַל
הַנְּשִׁתֵּית הַנְּ"ל מִכְּבִלֵי הַעֵיגוֹן וּמִשְׁפּוֹרְתוֹ תְּהִי שְׁלֵמָה מֵעַם ה' וַיֹּאֲלֵנָא הַדְר"ג בְּטוֹבוֹ
לְצַרְף אֲלֵיו חֲכָמֵי עִירוֹ שֶׁהִגִּיעוּ לְהוֹרָאָה שְׁיִבּוּאוֹ גַם הֵם עַה"ח בְּכַחַד דְּהִתְרָא וַיִּמְחוּל נָא
לְהַנִּיחַ גְּוִשְׁפִּנְקָא דִּילָנִי בְּבוֹאוֹ עַה"ח וְאֶת כְּבוֹד הַדְר"ג הַסְּלִיחָה: כְּחַפְזֵי יְדִידוֹ הַדּו"ש
בְּאַהֲבָה הַק' אַרְיֵה לְיִבְיִשׁ הַלּוֹי אִישׁ הוֹרְוּיָן, אַבְד"ק סְטְרֵי וְהַגְּלִיל מַח"ס הָרִי בְּשָׁמִים
מַה"ק וּמַה"ת: וְאֵלֶּה דְּבָרֵי קוֹנְטְרַסוֹ הַנִּכְבְּדָה וְהַנְּפִלָא ע"ד הַמְּעוֹנֵן מִן יִשְׁעֵי' בְּמו"ה אַרְיֵה
יוֹסֵף מְכַפֵּר צִיִּסנָא שְׁפַגְעָה בּוֹ מִדַּת הַדִּין שְׂאֵשְׁתּוֹ מ' דְּבוּרָה בַּת מ' מִשֶּׁה זֶה כְּמִשְׁלַשׁ שָׁנִים
דַּעְתָּה מְטוֹרְפָת וּבְשִׁגְעוֹן תִּנְהַג מְנַגְּנַת וּמִרְקַדַּת בְּרַחֲבוֹת קִרְיָה כְּדָרְךָ הַשּׁוֹטִים וְרַבּוֹת
פְּעָמִים בְּשִׁגְעוֹנָה שְׁפָכָה כְּאֵשׁ חֲמַתָּה עַל אִמָּה וְתַפְּסָה אוֹתָהּ הַפָּה וּפְצוּעַ וְהַבַּעַל הַלּוֹף יִלְךְ
קוֹדֵר כָּל הַיּוֹם וּמִתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ הָיִית שְׂאִין כַּח בְּבוֹ, דַּעַת לְדוֹר עִם הַשּׁוֹטָה וְהִיא בִּידְיָהּ
תַּהְרֹס אֶת בֵּיתוֹ בְּאוֹלָתָהּ וְעַד כֹּה נִתְּנָה הַתַּקְוָה עוֹז לֹו בּוֹ כִּי עוֹד תִּתְרַפָּא וְתִשׁוּב לְדַעְתָּהּ
אוּלָּם אַחֲרֵי אֲשֶׁר כָּבַר דְּרַשׁ בְּרוֹפְאִים מְוַמְחִים וְלֹא מְצָאוּ מְזוֹר לְמַחְלָתָהּ וְהוֹבִלָה לְחַצֵּר
הַמְּשׁוֹנְגָעִים בְּבֵית הַחֲפְשִׁית אֲשֶׁר בְּלִבּוֹב אֲבָדָה תוֹחַלְתוֹ שְׁעַל כֵּן הוּא עוֹמֵד וּמִתְחַנֵּן וּמְבַקֵּשׁ
הַתֵּרַת נִישׁוּאֵי אִשָּׁה אַחֲרַת אַחֲרֵי כִּי טַפְלֵי תְלוּמִים בּוֹ וְאִין לֹו מִי שְׁיִשְׁמְשִׁנוּ לְהַשְׁגִּיחַ עַל
בֵּיתוֹ לְכַלְפֵּל אִחַ יְלָדָיו וְלַתַּת לָהֶם דֵּי מַחְסוֹרָם וְדוֹרְשִׁים חו"ד בְּעַנְיָן זֶה: (א) הִנֵּה כָּבַר
נוֹדַע דַּעַת רַבִּים מַגְדוּלֵי הַמּוֹרִים ז"ל שְׁפָתָבוּ דְכִשְׁהִיא בְּבֵית הַמְּשׁוֹנְגָעִים אִין צָרִיךְ
כְּלָל הַתֵּרַת ק' רַבָּנִים דְּכָל הַטַּעַם שֶׁהַצְּרִיכוּ בְּנִשְׁתַּטִּית הַתֵּרַת ק"ר הֵלֵא הוּא מִפְּנֵי הַחֲשֵׁשׁ
שְׁבַעֲלִילָה כָּל דְּהוּא שְׂיִרְאָה הַבַּעַל מֵאַשְׁתּוֹ אֵיזָה דְּבַר שְׁטוֹת יֹאמֵר עָלֶיהָ שֶׁהִיא שׁוֹטָה
וַיִּשָּׂא אַחֲרַת וּלְכֹךְ הַצְּרִיכוּ לְהַצִּיעַ הַעֲנִין לְפָנֵי קִיר לְמַעַן יִשְׁקֻלוּ הַדְּבַר בְּפִלְס מֵאֲזַנֵּי
הַבְּחִינָה אִם הִיא בְּכָלֵל שׁוֹטָה אֲמָנָם כְּשֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בְּבֵית הַמְּשׁוֹנְגָעִים וְהַרְוֹפְאִים יַחְלִיטוּ
שֶׁהִיא מְשׁוֹנְגַעַת אֲמַרִּינֵן דַּעַל כִּי"ב לֹא הֶחְרַים ר"ג מַעֲיָקְרָא יַעוֹ מַהֲרִי"ק שְׁנַרְשׁ ק"א מ"ש
בְּשֵׁם תְּשׁוֹ הַרְשָׁפ"א וְכֵן הָאֲרִיךְ בְּזָה בְּתִשׁוֹ מִזִּים רַבִּים סִי' ג' שַׁר"ג לֹא גְזַר חֲרָם רַק עַל
נוֹשֵׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ וְלִזְאוֹת לֹא יִקְרָא אִשָּׁה כָּל שֵׁא"א לְדוֹר עֲמָה ע"ש וּבְאַמַּת אֲפִילוֹ אִם
נִשְׁתַּטִּית בְּאוֹפֵן שֶׁהִיא בְּגִדְרָה יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר אֶת גִּיטָהּ רַק שֵׁא"י לְשִׁמּוֹר אֶת עֲצָמָהּ וְגַם
שׁוֹטִים כְּאֵלֶּה נִמְצְאוּ בְּבֵית הַמְּשׁוֹנְגָעִים מ"מ הֵלֵא מְבוֹאֵר בְּתוֹס' יְבָמוֹת: ק"ב ד"ה דָּאִין
דְּגַם בִּיּוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר אֶת גִּיטָהּ רַק שֵׁא"י לְשִׁמּוֹר א"ע שְׁיִיךְ גַם כֵּן דָּאִין אֲדָם דָּר עִם
נַחֵשׁ בְּכַפִּיפָה א' ע"ש [וַיִּשׁ לְהִבִּיא עוֹד רֵאִי לְזָה דְּגַם בְּאַשְׁתְּרֵשׁ דַּעְתָּהּ בֵּא' מֵהַדְּבָרִים

שִׁינָה הָא דְאִין אָדָם דָּר כּו' וְהוּא מְדַבְּרֵי הַש"ס יְבָמוֹת ס"ט דְּפָרִיף הֶתָם עַל הָא דְקַתְּנֵי בְּמִתְנִיתִין יִשְׂרָאֵל שְׂפָא עַל בֵּת פְּהֵן תֹּאכַל בְּתֵרוּמָה עֵיבְרָה לֹא תֹאכַל וְנִהְרֵי פִינּוּ דְעֵיבְרָה לֹא תֹאכַל נִחוּשׁ שְׂמָא עֵיבְרָה כּו' בְּנִשְׂוֹאִין חֲשֵׁשׁוּ בְּזִנּוֹת לֹא חֲשֵׁשׁוּ וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' שָׁם דַּא"כ מְהָא דְקַתְּנֵי בְּמִשְׁנָה שָׁם בְּשׁוּטָה לֹא פּוֹסֵל וְלֹא מְאַכִּיל מִשּׁוּם דְּלֹא תִקְנוּ לִיה רַבְּנֵי נִישְׂוֹאִין הָרֵי עַכ"פּ בְּזִנּוֹת ל"ה וְאָם כּוּן אֵינְהּ מִתְּהַפְּכַת וְלַחוּשׁ שְׂמָא עֵיבְרָה וְתִירְצוּ דְשׁוּטָה אַעפ"י שְׁנִשְׂאֵת לּוּ מִתְּהַפְּכַת וְאֵינְהּ רוּצָה לְהַתְּעַבֵּר מִמֶּנּוּ לְפִי שְׂיִרְאָה וְשִׁלָּא תּוּכַל לְסַבְּלוּ דַּא"א דָּר עִם נָחֵשׁ בְּכַפִּיפָה וְקִשְׁה לְדַבְּרֵי הָרַמְב"ם דְּגַם אִם נִשְׁתַּבֵּשׁ בַּא' מִשְׁאָר דְּבָרִים דִּינוּ כְּשׁוּטָה גְּמוּר וְהִסְיָמִים דְּחֻשֵׁיב בְּש"ס רִישׁ חֲגִיגָה לְדוּגְמָא נְקֻטִינְהּ: וּפּוֹסֵק פְּנוּתִיה בְּב"י אַה"ע ס' קכ"א וּכ"נ מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' חֲגִיגָה ג' ד"ה דְּרָף וְשִׁטוֹת ע"ש וַא"כ פִּינּוּ דְבְּמִתְנִיתִין קַתְּנֵי סִתָּם שׁוּטָה וְכָלֵל גַּם כּוּן שׁוּטָה כְּזֵה שְׂמִשְׁנֻכְשׁ דְּעַתּוֹ רַק בְּדַבָּר א' וַא"כ תִּקְשֵׁי אַמְאֵי אֵינּוּ פּוֹסֵל לַחוּשׁ שְׂמָא עֵיבְרָה וְע"כ) דְּגַם בְּשׁוּטָה כְּזֵה שְׁיִנָּה אֵין אָדָם דָּר כּו' וּמִתְּהַפְּכַת שְׂלֹא תִתְעַבֵּר וַא"כ אִם כְּשִׁתְּאִישׁ שׁוּטָה הוּא כּוּן אַף דְּאַתְּמָא בְּכ"ד נִיחָא לֵה מַכְש"כ כְּשִׁתְּאִישָׁה הִיא שׁוּטָה שְׁיִנָּה אֵין אָדָם דָּר כּו' בְּכָל עֲנִין] וְאָם כּוּן שְׁיִנָּה לּוֹמַר דַּל"ה עֲלִיה חר"ג מְעִיקְרָא אָמְנָם אָנּוּ מִחֲמַרִּינוּ לְהַצְרִיף בְּכָל נִשְׁתַּטִּית הַתְּרַת ק"ר מַג"א וְהִנֵּה הַב"ש בְּסִי' א' וְקִי"ט הִבִּיא מ"ש הַב"ח שְׂמִחְוִיב הַבְּעַל לְהַשְׁלִישׁ לֵהּ הַפְּתוּבָה וְהַגְּדוּנְיָא וְת"כ וְחִיב לִיַּיְחַד לֵהּ בֵּית לְשִׁמְרָה מִהַפְּקָר וְלִיתָן לֵהּ מְזוֹנוֹת וּשְׂאָר ת"כ וְלִיתָן גִּט לִיד שְׁלִיחַ הוֹלְכָה שְׁיִתָּן לֵהּ לְכַשְׁתַּשְׁתַּפֵּה: (ב) וְהִנֵּה זֶה וּפְשׁוּט דְכִינּוּ דְבְּנִדּוֹן הַנְּשִׂאֵל לְפָנֵינוּ הִיא בְּבֵית הַמְּשֻׁנְגְעִים הַנִּי פִּיַּיְחַד לֵהּ בֵּית דָּשָׁם הִיא מְשֻׁנְמַרְת מִהַפְּקָר אָמְנָם צְרִיף הַבְּעַל לְקַבֵּל עָלָיו חִיּוּב זֶה בְּתוֹקֶף נִימוּסֵי הַמְּדִינָה שְׁיִשְׁלַם כְּאֲשֶׁר יוֹשֵׁת עָלָיו מִהִבִּיה"ח לְהַחְזִיק אוֹתָהּ שָׁם עַד שְׁתַּשְׁתַּפֵּה וְכַאֲשֶׁר תִּצָּא מִהִבִּיה"ח בְּלִי רְפוּאָה יִהְיֶה מְחֻיָּב לִיַּיְחַד לֵהּ בֵּית לְשִׁמְרָה מִהַפְּקָר וְלִזְוִנָה וְלִרְפְּאוּתָה כְּדִקְי"ל בַּא"ע סִימָן ע' ס"ד דְּבְּנִשְׁתַּטִּית חִיב הַבְּעַל לִזְוִנָה וְלִרְפְּאוּתָה וְאֲשֶׁר דָּרְשׁוּ חו"ד נִידּוֹן הַשְּׁלִישׁת הַפְּתוּבָה וְהַגְּדוּנְיָא הִנֵּה מְבֹרָךְ בְּב"ש שָׁם דְּגַם הַתּוֹס' כְּתוּבָה מְחֻיָּב לְהַשְׁלִישׁ וּבִתְשׁוּ צָמַח צֶדֶק סִי' ס"ז הַשִּׁיג ע"ד הַשְּׂוֹאֵל שֶׁר"ל דְּבְּנִשְׁתַּטִּית א"צ לְהַשְׁלִישׁ רַק הַפְּתוּבָה וְלֹא הַתּוֹס' וְכַתּוּב דְּמִלְשׁוֹן הַתְּקִנָה נִרְאָה דְּגַם הַתּוֹס' בְּכָלֵל יַעו' ב"ש ס' ק' ס"ק ל' שְׁכַתּוּב דְּנִהְגִּינוּ לְמִיגְבֵי הוֹסְפַת שְׁלִישׁ אִפִּי בְּדִלָא כ' לֵה אָמְנָם בְּתִשׁוּ מִים רַבִּים ס' ד' כְּתוּב דְּלַעֲנֵן הַתּוֹס' שְׁלִישׁ טוֹב לַעֲשׂוֹת פְּשָׁרָה ע"כ עַל בֵּינְתְּכֶם אֲשַׁעַן שְׁתַּפְּשְׁרוּ בְּזֵה קְרוּבֵי הָאִשָּׁה עִם הַבְּעַל וְעַכ"פּ תִּרְאוּ שְׁיַעֲלֶה הַגְּדוּנְיָא עִם הַתּוֹס' שְׁלִישׁ לְסָכוּם כְּזֵה שְׁיִסְפִּיקוּ הַפִּירוֹת מִמֶּנּוּ לְמְזוֹנוּתִיה וְרְפוּאָתָה עַד אֲשֶׁר יִרְחַם ה' עָלֶיהָ וְיִשְׁלִישׁ הַבְּעַל כ"ז בִּיד נְאֻמָּן כַּמ"ש בְּב"ש ס' קי"ט וְהַחֻבָּה עַל הַב"ד לְהַשְׁתַּדֵּל בְּזֵה לְהַדָּר אַחֲרֵי שְׁלִישׁ עֲתִיר נְכִסִּין שֶׁהוּא בְּטוּחַ וּמִהִימָן כְּדַאֲשַׁכְּחוּ בְּב"מ דָּר ע' לַעֲנֵן אִפְטָרוּפִס דְּחִזִּינוּ גְּבָרָא דְּמִשְׁפּוּ נְכִסִּי וּמִהִימָן שְׁמַע דִּינָא דְּאוּרִייתָא וְלֹא מְקַבֵּל שְׂמָתָא דְּרַבְּנֵי וְחוּץ שְׁיִתָּן הַבְּעַל כְּעַת גִּט בִּיד שְׁלִיחַ הוֹלְכָה לְמִסְנֵר לֵהּ לְכַשְׁתַּשְׁתַּפֵּה כְּנ"ל יִשְׁלִישׁ עוֹד נַאֲטָאִירִיאִטְסָאקַט עַל סָכוּם מְסֻנִּים לְבִטְחוֹן שְׁכַשְׁתַּשְׁתַּפֵּה הָאִשָּׁה יִתָּן לֵהּ גִּט מְחֻדָּשׁ פִּינּוּ דְּדַעַת כְּמָה פּוֹסְקִים דַּל"מ כְּתִיבַת הִגֵּט בְּעַת שְׁשׁוּתָה כַּמ"ש בְּהַגְּהַת מַל"ל פ"ו מְגִירוּשִׁין בְּשָׁם חֲכָמֵי קִינְשְׂטָאֲנִינָא וְהִנֵּה רְאִיתִי בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה אַה"ע סִימָן א' ס"ק ט"ז שְׁמִבִּיא בְּשָׁם תִּשׁוּ כַּת"י מִהַג' מְטִיקְטִין שְׁכַתּוּב דָּאִם נִתְּרַפְּאָה אַחַר שְׁכַבְרָה נִשְׂא אַחֲרַת שׁוּב אֵינּוּ חָל עָלָיו עוֹד הָאִיסוּר דְּחַר"ג אֶלָּא שְׂאִם אֵירַע שְׁנִתְּרַפְּאָה אַחֲרֵי הַתְּרַת מְאָה רַבָּנִים חֲזַר הָאִיסוּר לְמִקּוּמוֹ ע"ש וְהִנֵּה אֵין לְהִבִּיא רְאִי מְדַבְּרֵי הַב"ש בְּסִי' ט"ו ס"ק ח"י

שְׁכַתְב דָּאָם נְשָׂא שְׁנִי בְּאֹנָס אַף עַל גַּב שְׁמַתְחֵלָה הֵיטֵר הֵינָה מְכַל מְקוּם אַחַר שְׁעֵבֵר
הָאֹנָס אֲסוּרָה לּוֹ וְאָם כֵּן אֶפְשָׁר דַּהּ"ה.

בְּנִשְׁתַּטִּית אַף שְׁהַנְשׂוּאִין הֵינָה בְּהֵיטֵר אַבְל אַחַר שְׁנִשְׁתַּפִּית שׁוּב אֲסוּרָה לּוֹ אוּלָם בְּאַמַּת
ל"ד כָּלֵל דְּהֵתָם הֵלֵא הָאִסוּר דְּשִׁנְיָה גַם בְּשַׁעַת הַנְשׂוּאִין הֵינָה רַק שְׁהוּתֵר מִחֲמַת אֹנָס
וּלְהֵכִי אַחַר שְׁעֵבֵר הָאֹנָס חֲזַר הָאִסוּר מִשָּׂא"כ בְּנִשְׁתַּטִּית הָאֲמָרִינֵן דְּעֵלִיָּה לֹא גִזַּר ר"ג
וּא"כ בְּשַׁעַת נִישׂוּאִין לִיכָּא אִיסוּרָא כָּלֵל וְהָרִי הַב"ש שָׁם מִיִּתִּי לֵה מְהָא דְכֵהֵן מוּתֵר
בִּיפ"ת ב"ר וּבִיָּאָה שְׁנִי אֲסוּרָה וְהֵתָם נְמִי הָאִיסוּר הֵינָה בְּשַׁעַת הַנְשׂוּאִין וְכִי"ב כְּתַבוּ הַתּוֹס'ס'
יְבָמוֹת כ' ד"ה אֲטוּ בִיָּאָה שְׁנִיָּה דְּבִיבָמוֹת ס"א לֹא מְצָרִיף קָרָא רַק בְּאִירָס אֵת הָאֲלֻמְנָה
וְאַחַר כֶּף גַּתְמָנָה לְהִיּוֹת כ"ג אַבְל נְשָׂאָה קוּדָם שְׁנַתְמָנָה ל"צ קָרָא מִשׁוּם דְּבִהֵיטֵר בְּלֹא
שׁוּם דְּחִיָּת אִיסוּר נְשָׂאָה אַבְל בִּיבָמָה בַּח"ל דְּלֹא שְׁרִיָּא אֲלָא מִשׁוּם עֵדוּל"ת בִּיָּאָה דְּמַצְנָה
דְּחִיָּא דְּלֹאוּ מַצְנָה ל"ד ע"ש וְע' בַּס' בֵּית מְאִיר אַה"ע ס' קע"ב אָמְנָם הֵלֵא בְּאַמַּת מְבוֹנָר
בְּדַבְרֵי הַב"ש ס' א' ס"ק כ"ג דְּמִיד כְּשֶׁנִּתְרַפְּאָה חֲיִיב לְגַרְשָׁה כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה לּוֹ ב' נְשִׁים
מְבוֹנָר דְּסִבְרָא לִיָּה דְּאֶפִּילוּ נִתְרַפְּאָה אַחַר שְׁכַבְרָא נְשָׂא אַחֲרָת ג"כ חוּזַר וְנִיעוּר הָאִיסוּר
דַּחַר"ג וְכ"כ בְּתַשׁוּ' צ"צ: (ג) וְהֵנָּה בַּפַּח"ש שָׁם כ' עוֹד בְּשֵׁם הַג' מְטִיקְטִין הַנְּ"ל, דָּאָם
עֲדִינֵן לֹא נְשָׂא אֲלָא שְׁכַבְרָא נִשְׁתַּדָּף בְּאַחֲרָת בְּזָה מְסַתְפַּק אִם שְׁרִיָּא לִישָׂא הַשְּׁנִי וְנִדְעָתוּ
נוּטָה לְהֵיטֵר וְצִינֵן לְעִינֵן בְּדַבְרֵי הַרְמ"א יו"ד ס' רכ"ח סְמ"ג בְּנִשְׁבַּע לְתַת בְּתוֹ לִפ' לְאִשָּׁה
וּבְתוֹף הַזְּמַן קַלְקַל הַמְשׁוֹנְדָּף מְעַשְׂיו דְּפִטוּר מְשֻׁבְּעָתוּ שָׁאָם בָּא לְבִי"ד בְּעוֹדוֹ בְּקַלְקוּלוֹ
וְהוּתֵר אַף אִם יַחְזוּר בּוֹ אַחַר כֶּף אֵינָה חֲלָה עוֹד הַשְּׁבוּעָה עָלָיו דְּכִינֵן שְׁהוּתֵר הוּתֵר ע"ש
וּלְפַע"ד אֵין מִשָּׁם רְאִיָּה כָּלֵל דְּהָרִי הֵתָם הָאִיסוּר הָאֲרַק מִכַּח שְׁבוּעָתוּ וּבְהִמִּיר הַמְשׁוֹנְדָּף
בְּטָלָה הַשְּׁבוּעָה מְכַל וְכַל וְכַמ"ש בְּרַמ"א שָׁם דְּאֶפִּילוּ הַתְּרָה א"צ דַּא"א שְׁתַּנְשָׂא לְמוּמָר
וְכִינֵן שְׁכַן אַף שְׁחֲזַר אַח"כ מְאִיזָה טַעַם יֶאֱסֵר אֲזַ כִּינֵן שְׁלֹא חֲזַר וְנִשְׁבַּע וּגְדוּלָה מְזוֹ כְּתַב
בַּמַּלְמ"ל פ"ט מְנַדְרִים ה"ב עַמְש"ש בְּשֵׁם הַרְאֵנ"ח וּפנ"מ בְּאָמֵר קוּנָם שְׁאִינִי נוּשָׂא לִפ'
שְׁאָבִיָּה רַע שָׁאָם עֲשֵׂה תַשׁוּבָה דְּשָׁרִי וְאִם אַחַר כֶּף חֲזַר לְסוּרוֹ חֲזַר הָאִיסוּר לְמַקוּמוֹ וְהוּא
חוּלֵק ע"ז וְכ' דְּכִינֵן שְׁלֹא נִתְקַיֵּים דְּבָר שְׁנִשְׁבַּע בְּגִלְלוֹ נִתְבַּטַּל הַנְּדָר מְכַל וְכַל וְאִף שְׁאַחַר
חֲזָרָה הַסִּיבָּה לְמַקוּמָה מ"מ הַנְּדָר כְּבָר נִתְבַּטַּל ע"ש מִשָּׂא"כ בַּנ"ד הֵלֵא הָאִיסוּר הוּא מִכַּח
חַרְגַּמ"ה נְהִי דְּבִשְׁעָה שְׁהִיא שׁוּטָה מְסַתְלַק מְעָלָיו הָאִיסוּר כִּינֵן שַׂא"ר לְאִישׁוֹת אֲזַ מְכַל
מְקוּם כְּשֶׁמִּתְרַפְּאָת אַחַר כֶּף וְהִיא רְאוּיָה לְאִישׁוֹת שׁוּב חוּזַר אִיסוּר חַרְגַּמ"ה לְמַקוּמוֹ וְכַמוֹ
שְׁמַצְיָנוּ בַּכ"מ בְּאִיסוּר שְׁמַתִּירִין לְשַׁעַתוֹ מִחֲמַת אוּנָם דְּכְשִׁיעֵבְכוּר הָאוּנָס חוּזַר הָאִיסוּר
לְקַדְמוּתוֹ דַּה"ל כְּהֵיטֵר לְזַמַּן דְּכְשִׁעוּבֵר הַזְּמַן חוּזַר הָאִיסוּר וְנִיעוּר ע' בְּרַא"ש פ"ק דְּחֻלִּין
וְהו"ל כְּהָא שְׁכַתְב בַּחו"מ סו"ס קנ"ו בַּהַג"ה לְעַנְיָן ח' חֲזַקְתָּ יִשׁוּב שָׁאָם הִתִּירוּ לֹא' עַל
זְמַן וְנִתְנָה לּוֹ רְשׁוּת לְדוּר ל"א כִּינֵן דְּאִשְׁתֵּרִי אִשְׁתֵּרִי וִיכּוּלִין לְגַרְשׁוֹ אַחֲרַכֶּף יַעו"ש וְהָרִי
אֶפִּילוּ בְּשְׁבוּעָה שְׁנִשְׁבַּע הוּא עֲצָמוּ מְצִינּוּ בִּיּו"ד סִימָן רל"ב ס"ב בַּהַג"ה דְּכְשִׁנְשַׁבַּע
לְשַׁלֵּם לְיוֹם פ' כְּשֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן אֵין לּוֹ לְשַׁלֵּם דְּפִטוּר מְשֻׁבְּעָתוּ אַפ"ה אִם אַחַר כֶּף יְכוּל
לְקַיֵּים דִּינּוּ כְּעוּבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ בְּמִזִּיד ע"ש וּבַח"מ סִימָן ע"ג דַּל"ש לְוִמֵר דְּכְשִׁנְשַׁבַּע
הָאִיסוּר מְמַנּוּ אֵיזָה זְמַן לֹא יְחוּל עוֹד לְעוֹלָם וְלֹא מְבַעֲיָא אִם נִתְרַפְּאָת קוּדָם שְׁנִשְׂאָה זֶה
אִשָּׁה אַחֲרָת בְּנִדְאֵי הַזֶּר חָל עָלָיו אִיסוּר דַּחַר"ג וְהַר"ז דּוּמָה לְהָא דְּמַצְיָנוּ בַּב"מ קי"ב
לְעַנְיָן אִיסוּר דְּלֹא תִלִּין פְּעוּלַת שְׁכִיר דְּכְשֶׁהִמְחָהוּ אֲצַל חֲנֻנִי וְאֲצַל שְׁוֹלְחָנִי אֵינּוּ עוּבֵר
אִיבַעֲיָא לְהוּ חוּזַר אוּ אֵינּוּ חוּזַר רַב שְׁשֵׁת אָמֵר אֵינּוּ חוּזַר וְרַבָּה אָמֵר חוּזַר וּפִי' בְּתוֹס'ס' שָׁם

דפּלוגתתם הוא לענן בל תלין פּשחוזר בו מיז ביום ראשון על בעה"ב דלר"ש אינו חוזר עליו לענן להתחייב בב"ת ו דניתק שעה אחת ממנו פּשעמד אצל שולחני שוב אינו חוזר לאיסור ב"ת ורבה אמר פינן דתוף זמנו חוזר הני פּדמעיקרא ע"ש וכינן דקיי"ל הלכתא פּרבה לגבי ר"ש ול"א פינן דניתק כו' פינן דהוא תוף זמנו ה"ה בנ"ד פינן שנתרפאה טרם שנישא זה אשה אחרת הו"ל תוף זמנו ול"א פינן דניתק כו' אלא אפילו נתרפאה אחר שפּכר נשא זה אשה אחרת רביע עלי' איסור דחר"ג פנ"ל ואף דמצינו ביו"ד סו"ס ר"ת פּנשבוע שלא ישא אשה תוף ג"ש ועבר ונשא הו"ל פּנשבוע על הפּכר ואכלה דנשאל ומתירין לו אם פּן חזינו דלאחר הנשואין אין חל עליו עוד איסור השבועה וה"ה בחר"ג דלא ישא אשה על אשתו נימא פינן דכבּר נשא בהיתר תו לא חל עליה עוד איסורא לדור עמה מ"מ הרי מבואר שם דכשאמר לשון שמשמעוהו שלא תהיה אשתו אסור גם אחר הנשואין ועט"ז יו"ד סי רי"ו ס"ק י"א וא"כ ה"ה בזה אפּשר דלשון תקנת ר"ג הי' שלא יהיה לו ב' נשים נשואות ולא שלא ישא אשה על אשתו א"כ גם אחר הנשואין אסור לו לדור עמה ושפיר אמרינן דאף דבשעה שהיתה שוטה היו מתירין לו לישא אחרת מ"מ פּשמתרפאת אחר כּף הדר אתי איסור תר"ג וחייל (ד) ובמק"א פּתבתי לחלק בזה עפ"י סברת הרשב"א בחידושי קידושין כ' שפּתב שם דהיכא דהיתר הנה לצורך מצוה אמרינן הואיל ואשתי אשתי משא"כ פּשהותר רק לדבר הרשות פּגון ביפ"ת דלא דברה תורה אלא פּנגד יצה"ר ל"א הואיל ואשתי אשתי ולפי זה י"ל פּנשטית לד' הפוסקים דס"ל דאין להתיר רק היכא שלא קיים מצנת פ"ו והני היתר בשביל דבר מצוה אז אפילו פּשמשפית אחר כּף אין האיסור חוזר ונגיעור דהואיל ואשתי אשתי משא"כ אם מתירין גם בלעדי מצנת פ"ו משום דאין אדם דר עם נחש י"ל דלכשמשפית חוזר עליו האיסור דחר"ג אמנם עכ"ז ברור דהיכא שנתרפאת שוב אין הגירושין תלוי ברצונה ויכול לגרשה בע"כ (פשיה' רשיון מטעה"מ) וכן מפּורש בתשו' מים רבים סי' ג' ע"ש ולפע"ד הסבּרא נותנת פּן דא"א לומר שאחר שנישא אשה בהיתר ע"פ ק"ר אם משפית אחר כּף יהיה תלוי ברצונה שאם לא תתפּן לקבל גט ממנו יאסר לו לדור עם אשתו זאת שנישאה בהיתר דאין זה דרכי נועם פּדמצינו ביבמות פ"ז בהא דפריה לא נעשה מתים פּחיים לענן יבום מק"ו כו' ת"ל דרביה דרכי נועם יעו"ש ותוס' ריש יבמות ד"ה ואחנה דאין סבּרא לומר דאחר שמתה אשתו תחזור ותתקן לו ליבום דאין זה דרכי נועם ועתשו חכ"צ סימן מ"ו אמנם עכ"פ יש לנו לשקוד על תקנת האשה שלא תתעגן שע"כ נכון שישלש הבעל נאטאריאטסאקט על סכום מסוים לערבון שפּששתפּה יגרשנה מחדש ולא יהיה מניעה מצדו: והנה לענן הגט שפּותבין עכשיו נודע מ"ש בתשו' פמ"א בשם חכם א' מחכמי אשכנז שדעתו לזכות לה הגט ע"י אחר והפמ"א חולק עליו פינן דפתיה בי' חובה דגרייה ובספרי הרי בשמים מה"ק סי' כ"ה פּתבתי לחזק התקנה דזיכוי וגם א"ז הגאון ז"ל בתשו' בר לינאי חאה"ע סי' ב' מקיים דברי המורים לזכות גט פּנשטית דמועיל הזיכוי עכ"פ שמתגרש מעכשיו ולכשתשפּה פינן דזכות הוא לה משום דכשמשפית מתעורר האיסור דב' נשים ואם לא יגרשנה תיכּף יפּשל באיסור דחר"ג קודם שיגרשנה ומצוה עליה שמתגרש מעכשיו פּדי שלא יפּשל הבעל על ידה וע"ש שכ' עוד דזכות היא לנפּשה שלא תצטרך להמתין

צ"א יום אחר שתשתפה ועתה חשבינו הצ"א יום משעת הזיכוי כמ"ש בכמ"א סימן מ"ב ומ"ג בדין זיכוי גט למומרת ע"ש וביותר י"ל.

פינון דהב"ד אביהן של השו' הנה ונעדיפי מאפטרופס פמבואר בנמ"י וריטב"א יבמות פ' חרש [וערמב"ם פי"א מנחלות ומ"ש בהה"מ שם בשם רמב"ן ורשב"א ובסמ"ע סימן ר"צ ס"ק מ"ג] בנדאי יוכלו הבי"ד לעשות עבור האשה הנשתטית מה שצראה להם דניחא לה אפילו בדאיכא ג"כ קצת חובה ע' כתובות מ"ת מי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו ונזקין ומפרנסין אשתו בניו ובנותיו כו' ועש"ע אה"ע סי' מ"ג ס"ב ברמ"א דיכולין ב"ד לפסוק להשיא את הקטנה כמו שיש רשות לאחי ולאמה ויכולין להתנות שאם תמאן תאבד כל אשר לה ונהרי בנקה"כ יו"ד סימן ש"ה כתב דהב"ד יכולין לנפות לקטן אפי' במקום דאיכא קצת חובה ומוכית לה מקדושין מ"ב גבי חלוקת הארץ דהיה מהני גם בשביל קטנים אף דיש גם פן חובה דאיכא דניחא ליה בהר ואיכא דניחא ליה בבקעה ע"ש [ומה שתמה על פי זה אדברי תוס' כתובות י"א ב'הא.

דגר קטן מטבילין אותו ע"ד בי"ד ע' באס"ז שם מ"ש בשם הריטב"א, ובתוס' סנהדרין ס"ח ד"ה קטן] והעירני קצת לזה רב א' וליתר שאת יש לתמן לדעתי שימסור הבעל מקודם הגט ע"י אחר בזיכוי ואח"ז יקחנו מידו ויחזור וימסרו לו בתורת שליח להולכה שיהיה מוכן בידו ליתנו ליד האשה לכשתשתפה: (ה) ובדבר אם מועיל היתר המאה רבנים על ידי שישלח כ"א דעתו בכתב ובחת"י ע"י הכי דנאר ראיתי בספר שו"ת מהר"מ שיק חאה"ע סי' ב' שכתב דפשיטא דמהני ע"י הכי דנאר פינון דגם התקנה מעיקרא היתה על דרך זה ולכך גם ההיתר יהיה בזה האופן כל בי עשרה צריכי בי עשרה למשלפי עכ"ד והנה תם אני ולא אדע דהרי הו' דאיתא בגיטין ל"ג כל בי עשרה צריכי בי עשרה למשלפי לחומרא אמרינו הכי דמה"ט באמר לעשרה כתבו א"י לבטל זה שלב"פ זה אכל לא להקל מפח האי סברא.

גוף הדבר שכתב דהתקנות התקנה הנה ע"ז האופן באמת מוזר בעיני דאדרבא מדברי תשו' מהר"מ מרוטנבורג נראה שפשתקנה התקנה מרגמ"ה וגאוני דורו פולם היו במעמד א' ולכאורה הנה מקום לפ"ז להחמיר ולומר דכיון שהתקנה נתקנה בקהלת הגאונים המתקנים ביחד פן גם הק"ר המתירין דשליחותא דקמאי עבדי צריכין להיות נאספין ביחד דכל בי עשרה כו' אמנם באמת מלבד שדעת רבים מהפוסקים ז"ל דבנשתטית גמורה א"צ כלל היתר ק"ר ואינו רק לרוחא דמלתא לבר מן דין הרי הטעם דכל בי עשרה כו' בגיטין שם הוא פינון דמתחלה עשה לכל העשרה שלוחים כאחד להכי צריכי לבטל פולם בפעם אחד וכל שביטל רק מקצתו פינון דעדות שבעלה מקצתה לא בטלה פולה נמצא שלא ביטל אלא מקצתו ולהכי ל"מ כלל כמ"ש בפנ"י שם וא"ז הגאון מליסא ז"ל בס' תו"ג שם הסביר הדברים ביותר דל"א דיבור ומבטל דיבור רק כשעקר דיבור שני כל הדיבור הראשון אבל כשאינו עוקר דיבור שני רק מקצת דיבור הראשון לא חשיב דיבור שני לבטל דיבור הראשון ולא נתבטל כלל אבל לא משום אלומי מילת הוא דניבעי שיהיה הביטול כעין המעשה ונראה דמה"ט לא ניחא ליה להר"ן ז"ל בגדרים ז' לענין נידהו בפניו איה מתירין לו אלא בפניו לפרש הטעם משום דהנידוי הי' בפניו צריכי גם פן להיות ההיתר העין שנידוהו מפת הו' דכל דמתעבידא בי עשרה כו'

שבתוס' ישנים שם פי' באמת הכי ונהר"ן כתב דלא נהירא ליה לפרש הכי והוא משום דהתם אין הטעם משום אלומי מילתא ובטוש"ע יו"ד סימן של"ד מוכח גם כן דנדחה טעם זה ולהכי גם שלב"פ הותר וע' פראשונים ו"ל ריש השולח שפי' והא דקאמר התם או ששלח אחריו שלח ל"ל מ"ד לא אלימא שליחותא דבתרא משליחותא דקמא דליבטל קמ"ל דהיננו דהו"א פנין דהשליחות הי' בפניו בעינו ביטול השליחות גם כן בפניו ע"ד דא' פל בי עשרה כו' וקמ"ל דל"א הכי פנין דבאמת אין הטעם משום אלומי מילתא ולהכי מהני גם שלב"פ יעו"ש ובפרט דכל הענין שצריכין להציע תוכן הדבר לפני מ"ר בנשתטית הוא בכדי שישפטו הם אם לפי מצב חולי השטות שלה היא ראוייה לאישות א"כ מה לי אם הבעל הולך אליהם או שמתאספין ביחד או ששולחין להם בכתב והם משיבין דעתם על ידי הכי דנאר שעל פו אין לספק בזה שבנדאי מועיל קיבוץ החתימות של הקיר מג' ארצות ע"י הכי דנאר, סיומא דפיסקא אחרת שיקיים הבעל מ' ישעיה הנ"ל כחוק המוטל עליו כפי שכתבנו למעלה הנני מסכים להתיר לו לישא אחרת בתנאי שלא יתנגד לחקי הממשלה הרוממה ובאופן שישכמו עמי מאה רבנים ול"ד רבנים אלא לומדים שידעו טעם ההיתר כמ"ש בנוב"י אנה מגאונני דורנו וכל רב וצורב יכול להמנות ולהצטרף בצירופא דרבנן בשריותא דהאי גברא להתיר סרצופות העיגון מעליו וע"ז.

הנני באעה"ח הקטן אריה ליבוש הלוי א"ש הורוויץ אבד"ק סטרי והגליל. סימן ט דברי יד"נ הרב הגאון האדיר סוע"ה גזר ישראל ותפארתו וכו' בקש"ת מוהר"ר יצחק שמעלקיס שליט"א הגאבד"ק לבוב והגליל עוד בהיתר נשתטית מה שדרש הוא וב"ר חו"ד להיות נמנה ג"כ לדבר מצוה להתיר איש אומלל מפבלי העיגון בי דינא רבא דק' לבוב: בעזה"י"ת בחודש פסלו שנת תרנ"ח לפ"ק לבוב החיים ובכרה למשמרת שלום למעלת פבוד הרב הגאון המובהק התריף ובקי בכל חזרי תורה המפורסם בכל אפסים וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום שליט"א רבן שלימסקי הגאבד"ק קאמינקא יע"א: מתפבדים אנחנו לשלוח להדר"ג קונטרס אחד ערוף מאת מרן הגאון מאוה"ג האבדפ"ק שליט"א בדבר היתר נשתטית ומבקשים אנחנו בצירוף מרן הגאב"ד דפה מכהדר"ג שישכים ג"כ על ההיתר וינקה לו בחתימתו וגם חח"י הת"ח הנמצאים במח"ק וישלח לנו עד מהרה על שם מרן שליט"א ומגישים אנחנו בזה לכהדר"ג תודה מקדם למען המצוה פי רבה היא ברגשי פבוד ויקר: הננו הדו"ש בעם מרן הגאב"ד הקטן אורי זאב וואלף סאלאט הקטן נטע פערקויף דומ"ץ דפה לבוב ואלה דברי הקונטרס בעה"י להרבנים הגאונים הגדולים היראים והשקמים בשלוש ארצות חיי אריקא וטבא ושלמא רבא ישגא שאלה ע"ד הרב התריף בנש"ק מ' נפתלי ערליף ג"י אבד"ק דעלאטין אשר יסרהו ה' קשה פי זה פארבע שנים אשר אשתו הרבנית מ' שארציא החי' בת הרב הגדול מו"ה מנחם האבד"ק וואנילוב ו"ל (בהגאון הצ' בעל מגדל השן) שיצאה מדעתה וכל תהלוכותיה בשגעון קרעה פסותה ושברה חלונות ושלשה פעמים היתה בבית החולים מופי הדעת והשכל פעם ראשונה התמהמהה שמה חודש ימים פעם שנית שני חודשים פעם שלישית ארבעה חודשים ולא מצאה תרופה ולא עלתה לה ארוןפה והרופאים העומדים בבית החולים שפטו משפטא פי אין מרפא למחלתה (פאשר העיד בפנינו עד אחד נאמן) וגם בנתיים בעת שבה מעט לאיתנה ותשקוט רוחה גם אז לפרקים דברה באין סדר ובלי דעת וכל שומע הבין פי מחשבותיה נבוכים ובקיץ החולף היתה לפנינו

ב' פְּעָמִים הָאִשָּׁה הִנָּל עִם בַּעֲלָהּ הָרַב הִנָּל בְּפַעַם הָרִאשׁוֹן לֹא הָיְתָה חֲלוּמָה וְעוֹד דְּבָרָה דְּבָרִים שֶׁל שְׁטוּחַ וּבְפַעַם הַשְּׁנִי הָיְתָה בְּרִיאָה וְדְבָרָה פְּאֻחַד הָאָדָם וְהִיטִי אֲזוּ נוֹטָה לְסֹדֵר לָהּ גֵט אֶף יַעַן לֹא יָכְלוּ לְהִתְפַּשֵּׁר כִּי הִיא דְרָשָׁה סֶף פְּזָה אֲשֶׁר לֹא הָיָה בִּיכוּלָתָה בַּעֲלָהּ הָרַב לַחַת לָהּ וְגַם אֲנָכִי אֲמַרְתִּי לְהִמָּתִין עוֹד אֵיזָה חֲדָשִׁים עַד שֶׁתַּחֲזֹק שֶׁהִיא שְׁפוּיָה בְּדַעְתָּהּ לִכֵּן לֹא נִגְמַר אֲזוּ הַדְּבָר וְעַתָּה חֲזָרָה לְשְׁטוּחָהּ וּבָאוּ לְפָנֵינוּ שְׁנֵית וְרֵאיוֹנוֹ כִּי מְטוֹרֶפֶת הִיא בְּדַעְתָּהּ וּמְדַבְּרַת דְּבָרִים שֶׁל שְׁטוּחַ וּבַעֲלָהּ הָרַב יִצְעַק מִפְּאֵב לֵב עָלַי יְמֵי נְעוּרָיו כִּי עוֹדְנוּ עוֹל יְמִים וְגַם אֵין לוֹ מִי יִשִּׁים עֵינָיו עַל יְלָדָיו אַרְבָּעָה שָׁנִישׁ לוֹ מֵאֲשֶׁתוֹ הִנָּל וְנִפְשׁוּ בַשְּׂאֵלָתוֹ לְהִתִּירוֹ מִכַּבְּלֵי הָעֵיגוֹן וּלְהִתִּיר לוֹ לִישָׂא אַחֲרָת עָלַי וּכְבָר עָשָׂה אֶת אֲשֶׁר נָטַל עָלָיו שֶׁהַשְּׁלִישׁ סָף.

יֹתֵר מִכַּדֵּי פְתוּבָתָהּ וְנִדְוִינָא שְׁלָהּ וּמְסַר הַסֶּף הִזָּה לִיכַד אִישׁ נֶאֱמַן וּכְטוּחַ אֲשֶׁר יִתֵּן לָהּ לְאֵט לְאֵט דִּי פְרָנְסָתָהּ בְּהַסְכָּמַת אַחִיָּה הָרַב הַחֲרִיף הָאֲבֹד"ק וּוְאֵהֲנִילוּב וְהָרַב הִנָּל עִם הָאִישׁ הַנֶּאֱמָן הַבְּטִיחוּ וְחִיבוּ א"ע לְתַת לָהּ מְדוֹר וּמְזוֹנוֹת וּלְהַשְׁגִּיחַ עָלַי דִּי כַּחֲסָם.

תְּשׁוּבָה הִנָּה טַעְמֵי וְנִימוּקֵי שְׁלֵא רְצִיתִי אֲזוּ לְסֹדֵר לָהּ גֵט בְּעַת חֲלִימוּתָהּ הִנָּה דְהִנָּה מְבוֹנָר בַּאֲה"ע (ס' קיט) דְּאֵין רְשָׁאֵי לְגַרְשׁ בְּעַתִּים חֲלוּמָה וּבָאָם נִרְאָה שֶׁתְּשָׂאָר כְּפֹךְ וְגַרְשָׁה בְּעַת חֲלִימוּתָהּ לֹא מְהַדְרִינָן עֲנֻבָדָא וּט"ז (ס"ק יג) פְּתַב דְּבֹזָה"ז שְׁאָסוּר לִישָׂא ב' נָשִׁים וְהוּא יְהִיָּה מְעוּגָן אֵין לְחוּשׁ לְתַקְנָתָהּ דִּינָה אֲמָנָם מְסוּפָה דְּבָרֵי הַט"ז נִרְאָה שְׁלֵא הִיקַל רַק בְּהַחֲזָקָה ב' פְּעָמִים אֲבָל בְּהַחֲזָקָה ג' פְּעָמִים גַּם הַט"ז אֵינוֹ מִיקַל לְגַרְשׁ אוּלַי כּוֹנְתוֹ כִּינּוֹן דְּמִתִּירִין לְבַעַל לִישָׂא אַחֲרָת כַּמ"ש הַט"ז (ס"ק יב) ע"ב בְּכַה"ג אֵין לְחוּשׁ לְעֵיגוֹן דִּינָה וְיִישׁ לְחוּשׁ לְתַקְנָתָהּ דִּינָה וְאֵין לְהַקְשׁוֹת דְּטַעְמָא מֵאִי לֹא יְגַרְשׁ כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמֹר אוּתָהּ דָּאָם יְגַרְשָׁה יְגַרְרוּ אַחֲרֵיהּ נְהָרֵי אִם יִשָּׂא אַחֲרָת תְּאָסוּר עָלָיו לְאִשָּׁה וְשׁוּב לֹא יִשְׁמֹר אוּתָהּ עַכ"פ יִשׁ סָפֵק אִם הַט"ז הִתִּיר בְּכַה"ג לְכַתְּחִלָּה וּבִתְשׁוּ אַחֲרָת צִדְדֹתֵי לְהִתִּיר בְּעֻבְדָּא שְׁהִיָּתָה שְׁפוּיָה יֹתֵר מִשְׁנָה כִּינּוֹן דְּעָבְרוּ עָלַי כָּל זְמַנֵּי הַשְּׁנָה וְתַקּוּפוֹתֵי וְלֹא נִשְׁתַּטְּתָה יִישׁ לְתַלּוֹת שְׁנַתְרַפָּאָה וְשִׁם נְסַתְפַקְתִּי גַם בְּשׁוֹר נִגְחָן אִם עָבַר זְמַן רַב וְכו' אֶף מְסַתִּימַת הַפּוֹסְקִים מִשְׁמַע דְּאֵין חִילוּק אֶף לְעֵנִין עַתִּים חֲלוּמָה וְדָאֵי יִישׁ לְתַלּוֹת לְהַקְל דְּבַנְגִּיחָה לֹא תַלְיָא בְּעַתוֹת הַשְּׁנָה מִשָּׂא"כ בְּשִׁגְעוֹן דְּתוּלָה בְּעַת וְזְמַנֵּי הַשְּׁנָה כִּינּוֹן שְׁעָבְרָה שְׁנָה שְׁלִימָה וְלֹא נִשְׁתַּגְּעָה נְעַקֵּר הַנֶּסֶת דְּהָרֵי אֶף בְּמַתוֹ אַחֲזִי מְחַמַּת מִיָּלָה נְסַתְפַק מֵהָרִי"ט בַּח"ב (ס' לָא) אִם נְעַקֵּר בְּפַעַם אֶתֶת וְנָהִי דְשִׁם לֹא נְפֻסוּק כַּמְהָרִי"ט דְּהִיא סְפָנוֹת נְפֻשׁוֹת מ"מ בְּעַתִּים חֲלוּמָה דְּהִיא דְרַבְנָן יִישׁ לְפֻסוּק כֵּן יַעוּ"ח מִק"ח (ס' תסז ס"ק ה) דַּל"מ חֲזָקָה רַק בְּגוֹרָם הַמְסַתְבָּר וּבִתְשׁוּ הַגָּאוֹן ר' חֵיִים פֶּהֶן (ס' נד) הוֹרָה לְהַקְל וְהִתִּיר הָא' מִשׁוּם מְצָנוֹת פּו"ר לֹא תִיקְנוּ חַז"ל וּפְלָא שְׁלֵא הִבִּיא דְבָרֵי הַט"ז וְהִתִּיר הַב' שְׁכַתְב דְּזוֹנָקָא בְּעַתִּים חֲלוּמָה שְׁאֵינָה בְּרִיאָה כ"כ אָסְרוּ הִתִּיר זֶה מְבוֹנָר ג"כ בַּבֵּא"פ (ס' קיא דָּף קצג ע"ב) וּמִיִּיתִירָאָה מִירוּשְׁלָמִי ר"פ מִי שְׁאֲחִזוּ דְאֲמַרִּינָן שִׁם שְׁמוּאֵל אָמַר כִּד דְּהוּא תַלְמִים יִתֵּן גֵּט מֵה שְׁמוּאֵל כַּר"ל דְּאָמַר לְכַשְׁיִשְׁתַּפָּה רַבָּא דְשְׁמוּאֵל מַר"ל דּוּ אָמַר חֲלִים יִתֵּן גֵּט וְהַחֲלִימָנוּ וְתַחֲיִינוּ וּפִי' הַפְּנִי מִשָּׁה דְחֲלִים עֲדִינָן לֹא נִתְרַפָּא לְגַמְרֵי וְהִתִּיר זֶה לֹא שִׁינָה בַּנ"ד שְׁאֵינָה שְׁפוּיָה לְגַמְרֵי וְהִתִּיר הַג' שְׁכַתְב כִּינּוֹן שְׁהִיָּתָה חוּלְנִית וְנִשְׁתַּגְּעָה קוֹדָם נִשְׁוֹאִין לִישׁ בַּנ"ד וְהִתִּיר זֶה פְתַב נ"כ בְּהַשְּׁמָטוֹת לְחַכְמַת שְׁלָמָה מֵהַגָּאוֹן מֵהַרש"ק עַל כֵּן לֹא מְלֹאֲנִי לְבִי לְהַקְל וְצוּיִתִּי לְהִמָּתִין וְאֲמָנָם הָאִשָּׁה הִנָּל חֲזָרָה וְנִשְׁתַּגְּעָה וְעוֹד לֹא נִתְרַפָּאָה וְעַד מְתִי יַתְעַגָּן ע"כ הַסְפָּמָנוּ לְהִתִּיר לְהָרַב הִנָּל לִישָׂא אִשָּׁה אַחֲרָת בְּהִתִּיר מֵאָה רַבָּנִים שְׁהָרֵי

הט"ז (ס"ק יב) מתיר לישא אחרת באשה שהיא עתים שוטה ועתים חלומה ואף בעת חלומתה עדיף יותר להתיר לו לישא אשה אחרת מלגרשה היכא שהיא נשפטית ג' פעמים פנין דהרבה פוסקים אוסרים לגרשה ובשו"ת שו"מ מה"ק ת"ג (סי' קכא) שמתיר לגרשה ולא ניחא ליה להתיר לו ב' נשים ע"כ מייגרי שנתרפאה זמן ארוך ונראה להב"ד שישאר כהן כמבואר ברמ"א משא"כ בנ"ד אף אם תתרפא תשוב לישטותה פדרפה משא"כ כשהיא עמה בשגעונה ומדברת דברים פדרה המשתגעים וא"א לדור עמה ולע"ע אי אפשר לגרשה הדבר פשוט להתיר לו לישא אשה אחרת בהסכמת מאה רבנים, והנה מקור ההיתר הוא לפי שבמקום מצוה לא גזר רבינו גרשום ואף שקיים פ"ו מ"מ יש בזה הצלת עבירה שלא יבא לידי הרהור עבירה והצלת עבירה הוי פעושה מצוה ובתשו' שב יעקב מיימי ק"ו דהרי מצות יבום נדחה מחשש קטטה כדאיתא ביבמות מ"ד ואיסור לישב בלא אשה משום הרהור עבירה לא הותר משום חשש קטטה כמ"ש החמ"ח (סי' א"ס"ק י) ומבואר שם בח"מ דהרהור עבירה קשה יותר מלשבת יצרה וכן מבואר (ביבמות ז) דל"ת חמור מעשה וחיזויש הוא שחידשה תורה דעשה דוחה ל"ת ועיין בהקדמת ספר משנת חכמים ועוד דבעשה א"צ לפזר כל ממונו משא"כ בל"ת צריף למסור כל ממונו שלא יעבור כמבואר באו"ח (סי' תרנ"ו) הו אמת שיש להוכיח קצת להיפוף מזה דהצלת עבירה ל"ה פעושה מצוה דהנה בספרי לאו"ח (סי' לח אות ד) הקשיתי ע"ד מהרי"ק בתשו' (סי' קלז) שכתב בהא דאמרינו ביבמות (קכא ע"ב) דא"ל גכרי לישראל קטול אספסתא ושדי לחינאי בשבת ואי לא קטילנא לך פדקטילנא לפלוני דאמרי ליה בשל לי קדרה בשבת ולא בשיל ליה ונ"ל איסור דרבנן הוא דהוי דהא פנין שהישראל לא היה צריף לאותו בישול כי אם להנצל ממיתה הו"ל משאצל"ג מידי דהוי אהורג את המזיקים כדי שלא ימיתוהו יעו"ש (ע' סי' לד בספרי הנ"ל הארכתי בפרט זה ובדברי מהרש"א ת"א ב"ב קי"ט לענין מקושש) וכן הביא לעיל מיני' וקשה (ביבמות דף ו) דבעי למילף דעשה דותה ל"ת שיש בו פרת מקרא דאיש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו דאם אמר לו אביו שהוט לי בשל לי לא ישמע לו דס"ד דעשה דותה ל"ת שיש בו פרת ואמאי הו"ל ל"ת שיש בו פרת הלא הו"ל משאצל"ג ומה לי אם עושה מלאכה להציל עצמו ממיתה או שעושה מיראה שלא יעבור על עשה וע"כ מוכת מזה דהעושה לקיים מצות עשה הו"ל מלאכה הצריכה לגופה כמ"ש תוס' שבת ק"ו משא"כ בעושה להציל עצמו ממיתה הו"ל מלאכה שאצל"ג ולפ"ז ה"ה בעושה להצלת עבירה ה"ל משאצל"ג ואינו דומה לעושה מצוה: ובזה נ"ל לישב קושית התוס' סנהדרין ש ע"ב) ד"ה חז למעוטי שהקשו ל"ל קרא דמחלל שבת לא ניתן להצילו בנפשו הא מציל גופי' קמחלל שבת דאין זה מקלקל בחבורה דאיכא תקונא גבירא פנין דמחויב מיתה כדאמרינו (דף לה) בבת כהן ולהנ"ל ניחא דאינו דומה לבת כהן דאיכא תקון דצריכה כפרה ול"ה משאצל"ג פנין שצריף לקיים מצות עשה משא"כ ברוצה לחלל שבת לע"ע א"צ כפרה דלא עבר עדיין וההורגו להצילו מעבירה הו"ל כמו שעושה להציל ממיתה דה"ל משאצל"ג כמ"ש מהרי"ק ונשם קאי אליבא דרשב"י דס"ל משאצל"ג פטור ע"כ צריף קרא ומינושב ג"כ לראבר"ש דס"ל ניתן להצילו בנפשו ואצ"ל דגזה"כ היא כמ"ש תוס' דראב"ש ס"ל בסנפה ל"ג דמשאצל"ג פטור ולהצלת עבירה הו"ל משאצל"ג כנ"ל

ובמלמ"ל פכ"ד משבת: כתב דרודף אחר הערונה בשבת לא ניתן להציל בנפשו דהוא גופו יחלל שבת והקשה בשעה"מ דא"כ מה הקשה.

בסנהדרין ע"ג אהה דאלו נערו שיש להם קנס וקלא ניתן להצילה בנפשה ולא מוקי בשבת וע' מ"ש בספרי לאו"ח. (סי' ט) בשולי המכתב דבר יקר ביישוב הקושיא אמנם לפמ"ש לעיל דהצלת עבירה הו"ל משאצ"ל"ג כמו הצלה ממיתה א"כ לר"ש ניתן להציל בנפשו בשבת ומשו"ה לא מוקי הך דאלו נערו בשבת וע' פרמ"ג פתיחה כוללת לה' שבת בתחלתו כתב באין רוצה לקיים מצנת סנפה וכדומה מכין אותו עד שתצא נפשו אפ"ש בכה"ג אף בשבת שרי ודבריו תמוהין איך יעשו תבולה ויחללו שבת ולפמ"ש י"ל כיון דא"צ פפ"ה הו"ל מקלקל או משאצ"ל"ג פנ"ל אף צ"ע לפמ"ש משנבב נתיבות (סי' ג) דצריה ב"ד להכות א"כ הא אין: דנין בשבת ויו"ט וע"כ בשבת ויו"ט אין מכין והא דאמר בכחובות פ"ו עשה סנפה ואינו עושה מיני בחוה"מ והא דאמרינן לולב ואינו נוטל מיני בחוה"מ ונקט דנגמא במקדש שהוא דאורייתא אבל אין מכין במצוה דרבנן ועכ"פ מפל הג"ל מופת דהצלת עבירה לא חשוב כעושה מצוה אף יש לחלק דלענין השכר ודאי עושה מצוה יש לו שכר יותר ומשו"ה ה"ל מ"ע מלאכה הצריכה לגופה אבל לענין להזהר בדבר ודאי יש להזהר להציל מעבירה אולי יותר מעושה מצוה ועוד דגוף הסברא שפתיבתי צ"ע דגם בהצלה מעבירה מקיים מ"ע דהשבות לו (והלאו דלפ"ע קאי אכן נח דליפא גבי עשה דוהשבות) וכש"כ בהצלה ממיתה פדאייתא בסנהדרין ע"ג השבת גופו מנלן ת"ל והשבות ע"כ צ"ע גם על תשו' מהרי"ק הג"ל ושמא פונתו דבמציל עצמו ממיתה ליפא מ"ע דהשבת אבידה אבל מציל אחריה ודאי איפא מ"ע מ"מ גוף דברי מהרי"ק עדיין צ"ע ויש להביא ראיה דהצלת עבירה הוי כעושה מצוה מש"ס פסחים ע"ב דהוי טועה בדבר מצוה.

דחייב אדם לשמח אשתו ופרש"י אפילו שלא בשעת עונתה כשמתאוית לו ונהרי לדעת טעם המלך הלכות לולב ל"ה טועה בדבר מצוה במצוה דרבנן ועכצ"ל דשם הוי מצוה: דאורייתא דהוא בכלל ל"ת דעונתה לא יגרע וזה ל"ה רק ל"ת דרוב הפוסקים לא ס"ל פסמ"ק דהוי מ"ע מקרא דנשמח את אשתו דקרא לא קאי רק אשנה ראשונה וא"כ ל"ה רק ל"ת אמאי הוי טועה בדבר מצוה וע"כ דהצלת עבירה הוי כעושה מצוה ודו"ק: והנה בענין מחלוקת הפוסקים רבינו שמתה וה"ר אביגדור הובא בב"י (סי' קיט וקכא) אם ניכר בו דבר של שטות מה שלא נזכר בחגיגה (דף ג) אם הוא ג"כ בכלל שוטה ודעת רבינו שמחה דלא הוי שוטה והב"י הביא מש"ס ב"ב (דף קנה) בהאי דהוי משחרר עבדו דהוא בכלל מאבד מה שנותנין לו ורק ממעשה דרבא שם דאכל תמרי ושדי קשייתא לרבא משם מוכח דלא כרבינו שמחה וגם בדבר המחלוקת אי בעינן שיעשה השטות ג"פ או רק פ"א דדעת ב"י בחו"מ (סי' לה) דבעינן שיהיה דרכו בכך ודעת ז' התב"ש (סי' א ס"ק מו) דסגי בפ"א והביא ראיה מההך דרבא דבפ"א סגי עיי"ש ונ"ל ליישב דהנה בחולין (פו) פליגי רבנן ור"מ בשחיטת תשו"ק אי פטור מלכסות דר"מ ס"ל פטור משום דרוב מעשיהם מקולקלין ועיי"ש בגמ' ותוס' דרבנן מספקא להו אם רוב מעשיהם מקולקלין ומעשהם אם אגון מסופקים אם הוא שוטה או לאו יש לראות אחר רוב מעשיו איך הם אם רוב מעשיו יעשה בהשכל ודעת ל"ה שוטה ואף בדבר אחד אינו עושה פהוגן מ"מ בכל דבר אזלינן בתר רובא ומעשה ל"ק מרבא בב"ב דשם הוי ספק אי מכירתו מכירה כיון

שְׁעֵשֶׂה דְּבַר שֶׁל שְׁטוּת ל"מ מֵה שְׁרוּב מְעֵשִׂיו בְּדַעַת דָּאִין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרוּב וְחִיּוּשֵׁין לְמִיעוּט וְהוּי שׁוֹטֵה וְכוּן בְּהֵהוּא דְהוּי מְשַׁחֲרַר עֲבָדֵי מִשְׁא"כ בְּאִיסוּר דְּאִזְלִינּוּ בְּתַר רַבָּא ל"ה שׁוֹטֵה רַק בְּהֵנָּה שְׁמִפְרִין בַּגְמ' וְעַד שְׁיַעֲשֶׂה ג"פ וְהוּא יָשׁוּב נְכוּן וּמִן הָאִמּוּר יֵשׁ לְהַעִיר ג"כ בַּגְמ' דְּחִגִּיגָה הַגְּ"ל דַּר"ה ס"ל דַּל"ה שׁוֹטֵה עַד שְׁיִהְיֶה בְּכוּלָּן וְקָאָמַר ר"פ אִי שְׁמִיעַ לִיה לַר"ה קָא דְתַנָּיָא זֶה הַמַּאֲבָד מֵה שְׁנוֹתָנִים לוֹ הוּי הַדָּר בֵּיה וְלַהַגְּ"ל יֵשׁ לְחַלְקַי דְּדַלְקָא ר"פ ס"ל עַד שְׁיִהְיֶה בְּכוּלָּן מְטַעַם דְּבַחַד מְהַנִּי אִימַר בְּעַל מַחְשְׁבוֹת וְכוּ' וְהַקְשָׁה בַּט"א דְּמִשְׁמַע בַּחַד לַר"ה אֲפִילוּ סָפַק לֵיכָא וּבַגְמ' קָאָמַר אִימּוּר פְּדֵי שְׁתַּשְׁרֵה כּו' הָרִי דְהוּי סָפַק וְלֵיכָא לְמִימַר דְּמִסְפַּק מוֹקְמִינוּ אַחְזָקָה דְמָה נִעְשֶׂה בְּאָדָם שְׁלֵא יִדְעִינוּ אוֹתוֹ אִיָּהּ הוּא מַעַת יְלָדוּתוֹ וְתִירָץ דְּאִזְלִינּוּ בַּחַר רֹב בְּנֵי אָדָם שְׁהֵם בְּנֵי דַעַת ע"ש וּמַעַתָּה מָה הַקְשָׁה לַר"ה דְּלָמָּא בְּרִייתָא מִיִּירֵי לְעֵנִין מְקַח וּמְמַכֵּר לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ דַּל"מ רֹב דָּאִין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרוּב אֲמַנְם בְּזָה י"ל כַּמ"ש הַהֲפֵלְאָה סוּפ"ק דְּכַתְּוּבוֹת דְּבָכְל דְּבַר דְּמִסְפָּקִינוּ לְעֵנִין שְׁאָר דְּבָרִים וְאִזְלִינּוּ בְּתַר רַבָּא אַף בְּמִמּוֹן הוֹלְכִין אַחַר הָרוּב וּמַעַתָּה בְּזָה דָּאֵם מִסְפָּקִינוּ לְשְׁאָר דְּבָרִים אִזְלִינּוּ בְּתַר רֹב אַף לְעֵנִין מְמוֹן מְהַנִּי וְלֵא מְצִי לְשַׁנּוּי פִּן (וּבְיַלְדוּתֵי הַבְּאִתִּי רָאִיָּה לְזָה מְנַדָּה (דָּר נ) דְּכַל הַנְּשָׁר לְדוֹן ד"נ פֶּשֶׁר לְדוֹן ד"מ וְהָרִי מְצִיא תִינוּק מִן שְׁלֵף וְרֹב יִשְׂרָאֵל וְדָאִי יִהְיֶה פֶּשֶׁר לְדוֹן דִּינֵי ד"נ וְלַד"מ דְּפָסוּל לְדוֹן יִשְׂרָאֵל אַף שְׁמַתְגִּייר אַח"כ ע"ש בְּתוֹס' וּפְנִי וְכִינוּן שְׁאִין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרוּב לֵא יוֹכַל לְהוֹצִיא מְמוֹן ע"פ דִּינוּ וְקָשִׁיא אַמְתְּנִיתִין וְע"כ פִּינוּן שְׁהַחְזוּקָנוּהוּ פְּיִשְׂרָאֵל מְהַנִּי אַף לְהוֹצִיא וּבִלְא"ה י"ל דְּדִינֵינִים שְׁאֵנִי) וְאֲמַנְם בְּסוּגִיא דַּב"ב הַגְּ"ל נְכוּנִים הַדְּבָרִים דְּשָׁם הוּי הַסָּפַק לְעֵנִין מְמוֹן וְכְשִׁרְאִינוּ פַּעַת בּוֹ דְּבָרִים שֶׁל שְׁטוּת וּמִסְתַּפְּקִין תִּיכְרָף לְעֵנִין מְמוֹן אֲמַרִּינוּ אִין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרוּב וְל"מ רֹב שֶׁל ב"א וְלֵא רֹב מְעֵשִׂים מִשׁו"ה פֶּסַק רַבָּא דַּל"ה מְכִירָה וְאֲמַת דַּלְפַּמ"ש הַקְצוּה"ח בְּסִי ר"פ דְּבַקְרָקַע ל"א אִין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרוּב דְּדוֹקָא בְּמַטְלָטְלִין מְהַנִּי דְּהַמְמוֹן ת"י יַעו"ש עֲדִיין הַקְּוִשָׁיָא בְּמִקּוּמָה עוֹמְדַת וַיֵּשׁ לְהַרְחִיב בְּזָה הַדְּבוּר בְּקוֹשְׁיַת הַתוֹס' פ' הָאִשָּׁה שְׁנַתְּאֲרָמְלָה (טז א) ד"ה וְכִינוּן דְּרֹב דְּכַתְּבוּ לְרַב פְּרִיָּה וְכוּן הוּא בַּב"ב (צג) וְכוּן בְּקוֹשְׁיַת הַתוֹס' יְבָמוֹת (סד) אֲמַאי יֵשׁ לָהּ פְּתוּבָה מְשַׁנִּי וְלְעֵנִין אִיסוּר לֵא מְהַנִּי וְהָרִי מְמוֹן עֲדִיף דָּאִין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרוּב וִי"ל דְּכַתְּוּבָה שְׁאֵנִי דָּאִינָה גְּבִית אֲלֵא מִן הַקְּרָקַע וּבְקָרְקַע הוֹלְכִין אַחַר הָרוּב וּמָה שְׁפָתוּב יֵשׁ לְחַלְקַי בֵּין דְּבָרֵי הַקְצוּה"ח לְהַתוֹס' דְּשָׁם בְּסִי ר"פ כְּשִׁאֲתָה הוֹלֵף אַחַר הָרוּב הַקְּרָקַע בְּחִזְקָתָהּ מִשְׁא"כ בְּכַתְּוּבָה אַף שְׁאֲתָה הוֹלֵף אַחַר הָרוּב מ"מ צְרִיף עֲדִיין לְהוֹצִיא הַקְּרָקַע מִשְׁא"כ בְּסוּגִיא דַּב"ב הַגְּ"ל בְּעוֹבְדָא דְּרַבָּא לְדַבְרֵי הַקְצוּה"ח יֵשׁ לְעֵינִין בְּתִי הַגְּ"ל וְדו"ק הֵיטֵב וְע' בְּנַה"מ (ס' מו סס"ח) שְׁדַעַתוֹ דְּלֵא כַּהַקְצוּה"ח וְשְׁמָא י"ל דְּדוֹקָא לְעֵנִין חִזְקַת מְרָא קָמָא ס"ל לְקַצוּה"ח פִּן מִשְׁא"כ בְּשִׁיּוּשָׁב בְּהַ וּנְכוּנִים דְּבָרֵי הַנַּה"מ וְאֲכַמ"ל: וּבְעֵיקַר הַדְּבָר יֵשׁ לוֹמַר דִּישׁ חִילּוּק בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ בְּעֵנִין נְשִׁטְטִית וְהוּא ע"פ דְּבָרֵי מַהֲרִי"ט אַה"ע (ס' טו) שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּהַנְּבָהֲלִים וְנַחֲפָזִים בְּדַעַתָּם וְכוּ' הָרִי הוּא בְּכָלֵל הַשְׁוֹטִים וְכַתְּבַר וְעוֹד נִרְאֶה דְּלֵא אֲמַר הַרְמַב"ם פִּן אֲלֵא לְעֵנִין עֲדוּת שְׁצָרִיף לְהַעִיד עַל מָה שְׁעֵבַר כְּבָר וַיֵּשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא נְדָמָה לוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁהוּא פִּן וְנַתְחַלֵּף לוֹ דְּבַר בְּזוּלָתוֹ מֵאַחַר שְׁפַעְעִמִּים אִינָם מְפִירִין דְּבַר וְאִיָּהּ יַעִיד עַכְשָׁיו מִשְׁא"כ פְּשָׁאֲנוּ בְּאִים לְקִינִים דְּבָרֵינוּ כְּמוֹ בְּמִקְח וּמְמַכֵּר וְאַסְבְּרִיָּה לוֹ וְאָנוּ מְפִירִין שְׁהִבִּין הַדְּבָרִים כְּגוֹן זֶה לֵא שׁוֹטֵה הוּא וְהָרִי הוּא פְּפָקַח לְכָל מָה שְׁעוֹשֶׂה לְפָנֵינוּ יַעו"ש וּמַעַתָּה בְּאִישׁ בְּעֵינֵינוּ שְׁיִכְנוּן בְּשַׁעַת הַגַּט וּמִשׁו"ה מְהַנִּי הַגַּט אֵם

הוא שוטה לשאר דברים משא"כ אשה דבעינן שלא תהא משלחה וחוזרת או החשש שלא ינהגו בה מנהג הפקר ובעינן שתזכור הגירושין וקרי הוא כמו עדות ול"מ להרמב"ם, וקצת יש להעיר דקרי הטעם משלחה וחוזרת ל"ש רק בשעת הגט כמ"ש תוס' יבמות (ק"ג) בסופו אף מתחלת דברי התוס' לא משמע פן ודו"ק באופן דלדינא באשה אף אם אין בה סימני שוטה המבוארים בש"ס מ"מ אם יש בה שאר סי' שטות יש להתיר לבעלה לישא אשה אחרת עלי' וכ"כ בפ"ת לאה"ע (סי' א ס"ק טז) וכ"כ בתשו' שו"מ מהד"ג ח"ג (סי' קח) ועכצ"ל מ"ש בנוב"י חיו"ד (סי' קמו) להחמיר מיירי דאין בה פלל סי' שטות רק שאינה בת שפל ואין שום סימן שטות בה ובנ"ד שהיתה כמה פעמים שטיא גמורה הדבר פשוט להתיר ולענן השלשת הגט יעשה כמשפט המבואר בנוב"י מה"ק אה"ע (סי' ג') ובאופן זה הנני פותח בהצלה תחלה אחרי פי ההיתר פשוט ודרינא אנכי בהדי מאה רבנים המספיקים להיתר זה שישא הרב הנ"ל אשה אחרת על אשתו ובאופן שישגי רשיון מהממשלה) ואני מבקש מכבוד הרבנים הגאונים שיאבו בטובם להצטרף להיתרא דהאי גברא ולחתום שם פבדום על ההיתר ובטובם יראו כי גם שאר ת"ח החונים במחיצתם יבואו עה"ח והיה בזה שלום למרנן ורבנן מנאי הכותב וחתום פ"ק לבוב יום ד' תולדות ער"ח פסלו תרנ"ח לפ"ק יצחק שמשלקיס האבד"ק לבוב והגליל.

גם אנחנו יושבי על מדין בצירוף מרן הרב הגאון מאוה"ג האבד"ק שליט"א אחרי ראה ראינו כל הפתוב למעלה הננו מהנמנים לדבר מצנה בצירופא דרבנן בהיתרא דהרב מו"ה נפתלי הנ"ל אחרי אשר קיימ את אשר נגזר עליו מאת פבד מרן שליט"א: וע"ז באנו על החתום יום הנ"ל פה"ק לבוב הקטן אורי זאב וואלף סאלאט הקטן נטע פערקויף.

סימן י תשובה בנשתטית הנה בעניני נשתטית אם אבוא להעתיק מ"ש בתשו' להגאונים האדירים האלה וכן כל תשובותי בענין זה למקומות הרבה תקצר הידיעה ויכיל כמעט ספר שלם ע"כ אמרתי להציג בשער הזה תשובה אחת בענין נשתטית הפוללת ענינים פוללים בהלכה זו: בעה"י בדבר המעונן פב"פ אשר יד' ה' נגעה בו וזה כמה שנים אשר אשתו פב"פ נשתטית וכפי הגב"ע וכו' וכו' יש לה כל סימני שוטה המבוארים בש"ס ואינה יכולה לשמור אח גטה ולא את עצמה ואין אדם דר עם נחש בכפיפה ואפי' בבית א' אינו באפשרית להיות אתה וכבר הפריז עליה סכום רב יותר מיכולתו לעסוק ברפואות אצל גדולי הרופאים וכו' ולא עלתה בידם לרפאותה ובכל יום היא משתגענת ביותר והאומלל הנ"ל נפשו בבקשתו להתירו מכבלי העיגון דחר"ג מאור הגולה כי מלבד שלא קיימ עדיין פ"ו אין לו מי שישמשנו ולטפל בבנותיו וכו' וגם לא טוב היות האדם לבדו: [א] תשובה הנה כשישיגי רשיון מהממשלה הרוממה בנדאי יש להתירו מכבלי העיגון דחרגמ"ה בהסכם מאה רבנים מג"א פאשר פכר פשט ההיתר בזה בתשו' מהר"מ ב"ב בסופו ובתשו' הב"ח (סי' צג) ובחבורו וסי' קיט) אחרי שיקיימ כל ההשלשה (כפי שמבואר בפס"ד כו') המוטל עליו ע"פ התורה וכהוראת הנוב"י קמא אה"ע (סי' ג) באופן כי אם תתרפא בטח יתן גט אחר מפני חשש חכמי קאנסטוטונא הו"ד בהגהת משנה למלך פ"ו מהלכות גירושין ה"ג מטעם דכל מידי דלא מצי עביד השתא לא מצי משוי שליח (נזיר יב ותוס' שם) ואף כי יש בענין זה אריכות דברים לפלפל ולסלסל בעזר החונן דעה אכל א"צ יען כי גם הגאון הנפטר הגדול בעל נוב"י לא רצה לתקוע עצמו

בדבר הלכה להתייר בהגט המושלש וכן הסכימו כל גדולי אחרונים שישלש עכשיו גט ואח"כ יתן גט אחר וכד הניבא טליא מדי עברי דרף עואב"י ללעמבורג צירף אותי ידיד החכמים הרב הגאון המובהק ר' יוסף שאול נאטינזאהן לבית דינו הגדול בענין היתר נשפטיית ורשום בזכרונני שעשינו ג"כ בהשלשת גט ובאופן שאח"כ כשיתרפא יתן גט אחר וכהוראת הנוב"י (סי' ג) וכמו שפסק בספרו שו"מ מה"ק ח"א (סי' קטו) ות"ג (סי' יב וסי' קח וסי' רטז) וכ"כ בספרו שו"מ מה"ג (שנדפס אחר זמן) ח"א (סי' עג וסי' קמא וסי' שיב) ובמה"ד ח"ג (סי' צט) יעו"ש דלא ינפך דבר מענין התנאי דנתינת גט שני עד אחר נתינת הגט ביד השליח בכדי שלא יהיה חשש ביטול הגט ומבאר דעשה באופן זה שנתן הגט להשליח בלי שום תנאי רק אח"כ צנה שישלש וועקסיל ביד הב"ד שפכל פעם שנאמר לו שצריך שיתן גט חדש יתן תיכף או ישלם הסף ובה לא מבטל הגט הראשון דיוכל לפרש הפונה אולי יתקלקל בנתינים הגט הראשון ביד השליח ואז יתן גט אחר יעו"ש דעכ"פ לא רצה לשנות מדברי הנוב"י ויען"ג"כ בתשו' חת"ס ח"א (סי' יא) ובתשו' מנחת שי לא מגדולי גאליציאן שנדפס מחדש שם (סי' כו) שדי נרנא בדברי הנוב"י דכשמתנה ליתן גט חדש א"כ תקנתו קלקלתו דעי"ז נתבטל הגט המושלש מפל וכל ולא ראה דברי רבו השו"מ הנ"ל דאין עושין תנאי גמור רק באופן שלא יהיה חשש ביטול להגט המושלש וכמש"ל] ועכ"פ אחרי שיקיימו ככל הנ"ל אנו שליחותא דקמאי עבדינו להתירו מכבלי העיגון כי עד אנה ישב ביד באין עוזר: [ב] אמנם פן יש להבין כיון דאינה יכולה להתגרש אח"כ בגט המושלש וצריכה גט מחדש א"כ מה תועלת יש בגט המושלש ואף כי מי אנכי לירד לסוף דעת הראשונים העמוקים דבריהם מני ים עכ"ז הרשות נתונה גם לקטן פמוני לבאר דברי הראשונים כפי דעת הענייה ומקודם נבאר איך הדין בנשפטיית ואין בה סימני שטות המבוארים בש"ס חגיגה ג' איך הדין לענין חרגמ"ה דלא ביארו בה גדולי האחרונים (רק הרב פת"ש סי' א ס"ק טז הביא תשו' כת"י מהגאון מהר"א טיקטין זצ"ל דבענין זה נדאי יכולים לסמוך על דעת הרמב"ם שהביא הב"י (בסי' קכא) דלאו דוקא באותן הסימנים שהוזכר בש"ס אלא ה"ה שאר דברים מה שעושה דרף שטות ונדבר זה תלוי לפי ראות עיני הב"ד יעו"ש גם בשו"ת שו"מ מה"ק ח"ג (סי' קח) כתב לענין סימני שוטה בנשפטיית דעד כאן לא נחלקו רק באיש המגרש אבל באשה המתגרשת שאינה רק מצד חרגמ"ה פשיטא דכל כה"ג לא גזר ר"ג יעו"ש שלא כתב טעם וראיה לזה) ובתשובה א' הארכתי בה ואכמ"ל דעכ"פ בעיקר פלוגתת הראשונים גבי סימני שוטה קשה להכריע, ולהכניס ראש בפרט שפבר פלפלו בענין זה גם גדולי אחרונים בתשו' אור השער וכתבתי דלדעתי הפניה יש להוסיף נוסף קצת ולהוכיח בדרף החידוד דגם התוס' ס"ל כשטת הרמב"ם (פ"ט מהלכות עדות הלכה ט) דמי שדעתו משונפשת בדבר מן הדברים בכלל שועה יחשב דהנה התוס' יבמות (ק"ג ע"ב) ד"ה יצתה הקשו על הירושלמי שם הלכה א' (ס"ט א) דהוי מצוי למימר איפא בינייהו יודעת לשמור את גטה ולא את עצמה כדאמר בש"ס דידן כו' יעו"ש ולכאורה לפי דברי הב"י (סי' קיט) דשיטת הירושלמי דתרומות הוא דצריך כל ג' סימנים ושיטה ש"ס דידן דאפי' בחז מהנה ס' סגי א"כ מאי קושיא דהירושלמי לשיטתו אינו יכול לומר גבי שוטה א"ב יודעת לשמור את גטה ולא את עצמה דהא לא מיקרית שוטה רק בג' סימנים וחד מינייהו מאבד מה שנותנים לו (ואף דפני נמי מקרע פסותו מ"מ יראה דמקרע

דְּדָמִי לְמַאבֵּד (תְּגִיגָה ד ע"א) ג"כ אֵינָה יְכוּלָה לְשַׁמּוֹר גִּטָּה דְתַקְרַעְנָו לְקַרְעִים וּבִלְא"ה יֵשׁ בְּזָה לְסִתּוֹר וְלִבְנוֹת אַכְמ"ל) וְשׁוֹב אֵינָה יְכוּלָה וְדָאִי לְשַׁמּוֹר גִּטָּה מִשְׁא"כ לְשִׁיטַת ש"ס דִּינָו דְּפִסְקוֹ אֶפְיָלוּ בְּחַד מְהֵן סְגִי א"כ שְׁפִיר מְשַׁכְחַת לָהּ דִּינֵשׁ לָהּ א' מְשַׁאָר סִי שׁוּטָה וְאֵינָה מְאַבְדַּת מַה שְׁנוֹתָנִים לָהּ וּע"כ יְכוּלָה לְשַׁמּוֹר גִּטָּה וּמִשׁו"ה אָמְרוּ בִש"ם דִּינָו א"ב גְּבִי שׁוּטָה דִּיכּוּלָה לְשַׁמּוֹר גִּטָּה וְאֵינָה יְכוּלָה לְשַׁמּוֹר עֲצָמָה וּעַפ"ז יֵשׁ לוֹמֵד דְּמוּכַח דְּשִׁיטַת הַתּוֹס' פְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם (יַעו' בְּשׁו"ת בֵּית אֶפְרַיִם אַה"ע (סִי פֹט) ד"ה גְּלוֹי בִּמ"ש דְּדַבְרֵי הַתּוֹס' דְּחִגִּיגָה דְּלֹא פְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם וְאַכְמ"ל) דְּגַם בְּשַׁאָר סִימְנִים שְׁאִינָם מְבִנְיָרִים מִיְקָרִית שׁוּטָה וּע"כ שְׁפִיר פְּתָבוּ דְּגַם בִּירוּשְׁלַמִי מְצִי לְמִימַר דִּיּוֹדַעַת לְשַׁמּוֹר אֶת גִּטָּה כּו' וְהֵינָו דְּאָף דְּמַאבֵּד מַה שְׁנוֹתָנִים הוּא א' מַג' סִימְנֵי שׁוּטָה הָא מ"ל דְּהוּיָת שׁוּעָה ע"י שַׁאָר סִימְנִים (וּכְמ"ש גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים דְּגַם לִר"ה דְּבַעֲי פֶל הֶנְדָּה ג' הֵינָו מִשׁוּם דְּאִיכָּא לְמִיתְּלֵי בְּאִימַר כּו' בְּעֵינָן כּוּלְהוּ מִשְׁא"כ בְּשַׁאָר שְׁטוּתִים סְגִי בְּחַד לַכ"ע) וּלפ"ז י"ל דְּרַבֵּינוּ שְׁמַחָה דַּס"ל דְּלֹא מְקַרֵי שׁוּטָה רַק בַּג' סִימְנִים אֵלוּ הוֹכִיחַ פֶּן מִהִירוּשְׁלַמִי לְאִידָף גִּיסָא וְהֵינָו דְּמִשׁו"ה לֹא אָמְרוּ שְׁם א"ב בִּיּוֹדַעַת לְשַׁמּוֹר גִּטָּה כִּיּוֹן דְּבַשַׁאָר שְׁטוּתִים לֹא מִיְקָרִית שׁוּטָה רַק בַּג' סִימְנִים אֵלוּ דְּחַד מִיְבִינְיָהוּ מְאַבְדַּת וְא"כ שׁוֹב אֵינָה יְכוּלָה לְשַׁמּוֹר גַּם גִּטָּה כְּמִש"ל וְדו"ק [אַח"ז פְּתָב לִי י"נ הַגָּאוֹן הַמְּוֹבָהֵק הַאֲבַד"ק בְּרַעְזָאן כִּי בְּעֵינָן זָה פְּכָר הַעִיר בְּשׁו"ת בֵּית שְׁמוּאֵל אַחֲרוֹן (סִי ט) וּבְשׁו"ת סְפָר יְהוֹשֻׁעַ א"ע (סִי ע"א) הָאָרִיף לְדַחֲוֹת ד"ז וְהִנֵּה הַסְּפָר יְהוֹשֻׁעַ אֵינָו לְפָנָי וּמַעוֹלָם לֹא רְאִיתִיו אָכֵן הַס' בִּש"א בָּא לְפָנָי אַח"כ וְרִאִיתִי שְׁם שְׁכ' דְּרַבֵּינוּ שְׁמַחָה הוֹצִיא דִּין זָה מִמָּה שְׁהַקְּשׁוּ הַתּוֹס' פֶּנ"ל וְלֹא פְּתַב דְּהַתּוֹס' ס"ל פְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם וּלְפַמִּש"ל יֵשׁ מְקוֹם לוֹמַר כֵּן דְּהַתּוֹס' ס"ל פְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם]: [ג] וְהִנֵּה שׁו"ת אֹר הַיֵּשֶׁר אֵינָו לְפָנָי רַק שְׁדַבְרֵיהֶם מוּבָאִים בְּשׁו"ת גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַנְּמַצָּאִים בְּאוֹצָר סְפָרֵי וּבִתְשׁוּבָתֵי לְהַגָּאבֵּד"ק הַאֲלֵאֲפֵאֲלִיא פְּתַבְתִּי בְּאִנְרָף לְבָאָר שִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּדַבְרֵי מְבִנְיָרִים בְּפְשִׁיטוֹת בְּסוּגֵיָא דְּחִגִּיגָה שְׁם וְאַכְמ"ל בְּפִלְפוּל דְּחִלִּילָה לְהַכְרִיעַ בֵּין הָרַאשׁוֹנִים וּבְפִרְט דְּמַצִּינוּ לְכַמָּה גְּדוּלֵי אַחֲרוֹנִים שְׁפָתָבוּ אֶפְיָלוּ לְהַקְל לְמַעֲשָׂה בְּבַעַל שְׁגִירֵשׁ וְאֵין לוֹ סִימְנֵי שׁוּטָה הַמְּבִנְיָרִים בְּש"ס אָכֵן עַכ"ז פְּתַבְתִּי שְׁם בִּתְשׁוּבָתֵי דַעַכ"פ מִיָּדִי סְפִיקָא לֹא נִפְקָא בְּנִדּוֹן כְּזָה (שְׁיֵשׁ לָהּ שַׁאָר סִימְנֵי שׁוּטָה לְעֵינָן חֲרַגְמ"ה) א"כ לְפַמִּש"ש הַחֲמ"ח וְהַב"ש (סִי סו ס"ק יֵא וְח"י) דַּחֲר"ג לֹא הָוִי אֱלֹא דְּרַבְּנָן (יַעו' ג"כ בְּב"ש סִי א ס"ק כֹּא) מ"ש בְּשֵׁם הַד"מ) בְּנ"ז הָוִי סְפִיקָא דְּרַבְּנָן וְלִקְוֹלָא אָכֵן ז"א לְפַמִּש"ש אָבִי זְקַנֵי הַטּוּרֵי זָהָב יו"ד (סִירִי"ח ס"ק ד) וּש"כ שְׁם (ס"ק ג) דַּח' הָוִי דְּאוֹרְיָתָא וְיֵשׁ לְהַחְמִיר בְּסְפִיקוֹ (וּכ"כ הַרְמַב"ן פ' בְּחֻקוֹתֵי פ' כַּט וּבְמִשְׁפָּטֵי הַת') וּכ"כ הַנוּב"י קָמָא אַה"ע (סִי עַז) ד"ה וּמֵאוֹד וְסִי פַד ד"ה אָבָל (אָכֵן יַעו' בְּשׁו"ת חֲכָם צְבִי (סִי קִיז) ד"ה גַּם שְׁכ' הַדְּבָר בְּרוּר דְּאֲזַלִּינָן לְקוּלָא בְּדַבְרֵים אֵלוּ שְׁאִין אִיסוּרָם מִה"ת יַעו"ש) וּכ"כ הַגָּאוֹן עֲבוּדַת הַגְּרָשׁוֹנֵי (סו"ס נג) דְּסְפַק חֲר"ג אֲשׁוּר דְּהָוִי סְפַק מִה"ת וְלַחֲוּמָרָא וַיַּעַן ג"כ בְּשׁו"ת חַת"ס אַה"ע ח"א (סִי ג) וְיֵשׁ לְהָאָרִיף בְּעֵינָן הַנּוֹלָדִים אַח"כ יַעו' בִּיש"ש (חֲוָלִין פ"א סו"ס לו) וְאָף לְפַמִּש"ש הַנוּב"י מִה"פ חִיו"ד (סִי קִמו) דְּמַה שְׁגוֹזְרִין עַל הַנּוֹלָדִים אַח"כ אֵינָו אֱלֹא מַד"ק וְהוֹלְכִין בְּסְפִיקוֹ לְהַקְל לְדַעְתּוֹ יַעו"ש יֵשׁ נ"כ מְקוֹם עֵיוֹן בְּזָה ע"פ דְּבָרֵי הַש"ס ר"ה (יט א) דְּדַבְרֵי קַבְלָה כַּד"ת דְּמִי יַעו"ש ע"א ח"א (סִי תִרְצ"ו ס"ז) וּב"י או"ח (סִי תִקְנֵד) בְּשֵׁם ר"ת וְסִי תִקְפ"ו בְּשֵׁם הַרְז"ה וּמ"ש א"ז הַט"ז שְׁם (סִי תִרְפ"ז ס"ב) וְא"כ יֵשׁ מְקוֹם גְּדוּל לּוֹמַר דַּבְּד"ק דְּהָוִי כַּד"ת יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּסְפִיקוֹ (יַעו' ג"כ חַת"ס אַה"ע ח"א (ב) בְּעֵינָן סְפַק דְּבָרֵי

קבלה) ובזה הוי א"ש הא דחזקיה קרי בטבריה י"ד וט"ו (מגילה ה' ע"ב) ומינשבי קושני
הר"ן שם ומשו"ה פסק בש"ע (סי' תרפ"ח שם ס"ה) דיש לקרות בשניהם והפרמ"ג שם
בא"א (ס"ק ב וס"ק ד) הטמין זאת ברמז ובמק"א בתשובה לבערשיד הארכתי בזה יעו'
מש"ל בקונטרס השיב משה שער שער התירוצים סימן נא] ויען מ"ש בזה בחבורי
ברפת משה בקוה"ת (סי' ל אות ד) והעירותי מדברי הש"ס ב"ק (פ"ב ע"ב) והעליתי
דעכ"פ נראה פשוט דבזה"ז הוי ספק השקול אי חרגמ"ה הוי דאורייתא או דרבנן וא"כ
גם בנ"ז (בנשתטית שאין לה סימני שוטה המבוארים בש"ס) הוי ס"ס בדאורייתא וס"א
בדרבנן (וכעין שפתב הש"כ בכללי ס"ס דין ט"ז ויען' בשו"ת שער אפרים (סי' יא)
ושו"ת רעק"א (סימן ו) ודו"ק) דלמא גם בשאר סימנים שאינם מבוארים בש"ס מקרית
שוטה ולא גזר בה רגמ"ה ודלמא בזה"ז לא הוי אלא דרבנן ושוב הוי ספיקא דרבנן
דלמא בכג"ז לא גזרו: [ד] ואדאמתאן להכי יש מקום להבין דעת הראשונים שהצריכו
להשליש הגט אף שאח"כ פשתתרא צריכה גט אחר דכיון דרגמ"ה והבאים אחריו הניחו
מקום להקל בנשתטית (וכדומה וכמ"ש אבי זקני הב"ח שם בתשובה צ"ג זה לשונו ולבי
אומר לי שפך קבלו מפי רבינו גרשון מאור הגולה כו' שפשיגוע איזה ענין בין איש
לאשתו שאין ראוי להחזיק בח' זה יתירו אותו בהסכמת מאה רבנים כדי שלא יהיה הדבר
קל בעיני הדורות ליקח אשה על אשה יעו"ש ויען' בתשו' מהר"מ מרוטינבארג שם (סי'
תתרכ"א) במ"ש פי הגאון שתיקן כו' במקום דאיכא עיגונא לא תיקן ובמה שכתב שם
בשם מורו ר' מנחם) וכל מיני נשתטית בכלל ההיתר אפילו היכא דליכא בה סי' שטות
המבוארים בש"ס וכמ"ש דגם בזה יש להתירו מכבלי עיגון בהסכמ ק"ר (נמצא דמעיקר
התקנה יהיה ראיה לזה) וכיון דבנשתטית כזו שפיר תוכל לקבל הגט עכ"פ פשתתרא
כיון דאף בעת שטוחה יש דיעות דלא מיקרית שוטה ותוכל לקבל הגט (כיון דאף במקרה
שאין לו הנדף ג' סי' שוטה צדדו הגדולים בס' אור הישר להקל במקום עיגון וכמ"ש"ל)
ואף דלא נתקע עצמינו לדבר הלכה שתקבל חלילה הגט בעת שטוחה אבל עכ"פ אסתליק
החשש דהמגיה במשנה למלה ולא שייך לומר מי איכא מידי דלא מצוי עביד השתא (יעו'
במשנה למלה פ"ה מהלכות ביאת מקדש ה"ו דאפילו היכא דאיכא איסורא דרבנן מצוי
משוי שליח ובמ"ש הרב פת"ש (סי' א ס"ק טז) ומכש"כ היכא דיש מקנה לומר דמעיקר
הדין יכולה לקבל הגט כמובן) ועכ"פ פשתתרא יכולה לקבל הגט המושלש בלי שום
חשש כלל וע"כ כיון דהראשונים עשו תקנה כוללת יש לומר דמשום לא פלוג תיקנו
דגם בנשתטית גמורה שיש לה הג' סימנים ישליש וימסור גט ביד שליח להולכה אף
שאין תועלת בזה שתצטרף אחר כך גט אחר (וכמו כן אמרינן דגם בנשתטית בשאר
סימני שטות לא תקבל הגט בעת שטוחה משום לא פלוג בינה לנשתטית גמורה אף שיש
כמה צדדים להקל זולת היכא דיש מקום עיגון גדול דגם במקרה צדדו באור הישר להקל
יעו' בתרומת הדשן סימן קס"ד הובא דבריו במג"א סימן תמ"ז ס"ק ה' דלא מחמירין
בלא פלוג כמו בגוף הדבר ועיין גם כן במשנה למלה פי"ב מהלכות גירושין הט"ז ד"ה
וראיתי במ"ש ומה גם דאפשר דבעיגונא לא אמרינן לא פלוג וכו' יעו"ש ודוק) כן יש
מקום בראש לומר למצוא דרך נכון במה שכתבו הראשונים להשליש הגט: (ה) אמנם
כן יש לפקפק דהא דמתירין בנשתטית בשאר סי' שטותים לענין חרגמ"ה הלא עיקר
ההיתר משום ס"ס וספק אחד הוא דלמא בזה לא גזר משום דגם בשאר סי' מיקרית

שוטה ולעגן הגט המושלש דמתירין אותו ליתנו אמרינו להיפוך דלמא פדעת הפוסקים דבעינו דוקא הנה ג' סימנים ואם פן הוי תרתי דסתרי והא פבר פתבו התוס' בב"ק י"א ע"א גבי שליא שיצתה מקצתה (ד"ה דקא מטרת) דבכה"ג לא מקרי ס"ס (וכן יש להעיר בזה דאמרינו לא שינה לומר בזה לא מצי עביד וכו' דהא פיון דאיפא ספיקא דלמא פדעת הרמב"ם וסייעתו דגם בשאר סי' הוי שוטה ואם פן אפשר אף משום ספק שינה לומר לא מצי עביד יעו' ש"ס ב"ב פ"א ע"ב ודלמא בפורים ניהו ובעי קריאה וכו' שאינו ראוי יעו' ש"ד ודוק ויעו' מ"ש בספרי מנחת משה חאו"ח ריש סימן ב' ויש לחלק בזה פמובן ויש בזה אריכות דברים עפ"י דברי הירושלמי הובא בתוס' יבמות צ"ט ע"ב ד"ה ואין מוציאין יעו' ג"כ במשנה למלה פ"ט מהלכות אישות שהעיר בפרט זה וכתב דהוא מחלוקת רש"י ותוס' יעו' ש"ו ואכמ"ל] אכן בגוף הסברא דס"ס דסתרי אהדדי לא מקרי ס"ס יש בזה לפלפל דיש מקום לומר דדוקא כששני הספיקות נסתרים אח"כ משא"כ היכא דרק ספק אחד נסתר אח"כ וכדנראה מדברי הרש"ל בכתמת שלמה נדה כ"ז א' בתוס' ד"ה חומר יעו' ש"ו במהרש"א שלא כתב פן וכ"כ הגנת ורדים פלל כ' דכל שספק א' סותר חבירו אף שאין השני סותר אפ"ה לא הוי ס"ס (ולפלא בעיני שלא הביא שם מדברי הרש"ל ומהרש"א) וכ"כ המהרי"ט בתשובה חיו"ד סימן ב' גבי הא דאשת טומטום לא מתניבמת יעו' גם פן במחוקדשי הפרמ"ג דיני ס"ס אות א' ובלא"ה בנ"ז הא עיקר ההיתר לגבי חר"ג הוא רק ספיקא אי הוי שוטה בשאר סי' והספק השני הוא רק אם תר"ג דאורייתא היא והוי רק פחד ספיקא דרבנן פמובן אלא דגם בספיקא דרבנן הנסתר אח"כ וגם בס"ס דאורייתא שנסתרים שניהם אח"כ יש לעיין מהא דשני שבילין פסחים ב' ע"א דבזה אחר זה ד"ה שניהן טהורין אף דסותר א' את חבירו (יעו' גם פן ש"ס פתובות ע"ג ע"ב ספוקי מספקא ליה גבי ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא) ועפ"ז יש לחלק בין אדם א' לשני גופים יעו' גם פן בגו"ר שם ויש ת"ל להאריך בפרט זה אשר יכיל קונטרס גדול אבל אין צורך דהא עיקר הטעם דס"ס דסתרי אהדדי לא מקרי ס"ס הוא משום דממ"נ נעשה פאן איסור וכמו שכ' הרש"ל בנדה שם אבל בנדון זה שפיר י"ל דלא נעשה פאן איסור פלל ואין שום סתירה פלל לפמ"ש בתשובתי שם דיש מקום גדול לומר דאף הגדולים שהקילו באיש שיש לו רק שאר סי' שוטה וגירש היינו להתיר אשה מפבלי עיגון הקילו דלא מקרי שוטה בשאר סי' וגטו גט משא"כ להיפוך היכא דהאשה יש לה אפילו רק שאר סימני שוטה אבל עכ"פ לאמיתדיר ליה עמה וגם עם נחש פזה אין אדם דר בכפיפה (וידועים דברי הנוב"י מה"ת חיו"ד סי' קמ"ו במ"ש אם פן נמת דבריה לשיעורין ואשה שלא תהיה כ"כ פקחת יאמר הבעל כו' יע"ש דמירי באינה משונעת גמורה ועוסקת במו"מ משא"כ במשונעת גמורה אף בשאר סי' שטות י"ל דגם הנוב"י מודה) ובפרט היכא דבלא"ה לא יוכל לגרשה (דלא תקבל הגט ותעגן אותו כל ימיו) שפיר י"ל דכ"ע מודים דבכ"ז לא גזר רגמ"ה ונהוית ג"כ בכלל נשתטית שלא גזרו בזה [ולא עוד דאפ"י אם אין לה שום סי' שוטה רק דמאוסה עליו ויש אמתלא אמיתית והיא אינה מרוצת לקבל הגט בשום אופן פתבתי בתשו' לש"ב הגאבד"ק סעראצק לצדד להקל עפ"י שטת הרמב"ם פי"ד מהלכות אישות ה"ח והארבתי בדברי פלפול ת"ל להקל בזה היכא דיש עוד צדדים מכש"כ היכא דמאוסה מפני שהיא משונעת בשאר מיני שטות דאין לה אמתלא גדולה מזה] ועכ"פ לפמ"ש בתשובתי שם לא הוי תרתי דסתרי אהדדי

כָּלֵל דָּגַם מֵהַ שְׁמִקְלִין בְּנִשְׁתַּטִּית כְּזוֹ לַעֲנֵן חֲרַגְמָה לְאוֹ דְוָקָא מִשׁוּם דְּסוּמְכִין עַל דַּעַת
הַרְמַבְ"ם דְּהוּי שׁוּטָה גְמוּר בְּכַג"ז גַּם לַעֲנֵן גִּירוּשִׁין וְכַדוּמָה רַק לַעֲנֵן חֲרַגְמָה לְחַוְדָּן
מִשׁוּם דְּלֹא מִיְתַדֵּר לִיהַ אַתָּה סוּמְכִין דְּכ"ע מוֹדִים דְּכַג"ז לֹא גְזַר אֲבָל לַעֲנֵן עֲצָם הַגִּט
שְׁפִיר נִסְתַּלַּק הַחֲשֵׁשׁ דְּלֹא מְצִי מִשׁוּי וְעַכ"פ אַחַר שְׁתַּתְּרַפָּא שְׁפִיר מִתְגַּרְשָׁת בְּגִט זָה (פִּינּוּ
דְּמַעֲיָקָר הַדִּין גַּם בְּעַת שְׁטוּתָהּ בְּשִׂאָר סִי' יְכוּלָה לְהַתְּגַרְשׁ וּכְמוֹ שְׁהַקִּילוּ בְּאוּר הַיִּשְׁרָ
בְּמָקוֹם עֵיגוֹן אִפִּי' בְּבַעַל הַמְּגַרְשׁ) וְשְׁפִיר י"ל דְּבַדְרָךְ כָּלֵל תְּקַנּוּ מִשׁוּם לֹא פְּלוּג לְהַשְׁלִישׁ
הַגִּט אֲפִילוּ בְּנִשְׁתַּטִּית גְּמוּרָה וְדוּק וְכַמְש"ל: (י) וְרֵאִיתִי בְּשׁו"ת בְּרַפְת רצ"ה מִהַגְּאוֹן
רצ"ה אֲרִינְשִׁטְיִין מְלַבּוֹב סִימֵן י' שְׁעַמַּד גַּם כּוֹן בְּזָה דְּאַחֲרֵי שְׁאִינוּ יְכוּל לְמַסְנֵר לָהּ הַגִּט
כְּשִׁתְּרַפָּא אִם כּוֹן כָּל הַתְּקִנָּה בְּהַשְׁלִישׁת הַגִּט הִיא לְלֹא תוֹעֵלַת לְכַאוּרָה וְחִירָץ פִּינּוּ דְּהִיכָא
שְׁהִיא יְכוּלָה לְשִׁמּוֹר גְּטָה וְרַק שְׁאִינוּ יְכוּל לְגַרְשָׁה מִדְּרַבָּנּוּ מִשׁוּם גְּזִירָה שְׁלֹא יִנְהַגּוּ בָּהּ
מְנַהֵג הַפְּקָר וּבַכַּה"ג יֵשׁ תוֹעֵלַת בְּמִסִּירַת הַגִּט לְשִׁלִּיחַ הוֹלְכָהּ (דְּבָזָה לֹא חָשִׁיב לֹא מְצִי
עֵבִיד הַשְׁתָּא) דְּכְשִׁתְּרַפָּא שְׁפִיר יְכוּל לִיתֵן לָהּ הַגִּט תִּיכְפָּךְ וְאַחֲרֵי שְׁיֵשׁ מְקוֹם שְׁיִוְעִיל הַגִּט
הַהוּא תְּקַנּוּ מִשׁוּם לֹא פְּלוּג שְׁבָכָל נִשְׁתַּטִּית יִשְׁלִישׁ הַגִּט לִיד שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָהּ זַת"ד לְקַנְיִים
דְּבָרֵי גְדוּלֵי חֲכָמֵי הַדּוֹרוֹת וְאַף כִּי בְּהַשְׁקָפָה רֵאוּשׁוֹנָה דְּבָרֵי קוֹלְעִים לְמַטְרָה אַחַת שְׁכַתְּבִיתִי
לְעִיל (אוֹת ד' ה') אֲבָל אַחַר הָעֵיוֹן יֵשׁ לְחַלְקָא לְפַע"ד דְּבַעֲנֵן מְדַרְגַת הַשׁוּטָה שְׁחִילְקוּ
חֲכָמִים יֵשׁ שְׁיִוְדַעַת לְשַׁחֲרוּ גְטָה וְאִינָהּ יוֹדַעַת לְשַׁמּוֹר עֲצָמָה וַיֵּשׁ שְׁאִינָהּ יוֹדַעַת לְשַׁמּוֹר
עֲצָמָה וְגִטָּה (יְעו' יְבָמוֹת קי"ג ע"ב) וְא"כ הוּי כְּשִׁנֵּי עֲנִינִים נְפָרְדִים וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּלֹא שְׁיִיךְ
לוֹמַר בְּזָה לֹא פְּלוּג מִשְׁא"כ כִּי מִש"ל דְּהַתְּקִנָּה הִיְתָה בְּדְרָךְ כָּלֵל מִשׁוּם נִשְׁתַּטִּית בְּשִׂאָר
סִי' שׁוּטָה (דְּבַעֲנֵי הָעוֹלָם נְחֻשְׁבָת לְמִשְׁוֹנַעַת גְּמוּרָה עוֹד יוֹתֵר מְנִשְׁתַּטִּית רַק בַּג' סִימְנִים
אִלוּ) וְא"כ אַף לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּלֹא מְחַשִּׁיב שׁוּטָה בְּזָה לַעֲנֵן גִּירוּשִׁין וְכַדוּמָה מ"מ פִּינּוּ
דְּלַעֲנֵן חֲרַגְמָה הוּי בְּכָלֵל נִשְׁתַּטִּית שְׁפִיר יֵשׁ מְקוֹם בְּרֵאשׁ לוֹמַר דְּהוּי סוּג אֶחָד עִם
נִשְׁתַּטִּית בְּהַגְּזָה ג' סִימְנִים וְשְׁפִיר יֵשׁ לוֹמַר בְּזָה לֹא פְּלוּג דְּהוּי כְּעַנְיָן אֶחָד וְכַעֲנֵן זָה כְּתַב
הַלַּח"מ פְּרָק ג' מִהַלְכוֹת יו"ט ה"ב דְּתַלְיִישׁת יֵרַק אֶסְרוּ מִשׁוּם קַצִּירָה פִּינּוּ דְּשְׁנִיָּהֶם כְּעַנְיָן
אֶחָד לְצִוְרָךְ אֲכִילָה אֶמְרִינּוּ לֹא פְּלוּג רַבָּנּוּ אֲבָל לֹא נֶאֱסַר כִּיבוּי לְצִוְרָךְ מִשׁוּם שְׁנֶאֱסַר
כִּיבוּי שְׁלֹא לְצִוְרָךְ דְּכִינּוּן שְׁהֵם שְׁנֵי עֲנִינִים חֲלוּקִים (דְּהֵאִי לְצִוְרָךְ וְהֵאִי שְׁלֹא לְצִוְרָךְ) לֹא
שְׁיִיךְ לוֹמַר אַהָא לֹא פְּלוּג רַבָּנּוּ יְעו"ש וְכַעֲנֵן סְבָרָא זוֹ כְּתַב הַר"ן רֵישׁ פכ"ג דְּשַׁבַּת ד"ה
תְּנָא שְׁהַשׁוּי מְדוּמִתְהֵן בְּמִין אֶחָד אֲבָל לְהַחְמִיר בְּמִין אַחַר אִטוֹ אוֹתוֹ הַמִּין שְׁרֵאוּי לְחוּשׁ
בוֹ אִפִּי' רַבָּה מוֹדָה וְכַדְאֶמְרִינּוּ (שָׁם י"ב) אִם אֲדָם חָשׁוּב הוּא מוֹתֵר וְלֹא גְזַרִינּוּ אִטוֹ שְׁאִינוּ
חָשׁוּב יְעו"ש וַיַּעֲנֵן ש"ס (יְבָמוֹת ק"ז א') גְּבִי נְכֻסָּה לְחַוְפָּה וְלֹא נְבַעֲלָה כו' לֹא פְּלוּג רַבָּנּוּ
וּבְש"ס ב"מ נ"ג פ"ב גְּבִי לִיתְנִיָּהוּ לְמַחֲצוֹת לֹא פְּלוּג רַבָּנּוּ וְתוֹס' שָׁם בַּד"ה לֹא פְּלוּג וְדוּק
וְעַל פִּי זָה יֵשׁ לְהַעִיר גַּם כּוֹן עַל דְּבָרֵי הַמַּג"א סִי' רס"ג ס"ק י"ב בְּשָׁם אֲשֶׁת הַסַּמ"ע לְחַלְקָא
דְּבַהֲדִלְקַת גְּרוֹת יו"ט תְּבָרָךְ וְאַח"כ תְּדַלִּיק וְהוּא כְּתַב ע"ז אִין חֲכָמָה לְאַשָׁה כו' דְּלֹא חֲלָקוּ
חֲכָמִים כַּמ"ש סִי' קנ"ח וְהַדְּגוּל מְרַבָּה שָׁם כְּתַב הִיא הָאֲשָׁה אֲשֶׁר נִשְׁאַה לְבָהּ בְּחֲכָמָה
דַּל"ד לְבַרְכַת נְטִילָה דְּנוֹסַח הַבְּרָכָה שְׁוֹה וְלִכְפָּךְ מִשׁוּם לֹא פְּלוּג לֹא חֲלָקוּ מִשְׁא"כ כּוֹס
בְּרַפְת הַדְּלָקָה שְׁל שַׁבַּת וַיִּו"ט דְּחֲלוּקִים הִמָּה ל"ש בְּזָה לֹא פְּלוּג וַיֵּשׁ בְּזָה לְסַלְסֵל וּלְפַלְפֵּל
וְאִכְמ"ל דַּעַכ"פ עַפ"י דְּבָרֵי הַר"ן וְלַח"מ שְׁכַתְּבִיתִי יֵשׁ מְקוֹם יוֹתֵר לוֹמַר כַּא' הַסַּמ"ע וְדְּבָרֵי
הַדַּג"מ מוּבָנִים יוֹתֵר דְּבַבְרַפְת נְטִילָה הוּי כְּעַנְיָן אֶחָד מִשְׁא"כ בְּרַפְת הַדְּלָקַת שַׁבַּת וַיִּו"ט
דְּהוּי כְּשִׁנֵּי עֲנִינִים נְפָרְדִים וְלֹא שְׁיִיךְ בְּזָה לֹא פְּלוּג אֲכַן עַכ"ז קִשָּׁה לְהַחֲלִיט בְּזָה דְּבָר פִּינּוּ

דבְעִיקָר הַסְבָּרָא דְלֵא פְלוּג קִשְׁיָה לְחַדֵּשׁ בּוּ וּכְמ"ש הַמְשַׁנָּה לְמַלְךָ פִּי"ב מֵהִלְכוֹת גִּירוּשִׁין הַט"ז בַּד"ה וְרֵאִיתִי לְמַהֲרַח"ש דְּאָף שְׁמַצִּינוּ סְבָרָא זֹו דְלֵא פְלוּג אֶפְשָׁר הֵיכָא דְאַתְמַר אֶתְמַר הֵיכָא דְלֵא אֶתְמַר לֹא אֶתְמַר (וַיֵּשׁ לְהַעִיר גַּם כּוּן מִדְּבַרֵי הַמְשַׁנָּה לְמַלְךָ פ"ג מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ הַת"מ"ש בְּעַנְיָן מְחֻסָּר זְמַן וְהַבּוֹן) וּבִפְרָט בְּעַנְיָי הַתְּקֻנָּה בְּנֻדָּי קִשְׁיָה לְדַמּוֹת עַנְיָן לְעַנְיָן (יַעוּ' מִסְּכַת יָדִים פ"ג מ"ב וְלֹא ד"ס מַד"ס וְש"ס גְּדָה ז' ע"ב וְתִשׁוּ' הָרָא"ש כְּלָל נ"ה דִּין ו' וְש"ע אַה"ע סִימָן קי"ח ס"ו וּב"ש שְׁס"ס ק"ה) מ"מ בְּעַנְיָן תְּקֻנָּה זֹו דַּחֲרַגְמ"ה שֶׁהִיא תְּקֻנָּה כּוֹלְלַת שְׁפִיר יֵשׁ מְקוֹם לֹוֹמֵר דְּעִיקָר הַתְּקֻנָּה בְּהַשְׁלֵשֶׁת הַגֵּט הָוֵי מְשׁוּם לֹא פְלוּג יַעוּ' ג"כ לְאַבֵי זְקֵנֵי בְּתִשׁוּ' מְהַר"י וְנוֹיִל ס'י"ה דְּאָף שְׁכַתְבָּה גַּם כּוּן אֶבֶל תְּקֻנּוֹת הַקְּהֵלוֹת דְלֹא נִתְקַן אֲלֵא בְּמִדִּינָה זֹו אֵיפָא לְמִימַר דְלֹא נִתְקַנוּ אֲלֵא הֵיכָא דְשִׁינְיָה בְּהַ טַעְמָא וְתָם לְרִיק וְאִין לְמִדִּין תְּקֻנָּה מְתַקְנָה כְּמוֹ שֶׁתְּרָאָה בְּתִשׁוּ' הָרָא"ש מ"מ יַעוּ' שׁ בַּתְּחִלַּת דְּבָרָיו שְׁכַתְבָּה לְעַנְיָן כְּתוּבַת בְּנִין דִּיקְרִין דְּעִיקָר הַתְּקֻנָּה הָוֵי מְשׁוּם דְלִקְפּוֹץ אָדָם וַיִּתֵּן בִּתְּוֹ לְבָנוּ וְחַכְמֵי תְּקֻנּוֹ אֶפְיָלוּ הֵיכָא דְלִיפָא אָב מְשׁוּם דְלֹא פְלוּג כְּתַב שְׁס"ד יֵשׁ לְהַשִּׁיב שְׁאֵנֵי הַתָּם דְּהָוֵי תְּנַאי ב"ד וְנִתְקַן בְּמַנְיָן חַכְמֵי כָּל יִשְׂרָאֵל מְשׁוּ"ה לֹא פְלוּג יַעוּ' שׁ וְא"כ בְּתַקְנַת רַגְמַה"ג וְהַבָּאִים אֶחָרָיו דְלִדְעַת כְּמָה פּוֹסְקִים דְּאוֹרְיִיקָא הִיא וּכְמַש"ל וְנִתְקַבַּל בְּכָל מְדִינּוֹת אֶשְׁכְּנּוּ וְרוֹסְיָא וְצָרְפַת וְכַדוּמָה וְא"ז הַב"ח סִימָן קי"ט כְּתַב בְּשֵׁם חַכְמֵי פְּרָאנְקוֹרְט וְשִׁכְּן הַסְּפִימוּ כָּל חַכְמֵי אֶשְׁכְּנּוּ וְרוֹסְיָא לְהַשְׁלִישׁ גֵּט בְּיַד שְׁלִיחַ הוֹלְכָה בְּטַח מְקַנְבֵּל אֲצֵלָם מְהַרְאִשׁוּנִים שְׁכֵן הִזְהַ תְּקֻנָּה וְא"כ שְׁפִיר י"ל דְּעִיקָר הַתְּקֻנָּה הַכּוֹלְלַת הוּא מְשׁוּם לֹא פְלוּג וְאֵם כּוּן יוֹתֵר נְכוּן לֹוֹמֵר דְּמְשׁוּם נְשִׁתְּטִית בְּשָׂאָר סִימָנִים אֶמְרוּ לֹא פְלוּג כִּינּוּן דִּישׁ מְקוֹם לֹוֹמֵר דְּהָוֵי פְּסִיגְנוֹן אַחַר וּכְעַנְיָן אֶחָד הוּא וּכְמַש"ל: (ז) וּבְהִיּוֹתִי בְּזֶה הַבְּרִיק לְנֶגֶד עֵינֵי דְּבַרֵי הַפְּהֵן הַגְּדוֹל מְאַחֲיו בְּשׁוּ"ת רַח"כ אַה"ע ס'י"ד שְׁכַתְבָּה בְּטַעְמוֹ שְׁלֵךְ דְּבַרֵי הַפּוֹסְקִים שֶׁהַצְּרִיכוּ לִיתֵּן גֵּט בְּיַד שְׁלִיחַ הוֹלְכָה הָא ר"ג לֹא גָזַר בְּנִשְׁתְּטִית הוּא עַפ"י דְּבַרֵי תִשׁוּ' רַש"ל וְהַחֲמ"ח וְהַב"ש שֶׁהַקְּדוּמוֹנִים נִסְתַּפְּקוּ בְּשִׁיעוֹר מְהַ חָשׁוּב יוֹדְעַת לְשִׁמּוֹר גְּטָה דְּשׁוּטָה וְעַדִּיין מְחַלְקֵת בְּמִקְוָמָה עוֹמְדַת וְהִלָּא הָא דְרַגְמ"ה לֹא גָזַר בְּנִשְׁתְּטִית הוּא מְפָנֵי שְׁאִינָה בַּת גִּירוּשִׁין וּכְמ"ש רַמ"א וְלִכְּן הַצְּרִיכוּ לְמִסּוֹר גֵּט לְשְׁלִיחַ דְּהַשְׁתָּא מַמ"נ מְצִי לְיִשְׂא אַחֲרַת דָּאָם מְקַרִּית הָאִשָּׁה אִינָה יוֹדְעַת לְשִׁמּוֹר אֶת גְּטָה אֶת אִינָה בַּת גִּירוּשִׁין וְרִשְׁאֵי לְיִשְׂא אִשָּׁה אַחֲרַת דְּבִזָּה לֹא גָזַר ר"ג וְאֵם נִקְרָאת הָאִשָּׁה יוֹדְעַת לְשִׁמּוֹר אֶת גְּטָה אֵם כּוּן הַגֵּט כְּשֶׁר שְׁהָרֵי מְצִי הוּא לְמִיעֵבַד הַשְׁתָּא בְּעַצְמוֹ וְשְׁפִיר מְצִי מְשׁוּי נְמִי שְׁלִיחַ וְנִסְתַּלַּק הָעָרְעוֹר מִחַכְמֵי קַאנְסְטוֹנְטוֹנָא הַמוּבָא בְּמַלְמ"ל וְאֶפְשָׁר דְּגַם הֵם לֹא עָרְעְרוּ אֲלֵא בְּהִיתְרָא דְאַתְתָּא שְׁתַּנְּשָׂא עַל יְדֵי גֵט זֶה כְּשֶׁתְּרַפָּא דְלַגְבֵי דִּידָה לִיכָא מַמ"נ כְּמוּבָן זַת"ד הַנְּעִימִים וְהוּא כְּעִין דְּבַרֵי הַגָּאוֹן רַצ"ה הַבְּכָרְפַת רַצ"ה אֲלֵא דְרַבִּינוּ חַיִּים כְּהֵן לֹא כְּתַב מְשׁוּם לֹא פְלוּג וּבְאַמַּת לְפִי דְּבַרֵי רַת"כ דְּקִשְׁיָה לְנוּ לִידְעַת הַשְׁיַעוֹר דִּיּוֹדְעַת לְשִׁמּוֹר גְּטָה (א"כ אָף לְפִי מַה שֶׁהַעִירוֹתִי לְעִיל עַל דְּבַרֵי הַבְּרַכַת רַצ"ה בְּעַנְיָן לֹא פְלוּג) שׁוּב י"ל בְּזֶה מְשׁוּם לֹא פְלוּג הַצְּרִיכוּ הַשְׁלֵשֶׁת הַגֵּט אָף בְּנִשְׁתְּטִית גְּמוּרָה כִּינּוּן דְּגַם בְּנִרְאָה לְנוּ יוֹדְעַת לְשִׁמּוֹר גְּטָה הָוֵי בְּסוּג אֶחָד עִם נְשִׁתְּטִית גְּמוּרָה וְהָוֵי כְּעַנְיָן אֶחָד כְּמוּבָן (וּבְעִיקָר הַסְבָּרָא דְלֵא פְלוּג בְּעַנְיָן זֶה צ"ע מִדְּבַרֵי אָבִי זְקֵנֵי הַט"ז ס'י"ט קי"ח ס"ב) אֲלֵא דְלְפִי דְּבַרֵי מְרוֹן הַרַח"כ דְּאִין לְנוּ גְּבוּל וְהַחֲלָטָה וְדֵאִית בְּנִשְׁתְּטִית וּבְכָל נְשִׁתְּטִית יֵשׁ סְפֵק דְלִמָּא מְקַרִּית יוֹדְעַת לְשִׁמּוֹר גְּטָה א"כ אִין צְנוּרָה לְסְבָרָא דְלֵא פְלוּג אֲלֵא דְהַשְׁלֵשֶׁת מְהַנִּי בְּלֹא"ה מְטַעַם מַמ"נ [וּלְפַמְש"ל וּבְתִשׁוּבַתִי לְסְעָרְאֶצְק בְּאוֹרְךָ דְנִשְׁתְּטִית בְּשָׂאָר סִימָנִים ג"כ יֵשׁ לְהַתִּיר

חר"ג אָבֵל לָאוּ דוֹקָא מְשוּם דְלָאוּ בֵּת גִּירוּשֵׁין הִיא אֶלְא דָּאָף לְהַפּוֹסְקִים דְלָא מְקַרִּית שׁוּטָה בְּשָׂאָר סִי' מ"מ מוֹדִים לְעֵנִין חר"ג מְשוּם דְלָא מִתְדַר לִיה אִתָּהּ וְעוֹד מִכְּמָה טְעָמִים דִּישׁ לְהַתִּירוּ בִּנ"ז מִכְּבָּלֵי הָעֵיגוֹן דְחַר"ג א"כ בְּוֹדָאֵי נְכוּן לֹמַר הַטַּעַם דְהַשְׁלִישׁת הַגִּט מְשוּם לָא פְּלוּג וּכְמַש"ל] אָכּוּ בְּעֵיקָר דְבָרֵי הַרְח"כ יֵישׁ לְפַלְפֵּל וּבִפְרָט מ"ש שְׁם בְּסוּף תְּשׁוּבָתוֹ דְבִימֵי חֲוָרְפוֹ הַצְּטָרְף לְהִיתָר גְּשֵׁמִית וְהָרֵאשׁוֹן הָיָה גְדוֹל עוֹלָם בְּחַרִּיפוֹת וּבְקִיאוֹת וּבְכָל הַחֲכָמוֹת וְלֹא הָיָה נִזְכָּר שְׁם לְמַסְוֶה הַגִּט רַק לְהַשְׁלִישׁ בְּתוֹבָה וְסִיִּים כִּי אִם אִין מְנַהֵג מְבֹרָךְ בְּמִדְיָה לְהַשְׁלִישׁ גִּט אַזֵּי עֲדִיף טְפֵי שְׁלֵא יִשְׁלִישׁ גִּט (וְיִשָּׂא אַחֲרָת כְּשֵׁיִשְׁלִישׁ הַכְּתוּבָה) שְׁיֵישׁ תְּשֵׁשׁ שְׁלֵא תִשָּׂא בְּגִט זֶה כְּשֵׁתִירָפָא יַעוּ"ש אָבֵל בְּאַמַּת כְּבָר פִּשְׁטָה הַהוֹרָאָה כְּדַעַת א"ז הַב"ח וְסִיִּיעָתוֹ לְהַשְׁלִישׁ גִּט (וּכְמ"ש ג"כ בְּסִפְרֵי בְרַכְת מִשָּׁה בְּקוּה"ת סִי' ל"ט) וְכַהוֹרָאָת הַנוּב"י וְהַחֲתָם סוֹפֵר וְכָל גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים וְגַם שְׁם בְּתִשׁוּ' בְּרַכְת רצ"ה סו"ס י' צְנָה לְעֲשׂוֹת כְּהוֹרָאָת הַנוּב"י שְׁיִתָּן ת"כ שְׁאָם יִצְטָרְף לִיתָן גִּט מִחֲדָשׁ יִתָּן בְּלֵי עֵינָיִם יַעוּ"ש שְׁהַתְּפֵלָא עַל הַנוּב"י שְׁלַעֲנִין שְׁבוּעָה חֲקַר וְדַרְשׁ וְשֵׁת עֲצוֹת שְׁלֵא יִהִי חֲשֵׁשׁ מְעוֹשָׂה וְלַעֲנִין נְתִיבַת תְּקִיעַת כֶּף לֹא עָלָה עַל לְבוֹ לְחוּשׁ כָּלֵל יַעוּ"ש וּבְאַמַּת אִין כָּאֵן תְּמוּהָ כָּלֵל דְלָא כְּתִב הַנוּב"י שְׁיִתָּן ת"כ רַק שְׁיִמְסוֹר ח"כ (בְּחִי"ת ור"ל חִיּוּב כְּתִב אוֹ חִילּוּף כְּתִב הַנִּקְרָא וְנִעְכָּסִיל) שְׁיִהְיֶה מְוַנַּח לְעַרְבוֹן שְׁאָם תִּהְיֶה רְאוּיָה לְקַבֵּל הַגִּט שְׁהוּא מְחֻיָּב אֲזִי לְשֵׁלֵם הַחִיּוּב הַנִּזְכָּר אִם לֹא יִתָּן הַגִּט אוֹ שְׁיִתָּן גִּט וְיִפְטוֹר מִחֻיּוּב הַנִּזְכָּר דְבַכָּה"ג לְחַד דְּעָה בְּסִי' קל"ד בְּרַמ"א ס"ד לֹא הָוִי אֲוֹנָס דִּיכּוֹל לִיתָן הַקֶּנֶס וְלֹא לְגַרְשׁ וּכְמ"ש הַנוּב"י עֲצָמוֹ שְׁם לְעֵנִין הַשְּׁבוּעָה שְׁיִהְיֶה בְּאֲוֹנָן שְׁאָם לֹא יִגְרַשׁ יִתָּן לְאִשְׁתּוֹ אֶלְף דוּקָאטִין דְּהָרִי זֶה דוּמָה לְמ"ש רַמ"א הַנִּזְכָּר וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים: (ח) וְרֵאִיתִי לְהַרְבֵּי מַיִם חַיִּים אִה"ע סִימָן ל"ח שְׁחַמָּה עַל הַנוּב"י בְּמ"ש דְלָא רָצָה לְכַתּוּב שְׁיִשְׁבַּע הַבַּעַל שְׁיִגְרַשׁ כְּשֵׁתִחֲזוֹר לְבְרִיאוֹתָהּ מִטַּעַם שְׁלֵא יִהְיֶה נִחְשָׁב אֲוֹנָס מִחֲמַת הַשְּׁבוּעָה דְפְלִיאָה הִיא לְדַעַתוֹ שְׁצָרִיף לִיתָן לָהּ גִּט מִחֲדָשׁ דְּאִל"כ יִהְיֶה עוֹבֵר עַל חַרְגְמ"ה בְּאִיסוּר שְׁתֵּי נָשִׁים דְּהָא כְּעַת הִיא נִשְׁתַּפְּיֵת וְיִכּוֹל לִיתָן לָהּ גִּט וּמְבֹנָאָר בְּרַמ"א סִימָן א' ס"ו דְּהָיוּ כּוֹפִין אוֹתוֹ בְּחוּ"נ לְמִי שְׁעוֹבֵר וְנוֹשֵׂא שְׁתֵּי נָשִׁים לְגַרְשׁ אַחַת מֵהֶן וְא"כ כִּינּוּן דְּמֵן הַדִּין כּוֹפִין אוֹתוֹ בְּגוֹר ב"ד לְגַרְשׁ שׁוֹב לֹא אִיכְפַת לָן כְּשֵׁיִהְיֶה אֲוֹנָס לְגַרְשׁ עַל פִּי הַשְּׁבוּעָה וּכְמ"ש הַב"ש סִי' קל"ד ס"ק ז' דָּאֵם הַדִּין נוֹתֵן לְכוּפּוֹ לֹא אִיכְפַת לָן בְּשְׁבוּעָתוֹ וּכ"ז לְדַעַת הַנוּב"י אָבֵל לְדַעַתוֹ אֲדַרְבָּא אִינוּ נְכוּן לְהַשְׁבִּיעוֹ שְׁלֵא לְהוֹצִיא לְעַז עַל הִיתָר הָרֵאשׁוֹנִים שְׁלֵא הַזְכִּירוּ עֵנִין הַשְּׁבוּעָה זַת"ד הַמַּיִם חַיִּים וּלְפַע"ד אִין כָּאֵן תְּמוּהָ עַל מְאוּר עֵינֵינוּ בְּהַלְכָה הַנוּב"י דְּהֵן אָמַת דְּהַב"ש סִימָן א' סו"ס ק"כ"ג כ' דְּאֲחַר שְׁתִּירָפָא חִיּוּב לְגַרְשָׁה מִיָּד כְּדִי שְׁלֵא יִהְיֶה לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים יַעוּ"ש דְּנִרְאָה דְּאִיסוּר שְׁתֵּי נָשִׁים חַל עָלֵיו אִף כְּשֵׁנִשָּׂא בְּהִיתָר אָכּוּן דַּעַת הַב"י בְּתִשׁוּבָה י"ד דְּגִזְזִירַת רַגְמ"ה לֹא הָוִי רַק עַל תְּחִילַת גְּשׁוּאִין וְאִם עָבַר וְנִשָּׂא אִין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא יַעוּ"ש בְּכַנְה"ג סִימָן א' בְּהִגָּהַת ב"י אוֹת ט' שְׁכַתְּבֵי שְׁפָן דַּעַת הַרְא"ם ח"א סִי' י"ד וְהַתּוֹמַת יִשְׁרִים סִי' ל"ג וְהַמְהַרְח"ש אִה"ע סִי' מ"ו וְגַם הַנוּב"י בְּעֲצָמוֹ מַה"ת חֵאָה"ע סִימָן צ' הִבִּיא דְבָרֵי הַמְקַלִּין בְּזָה וּפְלַפֵּל בְּעֵנִין זֶה וְאִם כֵּן לְדַבְרֵיהֶם (דְּאִין כּוֹפִין אוֹתוֹ בְּחוּ"נ) הָא יִהְיֶה אֲוֹנָס מִחֲמַת הַשְּׁבוּעָה וְלִזְאֵת תִּקּוּן הַנוּב"י בְּרוּחַב בִּינְתוֹ אֵת הַשְּׁבוּעָה בְּאֲוֹנָן נְאוֹת שְׁלֵא יִהְיֶה מְוַכָּרַח בְּעֵיקָר הַגִּירוּשֵׁין וּבְזָה נִיחָא נְמִי מַה שְׁתַּמָּה שְׁם בְּמ"ח דְּאִיף אָנוּ חוֹשְׁדִין אוֹתוֹ לְעַבְוֹר עַל חַר"ג דְּהַשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר דְּחוֹשְׁשֵׁין אוּלֵי יֹאמַר הַבַּעַל דְּנִיחָא לִיה כְּדַבְרֵי הַמְקַלִּין דְּבִנְשָׂא בְּהִיתָר אִין עוֹד שׁוּם אִיסוּר אָבֵל אָנוּ צְרִיכִין לְצַאֵת

גם דברי הב"ש וסייעתו דגם בכה"ג יש אסור ע"כ הַחֶכֶם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ לְתַקֵּן שְׂלֵא יֵצֵא מְשֻׁל אֶלְיָבָא דכ"ע וּמִיָּשְׁבֵין פְּחוֹמָר דְּבְרֵי הַנוּב"י וּמִשׁוּם הוֹצֵאת לְעֵזוֹ עַל גִּיטִין הֶרְאִישׁוּנִים אֵין פֶּאן חֲשַׁשׁ לְהַמְעִיין בְּתַה"ד ס'י רל"ב בְּאַנְרָהּ וּבב"ש סִימֵן קכ"ה ס"ק י' וּג"פ שָׁם ס"ק ל"א פְּמָה חִילּוּקִים וּבב"ג לְקִישׁ ס"ק ז' וּאֲכַמ"ל פִּינֵן דְּכָבֵר נִהְגוּ כֹן פֶּל גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים לְעֲשׂוֹת פְּהוֹרָאת הַנוּב"י וְהַחֲת"ס וְהָאֲרַכְנוּ ת"ל בְּעֵנְיָנִים הַנוֹגְעִים לְפָרְט זֶה אַף דְּכָבֵר נִתְפַּשֵׁט הֵקִיטָר פְּמִבְּנֵאָר בְּרֹאשׁוֹנִים מִתְקַנֵּי הַתְּקֵנָה וְלְכַאֲרָה הָאֲרִיכוֹת בְּזֶה הוּא לְמוֹתָר אָכֵן בְּתִשׁוֹ אַחַת בְּהִיטָר גְּשִׁמְטִית לְכַבוֹד י"נ הָרַב הַגָּאוֹן הַמְּוַבְּהֵק אִישִׁי פֶּהוּ גְּדוּל וְכוּ' ר' שְׁלוֹם מְרַדְכִי שְׁלִיט"א הַגָּאֲבֵד"ק בְּרַעְזָאן מַח"ס מְשַׁפֵּט שְׁלוֹם וְגִילּוּי דַעַת וְדַעַת תּוֹרָה הָאֲרַכְתִּי ת"ל גַּם בְּפָרְט זֶה וְזֶה תִּנְכֹן דְּבְרֵי בְּסוּף תְּשׁוּבָתִי שָׁם: (ט) וּלְפַע"ד יֵשׁ לְהִבִּין מִנְּהַג הַגְּדוּלִים מְאֹז וְעַד עֵתָהּ פִי כַאוּ"א מַהֲק"ר מְפַלְפֵל בְּעֵנְיָן הֵיטָר גְּשִׁמְטִית לְחַדֵּשׁ אֵיזָה דְּבָר הָא פְּכָר הֵיטָר מְפִנְרֵשׁ וְיוֹצֵא מִפִּי גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים אֲשֶׁר מְפִיָּהֵם אָנוּ חַיִּים א"כ מֵאֵי צָרִיף עוֹד הַפְּלִפּוֹל וְהַחִידוּשׁ אָבֵל בְּאַמַּת מִנְּהַג יִשְׂרָאֵל וְכוּ"כ גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה וְכוּ"ז הוּא מִתּוֹף הַתְּקֵנָה כְּשֶׁנִּבִּין דְּבְרֵי הַש"ס יְבָמוֹת (ס"ב ע"ב) אָמְרוּ לוֹ לְכֹן עֲזָאֵי אַתָּה נֹאֶה דוֹרֵשׁ וְאֵין אַתָּה נֹאֶה מְקַיָּים וְהַשִּׁיב מָה אֲעֲשֶׂה כו' אֲפֹשֶׁר לְעוֹלָם שְׂיִתְקַיָּים עַל יְדֵי אַחֲרִים דְּכָל הַלּוֹמֵד עוֹמֵד וּמִשְׁתּוֹמֵם בְּמֵאֵי שְׂאֲמְרוּ לְב"ע אַתָּה נֹאֶה דוֹרֵשׁ וְאֵין נֹאֶה מְקַיָּים דְּמָה צוֹרֵף לְהַקְדַּמַת הַדְּרוֹשׁ דְּהוּי פְּאֵלוֹ שׁוֹפֵף דְּמִים וְכִי בל"ז נִיחָא מָה שְׁעֵבֵר עַל מְצוּה רֵאשׁוֹנָה הַפְּתוּנָה בַּחוּרָה וְתִירוּצוֹ וְדָאֵי אֵינוֹ מוּבָן וְכִי בְּשִׁבִיל שְׁנַפְשׁוֹ חֲשָׁקָה בַּחוּרָה מוֹתָר לוֹ לְעֵבֹר עַל מְצוּה וְאֵיף יִפְטָר הוּא בְּזֶה שְׂיִקְיָמוּ אַחֲרִים וְהָא עֵיקַר הַלִּימוּד עַל מְנַת לְעֲשׂוֹת הוּא וְאֵין לְפָטוֹר א"ע מְכָל הַמְּצוּת בְּלִימוּד הַתּוֹרָה מִטַּעַם שְׂאֲפֹשֶׁר לְהַתְקַיָּים עַל יְדֵי אַחֲרִים וְיִתְבַּטֵּל עַל יְדֵי זֶה מִמְּצוּה אַחַת חֲלִילָה בְּהַחֲלֵט כָּל יָמָיו (יעו' יְרוּשְׁלָמִי פְּסָחִים פ"ב ה"ג חֲגִיגָה פ"א ה"ג וּבְרַמְבַּ"ם פ"ג מֵהֶלְכוֹת ח"ת וּש"ע יו"ד סִימֵן ר"מ סח"י וְדוּק) וְכַאֲשֶׁר תִּמְהוּ בְּזֶה כָּל הַמְּפָרְשִׁים אָכֵן הִנֵּה הַגָּאוֹן מַהֲרַש"ק מְבַרְאֵדִי בְּהַקְדַּמָּתוֹ לְטוֹטו"ד מַה"ב כ' דְּמַפְנֵי שְׂמַצְנַת פ"ו וְעַסֵּק הַתּוֹרָה הוּא עֵנְיָן אֶחָד דָּאֵין כֹּן דוֹר בָּא עַד שְׂיִכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שְׁבַגּוּף (כְּמִבְּנֵאָר בְּנֵדָה י"ג א' וְיְבָמוֹת ס"ב) וְכַמוֹ שַׁע"י רִיבּוּי הַתּוֹלְדוֹת אָדָם הוּא הַתְּקַרְבוֹת הַגָּאוּלָה כֹּן עַל יְדֵי רִיבּוּי חַד"ת שְׁבַע"פ גַּם כֹּן מִתְקַרְבַּת הַגָּאוּלָה וְזֶה הַטַּעַם שֶׁל כֹּן עֲזָאֵי (וְאֲפָסֵק כֹּן בַּש"ע אַה"ע ס'י א' ס"ד) דְּמִי שְׁנַפְשׁוֹ חֲשָׁקָה בַּחוּרָה פְּטוֹר מִפ"ו דְּמֵאֵי עֵנְיָן זֶה לְזֶה וּבְזֶה א"ש דְּטַעַם אֶחָד לְשִׁנְיָהֶם דְּרִיבּוּי הַתּוֹלְדוֹת הוּא לְקַרֵב הַגָּאוּלָה וְכֹן רִיבּוּי הַחִידוּשִׁים לְהוֹצִיא לְאוֹר תּוֹלְדוֹת הַתּוֹרָה בַּעוֹה"ז הוּא גַּם כֹּן קִירוֹב הַגָּאוּלָה שְׂאֵנוּ מְחַפִּים בְּכָל עַת עַכְת"ד וְכָבֵר כְּתָבוּ כֹן כְּמָה רֵאשׁוֹנִים בְּסַפְרֵיהֶם דְּתוֹלְדָה רוֹחֲנִיּוֹת בַּחוּרָה הִיא כְּמוֹ הוֹלְדָה הַגְּשָׁמִיּוֹת יַעו"ש וּבְמִלְכִים ב' ב' פְּסוּק ג' וְיִצְאֵוּ בְּנֵי הַנְּבִיאִים וּבַש"ס סְנֵהֲדִרִין י"ט וְצ"ט ב' כָּל הַמְּלַמֵּד וְכוּ' יַעו"ש גַּם כֹּן בְּסַפְרֵי דְּבָרִים ו' ז' לְבִנְיָה אֵלוֹ תְּלַמִּידֵיהֶּ וְעַפ"י הַנְּחָה זוֹ (דְּהוֹלְדָה רוֹחֲנִיּוֹת הוּא כְּמוֹ הוֹלְדָה גְּשָׁמִיּוֹת מִיָּוֶשְׁבֵין דְּבְרֵי הַש"ס הַנְּ"ל בְּדִרְהַחֲדוּד דְּהַנְּהַבְרֵש"י (ט' ז') פִּינְרֵשׁ עַל פְּסוּק וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ לְפִי פְּשׁוּטוֹ הֶרְאִישׁוֹנָה לְבָרְכָה וְכֹאֵן לְצוּוֵי וּלְפִי מְדַרְשׁוֹ לְהַקִּישׁ מִי שְׂאֵינוֹ עוֹסֵק בַּפ"ו לְשׁוֹפֵף דְּמִים (וּמְקוֹרוֹ מְדַבְרֵי הַש"ס פְּתוּבוֹת ה' וְיְבָמוֹת ס"ג הַנְּ"ל) וְהַנְּ"מ בְּזֶה נ"ל בְּפִשְׁטוֹת דְּלִפִּי פִי' הָא אֶמְרִינֵן דְּהֶרְאִישׁוֹנָה לְאָדָם הוּא רַק לְבָרְכָה וְלֹא לְחוּבָה הוּא מִטַּעַם הַנְּ"ל מִשׁוּם דְּמַצִּינוּ בְּמַדְרֵשׁ עַל פְּסוּק וְיִנְיַחְהוּ בְּגוֹן עֵדוֹן (בְּרֵאשִׁית ב' טו) שְׂיִכְפִיר שָׁם הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה (יעו' יִלְקוּט רֵאוּבְנֵי י"ד ע"ב וְיִנְיַחְהוּ בְּגוֹן עֵדוֹן כְּדִי שְׂיִהְיֶה לוֹ הַנְּחָה לְדַעַת וְלְהַפִּיר

התקמה והתורה דא"ר תכנינאי התורה למדה הקב"ה לאדם הה"ד אז ראה ניספרה וכו' ר"ש אומר הניח הקב"ה לאדם בגן עדן ונתן לו תורתו לעבדו וכו' יעו' ג"כ בתקוני הזוהר תקונא נ"ה (פ"ח ע"ב דפוס סלאוויטא) ונייחהו בגן עדן וכו' ת"ת קוב"ה אליוף לאדם אורייתא הה"ד אז ראה ניספרה וכו' ונדא איהו ונייחהו בגן עדן דא עדן דאורייתא וכו' יעו"ש (ובפר"א פי"ב ופ"כ ומדרש שוח"ט צ"ב) וע"כ מפני שהיה תורתו אומנתו בספר תולדות האדם היה פטור מפ"ו מפני שהוליד בתקמת התורה ולפני השני דהאי ואתם פרו ורבו אתי לדרשא לאקושי לשופה דם האדם דכתיב סמוך ליה ולא לחובה אם פן הראשונה (בראשית א' כ"ח) נאמרה לחובה ולפי זה גם מי שנפשו חשקה בתורה לא יכול לפטור א"ע מפ"ו דוכי גדול הוא מאה"ר דהיה שר התורה בספר תולדות האדם פנ"ל ועכ"ז נאמרה לו לחובה ובזה יש מקום להבין דברי הש"ס דהמה גם פן ידעו מזה שנפשו חשקה בתורה ע"כ לא הקשו עד שישמעו ממנו הדרוש דכל מי שאינו עוסק בפ"ו כאלו שופה דמים ומדוע לא נאמר דהשני לצווי ובע"כ דסבירא ליה דהראשונה נאמרה לחובה גם פן (והשני' באה להקיש לשופה דמים הסמוך לו) ומפני זה אמרו לו ואתה נאה דורש ואין נאה מקנים (דהיינו דמדרש שלו מבואר דאין נאה מקנים) פיון דגם אדה"ר נאמרה לו פ"ו לחובה וצווי א"כ אין גם פן תירוץ במה שנפשו חשקה בתורה ועל זה השיב בנועם דבריו כי אף דלאדם הראשון נאמרה לחובה יש חילוק גדול שהוא לא יכול לפטור עצמו בעסק התורה מפני שהוא היה היחיד יציר כפיו של הקב"ה וממנו העולם חסד יבנה ואיך יפטור עצמו בתולדות חדושי התורה משא"כ איש אחר וזה שהשיב להם מה אעשה שנפשי חשקה בתורה אפטר לעולם שיתקנים על ידי אחרים והוא יוליד חדושי התורה משא"כ באדם הראשון פמוכן והוא הסבר נכון לפע"ד ועל פי זה נפתר הענין שהקשיתי על מנהג גדולי ישראל דבנדאי תורה היא דכיון דעל ידי תקנת חרגמ"ה הגם שתקנה טובה היא והספימו פל גדולי דורו באיסור מוחלט אבל עכ"פ על ידי תקנה זו נתמעט ריבוי התולדות התלוי בזה התקרבות הגאולה ע"כ מתקני החרגמ"ה עשו התקנה לזה בצדו דכשיראו איזה טעם להתיר החזר"ג לא יתירו אלא בהסכם מאה רבנים דבכל עת ועת שישתדלו בהתרה זו יעסקו מאה רבנים וכאו"א יפלפל ויחדש בענין זה בעזר החונן דעת ואם פן נגד מה שנתמעט ע"י תקנה זו ריבוי התולדות החומריות יתרבו פהנה וכהנה עי"ז תולדות הרוחניות על ידי ריבוי החדושים מרבני דור דור דורשי ונתתקרב הגאולה כמאמר ה' זכו אחישנה עכ"ד סוף תשובתי ל"נ הגאון המובהק האבד"ק ברעזאן [ואחרי קבלו תשו' פתב לי רב תודה וברכה ז"ל קבלתי תשו' היקרה ואני תפלה שיתלימהו השי"ת ברו"ת ויהיה בריא אולם ונגדיל תורה ויאדיר והן שמחתי בחז"ת ובפרט במ"ש לבאר דברי ב"ע במ"ש לו אתה נאה דורש וכו' הוא דבר נחמד וכו' והנני ידיו ואוהבו הנאמן המצפה לשמוע בקרב מבשר טוב מבריאותו הטוב ושלום תורתו וכל הנלוים אליו וכו']: (י) ובדרוש א' אחרי מאמר ארוך בפ' צו בעזה"י על פי כמה דרכים בפ' הפרשה ומאמרי חז"ל השייכים לפרשה זו (ואכמ"ל בדרכי הדרוש והאגדה) סיימתי גם פן המאמר עפ"י הנחה הנ"ל דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא בפרשה הנ"ל זאת תורת העולה וכו' עד הפקר דיש להבין גם פן דברי המד"ר בפ' זו דמשה התפלל על התקרבות אהרן זה לשונו מתחלת הספר עד כאן פתיב וערכו בני אהרן ונתנו בני אהרן אמר משה לפני הקב"ה הבור שנואה ומימיו תביבין חלקת

כבוד לעצמים בשביל בניהן וכו' משל זית ושל גפן כו' ולא הרוך אי אתה חולק כבוד בשביל
בניו אמר לו הקב"ה חייך שבשבילך אני מקרבך ולא עוד שאני עושה אותו עיקר ובניו
טפלים צו את אהרן ואת בניו עכ"ל המדרש ויש להבין הא משה לא בקש אלא שיתחלק
לו כבוד בשביל בניו ומדוע השיב לו שיעשה אותו עיקר יותר מפני תפלתו וגם לשון
בשבילך קשה להבין דנראה שהוא נוגע לכבודו של משה וכן נבין בזה דברי המדרש
פליאה (המובא בספרי הדרושים) שאלו תלמידיו את ר' יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד
בא אמר להם זאת תורת העולה עכ"ל ועל פי הנחה הנ"ל תוכן דברי הי' במאמרי דמשה
רבינו רצה שיתקרב אהרן בשביל בניו והקב"ה בתפצו בכבודו של משה שלא יחלש
דעתו חלילה אחר כך פשיטתקרב אהרן רק על ידי תולדותיו שמלאו מקומו בכהונה יעלה
על דעתו שהוא לא זכה לזה שבניו מלאו מקומו ועל ידי זה יכול לבוא לחלישת הדעת
בהמשך הזמן ולכן השיב לו הקב"ה בשבילך (היינו לכבודך) כו' שאני עושה אותו עיקר
ובניו טפלים היינו שאין העיקר בניו הגשמיים שמלאו מקומו אלא הוא העיקר מפני
ששפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וע"כ בכת תולדותיו הרוחניים שהוליד
חידושי התורה והמצנה לכל בית ישראל מן קדם הוא לבניו ובהם יתרום כבוד אור פני
משה אשר כל התורה נקראת על שמו זכרו תורת משה ומכש"כ פת החידושי והפולפול
עד סוף כל הדורות הן הן תולדותיו של משה רבינו (כמבואר בגדרים ל"ת דנהג בה
טובת עין ונתנה לישראל ואם בן כל גדולי דור ודורשיו ומנהיגיו הן תולדות משה
ומלאי מקומו (וכמו שאמרו בש"ם בכ"מ משה שפיר קאמרת פידוע ליו"ח מ"ש בזה
המקובלים) ומעתה רמוז הפל בתורה לפי מ"ש כל מפרשי התורה ובראשם הפלי יקר
פי זאת תורת העולה קאי על הלומד תורת עולה דנחשב לעולה (וע"ל שדרשו סוף מנחות
ע"פ לעולה ולמנחה וכו' כל העוסק בתורה פאלו מקריב כו') כל הלילה (בימי הגלות)
עד הבקר (בקרן של משיית יעו' בכ"י שם ואמרת ת"ל ג"כ בענין זה באורך) ועכ"ל
יתפרש באופן הנ"ל דמרמז לזה באמרו צו את אהרן במה דמקדים אהרן לבניו (דמבואר
מזה דעיקר היא הולדה רוחניות וכמ"ל) ומחנך לזה זאת תורת העולה דחידושי התורה
הוא העולה על כל מה שנתמטטו ריבוי התולדות (ע"י ריבוי הקרבנות מאחב"י בימי
הגלות פחת ממשלת אומות הקדמונים שלא ידעו את ה' ונדונו אלפי ישראל בשחיטה
ושרפה וכו' על קידוש השם) עד הבקר דתולדות הרוחניות מכחו של משה על ידי
חידושי ופולפולי תושבע"פ ישלימו כל התולדות שנתקסרו עד שיזכו עי"ז לבקרו של
משיית וזה גם בן פונת המדרש פליאה שאאלו את ר' יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא
היינו שראו ברות קדשם כל התלאות והצרות באיזהו מקומן של זבחים זבחי ישראל
אשר יעלו על מוקדה על מזבח הגלות (בממשלות שהיו בימי חרבונה של ירושלים
ואחרי באומות הקדמונים אשר מרוב הצרות האלו הי' גם בן מקום לתיקון רגמ"ה על
פי דברי הש"ס ב"ב ס' ע"ב ומיום שפשטה מלכות כו' דין הוא שנגזור על עצמינו שלא
ישא אשה) ועי"ז תמצטו ריבוי התולדות וא"כ אימתי בן דוד בא בשאלה ותמי' על אורך
הגלות דמתי יהיה הסוף מכל הנשמות שבגוף וע"ז השיב להם זאת תורת העולה כו' דעל
ידי תולדות התורה שיתחדש בכל דור ודור על ידי גדוליו ומנהיגיו זאת התורה תהנה
משלום החסרון ריבוי התולדות שנתמטטו מזבחי האו"ע בימי האינק" יעלה בזה ריבוי
התולדות הרוחניים עד הבקר שנתקפה בכת חז"ת לקרב קץ בקרו של משיח צדקנו

אכ"ר: (יא) ובעניני חתימת הרבנים המצטרפים בהיתר נשתטית פבר פתבו בזה פל גדולי האחרונים מה ששייך לענין זה והנה המים חיים שם סי' ל"ח פתב דבכל בו לא הונפר מאה רבנים רק מאה אנשים ונדעתו על אנשים חשובים כפרש"י דברים (וגם לענין שלש ארצות פתב שם דפולין וליטא ורוסיא הוי פשלת ארצות) וכבר פתב פן גם הנוב"י שם סי' ג' דלאו דוקא רבנים שנתקבלו לקהלות אלא אף לומדים הראויים להוראה וכל אב"ד בעירו יראה לצרף עמו הראויים לצרף וכ"כ החת"ס סי' ד' בח"א באנרף וע"ש מ"ש לענין הג' מלכיות וצירוף החתימות והעלה גם פן דג' מלכיות אשר נכנסו אתר פף פחת ממשלת מלך א' לשלשה יחשבו לענין צירוף הרבנים והגם פי הגאון ברפת רצ"ה שם סו"ס י' הצרף מג' מלכיות דוקא וכתב דאף דמג' ארצות פפי שפתוב בכל בו היינו רק מדינות וכדאמרינו שלש ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן והגליל אולם בגוף התקנה המובא במהר"ם פתוב להדיא ג' מלכיות ומפרש והולך פגון אוניאא לומברדיא וצרפת שיהם ג' מלכיות פנודע (ולא הנפיר מדברי החת"ס סי' ד') יעו' ג"כ בשו"ת יתח שלמה חאה"ע סי' זה מ"ש וגם יש שינוי בלשון הפוסקים שפכלבו ובתשו' מהרמ"מ פתב שמהא רבנים יהיו משלש ארצות ובנוב"י מה"ת פתב משלשה מדינות ובתשו' צ"צ העתיק בשם הפל בו משלש מלכיות וכן פפל ושלש שם וכן יש להורות יעו"ש מ"מ ג'הי דלכתחלה היכא דאפשר יש לעשות פדבריהם שיהיו שלשה מלכיות ממש אבל במקום שקשה למצוא מג' מלכיות בנדאי יש לסמוך על דברי החת"ס והמ"ח ונכון שיהיה עכ"פ ג' גדולים משלשה מלכיות ולענין החתומים אף דנוהגין כהנוב"י והמ"ח דלאו דוקא רבנים אבל עכ"פ יש לראות שיהיו מופלגים ראויים להוראה וכמ"ש הבית שלמה שם שפפרץ הדבר בדור הזה ומקבצים מאה חתימות ורובם הם כו' וכן לא יעשה יעו"ש ויען' גם פן בנוב"י מה"ת סו"ס ק"ב סוף דבר הפל נשמע אחר שיקיים האומלל המעונן וכו' את ההשלשה פנימוס וכדת שיהיה פדי פתובתה ומזונותיה ועבור שמירתה הפל עפ"י אוהיו"מ וכו' פמנטל על הב"ד לדאוג לתקנתה כו' (יעו' גם פן ש"ס פתובות מ"ח ע"א וש"ע אה"ע סימן ע"א ס"ג וש"כ חושן משפט סי' ר"צ סכ"ז והבן ויען' גם פן בשו"ת צ"צ סימן ס"ז וכו' ובשו"ת חת"ס ח"ב סימן ק"כ פמה שחמה על הצ"צ וכו' ובמ"ש אח"כ אלא לזה י"ל פח ב"ד יפה שאני שמעמידן אפוטרופס לזכות ע"מ לחוב יעו' גם פן בשו"ת עין יצחק אה"ע סי' ע"ד ענף ב' אות ט' אות י"ב ואכמ"ל נאחר שישליש ג"פ פכל הפתוב למעלה וישגי רשיון על פי חקי הממשלה אזי אין פאן לא איסור וכו', והנני מסכים להיתרו מפבלי עיגון שישא אחרת בהסכם מאה רבנים בעה"ת וכו'.

הקטן משה נחום ירושלמיסקי האב"ד דק"ק אסטראלענקא והגליל. סימן יא הסכם חתימות שלשים גדולי הדור הי"ו בהיתר נשתטית הנ"ל.

(א) דברי י"ג הגאון הצ' חכם הפולל וכו' מהרח"ח מדיני הי"ו מה שפתב בהסכם על ענין הנ"ל זה לשונו הטהור. בעזה"י ראיתי את השאלה אודות וכו' אשר יד ה' נגעה בו וזה פמה שנים אשר אשתו וכו' נשתטית וכו' אם אפשר להתיר לו לישא אשה אחרת בהסכם מאה רבנים ע"פ רשיון מהשררה אחר שיעשה להראשונה פדת של תורה פפי אשר יורוהו רבני גאוני דורנו יצ"ו ואנכי חזון הרביתי אשר השיב ע"ז רחמא דנפשאי הרב הגאון הגדול חריף ובקי משנתו זך ונקי כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלמיסקי שליט"א המפורסם בכל קצוי ארץ בחבוריו היקרים מאירים ומזהירים מנחת משה

ובכרפת מִשֶׁה וּלְשֵׁד הַשְּׁמֹן טָרַח וְכַתֵּב קִוְיָטְרַס גְּדוֹל בְּפִלְפוּל עֲצוּם בְּדִבְרֵי הַפּוֹסְקִים
ראשונים ואחרונים וידי מִשֶׁה חֲדִים לְמִישְׁקֵל וּלְמִיטְרֵי בְּהַדְיָהּ צֶלֶל בְּמִים אֲדִירִים
וְהַעֲלָה מְרֻגְנִיתָא טָבָא בְּכֻחַ דְּהִתְרָא לְהַתִּיר כּו' לִישָׂא אִשָּׁה אַחֲרַת (בְּהַסְכָּם ק"ר) עפ"י
הַתְּנָאִים וְהָאוּפְנִים הַמוֹעִילִים עַל פִּי הַתּוֹרָה פְּכַתוּב בְּקִוְיָטְרַסוּ בְּאוּרְךָ וְעֲנוּתוֹ תְּרַבְנִי
לְהִיּוֹתִי נְמָנָה לְמַצְוָה רַבָּה הַלְזוּ וְאוֹמֵר הַנְּנִי פְּקוּדְתוֹ שְׁמֶרְהָ רוּחֵי הָאָף אֲמַנְם יְדַעְתִּי בִּינִי
מָה עָרְפִי אֵינִי פְּדָאִי לְעַמּוּד בְּמִקּוֹם גְּדוֹלִים לְעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ חֲפֵץ חַיִּים שִׁיחַתּוֹ קֵלָה הִיא
גּוּפָא גְּזִירָה וְהַנְּנִי בָּא פִּיהוּדָה וְעוֹד לְקָרָא וְהַנְּנִי פְּדָל מִסְפִּים בְּכֻחַ דְּהִתְרָא פְּכָל אֲשֶׁר
דִּבֵּר מִשֶׁה שׂר הַתּוֹרָה וּפִי פְּפִיו לְהַתִּיר וְכו' לִישָׂא אִשָּׁה אַחֲרַת עפ"י הַתְּנָאִים אֲשֶׁר כָּתַב
יְדִידְנּוּ מִשֶׁה סְפָרָא יצ"ו וְכַגּוֹן דָּא מַצְוָה רַבָּא הִיא פְּאֲשֶׁר הַבְּאֲתִי בְּסַפְרֵי הַקְּטָן שְׂדֵי חֲמֵד
בְּאַסִּיפַת דִּינִים בְּמַעְרַכַת אִישׁוֹת סִי' ב' מִקְלַחֲיָהּ דְּרַבְּנָן קְדִישֵׁי הֵם הַמְדַבְּרִים בְּגוֹדֵל הַחַיּוּב
לְפַקֵּחַ עַל הָאִישׁ שְׁלֵא יִתְעַגֵּן כָּל יָמָיו ח"ו אֲשֶׁרִי חֵלְקוּ שְׁמֵן הַשְּׁמַיִם סִיְעוּהוּ שְׂתַתְּגַלְגַּל
זְכוּת זו עַל יְדֵי זְכָאִי שְׂכָמוֹתוֹ יִרְבּוּ בִּישְׂרָאֵל וְהַדִּין אֲמַת וְלִית דִּין צָרִיךְ בּוֹשֵׁשׁ וּלְמַכְתָּב
לְחֻזְקִיאוּ בְּאֲתִי עַל הַחֲתוּם וְכו' הוֹלְךָ חֲמִים וְכו' וְדוּבְרַת אֲמַת לַפ"ג פָּה קֵאֲרָאסוּב בְּאַזְאֵר
יע"א.

הַצֵּעִיר חַיִּים חֻזְקִי מְדִינֵי הַמְּכַוְנָה חַת"ס: (ב) וְאַלְהָ דִּבְרֵי הַרְה"ג חֲכָם הַכּוֹלֵל לְמְדִינַת
צָרְפַת וְהַגְּאוּן הַבַּד"ק ר"פ בְּפָאֲרִישׁ שְׁכַתְּבוּ גַם כֵּן בְּעַנְיָן זֶה פְּאֲרִישׁ שְׁלוֹם וְכַט"ס וְכוּח"ט
לְכַבּוֹד יד"נ הַגְּאוּן הַגְּדוֹל הַמְּפֹרָסִם בְּצַדִּיקְתּוֹ וּבְחַבְבוּרֵי הַיְּקָרִים וְכו' כַּקַּש"ת
מוהר"ר מִשֶׁה נְחוּם יְרוּשָׁלַיִם מְסָקִי.

אֵת קִוְיָטְרַסוֹ הַיְּקָר הַגִּיעֵנִי אֲשֶׁר שָׁם הָרָאָה חֲרִיפְתּוֹ וּבְקִיאָתּוֹ בְּדִבְרֵי הַמְּעוֹנָן וְכו' אֲשֶׁר
אֲשַׁתּוֹ נִשְׁתַּטִּית וְכו' וּכְבָר עָמְלוֹ לְמַצָּא לָהּ תְּרוּפָה עַל יְדֵי הַרּוּפְאִים הַיּוֹתֵר גְּדוֹלִים בְּרו"פ
וְהוּא יוֹשֵׁב בְּלֵא בֵּית וּבֵלֵא בְּרַכָּה וְהַדְר"ג וּבֵית דִּינּוֹ נְמַנּוּ לְהַתִּירוֹ עַל פִּי מְאָה רַבָּנִים לִישָׂא
אַחֲרַת וְהִנֵּה לְבוֹא בְּזָה בְּאַרְוֶפָה אֵין אֲנִי פְּדָאִי בְּזָה אַחֲרֵי אֲשֶׁר כְּבָר הִלְכוּ בָּהּ נְמוּשׁוֹת וְמָה
אַדַּע אַח אֲשֶׁר לֹא יָדַע הַדְר"ג כְּאֲשֶׁר עֵינֵי תַחֲזִינָה בְּקוֹנֵי פִי כָּל סַפְרֵי רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים
גְּלוּיִם לְפָנָיו וּבְדַבְּרָם אִם נִמְצָא בָּהּ סִי' א' שֶׁל שְׁטוֹת אוֹ כָּל הַג' לַפַּע"ד לֹא נ"מ בְּזָה אַחֲרֵי
אֲשֶׁר אִפִּי בְּסִי' אֲחַד לֹא יוּכַל לְדוֹר עָמָה וְהַעֲיָקֵר פִּי בְּזָה לֹא הַחֲרִים ר"ג וְכַמ"ש הָאֲחֲרוֹנִים
וְכַאֲשֶׁר הֵבִיאֵם הַדְר"ג וְהַעֲיָקֵר שְׂצָרִיךְ בְּזָה ב"ד חָשׁוּב לְפָשֵׁר עִם קְרוּבֵי הָאִשָּׁה בְּעַד
כְּתוּבָתָהּ וּמְזוֹנוּתֵיהָ שְׂיָהֵל לָהּ כָּל יָמֵי חַיֵּי וּמִי כְּמוֹהוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִכְנַס בְּזָה וּכְבָר עָלְתָה בְּיָדוֹ
לִישְׂרָאֵל הַהַדְרִים וּבְטַח יַעֲשׂוּ פְּדַעַת הַנוּב"י מַה"ק סִי' ג' אֲשֶׁר כָּל הָאֲחֲרוֹנִים לֹא חֲפָצוּ
לְהַטּוֹת מְדַעְתּוֹ כַּמ"ש בְּשׁו"ת הַדְר"ב בְּעֲצָמוֹ וְלָכֵן הַנְּנִי מְסָפִים עִם הַדְר"ג לְהַתִּירוֹ וּבְאֲתִי
עַה"ת וְכו' פָּה פְּאֲרִישׁ, הַק' צְדוּקָא בְּר' אֲלִיעֶזֶר הַבְּהֵן רַב הַכּוֹלֵל שֶׁל מְדִינָה צָרְפַת וְהַק'
יְהוּדָה בְּלֵא"א מוה' יִצְחָק עֲקִיבָא ו"ל לּוּבְעֶצְקֵי חוּפ"ק דו"פ: (ג) וְאַלְהָ דִּבְרֵי י"נ הַרַב
הַגְּאוּן הָאֲדִיר סוּע"ה וְכו' בַּקַּש"ת מוה' אֵלִי דוֹד רַאבִּינְאוּוִיטֵץ תְּאוּמִים הַגַּאבַד"ק
פִּאנְעוּוִעִיו וְכַעַת אַבְד"ק סִיר: מ"ש וְחֲתַם גַּם כֵּן בְּעַנְיָן הַנִּלְמָד הַמְּחִי' חַיִּים יִתֵּן חַיִּים אֲרָנוֹכִים
טוֹבִים וּמְתוּקִים לִידִידֵי אֲשֶׁר אָהַב סְלָה ה"ה רְחִימָא דְּנִפְשָׁאֵי דִּיִּתִּיב בְּתוֹנָא דְּלָבָאֵי הַגְּאוּן
הַגְּדוֹל שְׂכַח עֲנוּזוֹמְגַדֵּל סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים בְּכָל חֲדָרֵי תּוֹרָה חוּבְרַת חַבְרוּרִים מְחַנְּכִים כַּקַּש"ת
מוה' מִשֶׁה נְחוּם יְרוּשָׁלַיִם מְסָקִי שְׁלִיט"א בְּעַל הַסְּפָרִים הַנְּחַמְדִים מְנַחַת מִשֶׁה וּבְכַרַּת מִשֶׁה
וּלְשֵׁד הַשְּׁמֹן.

זה פשוטות שמים הגיעני יקרת קדשו אלי כתוב בדבר המעונן וכו' ומהדרת גאווה
נתפכתי לשלוח אלי קונטרסו הנחמד המלא חריפות ובקיאיות כדרכו בקודש עד בשחק
נאמן עלי כי נחרתי ונבהלתי בראותי את הדר"ג ממרום שבתו השפיל לכתוב אלי
והדר"ג שליט"א הארוז אשר בלבנון אשר זה עשיריות שנים היה לו שיש ושיג עם שנירי
כנה"ג המה הגאונים אדירי התבל בדור שלפנינו ועמם דיבר בשערי אורה עזב את
פסאו הרמה לבא אל החות אשר בשפלה וכו' אשר ידעתי וכו' אף אהבתי לת"ת עברה
שורת רצוני ובטלתי רצוני מפני רצון הדר"ג שליט"א והנה היה בדעתי להתהלך ברחבה
בדברי קדשו הנעימים והתביבים אף טרדתי המרובות בעתות האלו בעירי הקדושה וכו'
ואבקש מוטו מאת פבוד הדר"ג שיקני על אשר התמהמהתי עד כה ות"ת לידידי שיקני על
אשר הרשני להשיב בקצרה בלי שום משא ומתן בעצם הענין וכו' ואומר שלום שלום
להדר"ג ולכל אשר אתו ישמח בשמחת החג הק' הבעל"ט בקיום כל המצות בלב שמח
ויגמר חתימתו לטובה בכל מילי דמיטב פחוקות המתרפק באהבתו מתני מתניתא דילני
חבוריו הנחמדים והמברכו כי יפוצו מעינותיו חוצה לשם ולתפארת בישראל המצפה
לישועת ה' עבד לעבדי ה' ולחונשבי שמו הטרויד מאד אלי דוד ראבינאוויטץ תאומים
באמו"ר הגאון מו"ה בנימין זללה"ה העובד עבה"ק פק"ק מיר יע"א וזה פתיבתו
ונחתימתו בהעונן הג"ל: ע"ד אשר נשאלתי מכבוד ידידנו הרב הגאון המובהק
פ"ה מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי שליט"א וכו' בדבר עסק ביש אשר וכו' פי יד ה'
נגעה בו וזה כמה שנים אשתו כו' נשתטית ל"ע וכפי הגב"ע שהיתה לפני כ' הגאון הג"ל
יש להאשה הג"ל כל סי' שוטה המבוארים בש"ס ופוסקים ואין אדם דר עם נחש בכ"א
וכבר הפריז עליה סוף רב יותר מיכולתו לעסוק ברפואות אצל גדולי הרופאים וכו' ולא
עלתה בידם לרפואתה ובכ"י היא משתגעת ביותר והאומלל נפשו בבקשתו להתירו
מכבלי העיגון מכבלי חרגמ"ה ומלבד שלא קיים עוד מצנות פ"ו אין לו מי שישמשנו גם
לא טוב היות האדם לבדו וכבוד הגאון הג"ל אליא לדרעי' והראה כוחא דהיתרא על פי
חו"ב פי' ה' הטובה עליו להתירו לישא אחרת על פי הסכמות מאה רבנים ועל פי אשר
גזר עליו הגאון הג"ל לקיים כל דבר באשר יצא מאת רבותינו האחרונים הצ"צ והגוב"י
והחת"ס ז"ל להשליש הגט וכתובה כד"ת וגם סוף כו' לטובת ותקנת האשה הג"ל באופן
שיספיק לה למזונותיה וכו' כמבואר הפל באנרד בקונטרסו הנחמד שנתפכדנו ממנו
ובקש גם אותנו להצטרף עמו בדבר ההיתר ולהשלים עד מאה רבנים שי"נ על כל אלה
הגנו גם אנחנו מספיקים עם פבוד הגאון רמ"נ והגנו נמנים לדבר מצנה זו להתיר את כו'
המעונן מכבלי עיגון דחרגמ"ה ושלחותא דחרגמ"ה וסייעתו ז"ל רבותינו קעבדינו
ומתירים אנו לו לישא אשה אחרת ע"פ דין תה"ק אחרי שיקיים כל דבר פאמור וישגי
רשיון הממשלה יר"ה ע"ז באנו עה"ח וכו' פה ק"ק מיר גאום אלי דוד ראבינאוויץ
האומים בהגאון מוה' בנימין זצ"ל החופ"ק מיר יע"א ונאום יעקב נחום ב"ר יהודה ליב
ז"ל ד"צ פ"ק מיר ונאום דוב צבי הלוי הורוויץ ד"צ פ"ק: גם אני בעברי דרך פה והלכתי
לקבל את פני פבוד הרב הגאון הגדול הגאב"ד דפה מיר ובקש ממני להיות נמנה למנין
הראוי לפטור ע"ד המעונן כו' והרב הגאון המפורסם מוה' משה בחום ירושלימסקי יצא
בכת דהיתרא על פי האופנים המבוארים בתשובתו הרממה והרב הגאון דפה הסכים
לדבריו ע"כ באתי גם כן להיות נמנה למנין הראוי לפטור ובעה"ת נאום יצחק הלוי

הורוויץ הרב מראדזונווילישיק, גם אנכי פאָשר נזדמנתי בבית הגאון הגדול אבד"ק מיר שליט"א והציע לפני להיות נטפל לדבר מצנה להיות נמנה עם המתירים הרבנים יצ"ו להמעונן כו' לישא אשה אחרת על אשתו שנשתטית כמבואר בהיתר של הגאון הנ"ל שיקח מעל"ד ובאריכות בקונטרסו של הרב הגאון הגדול ר' משה נחום ירושלימסקי שליט"א ועינתי בכל הדברים, האמורים בקונטרס הנכבד של הגאון הנ"ל פדת של תורה והנני נמנה גם פן להיות מן המתירים כו' באעה"ח נאום ישראל יצחק בהר' יהודה זללה"ה החוב"ק גאראדיע.

גם אנכי נמנה עם המתירים להמעונן כו' פכל הנ"ל ובאתי עה"ח וכו' נאום יוסף יצחק במו"ה חיים דוב ז"ל החוב"ק טורעץ: (ד) ואלה דברי ידידי הגאון המובהק שה"ת וכו' מוהרר יצחק שמעלקיס שליט"א הגאבד"ק לבוב והגליל מ"ש הוא ובית דינו להסכים בענין הנ"ל בע"ה לבוב יום ד' לסדר ויעתר יצחק שלום וברכה וכל טוב לכבוד ידידי ויד"נ ישראל ה"ה הרב הגאון הגדול הקריף וקני פכל חדרי תורה שמו נודע בשערים המצויינים בהלכה וכו' כקש"ת מו"ה משה נחום ירושלימסקי הגאבד"ק, קאמינקא (פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל ברוסקא המדינה יקרתו הגיעני שלא במועדו יען נתאחר ימים רבים על הבי דנאר ומרוב הטרה לא אוכל גם היום להשיב באריכות פראוי לגברא רבא דכנותיה כמוהו ירבה בישראל ביחוד רבות הנה התשובות אשר פתתי בעניינים אלה וקשה עלי לחזור על הראשונות ובגוף הדין חבר אני לעושי מצנה להתיר להמעונן כו' לישא אשה על אשתו הנשתטית באופן שיקיים בעסק ממון ופרנסת אשתו פאָשר כתב כת"ה הדר"ג שיקחה לאויו"ש וישליש גט וטראכע שבאם תשתפה והבד"צ יאמרו שצריף עוד גט אתר יתן לה הפל כמבואר בנוב"י (סי' ג) והגם שבדבר הרשאה יש להתנכח אם יכול לעשות שליח אחר דלעת עתה הוי שליח שלא ניתן לגרושין מ"מ לא ישנה משאר הרשאות כנלע"ד בשגם שפתתי בתשובה (יעו' לעיל סימן) דכשהרשה הבעל לעשות שליח אף היש אומרים (שבסימן קמא סעיף לז) מודה כדמוכח בר"ן וד' ישפות שלומו כפרכת ידיו יצחק שמעלקיס האבד"ק לבוב והגליל בהמשך על דברי מרן הגאון רשכבה"ג נ"י אשר ידענו כי תורת אמת בפיו נבוא גם אנחנו להצטרף למצנה הזאת הקטן נטע פערקויף דומ"ץ דפה.

משלם בהה"נ מו"ה אורי זאב סאלאט נ"י: [ה] ואלה דברי יד"נ הגאון המובהק סוע"ה נזר הרבנים וכו' המפורסם בכל אפסים כקש"ת מוהר"ר יוסף זכר' שטערין שליט"א הגאבד"ק שאוול מח"ס זכר יהוסף על ש"ס ושו"ת מ"ש ג"כ בהסכם היתר הנ"ל על דבר המעונן וכו' אשר יושב גלמוד זה פמה שנים מאשתו כו' אשר יש לה כל סי שוטה ואינה יכולה לשמר את גטה ואשר הפריו סכום רב יותר מיכולתו לעסוק ברפואות אצל גדולי הרופאים וכפי הגב"ע שנעשה בפני הרב הגאון המפורסם וכו' כמו"ה משה נחום ירושלימסקי מחבר שו"ת ברפת משה ומנחת משה אשר הוא סמוך ונראה למקום המעונן וכאשר האריך בקונטרסו הנפלא בדברים ישרים ונכוחים בכל פרטי היתר הנהוג להתיר ע"פ מאה רבנים אחר השלשת גט וכתובה וגם התחייב בסוף עצום להשליש שייסיק פרו באופן היותר בטוח למזונות ושכר שמירתה וגם כל מלבושי ותכשיטין השייכים לגופה ואם היות כי אין דרכי להכניס עצמי בעניינים כאלו אשר אפשר להעשות ע"י ולחי אף פאָשר הודיעני ידידי הגאון הגדול הי"ו אשרהמעונן ואבותיו כו' רוצים לצאת

עצהיו"ט וְשֵׁהֲתַרְהָ מִמָּאָה רַבָּנִים יִהְיוּ רַק רַבָּנִים הַיּוֹשְׁבִים כְּסֹאוֹת לְמִשְׁפָּט וּמִשְׁלָשָׁה מַלְכֵי־וֹת מִמֶּשֶׁ אֲשֶׁר בְּכָל אַחַת מֵהֶן יִהְיֶה הַמִּנְיָן לְפִי עֶרְוָה וְלִכּוֹן הַנְּגִי מִצְטָרֵף ג"כ לְמִנְיָן מָאָה רַבָּנִים לְהַתִּירוֹ מִכְּבָלֵי הָעֵיגוֹן אַחַר שְׂיִקְיָיִם כְּפִי הַמְּבֹאָר בְּקוֹנְטְרָסוֹ וְאַחֲרֵי שְׂיִשְׁיֵג רִשְׁיוֹן מִהַמְּשַׁלָּה הַרוֹמְמָה לִיתֵן לוֹ הַתְּרָה כְּנֶהוּג, וְלֵאוֹת אֲמַת חַתְּמָתֵי שְׁמִי כּו' יוֹסֵף זְכַרְנִי בְּלֵא"א הָרַב מו"ה נָתַן שְׁטַעֲרֵן זְלֵלָה"ה אַבְד"ק שְׁאוּוֹל מְחַבֵּר ס' זְכַר יְהוֹסֵף, גַּם אֲנֹכִי הִצְעִיר הַנְּגִי מְסֻכִּים וְנִטְפָּל לְכַבּוֹד אֲדַמּו"ר הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל הַאֲבֹד"ק נ"י לְהַסִּיר כְּבָלֵי הָעֵיגוֹן מֵעַל כּו' בְּאֹפֶן שְׂיִקְיָיִם כָּל הַפְּרָטִים הַמְּבֹאָרִים לְעֵיל יִהְיֶה ע"פ חֻקּוֹ הַקִּיר"ה וְלִרְאֵיהָ בְּאַחֵי עַה"ח וְכו' פֶּה שְׁאוּוֹל נֶאֱוָם שְׁמַעוֹן שְׂיִימָא מו"ץ מִשְׁאוּוֹל: [ו] וְאֵלֶּה דְבָרֵי י"ג הָרַב הַגָּאוֹן הַמְּבֹבָהק זָקֵן וְיוֹשֵׁב בְּיִשְׁבָּה וְכו' מוהר"ר אֶלְפֶסְנֶדֶר מִשָּׁה אֶבְרָהָם לְפִירוֹת שְׁלִיט"א הַגַּאבְד"ק דְּאָסִין פֶּלֶךְ קַאָוֶנָא מ"ש בְּעַנְיָן הַיְתֵר נִשְׁתַּטֵּית הַנְּ"ל ז"ל כְּבוֹד הָרַב הַגָּאוֹן חַרִּיף וְבָקִי מִיָּגִי וְעוֹקֵר הָרִים וְכו' כְּבוֹד שְׁמוֹ מְפָאָרִים מו"ה מִשָּׁה נַחֻם נ"י יְרוּשָׁלַיִם מְסֻקֵי הַגַּאבְד"ק קַאָמִינְקָא יצ"ו (כְּעַת אַבְד"ק אַסְטְרַאֲלֵעֶנְקָא וְהַגְּלִיל) וְלִכְאֵל"ש וְכָל טוֹב סְלָה, מְכ"ק הַגִּיעֵנִי זֶה כְּבָר וְלֹא הֵייתִי בְּקוֹ הַבְּרִיאָה וְכו' עַתָּה מִדְּרֻזְתִּי לְהַשִּׁיבּוֹ רְאִיתִי כָּל דְּבָרֵי כּוֹלּוֹ מִחֻמְדִּים וְלֹא הֵנִיחַ מְקוֹם לְהַתְגַּדֵּר כִּי הַפֶּל גְּלוֹי לְפָנָיו וְעָלְיוֹ אֵין לְהוֹסִיף וְבְכַדִּי שְׁלֹא לְבוֹא רִיקָם אֲצִיג אִיזוֹ הָעֵרוֹת (א) ע"ד תְּקִנַּת נִשְׁתַּטֵּית לְהַשְׁלִישׁ גֵּט אֵינּוּ מוּכָן הַתּוֹעֵלֶת מִזֶּה שְׂאִינְהָ מִתְגַּרְשֶׁת רַק מִשְׁעַת נִתְיָנָה וְשְׁנִינְהָ יְכוֹלִין לְמַחֹת וּבִיּוֹתֵר מֶה שְׁהַעֲרָה הַמַּלְמ"ל מְנַזֵּיר י"ב דְּכָל דְּלֹא מְצִי עֶבֶיד הַשְׁתָּא ל"מ לְמִשְׁוִי שְׁלִיחַ ע"ז הַחֲלִיטוֹ הָאֲחֵרוֹנִים דְּכֻשְׁתִּשְׁתַּפֶּה צְרִיף גֵּט אַחַר מְחַדֵּשׁ וְא"כ הִרְאֵשׁוֹן לְמָה בָּא וְנ"ל לְפ"מ דְּקִי"ל גִּיטִין (יט) כּר"ש בְּשַׁעַת הַדָּחַק דְּאֵין לְבַעַל פִּירוֹת מִשְׁעַת כְּתִיבָה וְכֵן כָּל שְׁעֵבּוֹד הָאִשָּׁה כְּמַע"י וּמִמִּילָא פִּקְעָה גַּם שְׂעֵבּוֹדָא דְּבַעַל שְׁפִנְגֶּדֶן כְּמוֹ מְזוֹנוֹת וּפְרִקוּנָה כְּתוּבוֹת (מז) וְע"כ לֹא מִיקְרִי תוֹב ב' נְשִׁים בְּשַׁעַת"ד וּבְפֶרֶט אֵי ה"ט מִשׁוּם קְטָטָה וְאוֹלֵי ה"ט נְמִי דְּהַפֶּל בּוֹ שְׁמוּבָא בַּאֲה"ע (קִיט) בְּרַמ"א בְּעַנְיָן גֵּט מִדְּעַתָּה וְנִפְסָל יְכוֹל אַח"ז לְגַרְשָׁה בְּע"כ וְי"ל מִשׁוּם דְּפִקְעָה שְׁעֵבּוֹדָם זל"ז מְפִינּוֹן שְׁנָתָן עֵינָיו לְגַרְשָׁה לְר"ש אָף י"ל דְּלֹא אָמַר ר"ש אֵלֶּה בְּגֵט כְּשֶׁר מִשָּׂא"כ בְּשׁוֹטוֹת גַּם מִשְׁמַע לְמִסּוֹר גֵּט הַמְּוֹשְׁלֵשׁ לְכֻשְׁתִּשְׁתַּפֶּה (ב) וְאוֹלֵי י"ל עַכְמ"ש הַש"כ חו"מ רִישׁ (ס' קה) דְּשְׁלִיחַ בְּשֶׁכֶר הָוֵי כְּפוֹעֵל דִּידּוֹ כִּיֵּד בַּעַ"ב בְּשַׁעַת מְסִירָה אָף הַפְּנִי גִיטִין (ע) כְּתַב דְּהַגֵּט גּוֹפֵי' פְּסוּל שְׁנִכְתַּב בְּשַׁעַת שְׂאִינּוֹ רְאוּי לְנִתְיָנָה אִם לֹא לְצוּוֹת לְכַתּוּב כְּשִׁתְּשַׁתַּפֶּה וְגַם בְּזֶה הָעֵרָה הַמַּלְמ"ל מִתּוֹס' יְבָמוֹת (נב) מִשׁוּם דל"מ עֶבֶיד הַשְׁתָּא מִשְׁמַע דס"ל לְהַר"י שְׁם בְּתוֹס' דְּבַעֲי שְׁלִיחוֹת לְכַתִּיבַת הַגֵּט וְהַר"י לְשִׁיטְתוֹ בְּגִיטִין (ט) תוֹד"ה אַע"פ כּו' [וְנ"ל דְּהֵינּוּ בְּגֵט דְּכַתִּיב וְכַתִּב לָהּ אֶבֶל שֵׁט"ח אֵינּוּ צְרִיף צוּוִי הַבַּע"ד רַק לְהַרְשׁוֹת וְכַמ"ש בַּחו"מ נ"ב בְּשֶׁטֶר שִׁי"ב רִיבִית אָף דַּאֲשַׁלְד"ע וְעַש"ך שְׁם ס"ק ה' וְהָרִי בְּשְׁלִיחַ ל"ת לְחֻזְרָה יַעו' ע"ז (ג) בְּחֻטָּא הָעֶגְלָה) וְלַפְמִש"כ לְעֵיל הָרִי סוֹפֵר וְדָאֵי פּוֹעֵל הוּא אָף הַתְּקִנָּה לְהַשְׁלִישׁ גֵּט גָּמוּר (ג) אֲמַנְם הַר"ש מוּבָא בִּט"ז אַה"ע קִי"ט כְּתַב לְזִכּוֹת לָהּ גֵּט וְצ"ל דְּבְמִקּוֹם צָרָה חוֹב הוּא לָהּ וְי"ל דְּמַאֲחַר דִּיכּוֹל לְזַכּוֹת שׁוֹב מְהֵנִי לְמִסּוֹר לְכֻשְׁתִּשְׁתַּפֶּה לְכַד דַּע"ז מְקַרֵּי רְאוּי לְגִירוּשֵׁין הַשְׁתָּא אָף בִּיבָמוֹת מְסֻפְקָא אֵי הָוֵי זְכוּת בְּמִקּוֹם יָבָם וְי"ל דַּה"נ בְּזֶה וַיַּעַן רַמְבַּ"ם פ"ז מַה"א הַט"ו וְצ"ע אָף לַפְמִשְׁכ"ל י"ל דְּמְקַרֵּי רְאוּי לְגִירוּשֵׁין פִּינּוֹן דְּאֵהֲנִי לְאַפְקוּעֵי הַשְׁעֵבּוֹד זמ"ז אֵלֶּה דִּי"ל דְּלֵאוֹ נִתְיָנָת הַגֵּט רַק כְּתִיבְתוֹ גְּרָמָה זֹאת וְלֹא מְהֵנִי לְהַקְרָא בְּשֶׁבִיל זֶה רְאוּי לְגִירוּשֵׁין (ד) וְהַרְמַב"ם פ"ג מַה"ג ה"ו בְּנָתָן וְגֵט לִיבְמַתּוֹ ה"ז סְפַק וְכַתִּב הִרְאֵשׁ דַּה"ט מִשׁוּם דְּכִידּוֹ לְבַעוֹל אֶבֶל קוֹ הַתּוֹס'

(יב) לא כתב כן והגרע"א תמה דלמה לא תהני בידו ונ"ל דס"ל דצריה דגם השלים תהני בידו והנה התוס' יבמות (נב) כתבו דהאי בעיא הוא לפסול לכהונה וי"ל דהרמב"ם ס"ל דמקרי ראוי לגירושין משום דאנהי למפסול לכהונה אפילו מד"ס וי"ל דה"נ בשוטה מפסולא עכ"פ לכהונה מד"ס וי"ל עוד עפמש"כ הרמב"ם דה"ט דל"מ גט לכשאכנסנה משום דהני שלא לשם גירושין וא"כ ביבמה במאמר הרי מצי למיעבד שיקרי מכונן הסופר להתיירה מהמאמר ובלי מאמר עכ"פ מכונן הסופר לדחות זיקתו והני ליה כגרושה מאישה עב"ש (ק"ן ס"ק ה) אלא פינון דנפ"ל מן אישה גרושה ה"ל ספק אי גילף גרושה מן יבם ולפ"ז י"ל בשוטיט נמי מקרי ראוי לגירושין שיקרי פינון הסופר להפרידם זה מזה ואנהי להתיירו (ה) ועוד יש לדון עפמש"א בגיטין (לט) דגמר עבד מאישה איסורא ולא ממונא ופריה אדרבא מה אישה גדולה וקטנה וקשה איה אפטר בקטנה בשטר הא לאו בת גירושין היא ונ"ל דהאישה א"צ לזפות את הגט שיקרי מהני בע"כ ונהרי כתב על אה"נ פטר ול"צ רק נתינה לידה ורשותה בגיטין כ' ובקידושין כ"ג שיוציא לרשות שאינו שלו ולפ"ז בא"י לשמור גטה הרי זו אבדה מדעת והפקר ויוצא מרשותו ובדין דתהני רק דפסול דמשלחת וחוזרת וגם שאינה יכולה לשמור גיטה דבעיא לאנסובי ביה וי"ל דזהו רק בכדי להתיירה לעלמא אבל עכ"כ מהני להפקיע שעבודו זמ"ז וזש"א בגיטין אדרבא דוק מהא דהינו לממונא דהינו להפקיע שעבודו בזה מהני אפי בקטנה ומקרי ראוי לגירושין עי"ז ועפ"ז י"ל דהתקנה למסור דתהני לאפקועי איסור ב' נשיר ואח"ז ליטול ממנה ולמסור לכשתשתפה שיקרי אנהי משיעבודי ול"ל מפיון שפבר קנתה לא יתיב לה מידי ז"א שיקרי קטנה אינה קונית ועוד שפכירוש אמרו בגיטין (פד) בקנתה לפסול מכהונה אפ"ה יטלנו ממנה ויחזור ויתן לה ול"ד לגט גמור שאינו חוזר ומגרש בו פ"ש דהתם פינון שפנסה בטל שעבודו לגמרי ע"ד מש"א חו"מ מ"ח בשטר שפנרע דנמחל שיעבודו משא"כ שלא נתגרשה לגמרי עדיין ומ"מ מהני שליח לאחר שיטלנו ממנה שיקרי לע"ע הוא שלו כתובות (נט) בשנה זו שאני מוכר לכשאקחנה תקדש יעו' פ"י גיטין (פד) שתמה על המהרש"א בתוס' ד"ה שתוקי כו' הרי בלא חזר הוי פסול מדינא ועפמש"כ י"ל דכונת רש"י לטלו ולחזור וליתנו לה ואכמ"ל: [ו] ועד"מ שחקר אי חדר"ג דינו כד"ס או כד"ת נ"ל דעכ"פ פינון דקדש אותה אדעתא דמנהגא א"כ אשתעבד לה שלא ליקח עוד אחרת על פניו וה"ל דררא דמונא ובמקום ספק אוקמא אחזקתה ועכ"פ לא עדיפא מאיש שנולד בו מום גדול ע' אה"ע (סי' קנד ס"ה) ובאשה ל"צ סימני שוטה שפגמרא ותלוי בראות עיני ב"ד אי לא מיחדר ליה ונהרי חקרו בזה ב"ד סמוכים ע"כ יש להתייר בטח ע"פ האופנים המבוארים בקונטרס שכתב הדר"ג שליט"א, (ז) וע"ד מאה רבנים נראה שהוא פדי לפרסם (ואולי הוא מפני חשש שמא יקח אשה ממדינה אחרת שחשש ראב"י יבמות (לז) לתערובות כו') ונהרי אמרו שם דבת"ח דפקיעי שמיייהו קלא אית ליה ומוכא באה"ע (סו"ס ב) ומי לנו כו' בנן של קדושים פהמעונן וכו' ע"כ אין להחמיר כ"כ ועכ"פ סגי במאה לומדי תורה ובפרט מוסמכים להוראה ולהקל בהשלישה מדינות ע"כ הנני נמנה ג"כ עם המתירין בלי שום, חשש ע"פ האופנים שכתב הדר"ג נ"י בהשלישת גט וכתובה ורפואה ולהעמיד עליה שומר כמבואר באה"ע קי"ט ואף למש"ל שפסקע שיעבודו מזל"ז מ"מ הרי מבואר שם שזן אותה משלה ומכש"כ בזה שמשליש משלו וביותר השומר ודאי צריה שיקרי אמרו חז"ל דאפילו שוטה שיכולה

לְשׁמֹר גִּיטָה דְמַה"ת מִתְגַּרְשֵׁת מ"מ מְד"ס אָסוּר מְשׁוּם גְּרִירָה שְׁלֵא יִנְהַגוּ בָּהּ מְנַהֵג הַפְּקָר וְאֵף שְׁאֵם אֵינָהּ מוֹתֶרֶת לְעֵלְמָא לִיכָא חֲשָׁשׂא דְבְדִילָה מִינָהּ מַחְמַת א"א (אֶלְא דְצ"ע לְרַבִּינוּ שְׁמַחָה שְׁפֹתֵב לְזָכוֹת לָהּ גִּט א"כ לֹא תָהֵא א"א וְאֵיכָא אִיסוּר מְד"ס וְצ"ל דְמ"מ ה"ל סְפֵק א"א כְּמַש"ל וְבְדִילָה מִינָהּ) מ"מ פִּינּוֹן דְחֲשָׁשׁוּ חַז"ל לְמְנַהֵג הַפְּקָר רְאוּי מְאֹד לְהוֹשִׁיב שׁוֹמֵר עָלָי, וּפְקֻדָּתוֹ.

שְׁמֵרָה רוּחֵי לְצַרְרָה בְּד"צ סְמוּכִים לְרַבְנוֹת לְהִיתֵר זֶה וְיִהְיֶה בְּרִשְׁיוֹן הַמְּמַשְׁלָה וְנ"ל שְׁהֲצָרִיכוּ מְאֹה רַבָּנִים לְצַרְרָה הַשְּׂכִינָה לְהִיתֵר כְּמ"ש רִי"ג (בְּרִכּוֹת מַט) דְבְמַעֲאָה אוֹמֵר נְבָרָה ד' אֶלְקִינוּ וְכִי"ר שְׁתַּסְפִּים הַשְּׂכִינָה עַל יַדִּינוּ מֵעַתָּה הַנְּנִי נְמַנָּה לְהִתִּיר אֶת הַמְעוֹנָן וְכו' לִישָׂא אֲשֶׁה אַחֲרֵת עַל אֲשֶׁתוֹ כו' כְּפִי הָאוּפְנִים שְׁהַסְפִּים הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל מו"ה מְשֵׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקִי וְע"פ רִשְׁיוֹן הַמְּמַשְׁלָה כ"ד הַכו"ח וְכו' פה"ק רֵאסִין יצ"ו.

אֶלְפִסְנָדָר מְשֵׁה בְּלֹא"א מו"ר מ' צָבִי זְצֻלָּה"ה אֶבְן לְפִידוֹת מְכוּנָה לְאֶפִּידוֹתֵנָא הֶחֱוֹפ"ק רֵאסִין עִיר הַגְּלִיל פְּלָה קֵאוּנָא אַח"כ הַת"י הַב"ד: וְהִנֵּה יֵשׁ לְגַמְגָּם קֶצֶת וְלִפְלָפֶל בְּדַבְרֵי אֶבְל אַכְמ"ל כְּאֲשֶׁר כְּתַבְתִּי לְעֵיל בְּכ"מ שְׁיֵשׁ לִי ע"ז קוֹנְטְרַס מִיְחֻד וּבְפֹרְט מ"ש בְּאוֹת ב מְשׁוּם שְׁכַר פְּעוֹלָה דְהוּי פִּיד בַּעַה"ב כְּפָר כְּתַבְתִּי כְּעִין זֶה בְּסַפְרֵי מְנַחַת מְשֵׁה חֵא"ה"ע (ס' ח אוֹת ה) עַל דְבָרֵי הַפְּנ"י גִּיטָין (ע פ"ב) ד"ה אָמַר שְׂכ' בְּטַעְמָא דר"י דְבְעִינוּ שְׁיִהְיֶה הַבַּעַל שְׁפוּי בְּשַׁעַת כְּתִיבָה דֵאל"ה לֹא מְהַנִּי שְׁלִיחוֹת הַסּוֹפֵר בְּשַׁעַת כְּתִיבָה פִּינּוֹן דְאִיְהוּ לֹא מְצִי לְמִיעָבֵד וְכְתַבְתִּי דֵיֵשׁ תַּקְנָה לְכֹאוּרָה שְׁהַבַּעַל יִתֵּן שְׁכַר הַסּוֹפֵר דְהוּי פִּידוֹ כְּמִבְנוֹאָר בִּירוּשְׁלָמִי פְּאָה וּבְמַח"א הַלְכוֹת שְׁלוּחִין (ס' יא) יַעו"ש בְּסַפְרֵי וַיַּעַן מְש"ל בְּסַפֵּר א' וְקוֹנְטְרַס הַשִּׁיב מְשֵׁה שַׁעַר הַתִּירוּצִים (סִימָן נו אוֹת ב) בְּמ"ש שְׁם יד"נ הַגֵּאבְד"ק בְּרַעְזָאן בְּעַנְיָן זֶה דְשְׁלִיחוֹת בְּשְׁכַר וַיֵּשׁ לְהַעִיר ג"כ בְּמָה שְׁהַבִּיא שְׁם מְדַבְרֵי הַנוּב"י חַתוּ"מ (ס' לז) דְהִיכָא דְבַע"כ עֵבִיד כְּמוֹ שְׂרִי הַמְּלָךְ יֵשׁ שְׁלִיחוֹת גַּם לְעַפּו"ם דְלַפְלָא דְהַנוּב"י עֲצָמוֹ חֵא"ה"ע (ס' פ אוֹת טו"ב) כְּתַב דְאָדָם שְׁהוּא בַּעַל בְּחִירָה אֵף שְׁהוּא מוֹכֶרֶת שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב מִיְתָה מ"מ מְקַרִי אִי בְּעִי עֵבִיד יַעו"ש שְׁהַבִּיא מְדַבְרֵי הַש"כ (ס' קַפְב) וַיַּעַן בְּנוּב"י מַה"ת חֵאוּ"ח (ס' סג) שְׁפֹתֵב גַּם גְּבִי חֲצַר עַפּו"ם דָּאֵם אֵינוֹ עוֹמֵד בְּצֵדוֹ אִי אֶפְשָׁר שְׁיִזְכָּה לוֹ חֲצָרוֹ דְאֵין שְׁלִיחוֹת לְעַפּו"ם וַיַּעַן בְּשׁו"ת שִׁיבַת צִיּוֹן וְסִימָן נג) מַה שְׁפֹלְפֶל בְּעַנְיָן זֶה וְלֹא הַזְפִּיר כָּלֵל מְדַבְרֵי אֲבִיו הַנוּב"י וְצ"ע (וְהַעִיר אוֹתִי בְּזֶה תַּלְמִידֵי הַחֲרִיף מוֹרַג חֲרוּץ כְּמַר חֲנוּף הַעֲנִיף פְּלֵאקְסֵעַר נ"י נְכַד הַגַּה"ק צִי"ע הַרְבֵּי מְאֶלְפִסְנָדָר זִי"ע): [ז] וְאֶלֶּה דְבָרֵי יד"נ הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל דִּק' מִיְנָסֵק זַצ"ל מ"ש אֵלֵי בְּעַנְיָן הַנְּ"ל ע"ד הַמְעוֹנָן וְכו' אֲשֶׁר זֶה שְׁשֵׁה שָׁנִים שְׁנִשְׁתַּגַּעַתָּ אֲשֶׁתוֹ ר"ל וְכָבֵר סִידֵר יד"נ הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל מו"ה מְשֵׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקִי נ"י אֶת אֲשֶׁר עָלְיוֹ לְעַשׂוֹת וְכָפִי שְׁמִבְנוֹאָר בְּנוּב"י מַה"ק (ס' ג) וְהַגֵּאבְד"ק הַנְּ"ל הַחֲמִיר עַל הַמְעוֹנָן לְהַשְׁלִישׁ יוֹתֵר מִכְּתוּבָתָהּ לְטוֹבַת אֲשֶׁתוֹ הַנְּ"ל שְׁתַּהֲיֶה בְּטוּחָה בְּמִזּוּטְתִּיהָ וּבְהַצְטָרְכוּתָהּ מִהַפִּירוֹת הַפֶּל כְּדִין וְכַדָּת וְכָבֵר נִתְפַשֵּׁט הַהִיתֵר לְפִשׁוּט בְּנִשְׁתַּטִּית לְהִתִּירוֹ ע"י ק"ר מַג"א וְזֶה אֵיזָה שָׁנִים שְׁהַשְׁכַּתִּי לְהַגֵּאבְד"ק תֵּאֲרַקְאוּו שְׁלִדְעִתִּי הִנֵּה נְכוֹן לְזָכוֹת לָהּ הַגִּט מְקוֹדָם שְׁיַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה כִּי מֵאֲחַר שְׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִין בֵּא"י לְשׁמֹר גִּטָּה וְעֲצָמָה ע"כ אוֹלֵי הִיא בֵּת גִּירוּשִׁין וְהָרִי הַגִּט זָכוֹת הִיא לָהּ וְאֶח"כ לִיטְוֹל מִיַּד הַזּוֹכָה עֲבוּרָה וְלְעַשׂוֹת שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה וּבְמַמ"נ יִהְיֶה אִם הִיא בֵּת גִּירוּשִׁין הָרִי זָכְתָה וְאִם אֵינָהּ בֵּת גִּירוּשִׁין הָרִי מְשַׁלֵּשׁ אֶמְנָם אֲזַל לֹא הַחֲלַטְתִּי כִּן לְמַעֲשֵׂה מְשׁוּם דְלֹא מְשַׁמַּע כִּן מְפֵל הָאֲחֲרוּנִים אֶמְנָם זֶה מְקָרֹב ע"י מְקָרָה מְצִאתִי בְּשׁו"ת הַגֵּאבְד"ק

אה"ו זצ"ל תפארת צבי על אה"ע (סי מב) שפכת ג"כ פן ונהגייתי ע"כ נכון מאד לעשות פן כי אם לא יועיל לא יזיק ואם יועיל לא יצטרף להתיר הח' ובממ"נ יזנה מופר ואין שליחותיה דקמאי עבדינן ונהגי מסכים בהתירו וכפי מה שסידר ידידי הגאון רמ"נ שליט"א באופן שישגי רשיון מהקיר"ה ולראיה בעה"ח כו' גאום ירוחם יהודה ליב החופ"ק מינסק גם אנחנו בי דינא דק' מינסק הננו נמנים להתיר להמענגן כו' לישא אשה על אשתו כו' שנסתטית אחר שישגי ע"ז רשיון מהממשלה יר"ה ואחר שישליש גט וכתובה ותנאי פתובה פמבואר בקונטרסו של הרב הגאון המפורסם ר משה נחום ירושלימסקי וכפי שהספיק ע"ז גם הגאון הגדול מו"ה ירוחם יהודה ליב מד"א דפה ולראיה באנו עה"ת כו' גאום יצחק בר' משה ז"ל פינס ד"ץ דפה וגאום מנחם מענדל בלא"א ד' בנמינ זללה"ה מו"צ בפרעספא וגאום עזרא זוסמאן יעקב בהר"ר בנמינ ז"ל ד"צ פ"ק וגאום יעקב בה"ד זאב וואלף ז"ל ווישנעווסקי ד"צ דפ"ק מינסק וגאום בן יציון בלא"א מו"ה ברוך מק' לעבגאויי וגאום חיים שמשן משה הירש מו"צ בסביבות הוואניזאל דפ"ק מינסק וגאום יחזקאל זאב בד' יהודה ז"ל: והנה במ"ש הגאון הגדול דק' מינסק לחדש זיכוי הגט מקודם ואח"כ להשליש בידי השליח להולכה לא עשינו פן למעשה ולא נהגו פן כל גדולי המורים דארץ שמצא לו חבר הגאון תפארת צבי אה"ע (סי' מב) (שפכת פן בסוף תשובתו ואם מסופקים אי הגיעה לכלל יודעת לשמור גיטתה נכון להשליש הגט ולרווחא דמלתא יזכה השליח תחלה בגט ואח"כ יעשהו שליח ומ"מ לא תנשא כשתשפחה עד שיספיקו גדולי המורים ויתקשר הבעל ליתן גט אחר פשר וכו' עכ"ד) אכן בדבר תורה דחומתה אמת אין נושאין פנים אף לגדולי הדור וגם על ענין פזה מוהאמים דברי החת"ס בכמה מקומות מתשובותיו הטהורות דהחדש אסור מן התורה בכל מקום ובחידוש תקנה זו יש תקלה גדולה וכאשר כבר כתב בענין זה הגאון פנים מאירות ת"א (סי' ד) שראה לגדול א' מחכמי אשכנז שפכת באם שתהיה משומרת ע"י משפחה שלא ינהגו בה מנהג הפקר מה טוב ובאם לאו יש לזכות לה גט ע"י אחר ע"פ דת ודין תורה הקדושה שתהיה נדונית כפנויה ולא כא"א ובה פח לי לזכות לה גט דוקא פי אין אפוטרופוס לעריות והרבה יש לחוש לקלקולא כו' ע"כ ראוי, לעשות משמרת למשמרת בנדון זה עכ"ל וכתב ע"ז הפמ"א דתקנתה היא קלקלתה פי תלמוד ערוך הוא היפוך דבריו (יבמות קיג) ד"ת שוטה מתגרשת כו' אינה מגורשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר ואיירי בידעת לשמור גטה ואינה יודעת לשמור עצמה דאי אינה יודעת לשמור גטה גם מה"ת אינה מגורשת וכן הובא בטוה"ע (ריש סי' קיט) וא"כ התקנה שרוצה לזכות לה גט כו' שתהי' כפנויה אדרבא זו היא חובתה שכ"ז שאגודה בבעלה לא ינהגו בה מנהג הפקר שכאו"א פורש מא"א ואם יזכה לה גט תהיה מופקרת לכל פיון שאינה יודעת לשמור עצמה וכו' ועוד דאין דין זה ברור שתהיה מגורשת בקבלת השליח אף במקום דכות היא לה וכו' ופשיטא בנ"ד די"ל דחוב היא לה דהא כל זמן שלא גירשה חייב במזונותיה ורפואתה כו' א"כ אין בנו פח לעקור תקנתא דרבנן משום צד ויותר נראה להתירו ע"י מאה רבנים כמנהג המדינה והיא תשב בבית המיוחד לה עד שירחמו עליה מן השמים וה' יורגי דרך חיים עכ"ל הפמ"א ויען' ג"כ בשו"ת רבינו חיים פהן אה"ע (ס' ה) דמצא און לדבריו מדברי הפמ"א אלו יעו"ש במה שפלפל בזה ובאמת איך ניקח ליה להגאון תפארת צבי במ"ש דלא תנשא כשתשפחה עד שיספיקו גדולי המורים

וכו' ומדוע לא חש לקלקול זה שתנשא אח"כ בהיתר זה דכבר זכו לה בגט פטורין וכדחש
ג"כ הגאון רח"כ שם פ'עין זה (סו"ס ד) שכ' כי חושש אני שלא תסמוך פלגט זה להנשא
כשתתפא ומה לנו להכניס ראשינו נגד המערערים בספק איסור א"א התמור וכו' יעו"ש
דאף שהוא פתב פן על עיקר השלשת הגט דמטעם זה עדיף טפי שלא להשליש גט פלל
ובזה לא נהגו פנתיה כמש"ל (סי' אות ז) ובספרי ברפת משה קוה"ת (סי' לט) דפשטה
הוראה פדעת א"ז הב"ח והבאים אחריו להשליש גט דוקא היינו דמלבד הבטוחות שנותן
ע"ז הבעל דכשיאמרו הב"ד יתן גט אחר הנה אפילו אם תקבל אח"כ גט המושלש אף כי
לכתחלה חלילה להקל בגט זה עכ"ז פמה קולמוסין נשתברו לסלק החשש והמגיה
במלמ"ל ולסמוך גם על גט זה א"כ עכ"פ לא שייך לגזור אטו זה שתמורש בגט המושלש
ואין לשנות מפפי שפכתבו פל הפוסקים להשליש גט וכמ"ש בתשובתי שם משא"כ אם
יזכו לה גט יחשבו שפכר נתגרשה בזה בודאי יש חשש גדול דלמא תנשא אח"כ ע"ס
הזכיה ויש בזה חשש ס' אא"א כמש"ל ע"כ חלילה לחדש פן רק להשליש גט בתורת
שליח להולכה כמ"ש פל גדולי האחרונים ועפ"ז יש לערער ג"כ על דברי ידידי הגאון
הגדול אבד"ק סטרי בתשובתו לעיל (סימן אות ד) שכתב ג"כ תקנה דזכוי גט וספרו
הר"ב מה"ק וכן ס' בר לינאי אינם בידי ובכל זאת למעשה אין לשנות מפפי שהסכימו
פל גדולי האחרונים רק בהשלשת גט ואכמ"ל: [ח] ואלה דברי הרה"ג דק' אדעססא
שכתבו וחתמו בהיתר המעונן הנ"ל בעהשי"ת פה אדעססא אחרי רואי בתשובה הגדולה
אשר יסד ידיד ה' ויד"נ הרב הגאון הגדול חו"ב סוע"ה המפורסם בכל קצוי ארץ וכו'
כקש"ת מוה"ר משה נחום ירושלימסקי בדבר המעונן וכו' אשר זה פמה שנים נשתטית
אשתו כו' וע"פ גב"ע פדת יש לה כ"ס שוטה פמבואר בש"ס ובטוש"ע אה"ע ובב"ח
שתקנת רגמ"ה היתה שבאם לעת הצורך שיוכרחו להתיר לו יתירו רק ע"י מאה רבנים
ולאו דוקא רבנים רק די שיהיה ע"י מאה לומדים לזאת אם יקיים המעונן מו"ה כו' פל
החיובים הפוטלים עליו ע"פ דת תורתנו הקדושה פמבואר בקונטרסו של הגאון הגדול
רמ"נ שייח' גם אנכי מסכים להתיר לו לישא אשה על אשתו ואצטרף בצירופא רבנן
באופן שישגי רשיון מהממשלה יר"ה וע"ז באחי עה"ח כו' יוסף ישראל היילפרין
החופ"ק אדעססא: הגישו לפני תשובות הרבנים המאורות הגדולים ובפרט תשובת הרב
הגאון הגדול ר' משה נחום ירושלימסקי ג"י אשר בו העמיק הרחוב לדבר בענין הלז
וישרו בעיני מאד דברי פלפוליו ומסתמא בדקו רבנן כי לא ימצא לה שעת הפנוש אשר
תהיה ראויה לקבל גט לחומרא לכן אני מסכים פפי התנאים שהתנו הרבנים הנ"ל
ובראשם הרב הגאון רמ"נ שליט"א אם יקיים המעונן כו' פפי המבואר בהתשובה הנ"ל
אין עליו חזר"ג והוא בכלל ברוך בבואו לישא אשה אחרת רק שיהיה ברשיון החקים
מהממשלה ולראיה באתי עה"ח וכו' נאום אברהם יואל אבעלסאהן חופ"ק אדעססא:
[ט] ואלה דברי הרה"ג דק' פעטערבורג קרית מלך רב שכ' בענין היתר הנ"ל להצטרף
בצירופא דרבנן: ב"ה פעמורכורג פבוד הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול סיני ועוקר הרים
המפורסם מאר געלה וכו' כקש"ת מו"ה משה נחום ירושלימסקי שליט"א הגאבד"ק
קאמינקא (פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל): אהד"ש הטוב מכתבו הטהור בצירוף
תשובתו הרמה הגיעני במועדו וזמנו וכו' והנה בעצם ענין ההיתר אין לי לפלפל בזה
כי פכר דשו בו רבים בהיתרא דהאי מילתא וביחוד החת"ס והנוב"י וכו' ואחר פל

הפּלפּוּלִים לֹא גִזּוּ מְדַבְּרֵיהֶם הַקְדוּשִׁים וְכָל מֵה שֶׁפָּתַח כַּת"ר הַדַּר"ג בְּתוֹכָהּ שֶׁהִלָּךְ בָּהּ לְאַרְפֵּה וּלְרַחֲפֵה עֵינָי הַיָּטִב וְהַתְּעוּנָתִי בְּדַבְּרֵי הַמְּלָאִים חֵן בְּפִלְפּוּלֵי חַרִּיפְתָּא קוֹלֵעַ לְמִטְרַת הָאָמֶת וּמָאֵד חִפְצָתִי לְבוֹא אֵתוּ בְּפִתּוּבִים לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּעֵנֶיךָ זֶה אָמַנְךָ יְמֵי זְקוּנָתִי וְחֻלְשָׁתִי עוֹמְדִים לִי לְשִׁטֵּן בְּיָמִים הֵלְלוּ וּבִיחֻד אֲשֶׁר זֶה כְּמִשְׁלֵשׁ שָׁנִים לְקִיּוּתִי בְּמַחְלָה הֶעֱזָה אֲשֶׁר יָדִי רוֹעֶדֶת וְלִפְעָמִים אֵין בְּאַפְשָׁרִי אֶף לְחַתֵּם אֶת שְׁמִי וּמְלֹאכְתִּי נַעֲשִׂית ע"י אֲחֵרִים אִי לְזֹאת יִסְלַח לִי יְדִידִי עַל קִצּוּרֵי בְּזָה הַפַּעַם וְלִמְעַן תַּת לּוֹ אוֹת שֶׁעֲבַרְתִּי בְּפִתְחֵי שְׁעָרָיו רְאִיתִי לְרִשׁוֹם דְּבַר קָטָן מ"ש הַדַּר"ג בְּתוֹכָהּ (אוֹת ז) עַל תְּשׁוּבַת בְּרַכַּת רַצ"ה שֶׁתָּמָה עַל הַנוֹב"י בַּמ"ש ת"כ וְכַתְּהִיד"ג הַמְצִיא שֶׁהוּא ת"כ (חֵיּוֹב פְּתוּבָה) וְהֵיטֵב אֲשֶׁר דְּבַר שֶׁהוּא ר"ת ח"פ אֲבָל לֹא מִטְעֵמִיָּה וְכוֹנְנָתוֹ (חֲלוּף פְּתָב) שֶׁהוּא בְּלַעַז וְנַעֲקִסִּיל וְנִמְצָא בְּאַחֲרוֹנִים פְּמָה פְּעָמִים כְּזֶה יַעוֹ בְּנוֹב"י חֲחו"מ (סִי' יו"ד וְבֵאו"ת סִי' סט ס"ק ה) וַיִּרְאֶה כְּדַבְּרֵינוּ וּבְרַצוֹת ה' דְּרָכֵי וְאֲשׁוּב לְאִתְּנִי אֲזִ אֲשַׁנֶּה פָּרֶק זֶה וְאֲבֹא לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַדַּר"ג בְּעֵנֶיךָ זֶה וְלֹד' הִישׁוּעָה וְהַנְּגִי אוֹמֵר בְּאַמִּירָה נַעֲמִיָּה שֶׁכָּל דְּבַרֵי הַדַּר"ג בְּנוֹיִים עַל אֲדָנִי הָאָמֶת וְהַנְּגִי מְסָכִים לְהַתִּיר אֶת הַמְּעוֹנָן וְכו' לִישָׂא אֲשֶׁה אֲחֵרֶת ע"פ הָאוּפְנִים הַמְּבֹאָרִים בְּתוֹשׁוֹ כַּהַדַּר"ג וּבִתְנָאֵי קוֹדֵם לְמַעֲשֵׂה שִׁיְהִיָּה לּוֹ רִשְׁיוֹן מֵהַמְּשַׁלָּה יר"ה ע"ז, וְהִנֵּה בְּדַבְּרֵי סְפָרֵי הַדַּר"ג הַמְּלָאִים חֵן לְשִׁמְעַע אֲוָנִן שֶׁמַּעֲתִי מֵהֶם שֶׁהִפִּיקוּ רַצוֹן מִכָּל גְּאוּנֵי הַדּוֹר וְכו' וְד' יְהִיָּה בְּעֶזְרוֹ לְהוֹצִיא מִחֻשְׁבָּתוֹ אֶל הַפּוֹעֵל בְּיַתֵּר חֲבוּרָיו לְזַפּוֹת אֶת הַרְבִּים וּמָאֵד נִפְסוּף נִכְסֵפִי לְהִבִּיא הַבְּרָכָה אֶל בֵּיתִי וְלְהַתְּעַנֵּג בָּם אֲבָל חֲכִיתִי עַד אֲשֶׁר יִרְחִיב ה' אֶת גְּבוּלֵי וְאֲקַנְּם בְּכֶסֶף מְלֹא וְאִם יִכְבְּדֵנִי הַדַּר"ג בְּהֶם אֲתֵּן לּוֹ תוֹדָה וּבְרָכָה וְתוֹשׁוֹ ח' וְד' יְהִיָּה בְּעֶזְרוֹ כְּנִפְשׁוֹ וְכִנְפֵּשׁ יְדִידוֹ מְבָרְכוֹ בְּלֵב וְנִפְשׁ מוֹקִירוֹ וּמְכַבְּדוֹ כְּעַרְפוֹ הָרֵם דוֹש"ת בְּלוֹנ"ת יִצְחָק וְזֹלָף אֶלְשׁוֹאֲנֵגְעֵר חוֹפ"ק פְּעֻטְרָבוֹרֵג קמ"ר.

גַּם אֲנִכִּי בְּאִתִּי פִּיהוּדָה וְעוֹד לְקַרָּא לְמִלְאוֹת רַצוֹן הַדַּר"ג לְהַצְטַרֵּף בְּהַתִּירָא דְהַמְּעוֹנָן וְכו' כְּפִי הַמְּבֹאָר בְּתוֹכָהּ הַרְמָתָה וְלְרִאִיָּה בְּאִתִּי עַה"ח וְכו' גְּאוֹם יִצְחָק דְּאֲנָצִיג מ"ם לַעֲדַת יִשְׂרוּן פ"ב עִיה"מ: וְהִנֵּה מ"ש בַּר"ת ח"פ גַּם רַבְּנֵי קַעֲשִׁינֵיב בְּרֵאוֹתֶם קוֹנְטְרָסוֹ כְּתָבוּ בְּזָה וּבְחֻנָּם הָאֲרִיכוּ בְּשִׁבִיל יַתִּיר ה' שֶׁהוֹסִיף הַמַּעֲתִיק קוֹנְטְרָסִי בַּמ"ש בְּכַתִּיבַת יְדֵי דַר"ל חֵיּוֹב פְּתוּב (וְהִיָּנִי וְנַעֲקִסִּיל וְהִיא פּוֹנָה א' פְּמוֹ חֲלוּף פְּתָב) וְהַמַּעֲתִיק שָׁגָה וְכַתֵּב חֵיּוֹב פְּתוּבָה אֲבָל אִיךָ עָלָה עַל דַּעְתָּם דְּהַפּוֹנָה הוּא עַל חֵיּוֹב פְּתוּבָתָה יִתֵּן חֵיּוֹב דְּהֵא הַפְּתוּבָה בְּלֹא"ה צָרִיךְ לְהִיֹּת מוֹשְׁלֵשׁ בְּמִזְוָנִן וּמֵה צְוֹרֵךְ לְבִטּוּחֹת ע"ז וְגַם אִיךָ אֲפֹשֶׁר לֹמַר שֶׁבָּאֵם לֹא יִתֵּן גִּט יִתֵּן חֵיּוֹב פְּתוּבָה דְּהַפְּתוּבָה אֵינָה חֵיּוֹב רַק אַחַר הַגִּט וְהִנֵּה לְהֵם לְהִבִּין מִפְּשֻׁטוֹת הַלְּשׁוֹן דְּהִיָּנִי שִׁיתֵּן חֵיּוֹב קִנְס מְמוֹן עַל עֲצָמוֹ בָּאֵם לֹא יִתֵּן הַגִּט וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים וְאִיךָ נַעֲלַם מֵהֶם דְּבַר פְּשׁוּט כְּזֶה בְּשִׁבִיל יַתִּיר ה': [י] וְאַלְהֵ דְבַרֵי יו"ג הַרְבֵּ הַגְּאוֹן הַמְּפֹרְסָם סוּע"ה וְכו' ר' חֵיִים בְּרִלִין שְׁלִיט"א הַגַּאבֵּד"ק מִפְּקוּוֹ וְקַאֲבָרִין מ"ש בַּע"ז ז"ל.

בַּעֲזַה"ת וְכו' קַאֲבָרִין. לְשִׁמְעַע חֲדָתָא מְשַׁדְּרָנָא בְּרַפְתָּא וּמְלֹא חֲפְנֵי טִיבוּתָא לְמֵאֵן דְּזָכִי לְמִיָּהוּי דְּרַחֲפֵתָא דְּאוֹרֵיָּתָא כְּבוֹד יְדִיד עֲלוּן וְיְדִיד נִפְשֵׁי עוֹז הַרְבֵּ הַגְּאוֹן הַגְּדוֹל הַמְּפֹרְסָם נוֹדַע בְּשַׁעֲרִים וְחוֹבֵר חֲבוּרִים מְאִירִים כְּפִסְפִּירִים וְכו' כַּקִּש"ת מו"ה מְשֵׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקִי ה"ו.

אַחַדְשָׁה"ט בְּאַהֲבָה עֲזָה בְּלִתִּי מוֹגְבֵּלָה גִיָּה"ק הַגִּיעֵנִי בַּש"ק הַעֲבֵר לְשִׁמְחָה שְׁלֵמָה בְּרֵאוֹתִי אֶת תְּמוֹנַת יְדִידוֹ הַיְקָרִים אֲצִלִּי מִפְּזֵ וּמִפְּנִינִים וּמֵאֵז יְדַעְתִּיו וְהַפְּרִתִּיו בְּרֵאוֹתֵי הַנְּגִי מוֹסִיף

אָהָבָה מִדֵּי רְאוּתִי סִפְרִי הַנְּחֻמִּים הָעֲשׂוּיִם בְּהַשְׁכֵּל וּבְמַנְעֻצוֹת וְדַעַת הַמְּקוֹם יִהְיֶה בְּעֶזְרוֹ
לְהַפְיֵץ עוֹד אֶת מַעֲיָנֵי חֻמָּתוֹ בְּקֵהֶל עִם וְכָל יִשְׂרָאֵל וְאוֹתוֹ לְאוֹרָם וְכוּ' וְאַחֲרֵי חֲוָרְבָן בֵּית
מִקְדָּשׁ זֶה נִחְלָה מֵרַ אֲבָא הַגָּאוֹן נ"ע כו' עַד אֲשֶׁר נִצְחוּ אֲרָאֵלִים וְנִתְבַּקְּשׁ לִישִׁיבָה שָׁל
מַעֲלָה בְיוֹם כ"ת מְנַחֵם אָב שְׁנַת תרנ"ג בְּוִאֲרֻשָׁא זי"ע וּמוֹכֵן פִּי כָּל מִשְׁפַּח שְׁנַיִם עֶשְׂרֵם
חֻדְשׁ הַלְכָתִי קְדוֹרְנִית שׁוֹמֵם בְּאַבְלֵי פִי נִפְלָה עֲטָרַת רֵאשִׁי וְדִין גְּרָמָא דְעֲצִירָאָה אֲשֶׁר
בְּשָׁנִים הָאֲחֻרוֹנוֹת הִלְלוּ יוֹכֵל הַיּוֹת פִּי מַעֲלָתִי בְּשׁוֹגַג בְּבִרְיַת אָהָבָה עִם כְּמָה מְאוֹהָבֵי
הַרְבֵּים וְכֵן שְׁלָמִים בַּעֲהֵ"ת וְאֲשֶׁר פָּאָבֵן הַחֵן יִתְנוּסֵס בִּינְיָהֶם כְּבוֹד מַעֲכַת"ר הַגָּאוֹן שְׁיִחְנִי
וְעַל שָׁל עֲתָה הֵן בָּא אֵלַי מִכְּתָבוֹ הַיְקָר (בְּצִירוּף קוֹנְטְרָסוֹ הַנְּחֻמִּים) בִּימֵי הַרְחֻמִּים
וְהַסְּלִיחוֹת בְּאִין הַזְּמַן גּוֹרֵם לְהַשְׁקִיעַ דְּעַתִּי בְּרוֹב עֲנָנִים וְכַת"ר הַזֶּה שְׁיִחְנִי דוֹחֲקָנִי לְמַהֵר
הַחֲתִימָה וְאֵת רְצוֹנוֹ מְלֹאמִי וְהַעֲמִיקְתִּי רַק אֶת דַּעַת מֵרַ אֲבָא הַגָּאוֹן ז"ל וְכוּ' וְהִנֵּה הַהִתְרַם
רְצוּף פֶּה עֲזָרֵי מַעֵם ה' בְּדָבָר הָעֶסֶק בְּיַשׁ דְּאִתְרַע לְהַאי גְּבָרָא וְכוּ' אֲשֶׁר נִגְעָה בּוֹ יָד ה'
וְאֲשֶׁתּוֹ כּו' נְשִׁימְטִית וְכִפִּי הַגִּב"ע שְׁהַגְּבַה בְּפָנָי הֵרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל וְכוּ' מו"ה מִשְׁפַּח נַחוּם
יְרוּשָׁלַיִם סִקִּי נ"י אַבְד"ק קְאָמִינְקָא כּו' וְכִבֵּר הַתְּחִיל בְּהַצְלָה הֵרַב הַגָּאוֹן הַנֶּ"ל וְעָשָׂה ע"ז
קוֹנְטְרָס נִפְלָא מִיְחֻד לְהַתִּיר לְבַעֲלָה כּו' לְהַשְׁלִישׁ גִּט לְאֲשֶׁתּוֹ זֹו וְלִישָׂא אִשָּׁה אַחֲרַת אִם
יְהֵא רִשְׁיֹון הַמְּשֻׁלָּה יר"ה ע"ז וְלִנְהַוֵּג כְּפִי הַנּוֹדַע וְנִהוּג בְּמֵאֲרָעוֹת כְּאֵלָה ע"פ הוֹרָאָה
הַב"ח (ס'י קִיט) וְהַנוֹב"י ז"ל בְּתִשׁוּבָתוֹ בַּמַּה"ק (ס'י ג) וְכִבֵּר ת"ר הַגָּאוֹן רַמ"נ עַל כָּל
צְדִי צְדָדִים מֵהַ שְׁיַשׁ לְכְּאוֹרָה לְפַקֶּק ע"ז (בְּעֲנִינֵי הַהַשְׁלָשָׁה וְהַמְּסַתְעָף מִזֶּה) וְסִימִים
בְּהִתְרַא וְע"פ הוֹרָאוֹת רַבּוֹתֵינוּ הַפּוֹסְקִים ז"ל לְהַצְרִיף בְּזֶה הַתְּרָה מִמָּאָה רַבָּנִים בְּקִשׁ
מֵאֲתָנוּ לְעֵינֵינּוּ גַם אֲנַחְנוּ בְּשִׁרְיוֹתָא וּבַתְּקוּנָא דְהַאי גְּבָרָא כּו' וְלְהַצְטָרֵף לְהוֹרָאָה הַבְּרוּרָה
בַּעֲזַה"ת וּבְאֲמַת אֶף לְמוֹתֵר הוּא לְהַצְרִיף בְּזֶה וְדִי לְפָנֵינוּ לְבוֹא בְּדָבָרִים קְצָרִים וְלֹאמֵר
אֶף אֲנִי כְּמוֹהוּ אֶף לְמַעַן כְּבוֹד הַגָּאוֹן הַנֶּ"ל אֲמַרְתִּי לְהַצְרִיף בְּזֶה מְעַט וְלְהוֹדִיעוֹ בְּשֵׁם כְּבוֹד
מֵרַ אֲבָא אֲדַמּו"ר הַגָּאוֹן זצ"ל מֵהַ שְׁהִיָּה הוּא אוֹמֵר בְּזֶה (וְכִבֵּר נְדַפְסוּ דְבָרָיו בְּשׁו"ת מְשִׁיב
דְּבָר חֲאָה"ע (ס'י ד) וְאִין לְכַפֹּל הַדְּבָרִים שְׁנַדְפְּסוּ שָׁם) וְכוּ' וְאַנְכִי הַפְּעוּט אִם כִּי יֵשׁ לִי
בְּאִיזָה עֲנִינִים לִישָׂא וְלִיתֵן בְּכַפּוּלָא בְּעַלְמָא בְּמָה שְׁנוֹגַע לְהַלְכָה זֹו אֶף לְעֲשׂוֹת רְצוֹן
הַגָּאוֹן שְׁיִחְנִי חֲפָצִתִּי שְׁלֹא לְעַכְבֵּ אֶת תְּשׁוּבָתִי וְהַיְמִים יְמֵי בְּקוֹר וְחֲשָׁבוֹן הָאָדָם עִם קוֹנֵהוּ
וְאִין לִי לְהוֹסִיף אֵלָא מֵהַ שְׁהַשִּׁיב הַרְשָׁפָ"א בְּתִשׁוּבָה שְׁהוֹבָאָה בְּשׁו"ת מְהַר"י קוֹלִין (סו"ס
קא) שְׁכַתֵּב שְׁהַדַּעַת נוֹטָה שְׁלֹא גָזַר רַגְמ"ה ז"ל תְּקַנְתּוֹ בְּכָל הַנְּשִׁימִים וּבְכָל הַמְּגַרְשִׁים שְׁלֹא
עָשָׂה אֵלָא לְגָדוֹר בְּפָנָי הַפְּרִיצִים וְהַהוֹלְלִים הַמְּעוֹלְלִים בְּנִשְׁוֹתֵיהֶם שְׁלֹא פְּרָאוּי וְשִׁתּוֹלִין
מַעֲשִׂיהֶם בְּדָבָרִים בְּטִלִּים אֲבָל בְּאֵלוֹ שְׁאֲמָרוּ שְׁהוּא מִן הַדִּין אוֹ מִן הַחַיִּיב לְגַרְשׁ אוֹ לִישָׂא
אַחֲרַת בְּזֶה לֹא גָזַר הֵרַב עַכ"ל יַעו"ש בְּעֻבְדָּא הַדּוּמָה מִמֶּשׁ לַנ"ד בְּלֹא שׁוּם שְׁיִנּוּי, מְכַל
הַלִּין טַעְמֵי הַנְּנִי בְּכָל לַב לְהַצְטָרֵף עִם כְּבוֹד הַגָּאוֹן מְהַר"נ יְרוּשָׁלַיִם סִקִּי וְלְהַתִּיר לְהַמְּעַנְגָן
לִישָׂא אִשָּׁה אַחֲרַת בְּרִשְׁיֹון הַמְּשֻׁלָּה אַחֲרֵי שְׁיִשְׁלִישׁ עוֹד ג"פ וְכָל הַחַיִּיבִים כְּפִי שְׁיִוְרָה
לוֹ הַגָּאוֹן שְׁלִיט"א וְאִין כָּאֵן לֹא ח' וְלֹא ק' וְכַתּוּבָה יַעֲשֶׂה בְּהִתְרַם מֵאָה רַבָּנִים וְתָבֵא עָלָיו
בְּרָכָה וְגַמֵּר חֲתִימָה טוֹבָה וְנַעֲמָה וְשִׁנָּה טוֹבָה מְתוּקָה עִם עוֹד רַבּוֹת בְּשָׁנִים טוֹבִים
וּמְתוּקָנִים לְמַעַכ"ת שְׁיִחְנִי כְּכָל חֲפָצוֹ וְכַבְרַת נֶפֶשׁ אֲחָד אַחַזוּ בְּאֵהָבָה רַבָּה וְאֵהָבַת עוֹלָם
לְשִׁמּוֹ וְלִזְכָּרוֹ תַּעֲרוֹג נֶפֶשׁ הַחַיִּים.

נְאֻם חַיִּים בְּהַגָּאוֹן מו"ר הַנְּצִי"ב זַלְלָה"ה הַחּוֹפ"ק קְאָבְרִין וְנֵאוּם פִּינְחָס בַּא"א מו"ר
הַגָּאוֹן הַצ' הָאֲמִיתִי מו"ה אֵלִי ז"פ שִׁיק וְנֵאוּם דּוֹד בְּהַרְב ר' יַעֲקֹב זַלְלָה"ה: סִימָן יב

בְּעֵינָיו הִנֵּן לְמַכְבוֹד יְדִידֵי הַרְבֵּה הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל וְכוּ' בְּקִשׁוֹת מוֹהָרֵר שְׁלֵמָה הַפֶּהוּ מוֹיִלְנָא שְׁלִיט"א.

(ז"ל) בעה"י יום ג טוב אלול וכו' בצאת השנה לטובה תתחדש שנה ותחל שנה וברכותיה לפ"ק לכבוד ידידנו האהוב והחביב לנו עד לאחת ה"ה הרב הגאון הגדול האמתי חו"ב סוע"ה וכו' כבוד קדושת שמו מפארים המאיר לארץ ולדרים בחבוריו הקדושים והיקרים שכ"ת מוהר"ר משה נחום נ"י הגאון אבד"ק קאמינקא פלך קיעווו יחי ד' עמו ובכל דרכיו ישפיל ויצליח ויזכה עוד חבורים יקרים ולהוציאם לאור הדפוס למען לזכות את הרבים ולא ימוש התורה מפיו ומפי זרעו וזרעו עד העולם אמן פן יהי רצון: ואחדש"ה באתי להשיבו מפני הכבוד ע"ד אשר בקש ממני להצטרף ולהודק לקהלתא גדון המעונן וכו' אשר נשתטית אשתו זה פששה שנים וכו' וכדהר"ג יצא בכחא דהיתרא שאם ישיג הבעל רשיון מהממשלה יר"ה ישא אשה אחרת על אשתו באופן שיקיים כל ההשלישה שמוטל עליו להשליש ע"פ התורה (כמו שבאר הדר"ג בסוף קונטרסו) ואז יתירו אותו בהסכם מאה רבנים מג"א פאשר פשט ההיתר בזה בתשו' מהר"מ בר' פרוף ובתשו' ב"ת ובב"ש וכו' אני תמה דלמאי הוצרך לדידי ולדכונתי וכו' אף מתוך שדפק על פתחי ראיתי לכתוב להדר"ג נ"י אינה מלים להשתעשע בדברי קדשו ובראשונה ראיתי לתמוה על מה שלא ראיתי שהנפיר בהיתרו שהבעל נתפשר עם קרובי האשה שהם ישמרוה ממנהג הפקר או שהבעל בעצמו התחייב א"ע והשליש בעד מזונותיה וגם לשלם בעדה בבית החולים שהיא יושבת שמה שישמרוה ממנהג הפקר וכמו שכתב הב"ח (בסי' קיט) דכל משך זמן שהיא בשטותה חייב הבעל לייחד לה בית בפני עדים ושישמרוה ממנהג הפקר וליתן לה מזונותיה וכו' וכ"כ מר אחי הגאון זצ"ל בספרו ראש בכורים (דף עא) דנראה דרש"י ז"ל בקידושין (דף מג) שכתב דכשאינה יכולה לשמור גטה אפי' ע"י אביה אינה מתגרשת והקשו עליו מהירושלמי דיבמות פ' חרש דמבואר שם דלמ"ד מפני שאינה יכולה לשמור את גיטה יכול האב לשמור את גיטה וכתב מר אחי ז"ל ד"ל דרש"י גרס בירושלמי להיפוך דלמ"ד מפני שאינו יכול לשמור גיטה אסור ולמ"ד משום גרידה אם יש לה אב יכול האב לשמרוה ממנהג הפקר ונ"מ לענין תקנת הגאונים להתיר להבעל כשנשתטית אשתו דאם יש לה אב יכולין לסמוך שהאב ישמור אותה ממנהג הפקר כל שנעשה הדבר ע"פ דעת אבי האשה וכש"כ דמהני ודאי אם יקבל עליו אבי האשה בפירוש שהוא ישמור אותה כל ימי שנותה שלא תצא מביתו דלא גרע עכ"פ משומר אחר בזה והסכים עמו שם הגאון בעל ערוף לגר זצ"ל שאם האב שומר אותה אין חשש מנהג הפקר ואמנם לפי גרסת כל המפרשים ז"ל בירושלמי א"כ אדרבא מוכח דלמ"ד דמפני גרידה אסור אפילו אם יש לה אב שיכול לשמרוה ממנהג הפקר וצ"ל הטעם דשאני אשה שיש לה בעל דאיכא אימת הבעל על המנאפים וכדאיתא בסוף נדרים דאם איפא דעבד איסורא אינפוסו הני מרפס ועוד דהבעל מוסר נפשו עלי' שלא תזנה עליו ואף באשתו שוטה שאינו יכול לדור עמה מ"מ עומד ומצפה אולי תשתפה ואינו רוצה שתהיה הפקר לכל דאף דנימא דינה פאנוסה ולא תאסר עליו מ"מ מאוסה לי' אם תזנה עליו משא"כ כשמגרשה ונושא אחרת אינו תש לשמרוה ומה שמקבל עליו אביה או שאר קרובי' לשמרוה אינו מועיל כלל וא"כ תמוה דגם האידנא נמי דאינו מגרשה מ"מ כיון שנושא אחרת וגם משליש גט וכתובה

הרי דאין בנדעתו לישא אותה עוד אף אחר שתשתפה וא"כ נהי דאין בזה חרגמ"ה מ"מ
ים בזה איסור מעיקר דברי המשנה והתלמוד, ואף שיש קצת לומר דדוקא אם מגרשה
קיל להו לפרוצים לזנות עמה ואף לדעת הרמב"ם דיש בזה איסור לאו מלא תהיה קדשה
מ"מ לאו כ"ע דינא גמירי ולא משמע להו איסורא כ"כ משא"כ קודם גירושין דאיפא
איסור א"א ולא חשודים, מ"מ תי' זה אינו נוח לי פלל דאף בזמן התלמוד דהיו נשים
פנויות ג"כ טובלות לנדחן בעת שהיה נוהג תרומות וקדשים מ"מ נשים שוטות בנדאי
לא היו טובלות דמי ינדחק להם לבדוק אותם דהא דתנו בנדה (דף יג ע"ב) דהחרשת
והשוטה וכו' אם יש להם פקחות מתקנות אותם והן אוכלות בתרומה נראה דזה אינו
אלא לנשים פהנות דצריכין לאכול תרומה הנה נמצא אינה נשים פקחות שהיו מתקנות
אותן ואף זה לא היה הדבר שכיח כ"כ דהא אמר אם יש להם פקחות ולא אמר בסתם
דנשים פקחות מתקנות אותם ומה שלא הזכירה המשנה רק דמתקנות אותם לתרומה
ולא אמר דמתקנות אותן להתירן לבעליהם נראה משום דבגמ' שם אמרינן דהך חרשת
מירי שאינה שומעת ואינה מדברת ודינה כשוטה ובהנהו נשים לא שכיח פלל דהבעל
ידור עמה דאין אדם דר עם נחש בכפיפה דהא משום הך טעמא לא תקנו נשואין בשוטה
ואף דבחרש וחרשת תקנו רבנן נשואין מ"מ לא שכיח כ"כ ועוד פתבתי במק"א טעם
לזה מה דלא הוזכר במשנה לענין לטהר אותן לבעליהן ואכ"מ] ואעפ"כ חשו חכמים
שפא ינהגו בהן מנהג הפקר ויעברו על איסור פרת וא"כ מה לי איסור פרת ומה לי
איסור חנק ועוד דהא מצינו דחשו חכמים לאינשי פריצי דיעברו גם על איסור א"א דהא
אסרו יחוד אפי' עם ב' אנשים אם הם פרוצים וכדאימא בקידושין (דף פ' ע"ב) ואכן
המתנור בזה מה שפתבנו בעניינתן מפבר בתשו' אחרת לישוב דסמכו האחרונים ז"ל בזה
שכתבו דחייב הבעל לייחד לה בית בפני עצמה ונראה פונתם ז"ל דצריף לייחד לה חדר
מיוחד בתוך ביתו כדי שיהיה נראה לבני אדם שעדיין עומדת ברשותו ומתניחד עמה
ועי"ז שפיר נשמרת ממנהג הפקר כשאר נשים נשואות וכ"ה באמת לפי עיקר דין המשנה
וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"י מה"ג הלכה כ"ג דמניחה ונושא אחרת ומאכילה ומשקה
משלה ואין מחייבין אותו בשאר כסות ועונה שאין פח בכן דעת לדור עם השוטים בבית
אחד עכ"ל והנה פבר כתב הגט פשוט (בס"י קיט ס"ק לד) בשם המבי"ט בתשו' דממה
שכתב הרמב"ם דמאכילה ומשקה משלה ולא כתב דאוכלת ושותה משלה יראה מזה
שהוא חייב לטפל בה בכל מה שהיא צריכה אע"פ שיהיה משלה וכן נראה ג"כ מסוף
דברי הרמב"ם שם שכ' ואם גירשה וכו' אינו חייב לחזור ולהטפל בה ומשמע להדיא
דקודם גירושין היה מטפל בה כ"כ הג"פ שם ולכאורה צריף להבין דלמה מחויב באמת
לטפל ולהטריח באכילתה ושחייתה יותר מאשה פקחת ואם מפני שאין לה דעת בעצמה
להטפל ולקנות מ"מ הלא יוכלו לשפוך שפחה ממעות שלה שתקנה ותבשל עבורה ולכן
נ"ל שפונת ה"מב"ם ז"ל הוא דבעינן שתדור בביתו וכל צרכי אכילתה ושחייתה יהיו
נחתכין על פיו והוא ישפוך לה שפחה לשמשה ולומר לה מה לקנות ולבשל עבורה וע"י
זה נראה לכל פי עדיין הוא בעלה ומייחד עמה ולא יבואו בני אדם לקלקל עמה פי
עדיין ישאר אימת הבעל על המנאפים כן נראה לי בכונת הרמב"ם ז"ל ואמנם כ"ז שייך
אם בתחלה קודם שאנו מתירין לו היא יושבת בביתו ומשגיח עליה אבל בנדאי ידוע דכל
השוטות דרפן להניחן בבית החולים המיוחד לשוטים ויש עליהם ממונים שמשגיחין

עליהן לשומרון ולהאכיל ולהשקות אותם א"כ בלא"ה לא הי' יכול הבעל לשמור אותה ממנהג הפקר ועד האידנא מאן נטרה הלכך אם הבעל מחייב עצמו (ובפרט אם משליש ביד שלישי מעות מונמן) לשלם עבור מזונות וגם לשלם להממונים על בית החפשיית עבור שמחזיקים אותה שם בנדאי אין שום חשש מנהג הפקר בזה דהא מקודם ג"כ היתה נשמרת ע"י אחרים, ושוב עינית בסוף קונטרסו הטהור וראיתי שהדר"ג נ"י הזכיר שיעשו חוזה עם אחד שיקבל על עצמו לזונה ולפרנסה כל ימי חייה ולשמרה ככל בנות ישראל וא"כ בכה"ג בנדאי אין לפקפק בעיקר ההיתר שכ' הדר"ג וגם ראיתי שמתקנה גדולה עשה בעבור האשה הנשתטית שהבעל השליש על הפתופה וגם עבור ג' בנותיה סך גדול לקרן ולפירות הכל על צד היותר טוב ובסדר נכון וכן ראוי לעשות דכל שוטה נחשב פקטן וכשם שהב"ד הם אביהן של יתומים ה"נ הם אביהם של השוטים ומחוייבין ב"ד להשתדל בתקנתם וכמו דתנן בסוטה (דף פד) ואלו שב"ד מקנין להם מי שנתחרש בעלה או נשתטה וכן בב"ק (דף לט) שור של חש"ו שנגח ב"ד מעמידין להם אפוטרופס [ומיהו התם אינו תקנת היתומים רק תקנת העולם כדי שישמור השור שלא יגח וכמ"ש התוס' שם ובאמת בנ"ד נמי היא דאסרו חכמים לגרש שוטה שאינה יכולה לשמור א"ע הוא ג"כ תקנות העולם שלא להרבות זנות וכן בגיטין (דף לח) בחצייה שפחה וחצייה ב"ח דכופין את רבה לשחרר אותה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר יעו"ש] וכ"כ הרמב"ם סופ"י מהלכות נחלות דהשוטה והחרש דינם פקטנים ומעמידין להם אפוטרופס והובא בטוש"ע חו"מ (סו"ס ר"צ) והוא מהש"ס דכתובות (דף מח) ולענין מה שפלפל הדר"ג נ"י בחכמה אם גט לענין חרגמ"ה בענין שתהא שוטה גמורה שיש בה סי' שטות המבואר בתלמוד או דיכולים להקל אפילו לא נמצא בה רק שאר סי' שוטה וכדעת הרמב"ם ו"ל שיהביא הב"י באה"ע (סי' קכא) [וכת"ר נ"י הוכיח דכ"ה ג"כ דעת התוס' ביבמות במה שהקשו על הירושלמי דלא אמר איפא בינייהו בידועת לשמור את גטה ואינה יודעת לשמור א"ע דאם נימא דהתוס' ס"ל דבעינן דוקא סי' שוטה המבואר בחגיגה ד' ג' א"כ מאי קושיא דהא כבר כתב הב"י שם (סי' קכא) בשם המ"כ דדעת הירושלמי דבעינן דוקא שיעשה כולן ואחד מהן הוא דמאבד מה שנותנין לו וא"כ הרי אינה יכולה לשמור גיטה ג"כ אלא ודאי דס"ל פדעת הרמב"ם ו"ל דגם בשאר סי' שטות נחשב לשוטה וזה ראיה נכונה לכאורה ואמנם אחר העיון אין זה ראיה דנדאי עיקר שוטה שדברו בו חכמים בכל מקום שפטור מכל המצוות וכן דפסול לעדות ואין קנינו קנין כלל י"ל דס"ל להתוס' פדעת ש"פ דבעינן דוקא הג' דברים דנחשב בבבביתא דחגיגה ה"ל אף לענין נשתטית דאסרו מדרבנן מלגרש באינה יודעת לשמור א"ע י"ל דלשאר דברים דינה פפקחת וסייבת במצוות רק דתקנו שלא ינהגו בה מנהג הפקר ולענין גירושין נקרי לה שוטה ובאמת דלפי מ"ש התוס' ביבמות (דף קיג ע"ב) בשם י"מ דגרירה דירושלמי היינו משלחה וחזרת ומ"מ יכולה לשמור גטה ע"ש ור' ינאי דנפק"ל מקרא ונתן בידה ור' שמעאל דנפק"ל מקרא דשלחה מביתו פליגי אהדדי והם שני ענינים נפרדים נמצא דיש ה' מיני שוטה א' לענין כל המצוות ועדות וקנינים וד' לענין גירושין אשה דשוטה שדברו בו חכמים בכל מקום לענין חיוב מצוות וכללו אותו בהדי קטן וחרש ומשמע דשנה לקטן וחרש לכל דבריו בזה אמרו בש"ס דחגיגה דהיינו דעושה ג' מיני שטות דחשיב התם והרמב"ם סו"ב דלאו דוקא אלו אבל לענין גירושין אפשר דיכולה לשמור גטה וגם אינה

משלחת וחונרת ומתגרשת מה"ת וכמו חרשת דיוצאה בגט ואף דהקידושין הנה מה"ת, ב' דאינה יכולה לשמור אבל אינה משלחת וחונרת ובכה"ג לר' ינאי אינה מתגרשת ולר' ישמעאל מתגרשת, וג' דמשלחת וחונרת ג"כ דאז אינה מתגרשת מה"ת לד"ה, וד' דהיתה יכולה לשמור את גטה והוא משלחה וחונרת ובכה"ג הוי איפכא, ואופן הקמישי דאין לה סי' שוטה גמורה וחיובת בכל המצות כמו פקחת ומ"מ אין לה דעת לשמור א"ע ואינה מתגרשת מדרבנן והרבה הארכת בזה במק"א ויען' במ"ש בהגהותי למס' יבמות ונדפס בסוף מסכת נדה בדפוס ראם בש"ס החדשים ובמ"ש שם לתמוה על החת"ס אה"ע מש"כ (בנדון זה) ויפה פתב כת"ר נ"י דיש לדון בזה להתיר מטעם ס"ם דשמא מקרי שוטה ושמא חרגמ"ה לא נחשב רק לאיסור דרבנן והוי תרי ספיקי בדאורייתא וחד ספיקא בדרבנן ולא מקרי, ס"ס דסתרי לענין שאנו מתירין להתגרש בגט המושלש בעת ששוחה לאחר שתשתפה משום דאנו סוכרים דלא מקרי שוטה בכה"ג משום דכל דאינו סתירה רק בספק אחד לא מקרי ס"ס דסתרי והאריף בזה הדר"ג ויפה פלפל כת"ר נ"י וכל כי הני מילי מעליותא ותאמרון משמיה, ובעיקר דברי המשנה למלך בדין זה משום דכל מילי דלא מצי עביד השתא הארכתי גם אנכי בזה בתשו' אחת בפלפול ארון מאד ואכמ"ל ואי"ה פשיזפני ד' לסדר בשלימות ספרי בגין שלמה ת"ב על יו"ד ואה"ע ולהוציא לאור הדפוס אז אדפיס תשו' זו בשלימות בעזר השם ויתר דברי הדר"ג נ"י מש"כ בקונטרסו הנחמד הם דברים נכונים פולם אהובים וכולם ברורים ואין דבריו צריכים חיזוק ממני ובעיקר הענין אני מסכים להדר"ג נ"י באופן שישגי רשיון מטעה"מ וכו': כ"ד הדו"ש באהבה רבה ומברכו בשנה טובה וברכה בקפצו ורצונו ורצון וחפץ ידידו המברכו בברכת פהגים שלמה הפהן מו"ץ דפ"ק ווילנא.

סימן יג בענין הנ"ל מכ"ק הרב הגאון המובהק צי"ע סבא קדישא וכו' כקש"ת מו"ה אברהם שליט"א הרבי מסאטשאב באורו נראה אור סלה: (ז"ל הט"הור) בעה"י יום א' ויחי תרנ"ו פה סאטשאב. שלום וכל טוב לכבוד אהובי הרה"ג המפורסם חריף ובקי מגזע ישישים וכו' כקש"ת מו"ה משה נחום שליט"א האבד"ק קאמינקא אשר נסתפק כבודו בנשתטית ואין לה אותן ג' דברים האמורים ריש חגיגה רק בנשתטית בדברים אחרים אם מתירין לו לישא אחרת לסמוך על רמב"ם שגם זה בכלל שוטה ותחלת דברי הביא ראיה מתוס' יבמות (קיג) דס"ל לאו דוקא אותן ג' דברים דאל"כ מה הוקשה להם על הירושלמי דלימא נ"מ בין הטעם משום שאין לה יד בידעת לשמור גיטה ולא את עצמה הלא דעת ב"י דירושלמי סובר בענין כל הג' דוקא וא"כ אם יודעת לשמור חסר המאבד מה שנותנין לו, ואין זה דיוק דאפי' לא הויא שוטה ע"פ דין מ"מ פנין שאינה יודעת לשמור עצמה שייך בה טעמא דגרירה והנה כבודו פלפל אם לילך בחר"ג להקל פדעת הרמב"ם או להחמיר בדין ספיקא דאורייתא וכבודו מיייתי פמה פוסקים דחר"ג דאורייתא גם הביא דברי נוב"י מה"ת שהוכיח מהרמב"ן במשפטי ח' דת' שב"ד גזרין לא למדנו דבר זה מתורת משה עד שבאנו לדברי קבלה ופירשו לנו ובסי' (רס"ג) פתב דספק דרק לקולא דחשיב דרבנן א"כ חר"ג דרבנן ושוב פלפל והביא פמה פוסקים ד"ק כד"ת דמי גם בענין בזה"ז הביא דברי חכ"צ דלדידך אין שום ספק להתיר בזה"ז גם הביא רש"ל פ"י דיבמות דחה' הנה פלי זמן רק שרבינו גרשון ז"ל הבין שטעמים שלו לא שייכי רק עד אלה הששי וא"כ הוי דבר שפמנין שצריף מנין אחר

להתירו אף שבטל הטעם ולענ"ד להביא ראיה דספק ד"ק להקל דמפוךש פ' הערל דתרומת פירות דרבנן הולכין בספיקו לקולא ע"ש בפלוגתא דר"י ור"ל באנדרווגינוס ותרומת פירות הלא נזכר הגזרה בדברי הימים ב' ל"א ה' יעו' נדרים (נה א) האמנם כי יש לומר יען מונפר שם שחזקה תקנה לא חשוב ד"ק ונדקא ד' צומות דכתיב בקרא פה אמר ה' צום הרביעי וכו' וכן מגילה ברה"ק נאמרה אבל זו תקנה היא ומה בכך שמנפרה בקבלה הלא תפלה אבות תקנום ילפינו לה מקראי דאורייתא מ"מ לא חשיב ד"ת וספק התפלל ס"ל לשמואל אינו חוזר ומתפלל ור"י לא פליג אלא משום הלנאי יתפלל כל היום מיהו שלהי מפות (כג ע"ב) ג' דברים הספימו ב"ד של מעלה עמהם אלו הם מקרא מגילה כו' ונהבאת מעש מקרא מגילה דכ' קימו וקבלו קימו למעלה מה שקבלו למטה והיינו קרא דמייתי במגילה דברה"ק נאמרה] הבאת מעשר דכתיב ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות ובתוס' שם הבאת מעשר פירוש אחר, שיפרשו מכל פירות אילן כמו שתקנו חזקה וא"כ חזינו דאף שהיא ד"ק כמ"מ מ"מ ספיקו להקל ולפי תוס' הגה היא ראיה שאין עליה תשובה אף לפי שתוס' לא כתבו זה בהחלט אביא עוד ראיה מפסחים (נד ע"ב) דס"ל לשמואל בה"ש של ת"ב מותר ואף דת"ב ד"ק ואף ר"י לא פליג אלא משום דס"ל גם ח"צ בה"ש אסור וח"ב דינו כח"צ ונהכי קי"ל וקא ח"צ אינו ד"ק רק גזירת ב"ד לבד וא"כ ביסוד זה דד"ק אולינו בספקו להקל לא פליג ר"י אשמואל ועוד מפוךש שם בספק מתי נקבע החודש כגון המהלך במדבר אינו מתענה רק יום אחד ואי כד"ת דמי הנה מחויב להתענות שני ימים האמנם פי גם זה יש לדחות ולומר פיון דבזה"ז מעיקר ד"ק רצו מתענין וכיון דברצו תליא מלתא לא חמור כד"ק כמ"ש ב"י (סי' תקנד) בשם ר"ת לענין צום גדליה ואף דח"ב לאו ברצו תליא מלתא זה אינו מונפר בקבלה רק מדברי חכמים יעו' רשב"א מגילה (ה ע"ב) ו"ל רצו אין מתענין ואפי' ת"ב דהא בכולהו פתיב שמחה וקא דמחמרינו בת"ב הנהגת הדורות היתה אף הט"ז (סי' תקנ"ד ס"ק ד) פתיב יולדת לאתר ז' מחויבת להתענות בט"ב לדעת ר"ת דחשוב ד"ק ואעפ"כ ספיקו מותר מבואר ד"ק ספיקו לקולא והטעם י"ל משום דאפי' מה שעיקרו הלכה למשה מסיני משמע בתוספתא מקנאות (שבר"ש פ"י ה"ז) דלקולא ועוד דאפי' בדאורייתא פסק הפר"ח (סי' קי) פדעת רמב"ם וסייעתו דמה"ת לקולא רק חכמים החמירו ובד"ק י"ל לא החמירו ונדקא לענין יולדת לאחר ז' דביוה"כ מה"ת מחויבת להתענות אמר ר"ת ד"ק כד"ת אבל בספק דאף בשל תורה ממש אינו רק מדרבנן לא תקנו בד"ק דד"ק כד"ת בכף הדמיון מ"מ אינו ד"ת ממש דוגמת זה כל האוכל בת"ב פאלו אוכל ביוה"כ מ"מ יוה"כ עגוש פרת ומלקות ולא כן ת"ב רק לענין יולדת שאין ספנה רק בדרבנן הקילו וכיון דד"ק כד"ת וחסורים מדרבנן הא לא מצינו שהקילו בו ובנדאי להלכה לפסוק בספק להקל גם בד"ק מאחר שמצינו מפוךש ברמב"ן וריטב"א ור"ן במגילה להקל בספק וכן מוכח לחד תירוץ בתוס' שלהי מפות וכן מוכח לדעת הט"ז דח"ב חשוב ד"ק ואעפ"כ ספיקו להקל ולא מצינו מי שמחמיר בספק בנדאי קי"ל להקל אף מ"ש הנוב"י דח' אינו רק ד"ק וראייתו ממ"ש רמב"ן מתורת משה לא למדנו עד שבאנו לד"ק ופירשו לנו תמהני דלשון ופירוש ולא נחידש מורה שד"ת היא אלא שהקבלה פירשה והיינו פיון שמצינו שהרגו אנשי יבש גלעד ורצו להמית והונתן מוכח שח' שנעשה במעמד כל ישראל חייבין עליו מיתה וזה או מהלכה למשה מסיני או מקרא דכל חרם יש לנו

להסתפק בחרם דעלמא אם אין בו איסור כללפינן שאינו ברוב ישראל או שגם זה יש בו איסור תורה רק חומר מיתה הוא רק ברוב ישראל ובאה הקבלה ופירשה שאיסור יש בכל ת' ובנדאי קיי"ל ח' ד"ת אף בזה"ז הלא כתב הב"י בתשובה ובד"מ ס"א דר"ג לא גזר רק עד סוף אלף החמישי ואף שהחכם צבי כתב דלדינן אין להתיר מחמת שפלה זמן הח' היינו להתיר לגמרי דעכ"פ מנהג יש אף שהיש"ש יבמות פ"י כתב דר"ג הקרים ובלא זמן רק שראה שטעמים שלו אינם רק עד סוף אלף החמישי וא"כ הוי דבר שבמנין שצריך מנין אחר להתירו והנה דברים אלו מבואר הדוחק שיש בהם ונראה ליתן טעם בדבר שלא תיקן רק לזמן ע"פ מ"ש הרמב"ם פ"ב מהלכות ממרים ה"ט בענין גזירות שגזרו חכמים ואין בהם משום לא תוסיפו דזה אינו אלא אם היו אומרים שהוא מן התורה והיו קובעים הדבר לעולם יעו"ש ע"כ פינן שח' הוא מה"ת אם היו קובעין הדבר לעולם בחרם הנה זה הוספה על התורה שקבלוה ג"כ באלה ובשבועה ע"כ גזר רק לזמן ולדעת מהרש"ל צ"ל דמשום הא גופה שנתנו רשות לק"ר להתירו שוב אינו דומה לתורה שאין יכולים להתירם כלל וכמו שלזמן לא הוי הוספה שאין דומה לתורה שהוא לעולם כמו כן משום שיכולים להתירו אינו דומה לתורה אף יש לפקפק שהרי אין רשות לק"ר להתיר רק אם יש טעם הגון כגון בנשתטית וכדומה וא"כ מהא שאסור לישא שתי נשים בלא טעם דומה לתורה אף הנה לשון התקנה הובא במהרש"ל שם שאין להתיר שתי נשים אלא ק"ר מג' ארצות ואעפ"כ לא יתירו עד שיראו טעם טוב בדבר ויש לפרש שבדיעבד אם התירו בלא טעם הגון לא מהני ויש לפרש שבדיעבד לעולם מותר פעין אתם אפילו מזידין רק לכתחלה לא יתירו והנה אם נפרש שבדיעבד מותר אפילו בלא טעם ניחא שאינו דומה לאיסור תורה שאינו מועיל בו שום היתר אף אם נפרש שאינו מותר בלא טעם א"כ שפיר הוי הוספה ואף שבטעם ניתרין הלא גם איסורי תורה נתרין לפעמים משום טעם כגון עשה דוחה ל"ת וכבוד הבריות דוחה בשוא"ת וכהנה רבות נהנה מוכרח לומר שלא תיקן רק לזמן מעתה לענין הספק אם זו נחשבת שוטה ונתיר חר"ג אין לחושבו ספק תורה ממ"נ שאם נפרש פדעת מהרש"ל [ולפמ"ש לשיטתו] שבדיעבד לעולם מותר א"כ אין חשש איסור תורה דא"ל שגזר בחרם שלא יתירו בלא טעם הגון דא"כ הוי ח' זה הוספה על התורה וע"כ רק תקנה בעלמא שלא יתירו רק בטעם הגון וספק תקנה להקל ואי אמרו שאפילו בדיעבד אינו מותר ע"כ לומר שלא תיקן רק לזמן דאל"כ הנה זה הוספה ועכשיו אינו רק מנהג ולפ"ז נוכל לומר עוד כי התקנה שלא לישא שתי נשים הנה על לעולם וזה אין בו חשש בל תוסיף אף הח' שהוא דאורייתא הנה על זמן דאל"כ הנה בו איסור בל תוסיף ומדוקדק לשון ש"ע ורמ"א ולא פשטה תקנתו בכל הארצות ולא הקרים אלא עד סוף אלף החמישי רמ"א מ"מ בכל מדינות אלו התקנה והמנהג במקומו עומד, היינו שהחרם הנה רק על זמן אבל התקנה הנה על תמיד ומינשב דברי מהרי"ל בתשו' (סי' צו) על חרגמ"ה שלא לישא שתי נשים בדרבנן עבדינן עובדא וחדר שאלינן שאלתא וכש"כ בתקנת רגמ"ה דקיל טפי ולכאורה זה נגד תה"ד (סי' רפא) דאפי' ח' קהל הוי מה"ת וכש"כ חרגמ"ה ולדברי נו"ב מה"ת קמ"ו שחילק בין אותם שהיו בשעת החי פינן שנעשה מרצון פולם חשוב כאלו קבלו עליהם בעצמם בין הנולדים אתי שפיר דדורות של עכשיו הוי דרבנן] אף לפמ"ש דלאחר אלף החמישי אין פאן חרם רק התקנה נשארה ניחא כוף דבר לדינא דעכשיו ונדאי לא

הוי רק דרבנן וילדעת מהרש"ל צ"ל דס"ל כל ח' דרבנן דלא מסתבר שיתחלוק על מהרי"ל ואת"ל דס"ל ח' דאורייתא מוכח דס"ל דבדיעבד אם התירוהו בלא טעם הגון מותר וא"כ אין בספק [אם בעינו דוקא הני דריש חגיגה או פרמב"ם דכל שהחזוק בא' מדברים לשוטה] ספיקא דאורייתא ועוד דאין לנו אלא דברי הש"ע [חו"מ סי' לה] דפסק פהרמב"ם דשוטה לדבר אחד הוי שוטה לבל דבר [ובעיקר הדין אם לדעת ה"ר אביגדור שאינו שוטה רק בג' סימנים דמס' חגיגה נם לענן היתר חרגמ"ה בענן סימנים אלו יש להעיר מדברי המהרי"ק שורש ק"א במשונדכת שיצאה מדעתה ופסק דיכול לנתק קשרי השדיוכין משום אומדנא שאילו היה יודע שתצא מדעתה לא היה משדף עמה ובסוף פתב דאפי' בנשואה מתיר רשב"א לישא אשה אחרת היכא שיצאה מדעת יעו"ש ולכאורה קשה מה צריך לטעמא דאומדנא ת"ל דא"א לנשואה כלל דשוטה אין לה קידושין ונשואין ומעולם לא נתחייב לדור עם אשה בלא קידושין ונשואין וצ"ל דמהרי"ק לטעמיה דס"ל בשורש י"ט ענף ג' פדעת ר' אביגדור ואשה זו לא היה בה הג' סימנים ושפיר יכול לנשואה ע"כ הוצרך לטעמא דאומדנא והנה מסוף דבריו מבואר דאף באשה כזו מותר לישא אחרת בנשואה דאל"כ מה ראיה מייתי מרשב"א לנידון דינא וע"כ אף שאין בה ג' סימנים ואינה נחשבת שוטה לפי שיטתו יכול לישא אחרת בראי' זו העירני קצת גדול אחד שהוא פה פעת אף דחיתי קצת דיש לומר שעדיין לא בגרה ויש לה אב דאביה יכול לקדשה ולהשיאה לו עי"ל ע"פ שיטת התוס' פ"ק דכתובות (יא ע"א) דבזכות גמור יש זכיה לקטן מה"ת ובשוטה שאינה משונדכת לאו זכות היא לה להשיאה לאחד אף אם זה לא ירצה בלא קידושין ונשואין דשמא פשם שנה רוצה בה פן ירצה בה אחר ואולי טוב לה האחר מזה אבל משונדכת זו שהחזן רוצה לנתק השדיוכין מחמת שטותה את"ל שאם יוכל לנשואה בחופה וקידושין לא יוכל לנתק ודאי זכות גמור הוא לה להשיאה לזה בחופה וקידושין כדי שלא יוכל לנתק ויהנה מוכרח לישאנה שאם ינתק הקשר בטח לא תמצא מי שישאנה מחמת שטותה ועכ"פ לא תמצא איש כזה שיהנה הגון לה אף לפי תשובתה שהיתה פקחת ע"כ אתי מהרי"ק משום אומדנא] אף בענן מ"ש הנוב"י שיתן ונעקסיל שאם תשתפה ולא ירצה ליתן גט מחדש שיתחייב לשלם הונעקסיל וחשש גט מעושה ליכא דסומכין על רמ"א (סי' קלד) שעשה מחלוקת בין מהרי"ק לתשו' רשב"א וגם פתב בד"מ שהריטב"א סובר ג"כ דלא פרשב"א וכ"כ ברמ"א שאפ"י גירש מחמת השבועה מותר בדיעבד ולענ"ד אין פאן מחלוקת והרשב"א וריטב"א ומהרי"ק בשיטה אחת ומפורש בריטב"א פרשב"א והנה הב"י בשם ה"ר מימון בראובן שקנס עצמו אם לא יגרש ואח"כ גירש לא הוי גט מעושה וכתב בד"מ שפן פתב מהרי"ק בשורש ס"ג דכל ששיעבד עצמו בקנס לא מקרי אונס הואיל ועושה מרצון נפשו וכן הוא בתשו' הריטב"א שאכתוב בסמוך ולפנינו לא נמצא בדבריו תשו' ריטב"א אולי הוא בד"מ הארוך ובנדאי פונתו לתשו' ריטב"א שהביא ב"י (סי' קנד) בנשבע לגרש וגירשה קודם שיתירה לו דלא חשוב אונס הואיל שבועה זו הוא הביאה על עצמו ואם נתחרט הי' לו לבקש צד להיות נקי משבועה או לגלות דעתו למסור מודעא עכ"ל ועפ"ז פתב רמ"א בשם ריטב"א דאפילו גירש מפח השבועה הגט פשר והבין הרמ"א דמ"ש ריטב"א הי' לו לגלות דעתו למסור מודעא היינו מודעא ממש שיאמר שאנוס הוא ואינו נותן חרצונו אף בש"מ ב"מ (ס"א א') ד"ה מה להנהך שפן שלא מדעת בשם ריטב"א ז"ל הנותן

מתנה לחבירו ובקשעת המתנה מוסר מודעא פי מפני חיוב השבועה הוא שעושה קרוב הדבר שאין מתנתו פלום ואצ"ל דבגט פיוצא בו פסול הריטב"א עכ"ל הרי דאף שאינו מודעא ממש שהוא אונס רק שאומר שעושה פן מחמת השבועה פסול וזה היקף דברי רמ"א בפשוט שאם גירש מחמת השבועה פשר ולפנינו בריטב"א שבש"מ שפסול וזה פונת דבריו בתשובה ג"כ לגלות דעתו למסור מודעא ואם הנה מודעא ממש אין זה גילוי דעת רק דיבור שלם אף פונת דבריו ג"כ כמ"ש השט"מ בפשוט שאומר שמגרש מחמת השבועה וזה גילוי דעת שהוא אונס ולפ"ז דברי ריטב"א הם ממש כמ"ש רשב"א בתשו' שאם לא הנה רוצה לגרש והללו מתרין בו מצד הקנס ומחמת יראה זו גירש פסול ואין זה סתירה לדברי ה"ר מימון ששם לא אמר אח"כ שרק מחמת הקנס גירשה ואמרין ששם שבתחלה בפעם שנתחייב קנס הנה רוצה לגרשה שהרי אז לא הנה אנוס פן גם עכשיו ברצון זה וכן י"ל במהרי"ק שמזירי שלא אמר תחלה שאינו רוצה לגרשה ורק מחמת השליש שלא רצה להחזיר גירשה אף את"ל שמהרי"ק פליג וס"ל דאף כה"ג לא מקרי אונס מ"מ לא פסק רמ"א כמהרי"ק פנאד רשב"א אלא מפני שחשב שהריטב"א וה"ר מימון בשיטת מהרי"ק אבל אם הנה רוצה דברי ריטב"א שבשט"מ שהריטב"א בשיטת רשב"א וממילא מוכן שמה"ר מימון אין ראיה למהרי"ק אפשר לא הנה פוסק כמהרי"ק להקל באיסור א"א נגד תרי תקיפי קמאי רשב"א וריטב"א וידוע שס' שיטה מקובצת לא נתגלה בימי רמ"א ז"ל אף תשו' הר"י בן הרא"ש שהביא ב"י (סי' קנד) באסר על עצמו הנאת תשמיש אשתו אם ישחוק נוסף לזה נשבע לגרש אם ישחוק ועבר ושחק והשיב שמושב ועומד לגרש וב"ד כופין אותו לקיים שבועתו וגט הניתן בכפייה זו גט הוא שפל דבר המוטל על אדם לעשות כופין אותו לעשותו והמעשה קיים עכ"ל וכש"כ אם גירש בלא כפייה מחמת השבועה שגיטו בטל ודלא פריטב"א הנ"ל וראיתי לרשד"ם חיו"ד (סי' קו) דר"י ברא"ש חולק על הריטב"א דריטב"א לא התיר אלא בדיעבד ור"י ברא"ש התיר לכתחלה הנה דס"ל שאין מחלוקת רק בלכתחלה ודיעבד והנה גם הוא לא ראה דברי ריטב"א שבש"מ והנה הדבר מחלוקת רבנותא ומאחר שלדעת רשב"א וריטב"א אם יאמר אח"כ שמחמת הנועקסיל מגרש יהיה גט פסול מי יכניס עצמו לכתחלה בפלוגתא דרבנותא ועיינתי בנוב"י וראיתי שגם הוא ז"ל לא רצה לסמוך על דברי הרמ"א הנ"ל דבקנס לא תשוב גט מעושה אף כתב שלא יחייב עצמו בקנס רק אם לא יגרשנה וישא אחרת והשתא אינו אנוס שבידו שלא יגרשנה ולא ישא אחרת ותמהני שהרי נושא אחרת ולכשתשפפה ויהיה נשוי אחרת יהיה מוכרח לגרשה ועוד אפי' לא יהי' נשוי אחרת רק שדעתו לישא אחרת דפשיטא לי' שלא יהיה גט מעושה ומדמה למ"ש הלבוש במי שברחה אשתו ממנו וקנס עצמו באם יחזיר אשתו ולא יגרשנה ואח"כ גירשה לא חשוב גט מעושה שהרי ביזו שלא להחזירה ולא לגרשה ותשב עגונה ה"נ הרי ביזו שלא לגרש ולא ישא ואחר המחילה מפבודו הרמה אין הגדון דומה כלל להא דלבוש דהתם כיון שגרשה הרי לא החזירה וכיון שבאמת לא החזירה שוב אין שום אונם על הגירושין דבמה שלא החזירה לבד נפטר מקנס אבל בעל זה שבאמת ישא אחרת שוב הוי אנוס על הגירושין שאם לא יגרש יהיה מוכרח או ליתן קנס או שיהי' עגון ולא ישא אשה והוא רוצה לישא ולא ישלם ע"כ מוכרח לגרש וזה פשוט ע"כ אין נ"ל לעשות שום בטוחות על הגירושין מחדש רק להשליש גט ביזו שליח, ובעיקר הדין אם נוכל

לסמוך על הגט הנכתב וניתן ביד שליח בעודה שוטה שחכמי קושטנטינא אסרו ודימו להא דנזיר (יב ע"ב) במלתא דלא מציי עביד השתא לא משוי שליח לענ"ד אינו דומה ונקדים סתירת דברי הרשב"א פ' ד'א עם פ' ב"ש שבפ' ד'א בקטן המקדש שיחולו לאחר שיגדיל חשוב דשלב"ל ובפ' ב"ש בהא דקידושי קטנה מגדל גדלי בהדה כתב רשב"א שדומה למקדש לאחר ל' ונתאפלו המעות דמקודשת וכבר עמדו רבים בדברי רשב"א שהם ותחלה ניישב מה דקשה טובא דאפי' בלא טעמא דדשלב"ל הלא אין מעשה קטן וקטנה פלום שאין להם דעת ואיך יחולו לאחר שיגדיל פיון שהמעשה היה בלא דעת והנראה בזה דהנה ידוע שקטן וקטנה יש להם דעת בגדול עומד ע"ג מלמדו ומזהירו ואעפ"כ בקנינים וקידושים וגירושין אינו מועיל אף אם גדול מלמדו בדברים אלו בעינו רצון ופיתוי קטנה אונס הוא וע"כ אף שנתרצה מחמת אזהרת הגדולים אונס הוא ולא מהני ודוקא בלשמה דאין צריך רצון רק פונה מהני דעת גדול והדברים עתיקין וע"כ כשקדשין ע"י לימוד גדול והתפונן לקידושים אין החסרון רק משום אונס וכשהגדילו ואינם מוחים שוב לא הוי אונס שאם היו מוחים היו הקידושים בטלין ובמה שבידם למחות ואינם מוחים מסתלק טענת אונס ע"כ צריך לטעמא דדשלב"ל ואין נ"מ כ"כ בזה לענין הישוב וחלוק בין קטן לקטנה רק פתבתי זה להבין דברי ראשונים ועתה נבא לסתירת דברי רשב"א ונאמר דחילוק יש בין קטן לקטנה דמה שאין קטנה מתקדשת היינו משום שאין לה דעת לקדש עצמה וע"כ אם בא עליה יבם קנאה דיבום אין צריך דעת אבל קטן בן ט' שבא על יבתו לא קנאה מה"ת לדעת תוס' ורשב"א דרממא מעטין מקרא דכי ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן דקטן אין לו אישות וע"כ המקדש קטנה שיחול לאחר שיגדיל אינו דומה לכל להני דמתני' פ' האומר דכל הני עכשיו אין תופסין בהם קידושים אבל קטנה זו תופסין בה קידושים רק שאין לה דעת לקדש עצמה ואין פאן מי שקדש ופומה כאיב לה ודוקא קטן דאפילו היה בו דעת לקדש לא היה מועיל פנ"ל חשוב דשלב"ל דכשם שאין תופסין בה עכשיו כמו כן אין תופסין לאחר אבל קטנה זו גם עכשיו היו תופסין בה קידושים אם הי' מתקדשת עצמה ברצון וכיון שאח"כ נעשה רצון ע"י שאינה מוחית שפיר מתקדשת אח"כ וה"נ בנ"ד בעושה שליח לגרש לאחר שתשתפה דמה שאין יכול לגרש עכשיו לאו משום שאינה בת גירושין שהרי אם יש לה אב אביה מקבל גטה אלא שאין לה יד וכשנותן לידה עכשיו כאלו לא נתן לידה או משום שהיא משלחת וחוזרת וכתב ושלחה וכשחוזרת לא נקרא ששלחה מביתו וכשאח"כ נותן לידה ומשלחה ואינה חוזרת שפיר מהני ולא חשוב עושה שליח בדשלב"ל פשם שלא נקרא מתקדשת בדשלב"ל אולם ברמב"ן וריטב"א מבואר דגם קטנה המתקדשת עצמה על לאחר ז' חשוב דשלב"ל וא"כ נ"ד הוי ספיקא דדינא עוד יש מקום לומר ע"פ מ"ש הרא"ש פ"ב דקידושים בגילה דעתו שרוצה לקדש אשה זו ובא אחר וקדשה לא מהני מטעם זכיה וה"ה בנ"ד שהשליש גט וגילה דעתו שרוצה לגרשה ואין להקשות מהא דהעושה שליח לקדש לו אשה אסור בכל הנשים בעולם מ"מ מותר באשה שלא היה לה אחות וכו' בשעת שליחות דלא חל שליחות על אותן נשים מ"מ יועיל הקידושים משום זכיה שהרי גילה דעתו שרוצה באשה שבוחר השליח לק"מ דא"כ יכול המשלח לומר עכשיו לא בעינא לזכי' כ"ז שלא נודע לו שקדשה ונחרצה דכה"ג כתב ריטב"א ר"פ האי' מקדש בהא דמקשה מחבורה שאבד פסחה מנ"ל דמהני שליחות

לפסח והקשה ריטב"א ל"ל קרא הא זכות היא וזכנו לאדם שלא בפניו ותירץ ריטב"א בסוף דבריו דאלו מדין זכיה הנה יכול למחות לאחר שחיטה פשישמע ואע"ג שגילה דעתו תחלה שניחא ליה מ"מ פיון שאינו אלא מטעם זכיה כ"ז שלא נתרצה בפירושו או שמע ושתק דשתיקה פהודאה יכול לבטל הענין ה"נ בזה יכול המשלח לומר לא בעינא לקדושי קרובת אשה זו פיון שלא הועיל מדיןשליחות רק מדין זכיה וכן ל"ק ממ"ש התוס' לענין חלה שאינו יכול לומר להפריש חלה לאחר שילוש ויועיל מטעם זכיה פיון שגילה דעתו שמתרצה בהפרשה לק"מ שהרי כתב הרשב"א נדרים (לו) דלא מהני זכיה לתרום של חבירו דכתוב גם אתם מה אתם לדעת אף שלוחכם לדעת, הן אמת שדעת תה"ד דלא ממעטינן ממה אתם לדעת כו' רק אם בשעת הפרשה עוד לא נודע אם היא זכיה רק דאגלי למפרע זה לא הוי דומיא דאתם שמבנרר בשעת הפרשה שהוא התורם אף יש לפרש דברי רשב"א פיון שיכול לבטל פשישמע נמצא שבשעת מעשה עוד אינו מבנרר שפא יאמר אח"כ לא בעינא ויען ב"י בשם הר"ן בטעם שאין בכור נוטל בשבח בחלק בכורה שהבכור יכול לומר אין רוצה כמו שהמזכה לחבירו ע"י אחר יכול המקבל למחות בפשישמע וע"כ אין הנכסים חשובים ברשותו עד שישמע ויתרצה ובש"מ בשם הר"ן מסיים שמפאן שפן הדיו בכל מזכה ע"י אחר שעד שישמע ויתרצה השבח לנותן יעו"ש הנה שעד שישמע ויתרצה לא הוי מבנרר שחל הדבר וא"כ כל זכיה לא הוי דומיא דאתם ולא קשה מחלה אבל בנ"ד מהני מטעם זכיה, וא"ל כמ"ש הקצוה"ח דזכיה אינו אלא בנותנין לו דבר אבל במה דניחא ליה לבד לא חשוב זכיה וזה הטעם בחלה ותרומה דלא מהני זכיה וחולק ג"כ על תה"ד [דליתא שהרי כתב הרא"ש ס"פ האומר התקבל דממנה שלית שלא בפניו לגרש מהני מטעם זכיה אף טעם שכתבתי נכון ומינושב ג"כ מה דלא מהני שלית שלא בפניו על הפתיכה והחתימה מטעם זכיה אף לפמ"ש א"ש ע"פ מ"ש תוס' ריש פל הגט דלענין לשמה לא אמרינן ברירה דבעינן שיהיה מבנרר בשעת פתיכה שהיא לשמה וע"כ בזכיה דיכול לומר לא בעינא ואינו מבנרר לא חשוב לשמה אף אינו נראה ג"כ להתיר משום גילוי דעת שיהיה זכיה דממה שהשליש גט עכשיו אין ראיה שיהיה ניחא לי אח"כ דעכשיו השליש גט פדי שנתיר לו לישא אחרת ומה זה ראיה שאחר כך בשעה שנשתפית ניחא ליה לגרשה שפא ניחא ליה בה ויעשה תחבולות לגרש אשתו השניה אשר לקח ע"כ אינני מוצא מקום להתיר למעשה לגרשה בגט הראשון מכל מקום אין להתיר בלא השלשה שפא הקדמונים היו ס"ל כמ"ש בשיטת רשב"א ולא התירו רק באופן זה ולא ס"ל דבטל הוא האומדנא פי שפא ימצא ב"ד שדעתו יפה בכח הראיה להתירה בגט ראשון סוף דבר לדינא להשליש גט ולא ליתן שום פטוחות על נתינת גט מחדש: דברי ידידו דורש שלומו ושלום תורתו הקטן אברהם.

והנה מה שיש לי ת"ל לכתוב על זה שכתוב (בסי' יב יג) קנה מקומם בקונטרס פליל תפארת שיש לי ת"ל ולדינא מה שנלפע"ד כ"כ (בסי' י' יא) ואכמ"ל: סימן יד תשובה שכתבתי בענין נשתטית זה רבות בשנים.

לי"נ הרה"ג חו"ב מו"ה אליהו פוסק מח"ס מור ונאהלות וס' פורת הברית: [א] בדבר האומלל מ' משה בר' אהרן שנשתטית אשתו סאסאי קודם שנת תרמ"ו וקרעה פסותה והלכה ערומה בחוצות ונתחזקה בשטותה ובעסקי ברפואתה נתפאת אחר שלשה חדשים עד ערף שנה הולידה בן וחזרה לשטותה עד היום ערף ב' שנה ורוב ימיה יושבת

וְדוֹמָמַת בְּמִרְה שְׁחוֹרָה בְּלֹא אֲכִילָה וְיִשְׁתִּיָּה וְיִישׁ עֵתִים שְׁמִדְבָרְת דְּבָרִים זָרִים בְּלִי שׁוּם
הַמְשֹׁף וְאִם תִּקְנִיטְנָה אִמָּה אוֹ בַעֲלָה בְּדָבָר קַל תִּפְּחֶה אוֹתָם וְתִשְׁפֹּף קִיתוֹן עַל פְּנֵיהֶם וְלֹא
נֹדַע עֵתָה אִם יֵשׁ לָהּ א' מִסִּי שׁוֹטָה דְחִגִּיגָה ג' יַעֲזֵן הִיא בְּבֵית אִמָּה שְׁמִשְׁמֶרֶת אוֹתָה לְבַל
תְּרוּץ בְּחוּצוֹת וְיִישׁ עֵתִים שְׁהִיא חֲלוּמָה קֶצֶת שְׁתוּכַל לְשִׁמּוֹר עֲצָמָה וְגִיטָה וְחִפְצָה רַק לְדוֹר
עִמּוֹ וּבַעֲלָה מֵאִז לֹא יִכּוֹל לְדוֹר עֲמָה פִּי אֵין אָדָם דֵּר וְכוּ' וְהוּא צָעִיר לְיָמִים וּמְבַקֵּשׁ תִּפְקִידוֹ
וְאֵין יָדוּ מְשֻׁגָּת פֶּלֶל לְהַשְׁלִישׁ בְּתוֹבָתָהּ וּמְזוֹנוּתֶיהָ רַק יִכּוֹל לְהַשְׁלִישׁ וּוְעַקְסִלִּין מְאֹן־שָׂרִים
אֲצֵל הַנְּאֻטְאָרִיעֵס זַת"ד הַשְּׂאֵלָה וְכַת"ר פֶּתַת בְּהִיתָרָא פְּדִרְכֵי הַתוֹרָה בְּרוֹחַב בֵּינְתוֹ וְהִנֵּה
לְפִלְפֵל בְּדָבָרֵי הַפּוֹסְקִים הָרֵאשׁוֹנִים אִי צָרִיף דְּנֻקָּא סִי' הַמְבֹאֲרִים בְּחִגִּיגָה ג' מַה פְּחִי
לְהַכְנִיס רֵאשִׁי לְהַכְרִיעַ בֵּין הָרֵאשׁוֹנִים וּבַפֶּרֶט שְׁפָכֶר פִּלְפְּלוּ בְּעִנְיָן זֶה גַם גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים
בְּתִשׁוּ' אוֹר הַיֵּשֶׁר אָכֵן לְדַעֲתֵי הָעִנְיָה יִישׁ לְהוֹסִיף נֻפֶּף קֶצֶת לְהוֹכִיחַ בְּדָרְף הַחִזִּידוּד קֶצֶת
שְׁגָם הַתּוֹס' ס"ל פְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם (פ"ט מה"ע ה"ט) דְּמִי שְׁדַעֲתוֹ מְשׁוֹנְבֶשֶׁת בְּדָבָר מִן
הַדְּבָרִים בְּכָלֵל שׁוֹטִים יִחְשַׁב דְּהִנֵּה הַתּוֹס' (קִיג ע"ב) ד"ה יְצַתָּה הַקָּשׁוּ עַל הַיְרֹשְׁלָמִי שְׁם
(ה"א סט ע"א דְּהוּי מְצִי לְמִימַר אִיפָּא בִּינְיָהוּ יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר אֶת גִּיטָה וְלֹא אֶת עֲצָמָה
כְּדָאֻמַר בְּש"ס דִּידָן וְכוּ' (יעו' מִש"ל סִימָן י שְׁעַר זֶה וְאֵין לְכַפּוֹל הַדְּבָרִים) וְהִנֵּה שׁוֹ"ת
אוֹר הַיֵּשֶׁר אֵינּוּ לְפָנֵי רַק שְׁדָבָרֵיהֶם מוּבָאִים בְּשׁוֹ"ת גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִיה שְׁבֹאֻצָּר סְפָרִי: [ב]
וּלְפַע"ד דְּבָרֵי הַרְמַב"ם מְבֹאֲרִים בְּפְשִׁיטוֹת בְּגַמ' דְּחִגִּיגָה שְׁם דְּיִישׁ לְהַבִּין פִּי' הַש"ס אִי
דְּעִבִּיד לְהוּ דְּרָף שְׁטוֹת אִפִּי' בְּחֻדָּא נְמִי אִם הַפְּנִיָה דְּרוֹאִין שְׁעוֹשָׂה דְּרָף שְׁטוֹת וְלֹא לְסִיבָה
אֲחֵרַת א"כ מַה מְתַרְץ לְעוֹלָם דְּקָא עִבִּיד לְהוּ דְּרָף שְׁטוֹת כּו' אִימּוֹר כְּדִי שְׁתַּשְׁרָה וְכוּ'
דְּאִיף נּוֹכַל לְתַלוֹת בְּסִיבָה אֲחֵרַת פִּינּוֹן שְׂרָאִינוּ לְהַדְּיָא שְׁעֲשֵׂה דְּרָף שְׁטוֹת וְע"כ הַפִּירוּשׁ
דְּעֲשֵׂה דְּרָף שְׁטוֹת הִינּוּ שְׁלֹא רָאִינוּ שׁוּם סִיבָה לְמַה עוֹשָׂה זֹאת וְלַעֲיִנֵּינוּ נִרְאָה שְׁהוּא
דְּרָף שְׁטוֹת פִּינּוֹן שְׂאִין בְּמָה לְתַלוֹת וּמַה דְּקָאֻמַר בְּגַמ' אִי דְּלֹא עִבִּיד לְהוּ דְּרָף שְׁטוֹת הִינּוּ
שְׂרָאִינוּ שְׁעוֹשָׂה רַק לְסִיבָה יְדוּעָה אִפִּי' כּוּלְהוּ נְמִי וּמְתַרְץ לְעוֹלָם דְּעִבִּיד לְהוּ דְּרָף שְׁטוֹת
דְּלִיפָּא סִיבָה אֲחֵרַת וְאֵעִפ"כ אֲמַרִּינּוּ אִימּוֹר כּו' הִינּוּ אִף דְּלֹא רָאִינוּ שׁוּם סִיבָה לְעֲשִׂיָּה
זוֹ וְנִרְאָה שְׁהוּא דְּרָף שְׁטוֹת עכ"ז נּוֹכַל לֹמַר אוֹלֵי הַסִּיבָה הִנֵּה כְּדִי שְׁתַּשְׁרָה וְכוּ' וּבְזֵה
פְּלִיגִי ר' יוֹחָנָן וּר"ה דר"ה חֲיִישׁ אִף לְסִיבּוֹת אֵלוּ דְּלֹא שְׁכִיחֵי וּמִשׁוֹ"ה צָרִיף כּוּלְהוּ דְּאִז
לֹא חֲיִישִׁינּוּ לְסִיבּוֹת אֵלוּ וּר"י סוּבֵר דל"ח לְסִיבּוֹת אֵלוּ דְּלֹא שְׁכִיחֵי וּמִשׁוֹ"ה דִּי בְּאַחַת
וְיַעֲזֵן' בְּתַב"ש (סִי' א' ס"ק מִז) דִּי"ל דְּדָבָרֵי הַקְּצָרִים קוֹלְעִים אֶל הַמְּטָרָה לִמ"ש וְעכ"פ
מוֹכַח מְפָאֵן דָּאִם נֹדַע בְּרוּר שְׁהוּא שׁוֹטָה לְדָבָר א' הוּי פְּשׁוֹטָה לְכָל דַּל"כ אִף אִם לֹא
נִתְּלָה בְּשׁוּם סִיבָה רַק בְּשְׁטוֹתוֹ לֹא נִחְזִיקָנוּ עוֹד לְשׁוֹטָה בְּדָבָרִים אֲחֵרִים וְאִמָּאֵי לר"י
בְּדָבָר א' אָנוּ מְחִזִּיקִין אוֹתוֹ לְשׁוֹטָה וְלֹא עוֹד דְּאִפִּי' ר"ה מוֹדָה דְּבִשׁוֹטָה לְדָבָר א' הוּי
שׁוֹטָה לְכָל וּמַה דְּצָרִיף הֵכָא שְׁלִישָׁה מִשׁוּם דְּבְּכָל אֶחָד חֲיִישִׁינּוּ לְסִיבָה אֲחֵרַת מְדָלָא תִּנְרָצוּ
בְּגַמ' בְּפְשִׁיטוֹת דְּטַעֲמָא דר"ה דְּשׁוֹטָה בּד"א אֵינּוּ שׁוֹטָה לְכָל הַדְּבָרִים וְע"כ צָרִיף שְׁיִתְחַזַּק
בְּשְׁלִישָׁה דְּבָרִים א"ו דְּמִן־כְּרַח מִהַש"ס דָּאִם נֹדַע בְּרוּר שְׁהוּא שׁוֹטָה בְּדָבָר א' (הִינּוּ בְּדָבָרֵי
הַרְמַב"ם שְׁדַעֲתוֹ מְשׁוֹנְבֶשֶׁת בְּדָבָר מִן הַדְּבָרִים וּר"ל דְּבְּדָבָר הִנֵּה אֵינּוּ יוֹדַע דְּבָר וְהִיפּוּכוֹ)
הוּי שׁוֹטָה לְכָל מִלֵּי יַעו' בְּתוֹס' שְׁם ד"ה דְּרָף שְׁפָתְבוּ לְהַדְּיָא דְּהֵכָא פִּינּוֹן שְׁהוּא שׁוֹטָה
בְּאַחַת וּדְאִי יִישׁ לְהַחֲזִיקוֹ לְחֻזְקַת שׁוֹטָה לְכָל דְּבָר (וְיַעֲזֵן' ג"כ בְּשׁוֹ"ת מְהַר"י קוֹלִין (סו"ס
יט) בּמ"ש שְׁהִגִּיעַ זֶה לְשְׁטוֹת גְּדוּלָּה כְּמוֹ הֵנִי דַּפ"ק דְּחִגִּיגָה וְכוּ' וּבְהִנֵּף תִּלְתָּא דְּהַש"ס מְקָרִי
שׁוֹטָה אִף־אִם אֵין אָנוּ רוֹאִין בְּרוּר שְׁעֲשֵׂה זֶה דְּרָף שְׁטוֹת רַק פִּינּוֹן דְּלֹא רָאִינוּ שׁוּם סִיבָה

לזה מתוך מעשים אלו בלבד נודע לנו שהוא שוטה (ובזה הוא דפליגי ר"ה ור"י) משא"כ במעשים אחרים אין אנו אומרים שהמעשה גופה תוכיח שהוא שוטה כבהנהגת תלמא אבל אם נודע ברור שהוא שוטה בדבר א' באיזה דבר שיהיה וכמ"ש הרמב"ם שדעתו משונבשת בדבר א' וכשיגיע לדבר הזה אינו יודע דבר והיפוכו שפיר מוכח מהש"ס דהוי שוטה לכל דבר ודו"ק ומה שקשה לכאורה על שיטת הרמב"ם מהש"ס גיטין (סח ע"ב) שוטה בחדא מלתא לא סריף שפיר פתב כת"ר לחלק בין שעושה מעשה שטות לדבור בעלמא וכמ"ש פן הפת"ש (סי' קכא) אף ר"מ חשב שהוא מצא מקור ע"ז מהש"ס הנ"ל ומדקדק בדברי רש"י שם שזה אומר כו' ובאמת כבר קדמו בחילוק זה ובראנ' זו הגאון נוב"י הובאו דבריו בשו"ת בית אפרים אה"ע (סי' פט) יעו"ש שהוא סתר רא"י זו ובמ"ש עוד שם דמצינו בש"ס פעמים רבות שקורא שוטה רק שם המושאל ע"ד המליצה ואין דינו כשוטה ממש ובה יש לדון על פמה דברים שכתב ר"מ במכתבו (ולפלא שגם ר"מ הביא דברי הבא"פ במה שהעיר מדברי הש"ס גיטין (סד) במשמרת ד"א וכו' ולא ראה פל דדבריו שם) ויען' ג"כ בנח"י (סו"ס לה) שפתב דהראיה מב"ב (קנה) לא א"ש רק לגרסת התוס' שם ד"ה איתמר משא"כ לגרסת הרשב"ם שם ע"ב (ובאמת התב"ש שם בעצמו (סי' א ס"ק מו) דחה ראיה זו דחו"ז הי' ולא ראה ג"כ דברי הב"א בתשו' שם ד"ה ואם פנים שכתב פן להדיא דדחית התב"ש אינו עולה יפה רק לפי הרשב"ם אבל לגרסת התוס' ור"ת מוכח שפיר משם דכל דבר שעושה דרף שטות מחזיקינן ליה כשוטה ואין מקחו מקח יעו"ש: [ג] וכ"ז לפלפולא בעלמא ואכמ"ל דחלילה לי להכריע בין הראשונים ובפרט שמצינו לגדולי האחרונים שצדדו להקל למעשה בבעל שגירש ואין לו סי' שוטה המבוארים בש"ס עכ"ז עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא דלמא מקרי שוטה אף בשאר דברים פדעת הרמב"ם וא"כ בנ"ד לענין חרגמ"ה לפמ"ש החמ"ח והב"ש (סי' סו ס"ק יא וח"י) דלא הוי אלא מדרבנן (יעו"ג"כ בב"ש).

סי' א ס"ק כא מ"ש בשם הד"מ) הוי ספיקא דרבנן ולקולא אכן ז"א לפמ"ש א"ז הט"ז יו"ד (סי' רי"ח ס"ק ד' וש"כ שם ס"ק ג) דח' הוי דאורייתא ויש להחמיר בספיקו (וכ"כ הרמב"ן פ' בפקותי פכ"ט ובמשפטי החרם) יעו"ג"כ בשו"ת עה"ג (סי' נג) ובנוב"י אה"ע (סו"ס פד) ויש להאריך בענין אותן הנולדין אח"פ יעו"בנוב"י מה"ת חיו"ד (סי' קמו) ובחת"ס אה"ע ח"א (סי' ב) וביש"ש חולין (פ"א סו"ס לו) והארכתי בזה בחדורי ברפת משה (שנדפס זה לא פביר) בקוה"ת (סי' ל אות ד) והעירותי מדברי הש"ס ב"ק (פב ע"ב) והעליתי דעכ"פ נראה פשוט דבזה"ז הוי ספק השקול אי חרגמ"ה הוי דאורייתא או דרבנן יעו"ש וא"כ גם בנ"ד הוי ס"ס בדאורייתא וספק א' בדרבנן (וכעין שכתב הש"כ בכללי סו"ס דין טז) דלמא גם בשאר סי' שאינם מבוארים בש"ס מקריית שוטה ולא גזר בה רגמ"ה ודלמא בזה"ז לא הוי אלא דרבנן ושוב הוי ספיקא דרבנן דלמא בכג"ז לא גזרו ועוד י"ל דאף הגדולים שהקילו באיש שיש לו רק שאר סי' שוטה וגירש היינו להתיר אשה מפבלי עיגון הקילו דלא מקרי שוטה בשאר סי' משא"כ להיפוך היכא דהאשה יש לה אפי' רק שאר סי' שוטה אבל עכ"פ לא מיתדר ליה עמה וגם עם נחש כזה אין אדם דר בכפיפה א' ובפרט היכא דאין יכול לגרשה בלא"ה (דאינה מרוצת לקבל הגט ותעגן אותה כל ימיו) שפירוש יש יש מקום לומר דכ"ע מודים דבכג"ז לא גזר רגמ"ה והית בכלל נשתטית שלא גזרו בזה [ועפ"ז נסתלק בנ"ד חשש דהמגיה במלמ"ל

פ"ו מה"ג ה"ג יעו' ג"כ במלמ"ל פ"ב מהלכות ביאת מקדש ה"ו ובפת"ש סימן א ס"ק טז ודו"ק] ולא עוד דאפילו אם אין לה שום סי' שוטה רק דמאיסה עליו ויש אמתלא אמיתית והיא אינה מרוצת לקבל גט בשום אופן גם פן יש מקום גדול לסלק חרגמ"ה ע"פ שטת הרמב"ם פי"ד מה"א ה"ח דאם טוענת מאיס עלי כופין אותו להוציא יעו' בהג"א פ' אף על פי (סימן לה) ששהביא דעת רגמ"ה שפסק גם פן פשיטה זו דכופין וא"כ לפמ"ש הר"א שבתשו' פל"ל מ"ב (הו"ד ברמ"א סו"ס קי"ז) דלא תקן ר"ג שתהא האשה עדיפא מאיש יעו"ש בח"מ וב"ש ושו"ת נוב"י מה"ת אה"ע (סי' קד) א"כ בטוען הוא מאיסה עלי נראה ג"כ לכאורה דיכול לגרשה בע"כ (פשיטיג רשיון מהממשלה) [וכן מצאתי בצמח צדק החדש ח"א לסי' קלב) שהקיל למעשה בענין זה דלא מיתדר ליה עם אשתו וטוען מאיסה עלי בצירוף מצות קיום פ"ו היכא שפבר מעונן ששה שנים יעו"ש שהאר"י בזה] וא"כ לפי דברי הנוב"י קמא אה"ע (סי' א) דגירושין בע"כ חמור מלישא אחרת וכ"כ מדברי א"ו הב"ח בתשובה צ"ג שפכתב דלא אסר הרש"ל (תשו' ס"ה ברמ"ת) אלא לגרשה בע"כ אבל לישא אשה עליה לא כתב לאיסור יעו"ש (ויען במ"ש בס' ברפת משה קוה"ת סי' לא) א"כ מכש"כ דיש להתיר לכאורה עפ"ז בטוען מאיסה לישא אשה עליה היכא דיש רגל"ד ויש בזה אריכות דברים ואכמ"ל דחלילה להחליט פן למעשה דגם שטת הרמב"ם גבי טענת מאיס אינו מוחלט לכ"ע ויען בש"ע (סי' עז) ובס' גבורת אנשים (סי' כ"ח וס' מ"ת) (ורק היכא דאיפא עוד צדדים יש להקל ג"כ מטעם זה וכמו שפצינו למרן הצ"צ שם שהקיל בזה למעשה) אבל היכא דאינו יכול לדור אתה מחמת שטותה ונראה לב"ד שלא יכול לדור אתה בכפיפה אחת שפיר יש מקום לומר דאף דאין לה סי' שוטה דחגיגה כ"ע מודים דלא גזר בזה רגמ"ה שיהנה מעונן כל ימיו והרהורי עבירה קשין מעבירה (יעו' מ"ש בספרי בר"מ שם סי' ל אות א ב ובתשו' חת"ס ח"ב סימן א) וכדנראה מהתקנות שנדפס בסוף תשו' מהר"מ ב"ב ובתשו' הב"ח (סי' צג) דמאיזה טעם שיראו מאה רבנים שאין ראוי להחזיק בח' זה יוכלו להתיר יעו' ג"כ בתשו' מהר"מ מרוטינבארג שם לסי' תרכ"א) במ"ש פי הגאון שתיקן כו' במקום דאיפא עיגונא לא תיקן ובמ"ש שם אח"כ אכן יש בידי מכתב מורי ר' מנחם כו' שהתירו לר' ברוך כו' מפני עיגונא אף פי היא היתה חפצה להיות עמו יעו"ש וכ"ז לרוחא דמלתא (דבאמת על סברא זו דמפני שאינו יכול לדור אתה מחמת שאר שטותים ג"כ לא גזר רגמ"ה יש להעיר קצת מדברי תשו' הר"א ש המובא בטוש"ע (סי' קנד ס"ה) גבי איש המשתטה מדי יום וכו' ואי אפטר לקבל פי הוא מטורף כו' שאין כופין אכן המעיין בתשו' הר"א ש עצמו פל"ל מ"ג (סי' ג) יראה דל"ק יעו"ש שפכתב דראובן משיב הפרת בו כו' גם אינו מטורף אף אינו בקי בטיב העולם וכו' יעו"ש ויען בשו"ת חת"ס ח"ב (סו"ס ב) במ"ש דעובדא דתשו' הר"א ש הוא פשניפר בו שהוא רק מחמת עצבון רוח וכעס יעו"ש) דבנ"ד בלא"ה פינו דלדעת הרמב"ם וסייעתו גם בשטות זה נדאי לא גזר רגמ"ה שוב יש להתיר מטעם ס"ס כמ"ל ובפרט בנ"ד דבתחלת שטותה התחזקה בסי' דחגיגה דהיתה מקרעת פסותה ועתה מסופקין אנו אי הוית שוטה (א' אי בשאר סי' שוטה ג"כ מקרית שוטה והב' דאפטר דיש לה עתה ג"כ סי' שוטה דחגיגה יען מסוגרת היא בבית אמה) א"כ יש מקום לומר דמוקמינן אותה אחזקת שטותה ומעיקרא כ"ז שלא נתחזקה בפנינו לבריא ושלמה יעו' ג"כ תוס' כתובות כ' סוד"ה ואוקי ותוס' יבמות

(לא ע"ב) ד"ה וְאַרְעָא (ובמ"ש בְּחַבּוּרֵי מְנַחַת מִשֶּׁה חֵאָה"ע (סי' ח אות ד) ובס' בְּרַפְתּ מִשֶּׁה קוּה"ת סי' ז אות ב) וַיֵּשׁ בְּזָה ת"ל לְפַלְפֵּל לְסַתּוֹר וּלְבַנוֹת לֹא הֵעֵת הָאָסֶפֶה פֶּה דַעֲכ"פ לְדִינָא פְּשׁוּט כַּמ"ש כַּת"ר דִּינֵשׁ לָהּ דִּין גִּשְׁתִּיטִּית לְהַתִּירוּ מִכַּבְּלֵי הָעֵיגוֹן ע"י הַיִּתָּר ק"ר אִם יִשְׁיֵג רִשְׁיוֹן מִהֶמְמָשְׁלָה וְכַמ"ש ג"כ הֶרֶב פַּת"ש (סי' א ס"ק טז) בְּשֵׁם תִּשׁוּ' הַגָּאוֹן מֵהַר"א טִיקֶטִין זצ"ל דְּבַעֲנָן זֶה וְדַאי יֵשׁ לְסַמְּוֹה, עַל הַרְמָב"ם וְהַפֵּל לְפִי רְאוּת עֵינֵי הַב"ד: [ד] וְכֵן בְּעֵינֵי הַשְּׁלֵשֶׁת הַפְּתוּבָה אֶף דַּהַצ"צ (סי' סז) פְּתַב לְהַחְמִיר דְּדַלְמָא פֶּה הִיָּה מְקַנְפֵּל הַפֵּל בּוּ שְׁלֹא לְהַתִּיר רַק בְּהַשְּׁלֵשָׁה וְהוּא מְצָא עֲצָה לְמַפְּוֹר הַפְּתוּבָה בְּטוּבַת הַנָּאָה אֶף אִם אֵין יָדוּ מִשְׁגָּת לְכָל זֶה שְׁפִיר פְּתַב רו"מ דְּלֹא יִהְיֶה מְעַנְּוֹן עֲבוּר זֶה וַיֵּשׁ עֲמוּד גְּדוּל לְסַמְּוֹה עַל הַצ"צ הַחֲדָשׁ וְכ"כ בְּשׁו"ת רַת"כ אַה"ע (סי' ג) (וַיַּעַן' ג"כ בְּדַבְּרֵי חַיִּים ח"ב (סי' מד) וּבְשׁו"ת שׁו"מ מֵה"ק ח"א (סי' יב וְקט"ז) וְח"ב סי' קס"ה וְח"ג סי' יב) וְהַשְּׁבִתִי פֶּן לְמַעֲשֵׂה לַש"ב הַגָּאוֹן אַבְד"ק סַעֲרָאצֶק (נְדָפֶס מַעֲתָה בְּבִרְכַת מִשֶּׁה קוּה"ת סי' לט) וְכַעַת גַּלְפַּע"ד לְהוֹסִיף קֶצֶת נֹפֶף בְּזָה דְּחַלִּילָה לָנוּ לַעֲגֹן אוֹתוֹ אִם אֵין יָדוּ מִשְׁגָּת פֶּלֶל לְכַתּוּבָתָה דְּלַכְאוּרָה יֵשׁ מְקוּם לֹמַר דְּהַטַּעַם מֵה שְׁתַּקְּנוּ לְהַשְּׁלִישׁ הַפְּתוּבָה הוּא פ"פ דְּבָרֵי הַש"ס יְבָמוֹת (סוה) דַּר' אַמִּי ס"ל כָּל הַנוֹשֵׂא אִשָּׁה עַל אִשָּׁה יוֹצִיא וַיִּתֵּן פְּתוּבָה וְרַבָּא ס"ל נוֹשֵׂא אָדָם פְּמָה גְּשִׁים כּו' וְהָכִי הִלְכְּתָא וּמִדְּבָרֵי הַמְּרַדְּכֵי שָׁם גִּרְאָה דְּבוּזָה"ז דְּאִיפָא חַר"ג גַּם רַבָּא מוֹדָה דִּיּוֹצִיא וַיִּתֵּן פְּתוּבָה בְּנוֹשֵׂא אִשָּׁה עַל אִשָּׁה יַעו"ג"כ בְּנוֹמ"י שָׁם וְהִנֵּה הָרָא"ש פ"ק דְּב"ק (סי' ה) פְּתַב דְּמִי שְׁיֵשׁ לוֹ שְׁטֵר עַל חַבְּרֹו לְזָמַן וּבַתוּף הַזָּמַן בָּא לְפָנֵי הַב"ד שְׁיִרָא שְׁיִפְסִיד הַנְּכָסִים עַד זָמַן הַפְּרַעוֹן מִצְּוָה עַל הַדִּיּוֹן לַעֲכַב הַמָּמוֹן עַד שְׁיַגִּיעַ זָמַן הַשְּׁטֵר יַעו"ג בַּש"ע חו"מ (סי' עג ס"י) וְאֶף דַּהַרְש"ל בִּיש"ש פ"ק דְּב"ק סי' כ' פְּתַב דְּדוֹנְקָא בְּמַבְבְּזוּ וְהַעִיר מִפ"ק דְּמַפּוֹת גְּבִי מְלֹנָה לְחַבְּרוּ עַל עֲשׂוֹר שְׁנִים הָא הַש"כ שָׁם ס"ק ל"ד פְּתַב דְּאֵין רְאָיָה מִשָּׁם דִּידַע מַעֲיָקְרָא שְׁיִהְיֶה שְׁמֵטָה וְא"כ סָבַר וְקַבֵּל יַעו"ש וּלְפ"ז י"ל דַּעֲכ"פ בּוּזָה"ז דְּאִיפָא חַרְגַּמ"ה א"כ זָמַן פְּרַעוֹן הַפְּתוּבָה הָא לֹא הִיָּה עַל דַּעַת שְׁיִשָּׂא אַחֲרֵת וְא"כ פִּינּוֹן דִּיכּוֹל לְהַפְּסִיד גְּכָסִיו ע"י פִּיזוּר מְזוֹנוֹת וְכִסּוֹת שֶׁל שְׁנֵינָה ע"כ תַּקְּנוּ הַקְּדָמוֹנִים שְׁיִשְׁלִישׁ אֲצֵל הַב"ד דְּמִי פְּתוּבַת הָרָאשׁוֹנָה גַּמְצָא דְּלַפ"ז לֹא שְׁיָיָף טַעַם הַשְּׁלֵשֶׁת הַפְּתוּבָה אֲלֵא הִיכָא דִּינֵשׁ לוֹ לְהַבְּעַל מֵה לְהַפְּסִיד מִשָּׂא"כ אִם עָנִי הוּא וְאֵין יָדוּ מִשְׁגָּת פֶּלֶל פְּשׁוּט דְּאֵין זֶה מְעַכְבֵּל לְעַנְּוֹן אוֹתוֹ כָּל יָמָיו וּבַתְּשׁוּ' צ"צ הַחֲדָשׁ (סִימָן ו אות ג) פְּתַב ג"כ עַל דְּבָרֵי הַצ"צ (סי' סז) שְׁכ' דְּאִיף אָנוּ מִפְּקִיעִין זְכוּתָה כּו' דְּזֶה שְׁיָיָף הִיכָא שְׁיֵשׁ לוֹ עֲתָה לְהַשְּׁלִישׁ מִשָּׂא"כ הִיכָא שְׁגַם עֲכָשְׁיוֹ אֵין לוֹ לְשַׁלֵּם הַפְּתוּבָה א"כ אֵין מִפְּקִיעִין זְכוּתָה פֶּלֶל כּו' יַעו"ש וּלְפַמ"ש הַדְּבָר מְבֹנָאָר בְּטַעְמוֹ, עוֹד יֵשׁ לְהוֹסִיף תַּבְּלִין בְּזָה דִּי"ל דְּטַעַם הַקְּדָמוֹנִים שְׁתַּקְּנוּ לְהַשְּׁלִישׁ הַפְּתוּבָה הוּא ע"פ דְּבָרֵי הַש"ס פְּתוּבוֹת (פב ע"ב) דְּמַקְנָדָם שְׁהִיו מְנִיחִין הַפְּתוּבָה בְּבֵית אֲבִיהָ וְחַמִּיהָ הִיָּה קִלְהָ בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ דְּהִיָּה אוֹמֵר לָהּ טְלִי פְּתוּבְתָהּ וְצָאִי וְתַקְּוֹ שְׁמַעוֹן בֶּן שְׁטַח שְׁיִהָא פּוֹתַב לָהּ כָּל גְּכָסֵי אַחֲרָאִין לְכַתּוּבְתָהּ יַעו"ש וּלְפ"ז י"ל בְּגִשְׁתִּיטִּית דְּהַתִּירוּ לוֹ לִישָׂא אִשָּׁה עַל אִשָּׁה חָשׁוּ לְהִיפּוֹף דַּע"י חַיּוּב הַפְּתוּבָה לְשַׁלֵּם מְכִיָּהוּ אֶף כְּשִׁתְּשַׁפְּהָ לֹא תַהִי קִלְהָ בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ וּיְבַטֵּל הַשְּׁלִיחוֹת מֵהַג"פ וְיִהְיֶה אֶגוּד בְּאִסּוּר שְׁתִּי גְּשִׁים ע"כ תִּיקְנּוּ לִיחַד לָהּ פְּתוּבָתָה בְּכַדִּי שְׁתַּהֲיֶה קִלְהָ בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ וְלֹא יְבַטֵּל הַשְּׁלִיחוֹת וּלְפ"ז לֹא שְׁיָיָף תַּקְּנָה זֹו רַק בְּדִינֵשׁ לוֹ לְהַשְּׁלִישׁ כְּדִי פְּתוּבָתָה מִשָּׂא"כ בְּאֵין יָדוּ מִשְׁגָּת י"ל דְּפְשׁוּט דְּלֹא יִהְיֶה מְעַנְּוֹן עֲבוּר זֶה וְדִי פְּשׁוּמוֹן שְׁט"ת דָּאָף דְּכָשָׂאִין לוֹ מְאוּמָה גַּם הַשְּׁט"ח שְׁלוֹ לֹא שְׁוָה כְּלוּם מ"מ מ"מ נ"א אִם אַח"כ כְּשִׁתְּרַפָּא לֹא יִהְיֶה לוֹ מְמוֹן מְדוּעַ יְבַטֵּל

השליחות משום תשלומי פתובתה פינו דאין לה מה לגבות ממנו ואם יתעשר אח"כ גם כן לא יבטל השליחות משום חיוב תשלומי פתובתה פינו דאף אם לא יגרשנה תוכל לתפוע ממנו המעות מחמת השט"ת שנקבת סתמא לא ע"ש תשלומי פתובתה והפן, סוף דבר הכל נשמע אם ישיג רשיון פנימוסי הקיר"ה גם אנכי הצעיר נמנה לדבר מצנה להתירו מפבלי העיגון ע"פ היתר ק' רבנים: הקטן משה נחום ירושלימסקי החופ"ק פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

אח"ז ראיתי בשו"ת הרי"מ חאה"ע סי' כד (מהגאון הצ' מאוה"ג רי"מ זצ"ל מווארשא) שכתב ג"כ להקל בזה (בהשלישת וועקסיל על מותר הסכום שאין בידו ליתן במזומן) מפני הנד טעמים שכתבתי לעיל ונהניתי שפונתי לדעת קדשו: סימן טו תשובה לכבוד הרב הגאון המפורסם מו"ה צבי הירש שפירא אבד"ק מונקאטש והגליל במדינה אונגארין מח"ס היקר דרכי תשובה על יו"ד ולב"ד הצדק היושבים על במאות למשפט הרבנים הגדולים והחריפים ב"ש נודע בשערים וכו' הרב ד' דוד זאלצער הפהו והרב ר' שמעון גרינפעלד והרב ר' משה שפיטצער שיחיו לאויו"ש דיניי ומו"צ בק' מונקאטש והגליל בענין מורדת ומסרבת לבוא לד"ת: ע"ד שאלתם בנדון המעונן מ' יעקב, בר' מאיר פ"ץ מקהלתם שזה כששה שנים נשא אשה מק' סענטא וכו' ואין רצונה לדור אתו וגם ג"פ אינה רוצה לקבל מהבעל ומעגנת אותו ושלחו לה ג"פ התראות ב"ד שתדור עם בעלה או שתקבל ג"פ פדת ומה שיש לה טענות בד"מ רוצה הבעל לעמוד עמה לדתה"ק והתרו בה שאם לא תחוש לזה תהיה נדונית כמורדת ולא תששה כלל להשיב להב"ד כדרך של המתחדשים בדור הזה שאין חוששין להזמנות והתראות ב"ד של ישראל ונאנשים נאמנים מעירה אומרים שכל פונתה לצער בעלה ולעגנו בחנם והוא צועק ובוכה במר נפשו להושיעו ובפרט לאחר שעברו י"ב חודש מעת שקבלה ההתראות ועד מתי ליעגו וליזול בעת שלא קיים עדיין פ"ו ועל הכל הרהורי עבירה שקשין מאד כי הוא איש צעיר לימים לא הגיע עדיין לשלשים ונעמרו לבקשתו לעיין בדינו פדת מה לעשות באשה הזאת המורדת בבעלה ומסרבה לשמוע דתה"ק ועוברת על דת (כי הבעל טוען ג"כ שיוצאת לשוק וראשה פרוע) וכתבו ע"ז קונטרס ארוך להתירו מפבלי העיגון שישא אשה אחרת באופן שיהיה לו רשיון ע"פ חקי הקיר"ה והמדינה פמצנוה עלינו בתורה לקיים חקי הממשלה ביתר שאת ודורשים ג"כ חו"ד העני' להצטרף בצירופא דרבנן למצנה רבה ז להתירו מפבלי העיגון ושאלת גדולי חכמים פמוהם היא בעצמה תשובה ברורה ואין להוסיף על דבריהם רק פי הנני מספים לדעתם דעת תורה דמותר לו לישא אחרת פהכרעת מרן הרמ"א (סי' עז ס"ב) שכתב דכ"נ להורות באחר יב"ח דמתירין לו לישא אחרת דאין פח ביד האשה לעגנו לעולם והטיבו אשר דיברו פי יש מקום לומר דגם הרשב"א ומהרי"ק שהחמירו ולא חלקו בין תויב"ח לאחר יב"ח מיירי באופן שהיא חציית לקבל גט רק לדור עמו אינה רוצית או שיש לו אופן לגרשה בע"כ בכה"ג לא התירו לישא אשה על אשתו פינו שלא יהיה מעונן משא"כ היכא שהאשה אינה רוצת לדור ולא לקבל גט אפטר דכ"ע מודים דיש להתיר לו לישא אחרת [יעו' במהרי"ק סוף שורש ס"ג דעיקר החומרא משום שהדור פרוץ ואם יותר במורדת יבא להתיר בשאין מורדת ויעו' במה שפסיים שם (לענין פשטו לו את הרגל) ואם יספיקו טובי העיר כו' דמאחר שיעשה הדבר ע"פ ראשי הקהל לא יבא כ"כ לידי קלות ראש יעו"ש דאם בכג"ז

פְּתַב שָׁם שֶׁהֵם יַעֲיִינוּ בְּדָבָר לְהַתִּיר לוֹ לִישָׂא אַחֲרֵת מַכְש"כ בְּמַה דְּנַעֲשֶׂה ע"פ ב"ד בְּצִירֻף ק"ר וַיַּעַן ג"כ בַּב"ש שָׁם (ס' עז ס"ק כ) שֶׁפְּתַב ג"כ דְּכָל מַה שִׁיֻּצָּא לְפָנֵי הַב"ד או טוֹבֵי הָעִיר לֹא תִיַּיֶשְׁיֶנּוּ יַעו"ש וּבַש"ס יְבָמוֹת (כב א) עָרְוָה לְכָל מְסוּרָה עֲדוּת לַב"ד מְסוּרָה וַיַּעַן תּוֹס' פְּסָחִים (יג ע"א) ד"ה מֵאֵי לָאוּ וְש"ס שָׁם (יב ע"ב) עֲדוּת לְזָרִיזִים מְסוּרָה וּבִירוּשָׁלַיִם דַּב"מ פ"ג ה"ד וַאֲכַמ"ל וַיַּעַן ג"כ בְּמֶרְדְּכִי פ' אַע"פ (ס' קפו) בַּמ"ש בְּשָׁם הָרֵאבֶּנֶי"ה בְּעִנְיָן זֶה אַחֲרֵי אֲשֶׁר רָאִינוּ בָּהּ פְּלוֹגְתָא דְּרַבְּנִינָא חַכְמֵי הַדּוֹר יִתְּנוּ לָב לְפִי הָעִנְיָן לְהַעֲמִיד דְּבָר עַל אֲוֶפְנֵי וְשֵׁלָא תַצְאָנָה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְתַרְבוּת רַעָה יַעו"ש וַיַּעַן ג"כ בַּמַּהֲרִי"ק שְׁוֹרֶשׁ ק"א בַּמ"ש בְּשָׁם הָרֵשֶׁבֶ"א שֵׁלָא עֲשֶׂה הַצְדִּיק תַּקְנָה אֲלָא מְפָנֵי הַפְּרִיצִים וְכו' וְשֵׁלָא יִהְיֶה סְתִירָה לַמ"ש בְּשְׁוֹרֶשׁ ס"ג נִרְאֶה לְכַאוּרָה דְּהַחִילוּק הוּא נ"ל וְדו"ק] וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים שֵׁלָא לַעֲשׂוֹת פְּלוֹגְתָא רְחוּקָה בְּכַדִּי וְכַמוּ שֶׁמְצִינּוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת דְּלַמְעַט בְּפְלוֹגְתָא עֲדִיף וְכַתְּבֵתִי מְזָה ג"כ בְּכַמָּה תְּשׁוּ' ע"פ דְּבָרֵי הַב"י יו"ד (ס' קצד) וּב"י אַה"ע (ס' קכא) וּבַש"כ חֲוָשׁן מְשַׁפֵּט (ס' כה ס"ק יד אוֹת י"ד וּבְסִי' פֵּא ס"ק נו) וּבַתְּשׁוּ' בְּאַר שְׁבַע (ס' כ) וַאֲכַמ"ל וְעוֹד מְצַד שֶׁהִיא מְסַרְבֵּת לְשִׁמּוֹעַ ד"ת ג"כ יָפָה פְּתַבוּ כְּבוֹד תּוֹרָתָם דַּמְשׁוּ"ה ג"כ יֵשׁ צַד הֵיִתֵּר דָּאָף דַּבְּחַת"ס חֵאָה"ע ח"א (סו"ס א) פְּתַב בְּתוֹךְ דְּבָרָיו אַע"פ שֶׁבְּאַשְׁמָה דְּעֵלְמָא הַמְּסַרְבֵּת לֹא נֵאמַר כֵּן שֶׁמְפָנֵי כֵן נִתִּיר לְבַעֲלָהּ לִישָׂא אַחֲרֵת וְכו' יַעו"ש מ"מ הָא הַגָּאוֹן דְּבָרֵי חַיִּים אַה"ע ח"א (ס' נא) פְּתַב לְהַדְיָא דְּמַה שֶׁעוֹבְרֵת עַל צְוֵי הַב"ד וּמוֹנַעַת בְּעֵלְהָ מִפ"ו מְקַרִּית עוֹבְרֵת עַל דָּת (וּבַנ"ד הָא בַּלֵּא"ה עוֹבְרֵת עַל דָּת בְּמַה שֶׁהוֹלְכֵת רֵאשִׁיָּה פְּרוּעַ בְּשׁוּק כְּמַבְוֹאָר בַּש"ע אַה"ע (ס' קטו) יַעו"ש בַּט"ז ס"ק ה' וּבַש"ס ט' וּבַשׁוּ"ת שְׁאֵילַת יַעֲבֹץ ח"א ס' ט) וּבְצִירֻף דִּישׁ לָהּ דִּין מוֹרְדֵת דְּמִסְתַּיֶמֶת דְּבָרֵי הַרְמ"א וְהַחֲמ"ח וְהַב"ש שָׁם (ס' עז) נִרְאֶה דֵּא"צ פְּלֵל הֵיִתֵּר ק"ר יַעו"ש ג"כ בַּשׁוּ"ת נוֹב"י מַה"ת (סו"ס קנא) וְכ"כ לְהַדְיָא הַגָּאוֹן רַעַק"א בְּתַשׁוּבוֹתָיו מַה"ת (ס' פב) מְשׁוּם דַּבְּכַה"ג לֹא תִיֻקֵּן ר"ג פְּלוּם וְשַׁכ"כ בַּשׁוּ"ת מַהֲרַשְׁד"ם חֵאָה"ע (ס' קכ) (יַעו"ש בַּשׁוּ"ת שָׁב יַעֲקֹב חֵאָה"ע לַסִּי' א') וּבַנוֹב"י מַה"ק חֵאָה"ע (ס' א) בְּמַה שֶׁחֲלַק עַל הַש"י וַיַּעַן בְּתַשׁוּ"ת מִיַּיִמוֹנֵי לַס' נָשִׁים (ס' כה) וּבְהַגְהַת מְרְדְּכִי דִּיבְמוֹת (ס' קיב קכא קכב) וּבְהַגְמ"ר דְּכַתּוּבּוֹת ס' קצו וְדו"ק) אֲכַן לְהַלְכָה יָפָה פְּתַבוּ כְּבוֹד תּוֹרָתָם לְהַצְרִיף הֵיִתֵּר ק"ר וְכַדְנִרְאֶה מְדַבְּרֵי הַמַּהֲר"ם פֶּאֲדָאוּאָה (ס' יג) דְּהֵיִתֵּר חַר"ג אֲפִילוּ בְּפִשְׁעָה הִיא אֵין לְהַתִּיר בְּלֹא ק"ר (יַעו"ש ג"כ בַּחֲמ"ח ס' קיט ס"ק ז' וּבַש"ש שָׁם ס"ק ח' וְסִימָן א ס"ק כג) וְכ"כ בַּשׁוּ"ת בֵּית שְׁלֵמָה חֵאָה"ע (ס' פו) דְּלְהַתִּיר לִישָׂא אַחֲרֵת בְּכָל עִנְיָן אֵינוּ יְכוֹל רַק ע"פ הֵיִתֵּר מִק"ר וְכַדְנִרְאֶה מְדַקְדוּק לְשׁוֹן הַרְמ"א דְּלַעֲנֵן לִישָׂא אַחֲרֵת פְּתַב מִתִּירִין לוֹ דְּהֵיִנוּ ע"פ הֵיִתֵּר מְקִיר יַעו"ש וְהַנֵּה לַעֲנֵן הַשְּׁלֵשֶׁת הַפְּתוּבָה יָפָה פְּתַבוּ כַּת"ר דְּכִינּוּ דְּאִינָה רוּצַת לְבֹא לְפָנֵי ב"ד לֹא מְפַקְחִינּוּ פְּלֵל לְטוֹבָתָהּ וְכַמוּ שֶׁפְּתַב הַנוֹב"י מַה"פ חֵאָה"ע (ס' קב) דְּכָל שֶׁמְסַרְבֵּת לְקַבֵּל גִּט אֵין לָהּ עֲלֵיו שׁוּם תְּבִיעָה מִחֲמַת הַפְּתוּבָה יַעו"ש אֲמַת דְּבַסְפָּרֵי בְּרַפְת מְשֶׁה קוּה"ת (ס' ל אוֹת ו) בְּנִדּוֹן אִשָּׁה שֶׁעֲסָקָה בְּזִיּוּפִים וְנִשְׁלַחָה לְאַרְץ גְּזִירָה שֶׁהַבֵּאתִי ג"כ דְּבָרֵי הַנוֹב"י אֵלוּ שֶׁפְּתַב דְּהַדְּבָר מְפֹרֶשׁ בְּרִיב"ש ס' צא (וַיַּעַן ג"כ בְּרַדְבָּ"ז ח"א ס' תַּמָּה) פְּתַבְתִּי ע"ז לְמַעֲשֶׂה כִּינּוּ דַּבְּתַשׁוּ"ת מַהֲר"ם פֶּדָאוּאָה (ס' יג) פְּתַב דָּאָף כְּשֵׁיִשׁ טַעַם מְבֹנֵר לְהַתִּיר צָרִיף מֵאָה רַבָּנִים כְּמַבְוֹאָר בְּעֵינֵקֵר הַתַּקְנָה יַעו"ש א"כ כִּינּוּ דְּבַעֲיָקֵר הַתַּקְנָה מְבֹנֵר הַשְּׁלֵשֶׁת הַפְּתוּבָה אִיף נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה לְהַתִּיר בְּלֹא זֶה כַּמ"ש הַצְּמַח צֶדֶק (ס' סז) דְּדַלְמָא כְּוֵּ הִנֵּה מְקוּבֵל הַפֵּל בּוֹ שֶׁמִּתְחַלָּה נַעֲשֶׂה הַחֵי עַל אֲוֶפְן זֶה

שלא להתיר אפי' כשיראו טעם מבןרר אם לא בהשלישת הפתונה יעו"ש בספרי ברפת
משה מ"מ בנ"ד הא הנית מורדת יותר מיב"ח שאבדה פתונה פמבואר בש"ס וש"ע
בנדאי יפה פתבו שאינו מעפב השלישת הפתונה בנ"ד זולת השלישת הג"פ יעשו פמבואר
בתקנה ויען' בשו"מ מה"ק ח"א (סי' קיג וסי' קיז) ומה"ג ח"א (סי' יט) ואכמ"ל
דבאונטרסם הנחמד עמדו בכל הדברים השייכים להלכה זו ולא באתי אלא למלאות רצון
יראי ד' להיות נמנה ג"כ לדבר מצנה מטעמים המבוארים לעיל ומשום מצנה דפו"ר שלא
קיים עדיין דכמה גדולי הפוסקים הסכימו דלא גזר ר"ג במו מצנה יעו"ג"כ ברכב"ז ח"א
(סי' קכו וסי' תנח) ובפרט במקום הרהורי עבירה דחמור טפי וכמו שכתב הנוב"י מה"ת
חאה"ע (סי' ו) דאפילו להפוסקים שרגמ"ה גזר אף במקום מצנה (הגהת מרדכי ונומ"י)
הינו בביתול פ"ו אבל במקום פשלו עבירה לא גזר יעו"ש וקארכתי בפרט זה בספרי
ברפת משה שם (סי' ל אות א"ב) ואכמ"ל סוף דבר הנני מספיק לדבריהם אשר הן הן
דברי תורה כי אחרי שישגי מ' יעקב בר' מאיר פ"ץ מקהלתם רשיון ע"פ חקי המדינה
מותר לו לישא אשה אחת בהספם ק"ר: ידידם הדו"ש באה"ר וא"ע ושלום כל נושא
דגל התורה הקטן משה נחום ירושלימסקי החופ"ק פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן טז בענין אשה מבושה וע"י דרכיה המכוערים נמאסה על בעלה ואינו רוצה לדור
אתה והיא אינה מרוצת לקבל ג"פ ששלח אלי כ"ק הרב הגאון עיר וקדיש מאוה"ג וכו'
ר' מרדכי דוב שליט"א מהארניסטאפאליא תכריף פתבים מגאוני הדור ארזי הלבנון
שנתנופחו בענין זה וברוב צדקתו שייחה לאיו"ש דרש ממני להזדקק לזה וזה לשון
מכתבו הטהור: בעה"י פה הארנאסטאפאליא שלום וברכה לכבוד ידידי הרב הגאון
המפורסם נודע בשערים לשם ולתהלה בחבוריו היקרים ידיו רב לו בפול וסברא ה"ר
משה נחום שליט"א ירושלימסקי הגאבד"ק אסטראלענקא הנני שולח לכבודו הרמה.

את תכריף הפתבים אשר נשלחו אלי מחוץ למדינה והנני מבקש את כבוד הדרת גאונו
לעיני בזה ולשלוח לי בהקדם חזית דעתו הרמה ויען כי אנכי אין בידי להתערב בזה
ולצרף דעתי וכו' לזאת מבקש אנכי את כת"ר לצרף גם את דעתו אולי ביכולתו למצוא
להמעונן היתר להוציא מפבלי העיגון ולהוציא מצרה נפשו כי הרחמנות מאד גברה על
הנפש היקר הזה להוציא ממצוקתו ומנוכחתי בכהדר"ג שייקים את בקשתי וישלח
ליבהקדם את דעתו הרמה קצרתי ואומר שלום לו ולתורתו ומברכו ומעתיך לטוב כל
הימים: מרדכי דוב באסו"ר הרמ"ז וצ"ל ואלה דברי שפתתי בקצרה בענין הנ"ל אורף
ימים ושנות חיים לכ"ק הרב הגאון הצדיק המפורסם חו"פ עיר וקדיש וכו' וכו' בקש"ת
מוהר"ר מרדכי דוב שליט"א מ"מ דק' הארנאסטאפאליא ושאר גלילות ולכל
המסתופפים בצלו הטהור רב שלום וברכה: מכתב קדשו השגתי בצירוף תכריף
הפתבים מגאוני גאליציאן וכ"ק הדר"ג לא צריף לגמרא דידי ולא לסברא דידי אכן מפני
טעם הפמוס לא יוכל הדר"ג להזדקק לזה ודרש ממני להצטרף לענין זה אשר כבר נפתח
בגדולים אדירי התורה ה"ה הגאון החריף העצום מהר"י שליט"א האבד"ק לבוב והגליל
מח"ס בית יצחק ד"ת והגאון המובהק מהרש"מ שליט"א האבד"ק ברעזאן מח"ס משפט
שלום ודע"ת והגאון המובהק מהר"ב שליט"א האבד"ק ראווה מח"ס דרף המלך והנני
מוכן לעשות רצון יראי ד' וקדושיו להשיב דעתי העניה בקצרה ע"ד המעונן אברף א'
בנש"ק ומנפג בתו"י (ממדינת גאליציאן) נפל כתוא מקמר ביד אשה מבושה סרה

מדרכי נשים הצנועות ותרבה שיחות נ"פ עם אנשים ואינה מתנהגת פשוטה בדברים שבינה לבין בענינים שלא ניתנו לכתוב ולהאמר מפני הכבוד עד שהבעל קץ בה ונפרד ממנה בשנאה עזה כמות וזה תשע שנים שהוא יושב גלמוד מפני שאינו יכול לדור עם אשה שנמאסת עליו מפני דרכיה הרעים והיא אינה רוצת לקבל ג"פ בשום אופן והוא דופק על שערי רחמים להצילו מפבלי עיגון פי עד מתי ליצטער וליזול עכ"ד השאלה בקצרה: [א] הנה אין הזמן מספיק לי כעת לטייל בארצה ולא באתי רק לעשות רצון קדשו להשיב עכ"פ בקצרה דהנני כיהודה ועוד לקרא להספים לדעת הגאונים האדירים שפתחו בהתירא דהנה בתקנות שנדפסו בסוף תשובות מהר"מ מרוטינבארג כתב והח' אשר שם ר"ג של ישא איש שתי נשים אין להתיר אלא במאה אנשים מג' מלכיות גם לא יתירו אותו עד שיראו טעם להתיר כו' מבואר דמאיזה טעם שיראו מאה רבנים שאין ראוי להחזיק בח' זה יוכלו להתיר וכ"כ בתשו' הב"ח (סי' צג) שפך קבלו מרבנותיהם איש מפי איש כו' שקשיגיע איזה ענין בין איש לאשתו שאין ראוי להחזיק כו' יעו"ש עכ"פ בנ"ד דלפי דעת הגדולים הסמוכים למקום המעשה א"א לו לדור בשום אופן עם אשה מבושה כזו והיא אינה מרוצת לגט פשוט דבכג"ז לא גזר רגמ"ה שיהיה מעונן כל ימיו בלא אשה ואף לדעת הגהות מרדכי ונומ"י שרגמ"ה גזר אף במקום מצוה דפ"ו אבל לא במקום הרהורי עבירה שישוב גלמוד בלא אשה וכמ"ש הנוב"י אה"ע מה"ת (סימן ו) וכעין חילוק זה כתב התה"ד (סי' רסג) וכתבתי מזה באורך בחבורי ברפת משה קוה"ת יעו"ש (סימן ל אות א"ב) ומה שפלפלו לענין ההיתר דגט בע"כ בעו"ד פבר דיוע מחלוקת אדירי התורה בענין זה פי הגאון רעק"א ז"ל בתשו' קי"ד כתב דא"צ התראה רק לענין ממונא להפסידה כתובתה אבל לגרשה בע"כ מותר אפילו בלא התראה יעו"ש באורך וכתנו הגה"צ החת"ס בהשמטות לחחו"מ (סי' רג) פסק דצריך התראה (בכג"ז דתובעת תבפ"ר והבעל ראה בה דברים מכווערים) יעו"ש ויש בזה אריכות דברים יעו"ש בשו"ת עבודת הגרשוני (סי' לו) מ"ש בשם חמיו הגאון צ"צ ומ"ש הוא ע"ז ובשו"ת תפארת צבי חאה"ע (סי' פא) ושו"ת דב"ת אה"ע ח"א (סי' מט) ואכמ"ל פנין שהגאבד"ק לבוב שפתח בהיתרא לא רצה להסכים להיתרו דגט בע"כ גם אנחנו לא נזדקק לזה ובפרט דגם החת"ס שם (סי' רג) הסכים יותר להיתר דק"ר שישא אחרת יעו"ש ג"כ בחלק ששי (סימן ע) ובשו"ת חיים ושלום להגאון מהר"ת פאלאגי (סימן ז) (כא ע"ב) במ"ש שחששו בדבר לעשות מעשה זר כזה לתת גט בע"כ ושכן דעת המהר"י בן לב ח"ב (סי' כב) ומהר"א בוטין (סי' רפה) והרש"ך ח"ב (סי' סג) ויען ג"כ בנוב"י מה"ק אה"ע סי' א וס"ס פ"ד ומה"ת (סי' קב קג) דגירושין בע"כ חמור מהיתר ב' נשים יעו"ש במ"ש בספרי ברפת משה (סי' ל אות ד) וגם ע"פ נימוסי הקיר"ה חמור יותר ענין דגירושין בע"כ ואין שום עצה לזה שיהיה פנימוס פמוכן וחלילה לרב היושב על פסאות למשפט להזדקק לזה יעו"ש ג"כ בשו"ת מעיל צדקה (סי' לג) ושו"ת חת"ס אה"ע ח"א (סי' ד) ד"ה והנה זה ושו"ת שא"ר אה"ע סי' מג וסי' קט ואכמ"ל]: [ב] אמנם כן בעיקר הדין אם ע"פ התורה יש לכופה בכג"ז לקבל גט הנה פנין דהוא שונאה בתכלית שונאה מפני מעשליה לא טובים ונמאסה עליו א"כ יש צד היתר גדול ע"פ דעת הרמב"ם פי"ד מהלכות אישות ה"ח דכופין אותו להוציא בטוענת היא מאיס עלי יעו"ש וכמו כן בטוען הוא מאיסה עלי דלא יפה פח האשה מפח האישה וכמ"ש בתשו' הרא"ש פלל מ"ב (הו"ד

בְּרַמ"א אה"ע סי' קיו סי"א) וְאִף דְּמֶרְנַן הַכְּנֵה"ג אה"ע הגב"י (סימָן א אֹת לַג) פְּתַב דְּהַעֲלָה בְּתִשׁוּי' בְּכַמְהָ רְאִיּוֹת דְּהַמּוֹרְד עַל אֲשֵׁתוֹ וְאוֹמַר מְאִיסָה עָלֵי חַרְגַּמ"ה מוֹנְעוּ מְלִישָׁא אִשָּׁה אַחֲרֵת יַעו"ש מ"מ הָא יֵשׁ לָנוּ תַּנָּא דְּמַסִּיעַ רַבָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַמַּהֲר"מ ב"ב סי' תתרי"ח שְׁנִירָא מְדַבְּרִי דְּגַם הֵיכָא שְׁהַמְּנִיעָה מְמַנּוּ שְׁטוּעֵן דְּמְאִיסָה עָלֵיו אוּ שְׁהִיא אִשָּׁה רְעָה בְּדַעוּתִיהָ פִּינּוּן שְׁהוּא מְעוֹגָן מִחֲמַת זֶה כּוֹפִין אוֹתָהּ שְׁתַּצָּא יַעו"ש וּכ"כ בְּסִפּוּר בְּנֵי אַהוּבָה פִּי"ד מְה"א הַט"ו דְּלַעֲנִין אִיסוּר דְּתַרְגַּמ"ה יֵשׁ לְסַמּוּךְ עַל הַרְמַב"ם וּכ"כ בַּס' חֲזִיִּים וְשְׁלוּם אה"ע סי' א (דָּף ו ע"ג) שְׁכֵן דַּעַת הַתּוֹמֵת יִשְׂרָיִם (סי' קלט) וְהַפְּנֵי מִשָּׁה ח"ג (ר"ש יט) וְהַשְּׁמֵן הַמְּשַׁחָה (סי' קנא) וּפְאָת נָגַב (סי' טוֹב) דְּבִטְעֵנַת מְאִיסָה עָלֵי כּוֹפִין שְׁתַּתְּגַרְשׁ דְּלֹא גָרַע מֵאִשָּׁה הַבָּאָה בְּטַעֲנַת מְאִיס עָלֵי דְּכוֹפִין אוֹתוֹ לְגַרְשׁ וּכְמ"ש הַרְמַב"ם יַעו"ש וּבְתִשׁוּי' א' פְּתַבְתִּי פְּרַפְרַת קַטְנָה בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם הַנ"ל שְׁהַקְּשָׁה עָלֵיו הַשְּׁעַר הַמְּלָךְ שָׁם פִּי"ד מְה"א הַט"ו) ע"פ דְּבַרֵי הַתּוֹס' פְּתוּבוֹת (סג ע"ב) ד"ה אֲבָל שְׁהַקְּשׁוּ בְּשֵׁם ר"ת לַפְּרַש"י דְּבִאֲמָרָה מְאִיס עָלֵי כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וְאִמְאִי לֹא חִיִּישִׁין שְׁמָא עֵינֵיהָ נִתְּנָה בְּאַחַר דְּוָמִיא דְּאוֹמְרַת טְמֵאָה אָנִי (נְדָרִים ל ע"ב) וְתִרְצוּ דִּישׁ לְדַחוֹת דְּהַתָּם נוֹטְלַת פְּתוּבָה דְּוָקָא אִיכָא לְמִיחּוּשׁ שְׁמָא עַנ"ב אֲבָל הֵכָא דִּיוֹצֵאת בְּלֹא פְּתוּבָה לֹא חִיִּישִׁין יַעו"ש וּלפ"ז תִּקְשִׁי דְּבַרֵי הַרְמַב"ם אֶהְדְּדִי דְּאֵלוּ הֵכָא (בפִּי"ד ה"ח) פְּסַק דְּהַאוֹמְרַת מְאִיס עָלֵי כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וּבַע"כ פְּסַבְּרַת הַתּוֹס' דְּכָל שְׁמַפְסָדַת פְּתוּבָה ל"ח שְׁמָא עַנ"ב וְאֵלוּ לְקַמָּן (פכ"ד ה"ח) פְּסַק בְּהַדְּיָא דְּאִם אֲמָרָה שְׁזִינְתָה בְּרַצוֹן אִין מִשְׁגִּיחִין בְּדַבְּרֵיהָ שְׁמָא עַנ"ב הַרִי דַּס"ל דְּאִף בְּמַפְסָדַת פְּתוּבָה חִיִּישִׁין לַעַנ"ב נִמְצָא דְּדַבְּרֵי סוֹתָרִים זַא"ז לְכַאוּרָה יַעו"ש בְּשְׁעַר הַמְּלָךְ מ"ש בְּזֵה: [ג] וְכַתְּבִיתִי בְּזֵה בְּתִשׁוּי' דְּלַפַּע"ד י"ל בְּזֵה בְּעֶזֶר הַחוּגָן דַּעַת ע"פ מַה דִּישׁ לְהַעִיר בְּהָא דְּטַא"ל לַפְּמ"ש הַרְא"ש בְּסוּף נְדָרִים בְּטַעֲמָא דְּגַרְשֵׁתַנִּי דְּנִאֲמַנְת וּל"ח שְׁמָא עַנ"ב דְּחֻזְקָה שְׁלֵא תִּפְקִיעַ עַצְמָה מִבְּעַלָּה בְּטַעֲנַת שְׁקַר וְלֵהִיּוֹת בְּאִיסוּר א"א פֶּל יְמִיהָ יַעו"ש א"כ תַּהֲיֵה נִאֲמַנְת ג"כ לּוֹמַר טַא"ל מְטַעַם זֶה דְּאִם מִפְּקַעַת עַצְמָה מְמַנּוּ בְּטַעֲנַת שְׁקַר וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא הָוִי גִּט מְעוֹשָׁה שְׁלֵא כְּדִין וְגַם גִּט מְוִטְעָה שִׁפ"ד כָּדָּהּ הוּא מְגַרְשָׁה מִשׁוּם שְׁאוֹמְרַת טְמֵאָה אָנִי לֵהּ וְחוֹשְׁבִין שְׁכֵן הִיא כְּדַבְּרֵיהָ אֲבָל אִם הִיא מְשַׁקְרַת מִשׁוּם שַׁעַנ"ב הַגִּט בְּטַל וְעוֹמְדַת בְּאִיסוּר א"א פֶּל יְמִיהָ וְא"כ שׁוֹב תַּהֲיֵה נִאֲמַנְת מְטַעַם זֶה שְׁכַתְּבִי הַרְא"ש אֲמַנְם כֵּן י"ל דַּא"ש לַפְּמ"ש הַרְדְּב"ז ח"ד (סי' פט) זֶה לְשׁוֹנוֹ גַּם מַה שְׁהַפְּרִיזוּ עַל הַמְּדָה לּוֹמַר שְׁאִם יִזְכְּרוּ לוֹ שְׁהוּא חֲזִיב לְגַרְשׁ אִפִּי בְּדִיבּוּר בְּעַלְמָא הָוִי גִּט מְוִטְעָה אִינִי רוּאָה אֶת דְּבַרֵי כִּי אֲפִילוּ לִפִּי סְבָרְתוֹ שְׁאִינוּ חֲזִיב לְגַרְשָׁה לֹא הָוִי גִּט מְוִטְעָה דְּבִשְׁלָמָא כְּשֶׁהָאִשָּׁה מְוִתֶּרֶת לוֹ וְאַנְחֵנוּ אוֹמְרִים לוֹ שְׁהוּא חֲזִיב לְגַרְשָׁה הוּא סוּמְךָ עָלֵינוּ וְכִינּוּן שְׁלֵא הִיָּה חֲזִיב לְגַרְשׁ נִמְצָא הַגִּט מְוִטְעָה אֲבָל הֵיכָא שְׁהָאִשָּׁה אֲסוּרָה עָלֵיו אַע"פ שְׁאַנְחֵנוּ אוֹמְרִים לוֹ חֲזִיב אֶתְּהָ לִיתָן גִּט לֹא הָוִי גִּט מְוִטְעָה שְׁהַרִי בְּשַׁעָה שְׁהוּא נוֹתְנוּ לָהּ לֹא עַל קְסָמִיךָ אֲלֵא עַל עַצְמוֹ הוּא סוּמְךָ פִּינּוּן שְׁאִינָה רְאוּיָה לוֹ מִתִּיר אוֹתָהּ לְגַמְרֵי לְעַלְמָא וְגַמְרֵי וְגַרְשׁ מְדַעַתוֹ בְּלֹא טַעוֹת פְּדִי שְׁתַּנְּשָׂא לְעַלְמָא כּו' עכ"ל הַזֵּהב.

וּמַעַתָּה יֵשׁ מְקוּם לּוֹמַר דְּלֹא סְתָרִי פְּסַקֵי הַרְמַב"ם אֶהְדְּדִי דְּבִשְׁלָמָא כְּשֶׁאוֹמְרַת טְמֵאָה אָנִי לֵהּ שְׁזִינְתָה בְּרַצוֹן וְאַסוּרָה לוֹ לִפִּי דְּבַרֵיָה לְהַכִּי אִינָה נִאֲמַנְת דְּשְׁמָא עַנ"ב וּמְשַׁקְרַת וְאַע"כ אִינָה בְּאִיסוּר א"א פֶּל יְמִיהָ דְּאִף אִם הִיא מְשַׁקְרַת לֹא הָוִי גִּט מְעוֹשָׁה דְּכִינּוּן שְׁמַגְרָשָׁה מִשׁוּם אִיסוּר שְׁאִינָה רְאוּיָה לוֹ לִפִּי דְּבַרֵיָה עַל עַצְמוֹ סוּמְךָ וְגַמְרֵי וּמְגַרְשָׁה בְּלֵב שְׁלָם מִשָּׂא"כ כְּשֶׁאוֹמְרַת מְאִיס עָלֵי דְּמוֹתֶרֶת לוֹ וְעִדְיִין עוֹמֵד וּמְצַפֵּה שְׁמָא תַּתְּרַצָּה לוֹ

ואינו מגרשה משום איסור אלא דאנו פייפינו לו להוציא אשתו המותרת (גם לפי דבריה) אבל הוא אינו חפץ לברכה אלא דסומך עלינו שחייב לגרשה משום דמאס עליה נמצא פשהיא משקרת ואינו מאס עליה אלא דענ"ב ממילא דהגט בטל דהוי גט מעושה ומנוטעה ובכה"ג חזקה שאינה משקרת להיות באיסור א"א כל ימיה כמ"ש הרא"ש ויש בזה לפקפק פמוכו ולחלק קצת בין הא להו דהרדב"ז פמוכו ואכמ"ל פי כ"ז פתבתי רק לפולא בעלמא: [ד] והנה באמת י"ל דאף הכנה"ג לא החמיר (דחר"ג מונעו מלישא אשה אחרת) אלא במוךד על אשתו היינו דרף מךד משא"כ באשה סרח טעם שאינה הולכת בדרך נשים הצנועות ומפני יראת ד' שעל פניו נמאסה בעיניו וכן הוא דעת הב"ד משם דאינו יכול לדור עם אשה מבושה כזו בכפיפה אחת אפשר דגם הכנה"ג מודה לדעת המקילין דבכ"ז לא גזר רגמ"ה וכמו דמצינו בכמה דוכתי דלמעט בפלוגתא עדיף וכתבתי סברא זו בכמה תשו' (יעו' ג"כ בספרי מנחת משה חאה"ע סי' ד וסי' ח אות ג וסי' יא אות א ובספרי ברפת משה בקוה"ת סי' ג אות ב) ואף אי נימא דעכ"פ ספיקא מיהו הוי אי גזר רגמ"ה בכ"ז א"כ לדעת הפוסקים דאיסור חרגמ"ה הוי רק דרבנן א"כ שוב הוי ספיקא דרבנן ואף דיש דיעות דהוי איסור דאורייתא א"כ הוי ס"ס בדאורייתא וספק א' בדרבנן פעין שכתב הש"כ יו"ד דיני ס"ס דין ט"ז וכמ"ש בענין זה בחבורי ברפת משה (שם סי' ל אות ד) יעו"ש באנרף סוף דבר פינן דע"פ דת פופין אותה שמתגרש מטעמים הנ"ל אף שחלילה להזדקק לזה להתיר להבעל שיגרשה בע"כ כמח"ל וכמ"ש הגאון חיים ושלום שם (סי' ז) ורואה אנכי בספרי הפוסקים שלמים וכן רבים שלענין לישא אחרת אפי' שלא מדעתה ורשותה התירו לעשות מעשה ואלו לתת לה גט בע"כ לא ראינו שהתירו בהדיא לעשות מעשה נראה לומר טעם לדבר וכו' יעו ענין לישא ש"נ האדם בחירי מצד עצמו ואינה עומדת פנגדו האשה הראשונה ברם לעשות מעשה לתת גט בע"כ פינן שהאשה בעלת דינו היא פנגדו קשה גירושין בע"כ יעו"ש עכ"פ פינן דלפמש"ל אסתלק תדרגמ"ה בכ"ז שפיר יש להתירו לישא אשה אחרת בהיתר ק"ר אם ישיג ג"כ רשיון מהממשלה אחרי שראינו שנתעגן זמן רב וקשה לו לדור עמה וכן מצינו למאור עינינו בהלכה הגאון צ"צ החדש אה"ע ת"א (סי').

קלב) בענין כזה דלא מיתדר ליה משום דהיא אשה רעה וכבר נפרד ממנה ששה שנים שצדד ג"כ ע"פ דעת הרמב"ם הנ"ל פינן דאפי' באיש פופין א"כ בודאי לא נתפונן ר"ג להחמיר באשה יותר יעו"ש באנרף ובמה שכתב וכש"כ הכא שמענו והוא נפרד ממנה זה ערף ששה שנים ואעפ"כ אינו מתחבר עמה בשום אופן וידוע שהוא איש פשר וחרד לדבר ד' א"כ אנו סהדי דבאמת מאיסה עליו או שאינו אפשר לדור עם נחש בכפיפה דאל"כ לא הנה סובל ששה שנים ומסיק שם להתיר לו ע"פ מאה רבנים לישא אחרת פשישליש כתובה ותוס' ביד נאמן יעו"ש וכן נאמר בנ"ד שייתרו הב"ד בהאשה שתבא לעמק השנה להתגרש ברצון ואם לא תשמע לקול הב"ד הנני נמנה לדבר מצנה להתירו מפבלי העיגון בהספם ק"ר שישא.

אשה אחרת באופן שישליש, כתובה ותוס' וגט ביד שליח פמבנאר בפוסקים ובתנאי שישגיג רשיון מטעה"מ פי אני פי מלך שמור: הקטן משה נחום במו"ה בנימין ז"ל רישלימסקי האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן טו"ב תשובה לכבוד הרב המאה"ג חריף ובקי אור הברקי מעיין ומחוקק וכו' מו"ה אברהם חיים פלידערפויס אבד"ק טשעכיוו סו"נ לק' לופלין בדין עווע"ר לענין חר"ג: ע"ד שאלתו באיש א' שפא מעה"צ שקהיה שם יותר משנה וכשפא לביתו שמע שמרנגנים על אשתו שזינתה ובא לפני כת"ר ושלח אחריה ולא רצתה לבוא וקבל העדות שלא בפניה (פמבואר בש"ע חו"מ (סי' כח סט"ז) וידועים ג"כ דברי הנוב"י סי' עב) ואמרו שני עדים פשרים בתו"ע שרואים אותה בכל יום וכפי דעתם בודאי היא פעת בחודש השביעי או שמיני להריונה וגם ראו מאתה דברים מכווערים אח"ז פשפאתה האשה לביתו כל הנשים שהיו בביתו שפטו שהיא בחודש ח' להריונה וגם היא פמעט לא הפתישה אותם רק שאמרה שאם יתן לה בעלה כמה מאות רו"כ תקבל ממנו ג"פ אח"כ ברחק מעירו ליעלסיוואטגראד וכפי הנשמע ילדה שם ועשתה דברים מכווערים וכעת הרחיקה גודד ועקבותיה לא נודעו והבעל הוא רב בשנים ולא קיים עדיין מצנת פ"ו וע"ז פלפל כת"ר בחקמה להתירו מפבלי העיגון הנה הגם פי למעשה אין רצוני להזדקק ולהכניס ראשי בהיתר זה מכ"ט ובפרט שקשה בכג"ז להשיג רשיון פנימוס מטעה"מ במדינה זו היכא שלא זכה ובעלת דינו עומדת לנגדו בדעה צלולה אבל רעה בדעותיה (יעו' ג"כ בס' חיים ושלום אה"ע סי' ז דף כב) כמובן לנבון פמוהו ולא פאתי רק להשיבו מפני הכבוד פי רב הוא בעיני ולרשום לכת"ר בקצרה דבמורדת לחודה פבר השבתי לאונגערין (להגאון בעל דרכי תשובה) והספמתי לדעתו וב"ד דמותר לו לישא אחרת פהכרעת מרן הרמ"א (סי' עז ס"ה) יעו' ג"כ במהרי"ק שורש סג ושורש קא ובמרדכי פ' אע"פ (סי' קפו) וצרפתי ג"כ שם מה דלא רצתה לציינת ד"ת הוי בכלל עוברת על דת וכמ"ש הגאון דב"ח אה"ע ת"א (סי' נא) ובכל זאת לא הספמתי רק בהספם ק"ר (ברשיון מטעה"מ) פמבואר בתשו' מהר"מ פאדאוה (סי' יג) והנה בנ"ד מצד הגב"ע די"ל דנאסרה עליו פלפל ג"כ כת"ר בסתירת דברי הרמ"א אה"ע מסי' א' סי' לסי' ק"מ ס"ה שהקשה שם הב"ש ס"ק ו ובדברי הנוב"י (סי' ע) וצ"ב ורוצה כת"ר להסיר מהאומלל פבלי העיגון דחר"ג ע"י זיכוי גט עפורה הנני להעיר את כת"ר בדברי אבי זקני הט"ז שם ס"ק ו שתמה על המהרי"ק שהחמיר בזה ע"פ דעת הנני ר' שכ' דעבדא לא נפיק לחירות עד דמטא ניטא לידו ורק לענין חזרה הוא דזפין לעבד וכתב ע"ז א"ז הט"ז דהרי"ף אינו מחלק בין חזרה להתרה אלא בשחרור עבד דיש סברא קצת לומר דחוב הוא לעבד דבהפקרא ניחא ליה טפי וכו' משא"כ בהמירה דאין שם חוב בשום אופן בעולם רק זכות לחוד אמאי נצריך הגעת הגט לידה יעו"ש בט"ז ולפע"ד יש להוסיף נוסף ולהמחיק קצת חילוק זה בין גט שחרור לגט אשה ע"פ שטת הרי"ף (והמענין בפסגיא דגיטין פ"ק שם נראה שכן היא שטת רש"י יעו"ש פרא"ש ור"נ ודו"ק) דהנה בהא דזפין לאדם שלא בפניו פשנתבונן נראה שיש בזה שני טעמים א' מפח המקבל הזכות דהואיל וזכות היא לו אנו סהדי דניחא ליה והוי פאלו עשה המקבל להזוכה שיהיה שלוחו בדבר זה יעו' תוס' פתובות (יא ע"א) ד"ה מטבילין במ"ש דכיון דזכות היא לו אנו סהדי דעביד לי' שלית ואיפא עוד טעם שני מפח המזפה דגזה"כ הוא דאיש מזפה לתבירו ע"י אחר פמבואר בקידושין מב א (יעו' ג"כ בתוס' שם נו א דיה מתקיף ובירושלמי פ"ק דקידושין ה"ג בפלוגתא דרבי ורבנן גבי הראוי לזכות ע"י עצמו וכו' יעו"ש ודו"ק) והחילוק פשוט ומובן דאי משום אומדנא דאנו סהדי דניחא ליה א"כ לא

מהני בעבד רק לענין חזרה שלא יוכל להשתעבד בו דבנה ודאי אנו סהדי דניחא לי משא"כ לענין איסורא שייצא לחרות דאיפא ג"כ קצת חוב שמפסידו מש"כ שוב ליפא אנו סהדי אבל אי הטעם משום גזה"כ דמזפה ע"י אחר יד הזוכה מפח המזפה היא פנד מי שזוכה בשבילו וכידו ממש א"כ שוב ל"צ מטא לידו אף דמעורב קצת חוב דאסור בשפחה מ"מ פיו דבעקרו זכות הוא לו א"כ הוא משוחרר גמור מצד המזפה שהוא האדון פיו דיד הזוכה מידו הוא פנד העבד ממש ואדאמתאן להכי א"כ בעבד הא בע"כ צ"ל דהזוכה אינו רק שלוחו של העבד ולא של האדון המזפה (וכמ"ש הגאון נוב"י חאה"ע (סי' עז) לתרץ בנה קושית הגאון מהר"י מהאמבורג ז"ל דאיך מהני שליחות בשחרור עבד דהא כל המשחרר עובר בעשה ואשלד"ע והכריח הנוב"י דהשליח אינו שלוחו של המשחרר אלא של העבד יעו"ש] וא"כ פיו דלא מפח המזפה הוא בא אלא מפח העבד ובע"כ אנו צריכין לומר דהנה פאלו עשאו העבד שליח בדבר מפח אנו סהדי א"כ דוקא לענין שיעבודו שייך אנו סהדי משא"כ לענין איסור שפחה ל"ש אנו סהדי פיו דאפשר דלא ניחא ליה ואדרבא בהפקרא ניחא ליה ומשום הכי לא הוי גט עד דמטא לידו ועל פי זה בגט אשה באופן דזכות היא לה כגון בנאסרה וכדומה הדבר פשוט דבין אם היא מגזרת הפתיב ובין משום אנו סהדי הוי כמטא גטה לידה ומתגרשת תיכף בקבלת שליח את הגט ויש בזה לסתור ולבנות אכמ"ל דבעיקר הדין למעשה אין רצוני להודק מק"ט וזה המעט רשמתי רק לכבודו הרמה אשר חז"ת הוטבו בעיני וגם רבות שמעתי ממנו לטוב: הדו"ש משה נחום ירושליםסקי הגאבד"ק אסטראלענקא והגליל.

שער השלישי שער פלל גדול בתורה. סימן ח"י תשובה לכבוד הרב החרף ובקי וו"ח זית רענן מו"ה חיים יחיאל לאסקי מלפנים אבד"ק סאמפאלנע וכעת יושב בלאדו ולכבוד הרב החרף ובקי זית רענן מו"ה ישראל בר' רפאל פרידעל דומ"ץ בבאלעט סו"נ ללאדו בענין ג"פ שפדו והיה חשש שומה על הבעל שגירש ובכל פרטי ההלכות המסתעפים מזה: [א] השגתי מכתבם ע"ד האשה בת טובים ורפה בשנים ואסורה בכבלי עיגון זה יותר משמנה שנים כי בעלה נשמתגזע אז וזה כמה שנים אשר הבריא אבל אשתו יראה לדור עמו שלא יחזור ח"ו לשטותו וכפי הגב"ע מהרב דק' לוטימירסק מן י"ט מרחשון שנה זו באו לפניו הזוג ביום ב' ח"י תמוז (עם כת"ר אחי האשה הנ"ל) ודברו הב"ד עם הבעל שיתן גט לאשתו ובתחלה לא רצה לגרש בשום אופן מפמה טעמים נכונים ורק אחר הפצרות ופיוסים נתרצה לגרש ובדקו אותו הב"ד הרבה שעות והשיב בטוב טעם ודעת על כל הבדיקות והשאלות פאחד האדם עד שלא נשאר להם שום ספק שהוא מדבר ושואל פענין בהשכל רק הרגישו מעין חוגה פרושה על פניו וראו אותו מדבר מעט רק ההכרח לו ומה שצריך להשיב וגם הרגישו שלא התפלל באותו יום כי באו לשם בפקר ושאלו אותם שבאו עמו אם כבר התפללו והשיב גם הוא שעדיין לא התפלל ואחר שעה שאלו אותו מדוע אינו מתפלל השיב שפקר התפלל בלאדו וכיחש שלא אמר פלל שעדיין לא התפלל ואח"כ בפניהם נטל ידיו לאכילה וברך בהמ"ז עכ"פ מפני שבראה להם כפי שדבר אתם שאיננו עתים חלים ועתים שוטה (שיצטרף לחזקה בעתים ידועים) ומרוב הרחמנות סדרו להם ג"פ בתנאי שלא תשיג פטורים עד שינצח הדבר לפני גדול הדור ויסקים להיתר ובעת סידור הגט השיב ג"כ בדעת והשכל וגם הודיע להב"ד שאביו נקרא

לס"ת בשם מיכאל ג"כ (אשר לא היה נודע לא לאשתו ולא לגיסו והאמת הוא פדבריו) וסמכו עליו שראוהו בר דעת גמור פאחד האדם שנגאמן על שם אביו.

זה תנן הגב"ע מלויטימירסק גם כתב כת"ר שפכל דיבוריו הוא מדבר פשאר אדם וכן בד"ת פפי ינולתו וכן את בנו לפניהם בלימוד חנומש עם פרש"י ועמד על טעותיו פהונן וכן במלאכת הפתיכה פתב הפל פהונן בכמה פתבים שונים רק דא עקא שאינו מתפלל ולא הניח תפילין זמן רב (זולת ביום שלפני הגט הניח תפילין בפני חמותו) וכששאלו אותו מדוע אינו מניח תפילין ענה ואמר פתוב אצל יעקב וידר וכו' ושבתו בשלום אל בית אבי והי' ה' לי לאלקים עוד אמר פי צריף להיות נזהר תמיד רק מאיסור דארזינתא אבל שאר דברים הפל לפי האיש ולפי הזמן עכ"פ מפני העיגון שיראו שלא יתחרט סדרו הגט והבדיקה עלתה יפה בשעת כו"נ ומקודם ולאחריו על הפל השיב פהונן פכן תורה ובר דעת ומעפבים המעב"ד עד שישגו היתר ע"ז פדת של תורה ודורשים חו"ד הענף: [ב] והנה אף שהבטחתי להם ע"י ידינו הרה"ח ר' ישראל יצחק נ"י להשיב תיכף בכל זאת אל יפלא בעיניהם שנתעכב תשובתי פי האמת אגיד ולא אכחד קושט דברי אמת פי בכל פעם שלקחתי העט סופר בידלהשיבם הקיפוני טרדות וסיבות שונות אשר הפסיקו אותי מלהשיב ע"כ ונחלתי ואירא אולי מאת ה' היתה זאת להשמיט עצמי מלהכניס ראשי בענין חמור פנה (ובפרט פסוג מעשה השוטים אשר פבר פתב מן הרמב"ם פ"ט מהלכות עדות ה"י שאי אפשר לכונן הדעת בכתב) וגם דבר זה נלמד מתורת משה ה"ה הגאון הצדיק בעל חתם סופר אה"ע ח"א סו"ס פ' דבכעין זה יש למדקדק להשמיט עצמו מלהכניס ראשו בנה יעו"ש בלשונו הטורח ומשמים עכבוני בכתיבת תשו' זו יותר מערף עשר שבועות וכתבתי מעט שוב הקיפוני טרדין ונתעכב יום ויומים ועשרה ימים וכן כמה פעמים עד שאמרתי הלא דבר הוא דלא מסמייע מלתא ע"כ קבלתי עלי בקבלה גמורה שלא לסמוך בענין זה עלי דידי וכו' יעו"ש ואנן מה נענה אפתר' אכן כאשר הודיעני שכן דעת מן אדב"ע עיר וקדיש מגור שליט"א שאנדקק לזה ע"כ פקודתו שמה רוחי ופניתי מעט להשיבם עכ"פ בקצרה והנה כת"ר שלחו לי גם המכתב מהרב דק' וולאשאונא מקום דירתו של המגרש שהודיע להב"ד דלויטימירסק (פי לא יוכל להעיד על מהותו של המגרש שנה מחדש בא הרב לשם) שלפי השמועה מאנשי עירו האברה הנה"ל הוא חולה במרה שתורה זה אינה שנים ואינו מניח תפילין ואינו מתפלל ועוד שאר דברים וע"כ הוא מחויב בדבר להודיע מזה שאפשר לא היה ידוע מזה להב"ד שסדרו הגט והנה באמת היכא שראו הב"ד בעת סדר הגט שהוא משיב פכל אדם ולא ידעו מזה שיש לו מר"ש שצריף בדיקה וחקירה אם דעתו פכל האדם היה מקום להסתפק אם שייך בזה פל מלתא דלא רמי' עלי' דאינש לאו אדעת' (יעו' שבועות לד ע"ב ב"ב לט א ובמ"ש הרשב"א בחוה"ב בית א' ו' ע"ב דכל שאינו יודע עביד ולאו אדעתיה וכ"כ הכ"מ פ"ד מהלכות שחיטה בשם הפוסקים ואיפסק פן בש"ע יו"ד (סי' א) ס"ג יעו"ש בט"ז ס"ק ח וש"כ ס"ק ב וידוע ג"כ מ"ש הנוב"י מה"ת חיו"ד סו"ס טז ומה שיש לפלפל בזה יעו"ג"כ ביש"ש פג"ה סי' מב וט"ז יו"ד סי' קצ ס"ק ל וס"ק מ ונה"כ שם ותוה"ש שם ס"ק ז ומג"א (סי' תמז ס"ק ג) ושו"ת צ"צ (סי' סה) וחוט השני (סי' נה) דעפ"ז יש לפלפל בכל פרט ופרט ואכמ"ל) אכן באמת היכא דב"ד או שני עדים רואים אינה דבר שסמכו את"כ על ראיתם ועדותם ודאי פשוט דלא שייך לומר בזה פל מלתא דלא רמיא

דְּכַל מַה שֶׁב־ד או עֲדִים רוֹאִין וְדַאי מְדַקְדְּקִים הֵיטֵב דֵּהתוֹרָה הָאֲמִינָתָם וְכִנּוּה פֶתֶב הַפְּרִי תוֹנָר (ס'י יח ס"ק ו) וְאִם רָאוּ עֲדִים בְּדַקְדּוּק שְׁלֵא הִבִּיא כָּלֵל הַסְּפִין וְלֹא שְׁחַט אֶלֶא בְּהוֹלְכָה וְכוּ' אִין נִרְאָה לְאַסְנֹר וְשָׂרִי יַעו"ש וְכוּדַאי פִּנְנָתוֹ דְּבַעֲדִים הָוִי דְּבַר פְּרוּר וּל"ש לומר כ"מ דְּלֹא רְמִיָא יַעו" ג"כ חֲגִיגָה (כ' ע"א) בְּלַבּוֹ לְשִׁמְרוֹ טְהוּר וְכוּ' וַיֵּשׁ בְּזָה לְסַלְסַל וּלְפַלְפֵּל וּא"צ דְּכ"ז אִפִּי לְדַעַת הָרַב דִּק וּוּלְאַשְׁצָאָנוּא שְׁתַּשְׁבּ אוֹלִי לֹא יָדְעוּ הַב"ד מְסַדְרֵי הַגֵּט מִמְצַב בְּרִיאוּתוֹ ג"כ הִיָּה מְקוּם לְצַדֵּד דְּמַה שֶׁב־ד או עֲדִים רוֹאִים לְהַתִּיר אֵינָה עֲנִין ל"ש לומר בְּזָה מְלַתָּא דְּלֹא רְמִיָא אֲכַן בְּאַמְתָּא לִפְמ"ש כַּת"ר יָדְעוּ הַב"ד מְזָה וְנִתְּנוּ דַעְתָּם לְבִדְקוּ א"כ ל"ש כָּלֵל חֲשֵׁשָׁא דְּלֹא רְמִיָא: [ג] אֲכַן מַה שְׁחֲשַׁשׁ הָרַב מְלוּיִטִּימִירְסִק פִּינּוּן שְׁהִיָּה מְוַחֲזָק לְשׁוֹטָה א"כ אִף שֶׁנִּרְאָה שְׁנַעֲשֶׂה חָלִים צָרִיף שְׁיִבְנוֹר אַח"כ שֶׁהוּא פִּקְחָא וְכוּ' דִּהָא גַם בְּעַת סִידוּר הַגֵּט נִסְתַּפְּקוּ אִם הוּא בַּעַל מ"ש א"כ עכ"פ לֹא יֵצֵא עוֹד מִחֻזְקוֹ שְׁהוֹחֲזָק לְשׁוֹטָה לְכַאוּרָה חֲשֵׁשׁ גָּדוֹל הוּא וְכֵן הִיָּה מְקוּם לומר בְּדַעַת הַב"ש (ס'י קכא ס"ק ד) גְּבִי ע"ח שְׁפֶתֶב הִיָּינוּ פְּשִׁדּוּעַ הַזְּמַן שֶׁהוּא חָלִים דְּכִנְנָתוֹ ג"כ פִּינּוּן שְׁיֵשׁ לוֹ חֻזְקָא שׁוֹטָה אֵינּוּ יוֹצֵא מִחֻזְקָה זֹו רַק בִּידִיעָה בְּרוּרָה וְכִנְרָאָה יֵשׁ סַעַד לְזָה מְדַבְּרֵי הַש"ס יְבַמּוֹת (קִיג ע"ב) גְּבִי חֲרַשׁ דַּאי אֲמַרְתָּ ע"ח ע"ש גְּרוּשֵׁי לֹא מְצִי מְגַרְשׁ יַעו"ש וְכוּ' טַעְמָא ג"כ פִּינּוּן דֵּהוֹחֲזָק לְשׁוֹטָה לְפָרְקִים יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק עַל כָּל שְׁעָה שְׁמָא עֲכָשְׁיוּ עַת שְׁטוּתוֹ כ"ז שְׁלֵא יֵצֵא בְּבִירוּר מִחֻזְקָה זֹו אֲכַן אִם נִתְּבוּנָן בְּזָה יֵשׁ לְדַחֲוֹת סְבָרָא זֹו דֵּהָא אִפִּי בְּאַשָׁה שְׁהִיא ע"ח ע"ש דְּחַמּוּר טְפִי דֵּהָא גְּזָרוּ חו"ל שְׁלֵא יִגְרַשְׁנָה אִפִּי בְּעַת חֲלִימָתָהּ וְכוּ' פֶתֶב הַבֵּית יוֹסֵף (ס'י קִישׁ) בְּשֵׁם ר' שְׁמִשׁוֹן בֵּר' אֲבָרְהָם דְּכ"ז שְׁאִין לָהּ נִסְתָּ קְבוּעַ לְשְׁטוּתָהּ אִין לְחוּשׁ בְּעַת שְׁנַתְּרַפָּאָה שְׁמָא תַחֲזוֹר שְׁטוּתָהּ (אִף דְּשֵׁם הַחֲשֵׁשׁ עַל לְהַבָּא שְׁמָא תַתְּרַפָּא וְכוּ' יֵשׁ מְקוּם, לומר דְּלֹא מְהַיָּי חֻזְקָה דְּפִקְחָת יַעו"ש"ס גִּיטִין (כח ע"ב) וְכַתוּס' קִידוּשִׁין (מה ע"ב) ד"ה בְּפִירוּשׁ וּבְשׁו"ת נוב"י חיו"ד ס'י נה נו ואכמ"ל) מַכְש"כ בְּבַעַל ע"ח וְכוּ' בְּדַאי לֹא פֶתֶב הַב"ש רַק בְּמְקוּם שְׁיֵשׁ נִסְתָּ קְבוּעַ לְזְמַן שְׁטוּתוֹ (וְכַדְמִדְמִי לִיהָ שָׁם לַע"ח וְכוּ' גְּבִי אֲשָׁה וְהָא גְּבִי אֲשָׁה פֶתֶב ר' שְׁמִשׁוֹן בֵּר' אֲבָרְהָם לְהַדְיָא דְּמִיָּרִי דִּישׁ לָהּ נִסְתָּ) אֲזִי אִין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִחֻזְקָת שְׁטוּתוֹ בְּזְמַן הַנִּסְתָּ רַק בִּידִיעָה בְּרוּרָה שְׁנַעֲשֶׂה חָלִים אֲזִי מַשְׂא"כ פְּשָׁאִין נִסְתָּ קְבוּעַ לְזְמַן שְׁטוּתוֹ אֲזִי אִף דֵּהוֹחֲזָק לְשׁוֹטָה אִם נִרְאָה חָלִים אַח"כ אִין צָרִיף יְדִיעָה בְּרוּרָה (וְכַמ"ש הַרְשֵׁב"א בְּתַשׁוּ' דְּאַפִּילוּ אֵינּוּ שְׁפוּי לְגַמְרִי) דְּכָל שְׁחֲזוֹר לְחִלוּמָתוֹ מוֹקְמִינּוּ לִיהָ אַחֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא שְׁהִיָּה בְּרִיא וְחֻזְקָא קוֹדֵם שְׁנַעֲשֶׂה שׁוֹטָה וְחֻזְקָה זֹו אֲלִימָתָא לְהַעֲמִידוּ בְּחֻזְקָה זֹו אִף שְׁנַעֲשֶׂה שׁוֹטָה אַח"כ פִּינּוּן שְׁחֲזוֹר וְנִחְלַם אִף בְּלֹא יְדִיעָה בְּרוּרָה וּמְוַחֲזָקָת יַעו"ש תוּס' פְּתוּבוֹת (עַה ע"ב) ד"ה סְפַק בְּמ"ש דְּאַזְזִיל ר' הוֹשֵׁעַ בְּתַר חֻזְקָה דְּגוּפָא שְׁלֵא הִיָּה בּוֹ נִגְעָא ע"ג דְּאַיְכָּא חֻזְקָת טוֹמְאָה פְּגִגְדָּה יַעו"ש וְדו"ק, וְכוּ' יֵשׁ לְחַלְקָא ג"כ בְּהָא דִּיבְמּוֹת (קִיג) דְּגְבִי חֲרַשׁ לֹא שְׁיִיף לְאוּקְמָא אַחֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא פִּינּוּן דְּדַרְדַּרְדָּא הַחֲרָשִׁים לְפִי דְּבַרֵי הַש"ס שָׁם לְהִיּוֹת ע"ח וְכוּ' בְּתַמִּידוֹת שׁוּב לִית לִיהָ חֻזְקָת בְּרִיאוּת פִּינּוּן דְּאַשְׁתַּמְנִי מְפָלֵל יֵתֵר בְּנֵי אָדָם וְכַעֲיִן דְּאַמְרִינּוּ בְּכַחוּרּוֹת (מב ע"ב) פִּינּוּן דְּאַשְׁתַּמְנִי אֲשַׁתְּנִי יַעו"ש וְכוּ' דְּאַדְרָבָא מְסַבְּרָא זֹו יֵשׁ צַד הִתֵּר פִּינּוּן דְּאַשְׁתַּמְנִי מִמְצַב שְׁטוּתוֹ שְׁהִיָּה מְוַחֲזָק עַד עֵתָה וְהַחֲלִים אֲשַׁתְּנִי וְאַמְרִינּוּ דְּחָלִים הוּא וְכוּ' שְׁ הַרְשֵׁב"א (וַיֵּשׁ לְפַלְפֵּל ג"כ בְּדַבְּרֵי הַתּוּס' יְבַמּוֹת (לֹא ע"ב) ד"ה וְאַרְעָא וְכַתְּנוּבוֹת (כ ע"א) ד"ה וְאוּקִי בְּמ"ש דְּבַע"ח וְכוּ' לֹא שְׁיִיף לְהַעֲמִידוּ אַחֲזָקָה כְּמוֹ שְׁהִיא עֵתָה יַעו"ש וְדו"ק ואכמ"ל) וְכוּ' מְלִשׁוֹן הַחַב"ש (ס'י א ס"ק מו) שְׁפֶתֶב בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם (פ"ט מה"ע ה"ט יַעו"ש בְּכ"מ שָׁם וְכוּ' י

אה"ע (סי' קכא) מה שדקדק בלשון הרמב"ם) שפכת ונמצא דעתו משונבשת תמיד כו' דנראה לו פונת הרמב"ם לאפוקי היכא דאישתני והבריא ואשמעין דבשעה שהוא חלים ה"ה פפקח לכל דבריו יעו"ש בתב"ש ולכאורה אינו מוכן דמאי קמ"ל בזה יעו' בשו"ת מהרי"מ מבריסק (סי' ל) מ"ש בזה ולהנ"ל א"ש דקמ"ל דא"צ ידיעה ברויה ונלוטה לחלומתו אלא כיון דאישתני משטותו דמעיקרא אישתני וה"ה חלים כמש"ל בשם הרשב"א: [ד] וראיתי להגאון חת"ס אה"ע ח"ב (סי' ב) שחקמיר ג"כ בענין זה שפכת בתוך דברי תשו' והנה הא דכתב הרמב"ם דאפילו שואל ומשיב כהוגן מחשיב שוטה היינו כל זמן דלא הדר ביה משטותו אבל אי הדר ביה כגון שמקפיד ביותר על מלבושיו שלא יקרעו וכדומה בכל הני סי' הדר לפקחותו וכ"כ בשמ"ח (סי' א ס"ק מו) אלא דהנה לו לפרש דדוקא דחזינו מלתא יתירתא סי' פקחת ולא סגי במה שאינו מקרע פסותו או אינו יוצא יחידי דומיא דשור המועד דאינו חוזר לתמותו במה שרואה שגרים ואינו נוגח אלא בעינו שיהיו תינוקות ממשמשין בו עיין ב"ק (כד א) וה"נ דכותיה עכ"ד החת"ס ולפע"ד מלבד דגם גבי מועד לאו הלקה פסוקה היא דלדעת הנומ"י בשם הרא"ש שם (יעו' ג"כ בשטמ"ק שם באורך) סגי אם לא נגח ג' ימים לחוד אלא אפי' לדעת הרמב"ם פ"ו מהלכות נזקי ממון ה"ז דפסק דחזרת המועד הוא דוקא שיהיו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח ג"כ אינו מוכן דברי החת"ס דהתם גבי מועד מייירי שחזר ונגח בזה קאמרינן מאימתי חזרתו היינו דמה שלא נגח אחר שהועד יתנה עקירה למה שהועד ובגיחה זו יתנה דינו פתם עד שיעידו אותו מחדש בזה אמרינן דבמה שלא נגח לחוד לא נעקר העדות ולא חזר לתמותו כיון שנגח מחדש (וכדקיי"ל ג"כ גבי נסת בראתה ג' פעמים בזמן א' ואח"כ עברו ג' זמנים אלו שלא ראתה וחרה וראתה פ"א חזר הנסת למקומו יעו' יו"ד סי' קפט סט"ו וט"ז ובש"כ וט"ז שם) ולהכי בעינו דוקא שיהיו התינוקות ממשמשין בו דבזה נעקר ההעדאה לגמרי וחוזר לחמותו משא"כ בנ"ד בעת חלומתו שלא חזר לשטותו בנדאי סגי בעקירה זו אפי' אינו שפוי לגמרי וכמ"ש הרשב"א אמנם כן הגאון חת"ס שם בתשו' ד' הביא בשם הגאון מהרש"ק מבראדי שלדעתו ושכן מצא פתוב על הספר מהגאון דק' ווארשא דהא דכתב הרשב"א בעת חלומתו אין לדקדק עליו כ"כ ויגרש כמ"ש הב"י היינו לדעתו דס"ל אין שוטה אלא אם יש לו סי' האמורים בש"ס חגיגה וירושלמי ומכיון שחזר בו מאלו שוב מחזקין בעתים חלים אבל לדעת הרמב"ם דנעשה שוטה בכל דבר שנשתבש א"כ פשיטא דאין מחזקין אותו לחלים עד אחר בדיקה מרובה ונהי דבמחזק בחזקת בר דעה ובריא מקילין ולא מחזקין בשוטה עד שיהנה שוטה גמור ועדיף חזקת גופו מחזקת א"א שלה מ"מ אחר שפבר הוחזק בשוטה אין להחזיקו בבריא עד שיהנה בריא אולם וחזקת א"א עדיף וכתב ע"ז החת"ס דדברים אלו ראויים למי שאמרם אכן לפמש"ל אות ג לדקדק בלשון הרמב"ם א"כ מבואר להיפוך מסברא זו דאף לשטת הרמב"ם דנעשה שוטה בכל דבר שנשתבש מ"מ היינו דוקא כשדעתו משונבשת כן תמיד משא"כ כשאשתני משטותו דמעיקרא אישתני לשבח וה"ה חלים אע"פ שאינו שפוי לגמרי וכדעת הרשב"א ובפרט לפמ"ש בספרי מנחת משה חאה"ע (סי' ח אות ג) בכוננת דברי הירושלמי (גיטין פ"ז ה"א ותרומות פ"ק ה"א) דמתיר בעתים חלים אף בלא נשתפה לגמרי ויהי' עוד עתים שוטה ומזה הוא דלמד הרשב"א דינו (דאע"פ שאינו שפוי לגמרי) דלכאורה בשעה שהוא חלים מנא ידעין

דלא גתרפא לגמרי ויהיה עוד עתים שוטה א"ו דכשהוא עתים שוטה אף בימי חלימתו אינו שפוי לגמרי וסימני חליו ניפרים עוד בגופו ועכ"ז מתירין בעת חלימתו יעו"ש עכ"פ אי נימא דכן מבואר בירושלמי א"כ דין זה נדאי אליבא דכ"ע ובנדאי דגם לדעת הרמב"ם כן הוא כמשמעות הירושלמי וכמש"ל: [ה] אָמַנְם כּוּן כּל מ"ש הוא אפי' במקום שהחזיק לשוטה גמור ע"י סי' המבוארים בש"ס אם ראינו שנתרפא ה"ה פחלים אע"פ שאינו שפוי לגמרי מכש"כ ברד דגם בעת חזקת שטותו יש מקום לחקור אם הוא בכלל שועה פנין דלפי הגב"ע גם בעת שטותו לא היה לו סי' המבוארים בש"ס חגיגה ג' ובירושלמי תרומות ודלעת פמה פוסקים לא מקרי שוטה רק בסי' המבוארים בש"ס א"כ בלא"ה לדעתם אפי' בעת שטותו היה יכול לגרש אכן בעיקר פלוגתת הראשונים גבי סי' שוטה קשה להכריע ולהכניס ראש וקבר לפלו בזה גדולי האחרונים בתשו' אור השער ולכאורה מדברי הש"ס חגיגה שם דמקשה אי דעביד להו דרף שטות אפי' בהדא נמי וע"פ דברי התוס' שם ד"ה דרף שפתבו דהקא פנין שהוא שוטה באחת נדאי יש להחזיקו בחזקת, שוטה לכל דבר יעו"ש מוכח פשעת הרמב"ם דאל"ה מנ"ל להש"ש להקשות כן על ר"ה דלמא ס"ל כשם דבעשיות שטות באחד משאר דברים לא מחזיקין אותו לשוטה לכל דבר כמו כן בעושה דרף שטות א' מג' דברים אלו אינו מוחזק לשוטה עד דעביד לכולהו א"ו פדעת הרמב"ם דכל שעושה דרף שטות אינה דבר שיהיה ה"ה בחזקת שוטה לכל דבר מכש"כ א' מדברים אלו (והיינו בס"ד דמקשה דלא אסיק אדעתיה עוד הך סברא דגם בעביד דרף שטות בא' מסי' אלו תלין באימור ודו"ק) אכן אי משום הא לא איניא דהתוס' לשיטתו יבמות (קיג ע"ב) דכבר כתבתי בתשו' אחת להוכיח בדרף החזידוד קצת דהתוס' ס"ל כשיטת הרמב"ם (פ"ט מה"ע ה"ט) דמי שדעתו משונבשת בא' מן הדברים בכלל שוטה יחשב דהתוס' יבמות שם ד"ה יצתה הקשו על הירושלמי שם ה"א (סט א) דהוי מצוי למימר איפא בינייהו יודעת לשמור את גטה ולא את עצמה כדאמר בש"ם דידן כו' יעו"ש ולכאורה לפי דברי הב"י (סי' קיט) דשיטת הירושלמי דתרומות הוא דצריף כל ג' סי' ושיטת ש"ס דידן דאפי' בחד מהנהו סי' סגי א"כ מאי קושיא דהירושלמי לשטתו אינו יכול לומר גבי שוטה א"ב יודעת לשמור את גטה ולא אח עצמה דהא לא מיקרית שוטה רק בג' סימנים וחד מינייהו מאבד מה שנותנים לו (ואף דתני נמי מקרע פסותו מ"מ יראה דמקרע דדמי למאבד חגיגה (ד ע"א) ג"כ אינה יכולה לשמור את גטה דתקרענו לקרעים ובלא"ה יש בזה לסתור ולבנות ואכמ"ל) ושוב אינה יכולה נדאי לשמור אח גטה משא"כ לשיטת ש"ס דידן דפסקו דאפי' בחד מהן סגי וא"כ שפיר משפחת לה דיש לה א' משאר סי' שוטה ואינה מאבדת מה שנותנים לה וע"כ יכולה לשמור גטה ומשו"ה אמרו בש"ס דידן א"ב גבי שוטה דיכולה לשמור גיטה ואינה יכולה לשמור עצמה ועפ"ז אמרתי דמוכח דשיטת התוס' כשיטת הרמב"ם (יעו' בשו"ת בית אפרים חאה"ע (סי' פט) ד"ה גלוי במ"ש דדברי התוס' חגיגה שם (ד ע"א) ד"ה או הוא דלא כשיטת הרמב"ם ויש לפלפל בדבריו אכמ"ל) דגם בשאר סי' שאינם מבוארים מיקרית שוטה וע"כ שפיר כתבו דגם בירושלמי מצוי למימר א"ב דידע לשמור את גטה וכו' והיינו דאף דמאבד מה שנותנים היא א' מג' סימני שוטה הא מ"ל דהוית שוטה ע"י שאר סי' (וכמ"ש גדולי האחרונים דגם לר"ה דבעי כל הנהו ג' סי' היינו משום דאיפא למיתלי באימר כו' בעינן פולהו משא"כ בשאר שטותים סגי בחד לכ"ע ואדאמאן לסברא

זו יש לפלפל ג"כ במש"ל ודו"ק ואכמ"ל) ולפ"ז י"ל דהרבינו שמחה דס"ל דלא מקרי שוטה רק בג' סי' אלו הוכיח פן מהירושלמי לאידך גיסא והיגו דמשו"ה לא אמרו שם א"ב בידעת לשמור גיטה פינן דבשאר שטותים לא מקרית שוטה רק בג' סימנים אלו דחד מינייהו מאבדת מה שנותנים לה שוב אינה יכולה לשמור גם גטה כמש"ל ודו"ק זת"ד שכתבתי בתשו' א' [אח"ז כתב לי ידי"נ הרב הגאון המובהק אבד"ק ברעזאן שליט"א דמ"ש להוכיח מתוס' יבמות (קיג) דס"ל פהרמב"ם פבר העיר בזה בשו"ת בית שמואל אחרון (סי' ט) ובשו"ת ס' יהושע אה"ע (סי' עא) האריה לדחות ד"ז אכן בהשגיגי ס' ב"ש אחרון ראיתי שם דלא כתב להוכיח דהתוס' ס"ל פשטת הרמב"ם אלא דהרבינו שמחה הוציא דינו מהירושלמי ע"פ קושית התוס' יעו"ש ודו"ק] עכ"פ לפמ"ש בתשו' דברי התוס' דחגיגה פשוטים דאזלי לשיטתם ביבמות (קיג) אבל משטת הש"ס דחגיגה אין הכרח דוקא לשטת הרמב"ם דלדעת שאר הפוסקים קו' הש"ס על ר"ה היא כפשוטו דאף דבעשיית שטות בא' משאר דברים אינו מוחזק לשוטה הוא משום דשאר מעשי שטות אינם מסי' שוטה כלל לדעתם (והיטב אשר דבר בזה הגאון ב"ש אחרון שם דהסוגיא דחגיגה שם מוכח פדעת ר"ש דת"ראינה שוטה וכו' וקשה וכי נעלם מאתם דעת שוטים דמי שיעשה מעשה שטות הוא שוטה א"ו דאפילו עושה מעשה שטות לא מקרי שוטה רק הני דמנו חז"ל יעו"ש) משא"כ הנה"ס דמנו בכרייתא דאתברר לחז"ל דהמה ס' המתחזקים לשוטה שפיר מקשה הש"ס על ר"ה דאי בעביד להו דרף שטות אפי' בחדא מהני יתחזק לשוטה טרם דאסיק אדעתיה סברת התרצון דתלינו באמר הסברא ברוה בעיניו דבחד סי' ג"כ סגי שיתחזק כמו דבאמת פן דעת ר' יוחנן וכדאמר בירושלמי דתרומות מסתברא כר' יוחנן והכי איפסקא הלכתא בש"ע יו"ד (סי' א ס"ה) ויען' בב"י אה"ע (סי' קכא) שכתב שפן פסק הרא"ש והרמב"ם: [ו] ובאמת מה שהאריה הב"י שם (סי' קכא) להוכיח דהנה"ס דנוקט בש"ס לדיקא בעלמא נקטי' וה"ה לשאר דברים כל שנתראה שהגיע לשטות גדול דלא פדעת רבינו שמחה ואח"כ הביא דברי הריב"ש (סי' תסח) שכתב בסוף דבריו ואמרין נמי בפ' מי שמת (קנה ב) האי שטותא יתירא חזא ביה דמשחרר לכולהו עבדי דמשטחת לשון הב"י נראה קצת דמסוגיא זו ג"כ ראיה לדבריו שלמעלה דבכל מיני מעשה שטות נחשב לשוטה ואינו מוכן ראי' זו דהא משחרר עבדיה הוא כמאבד מה שנותנים לו דנקלל בסי' הד' דברים המנויים בחגיגה ונראה יותר דגם פונת הב"י פן הוא דשטות זה הוא כמאבד מה שנותנים וכנראה מדברי הב"י (סי' קיט) שהעתיק דברי רבינו שמחה שכתב ועיקר סימן זה המאבד מה שנותנים לו דומיא שטותא יתירא חזא ביה דהנה"ס משחרר עבדו יעו"ש עכ"פ מצינו לכמה גדולים (הו"ד באור הישר) שסמכו להקל במקום עיגון על דעת הפוסקים דלא מקרי שוטה רק בסי' המבוארים בש"ס ונהגם כי חלילה לנו להכריע נגד דעת הרמב"ם וסייעתו מ"מ הא יש לנו עמוד גדול לסמוך על הגאון מהרי"ט שניות חאה"ע סי' טז (מא ע"ג) דאף הרמב"ם לא קאמר אלא לענין עדות שצריף להעיד על מה שעבר פבר יש לחוש שמה נחלף לו דבר בזולתו מאחר שלפעמים אינו מכיר דברים שסותרין זא"ז משא"כ כשאנו באים לקיים דבר עמו במקח ומכר או בגיטין וקידושין ומסברי ליה וסבר ה"ה כפקח יעו"ש ויען' בכנה"ג (סי' מד הג"ט אות ב) שהעתיק דברי מהרי"ט לענין קידושין וכן בסי' קכא בהגב"י אות יא כתב ג"כ אבל הפתאים ביותר שכ' הרמב"ם פ"ט מהלכות עדות

שְׁאַחֲרִים רָאוּ אֶת הַקִּידוּשִׁין רַק שְׁלֹא עָסְקוּ עִמּוֹ בְּעֵנִינִי קִידוּשִׁין יְעוֹ"ש (וְכַתְּבִתִּי מִזֶּה ג"כ בְּסִפְרֵי מִנְחַת מִנְשָׁה שֶׁם אוֹת ה): [ז] וְאַדְאֶתְאֵן לְהָכִי לְצִדָּד מִפְּנֵי מַעֲשֵׂה הַב"ד שֶׁעַל פִּיָּהֶם נַעֲשֶׂה כָּל סֵדֶר הַגִּט וְדִיבּוּרוֹ וְנַעֲשִׂיתוּ הִנֵּה עַפ"ז יֵשׁ מְקוֹם לִיִּישָׁב דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם שֶׁם (פ"ט מה"ע ה"ט) שֶׁפֶתַח הַשּׁוֹטָה פְּסוּל לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה לְפִי שְׁאִינוּ בֶּן מִצְוֹת וְכו' שְׁתַּמָּה שֶׁם מֶרֶן הַכ"מ דְּהֵיכָן אֵיתָא הַטַּעַם שֶׁהוּא פְּסוּל לְפִי שְׁאִינוּ בֶּן מִצְוֹת וְגַם הַלַּח"מ שֶׁם הַקָּשָׁה דְלָמָּה לִי הֵךְ טַעַמָּא גַבֵּי תו"ש הָא טַעַמָּא הוּא דְכִינּוֹן דְּמִיַּעֲטָה תּוֹרָה קַטְנִים דְלָאוּ בְּנֵי דַעָה נִינְהוּ ה"ה שׁוֹטִים וְחַרְשִׁים דְּהוּוּ דְכּוֹנְתִינְהוּ יְעוֹ"ש שֶׁהֶעֱלוּ בַצ"ע וְכַתְּ"ר מְפַלְּל בְּזֶה קִצָּת וּלְפַמֵּשׁ"ל א"ש דְּבִאֲמַת יֵשׁ לְהַבִּין הָא בְּמַתְּנִיתִין דְּרִישׁ תְּגִיגָה תָּנוּ הַפֶּל חִיבִין בְּרֵאִיָּה חוּץ מִחֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן (וּפְרָשׁ"י דְלָאוּ בְּנֵי דַעָה נִינְהוּ וּפְטוּרִין מִמִּצְוֹת) וְע"ז קָאִי הַבְּרִיָּתָא (שֶׁם ג ע"ב) דַּתְּ"ר אֵינָה שׁוֹטָה וְכו' וְהִנֵּה הַמְהָרִי"ל בְּתַשׁוּבָה (ס' קצו) בְּמָה דְּמַפְלְּל אִם קָיִים מִצְוֹת פ"ו בְּכּוֹן חֲרַשׁ וְשׁוֹטָה כָּתַב בְּתוֹךְ דְּבָרָיו אֵי מְשׁוּם לְשִׁבְתָּ יִצְרָה אֵיפָא שִׁבְתָּ וְיִכּוּל לִישָׂא אִשָּׁה וְלֵהוּלִיד בֶּן חֲכָם וְאֵי מְשׁוּם דְּרַב אֲסִי דְּמִיָּתִי הָתָם עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבְּגוּף הָאֵי נְמִי נְשָׁמָה יֵשׁ לוֹ וְכִּי מִצְוֹת הוּא וּפְקָחִים מְוֹנְהָרִים עָלָיו דָּאִי הוּי כְּבִהְמָה יִחְשַׁב שְׁחִיטָתוֹ אִפְּלִי אַחֲרִים עוֹמְדִים עַל גַּבְּיוֹ כְּשִׁחִיטָת נִכְרִי וְקוּף דְּדַרְשִׁינּוּ מִקְרָא דְּפְסוּל מְזַבְּחָת וְאַכְלָתָ עַכ"ל הַמְהָרִי"ל בְּתַשׁוּבָה וְכַדְבָּרִים אֵלוֹ כָּתַב ג"כ הַב"י אַה"ע (ס' א) בְּשֶׁם מְצָאֵתִי כְּתוּב וְכ"כ הַתַּב"ש (ס' א ס"ק מט) בְּשֶׁם הַמְהָרִי"ל דְּחֲרַשׁ וְשׁוֹטָה בְּנֵי מִצְוֹת נִינְהוּ וּפְקָחִים מְוֹנְהָרִים עֲלֵיהֶם יְעוֹ"ש וְקָשָׁה דָּאִיָּךְ יִפְרַגְסֵי הַמְהָרִי"ל דְּבָרֵי הַש"ס דְּחִגִּיגָה דַּתְּ"ר שֶׁפְטוּרִין מִרְאָל דְּפִירָשׁ"י דְּפְטוּרִין מִמִּצְוֹת וְכַמְבֹּאֵר בַּש"ס שֶׁם (ג ע"א) לְהִדְיָא שׁוֹטָה וְקָטָן פְּטוּרִין אַף מִן הַשְּׂמֻחָה הוֹאִיל וּפְטוּרִין מִכָּל הַמִּצְוֹת הָאִמּוּרוֹת בְּתוֹרָה וּבַע"כ צ"ל בְּדַעַת הַמְהָרִי"ל דְּבִאֲמַת שׁוֹטִים הֵמָּה בְּנֵי מִצְוֹת וּפְקָחִים מְוֹנְהָרִין עֲלֵיהֶם וּמָה דְּפְטוּרִים הוּא רַק מִפְּנֵי חֲסֵרוֹן דַּעְתָּם אֵינָם יְכוּלִים לְקָיִים הַמִּצְוָה כְּתַקְנָה מִפְּנֵי שְׁאִינָם יְכוּלִים לְכוֹנֵן דַּעְתָּם בַּעֲשִׂיַת הַמִּצְוָה (וְאַפְּלוּ לְמ"ד מִצְוֹת א"צ כְּנִנְהָ ר"ה פת א) אָבֵל עַכ"פ צָרִיף שְׁיִהְיֶה בּוֹ דַּעַת לְכוֹנֵן) וְע"כ סוּג הַמִּצְוֹת כְּשִׁחִיטָה וְגִיטִין וְכַדוּמָה דְּמַהְיֵי סִיוַע מְאַחֲרִים הַמְכּוֹנְנִים דַּעְתָּם בְּמָה שְׁעוּע"ג וּמְזַהְרִים אוֹתָם מֵהַ לַעֲשׂוֹת בּוֹדָאִי מְהֵנִי עֲשִׂיָתָם כִּינּוֹן דְּבִגּוּפָם בְּנֵי מִצְוָה נִינְהוּ וְע"כ בְּאֲמַת שְׁחִיטָתָם כְּשֶׁרָה וְגִיטָם גִּט (וְזֶה ג"כ כְּנִנְת הַמְהָרִי"ל בְּמָה דְּסִיִּים שְׁהָ וְכוֹן לְעַנְנֵי מִצְוָה וְגִט הוּי מְהֵנִי שְׁלִיחוֹתִינְהוּ אֵלָא דָּאִין לְהֵם דַּעַת יְעוֹ"ש וְהִינּוּ כ"ז דְּלִיפָא סִיוַע מְאַחֲרִים הָעוֹמְדִים ע"ג לְכוֹנֵן דַּעְתָּם) וְעַפ"ז יֵשׁ לְהַעֲמִים כְּנִנְהָ זֹו בְּדְבָרֵי הָרַמְבַּ"ם בְּדַעַת הַמְהָרִי"ל וְע"כ בְּגִיטִין וְכַדוּמָה מְהֵנִי מָה דְנַעֲשֶׂה בְיָדָם ע"פ ב"ד וְכַדוּמָה אֲכֵן סוּג מִצְוָה דָּאִי אֲפָשָׁר לְקִיָּמוֹ ע"י סִיוַע אַחֲרִים דְּהִינּוּ עֵדוּת דְּצָרִיף שְׁיִהְיֶה הַגְּדַת הָעֵדוּת מִפִּי עַצְמוֹ וְאֵין לְזָרִים חֵלֶק אִתּוֹ לְסִיָּעוֹ בְּעֵדוּתוֹ (יְעוֹ"ש ג"כ ש"ם כְּתוּבוֹת (כ ע"א) מְדַכְּר חֵד לְחַבְרָה וְשֶׁם ע"ב אֲנָא הוּא דְרַמִּי אַנְפְּשָׁאי וְדו"ק) וְע"כ שְׁפִיר כָּתַב הָרַמְבַּ"ם בְּהַלְכוֹת עֵדוּת דְּוָקָא הַטַּעַם לְפִי שְׁאִינוּ בֶּן מִצְוֹת וְהִינּוּ שְׁאִינוּ בְּמִצְוָה זֹו דְּהַגְּדַת עֵדוּת כִּינּוֹן דְלֹא מְהֵנִי בְּזֶה הַטַּבַּת הַכְּנִנְהָ ע"י סִיוַע מְאַחֲרִים כְּמוֹכֵן (וְיֵשׁ בְּזֶה לְפַלְּל וּלְסַלֵּס קִצָּת יְעוֹ"ש ג"כ בְּרַמְבַּ"ם פ"ב מֵהַלְכוֹת חִגִּיגָה ה"ד וְיֵשׁ מְקוֹם לוֹמַר דְרָאָל ג"כ הִיא בְּסוּג מִצְוָה זֹו דְלֹא מְהֵנִי סִיוַע מְאַחֲרִים לְהַטִּיב הַכּוּיָה שְׁנֵאֲמַר יִרְאֶה כָּל זְכוּרָה אֵל פְּנֵי וְנֵאֲמַר בְּעֵלוֹתָהּ לִירְאוֹת אֵת פְּנֵי ה' וְהִינּוּ שְׁיִתְרָאֵה לְפָנֵי ד' כְּלוֹל בְּחוֹנָמַר וְצוּרָה מִפְּנִימוֹת לְבָבוֹ וְכְנִנְהָ עֲצָמִיּוֹת בְּלֹא עֶזֶר זוּלָתוֹ יְעוֹ"ש ג"כ רַמְבַּ"ם שֶׁם פ"א מֵהַלְכוֹת חִגִּיגָה ה"א וּפ"ב ה"א וּבְפִי' הַמְשַׁנָּה לְהַרְמַב"ם בְּחִגִּיגָה שֶׁם בַּמ"ש וְאָמַר בְּמִצְוֹת הַקְּהֵל

למען ישמעו ולמען ילמדו וילמדנו מזו הראיה שהיא בשנה השביעית לכל ראה שאינה חובה על השוטה עכ"ד יעו' ג"כ שם ג' ע"א גמר ראה מהקהל יעו"ש ודו"ק): [ח] אמנם פן אחרי התבוננות לא נוכל להעמיס בדברי הרמב"ם פדעת המהרי"ל דשוטה בר עשיית מצוה הוא דהא פתב הרמב"ם פ"י מהלכות מלקים ה"ב פן נח שאנסו אנס לעבור על אחת ממצותיו מותר לו כו' שאינן מצונין על קידוש השם ולעולם אין עונשין מהן לא קטן ולא חרש ולא שוטה לפי שאינן בני מצות עכ"ל הנהב מבואר מדבריו דמעשה שוטה לאו מעשה אדם הוא פעשיית בר מצוה ברצונו אלא כמעשה בהמה דשוטה אנוס הוא בכל מעשיו וכן מבואר בתנא דבי אליהו ס"א ר פי"ד צא ולמד מן השוטה שעובר בשוק וכו' פשתנטל ממנו דעה ה"ה חשובין כבהמה חי' ועופות יעו"ש (שהוא נגד דברי המהרי"ל) ויעו' ברש"י שבת (קנג א) ד"ה האי אדם במ"ש ויש במינו שחייב במצות ואתו לאיחלופי מבואר ג"כ דרק משום אתי לאיחלופי דתמונתו פאדם משו"ה אחמור מנת ליה אבל אי לאו משום אחלופי שנה פחמור לענין מצוה יעו' רש"י (ב"ק נד ע"ב) ד"ה מין במ"ש ופני' הוא שוטה מין פן דעת הוא ודו"ק ויעו' רש"י גיטין (כג א) ד"ה דלאו דנראה דחש"ו לאו בכלל איש הוא ועפ"ז יש מקום לומר דלאו בכלל אדם הוא ג"כ וכמו דממעטינן אנוס מהאדם בשבועה (שבועות כו א) יעו"ש בפירש"י ד"ה האדם שיהא אדם בשעת שבועה שיהא לבו עליו פן נתמעט ג"כ שוטה מהאדם דאין לבו עליו ומשו"ה דעת הרמב"ם בהלכות מלקים דשוטה אנוס הוא בכל מעשיו ולא אדם הוא בשעת עשייתו ויעו' ג"כ בהלכות קטנות ח"ב (סי' לז) בהורג חו"ש פיון דאינן בני מצות פטור יעו' ג"כ שם (סי' לח) לענין אם מחללין להם את השבת שכתב ג"כ מדברי רש"י שבת ה"ל דמשמע דאין נקראין אדם אלא משום דאתי לאחלופי פלומר בצורת אדם כמו הקורף ומטעם זה י"ל דאין מחללין עליהם השבת יעו"ש ונדאמתאן להכי יש מקום לומר בדברי הרמב"ם דהלכות עדות לאידך גיסא דאף דמייירי שם רק מעדות בתחלת דבריו דמייירי בסתם שוטה מוחלט (דהיינו בסי' שהחליטו בש"ם דהוי שוטה) כתב טעם פולל לפי שאינן בני מצות (ונ"מ דלא מהני מעשיו אפי' בגטין וקידושין לדעת הרמב"ם פיון דלאו בסוג אדם הוא כמש"ל דאי מטעם דלאו בני דעה הוי מהני סיוע אחרים המכוננים דעתו וכדעת הנוב"י אבל הרמב"ם ס"ל דהאי דירושלמי מייירי באפר פרה כמש"ל יעו' ש"ס יומא (מג א) ופרה פ"ה מ"ד ובר"ש שם מה שהביא בשם התוספתא פ"ד דנראה ממקומות אלו דהירושלמי ג"כ מייירי באפר פרה ואכמ"ל) ובסוף דבריו שהוסיף דגם מי שדעתו משופשת בדבר מן הדברים אע"פ שהוא מדבר ושואל פענין בשאר דברים ה"ז פסול ובכלל שוטים יחשב וכן אח"כ בהלכה י' שהוסיף הפתאים ביותר שאין מפירין דברים הסותרים זא"ז כו' הרי אלו בכלל השוטים יעו"ש היינו דבכלל שוטים יחשבו (אבל לא מטעם שוטה דרישא דאינו בר מצוה פלל) אבל המה בני מצוה פיון דשואלים ומדברים פענין בשאר דברים ורק למצוה זו דעדות פסולין המה וכמ"ש המהרי"ט בתשו' פיון שצריך להעיד על מה שעבר פבר ויש לחוש שמא נתחלף לו דבר בזולתו מאחר שלפעמים אינו מפיר דברים הסותרים זא"ז (וגם מטעם שכתבתי לעיל אות ז דלא מהני בעדות הטבת הפונה ע"י אחריה) אבל בגיטין וקידושין וכדומה שאנו באים לקיים דבר עמו ומסברי לי' נסבר ה"ה פפקט וכמ"ש המהרי"ט פן נראה לדקדק בלשון הרמב"ם גם יש לצרף בזה מ"ש המהרי"ט שם הנה זה אע"פ שאפשר

שלא יבין עניני הדברים כשאר העם מ"מ מכיר הוא הדברים שפותרין זא"ז על הן הן ועל לאו לאו אלא שיש בו טפשות בדברים שלבו חפץ כמו פתן חרש יאטים אָזנו והוא מכלל הטפשים עקשי הלב לא מפני זה יהיו מכלל הפתאים שהזכיר הרמב"ם ז"ל עכ"ל המהרי"ט א"כ גם בנ"ז פפי הגב"ע יש מקום לומר דאפי' בעת שטותו הדעת נותנת שהוא אז רק בכלל הטפשים עקשי הלב שפתב המהרי"ט ולא בכלל הפתאים שפתב הרמב"ם יעו"ג"כ בתב"ש (ס' א' ס"ק נא) מה שחילק בין שוטה לטפוש ויעו"ג בתשו' הריב"ש (סי' תסח שכ"ט) מה שחילק דאין ב"ד ממנין אפטרופס אלא לשוטה גמור אבל לא לטפוש אע"פ שאינו יודע בטוב משא ומתן יעו"ש בסי' רף וכן יש להמתיק חילוק זה בלשון הפתוב דברים (כח פח) נככה ה' בשגעון וכו' אח"כ שם ל"ד והיית משונגע דקשה לכאורה במספר צ"ח קללות מדוע נחלקה קללה א' לשנים ומדוע בפסוק כ"ח מייחסו לפועל אמת נככה ה' ובפסוק י"ד בלא יחוס הפועל רק והיית משונגע גם יש להבין לפמש"ל דשוטה לאו בר מצוה הוא כלל ואנוס הוא בכל מעשיו ונטלה ממנו הבחירה א"כ מה זו קללה דנפטר מן המצות וכעין קו' הש"ס ל"ת א' על עמד והתירן להם איתגורי איתגר א"כ מצינו חוטא נשפר יעו"ש ע"כ נלפע"ד דזה פונת המתרגם אונקלס כי בפסוק כ"ח מתרגם ומתינה ה' בטפשותא ובפסוק ל"ד ונתהימשפטי מחיזו עינה היינו דבתחלה רבצה עליו קללת ה' בטפשותא כמו פתן חרש יאטים אָזנו שאינו מבין במשא ומתן אבל חוב המצות עודנה עליו ואח"כ ממילא מרוב הצרות ממראה עיניו תתבלבל דעתו עד שישפטה ויצא מכלל בן אדם ותתבטל בחירתו ג"כ כמש"ל דשוטה אנוס הוא בכל מעשיו ויהי' פטור מן המצות ג"כ: [ט] עוד יש היתר בנ"ד שעמד בזה גם ר"מ דאפי' לדעת הרמב"ם נראה דוקא בעושה מעשה שטות כנראה משטחת לשון הרמב"ם ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים אלא כל מי שנטרפה דעתו כו' והיינו ג"כ בעשיית דבר ע"י טירוף הדעת כברישא וכן נראה מלשון הרב המגיד פכ"ט מהלכות מכירה הלכה ד' ובפ"ק דחגיגה נתבאר איזה שוטה והוא כל שעושה מעשה זר דרף שטות יעו"ש והיטב אשר דבר ר"מ (לתמונה עפ"ז על דברי הפרמ"ג יו"ד במש"ז (ס"ק יב) מ"ש ומכאן תראה שאין כו' מאבד שזורק בידים אלא שאין מניח במקום המשתמר יעו"ש דהא שוא"ת הוא אלא דזה יש לדחות דמה שמניח במקום שאינו משתמר הני כמעשה שטות דמאבד מה שנותנים לו יעו"ג"כ רש"י ב"ק (ד ע"ב) ד"ה כל הנהגה במ"ש דהנהגה ד' שומרים הן עצמן הזיקו הואיל ולא שמרו כראוי יעו"ש) דבנ"ד שאין עושה שום מעשה שטות רק מה שאינו מניח תפילין ואינו מתפלל וכדומה דשוא"ת היא לא מקרי שוטה בזה אף לדעת הרמב"ם, אמת דיש להעיר קצת מדברי הש"ס דסנהדרין (סח א) ונכנס הורקנוס בנו לחלוץ תפיליו כו' אמר להו לחביריו כמדומה אני שדעתו של אבא נטרפה ופרש"י שאלו היתה דעתו מיושבת הנה חולץ תפיליו יעו"ש דלכאורה מבואר דתפס לסי' טירוף אף דלא עשה שום מעשה שטות חלילה רק בדיבור שגער בבנו והעדר עשיה מחליצת תפיליו, אכן באמת ז"א דהתם י"ל מה שמנע לחלוץ התפילין הני כמעשה וגם מפני שהנה חולה מאד ע"כ הני סגי ליה באומדן דעת זה שמנע לחלוץ התפילין לחשוב שהוא קרוב למות וכמ"ש רש"י שם וקרוב הוא למות שאלו כו' יעו"ש וגם אין ראיה משם דבאמת טעה בו בנו וכאשר השיב ר"א דעתו ודעת אמו נטרפה האיה מניחין איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות כו' יעו"ש ואין להאריך בזה פיון דסברא זו כבר כתב בשו"ת

מהרי"מ מבריסק (כי' ל) בשם תשו' גאון א' שבס' אור הישר דדוקא בעושה מעשה שטות בינדים לשוטה יחשב אף דבשאר דברים הוא שואל ומשיב פהגן אבל אם הוא רק מדבר דברים של שטות ואינו עושה מעשה בינדים אף לדעת הרמב"ם לא יחשב לשוטה וכ"כ בשו"ת בית אפרים חאה"ע (סי' פט) בשם תשו' הגאון נוב"י באוה"י שם וכן נראה מדברי הב"ח יו"ד (סי' א) שכתב על דברי הרמב"ם הנ"ל ומשמע מדבריו דלאו דוקא הני אלא דה"ה לעושה דבר מן הדברים דרף טרוף ושבוש הדעת בכלל שוטה יחשב יעו"ש וכ"כ הלבוש שם ס"ה ושאר דברים הדומין לאלו שעושה אותם דרף טרוף ושבוש הדעת ואפי' בדבר א' מאלו שעושה אותם דרף שטות בכלל שוטים יחשב יעו"ש וכ"כ היש"ש פ"ק דחולין דין ד' ושוטה נקרא הינצא יחידי וכו' וכן פשעושה אינה דברים דרף שיבוש וטרוף הדעת בכלל שוטה הוא יעו"ש דגם על דברי הרמב"ם פ"ט מה"ע כתב דמשמע מדבריו דכל הני לאו דוקא אלא ה"ה לעושה דבר מן הדברים דרף טרוף ושבוש הדעת בכלל שוטה יחשב וכ"כ בשמ"ח (סי' א סכ"ט) לאו דוקא אלו אלא ה"ה בעושה דבר אחר דרף שיבוש וטרוף הדעת לשוטה יחשב וכן הוא לשון הב"י יו"ד שם וה"ה לעושה דבר וכו' יעו"ש וכן בתשו' אבי זקני מהר"י נו"י (סי' נב) דס"ל ג"כ פדעת הרמב"ם פתב דאטו אי אינו מקרע פסותו וכו' ובשאר פל דרכיו הוא עושה שטות דלא נקרא שוטה אתמהה וכו' מבואר ג"כ דוקא בעשיית אינה שטות עכ"פ מפל הנה דוכתי מבואר דגם לדעת הרמב"ם דוקא בעשיית דבר שטות פדוגמת אלו דחשיב הש"ס בכלל שוטה יחשב אבל לא בשוא"ת כמש"ל: [י] ועוד יש צד היתר דהא בנ"ד כפי שטחת לשון הגב"ע נראה שהיה רק בעל דאגה ומרה שחורה אשר מלשון רש"י חגיגה שם (ג' ע"ב) אהא דאמרינו אימור גנדריפס אחדני' פתב אני שמעתי חולי האוחז מתוך דאגה ועפ"ז מבואר דזה לאו בכלל שוטה יחשב ויען ג"כ בתשו' הרא"ש פלל מ"ג ס"ג המובא בטור אה"ע (כי' קנד) ובש"ת חת"ס אה"ע ח"ב (סי' ב) ד"ה ונראה וד"ה ומאי דקמן במ"ש ועוד יש להקל שהוא ניקר בו שהוא רק מחמת עצבון רוח וכעס פעובדא דתשו' הרא"ש פלל מ"ג שבטור (סי' קנד) וכ"כ בתשו' מהרי"מ מבריסק שם (סי' ל) בשם גאון א' שבתשו' אור הישר (הוא הגאון ר' יהושע העשיל דק' שוואב) שכתב ראיה זו דחולי שאחזו מחמת פחד ומרה שחורה אין לו דין שוטה וכפרש"י הנ"ל דגנדריפס היא חולי האוחז מתוך דאגה, הו אמת דבתשו' בית אפרים שם (סי' פט) גמגם בזה דצריך חכם וממחה לידע אם לא הגיע החולי לראש רק הוא תגבורת מרה שחורה לבד יעו"ש שהאריך להחמיר בזה בספיקא פיון דעכ"פ איתרע חזקתו במה דעביד ד"ש ומכש"כ אם הוא מפחד ואינו רוצה להיות בין אנשים דאף שאפשר לתלות בחולי גנדריפוס וכיוצא מ"מ ספיקא הוי יעו"ש, מ"מ לפע"ד נראה יותר פשטות לשון הש"ס דתלינו באימור דמספיקא לא מחזקינן אותו לשוטה ואוקמינן אותו אחזקה דמעיקרא קודם שהחזיק לשוטה וכמש"ל (אות ג) יעו' בטורי אבן שם ד"ה והלן דתמה באמת וכי משום דאיכא למיתלי בהני אימור לא מחזקינן ליה לשוטה הא פיון דעביד לי' דרף שטות נהי דלהקל לא מחזקינן ליה לשוטה מ"מ להחמיר נחוש פיון דדרף שטות עביד ה"ל שוטה ותיגרין דאזלינו בטר רובא דאינשי דלאו שוטים הם יעו"ש והדברים ברורים ובפרט לעגן האשה בודאי אין להחמיר מספק להחשיבו כשוטה יעו' גיטין (ע"ב) דפריף הש"ס ליחוש דלמא קורא אחדני' וכתבו התוס' ולמה לנו לחושבו כשוטה ונאמר שאינו גט ונעגן אשתו

חנן יעו"ש דמבואר דאין לעגן אשה בחדם ולקשבו פשוטה היכא דיש לתלות באיזה חולי ומכש"כ בנ"ד דיש פמה צדדים וכ"ז אפילו בעת שטותו ובנ"ד בעת סדר הגט לא ראו הב"ד ממנו שום דבר רק איזה עצבון רוח דבזה כתב הרשב"א דבשעה שהוא חלים ה"ה כפקח אפי' אם סי' חליו נזכרים בו וכמש"ל (אות ד) דמוכח פן מירושלמי יעו' ג"כ בשו"ת חת"ס שם (סי' ב) בהעולה מן המקנפי דבעתים חלים שחזר משטותו אע"פ שדעתו קלה ונחלושה מאד מ"מ אם מבין ענין הגט ה"ז פותב ונותן גט לאשתו ויש לדקדק בזה הרבה כמ"ש הרמב"ם בעדות הנכפיים יעו"ש ויש לצרף ג"כ הבדיקה בעת סדר הגט לדעת הרשב"א ורבינו ירוחם והגהת מיימוני בדעת הרי"ף כמ"ש בס' מנחת משה (סי' ח שם אות א) סוף דבר הכל נשמע שיש בנ"ד פמה ספיקות להיתרא א' דלמא פדעת רבינו שמחה משפירא (הו"ד בב"י כי קיט) ודעת ר' אביגדור (הו"ד בב"י סי' קכא) דלא מקרי שוטה רק בסימנים המבוארים בהגיגה ואת"ל פדעת הרמב"ם וסייעתו דלמא פדעת המהרי"ט דלא פתב הרמב"ם רק גבי עדות ולא לגבי קידושין וגיטין ואת"ל דהרמב"ם פלל דעתו לכל הענינים דלמא נ"ד לא הוי בכלל הפתאים שכ' הרמב"ם אלא בכלל הטפשים עקשי הלב וגם דלמא לא היה רק בעל מחשבות ומ"ש ולא הגיע החולי להראש ודלמא פדעת הנוב"י וסייעתו דהירושלמי דתרומות מיריבקי דושי אישות ומבואר דמהני גם בשוטה ע"פ ב"ד בינם לבין, אחרים ואפי' אי נימא פמעיקרא היה שוטה גמור דלמא עכ"פ אח"כ בעת שסדרו הגט שהיה משיב פהגן ונראה להם פחלים היה בעת חלימתו דמהני אע"פ שאינו שפוי לגמרי כמש"ל וכיון דאיכא פמה ספיקות אף דהוי במקום חזקת א"א הא פתב הפני הושע בקונטרס אחרון לפתובות אות מ"ו דדעת גדולי הספרדים בתשובותיהם להתיר ס"ס אפי' במקום חזקת א"א יעו' ב"ש (סי' יז ס"ק פד) ובפרט בכמה ספיקות הא לדעת הש"כ דיני ס"ס אות כח בשלשה ספיקות מהני אף בחזקת איסור דספק הראשון מגרע החזקה וגם הא יש לנו ספיקי דדינא והא פתב המשנה למלך פ"ב מהלכות טומאת צרעת ה"א דספיקא דדינא מהני במקום חזקה דבשביל חזקה לא ישפנה הדין והבאתי ראיה לזה בספרי מנ"מ שם מהירושלמי גיטין ויעו' ג"כ מ"ש בחבורי לשד השמן הלכות ממרים פ"א ה"ה וישפיר היו יכולים להתיר אף לכתחלה לסדר הגט ואף דאין עושין ספיקות בינדים מ"מ הא פתב הפסקי מהרא"י הו"ד ברמ"א אה"ע (סי' קסט) דכל דבר שאין לו תקנה הוי פדיעבד יעו"ש ע"כ אף דלפמש"ל אות ב' רצוני היה שלא לסמוך על דעתי בענין זה וכעין שכתב החת"ס סו"ס פ' בכל זאת הרי פבר הראיתי לדעת בעה"י כל צדדי ההיתר ובפרט שפבר זה כ"ב שנים סמכתי בכעין זה להקל במקום עיגון וכמ"ש בספרי מנ"מ שם יעו' ג"כ בדב"ח להגאון הצדיק מצאנז ח"ב אה"ע (סי' עה) שהביא שראה ממורו הגאון בעל ים התלמוד שהקיל לסדר גט לאיש פזה יעו"ש א"כ יש לנו עמוד גדול לסמוך להתיר להאשה שפרה בת ר' שמואל דוד לאסק שתנשא לאיש פשתשיג רשיון מטעה"מ אבל מהראוי להראות תשו' גם לידידי הגאון הגדול האבד"ק לאדז מהרא"ח שליט"א שייסכים ג"כ להקל בזה: והנני מסכים ג"כ להתירה מבבלי העיגון והאל הטוב יאיר עינינו בתורתו להורות פהלכה: משה נחום ירושליםסקי האבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן יט תשובה לכבוד ידידי הרב החו"ב וו"ח זית רענן מו"ה קלמן בר' יוסף חיים המו"צ כמעדוועדיווקא בענין עירוב ובדין נפילה שהלכה וצולעת ויש מפה ברקל לתלות.

מכתבו השגתי ואני עמוס הטְרדות ובכ"ז באתי להשיבו בקצרה בעה"י ע"ד שאלתו כי הבהמ"ד הוקף בגדר שיש בו פתחים הרבה ובשני פתחים לא עשו דלתים גם לא צורת הפתח ורבים בוקעים בהם בנדאי יפה פתב רוי"מ דצריף תיקון צוה"פ ע"פ דברי הש"ע (סי' שסג סעיף כז) דחצר שארכו יחר על רחבו דינו פמבוי וכו' וכן הוא שיטת הרמב"ם פי"ז מה"ש ה"ח והרשב"א וא"כ ה"א בש"ע (סי' שפ"ה ס"ב) מבואר גבי מבוי דאם רבים בוקעים בו אפי' לא נפרץ רק ד"ט צריף לתקנו לכן נראה לו דגם בזה דין חצר שארכו יותר על רחבו פמבוי הוא וצריף תיקון בנדאי דבריו ברורים להלכה ואין צריף לומר פן מסבא דכן פתב להדיא אבי זקני הט"ז שם (סי' שפ"ה ס"ק ג) והוה חצר היינו מרנפע דאלו ארכו יותר על רחבו הוי פמבוי כמ"ש א שסג) ואף דהיה מקום להסתפק דבסי' שסג רק לקולא אמרו בחצר פנה דדינו פמבוי אבל לא לחומרא וכמו שנסתפק בזה הפרמ"ג שם אבל גם הוא לא מלאו לבו להקל וסיים בצ"ע ואין ספיקו של הפרמ"ג מוציא מידי נדאי של הט"ז דמשוי חצר פנה פמבוי גם לחומרא ולפע"ד אפי' לפי ספיקו של הפרמ"ג נראה פשוט דצריף תיקון פינו דגם בחצר גמור מרנפע יש מחמירין וכמו שהצריף בזה הגאון אכן העוזר שם ויש בזה לטייל בארנפה ואכמ"ל א"כ בנ"ד הוי ס"ס לחומרא וגם נראה יותר לומר כמ"ש כת"ר דבזה כ"ע מודים ויפה דבר דכיון שיש מחמירין בחצר סתמא א"כ בחצר פנה י"ל דכ"ע מודים כמו שמיצינו בכמה מקומות דלמעט בפלוגתא עדיף (יעו' בב"י יו"ד (סי' קצד) ד"ה ומאימתי ואה"ע (סי' קכא) ד"ה היה בריא ובש"כ חו"מ (סי' כה ס"ק יד אות יד וסי' פא ס"ק נו) ובשו"ת באר שבע (סי' כ) ובמ"ש בס' מנ"מ אה"ע (סי' ד) ובכפת משה (סי' ג אות ב) ואכמ"ל וכן יש להעיר מדברי הראב"ד פ"א מה"ג הי"ד שכ' אפשר לדשמואל כו' דכונתו ג"כ כמ"ש בחבורי דהיכא שלא מצינו להדיא פלוגתא רחוקה פזו אמרינו מסבא דלא נשוי פלוגתא רחוקה דלמעט בפלוגתא עדיף) עכ"פ פשוט לפע"ד דצריף תיקון פדעת א"ז הט"ז וחקלילה לטלטל בלא תיקון וה' יכפר על שגגתם שטלטלו עד עתה: וע"ד השאלה השנייה בשור שפפל לבור ושהה פמה ימים ואח"כ הלה ונהיה צולע על רגל א' ומצא ברגל זה על ענבי הבשר מבחוץ לקוחא שהיו יכולים לתלות דמשו"ה הנה צולע יפה הורה להקל במקום הפ"מ פדעת הגאון השיב משה חיו"ד (סי' לא) וכ"כ ידי"נ הגאון המפורסם האבד"ק ברעזאן בספרו דעת תורה (סי' נח ס"ק טז וכג) (שנדפס מחדש ממש) להקל בכג"ז וכח"ר פינון בכל סברותיו למ"ש שם ודעתו דעת תורה היא: ידידו הדו"ש משה נחום ירושלימסקי חופ"ק סימן כ תשובה קצרה לכבוד הרב המופלג וו"ח מו"ה ברוך בן ציון הארצמאן בפעדיוואר פלף חארסאן בענין קדושת בכור: בדבר שאלתו שא' מסר בהמה מבפרת לא"י שבועיים קודם ללידתה והתנה פי שבר הטופול יקח לו הנולד שתלד הן זכר הן נקבה וילדה זכר מה דינו, הנה הדבר פשוט דחלילה להקל בזה דאף דהרמ"א סו"ס ש"כ הביא צד קולא מהפסקי מהרא"י הרואה דבריו שם (סי' קל יבין ויראה דלא סמך ע"ז לחנודא רק משום דהיה לו עוד צדדין להתיר וכמ"ש הדג"מ שם ס"ו ובשו"ת נוב"י מה"ת (סי' קצא) ומ"ש שם (בסי' קצב) לצרף בהופר העופר דעת הרמב"ם (פ"ז מה"א הט"ז) הנה מלבד דגם הוא פתב שם דהיה מתנישב אם לסמוך ע"ז ורק משום שפבר הורה א' להתיר צד בזה יעו"ש לפלא על הנוב"י דאיף דחק עצמו לומר שם דמהרא"י מיירי בלא הופר העופר דהא פשוטות לשון הפסקי מהרא"י שם שפכת וכש"כ נ"ד דכבר

היו העזים מעופרות כו' מבואר יותר דהנפר עופרם ועכ"ז לא צירף דעת הרמב"ם (ולא
פתיב רק שאר צדדין להיתר שם) דבאמת רוב הפוסקים לא חילקו בין הנפר לעופרה וגם
לדעת הרמב"ם היא פתיב הב"ש באה"ע (סי' מ"ס"ק יב) דמ"ש המחבר שם מקודשת היינו
לחומרא וכבר פתיב פו הרמב"ם בעצמו בפ"י המשנה דרק משום חומרא דקידושין יש
להחמיר יעו' ג"כ בחמ"ח שם (ס"ק יד) וגם יש לחלק אף לדעת הרמב"ם בין קידושין
לקנין ע"פ דברי השבות יעקב ח"ג (סי' קיח) בטעמו של הרמב"ם דאע"ג דהמזפה לעופר
לא קנה (יעו' בלח"מ שם פ"ז מהלכות אישות הט"ז שסיים בצ"ע פסקי הרמב"ם) מ"מ
הא אדם יכול להקדיש דבר שלא בא לעולם כדאייתא בתמורה (וכדפסק הרמב"ם ג"כ
פט"ו מהלכות מעשה הקרבנות דהמקדיש עובר במעו אמו הוי הקדש) וא"כ יכול לקדש
ג"כ עובר דקידושין הוי כהקדש וכדאייתא בקידושין ב' דאסר לה אכ"ע כהקדש יעו"ש
עכ"פ לפ"ז בקנין גם הרמב"ם מודה דלא מהני ויעו' ג"כ בקצוה"ח (סי' רט"ס"ק א ור"י
ס"ק ב) ואבני מלואים (סי' מ"ש"ק יב) ואכמ"ל וגם לפמ"ש הגתיות שם (סי' רט
ס"ק ב) לחלק דדוקא אם מקנה או מקדיש העופר תיקף שיהיה שלו אפי' אם תמות או
תשחט יהיה בשר העופר שלו ודאי דקנה דהוי כמקדיש א' מאברי' משא"כ כשפטר לו
ולד מעליא כשתלד ואם ימות מן הבטן או ישחוט קודם אין לו בהולד פלום כי לא מוכר
לו רק ולד מעליא וזה ודאי הוי דשלב"ל יעו"ש ויש לפלפל בדבריו אכמ"ל וכ"כ סברא
זו הגאון ישועות יעקב ביו"ד שם (סי' שכ"ס"ו) והארי' בזה וא"כ בנ"ד שהתנה עמו
שיקח לו הולד שתלד לא מהני הקנין לכ"ע ויעו' ג"כ במחנה אפרים הלכות מוכר
דשלב"ל (סי' א) שהארי' בפ"ט זה וגם מ"ש הפסקי מהרא"י דמעוות נמי נתן במה שקבל
עליו להאכילה וליטפל בהן יעו"ש והינו פמו שמחליף הולד עבור חוב המזונות והטפול
יעו' ג"כ במגיד משנה פ"ה מהלכות ה"ד סברא זו ובבית חו"מ (סי' קצט) וב"י שם וא"כ
לדעת רוב הפוסקים דלא מהני קנין חליפין בא"י יעו' ש"כ חו"מ (כי' קכג ס"ק ל) (ויעו'
בשו"ת שער אפרים סי' עט) לא מהני ג"כ האי קנין אפי' בדבר שיש בעולם ומכש"כ
בעובר דליפא בעולם ואכמ"ל סוף דבר דאין שום היתר בנ"ד דהפסקי מהרא"י בעצמו
לא סמך ע"ז לחודיה רק בצירוף טעמים אחרים וידועים דברי הב"ח חו"מ (סי' פ"ד ס"ז
וסו"ס קח) שפן דרו בעלי התשובות לצרף טעמים רבים אע"ג דלאו פולהו טעמי אליפא
דהלכתא ניהו ויעו' ג"כ בשו"ת חכ"צ (סי' קנ) ויש לי ת"ל אריכות דברים בכל פ"ט
ופ"ט לסלסל ולפלפל ואכמ"ל דהדברים פשוטים דחלילה לסמוך על מכירת עובר זה
(ובפ"ט אצל ההמון אפי' במכירה גמורה אם לא היה ע"פ שאלת חכם קשה לסמוך
עליהם בעניני הקנינים שהמה פהרים התלוים בשטרה) ופשוט דיש לנהוג בהולד
קדושת בכור אכן החלב מהבהמה אחר שינק הבכור כל צרכו אין שום איסור לשמות
החלב ויפה פתיב דזה רק דברי ההמון ואין בו שום טעם פלל לאיסור: הגני הדו"ש פל
ההוגים בתורה הקטן משה נחום ירושליםסקי החופ"ק.

סימן כא תשובה לכבוד הרב הישיש המופלג בתו"י וו"ח מו"ה יקותיאל ולכן
מסעודוועדובקא בענין ערעור אחר נתינה הגט שענינו שם המגרש מחמת חולי: ע"ד
שאלתו בגט אי הניתן בעיר ארחאנגעלסק ונכתב שם המגרש ישראל אריה פאשר הוהזוק
בשם זה במדינה זו מיום לידתו ועד עתה ושם הי' גם מקום דירתו מאז ואחר שניתן הגט
מיד הבעל ליד האשה בא אחי המגרש ואמר להרב המסדר שקודם זמן הגט היה המגרש

בעיה"ק צפת תוב"ב ושינוי שמו שם מחמת חולי גדול שנתחלה אבל אינו יודע שם השינוי
אך כת"ר ראה מכתבים מאבי המגרש ומאחיו שהמה באה"ק שכתבו לחו"ל אחר שנודע
להם מנתינת הגט ואינם מזכירים שם אחר להמגרש כ"א בשם ישראל אריה פאשר
נכתב בגט והרבה יגיעות היה עד שנתן הגט ועתה אם תצטרף גט אחר תתעגן חלילה זה
תוכן השאלה בקצרה והנה הימים האלו ימי תשובה הנה אשר יחשוב האדם עם קונוהו
ואין הזמן מספיק להאריך וגם הענין אינו סובל אריכות ומפני שכתב כת"ר שדופקים
על השער לתשו' ע"כ הנני להשיבו בקצרה בעה"י רק כמה שנוגע לדינא דבעיקר הדבר
אם מערער הבעל אחר נתינת הגט דיש שינוי בשם (יעו' בב"ש (סי' קכט ס"ק כ) מ"ש
בשם הפסקי מהרא"י ותשו' צ"צ סי' פג) דועים דברי הר"ן בתשובה מ"ג דהיכא דליפא
רגל"ד לא משגיחין בדבריו ובזה ליפא, רגל"ד אדרבא חזקה שלא מעל בחו"ש וכזה
כתב רבינו חיים הפהן הגדול בתשובותיו לאה"ע (סי' סג) בגט שכתב שם המגרש אלי'
ואחר הנתינה ערער והוציא קול שחזתם עצמו אליהו אהרן דאינו נאמן דכיון שמחרימין
דכל מי שיודע איזה פסול מחויב להגיד אינו נאמן על עצמו שעבר על החרם אלא
מחזיקין לי' שלא ידע משום פסול והשתא רוח אחרת אתו שרוצה לפסול הגט ואף
שעובר עתה על ח' שמוציא לעז על גט פאשר אמרינן השתא הוא דאיתרע יעו"ש שהביא
ג"כ דברי תשו' הר"ן הנ"ל ויען' ג"כ בתשו' מאיר נתיבים (סי' כו) מ"ש בענין זה (ויען'
מ"ש בספרי מנחת משה קו' תה"ש דין ו) וא"כ גם לענין אחי המגרש י"ל דאינו נאמן
לערער אחר שניתן הגט בהקשר ולהוציא המגרש מחזקתו דלא מעל בחו"ש ובנדאי לא
העלים כל השמות שיש לו ובלא"ה יש מקום עיון בענין דע"א אינו נאמן נגד החזקה
(יעו' בש"ע יו"ד (סי' קכז) ובש"ע אה"ע סי' קנז) דגם הכא אחר שניתן הגט בהקשר
הרי היא בחזקת פנוי' ואיך יוכל ע"א להעיד נגד החזקה וכ"כ הר"ן שם בתשו' אין
בדבריו של בעל פלום אא"כ יברר בעדים יעו"ש ולפ"ז הי' מקום לפלפל ע"פ דברי מרן
המהר"מ ב"ב בתשו' מיימוני להלכות אישות (סי' ג) דלא מקרי נגד החזקה היכא דאומר
העד דמעיקרא היה החזקה בטעות וכ"כ בתשו' רש"ל (סי' כא) (והארכתי בזה בחבורי
ברפת משה קונטרס התשובות (סי' יב יג) והעירותי בזה קצת גם בחבורי מנחת משה
בקו' חה"ש דין י) אבל כ"ז באם הערעור היה ששינוי בשם העריסה א"כ יש מקום לומר
דלדברי המערער החזקה דנתינת הגט מעיקרא בטעות היה משא"כ בנ"ד דמערער ששינוי
שמו מחמת חולי א"כ הא יש ג"כ חזקה דמעיקרא במקום כו"נ ודירתו ולידתו שלא היה
לו רק שם זה א"כ שפיר יש מקום לומר דע"א אינו נאמן להוציא מחזקתו שנתחדש לו
שם אחר [ובפרט לומר דנעשה בו מעשה דשינוי שם יעו' בחידושי הרשב"א (יבמות ל
ע"ב) ד"ה אשה במ"ש כשאתה בא לאוסרה ולומר דנעשה בה מעשה האוסר עליה להביא
ראיה יעו"ש ובספרי מנחת משה חאה"ע סי' א סוף אות יב ודו"ק] אמנם יש לפלפל
בענין חזקה העשוי' להשתנות וע"פ דברי הר"ן בעצמו תשובה ל"ג בענין היכא שנמצא
עדות מספיק להתיר האשה רק שיש ריעותא בשינוי השם דתלינן שינוי השם בדבר
אחר דהוי פסימן העשוי להשתנות דבכיון שינה שמו דלפ"ז לכאורה חזקה דמעיקרא לא
הוי חזקה כיון שעשוי להשתנות אכן יש לישב זאת ע"פ דברי הר"ן בעצמו המוכח בב"י
יו"ד סו"ס ר"א וע"פ מ"ש הרבש"ב שמעתיא שמעתיא ג' בפ"א ויען' מ"ש בס' מנחת
משה חאה"ע (סי' ח אות ד) ויש לחלק בין שינה בשם ע"פ איזה סיבה לשינה דמחמת

חולי דלא שקיח פמוכן וגם יש לחלק דהתם מתרצין העדים אף בדרך רחוקה יעו' בש"ע חו"מ (סי' ל) ויש בזה לסתור ולבנות אכמ"ל דכ"ז לפלפולא בעלמא אבל באמת אף אם נאמין לדברי המערער ג"כ יפה פתב רוי"מ דהגט פשר בדיעבד פיון דנכתב שמו כמו שנודע במקום כו"נ פמבואר בש"ע (סי"ב) וכמ"ש התוס' (גיטין לד) והוא מדברי הירושלמי והדברים פשוטים ולכאורה היה מקום להסתפק פיון דשם מחמת חולי הוי שם עיקר משום שעוקר שמו הראשון ונצא ממנות לחיים א"כ אפשר דמעכב אף אם נשתנה שמו שלא במקום הפתיכה והנתינה אבל מדברי המהרי"ק שורש צ"ח שפתב דלעולם פותבין מקום הנתינה עיקר אף אם נשתנה שמו מחמת חולי במקום הפתיכה (יעו' ג"כ ב"ש ס"ק לד ובט"ז ס"ק ה מ"ש על המהרי"ק) הרי דלא נעקר שמו הראשון במקום הנתינה ע"י ששינה שמו מ"ח במק"א וכ"כ הגאון מאוה"ג מהר"מ מלויבאוןויטש בצ"צ אה"ע (סי' קפה) להדיא להקל בכג"ז דבמקום הכו"נ לא היה נודע רק משם יואל וכן פתבו וא"ח פ' ערערו שבמק"א שינו שמו מחמת חולי להוסיף על יואל גם שם אברהם יעו"ש דאם לא היה נודע במקום כו"נ משם אחר הקיל אף שלא במקום עיגון והביא ג"כ מדברי המהרי"ק (יעו"ש ג"כ בסי' קצ"ב ויעו' ג"כ בט"ג דיני שמ"ח סי"ב וי"ד ובדב"ח שם ס"ק ב ואה"ש פ"ל ה ס"ק כ וכ"א וכ"ב ודו"ק) ובפרט דבנ"ד גם אותן שערערו לא היה נודע להם אם קראו אותו א"ח פ' בשם השינוי ולפי דברי המכתבים מאביו ואמו לא הזכירו פ"ל רק שם ישראל ארי' א"כ אף אם שינו שמו נראה דנשתקע א"ח פ' שם מ"ח ובהה"ע עיקר דא"צ שני גיטין כמ"ש הב"ש ס"ק ל"ה וכ"כ פ' האחרונים ועכ"פ בנ"ד ס"ס מיהו איכא דלמא לא שינו פ"ל שמו ואת"ל דנשתנה דלמא נשתקע שם החולי ובהה"ל לא הוי כס"ס משם א"ח פ' דספק א' מתיר יותר מחבירו דנשתקע לחד דעה בב"י צריף שני גיטין (ויעו' ב"ש ס"ק לה) משא"כ בספק זה דלא שני פ"ל שמו יעו' בש"כ יו"ד פ"ל ס"ס דין יב ופר"ח שם אות י"ב במ"ש אפי' היכא דספק א' רק מוסיף במציאות ויעו' במלמ"ל פי"ח מה' א"ב ה"י ובנוב"י מה"ק חיו"ד סי' מא אות ד (ובחאה"ע (סי' מג) סוד"ה ולא מצאתי דצ"ע במה שפותר א"ע למ"ש בחיו"ד שם) ואכמ"ל דאיכא עוד ספק א' אפי' אם שינו שמו ולא נשתקע דלמא פדעת המקילין בלא נודע מזה במקום כו"נ הו' אמת דיש אופן לברר הספיקות מאה"ק ויש לפלפל בענין ס"ס דאיכא לברורי (שמבואר דינו ברמ"א שם סי' קי ס"ט) דהיכא דאיכא טורח רב אין לברר יעו' ברא"ש ע"ז פ"ב (סי' לה) במ"ש פיון דאיכא ס"ס לא הטריחו חכמים וכו' יעו"ש ובפרט בנ"ד אף אם יבוררו הספיקות דנשתנה שמו מ"ת ולא נשתקע אפתי איכא עוד ספק דלמא פדעת המקילין (ונראה עיקר פדעתם כמ"ל) בלא נודע במקום כו"נ משם החולי שבמקום אחר וא"כ הא פתב הנוב"י חיו"ד (סי' מג) אפי' רק בשני ספיקות דגם הרשב"א דמצריף ברור ה' היינו דוקא דיכול לברר שני הספיקות ולא ישאר לנו שום ספק משא"כ היכא דלא יבורר רק ספק א' בזה א"צ לברר יעו"ש וכ"כ בשו"ת רעק"א (סי' עז מכש"כ בנ"ד דיש שלשה ספיקות וא' לא יבורר דינו בהקלט (יעו' ג"כ מ"ש בספרי ברפת משה קוה"ת (סי' טו אות ג) ובקו' יפה לבדיקה שער השני נתיב ט א"ב) ועכ"פ בשלשה ספיקות מהני אפי' במקום חזקת א"א לדעת הש"כ דיני ס"ס אות כח דספק הראשון מגרע להחזקה ובפרט דיש לנו ג"כ ספיקא דדינא דאינו משתנה בשביל החזקה כמ"ש המשנה למלך פ"ב מהט"צ ה"א וכ"ו לרונתא דמלתא אבל באמת אף אם היה מתברר

אח"כ שְׁהִיָּה לוֹ שִׁמ"ח וְלֹא נִשְׁתַּקַּע ג"כ יֵשׁ מְקוֹם גָּדוֹל לְהַקְלֵ כִּינּוּן שְׁלֵא הִיָּה נֹדַע עֲזָה בְּמְקוֹם כּו"נ וּכְמִש"ל ג"כ בְּשֵׁם הַצ"צ: כ"ד הַכּוֹתֵב בְּנִחְיָצָה מְבָרְכוֹ בִּנְח"ט מִשָּׁה נַחוּם יְרוּשָׁלַיִם מְסֻקֵי הַחוּפ"ק.

סִימָן כֵּב תְּשׁוּבָה לְכַבוֹד יְדִידֵי הַרְבֵּה הַמְּאֹרֶה הַגָּדוֹל חו"ב זֵית רַעֲנָן וְכו' מוהר"ר ל׳וֹי יִצְחָק לְעַמְבִּירֶסְקִי נ"י הַאֲבֹד"ק מִמִּילָא חֲתָנָא דְבֵי נְשִׂיאת הַגַּאבֹד"ק סְטַאנִּיסְלַאב בְּדִין ג"פ שְׁעָרֵעֶר עָלָיו דֵּב א': הַשְּׂגָתִי מְכַתְּבוֹ וְחֻשְׁתִּי לְהַשִּׁיבוֹ עַל אֲתֵר בַּעַה"י מְפָנִי כְּבוֹד הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֵיהָ וְלִמְעַן הַשְּׁלֹום בְּדַבָּר הַג"פ שְׁסֻדְרוֹ כְּדַת וְכַתְּבוֹ שְׁמוֹ אֶהְרֵן וְשֵׁם הָאִשָּׁה פְּעֶסְיָא דְמַתְקַרְיָא פֶּעֶסֶל וְעַתָּה מְעָרְעֶר ר"א ע"פ שְׁשֻׁמְעַ מִפְּמָה אֲנָשִׁים שְׁשֻׁמְעוּ מִפִּי הַמְּגָרֵשׁ שְׁהִיָּה נִקְרָא בְּפִי הַרְבֵּה אֲנָשִׁים בְּשֵׁם אָרָא וְכֵן הוּא נִקְרָא בְּמְקוֹם דִּירְתוֹ וּמְדוּעַ הַשְּׁמִיטוּ כִּינּוּי אָרָא כֵּן שְׁמַע הַמְּעָרְעֶר שְׁהָאִשָּׁה נִקְרָאת פְּאֵלִינֵיא כְּדָרְךָ הַמְּתַחַדְשִׁים הַמְּשֻׁנִּים שְׁמוֹתֵיהֶם לְשִׁמּוֹת הָא"י דג"כ הִיָּה לְהֵם לְכַתְּבוֹ וְקִרְאֵתִי כָּל כַּת"י הַרְבֵּה הַמְּעָרְעֶר שְׁיַחְזִי' וְאִינוּ כְּדָאֵי לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרָיו יַעַן גַּם לְפִי כְּתָבוֹ לֹא שְׁמַע רַק חֻשְׁשׁוֹת וְזִהִירוֹת לְכַתְּחַלָּה וְאִיךָ לֹא חָשׁ לְמַצּוֹדְתוֹ שֶׁל ר"ת לְעָרְעֶר עַל גֵּט שְׁסֻדְרוֹ ב"ד מְוָבְהָק] וְרִאִיתִי ג"כ הַגַּב"ע כְּדַת מְהַעֲדִים הַר"מ בַּרמ"ז הַפֶּהֶן וְהַרָא"ח בַּר"ש תּוֹשְׁבֵי סְמִילָא מְשֻׁנִּים רַבּוֹת שְׁהַעֲיֵדוּ בַתו"ע כִּי יוֹדְעִים וּמְפִירִים הֵיטֵב אֶת הָאִישׁ אֶהְרֵן בַּר' שְׁמַחָה מְנַחֵם וְאֶת אִשְׁתּוֹ פְּעֶסְיָא בַת מְאִיר שְׁנַתְּגָרְשׁוּ בַב"ד לְפָנָי יָמִים אֲחָדִים וְזוֹכְרִים כִּי מִיּוֹם שְׁפָא מ' אֶהְרֵן הַג"ל לְסְמִילָא וְנִשְׂאָה הָאִשָּׁה פְּעֶסְיָא הוּא נִקְרָא תְּמִיד בְּפִי כָּל רַק אֶהְרֵן וְלֹא יָדְעוּ כָּלֵל מְכִינּוּי אָרָא וְהַמְּגַנְרֶשֶׁת נִקְרָאת תְּמִיד בְּפִי רֹבֵב בְּנֵי הָעִיר פְּעֶסְיָא וּמְקַצֵּת קוֹרִין לָהּ פְּעֶסֶל הֵן בְּבִיתָהּ אוֹ בֵּיתֵר בְּתֵי הָעִיר בְּפָנֶיהָ וְשְׁלֵא בְּפָנֶיהָ רַק בְּשִׁמּוֹת אֵלֵי תִקְרָא וְלֹא שְׁמַעוּ כָּלֵל מִשֵּׁם פְּאֵלִינֵיא זֹאת יוֹדְעִים בְּבִירוֹר זַח"ד הַגַּב"ע וְכַת"ר כְּתָב ג"כ דְּבַעַת סַה"ג אָמַר הַבַּעַל וְכֵן הָאֲנָשִׁים שְׁעַמְדוּ אֲזַ דְּרַק יַחֲדִידִים מְעַטִּים בְּמִסְפֵּר קוֹרְאִים אוֹתָהּ לְעֵתִים רַחֲוִקוֹת "פְּאֵלִינֵיא מֵאַרְקָאוּנָא" וְדוֹקָא בְּדַבָּרֵם עֲמָה בַל"ר וְכַת"ר בִּיאָר בְּמִכְתְּבוֹ כָּל פְּרָטֵי סֹדֵר הַשְּׁמּוֹת בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת וְשׁוֹאֵל חו"ד: [ב] תְּשׁוּבָה הִנֵּה צַר הַמְּקוֹם לְהַתְּחַלֵּף בְּזָה בְּרַחֲבָהּ בְּהִנְיּוֹת דְּאֲבִי' וְרַבָּא וְלֹא נִשְׂאָר לָנוּ רַק לְבָאָר ע"פ דַּעַת גְּדוֹלֵי הָאֲחֵרוּנִים דַּעַת תּוֹרָה מְכַרְעַת בְּעֶזֶר הַחֲוֹנֵן דַּעַת כִּי הַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים דְּהַגֵּט כְּשֶׁר וְאִין בְּזָה שׁוּם חֻשְׁשׁ כִּי פַתּוֹרָה פִּשּׁוּ וְכֵן רְאוּי לְעֲשׂוֹת לְכַתְּחַלָּה וְכָל רַב מְוָבְהָק הִיָּה מוֹרָה לְעֲשׂוֹת כֵּן לְכַתְּחַלָּה דְּהִנֵּה בְּעֵנִין שֵׁם אֲרוֹן גַּם כֵּן יֵשׁ מְקוֹם סְפֵק אִם לְכַתְּבוֹ הַמְּכּוֹנָה אוֹ דְּמַתְקַרְיָא דְּאָרְף דְּהַרְבֵּ מִים חִיִּים אֲבָן הָעֶזֶר (סִי' נַח) הַבִּיא תְּשׁוּ' הַגָּאוֹן בַּא"פ בְּהַחֲלֵט לְכַתְּבוֹ דְּמַתְקַרְיָא אֲרוֹן אֲבָל הַגָּאוֹן דְּבָרֵי חִיִּים (סִי' עַח) כְּתָב לְכַתְּבוֹ דוֹקָא הַמְּכּוֹנָה וְאִם יִכְתְּבוּ דְּמַתְקַרְיָא יֵשׁ חֻשְׁשׁ פְּסוּל יַעו"ש שְׁהָאֲרִיף בְּזָה (וְלִדְעָתוֹ גֶּרַע זֹאת מִשְׂאָר הַמְּקוֹמוֹת שְׁפַתְּבוּ דְּמַתְקַרְיָא בְּמְקוֹם הַמְּכּוֹנָה כְּמוֹכֵן וַיַּעַן' ג"כ בַּג"פ ס"ק סד) וּבַתְּשׁוּ' דְּבָרֵי שְׁאוּל (לְהַגָּאוֹן מְלָבוֹב) סִי' מ"ג הָאֲרִיף בְּפֶרֶט זֶה לְכַתְּבוֹ דוֹקָא דְּמַתְקַרְיָא אֲרוֹן וְאִם כְּתָבוּ הַמְּכּוֹנָה פְּסוּל וְצָרִיף לְכַתְּבוֹ גֵּט אַחֵר (יַעו' בְּשׁו"ת חֲסֵד לְאַבְרָהָם אַה"ע (סִי' לַה) שְׁהָאֲרִיף לְצַדֵּד בְּזָה כְּשִׁנְיָתָן הַגֵּט) וְאָרְף דְּלִדְיָנָא נִלְפַע"ד דְּגַם בְּזָה טוֹב יוֹתֵר לְכַתְּבוֹ דְּמַתְקַרְיָא (יַעו' בַּט"ג שְׁנ"ת סוֹס"ק ד' בַּמ"ש אָרְף אִם לֹא נִמְצָא שֵׁם בְּזָה בַּלַּה"ק אָרְף הַמְּלָה יֵשׁ לָהּ פַתּוֹרֵן בַּלַּה"ק כּו' שְׁיֵשׁ לְכַתְּבוֹ דְּמַתְקַרְיָא וְלֹא הַמְּכּוֹנָה וַיַּעַן' בְּסִפְרֵי מַנ"מ בַּקו' חַה"ש כּוֹף דִּין נ' וּבְדִין ז"ך שְׁהָאֲרַכְתִּי בְּזָה) מ"מ אִם רַב א' לֹא מְכַרְעַ לִיָּה מְלֵתָא בְּזָה וַעֲי"ז הוּא מְשֻׁמֵּט לְגַמְרֵי כִּינּוּי אֲרוֹן ג"כ לֹא מְשַׁתְּבֵּשׁ כִּינּוּן דִּישׁ דַּעוֹת דְּהוּי קִיָּה"ש אָרְף אִם קוֹרִין בַּקַּמ"ץ וַא"כ הָא כְּתָב הַב"ש בְּכָלֵלֵי אוֹתוֹ וְדַהֲיָא דִּישׁ סְפֵק בְּאוֹתוֹ שֵׁם כִּינּוּי

כּוֹתְבִין אוֹתוֹ יוֹתֵר טוֹב לְסִמּוֹךְ עַל רֹב הַפּוֹסְקִים דַּס"ל שְׁהִיא קִיָּה"ש יַעו' ג"כ בּב"ש שא"נ גְּבִי שֵׁם נִטְעַ וּבַט"ג שֵׁם וּעַפ"ז יֵשׁ מְקוֹם לְוֹמֵר דְּמַצַּד הַסְּפֵק דְּמַתְקָרִי אוֹ הַמְּכַוְּנָה (דְּפָסוּל לְכַאו"א כַּמֶּש"ל) יוֹתֵר טוֹב לְסִמּוֹךְ עַל הַסּוֹבְרִים דְּהוּי קִיָּה"ש (דְּרַק הַמַּהֲר"מ מְחַלֵּק בְּזָה בֵּין אִם קוֹרִין בְּקַמ"ץ אוֹ בְּפֶת"ח אֲבָל רֹב הַפּוֹסְקִים הַש"ע סַט"ו וּלְבוּשׁ שֵׁם וְהַס"ש לֹא חִילְקוּ בְּזָה וְכ"נ דְּעַת הַב"ש לְעִיקָר יַעו' ג"כ בַּאֲה"ש) וַיֵּשׁ לְפַלְפֵּל בְּזָה וּלְחַלֵּק דְּרַק בְּיֵשׁ סְפֵק בְּעִיקָר הַשֵּׁם אִיךָ לְכַתְּבוּ מִשְׁא"כ בְּשֵׁם אַרְוֹן דְּיָדוּעַ פְּתִיבַת הַשֵּׁם וְהַסְּפֵק הוּא רַק מַצַּד דְּמַתְקָרִי אוֹ הַמְּכַוְּנָה דְּבְּזָה יֵשׁ עֲצָה לְהַקְדִּים שֵׁם אַרְוֹן (וּכְעֵין שְׁפַתְבַּהֲט"ג בְּלַק"ש דִּין הו"ט לְכַתְּבוּ לִיב דְּמַתְקָרִי מִשְׁהַ יְהוּדָא וְכַדוּמָה מְשׁוּם סְפִיקָא דַּהֲב"ש וְהַנוּב"י וְכ"כ בְּשׁו"ת שׁו"מ מַה"ג ח"א (ס' ר"נ) דְּיָפָה פְּתָבוּ יַעֲקֹב דְּמַתְקָרִי יַעֲקֹב שְׁרָגָא מְשׁוּם סְפִיקָא דַּהֲב"ש וְהַנוּב"י וְהַאֲרַכְתִּי בְּפֶרֶט זֶה בְּסִפְרֵי מַנ"מ בְּקוֹנְטְרַס חֲקֵי הַשֵּׁם דִּין לִז יַעו"ש וַיֵּשׁ בְּזָה לְסַתּוֹר וּלְכַנּוֹת דְּבַאֲמַת עֲצָה זֹו ג"כ אֵינָה מְבִנְרַת כ"כ לְהַקְדִּים הַחֲנִיכָה לְשֵׁם הָעִיקָר מְעַרְסָה וִידוּעִים דְּבָרֵי הַבֵּית אֲפָרִים חַאֲה"ע (ס' פַּה) וְהַט"ג בְּלַק"ש דִּין פ"ו גְּבִי סְאָסְיָא טַאבָא וַיַּעַן' בַּדב"ח שֵׁם שְׁא"א ס"ק ט שְׁעֲשֵׂה סְפֵק בְּגוֹף פְּתִיבַת שֵׁם אַרְוֹן כְּשֶׁנֶּקְרָא בְּקַמ"ץ דְּלְכַאוּרָה אֵין בְּזָה הֵיכֵר שְׁיִכּוּל לְקָרוֹת אַרְוֹן בְּפֶת"ח וּמְשׁוּם זֶה פְּתַב דְּלְכַאוּרָה יֵשׁ לְכַתְּבוּ אַרְאָן אֲבָל אֵין.

דְּבָרֵי מוּכְנָיִם וְגַם עִיקָר הַחֲשֵׁשׁ אֵינוֹ כַּמֶּש"ש הַט"ג שְׁנ"ח ס"ק ב דְּכָל שְׁנִכְתַּב פְּהוּגָן וְאֲפֹשֶׁר לְקָרוֹתוֹ בְּפִשְׁטוֹת כְּפִי שְׁנִקְרַאת אֵין לְחוּשׁ שְׁיִטְעוּ לְקָרוֹתוֹ בְּעַנְיָן אַחַר יַעו"ש גְּבִי שֵׁם חוּסִיא דְּאֵין לְחוּשׁ שְׁיִקְרָאוּ בְּחוּלָם וְכ"כ הַע"נ אוֹת ש' גְּבִי שְׁלוּם בְּחוּלָם וּבְשׁוֹר"ק דְּלִפִּי הַסִּימְנִים שְׁמִזְכִּיר שֵׁם אָבִיו וְשֵׁם אֲשֶׁתוֹ מִמִּילָא יִתְבָּרַר לְקָרוֹא הַגֵּט פְּהִלְכְּתוֹ וּלְפָלֵא דַּהֲדַב"ח הִבִּיא בְּעֲצָמוֹ דְּבָרֵי הַע"נ אַח"כ בְּאוֹת ש' ס"ק ה) וְאִכְמ"ל דַּעַכ"פ יֵשׁ פְּנִים לְהִלְכָה אַף לְכַתְּחִלָּה לְהַשְׁמִיט שֵׁם אַרְוֹן וּלְכַתּוּב רַק שְׁה"ק שְׁעוּלָה בּוֹ לְתוֹרָה וְתו"ע וְיָמִי שְׁהוּרָה כֵּן אֵין מְזַנְיָחִין אוֹתוֹ: [ג] וְכ"ז אֲפִילוּ בְּשֵׁם אַרְוֹן דְּאֵין שׁוּם סְפֵק בְּכַתְּיבַת הַשֵּׁם גּוֹפִי' אֲכֹן בְּכִנּוּי אַרְא אַף דְּאֵין בּוֹ סְפֵק שֶׁל דְּמַתְקָרִי דְּלַכ"ע הוּי כִּנּוּי וְכּוֹתְבִין הַמְּכַוְּנָה (זוּלַת דְּעַת הַרַש"ל וְס"ש דְּקִיָּה"ש הַיּוֹצֵא מִשְׁה"ק כּוֹתְבִין דְּמַתְקָרִי אֲבָל לֹא כֵּן דְּעַת הַב"ש וְהַאֲחַרּוֹנִים גְּבִי סַאִי אֲכֹן יַעו' בְּשׁו"ת שׁו"מ מַה"ג ח"א (ס' פַּה) שְׁתַּפְּס לְפִשְׁטוֹת בְּשֵׁם חֲזַקָאָל שְׁהוּא קִיָּה"ש מִיְחֻזְקָאָל לְכַתְּבוּ דְּמַתְקָרִי וְהוּא בְּאֲמָנָם לְפָלֵא שְׁלֵא הִבִּיא מִדְּבָרֵי הַב"ש וְהַאֲחַרּוֹנִים יַעו' ג"כ בַּט"ג שְׁא"ת ס"ק ד וַיַּעַן' ג"כ בְּשַׁעַר הַתְּשׁוּבוֹת בְּסו"ס דַּב"ח עַל שְׁמוֹת שְׁתַּמָּה ג"כ עַל חַא"ש (ס' קַחָה) שְׁתַּפְּס לְפִשְׁטוֹת לְכַתְּבוּ דְּמַתְקָרִי אֵיִצִּיא כִּינּוּן דְּיּוֹצֵא מִשְׁה"ק דְּאִיךָ נִשְׁמַט מִמֶּנּוּ דְּבָרֵי הַב"ש גְּבִי סַאִי וַיַּעַן' ג"כ מ"ש בְּסִפְרֵי מְנַחַת מִלְּשָׁה קו' חֲקֵי הַשֵּׁם דִּין כַּג וְדו"ק] אֲבָל בְּעִיקָר פְּתִיבַת שֵׁם אַרְא יֵשׁ מְקִים סְפֵק אִיךָ לְכַתְּבוּ דְּהַנָּה הָרַב הַמְּעַרְעֵר הָעֵתִיק הַחֲנִיכָה אַרְהָ בַּה"א לְבַסּוֹף וְאֵין זֶה דְּבָר מְוַחֲלֵט דְּאִיךָ שְׁכֹן דְּעַת הַתְּשׁוּ' מֵאַהֲבָה ח"א (ס' נַב) הו"ד בַּפֶּת"ש בְּקִיָּה"ש אֲבָל הָרַב כְּרַם שְׁלֵמָה הָעִיד בְּשֵׁם הַגָּאוֹן חֲתַם סוֹפֵר לְכַתְּבוּ אַרְא בְּאֲל"ף לְבַסּוֹף מְשׁוּם דְּאַרְהָ בַּה"א הוּא לְשׁוֹן קַלְלָה יַעו"ש (וַיָּפָה הָעֵתִיק כַּת"ר שֵׁם זֶה בְּמַכְתְּבוֹ בְּאֲל"ף לְבַרְכָה וְלֹא לְקַלְלָה) וּבְאֲמַת לַפַּע"ד בְּכָל שְׁמוֹת אֲנָשִׁים כְּאֵלוֹ הַיּוֹצֵאִים מִשְׁה"ק נְסַתְּפַקְתִּי מֵאִז דְּלֹא נֶאֱמַר כָּל זֶה לְכַתְּבוּ בַּה' לְבַסּוֹף רַק בְּשְׁמוֹת נָשִׁים וְלֹא בְּאֲנָשִׁים וְכַדְנָרְאָה מִדְּבָרֵי הַב"ש גְּבִי בִּינָא מִבְּנִימִין יַעו' ג"כ בַּט"ג שְׁא"מ ס"ק כ"ג כ"ד גְּבִי כִּנּוּי מוֹנָא מֵאֲשַׁקָּא הַיּוֹצֵאִים מְשֵׁם מִלְּשָׁה יַעו' ג"כ בַּט"ג שְׁא"א ס"ק מַד גְּבִי אֲלַקְנָה אֲלִיקָא וּבַמ"ש בְּאוֹת י' גְּבִי הַנּוֹצֵאָא כִּינּוּי לִיהוּדָה וַיֵּשׁ בְּזָה

כַּמָּה סְתִירוֹת בְּדַבְרֵי הַט"ג אַכמ"ל אַח"ז רְאִיתִי שְׁגָם הִרָה"ג מְקַאָרְסָן בְּסִפְרוֹ שֶׁל"מ עֶמֶד בְּזֶה וְכַעַת נִדְפַס מִחֲדָשׁ תְּשׁוּ' מְשִׁיב דָּבָר מֵהַגָּאוֹן הַמְּוֹבָהֵק הַנְּצִי"ב מוֹנִלְאָזִין וְכַתֵּב ג"כ בַּחֲאֵה"ע סו"ס ע"א זֶה לְשׁוֹנוֹ בְּדַבָּר שֶׁשָּׁמַע מִשְׁמֵי דְכַתִּיבַת ה' בְּסוֹף שֵׁם הַיִּנְצָא מִשֶּׁה"ק אֵינוֹ רַק גְּבִי שְׁמוֹת נְשִׁים אֲבָל לֹא גְבִי שְׁמוֹת אֲנָשִׁים כֵּן הוּא יְדִידִי וְלֹא זֶה בְּלִבְד אֶלָּא אִפִּי' גְּבִי ש"נ אֵינוֹ אֶלָּא בִּינְצָא מִשֶּׁה"ק דְכַתִּיב ה' בְּסוֹף כּו' יַעו"ש וּבְאַמַּת גְּבִי ש"נ כָּבָר קִדְמוֹ בְּסִבְרָא זֹו הַט"ג שְׁנִיָּה ס"ק ח"י בְּמֵאֲמַר הַמְּנֻסָּגָר וּשְׁנ"ש ס"ק ב' גְּבִי רֵאחֲצִיא [וְאַגֵּב רְאִיתִי דְבַר פְּלֵא בְּמִשְׁיב דְּבָר שֵׁם שְׁתֵּמָה עַל הַט"ג (שְׁנ"א ס"ק יב) שֶׁכ' שֶׁשָּׁמַע אִשָּׁה שֶׁשָּׁמָה אֶסְנָה דִּישׁ לְכַתּוֹב בַּה"א כִּינּוֹן שְׁנֻגָזֵר מִשֵּׁם אֶסְנַת וְכַתֵּב ע"ז שֶׁשְׁטַעָה בְּשִׁתִּים חֲדָא דְאֵם נִגְזֵר מֵאֶסְנַת יֵשׁ לְכַתּוֹב בֵּא' וּבְאַמַּת הוּא שֵׁם הַנְּמַצָּא בִּס' עֶזְרָא ב' פְּסוּק נ' בְּנִי אֶסְנָה יַעו"ש וּבִמְכַת"ר הוּא טְעוֹת חוֹזֵר דְשֵׁם אֶסְנָה בְּעֶזְרָא הוּא שֵׁם זָכָר וְהַט"ג מִיִּירִי בְשֵׁם נִקְבָּה אֶסְנָה בְּקִמְצִי וְע"כ פֶּתַח דְנִגְזֵר מִשֵּׁם אֶסְנַת וְהַתְּמִיָּה הַשְּׁנִי' דִּישׁ לְכַתּוֹב בְּאַל"ף כֵּן הוּא בְּאַמַּת לְדַעַת הַט"ג בְּעֶצְמוֹ כַּמֶּש"ל וּמְצִינוֹ בְּעֶנְיָן זֶה סְתִירוֹת בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּדַבְרֵי הַט"ג כִּיִּדוּעַ] עַכ"פ הֵרַב הַמְּעַרְעֵר שֶׁהֶעֱתִיק שֵׁם אֶרָה בַּה' מִפְּנֵי שְׁרָאָה כֵּן בַּפַּת"ש וּמִיָּם חַיִּים מִדוּעַ לֹא רָאָה שְׁיֵשׁ מְקוֹם יוֹתֵר לְכַתּוֹב בֵּא' (וְכֵן דַּעַתִּי נוֹטָה יוֹתֵר לָנָה וְכִמוֹ שֶׁהֶעֱתִיק כַּת"ר כְּתִיבַת שֵׁם זֶה יַעו"ג"כ בִּס"ש בְּהוֹסְפוֹת הו"ד בֵּאֵה"ש שֵׁא"א ס"ק מ' שֶׁהֵבִיא ג"כ שֵׁם אֲרוֹ בְּנִי"ו לְבִסּוֹף הֵיכָא דְקָרִיאַת הָרִי"ש הוּא בְּחוּלָם וְקָרוֹב לְכַעַת בֵּין הַבְּרַת א' לְבִסּוֹף אוֹ חוּלָם מִפְּנֵי מְהִירַת הַמְּבֻטָּא וַיַּעַן' ג"כ בְּשׁוֹ"ת ש"א אַה"ע (סִי' כג כ"ד) בְּעֶנְיָן כְּתִיבַת שֵׁם אֲרִי אִיף לְכַתְּבוֹ וּבִמ"ש בְּעֶנְיָן זֶה בַּחֲזָה"ש דִּין לֵד) וְעַכ"פ כְּשֵׁיִשׁ סָפֵק בְּעִיקָר הַפְּינּוּי אֶרָא אִיף לְכַתְּבוֹ הַדְּבָר פְּשׁוּט דִּיוֹתֵר טוֹב לְסַמְּנָה עַל הַסּוֹבְרִים דְהֵנּוּ קִיָּה"ש וְכַמֶּש"ל בְּשֵׁם הַב"ש (וַיֵּשׁ לְפַלְפֵּל בְּעֶנְיָן שֵׁם אֶלְחָנָן חֲנָן יַעו"ג"כ בְּשׁוֹ"פ גְּאוֹת דְשָׂא מִסִּי א' עַד סוּס"ה וְאַכמ"ל) וַיַּעַן' ג"כ בְּסִפְרֵי בְּרַפְת מְשִׁה בַּקוּה"ת (סִי' ח"י יט) בְּעֶנְיָן שֵׁם עֲלִיק מ"ש בְּזֶה וְכַמָּה פְּעָמִים עֲשִׂיתִי כֵּן לְמַעֲשֵׂה בַכּג"ז הֵיכָא דְהִנֵּה לִי קֶצֶת סָפֵק בְּעִיקָר כְּתִיבַת הַפְּינּוּי הֵיכָא דִּישׁ סוֹבְרִים דְהֵנּוּ קִיָּה"ש כְּתִבְתִּי רַק שֶׁה"ק וְעֵרִיסָה וְכ"ז אִפִּי' לְדַעַת הַמְּעַרְעֵר מַכְש"כ לְפִי הַגַּב"ע שֶׁלֹּא יָדְעוּ וְלֹא זָכְרוּ מִשֵּׁם אַחַר זוּלַת אַהֲרֹן אֵף אִם בְּמְקוֹם מוֹלְדָתוֹ הִנֵּה נִקְרָא אֶרָא וְדֹאֵי יָפָה פֶּתַח כַּת"ר דֹּא"צ לְהַזְכִּירוֹ כָּלֵל בְּגַט וְהֵבִיא דְבָרֵי הַט"ג שְׁנ"מ ס"ק ז גְּבִי מִירוֹשׁ שֶׁהָאֲרִיף בְּפִרְטָא זֶה אֲמַת דְּדַבְרֵי הַט"ג שֵׁם גְּפִלְאִין יַעו"ג"כ בַּדַּב"ח שֵׁם ס"ק ה' שְׁבִיָּאָר הֵיטֵב דְבָרֵי תְשׁוּ' מֵהַר"מ וַיֵּשׁ בְּעֶנְיָן זֶה אֲרִיכוֹת דְבָרִים: אַכמ"ל אֲבָל בַּנ"ד דְאִפִּי' אִם הִנֵּה נִקְרָא כֵּן בְּמְקוֹם כּו"נ כְּתִבְתִּי לְעֵיל דִּישׁ מְקוֹם גְּדוּל לְהַשְׁמִיט לְכַתְּחֵלָה הַפְּינּוּי אֶרָא מַכְש"כ דְּבַמְקוֹם כּו"נ לֹא יִזְכָּר וְלֹא יִפְקַד כִּינּוּי זֶה אֵף אִם הִנֵּה נִקְרָא כֵּן בְּעֵיר אַחֲרַת וְדֹאֵי דֹא"צ לְכַתְּבוֹ וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים וּמְבֹאָרִים: [ד] וּבְדַבָּר הַפְּינּוּי פְּאֵלִינָא הָאֲמַת אֲגִיד וְלֹא אֲכַחַד דִּידוּעַ לִי ג"כ מִפְּמָה מוֹרִים מְוֹבָהֵקִים דְּמִשְׁמִיטִין שְׁמוֹת הַנְּכָרִים ע"פ דְבָרֵי הַחֲדוּשֵׁי אֲנָשֵׁי שֵׁם (סִי' קמב) (וְטַעַמָּם וְנִימוּקָם עִיקָר מִפְּנֵי שְׁאִינָם מְסוֹנְדָרִים שְׁמוֹת אֵלוֹ בְּסִפְרָא וּבְנִקְלָא יוֹכְלוּ לְבוֹא לִידֵי שִׁיטִי וְע"כ טוֹב יוֹתֵר לְכַנּוֹס בְּסִפְק חֲסָרוֹן מְסִפְק שְׁינּוּי וְכַמ"ש הַמְּהַרִּי"ק הו"ד בַּב"י (סִי' קכח) יַעו"ג"כ בְּשׁוֹ"ת פְּרָשַׁת מְרֻדְכִי אַה"ע סִי' נ) אֲבָל אֲנִכִי לֹא כֵן עֲמָדִי וְכִמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי בְּסִפְרֵי מְנַחַת מְשִׁה קו' חַה"ש דִּין ל"ח וְדִין מ"ז בְּאַנְרָף דִּישׁ לְהַזְכִּיר גַּם שְׁמוֹת אֵלוֹ בְּגַט וְכֵן אֲנִי נוֹהֵג לְמַעֲשֵׂה וְעַכ"ז הֵיטֵב אֲשֶׁר דְבָר כַּת"ר דַּכ"ז דוֹקָא בְּנִקְרָאִים כֵּן בְּפִי כָּל וְחֻתְמִים כֵּן מִשֵּׁא"כ בַּנ"ד דְרַק מְעַט בְּמִסְפָּר וְלִפְרָקִים קוֹרִין אוֹתָהּ פְּאֵלִינָא פְּשׁוּט דְמָה שְׁקוֹרִין מִיַּעוּטָא דְמִיַּעוּטָא בְּשֵׁם נְכָרִים דֹּאִין לְהַזְכִּיר בְּגַט וְהֵבִיא

ג"כ מדברי הג"פ (סי' קכח ס"ק לא וסי' קכט ס"ק ב) והדברים פשוטים דאפילו בשמות היהודים לא מקרי פורתא רק אם עכ"פ מיעוט גמור קורין פן משא"כ מיעוטא דמיעוטא דהוי פמאן דליתא וכעין שפתב בשו"ת פנים מאירות ח"א (סי' ח"י) לעגנן שם פראסניטין דהא"י שקורים פראסניטין הוי מיעוטא דמיעוטא נגד רוב יושבי המדינה כו' ולמיעוטא דמיעוטא אפי' ר"מ לא חניש ומוטב שלא נכתב פלל יעו"ש (והוא ש"ס מפורש בנדה (לב א) אימר דשמעת ליה לר"מ מיעוטא דשכיח אבל מיעוטא דלא שכיח מי שמעת לי) וכ"כ בשו"ת נוב"י מה"ק אה"ע (סי' פח) לעגנן שם פילין דמיעוטא דמיעוטא פמאן דליתא דמי וכ"כ במה"ת אה"ע סס"י קיז) ובשו"ת נאות דשא (סו"ס ז) וכ"כ בשו"ת חסד לאברהם אה"ע (סי' לו) על דברי הב"א (סי' פה וט"ג בלק"ש דין טו) גבי סאסיא טאבא שהחמיר בשני גיטין דדוקא במיעוט השכיח חשש משא"כ במיעוטא דמיעוטא דהוי פמאן דליתא יעו"ש: [ה] וכ"ז אפי' בשמות היהודים מכש"כ בשמות הנכרים (דייש דעה שלא להזכיר) פשוט דאין לחוש למיעוטא דמיעוטא ויש להוסיף נוסף בזה ע"פ דברי המרדכי חולין סוף פ"י שפתב לחלק דלא מקרי מיעוטא דמיעוטא אלא בתרי עניני דומיא דגבינות בית אונייקי כו' אבל אם היו נשחטים שאר בהמות לעכו"ם אפי' א' מני אלה לא הוי אלא חד מיעוט והוי לו למיחוש שפא הך קיבה מאותה מיעוט יעו"ש (ויען' ג"כ בריטב"א יבמות (סז) ד"ה קסבר במ"ש דאילונית לר' יוסי הוי מיעוטא דמיעוטא כו' ודו"ק) ועפ"ז יש מקום לחלק דאפי' אי נימא בשם גמור פשקורין פן רק מעט דמעט ג"כ מקרי פורתא זה משום דבחזא ענינא הוא וסוף כל סוף מקרי מיעוטא משא"כ בנ"ד יש מקום לומר דהוי בתרי עניני דרוב אחב"י אינם משנים שמותם לשמות א"י ולגבייהו שם כזה לא מקרי שם פלל ואפי' אשה זו דמתחמת לפעמים לשם א"י ג"כ הרוב אין קורין אותה פן ורק מעטים במקספר לפרקים וע"כ שפיר יש מקום לומר דבכג"ז כ"ע מודים דכמאן דליתא דמי נחס להזכירו בגט כמובן וכ"ז אפי' אם היו קורין אותה המעט גם בעת שמדברין אתה בשפת יהודית המדוברת ומכש"כ לפי מ"ש כת"ר דרק בעת שמדברים אתה בשפ"ר קורין אותה פן א"כ פשוט לכל בר בי רב דאין זה שם פלל לעגנן גט דנמצאו הרבה אנשים פשמדברים בשפ"ר מעתיקים המה השמות כפי שפה זו אבל אין פונתם לשנות שמותם גם בשפת יהודית המדוברת וע"כ פשוט דאין שום שייכות לקריאת השם לעגנן גט וכתובה (וכן מה שכתבו פעסאי דמתקריא פעסל עשו פהלכה וכמ"ש הט"ג אות ע גבי עטיא עטל ולעגנן יתר החששות שהעיר המערער אינו כדאי להשיב בזה) והדברים פשוטים וברורים שסדרו השמות פראוי לכל רב מובהק ודעת הרב המערער נסתרה דרכו מפל איש ישר הולך בתום דמי בקש זאת מידו לחקור אחר פתיבת הגט אם עשו פהונגן ואם הוא חרד לדבר ד' שיהיה בהכשר עצהיו"ט בחשבו שהוא מןמחה לאותו דבר מדוע לא הצטרף בעת סידור הגט ואם על כבוד המדונה חשש מדוע לא חס על כבוד שמים שהוא כבוד התורה ולהוציא לעז על גט פשר וישר להעליל בעפר קרן התורה ולומדי' ושיחולל עי"ז שם שמים ברבים בפני ההמונים וההבערה לחלק יצאתה לסכסוף איש ברעהו ע"כ פאשר גם הרב המערער הוא מנושאי דגל התורה והיראה מובטחני שיבקש סליחה על שגגתו וכל הפורע בהודאה זוכה לשם טוב והעושה שלום במרומיו ישפיע שלום וברכה על דיני ישראל וישיב שופטינו כפראשונה כנפש

המעטיר המצפה לישועות ה' ולהרמת קרן התורה משה נחום ירושלימסקי האבד"ק קאמינקא פעת אבד"ק אסטראלענקא והגליל.

סימן כג שאלה מפורד הרב הגאון הגדול גור הנכונים וכו' בקש"ת מוהר"ר יצחק אייזיק שור האבד"ק בוקארעשט והמדינה מח"ס, תולדות אדם באר יצחק שיש יצחק תפארת אדם, תולדות יצחק, אבל אם, תפארת וישראל, משמיע ישועה, בית יצחק, מאורי אור, מי באר, חזקת הדיינים, הוספות הרא"ש עה"ת, שו"ת הרא"ש: בענין ג"פ שכתבו שם האשה סאבל והיתה נקראת סובל בחולם: [ז"ל] בשם ה' ח"י מנחם אב שנת תרמ"ט באקארעשט ישאו הרים שלום וברכה והצלחה למעלת פבוד ידידי הרב הגאון הגדול הקריף העצום ובקי נפלא בשיטות הש"ס ופוסקים סיני ועוקר הרים וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי נ"י האבד"ק קאמינקא יצ"ו: אחדשה"ט באהבה אם כי קשה עלי מאד להטריח את הדרת גאונו אף כי זה שנתים שאין אני בקו הבריאה ד' ישלח לי רפואה שלמה ואבקש מהדר"ג בכ"ע שישפוך שיחו לפני מלך מלכי המלכים לנפוך גם אותי יצחק אייזיק בן אסתר עכ"ז כי בא לפני שאלה נחוצה לשעתה אמרתי להתנייע בזה עם הדרת גאונו ואבקשו לשלוח לי תשובתו באריכות פדרכו בקודש.

נשאלתי מרב א' שסידר גט לאשה אחת ושאל אותה על שמה והשיבה האבל וכן נכתב בכתובתה והמסדר סידר הגט בשם סאבל ועתה הביא דוד האשה גב"ע מרב א' להרב המסדר שהאשה נקראת סובל הדין מהו אם פשר הגט והנה פבר ידוע דברי הירושלמי גבי תרי תלמידי חזק קרי יהודים וחד קרי יהודיים דאמר דטעוהא הוא אלמא דכל שחי ר או הוסיף בנקודה במלה מכפי משמעות קריאתה הוי טעות ומזה הוכיחו הפוסקים דבכה"ג הגט פסול ובט"ג מבואר בכ"מ דפסול אם שינה מכפי המבטא ובשמות נשים אות מ"ס"ק ג כתב דשינוי המבטא מחירי"ק לסגו"ל לא הוי שינוי גמור כמו שינוי גמור בין הרגשת יו"ד לבין לא נרגש הכרת יו"ד ובב"ש מבואר דשינוי מבטא אפי' באותיות מתחלפות פסול וכ"כ במהריב"ל (סי' כ) בשם גונוא שכתב גיונוא ביו"ד דקרוב לומר דאפי' נשאת תצא משום דאותיות המתחלפות אינם פשרים רק בשינוי באותיות אבל במקום נקודה ששינה נדאי פסול ובשו"ת מהרשד"ם (סי' רמד) כתב דבאותיות או"י שהם שימוש לנקודות אין החסרון פוסל בהם כל שלא נודע שם אחר בלתי נקודה הידוע אצלנו וכבר ידוע דא' מורה על נקודת קמ"ץ או פת"ח רק שדך"הב"ש שלא להטיל א' במקום נקודת הפת"ת יענין בג"פ (סי' קכח ס"ק ג) ובע"נ בשם נצר ולהורות על קמ"ץ צריך א' אלפיא דכ"ע יעו' בס"ש בשם טאנא ואות ניו"ו מורה על נקודת חול"ם או מלאפום ואם הנה מנוקד חולם וכתב מנוקד קמ"ץ בנדאי פסול והב"ש (אות י ס"ק יז) הביא בשם מהר"מ קריף דקמ"ץ ל הוא משרת לחולם ואות י' מורה על נקודת חירי"ק ואם אין מרגישין החירי"ק אז א"צ להטיל יו"ד להורות על הנקודה מאשר שהמבטא במהירות ואין מרגישין יו"ד ויען' בבבאור ס"מ שהביא בשם מורו המהר"מ מלובלין דבשמות הלע"ז המנהג שאין מטילין אות המורה על הנקודה בין שני האותיות בסוף התיבה אשר א' מניע ומחטיף את האות האחרון בנקודת סגו"ל או חירי"ק ושאר נקודות והנה פבר ידוע דברי המרדכי בשם באריש שכתבו בוריש שפאר וכ"פ כל הפוסקים שאם ידעינו ששם זה נקרא בן שם מפני לשונם הגט פשר ובתשו' מהריב"ל ח"ג (סי' ט) כתב שיש לסמוך על מה שנוהגין לכתוב באגרות ושטרות וכתובות יעו"ש ונראה הטעם

לְזֶה מִשּׁוּם דְּכָפִי שְׁנוּהֲגִין לְכַתּוּב בְּאַגְרוֹת וּשְׁטָרוֹת וּכְתוּבוֹת כֵּן תּוֹפְסִין הָעוֹלָם הַשֵּׁם וְהוֹ"ל כְּמִי שְׁחֹתֵם א"ע כֶּף וּבִט"ג הִבִּיא מ"ש הַע"נ דָּאֵם טַעְהָה הַסּוֹפֵר וְכַתֵּב יֶאֱסֵף בֵּא' יִרְאֶה לִי דְהֵגֵט פְּסוּל דְּהַרְוָאָה גֵּט זֶה יִקְרָא הַשֵּׁם בֵּא' נְעָה וְסִבְרָא רְחוּקָה הִיא לֹאמַר דְּיִקְרָא הַשֵּׁם כְּמִשְׁפָּטוֹ וְהֵא' נְחָה כְּמוֹ שֶׁם יֵאֻשְׁיָהוּ דְכַתִּיב בֵּא' וְקָרִי לִיָּה בְּנִי"ו דְּשֵׁאֲנֵי הֵתֵם דְּהִכֵּי פְתִיב בְּקָרָא אֲבָל בְּשֵׁם יוֹסֵף דְּכַתֵּב בֵּא' יֶאֱסֵף יֵשׁ לְחַיֵּשׁ וְלַפְסוּל הֵגֵט וְקָרוּב בְּעֵינֵי לְהִיּוֹת הֵגֵט בְּטַל וְכַתֵּב ע"ז הַט"ג דְּדַבְרֵי נְכוּנִים לְקִרְיַת הַסְּפָרַדִּים שְׁקוֹרִין שֵׁם יוֹסֵף בְּחֹלָם וְלָכֵן אִם בֵּא' א' בְּמִקּוֹם וְא"ו שְׁלֵא כְּמִשְׁפָּט י"ל שְׁיִטְעָה הַקּוֹרָא לַעֲשׂוֹתָהּ נְעָה אֲבָל לְהַאֲשִׁיבָנֵים שְׁקוֹרִין שֵׁם יוֹסֵף נוֹטָה לְקַמ"ץ דְּמִבְּטָא הַבְּרָתֵם זוּלַת בְּשַׁעַת עֲלִיָּה לְתוֹרָה מְדִיִּיקִין לְקָרוֹתוֹ יוֹסֵף בְּחֹלָם א"כ אִם פָּתֵב יֶאֱסֵף בֵּא' כְּשֵׁר יַעוֹ"ש וְא"כ בִּנ"ד פִּינֵן שְׁנֵכְתֵב בְּכַתְּוֵבָה סָאֲבָל וְהַאֲשֶׁה הִיא אוֹמְרַת ג"כ שְׁנִקְרָאֵת סָאֲבָל וְיָדוּעַ שְׁקוֹרִין הַיּוֹם כֹּל הַשְּׁמוֹת בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנִזִּית אֲפֹשֶׁר לֹאמַר לְהַכְשִׁיר הֵגֵט אֶף לְרִוּחָא דְמִלְתָּא אִם יִסְפִּים הַדְּרַת גְּאוּנוֹ עָמִי לְתַת גֵּט שְׁנֵי ג"א אֲסִפִּים לְזֶה אוֹלָם לְדַעַתִּי אִם לֹא יִרְצָה הַבַּעַל לִיתֵן גֵּט פַּעַם שְׁנִית לְפַע"ד אֵין לְכוּפּוֹ וְאַחַפָּה עַל תְּשׁוּבַת כְּתֵה"ר הַדְּר"ג ע"י מְקַדֵּם הָאֲפֹשֶׁרִי כִּי נְחוּץ לְשַׁעֲתָא וּמִחֲמַת הַבְּטָחוֹן וְחִלִּישַׁת פְּחִי לֹא אוֹכַל לְהַאֲרִיף בְּזָה: הַנְּנִי יְדִידוֹ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹם תּוֹרָתוֹ בְּאַהֲבָה דְּבָה וְאַהֲבַת עוֹלָם יִצְחָק אֵיִיזָק שׁוֹר אַבְד"ק בְּאַקְאָרְעִשְׁט וְהַמְדִּינָה.

סִימָן כַּד תְּשׁוּבָה קִצְרָה בְּעֵינֵי הַנָּ"ל בַּע"י שׁוֹב"ט לְכַבּוּד יִדִּי"נ הַרְבּ הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל הַמְּפֹרָסִם מְגִזַּע תְּרַשִּׁישִׁים וְכו' מוֹהֲר"ר יִצְחָק אֵיִיזָק שׁוֹר שְׁלִיט"א הַגַּאבְד"ק בְּאַקְאָרְעִשְׁט וְהַגְּלִיל. ע"ד שְׁאֵלְתוֹ וְכו' וְהַדְּר"ג הָאֲרִיף בְּדַבְרֵים שֶׁל טַעַם וּשְׁאֵלַת חָכְם גְּדוֹל כְּמוֹהוּ לֹא חֲצִי תִשׁוּ אֶלָּא תִשׁוּ שְׁלִימָה וּבְכ"ז הַנְּנִי לְמִלְאוֹת רְצוֹן הַדְּר"ג לְכַתּוּב בְּקִצְרָה גַּם חו"ד בַּע"י דְּנִדְאֵי הַסְּפִימוֹ הַפּוֹסְקִים דְּשִׁינְוֵי בְּנִקְוָדָה הֵנִי שְׁיִנְוֵי גְּמוּר וְכַמ"ש הַמְּהַרִּיב"ל סִפָּר א' פְּלָל ד (ס' כַּט) גְּבִי שֵׁם נִיוֹא יַעוֹ"ג"כ בַּדְּב"ח שְׁעַר הַנְּקוּדוֹת סוּף נְקוּדַת קַמ"ץ בַּמ"ש ג"כ וְדַע דְּחֶסְרוֹן הַנִּיקוּד חֲמוּר מְחִילוּף אוֹת דְּחֵרִי מְהַרִּיב"ל וּמְהַרְאֲנ"ח וּמְהַרְא"ש הַקֵּילוֹ בְּכַמוֹ גְּרִשׁוֹם וְגְרִשׁוֹן אִם אֵינִם שְׁנֵי שְׁמוֹת בְּמִקְרָא וּבְשִׁינְוֵי נְקוּדוֹת פְּתוּבוֹ פְּנֵלֵם לְהַחְמִיר כְּמִבְּנִיבָר בַּמְהַרִּי"ט וּמְהַרְאֲנ"ח וּמְהַרְח"ש וּמְהַרְא"ש עַכ"ד, הֵן אֲמַת דְּמִלְשׁוֹן הַמְּרַדְכֵי פ' הַמְּגַרֵשׁ (ס' תַּמ"ו) יֵשׁ לְכַאוּרָה רְאִיָּה לְהַקֵּל בְּכַג"ז שְׁפַתֵב שֵׁם וּמַה שְׁקוֹרִין בּוֹרִישׁ וְאַנּוֹ קוֹרִין בְּאוֹרִישׁ נִרְאֶה בְּעֵינֵי דְכִינּוֹן שְׁמַתוּף מְקוֹם דִּירַת הָאִישׁ וּמְקוֹם פְּתִיבַת הֵגֵט מוֹכִיחַ שְׁמַאֲרֵץ הַגֵּר בָּא וְהִיא לְשׁוֹנָם לְדַבֵּר לְשׁוֹן קַלִּילָא אֵין לְהַקְפִּיד פְּלָל עַכ"ל א"כ מְבִנְיָר לְכַאוּרָה דְּבְשִׁינְוֵי הַנְּקוּדָה אֵין לְהַקְפִּיד (כְּמוֹ שְׁעָמַד קִצַּת בְּזָה גַּם הַדְּר"ג) [גַּם בְּדַבְרֵי הִירוּשְׁלָמִי וּמְגִילָה (פ"ב ה"ב) שְׁהַבִּיא הַדְּר"ג יֵשׁ מְקוֹם לֹאמַר דְּאַדְרָבָא מוֹכַח מִשֵּׁם דְּכַג"ז לֹא הֵנִי שְׁיִנְוֵי דְלִשׁוֹן הִירוּשְׁלָמִי שֵׁם אֵין מְדַקְדָּקִין בְּטַעְוִיתָהּ כו' חַד אָמַר יְהוּדִים וְח"א יְהוּדִים כו' נְהָא פְּתוּבוֹ הֵרָא"ש וְהַר"ן שֵׁם וְהַאֲרַחוֹת חִיִּים (הו"ד בְּב"י או"ח ס' תַּר"צ יַעוֹ"ג"כ בְּתִשׁוּ הַרְשִׁפָּ"א (ס' תַּסז) הו"ד בְּב"ח שֵׁם סו"ס תַּרְצ"א) דְּדוֹקָא בְּטַעְוִת כִּי הֵאֵי שְׁהַלְשׁוֹן וְהַעֲנִין אֶחָד אֲכֹן יַעוֹ"ש בְּשׁוֹ"ת דְּב"ח ח"ב אַה"ע (ס' קז) שְׁפַתֵב ג"כ דְּיָדוּעַ דְּבַרֵי הִירוּשְׁלָמִי כו' וְחַד קָרִי יְהוּדִים דְּאָמַר דְּטַעְוִתָּא הוּא אֶלְמָא דְּכָל שְׁחִיפֵר אוֹ הוֹסִיף בְּנִקְוָדָה בְּמִלְהָ מְפָפִי מִשְׁמַעוֹת קְרִיאָתָהּ הֵנִי טַעְוִת וּמְזָה הוֹכִיחוּ הַפּוֹסְקִים דְּכַה"ג הֵנִי פְּסוּל יַעוֹ"ש אֲכֹן רְאִיָּה זֶה יֵשׁ לְדַחּוֹת דְּדוֹקָא הֵתֵם מִשּׁוּם דְּיָדוּעַ לְשׁוֹנָם לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן קַלִּילָא פְּתֵב הַמְּרַדְכֵי דְאֵין לְהַקְפִּיד א"כ י"ל לְאִידָף גִּיסָא דְּאַדְרָבָא מוֹכַח מִשֵּׁם דָּאִם אֵין הַשִּׁינְוֵי מִחֲמַת קַלּוֹת הַלְשׁוֹן הֵנִי שְׁיִנְוֵי אִפִּי בְּשִׁינְוֵי קִצַּת דְּנִקְוָדָה וְכַדוּמָה וְכוּ

ראיתי להדב"ח בסוף ניקוד סגו"ל שפתיב פן בשם תשו' מהרא"ש זה לשונו דגבי בארזיש ובורזיש שפמךרדכי דהכשיר הריצב"א משום דידוע לשונם שהיא קלילא משמע אם אין הטעות מחמת קלות הלשון הוי שינוי אפי' בשינוי קצת גבי טעות בנקוד משום דבניקוד נרגז הטעות היטב והוי כמו טפאתה ונפאתה עכ"ד וכ"נ להחמיר בכג"ז מהרשב"ץ (הו"ד בב"י סי' קכח) גבי חונס שכתב תנס פסול דאם אינו נקרא יפה ה"ה פמי שאינו יעו"ג"כ ברשד"ם סי' מו (הו"ד בשעה"ת להדב"ח (סי' כה) גבי שם אשקויפייא שכ' גם בזה לא הייתי מקפיד לולא שראיתי תשו' תשב"ץ גבי טוניס וכתב טאניס פסול וכו' הרי דמי לנ"ד יעו"ש ולכאורה י"ל פיון דבמדינת אשפנז קורין ש"ו סאבל באל"ף פידוע וגם במקום שקורין סובל יודעים דקורים במק"א סאבל בא' רק שנסתנה הקריאה בלשון המדינה וא"כ הא פתיב הרמ"א סו"ס קכ"ט דאם שינה באחד מאלו הדברים פשר אכן באמת אם נתבונן בזה נראה דכיון דליכא רק שם הלע"ז ושינה בכתיבתו אפי' רק בדבר התלוי בלשון המדינה אין להקל ע"פ דברי רמ"א אלו דהגאון הקדוש מאוה"ג מהרש"ל זצ"ל מלאדי בהגהותיו על הרמ"א הו"ד בפסקי הלכות הצ"צ חאה"ע (דף ד) פתיב על דברי הרמ"א שהם דקדוקי הפינויים אבל שם העצם צ"ל נכתב בלשון המדינה אפי' לעכב עכ"ל הנהב וכתב ע"ז הצ"צ דשם העצם היינו ודאי אפי' שם לעז רק שהוא שמו העצמי מעריסה ואין לו שם אחר וכינוי היינו שיש לו שם עצם בפ"ע רק שפכנים לו זה הפינוי יעו"ש ובתשובותיו (סי' רלג אות ג) מ"ש על הגהת זקנו רבן של ישראל עכ"פ לפ"ז אין צד קולא ע"פ דברי הרמ"א זולת היכא שיש שה"ק שנקתב פהוגן והשינוי בלשון המדינה הוא פכינוי ולא בנ"ד שהוא שם העצם אמנם פן הא בשם זה פתיב הט"ג שנס"ס"ק ג' בשם ס"ב למהרא"ש סאבל שם לאשה וכן שמעתי שנקתב פן בכתיבה עכ"ד א"כ פיון דכן מבואר פתיבת שם זה בכפר, שוב יש מקום לומר דגם לכתיבה כותבין פן אף שיש קורין סובל בחולם וכעין שפתיב העצמח צדק (סי' פד) בשם מערקיל בסגו"ל אף שקורין במדינות אלו מרקיל בפתיח יש לכתוב מערקיל בעי"ן כמו שנקצא פתיב בסדר גיטין יעו"ש והא ההבדל בין פתי"ח לסגו"ל נזכר יותר מבין חול"ם לקמ"ץ דהא הספרדים מבטין נקודת חול"ם בהברת קמ"ץ שלנו פנראה מדברי הג"פ וע"נ בכמה דוכתי א"כ בין סאבל לסובל בנדאי הנה מקום לומר דיש לכתוב לכתחלה פמבואר בס"ג עכ"פ אף דלכתחלה לא הייתי מורה לכתוב סאבל במקום שנקראת סובל (וכמו שפתיב הב"ש גבי שם גאטליב וגאלדא דבמקום שקורין בחול"ם יש לכתוב פנא"ו אחר הגימ"ל) אבל בדיעבד אם פתיבו באל"ף בכג"ז ודאי לא הוי שינוי גמור לפסול בפריט היכא דקשה להשיג גט אחר יעו"ג בט"ג שם שא"ג ס"ק יב וי"ג ושנ"ג ס"ק ב' ושא"י ס"ק טז יז גבי יוסף יאסף ושא"מ ס"ק ל' גבי מארדיש מורדיש ונחלת שבועה (סי' מה אות י) ודב"ח שא"י ס"ק ח' ובתשובותיו ח"ב (סי' קכה) ובמ"ש בקו' חקי השם דין ל"ד לתמונה על הדב"ח שפותר בתשובותיו למ"ש בספרו דב"ת על שמות ויש בזה אריכות דברים יעו"ג"כ בשו"ת רח"כ אה"ע (סי' סד) גבי צינא צענא ובט"ג שנ"מ ס"ק ג' ובשו"ת מהרי"מ מפריסק (סי' לא ולט) ובמ"ש בחה"ש דין ז' להעיר על דברי רח"כ (ועכ"ז פתיבתי שם דבמ"ע יש עמוד גדול לסמוך בנדון דרח"כ) ובלא"ה לפמש"ל בשם אדמו"ר הגאון מלאדי ונקדו הגה"צ הק"צ יש להרהר בדברי הרח"כ דהא השינוי בין צינא לצענא היא בשמה העצמי אכן עכ"ז יש לעמוד ג"כ בדברי התשו' יריעות האהל (סי' טז) (הו"ד בט"ג שנ"א

ס"ק ח) בַּמָּה שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם חֶכֶם אֶחָד הֵיטֵר בְּשַׁעַת הַדָּחַק עַל שִׁינוּי בְּשֵׁם אֵינְדֵּא פִי הַשְּׁמוֹת הָאֵלוּ לֹוּעֵזוֹת הֵן וְאִין מְדַקְדְּקִין בְּקִרְיָאָתָן יַעוּ' ג"כ בְּשׁו"ת מִכְתָּב לְדוֹד (ס' ט) (הו"ד בְּשׁו"ת חַיִּים וְשְׁלוֹם ח"א ס' לא) וַיַּעַן' בְּשׁו"ת פְּנִסֵּת יַחְזַקְאֵל ש (סט) וּבמ"ש עָלָיו בְּשׁו"ת מַהֲרִי"מ מְבַרֵּיסק (ס' לד) וְאִין הָעֲנִין סוּבָל אַרְיִכוֹת דְּהַדְבָּר פְּשוֹט דְּכַשְׁיֵשׁ לְהַשִּׁיג בְּנִקְל גֵּט אַחַר צְרִיכָה גֵּט שְׁנִית אֲכֹן אִם קָשָׁה לְהַשִּׁיג גֵּט אַחַר פְּשוֹט דִּישׁ לְסִמּוֹן עַל גֵּט זֶה מְטַעְמִים הַנִּ"ל וְכמ"ש גַּם הַדְר"ג.

וּמִצְלָאִין אֲנַחְנָא קַדָּם מְרֵן שְׁמֵיָא וְאַרְעָא שְׁיַרְפָּאָהוּ רְפוּאָה שְׁלִימָה בְּמַהֲרָה וַיַּחֲדַשׁ כְּנֶשֶׁר נַעוּרָיו לְגַבַּר חַיִּילִים בַּתּוֹרָה וּלְהוֹסִיף לְקַחָה לְזַפּוֹת אֵת הַרְבִּים בַּתּוֹרָתוֹ כְּחֶפְצוֹ וְחֶפֶץ הַמַּעֲתִיר: יְדִידוֹ הַדו"ש בַּה"ר וַא"ע מְכַבְּדוֹ פְּרוּב גְּדוּלָּתוֹ מְשָׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסקִי אַבְד"ק קְאָמִינְקָא.

סִימָן כֹּה שְׁאַלָה בְּדִינֵי שְׁמוֹת מְכַבּוּד יְדִידֵי הַרְבֵּ הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִם חו"ב וְכו' מו"ה מְאִיר מְאִירְזָאָהוּ שְׁלִיט"א אַבְד"ק בְּאַטִּישְׁאָן מְדִינַת דוּמִינִיעַן בְּעַת אַב"ד לַעֲדַת יְרֵאִים בְּקָמ"ר וּוִיעַן הַסְּעוּטָרָה: [ז"ל] בַּעַה"י פֶּה בְּאַטִּישְׁאָן ט"ז תַּמוּז תַּרמ"ט שְׁלוֹם רַב לְכַבּוּד יְדִיד נִפְשֵׁי הַרְבֵּ הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִם שְׁמוֹ נוֹדַע בְּשַׁעֲרֵים לְתַפְאַרְתּוֹ וּלְתַהֲלָה חֲסִיד וְעִנּוּ חֲרִיף וּבְקִי סִפִּיר מְחַצְבָּתוֹ מְגִזַּע תְּרַשִּׁישִׁים אִין גּוּמְרִין עָלָיו הַהֲלָל כְּכַש"ת מוהר"ר מְשָׁה נַחוּם שְׁלִיט"א אַבְד"ק קְאָמִינְקָא וְהַגְּלִילוֹת: אַחְדָּ"ש אַחְלָה מַהֲדַר"ג שְׁיִיטִיב לַחֹת לִי דַעֲתוֹ הַרְמָה בְּנִידוֹן הַגֵּט שְׁשֵׁם הַבַּעַל בְּקִרְיָאָתוֹ לְתוֹרָה רַחֲמִיָּאל טוֹבִיָּה וְחַתִּימָתוֹ וּקִרְיָאָתוֹ בְּפִי הָעוֹלָם רַחֲמִיָּאל לְבַד וּבִיו"ד הָרֵאשׁוֹנָה לֹא יִקְרָא בְּתוֹם פַּעַם וְשֵׁם הָאִשָּׁה מְעַרְסִתָּה פַּעֲסִיא לְיָבָא וְכֹן קוֹרְאִין אוֹתָהּ מְשַׁפְּחָתָה תְּדִיר וּבַעֲלָה רַק לְפַעְמִים קוֹרְאָה בְּשֵׁנֵי הַשְּׁמוֹת וַיּוֹדַעִי וּמְפִירִי מְנַעֲרָה ג"כ קוֹרִין אוֹתָהּ בְּשֵׁנֵי הַשְּׁמוֹת רַק בְּפִי הָעוֹלָם נִקְרָאת בְּשֵׁם פַּעֲסִיא לְבַד וְהַמְּסַדֵּר כָּתַב בְּגֵט בְּשֵׁם הַבַּעַל יְרַחֲמִיָּאל לְבַד עַם יו"ד רֵאשׁוֹנָה וְשֵׁם הָאִשָּׁה כָּתַב רַק פַּעֲסִיא לְבַד וַיְדוּעַ בְּזֶה דְּבָרֵי הָאֲחֵרוֹנִי בְּשֵׁם יְרַחֲמִיָּאל רַחֲמִיָּאל נִכְבְּדוֹ מְדוּבָר בּוֹ בַּח"ש מְהַגָּאוֹן מַהֲרַש"ק לְפִסְוֹל בְּדִיעֵבַד וּבס' דְּבָרֵי חַיִּים מְהַגָּאוֹן הַק' מְסַאָן ז"ל כָּתַב ג"כ בְּזֶה וַיֵּשׁ בְּעֲנִין זֶה לְפַלְפֵּל הַרְבֵּה בַּעַה"י אֲךָ גְּדוּלַת טְרַדוֹתֵי אֲשֶׁר רַבּוֹ לְמַעֲלָה רֵאשׁ בְּעִיר גְּדוּלָה לְאֵלְקִים לֹא יִנְיָחוּ לִי כְּמַעַט לְבָלוּעַ רְוָקִי לְכֹן לֹא אֶפְשֶׁר לִי לְהַעֲתִיק כֹּל מֵה שְׁיֵשׁ לִי לְפַלְפֵּל בְּזֶה וּבְפִרְט לְפָנֵי הַדְר"ג אֲשֶׁר נִגְלוּ לְפָנָיו כֹּל תַּעֲלוּמִית הַחֲכָמָה מֵה לִי לְהַאֲרִיף וּבְכַשִּׁיטוֹת דַּעֲתֵי הָעֲנִיָּה נוֹטָה לְהַצְרִיכָה גֵּט אַחַר מְכַמָּה טַעְמִים כִּי הַמְּסַדֵּר טַעָה הַרְבֵּה בְּזֶה אֲבָל מְאֹד נִכְסָפָה נִפְשֵׁי לְשִׁמּוֹעַ מַהֲדַר"ג דַּעֲתוֹ הַרְמָה בְּזֶה וְאַסִּיִּים בְּבִרְכָה בְּלַב מְלֹא רַגֵּשׁ מְמַעֲמָקִי לְבָבִי שְׁיַתֵּן ד' אֵת הַדְר"ג לְבִרְכָה וּנְבָרְכוּ בּוֹ כֹּל יוֹדַעִיו וּמְפִירָיו הַיּוֹדַעִים לְהוֹקִיר אֶח שְׁמוֹ הַטּוֹב כֹּן יַעֲלָה עַל בְּמַתִּי הָעוֹשֶׁר וְהַאֲוֶשֶׁר גַּם יַחַד וַיְהִי שְׁמַעֲתָתִי מִתְבַּדְרִין בְּעֵלְמָא וְתַתְּחַזֵּק כְּנֶשֶׁר נַעוּרָיו לְהַחֲלִיף כַּחוֹ עֲשֶׂרֶת מוֹנִים לְהַתְאַמֵּץ בְּגַבּוּרִים כְּאֲנוֹת נִפְשׁוֹ הַעֲדִינָה וּכְאֲנוֹת נִפְשׁוֹ תְּדַרְשֵׁנוּ לְטוֹבָה וּמְבָרְכוּ בְּכָל עַתָּה וְעוֹנָה הַמְּכַבְּדוֹ וּמוֹקִירוֹ כְּעַרְכוֹ הָרֵם וְהַנְּשָׁבֵב וְאוֹהֵבוֹ מְרַחֵק וְדו"ש וְטוֹבָתוֹ כֹּל הַיָּמִים לְרַבּוֹת הַלֵּילוֹת הַמְּצַפָּה לְתַשׁוּבָתוֹ הַרְמָתָה, גַּם יֵאבָה נָא כְּבוֹד הַדְרַת גְּאוֹנוֹ לְשִׁלּוֹחַ לִי חֲבוּרָיו הַטְּהוּרִים שְׁיִצְאוּ לְאוֹר וַיִּתְרַבּוּ הַקּוֹנִים עָלֵיהֶם כִּי כֹל יוֹדַעוֹ וּמְפִירוֹ: שְׁשִׁמְעוּ תַּהֲלַת חֲבוּרָיו הַנְּחַמְדִּים מְאֹד מְצַפִּים לְרֵאוֹתָם כְּמִדּוּמָה שְׁכַהֲדַר"ג זְכָה לְהַדְפִּיס עַל טְרַפּוֹת הַרְיָאָה וְשׁו"ת יִיטִיב נָא לְשִׁלְחָם ע"י הַב"ד עַכ"פ עֲשֶׂרֶה עֶקֶז' וַיִּתְעַנְּגוּ הַלּוֹמְדִים עַל רַב טוֹב אִין טוֹב אֶלָּא תוֹרָה.

ידידו דו"ש בלונ"ח מאיר מאירזאהן רב דק' באטשאן. ואלה דברי תשובתי ששכתתי
בענין זה בקצרה.

שוכ"ט לכבוד הרב הגאון הקריף ובקי וכו' מו"צ מאיר מאירזאהן שליט"א אבד"ק
באטשאן [פעת הגאב"ד לעדת יראים בוועיע] ע"ד שאלתו בנדון הגט ששם הבעל
רחמיאל טוביה שפן נקרא לתורה ובפי העולם נקרא רק רחמיאל.

לבד וכן חותם עצמו והמסדר כתב בגט רק רחמיאל לבד (אף דלא נקרא פלל ביו"ד
ראשונה) ובשם האשה דמעריסיה נקראת פעסיה ליבא וכן קורין אותה משפחה תמיד
אף הבעל קורא אותה רק לפרקים בשני השמות ויודעיה ומפירה מאז ג"כ קורין אותה
בשני השמות ובפי העולם נקראת רק פעסיה לבד וכתבו בגט רק שם פעסיה ודעת הדר"ג
להצריכה גט אחר ודבריו דברי תורה הן והמסדר בנדאי שלא כתורה עשה ובודאי הנה
צריך לכתוב רחמיאל בלא יו"ד בתחלה כמו שנקרא וחותם ועולה לתורה וכן נראה
מדברי התרומת הדשן (ח"א סי' רלג) לגבי שם יחזקיה ונקרא יחזקיה שכתב ובתלמוד
נמי אשפחן יהודה ויחזקיה וכו' ואף את"ל דהתלמוד קיצר הלשון יהא פן ה"ל פחניכתו
כו' וא"כ אפי' מי שנקרא יחזקיה או יחזקיהו אם כותבים אותו יחזקיה לא הפסיד דהוי
פחניכתו אבל איפכא הוי הפסד יעו"ש באורח א"כ הכא נמי אף אי שמו העיקר הוא
רחמיאל מ"מ פיון דנקרא בפ"כ רחמיאל הוי חניכה שהפל קורין דכשר משא"כ אי שמו
העיקר רחמיאל וכתב רחמיאל הוי שינוי גמור ויען ג"כ בשו"ת נו"ב אה"ע (סי' צ) גבי
שם אליה ובפרט לפי מה שראיתי אח"כ בגוף דברי הגאון מהרש"ק בחא"ש (סי' יג)
שהוסיף עוד בטעמא לשבח דרחמיאל הוי שם בפ"ע דמצינו בלשון התפלות פעם לשון
נסתר ופעם לשון נוכח פידוע א"כ אם נקרא ירחמאל ביו"ד הוי בלשון נסתר ירחם אל
ואם נקרא ביו"ד אחר המ"ם הוי מתפלל על עצמו ובלא יו"ד בתחלה הוי בלשון נוכח
שמתפלל לפניו ית"ש רחם-אל יעו"ש דבריו נכונים (ויען ג"כ ביש"ש פ"ד דגיטין אות
ת ונ"ש אות ח) ויש סעד לזה ג"כ מלשון התה"ד שם ח"ב (סי' ח"י) גבי שם נחמן שכ'
דאף דבכתובים נמצא שם נחמני אפ"ה כמה אמוראים נקראו נחמן ר"ל מנחה לכל יעו"ש
במ"ש ואפ"ש ע"י שינוי שם בחולם נקרא כה' א' מאבותיו וכו' יעו"ש ודו"ק דעכ"פ
פשוט דגם בנ"ד לפ"ז אין לשנות מפני שהחזיק עצמו וכמ"ש הרא"ש גיטין פ"ד (סי' ז)
דאין לנו אלא שם שהחזיק עצמו בו יעו"ש וכ"ז לכתחלה וכן אפי' בדיעבד אם בנקל
להשיג גט אחר אכן אם קשה להשיג גט אחר בנדאי יש לצדד דהוי רק שם אחד ורק
משום מהירת הלשון פולטין היו"ד וכעין שכתב היש"ש שם (אות ס) גבי סעדיה שנקרא
ישעיה שכתב ובארצות הללו לענין שפה שקוראין לכל ישעיה שיעיה וכו' אבל אי אין
עולין בשם סעדיה פשיטא שפותבין ישעיה ותו לא אפילו נקרא ישעיה יעו"ש והטעם
כמו שכתב הב"ש שם על דברי רש"ל אלו דשם ישעיה נכלל בשם ישעיה אלא מחמת
שפולטין היו"ד נשמע ישעיה וכמ"ש היש"ש שם (אות ח) גבי חיאל דאין לכתוב יחיאל
דמתקרי חיאל מאחר דהוא שם בפני עצמו משום דאין זה פינוי אלא פשאין מפיקין
היו"ד נשמע פחיאל יעו"ש ואף דהתם גבי חיאל איפא טעמא אחרנינא וכמ"ש הנ"ש שם
דלא מסיק בשמיה משום שעבר על חיב"נ ביריחו ובודאי לא נקרא חיאל רק יחיאל רק
שאין הברת היו"ד נשמע יעו"ש מ"מ הא הרש"ל לא נחית לטעם זה רק משום פליטת
היו"ד כתב דהוי שם אחד וכשם ישעיה ובט"ג שם (ס"ק ת) כתב דגם רש"ל פנון לזה

אָלאַ דְקִינָר יְעו"ש אָבֵל פִּשְׁטוֹת לְשׁוֹן הַרש"ל נִרְאָה כַּמ"ש דְרַק מִפְּנֵי דְרָךְ פְּלִיטַת הַיּו"ד
כְּתַב דְּאִינוּ קוֹבַע שָׁם לְעַצְמוֹ וְיָדוּעַ ג"כ פְּלִגְגַת הַנ"ש וְהַב"ש גַּבֵּי אֶלְכֶסְנֶדֶר סְעֻדָּר וּשְׁמוֹ
נִתְנָאֵל מ"מ הָא לֹא נִחְלְקוּ רַק הֵיכָא שְׁפוּתְבִין דְּמַתְקָרִי דְּאָז דַּעַת הַב"ש לְכַתְּוֵב כְּמוֹ שֶׁהוּא
נִקְרָא בְּפִי הַהֶמוֹן מִשָּׂא"כ אִם אֵין פּוּתְבִין דְּמַתְקָרִי גַם הַב"ש מוֹדָה דְּשִׁפִּיר יֵשׁ לְכַתְּוֵב
כְּהִנְחַת הַשָּׁם לֹא בְּהַבְלָעָה פְּקָרִיאַת הַהֶמוֹן יְעו"ש וּבַמ"ש בְּאַנְרָךְ שְׁקו' חַה"ש (דִּין לַד).

סוּף דְּבַר דְּאָף דְּבַנ"ד יֵשׁ מְקוּם בְּרֵאשׁ לְחַלְקַת כַּמְש"ל דְּקוֹבַע שָׁם לְעַצְמוֹ תְּפִלָּה בִּלְשׁוֹן
נוֹכַח רַחֵם-אַל בְּכָל זֹאת הֵיכָא דְקִשָּׁה לְהַשִּׁיג גִּט אַחַר כֵּינּוּן דְּמַצִּינוּ בְּשִׁמּוֹת כְּאֵלוֹ דְּפוֹלְטִין
קָרִיאַת הַיּו"ד בְּתַחֲלָתוֹ גַם בְּזֶה יֵשׁ לְצַדָּד דְּאִינוּ קוֹבַע שָׁם לְעַצְמוֹ וְרַק דְּלֹא נִשְׁמַע הַבְּרַת
יּו"ד בְּתַחֲלָתוֹ אָבֵל עֵיקָר שְׁמוֹ יִרְחַמִּיאֵל הוּא כְּמוֹ שְׁנִכְתַּב בְּגִט, וְגַם י"ל דְּאָף אִם שְׁמוֹ
בְּאַמַּת בְּלֹא יו"ד גַם יִרְחַמִּיאֵל בִּיּו"ד שְׁפָתְבוּ הָוֵי פַחְנִיכָה שֶׁהַפֶּל קוֹרִין כֵּינּוּן דְּמִשׁוּם רַהִיטַת
הַלְשׁוֹן מְבַלְיַעִין הַיּו"ד הָוֵי יִרְחַמִּיאֵל כְּמוֹ רַחֲמִיאֵל וּבְזֶה נִבִּין דְּבָרֵי הַגָּאוֹן נוֹב"י מַה"ת
(ס' כז) בְּעוֹלָה לְתוֹרָה וְחוּתָם יִשְׁשַׁכְּר וְנִקְרָא שְׁכָר דִּי"ל דִּישְׁכָּר הָוֵי כְּמוֹ כִּינּוּי וְלֹא כְּתַב
טַעַם לְזֶה וּלְפַמְש"ל א"ש פּוֹנְתוֹ דְּכֵינּוּן דְּנִקְרָא שְׁכָר הָוֵי כְּמוֹ יִשְׁכָּר אָלֹא מִשׁוּם רַהִיטַת
הַלְשׁוֹן מְפִלִיטִין הַיּו"ד וּמִשָּׂא"ה י"ל דִּישְׁכָּר הָוֵי כִּינּוּי וְכ"כ י"כ הַגָּאוֹן בְּרַפְת יוֹסֵף חַאה"ע
(ס' עב) יְעו"ש לְעַנְנֵן אִם כְּתַבוּ בְּגִט יְקוּתִיאֵל וְנִקְרָא קוּתִיאֵל וַיַּעֲן' ג"כ בְּשׁו"ת שׁו"מ
מַה"ק ח"ג (ס' פה) וְשׁו"ת מִים חַיִּים חַאה"ע (סו"ס סב) גַּבֵּי שָׁם שְׁעֵיָה חִיאֵל וַאֲכַמ"ל
כֵּינּוּן דְּגַם בְּשֵׁם הָאִשָּׁה לֹא עָשָׂה הַמְסַדֵּר כְּדַעַת הַיּוֹדְעִים בַּט"ג דְּהָא מְבֹאָר בְּתוֹסְפֹתָא פ"ו
דְּגִיטִין וִירוּשְׁלָמֵי שָׁם (הו"ד בְּתוֹס' גִּיטִין לַד ע"ב ד"ה וְהוּא וְכֵן אֵיפְסֵק בַּש"ע ס' קכט
ס"ב) דְּלְכַתְּוֵב לֹא לְכַתְּוֵב כָּל הַשְּׁמוֹת וּבְכַרְט הֵיכָא דְּהוּא שָׁם עֲרִיסְתָּהּ בְּצִירוּף
קָרִיאַת מְשַׁפְחָתָהּ וּמְפִירָתָהּ וְהָא כְּתַב הַכְּנֻסָּת יְחֻזְקָאֵל אַה"ע (ס' סד) דְּשָׁם הָעֲרִיסָה אִפִּי
בְּצִירוּף קָרִיאַת פּוֹרְתָא אוּלֵי מְצַטְרַף לְהִיּוֹת רֹבֵב יְעו"ג כְּכַתְּוֵב בֵּית אֶפְרַיִם חַאה"ע (ס' פה)
שְׁהָאֲרִיף בְּכַג"ז גַּבֵּי סְאָסְיָא טַאבָּא לְהַצְרִיף מִשׁוּם סְפִק זֶה שְׁנֵי גִיטִין וְכַתְּבִיתִי בְּכַרְט
זֶה בְּכַמָּה תְּשׁו' וְאִיף סְמַךְ הַמְסַדֵּר אֲנַפְשֵׁיָה לְהַשְׁמִיט לְגַמְרֵי שָׁם הָעֲרִיסָה וְיִוְתַר טַעְמָה בְּמָה
שְׁהַשְׁמִיט גַם בְּשְׁמוֹ שָׁם טוֹבִיָּה שֶׁהוּא מְעַרְסָה וְעוֹלָה בּוֹ לְתוֹרָה אֲכֵן אִם הוּא מְקוּם עֵיגוֹן
(וְהַדְר"ג יוֹדַע אֵת הַמְסַדֵּר שְׁאִין בּוֹ חֲשַׁשׁ שְׁאִינוּ יוֹדַע כְּלָל בַּט"ג כַּמ"ש הָרִיב"ש וְהַב"י
ס' קמ"א הו"ד בְּרַמ"א שָׁם ס"ל) כֵּינּוּן דְּאִפִּי בְּכַתְּבֵי שָׁם הַטְּפֵל לְחוּדִיָּה יֵשׁ לְצַדָּד ע"פ דַּעַת
הַרְשָׁפ' א וְהַרְמ"א יְעו"ש (ס' קכט) וּבַב"ש (ס"ק ג) מַכְש"כ בְּזֶה שְׁכַתְּבֵי הַשָּׁם שְׁנִקְרָאִין
בְּפִי הָעוֹלָם דִּי"ל דְּהוּי פַחְנִיכָה שֶׁהַפֶּל קוֹרִין הֵן אָמַת דִּישׁ לְחַלְקַת בֵּין גְּדוֹן כְּזֶה לְחַנִּיכָה
דִּישׁ לָהּ שָׁם יָדוּעַ ע"פ דְּבָרֵי הַרְ"ן פ' הַשְּׁוֹלֵחַ וְהַמַּהֲרִי"ק בְּתִשְׁבִּי' יְעו"ג כְּכַתְּוֵב בַּב"ש
לְהַט"ג (אוֹת ג) וַיַּעֲן' ג"כ דַּב"ח ח"א (ס' נט וְסו) וְח"ב (ס' קנד קנו) וּבְמָה שְׁכַתְּבִיתִי
ת"ל בְּקו' חֲקֵי הַשָּׁם דִּין כ וְדִין מֵא בְּאַרְיִכוֹת לְצַדָּד בְּעַנְיָנִים כְּאֵלוֹ וְהַדְר"ג מְבַפְּנִים אִם
לְדַעַתוֹ מְקוּם עֵיגוֹן הוּא וְאִין חֲשַׁשׁ עַל הַמְסַדֵּר יֵשׁ כְּמָה צְדָדִים לְהַקֵּל וְאִין עֲתוּמֵי בְּיָדֵי
לְהַאֲרִיף כַּעַת בְּכָל הַפְּרָטִים הַמְסַתְּעָפִים מְזֶה וְאִם אִינוּ מְקוּם עֵיגוֹן בְּוֹדָאֵי צְרִיכָה גִּט שְׁנִית
כַּמ"ש הַדְר"ג: כ"ד יְדִידוֹ הַדו"ש בַּאֲה"ר וַא"ע מִשָּׁה נַחֻם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי הַאֲבַד"ק
קְאָמִינְקָא כַּעַת הַאֲבַד"ק אֲסַטְרַאֲלַעֲנָקָא וְהַגְּלִיל.

סִימָן כּו תְּשׁוּבָה לְכַבּוֹד הַרַה"ג חו"ב עֲרוּגַת הַבְּנִשָּׁם מו"ה יְחִיאֵל מִשָּׁה נ"י רַאבִּינְאוּוֹיטְשׁ
אַבְד"ק נַאוּוַאֲמִינְסֵק פְּלָךְ וְאוּרְשָׁא, בְּדִין מְגַרְשׁ שְׁאָמַר לְאַשְׁתּוֹ בְּאַמְצַע כְּתִיבָה הַגִּט לֹא
אַגְרָשָׁךְ וְחוּר וְנִתְרַצָּה. ע"ד שְׁאֵלְתוֹ בַּא' שְׁנִתְרַצָּה לִיתָן גִּט לְאַשְׁתּוֹ בְּיוֹם הַפְּקוּדָה לְשִׁלְחוֹ

לעבודת הצבא ושר הצבא נתן לו רשות ע"ז שילך לבית כת"ר ליתן הגט ואחר שפכת הסופר כמה שורות נכנסו קרובי האשה וכשראה הבעל אותם נתמלא אף וקמה והתחיל לברוח ואמר ככעס לאשתו מפני שהבאת אנשים אלו לא אגרשך וע"י השתדלות עושי רצונו הוזירו המגרש לביתו ונעטר לדברי כת"ר ונתן הגט פדת והוא מקום עיגון וכת"ר מפלפל בחכמה בשטת הרמב"ם (פ"ו מה"ג הכ"א) ובשיטות הרשב"א והר"ן והריטב"א (בסוגיא דגיטין שם לב ע"ב) ואני עמוס הסרדות פעת ובאתי למלאות רצון יראי ה' להשיבו חו"ד עכ"פ בקצרה דיש לפלפל עוד ע"פ שטת התוס' גיטין (פח פ"א) ד"ה ודלמא בשם ר' עזרא הנביא דקונדם גמר פתיבת הגט חמור טפי מאחר שנגמר יעו"ש ובמלמ"ל ויען' ג"כ בשו"ת הריב"ש (סימן קכז) ובאמת כבר האריך בשיטות אלו הגאון מאוה"ג הצ"צ החדש אה"ע ח"ב מסימן רסח עד סו"ס ער ולא הניח מקום להתגדר בו ואם נמצא באוצר ספריו יראה כת"ר דיש לו עמוד גדול להקל במקום עיגון דהוא הקיל שם במ"ע בענין יותר חמור מבנ"ד גם יש לצרף בנ"ד דעת הרבנינו ירוחם בשם י"א במישרים נתיב כ"ט סוף חלק ד' (הו"ד ג"כ ברמ"א חושן משפט סי' שלג ס"ז) דכל מה שאדם אומר דכך כעם אינו פלום יעו"ש והגאון מהרי"מ מפריסק (סימן לח) צירף דעה זו להקל לענין שליח הגט שהשליח הגט על השלחן דרף כעס ואמר האלט זיך גאר וכו' איך וניל שוין גאר נים יעו"ש ויען' ג"כ בשו"ת חת"ס חחו"מ (סי' קל) במ"ש דבקהל יש לדחות קושית התורת חיים ר"פ ג"פ כמה שדחה דברי רבי ירוחם (דבאמת מה שהקשה התו"ח שם מהא דכהנים קפדי ומגרשי יש לחלק בפשיטות בין דבור למעשה וכמ"ש הגאון מהרי"מ שם דבמעשה לא תלינו דעביד דרף כעס משא"כ דיבור ע"י כעס אינו מכונן, בלב שלם יעו"ש ויען' בש"ס ריש מכות דקרי ללאו דלא תענה לאו שאין בו מעשה ואכמ"ל) עכ"פ אם קשה להשיג גט אחר הנני מסכים לדעתו דעת תורה להתירה מפבלי העיגון כשיתאשר הגט בנימוס.

דידו הדו"ש ושלום בל נושאי דגל התורה משה נחום ירושליםסקי האבד"ק אסטראלענקא והגליל. סימן כז תשובה לכבוד ידידי הרה"ג המפורסם חו"ב מגזע תרשימים וכו' כש"ת מו"ה מרדכי פרענקיל שליט"א אבד"ק סאראקא פלך קישינוב, ברין מי ששמו מעריסה שמשון בפת"ח ונקרא שמאי בלא הרגשת יו"ד.

ע"ד שאלתו בא' ששמו מעריסה שמשון בפת"ח תחת הש"י"ן וכן נקרא לתורה וחו"ע פן ובפ"כ נקרא שמאי ואין בהמבטא שקורין אותו שום שינוי מכפי שקורין לאותם ששמו שמאי מעריסה והאיש הזה בעל עסקים הוא וכותבין לו פולם שמאי ביו"ד לבסוף ולא שמשון וכתב המסדר בגט שמשון דמתקרי שמאי ואחד מערער על המסדר ע"פ ספר חדש מערכת השלחן שכתב לחלק דהיכא דאינו נקרא שמאי מעריסה ורק קיה"ש משמשון ואינו נרגש יו"ד לבסוף יש לכתוב שמאי בלא יו"ד וכמוזכר שם זה בדה"י א' (ז לז) וכת"ר כתב דיקפה עשה המסדר לכתוב כמו שכותבין אליו בשטרות והאריך בזה בדברים של טעם ודורש ג"כ חו"ד.

הנה הדבר פשוט פדעת כת"ר דהיא דעת תורה מכרעת וכבר נהגו לכתוב פן שם זה בכל בתי דינין שפישראל אפי' אם אינו מעריסה ואין שומעין למה שרצה המערכת השלחן ע"ש לחדש מדעתו דכן הספימו כל חכמי אשכנז דאין דורשין השמות כמ"ש א"ז הט"ז

והב"ש בכמה דוכתי (יעו' ג"כ בדב"ח ח"ב סי' קז ובמ"ש בקונטרס חה"ש דין כח) וקא
קא ושם זה מעריסה שכיח וג"כ אינו נרָגש כ"כ מבטא הי"ד לבסוף והיא מפני מהירת
הלשון (וכמ"ש היש"ש פ"ד דגיטין והב"ש לענין פליטת הי"ד בתחלת השם גבי שם
חיאל ושם שעיה שהוא מפני מהירת הלשון ויען' מש"ל סי' כה) ומשו"ה פותבין שמאי
בי"ד כמ"ש במשנה ותלמוד א"כ כמו כן פשקמאצין שם שמשון ג"כ קובע שם שמאי
לעצמו שם השפיע (ובודאי לא פונו ע"ש המוןכר בדה"י דלא שכיח פלל) וצריף לכתוב
דמתקרי שמאי (פיון שהוא שם בפ"ע) והקורא יקרא לתמו קריאת השם פפי המבטא
(שפולטין הי"ד מפני מהירת הלשון וכמו שקורין בש"ס שם שמאי ג"כ במהירת המבטא
בפליטת הי"ד פידוע) וכמ"ש סבא זו הט"ג שא"נ (אות ה) גבי שם הירש שנתפרסם
לכתוב בי"ד אף שקורין בסגו"ל דהקורא יקראנו בגט כמו שרגיל לבטא בשפתים יעו"ש
ויען' בט"ג שנ"מ ס"ק ט שכתב דמתמת מהירת המבטא נשתנה ההברה ויען' ג"כ בט"ג
גבי שם דניאל מה שהאריף ודוק ובפרט בנ"ד שפותבין אליו באגרות ושטרות שמאי
בי"ד וא"כ הא פתב המהר"י בן לב ח"ג (סי' ט) דיש לסמוך בכתיבת שמות בגט על מה
שפותבין באגרות ושטרות ויפה כתב כת"ר דהמסדר עשה פדת של תורה ומ"ש ג"כ
הצ"צ החדש אה"ע ח"ב (סי' קפט וריט ורכב ורכג) דשם שהפל פותבין באגרות ושטרות
פן יש לכתוב בגט אפי' היכא דיש שינוי במבטא יעו"ש מכש"כ בנ"ד דאין שום שינוי
רק פליטת יו"ד הנהוג במהירת הקריאה, ולכאורה הנה מקום להעיר פיון דיש לנו ספק
בלשון בני אדם האריף נקרא השם אי בי"ד אלא שגבלע מפני מהירת הלשון או שנקרא
באמת בלא יו"ד ובכג"ז דיש ספק בלשון ב"א יש לילה אחר המקרא כמו שנמצא בדה"י
בלא יו"ד וכדנראה פעין זה מדברי התוס' ע"ז ק ע"א) ד"ה אלמא דקשלא נתברר לנו
לשון בני אדם יש ללמוד מן הפסוק יעו"ש מ"מ באמת בנ"ד הא נמצא שם זה אין מספר
במשנה ותלמוד וכולם קורין שם זה בהברתם בלא הרגשת יו"ד ושם זה המוןכר בדה"י
אינו שכיח ואינו מונכר בספרי סדרי השמות (יעו' ג"כ בט"ג שא"י ס"ק טז מ"ש לענין
שם יוסי דאינו מצוי עתה בינינו ויען' ג"כ ביש"ש פ"ד דגיטין גבי שם שמאי שכ' דאזלינן
בתר שמות הנמצאים לפנינו שמאי והקלל ואף שנמצא בקרא וכו' יעו"ש ובט"ג בשם זה
(ס"ק יט) במ"ש ואין המ"ם מדגיש שיהיה ניכר הברת המ"ם בפת"ח בהרגשת הי"ד
שאחריה לית לן בה שזה מחמת מהירת הלשון יעו"ש דעכ"פ דברי המערכת השלחן
תמוהים דלפי חשש ידיקה גם בשם עריסה הנה לו לחשוש דלמא נקרא ע"ש המוןכר
בדה"י ובע"כ צ"ל דאזלינן בחר רובא המוןכר במשנה ותלמוד ובסדרי שמות א"כ גם
בנתקצר משם שמשון דג"כ קובע שם לעצמו לכתוב עליו דמתקרי אמאי לא גלף בחר
רובא דמוןכר שמאי בי"ד ואי משום דכשכותבין דמתקרי צריף לכתוב כמו שהוא נקרא
כמ"ש הב"ש גבי אלכסנדר סענדר והא אין נקרא בי"ד מ"מ הא לפמש"ל גם הקא נכתב
כמו שהוא נקרא דרק מפני מהירת הלשון נבלע הרגשת הי"ד] ע"כ פשוט דכמו
שפותבין אותו פשהוא שם עריסה פן פותבין אותו פשהוא קיצור השם ואין לחלק בזה
בלי טעם פעיקר והרב המסדר שכתב דמתקרי שמאי יש בו טעם לשבח של תורה וכן
ראוי לעשות פתורה וכהלכה בשפה ברורה.

כ"ד ידידו הדו"ש באה"ר וא"ע בו"ח ב"ה תמוז תרנ"ט לפ"ק משה נחום במו"ה בנימין
ז"ל ירושליםקי האבד"ק אסטראלענקא והגליל. סימן כח תשובה לכבוד הרב המאה"ג

חריף וקבי זית רענן עה"ב מוהר"ר חנוך העניף שימינאוויץ אבד"ק קאבילניק פלך ווילנא יע"א, פדין א' שנתן ב"א לרבו באומנות השו"ב שלא ישחוט בעירו ולא נכתב פראוי ובענין הש"ג בשו"ב.

ע"ד שאלתו כי האברך מהר"ד ב"מקרי"ל למד אומנות השו"ב אצל השו"ב רמ"ל בעירם ואחר שגמר לימודו לא נתן לו תעודת קבלה עד שנתן לו מקודם כ"א שלא ישחוט בעירו בלתי רשותו וכעת פורשים רבים לאכול משחיטת השו"ב רמ"ל מפמה טעמים ורוצים לקבל תלמידו מהר"ד ג"כ לשו"ב קבוע ומצד איסור השגת גבול ליפא בנדון זה זולת מחמת הכ"א שנתן אשר גם ע"ז פותב כת"ר שלא נכתב פדת ודורש חו"ד ואני מונע עצמי להשיב למקום רחוק בעניני השו"בים אשר הוא ממש ד"נ ועל הרוב יש בזה הש"ג וכבר נתקבלו דברי רבן של ישראל הגה"ק מלאדי בתשו' לסוף ש"ע שלו (יו"ד סי' ט) דהשו"ב המשיג גבול נקרא רשע ואסור לאכול משחיטתו והארכתי בזה בכפריבכת משה קוה"ת (סימן י) וכל גדולי האחרונים הסכימו לזה בשפה ברורה (יעו' בשו"ת דב"ח ח"א סי' ט וח"ב סי' ו ח ט) וגם בספרי באר משה שיוצא פעת לאור בווארשא) פתבתי ת"ל בענין זה בספר ראשון קונטרס השיב משה שער הפרישות (סימן ל) לחזק דין חזקת השחיטה והדברים פשוטים דיש בזה משום השגת גבול כמבואר בכללי החזקה להכנה"ג (אות ה) ומשום עני המהפך בתורה כמבואר בחו"מ (סי' רלז) יעו"ש ס"ב ותוס' קידושין (נט א) ד"ה עני והגאון דב"ח שם העיר ג"כ מדברי התוס' אלו לענין שו"ב ויעו' במהרי"ט בחדושי לקידושין שם ד"ה עני שאחר ליישב דברי הר"י שם דכיון דכבר הוא בביתו של בעה"ב ומסתמא טרח בראשונה עמו וכו' יכול לומר חזר אחרי אחר וטרח דומיא דהאי דר"ג ובפ' הנזקין גבי עני המגרגר כו' יעו"ש ובאמת מבואר בירושלמי מפני איסור דעני המהפך שם ריש פ' האומר הלכה א' מקרא למס מרעהו חסד ויראת שדי יעזוב יעו"ש ובפנ"מ וא"כ השו"ב אשר יעזוב יראת ה' הוא יעסוק בשחיטה להאכיל לבני משחיטתו ובדיקתו אתמהה ע"כ הדבר פשוט לכל מי שיראת ה' מצאה קן בלבבו דשחיטת המש"ג אסורה כנו"ט יעו"ש בתשובתי וכן מה שפלפל כת"ר בענין שבועה בכתב יש בזה אריכות דברים (ומ"ש כת"ר מדברי החזו"ת יאיר סי' טז גם אצלי רשום על גליון החזו"ת יאיר סי' קצד שהחמיר לענין שבועה בכתב דהוי כדבור ממ"ש הוא עצמו סי' טז לענין חותם שחוקק עליו שם דכתב לאו כדבור יעו"ש שכתב הכי גם לענין נו"ש) אבל היטב אשר דיבר בזה הגאון מלבוב בשו"מ מה"ג ח"ב (סי' קכה) שכתב לדבר זה יחד לבני ורואה אני שע"ז סמכו כל השו"בים שנספעים שבועה בכתב ואח"כ חוזרים באומרים שהרפנים יחפשו להם היתר ועי"ז תפוג תורה חלילה וכתב דבלבוב אסר הוא שו"ב שעבר על שבועה בכתב ובשו"ת דב"ח ח"א (סי' יב וסי' טו) ובטו"ט מה"ג (סי' ח וכג וכד) החמירו בענין זה יעו"ש ובפרט היכא דמנוכר לשון ח' הא כבר פתב הנוב"י חיו"ד (סי' סו) וחחו"מ (סי' ג אות יב) דאי"ח מהני בכתב לכ"ע אכן כת"ר מבפנים וכותב שאין בזה הש"ג בטח ברור לכת"ר שקבלת השו"ב החדש היזה באופן שלא ישיג גבול השו"ב הישן ורק העיפוב מצד הכתב שנתן ע"כ הגם דבדין שבועה בכתב לא הקלתי מעולם אבל בנ"ז צדקו דברי כת"ר שהכתב לא נכתב פדת שכתוב בו "וע"ז קבלתי בדעת צלוה"ה ולא נזכר מה קבל ובאמת אף אם היזה פותב קבלתי איסור פיון שכתב לשון עבר והוא אומר כי באמת לא קבל יש לדון

לכאורה דאין בלשון זה ממש ויש בע"ז לפלפל יעו' סמ"ע (סי' עג ס"ק ח"י) ובש"ע יו"ד (סי' רלב סי"ב) וש"כ שם (ס"ק כח) ואכמ"ל פיון דלא הנפיר פלל שקבל באיסור אמנם בתחלת הפתב הנה מקום לחקור במ"ש "איה שאקבל פתב תעודה וכו' שאין לי רשות להשיג גבולו וח"ו לקום ולעמוד פה על משמרת שו"ב זולת רשותו" דאפשר יש מקום לחוש בזה לשיטת הר"ן נדרים (ד ע"ב) ד"ה א"ה דבאמר שאני אוכל לה הוי ידות נדרים דכיון דאמר שאני הכי קאמר מה שאני אוכל משלה יהא איזה דבר ומאי נינהו קונם יעו"ש וכמו כן הנה מקום בנ"ז לחשוש דמ"ש לקום ולעמוד כו' הוי פאומר קונם עלי משמרת השו"ב פה בלי רשותו אכן מלבד דעת הר"ן יחידאה היא יעו' בש"ע (סי' רו) וש"כ שם (ס"ק ב) וגם יש לחלק בין נ"ז להך דהר"ן הנה גם בנדון דהר"ן יש לחדש לכאורה דעכ"פ בפתב אין חשש בזה לכ"ע דהא עיקר הטעם שהחמירו בשבועה בכתב דמהני כמו עדות בכתב משום דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו והיינו דכל שפידו לאו פמחוסר מעשה דמי והנה במנחות (קא ע"ב) אמרינן הכי השתא בשלמא פרה עומדת לפדות ממה שהשכיר ביתו לאחר מפני שאשתו חלתה חולי הקדחת שאם מצא אחרת נאה הימנה מצוה לפדותה אלא הני מנחות מצוה לפדות (בתמיה) יעו"ש דמבואר דלא מקרי ראוי לפדות רק פשיש מצוה בדבר אז עומד להך יעו' ג"כ תוס' זבחים (לד ע"ב) ד"ה פל דהא דאמרינן פל שפידו לא הוי דיחוי היינו דוקא פשיש מצוה בדבר ועפ"ז נוכל לומר דשבועה בשם לעת הצורך לשטת הרמב"ם פי"א מה"ש ה"א ובסה"מ שלו מצות עשה ז' דקחשיב שבועה בשם למצוה דבשמו תשבע שפיר י"ל דאם פתב השבועה מהני דאמרינן פל הראוי לבילה כו' משא"כ בקונם דאין בו שום מצוה דאדרבא אמרינן טוב שלא תדור וכל הנודר פאלו בנה במה ע"כ פשיטא דנדר ל"מ בפתב וה"ה שבועה שאינה בשם דלית בה מצוה לשום א' מהפוסקים ג"כ לא מהני בכתב ויש בזה לפקפק ולפלפל ואכמ"ל.

אכן בזה שפתב ואם ח"ו אעבור על פתב זה שחיתתי תהיה אסורה איסור עולמית א"כ הא הנפיר שם איסור על שחיתתו אבל צדקו דברי כת"ר דהוי דשלב"ל וכמ"ש השעה"מ פ"ג מהלכות נדרים ה"י דהיא דלא אסר על חבירו כל הנאת גופו אלא הנאת תשמישו (וכדומה כגון שוחט שאסר שחיתתו על פל ישראל) נמצא שהאיסור לא חל על גופו ע"כ שפיר חשוב דשלב"ל ואינו נאסר יעו"ש וגם פתב שפיר כת"ר דלמי תהיה אסורה השחיתה לבני העיר והא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכ"כ הגאון מהרש"ק בטוטו"ד מה"ג (סי' כג כד) דהוי פאוסר פירות חבירו על חבירו דאינו נאסר יעו"ש ובאמת פבר קדמם בזה הרב מהר"י ששון בס' בני יעקב בתשובותיו (סי' ו) ד"ה ואשר שפתב שהרי השחיתה גופה אין בה ממש שתאסר עליהם והבהמה אינה שלו שתחיל עליה האיסור דאין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו יעו"ש ויש לפלפל בכל פרט ופרט (יעו' ג"כ מ"ש בס' ברפת משה קוה"ת סי' י אות ה) ואכמ"ל פיון דבגוף הענגין אין רצוני להזדקק מרחוק יעו' בשו"ת צ"צ הקדש חיו"ד (סי' קצב) במ"ש אשר ראוי לכל אדם למנוע מלהשיב בענגיני איסורים ושבועות החמורים ולברוח מהן פבורח מן הנחש אכן רוי"מ מבפנים אם רואה (שאין שום הש"ג להשו"ב הישן) ויש צורך מצוה לטובת העיר וכדומה יש לו על מה לסמוך להקל.

הדו"ש ושלום כל נושאי דגל התורה הק' משה נחום ירושליםסקי האבד"ק אסטראלענקא והגליל. סימן כט תשובה קצרה לחכם אחר בענין בק"ח.

ע"ד שאלתו אם יש מצנות בק"ח בחולה המתדבק רח"ל יענין כת"ר בתשו' רמ"א (סי' יט) בנדון שאחד חזר שקורין געליזעכט וחושב שהוא חולי המתדבק יעו"ש מה שהאריף בזה ובסופו כתב פי מה שאומר שהוא חולי המתדבק כולו הכל ומי שלבו נוקפו אומר כן פי השם יתעלה הוא המוחץ והוא הרופא ואם היה פדברי המשפיר בטל כל דיני ביקור חולים פי לא מצינו בשום מקום שחלקו בין חולי מתדבק לשאינו מתדבק חוץ מבצלי ראתן דאסרו לישב בצלו יעו"ש באנרף עכ"פ מבואר תוך דבריו דגם בחולי המתדבק איפא מצוה דבק"ח והא דכתב הרמ"א בעצמו ביו"ד (סי' קטז ס"ה) דיש לברוח מן העיר כשדבר בעיר יעו"ש זה לאו משום חשש דהחולי מתדבק אלא כמ"ש בתשו' מהרי"ל (סימן נ) משום דבעידן ריתחא היא וכמבואר בש"ס ב"ק ס דכיון שניתן רשות למשחית כו' וגם משום ביעתותא יעו"ש אלא דפלא הוא על הרמ"א בתשו' שלא הביא דברי הרמב"ן על התורה פי' נירא (יט יז) בפסוק אל חביט זה לשונו הטהור ועוד בו ענין פי הראות באויר הדבר ובכל החללים הנדבקים יזיק מאד ונדביקם וכו' המחשבה בהם וכו' ולכן היתה אשתו של לוט נציב מלח פי באפה המפה במחשבתה כאשר ראתה גפרית ומלח היורד עליהן מן השמים ונדבקה בה עכ"ל וכ"כ רבינו בחיי ובהקפשי באמתחת הספרים שלי מצאתי להגאון מהר"ח פאלאגי בספרו נשמת כל חי ח"ב חחו"מ (סי' מט) שעמד בקל זה והאריף בפרט זה דעינינו הראות דבחולי זה הדבקות עושה נזק ועכ"ז מסיק דמ"מ נראה דמי שאינו בורח מדבר באנפול יהלף כו' הרי לגבי דידיה איפא מצנות ביקור חולים וקב"מ וכדומה ושומר מצוה לא ידע דבר רע ורבים מיראי ה' עושים פסדר הזה ואינם גוזקים כלל ולא תאונה עליהם רעה ויאריכו ימים ושנים יעו"ש בדבריו פי נעמו.

וע"ד שאלתו איך מנהגי להורות כשפשוטו תבשיל אז אפו פת ממים שפשכונת המת הנה הברכי יוסף יו"ד (סי' שלט) [הו"ד בכת"ש ש"ש ס"ק ד] כתב בשם שו"ת בית יהודה (סי' מו) ובית דוד (סי' קסא) לאסור אפי' בדיעבד ונמשכו אחריו כמה מורים להחמיר בזה אבל לדעתו הוא חונמרא יתרה דמלשון הש"ע שם ס"ה שכתב מנהג לשפוף כל המים וכו' משמע דליכא בזה רק איסור לכתחלה יעו' כתובות (ג ע"ב) נהגו לגמרי ניעקרה וכו' ויען' במג"א (סי' רו ס"ק ח) וברמ"א (סי' תנה ס"א) ודוק וכן הוכיח עוד מפמה מקומות בשו"ת חסד לאברהם חיו"ד (סי' קו) דמבואר להקל בזה בדיעבד וכ"כ בשו"ת שא"ר חיו"ד (סי' ח"י) דאפי' בדבר שאסור משום ר"ר ג"כ מותר בדיעבד כמבואר בב"י (סי' ו) בשם בעל העיטור על דברי הירושלמי מכש"כ בזה דיש להקל בדיעבד יעו"ש ומנהגי להקל בזה בבית אחר פיון דבלא"ה דעת הנה"כ שם (ס"ק ד) דשכונה הוא דוקא מי שהוא שכן ממש ע"כ אף דלכתחלה מחמירין פדעת הט"ז (ס"ק ד) שכתב בשם התוס' דשכונה היינו ג' בתים עכ"פ לענין דיעבד יש להקל אם אינו באותו בית ממש פדעת הנה"כ זולת באותו בית אין להקל פיון שגם בחדושי רע"ק וגליון רש"א שם הביאו בשם תשו' בית יהודה להחמיר אפי' כשנתבשל ומדודי הרה"ג ר' יחיאל ירושליםסקי ז"ל אבד"ק אומען שמעתי בגלדותי שהיה מקובל מאביו הוא א"ז הרב הגאון ר' יעקב צבי ז"ל אבד"ק בערשיד ועוד גדולי המורים פי אף באותו בית ממש הקילו להזמין אורח

הגון על סעודה זו שיהיה סעודת מצנה ואז בנדאי שומר מצנה לא ידע כו' והדברים פשוטים וברורים שלא להפסיד ממון ישראל בכג"ז שיש למצוא עילה ומקום להקל ובפרט אם אינו באותו בית ממש דלדעת הנה"כ לא מקרי שכונה בנדון זה בנדאי יש להקל אם כבר נתבטל.

הדו"ש משה נחום ירושלימסקי החופ"ק. סימן ל תשובה קצרה.

לכבוד תלמידי צורב העוסק בחקי חורב חריף ובקי זית רענן וו"ח מו"ה חנוך העניף פלאקסער נ"י נכר הגה"ק אור ישראל הרבי מלובלין זי"ע ונכד הגה"ק הרבי מאלקסנדר זצ"ל. בדברי השער אפרים סי' ד'.

[א] ע"ד שאלתו בדברי השער אפרים (סי' ד) בעורב שהביא פה מלונקה בשומן בפסח ונפל לתוך התבשיל של בשר אי נחוש דלמא הוא מנכרי וממילא הוא חמץ שאוסר במשהו או דמשל ישראל הוא והשער אפרים התחיל לחקור בהא דפג"ה צ"ה ולחלק בין עיר שרובה עכו"ם או ישראל ולא נמצא סיום תשובתו וע"ז פלפלת בתקמה בהיתר שאלה זו משום ס"ם דלמא של ישראל היא וליכא איסורא קלל ואת"ל דשל עכו"ם הוא דיש חשש חמץ דלמא היה בשומן ששים נגד החמץ ונתבטל ברשות העכו"ם ושוב אינו חוזר ונניעור את"כ אף בבואו לקדחת ישראל והוי כמו אם נתערב קודם הפסח בלח בלח דאינו חו"נ בפסח פניו דמדברי הבית אפרים חאו"ח (סי' לה) מבואר דחמץ של נכרי בהיותו אצלו מחשיב כקודם זמנו אצל ישראל (יעו"ש מ"ש בהיתר החלב שנתחלב מבהמות עכו"ם שאכלה חב"פ דהוי כחרכו קודם זמנו) גם כ' לצדד מטעם שפכתו כמה גדולים דבשל נכרי לא גזרו איסור משהו זת"ד, ויפה כ' פתורה וכהלכה וכבר כתב פן בקצרה הגאון בא"פ עצמו בספרו שע"ת (סי' תסז ס"ק ל) על דברי השע"א הנ"ל דיש להתיר מטעם דכיון דנתבטל אצל העכו"ם שוב ה"ל כחמץ שנתבטל קודם הפסח דאינו חו"נ גם כתיב שם דמבואר אצלו במק"א דיש מקום לומר דחמץ של עכו"ם או של הפקר אינו אוסר במשהו יעו"ש שדבריו הקצרים קולעים למטרה אחת שכתב רו"מ בארובה וכאשר עמד בעצמו ע"ז בשולי קונטרסו והדברים פשוטים וברורים, ומ"ש ששמע מפי להביא ראיה מלשון הרשב"א בתשובה (קעז) דל"ש ביטול בחמצו של עכו"ם וכתב דלא ירד לעומק פונתי דהוא אסר שם להעלות על השלחן חמץ עכו"ם שפא יתערבו פירוורין בעין בתבשיל ישראל שלא נתבטלו מקודם ואוסרין במשהו כמ"ש בתשו' הריב"ש אבל בנתבטלו ביז עכו"ם בס' מזה לא דבר ובכה"ג אפשר דמודה זת"ד אבל לא מפי שמע דבר זה רק פן כתבתי בספרי "מנחת משה" בקו' חה"פ דין י"ב בשם הדב"ח שהביא ראיה מדברי הרשב"א אלו דגם חמץ של עכו"ם הוא במשהו ויען' בשד"ח לידדי הגה"צ חכם מדיני הי"ו בחלק דברי חכמים (סי' צט) שהביא ד"ז משמי יעו"ג"כ במערכת חמץ ומצה (סי' ג אות טז) שהביא ג"כ ממ"ש במנ"מ שם והביא ג"כ מפמה גדולים שכתבו לחלק כעין זה דהרשב"א מייירי בפירור בעין משא"כ כשפבר נתבטל ביז העכו"ם ולפלא שבקונטרסו הביא דברי ידידי הגאון דעת תורה (סי' ס) ומדוע לא ראה שגם הוא שם (ס"ק יב) כתב לחלק דנדאי חמץ של עכו"ם שנתערב לתוך של ישראל אוסר במשהו אבל בנתערב כבר ביז עכו"ם ס"ל דאינו אוסר במשהו וכיון דנתבטל ביז העכו"ם שוב אינו אוסר לישראל יעו"ש ובאמת מלבד דברי הרשב"א שהביא הדב"ח יש להביא ראיה

גם מדברי הרוקח הביא דבריו אבי זקני הט"ז (סי' תסז ס"ק יז) שכתב אף המים שבידלי נאסרו כי עפ"ם שהביא המים שמא נתן בו אותה שעה חמץ יעו"ש דמבואר ג"כ דחב"פ במשהו אפי' בשל נכרים וכ"נ מדברי הריב"ש (סו"ס ת) יעו"ש במה שהביא בשם הרי"ץ גיא'ת [נאדרבא יש מקום לומר דבנכרי יש להחמיר יותר דהוא במשהו ע"פ מ"ש הר"ן פכ"ש דחב"פ לא הוי דשיל"מ משום דאחר הפסח נמי יהיה אסור מדרבנן בעינא עכ"פ ולא שרי רק בתערובות יעו"ש ובמ"ש על דברי הר"ן אלו בספרי "באר משה" שער התירוץ (סי' נא) וע"פ דבריו בחמץ של נכרי דאחר הפסח יהיה מותר בעינא ממש ודאי הוי דשיל"מ וכ"כ להדיא הרמב"ן במלחמות ה' שם זה לשונו הטהור וכש"כ חמץ של נכרים שנפל לקדירה של ישראל שאפילו בעינו דבר שיש לו מתירין הוא עכ"ד אכן לטעם שכתב המרדכי (שם סי' תקעג בשם רבינו חיים פהן הו"ד ג"כ ברמ"א יו"ד סי' קב) דחמץ לא הוי דשיל"מ משום דחוזר ונאסר לשנה הבאה וטעם זה שייך אפי' בחמץ של נכרי] עכ"פ גם מדברי הרוקח והריב"ש יש ראיה לנ"ז פמדברי הרשב"א אכן גם בדבריהם יש לחלק כמו שחילקו הגדולים בדברי הרשב"א דגם המה כתבו רק כשיש פירור בעין פשוננס לרשות ישראל משא"כ פשונבטל ביד עפ"ם: [ב] אמנם כן יפה דברת פי עומד לנגד זה לכאורה דברי הרדב"ז ח"ג (סי' תקמז) שכתב דאסור לקנות מנכרי דבר שנתבטל בס' דבשעה שלוקחו מן העפ"ם הוי פאלו מבטלו לכתחלה יעו"ש א"כ מוכח דס"ל דאצל הנכרי לא נתבטל וגם בזה יפה כתב ר"מ דלא כן דעת המהר"מ לופלין וכו' וכן רשום אצלי מכבר על גליון הרדב"ז שם משמע דס"ל דאצל הנכרי לא נתבטל וע"כ חשוב פאלו מבטל עתה אבל לא כן מבואר בשו"ת מהר"מ מלופלין (סי' קד) [הו"ד ג"כ בשפ"ד סי' נז ס"ק כח] שכתב לענין הגבינות ואע"ג דאין מבטלין איסור לכתחלה מ"מ פבר נתבטלו אצל העפ"ם וכן מבואר מדברי הרמ"א (סי' צו ס"ד) וגם ידידי הגאון מלבוב בספרו בית יצחק חיו"ד (סי' קמב אות ח) כתב דדברי הרדב"ז אלו המה נגד כל הפוסקים יעו"ש באורה עכ"ד על גליון הרדב"ז.

ובהיותי בזה נלפע"ד להביא ראיה בדרך החידוד קצת לדין כזה דהיכא דנתבטל ביד אחר שרי לכתחלה לקנותו מדברי רבינו יקיר הו"ד במרדכי יבמות פ"ק אלמנה לכ"ג (אות סו) שפירש מתניתין דתרומות (פי"א מ"ט) דכהן ששכר פרה מישאל אע"פ שמוזנותיה עליו לא יאכילנה פרשיני תרומה דטעמא הוא מפני שהבהמה מתפטמת מן התרומה נמצא הישראל יאכל תרומה יעו"ש והקשה ע"ז הגאון מחנה לוי בחידושו לע"ז (טו א) בתוס' ד"ה ישראל דבסוגיא שם מוכיח הש"ס ממשנה זו דשכירות לא קניא דאי ס"ד דשכירות קניא אמאי לא יאכילנה פרה דידיה היא יעו"ש ולדברי רבינו יקיר הא לא מוכח מידי דאפי' אי שכירות קניא אפתי אסור מהאי טעמא דנאסרה לישאל משום שנתפטמה מאכילת תרומה וסיים בצע"ג והיא באמת קושיא חמורה וביותר תמוה על הגאון מחנה לוי דלדעתו עדיפא הוי ליה להקשות מסיפא דמתניתין (תרומות שם) דכהן ששם פרה מישאל מאכילה פרשיני תרומה א"כ לא מבעיא לשטת התוס' יבמות (סו ע"ב) דיה אבל דהכהן ששם הפרה מישאל הוי שואל עליה פשוט דקשיא האיך יאכילנה פרשיני תרומה הא הישראל יאכל אח"כ התרומה אלא אפי' לשטת רש"י שם שהתנה לחזור לו דמים אלו אם תכחש או תאנס או יוזלו הפרות יעו"ש בתוס' מ"מ הא אם לא פחתו חוזרת בעינא להישאל נאמאי שרי להאכילה פרשיני תרומה לשיטת רבינו יקיר,

ונלפע"ד לומר בזה ע"פ דברי הר"ן פ"ג דעכו"ם (קצח ע"ב) ד"ה והבריך דהיתר דוז"ג מתורת ביטול הוא דהיתר הבא מפי אסור כל היכא שאסור והיתר גרם לו הרי הוא כאלו נתבטל אסור זה יעו"ש וע"פ שט"ה זו מוכן דבאסורי משהו אסור גם זוז"ג פנין דליכא היתר דביטול (יעו"ש במג"א סי' תמה ס"ק ה' ודוק) וכן אפ"י בשאר אסורים לכתחלה אסור זוז"ג פנין דאין מבטלין אסור לכתחלה ולפ"ז א"ש דבכהן ששכר פרה מישראל אם יאכילה פרישיני תרומה הוי להישראל אח"כ זוז"ג פנין דאכלה אצלו תולין מקודם (יעו"ש ב"ש"י ע"ז מט ע"א ד"ה מאי במ"ש שאף היא היתה גדולה קודם לכן ע"י שאר אכילות) ומ"מ אסור להכהן להאכילה לכתחלה פרישיני תרומה דוז"ג לכתחלה אסור דהוי כמבטל אסור לכתחלה פנין שהפירה של ישראל אבל בכהן ששם פרה מישראל פנין שמקבל אחריות כשואל והוי פקנין פספו (יעו"ש ג"כ ירושלמי תרומות שם פי"א ה"ה ודוק) שפיר שרי לכתחלה להאכילה פרישיני תרומה פנין דחשיבא כשלו ואצלו הוי תרומה היתרא ואם אח"כ יטלנה הישראל בקנין חזרה: הרי כבר נתבטלה ביד כהן ואין כאן מבטל אסור לכתחלה, ומינושב קושית המחנה לוי דשפיר מוכיח הש"ס ע"ז שם ממשנה זו דשכירות לא קניא דאל"כ אמאי לא שרי להאכילה פרישיני תרומה בשוכר כמו בשם פרה מישראל בסיפא.

דמתניתין וא"ש ודוק. עכ"פ מבואר מזה דהיכא דנתבטל ביד הכהן אף דהיתרא היא אצלו מותר הישראל לקנותה חזרה ולא הוי כמבטל אסור לכתחלה כמו כן מותר לקנות לכתחלה מה דנתבטל ביד הנכרי וכדעת החולקים על, הרדב"ז (וכמו דנוהגין לקנות בהמות מעכו"ם אף דהאכילם נדאי גם דברים אסורים והיינו מתורת ביטול דוז"ג ומותר אפ"י לכתחלה מטעם דכבר נתבטל ביד הנכרי) ויש לפלפל בזה ולחלק קצת בין הך דנתבטל ביד כהן לנתבטל ביד נכרי כמו, וגם בהא דחידוש הבא"פ דחמץ בבית נכרי הוי פקודם זמנו אצל ישראל יש בזה לסתור ולבנות, כן מה שפלפל בדין אי שייך רוב וביטול בב"נ כבר כתבתי בזה בעה"י בספרי מנחת משה חיו"ד (סימן ד מן אות ז עד אות י) לענין אי אזלינן ב"ר בב"נ ויש עוד אריכות דברים בזה בחידושי ת"ל ואכמ"ל [פי עתותי אינם בידי וגם זה המעט לא כתבתי רק למלאות רצונה שיהיה אות לטובה פי דברי השוקדים על דלתי תורה חביבים בעיני מאד ואברכה מעומק לבבי שתפריח ותשגה פחמך וכארז ותהיה לגפן אדרת] דלדינא פשוט דיש מקום לסמוך על דברי השע"ת.

כ"ד הדו"ש פל ההוגים בתורה פותח בהנחצה רבה הק' משה נחום ירושלמיסקי האבד"ק אסטרלענקא והגליל. סימן לא תשובה לכבוד יד"נ הרב המאור הגדול חו"ב זית רענן מגזע תרשישים מו"ה מאיר ראפאלאוויטש נ"י מסאקאליווקא פעת אבד"ק קאמינקא פלך קיוב.

בעיר שמוקפת בעירוב ובתוף העיר נמצאו זרעים ובמי נהר שנמצאו זבובים דקים. ע"ד שאלתו כי בעיר סאקאליווקא זה ארבעים שנה נעשה עירוב לעיר בהיקף מחיצות פדת של תורה וכעת נתודע שבתוף היקף העיר נמצאו זרעים יותר מבית סאתים בלא היקף מחיצה וא"כ הא מבואר בש"ע או"ת (סי' שנח ס"ט) דזרעים מבטלין מחיצות וכאשר העירוב הוא משנים קדמוניות והורגלו פולם להוציא ולהכניס בשבת והוא שעת הדחק גדול להקמיר בזה בנדאי יפה כתב כת"ר לסמוך על דברי הדבר שמואל (סי' רנט) דבעיר

לא אמרנו אתי זרעים ומבטלי מחיצות אליבא דכ"ע יעו"ש בנזעם דבריו דאם אמרו שהזריעה מבטלת דירת הרפף אין לנו לדון ממנו שגם מקצת קרקע זרוע הלא מצער היא לגבי כל העיר לבטל גודל היקף דירתה ומה גם שעל הרוב פונת המלך או שרי העיר בבנינה והיקפה רוצים לכתחלה להניח מבפנים לחומה מקום הרחוקה חלקה אחת רחבת ידים מבלי שום בנן לחיזוק שמירת העיר ולגיונותיה לשעת הצורך פמנהג רוב עיירות הבצורות באופן שאותו המקום הפנוי לא יקרא מבטל היקף הדירה אלא אדרבא מאשר ומקיים שמו ותכלית פונתו הרצויה להקיים ולשמור דירת יושביה ואם לפעמים זרעים אותו הוא דרך עראי וכו' יעו"ש בסוף דבריו שגם הוא לא סמך על עצמו להחליט ההיתר הראשון כי אם בהסכמת מורו ואלופיו היושבים על פסא ההוראה אכן הגאון חכם צבי (סי' נט) הגם שתמה על טעם השני שכתב הדב"ש שם וכתב דאי אפשר להולמו אבל לטעם הראשון שכתב הדב"ש נסתייע מדברי מרן הרא"ש פ"ב דעירובין (סי' ב) שכתב דאין ללמוד רחבה ונחצר מקרפף שזרעים יבטלו דירתם ואף שפנים הרא"ש בצ"ע מ"מ כתב החכ"צ שם לסמוך על מסתברא דידיה בשעת הדחק שאי אפשר בשום אופן אחר לתקן שלא יפלו רבים יעו"ש במ"ש דאף שמהר"מ (הו"ד בטור שם) כתב טוב להחמיר היינו בחצר אבל במדינה ועיר פולה אפשר דאף רבינו מאיר יורה להקל (כאשר לא נעלם כ"ו גם מכתר"ה) ויען ג"כ בתוס' עירובין שם (כג ע"א) ד"ה ובלבד.

אכן יש בענין זה גם מחמירין כמו שמצינו בעיקרי דינים ח"א (סי' טו אות לא) דהגם שהביא מקודם גם דברי הגאון מור וקציעה (סי' שנח) שהקיל בדברי הדב"ש ואביו החכ"צ אבל אח"כ הביא ג"כ מחמירין בזה [ויש להעיר בזה מדברי הריטב"א עירובין שם (כג ע"ב) ד"ה קרפף שכתב ולהכי נקטו גינה ולא נקטו שדה לאשמענו דגינה לא הניא לדירה ואפי' היא אילנות אכלא קרפף אתסר יעו"ש ודוק ויען בדב"ח להגה"צ מצאנז זצ"ל ת"ב או"ת (סי' כח) במה שהחמיר בכג"ז בגינה שזרע בתוכה פרחים ומיני ירקות של בשמים בצבעים שונים להתענג באורן דלא פרב א' שרצה לחלק דגם בזרעים שזרעו להתענג לא מבטלי דירה וכתב הוא דמדברי הש"ס לא נראה פן אלא דהחילוק הוא בין זריעה לנטיעה ומלתא פסיקא נקטו חז"ל דזרעים שאין דרך ב"א לזרען רק קצת מינים לוקחים השרים ונוטעים לטייל זה לא מקרי דירה יעו"ש דלא מיירי בעיר והעיר שם ג"כ מדברי הריטב"א אלו].

והנה בנ"ד אי נימא דהני ספיקא דדינא אזי אף דקיי"ל עירובין (מו א) דהלכה כדברי המקיל בעירוב מ"מ היטב אשר דבר כתר בזה דוקא בעניני עירוב ולא במחיצות וכמבואר בירושלמי עירובין פ"ק ה"א (ב ע"א) א"ל לא עירובין אמרתי אלא מחיצות ויען ברא"ש עירובין פ"ב (סי' ד) במ"ש ועוד הא דאמר הלכה כדברי המקיל בעירוב דלמא בעירוב אמרו ולא במחיצות ויען בהגמ"י פט"ז מהלכות שבת (אות ז) שכתב ג"כ ועוד דדלמא לא אמר הכי אלא בעירוב ולא במחיצות יעו"ש ובתשו' הריב"ש (סו"ס תה) שכתב ג"כ בזה דעירוב לחוד מחיצות לחוד ולפלא שלא הביאו מדברי הירושלמי אכן לפמ"ש שם בתשו' הריב"ש בשם הרשב"א דהטעם הוא להחמיר במחיצות אף שהוא ג"כ דרבנן מ"מ פיון דאית להו עיקר בדאורייתא לא אמרינו בהו הלכה כדברי המקיל יעו"ש א"כ שפיר כתב רמ"מ דזה דוקא אם הספק במחיצות גופייהו אי נעשו פהלכה אבל בזה שהמחיצות נעשו פהלכה אלא דהספק הוא אם הזרעים מבטלי המחיצות וד"ז

דזרעים מבטלי מחיצה אין לו עיקר בדאורייתא א"כ שפיר אמרינו בזה הלכה פדברי המקיל בעירוב והדברים פשוטים דבלא"ה י"ל דלא חילקו בין עירובין למחיצות רק לענין לסמוך על יחיד במקום רבים (פדאמרינו שם בש"ס עירובין (מו א) סד"א ה"מ וכו' אבל יחיד במקום רבים אימא לא וכו') משא"כ בספק שקול יש להקל גם לענין מחיצות כיון דהא דזרעים מבטלי מחיצות לא הוי אלא דרבנן וגם קרפף יותר מבית סאתים אפי' בלא הוקף לדירה מדאורייתא מחיצה היא פמבואר ש"ס שבת (ז ע"א) ועירובין (סז ע"ב) ויש לפלפל הרבה בענין זה יעו' תוס' עירובין שם (מו ע"א) ד"ה דאמר ומקשה"א שם (ע"ב) בגמ' ד"ה ואמר ותוס' שם (סה ע"ב) ד"ה איקלע ורא"ש שם פ"ב (סי' ד) וקרבו נתנאל שם (אות מ) ופ"א (אות פ) ופ"ד (אות ל) ומ"ש אבי זקני הב"ח או"ח (סי' תצח) ד"ה הנה בתוך ושם בב"ח (ריש סי' תד) ובהגמיי' פ"ב מהלכות חמץ ומצה הט"ז (אות א) ותוס' שבת (לד ע"א) ד"ה לא וד"ה שניהם ובמנחת יעקב (פ"ל א ס"ג ס"ק ו) ובספרו תורת השלמים בקונטרס הספיקות מחודשים (ח ס"ק ח וס"ק י) ובשו"ת מהרי"ק (שורש קסה) ודוק בכל מ"ש ועוד דגם בעיקר דין מחיצות יש דעות להקל גם בזה בספיקו וכמ"ש המרדכי פ"ק דעירובין (סי' תפב) דהלכה פדברי המקיל בין בעירובין ובין במחיצות יעו"ש וא"כ שפיר כתב רי"מ דהוי כעין ס"ס (ול"ש בזה לומר דהוי קצת משם אחד שכתב רי"מ פמובן ויעו' ג"כ בבית יצחק שער הספיקות סימן יז במ"ש דס"ס מש"א מדאורייתא הוי ס"ס גמור ויעו' בחו"ד דיני ס"ס אות יא) דיש שני ספיקות א' דלמא הלכה פמקילין אף במחיצות ואת"ל דבמחיצות מחמירין בספיקו דלמא לא מחשיב זה ספק במחיצה כיון דהמחיצות נעשו כתיקונן ובפרט בדרבנן בודאי יש להקל בס"ס פזה וכמ"ל וכ"ז לרוחא דמלתא אבל באמת בלא"ה פשוט דבמקום צורך גדול פזה שהורגלו מכבר להוציא ולהכניס ע"י עירוב ודאי יש לסמוך על הדב"ש והחכ"צ וכדמצינו ג"כ לגדולי האחרונים שסמכו להקל בזה יעו' בשו"מ מה"ק ח"ג (סו"ס קלא) שהביא דברי הדב"ש והחכ"צ והמור וקציעה שהקילו וגם הוא בתשובתו שם לא האריך להחמיר רק באם אינה מוקפת חומה ואינה מעורבת דאז ודאי דזרעים מבטלין הדירה (שלא פדעת הרב השואל שם דגם זרעים אם אינם למאכל רק עשויין לנוי ולטייל בבתי שלפני השרים אינם מבטלים המחיצות כאלנות והוא אותו השואל בעצמו הפונד בדב"ח ח"ב סי' כח שהבאתי לעיל) אבל בעיר המעורבת נראה משם שגם דעתו להקל פדעת הגדולים הנ"ל וגם דמדברי הגאון בית שלמה האו"ח (סי' נח) נראה דבנידון דהדב"ש דהוי שעת הדחק שיהיה קלוקל בזה לכל העיר וא"א בשום אופן אחר לתקן שלא יפשו רבים פמבואר שם אז יש לסמוך אמסתברא דהרא"ש להקל בחצר דאין זריעה מבטל הדירה יעו"ש דיש לפלפל בדבריו ואכמ"ל וגם בתשו' מהרי"א הלוי עטינגער ח"א (סי' רב) כתב ג"כ דבעיר יש לסמוך על שו"ת דב"ש וחכ"צ שהקילו בזה דלא נתבטלו המחיצות מחמת הזרעים יעו"ש שצדד ג"כ גבי עשבים שגזרעו לטייל שמה הוי צורך לדירה וקרא פתיב בנאות דשא ירביצני הרי דזרף לדור במקום הדשאים וע"כ דמי לאילנות דאין מבטלין הדירה וכדנראה ג"כ מדברי רש"י שם עירובין (כג ע"ב) ד"ה נזרע יעו"ש (אבל בדב"ח ושו"מ לא כתבו פן כמ"ל) ולפע"ד עשבים בעיר פנידון דמהרי"א הלוי יש פדמות ראיה מדברי הש"ס דאינה נאסרת אי מטעם דעשבים בכ"מ אינם מבטלים מחיצות או דעיר אינה נאסרת מפל מיני זרעים והוא דאמרינו בש"ס

עירובין (ו ע"ב) דירושלים מעורבת היתה מפני שדלתותיה ננעלות בלילה יעו"ש
בפרש"י ד"ה ירושלים והנה בש"ס ב"ק (פב ע"ב) אמרין דירושלים אין עושין בה גנות
ופרדסות חוץ מגינת ונרדים שהיו מימות נביאים ופרש"י שם ד"ה גינת דהיגנו פיפת
הירדן ושם בכריתות (ו פ"א) ד"ה פיפת הירדן פרש"י עשב הגדל על שפת הירדן יעו"ש
וכיון שהיתה נקראת גינת ונרדים מסתמא הנה בה יותר מסאתים ואפ"ה אינה אוסרת
ירושלים ובנדאי מטעם הנ"ל או דעשבים דמי לאילנות דהוי לטיול או דעיר אינה נאסרת
מפל זרעים וכמש"ל ויש בזה לסתור ולבנות פמוכן ואכמ"ל פיון דלדינא יש להתיר
בעיר מעורבת דכל זרעים אינם אוסרים ומכש"כ עשבים.

וע"ד שאלתו שנמצא שם במי היאור זבובים קטנים ומחמת רוב דקותן אי אפשר
להפרידם רק הם עוברים דרונקבי המסוננת והוא הפ"מ אם יש לצדד בזה ע"פ דברי
הכו"פ (סי' ק ס"ק ב) שהביא בשם גדולי הראשונים דבריה בטלה בתק"ס ע"כ לצירוף
דעה זו שצירף הכו"פ יש לצדד ג"כ מפני הספק דנימוח זת"ד ולפע"ד הנה לצרף דעה
שלא הובאה בש"ע בנדאי קשה לומר פן וכמ"ש הרב בעי חיי בחלק עץ הדעת הו"ד
בעין זוכר להגאון חכם חיד"א זצ"ל מערכת הס' (אות לב) דאין לעשות ספק בדבר
שנקבעה הלכה בש"ע ויען' בפרמ"ג בכללי או"ה (דיון ו) ובסי' קה במ"ז (ס"ק א) ובכללי
ס"ס בשפ"ד במחודשים ג' ובלב"ש בח"ד (ס"ק כ וס"ק לא) ויען' ג"כ מ"ש הגאון או"ת
בקצור תקפו פהו (סי' עה) לענין קים לי דלא מצוי התופס לטעון קים לי פהרמב"ם פיון
דהרמ"א פסק דלא פותיה יעו"ש וכן מה שחידש הכו"פ שם (ס"ק ד) צד היתר לתקנות
העולם בתולעים קטנים דכיון דלא נאסרו עד אחר שפירשו ע"כ לא מיקרו בריה פיון
דלא נאסרו מתחלת ברייתן הנה מלבד דגם הכו"פ בעצמו פתב שם דחלילה לסמוך ע"ז
להקל מפני האמור בש"ס ופוסקים יעו' ג"כ בחו"ד שם (ס"ק ה) שפכת דמדברי הש"ס
מפות (טז ע"ב) אכל נמלה לוקה ד' וכו' מבואר דהוי בריה וא"צ פזית אף דמירי בהנה
תולעים שלא נאסרו רק אחר שפירשו יעו' בספר המצות להר"מ במצנות ל"ת מצוה קעט
ויען' מ"ש ג"כ הגאון נוב"י בדגול מרובה שם (סי' ק) ולפע"ד נראה דהעיקר תלוי רק
באם הוא אסור מחמת עצמו או לא וכמ"ש החו"ד שם בשם התוה"ב להרשב"א וכן
נראה מהמגניתיין דמפות שם (יג ע"א) כפה יאכל מן הטבל ויהא חייב ר"ש אומר כל
שהוא וחכ"א פזית אמר להן ר"ש אי אתם מודים לי באוכל נמלה כ"ש שהוא חייב אמרו
לו מפני שהיא כברייתא ואמאי לא השיבו לו לחלק כפשוטה דחטה של טבל לא חשוב
בריה משום דלא נאסרה מתחלת ברייתה עד שנתמרח בכרי ומדוע השיבו תשו' די"ל
דהן עצמם לא ס"ל כמ"ש התוס' שם (יז ע"א) סוד"ה ורפנן א"ו מוכח פדעת הרשב"א
בתה"ב דהעיקר תלוי באיסור מ"ע דבזה הוי בריה אף דלא נאסר מתחלת ברייתו וא"כ
פשוט דבטבל י"ל דהוי איסור מחמת עצמו ולא חשוב נעשה ב"א דמה שנתמרח הוא
לצרכו והאיסור בא ממילא יעו' תוס' יבמות (קט ע"א) ד"ה ר"מ ודוק.

אכן הגאון מהרש"ק בטוטו"ד מה"ג (סי' קס) פתב להקל בדין כזה בתולעים הנמצאים
במים ואי אפשר להסירם גם ע"י סינון יעו"ש שפכת להתיר מטעם הנ"ל דבעינן שהיו
אסורין מתחלת ברייתן ואל"ה אין להם דין בריה.

עוד כתב שם דכיון דאי אפשר להפרידם מחמת דקותן גם ע"י סינון ומחמת פרישתן סופן לחזור הוי פאלו לא פירשו כלל יעו"ש לזאת אם באופן ששעת הדחק הוא נרוצה להקל יש לו עמוד לסמוך עליו אבל לדעתי קשה להקל בזה כמש"ל.

ידידו הדו"ש באה"ר וא"ע ושלום כל נושאי דגל התורה משה נחום ירושלימסקי האבד"ק אסטראלענא ונהגליל. סימן לב דברי ידיד החכמים הרב הגאון הגדול החו"ב גור הרבנים וכו' כקש"ת מוהר"ר חיים אלעזר וואקס וצ"ל אבד"ק קאליש ופיעטרקוב ונהגלילות, מ"ש לי בענין המוטער שפיגעל לכתוב לו חות דעתי אחרי שהשיג ספרי ברפת משה.

[ז"ל] ב"ה יום ב' טבת שנת תרמ"ו לפ"ק פיעטרקוב, שוכ"ט לכבוד ידידי הרב הגאון הקרין ובקי נר ישראל עמוד הימיני פ"ה פאר הדור כש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי נ"י אבד"ק קאמינקא יע"א. בראשונה אקדם לו בתשואת חן על אשר שלח לי ספרו הנחמד הנקוב בשם "ברפת משה" ואם כי מעט פנאי יש לי ראיתי בתוכו דברים יקרים ועל אשר לא פתתי לכבודו תיקף פי עתומי אינם בידי ועלי מוטל יותר טרדות מפל הרבנים אשר פגילי הן בעסקי העיר רבתי עם הי"ו הן בטרדת השיעורין תמידין פסדרו הן בעניני ארץ הקדושה וחספתי להשתעשע עם כבוד הדר"ג בדברי תורה ע"כ כאשר ראיתי בחבורו הנחמד שמפלפל על דברי הנוב"י דאם תחב הדאקטער אוסטריעמענט לתוך א"מ צריכה נקיים והדבר הזה שכחא הרבה ונשאלתי ע"ז מפמה רבנים והשבתי כפי התשובה הרצופה פה ההעמק ולא חפצתי לקלוע להלכה פן עד אשר אתניעץ עם גדולי הדור ועתה ראיתי גם בחבורו הטהור דיקר מזה ימחול נא הדר"ג לקרות את הרשום בתשובתי וכאשר ישיבני הדר"ג דעתו הרחבה א"ה ונפלפל יחד פן נקבע הלכה לדורות.

והנני ידידו הדורש שלום תורתו באהבה דבה חיים אלעזר וואקס אבד"ק פיעטרקוב ונהגליל. והנה מפני הוצאת הדפוס כי רבה היא לא העמקתי כל דבריו פן מה שהשבתי לו בארובה על כל פרטי דבריו ולא ארשום רק מה שפתתי בקצרה במה שנוגע לדין זה וכל האריכות שפתבנו בענין זה בעזר החונן דעת קנה מקומו בספרי פליל תפארת אשר בו אסיפות רועי ישראל גאוני הדור מה שפלפלתי אתם בדברי הנוגע לחרביו.

שוכ"ט לכבוד ידידי הרב הגאון המובהק סוע"ה אב החכמים נזר הנבונים עה"י פ"ה וכו' וכו' כקש"ת מוהר"ר חיים אלעזר וואקס שליט"א הגאבד"ק פיעטרקוב ונהגליל, אשר בדיק לן מר בדבריו היקרים שהשיב בענין המוטער שפיגעל הנה כל דבריו קילורין לעינים ובקצת דבריו קלע אל המטרה אחת שפתתי בספרי "ברפת משה" (סי' כג) אכן בענין א' נטה לדרך אחרת ע"פ דברי הר"מ בפ"ה המשנה (שהבאתי ג"כ בחבורי) שכ' לחלק עפ"ז דבתחב הפלי והוציא בעצמו ל"ש דין זה (דא"א לפהמ"ק בלא דם) כיון דלא היה פח הדוחה מעצמו שיצא שום דבר הנה בספרי שם (אות ב) לא פתתי פן אלא דהוצאת השפופרת לחוץ הוי פיצא אינה דבר ורק בנפתח המקור מעצמו בלא הוצאת שפופרת ולא יצא שום דבר בזה לא אמרו א"א לפהמ"ק בל"ד יעו"ש ונהיננו דאף דיש מקום בראש לחלק פן מסבא אבל איך נסמוך בענין חמור כזה על סברותינו [והתפארת למשה שהביא הדר"ג אינו לפני ולא נמצא פעת באוצר ספרי לראות על מה דבריו

הוֹטְבֵּעוּ לְחִלּוֹק עַל הַבִּי אִם יֵשׁ לוֹ אֵינָה רְאִיָּה אוֹ שְׂפֹתַב פֶּן מְסַבְּרָא דְנִפְשִׁיָּהּ] נֶגֶד דְּבָרֵי מְרֵן הַבִּי (ס' קפח) שְׂפֹתַב דְּהַכְּנִסַת הַשְּׁפוּפְרַת וַיִּצְאָתָה הָיִי ג"כ פּהמ"ק וּבְנֹדָאֵי דַס"ל דְּזֵה מְקָרֵי ג"כ יִצְיָאֵת אֵינָה דְּבָר וְכַמ"ש בְּסַפְרֵי שָׁם וְכַמ"ש ג"כ חוֹתְנוּ יְדִידֵי הַגָּאוֹן מְאוּר הַגּוֹלָה מְהָרֵי מְקוֹטְנָא הִי"ז וע"כ לֹא סְמַכְתִּי לְהַקֵּל יוֹתֵר מִמָּה שְׂפֹתַבְתִּי בְּסַפְרֵי (ס' כג) שָׁם אָבֵל הֵיכָא שְׁהַכְּנִיסוּ וְדָאֵי הַשְּׁפוּד שְׁקוּרִין זֹאֵהֲנֵד לְעוֹמֵק שְׂבַמְקוּר אוֹ חֲתִיכַת גְּאָמַע אוֹ עֵץ לְהַרְחִיב נֶקֶב שְׂבַמְקוּר פְּאֹנְפֵן שְׂפֹתַבְתִּי בְּסַפְרֵי שָׁם (ס' מה) לְהַחְמִיר בְּנֹדָאֵי בְּאֹנְפֵן זֵה שְׁנֹכְנַס וְדָאֵי לְמְקוּר וְלִיפָא ג"כ הַפְּסֵק דְּשְׁפוּפְרַת וְנִסְתְּרוּ פְּמָה הֵיחְתְּרִים מַמ"ש בַּסִּי כַג שָׁם לֹא אֲכַנְסִי רֵאשִׁי לְהַקְלִינְגֵד הַבִּי וְגָאוּנִי אַרְצֵן זוֹלַת אִם יִסְפִּימוּ גָאוּנִי דוֹרְנוּ וְיִקְבְּעוּ פֶן לְהַלְכָה דְּפִתִּיחָה מִבְּחוּץ לֹא מְקָרֵי פּהמ"ק (פְּדַבְרֵי הַתְּפִל"מ) אָבֵטֵל דְּעֵתִי נֶגֶד דְּעֵתָם הַרְמָה אָבֵל לְע"ע נִלְפַע"ד לְהַחְמִיר בְּאֹנְפֵן שְׁהַכְּנִיסוּ וְדָאֵי הַזֹּאֵהֲנֵד לְהַמְקוּר וְכַמ"ש שָׁם בְּסַפְרֵי (ס' מה) וּמ"ש הַדְּר"ג מְדַבְרֵי הַמְּשֻׁנָה דְּאֵהֲלוֹת (פ"ז מ"ד) וְדַבְרֵי הַשֵּׁ"ס חֲוָלִין (ע"א) גַּם אֲנִי בְּתִשׁוּ' לְבָרָאֵי פְתַבְתִּי בְּזֵה עַל דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מְהַרְש"ק ז"ל בְּתִשׁוּבַתִּי שְׁנִדְפְּסָה בַּס' לְקוּטֵי צְבִי לְהַרְבֵּ מְהַר"ץ מְשֵׁם בְּתִשׁוּ' ז"ך סְפְרוּ שֶׁל הַגָּאֹבֵד"ק סְטָאֲנִיסְלָאוּ שְׂתַמָּה עַל הַסּוּבְרִים שְׂאֵשָׁה שְׁהַמִּילְדַת בְּדָקָה אוֹתָה טְמָאָה נִדָּה דְּנַעְלָם מִפְּנֵלָם הַמְּשֻׁנָה דְּתוֹלִין (ע"א) הָאֵשָׁה וְכו' וְכַתֵּב ע"ז הַמְהַרְש"ק דְּזֵה דְּבָרֵי בּוֹרוֹת מְשֵׁם דְּאָפִי' בַּר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא לֹא עֵבִיד לְמַטְעֵי דְּשָׁם מֵיִירֵי מְטוֹמָאֵת מֵת פְּמִפְרִישׁ דְּהַחֲזִיָּה טְמָאָה וּמָה עֵנִין טוֹמָאֵת נִדָּה לְכָאֵן וְכַתַּבְתִּי בְּתִשׁוּ' שָׁם דְּהַמְעִיִין בְּתוֹס' שָׁם ד"ה וְהָאֵשָׁה וּבְתוֹס' בְּכוֹרוֹת (פב ע"א) ד"ה עַד יִרְאֵה שְׂדַבְרֵי הַגָּאוֹן מְסַטְאֲנִיסְלָאוּ נְכוּנִים וּבְרוּרִים וְהֵיִינוּ פְּדַבְרֵי הַדְּר"ג בְּקוֹנְטְרַסוֹ וְלִדְיָנָא נִלְפַע"ד כַּמְש"ל.

יְדִידוֹ הַמְּכַבְּדוֹ פְּרוּב גְּדוּלְהוֹ דו"ש בַּאֵה"ר וַא"ע מְשֵׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימִסְקֵי אַבְד"ק קַאָמִינְקָא. אַח"ז בָּא לִידֵי ס' תְּפִאָרַת לְמִשָּׁה וְרֵאִיתִי שְׁהַקִּיל בְּזֵה רַק מְסַבְּרָא הַנָּ"ל (פִּינוֹן דְּלֹא הָיָה פֶחַ הַדּוּחָה מְעַצְמוּ מִבְּפִנִים) וּבְכָל זֹאת (אַף דְּהוּא הָיָה מְהַגָּאוּנִים הַמְּצַוְיָנִים שְׂבַדוֹר) קָשָׁה לְסַמוּךְ עֲלֵיוּ נֶגֶד דְּבָרֵי הַבִּי הֵיכָא שְׁהַכְּנִיסוּ וְדָאֵי לְמְקוּר.

אַחַר זְמַן נִדְפְּסֵ ס' דַּעַת תּוֹרָה וּג"ד מְכַבּוּד יְדִידֵי הַגָּאוֹן הַמְּנֹבְהַק הַאֲבֵד"ק בְּרַעְזָאֵן וְכַבְּדֵנִי בּוֹ לְמַנְחַת מְרַחֲשֵׁת אֵהָבָה וְרֵאִיתִי בְּהוֹסְפוֹתֵי לְק"א (אוֹת סֵא) שְׂפִלְפֵל ג"כ בְּדִין זֵה וְהִבִּיא ג"כ דְּבָרֵי הַפּה"מ לְהַרְמֵב"ם ר"פ הַמְּפִלַת (שְׁהַבְּאֵתִי בְּסַפְרֵי) דְּמְבֹנְאָר מְדַבְרֵי דְּדוֹקָא בְּיָצָא אֵינָה דְּבָר א"א שְׂלֵא יָצָא עִמּוֹ דָּם וְשַׁכ"כ בְּשׁו"ת עַט"ח חִיו"ד (סִימֵן ח"י) וְאַח"כַּ הִבִּיא ג"כ דְּבָרֵי הַתְּל"מ שְׂדַחָה דְּבָרֵי הַבִּי בַּמ"ש מְהָא דְּשְׁפוּפְרַת וְהַעֲלָה דְּדוֹקָא אִם נִפְתַּח מִבְּפִנִים א"א בְּלֹא דָם מְשֵׁא"כ בְּנִפְתַּח מִבְּחוּץ ע"י אָדָם וְכו' ע"ז וְאַף דְּרֵאָתִי מְהָא דְּהַשְּׂמֵשׁ דָּשׁ עַד צְנֹאֵר הַרְחָם פְּתַח הַמְּקוּר וְכֵן הַבְּדִיקוֹת שְׂבִסִי קְצוּ יֵשׁ לְדַחוֹת לְפַמ"ש הַחַת"ס (ס' קעט) יַעוֹ' בְּשׁו"ת ב"ח הַחֲדָשׁוֹת (ס' לד) וְתִשׁוּ' מ"ב (ס' מט) וְשׁו"ת ב"ש ח"ב (ס' לט) אָבֵל מְסַבְּרָא י"ל פֶּן (יַעוֹ' בְּהַגָּהוֹת הַגָּאוֹן רַב"פ עַל הַנוּב"י מַה"ת שָׁם חִיו"ד סו"ס קכ שְׂרַמְז ג"כ לְרִש"י נִדָּה (כֵּא ע"א) ד"ה בְּלֹא דְּמִשְׁמַע דַּס"ל כַּפִּיָּה מ"מ לְהַרְמֵב"ם יַעוֹ"ש) אַח"כַּ בְּסוּף דְּבָרֵי הַבִּיא ג"כ מְדַבְרֵי לְהַלְכָה.

זֵה לְשׁוֹנוֹ וְרֵאִיתִי בְּשׁו"ת בְּרַפְתִּי מְשֵׁה (ס' כ"ג) שְׁהַאָרִיף ג"כ בְּזֵה לְהַקֵּל וְהִבִּיא דְּבָרֵי הַרוֹפְאִים בְּעֵנִין זֵה וּבַסִּי מַה הִבִּיא שְׁחֹזֵר וְחֻקֵּר הֵיטֵב פִּי בְּמִשְׁיחָה אֵינּוּ מְכַנְסִי הַקּוּלְמוֹס לְהַמְקוּר רַק עוֹשִׁין מִבְּחוּץ וְעִי"ז מְתַרְפָּא מִבְּפִנִים וְלָכֵן יֵשׁ לְהַקֵּל רַק לְפַעְמִים צְנֹאֵר

המקור עקום ועי"ז לא תוכל להוליד ומוכרח להשוותה ומכניס זאהנד בעומק להסדק ועי"ז יוכל למודקה ולפעמים עי"ז יוצא דם וכן פשהנקב באם קטן מכניסים גאמע ומנח שם כמה שעות וכשמוציאים אותו ע"פ רוב מלונקה בדם ולכן בכה"ג יש לטמאה משא"כ במשיחה וקילוח וכדומה בבדיקת המוטער שפיגעל יש לטהרה יעו"ש בברפת משה וכן חקרתי מרופא מומחה גדול והגיד לי פכל הנ"ל וע"ע בשו"ת תורת נתנאל (סי' ה) וכו' וגם בשו"ת שאילת יעב"ץ ת"ב (סי' ה) באמצע התשו' וכו' עכ"ד ידידי הגאבד"ק ברעזאן וגם ידידי הרב הגאון המובהק מו"ה אברהם יחזקאל ארלאזאראווי אבד"ק סארקאווי אחרי שהגיע לידו ספרי ברפת משה במכתבו משנת תרמ"ז כ"ט ניסן לפל"ג"כ בהיתרא דהמוטער שפיגעל שפתבתי בספרי נכתב ג"כ שחקר אצל הפראפעסארין בחארקאווי ואמרו דהמוטער שפיגעל אינו מגיע למקום שהשמש דש.

אח"ז נדפס ס' בית יצחק ליד"נ הרב הגאון החרף העצום וכו' ר' יצחק שמעלקיס שליט"א אבד"ק לבוב והגליל וראיתי שם (סי' יד) שהאריה לפלפל בדין זה פרוחב חו"ב אח"כ באות טו"ב מבאר חות דעתו בגוף השאלה דיפרד לארבעה חילוקי דינים ושם בדין ב' פתב זה לשונו בדבר השאלה שהרופא מכניס המוטער שפיגעל בבית החיצון לראות עי"ז אם יש איזה מכה סמוך למקור כבר שמעתי מרופא מומחה שהוא אינו נכנס למקור אדרבא הוא מצמצם להכניס סוף המקור היינו צנאר הרחם לתוך השפיגעל לראות אם יש איזה מכה בדינפני המקור מבחוץ ע"כ ג"כ אין חשש בזה לפתיחת המקור לא מבעיא לדעת החו"ד יש להקל אלא אפי' לדעת הגאון מהרש"ק שחשש לדעת הב"י (סי' קפח) מ"מ אם יש ספק אם נפתח פי הרחם יש להקל מס"ס כמ"ש לעיל וכש"כ בזה שאין ספק פלל וכ"כ בספר ברפת משה.

הנדפס מחדש ושם הביא ג"כ בשם הגאון מקנטנא נ"י להתיר אף באופן שהאשה אומרת שאינה מרגשת פאב דאז ודאי לא הכניס הפלי למקור אמנם אם האשה מרגשת פאב נלע"ד להורות לאשה שתשאל לרופא מומחה אם אומר שנקנס בהפלי לרחם אזי יש להתמיר לספור ז"נ פדברי הגאון מהרש"ק נאם אומר שלא נכנס להרחם פינון שפבר פתבתי שיש סברא להתיר מס"ס בספק נכנס ע"כ יש להאמין להרופא ובאם שפדקה בתוך ז' נקיים בג' ימים הראשונים יש להתמיר נאם אחר ג' ימים תלוי בראות עיני המורה יעו"ש בדין ד' שאם הכניס הרופא הזאהנדע פינון שהוא נכנס בעומק אף שהיא דקה מאד פינון שהוא בודאי נוגע בכל הגידים והעורקים שבפנים הרחם והרבה פעמים הוא מוציא דם ע"כ יש לחוש ולהתמיר יעו"ש והוא מכונן למ"ש בספרי שם (סי' מה).

ואלה דברי מכתבו של הרב הגאון זקן הרבנים ופאר הדור המפורסם בכל אפסים וכו' ר' יצחק אלחנן וצ"ל, אחרי שהשיג ספרי ברפת משה. [ז"ל] בעה"י יום ו' עש"ק ד' מבת תרמ"ז קאוננא, רוב שלום וישע רב אל פבוד ידיד נפשי ולבי ה"ה הרב הגאון המפורסם סיני ועוקר הרים חו"ב בחד"ת ויא"מ וכו' כקש"ת מוהר"ר משה נחום רישלימסקי שליט"א אבד"ק קאמינקא יע"א שוכט"ס.

אחדשה"ט מכתבו היקר עם ספרו הטהור "ברפת משה" לנכון הגיעני וגודל תשואת חן למעכ"ת הדר"ג ע"ז ולע"ע מחמת גודל חולשתי וטרדומי העצומים אין לי פנאי לעיין בספרו היקר ואי"ה פשירויח לי ה' אז אראה לעיין בו ולהשתעשע באמרותיו הטהורות

ומאד צר לי על חלישת בריאותו ומקרב ולב אתפלל לה' לחזקו וילאמצו וישוב לבריאותו הטובה ויאררף ה' ימיו וישנותיו בטוב ובנעימים זיורם קרן הצלחתו וקרן אור תורתו מעלה מעלה ויזכה לראות בישועות כלל אחב"י וישמחני בקרוב בבשורתו כי שָׁב אֵל מצב בריאותו איתו ויבנה ישמח לבב אוהבו לנצח.

ובדבר בדיקת הרוחאים ע"י מאשינע בתוך המקור (שדבר בספרו הטהור ברוחב בינתו בחו"ב) הנה לדעתי אם אינה גדולה יותר מן אצבע יכולים להתייר וביותר אין אני מקיל בזה ואין לי פת להאררף כי הנני תלש ועיף ונגע עדיין מטלטול הדבר וכו' שלא ימוש התוה"ק מאתנו ומזרעינו וכו' ניסן ה' בלב השרים והיועצים עלינו לטובה א"ס.

והנני שולח להדר"ג שליט"א ספרי נחל יצחק החדש יְהִי מְטוּבֵוּ הַיְדוּעֵנִי כְּשֵׁי־שִׁיגוֹ וְהַיְצִיחֵוּ לְמַעַלְהָ מַעַלְהָ בְּרוּחָנִיּוֹת וְחֻמְרֵיּוֹת כְּנִפְשׁוֹ וְנִפְשׁוֹ יְדִידוֹ הַמְּחַכֶּה לִישׁוּעַת ה' וְלְהַרְמַת קֶרֶן הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה דוֹרֵשׁ שְׁלוֹם תּוֹרָתוֹ בְּאַהֲבָה רַבָּה יִצְחָק אֶלְחָנֹן סַפְעָקְטָאֵר הַחוּנָה פֶּה קְאוּנָא.

והנה מכותלי מכתבו הטהור ניכר שלא דבר מענין המאשינע אשר עם גדולי הרופאי אשר לפמש"ל פולם יספיו שאינו נכנס למקור כלל (זולת ע"י זאהנד וגאממע לפרקים כמש"ל). סוף דבר הפל נשמע כי זכיתי שגאוני הדור ארזי הלבנון הביאו דברי להלכה ולמעשה ובעזר החונן דעת לעני ממעש זכיתי לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא כי אם לא הכניסו זאהנד או גאממע [דאז רק מי שדעתו רחבה יוכל להקל ולסמוך עצמו על התפל"מ וגם הגאבד"ק חארקאו במכתבו אלי כתב דלפעמים שפותחין המקור בדבר דק מאד כזאהנד נראה דנדאי לא יְהִי רַחֵב כְּמוֹ הַשְּׂפוּפֶרֶת וּבְרָאשׁוֹ מְכַחֵל וְאוּלַי אֶפְשָׁר לוֹמַר לְסִנְיָף כ"ד דאינו דומה הרגשת הזאהנד הדק להרגשת שמש ועד ול"ש לומר בזה דטעתה בהרגשה, אבל אין דעתי נוחה להקל באם הכניסו נדאי למקור דכפי שראיתי תמונת הזאהנד לא נוכל לומר ע"ז דהוא דק שפדקין ובפרט דגם הרופאים מודים דלפעמים יוצא דם כשמוציאין השפוד מהמקור כמ"ש בספרי שם (סו"ס מה) ע"כ חלילה להקל בזה לפע"ד] רק בסתם בדיקת המוטער שפיגעל השכיח כעת בכל הנשים העוסקים ברפואה בזה נדאי וברור לפע"ד דיש לתלות בטירה.

סיימנו ספר שלישי בטירה לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי וכגון דא צריף למודעי כי עוד הרבה תשובות השייכים לספר שלישי ובפרט לשער כלל גדול בתורה נשארו בכתובים מרוב חולשת פחי וגודל הנחיצה לברך על המוגמר וע"כ לא תפלאו הקוראים כי בשער התירוצים רשמתי כמה פעמים לעיין בשער כלל גדול ולא ימצאו בספרי מזה כי ענינים אלו נשארו בכתובים עמדי ועוד חזון למועד להיות למשמרת כשאזכה בחיים להוציא לאור עולם עוד מחבורי הרבים אשר חנני ה' אשלים ברצות ה' כל ענינים אלו בתוס' ברכה פי' ה' הטובה בחסדו ית"ש, ואני תפלה ה' חוקיך למדני ותן בלבי אהבה ויראה לזאת התורה והמצנה ולא ימוש ספר התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם.

הפוחב וחומם פה אסטראלענקא מדינת פולין משה נחום רוישלימסקי בן לא"א הרב הגביר רחמים רבנן צדיק תמים במעשיו ר' בנימין זצ"ל מטאמאשפיל מחוז פאדאליאן נכד אדירי התורה עמודי ההוראה אשר כל בית ישראל נשען עליהם המהר"ם

מרוטינבערג וּמְהַר"י וּנְיִיל וּמְהַר"י מֵינֶץ וּמְהַר"ם פּאדוואה וְהַפִּיתָ חֲדָשׁ וְהַטּוֹרֵי זָהָב
וּמְרַנָּא רַבֵּי ר' הֶעֱשִׂיל זצ"ל וְרַבֵּינוּ חַיִּים פֶּהֱן ז"ל וְרַבֵּינוּ ר' יִשְׂרָאֵל חַרְיָף מִסְאַטְיָנוּב זי"ע.

שְׁנֵיךָ לְסוּף קוֹנְטְרָס כְּבוֹד חֲכָמִים לְמִלְאוֹת הַגְּלִיוֹן אֲצִיג בְּמָה מִכְתָּבֵי גְאוּנֵי הַדּוֹר אֲדִירֵי
הַתּוֹרָה שֶׁכָּתְבוּ אֵלַי אַחֲרֵי שֶׁקָּבְלוּ חֲבוּרֵי מִכְתָּב אֶחָד מִשְׁנַת תרמ"ב מִכְּבוֹד יְדִידֵי הָרַב
הַגָּאוֹן הַמְּנוּבָּהֵק שֶׁה"ת וְכו' מו"ה נִפְתָּלִי צָבִי יְהוּדָא בְּרִלִין זצ"ל וְנִתְּכַפְּדֵתִי אֲזַ בְּתַשׁוּרַת
סְפָרוֹ הֶעֱמַק שְׁאֵלָה.

(ז"ל) ב"ה נ' י"ג אֵייר תרס"ב וּוּלְאִזִּין, יְרוּם וַיִּנְשָׂא כְּבוֹד יְדִיד ה' וּפָאָר עִמּוֹ הָרַב הַגָּאוֹן
חַרְיָף וּבְקֵי אוֹר הַבְּרָקִי מְעִיָּין וּמְחֻנְקֵי הַמְּפֹרָסִם כש"ת מוהר"ר מִשֶּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימְסְקִי
נ"י הַאֲבֵד"ק קְאָמִינְקָא יע"א.

מִכְתָּב מֵעַכ"ה נ"י הִגִּיעַנִי וּמְכוֹתְלֵי דְבָרֵי קְדָשׁוֹ בְּזֶה הַמִּכְתָּב נִיכָר כִּי גַם אֲזַ בְּשִׁלְחוֹ סְפָרוֹ
הִיָּקָר "מְנַחַת מִשֶּׁה" הַקְּדִימִנִי בְּמִכְתָּב אֶבֶל לֹא הִגִּיעַנִי מְאוּמָה וְהִיָּה בְּאַמוּנָה לְפָלֵא בְּעֵינֵי
וְחִשְׁבֵתִי לְמִשְׁפָּט בְּאַשֶׁר הוֹדִיעַנִי בְּנֵי הַגַּאֲבֵד"ק מְאַסְקוֹנָא נ"י כִּי חֲפִץ מֵעַכְתָּר הַרְמָה
לְהַשִּׁיג הַשְּׂאִילָתוֹת עִם חִיבּוּרֵי הֶעֱמַק שְׁאֵלָה ע"כ שֶׁלַח אֵלַי סְפָרוֹ בְּלִי אֲנֹמֵר וּדְבָרִים לְמַעַן
אֲשַׁלַּח לוֹ הַחִיבּוּרִים נְאֻנִי בְּלִי חֲשָׁבוֹן כְּמוֹת הַסְּפָרִים עֲשִׂיתִי רְצוֹן אֲדָם גְּדוֹל כְּמוֹתוֹ יָרְבוּ
בְּיִשְׂרָאֵל כִּי זֶה כָּל יִשְׁעֵי וְכָל חֲפִצֵי כִּי יִשִּׁיחוּ בּוֹ כָּל יוֹשְׁבֵי שְׁעָרֵי תוֹרָה וַיַּעֲמְדוּ עַל תְּכוֹנַת
דְּבָרֵי גְאוּנִים רֵאשׁוּנִים כִּי דְבָרֵיהֶם בְּפִסְקֵי רֵאשׁוּנִים כְּמוֹ רוּחַ הַחַיָּה בְּאוֹפְנִים וּמְטִיבוֹתָא
דְּמַר נְהוּ רַבָּא יִשִּׁית לֵב וַעֲיִן עַל הַקְּדָמוֹת וּפְתַחֵי הֶעֱמַק כִּי לֹא בָּא בְּקַרְבָּם פְּטוּמֵי מִיָּלִי ח"ו
רַק דְּבָרִים הַנְּדָרְשִׁים לְדַעַת.

עֲתָה הִנְנִי מְבָרְכֶךָ עַל סְפָרוֹ הִיָּקָר "מְנַחַת מִשֶּׁה" וְהַגְּדַתִּי לְמַעַכ"ה נ"י בְּאַמוּנָה כִּי הַרְבֵּה
הַשְּׁקֵפֵתִי בּוֹ וּמְצִאתִי בָּהֶם טַעַם מְנַחָה בְּלוּלָה בְּשִׁמְנָה שֶׁל תּוֹרָה וְהִלְכָה בְּרוּרָה בְּפִלְפּוּל
וּסְבָרָא יִשְׂרָה וְכִמְהָ דְבָרִים רְאִיתִי שְׁנוּגָע בְּחֻקֵּיהֶם שְׁעִמְדֵתִי בְּסִפְרֵי הַע"ש אֲף מְרוּב טְרַדָּה
הַעֲמוּסָה עָלַי אֵין הָעֵת מְרֻשְׁנֵי לְצִיָּין עָלֵיהֶם וּבְלִי תְּפֻנָּה בְּהַמְשָׁף הַיָּמִים יַעֲמוֹד מֵעַכְתָּר
נ"י עָלֵיהֶם וְאִם יִרְאֶה מֵעַכ"ה נ"י מַה לְהַעֲרִינִי כִּי שְׁגִיתִי יוֹכֵל לְכַתּוֹב אֵלַי אוֹלֵי ה' עֲמָדִי
לְהוֹצִיאֵנִי לְאוֹרָה כִּי כְּבָר כָּלָה חֵלֶק הָרֵאשׁוֹן וְאוֹסִיף בָּהֶם דְּבָרִים וְהַעֲרוֹת אִי"ה אֲכֹן
עֲתָה עוֹד לֹא יִצְאֵתִי יְדֵי הַדְּפָסָה שֶׁהוֹצֵאתָ חֲמִשָּׁה ת"ת בְּבִיאוֹר הֶעֱמַק דְּבָר וְעָלָה הוֹצֵאתָ
רַבָּה וְאִיכּ פְּנוּי מְזָה.

הִנְנִי הַעֲמוּס כְּעִבּוּדָה רַבָּה מְצִפָּה לִישׁוּעַת יִשְׂרָאֵל מְבָרְכֶךָ בְּאַהֲבָה נִפְתָּלִי צָבִי יְהוּדָה בְּרִלִין.
וְאַלֶּה דְבָרֵי מִכְתָּבוֹ הַשְּׁנִי שֶׁל הַגָּאוֹן הַמְּנוּבָּהֵק הַנְּז"ל אַחַר שֶׁקָּבַל מִמֶּר בְּרַפְתָּ מִשֶּׁה.

(ז"ל) ב"ה נ' לְסֻדֵּר וְנִרְצָה לוֹ תרמ"ז וּוּלְאִזִּין, יִשָּׂא בְּרַפְתָּ הַמוֹעֵד בְּגוֹדֵשׁ גִּילַת וְרַנָּן
בְּמִשׁוֹשׁ הַחַג הַמְּקוֹדֵשׁ כְּבוֹד יְדִיד ה' וַעֲמוֹ הָרַב הַגָּאוֹן חַרְיָף וּבְקֵי פָאָר הַלוּלִים רַב פְּעֻלִים
זְרִיז וּמְמוֹלָא וְכְבוֹד ה' מְלֵא כַקְש"ת מוהר"ר מִשֶּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלִימְסְקִי נ"י הַאֲבֵד"ק
קְאָמִינְקָא.

זֶה כְּשֵׁנִי יְרַחֵם הִגִּיעַנִי מִכְתָּבוֹ טָרַם הִגִּיעַ לְפָה סְפָרְד הִיָּקָר "בְּרַפְתָּ מִשֶּׁה" וְלֹא הִיָּה לִי
לְהַשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד עַד שֶׁהִגִּיעַ סְפָרוֹ וְאַתְּנָהוּ לְכוּרָף וְהִנֵּה קִפְצָה עָלַי רוֹגֵז מִבְּקֵרֵי הַיִּשִּׁיבָה
הַק' וַיִּצְאֵנוּ בְּשִׁלּוּם בְּהַשְׁגַּחַת ה' בְּיַחֲיד עַל ד"א שֶׁל הַלְכָה יוֹמָם וְלִילָה וְאַחֲרֵי זֹאת נִקְרָאתִי
לְבֵּא לַע"מ פ"ב לְחַוּוֹת דַּעֲתִי בְּלִמּוּדֵי נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל וְיוֹשְׁבֵי יִשְׁיבוֹת וַיִּצְא בְּזֶה וּבְדָרָף גְּסִיעָה

איזה שבועות בבואי שלום מצאתי מכתבמע"כ הדר"ג שנית ותכריף מכתבים שונים בכמה ענינים עתה באתי להפיק רצון אדם גדול כמותו ירבו בישראל ראיתי והתבוננתי על ספרו והנה שלשה ספרים נפתחים הראשון משיב דברים נכוחים ועמל תורה בהוראה יקר פעולות מחים.

השלישי נכלל בו דברי חכמים גם דברי בעלי אסופות ניתנו מרנעה אקד זה משה ונפים לבדיקה בשעת הוראה הלכה ומורין פן. הספר השני בו אסף מעכ"ת חנמשי שמעתתי מהרבה ספרים על מס' שבת וכו' טעמם כטעם "לשד השמן" שהוא ביחוד על הלכות חמורות בספר הרמב"ם וכו' גם ברוף יהיה מע"כ הדר"ג נ"י שיש בזה החלק הערות יקרות מדעתו הגדולה.

המקום ית' יהיה בעזרו להאיר דבריו על פני לומדי דורו ונרום קרני אורו פאנת נפשו וכנפש תדרשנו לטובה. נפתלי צבי יהודא ברלין.

ואלה דברי מכתבו של הגאון שר התורה ד' חיים סופר זצ"ל אבד"ק סינקאטש ופעסן בירת אוגערין מח"ס מחנה חיים ש"ח אחרי שקבל מנחתי מנחת משה בשנת תרס"ד פעת שהייתי במערן לשאוף רוח צח ושלח לי או לתורה ספרו היקר קול סופר על משניות.

(ז"ל) בעה"י יום א' פ' וירא שנת תרמ"ד פה פעסט, רפואה שלמה וכל טוב להרב הגאון המובהק המהולל כבוד ש"ת הרב ר' משה נחום ירושלימסקי נ"י. אחדשה"ט הנם שלא הייתי מפיר הדר"ג ראיתי פחו ורב חיליה באורייתא מספרו "מנחת משה" אשר הגיע לי ע"י הכי דואר בערב שבת קודש העבר ושעשעתי בו בכל שבת קודש בעת פנאי בכמה מקומות הנה לי הרהורי דברים אשר לא מחשבותי מחשבותיו בכל זאת אמרו חז"ל וכו' וראיתי אח"כ כי כת"ר קלע אל השערה ובכל דבריו טעמו ונמוקו עמו וכל תשובותיו עשה פהוגן בהלכה ומורין פן.

תודה לכת"ר, ואשלח ספרי "קול סופר" על משניות שישקיהו בו לטובה והקב"ה יחזקהו וירפאהו ברפואת הגוף והנפש. אוהב נאמן לתלמידי חכמים בכלל ידידו הדורש שלומו חיים סופר אבד"ק פעסט.

ואלה דברי מכתבו של הרב הגאון הגדול מגזע תרשישים ד' שמחה בונם סופר האבד"ק פרעסבורג אחרי שקבל או ספרי מנחת משה ושלח לי למערן לתורה פ' כתב סופר ח"א על יו"ר. (ז"ל) בעה"ת פה פרעסבורג עש"ק לסדר נח תרמ"ד לפ"ק, שפעות ברכות ושמחות לכבוד ידיד ה' הרב הגאון הגדול חריף ובקי בסדרי תורה ערוגת הבושם קולע אל השערה המפורסם בכל אפסים כקש"ת מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי נ"י האבד"ק קאמינקא יע"א.

אחרי דרישת שלום פראוי לגברא רבא דכותיה אודיעו נאמנה בעטי עט סופר פי קבלתי על נכון את ספרו "שו"ת מנחת משה" על שלשה חנקי ש"ע אשר איזו ותמן וחבר ברוב חכמה ונדעת של תורה ובפולולו העצום בעומקה של הלכה להעלות חדושים בדברי חדודים ונהלכות גדולות שנה בספרו ואני האיש אשר מוטרד בטרדות שונות בפרט בעתים הללו עת האסף עזרי צאן קדשים ע"כ קשה עלי כעת עתה לשום עיוני על ספרו

רק הצצתי בו קצת בבין הפרקים ונהניתי וטעמתי מצוף דבש אמרותיו הטורחים והנני
אומר להדר"ג תודה וברכה על מנחתו הטורה מרחשת אהבה והנני להנני למלאות רצונו
לשלוח לו ספרא דאבא מאוה"ג זצ"ל חלק ראשון על יו"ד אקנה שישמח בו את נפשו
הטורה בשעשועי דאורייתא וה' ישלח להדר"ג נ"י רפואה שלמה וגמורה מתעל ויחזקו
ויאמרו להיות בריא אולם ויחדש פנשר נעוריו להפיץ מעינותיו חוצה.

הכ"ד ידו הדורש שלום תורתו מוקירו החותם בתודה ברכה הק' שמחה בונם בה"ג
מהראשב"ם זצ"ל האבד"ק פרעסבורג והגליל. סימן סה תשובה להרה"ח וסופר נודע
ביהודה, ובשיר השירים יהלל שמו בענין קדושת הארץ.

ע"ר אשר דרש ממני כבודו להודיעו היכן המאמר חז"ל דרגיל בפי כל עתידה א"י
שתתפשט בכל ארצות דחפש ולא מצא מזה דבר בש"ס: [א] הנה גם הגאון מלבי"ם
בספרו ארץ חמדה פ' במדבר בחי' הפטורה הביא המאמר עתידה ארץ ישראל שתתפשט
בכל העולם ולא הראה מקור ובס' עוללות הפציר פ' תולדות פתב ע"ד שאמרו בגמרא
עתיד הבהמ"ק שיהיה כמו ירושלים וירושלים כמו א"י וא"י ככל העולם ולא פתב ג"כ
מקור ובאמת בש"ס לא נמצא מזה דבר רק בירושלים מצינו בש"ס ב"ב (ע"ה ע"ב)
אר"ל עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים אף טפף וכו' (יעו' ג"כ למעלה מזה דאמר
רבה אר"י עתיד הקב"ה להגביה את ירושלים ג' פרסאות למעלה) ובמדרש תהלים
מזמור מ"ח על פסוק סבו ציון ובילקוט שמעוני שם סי' תשנ"ו ובפסחים (נ ע"א) אמר
ריב"ל עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד שהסוס רץ ומציל יעו"ש ובאמת לשון
המורגל בפי כל אפשר יוצא מלשון הכתוב זכריה יד טו) יסוב כל הארץ כערכה מגבע
לרמון נגב ירושלים כו' וכפי שפירשו שם המפרשים היינו שכל מקום ההרים יתחילו
להיות נהפכים לערבה ולמישור ויהיו דומין לנגב ירושלים שהוא מישור יעו"ש ברש"י
וה"ק ויעו"ש בילקוט שמעוני שם (סי' תקפ"ה) שהביא המדרש מה גבע ורימון עתידין
ליעשות מישור כנגב ירושלים כה' כל הארצות עתידין ליעשות מישור כנגב ירושלים
וכן הוא לשון התוספתא להדיא סוטה פ"א סומ"ז יעו"ש א"כ אפשר פונת המאמר
המורגל עתידה א"י שתתפשט היינו שכל הארצות תפשטו לארץ מישור כנגב ירושלים
(בכדי שתראה ירושלים גבוה על הכל) וזה התפשטות א"י היינו דהתפשטות המישור
מא"י יהי' ג"כ בכל הארצות ליעשות מישור כבא"י כנגב ירושלים אכן רש"י שם בסוף
הפסוק יקבי המלך מביא מדרש אגדה שתגיע ירושלים עד סוף כל העולם וברש"י
(זכריה ט א) הביא ג"כ ברייתא דספרי ומה אני מקיים ודמשק מנוחתו שעתידיה ירושלים
להיות מגעת עד דמשק כו' ובילקוט שמעוני שם (סי' תקע"ה) הביא סוף דברי הספרי
הנ"ל מה אני מקיים ורחבה ונסבה למעלה (תזקאל מא ז) שעתידיה א"י להיות מרחבת
ועולה מכל צדדיה פתאנה זו כו' ושערי ירושלים עתידים להיות מגיעים עד דמשק כו'
וגליות באות וחנות בתוכה יעו"ש וכן בילקוט שמעוני (סי' תעב) הביא מדרש חז"ל על
פסוק בעת ההיא כו' ונקוו אליה כל הגוים (ירמיה נ יז) א"ל ר' אלעזר לר"א המודעי
מחזקת היא ירושלים א"ל עתיד הקב"ה לומר לה האריכי הרחיבי קבלי אוכלוסיך
הרחיבי מקום אהלה (ישעי' נד ב) וכו' מרחבת ועולה מכל צדדיה ונהליות באות ונינוחות
תחתייה לקיים מה שנאמר פי ימין ושמאל תפריצי (ישעי' שם נד ג) הרי לרוחב לאורך
מנין ממגדול חננאל עד יקבי המלך (זכרי' יד שם) ר' ברכי' אמר עד אוקיגנוס וכו' יעו"ש

ובח"א (סי' רפו) ודברי אגדה זו מקור מקומו טהור של רבינו פרשנדתא (רש"י ז"ל) עכ"פ מבואר שם במדרש דגם א"י עתידה להיות מרחבת ועולה פתחן מאמר המורגל אף שאין זה לשונו ממש: [ב] ובס' ארץ החיים על תהלים להגאון המקנבל מהרא"ח פהו זצ"ל ל' בן בנו של הסמ"ע פתב ג"כ במזמור מ"ז וא"ת אם כל העולם יהיה שלנו מה מעלה יהי לא"י אפ"ה יבחר לנו את נחלתנו כו' אף א"י יתרחב וזש"ת ונחל ה' את יהודה חלקו על אדמת הקודש כו' ואפ"ה יהי על אדמת הקודש האיה אפשר לומר ובחר עוד בירושלים ירושלים יתרחב כ"כ כמו שהיא א"י עכשיו וא"י יתרחב כמו כל העולם וכדברים אלו פתב במזמור קכ"ו ואף שמצינו בכל הנחמות שנשוב על אדמת הקודש אף ירושלים יתרחב ככל א"י וא"י ככל העולם וזש"ת ונחל ד' יהודה חלקו על אדמת הקודש ובחר עוד בירושלים עכ"ד ולא פתב מקור לזה אבל דבריו מתאימים לדברי מדרש חז"ל וכגון דא צריכין למודעי דהשיב לר"א על מה שהקשה מחזקת היא ירושלים דעתיד הקב"ה לומר לה הרחיבי אהלה קבלי אוכלוסיה כמש"ל ומה"ט דרשו נמי חז"ל בב"ב שם (ע"ה ע"ב) ירושלים ששמה בתוכה ומקדשה בתוכה וצדיקים בתוכה אמה נותן בה מדה כו' פרזות תשב ירושלים מרוב אדם (יעו"ש בפרש"י מה פרזות הללו אין להן שיעור וכו' אף ירושלים פן) אר"ל עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים כו' והיינו ג"כ מטעם הנ"ל בכדי שתחזיק כל הגוים שיתאספו לתוכה (יעו"ש בח"א המהרש"א ד"ה ירושלים שהביא ג"כ מהמדרש שירושלים דלעתיד יהיה גדול כ"כ כמו כל ערי א"י דהשתא כו' ועפ"ז מפרש דברי הש"ס שם) וע"פ הנחה זו אמרו חז"ל ג"כ באבות דר' נתן (פרק לה ה"ט) רשב"ג אומר עתידה ירושלים שיתקבצו בתוכה כל האומות וכל הממלכות שנאמר (ירמ' ג) ונקוו באליה כל הגוים לשם ה' ולהלן הוא אומר יקוו המים מה קנוי האמור להלן לכנס כל מימי בראשית למקום אחד אף קנוי האמור פאן לקבץ כל האומות והממלכות לתוכה שנאמר ונקוו אליה כל הגוים וכתב ע"ז המפרש והרב בגין יהושע) דעתידה ירושלים להרחיב בלי מדה פדכתיב פרזות תשב ירושלים כמבואר באנרף ב"ב (ע"ה ב) ובהתפשי ראיתי כי מקור אגדות חז"ל שהביא הילקוט שמעוני הוא במדרש רבה (בראשית ה' ניקרא י) בענין המקומות דקחשיב שהחזיק מועט את המרובה מסיים אף לעתיד לבוא פן שנאמר בעת ההיא יקראו לירושלים וכו' אלא דשם הגרסא ר' יוחנן סלק למשאל בשלמא דר' חנינא ואשכחיה דהנה עסיק בהדין פסוקא כו' אמר לו ומחזקת היא אותן א"ל המקרא אומר הרחיבי מקום אהלה וכן הוא במדרש רבה שיר השירים על פסוק צנארה כמגדל השן עתידה ירושלים להיות מתרחבת בכל צדדי כו' הרי לאנרף לרנחב מנין ת"ל ממגדול חננאל עד יקבי המלך יעו"ש גרסא אחרת מבילקוט ויעו"ג"כ ברבינו בחיי (פ' צו ח' ד) על פסוק ותקהל העדה מ"ש ג"כ בשם המדרש בעניני המקומות שהחזיק המועט אח המרובה: [ג] ובהיותי בענין זה הנה בודאי פולנו מאמינים בני מאמינים ברור לנו פודאי הרחבת הנס בהמקומות שהחזיק המועט את המרובה ובפרט לע"ל אשר נזפה לראות בגלוי נפלאות עד אין חקר עכ"ז יש מקום לומר בענין זה גם ע"פ פשטן של דברים (פי מלבד הרחבת הארץ בדרך נסי ע"פ מאמר אדון הנפלאות) קדושת הארץ תתפשט בכל העולם אפי' בחוץ לארץ ואפשר דלזה פונונו חז"ל במדרש רבה (שמות פט"ו) החדש הזה לכם יהיה לה לבדה ואין לזרים אתה (משלי ה יז) אמר הקב"ה כו' ארץ ישראל לכם שנאמר לחת לכם את ארץ פנעו ולא את ארץ

ישראל בלבד אלא אפי' כל הארצות שנאמר (דברים יא פד יהושע א ג) כל מקום אשר תדרוך פה רגלכם וכו' עכ"ד ובודאי דבזמן הבית קדושת ארץ ישראל מקודשת מפל הארצות (כלים פ"א מ"ו) ואף בזה"ז פלוגתא דתנאי אי קדושה ראשונה קדשה גם לעתיד לבוא (שבועות טז ערכין לב ב) אלא דקאי על ימות המשיח דכל מה שיכבשו ישראל בכל הארצות תהיה פקדושת א"י ומוכו זה ביתר התבוננות ע"פ דברי הרמב"ם ו"ל פ"א מהלכות תרומות ה"ג שכתב הארצות שכבש דוד חוץ לארץ פנעו פגון ארם נהרים וארם צובה ואחלב וכיוצא בהן אע"פ שמלך ישראל הוא וע"פ ב"ד הגדול הוא עושה אינו פארץ ישראל לכל דבר כו' ומפני מה ירדו ממעלת ארץ ישראל מפני שכבש אותם קודם שיכבשו כל א"י אלא נשאר בה משבעה עממים ואילו תפס כל ארץ פנעו לגבולותיה ואח"כ כבש ארצות אחרות הנה פיבשו פולו כא"י לכל דבר ומקורו מדברי הספרי (פ' עקב יא כד) [ורש"י ביהושע (א ג) הביא ג"כ דברי הספרי ויען ג"כ תוס' גיטין (ח ע"א) ותוס' ע"ז (כ"א א) דיה פיבוש] ודברי הירושלמי פ"ב דחלה (ז ע"א) ובפ"י הרדב"ז על הרמב"ם (שנדפסו מכת"י ברמב"ם דפוס ווארשא תרמ"ב בצירוף חבורי הקטן לשד השמן) כתב ע"ז ולפי מהסס בזה דלמא דוקא לענין שנוהג בה תרומות ומעשרות מה"ת אבל לענין קדושת ארץ ישראל ממש לא וצ"ע עכ"ד הרדב"ז אבל רבינו הרמב"ם בלשונו הנהיב שכ' הנה פיבושו פולו כא"י לכל דבר מורה לנו דיש לזה קדושת א"י ממש וכן נראה מלשון הרמב"ן פ' עקב שכתב על דעת רבותינו הנה הם שתי הבטחות שכל מקום אשר ירצו לכבוש בארץ שנער וארץ אשור וזולתם יהיה שלהם והמצות פולו נוהגות בהם פי הכל ארץ ישראל עכ"ד יורה ג"כ דס"ל דיש לזה ממש קדושת ארץ ישראל עכ"פ יש מקום לומר דרבותינו אלו האירו עינינו להבין המד"ר שמות בפסוק החודש הזה לכם דכל הארצות אם תהיה הפבישה כסדר מצות ה' תהיה פארץ ישראל שלכם ודוד המלך מפני ששינה הסדר לא הנה לו קדושת א"י אכן לעתיד אשר מלך המשיח לא ישנה דבר ה' (יעו' ברמב"ם פ"ט מהלכות תשובה ה"ב שכתב שאותו המלך שיעמך מוצע דוד בעל חכמה יהיה יותר משלמה ונביא גדול הוא קרוב למשה רבינו ולפיכך ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה') וכבוש בתחלה ארץ ישראל אזי גם כל הארצות שיכבשו ישראל אח"כ יהיה הכל ממש פקדושת רץ ישראל: [ד] ובהתפשי באוצר ספרי ראיתי להגאון מלמ"ל בפירוש דרכים שעמד בדרוש ו' בתחלת מאמרו בדברי המדרש רבה שמות פט"ו ופלפל שם פזרכו דרך הקודש בשיטת הרמב"ם והראב"ד אבל סוף דבריו ותאימו לדברי דזהו מה שאמרו ולא ארץ ישראל בלבד יש בה זאת הקדושה אלא אפי' כל הארצות נתן לנו זאת המעלה לקדשם בקדושת ארץ ישראל לעתיד לבוא יעו"ש (ויש לי לדון בדברי פלפולו אכמ"ל) היצא מדברינו כי מה (שמובא בספרי) שאמרו חז"ל כי עתידה א"י שתתפשט בכל הארצות יש מקום להבין ג"כ ע"פ פשטן של דברים דכיון דהפיבוש יהיה כמאמר ד' בתחלה א"י אז תתפשט הקדושה גם על כל הארצות שיכבשו אח"כ ואם נתבונן נראה דגם המקובלים הקדושים נתנו בזה מקום גם לפשטן של דברים דהנה בזה"ק פקודי ר"מ ע"ב מבואר וכדין קב"ה יוקים לה לכנסת ישראל וכו' וכתוב הרחיבי מקום אהלה וגו' בגין דיתבלע סטרא אחרא ולא יקום לעלמין יעו"ש, נראה דמפרש ג"כ הכתוב הרחיבי על התרחבות הקדושה ובטול הטומאה ויען ג"כ במגלה עמוקות להגאון המקובל מהרנ"ש זצ"ל אופן קנ"ה

שְׁפָתַי אֶבֶל לְעֵתִיד כְּתִיב הִרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֶךְ וְתַתְּפֹשֵׁט יְרוּשָׁלַיִם לְכָל צַד ת"ת תַּחֲוִמֵי שִׁבְתָּ וְאִזּוּ יִמְלֹא כְבוֹד ד' אֶת כָּל הָאָרֶץ וּע"ז בְּקֶשׁ מִשָּׁה לְכַנֵּס לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁתַּתְּפֹשֵׁט הַשְּׂכִינָה בְּכָל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שִׁיְהִי לְעֵתִיד כּו' וְלָכֵן אֶעֱבְרָה נֶא ר"ל עֲתָה אֲנִי רוֹצֶה לְעֲשׂוֹת מַה שִׁיַּעֲשֶׂה לְעֵתִיד וְאַרְאֶה אֵה הָאָרֶץ ר"ל הָאֹרֶשׁ לְגִילוֹי שְׂכִינָה תַתְּפֹשֵׁט בְּכָל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה הַהָר הַטּוֹב שֶׁהוּא יְרוּשָׁלַיִם יִהְיֶה שֶׁם גִּילוֹי שְׂכִינָה כְּמוֹ שֶׁהוּא עֲתָה בְּלִבְנוֹן שֶׁהוּא בַה"מ שְׁנֶאֱמַר בְּעַת הַהִיא יִקְרָאוּ לִירוּשָׁלַיִם כְּפֶסַח ה' וְלֹא יֵאמְרוּ עוֹד אֲרוֹן בְּרִית ה' (יְרַמְיָה ג) כִּי לֹא יִהְיֶה הַגִּילוֹי הַשְּׂכִינָה לְבַד בְּאֲרוֹן כִּי אִם בְּכָל יְרוּשָׁלַם (וּע"פ ד"ק יִתְפָּרֵשׁ הַמְּדַרְשׁ שֶׁהֵבִיא הַפְּהַרְש"א בַּב"ב דְּבַה"מ"ק יִהְיֶה גְדוֹל כִּירוּשָׁלַיִם וִירוּשָׁלַיִם כַּאֲשֶׁר וְכו' ג"כ ע"ד הַתְּרַחְבוֹת הַקְּדוּשָׁה) הָרִי דְמַבְרֹאֵר ג"כ הִרְחִיבִי אֶהְלֶךְ עַל הַתְּפֹשֵׁטוֹת הַקְּדוּשָׁה וְהַטְּהָרָה וְכְמוֹ שֶׁאֱמַר הַנְּבִיא וּמְלָאָה הָאָרֶץ דְּעָה כְּמִים לַיָּם מְכַסִּים וְכו"ז לְיָתֵן מְקוֹם גַּם לְפֶשֶׁטוֹן שֶׁל דְּבָרִים (שֶׁהִיא א' מְחַלְקֵי פְרָד"ס) אֲבָל בְּאֶמֶת כְּאֲשֶׁר מְצִינֵנו לְחַז"ל שֶׁאֱמָרוּ כִּי בְכֻמָּה מְקוֹמוֹת הַחֲזִיק הַמֵּיַעוֹט אֶת הַמְּרוֹבָה ע"פ נְפִלְאוֹת ד' כֵּן בְּדָבָר ה' הִרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֶךְ אֲנִי מְאֻמֵּינִים בְּאֻמוֹנָה שְׁלִימָה שְׁנִזְנֶפָה לְרֵאוֹת נְפִלְאוֹת עַד אִין חֶקֶר וְאִין עֲרָף וְדַמְיוֹן לְשֶׁכֶל אֲנוּשֵׁי שְׂיָבִין זֹאת בְּחֻקֵּיהֶם וְאו"א דְאִית כִּי עֲתִידָה אָרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת מְרַחֶבֶת וְעוֹלָה מְפֹלָצָדִי הֵן בְּהַתְּפֹשֵׁטוֹת הַחֲנוּמֵיּוֹת רְחוֹב הַמְּקוֹם וְהֵן בְּרוּחֵינִיּוֹת בְּרוּחֵי הַקְּדוּשָׁה וְהַטְּהָרָה וְכְמוֹ שֶׁגַּם הַגְּאוֹן מְגַלֶּה עֲמֻקּוֹת בְּסִפְרוֹ עַל הַתּוֹרָה כִּי מְקִץ כְּתָב הֵלֵא אֲנַחְנוּ בְּגִלוֹת זְמַן רַב וְכָשִׁיבּוּא מִשִּׁית אִין לְנוּ לְסוּף שִׁית אֶלְפֵי עֶלְמָא רַק זְמַן קָצֵר אֲבָל יְקָיִים הִרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֶךְ כְּמוֹ שֶׁיִּתְפֹּשֵׁט הַמְּקוֹם כֵּן יִתְאַרְף הַגִּלְגַל וְיִהְיֶה יוֹם א' כְּמוֹ שֶׁנֶּהַר וַיְקָיִים בְּנוֹ שְׂמַחְנוּ כִּימוֹת עֲנִיָּתֵנוּ ב"ב אַכִּי"ר שְׁנִזְנֶפָה בְּקֶרֶב לְרֵאוֹת נְפִלְאוֹת ד' וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֵינוּ: כ"ד הַמְּצַפֶּה לִישׁוּעַת ד' וְלַהֲרַמַת קֶרֶן עֲמוֹ וְתוֹרָתוֹ מִשָּׁה נְחוּם יְרוּשָׁלַיִם מְסַקֵּי הַחוּפ"ק.

וְזֶה דְבַר הַמְּכַתֵּב שֶׁכְּתִיב לִי אוּ יָדִיד הַחֲכָמִים זְקֵן הַגְּאוֹנִים הִרָה"ג שֶׁה"ת וְכו' מו"ה יוֹסֵף זְכַרְיָה שְׁטַעֲרִין שְׁלִיט"א הַגֵּאבְד"ק שְׁאוּוֹל מַח"ס זְכַר יְהוֹסֵף וְכו' בְּעֲנֵן אֶתְרוּגֵי קוֹרְפוֹ: בַּעַה"י יוֹם ג' בְּהַעֲלוֹתָהּ תְּרַנְנָא, שְׁאוּוֹל, בְּרָכָה וְשְׁלוֹם אֶל כְּבוֹד הַרְבֵּה הַגְּאוֹן הַמְּפֹרָסִים בְּחֻרֵיפָתוֹ וּבְקִיאָתוֹ מְנוֹחֵת בְּמַעֲלוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁמְנוּ חֲכָמִים כְּמוֹהַר"ר מִשָּׁה נְחוּם יְרוּשָׁלַיִם מְסַקֵּי נ"י אַבְד"ק קַאֲמִינְקָא מַח"ס שׁו"ת "בְּרַפְתָּ מִשָּׁה" ו"מְנַחַת מִשָּׁה" וְכו' וְלָכֵל הַנְּלוּיִם אֵלָיו יִתְעַנְּגוּ עַל רֹב שְׁלוֹם: הַגֵּיַעֲנֵי מְכַתְּבוֹ בְּעַת הַיּוֹתֵי טְרוּד בְּתַשׁוּבָה לְאִיִּזָּה מַגְדוּלוֹ זְמַנְנוּ וְעֲתָה פְּנִיתִי מַעֲט לְהַשִּׁיבּוֹ ע"ד מְבוֹקְשֵׁי הַיּוֹדִיעַ אֶת דְּעַתִּי בְּגִדוֹן אֶתְרוּגֵי קוֹרְפוֹ וְאִם הַיּוֹת כְּבָר הַרְבִּית חֲזוֹן לְשׁוֹאֲלִים בְּכֻמָּה תְּשׁוּבוֹת אֲשֶׁר טִיִּילְתִּי אֲרוּכּוֹת וְרוּחְבוֹת אֶף בְּזֶה הַנְּגִי לְהַפִּיק חֶפְצוֹ מְבִלִי לְהַתְּהַדָּר בַּד"ת רַק לְהַשִּׁיב בְּעֵיקָר הַדִּין לְהוֹרוֹת הַלְכָה לְמַעֲשֶׂה כִּי עוֹד בְּשָׁנַת תְּרַל"ה יֵצֵא מִמְּנֵי הַלְכָה בְּרוּרָה כְּאֲשֶׁר נִתְפָּרֵס בְּמְקוֹמֵי וּבְכָל הַסְּבִיבוֹת אִיסוּר אֶתְרוּגֵי קוֹרְפוֹ אֲשֶׁר לֹא יְבוֹאוּ בְּקֶהֶל אַחֲרֵי אֲשֶׁר נִתְבָּרַר לִי אִזּוּ בְּבִקְרוֹר גְּמוּר מִזִּיּוֹף הַהַכְּשָׁרִים שֶׁלָּהֶם מַה שֶׁהִיָּה יָדוּעַ מְכַבֵּר לְתַגְּרִיהֶם אֲשֶׁר בְּכָלל הַעֲנֵן אִין בְּזֶה הוֹרָאָה מְחַוֶּדֶשֶׁת כִּיִּדוּעַ שְׁמַעוּלָם לֹא פָּסְקוּ הַמְּעַרְעָרִים עֲלֵיהֶם מִצַּד רִיבּוֹי הַמְּנוֹרְכָבִים שְׁבַתְּכֶם וְלֹא נִמְצָא בְּכָל הַתְּשׁוּבוֹת הַמְּדַבְּרִים מֵאֶתְרוּגֵי קוֹרְפוֹ גַּם מֵהַמְּצַדִּים בְּהַכְּשָׁרִים "רַק ע"י כְּתָב עֲדוֹת מִיִּשְׂרָאֵלִים כְּשָׁרִים שֶׁעָמְדוּ בְּשַׁעַת לְקִיטָתָם בְּמְקוֹם גִּידוּלָם מֵהַאֵילָנוֹת שֶׁאֵינָם מְנוֹרְכָבִים וְשֶׁהוֹשְׁמוּ בְּפִנְיָהּ בְּתִיבוֹת הַנְּחַתְּמוֹת בְּחוֹתְמָם וְשֶׁהַשְּׁגִיחוּ שֶׁלֹּא יֵבֹאוּ בָּהֶם שׁוּם אַחַד מֵהַמְּנוֹרְכָבִים" וְהִנֵּה עֲתָה נִתְבָּרַר שֶׁאִין שׁוּם מְמַשׁ בְּהַכְּשָׁרִים הַבָּאִים

מקורפו וְאֲשֶׁר אֵין שׁוּם אָדָם הַיּוֹדֵעַ בְּטוֹב הָעֲנִין שְׂיִכְחִישׁ בְּזֶה וְלֹא אֶרְצֶה לְהֶאֱרִיךְ בַּפְּרָטִי הָעֲנִינִים מִפְּנֵי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת מְנוֹתָנֵי הַפְּשָׁרִים בְּקוֹרְפוּ וּטְרִיעֶסֶט וְאֲזַכִּיר בְּזֶה רַק אֵינֶה עֲנִינִים פְּרָטִיִּים הַנּוֹדְעִים לִי מֵאֵז מִפִּי רַב גְּדוֹל שְׁהִיָּה דְרָכּוֹ לַקְּנוֹת הָאֶתְרוּגִים מְסוּחָר אֶתְרוּגֵי קוֹרְפוּ שְׁהִיָּה בּוּיִלְקָאמִיר שְׂבִקְשׁ מֵאֲתוֹ לְתַת לוֹ תִּיבָה אַחַת מֵאֶתְרוּגֵי גֹן פֶּאֲרָגוּ אִם הָיוּתָם יָקָרִים יוֹתֵר בְּמַחֲרָם מִשְׂאָר אֶתְרוּגֵי, קוֹרְפוּ מֵצַד שְׂרָבִים מִהַלּוֹקָחִים הָיוּ מְהַדְרִים אַחַר אֶתְרוּגֵי פֶּאֲרָגוּ שְׁלֹא הָיוּ מְוַחֲזָקִים כ"כ בְּהֶרְכָּבָה כְּמוֹ בְּשִׂאָר הַמְּקוֹמוֹת שְׂבִקְוֹרְפוּ וְאֲשֶׁר גַּם אוֹתָם שְׁהִתִּירוּ לְפָנִים ע"י כְּתַב תְּעוּדָה מִיִּשְׂרָאֵלִים שְׁהָיוּ בְּשַׁעַת לְקִיטָתָם וְהַנְּחָתָם בְּתִיבָה הָיוּ רַק עַל אֶתְרוּגֵי פֶּאֲרָגוּ וְשׁוֹב הֵבִיא לוֹ הַמּוֹכֵר כְּתַבִּי הַכְּשָׁרִים עַל כָּל הַתִּיבּוֹת שֶׁהֵם מִפֶּאֲרָגוּ וְאָמַר לוֹ הֶרֶב הֲלֹא לֹא דְרָשְׁתִּי מִכֶּם רַק תִּיבָה אַחַת מִפֶּאֲרָגוּ בַּעֲבוּר הַמְהַדְרִים וְעָנָה לוֹ מָה אֵיכָפֶת לָכֶם אַחַר שְׂאִינְנֵי מְבַקֵּשׁ מַחִיר יוֹתֵר יָקָר בַּעֲבוּרָם יַעַן כִּי הֵהְכִשְׁרִים נָתַנּוּ לִי מִיַּד הַיּוֹנִים לְרוֹב בְּאֵין מְסַפֵּר כִּי טוֹב לָהֶם לַעֲשׂוֹת כָּל הַחֻתְמוֹת עַל שֵׁם אֶתְרוּגֵי פֶּאֲרָגוּ כְּאֲשֶׁר נּוֹדַע לָהֶם שְׂיֵשׁ מִהַדְרִים שְׁחוֹזָרִים יוֹתֵר עֲלֵיהֶם, בְּעַת הַהִיא נּוֹדַע לִי ג"כ כִּי בְּעִיר רֵאזִינְאֵי נִמְצָא עַל הַמְשָׁנִיּוֹת שִׁבְבַהמ"ד הַחֻתְמֵם שְׁעַל אֶתְרוּגֵי קוֹרְפוּ שְׂאִינִם מְוַרְכָּבִים וְאַחֲרֵי הַחֻקִּיָּה ע"ז נּוֹדַע הַדְּבָר כִּי אַחַד מִהַסוֹחְרִים בְּאֶתְרוּגֵי קוֹרְפוּ שְׁהִלֵּךְ לַעֲוֹלָמוֹ הֵנִיחַ אַחֲרָיו בְּרָכָה חוֹתְמֵם הַהַכְּשָׁר מֵאֶתְרוּגֵי קוֹרְפוּ שְׂמָסְרוּ לוֹ הַיּוֹנִים לְחַתּוֹם בּוֹ אֵת כָּל הַתִּיבּוֹת כְּאֹת נִפְשׁוֹ וּבְנוֹ הִתּוֹם אֲשֶׁר נֶעְלַם מִפְּנֵי סִגְלוֹת הַמְטָמוֹן הַיָּקָר הַזֶּה אֲשֶׁר הִיָּה אֲבֹן הַחֵן לְהַכְשִׁיל עִם רַב בְּבִרְכָה לְבִטְלָה בְּחַר לוֹ לַשְׁעֲשׂוּעַ לְתַת הַחֻתְמֵם הַזֶּה עַל הַמְשָׁנִיּוֹת דְּבַהמ"ד וְלִקְנִיִּים הַדְּבָרִים עַד כְּפָה נוֹכַל לְתַת אֲמוֹן בְּהַכְשָׁרִים הַבְּלוּיִם מִשֵּׁם אֲזַכִּיר בְּזֶה מֵהַ שְׂסִיפֵר לִי אַחַד מֵהַמּו"צ בְּוִילְנָא (בְּעַת הַיּוֹתֵי שְׁמָה בְּשַׁנַּת תַּרל"ה בְּדַבַּר הַדְּפֹסֶת חוֹבֶרֶת אַחַת) מֵהַ שְׁנוֹדַע לוֹ בְּעֲצָמוֹ בְּהִיוֹתוֹ בְּעִרְיַעֶסֶט בְּעָרֶךְ לְפָנַי עֲשׂוֹר שְׁנִים ע"ד קְנִיַת אֶתְרוּגֵי קוֹרְפוּ כִּי יִחְלִיפוּ שֵׁם אֵת הָאֶתְרוּגִים הַמּוֹכָאִים לְשׁוּמָם בְּתִיבּוֹת קְטַנּוֹת בְּעַד כ"א מִהַלּוֹקָחִים וְיִשְׁיִגּוּ הַכְּשָׁר חֲדָשׁ מִהֶרֶב אַחֲרֵי אֲשֶׁר יִשְׁלַמוּ לוֹ הַחֹק הַקְּצוּב לְפִי מְסַפֵּר הָאֶתְרוּגִים וּבְהִיּוֹת הַתִּיבָה מְחֻנְבֶּרֶת מִקְרָשִׁים מְפֹרְדִים רָאָה שְׁהַתִּיבָה חֲתוּמָה רַק מֵצַד אַחַד וְשָׂאֵל אוֹתוֹ מָה הַתּוֹעֵלֶת בְּהַחֻתְמֵם אַחֲרֵי אֲשֶׁר יֵשׁ לֹאֵל יָדָם לְהַסִּיר הַקְּרָשׁ הָאֶחָד וְלִפְתּוֹחַ כָּל הַצְּדָדִים מִהַתִּיבָה וְהַחֻתְמֵם יִשְׂאָר כְּבָרְאִשׁוּנָה וְיִוְכְלוּ לְהֵנִיחַ בְּתוֹכוֹ צִיטְרָאנְעֵן וְכַדוּמָה וְהַשִּׁיב לוֹ הֶרֶב וּמָה בְּכָף אִם גַּם יַעֲשׂוּ כֵן וְהִרְאָה לוֹ בְּכַתְבּ מֵהַ שְׁנוֹדַפֶּס גַּם בְּחוֹבֶרֶת לְקוּטֵי יִשׂרָאֵל אֲשֶׁר לְדַעְתּוֹ הַצִּיטְרָאנְעֵן הָמָה עֵיקָר מְצַנֵּת פְּרִי הַדָּר וְסִיפֵר עוֹד דְּבָרִים כְּאֵלֶּה מִמֶּנּוּ בְּעֲנִין הַהַכְשָׁרִים שְׁלֹו וְאִם אֲמַנֵּם לֹא אֲדַע מִי הוּא הֶרֶב הַיּוֹשֵׁב שֵׁם לַעַת הַזֹּאת אֲשֶׁר אֵין אֲנִי מִפִּירִים אַחַד טוֹב הֶרְבָּנִים מִשֵּׁם וְרַק מִמְּצַב הֶרְבָּנוֹת אֲשֶׁר הִיָּה בְּעַת הַהִיא הִנֵּה גְּלִיתִי טֶפַח מִהַנּוֹדַע לִי מִפְּרָטִי הַהַכְשָׁרִים שְׁלָהֶם וְכִפִּי שְׁקָרָאֲתִי מִכְּבָר כּו' נְדַפְסָה הוֹדְעָה מִבֵּית מְסַחֵר בּוּיַעַן שְׂיֵשׁ לָהֶם אֶתְרוּגִים גַּם בְּהַכְשָׁר הֶרֶב מִפֶּאֲרָגוּ וּבְצִדְקַת הָעִיר הַמּו"ל "מִי יִתֵּן וְאֲדַע שֵׁם הַיּוֹנֵי הַחֻתְמֵם עַל כְּתַב הַכְּשָׁר הַזֶּה יַעַן כִּי בְּפֶאֲרָגוּ לֹא נִמְצָא אָף יְהוּדֵי אַחַד" תְּכַסֶּה כְּלִימָה פְּנִינֵנוּ כִּי צְאָצְאֵי הָעָם אֲשֶׁר גָּזְרוּ לְבַטֵּל שְׁבַת וּמִילָה בְּחֻזְקַת הַיָּד בִּימֵי אַנְטִיּוֹכֶס יַצְלִיחוּ גַם עִתָּה בְּעָרְמָתָם לְנַקֵּר עֵינֵי הָעָם ע"י תַּגְרֵי הָאֶתְרוּגִים הַמְתַּאמְצִים לְמִשְׁנֵף לְכַבֵּם מֵצַד הַיְדוּרָם הַחִיצוֹנִי ע"י הַהֶרְכָּבָה אֲשֶׁר אֵין לָהֶם מִרְאָה אֶתְרוּגֵי וְלְהַכְשִׁיל אֲנָשִׁים לְאֶלְפִים וְלְרַבּוֹת בְּבִרְכָה לְבִטְלָה וּבְבִטּוֹל מְצַנֵּת אֶתְרוּגֵי וְתַחַת אֲשֶׁר יִוְכְלוּ לְהַשִּׁיג פְּרִי צִיטְרָאנְעֵן בְּמַחִיר אֵינֶה אֲגוּרוֹת יְבַעְרוּ לְהַעֲשִׂיר יוֹנֵי קוֹרְפוּ בְּמִלְיוֹן רו"כ לְשָׁנָה וְכו' וְלָמָּה לֹא יִשְׁתַּדְּלוּ יוֹנֵי קוֹרְפוּ לְיַפּוֹת סְחוֹרָתָם בְּהֶרְכָּבָה הַנְּהוּגָה

במה שאי אפשר לברר בנקל במרחקים וכמו שהודה הרב מקורפו בעצמו בהודעתו כו' בשנת תרל"ה שהתחזקו אתרוגי קורפו למורכבים בהיות ההפך פמלא נימא ובהיות החותמת למגן להם בפני הלוקחים הן החותמות נדפסים לרכבות משנה לחברתה ומוטלים ביד השמש מהקהל אשר ימסרם להיונים אחרי שימלמו פרס הקצוב להקהצ ועיני הלוקחים את האתרוגים רק על ההידור החיצוני אשר ההרכבה היא הנותנת ליפות נטיעתם ולהחזיקם מהקבון לבלי יתקלקלו וכמ"ש גם הבית מאיר בתשובתו להמו"צ בהוראדנא בסוף חלק או"ח שעיקר מה שהביאו לספק באתרוגי קורפו מפני השתנות מראיהם שאין בהם מראה אתרוגים המנוחזקים קצת "טונקיל געל הנוטה קצת למראה אדמומית רק פולם פאחד מראיהם "ליכטגעל" שהיא מראה לימוני בעינה ואשר חזותא מוכיח עליהם כו' וע"ש באנרף וכבר הובא בס' ברפת משה על דיני שהחיינו מהר"ר משה מזלא"טוי בצד כ"ח שפכת ונ"ל ונכתתי ימים מקדם שמסבת רעש מלחמות בארצות איטליא שנת תקס"ט לא היו מביאים אתרוגים מעיר גענוא רק מאי קורפו שהיו אז בחזקת מורכבים והרב המורה הזקן מהוראדנא בעל חמודי דניאל זצ"ל שישב שם על פסא ההוראה און חקר יותר מעשרה דפים בחו"ב ותקן אז לברף בריף רחמנא כו' אקב"ו על נטילת לולב וכל גדולי העיר שמעו לפקודתו באין פוצה פה עכ"ל (ובחזקת אחת שזנפר בשמי מה שהראיתי לו בס' ברכ"מ הנ"ל הועתק בשגיאה על שם הגרמ"ס שהספיק לזה שם לא נזכר ממני זה בשמו רק מ"ש לאח"כ לענין גוף הדין בכל הברכות שמשפיק יאמר במקום ה' אלהינו כו' בריף רחמנא יעוש"ב) וע' בעיקרי דינים האו"ח (סי' לג) איך היה נוהג ההרכבה עוד בימיו באתרוגי קורפו ושהמנהג פשוט באיטליא שהאתרוגים המנוכחים מקורפו הנה בחזקת מורכבים ושפני' ע"י ב"ב משלחים אותם ע"י כתב עדות שיבא בחותמיו חתומי ישראל המעידים עליהם שאינם מהמורכבים יעש"ב ולמותר בעיני לדבר על לב העם בקדימת קניית אתרוגי א"י מבני עמו ומצד חביבות מצות פרי א"י כי די לנו לדבר מאיסור אתרוגי קורפו וממילא יבין כ"א מעצמו לדעת את אשר לפניו אבל לא להפריז על המדה למנוע גם מלקיחת שאר אתרוגים המנוחזקים תמיד בכשרות וכידוע שהגאון ר' ליב מפלאצק זצ"ל בעל גט מקושף גם הגאון רע"ק איג"ר זצ"ל היו מהדרים להשיג דוקא אתרוג מקארסיקא ולא היו מברכים על אתרוג מקורפו וכמוכא גם בשו"ת בגדי ישע האו"ח (סו"ס יז) וע"ש בסי' טז אות כג בתשובת הגאון בעל גט מקושף הנ"ל אחר שהאריך בפסול המורכבים פתב אבל על הקארסיקאנער לא דברתי ולא ידעתי מאין הרגלים לחוש למורכבים כו' ובהעתקה מאגרת מרבני פרענצו מבואר שהאתרוגים ההם אין להם חזקה וממילא מורכבים הם פי איך אפשר להעיד שאינם מורכבים פי אפילו אם יצאו ממורכבים מאלף שנים קדמוניות תולדותיהם פיוצא בהם וגם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם כו' יעש"ב דברים הראויים אליו וע' בשו"ת חמדת שלמה האו"ח (סי' לז) שהשיג על הבא"פ מה שפיצא לדון בדבר חדש בפסלות המורכבים יעו"ש בד"ה עוד ראיתי כו' ובכלל אדמה כי מאד ראוי לשום עין על הרבה מהחשודים מסותרי אתרוגי קורפו לבל יעשו ערמה במסחרם לקנות בחשאי מאתרוגי קורפו אשר ישיגו מהיונים במקור מצער במקח הציטראנען ולהונות בהם את הקונים שהמה מאתרוגי א"י אם פי ייראו לנפשם הודעתי

לכת"ר את דעתי בזה בדרך כלל ואחשוב עתה למותר להכפיר עוד דברים בזה על און שומעת ודי בזה בעת.

והנני הרושע שלום תורתו ונפץ בהצלחתו יוסף זכריה בלאאמו"ר הרב מו"ה נתן שטערין זללה"ה חופ"ק הנ"ל מחבר וכו' יהוסף: למלאות הגליון אציג שאלה נחוצה מפבוד הרב הג' הקכם השלם בכל המדעים וכו' מו"ה דוב אריה יכונה ד"ר ריטטער אבד"ק דאטטערדאס והמדינה הולאגר.

(ז"ל) בעה"י יום ב' וף למב"י תרנ"ה לפ"ק ראטטערדאס יע"א, שוכט"ס לרב האי גאון המפורסם על פני תבל סיני ועוקר הרים וטוחנן זו בזו בסברא וכו' מוהר"ר משה נחום ריושלימסקי נ"י הגאבד"ק קאמינקא יע"א.

זה לפני ימים לא פבירים באו על פי מקרה טהור לידי ספריו דמר ניהו רבא הנקראים בשם ברפת משה ומנחת משה ונפלאתי על גודל בקיאותו ונחריפותו בראשונים ואחרונים וגם דבר זה היה לפלא בעיני: כי גאון גדול במדינת רוסיא טרח להשיג ידיעות בעניני אינסטרומענטין לטמא ולטהר וברכתי אשרי שככ"ה לו בעולמו ועלתה על דעתי אחרי עיון מעט (פי בעוה"ר הנני טרוד מאד הן בעניני הקהלות הן בשארי ענינים) בספריו הקדושים פי אם יתנה לי דבר מה אציעו לפני הדרת גאונו שיחיה להיותו בר סמכא.

והנה עתה בא לפני ענין אחד אף שהוא פשוט מאד ואינו סובל לא אריכות דברים ולא פלפולי מלין בכל זאת להיותו חדש בזמננו אף שבימי קדם הוא רגיל הרבה לא רציתי לעשות מעשה בלי להציע לפני איזה מגדולי הדור פנראה מירושלמי גדה (פ"ב ה"ז) הובא ביה"ס יוסף ועתה אציע הענין לפני הדר"ג והוא בתקמתו יענין במילי וימחול להשיבני וכל שאינו מחמיץ מצות התשובה הרי זה משנבח.

איש אחד מבני קהלתי שאינו מן היראים שדך את בתו הבתולה עם בחור אחד אחרי שיש ביניהם ידיעה של חפה והבחור דר פעת ברחוק מקום מאד במדינת אפריקא עד שצריכין ליסע מפאן להתם חמש שבועות ע"י הספינה ועתה ריצה הוא לישאנה אמנם אינו יכול לבוא הנה לקדשה הן מפני רחוק הדרך וגודל ההוצאה הן מפני שאינו ברשות עצמו ולכן רוצה הוא לקדשה על ידי שליח וכן הוא עושה ג"כ ע"פ דיניהם בערפאות] והנה לשלוח שליח מהתם ג"כ אי אפשר אלא שליחות בכתב אמנם שם במקום המשודך אין בקיאים ואין שם עדים פשרים עד שאי אפשר כלל בשום אופן לעשות כמבואר טופס השליחות ברבינו ירוחם וכו' אלא צריך הוא לכתוב בכ"י עצמו וכו'.

ועתה אסיים אומר בשם שלום והנני מוקירו מדחוק דחיל ורחים ומוקיר רבנו ומתאבק בעפר רגליהם המצפה לתשובתו בי לא תאחר נאמנו דוב אריה ריטטער החופק"ק ראטטערדאס והמדינה יע"א: וזה אשר השבתי בזה בקצרה.

בעה"י שוכ"ט לכבוד הרה"ג הקכם השלם בכל מדעים דב המדינה דק' ראטטערדאס מוהר"ר דוב אריה ריטטער נ"י וינרח לנצח. ע"ד שאלתו בענין הקידושין וכו' דברי כת"ר מכוננים להלכה ברורה והדברים פשוטים ומבוארים בש"ע אה"ע (סי' לה ברמ"א סעיף ו) ובחמ"ח שם (ס"ק יז ויח) וב"ש (ס"ק טו) וטופס השליחות מבואר ברבינו ירוחם חלק חנה נתיב כב (סוף חלק ג קמח ע"ב) אכן נוסחו שם ע"פ עדים ובנ"ד לא

נמצא שם עדים פְּשָׁרִים א"כ יש לכתוב השליחות בכת"י וע"י קיום או ע"פ כת"י ממק"א או ע"פ ערפאות ויש לפלפל בזה ע"פ דברי הש"ך חו"מ (סי' מו ס"ק י) וקצוה"ח שם (ס"ק ט) וידוע ג"כ דעת הרמב"ן בתשו' כב וכמ"ש ג"כ כת"ר ויש לי ת"ל ע"ז קונטרס ארוך ואכמ"ל וכבר האריכו בכג"ז הגדולים לענן שליחת הגט ע"י הכי דנאר וגם אני פתבתי בזה בספרי מנחת משה (סי' כא) ובתשו' מהרי"מ מבריסק (סי' לג) מ"ש בשם תשו' הראנ"ח ונאמנת שמואל לענן גט והרשאה פתובים בנייר א' וקשורים בקשר ונחתם בשני חותמות יעו"ש וכן נוהגין כל המורים בגט ע"י הכי דנאר לשלוח ג"כ בניירות אחרות בפ"ע עם חתימות בקדי לקינים מהם וכן מ"ש כת"ר שאינו יכול לעשות שליח שני פדעת הקדוש מרדו"ש וכנראה מהירושלימי גיטין פ"ג ה"ה ממש פדעתו במה דאמרינן שם מה בין גיטין מה בין קדושין וכו' ויען' ג"כ בחמ"ח (ס"ק טז) ויפה פתב כת"ר אבל מה שתמה על הפוסקים שלא הביאו הירושלימי יעו' שם בשירי קרבן ובמאה"פ שהעירו על הירושלימי מדברי הקדוש מרדו"ש ויען' ג"כ בשו"ת נוב"י מה"ת חאה"ע (סי' קיב) מ"ש בזה והדברים פשוטים.

כ"ד הפותב בנחיצה רבה הדורש שלומו משה נחום ירושלימסקי אבד"ק קאמינקא: בענינים הנ"ל יש לי בעה"י כמה קונטרסים אכן מפני שקבר נגמר ספרי מפמה שחשבתה להדפיס ע"ב נשארו הדברים פכתובים ועוד הזמן למועד להוציא הדברים לאור בעזר החונן דעת, לע"ע רשמתי רק בקצרה כמה שנוגע לדינא והאל הטוב יאיר עינינו בתורתו.

מאמר זכרון טוב בסוף הספר אכתוב מאסר זכרון טוב אף שיש בו דברים פשוטים אבל יש בהם תועלת לזכרון במאמר חו"ל אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה היינו שההלכה מלונבשת באדירת הפליאה והחזקה אשר משו"ה כמה גדולים חברו כמה דינים בדרך היכי תמצא וכן כל דברים פליאים שנאמרו בדרך אשתמיטתיה אשר זאת היא דרך פבוד גם לגדולים כמ"ש החות יאיר ומלתא רחמיהי מידכר דכירי אינשי ומתוך כך זכרהו ולא ישכחהו, ואני תפלתי זכרני בזכרון טוב לפניה, וזה רק קומץ מפמה מאות דברים הפתוכים על גליון ספרי המרובים בעזר הצור והאל הטוב יאיר עינינו בתורתו אכ"ר.

[א] היכא מצינו ענין השכחה דמצויה אף לגדולים הנה הרדב"ז ת"א (סי' תז) נשאל בדיני מניגו והשיב בלשונו הנהב אבל אכתוב לה בקיצור אותם אשר הקיפה ידיעתי ומהם תדין על השאר פי השכחה מצויה וכש"כ בזקנים וכו' יעו"ש בדבריו הקדושים.

ולענן העלמה לפי שעה המקור מצינו להרמב"ם בשו"ת פאר הדור ובאגרת הרמב"ם שכתב כמה פעמים שנעלם ממנו לפי שעה מקור דבריו ויען' ג"כ בב"י או"ת (סי' קסז) לענן פרוסת המוציא במ"ש הרמב"ם (פ"ז מהלכות ברכות ה"ה) ואין הבוצע נותן ביד האוכל אא"כ ה"א והביא הב"י בשם תשו' הרשב"א (סי' רעת) שכתב הטעם משום שנאמר פְּרָשָׁה צִיּוֹן (וכמ"ש הרד"א) ושאלוהו מנין לבה"ג ולהרמב"ם זה והשיב זה מדברי חכמים הוא להם בודאי ומקום ידוע הנה לי בזה ושכחתי אם אמצא אחר בדיקה אשליח ואודיעה (יעו"ש בבד"ה להב"י שכתב ואני מצאתי באיכה רבתי) ויען' ג"כ בש"כ חושן משפט (סי' עב ס"ק קסג) שהביא מ"ש הוא בעצמו לפני כמה שנים על גליון הש"ע בשם המהרש"ל פ' הפרה (סי' כ) ואח"כ משום שאין הרש"ל לפניו מסתפק מאיזה טעם

כתב פן וכתב ואולי מזה הטעם פסק פן יעו"ש דלא זכר שר התורה הטעם מענן שרשם בעצם ידו הטהורה ונאנן יתמי דיתמי מה נענה אבתרייהו וכן לענן הבקיאיות בזה"ז יעו"מ"ש עוד בתשו' אבקת רוכל (סו"ס רג) שכתב ומה שהצריך הרשב"ץ שילמד כל התלמוד נראה שלבני דורו שנאה אבל בדורות אלו לא ימצא מי שילמד כל התלמוד כי אם א' מעיר יעו"ש (ויען' ג"כ ברש"י ביצה (כד סוף ע"ב) שהביא בשם תשו' רבינו גרשון שכתב פמותו וכי בא אליו מכתב מגרמיי"ש שפא לשם אדם גדול זקן ויושב בישיבה מן רומא ושמו ר' קלונימוס ובקי בכל הש"ס והורה פן) ויען' בבית יוסף או"ת (סי' ג) ד"ה ונראה מ"ש ואע"פ שהעולם נוהגים כו' מפני שאינם מעיינים בדברי הרמב"ם בהלכות בית הבחירה אלא תד או תרי בדרא יעו"ש ויען' בשו"ת חוט השני (סי' כ) במ"ש פי השכחה הוא טבע אנושית פוללת כל האישים ואם יש חילוק ביניהם בין רב למעט וזה דאמרינן בכולי תלמודא אשתמיטתיה הוא לשון נקיה ונדך כבוד לומר דבאותה שעה נשמת ממנו הדבר ההוא מפני השכחה יעו"ש דמונה פמה דברים דאשתמיטו מהקדמונים גאוני עולם וכמה גדולים באו אחריו והראו מה דאשתמיט ממנו באותה תשו' ואכמ"ל ומה נאמר בדורנו אשר אנו ממשמשים כעור באפלה בבית התלמוד והפוסקים ואם הראשונים כבני אדם וכו'.

[ב] בענן ריבוי תוארי הכבוד הנהוגים בזה"ז אשר לפמש"ל בדור יתום זה אינו ראוי אפילו לשליש ולרביע ובאמת בהקדמת תשו' ר' עקיבא איגר זצ"ל הביאו בניו לשון מכתבו הטהור כי אמרתי אני בלבי תמיד על דברת התוארים שנהגו גבן לכתוב אי אישר תילי אבטלינם פי ריבויין קשה ומיעוטן לא יפה להכותב היא אבק חנופה למי שפותבין או אבק גיאיות פי ירבו לו או אבק שנאת חנם אם ימעט וכל כף קצה נפשי בהם עד שקבלתי עלי שלא להביט בהם ושלא לקראותם על אחת פמה וכמה בל אחפון בהם בדבר הנדפס אשר עומד לימים רבים פן אהיה לבוז בעולם האמת וכו' יעו"ש בדבריו הנעמים וכבר כתב פנה הרלב"ח (סוף סי' קב ת"א) זה לשונו הטהור ואחר זה אוכיתך ואערפה לפניה גם בדרך האהבה על ריבוי התוארים שהוספת לי בכתבך אילו הייתי מאותם שרצונם בך ותהלה לאל אין לי חפץ בהם כלל לא מינייהו ולא מקצתייהו ולכן חליתי פניה שכתבתוב לי פעם אחרת לא תכתוב באותו האופן אם תרצה שאשיב לך תשובה ודי כבוד מהשואל ממני דעתי בדבר תורה במה שתחשיב אותי לכה עכ"ד הקדושים ויען' ג"כ בשו"ת חיים שאל ח"א (סי' ע"א אות ו) בענן ת"ת שצנה שלא יאמרו לו שום תואר בהשפכה וגדולי העיר היו רוצים לשנות צוואתו שלא יהיה כאלו מבזים אותו והאריה שם בענן ריבוי התוארים והביא מדברי הירושלמי שביעית (פ"י) דהיא דמוקרין ליה בגין תרתי צריף למימר להון אנא חדא מיכלא חפים (ודברי ירושלמי אלו מובאים בהגהות מיימוני פ"ו מהלכות רוצח) והביא ג"כ דברי המשנת חכמים מהמהר"מ חאגיז (סימן קפו) שצנה פן שלא יתארוהו בשום תואר והוא שם האריה בנעם דבריו פי ע"ז דו כל הדווים המקבלין כבוד ההמון שמכבדין אותו כאלו הוא גברא רבא ואינו אפי' זוטא והירא לנפשו פי על הפל יתן דין וחסבון חייב לומר בפירוש פי אינו ראוי לכבוד הזה ובזה יפטר מעונש מתעטף בטלית שאינו שלו ועכ"פ האי גברא רבא שירא לנפשו שהתוארים שנוהגים לתאר בדור הזה הם יותר ממה שהוא ראוי ומשו"ה צנה שלא לתארו בתוארים הנהוגים והוא לתיקון נפשו מאן ספין לעבדך

על מצותו יעו"ש שהביא ג"כ דברי מרן האר"י הקדוש דהיה מלעיג על ההשפכות והביא שם ג"כ דברי המהר"ש הלוי שצנה שלא יתנו לו שום תואר רק שמו לבד והרב הגדול מהרח"ש וכל סמיכי רבנן קדישי קיימו צואתו כמו שכתוב בס' קורא הדורות (דף מו) יעו"ש ויעו"ג"כ בספר חיים להגאון מהר"ח פאלאגו מאזמיר זצ"ל (סימן ז"ך אות טו"ב) שהאריף ג"כ בפרט זה להתרחק מלרדוף אתר הכבוד המזנומה בריבוי תוארים שיש בזה איסור גאונה ומשתמש בכתרה של תורה ואם אינו ראוי לכך איכא איסור דמשתמש בטלית שאינו שלו והביא דברי החסיד שבפנה בס' אגדות אליהו שהביא ג"כ מדברי הירושלמי שביעית פ"י (ולא הביא מדברי החיים שאל אלא ממה שכתב בס' לב דוד פ"ב דע"ז יעו"ש) ובסוף דבריו הוסיף על דברי הקדושים הנ"ל במאי דתנו פ"ט דנגעים ובפ"א חכם גדול אתה שקיימת דברי חכמים דוק מינה דאין נותנין לאדם תואר בשביל שלמד הרבה כ"א העיקר הוא לקיים ומי יאמר זפיתי לבי וקיימתי דברי תורה ודברי חכמים יעו"ש וכ"ז לגבי המתפבד בתוארים בודאי יש לברוח מזה כבודת מי הנחש אמנם המכבד לתברו ת"ת בתוארים יותר גדולים מערכו דנראה מדברי הגאון רע"א שהבאתי לעיל דלגבי הכותב הוא אבק תנופה יעו"ג"כ בשו"ת מעשה איש (לידידי הגאון מהרי"ש אלישר הי"ו) חח"מ (סי' י) שעמד בחקירה.

זו חכם אחד אם נכלל זה בלאו דלא תחניפו דעונשו תמור כמבואר בסוטה (מא ע"ב) והאריף לצדד בזה דל"ש תנופה רק באדם שעושה עולה שאינו נוהג בשורה והוא אומר לאפשיח או שותק משא"כ במוסיף בתואר הראוי וכן הגאון המשיב יש"א ברכה האריף לצדד בזה ע"פ דברי הש"ס פתובות (דף טו) דמותר להוסיף בתואר חבירו אף שאינו פדאי לכך יעו"ש באר"ך וכ"נ פשוט לצדד להקל דכיון בעו"ה השפילו מאד קרן לומדי תורה ה' ירחם ע"כ לכבוד התורה ולומדיה הנהיגו עתה להרבות בשבחים בכדי להרים קרן התורה וכנראה ג"כ מדברי המהרשד"ם אה"ע (סי' סה) הו"ד בשו"ת חיים שאל שם] דבכל זמן צריך לתאר החכם כפי התוארים הנהוגים בזמן וכיון שזהו המנהג אין לחוש יעו"ש ובזה ניחא דבדורות שאח"כ התחילו לתאר בשם גאון אף דמקודם רק הגאונים דאחר רבנו סבוראי קראו בשם גאון מ"מ אחר שהתחיל לירד קרן התורה התחילו הגדולים לחבב בהדרת הכבוד את גדולי זולתם ולכן בעתים הללו נתרבו התוארים וכמ"ש ג"כ החיים שאל שם בתוף דבריו ומה גם שמזמן הרשד"ם עד זמננו נתמעטה החכמה ונתרבו התוארים יעו"ש [אח"ז נדפס ס' שדי חמד קונטרס הפללים וראיתי שהאריף בפרט זה (במערכת ח כלל קמ ומערכת כ כלל קנז) והביא שם גם דברי ידיד החכמים הגאון שה"ת בעל זכר הוסף שכתב לו דאטו בשביל שנקשל לעבור בהעדר ידיעה על כל תוסיף באברך מאן דהוא פגום בכבוד כל גדולי הדור וכו' ובפרט בזמננו אשר גדולי התורה מועטים ואם ילזל בכבוד תורתם יגרם יותר ויותר לזות שפתים ובכלל די רק להזהר במה שהוא באפשרי וכו' יעו"ש אכן הגאון הנ"ל בספרו הנפלא זכר הוסף שו"ת שהדפיס מחדש השמיט כל תוארי הכבוד אפי' מהגאונים המובהקים שנבג"מ והאריף שם בזה באו"ח ח"א (סו"ס ע) ובפתח דבר לספרו התנצל בזה שלא לדון אותו לכך חובה בהפקד התוארים הנהוגים אשר כמו שנתפרצו מאד בימינו כן ירד מחירם הרבה בעיני המבינים בעם ואלה הראויים לזה הדומיה היא תהלתם יעו"ש דלא זכר שר התורה מה שהשיב הוא בעצמו עצתו לידידנו הגאון הצ' חכם מדיני הי"ו]

ועל כיוצא בזה נאמר הפל הולך אחר הפונה ובלבד שיכוון לבו לשמים להלהיב לבות בני ישראל לאהבת התורה ולחבב לומדי התורה אצל תומכיה המאשרים להגדיל תורה ולהאדירה וגם למי שפותבין אליו התוארים בהפלקה יתרה יש בזה ג"כ דרך לעבודת ה' להשתיק עי"ז כל צר ומסית ומסטין (אשר הוא יורד ומסטין ועולה ומקטרג יעו' ג"כ ש"ס סנפה נב ע"א) פידוע המעשה מכ"ק הרב הגאון הצ' האוהב ישראל ועכ"פ האיש הירא ודורש אלהים גם זאת נגביה לבו בדרך ה' פידוע ליו"ח והאל הטוב יתן בלבנו בינה להבין ולהשפיל ויאיר עינינו בתורתו ויחד ללבנו לאהבה וליראה את שמו ולהגביה ללבנו בדרך ה' אכ"ר, ויען' ג"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ד (סו"ס קו) במ"ש ושמעתי אומרים שתנאי הגאון היה שיהיה יודע ששה סדרי על פה גמרא ומשניות אבל מה נעשה לדורות אחרונים שכתב נהגו וכו' יעו"ש.

[ג] בענין הרגיל בפי העולם להשמר מלדבר סוד אפי' בדליכא איש זר ורגיל בפייהם המאמר משום דאזנים לכונח ואם ידרשו אפי' מצורבא דרבנן היכא ראה זאת ישיב שיהוא מאמר מפורש בשים ולא נודע מקומו אבל באמת היא רש"י מפורשת בברכות (ח ע"ב) על מה דתנא אמר רע"ק בשלשה דברים אוהב אני את המדיים כו' אין יוצאין אלא בשדה פרש"י ד"ה אלא בשדה דאמרי אינשי אזנים לפנותל ובאמת נמצא מאמר זה במד"ר סדר אמור (פ' לב) ובעל הפנפים יגיד דבר ר' לוי אמר אזנים לדרך ואזנים לפנותל יעו"ש ולפ"ז צ"ל דבשדה היינו במקום מוצנע ודרך היינו שהרבים בוקעים בו וכן מצאתי אח"ז להגאון מהר"ש שטראשון בחידושי רש"י שכתב כן.

[ד] בנדון השמות שנתחדשו באבא אלטא אלטר כבר כתבתי בזה בעה"י בספרי מנחת משה חאה"ע (סי' י) דדינם כשאר שמות הלעז לכל הפרטים יעו"ש וגם שם זידא זידל הזכירו האחרונים וידעתי העניה נמצא שם בזה בירושלמי אכן בפתח חריף יעו' רישלמי ע"ז פ"ב ה"ג (ח ע"ב) מוזכר שם ר' יהושע בר זידל.

[ה] מה שנהגו כמה גדולים לעשות יום משתה וסעודה ביום הלידה כשהגיעו לימי זקנה ונמצאו מערערין ע"ז אבל באמת יש מקור וסעד למנהגם מדברי הש"ס מועד קטן (דף פח ע"א) רב יוסף פי הוי בר שיתין עבד להו יומא טבא לרבנן כו' יעו"ש וראיתי אח"כ לחכם אחד שהעיר בזה לחזק המנהג שנהגו לחוג יום הולדת אבל אין ראיה משם רק לימי זקנה ומטעם המבואר בש"ס שם.

[ו] בענין שני מילות בזמנם ידוע מ"ש הברית אברהם חאו"ח (סי' יד) [הו"ד בפת"ש יו"ד סי' רסה ס"ק ט] דלא מצא שום סכרא להקדים דוקא לזה שנולד תחלה וכו' ואפשר שיהוא מטעם שלא יתעורר קנאה ומחלוקת יעו"ש ובתשו' בגין שלמה לרב אחרון כתב שאם אחד פהו אזי יש להקדים הפהו כמו בקה"ת ולא זכר דכבר מבואר דין זה בשירי כנה"ג (הו"ד בבאה"ט או"ח סי' קלו) זה לשונו ת"ת קודם לכהו ע"ה פהו קודם ללוי וכו' וכן הדין בשני ילדים למול אם נולדו בשעה אחת עכ"ל.

[ז] בענין אוכלין תחת המטה שאסור משום ספנה כמבואר בש"ע יו"ד (סימן קטז) הנה רבים שואלים אם דוקא פשיטון אחד על המטה או דאין חילוק בזה והראיתי דהדבר מבואר בתורת חיים על שבועות (טו ע"א) ד"ה ריב"ל שכתב ונראה דהיינו דאימא בפסחים אוכלין תחת המטה ר"ר שורה עליהן לפי שהשינה א' מששים כו' וכשהוא

בשעת שינה על האנכלין ה"ה פאלו היו באה"מ ושריא עליהן כו' יעו"ש מבואר דאם לא היה ישן שום אדם על המטה שהיו מונחין שם לא נאסרו ובלא"ה לענן דיעבד הקילו כמה אחרונים בענן ר"ר ע"פ דברי בעל העיטור הו"ד בב"י יו"ד (סי' ו) דלטעם הירושלמי משום ר"ר בדיעבד שחיטתו פשרה יעו' בשו"ת שבוי"י ח"ב (סימן קה) ושו"ת שא"ר חיו"ד (סי' ח"י נכח) ושו"ת תוס' לאברהם חיו"ד (סי' קו).

[ח] בענן שם פלה ונחמותה וחתן וחתמו היכא דלא יש שם אחר בצירוף שם השנה דנהגו בזה להקל הנה גם הגאון מהרש"ק בטוטו"ד מה"ג (סי' רסג) פתב דהשיב לכמה מקומות דאם אחד יש לו שם אחר בצירוף שם השנה להשני אין קפידא ומותר להתחמך וכ"כ בספרו קנאת סופרים בהשקטות לש"ט סי' כו (דף לט ע"ב) וכ"כ הצמח צדק החדש בתשובותיו חאה"ע סי' קמג) ובפסקי דינים שלו (סי' קטז) וכבר פתב פן גם הגאון הקדוש מאו"ה בספרו השיב משה חאה"ע (סי' סט) יעו"ש שפתב דכל שיש אינה שינוי אפילו רק בתניקה לית לן בה ונהעיר ג"כ מדברי הש"ס ברכות (כה ע"ב) וכתובות (סב ע"ב) יעו"ש ובס' מנ"מ חה"ש (דין מא).

[ט] הנה בנושא אשה אלמנה נהגו העולם איסור זיווג בלילה הראשונה ואין לזה שום מקור אכן בטו"ט שם (סי' רסג) פתב ונדון הנושא אלמנה אם לזנוג לה בלילה הראשונה העולם נהגו איסור בזה וראוי לחוש לו עכ"ד ולא פתב ג"כ טעם לזה ואפשר מפני חומרת הזוה"ק פ' משפטים (קב א) בנושא אלמנה בגין דרוחא קדמאי מפשכשא בה יעו"ש ואולי יש קבלה בזה מראשונים דאי לא נזקק לה בלילה הראשונה אזלה הספנה (ועפ"ז בגרושהאין שום איסור) אכן אף דלא נודע לנו הטעם ראוי לחוש למנהגא בכג"ז דידועים דברי הרשב"א בתשובותיו (הו"ד בשו"ת השיב משה חאה"ע סי' יג) זה לשונו הטעור דאין לדחות הקבלה שיש בידי נשים הזקנות מבני עמנו מפני ששים רבוא מופתים המראים סותרו דחוק הישראלי הוא למעלה מהטבע והשכל עכ"ל הזהב.

[י] הנה בענן הסתפלות במראה שהתפלין יהיו באמצע נודע לי מכמה גדולים יראי ה' שהיה להם בכיסם פלי ראי קטן בכדי לראות שהתפלה של ראש יהיה באמצע ממש אבל גאון עיר וקדיש פתב בזה דברים נפלאים ה"ה הגה"צ בעל דברי חיים ת"ב או"ח (סי' ו) פתב על מי שנוהג פן שהוא דברי בורות כי אפי' אם אינם מכוננים פשר דידוע שיש מקום בראש להניח שני תפלין ואפי' ברנחב ואין שיעור לתפלין ברנחב וכן משמעות המרדכי בהדיא והגאון בספרו לא הקפיד ממש בצמצום עכ"ד.

ודבריו נפלאין מאד במכת"ר כי רב הוא דהא בש"ע או"ח (סי' כז ס"י) פסק דצריף לכונן הקציצה שתהיה באמצע פדי שתהיה כנגד בין העינים וכ"ה ברמב"ם פ"ד מהלכות תפלין ה"א וצריף לכונן אותם באמצע פדי שיהיו בין העינים יעו"ש בכסף משנה וב"י שהוא ע"פ דברי הש"ס מנחות (לה) כלפי פנים דפרש"י ממול ענרף ולא בצדי הראש ומזה נלמד דצריף לכונן אותה באמצע דכיון שהקשר הוא מול ענרף ממילא הקציצה היא בין העינים ובלא"ה צריף לעשות פן פדי לקיים קרא דכתיב והיו לטוטפות בין עיניך יעו"ש דמפל זה מבואר דצריף להיות באמצע ממש כמו הקשר מלאחוריו ומ"ש הנדב"ח דכן משמעות המרדכי דאין שיעור לתפלין ברנחב ומקום יש להניח ש"ת אפי' ברנחב לפע"ד אין שום משמעות לזה במרדכי ואדרבא המענין שם במרדכי הלכות תפלין (יב א יג

ע"ב) יראה דיותר מבואר שם דמקום ש"ת הוא בגובה מן הפדחת עד מקום רפיפת התינוק וכ"נ מדברי הירושלמי עירובין פ"י ה"א יעו' ג"כ תוס' עירובין (צה ב) ד"ה מקום ודוק, אמת דהב"י שם (סימן כז) פתב על תחלת דברי הרמב"ם שם במ"ש ומניחין אותן על הקדקד כו' והא דאמרו מקום יש בראש להניח ש"ת אפ"ש דלא ע"ז נאמר אלא סמוכים זה אצל זה ברוחב הראש (והוא פדברי הדב"ח) מ"מ הא פתב שם הב"י עוד תירוץ אי נמי זה על זה ומקום הנחת שני תפלין מוח התינוק רופס וסיים הב"י ע"ז וזה נראה יותר כי היכי דלא נשנויה חולק בהדי הרא"ש וס' התרומה יעו"ש וא"כ לתירוץ בתרא אין שום הברה לומר דברוחב ג"כ יש מקום להניח שני תפלין (וגם בתחלה פתב זאת רק דרף אפ"ש) ועכ"פ לכתחלה בודאי צריך לדקדק שתהיה באמצע ממש (נגד מול העורף) ואיך פתב הדב"ח על המדקדק הנה שהוא דברי בורות ואי משום הסתפלות במראה הא היכא דאין פונתו להתקשט אין איסור יעו' תוס' ע"ז (כט א) ד"ה המסתתר ובש"ע יו"ד (סי' קנו ס"ב) ומדוע יתנה זהירות זאת גרוע מהיכא דמסתפל במראה פדי להסיר הפתמים או נוצה מראשו דשרי כמבואר בסמ"ג ורמ"א שם והדברים פשוטים.

[יא] בענין שנוהגין שלא להיות שדכן בזווגי א"י אפי' במקום רינח גדול מהיכן נודע דין זה ונשאלתי בזה מגדול א' חו"ל בדבר עני הגון שיש בידו להרויח סכום רב באופן שיהיה סרסור בזווג אצל אדון א' ישמעאל וכתב שלא מצא בפוסקים איסור בזה ורק מאמר העולם שמי שעוסק בזה לא ינקה מזרע שאינו הגון וכו' מאיזה מקור יצא מאמר זה והשכתי לו דמנהג ישראל תורה היא ובכל מושבות בני חו"ל לא יעסוק שום איש בזה מהאי טעמא וידוע מה שכתב הרשב"א בתשובותיו (הו"ד בשו"ת השיב משה חאו"ח סי' ג' כ' בענין שלא נמצא בספר רק מה שהוא קבלה ביד בני עמנו וכמש"ל ג"כ אות ט) דאין לדחות הקבלה שיש ביד נשים הזקנות מבני עמנו מפני ששים רבוא מןפחים המראים סותרו דחק הישראלי הוא למעלה מהטבע והשכל יעו"ש וכמו כן בנ"ד אף דמצד הדין אפ"ש דאין איסור מ"מ הקבלה שיש ביד פללות ישראל אין לדחות ובפרט דמצינו שכתב כן בשו"ת חות יאיר (סי' קפה) [הו"ד בבאה"ט יו"ד סי' ב ס"ק טו ובחו"י דפוס סדילקאב נחסרו דברים אלו רק במפתחות נטמן ברמז] זה לשונו משא"כ המזונג בעכו"ם דאין איסור והרמב"ן עשה לעכו"ם רפואה שתלד עיין תשו' הרשב"א (סי' קצ וקסד) מ"מ יש לו קבלה מפי גדולים המתעסק באלה לא יצא נקי מזרע שאינו הגון ונרמז בקמה שפתוב לא תתחתן בם כו' כי יסיר כו' עכ"ד עכ"פ פשוט דאין להשיב היתר בזה [ובמדינותינו אין נ"מ בזה דבלא"ה מצד חקי הממשלה הרוממה אין מגיע שום שכר שדכנות].

[יב] בענין שו"ב שידיו מרתתין מלבד דברי הנוב"י הידועים (מה"ת יו"ד סי' א) האריכו בזה גדולי האחרונים בתשובותיהם בשו"ת דב"ח ותשו' טוטו"ד ותשו' שו"מ ותשו' חס"ל ובענין שנשאלתי אמרתי שלפע"ד מהראוי שהבחינה תהיה בעת בדיקת הספין שלא ירנחחו ידיו בעת הולכת והבאת הבדיקה פמוכן וכעת זכינו לאורו של המגיד משנה (מכת"י הנדפס ברמב"ם דפוס ווארשא תרמ"ב) שזכיתי לראות שם באור גם חדושי לשד (לשמן) וכתב בפ"א מהלכות שחיטה סוף הכ"ג וכן אם הוא מרתת בידיו שאסור לבדוק הספין שמה חסר לו פח ההרגש וכו' ודבריו אלו המה קילורין לעינים ובתשו' א' כת"י הארכתי בזה בעה"י וכן יש להעיר עוד בדין שחיטה בענין שחיטה לאור הלכנה דהפ"ח

יו"ד (סי' יא ס"ק ב) הקול בזה פשמיארה יפה ונהביא דברי הרדב"ז שהחמיר לכתחלה (וכ"כ הבאה"ט שם ס"ק ב) אכן ברדב"ז על הרמב"ם (שנדפס מכת"י ברמב"ם דפוס הנ"ל) פ"א מה"ש הכ"ח פתב בלשונו הטהור ומדלא משגי פאן לאור הלבנה משמע דאין שוחטין לכתחלה לאור הלבנה ומיהו בזמן שהלבנה מלאה ומאירה יפה שוחטין לכתחלה לאורה שהרי רואה את הסימנים יפה שוחטין והא דלא משגי הכי משום דלא פסיקא ליה עכ"ד ויען' בשפ"ד (ס"ק ב) שפתב דבשעת הדחק פשאורו מבהיק יש להקל ובס' דעת תורה לידידי הגאבד"ק ברעזאן (בס"ק ד) האריה בזה להקל בשעה"ד ועכ"פ בשעת הדחק פגון לחולה וכדומה יש מקום להקל פינו דהרדב"ז שהחמיר לכתחלה כמ"ש הפר"ח הוא בעצמו הקיל בבואורו לרמב"ם פשאורו מבהיק.

[יג] פמה הערות בנוב"י והערה א' בחת"ס הגה הנוב"י מה"ת חאה"ע (סי' לה) פלפל לענן דאין להקל במניקת חברו משום מצנת פ"ו דאטו נתיר איסורי שניות או איסור חלוצה לכהן משום מצנת פ"ו יעו"ש באורו אכן יש מקום לחלק קצת דבשאר איסורי דרבנן פשניות וכדומה לא התירו משום פ"ו דשמא לא תתעבר וע"כ לא התירו ודאי איסור דדלמא לא יבוא לקיום פ"ו משא"כ הקא דעיקר האיסור שמא תתעבר ותעכר חלבה א"כ ממ"נ אי תתעבר יש מקום להתיר האיסור משום פ"ו ואי לא תתעבר ליפא חשש לולד אכן לדינא בלא"ה דבריו נכונים שם וכמ"ש בגליון הנוב"י.

ויען' ג"כ בנוב"י שם (סי' נד) פלפל בענין קטן מדוע לא יוכל לקדש אשה גדולה מה"ת משום דעת אחרת מקנה ומסיק בסוף פלפולו ואמנם לכן נלע"ד דקרא דכתיב פי יקח איש אשה דרשינן איש ולא קטן וכו' יעו"ש בנוב"י אבל המעיין ברש"י פתובות (עג ע"ב) ד"ה קטן יראה שפל דבר יקר נמצא פראשונים ברמז שפתב קטן אין קידושו פלום דלאו בר קיחה הוא פי יקח איש פתיב עכ"ל.

ולפלא על הנוב"י שלא הביא מדברי רש"י אלו. ויען' ג"כ בנוב"י שם (סי' ע) העיר אותו בנו על מה שפלפל בנוב"י קמא (סי' סד) בענין שליחות בקידושין דלגוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים ואי משום מיגו דזכי לנפשיה א"כ נימא אם האשה ערוה עליו אינו יכול להיות שליח ודבר זה לא מצינו וע"ז הקשה בנו מש"ס קידושין (נא) דשויתי שליח והוא חילק שם בין שליח קבלה דמייירי התם בש"ס קידושין משא"כ בשליח להולכה דהוא חב לאחרים בזכיותו בהאשה דימה ממש לחופה לבע"ח וסיים ושפיר פתבתי שלא מצינו אבל גם ההיפך שיהיה מפורש בש"ס שיכול אדם להיות שליח לקדש קרובותיו לאיש אחר אינו עולה על זכרוננו וכמדומה אני שאינו מפורש בשום מקום עכ"ל הנהב והיא פליאה נשגבה דהא מצינו ש"ס מפורש בנזיר (יב ע"א) האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם וכו' ומודה ר"י באשה שאין לה וכו' א"כ מבואר להדיא דבקרובות השליח אסור וכן מצאתי שעמד על מבוכה זו להדיא אחד מגדולי הראשונים ה"ה המגיד משנה פ"ט מהלכות אישות ה"ו זה לשונו הטהור יש מדקדקין מפאן שאדם יכול לקדש קרובתו לאחר ולהיות שליח להוליה לה הקידושין אע"פ שאינו יכול לקדשה לעצמו שאל"כ יאמרו מותר בקרובות השליח עכ"ל יעו"ש שעמד ג"כ מהא דלהיות שליח קבלה ששולח פשוט שהבוגרת ממנה אביה שליח יעו"ש

וּלְפָלֵא שְׁנַעְעֵלִם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה מֵהַנוֹב"י כֹּל זֹאת וּבִיּוֹתֵר תִּגְדֵּל הַפְּלִיאָה כִּי בְּסוֹף תִּשׁוּ' זוּ
לְעֵנָן סִבְרַת הַר"י בְּרִזְזִילִי הַזְּפִיר מִדְּבַרֵי הַש"ס גְּזִיר.

וַיַּעַן ג"כ בְּתִשׁוּ' נוב"י שֵׁם חֲאו"ח (סי' מו) בְּמָה שֶׁהִקְשָׁה חֲכָם אֶחָד בְּש"ס יוֹמָא (סו
ע"ב) דְּקָאָמַר עֲתִי אִפִּי' בְּשִׁבְתָּ לְמֵאֵי הַלְכְּתָא וּפְרַש"י דְּאֵי מִשׁוּם תְּחוּמִין דְּרַבְּנָן בְּעֵלְמָא
נִינְהוּ וְלִדְעַת הַרְמְב"ם בְּתִשׁוּ' דס"ל דְּתְחוּמִין דִּי"ב מִיֵּל ד"ת הִיא (וכ"ה דְּעַת הַרְי"ף
וְהַגְּאוּנִים ע"פ הַיְרוּשְׁלִמִי יַעו' בַּהֲה"מ פכ"ז מֵהַלְכוֹת שִׁבְתָּ הִיא וְהַג"ג) וְא"כ הָא
מִירוּשְׁלִים וְעַד צוּק י"ב מִיֵּלִין דְּדָאוּרֵיִתָא נִינְהוּ וְקָשָׁה דְּאִיָּה קָאָמַר לְמֵאֵי הַלְכְּתָא וְתִירְץ
הַנוֹב"י דְּהָא הָךְ בְּרִיִּיתָא עֲתִי אִפִּי' בְּשִׁבְתָּ בְּתו"כ הִיא וְסַתְּם סְפָרָא מְנִי ר' יְהוּדָה הִיא
[וְכַמְבּוֹאָר יוֹמָא שֵׁם מָא א וְעִירוּבִין צו ע"ב] וְהַרִי ר' יְהוּדָה סוֹבֵר שֵׁם (סז ע"א)
דְּמִירוּשְׁלִים וְעַד צוּק לֹא הָוִי רַק עֶשְׂרֵי מִיֵּלִין וְשִׁפִּיר פְּרִיָּה לְמֵאֵי הַלְכְּתָא יַעו"ש בְּנוֹב"י
וּלְפָלֵא שְׁלֵא הִבִּיא מִדְּבַרֵי הָרָא"ש עִירוּבִין פ"ד (סו"ס ח) שִׁפְתָּב דר' יְהוּדָה ס"ל חֲתוּמִין
דְּדָאוּרֵיִתָא וְא"כ בְּלֹא"ה אִפִּי' אֵי הָוִי רַק עֶשְׂרֵי מִיֵּלִין לֹא קָאֵי אֲלֵיבִיָּה הִיא לְמֵאֵי הַלְכְּתָא
וַיֵּשׁ לְפָלֵל וְאֲכַמ"ל.

וַיַּעַן בְּשׁו"ת חת"ס אה"ע ח"ב סי' קעד הִבִּיא בְּמָה שֶׁבְּלִיעֵל פִּהֵן א' נְשָׂא גְרוּשָׁה וְהַשְּׂרִי
הַמְּלוּכָה הַיּוֹשְׁבִים בְּקִאֲנִיסְטָאֲרִיּוּם נְשָׂאוּ וְנִתְּנוּ בְּזָה וְצָדְקוּ בְּעֵינֵיהֶם טַעֲנַת הַכֹּהֵן הַבְּלִיעֵל
בְּאָמְרוּ כִּי הִדְעַת נוֹתָן אִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה הִיא בְּזִיוֹן לְכַהֵן הַמְּקַנְדֵּשׁ לַה' שְׁפִלוּנֵי הוֹצִיאָהּ
מִבֵּיתוֹ וְהִיא יִשְׁאַנָּה אֲבָל אִשָּׁה שֶׁהִיא גְרוּשָׁה אֶת בְּעֻלָּהּ אֵין זֶה בְּזִיוֹן לְכַהֵן יַעו"ש שֶׁהִבִּיא
מִחֲכָמֵי הַזְּמַן הַחֲדָשִׁים שֶׁהִשִּׁיב בְּזָה דְּבַר מוֹשֶׁל וּלְפָלֵא שְׁלֵא הַזְּפִיר מִדְּבַרֵי הַר"ן גִּיטִין
פ"ט (קצג ע"ב וּבְדָפּוּס וְוִילְנָא דָּף מַט סוֹף ע"א) שֶׁהַזְּפִיר סְבָרָא זֶה (הַדְּחוּיָה וְהַפְּסוּלָה)
זֶה לְשׁוֹנוֹ שֵׁם אֶפְשָׁר שְׁיִטְעוּ לומר שְׁלֵא פְּסָלָה תוֹרָה גְרוּשָׁה לְכַהֵן אֲלֵא הִיכָא דְּהוּא מְפִיק
לָהּ מִפְּנֵי כְּבוֹד כְּהֻנָּה אֲבָל בְּמַעֲשֵׂה דְּאִיָּה מִפְּקָא לִיהָ כו' יַעו"ש וְכָבֵר רְשָׁמְתִי זֹאת עַל
גְּלִיוֹן הַחַת"ס.

[יד] בְּעֵנָן בְּהֵמָה שֶׁנִּשְׁתַּמְעָה וְצָעָקָה בְּקוֹל מֵר וְהַבְּקִיאִים אוֹמְרִים שֶׁהוּא מְחַמַּת שְׁנִשְׁכָּה
פֶּלֶב שׁוֹטָה כְּתָב בְּזָה הַגְּאוּן מֵהַרש"ק זצ"ל בטו"ט מה"ת בְּהַשְׁמָטוֹת לְסִי' מִתְּשׁוּבָה נו
דְּנֻדָּי אֲסוּרָה וְרֵאוּי לִילָף בְּחַר אֲנֻמְדָּא וְכו' וּבְנֻדָּי מָה דְּנֻקַּט הַש"ס שְׁאֲכָלָה סֵם או
הַפִּישָׁה נְחֹשׁ הוּא רַק לְדוּגְמָא וּבְנֻדָּי כֹּל מָה דְּהָוִי סְכָנָה ע"פ דְּבַרֵי הַרְוֹפָאִים וְדָאֵי אֲסוּר
בְּאֲכִילָה עכ"ד, וְכַד הַוִּינָא בַר תְּלִיסַר רְשָׁמְתִי עַל גְּלִיוֹן הַטו"ט דְּבַחְנָם אָמַר מְסַבְּרָתוֹ
דְּהַפִּישָׁה נְחֹשׁ הוּא לְדוּגְמָא וּבְמַכְתָּר"ה נְעֵלִם מֵאֲתוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה דְּבַרֵי הַש"ס שֵׁם חוֹלִין
(נח ע"ב) דְּקָאָמַרִי בְּהִדְיָא אוֹ שְׁנִשְׁכָּה פֶּלֶב שׁוֹטָה וְכֵן הָעֵתִיק הַטוֹר וְהַלְבוּשׁ וְרַק בִּש"ע
דְּיִלְג ד"ז וְכַתְּבַת הַפִּישָׁה נְחֹשׁ וְכִיִּצָּא בּו [אֲחַז"ר בְּאִיחֹזֵר כ"ג שְׁנִים גְּדַפְּס ס' דְּעַת תוֹרָה
מְכַבּוּד דְּיָדֵי הַגְּאוּן הַמְּוֹבָהֵק חו"פ מו"ה שְׁלוֹם מְרָדְכִי הַפִּהֵן שְׁלִיט"א מַח"ס מְשַׁפֵּט שְׁלוֹם
וְנִתְּכַפְּדִתִּי בְּתִשׁוּרַת סְפָרוֹ הַנְּחַמְד וְרֵאוּתִי שְׁגָם הוּא עֶמֶד עָלָיו בְּזָה בְּסִי' ס].

וַיַּעַן ג"כ בְּהַשְׁמָטוֹת לְתִשׁוּבָתוֹ שֶׁנִּדְפְּסוּ בְּרֵאוּשׁ סְפָר לְקוּטִי צָבִי לַהֲמֵאָה ג' מֵהַר"ן
מְבָרָאֵי (שֵׁם ה' ע"ב) שֶׁהִבִּיא דְּבַרֵי הַרְדֵּב"ז ח"א (סי' סח) שֶׁחִידֵשׁ דְּבָאֲנָס בְּחוּלָה לֹא
מְהַיֵּי אִם אֲסָרָה עָלָיו בְּנִדְרָא דַּל"כ כֹּל אֲדָם יַעֲשֶׂה כֵּן וַיִּבְטַל הַמְּצֻנָה וְתִמְהוּ עָלָיו מִש"ס
מְפֹרָשׁ (מְכוֹת טז ע"א) דְּקָאָמַרִי אֲלֵא אוֹנָס בְּטָלוּ וְלֹא בְּטָלוּ הִיכִי מְשַׁפְּחַת לָהּ כו' כְּגוֹן
שֶׁהִדְרָה בְּרַבִּים וְכו' וְכַתְּבַת הַגְּאוּן מֵהַרש"ק לְיִשְׁב דְּבַרֵי הַרְדֵּב"ז דְּנֻדָּי אֵין כְּפֻנְתוֹ לומר

שְׁמוֹתָר בָּהּ כְּלִי הַתְּרָה כְּלִי דְאִיף נֹאמֵר לַעֲשׂוֹת אִיסוֹר תּוֹרָה בְּקוּם וְעֲשֵׂה מִכַּת סְכָרָא
בְּעֲלָמָא דֵּא"כ כָּל אָדָם יַעֲשֶׂה כֵּן וְלָמָּה יִהְיֶה זֶה עֲדִיף מִכָּל הַמִּצְוֹת דְּהַנְּדָר חַל עֲלֵיהֶם אִם
הוּא בִשְׂוֹא"ח אֱלָא דְכֻנְּנַת הַרְדָּב"ז הֵנּוּ דְכּוֹפִין אוֹתוֹ לְשֹׂאוֹל עַל גְּדָרוֹ וְכַעֲיִן שְׂאִיתָא בְּסִי
רְטוּ בְּכָל נֹדֵר ע"ד מִצְוָה כֵּן ה"נ בְּזָה וּבְזָה שְׁפִיר כְּתַב דָּאָם לֹא יִכּוּפוּ כ"א יַעֲשֶׂה כֵּן לְכַף
כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת שׂוֹאֵל עַל גְּדָרוֹ וְהַש"ס מִיִּירֵי בְּהַדִּירָה וְעַתָּה אוֹמְרַת הָאִשָּׁה לֹא בְּעֵינָא
לִיָּה א"כ בְּזָה אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְשֹׂאוֹל כֵּין דְּאוֹמְרַת לֹא בְּעֵינָא לִיָּה לִיפָּא עוֹד מִצְוָה וּמִלְקוֹת
לוֹקִין אוֹתוֹ דָּאָם לֹא הֵיָה נֹדֵר לֹא הֵיָתָה אוֹמְרַת לֹא בְּעֵינָא לִיָּה רַק עַתָּה כֵּין שְׁהַדִּירָה
נִמְאָס לָהּ א"כ בְּזָה שְׁהַדִּירָה בְּיִטֵּל הַעֲשֵׂה בְּקוּם וְעֲשֵׂה וְלִהְיֵי מִלְקִין אוֹתוֹ עכ"ל, וְכַתְּבִיתִי
אֲז ג"כ עַל הַגְּלִיּוֹן דְכ"ז מִפְּנֵי שְׂלֵא רָאָה בְּרַדְב"ז עֲצָמוֹ (וּכְמ"ש שֵׁם שְׂאִין בְּיָדוֹ הַרְדָּב"ז
לְעֵינֵין שְׂאוֹתִיּוֹתֵינוּ יַחְפִּימוּ) וְאִם הֵיָה מְעֵינֵין בּוֹ הֵיָה רוֹאָה שְׁכַתְּבִיתִי שֵׁם לְהַדְיָא לְהִיפָּהּ יַעו"ש
בְּלִשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה אוֹ דְלָמָּא לֹא כָּל כְּמִינָיָה לְאַנְסָרָה וְלִהְפָּקִיעַ הַמִּצְוָה הַמְּוַטְלַת עֲלֵיו וְכו'
וְלַעֲנֵן מַה דְּנִדְרִים חֲלִין עַל דְּבַר מִצְוָה כְּתַב שֵׁם לְחֻלְקָא בֵּין דְּבָרִים שְׂבִין אָדָם לְחַבְרוֹ וּבֵין
דְּבָרִים שְׂבִין אָדָם לְמָקוּם יַעו"ש דְּמַסִּיק וּמ"מ מוֹדָה אֲנִי בְּנ"ד שְׁכּוֹפִין אֶת הָאֲנָס לְרִצּוֹת
אֶת הַבַּת עַד שְׂתֹאמֵר אֲיִנִי רוֹצֶה בּוֹ כו' וְאִם לֹא נִתְרַצִּית כו' אָנוּס הוּא וּפְטוֹר מִן הַנְּדָר
וְנוֹשְׂא אוֹתָהּ וְלֹא יוֹכֵל לְשַׁלְחָה כָּל יָמָיו יַעו"ש דְּמִבְּנֹאֵר לְהַדְיָא דְנוֹשְׂא אוֹתָהּ כְּלִי שְׂאֵלָה
עַל הַנְּדָר דְּהַנְּדָר לֹא חַל לְהַפָּקִיעַ הַמִּצְוָה וְשְׁפִיר תְּמָהוּ הָאֲחֻרּוֹנִים עֲלֵיו מְדַבְּרֵי הַש"ס אֱלוֹ
וַיֵּשׁ לְכַלְכַּל כְּמוֹכֵן וְאִכְמ"ל וּבְחֻדוֹשֵׁי הָאֲרַכְתִּי ת"ל בְּפִרְטָא זֶה.

[טו] בְּעֵנֵין שׁוֹחֲטֵי שְׂצָרִיף לִי כְּלִי בְּתֵי עֵינֵינִים (בְּרִילְלַעֲוֵן) וְשׁוֹחֲטֵי כֵּן אִם מְצִינוּ בְּזָה אִיסוֹר
הֵנָּה בְּשׁוֹ"ט טוֹטו"ד מַה"ג וְסִי פַה) כְּתַב זֶה לְשׁוֹנוֹ וּבְגִדוֹן מַה שְׁהוּא זָקֵן וְהָרִי הוּא כְּכֹן
שְׁבַעִים שָׁנָה זֶה בְּנֹדָאֵי תִּימָה וּבְכַרְט מַה שְׁהוּא שׁוֹחֲטֵי עַל הַבְּרִיל זֶה וְדָאֵי לֹא יִתְכֵן וְעֵינֵין
בְּמַג"א הַלְכוֹת פֶּסַח (סִי תֵלַג) דְּנִגְדַּת חֲלוֹן שְׁיֵשׁ בּוֹ זְכוּכִית וְדָאֵי אֵין לְבַדּוֹק וּמוֹכַח דַּע"י
זְכוּכִית לֹא נִיְדוֹן בְּאַבּוּקָה וְא"כ ה"נ בְּשַׁחֲטָה כֵּין דְּבַעֲיֵנֵין אוֹר שְׁיִהְיֶה דוֹמָה לְאַבּוּקָה לֹא
מְהַיֵּי ע"י בְּרִיל עכ"ד הַטו"ט וְהֵנָּה מ"ש בְּעֵנֵין כֵּן שְׁבַעִים וְדָאֵי דְבָרֵינוּ נְכוּנִים וּכְבָר כְּתַב
בְּזָה הַמְּאִיר נְתִיבִים (תְּשׁוּבָה עו) בְּעֵנֵין שׁו"בִים הַבָּאִים בִּימֵים שְׂרָאֵי לְקִיָּים בְּאוֹתָן
הַשׁוֹחֲטִים וְהַנְּדָרִת פְּנֵי זָקֵן שְׂלֵא יִהְיֵי יְדִיהֶם מְלוֹכְלָכִים בְּדָם שַׁחֲטָה עוֹד וְסָפִין שְׁל שַׁחֲטָה
טוֹב שְׁיִהְיֶה חֲדוּדוֹ קוֹדֵם לְלִבּוֹנָא שְׁלָהֶם וְסִיָּים בְּנוֹעַם דְּבָרֵינוּ שְׁהַאֲיִדְנָא בְּדוֹרוֹת הַלְלוֹ
שְׁנַחֲלָשׁוּ הַפְּחוֹת רָאוּי וְנִכּוֹן לְכָל אֲשֶׁר בְּיָדוֹ לְמַחֲוֹת לְתַמְנָן תְּקַנָּה לְמִיגְדָר מְלִתָּא שַׁעכ"פ
מְשַׁבְּעִים שָׁנָה וְאִילָף לֹא יִשְׁחַוֵּט שׁוּם אָדָם אִף שְׁמַרְגִּישׁ עֲדִינֵין וְהוּא בְּכַחוֹ מְשׁוּם לֹא פְּלוּג
כֵּין שְׁרׁוּבָא דְרׁוּבָא בְּאוֹתָן הַשְּׁנִים כְּבָר בְּטֵל פַּת הַהַרְגָּשׁ רָאוּי וְהֵגוֹן לְמִיגְדָר מְלִתָּא וְלְתַמְנָן
תְּקַנָּה זֶה יַעו"ש בְּמ"נ אֲכֵן מ"ש הַטו"ט לְעֵנֵין בְּרִיל דְּבָרֵינוּ תְּמוּהֵין דְּמָה רָאָה מְבַדִּיקָה
דָּאִין בּוֹדְקִין אֱלָא לְאוֹר הַנֵּר וְאוֹר הַחֲמָה לֹא מְהַיֵּי זוּלַת בְּאַכְסָדְרָה שְׂאוֹרָה רַב וְע"כ כְּתַב
הַמַּג"א דְּנִגְדַּת זְכוּכִית לֹא מְהַיֵּי דְלָא הֵנּוּ אוֹרוֹ רַב כְּבְּאַכְסָדְרָה מִשָּׂא"כ בְּשַׁחֲטָה דְשׁוֹחֲטִין
לְאוֹר הַחֲמָה וְאִף בְּבִית מְדוּעַ לֹא יִהְיֶה יְכוֹל לְשַׁחֲוֵט בְּבִיתֵי עֵינֵינִים (אִף דֵּיִשׁ לְחֻלְקָא מְשׁוּם
דְּנַחֲלָשׁה רָאִיתוֹ וְאִינוּ רוֹאָה כְּרָאוּי בְּלֹא בְּתֵי עֵינֵינִים מ"מ הָא יְדוּעַ לְכָל דַּע"י בְּתֵי עֵינֵינִים
גַּם חֲלַשׁ הָרָאָה יוֹתֵר מְבָרִיא בְּרָאִיתוֹ בְּלֹא בְּתֵי עֵינֵינִים פִּיְדוּעַ) וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים
יַעו"ג"כ בְּטו"ט שֵׁם (סִי סו) לְעֵנֵין שַׁחֲטָה בְּלִילָה נִגְדַּת עֲשֵׂשִׁית שְׁהַאֲרִיף בְּזָה וְלֹא עָמַד
בְּסַבְּרָא זֶה הַפְּשׁוּטָה אַחַז"ר נְדַפְּסֵי ס' דַּעַת הַתּוֹרָה לִידִידֵי הַגַּאבְד"ק בְּרַעְזָאן שְׁלִיט"א
וְרָאִיתִי שְׁהַאֲרִיף שֵׁם בְּגַל"ד (סִי יָא אוֹת ג) לְעֵנֵין שַׁחֲטָה בְּלִילָה נִגְדַּת אוֹר הַקְּלָמֶפּ וְהִבִּיא

דְּבָרֵי הַמַּגִּיד בְּבִדְיָהּ וְכַתֵּב לְחֵלֶק כְּסִבְרָא הַנִּלְדָה דְּהֵכָא דְבִיּוֹם מִן תַּר לְשַׁחֲנוּט בְּכָל בֵּית שׁוּב אֵין הִזְכּוּכִית מִפְּסִיק יַעוֹ"ש בְּאַנְרָה וְאֵי נִימָא פִּן אִפִּי בְּשַׁחֲיָטָה בְּלִילָה נִגְד אִוֵר מִזְכּוּכִית מִכַּשׁ"כ בִּיּוֹם פְּשִׁמְסִתְפֵּל בְּבִתֵּי עֵינִים דְּכִבְר נִהְגוּ בְּכָל תַּפְ"י לְשַׁחֲנוּט וְלִבְדוּק בַּב"ע (אם רואין ע"י פְּשָׁר ב"א) וְאֵין פּוֹצֵה פֶּה וּמְצַפְצַף וְאִכְמ"ל וּבְחִדוּשֵׁי הָאֲרָכְתִּי ת"ל.

[טו] בְּעֵינֵין ס"ת שְׁנַמְצָא בֶּה תִּיבָה כְּפּוּלָה מַה דִּינָה אִם צָרִיף לְרוֹצִיא אַחֲרַת הַנָּה הַא"ר (סי' קמג ס"ק ה) כְּתֵב דְּצָרִיף לְהוֹצִיא אַחֲרַת דְּהוּי שְׁיֻנּוּי עֵינֵין וְיִתֵּר כְּנִטוּל דְּמֵי יַעוֹ"ש אֲכֵן הַפְּרַמ"ג בַּמ"ז שָׁם (סו"ק ב) כְּתֵב וּמ"ש יִתֵּר כְּנִטוּל זֶה בְּטִרְפוֹת גְּמִירֵי כֶּף מִשָּׁא"כ כָּאֵן וְצ"ע וְלֹא כְּתֵב טַעַם לְזֶה וּבְגִלְיוֹן הַפְּרַמ"ג כְּתֵב דְּאִפְשָׁר כְּנִטוּתוֹ בְּכִסְבַּת הַלְּבוּשֵׁי שְׂרָד (כ"י לָה ס"ק א אֹת כ) בְּעֵינֵין יִתֵּר כְּנִטוּל מִשׁוּם דְּהַחֲיוֹת נִתְחַלְקָה לְשְׁנֵי אַבְרִים בְּטָלָה הַנְּהַגַּת הַחֲיוֹת וְהוּי כְּחִסָּר אֹתוֹ אֲבָר יַעוֹ"ש מַה שְׁהָאֲרִיף בְּזֶה וּכְבָר קִדְמוֹ אֹתוֹ בְּסִבְרָא זֹו יַעוֹ"ש פְּרִישָׁה (סי' מג ס"ק) בַּמ"ש דְּהַכְּבֵד הַשְּׁנֵי נּוֹטְלַת פְּחָה דְּאֵין לְשְׁנֵינָהּ יְנִיקָה כְּדֵי צָרְכֵן וְכ"כ הַפְּלִתִי (סי' נה ס"ק ה) דְּלָקָה יִתֵּר כְּנִטוּל דְּמֵי דְמַה שְׁבִטְבַע לְהַשְׁפִּיעַ לְאַבְרָא אֲחַד עַכְשָׁיו נִחְלַק לְשְׁנַיִם וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ לֹא יִתְקַיֵּם יַעוֹ"ש וְכ"כ הַתּוֹרַת חַיִּים תּוֹלִין (נח) ד"ה מ"ט וְהִכָּא דִּישׁ יִתְרוֹן אֲבָר נִחְלָקָה הַיְנִיקָה לְשְׁנֵינָהּ וְאֵין כַּת בְּחַד יְנִיקָה לְהַסְפִּיק לְשְׁנֵינָהּ נִמְצָא שְׁשְׁנֵינָהּ אֵינָם מִתְקַיֵּמִים וּכְנִטוּלֵין דְּמֵי] וְע"פ סְבָרָא זֹו יֵשׁ לְחֵלֶק דְּלֹא שְׁיִיף יִתֵּר כְּנִטוּל רַק בְּטִרְפוֹת וְכַדוּמָה מִשָּׁא"כ בְּזֶה וַיַּעַן' ג"כ בְּשׁו"ת נוֹב"י קַמָּא חִיו"ד (סי' עד) וּבְשַׁעֲרֵי אַבְרִים שַׁעֲרֵי הַכְּתִיבֵי שְׁעָרִים ס' ח) בְּמָה שְׁתַּמָּה עַל הַנוֹב"י וְהִבִּיא דְּבָרֵי הַא"ר וְהַפְּרַמ"ג וְכַתֵּב דְּהַא"ר לִישְׁנָא בְּעֵלְמָא נִקְט לְצַחֲוִתָא וְר"ל כִּינֵן שְׁתִּיבָה זֹו אֵין זֶה מְקוּמָה הִיא מְקַלְקֶלֶת וּמִשְׁנָה עֵינֵין הַקְּרִיאָה וְכו' יַעוֹ"ש דְּנִרְאָה דְּלֹא נִיחָא לִיה ג"כ לְזִמְרָה בְּזֶה יִתֵּר כְּנִטוּל כְּפִשׁוּטוֹ וּלְפָלֵא עַל כְּנִטוּלֵין שְׁלֹא הִבִּיא דְּבָרֵי הַרְמְב"ם פ"ז מִהֲלָכוֹת ס"ת הַט"ז שְׁכַתֵּב כְּרָף זֶה שְׁיֵשׁ בּוֹ תְּנִי"כ אֵין קְדוּשָׁתוֹ כְּקְדוּשַׁת ס"ת כּו' דִּין הַיִּתֵּר כְּדִין הַחִסָּר וְכִנְוָתוֹ דִּיִּתֵּר כְּנִטוּל אַחַר עֲמוֹ וְה"ל ס"ת חִסָּר וּפְסוּל וְכַמ"ש הַבַּא"ה ג' (סי' רפב אֹת ד) בְּכַוְנַת הַר"מ יַעוֹ"ש ג"כ בַּש"כ שָׁם (ס"ק ב) וַיַּעַן' בְּנוֹמ"י הַלְּכוֹת ס"ת (קמו ע"ב) גְּבִי אֲבָל בִּיתְרוֹת דְּנִרְאָה שְׁדַעְתוֹ בְּעֵינֵין זֶה דִּיִּתֵּר כְּנִטוּל הַיִּתֵּר עֲצָמוֹ וַיַּעַן' בְּטוּש"ע יו"ד (סי' נ) פְּלִגְמַת הָרֵאשׁוֹנִים בְּפִירוּשָׁא דִּיִּתֵּר כְּנִטוּל וְעַכ"פ פְּלִיאָה עַל הָאֲחֵרוֹנִים הַנִּלְדָה בְּעֵינֵין יִתֵּר תִּיבָה בַּס"ת שְׁלֹא הִבִּיא דְּבָרֵי הַרְמְב"ם וְהַנּוֹמ"י וּמִדְּבָרֵי הַרְמְב"ם דְּהַלְּכוֹת.

ס"ת יֵשׁ לְהַעִיר עַל סְבָרַת הַלַּב"ש וְסִינְעָתוֹ וַי"ל וְדוּק [וכ"ז כְּתֵב תִּיבָה טָרַם רְאִיתִי הַא"ר רַק בְּמָה שְׁהו"ד בְּקִצְרָה בַּמ"ז אַח"כ בָּא לִידֵי ס' א"ר וְרְאִיתִי שְׁרַמְזוּ קִצְתָּ לְהָא דְסִי רַפְג כְּדִיבּוּק תּוֹרָה עִם גְּבִיאִים וַיַּעַן' ג"כ בְּתִיקוּנֵי הַזִּנְהָר (תִּיקוּן כה) דְּקַמְדַּמָּה יִתֵּר בַּס"ת לִיִּתֵּר אֲנָא וְאֵלָה דְּבָרֵי הַקְּדוּשִׁים וְס"ת כֶּף צָרִיף לְמַהְוֵי תָם וְכו' אֹו אֹוֹת חַד חִסָּר אֹו יִתֵּר אֹו חִלְיָה ס"ת פְּסוּל וְכו' כְּנִטוּל דָּא אֵינּוֹן חֲמֵשׁ כְּנִפִּי רִיאָה וְכו' אֵי אֹוֵי חִסָּר אֹו יִתֵּר וְכו' יַעוֹ"ש.

[טו"ב] בְּעֵינֵין דְּרַכֵּי הוֹרְאָה מְלַבֵּד דְּמַצִּינוּ בְּכַמָּה מְקוּמוֹת בַּש"ס דְּכַתָּא דְּהַיִּתְרָא עֲדִיף (בְּרַכּוֹת מ ע"א בִּיצָה ב ע"ב קִידוּשֵׁין ס ע"ב נִדָּה נֵט ע"ב וְעוֹד בַּכ"ד) יְדוּע ג"כ דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מִהַרְאז"מ מְבָרָאדִי זַצ"ל דְּלִהַחְמִיר שְׁלֹא כְּדִין יֵשׁ ג"כ דְּרָרָא דְּמִמוֹנָא דְּמִפְּסִיד לְהַשְׁוֹאֵל (יעו"ש ע"א או"ת סי' תרו) וּבְאֲמַת צָרִיף הַמּוֹרָה רַחֲמִים רַבִּים שְׁלֹא יִבָּא לְפָנָיו

עגנון רע עבֹור השואל ובפֿרט בֿפֿסח פֿשֿיסנֿפֿב איזֶה שְׂאֵלֶה מִחֻמְצָת פֿמָה עג"נ ובֿיטוֹל שְׂמַחַת יו"ט יֵשׁ לֵהבֵעָה"ב וְעֵתָה נִדְפֵס ס' נ"ח לֵהגֵה"צ מֵהר"א ז"ל מִקְאָמְאָרְנָא וְכַתֵּב שָׁם פ"ד דְּאָבוֹת מ"י דְּרֵאשׁ הַדּוֹר אוֹ רֵאשׁ הָעִיר וּמוֹרֵה הוֹרָאָה צָרִיף לִידַע וּלְהֶאֱמִין שְׁפָל מֵה שְׂבֵא לִפְנֵי הוֹ ד"מ אוֹ או"ה ובֿפֿרט תַּעֲרוֹבוֹת או"ה אוֹ לְהוֹצִיא טְרֵפֶה מִפִּי הַפֶּל בְּסִפְתּוֹ כִּי אִם לֹא הָיָה הוּא חַיִּיב וְהָיָה צָדִיק גָּמוֹר לֹא בָּא לִפְנֵי פֶּאֱלֵה וְלֹא הָיָה אֵינְרַע שׁוֹם דְּבַר רַע בְּכָל הָעִיר וְהַצָּדִיק הַחֲסִיד מו"ה מִשֵּׁה אַבְד"ק בְּעַנְדִּין ב"א שֶׁל הַגָּאוֹן ר"א זצ"ל אַבְד"ק אִמְשֻׁטְרָדִם גִּיסוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ הָרַב רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ זצ"ל מְלִינְעוֹנסְק אָמַר קוֹדֵם פְּטִירְתּוֹ שְׁשֻׁלְשִׁים שָׁנָה הָיָה רַב וְלֹא אֵינְרַע פֶּתֵם בְּאִשָּׁה וְלֹא שְׂאֵלֶה בֿפֿסח וְלֹא מַעֲנִינִי תַּעֲרוֹבוֹת או"ה וְלֹא שְׁרֵפֶה נֶפֶל בְּעִיר יַעו"ש בנ"ח וּבְאֶמֶת דְּרַכֵּי הוֹרָאָה שֶׁל ת"ת הַגְּדוֹלִים אִם כִּי מִתְחַלֵּה פֿשִׁיּוֹשְׁבִים עַל פֿסְאוֹת לְמִשְׁפֵּט מִיִּרְאֵי הוֹרָאָה הֵמָּה אָבֵל כ"ז שְׁמַזְקִינִין דַּעֲתָן מִתִּישְׁבֵּת (סוֹף קְנִיָּם) וּבִישִׁישִׁים חֲכָמָה וּתְבוּנָה לְמַצּוֹא צְדָדִים לְהִיתְרָא וּכמ"ש ג"כ הַגָּאוֹן נוֹב"י חֵאָה"ע (סִי' כַח) בֵּהגֵה"ה אָמַר יִחְזַקְאֵל תִּשׁוּ' זֹו כְּתַבְתִּי בְּיַלְדוּתִי זֶה עָרַף שִׁשָּׁה וְשֻׁלְשִׁים שָׁנָה וּמַחֲמַת שְׁהִיִּיתִי צָעִיר לְיָמִים הִיִּיתִי מִיִּרְאֵי הוֹרָאָה בְּיוֹתֵר וְנָטִיתִי בְּרוֹב הַסְּבָרוֹת לְהַחְמִיר יוֹתֵר מִלְּהַקֵּל יַעו"ש וְכִזְאֵת כְּתַב הַג' שֵׁא"ר בְּהוֹסְפוֹת (סו"ס יב) עַל הַלְבוּ"ש כִּי בְּקוֹנְטֵרַס שְׁבִירַת הָעֲצָמוֹת שְׁחַבֵּר בְּיַלְדוּתוֹ נָטָה בְּרוֹב הַסְּבָרוֹת לְהַחְמִיר וּבְזַקְנוּתוֹ חֲבַר דִּינֵי טְרַפּוֹת הָרִיָּאָה וְאִז ת"ת מִתִּישְׁבֵּת עֲלֵיהֶם דַּעֲתָם לְכֹן נָטָה לְהַקֵּל הַרְבֵּה אִפִּי' נֶגֶד הַתַּב"ש יַעו"ש.

נְאֻנִי תַּפְלִיתִי לְהֵאֵל הַטּוֹב וּכְרָנִי בְּזַכְרוֹן טוֹב לִפְנֵיךָ וְהָאֵר עֵינַי בְּתוֹרְתֶךָ לְהַשִּׁיב פְּהֻלְכָה בְּעַתִּידָה עֶבֶד לְעַבְדֵי ה' מִשֵּׁה נַחוּם יְרוּשְׁלַיִם מִסְקֵי הָאֵב"ד דַּק"ק אִסְטְרַאֲלֵעֶנְקָא וְהַגְּלִיל.